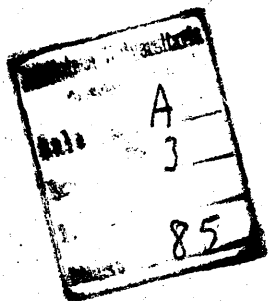

C. 36
C. 7

1
H-38

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33

K
2

C. 36
C. 7

1
H-38

4
~~7-892~~

1
22-1-

R. 2255

OPUSCULA POSTHUMA,

Haëtenùs in-edita & edita,

AUTHORE

ADM. REVERENDO AC EXIMIO

PATRE MAGISTRO,

F. CHRISTIANO LUPO, IPRENSI.

Sacræ Theologiæ Doctore, & Regio Primario Lovanii Professore, Provinciæ Belgicæ
Ord. FF. Erem. S. AUGUSTINI quondam Priore Provinciali,

CURA ET OPERA

REV. PATRIS F. GUILIELMI WYNANTS,

EJUSDEM ORDINIS ET VOTI;

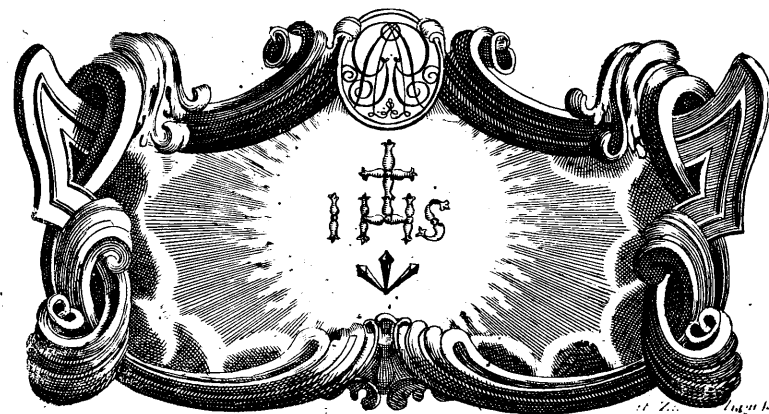
Per Flandro-Belgicam Provinciã Diffinitoris, S. T. B.

PARS PRIMA.

EJUS OPERUM TOMUS UNDECIMUS.

STUDIO, AC LABORE

F. THOMÆ PHILIPPINI RAVENNATENSIS EJUSDEM ORDINIS.

V E N E T I I S , M D C C X X I X .

Prostant APUD JO: BAPTISTAM ALBRITUM HIBRON. F.
ET SEBASTIANUM COLETI.
CUM GRATIA, ET PRIVILEGIO.

ILLUSTRISSIMO DOMINO DOMINO
JOANNI DE BRUCHOVEN
COMITI DE BERGEYCK,

Baroni de Leeftael, Regi in Hispaniis, ac Belgicis Provinciis a Consiliis
Status, Dominiorum ac Finantiarum per Belgium
Thefaurario Generali, &c.

ILLUSTRISSIME DOMINE, Lovaniensis Academiae magnum Decus & ornamentum, atque ipfius S. Romanae Sedis sub Summis quatuor Pontificibus, Alexandro VII. Clemente IX. Clemente X. ac jam recenter defuncto, sanctissimo Papa Innocentio XI. Eximius Defensor, totiusque Orthodoxiae verbo magnificatus Doctor, ac sacrae Theologiae Regius Lovanii Professor, Admodum Reverendus & Eximius Pater Christianus Lupus, fidei meae commiserat quasdam publicae luci ac usurae dandas Dogmaticas Lucubrationes, quas ad magnorum Virorum, in utroque foro praestantium postulationem digesserat; & ipse si morte non abreptus, felicitus evulgare potuerat. Has inter doctrinales Dissertationes sunt Tractatus tres, praesenti temporum calamitati, & ingeniorum luxuriantium novitati ad occurrendum apprimè opportuni & utiles. Hodie namque de Probabilium sententiarum usu: De Regularis & Secularis Cleri simoniaca lepra: De militaris disciplinae jure & justitia, tot & tanta in utramque partem reproducuntur argumenta, ut firmi viri fatigentur, infirmi capiantur, & mediæ cum scrupulo dimittantur.

Studet laudatus Doctor gliscentibus hisce malis adferre quaedam sanae doctrinae antidota, & ipsa, sine cuiuspiam injuria, humiliter propinare. Praefatis Tractatibus accedunt Scholia in antiqua Africanae Ecclesiae de Gratia Dei Decreta. Accedit solennis illa Dissertatio, qua evincitur quàm universalis Ecclesiae usus conformis sit illi Belgicae Ecclesiae pia & inconcussa consuetudo, qua SS. Eucharisticae Sacramentum fidei populo saepius adorandum publicè exponitur, & cum sacris Sanctorum Reliquiis ac Imaginibus in Processionibus circumferitur. Accedunt Dogmaticae Quaestiones & Resolutiones de Christiana, in poenitentiae Sacramenta, attritione & contritione. Accedunt Exhibitiones Canonum, quibus docentur jura Saecularibus & Regularibus servari Ecclesiis.

Haec sunt, Illustrissime Comes, quae hoc primo Opusculorum tomo concluduntur. Sunt illa Capita, ad quorum editionem me hortati sunt Amplissimi ex Alma urbe viri, me constrinxit Reverendissimus Magister, Fulgentius Travalloni, totius Ordinis nostri Prior Generalis. Atque dum inmoror praestanda huic obedientiae, & jam ad umbilicum deduxeram impostum Opus, Caelo propitio accidit, ut micam gratiae invenerim in Oculis Vestris. Neceffe etenim erat requirere Virum, cui pretiosas haec merces in tutelam deponerem. Placuit itaque Illustrissimae Vestrae Dignitati per R. D. Petrum Horrickium, Regiarum Finantiarum Sacellanum, de hujus Operis Autore benemeritum, mihi renuntiare se velle pati ut ipsum sibi inscribatur ac nuncupetur.

Videre quidem videor quòd Christiana haec Esca, quam rapax, cateroquin Christianus Lupus, in annexis hisce Dissertationibus ex irrefragabili SS. Patrum penu, & inexhaustibili sanctorum Scripturarum fundo, sacrorumque Canonum irrefragabilibus Regulis per longas annorum vespas ardentis Lampade rapuit, infirmis quorundam stomachis solidior forsitan sit futurus cibus; atque ita super ipso nauseabunt: Attamen & videre videor quod haec ipsa taliter ex Christianae Antiquitatis rudibus rapta Esca, tam robusto sale condita sit, ut inimicam saluginem, si aspergatur, suo sapore dulcorabit: Morsus quosdam jam praesensimus; verùm praeter dentium stuporem retulerunt nihil. Divisit Christianus Lupus in tempore matutino haec sua spolia, suumque Opus alloquitur haec voce:

Ito Liber, verbisque meis loca grata saluta. Loca, inquam, grata in quibus sunt studium & amor castae doctrinae: Doctrina castae charitatis: Charitas, quae non cogitet malum, patiens, benigna; quae opere complet quod verbo docet. Locum exigit, Illustrissime Comes, in tuo lectissimo Museo, & postulat tuis quandoque teri manibus, dum per negotia sinunt otia. Dissenderis, fateor, publicis pro Deo, Rege, & Patria Curis; eundem namque in Re politica locum amat tua pro ipsis fidelitas, quem fides in re Christiana: Reddidisti huic virtuti locum dum fecisti Fidelitatem cardinem vitae tuae; hi enim sunt duo cardines actionum tuarum, Deus, & Catholicus Rex Carolus: Immo nec duo Cardines, quos eodem oculo spectas, vides unum in altero; utriusque servis dum uni; nec diversum exigit uterque obsequium, quia commune est utriusque praecipuum: Dissenderis, fateor, maximis Agendorumque scriptibus; & ipsa harum Lucubrationum studiosa pervolutatio curarum tuarum pondus aut alleviabit aut minuet. Solent viri, qui Patriae patrocinantur, quandoque transire in doctorum virorum castra, non tamquam transfugae, sed tamquam exploratores. Docet praesens Liber in dubiis rebus quae sit via tutior: Quae pro Regularis & Secularis Cleri sanctimonia sint servandae contra simoniacam haesum regulae: Quae belli justitia debeat vestire Reges

Supremosque Principes, & armare Militem: Quæ gratiæ Dei, qua sumus omne quod sumus, in Africana Ecclesia fuerit Imago: Quæ peccantis fidelis Populi sit necessaria ad reconciliatorem Pœnitentia: Quæ ipsi Deo, in sacratissimo Eucharistiæ Sacramento, debeatur reverentia; pietas, ac sedula Populi devotio: Quæ jura Regularibus ac Secularibus servari oporteat Ecclesiis. *Et quæ neget quin & hæc sint, quædam pars Ministerii tui? Patere igitur hoc Opus Musæum tuum subeat, locumque sibiumat inter domesticos, quos colis, Doctores. Porro in Republicæ negotiis assumere Theologos Doctores, est res per omnem Ecclesiam vetustissima. Scribit in Annalibus Constantinopolitanis Georgius Cedrenus: Apud Regiam cisternam erat palatium venerabile, in quo juxta antiquam formam œcumenicus Magister sedebat duodecim habens discipulos, eruditione & vita graves. Hi cum omnem dicendi scientiam celeritate & amplitudine ingenii percepissent, Ecclesiasticam divinarum rerum sapientiam acri studio tractabant. Absque horum consilio quidquam agi, ipsis quoque Imperatoribus nefas putabatur. Et in Originalibus Constantinopolitanis Georgius Codinus: Erant omnium scientiarum Doctores, quos semper Imperatores in Consilium adhibebant, neque fiebat quidquam absque eorum consensu. Viguit hæc laudabilissima consuetudo & in Latina & Græca Ecclesia.*

Fol. 42.

Laudum virtutumque tuarum, Illustrissime Comes, contexere seriem humilis tua vetat Magnitudo, atque alium, præter me, requirit Oratorem. Sufficit votis meis quod sub tuo Generosissimo Patrocinio prædeat in publicam Christianæ Republicæ fructuosam usuram hic posthumorum Opusculorum Tomus Primus: Atque Deum Opt. Max. interpellabo pro Longæva Incolumitate Vestra, & seros in annos in hoc Alto Ærarii Regii Ministerio Patriæ præstet & proficiat.

Illustrissimæ Vestræ Gratia,

Minimus Famulus,

FR. GUILIELMUS WYNANTS,
Augustiniana Belgicæ Provin-
ciæ Diffinitor.

Dat. Bruxellis die 29.
Novembris 1689.

AD

AD ADMODUM REVERENDUM AC PER-ERUDITUM PATREM

F. GUILIELMUM WYNANTS,

ORDI, EREM. S. AUGUSTINI S. T. B. PROVINCIÆ FLANDRO-BELGICÆ DIFFINITOREM,

EXIMII VIRI AC MAGISTRI SUI

CHRISTIANI LUPUS

Opuscula tam quædam ante hac edita quàm posthuma primo Volumine
posteros transcribentem.

E P O S.

Temporis ærugo terræ pulcherrima quævis
Exedit, & sensim durissima quæque Metalla
Mollit & erodit; Non est à dentibus hujus
Quod jactet se immune: Dolent Tritonidos arces
Huic sua compelli succumbere pignora forti;
Et Doctum Monumenta Virum, vix nata nefando
Funere prosterni, fugituraque postera deinceps
Ingenia, æternæ caligine noctis humari.
Quantos thesauros Doctus desiderat Orbis
In tabulas missos olim, quos flamma, vel atrox
Temporis oblitæ virtutem absorbit ætas!
Hinc peccem, GUILIELME, tuæ præconia fama
Ni Cælo extollam; Peccent quoque postera sæcla,
Si, Charite invita triplice, immortalibus ausis
Juge neget ingrata Tuis sine funere Nomen,
Detræctæque pio Decus immortale labori.
Quantus enim LUPUS est Sol Ordinis atque Lycæi
Numquam occasurus; Quantum est scripsisse peritæ,
Utiliterque etiam Doctores erudiendis,
Formandæque Scholæ, sacræ pandisse theatra
Plena Vetustatis, lustrasse an sæcula prima
Christiadum, ac illis collata hodierna sub *omnium*
Missis aspectum, quid distent æra lupatis:
Quantum est designasse viam, vestigia Sanctum
Quam trivere Patrum: (1) Quantum est docuisse nepotes
Quid valeant aut non valeant Sanisque Bonisque
Sensa probabilia? (2) Et Monachalibus abditus antris
Num lateat fors quis Simon qui sancta profanet?
(3) Qua Lege & Methodo primis exercita CHRISTI
Temporibus Bellona fuit? (4) Qui gramine Cæli
Pascendis ovibus sint cusi antiquitus Afris
Præfulibus Canones? (5) Luctus formidine pœnæ
Crimina num tollat, modò sint Mysteria præstò,
An dolor ex puro ducendus amore Tonantis?
(6) Quidve ad Doctorem confirmet Epistola NORIS
Dogmatis ejusdem? (7) Quam Templa Monastica fanis
Æquentur Paroches per privilegia Petri,
Invidia Claro Demonstratore crepante,
(8) Exitioque suo curam arcesseate secundam
Doctores nimis armati, ac ad singula prompti.
(9) Quam bene sacratis hodiernus collocaet usus
Sub specie panis Venerandum Numen in aris.
Quamque fiet par Angelicis per compita Pompis,
Vota inter mediasque preces MYSTERIA TANTA
Ad sponsæ Christi circumgestare triumphos.
(10) Quantum est hæreticos per flumina prodigiorum,

Voce

(1) Opusculum de Opinione Probabili. (2) De Simonia Monasteriorum. (3) De antiqua disciplina Christiana militiæ. (4) De antiquis Canonibus Ecclesiæ Africana. (5) Quæstio Dogmatica de contritione. (6) Epistola familiaris ad eximium Mag. Noris. (7) Exhibitio Canonum pro Regularium Ecclesiis. (8) Exhibitio eadem stabilita contra philalethem. (9) De expositione & circumgestatione venerabilis Sacramenti, seu de Processionibus. (10) Oratio Panegyrica in Jubilæo Pœnæ, Sacramenti Miraculose Lovanii.

Voce Panagyrica centena Ostenta docente,
Detrusisse suis stagnis, ac lumina veri,
Post obruncatos Mysteria summa negantes
Effecisse Dei, toto splendere Mundo?

Cuncta isthæc quanti faciant Doctique Probique
Ingenio composita LUPI, atque volucris ausis
Mundo paræ, tuos tanti censere labores
Arbiter æquus amat: tantum non ante Magistrum
Ponere discipulum compulsus, Nomina quorum
Posteritas celebranda gradu signabit eodem.

Perge modò, & reliquos quos abdita Scrinia conduunt,
Erue de tenebris Fœtus, & lumine dona
Ingenium quidquid liquet elucubrasse LUPINUM;
Non minor est etenim virtus, quæ Scripta Parentum
Vivere perpetuo meritorum in mente nepotum
Vindicat interitu; quàm quæ feliciter Orbi
Hæc eadem eduxit, fortassis præcoce Fato
Amisura diem, nisi dextram porrigat æquus
Quis similisque tui Vindex. Hac utique fama
Ne dubita, GUILIELME, per immortalia vives
Secula. Donec enim Doctrinæ lampade magnum
Nomen in Orbe LUPI cluat, inclamabere magnus.

*Fraterno affectu auguratur, F. ALBERTUS LE
ROY, ejusdem Ordinis Historiographus Generalis.*

ADMODUM REVERENDO DOCTISSIMOQUE PATRI.
GUILIELMO VVYNANTS,

Augustinianæ Flandro-Belgicæ Provinciæ Diffinitori, &c.

ERgo iterum post fata LUPUS redivivus, humique
Spirat, & in libros posthuma fama redit?
O reddeat, videatque diem, qui funere, & ipsa
Invidia major, vivere dignus erat.
Qui libros inter vixit, jam surgat iisdem,
Dum Tomus hic lucem non periturus habet.
Sic Phœnix redivivus adest, cinerique superstes
Emittit busto semina viva suo.
Qui Canonum memores Fastos, memorandus & illis,
Descripsit notas Conciliisque *Notas*.
Hoc est Scriptoris, cedrinis dare nomina Fastis,
Nec totum tumulo post sua fata tegi.
Scribere non solum, sed Scripta relicta tenebris
Erudere, & luci reddere, grande decus.
Per te, *docte Pater*, LUPUS est redivivus in Orbe,
Dum sua Scripta tuus prodidit arte labor.
Ne tenebris latitaret, habet te vindice lucem,
Quod Scriptis liquit post sua fata LUPUS.
Hic Tomus ingenii præfert monumenta LUPINI,
Quæ nemo invidiæ rodere dente valet.
Ingenii est illustris Opus, quod vindice penna
Fert varias Sophiæ non morientis opes.
Hinc Scriptis nati lætabitur umbra Magistri,
Se rursus calamo vivere posse tuo.
Est doctum, dignumque cedro tam illustre Volumen,
Quo tua, & Authoris fama perennis erit.
Quæ celebret fausto victurum Carmine nomen,
Te circum penna remige Fama volet.

*In vera veterisque amicitia resseram F. JOANNES HUYSSENS,
ejusdem Ordinis, Marianæ Societatis apud Lovanienses Orator.*

EPISTOLA FAMILIARIS.

*Adm. R. ac Doctissimo Patri GUILIELMO VVYNANTS Ord. Erem.
S. P. Aug. S. Th. B. Diffinitori, &c. Fr. BERNARDUS DESIDERANT S. D.*

Benevolentissimas Reverendissimi Patris nostri Generalis litteras, tuo Nomini inscriptas suscepisti lætus, non quia iudicium, quod tenue est, nominatim videbam requiri meum; sed potius quòd stimulari te ac muniri suprema quæ apud nos extat, talis ac tanti Viri Auctoritate, ut tandem faceres id quod dudum in bono pectore gestas. Maeste ergò animo: videant per Te Eruditi Nostrates Exterique, totum non sic Belgio excidisse LUPUM nostrum, quin gloriosi adhuc cineres numquam perituri Senis post funera supersint. Gratulor autem Magni Viri piis Manibus, cujus suscitabitur dulcis Memoria, quæ nos toties recreat, quoties vel cusi aliàs typi rursus sudant, vel creantur novi, ut sudores *Posthumi* publicos odores spirent. Tua verò, Doctissime Pater, quæ putas pars est? erit profectò gloriæ loci aliquid tuæ: qui desideratissimo Authore suo orbatis Libris, ceu Liberis supponis obstericantes manus; in hoc imitatus, quotidianas Almæ Telluris vices, quæ recedentis Solis diurnos radios parco recondit sinu, dispensatura noctu calores *Posthumos*, ut latentia femina resurgant assurgantque in ortus pristinos & campis redeant rursus amœnis, æmulo frigore nequicquam novercante. O! si Sidus illud quondam tuum has Plagas repetat! Quibus Te Luminibus collustraturum, quibus Te nutibus, verbis inquam, compellaturum est? Nondum ergò, inquiet, fidelissime rerum, nondum te molestiarum tædium habet, quibus non tam usus nuper cum fulgerem, quam frui sum. Post evictas tot mecum & pro me, erro, pro Deo dicere debui & Ecclesiæ curas, sive dum Flandro-Belgicæ tenebam, te mihi Socio & à Secretis assumpto, Provinciæ Clavum, sive dum te itineris comite superabam Alpes, iterum Æternam Urbem petens, sive dum te sæpius moderante typos, quæ pro Dei & Apostolicæ Majestatis juribus dictaveram, curabam imprimi; sive denique dum adficiisti moribundo, penè immortuus mortuo; post isthæc omnia, etiam aliquid post Fata restat, ut servatus post Me, Memet per Memetipsum non Mihi sed Orbi reddas, Me ipso nihil amodò curante, qui Me nolim Orbi reddere. Perge Tu interea: Sic Reipublicæ Litterariæ bene fit. Opusculorum Tomum primum edes, mox additurus alterum, curaturus dein ut augustiori folio Sacrorum *Canonum Scholia* resurgant, adjectis nihilominus & intermixtis, quæ Testamenti loco, Eruditis addenda dedi. Utantur illi, & te collaudent, Manibusque meis felicia complectantur. His & non aliis, aut fallor equidem, Te Vir Eximius ac Magister tuus, meusque conveniret vocibus, quibus, ut referre solitus es, jugiter quodammodò aures Tibi tinniunt. Ausculta precor pietati, neque hoc committere ut de Te Publicum jure conqueratur. Erit olim undè gaudeas. Quamque à me requisitis offero juvāntem manum, seu dum Opusculorum Posthumorum Tomus alter spirabit lucem, seu dum per verè Ornatissimum Virum *Eugenium Henricum Fricxium* Typographum Regium, in folio respirabunt *Canones*, adjectis, ut jubebat moribundus Author, iis quæ de Apparatu ad *magnum Concilium Nicænum* commentatus est, seu quæ de *Symbolo*, seu quæ de *Appellationibus Germanicis & Anglicanis* ad Sedem Apostolicam, seu aliis quæ conjuncta in Tomos excrescerent. Operam meam, quam spondeo, ut agnoscas futuram, præmitto, ecce, quem in Tomum hunc primum concinnavi Indicem. Iudicium meum addo de toto Opere; Deum rogans ut Paternitatem Vestram secuturis laboribus servet incolumem. Dabam Lovani Kalendis Octobris 1689.

Doctissima Paternitatis Tue,

Servus humillimus

FR. BERNARDUS DESIRANT.

J U D I C I U M

Eximii Patris ac Magistri Nostri BERNARDI DESIRANT, Ord. Erem. S. P. Augustini, in Univerfitate Lovan. S. T. Doctoris, Historiographi Regii & Professoris Publici, &c.

EX Commissione mihi data à Reverendissimo Patre Magistro nostro Generali, evolvi Tomum primum, cui titulus: *Opuscula Postuma*, &c. De quibus hoc meum iudicium esto. De *Opinione Probabili* Eximius Author tam certa statuit, ut Probabilitatem superet, sic probat, ut Probabilista non sit. Observes tamen ut ne incautus proberis errasse; *Probabile* enim vocat, non quod probari posse à paucis putes, sed quod *probatum* à pluribus omni, hac in parte, exceptione Majoribus: & ne tunc quidem hoc indulget, ut si à juris naturæ tramite recedere te contigerit, culpa omni solutus sis. Porro de *Simonia Monasteriorum*, jus Divinum fecernit ab Humano, Humanum in variorum temporum locorum statutorumque Classes dividit, ut nec Laxoni suppetat unde crimen palliet, nec Stringoni unde in innocentes necessitates exurgat. In *Militia Christiana*, mitis Lupus & Cicuris sine noxa discurrit inter arma, Belli, & Pacis jura librans & pondera, militum stipendia tractans, justaque spolia à Rapinis vendicans, & Principum inter se Bellantium æmula studia, in gentilia dispiciens & Christiana, cunctos instruens ut bellandum sit ex antiquæ militiæ Christianæ disciplina. *Antiquos* deinde *Ecclesiæ Africanæ Canones* exhibens, abstrusa & dolosa semper Pelagianæ Hæresis secreta scrutatur, aperit & Mundo exhibet ut facile discat quousque error ludere & abudere cum pertinacia possit. Succedit *Quæstio Dogmatica de Contritione*, & quæ parilis argumenti est, *Epistola Familiaris ad virum* prorsus Eximium *Henricum Noris*. Pura utrobique & pura Charitas loquitur, cætera taceant. Postea *Exhibitio Canonum* sequitur pro *Regularium Ecclesiis*, & hæc eadem denuò *habilitur*. Nihil illic novi, totum antiquum est, & hoc antiqua, & si quæ nova est, Catholica hoc servat & proficitur Ecclesiæ. *Expositio* autem *Sancti Sanctorum*, ejusdemque cum Imaginibus non in Altari tantum, de quo nemo Catholicus ambigit, sed & in Processionibus, de quo pauci scrupulosius dubitant, subordinatum consortium mirificè commendat, transcribens vetera, quibus nova non præscribunt. *Oratio* denique de Miraculis Sacrosancti ejusdem, quod præsertim Lovani colitur, imponit Coronidem. Legat hanc Orthodoxus, Lutherus demiretur, Calvinus frendeat & debacchetur. Reliquum est ut dicam, quod Tomus totus Lupinus est, Eximius est, Christianus oppido & Catholicus: in lucem exeat. Ita censebam Lovani Kalendis Octob. 1689.

Fr. BERNARDUS DESIRANT
S. Theol. Doctor, &c.

NOI REFORMATORI DELLO STUDIO DI PADOVA.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed approvazione del P. F. Tomaso Maria Gennari Inquisitore nel Libro Intitolato: *Opera Postuma &c. Autore Cristiano Lupo, &c.* non v'esser cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Secretario Nostro; niente contro Principi, e buoni costumi, concedemo Licenza a Sebastiano Coleti Stampatore, che possi esser stampato, osservando gli Ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova,

Dat. 11. Giugno 1728.

(Gio: Francesco Morosini Cav. Ref.
(Alvise Pisani Cav. Proc. Ref.

Agostino Gadaldini Seg.

1728. 6. Novembre.

Registrato nel Magistrato Eccellentissimo degli Esecutori Contro la Bestemmia.

Antonio Canal Not.

DIS-

DISSERTATIO

DE ANTIQUITATE, AUCTORITATE,
AC LEGITIMO USU

SENTENTIÆ
PROBABILIS.

INTER varias vocum novitates, quibus miserè vexatur, & à Divina justitia flagellatur hoc infelix sæculum, sunt quæstiones de Opinione probabili. Præsertim in materia Juris Divini aut naturalis. Quidam omnem, licet veraciter probabili sententia fulciatur, ex istius juris ignorantia lapsus, censent esse ex suo genere mortalem. Censent, quod nunquam possimus sine gravi delicto operari ex sententia probabili. Quod penitentia præfatus Presbyter se nunquam accomodare possit ad probabile iudicium penitentis. Alii volunt à quavis probabili sententia plenè dilui omnem reatum. Et alia id genus varia. Perniciosa aut periculosa. Et quibus infirmorum fratrum conscientia graviter percutitur. Hæc elucidari rogantibus, & aliquem inde fructum spondentibus, judicavi obediendum.

CAPUT I.

Offenditur quòd juris naturalis ignorantia sit pars originalis peccati, ideoque durum nosse anime vulnus.

QUòd sanctus Augustinus originalis peccati essentiam constituat in quibusdam vitiis, ac ipsorum reatibus; quòd item horum vitiorum alterum tradat esse concupiscentiam, est omnibus exploratum. Alterum vitium est naturalis juris ignorantia. Ita idem Augustinus manifestè docet in sexto libro contra Julianum Eclanensem Episcopum. Demonstrat duo. Primum, quod per gratiam, quam nobis in præsentis sæculo impartit Christianum Baptisma, aboleantur non originalia vitia, sed soli eorum reatus. Secundò, quòd inter ista vitia sint concupiscentia & ignorantia. Et hinc concludit: *Horum itaque malorum præteritus omnis reatus sacro fonte remittitur*. Disertè affirmat, non solummodo concupiscentiam, sed & naturalis, de quo solo istic agitur, juris ignorantiam esse non qualemcumque, sed adnexum, qui Baptismate remitti debeat, reatum habens vitium, ideoque partem originalis peccati. Etenim peccatum hoc non in quibuscumque consistit malis, sed dumtaxat in istis, quæ sunt animæ vitia, ideoque habent adnexum reatum. Originalium malorum quædam sunt

Christi Lupi Opera Tom. XI.

dumtaxat supplicia, quædam sunt & supplicia & simul animæ vitia, ideoque & peccata. Originale peccatum debuit vitare ac inquinare totam animam: voluntatem per concupiscentiam, intellectum per ignorantiam.

Hinc & in libris de libero Arbitrio idem Augustinus affirmat ista esse non recti naturalia, sed damnati hominis vitiosa ac pœnalitæ exordia, & adjungit in primo libro Retractationum: *Ad quam miseriam justæ damnationis pertinent ignorantia & difficultas, quam patitur omnis homo ab exordio natiuitatis suæ, nec ab isto malo, nisi Dei gratia quisquam liberatur*. Ab eorum dominatu per vidricem JESU Christi gratiam, ab ipsorum reatu per Baptismale donum remissionis peccatorum. *Quam miseriam Pelagiani nolunt ex justa damnatione descendere, negantes originale peccatum. Quamvis ignorantia & difficultas, etiam si essent hominis primordia naturalia, nec sic culpandus esset Deus, sed laudandus*. Adversum famosas præfati Juliani calumnias affirmat hæc miseranda hominis exordia non esse Manichæa duplicis Divinitatis & duarum animarum dogmata: Illa adeò ab his distare, ut nec ipsa incidamus, si dixerimus ista esse naturalia. Ita in libris de Genesi ad litteram scribit quorumdam, censentium Diabolum esse in sua perversa voluntate creatum, seu in primo suæ creationis exordio peccasse, opinionem esse quidem deviam, attamen non incidere in Manichæum.

Et in Encheridio docet primum humani generis malum fuisse Proto-Plastorum primum peccatum, atque prosequitur: *Hoc primum est creaturæ rationalis malum, prima privatio boni. Deinde etiam jam nolentibus subintrant ignorantia rerum agendarum, & concupiscentia noxiarum, quibus commites subinferuntur error & dolor. Ex his malorum non ubertatis, sed indigentia, tanquam fontibus omnis miseria naturæ rationalis emanat. Omnia nostra actualia peccata. Duabus ex causis peccamus: aut non videndo quid facere debeamus; aut non faciendo, quod debere fieri jam videmus. Quorum duorum illud ignorantia malum est, hoc infirmitatis*. Augustinus adjungit se hæc in multis suorum librorum locis docuisse. Insignis locus est in primo libro ad sanctum Pontificem Bonifacium: *Non agit in hominibus etiam qui sumet & decipit, nisi ut peccatum voluntate committant, vel ignorantia veritatis, vel delectatione iniquitatis, vel utroque malo, & cæcitate & infirmitatis*. Affirmat quædam per ignorantiam simul & per concupi-

A

scien-

scientiam, quædam peccata patri per solam ignorantiam. Est locus ad varia utilis, ideoque bene notandus.

Quæ omnia intelligenda sunt de sola legis naturalis ignorantia. Etenim positivarum legum, factorum, naturalium rerum, ac istiusmodi aliorum ignorantia est nobis imperfectio, non vitium longè minus originale peccatum, quia licet sint carentia, non tamen sunt privatio boni. Sunt negatio: Ista bona non sunt nobis ad naturalis rectitudinis integritatem necessaria: non sunt debita inesse. Aliud est error, aliud ignorantia. Omnis error est nobis vitium, varia ignorantia est simplex imperfectio. Nullus item est originale, varius error est actuale peccatum. Et error, licet mortale etiam peccatum sit, non semper est cæcitas mentis. Hocce tremendum & miserandum Divinæ vindictæ supplicium non cadit, nisi in Paganos, perfidos Judæos, Hæreticos, Schismaticos, & alios istiusmodi gravissimos peccatores. Originalis ignorantia est reverè horrendum vitium. Ipsum compendio exaggerat in libro de gratia Christi sanctus Augustinus: *Pelagius confitetur esse miserabiles tenebras in animo humano, qui scit quemadmodum debeat domare leonem, & nescit quemadmodum vivere.* Per concupiscentiam assimilati, per ignorantiam sumus facti inferiores bestiis. Etenim nulla bestia nascitur sine noticia ac idæis rerum sibi competentium. Homo est rasa, ideoque & nebulosa tabula, nudus, ideoque & cæcus intellectus, non nisi Divina gratia ac Baptismali iustitia rediturus ad visum. Homo iustus, licet plura naturalis etiam legis capita ignoret, nullo pacto est mente cæcus. Etenim baptizatus sanctus Paulus Apostolus, & ex ipso antiqui passim Ecclesiæ Patres appellant Illuminatos: Et inter avitos Christianæ Regenerationis titulos est & *Lumen*. Omnis illuminatus videt, adeoque non est cæcus. Videt omnia æternæ salutis necessaria. Quare qui omnem naturalis legis ignorantiam existimant esse mentis cæcitate, omnino hallucinantur. Fateor pro illis hinc inde adduci posse quædam Patrum testimonia. Sunt cum tale intelligenda.

Hallucinantur & illi, qui omnem in hac vita hominem censent semper laborare aliqua istius juris ignorantia. Qui censent nullum in hac vita perduci ad plenam ejus notitiam. Etenim patrem adversantur sancto Augustino, qui in sexto adversus Julianum Eclanensem Episcopum libro affirmat originale concupiscentiam esse originalem ignorantiam pejorem, & adducit causam: *Sana accedente doctrina minuetur ignorantia malum. Credamus etiam non tantum minui, verum etiam in hac vita posse consumi. Tamen post Baptismum. Numquid in Baptismo? Concupiscentiam verò quis ambigat in hac vita posse minui, non posse consumi? Et omnem istam ignorantiam in Apostolis fuisse absumptam non est dubitandum. Datus in Pentecoste Spiritus sanctus deduxit illos in omnem veritatem. In omnem veritatem Evangelicæ legis, adeoque & naturalis. Etenim Evangelica lex non est aliud, quam naturalis lex vestita paucissimis novi Testamenti Sacramentis. Quod Apostoli nihil Evangelicæ legis ignoraverint, est amplè demonstratum in Scholiis ad Præscriptiones Tertul-*

liani. Et plures primitivi fideles habuerunt eandem gratiam. Etenim inter primitiva Ecclesiæ Charismata erant etiam scientia & sapientia: quæ esse non possunt sine plena noticia legis naturalis. Et hæc dona, licet apud paucos, semper manserunt, ac semper manebunt in Ecclesia.

Rectè dico: *Apud paucos.* Etenim quis sancto Augustino doctior, quis sanctior? Et tamen quod plurimas circa naturale jus quæstiones definire nequiverit, lachrimosè profiteretur, ac multis exemplis demonstrat in litteris ad sanctum Paulinum, atque concludit: *Quis in his omnibus tremor, mi Pauline, sancte homo Dei? Quis tremor, quæ tenebræ? Nonne putamus de his dictum esse, timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ? Nos sumus homines corde immundi, ideoque patimur tenebras longè plures atque majores. Etiam Propheta David sibi a Domino Deo ignosci supplicavit non dimittaxat suæ juventutis delicta, sed & varias ignorantias: non Mosaicæ, quam plenè calluit, sed omnino legis naturalis. Et istos ejus Psalmos non ex sola humilitate, sed ex veraci professione omnis semper decantavit Ecclesia, ideoque judicavit suis membris per omnia convenire. Omnes sumus viri, cujus abscondita est via, & circumdedit eum Deus tenebris.* Quæ sancti Prophetæ Job verba insigniter commentatur in sexto Moralium libro magnus Gregorius: *Nonnunquam ea ipsa, quæ rectè nos agere credimus, an in districti judicis examine recta sint, ignoramus. Sæpè enim opus nostrum causa damnationis est, quod & profectus putatur esse virtutis. Sæpè undè placari Judex creditur, inde ad irascendum placidus infigitur.* Et firmat hoc ex Sapientis verbo: *Est via, quæ videtur hominibus recta, novissima autem ejus ducunt ad mortem.*

Ep. 250.

Cap. 6.

CAPUT II.

Quenam sententia sit censenda verè probabilis?

Omnis sententiarum probabilitas oritur ex dictis ignorantie tenebris. Insigniter hoc tradit in secundo ad nationes libro Tertullianus: *Sanè mera sapientia Philosophorum, cujus infirmitatem prima hæc contestatur varietas opinionum, veniens de ignorantia veritatis.* Quod ipsum tradit largiùs in libro Apologetico. Variis item in locis Lactantius Firmianus. Et certè ubi non est ignorantia, est scientia, ideoque & certitudo, atque ita nulla probabilitas. Probabilitas est similis famæ, de qua idem Tertullianus in laudato Apologetico libro: *Fama, nomen incerti. Locum non habet, ubi certum. An verò fama credit, nisi inconsideratus? Quia sapiens non credit incerto. Omnium erit estimare, quantacumque illa ambitione diffusa sit, quantacumque asseveratione constructa, quod ab uno aliquando principio exorta sit, necesse est exinde in traduces linguarum & aurium serpat. Et ita modici seminis vitium ceterarum moris obscurat, ut nemo recogitet, ne primum illud os mendacium seminaverit. Quod sæpè fit aut ingenio emulationis, aut arbitrio suspicionis, aut non nova, sed ingenua quadam mentientis voluptate.* Etiam probabilis sententia est nomen incerti. Ubi certum est, illa non habet locum. Oritur

Cap. 2.

Cap. 7.

frequenter ab uno, & sic serpit per scholas, provincias, gentes. Etiam oritur ex vario hominum ingenio, vario arbitrio.

Quod ab uno oriatur, non est novum. Etenim sancti Cypriani de rebaptizandis hæreticis sententiæ, licet erronea, isto tamen tempore fuit omnino probabilis, & originem duxit ab uno Agrippino, Archi-Episcopo Ecclesiæ Carthagenensis. Immo forsitan ab unico ejus Presbytero Tertulliano, Plures existimant istam novitatem Agrippino fuisse à Septimio impressam. Quisquis fuerit exordium, error detententiam pervasit omnem Parochiam Carthagenensem, Provinciam, Numidiam, cunctam Africam, Ægyptum, Cappadociam, omnem Pontum, ac alias regiones. Etenim sententiam istam amplexi sunt, & constanter tenuerunt sanctus Cyprianus, sanctus Firmilianus Cappadociæ Archi-Episcopus, sanctus Dionysius Patriarcha Alexandrinus, ejus Successor magnus Athanasius, magnus Basilius, sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus, istorum omnium Provinciales aut Diocesanæ Synodi, & alii plures. Et ista sententia apud tantos Patres atque Ecclesias firma permanit, etiam post Nicænam Synodum, usque ad Concilium Constantinopolitanum. Hoc suo Symbolo adversus istam sententiam inseruit: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum.* Ita probabilem sententiam fecit obtinere.

Et hinc oritur quæstio, an unicus Doctor possit facere sententiam probabilem? An ipsam non dumtaxat inchoare possit, sed etiam solus constituere & firmare? Plures hodie affirmant. Eiusdem sententiæ fuit Hæresarchæ Pelagii collega Celestius. Etenim in Carthagenensi Synodo, cum dixisset circa originale peccatum utramque contradictionis partem esse probabilem, & negativam probari variis Catholicæ Ecclesiæ Doctoribus, à sancto Paulino Diacono rogatus ipforum nomina, respondit: *Sanctus Presbyter Rufinus, Romæ qui mansit cum sancto Pammachio. Ego auctori illum dicentem, qui traduxit peccati non sit. Et rogatus alios, nec valens adducere plures, deinde reposuit: Non tibi sufficit unus Sacerdos? Ad statuendam probabilem sententiam volebat solum Rufinum sufficere. Ita habes apud sanctum Augustinum in libro de peccato originali.*

Cap. 3.

Lib. 3. cap. 4.

Respondeo hanc quæstionem in libris de Baptismo insigniter definiri ab eodem Augustino. Etenim Donatistis, sancti Cypriani auctoritatem per Baptismo objicientibus, respondet: *Quid ad Jebathanum scripsit Cyprianus, jam legi. Et profectò issem in eandem sententiam, nisi me ad diligentioris considerationem revocaret tanta auctoritas aliorum, quos vel pares gratia doctrinæ, vel etiam fortasse doctiores per tot gentes Latinas, Græcas, Barbaras, & ipsam Hebræam, Ecclesia toto orbe diffusa parere potuit, qua ipsum quoque peperevit, qui mihi quoque nullo modo videri possunt frustra noluisse istam sententiam, non quia fieri non potuit, ut in obscurissima quæstione verius pluribus unus, paucis sentirent, sed quia non facilè pro uno vel pro paucis adversus innumerabiles ejusdem religionis & unitatis viros, & magno ingenio & uberi doctrina præditos, nisi pertractatis pro viribus atque perspe-*

C. briff. Lupi Opera Tom. XI.

dis rebus ferenda sententia est. Affirmat unius magni Doctoris sententiam quandoque posse esse probabilem, sed id esse rarissimum: & non facile præsumendum.

Ex dictis licet authenticum fidei articulum aliquando posse pedentem per deviantia magnorum virorum ingenia degenerare in sententiam probabilem. Etenim quæ magis authentica veritas, quam datum apud hæreses aut schismata Baptismum esse validum ac ratum? Et tamen Agrippini Carthagenensis Episcopi Commenta effecerunt id, quod in canonicis ad sanctum Amphilochem litteris scribit magnus Basilius: *Si autem prohibita est apud vos, sicut & à Romanis, alicujus economie gratia, hæc Rebaptizatio, nostra tamen oratio vires obtineat.* Palàm affirmat hanc rem esse œconomizæ, & variæ apud varias Ecclesias consuetudinis. Hoc est, esse utrimque probabilem, ideoque Ecclesias posse in suo sensu liberè abundare. Quod ipsum constanter sensit, & à sua Synodo sentiendum iussit sanctus Cyprianus. Hinc enim ad ipsam fuit præfatus: *Neminem judicantes, aut à jure Communionis aliquem, si diversum senserit, amoves.* Ex eodem principio frequenter dixit: *Habet sui arbitrii potestatem quisque Episcopus, sui actus rationem Domino redditurus.* Et sanctum Stephanum Pontificem culpavit, non quod Romæ ac per omnem Italiam veteret rebaptizari, sed quod rebaptizantes Ecclesias, sectantes probabilem sententiam, minaretur proscribere & damnare.

Hoc ipsum patet ex Catholica veritate, quæ asserit remissionem peccatorum in nobis fieri per intrinsecam habitalem gratiam, & ipsam infundi etiam parvulis. Quod sit Catholica veritas, disertè tradit in primo de peccatorum meritis ac remissionibus libro sanctus Augustinus: *Sicut ille, in quo omnes vivificabuntur, præterquam quod se ad justitiam exemplum imitantibus præbuit, dat etiam sui Spiritus fidelibus oculatissimam gratiam, quam latenter infundit & parvulis; sic & ille, in quo omnes moriuntur, præterquam quod eis, qui Præceptum Domini voluntate transgrediuntur, imitationis exemplum est, occulta etiam tabe carnalis concupiscentie suæ tabificavit in se omnes de sua stirpe venientes.* Habitualis gratiæ à Christo Domino, & carnalis concupiscentiæ ab Adamo etiam in parvulos traducem affirmat apud Ecclesias esse parit certitudinis. At verò longè aliter posterioribus sæculis scripsit hac de re ad Michaellem Arelatensem Archi-Episcopum Innocentius tertius Pontifex: *Illud quod opposites inducunt, fidem aut charitatem, aliasque virtutes parvulis, uspotè non consentientibus, non infundi, à plerisque non conceditur absolutè, cum propter hoc inter Doctores Theologos quæstio referatur, aliis asserentibus per virtutem Baptismi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri, nonnullis dicentibus dimitti peccatum, & virtutes infundi, habentibus illas quoad habitum, non quoad usum, donec perveniant ad ætatem adultam. Ecce veritatem, quam sanctus Augustinus certam atque authenticam, Innocentius affirmat esse utrimque probabilem. Ita factum fuit per disputationes Scholasticorum Doctorum. Et probabilitas, licet diminui cœperit, adhuc permanit tempore Viennensis Conci-*

A 2

iii.

lii. Etenim adducta Innocentii verba laudat in primo Capitulo ad Tirulum de summa Trinitate & fide Catholica Clemens quintus, atque adiungit: Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Christi, quae per Baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam, quae dicitur tam parvulis, quam adultis conferri in Baptismo informantem gratiam & virtutes, tanquam probabilem, & dictis Sanctorum & Doctorum modernorum Theologiae magis consonam & concordem, sacro approbante Concilio duximus eligendam. Deo laus, nos alitius profecimus. Sacra Tridentina Synodus avitam sancti Augustini & totius tunc Ecclesiae sententiam reposuit in fidei Canonem, & deinde fecit esse fidei articulum.

Hoc item contigit articulo, qui asserit matrimonium esse verum ac propriè dictum novi Testamenti Sacramentum. Est Evangelica veritas. Et tamen in Occidentalis Ecclesiae historia scribit Jacobus Cardinalis de Vitriaco. *Sunt Ecclesiae septem principalia Sacramenta. Scilicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Matrimonium, Extrema-Unctio, & Consecratio. Omnia ista, præter Matrimonium, quantum in se est, efficiunt quod signant, & augmentum gratiae præstant, nisi ab indignè suscipientibus impediuntur, ut suum in altero non consequantur. Infirmi enim sunt ad significandum & sanctificandum. In Sacramento autem matrimonii non confertur cumulus vel augmentum gratiae. Quia sit tantum ad remedium contra carnis lapsus, quemadmodum comedere carnes conceditur Monacho, & balnea ægroto. Quod ipsum tunc docuerunt Robertus Cardinalis Pullus, ac Petrus Pictaviensis. Quod item dati per hæreticum, simoniacum, aut intrusum Episcopum Ordines sint validi ac firmi, & hodiè est & olim fuit dogma certum atque immobile: quod tamen post laici Constantini intrusionem in Sedem Apostolicam, & præsertim post sexti Gregorii tempora, fuerit graviter de hac re dubitatum apud Ecclesias, & utraque contradictionis pars fuerit probabilis, amplè demonstravi in Scholis ad Acta sancti Leonis noni. Plura sunt istiusmodi exempla.*

Nolim præterire duo insignia, quæ in libro de fide & operibus adducit sanctus Augustinus: Quoniam malorum Christianorum mores, qui fuerunt antea etiam pessimi, habuisse non videntur hoc malum, ut alienas uxores ducerent viri, aut alienis viris feminae nuberent, inde fortassis apud quasdam Ecclesias negligentia ista surrepsit, ut in cathecis competentium nec quaerentur nec repercuterentur hæc vitia. Atque inde factum est, ut inciperent & defendi. Quæ tamen in baptizatis rara sunt adhuc, sic nos negligendo non defensa faciamus. Talem quippè in quibusdam negligentiam, in aliis imperitiam, in aliis ignorantiam probabiliter Dominus somni nomine significasse intelligitur, ubi ait: cum dormirent homines, venit inimicus, & superfeminavit zizania. Hinc autem existimandum est, non ea primùm apparuisse in moribus, quamvis malorum Christianorum, quoniam beatus Cyprianus in Epistola de Lapsis, cum deplorando & arguendo multa commemoraret, quibus meritò dicit indignationem Dei fuisse commotam, ut intolerabili persecutione Ecclesiam suam sineret flagellari, hæc ibi omnino non nominat. Cum etiam illud non taceat, & ad eisdem

mores malos pertinere confirmet, jungere cum infidelibus vincula matrimonii, nihil aliud esse asserens, quam prostituere gentibus membra Christi. Quæ nostris temporibus jam non putantur esse peccata. Quamvis reverà in novo Testamento nihil inde præceptum est, & idè hæc licere creditum est; aut velut dubium derelictum.

Agit de sui sæcuali consuetudine, ex qua multæ Ecclesiae ob alterius conjugii adulterium censebant solvi vinculum matrimonii, atque ita innocenti permittebant novum conjugium. Assumat plura. Primò, quòd hæc licentia olim fuerit adeò ignota, ut nec à pessimis attentaretur Christianis. Hinc concludit esse adversum Evangelio. Quod in hac fide Augustinus fuerit constantissimus, lucet ex ejus libris de adulterinis conjugii, & ex quibusdam Canonibus Africanis, conditis ad ejus consilium. Quòd olim pessimi etiam Christiani istam licentiam nec cogitaverint, probat ex sancti Cypriani sermone de Lapsis, ubi gloriosus Martyr omnia sui sæculi vitia enumerat atque castigat, & tamen istius licentiæ nullam penitus facit memoriam. Hinc Augustinus infert istam licentiam postmodò cepisse, ac pedetentim in probabilem sententiam profecisse per negligentiam, imperitiam, ac ignorantiam quorundam Episcoporum. Quòd ipsum in libris de Laica Institutione demonstrat venerabilis Jonas Episcopus Aurelianensis: Et rectè dicunt. Ista enim est ordinaria origo plurimum probabilium opinionum. Alià porta est quorundam Scholasticorum Doctorum nimia subtilizandi, atque ita quilibet docendi auidia. Istud ergò est primum exemplum, in quo Augustinus docet certam veritatem declinasse in probabilem sententiam.

Secundum exemplum est veritas, quæ asserit disparis cultus conjugium esse & naturalis, & Divino juri adversum. Certè antiqui Patres hunc in sensum constanter intellexerunt Apostoli verba: Cui vult nubat, tantum in Domino. Non solus Cyprianus, sed etiam Tertullianus, aliique veteres ita intellexerunt. Et nos ipsum vestigiis hodiè firmi insistimus. Verùm de suo sæculo sanctus Augustinus scribit: Quæ nostris temporibus jam non putantur esse peccata. Utiqùè per inductam ab adversa consuetudine sententiam probabilem. Et hanc Augustinus non fuit ausus improbare. Hinc subiungit: Quoniam reverà in novo Testamento nihil inde præceptum est. Et idè aut licere creditum est, aut velut dubium derelictum. Quòd ipsum scribit in primo libro de adulterinis Conjugiis. Laudata Apostoli verba, Cui vult nubat, tantum in Domino, commentatur in hunc modum: Quod duobus modis accipi potest; Aut Christiana permanens, aut Christiano nubens. Non enim tempore revelati Testamenti novi, in Evangelio, vel ullis Apostolicis litteris sine ambiguitate declaratum esse recolo, utrum Dominus prohibuerit fideles infidelibus jungi. Et certè etiam sancta Monica nupserat viro gentili.

Sanctus Augustinus in laudato de fide ac operibus libro pergit de suo priori exemplo: Quisquis uxorem in adulterio deprehensam dimiserit, & aliam duxerit, non videtur equandus eis, qui excepta causa adulterii dimittunt & ducunt. Et in ipsi Divinis

Ostenditur quod Ecclesia Catholica circa humanas Leges semper permiserit uti sententia probabilis.

Humanarum legum præcipuæ sunt Canones Apostolici. Et inter hos magnus ac manifestus est hic: Oportet Episcopum ac Diaconum esse unius uxoris virum. Pleræque sub cælo Ecclesiae ipsum semper intellexerunt non dumtaxat adversum simultaneè, sed etiam adversum successivè Bigamos. Attamen Theodoretus, Cyri in Ephræta Provincia Episcopus, cum quibusdam aliis sensit contrarium. Etenim adducta Apostoli ad Timotheum verba commentatur: Olim consueverant & Judæi & Græci cum duabus, & tribus, & pluribus etiam uxoribus simul jungi lege matrimonii. Quidam ergò dixerunt Divinum Apostolum dixisse eum, qui cum una sola uxore pudicè cohabitavit, dignum esse, qui ordinetur Episcopus. Neque enim secundum, inquit, rejecit matrimonium. Demonstrat secundas successivè nuptias esse innoxias, ac permitti ab Evangelio, atque concludit: Hæc & alia id genus considerans, admitto eorum interpretationem, qui sic intellexerunt. Nec dumtaxat speculativè hæc Theodoretus defendit, sed & opere explevit. Etenim successivè Bigamum Irenæum propriis manibus consecravit in Metropolitanam Tyriorum. Et in litteris ad Domnum Antiochiæ Patriarcham edicit magnos patronos istius suæ sententiæ: Quod ad Irenæum Bigamiam attinet, dicimus Majorum vestigiis nos inhaerisse. Nam & beatæ ac sanctæ memoriæ Alexander, qui Apostolicam banc Sedem rexerat, unà cum beatissimo Acacio Berræ Episcopo beatæ memoriæ Diogenem bigamum ordinavit. Eodemque modo beatus Praxillus Dominum Cesarææ, qui bigamus item erat. Consuetudinem ergò secuti sumus, & viros illustres, scientiaque & vita celeberrimos. Et multa etiam alia hujusmodi minime ignorans beatæ memoriæ Proclus, Constantinopolitanorum Episcopus, & Ordinationem ipse admisit, & laudans atque admirans rescriptis, similiter etiam Ponticæ Diocesis primarii Deo carissimi Episcopi: & Palestini omnes. Neque ulla orta est hac de re controversia. Et iniquum ducimus virum damnare multis ac variis egrègiis facinoribus illustrem.

Hic Irenæus est ille Comes, qui in Ephesino Concilio favit factioni & violentiæ Joannis Patriarchæ Antiocheni, visus est favisse & Nestorio, ideoque ab Imperatore Theodosio, quem in eundem favorem circumscripterat, post detectas fraudes fuit privatus cingulo, & Regia ejectus. Et tunc à primæ Phœnicæ Episcopis fuit electus in Metropolitanam, & ab amico Theodoro retro consecratus. Verùm indignatus Princeps justit ejici hominem, ac degradari ob duas causas. Primò, quòd Nestorium fœderet. Secundò, quòd post secundas nuptias esset contra Apostolicos Canones consecratus. Hac Edictum impugnat in adductis litteris, & non solius Irenæi, sed & proprii operis apologum agit Theodoretus, & constanter asseverat se recta egisse. Eò quod egisset ex sententia veraciter probabilis. Et ipsam

vinis sententiis ita obscurum est, utrum & iste, cui quidem sine dubio adulteram licet dimittere, adulteram tamen habeatur, si alteram duxerit, ut quantum existimo, ventraliter ibi quisque fallatur. Assumat duo. Primò, quòd suo tempore ista sententia fuerit reverà probabilis. Nec eam, licet ipse contrarium fenserit, fuit ausus damnare. Deinde nobis insigniter ostendit, quænam sententia sit reverà probabilis. Hanc quidam ita definiunt: Probabilis opinio est, quæ certitudinem non habens, vel gravi auctoritate, vel non modica ratione nititur. Auctoritas gravis censeri debet, quæ est saltem unius viri docti & probi. Longè aliter sanctus Augustinus: veraciter probabilem opinionem vult in sacris Litteris, adeoque & in sacris Canonibus, sanctis Ecclesiae Patribus, aliisque Theologicis locis esse adeò obscuram, ut utraque contradictionis pars in ipsis fundamenta habeat, & ad veritatis fundum sine singulari Divinæ gratiæ lumine non possit pertingi.

Hinc fieri potest, ut inter contradictorias opiniones utraque sit dubia, neutra probabilis. Insigniter hoc idem sanctus Augustinus tradit in septimo libro de Baptismate contra Donatistas. Proponit quæstionem: an mimicè ac joculariè datum atque acceptum Baptisma sit validum ac ratum? Et profecit: Nobis tutum est in ea non progredi aliqua temeritate sententiæ, quæ nullo in Catholico regionali Concilio cepta, nullo plenario Concilio terminata sunt; id autem fiducia securæ vocis asserere, quod in gubernatione Domini Dei nostri, universali Ecclesiae consensione roboratum est. Et statim infra: Ubi neque societas ulla esset ita credentium, neque ille qui ita acciperet, ita crederet, sed totum ludicè, & mimicè, & joculariè ageretur, utrum approbandus esset Baptismus, qui sic daretur, Divinum judicium per alicujus revelationis oraculum, concordati oratione, & impensis supplicii devotione gemitibus, implorandum esse censerem, ita sanè ut post me dicturos sententiam, ne quid jam exploratum & cognitum adferrent, humiliter expectarem. Agit de casu, quo ipsum in tali Synodo constitutum non præcederent tales Suffragatores Episcopi, quorum judicium comprobaret. Opinionem, ut sit probabilis, vult esse probatam saltem ab aliquo, non dumtaxat Provinciali, sed Regionali, id est, Diocæsano, Catholico Concilio: quod judicare non possit, nisi ex sacris litteris, prioribus Canonibus, sanctis Ecclesiae Patribus, aut aliis similibus Christianæ doctrinæ fontibus. Quò usque talia non suffragentur fundamenta, censet neutram partem esse probabilem, ideoque quæstionis fundum à Divina Clementia expostulandum. Et hoc sancti Augustini judicium in sua Romana Synodo, de exsufflandis Simoniacorum Ordinationibus tractante, probavit sanctus Leononius, de quo in litteris ad Henricum Ravennæ Archi-Episcopum scribit sanctus Petrus Damiani: Venerabilis Papa in postrema Synodo omnes Episcopos ex Divina obtestatione rogavit, quatenus Dei misericordiam in commune deposcerent, ut quid super hoc scrupuloso negotio decernendum esset, nutantibus revelaret. Hæc Epistola est præfatio ad librum Gratissimum.

esse talem multis demonstrat. Primò, quòd sit doctrina Majorum. Et quidem magnorum vitorum. Nempè sancti Alexandri, nuper Antiocheni Patriarchæ, itemque Praylii laudatissimi Episcopi Hierosolymitani. Affirmat ipsos non dumtaxat ita sensisse, sed & practicasse. Item suum factum affirmat non solummodo non displicuisse, sed omninò placuisse etiam sancto Proclo Constantinopolitano Episcopo. Item primariis Ponticorum Episcopis, & omnibus Palæstinis. Hinc concludit se non ex temeraria, sed egisse ex plenè probabili sententia. Et videtur toti Ecclesiæ persuasisse. Etenim Irenæus videtur mansisse Episcopus, & apud Tyrum Episcopus decessisse. Ejus regradati aut ejecti nulla exstat memoria. Istud Theodosii edictum exstat post Ephesinam Synodum.

Theodoretus rectè affirmat suum opus placuisse etiam sancto Proclo. Etenim sanctus Proclus fuit discipulus ac Diaconus sancti Joannis Chrysostomi, qui ad Apostoli verba, *Oportet Episcopum esse unius uxoris virum*, scribit in decima homilia super istam epistolam: *Apostolus non veluti hoc sanciens scribit, quasi non liceat absque uxore Episcopum fieri, sed ejus rei modum constituit. Judæis quippè licitum erat etiam secundo matrimonio jungi, & duas itidem habere simul uxores. Quidam verò ita intelligunt, ut ad Episcopatum assumatur is, qui fuerit vir unius uxoris. Qui simultaneè non fuerit bigamus. Et sententiam omninò censet probabilem. Nempè sanctus Joannes unà cum laudato Patriarcha Alexandro fuerat Patriarchæ Flaviani Presbyter in Antiochena Ecclesia, atque ita istic didicerat illam sententiam. Eandem istic didicerat Theodoretus. Istius Ecclesiæ Doctores omninò respicit in litteris ad Oceanum etiam sanctus Hieronymus, scribens istum Apostolicum Canonem exponi variè à variis, & pergens: *Ex Judæis erat Apostolus. Prima Christi Ecclesia de Israel reliquiis congregabatur. Sciebat lege concessum, & exemplo Patriarcharum ac Moysi familiare populo noverat in multis uxoribus liberos spargere. Ipsi quoque Sacerdotibus hujus licentiæ patebat arbitrium. Præcipit ergò, ne eandem licentiam Ecclesiæ sibi vendicent Sacerdotes: ne bina pariter & trina conjugia sortiantur, sed ut singulas uno tempore uxores habeant. Eadem de re scribit in commentario Apostolicæ ad Titum epistolæ: Quidam de hoc loco ita sentiunt. Judæicæ, inquit, consuetudinis fuit vel binas habere uxores, vel plures. Quod etiam in veteri lege de Abraham & Jacob legitur. Et hoc voluit esse præceptum, ne is qui Episcopus eligendus est, uno tempore duas pariter habeat uxores. Sanctus Hieronymus etiam vixit in Antiochena Ecclesia: Ejus ergò respicit sententiam. Et omninò censet probabilem. Hinc addit in litteris ad Oceanum: *Ne contentiosum clamet esse, quòd diximus, &c.* Hoc est, parum refert, quòd hæc expositio multis non placeat. Et certè hæc eor oppositam, quæ nunc certa est, sententiam etiam tunc fuisse probabiliorem ac tutiorem. Ex quo lucet, quòd sanctus Alexander, Praylius, Theodoretus, alique plures istius notæ viri & docuerint & practicaerint, probabiliori & tutiori relicta, sententiam minùs probabilem ac tutam. Interim verè tutam, vereque probabilem.**

Apud antiquos Ecclesiæ Patres, qui istum Apostolicum Canonem censabant intelligendum etiam de successiva bigamia, fuit & alia quæstio. Quidam censabant à solis post Baptisma iteratis nuptiis quem fieri irregularem, alii censabant fieri à quibuscumque: præsertim si altera saltem fuissent initæ post sacrum Lavacrum. Et hanc sententiam constantissimè tenuit Romana Ecclesia. Et plures Latinæ. Est res omnibus eruditissimè exploratissima. Ast Hispaniarum Ecclesia tenuit oppositum. Et plures ipsi adenserunt. Etenim hac de re scribit in adducta ad Oceanum epistola sanctus Hieronymus: *Carterius, Hispaniæ Episcopus, homo & ætate vetus & Sacerdotio, unam antequam baptizaretur, alteram post Lavacrum, priore mortua, duxit uxorem, & arbitraris eum contra Apostoli fecisse sententiam, qui in catalogo virtutum Episcopum unius uxoris virum præcepit ordinandum. Miror autem te unum protraxisse in medium, cum omnis mundus his Ordinationibus plenus sit. Non dico de Presbyteris, non de inferiori gradu, ad Episcopos venio: quos si singularem voluerò nominare, tantus numerus congregabitur, ut Arminensis Synodi multitudo superetur. Et adversus istam Hispaniæ opinionem Siricius Pontifex scripsit suas ad Himerium Tarraconensem Archiepiscopum Decretales litteras, quæ & hæc habent: *Didicimus licenter ac liberè inexplorata vitæ homines, quibus etiam fuerunt numerosa conjugia, ad præfatas Episcopii dignitates aspirare. Affirmat esse contra Apostolicum Canonem: Oportet Episcopum esse unius uxoris virum. Omninò agit adversus unum Baptismo prius, aliud ipso posterius conjugium. Lucet ex sancti Innocentii primi ad Toletanam Synodum similibus litteris, palàm asserentibus istam solam Bigamiam in Hispaniis reprobari. Nempè omnis Hispania profitebatur ex bino post Baptismum conjugio contrariè irregularitatem.**

Interim his omnibus non commotus sanctus Hieronymus permanit firmus in sua sententia. Etenim de hac re scripsit etiam in commentario Apostolicæ ad Titum epistolæ: *Multi superstitiosius magis quàm veriùs, etiam eos qui cum Gentiles fuerint, & unam uxorem habuerint, qua amissa post Baptismum Christi alteram duxerint, putant in Sacerdotio non legendos. Cum utique si hoc observandum sit, illi magis ab Episcopatu arceri debeant, qui vagam per meretrices ante exercentes libidinem, unicam Regenerati uxorem acceperunt, & multò detestabiliùs sit fornicatum esse cum pluribus, quàm Bigamum reperiri. Ecce communem sententiam constantè affirmat esse superstitiosam potius, quàm veram. Quod ipsum docuit firmus etiam in aliis locis. Ejusdem sententiæ fuisse Illyricanam Ecclesiam lucet ex laudati Innocentii litteris ad Rufum Archiepiscopum Theſsalonicensem. Et nescio cui Chryſogono, Ruffini discipulo, istam doctrinam culpanti, in libris adversus Ruffinum laudatus Hieronymus respondet: *Audito præterea objici mihi à Chryſogono, Sectatore Lib. 1. Ruffini, cur in Baptismo dixerim universa peccata dimitti, & mortuo bimarito novum virum in Christo resurgere, atque istiusmodi Sacerdotes in Ecclesiis esse nonnullos. Cui brevi sermone respondebo: habent libellum, quom in crimen vocant. Ille respondeat.**

Ep. 23.
cap. 6.

Ep. 22.

Lib. 1.
cap. 7.

deat. Hunc sua disputatione subvertat. Et scripta scriptis arguat. Quid austeritate frontis, & contractis rugatisque naribus concava verba trutinatur, & sanctitatem apud vulgus ignobile simulato rigore mentitur? Audiat nos iterum proclamantes veterem Adam in Lavacro totum mori, & novum cum Christo in Baptismo suscitari: perire Cboicum, & nasci supercælestem. Hæc dicimus, non quod ipsi, proptio Christo, hac quæstione teneamur, sed interrogati à fratribus, quid nobis videretur, respondimus, nulli præjudicantes sequi quod velit, nec alterius Decretum nostra sententia subvertentes.

Maturè notanda sunt hæc verba: *Quid austeritate frontis, & contractis rugatisque naribus concava verba trutinatur, & sanctitatem apud vulgus ignobile simulato rigore mentitur? Etenim quadrant & in nostra tempora. Notanda sunt & hæc verba: *Nuulli præjudicantes sequi quod velit. Sunt desumpta ex erratica sancti Cypriani Synodo. Notanda sunt item hæc: *Nec alterius Decretum nostra sententia subvertentes. Uti sanctus Cyprianus in sancti Stephani Pontificis, ita sanctus Hieronymus in Siricii contra Hispanos Decretum ista dixit. Hinc sequitur: *Neque enim ambimus Sacerdotium, qui latemus in cellulis. Nec humilitate damnata, Episcopatum auro redimere festinamus. Nec electum Pontificem à Deo, rebellis cupimus mente jugulare. Inter Siricium Pontificem ac sanctum Hieronymum intercessit aliquid humani diei: hinc quedam hujus dicta sunt veneranda quidem, attamen admiranda potius, quàm imitanda. Interim constantè docuit probabilem sententiam esse securam ac tutam. Etiam minùs probabilem. Quis enim non videat præsentem illius sententiam fuisse hujusmodi?****

CAPUT IV.

Ostenditur quòd Catholica Ecclesia etiam circa Divini juris materiam semper nos permisit uti sententia probabili.

Quòd istiusmodi errantes ac operantes, dummodo tamen esse sententia verè probabili errent ac operentur, Catholica Mater Ecclesia semper censuerit esse extra æternæ damnationis, adeoque & gravis peccati periculum, manifestè patet ex sancti Cypriani errore & lapsu circa Rebaptismum. Quod Cyprianus, etiam post sibi opposita sancti Stephani Pontificis Edicta, non nisi venialiter deliquerit, constantè ac deferè docet sanctus Augustinus. In primo de Baptismo contra Donatistas libro amplè exaggerat magnam pacifici Cypriani charitatem, istius à Divina Providentia permitti in ipso lapsus adducit varias rationes, atque concludit: *Quod ergò ille vir sanctus de Baptismo aliter sentiens, quàm se res habebat, in Catholica unitate permansit, & charitatis ubertate compensatum est, & passionis salce purgatum. Affirmat istum errorem sanctitati & charitatis ubertati fuisse conjunctum, adeoque non fuisse, nisi veniale peccatum. Hinc & in sequenti capite scribit: *Illum novum in candore sanctæ animæ charitatis ubera contegebant. Affirmat errorem istum fuisse non tartaræ fœditatis fuliginem, sed quempiam novum in candore sanctæ**

Cap. 18.

animæ. Et in quinto libro scribit: *Cypriani Er. Cap. 2. raturum cooperiebat unitatis charitas, quamdiu inerat: ista, non diabólica dissensio, sed humana tentatio, donec eis, sicut dicit Apostolus, si quid aliter sapiebant, Dominus revelaret. Per humanam, ab Apostolo memoratam in epistola ad Philippenses, tentationem sanctus Augustinus passim intelligit veniale peccatum. Eodem in libro adducit ferè integras sancti Cypriani litteras ad Jubajanum Episcopum, atque adjungit: *In his verbis multa consideranda sunt, quibus in hoc viro, qui dilexit decorem domus Domini, & locum tabernaculi habitationis ejus, Christianæ charitatis fulgur eluxit. Primò, quia id, quod sensit, non tacuit. Deinde, quia tam manifestè & pacificè protulit. Quia cum his, qui aliter sentiebant, Ecclesiasticam pacem tenuit. Quia in unitatis vinculo tantam salubritatem esse intellexit. Quia eam tantum dilexit, & sobriè custodivit. Quia vidit & sensit etiam diversa sentientes posse salva charitate sentire. Neque enim cum malis tenere se diceret Divinam concordiam & Dominicam pacem. Bonus quippè habere cum malis, pacem potest; tenere autem cum eis pacem non potest, cum ipsi non tenent. Postremò quia nemini præscribens, neque præjudicans, quòd minùs quisque Episcoporum quod putat faciat, habens arbitrii sui libertatem potestatem, etiam nobis qualibuscumque locum dedit pacificè secum ista tractandi. Præsens est enim, non solum per litteras suas, sed etiam per ipsam, quæ in ipso maxime viguit, & mori nunquam potuit, charitatem. Huic ergò inherere & conglutinari desiderans, si non impediatur inconvenientia peccatorum moorum, orationibus ejus adjutus discam, si poterò, per litteras ejus, quanta pace per eum Dominus Ecclesiam suam, & quanto solatio gubernaverit. Et per ejus sermonis affectum visceribus humilitatis indutus, si quid verum sentio cum orbe terrarum, non et præponam cor meum, nec in eo ipso, quod aliter sentiens, non tamen diremptus est ab orbe terrarum. Majus quippè in eo virtutis robur eminuit, cum ista quæstio necdum discussa nutaret, quod aliter sentiens, quàm multi Collegæ, tantam moderationem obtinuit, ut Ecclesiæ Dei sanctam societatem nulla febriatis labe truncavit, quàm si omnia non solum veraciter, sed etiam pariter sine ista virtute sentiret. Hæc verba omninò videntur sanctum Cyprianum non dumtaxat à mortali, sed insuper ab omni veniali peccato expurgare. Et hunc sensum sanctus Augustinus repetit atque inculcat in multis etiam aliis locis.**

In adducto testimonio sunt quædam notanda. Præsertim hæc verba: *Quia nemini præscribens, neque præjudicans. &c.* laudant sancti Cypriani præfationem ad suam erraticam Synodum: *Superest ut de hac ipse singuli quid sentiamus, proferramus, neminem judicantes, aut à jure Communionis alique, si diverſum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequenti necessitatem Collegas suos adigit, quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis & potestatis suæ arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non possit, quàm nec ipse potest alium judicare. Sed expectamus universi iudicium Domini JESU Christi, qui unus & solus habet potestatem & præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro judi-*

Judicandi. Hæc optimi atque pacifici Cypriani verba omnes orthodoxos Doctores docent, quod mutuas sententias, licet improbet, judicare non possint, longè minùs damnare. Nec sese mutuo onerare elogiis. Servanda est, quam sanctus Augustinus commendat, fraternæ charitatis moderatio. Quod omnes ex casto Divinæ veritatis amore doceant, debemus de Collegis præsumere, ideoque nisi manifestè deviant, non damnare. Etenim nec privatus Doctor, immò nec quis singularis Episcopus, sed sola Apostolica sancti Petri Cathedra potest dogmaticas quæstiones dirimere. Quousque illa utramque partem sustinet, neutra potest alteram proscindere.

Et præsentis opinionis probabilitas non solum cum sua Synodo Cyprianum, ac plures tunc aliarum etiam Dioeceseon Episcopos, sed etiam post Nicænæ Synodi Decreta sanctum Athanasium, magnum Basilium, sanctum Cyrillum Hierosolymitanum, sanctum Optatum Milevitanum, aliosque plures Ægypti, Ponti, Syriæ, ac Africae Episcopos purgavit à mortali peccato. Planè enim existimo, quod Ægyptii cum suo Patriarcha Athanasio, Pontici cum suo primato Basilio, quidam Palæstini cum sancto Cyrillo, quidam Africani Episcopi (senferint cum sancto Optato. Quod aliqui insuper Asiatici cum sancto Basilio senferint, evincunt propositæ huic quæstioni per sanctum Amphilochem Metropolitanum Iconiensis. Quinimò sanctus Cyprianus constanter censuit etiam Agrippinum, primum istius erroris auctorem, non peccasse. Etenim ipsum in litteris ad quintum Mauritanæ Episcopum appellat *bonæ memoriæ virum*. Hoc ipsum repetit in litteris ad Jubanum Episcopum. Quod ipsum videtur in libro de unico Baptismo sentire sanctus Augustinus, docens Agrippinum ad ejus Synodales Collegas perstitisse in Catholica unitate, ubi charitas operit multitudinem peccatorum. Interim Agrippinum nullibi laudat, nec ornat encomiis. Et certè primi similitum novitatem auctores solent graviter delinquere. Castus quærendæ veritatis amor, & adjuncta Africanæ Synodi auctoritas possint Agrippinum à gravi delicto excusasse.

Quod Divina Evangelii lex non minùs Reordinationes, quàm Rebaptizationes vetet ac damnat, est constans Ecclesiæ fides, firmata per plures Synodos. Et tamen post laici Constantini intrusionem in Cathedram Apostolicam summi doctrina & sanctitate viri datas ab intrusis, hæreticis, ac simoniacis Episcopis Consecrationes sufflarunt atque iterarunt. Etiam Romani Pontifices. Et certum est ipsos graviter non peccasse. Quod nempe probabilis tunc esset ista sententia. Pluribus hæc ostendi in Scholiis ad Acta sancti Leonis noni ac sancti Gregorii septimi. Vice versa sanctum Extremæ Unionis Sacramentum semper iteravit Ecclesia. Ex jure Divino. At tamen undecimo ac duodecimo Christi Domini sæculo quidam docuerunt contrarium. Et præsertim apud Monachos sententia adeò invaluit, ut consuetudo vetaret iterari. Nec Goffredo Vindocinensi Abbati, viro doctissimo, contraria clamanti, voluerunt illi acquiescere. Hinc ipse quæstionem retulit ad sanctum Ivonem Carnuten-

sem Episcopum, & ab ipso recepit eruditum Rescriptum, cui Monachi videntur acquievisse. Infirmos, qui in alia infirmitate istud Sacramentum acceperant, sine ipso deferere erat gravis error, dura injuria. Interim nec Goffredus, nec sanctus Ivo istos Monachos damnavit de gravi delicto. Quod consuetudo tunc esset probabilis. Etiam hodiè est intricata, & utrimque probabilis quæstio, an fidelis lapsus, qui neque in ullam pœnitentiæ classem se dedit, nec ullum conversi cordis manifestativum, ac verbalis confessionis vicarium signum protulit, possit sacramentaliter absolvi. Et certum est alteram partem in Divinum jus impingere. Etiam æquè certum est, neutram mortaliter peccare. Ob probabilia utriusque opinionis fundamenta.

Ep. 255.

CAPUT V.

Præcedens assertio demonstratur per alia insuper exempla.

AN fidele conjugium per naturalem, an per Evangelicam legem sit indissolubile, est quæstio inter Doctores. Quod tamen ut utraque, aut certè posterior lex ipsum vetet dissolvi, jam pridem non dubitavit Latina Ecclesia. Et hanc doctrinam constantissimus semper tenuit sanctus Augustinus. Lucet ex ejus libris de adulterinis conjugiiis. Ejusdem opus est hic secundi Milevitanum Concilii Canon: *Placuit ut secundum Evangelicam & Apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri jungantur, sed ita maneant, aut sibiimet reconciliantur. Quod si contempserint, ad pœnitentiam redigantur. In qua causa legem Imperialem petendam promulgari.* Nempè opposita, quæ per adulterium censebat solvi conjugale vinculum, sententia erat tunc etiam apud Afros adeò communis atque probabilis, ut sanctus Augustinus ac omnis ista Synodus citra Imperialem legem desperarent executionem ac obedientiam sui Canonis. Et legem non impetrarunt. Etenim ad quinti sæculi annum decimum sextum facta est ista Synodus: & regnans tunc per Occidentem Honorius noluit isti Canonis adversam magni Constantini legem abrogare aut circumducere. Immo ipse quinto post anno novam eadem de re legem scripsit ad Palladium Prætorio Præfectum, & Constantini Sancta confirmavit. Habes has leges in tertio Theodosiani Codicis libro ad titulum de Repudiis. Hac de causa sanctus Augustinus scripsit laudatos libros de adulterinis conjugiiis. *Scripsit inquit in secundo Retractionum libro, duos libros de adulterinis conjugiiis, quantum potui secundum scripturas, cupiens solvere difficillimam quæstionem. Quam non potuit per Imperialem legem, conatus est solvere per Divinas scripturas. Et merito appellat difficillimam quæstionem. Quod ipsum repetit in laudatis libris: His ita pro meo modulo pertractatis atque discussis, quæstionem, tamen de conjugiiis obscurissimam & implicatissimam esse non nescio. Nec audeo profiteri omnes sinus ejus vel in hoc opere, vel in alio me ad hoc explicasse, vel jam posse, surgere, explicare.* Proficitur oppositam sententiam esse probabilem.

Can. 17.

Tit. 16.

cap. 12.

Cap. 57.

Lib. 1.

cap. 25.

Ep. 71.

Ep. 73.

Lib. 2. Epist. 19. 20.

Hoc ipsum proficitur in libro de fide & operibus: *De concubina, si professa fuerit nullum se alium cognituram, etiam si ab illo, cui subdita est, dimittatur, merito dubitatur, utrum ad percipiendum Baptismum non debeat admitti. Quisquis etiam uxorem in adulterio deprehensam dimiserit, & aliam duxerit, non videtur æquandus eis, qui excepta causa adulterii dimittunt & ducunt. Et in ipsis Divinis sententiis ita obscurum est, utrum & iste, cui quidem sine dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen habeatur, si alteram duxerit, ut quantum existimo, venialiter ibi quisque fallatur. Quamobrem quæ manifesta sunt impudicitie crimina, omni modo à Baptismo prohibenda sunt, nisi mutatione voluntatis & pœnitentia corrigantur; quæ autem dubia, omni modo conandum est, ne fiant tales conjunctiones. Quid enim opus est in tantum discrimen ambiguitatis caput mittere? Si autem factæ fuerint, nescio utrum si qui fecerint, similiter ad Baptismum non videantur debere admitti.* Palam proficitur hanc rem esse adeò dubiam, ut circa ipsam venialiter erretur.

Et docet varia. Primò, quod illi, qui excepta fornicationis causa legitimas uxores dimittunt, & alias ducunt, sint palam adulteri, ideoque sine pœnitentia admitti non possint ad Sacramenta Baptismatis aut Reconciliationis. Quod ipsum docet postremo capite primi libri de adulterinis conjugiiis. Docet adversum præfatas Romani Imperii leges, quæ ex aliis insuper causis permittebant & dimitti & duci. Secundo docet illos, qui ex fornicationis causa dimittunt & ducunt, rationem esse dubiam. Eos interim istis aliis nullo modo esse æquandos. Tertio docet tales conjunctiones non fieri sine gravi peccato. Fundat se in communi regula: *In dubiis eligenda est pars securior. Qui amat periculum, peribit in illo.* Quartò docet eos, qui talia conjugia bona fide jam inierunt, & nolunt ipsa dimittere, non debere repellì à Baptismate, adeoque nec à Reconciliatione. De istis conjugiiis docet istud ipsum, quod Tertullianus & alii antiqui ante Constantini Imperium Patres docuerunt de militia: docuerunt fidelem sub infideli Principe non posse fieri militem, antea tamen susceptam militiam non debere dimitti. Augustinus ita docuit, quod suam sententiam duceret firmam, ideoque oppositam censeret non esse tutam in praxi. Et hinc lucet, quod Doctor rem non sibi, sed aliis probabilem non possit suadere, immò nec permittere contra proprium judicium. At verò tales bona ac simplici fide conjugatos sanctus Augustinus permittit admitti ad Sacramenta. Licet invitus. Ex quo videt, quod pœnitentem, qui probabili, licet nostro judicio contraria, sententia fulcitur, & ab ipsa non vult recedere, possumus admittere ad salutis Sacramenta, immò & debeamus. Et ratio est manifesta. Quia probabilem in Ecclesia sententiam, licet improbare possumus, damnare tamen non possumus, ideoque nec ejus Doctores aut Sectatores. Sequi debemus laudatum sancti Cypriani regulam: *Nemine, qui contrarium senferit, judicantes, aut à communione, adeoque & Sacramentis, removentes.* Sanctus Augustinus palam docet istius matrimonii retentionem non esse, nisi veniale peccatum.

Magni tunc viri, immò magnæ Synodi docuerunt etiam inchoationem talis matrimonii non esse peccatum. Quod Græci passim ita docuerint, lucet ex Imperatoris Justiniani legibus, legibus Leonis sapientis, & variis Decretis existentibus in jure Græco-Romano. Etiam ex variis ipsorum authenticis Patribus. Inter hos sanctus Asterius, Amasenus Episcopus, Heleno. Ponti Metropolitæ, in erudita super decimum nonum sancti Matthæi caput homilia graviter invenitur in illos, qui civili lege fulti uxores mutabant uti vestes, atque concludit: *Hoc ratum, & omninò persuasum habete, excepta morte ac adulterio, nulla ex causa matrimonium dirimi. Quin & inter articulos, de quibus in Florentino Concilio Latini post conclusam unionem postularunt à Græcis rationem ac expurgationem, fuit & hic: Quare conjugia dirimitis, dicente Domino, quod Deus conjunxit, homo non separat? Et Synodalia Acta adjungunt: hæc à Latinis objecta Mitylenensis Canonice omnia, legitimeque dissolvit, præterquam duo, de quibus Papa significavit Imperatori. Horum unum erat: Cur matrimonia dirimantur. Latinis contradicentibus legem nihil valere adversus Domini vocem, quod Deus conjunxit, homo non separat. Nempè Dorotheus Mitylenensis Metropolitæ adduxerat præfatas Romanorum leges, & Latini reposuerunt ipsas non prævalere Evangelio. Interim Eugenius Pontifex duxit unionem ob istum articulum non esse circumducendam aut suspendendam. Permisit Græcos cum suo avito more abire.*

Quod plures Latinorum authentici Patres eandem sententiam docuerint, est omnibus notum. Nam & prima, certè numerosissima, Arelatenfis Synodus habet: *De his qui conjuges suas in adulterio deprehendunt, & idem sunt adolescentes fideles, & prohibentur nubere, placuit ut in quantum possit, consilium eis detur, ne viventibus uxoribus suis, licet adulteris, alias accipiant.* Quidam Episcopi istos conjuges, licet adolescentes, vetabant deinceps nubere. Hæc magna Synodus censuit ipsos non præcepto, sed solo consilio esse inducendos. Non ad abrumpendas istiusmodi jam initas nuptias, sed ad ipsas non inchoandas. De ipis inchoandis censuit longè mitius quàm sanctus Augustinus. Venetica Synodus fuit longè liberalior: *Eos quoque, quos relicti uxoribus suis, sicut in Evangelio dicitur, excepta causa fornicationis, sine adulterii probatione, alias duxerint, statuimus à communione similiter arcendos, ne per negligentiam nostram prætermissa peccata alios ad licentiam erroris invitent.* Quidam juxta Romanas leges dimittebant & debebant ex variis causis: Synodus circumcidit leges, & affirmat istud non posse fieri, nisi ob causam fornicationis. Et hunc Canonem omninò respexit in litteris ad illustrem virum Ansemundum sanctus Avitus Archi-Episcopus Viennensis: *Propter solum adulterium Deus separari virum permittit à conjugē.* Etiam quoad vinculum. Eruditus namque Dionysius Petavius rectè interpretatur: *Hinc patet persuasum ad hoc illis temporibus in Gallia fuisse, propter fornicationem separari virum ab uxore, & aliam ducere, Christi permisso licuisse.* Certum ac eruditus manifestum est quosdam Gallicanæ Ecclesiæ

Can. 10.

Cant. 3.

Ep. 49.

clesia Antifites atque Doctores non fuisse istius sententia. Erant divisi, atque ita utraque contra-

Lib. 5. cap. 19.

eadem probabilitas permansit etiam post sancti Martyris Bonifacii Apostolatum. Lucet ex magni Imperatoris Caroli Capitularibus: Si quis homo habeat mulierem legitimam, si frater ejus adulteraverit cum ea, ille frater vel illa femina, qui aut quae adulterium perpetraverunt, interim quoad vivunt, nunquam amplius habeant conjugium; illa vero, cujus uxor fuit, si vult, potestatem habeat uxorem accipere aliam. Est octavus Canon Synodi Compendiensis, sub Rege Pippino celebratae per sanctum Apostolum nostrum Bonifacium, aut sanè per Georgium Episcopum, Legatum Sedis Apostolicæ. Simile Decretum habemus apud Gratianum Monachum. Et dicitur esse Zachariæ Pontificis. Possit sanctus Bonifacius ab ipso accepisse. Etenim selecta sancti Bonifacii Capitula etiam habent: Secundum Domini mandatum, legitimum conjugium nequaquam potest ulla ratione separari, excepta causa fornicationis. Et hoc suis etiam Capitularibus, adeoque & sui populi moribus inferuit magnus Carolus. Quod per istum incæstus solvatur vinculum, censuit etiam Triburienfis Synodus, ac inflicta mulieri pœnam est moderata: Quia humana fragilitas proclivis est ad labendum, aliquo modo muniatur ad standum. Idcirco Episcopus, considerata mentis eorum imbecillitate, post penitentiam sua institutione peractam, si se continere non possint, legitimo eos consoleatur matrimonio. Ne dum sperantur ad alta sublevari, corruant in cœnum. Et nocenti & innocenti permittit novum matrimonium.

Cap. 35.

Lib. 6. cap. 188.

Cap. 41.

Secundum Domini mandatum, legitimum conjugium nequaquam potest ulla ratione separari, excepta causa fornicationis. Et hoc suis etiam Capitularibus, adeoque & sui populi moribus inferuit magnus Carolus. Quod per istum incæstus solvatur vinculum, censuit etiam Triburienfis Synodus, ac inflicta mulieri pœnam est moderata: Quia humana fragilitas proclivis est ad labendum, aliquo modo muniatur ad standum. Idcirco Episcopus, considerata mentis eorum imbecillitate, post penitentiam sua institutione peractam, si se continere non possint, legitimo eos consoleatur matrimonio. Ne dum sperantur ad alta sublevari, corruant in cœnum. Et nocenti & innocenti permittit novum matrimonium.

Cap. 116.

Lib. 4. cap. 5.

Lib. 3. tit. 5. cap. 5.

Tit. 6. cap. 2.

Selecta item sancti Theodori Cantuariensis Archi-Episcopi Capitula habent: Cujus uxor fornicatur, licet eam dimittere, & aliam accipere. Quare Theodorus istum morem plantavit in Anglicana Ecclesia. Ex isto Capitulo insigniter elucidatur decimus, à quibusdam in oppositum penitus sensum acceptus, Canon Anglicanæ per Theodorum celebratæ Synodi, nec non & ex ipso desumpta lex Regis Edgar. Synodus existat apud Anglicanam historiam venerabilis Bedæ. Antiquæ item Wisi-Gothorum leges sanciant de innocua Sodomitæ conjugis: Nubendi cui voluerit, indubitata illi manebit & absoluta licentia. Quod ipsum ibidem confirmat alia lex, & extendit ad illam uxorem, quam flagitiosus maritus invitam tradiderit alteri adulterandam. Et Theodorici, Gothorum in Italia Regis, Edictum ex variis causis permittit divortia, & quibusdam permittit licentiam denuo nubendi. Adduci possint hujusmodi plures & Romanorum & Barbarorum leges. Omnia ista conjugia palàm delinquebant in legem Divinam. Palàm item non peccabant graviter. Agebant enim ex regulis Ecclesiasticis, adeoque ex verè probabili sententia. Nec desunt alii istiusmodi Canones. Etenim Sueffionensis, sub Pippino Rege celebrata Synodus habet: Nec marita vivente mulierem suam alius accipiat, nec mulier vivente suo viro alium accipiat. Quia maritus suam non debet dimittere, excepta causa fornicationis deprehensa. Et sub eodem Rege celebrata Vermeriensis Synodus: Si aliquis cum filiastra sua nuptias, nec matrem nec filiam ipsius potest habere

Cap. 9.

Cap. 2.

Nec ille nec illa aliis se poterunt conjungere ullo unquam tempore. Attamen uxor ejus, si ita voluerit, si se continere non potest, si posteaquam cognovit, quod cum filia sua vir ejus fuit in adulterio, carnale commercium cum eo non habet, nisi voluntate abstinere, potest alii nubere. Et rursum: Si qua mulier mortem viri sui consilia vitæ alii hominibus, & ipse vir ipsius homines se defendendo occiderit, & hoc probare potest, ille vir potest ipsam uxorem dimittere, & si voluerit, aliam accipiat. Et hunc Canonem Regino Prumiensium Abbas inseruit secundo libro suorum Capitularium. Et supplevit: Ipsa autem infideliatix, penitentia subacta, absque spe conjugii maneat. Habemus longè plures istiusmodi Gallicanos Canones. Et juxta ipsos nostri Majores omninò vixerunt. Item speramus illos jam cum Christo Domino vivere. Et tamen relicta probabili vixerunt juxta probabilem sententiam.

Cap. 5.

Cap. 118.

Adductum sancti Bonifacii Capitulum, quoniam ad rem nostram facit, est integrè exhibendum: Secundum Domini mandatum, legitimum conjugium nequaquam potest ulla ratione separari, excepta causa fornicationis, nisi cum consensu amborum, & hoc propter servitium Dei. Et ita ipsum habes etiam inter magni Caroli Capitularia. Elucidat antiqua apud Monachum Marculphum formula: Dum inter illum & conjugem suam illam non charitas secundum Deum, sed discordia regnat, & ob hoc pariter conversari minime possunt, placuit utriusque voluntate, ut se à consortio separare deberent. Quod ita & fecerunt. Propter hæc epistola inter se uno tenore conscriptas fieri, & affirmare decreverunt, ut unusquisque ex ipsis sive ad servitium Dei in Monasterio, aut copule matrimonii sociare se voluerit, licentiam habeat, & nullam requisitionem ex hoc de parte proximi sui habere debeat. Similem formulam habemus inter veteres Romanas. Et Hieronymus Bignonius commentatur: Est exemplum divortii, consensu conjugum facti, quod aliquando licuit. Quod legi Evangelicæ ad verbum Conciliorum Decretis reprobatur. Et à Justiniano quoque. Tamen usum ejusmodi divortii etiam inter Christianos invaluisse, hæc formula ostendit. Ostendit quod sub Francico Merovingiorum Regum jugo Gallicana Ecclesia ita vixerit. Ad hæc verba, sive ad servitium Dei in Monasterio, pergit dicit Hieronymus: Ex hac causa, mutuo consensu, olim divortebant. Et pluribus probatur à Gratiano. Sed tandem receptum est, ut non alter id ratum esset, nisi uterque continentiam profiteretur. Merovingia disciplina & dimitti & duci permittit duobus modis: per simplicem bonam gratiam, & ob unius ingressum in Monasterium. Prior modus repugnat novellis legibus Imperatoris Justiniani. Et per sanctum Asterium damnata, quæ uxores mutat ut vestes, licentiæ aperit omnem portam. Hinc ipsam reprobarunt etiam Martyr Bonifacius, Rex Pippinus, ac ejus filius Carolus magnus, atque voluerunt deinceps valere solum posteriorem modum. Merovingiam legem ita correxerunt. Non sine causa adjungo Regem Pippinum. Etenim sub ipso celebrata Compendiensis Synodus sanxit: Si quis vir mulierem suam dimiserit, & dederit comæatum pro Religionis causa intra Monasterium deservire, aut foras

Cap. 30.

Cap. 19.

Cap. 13.

foras Monasterium dederit licentiam velare, sicut diximus, propter Deum, vir illius accipiat uxorem legitimam. Similiter & mulier faciat. Georgius consensit. Erat hic Episcopus Romanus. Id est, à Romana Ecclesia Legatus in Gallias, & Præses istius Synodi. Et hæc forma fuit tunc per Galliam adeo constans, ut undecimo etiam sæculo præcipuus Gallicanæ Ecclesiæ Doctor, sanctus Fulbertus, Carantanensis Episcopus, eandem fuerit secutus, & suis Collegis suaferit sequendam.

Adduco ejus epistolam ad Robertum Archi-Episcopum Rothomagensis: Proccitas G. cuius mihi mentionem fecistis, satis superque fatigavit me de novis connubiis expetendis. Sed ego semper obstiti, dicens non licere ei, sua uxore vivente, aliam usurpare. Nunc ergo tandem rogavit me, seu callidè, sive simpliciter, ut sibi aut uxorem suam fugitivam redderem, aut eam, si reniteretur, excommunicarem. Alioquin diceret, quod ego & illa faceremus eum mœchari. Conventa igitur de hac causa mulier respondit mihi nunquam se redituram ad illum. Et quia certò noverat mores suos cum moribus G. convenire non posse, velle se potius renuntiare sæculo, & Monacham devenire: tantum Gale-reus sibi vel centum libras nummorum Carnutensium ferendas ad Monasterium daret. Ego autem inter hæc Monacham illam nec fieri prohibeo, nec compello; sed nec ut ad virum odientem peritura redeat, coartare præsumo. G. autem sæpè mittit ad me, licentiam inveniendi novum connubii petens, illam se gurguisse, suamque pecuniam recepisse, licet verè, potestans. Ego verò ei interdico licentiam istam, donec uxor ejus aut Monacha facta sit, aut defuncta. Quorum utrum prius futurum sit, nescio. Si ergo de hac causa meum consilium vultis, quod ego facio, idem vos facere suadeo: Hoc adiciens, ut si causam hanc acriter censura pertractare velitis, ex mea parte non contradictionem, sed suffragium vos habere sciatis. Capitula Canonum ad hanc causam pertinentia nobis subscribere non vacavit ad præsens, hostium persecutione turbatis. Scribemus autem & hæc & alia libenter in obsequium vestrum, si Deus concesserit nobis salutem & pacem.

Sanctus Fulbertus affirmat varia. Primò, quod isto tempore uxor virum, à quo crudeliter tractabatur, posset deserere, & ipso etiam invito profiteri vitam monasticam. Secundò, quod ista professio esset valida. Tertio, quod per istam professionem solveretur matrimonii vinculum, adeoque crudelis maritus tunc posset aliam uxorem accipere. Quarto, quod ista sententia fundaretur in Capitulis sacrorum Canonum. Hinc ipsam & secutus est in Episcopali praxi sanctus Fulbertus, & sequendam suavitè alii etiam Episcopis. Nec dubito, quin & Robertus Metropolita fuerit ipsam secutus. Et certum est, nec hunc, nec illum, adeoque nec ipsi obedientes subditos graviter peccasse. Et tamen egerunt contra legem Evangelicam. Nempè & sententiæ probabilitas, & simplex bonæ intentionis charitas istud peccatum cooperuerunt atque purgarunt. Porro Gurgisse, seu Werpire est barbarum istius sæculi vocabulum, quod Latine dicimus, Dimittere. Francus igitur ille sancto Fulberto dixit, quod suam uxorem dimisisset, ac ipsi restituisset suam dotem, ideoque illa jam liberè posset intrare Monasterium.

CAPUT VI.

Ostenditur quod Romani etiam Pontifices sua quaque Rescripta formet ex istiusmodi probabilibus sententiis.

Primum hujusmodi rescriptum est Deus dedit Papæ ad Gordianum Archi-Episcopum Hispalensem: Pervenit ad nos Diaconus vestri, vestrae Sanctitatis epistolam ferens, quod quidam vir etiam & mulieres, præterito Sabbato Pascuali die pro magno populorum incurso, nescientes proprios suos filios susceperunt ex Lavacro sancto. Cupis ergo scire, si pro tali accidente ratione debeant viri & mulieres ad suum proprium redire usum, an non. Nos enim ex hoc mœsti, inquisivimus priorum Patrum nostrorum Dicta. Invenimus autem in Archivis hujus Apostolicæ Sedis jam talia contigisse Ecclesiæ Isauriæ, & Ephesiorum, simulque Hierosolymæ, & etiam aliarum civitatum. Episcopis autem earum civitatum, ab hac Apostolica Sede volentibus scire, si viri & mulieres redirent ad proprium thorum, beatae memoriae sanctissimi Patres, Julius, Innocentius, & Celestinus, cum Episcoporum plurimorum & Sacerdotum conventu in Ecclesia beati Apostolorum Principis, prohibentes talia prescripserunt & confirmaverunt, ut nullò modo jam in conjugio se reciperent mulieres aut viri, qui quacunque ratione suos susceperunt Natos, sed separant se, ne suadente Diabolo tale virium peccati inolescant per mundum, & univerforum error accrescat. Mulieres verò, cum separatae fuerint pro hac illicita re à propriis viris, totam præcipimus recipere dotem. Et post expletum annum recipiant alium virum. Similiter & vir uxorem.

Cap. 20.

Ad hunc contextum rectè scribit in septimo Theologicæ Eruditionis Tractatu venerabilis Hugo de sancto Victore: Hæc Papa Deus dedit, Sed non est ei in hoc accedendum; cum prohibeat Dominus virum dimittere uxorem, nisi causa fornicationis. Et etiam Innocentius & alii Authores, quos ipse induxit ad suam sententiam corroborandam, de illis tantum agere videntur, qui ante Compates & Commatres fuerunt, quam conjuges essent: quos jure prohiberentur, ne se conjugio reciperent. Proinde optimus Pontifex fuit circumscriptus. Nullo tamen modo prævaricatus. Quia rescriptis ex probabili sui temporis sententia. Probabilitatis fundamentum aliquid edicit magni Imperatoris Caroli Capitulum: Sciendum est omnibus, quod conjugio spiritualis Commatris sit maximum peccatum, & divortio separandum, atque capitali sententia muldandum, vel peregrinatione perpetua delendum. Uti nunc cum carnali Matre, ita olim cum spirituali Commatre congressus erat crimen capitale. Palmaris incæstus credebatur plenum locum habere etiam in commatritate superveniente, ideoque & per ipsam esse dirimendum prius conjugium. Ex hoc Capitulo item vides, quod perpetua peregrinatio, frequens apud antiquos penitentia, æquivaluerit capitali supplicio. Nec sine rationibus.

Lib. 6. cap. 316.

Secundum istiusmodi rescriptum habemus à sancto Gregorio secundo Pontifice ad nostrum Apostolum ac Martyrem Bonifacium: Quod propositi, quid si mulier infirmis ac correpta non fuerit

Ep. 9. c. 2.

luerit debitum viro reddere, quid ejus faciat jugalis? Bonum esset, si sic permaneret, ut abstinentie vacaret. Sed quia hoc magnorum est, ille qui se non poterit continere, nobis magis. Non tamen subditi operem subtrahat ab illa, cui infirmitas praepedit, & non deestabilis culpa excludit. Et inter responsa, quae Stephanus secundus Francorum Episcopis dedit in Villa Carisiaco, hoc est secundum: Si quis se conjugio copulaverit, & uni eorum contigerit, ut debitum reddere non possit, non liceat eos separare. Nec propterea infirmitate. Excepto si Dæmonis infirmitas, aut lepra macula supervenerit. Agit de separatione vinculi. Lucet ex Compendiensi Synodo: Si vir leprosus mulierem habeat sanam, si vult ei dare commeatum, ut accipiat virum, ipsa foemina, si vult, accipiat. Similiter & vir.

Cap. 16.

Cap. 3.

Archi-Episcopo Salernitano roganti, An ratum matrimonium solvatur per subsequens consummatum, Alexander tertius rectè respondit non solvi, atque adjunxit: Quamvis aliter à quibusdam Praedecessoribus nostris sit aliquando judicatum. Exstat rescriptum apud Gregorii noni Decretalia sub titulo de Sponsa duorum. Qui fuerint ipsi Pontifices, ignoro. Ipsorum interim judicatum fuerit tertium istorum rescriptorum, de quibus hic agimus. Quartum emisit Clemens tertius, de quo Robertus Corzan in summa Theologica ad quaestionem de impedimentis matrimonii: Uxor, relicta fide, manet libera à matrimonio. Non enim Uxor gentilis aut Judae debet esse melioris conditionis, ut possit liberè transire ad secunda vota, quam uxor haeretici conversa ad fidem, quod concessit Clemens in illa Decretali, Laudabilem. Nec dicitur hac ad paria esse judicanda. Sed Innocentius, qui modo praesidet, haec revocavit. Quod ipsum scribit in tertio articulo de Ministro Confirmationis Adrianus sextus Pontifex: verum adjungit istud rescriptum non Clementis tertii fuisse, sed tertii Celestini. Clemens itaque tertius rescripsit ac censuit non minus per haereticos, quam per gentilibus aut Judae conjugis conversionem nutare matrimonium, & conversum, si alter pertinax nolit cohabitare sine fidei injuria, posse transire ad alias nuptias.

Cap. 4.

Cap. 1.

3-4

Huc etiam referri debent rescripta dispensationum, quibus Romani Pontifices jam ab aliquot saeculis dispensant in ratis, sed necdum consummatum matrimonii. Elapsi saeculi anno quinqueagesimo septimo Paulus quartus Pontifex fuit rogatus dispensare in simili conjugio Francisci Mommorantii & Joannæ Halluynæ Piennæ: & insignem Pontificis de hac re interlocutionem refert Joannes Haya, Doctor Parisinus, testis auritus & oculus. Ejus in Latinum traducta verba adduco. Pontifex incepit, & argumentum rei propositi in hunc fere modum: Fratres & filii mei, ego sanè vos congregare volui, ut ex vobis id cognoscam, quod exigui non est momenti ac ponderis. Num videlicet matrimonium per verba de presenti contractum possit nostra auctoritate dissolvi. Et notate diligenter, quod ego dico: Hic enim non agitur quaestio de verbis futuri temporis, aut de simplici promissione. Nos querimus, num matrimonium, per verba de presenti contractum, quod est verum matrimonium & verum Sacramentum juxta sanctorum Theologorum sententiam, auctoritate nostra dissolvi

possit. Intelligo, cum carnalis nulla intercessit conjunctio. Deinde addidit hoc: ne quæso vos teneant Deceptorum meorum facta & exempla, quæ catenus se qui volo, quatenus Scripturae auctoritas, & Theologorum rationes vos ad illud agendum adducunt. Dixit adhuc quod sequitur: non dubio, quin ego & Decepsores mei errare aliquando potuerimus, non solum in hoc, sed etiam in pluribus aliis rerum generibus, & tamen condemnandi plane non sumus. Nam Deus suam ita regit Ecclesiam, ut illi ad certum tempus abscondat multa, quæ tum inde patefacit. Quod Christus ipse satis innuit, cum beato Petro dicebat: Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea. Et in alio loco agebat: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò. Cum autem venerit Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Quis igitur scit modò, num quæ reliquis circa indissolubile matrimonium vinculum ante fuerat incognita, per nos Deus apertam in lucem nunc prodi velit? Quamobrem fratres & filii mei omni studio incumbite in illud auxilium, quod à vobis hac in causa expecto. Nec rationem habet ullam exempli, quod hic vel ille Deceptor meus posteris reliquerit: ut jam admonui, perspicite, an Decepsores nostri id satis intellexerint, quod de indissolubili vinculo matrimonii disquirimus. His confectis, ad Consentinum Archi-Episcopum, alias Apostolicum Nuntium apud Imperatorem, sermonem convertit, & ut deliberaret praecipit.

Consentinus ingenit ac industriae suae nervos omnes contendit, ut persuadeat Matrimonium, de quo agitur, dissolvi nullo pacto posse. Pontifex sententiam hanc gratam sibi atque acceptam esse, indicit pluribus ostendit. Consentinum opinando excepit Episcopus nomine Antoniellus, vir admodum senex & veneratione dignus, qui contrariam in sententiam accessisset, & paucis decidit Pontificem posse dissolvere istiusmodi matrimonium. Cui Pontifex respondit, se pro tanta sibi attributa potestate nullas gratias agere; sed quia Episcopus hic nonnullis Beati Thomae testamontii usus fuerat, Pontifex subjunxit beatum Thomam potuisse, cum esset junior, multa dicere, quæ factus cum etate doctior revocaverat. Insuper beatum Paulum induxit dicentem: Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus; quando autem factus sum vir, evacuavi ea quæ erant parvuli. Deinde addidit: ego non sine causa vos hac de re moneo, sed ut ex iis, qui deliberaturi sunt, nullus fundamentum in his rebus, quas sanctus Thomas, cum esset junior, docuerit, constituat.

Etiam Adrianus sextus dicitur istiusmodi dispensationes constanter refutasse, asseverans sibi non esse talem potestatem. Est quaestio obscura. Utraque contradictionis pars habet sua fundamenta. Quisque istic venialiter errat. Quare certum est nec Romanos Pontifices, qui talia rescripserunt, nec pios fideles, qui impetratis istiusmodi rescriptis fuerunt usi, deliquisse graviter, aut esse passos aeternæ salutis aut Christianæ justitiæ dispendium. Alioquin cogemur non dumtaxat sanctum Cyprianum ac sanctum Firmilianum, sed etiam magnum Athanasium, magnum Basilium, alioque tales Christianæ doctrinæ Heroes atque Gigantes, quoniam constat ipsos de suo circa haeticorum Baptisma lapsu non penituisse.

nituisse, proferbere ad inferos. Quod ab ut cogitur. Fuit error innocuus. Et quem tanti Christianæ Religionis Principes potuerunt docere sine crimine, fidelis populus longè magis potuit sine crimine sequi. Etiam vana est venatio Joannis Launoy, qui ex istiusmodi Rescriptis studet evertere infallibilitatem Apostolicæ Cathedralis. Etenim ipsa Rescripta non sunt diffinitiva judicia. Ad summum habent vim interlocutoriae sententiæ. Præterea non sunt Romanæ Cathedralis, sed solius Papalis personæ Acta: & inter hanc personam ac istam Cathedralis esse grande discrimen, est demonstratum in Scholiis ad Dictatum sancti Gregorii septimi.

Ep. 73.

Hæc omnia sanctus Cyprianus validè confirmat in litteris ad Jubajanum Episcopum: Sed dicit aliquis, quid ergo fiet de his, qui in præteritum de hæresi ad Ecclesiam venientes, sine Baptismo admissi sunt? Potens est Dominus misericordia sua indulgentiam dare, & eos qui ab Ecclesia simpliciter admissi, in Ecclesia dormierunt, ab Ecclesie suæ muneribus non separare. Non tamen quia aliquando erratum est, ideo semper errandum est. Datum apud hæreticos Baptisma sanctus Cyprianus constantissimè censebat irritum, ideoque ejus iterationem esse rigidi præcepti, ac sine salutis dispendio non posse præteriri. Et tamen Africanos Episcopos, qui istud ante Agrippini tempora non repetiverant, censuit non peccasse: nec item illos, qui ex hæresi redeuntes erant sine iteratione intrinseci in Ecclesiam, esse passos ullum dispendium. Quia nempe ex simplici ac bona fide egerant, juxta probabilem tunc ac in Ecclesia liberè ambulantem sententiam. Pacificus Cyprianus ita sentit non solummodo de illis, qui ante Agrippini tempora, sed etiam de cunctis, qui suo tempore per plurimas extra Africam Ecclesias, ac in ipsa item Africa erant taliter mortui, ac in dies moriebantur. Nam & in ipsa Africa quidam Episcopi istum Rebaptismum constantissimè tunc averfabantur. Romana Ecclesia insuper damnabat. Attamen à Stephani Pontificis, in quem non sine stomacho invehebatur, communionem Cyprianus se non discrevit, & ab ipso citra Rebaptismum admissos hæreticos non censuit transgressores, nec exclusit à Dei Regno. Quod nempe ex simplici ob probabilem sententiam corde obediunt judicio suorum Præpositorum. Etiam ipsos Præpositos, licet cenferet plurimum deviare, nec à Regno Dei exclusit, nec à sua Catholica Fraternitate. Et hanc sancti Cypriani doctrinam probat, laudat, atque elucidat in quinto de Baptismate contra Donatistas libro sanctus Augustinus.

Cap. 1. 2.

3-4

CAPUT VII.

Ostenditur quod Catholica Ecclesia semper admiserit probabiles sententias etiam circa jus naturale.

AN novæ post dimissam adulteram nuptiæ naturalibus adferantur legibus, quidam censent esse ambiguum. Non est ambiguum. Et Divinis adferantur & naturalibus. Involunt duo: & legitimæ conjugis abjectionem, & simultaneam digamiam. Ista Evangelicis, hæc

adversatur naturalibus legibus. Etenim Evangelica lex in nullo unquam eventu, ex nulla causa permittit solvi istud vinculum, adeoque qui ipsum ob superveniens adulterium, ac præsertim ob supervenientem morbum aut affinitatem, ac item ob superductam Monasticam professionem permiserunt solvi, aut etiam solverunt, manifestè impeerunt in legem Divinam. Forsitan & in naturalem. Etenim primitiva Divinæ Majestatis in paradiso verba, Propter hoc relinquet homo Patrem & Matrem, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una, edicunt naturalem legem. Quidam censent edici plenam conjugii indissolubilitatem. Nec sine fundamento. Quidquid sit, simultanea per sceleratam Lamech inducta digamia palam adversatur naturæ legibus. Est constantissima Ecclesie sententia. Proinde qui abjectæ adulteræ aliam uxorem superduci permiserunt, aut ex quovis titulo superdixerunt, palam impeerunt in istas leges. Et tamen hæc olim permittit omnis Gallicana Ecclesia. Et cunctus ejus populus vixit ex isto Canone. Etiam aliæ Ecclesie ac alii populi. Et certum est illos, quod probabilem tunc sequerentur sententiam, ex ista causa non fuisse alienatos à Dei regno, ideoque mortaliter non peccasse. Recti cordis simplicitas, ac simplex in Divinam legem charitas ista omnia cooperuerunt atque purgarunt.

Cap. 3.

In trigesima prima Oratione sanctus Gregorius Nazianzenus adducit locum Proverbiorum: Mulge lac, & erit butyrum. Et commendatur: Sedulo exquire, & fortasse in eis succulentius aliquid invenies. Hac enim oratione secundas nuptias mihi deprecari videtur. Si enim duo Christi sunt, duo quoque viri sunt, & duæ uxores. Si autem unus Christus, unum Ecclesie caput, una etiam caro sit, secunda autem resquidatur. Quod si secundam prohibeat, de tertia quid dicendum est? Primum lex est, secundum venia & indulgentia, tertium iniquitas. Qui autem hunc numerum excedit, porcinus planè est, utpote ne multa quædam vitii exempla habens. Quartum conjugium affirmat esse porcinam vitam, adeoque adversam naturæ legibus. Etenim rectè scribit sanctus Augustinus: Natura peccatis est vitium hominis. Hinc naturalibus legibus palam adversatur. Gregorio consonat in Canonibus ad sanctum Amphilochem litteris magnus Basilius: Trigamorum & Polygamorum eundem Canonem defini-

Cap. 4.

mus, quem in digamis, pro proportione. Annum enim in digamis; alii vero duos annos. Trigamos autem sæpe tribus & quatuor annis segregant. Id autem non amplius conjugium, sed polygamiam appellant, vel potius castigatam fornicationem. Et ideo Dominus Samaritanæ, quæ quinque maritos jam habuerat, inquit: Quem nunc habes, non est maritus. Nempè quod digni non sint qui a digamie mensura exciderunt, ut vel mariti, vel uxoris nomine appellentur. Consuetudine autem acceptimus in trigamis quinque annis segregationem, non à Canone, sed ab eorum, qui præoccuparunt, consequentia. Oportet autem eos non omnino arcere ab Ecclesia, sed dignari Auditione duobus vel tribus annis: Et postea permitti quidem Consistere, seu in fidelium esse congregatione; à Boni tamen communionem abstinere. Et sic postquam penitentia fructum ostenderit, communitatis loco restituere.

B

Loqui-

Loquitur de tertiis nuptiis, & asserit varia. Primò, ipsas esse grande peccatum. Utpotè quòd non sola subtractione castigari debeat, sed insuper deici ad Auditionem, ideoque & ad Fletum. Pœnitentialem gravissimorum criminum stationem. Secundò asserit tales nuptias non esse nuptias, sed castigatam fornicationem. Tertiò asserit hanc esse non positivam Evangelii legem, sed omninò naturalem. Ex hac enim, non ex ista Dominus fuit locutus ad Samaritanam mulierem. Quartò asserit hunc esse constantem sensum Patrum atque Canonum. Quintò adjungit istiusmodi nuptias post expletam pœnitentiam dispensatoriè tolerari. At verò de quartis nuptiis loquitur longè duriùs: *Patres Polygamiam silentio prætermiserunt, ut belluinam, & ab omni hominum genere alienam. Nobis autem probatur eam esse peccatum majus fornicatione. Et ideo consentaneum est, ut si Canonibus subjiciantur. Ut scilicet postquam anno Fleverint, & tribus annis Substrati fuerint, sic suscipiantur.* Rursùm nos docet plura. Primò, quòd Patres adversùm quartas nuptias nullum ediderint Canonem, eò quòd censuerint esse belluinas, ac ab omni humano genere penitèntias alienas, adeoque palàm adversas generalibus naturæ legibus: & quæ proinde à fidelibus cogitari non possent, longè minùs attentari. Secundò dicit ipsas esse non castigatam aut castigabilem fornicationem, sed omni fornicatione majores. Et hic est perpetuus & constantis sensus totius Orientalis Ecclesiæ. Hinc & Romani Clementis Apostolicæ, continentis antiquam istius Ecclesiæ disciplinam, Constitutiones diserte scribunt: *Tertium conjugium ostendit intemperantiæ judicium, quartum verò & deinceps est planè libido, & manifesta impudicitia. Deus enim unam uxorem dedit viro, cum creavit, & dixit: erunt duo in carne una.* Dominus Deus istic positivam non dedit legem, sed edixit naturalem, adeoque istarum Constitutionum Author censuit quartas nuptias huic adversari. Hæc omnia etiam docent sanctus Athenagoras, sanctus Clemens Alexandrinus, sanctus Epiphanius, sanctus Joannes Chrysostomus, ac alii Græcorum Patres.

Et hinc antiquas, ac per Imperatorem Justinianum probatas, gentilium Romanorum Principum leges, quæ quartas indulserunt nuptias, non dumtaxat circumduxit, sed insuper ut prævaricatrices damnavit Imperator Basilium Macedonem: *Jam olim à Priscis scripta lex est, eademque à piissimo Justiniano confirmata, per quam usque ad quartas etiam nuptias illi, qui volunt, matrimonium permittuntur.* Fortassis hoc respiciunt, quòd usu venire plerisque soleat, ut citò matrimonii consortem amittant. Vel ut juvenibus hoc accidat, qui naturæ cupiditatibus obstrere nequeunt, ideoque ipsis contingere, ut à castis quidem nuptiis divertantur, ad prohibitos autem concubitus sese conferant. Oportebat verò nos quoque, velut ejusdem tam naturæ, quam imbecillitatis consortes, priscis legibus in hoc adjuvare. Sed à lege Divina nos præpediri cernimus. Propterea Serenitas nostra solutis amantium cupiditatibus frœnum injicere volens, usque adòd quinquam ad quartum matrimonium progredi vetat, ut etiam tertium contrahentes ablegat ad Ecclesiasticos Cano-

nes. Ideoque ut eadem jura procedant in tertio quoque conjugio, quæ & in quarto, manifestum omnibus esse futurum, ut si quis ausus fuerit ad quartas nuptias, non nuptias, accedere, non solum pro nullis habeantur hæ nuptiæ, nec Liberi ex eis procreati pro legitimis agnoscantur; verùm etiam ut ipsæ pœnitentiarum sordibus subjiciantur, ejusmodi videlicet personis à se invicem separatis. Manifestè & constanter affirmat has nuptias adversari Evangelicis, adeoque & naturalibus legibus. Etenim Evangelium, præter paucissima Sacramenta, nullas nobis posuit leges. Basilii Edictum existat in jure Græco-Romano. Neque ipse primus aut solus invasit istam Justiniani legem. Etenim sanctus Martyr Theophanes inter alia Imperatoris Constantini Caballini crimina ponit tertias nuptias. Hinc videmus hanc legem Orientali Ecclesiæ semper displicuisse,

Basilii filius ac in Imperio Successor Leo Sapiens post tres sine prole nuptias inivit quartas cum Zoe, & ex ipsa suscepit filium. Verùm cum omni sua Synodo Patriarcha Nicolaus fuit adeò indignatus, ut puerum solemnè Baptismo privaverit, Principem Ecclesiastica communione. Hinc ille provocavit ad Sergium tertium Pontificem, supplicans mitti Legatos, discussuros causam, & impedimentum dispensatorum. Latinæ disciplinæ peritus Leo, voluit legem istam esse dumtaxat Orientalem Canonem, ideoque dispensabilem. Photii schisma ille penitèntiæ extinxerat, & sceleratum hominem incluserat perpetuo carceri: hinc offendi non poterat, ne forsàn schisma revivisceret. Quare Legatos misit Apostolica Sedes, & nuptias dispensavit. Et constanter nolentem parere Nicolaum Princeps ejecit Cathedra, ac misit in exilium, ejusque in locum suffecit Euthymium Syncellum. Verùm deportatus Patriarcha pro suo ac suæ Synodi judicio potenter intercessit: *At factò dispensationis nomen, ut audio, prætenditur. Quasi verò per ullam dispensationem liceat fidei dignitatem, Ecclesiæ disciplinam imminuere, effradisque Canonum repagulis fornicationem introducere in Sancta.* Et adfirmat hæc ex laudatis magni Basilii ac Nazianzeni Gregorii testimoniis: *Cur eos, qui hujusmodi culpæ succubere, sacri Canonis ab Ecclesia ejiciunt? Cur brutalem hanc luxuriam, & humanos fœnes supergressam vocant?* Constantè perstitit quartas nuptias repugnare fidei, esse bestialem fornicationem, ideoque nulla dispensatione posse levari in validum conjugium. Et Latinæ, quæ etiam quintas ac posteriores permittit nuptias, consuetudini opponit laudatum Apostolicarum Constitutionum testimonium, affirmans trigamiam esse apertam fornicationem. Et hic omninò est avitus sensus Orientalis Ecclesiæ. Hinc in mortis lecto ad mentem reductus Imperator Leo fecit, quòd idem Patriarcha scripsit ad Joannem decimum Pontificem: *Leo Imperator, antequam hinc migraret, agnovit febiliter errorem suum, veniamque à Deo petiit, me inter primos hortatore, ac deprecatore. Aderam enim tunc fortè ab exilio reversus, ab eoque Ecclesiæ gubernationi restitutus.* Ex quo lucet, quòd non Successor ac frater Alexander, sed ipse Leo Nicolaum restituerit. Alexander

zander ejecit Euthymium. Et Nicolao additi Episcopi ac alius Clerus eundem, de quibus in ejus funebri elogio lamentatur Arethas Metropolitæ Cæsariensis, horrendis contumeliis atque injuriis affecerunt. Etiam Euthymius habuit in majori ac minori Clero suos defensores. Hinc inter hos & istos fuit dissociata communio, & la-cerata Ecclesia. Quin Nicolai pars Romani Pontificis, uti prævaricatoris, nomen rasi è sacris Tabulis, atque ita Photianum schisma fuit in via ad plenum reditum. Et tunc forsitan Nicolaus ad Armeniæ Principem scripsit istas litteras, in quibus Photium appellat suum *Præstantissimum Prædecessorem.*

Interim Nicolaus erat vir germanè orthodoxus. Et Sergii tertii Acta ac nomen noverat fœtere apud Romanam Ecclesiam. Hinc omnia retulit ad Joannem decimum, supplicavit circumduci omnia, ac Ecclesias uniri, Pontifici Sergio ac Augusto Leoni, quòd defuncti essent, & hic insuper in exitu pœnitivisset, supplicavit parci, atque adjunxit: *In eos animadvertendum, Beatissime Pater, qui supersunt, qui tot in me, tantasque turbas criminationibus falsis excitaverunt. Hæc tuæ erunt partes. Id à te primum Dignitas tua, Romanæque Sedis decus exigit: id qui nunc verum positur Imperator, misso ad te Palatii Magistro, nosque omnes obnixè petimus atque obsecramus.* Orientalis Ecclesiæ hanc sententiam ac disciplinam tanti fecit Imperator Alexander secundus, ut ad ipsam Apostolicæ Sedis judicio firmandam legaverit suum Magistrum Officiorum. Censebat esse Dogma Fidei, legem naturæ. Hinc enim de Leone Sapiente scribit Leo Grammaticus: *Imperator volebat hæresim & legem ponere, qua virum tres aut quatuor uxores ducere liceret.* Has Principis ideas etiam in Nicolai locum intrusus Euthymius fuit adeò averfatus, ut de ipso scribat Georgius Cedrenus: *Euthymius omni studio impedivit, ne Imperator legem, ad quod multi illustres viri operam ipsi navabant, ferret, qua liceret viro tres aut quatuor uxores ducere.* Hæreticus Cedreni Interpres Alexander Xilander adjunxit: *Simul.* Et hoc hæreticum facinus nescio qui Parisini Doctores in Regia Byzantinæ historiæ editione non correxerunt. Sunt istic plura istiusmodi. Ex alia parte Romana ac omnis Latina Ecclesia censebat ista non spectare ad dogma aut naturæ jus: Esse variam disciplinam. Sergii judicium noluit vel circumducere.

Hinc Imperator Constantinus octavus ac Nicolaus Patriarcha Romam denuò legarunt Basilium Protoprætorium, ac Aurei Triclinii Præfectum, atque Eulogium Presbyterum, cum hisce litteris: *Quia vestram fraternam Dilectionem, cujus erga nos officia temporum difficultatibus intermissa sunt, expetimus, & consuetam Ecclesiæ unionem exoptamus, ideo has ad vos dare litteras decrevimus, ut omni offensionis memoria deposita, Sanctitatem vestram ac sinceram amicitiam, atque conjunctionem animorum, pastoribus populorum debitam, provocaremus. Quæ tunc demum missis, hinc inde Legatis coalescet, cum judicatum fuerit concordata quartum connubium, quod dissensiones & scandala in Ecclesiam invexit, non rei ipsius, sed personæ causâ permissum esse, suadente tunc occasione le-*

nitatem atque affectum erga Principem indulgentiorum, ne repulsa ipsius animus offensus deteriora moliretur. Sic enim & Sanctitatis tuæ nomen ex sacro Constantinopolitana Ecclesiæ Albo, ut mos olim erat, uno cum nostro rursus celebrabitur, & nos ex omni parte gaudii repleti, jucunditate pacis perfruemur. Rogarunt à Romana Ecclesia admitti ac declarari, quòd Sergii factum non vera ob ipsius rei justiciam dispensatio, sed ob Augustæ personæ metum fuisset mera permissio, convenientia, atque dissimulatio. Sic utriusque Ecclesiæ sensum fore salvum, salvam communionem & pacem.

Et conditiones placuerunt Romanæ Ecclesiæ: Hinc Joannes Pontifex Constantinopolim legavit Theophylactum atque Carum Episcopos, & de ipsorum Actis Patriarcha Nicolaus scripsit ad Simeonem Regem Bulgarorum: *Romanæ Legationis adventu scandalis, quæ ob tetragamiam apud nos omnia turbaverant, impositus est finis, pax Clero reddita, sacri cœtus mira animorum conspiratione habiti, & ut verbo dicam, Romana & Constantinopolitana Ecclesia in unam eandemque coalita est fidem & confessionem, ut nihil amplius veter, quòd minùs nos optatissima illorum communione & sanctificatione perfruemur.* Non in unam disciplinam, sed in unam fidem. Quia nempe utraque Ecclesia probavit utriusque sententiam: utraque permittit utramque in suo sensu abundare. Utraque sensit utriusque sententiam esse boni meriti, probabilem, ac tutam. Unionis Diploma existat in jure Græco-Romano. Et adversus ipsum quidam Latinam disciplinam probare nolentes, dudum recalcitrarunt. Lis duravit per nonaginta annos. Tandem plenè composita per Sifinnium secundum. Hinc Photiani schismatis refuscitator Michael Cerularius nullam ipsius fecit mentionem. Latinos non arguit de quartis nuptiis. Prima in nos calumnia apparuit in schismatico Tractatu reperto apud PP. Prædicatorum Conventum Constantinopolitanum. Laudatas Patriarchæ Nicolai litteras ab Aloysio Lollino, Bellunensi Episcopo, accepit Dominus Cardinalis Cæsar Baronius, & vulgavit in appendice ad undecimum tomum suorum Annalium.

Et hunc fuisse perpetuum Latinæ Ecclesiæ sensum, palàm profiteretur in libro de Bono viduitatis sanctus Augustinus. Amplè demonstrat fecundas nuptias non damnari ab Evangelio, atque prosequitur: *De tertiis, & de quartis, & de ultra pluribus nuptiis solent homines movere questionem. Undè, ut breviter respondeam, nec ulla nuptias audeo damnare, nec eis verecundiam numerositatis asserere. Sed ne cuiquam brevitatis hujus responsionis meæ fortè displiceat, uberius disputantem reprehensorem meum audire paratus sum.* Fortassis enim afferret aliquam rationem, quare secunda nuptia non damnentur, tertiæ damnentur. Nam & ego, sicut in exordio sermonis hujus admonui, non audeo plus sapere, quam oportet sapere. Quis enim sum, qui putem definiendum, quod nec Apostolum video definiisse? Adducit Latinæ sententiæ fundamenta, & concludit: *Quapropter nec contra humanam verecundiam audeo dicere, ut quoties voluerit, viris mortuis, nubat femina, nec ex meo corde præter Scripturæ sanctæ auctoritatem quantasilibet nuptiarum audeo*

Can. 79.

Lib. 3. cap. 2.

Fol. 484.

Fol. 602.

Cap. 12.

audere condemnare. Omnino respicit sententiam ac disciplinam Orientalis Ecclesie. Etenim inter Latinas Ecclesias numquam fuit ista questio. Neutram partem audeat damnare; utramque censet probabilem. Ecclesia utraque semper admisit, aut certe indulsit secundas nuptias: Tertias & quartas permisit & damnari & probari. Et juxta hoc judicium Joannes decimus Pontifex, & Nicolaus Patriarcha Occidentalem ac Orientalem Ecclesiam unierunt.

Et ita mansit usque ad Lugdunensis sub Gregorio decimo Concilii tempora. Tunc Joannes Veccus, Orthodoxus Constantinopolitanorum Patriarcha, ad Joannem vigesimum primum Pontificem misit solemnem fidei professionem, in qua fuit hic Articulus: *Constitimur & recipimus matrimonium, de quo tenet ipsa Romana Ecclesia, quod nec unus vir plures uxores, similiter nec una mulier simul habere permittitur plures viros; soluta vero lege per mortem alterutrius conjugum, secundas & tertias, & deinceps nuptias legitime factas successe, licitas esse dicit, si impedimentum Canonium ex alia causa non obstat. Recipimus eodem modo, & de ipso eadem dicimus nos.* Professio exstat apud Leonem Allarium in opere de Concordia Occidentalis & Orientalis Ecclesie. Præfatus ille Tractatus proditit sub Pontificatu Innocentii tertii, dum Flandri nostri tenuerunt Constantinopolim. Hinc Schismatici Græci quæcumque in ipsos vomuerunt. Damnare coperunt & nostrum avitum judicium de quartis nuptiis. Hinc ipsum non solummodo probari, sed solemniter super Græcorum Episcoporum professione firmari jussit dictus Pontifex Joannes. Et Patriarcha Joannes obedivit. Hæc egent majori expositione. Verum non facit ad præsentem materiam. Interim lucet quod utraque Ecclesia circa hunc articulum permisit utramque abundare in suo sensu. Utraque utriusque sententiam judicavit boni meriti, ac omni exceptione majorem. Et certe quis dicat non probabile, cui tanta adstibat autoritas? Quis dicat hanc aut istam Ecclesiam mortaliter deliquisse? Et tamen altera deviat à jure naturali.

CAPUT VIII.

Hæc firmantur aliis exemplis.

Lib. 2. cap. 15.

IN priori ad sanctum Amphilochem Iconiensem Episcopum Decretali Epistola magnus Basilius habet hunc Canonem: *Qui jurant se Ordinationem non admittere, ejurantes ne cogantur pejerare. Est enim videatur esse aliquis Canon, qui eis concedit, experientia tamen cognovimus eos, qui pejerarunt, non recta via ingredi. Consideranda autem sunt & forma & verba jurisjurandi, & affectio, & res pro qua jurarunt, & quæ subtiliter in verbis facta sunt additamenta. Nam si nulla sit penitus excusatio, si sunt omnino dimittendi. Quod non sola Canonica electio, sed etiam violentus populi ac Episcoporum raptus quosdam ad Episcopatum ac alios sacros Ordines olim exverit, est Eruditius exploratum. Et de electis, præsertim Episcopis, ad Donatum Donatistarum Presbyterum*

scribit sanctus Augustinus: *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus concupiscit. Et tamen tam multi, ut Episcopatum suscipiant, tenentur invidi, perducuntur, includuntur, custodiuntur, patiuntur tanta quæ nolunt, donec eis adsit voluntas suscipiendi operis boni. Quidam semetipsos truncarunt pollice: imò & auribus. Alii jurarunt Episcopatum aut Clericatum nunquam suscipere: Et de his sanctus Amphilochem quæsit, an tale juramentum esset licitum, obligatorium, ac venerandum? Et magnus Basilius respondit affirmativè. Addit tamen juramenti formam, verba, finem, modum, aliasque circumstantias maturè discutienda. Discutiendum, an nihil Herodianæ impietatis, quæ juramentum inquinat ac exufflet, sit admixtum. Si nil tale admisceatur, censuit juramentum esse obligatorium, ideoque à cunctis venerandum.*

Ejusdem sententiæ fuit in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesie Diacono Palladius Helenopolitanus Episcopus, scribens de Arfacio, Nectarii Constantinopolitani Episcopi germano fratre, quem Theophili Patriarchæ Alexandrini factio pro expulso sancto Joanne Chrysofomo intrusit in sedem: *Arfacius, Nectarii frater, Joannis substituitur loco. Qui cum anno uno & duobus mensibus vixisset, mortuus est, ipsa Dei Evangelia in vitæ sine contestatus, se fratri Nectario sub jurejurando fuisse pollicitum, nunquam se Ordinationem Episcopatus admittiturum, cum illi exprobraret, quod nolisset Tarsensem Ecclesiam præfici. Fuit illi perjurii causa primum quidem vanitas sua, per quam respondebat sibi, ut sic dicam, uxorem sui fratris. Afferit varia. Primum, quod Nectarius fratrem Arfacium voluerit creare Tarsensem Episcopum, Metropolitanam primam Ciliciæ. Secundò, quod Arfacius se excusaverit, & indignanti fratri opposuerit Religionem juramenti, quo jurarat nunquam Episcopatum admittere. Tertio, quod Nectarius excusationem admiserit. Quarto, quod Arfacius postmodo admiserit Episcopatum Constantinopolitanum, corruptus Regiæ civitatis cupiditate & ambitu. Quintò, quod ita patriverit perjurium. Ex quo vides etiam Nectarium sensisse cum magno Basilio, Ejusdem sententiæ fuit Marinus Pontifex, qui Formosum Portuenssem Episcopum, à Joanne octavo degradatum, reparans coegit ad juramentum de nunquam admittendo Episcopatu Romanæ Ecclesie. Etiam illi, qui postmodo Formosum Pontificem, uti perjurum, degradarunt. Et quidem defunctum.*

Verum magnus Basilius adjunxit: *Est videatur esse aliquis canon, &c.* Profiteretur se sancire adversus alium canonem. Utique canonem, quem sanctus Athanasius sancit, aut certe laudat in litteris ad Dracontium Monachum, qui juraverat nunquam Episcopatum admittere, ideoque ipsum volenti imponere Patriarchæ Athanasio constanter resistebat: *Delecte Draconti, an forsitan ideo tibi consilium suppeditant tui occultandi, quod dixeris atque juraveris non futurum ut fies, si constitueris Episcopus? Istiusmodi enim vocibus audio illos circumstrepere tuas aures, & in ea re se velle cantos videri. Essent illi verè quidem cauti, si ministerio tibi injuncto cautum voluissent. Quod si legissent*

Ep. 240.

Cap. 12.

sent sacras Scripturas, non contra illas consilium darent. Quin jam tempus est, ut Hieremiam culpent, & magnam illum Moysen accusent, quod ipsorum consilium non audierint, sed Deum veritè officium Ministerii perfecerint, & prophetando adimpleverint. Siquidem illi ipsi missi, & accipientes Prophetie gratiam, ab initio recusabant quidem, sed tamen postea rimuerunt, neque Emissorem suum vilipenderunt. Quod si verbum locutus es, verbum Sandis pro juramento est. Reminiscere quæso Hieremias, quomodo ipse qui dixerat, non nominabo nomen Domini, postea metuens illum, qui in se erat, ignem, non pro is, quæ dixerat, fecit, neque ut preoccupatus erat juramento, se in tenebras abdidit, sed Mandatorem veritatis, suam Prophetiam absolvit. Hoc ipsum confirmat exemplo Jonæ Prophetæ. Et ex ipsa firmè concludit istud Dracontii, quod Prophetico verbo nequaquam est firmius, juramentum non obligare. Ab adversæ sententiæ patronis affirmat non intelligi sacras litteras. Proinde uti Pontica Basilius, ita Ægyptiaca Diocesis fuit secuta Athanasium, & juxta ejus sententiam operata. Hac de re non est dubitandum. Etenim subiecta Diocesis in opere sequi debuit canones sui Patriarchæ aut Exarchi. Asiatica Diocesis videtur fuisse divisa. Hinc enim prodit Amphilochem ad Basilius Relatio. Et uti isti Heroes adversæ sentiendi, docendo, ac imperando; ita ipsorum populi adversa per obedientiam operando non peccarunt. Saltem graviter. Et tamen aut hi aut isti deviarunt à jure naturæ.

Adduco aliud exemplum. Sanctus Augustinus in libris de libero arbitrio constanter docet, quod injustum vitæ nostræ aggressorem non liceat occidere. Quod mortem tunc tolerare obligemur, & citra naturalis legis prævaricationem non possumus inferre. Quod ipsum tradit in litteris ad nobilem virum Publicolam. Ad hanc hujus questionem: *Si Christianus videat se à Barbaro vel Romano velle interfici, debet eos ipse Christianus interficere, ne ab illis interficiatur; vel si licet sine interfectione eos repellere, vel impugnare, quia dictum est, Non resistere malo? Ad hanc, inquam, questionem sanctus Augustinus respondit: De*

*occidentis hominibus, ne ab eis quisque occidatur, non mihi placet consilium, nisi forte sit miles, aut publica functione teneatur, ut non pro se hoc faciat, sed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam ipse est, accepta legitima potestate, se jus congruat personæ. Palam affirmat injustum vitæ aggressorem à privatis hominibus in propriæ vitæ tutelam non posse interfici. Hoc fieri non posse, nisi per milites aut alios Reipublicæ ministros ob bonum publicæ pacis: Primitivi Christiani fuerunt tenacissimi hujus sententiæ. Etenim Paganis, nobis Thyeæras epulas improperantibus, respondit sanctus Athenagoras: *Quomodo quisquam vel homicidii, vel humanarum carnum epulationis insimularet illor, quos ne justè quidem occidendi hominis supplicium inveniri velle aut posse cogoverit? Quod ipsum ad eandem calumniam reposuit Minutius Felix. Certè qui extrema latronum supplicia intueri non poterant, longè minùs poterant patrare. Et in litteris ad sanctum Papam Cornelium sanctus Cyprianus affirmat gentiles tyrannos à nostris Martyribus non posse occidi, & adjungit hanc gene-**

Ep. 153.

Ep. 154.

Christ. Lupi Opera Tom. XI.

ralem rationem: *Innocentibus nec licet nocentem Ep. 157 occidere. Utique nocentem invasorem. Hoc ipsum docuerunt Lactantius Firmianus, & alii antiqui. Et certè hanc sententiam sibi placere, frequenter demonstravit Divina Clementia, quæ similis aggressionis ac mortis patientes tolerantiores fecit subitis clarere miraculis. Hos inter sunt sanctus Engelbertus Colonienfis, & sanctus Albertus Leodiensis Episcopus, filius Henrici Ducis Brabantie. Quin & ipsos omnis Ecclesia veneratur ut Martyres. Eodem honore afficit plures patienter occisos ab inimicis. Quæ omnia hanc sententiam validè confirmant.*

Quidam censent sanctum Augustinum fuisse in contraria sententia. Et firmant ex duobus locis. Primus est in quæstionibus super librum Exodi: *Intelligitur non pertinere ad homicidium, si fur nocturnus occidit; si autem diurnus, pertinere. Hoc est enim quod ait lex: si orietur super eum Sol. Poterat quippe discerni, quod ad furandum, non ad occidendum venisset, & ideo non deberet occidi. Alter locus est in litteris ad Comitem Macedonium: *Cum homo ab homine occiditur, multum distat, utrum fiat nocendi cupiditate, vel iniuste aliquid auferendi, sicut fit ab inimico, sicut à latrone. An utiscendi vel obediendi ordine, sicut à iudice, sicut à carnifice. An evadendi vel subveniendi necessitate, sicut interimitur latro à viatore, hostis à milite. Hæc duo postrema homicidia æquiparant: & certum est patrum à milite non esse damnabile peccatum. Respondeo tamen hæc non convincere. Etenim in priori loco sanctus Augustinus adjungit: *Hoc & in legibus antiquis secularibus, quibus tamen ista est antiquior, invenitur. Impunitè occidi nocturnum furem quoquo modo; diurnum autem, si se cum telo defenderit: jam enim plus est quam fur. Manifestè affirmat aliud à Mosaicæ lege non permitti, quam quod permittitur à Romanis legibus: nempe civilem impunitatem istius homicidii. Posterior locus habet aliquid coloris, sed non est firmus.***

Attamen & opposita sententia non caret fundamentis. Etenim Theodorici, Gothorum in Italia Regis, Edictum habet: *Qui percussorem ad se venientem repulerit ferro, non habetur homicida. Quia defensor propriæ salutis videtur in nullo peccasse. Et levita Benedictus refert hoc Capitulum magni Imperatoris Caroli: *Si quis ad faciendam rapinam aggreditur, aut iter agentem in prædiis adfuerit, aut domum alterius nocturnus spoliator intraverit, & occisus fuerit, mors latronis ipsius à nemine requiratur. Mosaicæ, quæ nocturnum furem occidi permittit, legis Canonem Gregorius etiam nonus inseruit suis Decretalibus, atque adjunxit: *Intelligitur ad eum, utique sui defensorem, non pertinere homicidium, si fur nocturnus occidatur; si autem diurnus fuerit, ad homicidium pertinere. Hæc sunt sancti Augustini verba in laudatis super Exodi librum quæstionibus: ea nonus Gregorius censuit etiam ad conscientie forum posse extendi. Et de nescio quo Presbytero, qui vitæ suæ invasorem occiderat, ad Meldenbergensem Abbatem rescripsit Innocentius tertius: *Si Sacerdos ille, prius ab isto percussus sacrilego, mox eum cum ligone in capite repererit, quamvis vim ei repellere omnes leges & omnia jura****

Cap. 15.

Lib. 1. cap. 122.

Lib. 5. Tit. 12.

cap. 5.

Cap. 18.

permittant, quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatae tutelae, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam, non videtur idem Sacerdos a pena homicidii penitus excusari. Affirmat tale homicidium, dummodo cum inculpatae tutelae moderamine fiat, permitti per omnes leges, per omnia jura. Utique humana, Divina, naturalia. Ibidem edicit praecipuas istius moderaminis condiciones. Et ex hoc Rescripto Clemens quintus videtur sanxisse, ut per patrum cum tali moderamine homicidium non incuratur irregularitas. Eandem sententiam constanter docet doctor Angelicus, & cuncta ejus Schola. Habet & plurimos alios Sectatores. Et optimae memoriae Pontifex Alexander septimus nuperim edixit istius dogmata esse tutissima. Quare sunt & probabilia. Hinc & eorum, licet forsitan deviant, Sectatores sunt tutissimi. Quod ipsum sensit & sanctus Augustinus. Etenim in adductis litteris Publicolae sententiam non damnavit. Solummodo dixit: Non mihi placeat consilium. Improbavit istam sententiam, at tamen Publicolam permittit in suo sensu abundare.

Haec quaestio est una ex praesentium temporum controversiis. Hinc quaeret quis, quid mihi de ipsa videatur? Respondeo mihi omnino probari sancti Augustini sententiam. Est antiquus sensus etiam Gallicanae Ecclesiae. Etenim in prima ad Reginonis Prumientis Abbatis Capitularia Appendice habemus hunc Canonem: Si fur aut latro in praeda absque occisione potest comprehendere, & tamen interficitur, quia ad imaginem Dei creati, & in ejus nomine baptizati sunt, interfectores eorum quadraginta diebus non intrent Ecclesiam. His Canon praefigit duram poenitentiam, atque prosequitur: Sin autem a veridicis comprobatur resistens, quod sine odii meditatione, se suaeque liberando, Diaboli membra interficiunt, secundum indulgentiam quadraginta diebus ab Ecclesia, carne, vino, conjugio, elemosynam lagiter faciendo, abstineant. Notanda sunt verba: Se suaeque defendendo. Palam edicunt se agere de invasore fortunarum ac vitae. Et tamen ejus occisori imponunt poenitentiam, quae palam imponi non possit, nisi ob mortale peccatum. Quod ipsum evincunt verba sequentia: Et si Presbyter est, non deponatur, cunctis tamen vitae suae diebus poenitentiam agat.

Insignem legem tulit Guilielmus, Conquerstor Anglicani Regni, in Ecclesiasticae pacis violatores, id est, in sceleratos homines, qui vetitis tunc per Ecclesiam diebus attentarent privata bella, adeoque fuos adversarios rapinis ac violentis armis invaderent: Si quis pacem sanctae Ecclesiae frugerit violenter, Episcoporum est justitia. Quod si nocens sententiam eorum defugiendo vel arroganter contemnendo despexerit, clamor de eo deferatur ad Regem per quadraginta dies, & Regis justitia ponet eum per vadium & plegium, si habere poterit, usque Deo primitus, & postea Regi satisfaciatur. Qui si infra triginta & unum diem, sive per amicos & notos, sive per justitiam Regis inveniri non poterit, utlagabit eum Rex verbo oris sui. Si vero postea repertus fuerit, & poterit teneri vivus, Regi reddetur, vel caput ejus, si se defendiderit. Lupinum enim gerit caput a die utlagationis suae, quod Anglice Wulves-

beved dicitur. Haec est lex de omnibus utlagis. Etiam hos latrones occidi vetat, nisi postquam Rex eos exlegaverit, & ipsis lupinum imposuerit caput: hoc est, posuerit extra protectionem Regiam, & ab omni homine permiserit occidi ad instar lupi. Exinde omnis homo adversum istos est miles. Exstant haec leges apud Rogerum Hovedensem. Palam supponunt etiam tales, ideoque nullos latrones privata posse autoritate occidi. Eas Guilielmus ex Gallia portavit in Angliam.

Eadem de re sanctus Hidelbertus Turonensis Archi-Episcopus ad sanctum Ivonem Carnutensem Episcopum scribit eruditam epistolam: Si- cut Parvitatem meam vestra docuit pagina, cum latro quidam portitorem praesentium Sacerdotem invaderet, & pannis ejus lancea perforatis eum vellet occidere, Sacerdos latronem lapide percussit, & idus ipsius percussione & occasione latro mortuus esse putatur. Pro quo scilicet delicto jam per septennium ab officio Dominicae mensae Providentia vestra eundem suspendit Sacerdotem. Sanè super hoc dignati estis meum quaerere consilium. Nisi fallor, & id vestram rescribi ad inquisitionem, si Sacerdoti ad sacrum liceat redire officium, quod et medicinaliter abstulistis. Consideranti igitur mihi, quanta in Sacerdote postuletur innocentia, & maxime quod immunitus esse debeat a sanguine, non videtur Sacerdotem reum sanguinis oportere deinceps ministrare: quamvis iuendae salutis necessitate homicidium occurrerit. Quod enim vir Christianus quaerere sibi vitam aliena morte non debeat, Ambrosius bis ostendit verbis: Quærit aliquis, Si Sapiens, in naufragio positus, Insipienti naufragio tabulam extorquere possit? Utrum debeat? Mihi quidem, etsi praestabilius communiter videatur usui Sapientem de naufragio, quam Insipientem evadere, non tamen videtur quod vir verè Christianus, sapiens & justus, quaerere sibi vitam aliena morte debeat: utpotè qui etsi in latronem armatum incidere, ferientem referre non possit, ne dum salutem defenderit, pietatem contamine. De reformatione igitur Sacerdotis, mihi rem intuenti, nihil aliud quam quod supra dictum est, videtur: quod etiam si liceat, non tamen expedit. Quoniam & exemplo offendit, & ulciscendi securitatem adducit. Si autem simile aliquid in commissa mihi Parochia contigisset, reum ad Apostolicam mississem audientiam, quatenus ex consilio illius & ego instruerer, & peccator de reformatione sententiam susciperet certiorum. Per omnia consonat adducto jam per Reginonem Canonem.

Quidam censent priorem sub Merovingiis Regibus Gallicanam Ecclesiam fuisse alterius sententiae. Et probant ex formula, qua quis tunc de homicidio, quod in vitae suae defensionem asseverabat patratum, debuit solemniter coram sacrosancto Altari & Sanctorum Reliquiis semetipsum expurgare: Hic juro per hunc locum sanctum, & Deum Altissimum, & virtutes Sancti illius, quod homo aliquis nomine ille, ita factus, cum armis suis super me venit, & colpus super me misit, & sic mihi Dominus directum dedit. Ego ipsum de armis meis percussit, & tales colpus ei dedi, praequibus ipse mortuus est. Et quod feci, super mesecit. Existat & similis lex Ribuariorum. Lucide agunt de a-
vaforis

Ep. 69.

Can. 28.

Lib. 5. cap. 190.

Cap. 13.

Lib. 4. Ep. 200.

Fol. 210.

Part. 10. cap. 152.

vaforis occisione, facta cum moderamine inculpatae tutelae. Et ipsum plene purgant atque absolvunt. Respondeo quod purgent atque absolvant in solo humano judicio, non in Divino. Etenim istam formulam respicit ac exponit hoc magni Caroli Capitulum: Fur nocturno tempore captus in furto, dum res furivas secum portat, si fuerit occisus, nulla ex hoc homicidio querela nascatur. Hoc est, nulla apud publicum judicem accusatio. Quod ipsum videtur velle aliud ejusdem Caroli supra adductum Capitulum, Hoc enim ipsum faciunt Romanæ item Leges.

Interim adversam sententiam non ausim damnare. Etenim ipsi favet etiam Synodus Constantini Chliatani, Patriarchae Constantinopolitani. Hanc quaestionem versat in utramque partem, ac tandem concludit: Synodo visum est, ut quod ad leges Ecclesiae attinet, & qui se defendentes, & qui propter publicam utilitatem, deprecatione interposita, latrones interfecerunt, puniantur quemadmodum puniuntur, qui in bello occiderunt. Ad inculpatae tutelae moderamen requirit interpositam deprecationem: qua scilicet inavasa inavorem depreceatur, ut cesserit à violentia. Addit & aliam conditionem: Is autem qui latronem interficit, quando poterat suum latrocinium effugere, amplius puniatur. Istam occisionem æquiparat non solummodo illi, qua quis publicum latronem ex publica potestate, sed etiam illi, qua miles hostem interficit in justo bello. Respicit magni Basilii Canonem in Canonicis ad sanctum Amphilo- chium litteris: Cades in bellis factas Patres pro cadibus non reputaverunt, ut mihi videtur ignoscen- tes jis, qui pro pietate & pudicitia decertant. Rectè autem forte habet consulere, ut qui sunt manibus non puris, sola trium annorum communiōne abstineant. Laudat milites, quod decertent pro pietate ac pudicitia. Eos tamen qui humanum sanguinem fuderint, hortatur ut triennio se abstineant à communiōne. Utique à communiōne perfecta & plena, à susceptione Eucharistiae. Ut triennio sint contenti sola Consistentia. Supponit ipsos non indigere Sacramentali absoluteione, ideoque non peccasse mortaliter. Eundem in sensum accipio sancti Ildori Pelusiotæ litteras ad Ophelium Grammaticum. Illos, qui pro incul- pata suae vitae tutela patrarunt homicidium, his comparat adducta Constantinopolitana Synodus, adeoque affirmat & ipsos mortaliter non deliquisse. Istud Decretum existat apud Joannem Leu- clavium in jure Græco-Romano.

Notanda sunt magni Basilii de militum in bello homicidiis verba: Pro pudicitia & pietate decertant. Etiam sanctus Ivo Carnutenis Episco- pi suo Decreto inferuit hunc Moguntinensis Synodi Canonem: Oportet diligentius eos admonere, qui homicidia in bello perpetrata de nihilo ducunt, excusantes se non ideo necesse habere de singulis facere poenitentiam, eò quod jussu Principum peccatum sit, & Dei iudicio ita finitum. Scimus enim quod Dei ju- dicitium semper justum est, & nulla reprehensione di- gnum. Sed tamen oportet eos considerare, qui hanc necem nefariam cupiunt, utrum se coram oculis Dei quasi innoxios excusare possint, qui propter avaritiam, atque propter favorem Dominorum suorum temporalium aeternum Dominum contempserunt.

mandata ejus spernentes, non casu, sed per indu- striam homicidium fecerunt. Canon demonstrat casualia etiam homicidia non esse innoxia, & concludit: Sed inter hæc sciendum est, quod magna distantia est inter legitimum Principem & seditiosum tyrannum; inter eum qui subvertere nititur Christia- nae pacis tranquillitatem, & illum qui armis contra iniquitatem certat defendere æquitatem. Distinguit duplicia bella: alia quæ ad æquitatis necessariam defensionem, alia quæ fiunt propter avaritiam. Ad invadenda aut turbanda aliena regna. Hu- jusmodi bellorum gestores Reges affirmat esse non legitimos Principes, sed seditiosos tyrannos, Christianæ quietis subversores. Omnes istie pa- tratas cades esse plena homicidia.

Ista Moguntina Synodus fuit Metropolitæ Ra- bani Mauri. Integrum Canonem habes in ejus litteris ad Heriboldum Episcopum Antisiodorens- sem. Sanctus Ivo videtur non vidisse epistolam: etenim non plenum Decretum, sed solum ejus compendium nobis adduxit ex Capitulari Regi- nonis Abbatis, aut cujuscumque alterius. Dico, Cujuscumque alterius. Etenim Ivo addidit hæc verba: Inter eum qui subvertere nititur, &c. Quæ non sunt apud Reginonem. Porro Regino Canonem dedit hunc titulum: De bis qui pro nihilo ducunt homicidium in bello perpetratum. Ex episto- la Rabani ad Heriboldum Antisiodorensis Episcopum de prelio ad Fontaniacum gesto. Est famosum ac infame illud prælium, in quo Ludovici Pii tres in Regnum successores filii sese mutuo invaserunt, & Francicam gentem atrocibus, quam quavis hostes, abraferunt. Et Moguntina Syno- dus definit omnes istie patratas cades esse plena homicidia. Quoniam patratas cades esse pietatis, pudicitiae, aut publicæ tranquillitatis defensionem, sed ob avaritiam ac fraternam invidiam, Sanè crudelia, quibus jam per multos annos om- nis Europa laceratur, bella sunt penitus similia. Et Reges & milites maturè considerent.

Lib. 2. cap. 50.

CAPUT IX.

An omnia per naturalis juris ignorantiam patrata iniqua opera sint peccata?

Quod per facti ignorantiam patrata adversus naturalem etiam legem opera sint quando- que immunia ab omni apud Divinam justitiam macula, nemo possit inficiari. Hinc in li- bris de civitate Dei sanctus Augustinus humanæ ignorantiae miseriam, ex qua judex innocentes testes quandoque cogitur torquere, & falsò ac- cusatos reos damnat ad mortem, insigniter exag- gerat, atque concludit: Hæc tot & tanta mala ju- dex non deputat esse peccata. Non enim hæc facti sa- piens judex nocendi voluntate, sed necessitate ne- sciendi. Et tamen quia cogit humana societas, ne- cessitate etiam judicandi. Affirmat hanc esse mis- eriam, non iniquitatem. Quia nempe judex, dum errat, errat in facto. Et in libris contra Faustum Manichæum idem Augustinus scribit de Patriarcha Juda, qui cum puro Thamar, tan- quam cum publico scorto, per ignorantiam con- cubuit: Judas, etsi graviter peccasset, si nunc sciret cum eam concubere voluisset, tamen eum, quam-
sum in

Lib. 19. cap. 6.

Lib. 22. cap. 61.

tum in ipso erat, deformiter cum meretrice cubasse, non dubium est. Afirmat ab ipso simplicem fornicationem fuisse patratam, non incestum. Quod nempe vulgare scortum crederet, nesciens nulum. Erroris causam exponit in quarto contra Celsum libro Origenes: *Primum extra urbes, & personate meretrices prosternebant se libidini pretereuntium. Deinde una cum pudore deponabant personas, fors tamen manserunt, arcentibus legibus. Postremo, disciplina in dies depravatiore, intra urbes penetrare sunt ausæ. Tempore Judæ & Thamar vivebat adhuc prima vervecundia, atque ita illius in facto error fuit innocuus. Etiam de Propheta, qui à Domino Deo ad damnandam Jeroboam Regis Idololatriam missus in Bethel, ab alio Propheta circumventus in ista terra contra Domini mandatum comederat, atque ideo fuit à leone occisus, sanctus Augustinus scribit in libro de cura agenda pro mortuis: *Hactenus voluit Dominus servum suum peccare, qui non sua contumacia spreverat Præceptum ejus implere, sed aliena decipiente fallacia obedire se credidit, quando non obedivit. Neque enim putandum est ita fuisse interemptum morsu bestie, ut ad supplicium tartareum ejus deinde anima raperetur, quandoquidem ipsum ejus corpus idem leo, qui occiderat, custodivit, jumentum etiam, quo vehebatur, illeso, & simul cum illa immani fera, intrepida presentia ad sui Domini funus adstante. Quo mirabili signo apparet hominem Dei coercitum potius temporaliter usque ad mortem, quam punitum esse post mortem. Quia nempe ex innoxio facti errore fuerat lapsus. Hoc ipsum Augustinus docet & aliis locis.**

Fol. 206

Cap. 7.

Ep. 77.

Lib. 5.

cap. 32.

Ep. cap. 2.

Ep. 10.

excusare ab omni peccato. Et rectè. Etenim sanctus quoque Augustinus ad istum finem adducit Domini verbum apud sanctum Joannem: *Si non venissem, & locutus non fuisset, peccatum non haberent.* Et in Tractatibus super istud Evangelium commentatur: *Numquid sine peccato erant Judæi, antequam Christus ad eos in carne venisset? Quis hoc vel stultissimus dixerit? Sed magnum quoddam peccatum, non omne peccatum quasi generali nomine vult intelligi. Hoc est enim peccatum, quo tenentur cuncta peccata, quod unusquisque si non habeat, dimittuntur ei cuncta peccata. Hoc est autem quia non crediderunt in Christum, qui propterea venit, ut crederetur in eum.* Et in litteris ad Comitem Bonifacium: *Utique non omne peccatum intelligi vult Dominus, quandoquidem pleni erant multis magnisque peccatis, sed aliquod proprium peccatum, quod si non haberent, possent illis dimitti omnia, quæ habebant. Id est, quod in eum venientem non crediderunt. Hoc enim non haberent peccatum, si non veniret.* Et in litteris ad Xixtum Romanæ Ecclesiæ Presbyterum: *Non utique peccatum nullum haberent, qui pleni erant aliis multis, magnisque peccatis, sed hoc peccatum vult intelligi illos habituros non fuisse, si non venisset, quo cum audissent eum, non crediderunt in eum. Hanc eos excusationem non habere asserit, qua possint dicere: Non audivimus, ideo non credimus. Distinguit duplicia peccata: Alia contra naturalem legem patrata, alia contra Evangelicam prædicationem. Et hæc affirmat evacuari per innocuam ac plenam ignorantiam. Est ejus constantissima, & manifestissima doctrina. Et hinc beatus Papa Pius quintus articulum, qui asserit purè negativam infidelitatem esse peccatum, rectè ac meritò damnavit. Proinde Evangelica fides est necessarium salutis medium, ipsa tamen carere possumus sine novo peccato. Ita carent quotquot ipsam non audiverunt.*

Cap. 15.

Tract. 89.

Ep. 50.

Ep. 105.

Cap. 5.

His obviare videtur sanctus Augustinus in primo libro de Baptismate contra Donatistas: *illi qui per ignorantiam in Donati parte baptizantur, arbitantes ipsam esse Ecclesiam Christi, in istorum qui scienter neglecta Matre Catholica istam partem eligunt, quidem comparatione minus peccant, sacrilegio tamen Schismatis vulnerantur. Non ideo non graviter, quod alii gravius. Etiam illos, qui per Divinæ legis ignorantiam rebaptizant aut rebaptizantur, affirmat esse graviter sacrilegos. Respondeo Augustinum loqui de habitantibus intra aut propè Romanum Imperium Gentilibus. Uti naturalis legis, ita Catholica Ecclesiæ splendorem affirmat illis non posse penitus esse ignotum, ideoque ad Schismata ab ipsis non posse sine crimine declinari. Ita Russos seu Moscovitas, qui à Photii potius apud Constantinopolim parte, quam à Romana Ecclesia postularunt & acceperunt Baptisma, cuncti novimus semper fuisse schismaticos. Interim ad quosdam Donatistarum Episcopos scribit idem Augustinus: *Qui sententiam suam, quamvis falsam atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia præsumptionis suæ pepererunt, sed à seductis atque in errorem lapsis Parentibus acceperunt, quæriunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum invenerint, nequaquam sunt**

Ep. 162.

sunt inter hæreticos deputandi. Longè potius quis possit apud hæresim Christianus fieri, & non esse hæreticus, Certè à Romano Imperio remotis Eusebii Nicomedienfis Episcopi Legatus Theophilus deduxit. Atium potius quam ad Christum, nemo dicit fuisse hæreticos, nisi postquam fuere meliora edocti à sancto Frumentio. Prior sancti Augustini locus agit de illis, qui in Donatistas imprudenter incurrunt, ipsam esse Christi Ecclesiam existimantes. Circumscripti dolosis ipforum sermonibus. Palàm agit de Paganis intra Romanum Imperium degentibus.

Cap. 4.

Omnis quæstio est de naturalium legum ignorantia. Hæc de re scribit in laudata epistola sanctus Bernardus: *Jam contra Assertionem tertiam non nullum nobis arbitror laborandum. Tum quòd manifestam nimis præferat falsitatem, tum quòd ipse ejus Inventor in sua superiori sententia ipsam per se satis impugnet, sibimetipsi contrarius. Cum enim de nocturno illo, privatoque susurrio Domini cum Nicodemio laqueum neclat publicæ damnationis per totum orbem ignorantibus, arbitrans videlicet neminem ex illa hora potuisse salvari, qui non fuerit baptizatus, nonne aperte peccatum ignorantie, & peccatum damnabile constituetur? Nisi fortè tam protervus sit, ut Deum homines sine culpa damnare existimet, Verendum tamen est, ne si vel brevier non respondeatur stulto juxta stultitiam suam, putans fortè sapientiam, securius spargat seminarium veritatis in auribus insipientium, & jam ita insipientie ejus non sit numerus. Veritatis proinde testimoniis paucis & manifestis manifestum mendacium confutetur. Is forsitan qui asserit non posse peccari per ignorantiam, numquam pro suis ignorantibus deprecatur, sed potius Prophetam irrideat deprecantem, ac dicentem: *delicta juventutis meæ ac ignorantias ne memineris. Pluribus sacrarum Litterarum testimoniis demonstrat dari ignorantie peccata, atque concludit: Nunquid non ex his satis apparet, in quantis jaceat ignorantie tenebris, qui ignorat peccari interdum posse per ignorantiam? Palàm agit de naturalis juris ignorantia. Lucet ex precedentibus verbis. Et postquam demonstrasset nos per Divini juris ignorantiam excusari à peccato, prosequitur: *Neque enim tale est hoc, quod & absque promulgatione naturalis lex ignorari non sineret, quale v. g. illud, quod tibi non vis fieri, alii ne feceris. Factitium enim magis quodammodo est, & non naturale mandatum. Utique Evangelicum mandatum de suscipiendo Baptismo, Distinguit mandata naturalia, & mandata factitia; affirmat hæc sola, non ista indigere promulgatione. Quòd sint naturaliter scripta in omnium cordibus.***

Ep. 188.

Ep. 7.

Videtur agere in Petrum Abaelardum, de quo scribit etiam in litteris ad Episcopos Cardinales Romanæ Ecclesiæ: *Videte quid Petrus censet de peccato ignorantie. Aut agere possit in Roscelinum Compendiensem, à quo Magistro Petrus discipulus hausit errores, & ad quem scribens sanctus Ivo Carnutenfis Episcopus suæ epistolæ dedit hanc Epigraphen: *Roscelino non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Sanctus Bernardus asserit varia. Primò, quòd Petrus docerit omnem, etiam naturalis juris, ignorantiam excusare à peccato. Secundo, quòd aut Petrus aut Roscelinus fuerit primus in-**

ventor istius dogmatis. Primus inter Catholicos Doctores. Est enim antiquus Pelagianorum error, copiosissime expugnatus à sancto Hieronymo, sancto Augustino, aliisque Patribus. Bernardus tertio affirmat, quòd istud dogma sit manifesta falsitas, manifestum mendacium. Quarto, quòd iste Erro sibi ipsi contradicat. Etenim nocturna Domini ad Nicodemum de Baptismatis necessitate verba, licet ignorata, & non promulgata, veluit obligare per totum mundum, & exinde neminem sub celo potuisse salvari sine sacrosancto Lavacro. Ita admisit peccata ignorantie. Quintò Bernardus censuit hunc errorem esse perniciosissimum, timuit ne serperet apud imperitos, ideoque duxit stulto respondendum juxta ejus stultitiam. Censuit esse stultum errorem.

Ep. 154.

Lib. 1.

cap. 107.

Cap. 13.

Cap. 15.

Et rectè censuit. Etenim adversum Pelagianos ita censuit etiam sanctus Augustinus. Generaliter scripsit ad nobilem virum Publicolam: *Si quis bonum esse putaverit, quod malum est, & fecerit, hoc putando utique peccat. Et ea sunt omnia peccata ignorantie, quando quisque bene fieri putat, quod malè sit. Et in posteriori adversus Julianum Eclanensem Episcopum opere: *Multum erras, qui vel necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse poenam, quod nulla necessitate commissum est. Cogitare te existimo, quid appetendum, quid vitandum sit in agenda vita, quanto labore discatur. Qui autem nesciunt, ipsam boni appetendi, malique vitandi ignorantiam patiuntur peccandi necessitatem. Necesse est enim ut peccet, qui nesciendo quid facere debeat, quod non debet facere, facit. De quo genere malorum Deus rogatur, ubi dicitur: Delicta juventutis meæ, & ignorantias meæ ne memineris. Quod genus delictorum, si non imputaret Deus justus, non ea sibi dimitti posceret homo fidelis. Et in primo Retractationum libro ad hæc in sua in libro de vera Religione verba, usque aded peccatum voluntarium malum est, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium, scripsit: *potest videri falsa hæc definitio; sed si diligenter discutatur, invenietur esse verissima. Peccatum quippe illud cogitandum est, quod tantummodo peccatum est, non quod etiam poena peccati. Quamvis & illa, quæ non immeritò non voluntaria peccata dicuntur, quia à nescientibus perpetrantur, non omnino possint sine voluntate committi. Quoniam & ille, qui peccat ignorans, voluntate utique facit, quod cum faciendum non sit, putat esse faciendum. Et in alio ejusdem libri capite: *Qui nesciens peccavit, non incongruenter volens peccasse dici potest, quamvis & ipse, quod nesciens fecit, volens tamen fecit. Ita nec ipse potuit esse sine voluntate peccatum. Quia voluit ergò fecit, etiamsi non quia voluit peccavit, nesciens peccatum esse quod fecit. Ita nec tale peccatum sine voluntate esse potuit; sed voluntate facti, non voluntate peccati. Quod tamen factum est, peccatum fuit. Hoc enim factum est, quod fieri non debuit. Hæc doctrina est Augustino frequentissima & constantissima. Ejus radicem aperit in Epistola ad Xystum Romanæ Ecclesiæ Presbyterum: *Quia nempe ignorantia, non minus quam concupiscentia, est primi peccati poena, est originale vitium atque peccatum, ideoque quidquid ex ipsa*****

ipfa erramus ac operamur, non potest non esse vitiosum atque peccatum. Palam loquitur de sola naturalis juris ignorantia. Hæc namque sola est nobis originale vitium atque peccatum.

Est communis omnium Patrum doctrina. Etenim in Admonitione ad Gentes scribit sanctus Clemens Alexandrinus: *Lapides & ligna sunt infipientes. Præterea autem lapidibus quoque est infipientior homo, qui est tinctus ignorantia. Testis nobis accedat vox Prophetica, veritati concinens, quæ miseretur eorum, qui sunt contriti in ignorantia & amentia. Potens est enim Deus ex his lapidibus suscitare filios Abrahæ. Qui miseratus multam insipientiam, & cordis duritiam eorum, qui lapidaverunt aduersus veritatem, excitavit semen pietatis in Deum, quod virtutem sentiret, ex lapidibus istis, nempe gentibus, quæ crediderunt lapidibus. Quinimmo est lucida doctrina Evangelii atque Apostoli. Etenim Evangelium manifestè affirmat Dominum metere etiam illic, ubi non seminavit. Hoc est, ubi non dedit legem, per quam est cognitio peccati. Idem Evangelium affirmat Dominicæ voluntatis conscium multis, istius autem ignarum servum vapulare paucis. Exponit in Tractatu de Virginitate habitum sanctus Cyprianus: *Minor culpa est deliquisse ante fidem & Baptisma, cum necdum noscitis disciplinam Dei.* Eodem modo constanter exponit sanctus Augustinus. Et Apostolus scribit ad Romanos: *Concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret, non concupisces.* Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus exponit: *Simplex videbatur causa, concupiscere aliquid proximi. Hoc autem Lex prodidit esse peccatum.* Et nichilominus quisquis ante hanc probationem concupivit, omninò peccavit. Idem est constantissimus sensus beati Augustini. Laudata item in epistola scribit Apostolus: *Qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt.* Adjungit quòd Gentiles legem naturaliter faciant, ideoque sibi ipsi sint lex. Ad quæ verba rectè scribit in primo contra Celsum libro Origenes: *Introducetes iustum Dei iudicium exploderent unà cum ipsis peccatorum pœnis, nisi communis omnium sensus præsumptionem de morali disciplina haberet insiniam. Quapropter non est mirandum, Deum eorum, quæ per Prophetas & Servatorem docuit, semina indidisse omnium mortalium animis, ut in Divino Iudicio sit inexcusabilis, habens mandatum Legis scriptum in suo corde.* Affirmat nullam, utique naturalis legis, ignorantiam esse innoxiam, ideoque nos per ipsam à peccato non excusari. Et certè uti nulla concupiscentia, ita nulla istiusmodi ignorantia est invincibilis. Hinc uti quiddam per istam, ita quiddam per hanc fit, est omninò peccatum. Quisquis contra ipsam docet, suadet, operatur, omninò delinquit. Nulla excusat sententia probabilis, nullus Canon, nullius Patris autoritas, nullius Præpositi mandatum.*

Cap. 7.

Cap. 7.

Cap. 2.

Ep. 15. cap. 2.

Verùm his obstant varia. Etenim ad sanctum Hieronymum scribit sanctus Augustinus: *Si ea in me reprehenderis, quæ reprehendenda non sunt, te laedis magis quam me. Quod absit à moribus & sancto Proposito tuo, ut hoc facias voluntate lædendi, culpans in me aliquid dente maledico, quod mente veridica esse scis non culpandum. Ac per hoc aut benevolo corde arguas, etiamsi caret delicto,*

quem arguendum putas; aut paterno affectu mulceas, quem adicere nequeas. Potest enim fieri, ut tibi aliud videatur, quam veritas habet, dum tamen abs te aliud non fiat, quam charitas habet. Affirmat reprehensionem, quæ ex dogmatico circa Divinum jus errore procedit, posse ex charitate fieri, ideoque esse immunem ab omni peccato. Etenim charitas nec peccat, nec peccare potest. Et istud ipsum habet locum circa jus naturæ. Hinc idem Augustinus scribit in quarto de Baptismate contra Donatistas libro: *Quid quod etiam mirum est, quod accidere posse invenit, qui diligenter advertit, quosdam salva charitate docere aliquod inuile, sicut Petrus gentes cogeat judaizare, sicut ipse Cyprianus hæreticos demò baptizari. Undè talibus bonis membris in charitate radicatis, & in aliquo non rectè ingredientibus, dicit Apostolus: Si quid aliter sapitis, id quoque vobis Deus revelabit.* Rursum agit de ignorantia circa jus Divinum. Et sanctum Cyprianum, qui ex istiusmodi errore operatus est, affirmat fuisse in charitate radicatum, ideoque non peccasse. Quod istud ipsum de sancto Petro dicit, non est probandum. Etenim Apostoli delictum non Prædicationis fuisse, sed solius conversationis, abundè monstratum est in Scholiis ad præscriptiones Tertulliani. Idem Augustinus in libro de fide ac operibus affirmat illum, qui ex simili errore est lapsus in adulterinum conjugium, non posse repelli à Baptismo, ideoque supponit esse in actuali, quæ ad Sacramenti effectum sufficiat, Dei & proximi charitate.

Cap. II.

Nec desunt similia exempla circa jus naturæ. Etenim aut magnus Athanasius aut magnus Basiliius, dum circa memorati superius juramenti obligationem sanxerunt, & observari iusserunt contraria, impegit in jus naturæ. Quod præsertim verum esse de magno Athanasio. Etenim Dracontium Monachum contra propriam ipsius sententiam compulsi ad suscipiendum Episcopatum. Admisit ille Episcopatum parvæ Hermopolis. Lucet ex Athanasii litteris ad Antiocheneses. Et quin omnes tres ex charitate egerint, non est dubitandum. Præsertim Dracontius. Egredere enim iustus ex obedientia. Quod ipsum videre est in probabilis dumtaxat iustitiæ bello. Etenim in omnes suos Vassallos statuit olim magnus Imperator Carolus: *Placuit ut omnis, qui aut in expeditione exercitus absque gravi necessitate non progreditur; aut de exercitu fugit, testimonio dignitatis suæ sit irrevocabiliter carens, ita ut in quibusdam villulis, seu territoris, seu vicis, pestis hujus infamationis habitatores ipsorum locorum sint degeneres, & testificandi & accusandi nullam habeant licentiam.* Eos proscribit ad infames pestes. Est lex communis omnium Regnorum. Et quod etiam in probabilis iustitiæ bello subditos adstringat, est unanimes & certa doctrina. Etenim generatim cuicumque Superiori, circa probabilem naturalis etiam juris materiam jubenti, est omninò obtemperandum. Alioquin & Ecclesiæ & Republicam implebimus contumacia, rebellionem, violentia, discordia, scandalis. Et ista obedientia omninò fit ex charitate, qua mandat Apostolus nos non dumtaxat Præpositis, sed etiam Regibus obedire, ac subiacere.

Lib. 6. cap. 253.

Respon-

Respondeo traditam assertionem esse certissimam. Hæc omnia non obstat. Etenim repeto superius laudatam sancti Augustini doctrinam, qui in primo ad sanctum Bonifacium Pontificem libro affirmat peccata nostra esse triplicia: alia per ignorantiam simul & concupiscentiam, alia per solam ignorantiam. Et in alio scribit eisdem libri capite: *Hæc sunt quæ secundum carnis concupiscentiam vel ignorantiam illicitè fiunt, dicuntur, cogitantur. Peccata fiunt, sive in concupiscentia consensibus, cum ab eo, quod libet, vincitur quod placet, sive cum per ignorantiam malum quasi bonum placet. Fiunt autem operando, loquendo, cogitando.* Quod ipsum docet in libro de Spiritu & littera. Docet omnem nostram iustitiam non esse aliud, quam Dei & proximi plenam charitatem, atque subiungit: *Veruntamen qui hoc attendit, etiam illud attendat, quam in multis offendamus omnes, dum putamus Deo, quem diligimus, placere vel non displicere quod facimus, & postea per Scripturam ejus, sive certa & perspicua ratione commoniti, cum didicerimus quòd ei non placeat, pœnitendo deprecamur ut ignoscat. Plena humana vita est documentis talibus. Peccatis solius ignorantia, opera fiunt per charitatem. Etenim ubi non est cupiditas, non potest non esse charitas, hoc est recta & pia in Deum voluntas. Aliud est opus esse pravum ac peccatum, aliud in ipso peccari. Peccare possumus etiam in bono opere. Est constantissima sancti Augustini, magni Gregorii, ac aliorum Patrum doctrina. Nam & Divina Lex mandat, ut non aremus in bove & asino. Et Dominus in Evangelio jubet, ut nostra sinistra nesciat quid faciat dextera. Est idem penitus mandatum. Præcipit ut bonis & sanctis per dexteram charitatem factis operibus nihil admisceamus vanæ gloriæ, proprii commodi, aut cuiuscumque alterius sinistræ cupiditatis. Et ex hac doctrina adversum nostri temporis hæreticos definitivè sacra Tridentina Synodus: *Si quis in quolibet bono opere iustum saltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilis est, mortaliter, atque idèd pœnas æternas mereri, tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem, anathema sit.* Et in alio loco: *Constat eos Orthodoxæ Religionis doctrinæ adversari, qui dicunt iustum in omni bono opere saltem venialiter peccare, aut, quod intolerabilis est, pœnas æternas mereri.* Damnat non illos qui dicunt iustum in quibusdam, sed dumtaxat eos qui dicunt illum peccare venialiter in cunctis bonis operibus. Et rectè. Etenim, uti certum est nos non in omnibus, ita certum est nos in quibusdam bonis operibus venialiter peccare. Et ita fit in peccatis solius ignorantia. Hæc, quoniam per charitatem fiunt, non possunt esse peccata mortalia, quia ex originali ignorantia vitio procedunt, non possunt non esse peccata. Et hinc hodierni Doctores, qui censent ad naturalis juris ignorantiam aut errorem non posse enasci veram charitatem, insigniter labuntur. Et istud est palmarè fundamentum contra sententias probabiles.*

Sess. 6.

Can. 25.

Cap. 13.

Verùm his videtur ipse Augustinus obstat. Etenim in quinto contra Faustum libro demonstrat nullum opus plene bonum posse esse sine ve-

ra charitate, & adjungit: *Finis Præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.* Undè ergò habere potestis veram charitatem ex fide ficta surgentem? Quod ipsum docet in plurimis locis. Et est manifesta doctrina Apostoli. Etenim iustus ex fide vivit. Et quidquid non est ex fide, est peccatum. At verò omnis, licet probabilis sententia fultus, circa naturæ legem error est fides ficta: ergò ex ipso non possit nasci charitas, aut bona voluntas. Respondeo aliud esse, bonam voluntatem nasci ex errore, aliud ipsam nasci ad errorem. Aliud esse vera & verè luminosa, aliud perfectè luminosa, seu ut in epistola ad Anastasium sanctus Augustinus loquitur, luminosissima charitas. Quævis imperfecta, Ep. 144. immò & pleraque hujus vitæ perfecta charitas, uti quòsdam concupiscentiæ assensus, ita secum patitur quòsdam ignorantia erroris & nævos. Etiam circa leges naturales. Etenim necdum est plena ex toto corde. Nec omnem voluntatem inflammat, nec omnem intellectum illuminat. Eadem est ratio fidei. Proindè licet charitas nasci non possit nisi ex fide, atamen fides errores comparitur, atque ita licet non ex his, tamen ad ipsos potest vera charitas exoriri. Et per talè charitatem facta opera sunt sancta & bona, ita tamen ut in ipsis venialiter delinquamus.

CAPUT X.

An per naturalis juris ignorantiam patrata opera sint semper peccata mortalia?

Respondeo aliquando esse peccata mortalia. Etenim de Gentilibus disertè scribit ad Romanos sanctus Paulus: *Qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt.* Utique in sempiternas gehennas. Gentiles habent nudum ac inerme voluntatis arbitrium, nihil fidei aut charitatis habent, ideoque viget in illis hæc sancti Augustini regula: *Ubi non est Dei charitas, regnat mundi cupiditas.* Omnia per mundi cupiditatem volunt illi & agunt, atque ita omnis eorum volitio in creaturis hæret, uti in ultimo fine. Hinc & omnes ipsorum Philosophi ut timum finem in aliqua creatura, aut aliquibus creaturis fixerunt. Porro uti Dei charitas luminosissima, ita mundi cupiditas est tenebrosissima, ideoque omnis gentilium circa naturæ leges ignorantia & error fuerunt cæcitas mentis. Ignorantia fuit per adjunctum æternæ mortis reatum vivens originale peccatum, error fuit per istas plusquam Ægyptiacas tenebras pœnalis respicitur, lapsus, ac deviatio. Et supremus iustitiæ Sol nullos in ipsas immisit Divinæ charitatis radios. Hinc quidquid illi per errorem egerunt, egerunt etiam per cupiditatem: nulla solius ignorantia, sed omnia ipsorum peccata fuerunt ignorantia simul & concupiscentia, atque ita, licet forsitan non in cunctis, certè in plurimis istiusmodi operibus omninò mortaliter deliquerunt. Videatur Cardinalis Robertus Pullus. Quæ omnia sunt vera etiam in perfidis Judæis, hæreticis, atque schismaticis. Nam & hi nihil habent charitatis. Si quid habent, non lacerant corpus Christi, quod est Ecclesia.

Part. 6. cap. 5.

Etiam

Etiam multa à fidelibus per naturalis juris ignorantiam patrata opera sunt omnino mortalia peccata. Insigniter hoc docet sanctus Augustinus in undecimo per Parisinos Doctores olim adjecto sermone, agens de Tuto-Lymeni, cive Hipponensi. Tuto-Lymeni, vir fidelis & gravis, nescio cui Depositum neganti detulit iuramentum, & hic pejeravit. Reliqua audiamus à sancto Augustino: *Tuto-Lymeni ipsa nocte fuit exhibitus ad Judicem, & cum magno impetu atque terrore pervenit ad Præsidentem Excelsam quandam & admirabilem virum, cui parebat Officium similiter Excelsorum. Fuit perturbatus retro revocari, & interrogatus his verbis: quare provocasti hominem ad iuramentum, quem sciebas falsum esse iuraturum? Respondit ille: negavit mihi rem meam. Et responsum est illi: & nonne melius erat, ut rem tuam, quam exigebas, perderes, quam animam istius hominis falsam iuratione perderes? Prostratus iussus est cadi. Cæsus est tam graviter, ut in dorso evigilantis vestigia plagarum apperirent. Sed dictum est illi, postquam emendatus est: parcutur innocentie tue. De cætero cave ne facias. Fecit quidem ille magnum peccatum, & emendatus est. Sed multò gravius peccatum faciet, qui post istum meum sermonem, & istam meam admonitionem, & exhortationem, tale quid fecerit. Verba, parcutur innocentie tue, Edicunt Tutum-Lymeni peccasse ex ignorantia. Hæc verba: Multò gravius peccatum faciet, &c. Edicunt Hipponensis populi plures fuisse in eodem errore. Et quid miri? Hodie quidam ita docent Doctores Scholastici. Verba, Fecit ille magnum peccatum, evincunt ipsum peccasse mortaliter.*

Eadem est ratio carnalium peccatorum. Non solum nescio qui libidinosi, sed etiam nescio qui Doctores Scholastici non ita olim crediderunt ac docuerunt simplicem de partium consensu factam fornicationem non esse ex suo genere lethalem peccatum. Etiam nuper quidam docuerunt ex carnali delectatione, dummodò ulterioris fedtatis abesset animus, fixum osculum esse liberum à mortali reatu. Et quorundam prima pubertas istud ipsum per ignorantiam censet de proprii corporis immundicia. Et qualia quidam hodie docent ac permittunt inter conjuges? Quæ omnia acriter damnavit Hincmarus Remensis Episcopus in libris de divortio Regis Lotharii. Reliqua damnarunt Pius quintus, ac Alexander septimus: naturale jus declararunt. Quare cunctos, qui nunc ex istarum Apostolicarum Constitutionum ignorantia peccant, aut ante ipsas, licet quorundam Scholasticorum sententiam secuti, peccaverunt, firmus existimo peccasse mortaliter. Istiusmodi enim opiniones nec unquam fuerunt, nec possunt esse veraciter probabiles. Istiusmodi item actus fieri non possunt per solam ignorantiam: omnino sunt etiam per concupiscentiam. Sanctus Augustinus hæc insigniter tradidit in inchoata expositione super epistolam ad Romanos: *Quid agimus de his, qui cum Baptismi Sacramenta pueri vel infantes perceperunt, postea negligenter educati, per ignorantiam tenebras vitæ turpissimam ducunt, nescientes omnino quid Christiana disciplina jubeat aut vetet; quid polliceatur, & quid minetur; quid credendum, quid spe-*

*randum, quid diligendum sit. An audebimus peccata eorum propterea non ignorantia peccato deputare, quia baptizati peccaverunt, cum omnino ignorantes, & omnino, quemadmodum dicitur, ubi caput haberent nescientes, in magno errore peccaverunt? Agit in quosdam adferentes in baptizatis nulla posse esse peccata ignorantia. Et ipsos revincit per ignorantem impudicitiam quorundam indisciplinatè educatorum juvenulorum. Affirmat ipsam omnino procedere ex ignorantia, & tamen per penitentiam Sacramentum debere deleri, ideoque esse peccata mortalia. Et certè istiusmodi nebulæculi suis immunditiis quærant latebras, erubescunt de ipsis, ideoque naturaliter vident esse turpia monstra. Pleraque item alia contra naturæ legem flagitia atque facinora non posse hominem plenè latere, Augustinus ibidem demonstrat ex hoc omnibus notissimo principio: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Generalia naturalis legis principia sunt nostris animabus naturaliter inscripta: per peccatorum tenebras possunt obduci, non penitus abradi. Hinc talis ignorantia, quia semper discendi ac proficiendi negligentiam involvit, nec firmat nec purgat à gravi lapsu.*

Quod tamen peccata diminuat, constantissimè docet idem Augustinus. Etiam alii Patres: est res manifesta. Quæstio est, An hæc diminutio possit esse tanta, ut mortale ex suo genere delictum faciat esse veniale? Respondeo posse. Etenim firma est hæc per sanctum Augustinum in libro de utilitate credendi tradita regula: *Nemini dubium est, omnes homines aut stultos esse aut sapientes. Nunc autem sapientes voco non cordatos & ingeniosos homines, sed eos quibus inest, quanta inesse homini potest, ipsius hominis Deique firmissimè præcepta cognitio, atque huic cognitioni vita morsque congruentes. Cæteros autem, cujusque modi artibus meritisque adfecti sint, quolibet vidu probandi sive improbandi, stultorum in numero deputaverim. Quæ cum ita sint, quis mediocriter intelligens non planè videat stultis vitiosus atque salubrius esse Præceptis obtemperare Sapientum, quam suo iudicio vitam degere?* Per Sapientes intelligit Doctores. Stultos accipit pro omni plebe ac populo. Eandem regulam tradit in libris de Ordine. Affirmat alios per rationem, alios per auctoritatem duci ad veritatem, addit priores esse paucos in hac vita, ac pergit de posterioribus: *Qui autem sola auctoritate contenti, bonis tantum moribus, rectisque votis constantè operam dederint, aut contententes aut non valentes disciplinis liberalibus atque optimis erudiri, beatos eos quidem, cum inter homines vivunt, nescio quomodo appellem; tamen inconcusè credo, mox ut hoc corpus reliquerint, eos quò bene magis minusve vixerint, eò facilius aut difficilius liberari. Auctoritatem, ex qua fidelis populus debeat vivere, affirmat esse duplicem: Divinam ac humanam. Et post expositam Divinæ auctoritatis irrefragabilitatem, profequitur de humana: *Humana vero auctoritas plerumque fallit. In eis tamen jure videtur excellere, qui quantum imperitorum sensus capit, multa dat indicia doctrinarum suarum, & non vivunt aliter quam vivendum esse præcipiunt. Quibus si aliqua etiam fortunæ munera accesserint, quorum appareant usu magni, contemptuque majores.**

res, difficillimum omnino est, ut eis quisque vivendi Præcepta dantibus credens, rectè vituperetur. Palam docet istiusmodi auctoritati datam sequelam ac obedientiam esse legitimam atque irreprehensibilem. At vero talis auctoritas sunt Romanorum Pontificum Rescripta, Diocesinarum aut Provincialium Synodorum Constituta, Patriarcharum aut Exarchorum Edicta, magnorum Patrum Sancta, aliaque id genus. Adduxi plura exempla. Proinde qui illis obedit, obedit per charitatem, adeoque non agit perperam, nec graviter peccat.

Quæstio est de talia docentibus, constitutibus, rescribentibus. Quomodo non impingant in Domini verbum: *Qui solverit unum de Mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum?* Respondeo non impingisse. Etenim sanctum Cyprianum, sanctum Athanasium, sanctum Basilium, aliosque similes Christianæ Religionis Gigantes quis dicat esse in cælesti Regno minimos, id est, non esse? Quis dicat prævaricatos aut solvisses Divinam legem? Aliud est ipsam solvere, aliud ab ipsa per hujus vitæ tenebras in aliquo deviare. Isti Patres sunt secuti regulam, quam inter magni Caroli Capitularia laudat Levita Benedictus: *In his quæ dubia vel obscura fuerint, id noverimus sequendum, quod nec Præceptis Evangelicis contrarium, nec Decretis Sanctorum invenitur adversum. Recto & simplici corde crediderunt à se teneri hanc regulam. Apud gloriosum Martyrem Justinum extant antiquæ quæstiones, quarum hæc est quarta: *Si viribus omnibus in hoc incubuerunt hæretici, ut doctrinarum cognoscerent ac retinerent veritatem, id autem adsequi non valuerunt, quomodo iniquum non est eos, qui vero hallucinantes exciderunt, penis subdere? Et ipsarum Auctor respondet: *Tantum abest ut hæretici viribus omnibus veritatem inquiserint, ut etiam per illos, qui eam invenerunt, ipsi demonstrata suscipere neque potuerint, neque sustinerint. Ac si quidem vera esset hæc defensio, oporteret & ipsos ignoscere alios alii invicem lapsus, tanquam qui virium imbecillitate, non maligna mentis declinatione hæreses & Sectas instituerint, sibi ipsi & veritati repugnantes. Nunc autem pro eo quod alios de aliena sententia condemnant, manifestò constat, gloria captandæ, aut Hæresiarum, Sectarumque Principum adversus alios propugnandorum studium, hæreses omnes, ut instituantur, causam habere. Quamobrem hæreses Duces sunt lupi graves ab Apesolis nominati. Non ex fœda humani diei cupiditate, sed ex casta Divinæ gloriæ dilectione laudati Patres quæsierunt veritatem. Nec damnatos ab Ecclesia hæreticos, sed sanctissimos suarum Ecclesiarum Fundatores aut Doctores censuerunt defendendos atque sequendos. Sanctus Cyprianus Agrippinum, sanctus Basilium sanctum Firmilianum, eorumque Synodos crediderunt non errasse, ideoque etiam noluerunt deserere. Quæsierunt per charitatem; sed quia plenum ejus lumen necdum acceperant, à recta linea nonnihil declinarunt. Fuerunt peccata solius ignorantia: hinc prævalens charitas illa cooperuit, ac fecit venialia. Ea carent omnes hæretici: hinc ipsorum errores sunt lethales. Præfatum Auctor profequitur: *Quod autem fieri nequeat, quin veritatem inveniat, qui toto cam****

Lib. 7.
cap. 4.

Cap. 12.
15.

Lib. 2.
cap. 9.

Christi. Lupi Opera Tom. XI.

*corde, Dei implorata gratia, pro virili sua querat, testatur Dominus dicens; quisquis petit, accipit; & qui quærit, invenit; & pulsanti aperietur. Hinc quæstio est, An laudati Patres omnibus viribus non quæsierint veritatem? Levita Benedictus magni Caroli Capitulibus inseruit & hanc regulam: *Non est temerè judicandum de his, qui ad Dominum migraverunt. Hoc præsertim verum est de tantis Ecclesiæ Patribus. Quin implorata Deigratia, & grandi studio veritatem quæsierint, non est dubitandum. Attamen notanda sunt istius Authoris verba: *Qui toto corde eam quærit. Dominum Deum, adeoque & veritatem nemo hic ex toto corde diligit aut quærit. Hæc est futuræ vitæ gratia. Quare ipsam nec sancti Patres habuerunt. Hinc uti per concupiscentiam, ita & per ignorantiam venialia deliquerunt. Etenim non ad plebeos, sed ad Philippensis Ecclesiæ ac totius Achaicæ Provinciæ Episcopos scripsit sanctus Paulus: *Quicumque perfecti sumus, hoc sentiamus, & si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus revelabit.* Suo tempore. Verumtamen ad quod pervenimus, ut idem sapiamus, in eadem permaneamus regula. Fraternæ ac indivisæ charitatis & veritatis.***

Hæc in duodecimo de sanctissima Trinitate libro insigniter confirmat sanctus Augustinus, scribens de viro perfecto: *Cum bona voluntate ad interiora & superiora percipienda, quæ non privatim, sed communiter ab omnibus, qui talia diligunt, sine ulla angustia vel invidia, casto possidentur complexu, vel sibi vel aliis consulti, esset fallatur in aliquo per ignorantiam temporalium, quia & hoc temporaliter gerit, & modum agendi non teneat, quem debebat, humana tentatio est. Et magnum est hanc vitam sic degere, quam velut viam redeuntes carpiamus, ut tentatio nos non apprehendat, nisi humana. Hoc enim peccatum extra corpus est, qui talia diligunt, & propterea facillimè ignoscitur. Cum verò propter adipiscenda ea, quæ per corpus sentiuntur, propter experiendi, vel excellendi, vel contrectandi cupiditatem, ut in his finem boni sui ponat, aliquid agit, turpiter agit. Et fornicatur in corpus proprium peccans, & corporarum rerum fallacia simulacra introrsus rapiens, & vana meditatione componens, ut ei nec Divinum aliquid placeat, nisi tale videatur, privatim avara sedatur erroribus, & privatim prodiga inanitur viribus. Nec ad tam turpem & miserabilem fornicationem semel ab exordio profluit, sed sicut scriptum est, Qui modica spernit, paulatim decidet.*

Augustinus nequaquam agit de corporea fornicatione. Hæc enim fit per solam contrectandi libidinem. Per concupiscentiam carnis. Agit de fornicatione, quæ fit per libidinem contrectandi, experiendi, aut excellendi. Hoc est, concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, aut superbiæ vitæ. Agit de illa, quæ fit per quamvis libidinem. De cunctis peccatis per concupiscentiam, quæ boni finem ponit in concupita creatura. Et omne istud peccatum affirmat esse fornicationem. Non utique corporis cum corpore, sed animæ cum quavis creatura. Distinguit solius ignorantia peccata, & peccata concupiscentia. Ignorantiam affirmat esse duplicem. Aliam circa æterna, utique Divinam Ma-

Lib. 7.
cap. 52.

jestatem, ac ejus æterna Mandata; aliam circa temporalia: qua quis modum agendi non tenet, quem debebat. Etiam is qui vel sibi vel aliis consultit. Palàm agit de naturalis juris ignorantia, juxta quod Doctor debet & proprias & alienas actiones dirigere. Et in illis, qui casto Dei amore ista quærunt & agere student, eam ignorantiam affirmat esse non fornicationem, sed humanam dumtaxat tentationem, quæ facillimè ignoscitur; hoc est, veniale peccatum. Ita quæsierunt atque errarunt quidam sancti Patres, & quædam ipsorum Synodi: hinc fornicati non sunt, sed humano more tentati.

Hoc ipsum in tertio libro de vita contemplativa docet venerabilis Julianus Pomerius: *Hi qui prudentiæ participatione prudentes effecti, Deo suo non pedibus, sed sanctis moribus appropinquant; ex ea parte, qua sunt dono Dei prudentes, nec suo perire possunt, nec alieno peccato. Ex eo autem, quod necdum ita est eorum perfecta prudentia, sicut in illa vita erit, ubi perfectè viventibus nullus error obrepere omninò poterit, etiam prudentes aliquoties peccati fallentibus acquiescunt, non voluntate depravati, sed humano errore, ut homines, lapsi, nec adhuc tota prudentiæ ac sapientiæ perceptione perfecti, sicut ibi erunt, ubi nec ignorare aliquid, nec peccare jam poterunt. Hic verò si potuisset à peccato rectè factum perfectè discerni, nunquam ab occultis suis oraret ille mundari, qui ait: Ab occultis meis munda me.* Affirmat prudentiam seu sapientiam esse duplicem; perfectam ac imperfectam. Hujus vitæ omnem esse imperfectam, ideoque etiam in justis reperiri peccata ignorantia. Etiam solius ignorantia. Et hæc fieri non depravata voluntate. Proinde in ita peccantibus voluntas in Dominum Deum manet recta, ideoque libera à mortali peccato. Omnia adducta Patrum ac Synodorum testimonia palàm agunt de innocuo errore: fundato in veraciter probabili sententia. Absque fundamento ille non possit esse innocuus. Quare multas, quæ hodiè hinc indè traduntur, liberiores sententias, certum est esse noxias, & homines per ipsas non excusari à gravi peccato.

CAPUT XI.

An semper & ubique sit observanda hæc Regula: In dubiis pars tutior est eligenda?

HAc regula usus est apud Gregorii noni Decretalia ad titulum de homicidio Clemens tertius. Quidam Presbyter, dum famulum in conditè castigat, incurrit periculum ac suspicionem casualis homicidii ex re illicita, ideoque & irregularitatis. Hinc consultus Pontifex rescripsit: *Cùm in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit injungere Presbytero memorato, ut in sacris Ordinibus non ministrat. Ex eadem Regula ad similem facti speciem rescripsit Abbati Meldenbergensi Innocentius tertius: Quod si discerni non possit, ex cuius ictu percussus interit, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi Sacerdos. Et si forte homicida non sit, à Sacerdotali officio abstinere debet. Cùm in hoc casu cessare sit tutius, quam temerè celebrare, proinde quod in altero nul-*

lum, in reliquo magnum periculum timeatur. Etiam Pelagio Presbytero, qui de occiso à se sui castri invasore Saraceno dubitabat, rescripsit Honorius tertius: Mandamus, quatenus si de interfectione cujusquam in illo confictu tua conscientia remordet, ministerio Altaris abstineas, cum sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, quam temerè celebrare. Omnes tres Pontifices non suadent, sed mandant observari Regulam, ideoque censent ipsam esse rigidè obligatoriam. Ex jure naturæ. Eadem regula usus fuit in libro de Fide & Operibus sanctus Augustinus, scribens de novis post abjectam adulteram nuptiis; Quid opus est in tantum discrimen ambiguitatis caput mittere? Sancti Augustini tempore quidam, licet non Donatistæ, sed Catholici velent fieri, malebant apud istos baptizari, ac dein ad hos transire. Nec deerat rationis fucus: Illic accipere matul, ubi Baptismum Christi esse utrique consentiunt. Etenim Catholici fatebantur apud Donatistas, hi negabant apud istos validè baptizari. Verum sanctus Augustinus respondit: Sed illic non rectè accipi illi, ad quos migraturus es, dicunt. Rectè verò illic accipi illi, à quibus migraturus es, dicunt. Istud itaque quod hi dicunt, quos postponis contradicentibus illis, quos ipse anteponis, aut falsum est, aut, ut mitius dicatur, incertum. Vera ergò falsis, aut incertis certa præpone. Illic enim, quod migraturus es, cum alibi acceperis, rectè posse accipi quod desideras, non illi tantum ad quos transisturus es, sed tu ipse qui transisturus es, confiteris. Si enim utrum rectè illic accipi possit dubitares, etiam illic transendum esse dubitares. Accipere itaque in parte Donati, si incertum est esse peccatum, quis dubitet certum esse peccatum non ibi potius accipere, ubi certum est non esse peccatum? Affirmat incerta certis sine gravi peccato non posse anteponi, ideoque tutiorem partem oportere semper eligi. Et Spiritus sanctus dicit: Qui amat periculum, peribit in illo.

Ex eadem Regula ad Stephani Tornacensis Episcopi de casuali per abortum homicidio relationem rescripsit Alexander tertius. Et Stephanus reposuit: *In dubiis, Pater sancte, benignitatem & humaniorem sententiam sequi debere proclamant Jura, quæ semper ad absolvendum promiora sunt, quam ad condemnandum. De manifestis autem, non de occultis dubiis solet Ecclesia judicare.* Apostolico Rescripto Stephanus obedivit. Presbyterum suspendit à ministerio, ac Romam misit, à Pontifice discutiendum, solvendum, aut alligandum. Et adjunxit istud suum iudicium. De ista regula censuit duo. Primò, quod eam quisque servare deberet in foro propriæ conscientia. Quod casualis homicidia deberet se apud Dominum Deum censere irregularem, & dispensationem petere saltem ad cautelam. Secundò censet, quod in externo foro possit omnem irregularitatem abnegare, ac se gerere ut regularem. Et quod Ecclesiæ Præpositi debeant istud ipsum sentire. Etenim jura sunt faciliora ad absolvendum, quam ad damnandum. Nemo damnari possit, nisi convictus. Et convinci non potest, nisi per lucidas probationes. Quia Actore non probante absolvitur Reus. Stephanus censuit in externo foro non esse locum isti Regula. Et cer-

tè inter magni Caroli Capitularia habemus etiam hanc Regulam: *Placuit inter pares sententias, clementior semper severiori præferatur.*

Hæc quæstio quibusdam videtur nodosa. Famosa olim fuit quæstio, An quod vis, casuale præsertim, sine culpa patratum homicidium induceret irregularitatem? Quidam negaverunt. Hinc pro isto suo Presbytero scripsit Stephanus Tornacensis: *Voluntatem, non opus Dominum attendere; sancti Doctores scripserunt, dicentes peccatum usque adeò esse voluntarium, ut si non sit voluntarium, non sit peccatum.* Romana tamen Ecclesia constanter judicavit oppositum. Hinc non solummodò laudatus Stephanus istum suum Presbyterum, sed etiam sanctus Hildebertus Turo-nensis Archi-Episcopus suam, qui vitæ aggressorem occiderat, debuit Romam mittere discutiendum ac judicandum. Res ita mansit usque ad Clementem quintum Pontificem, à quo accepimus hunc mitiorem Canonem: *Si furiosus, aut infans, seu dormiens hominem mutilit vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo censetur, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit vel mutilat invasorem.* Romana olim Ecclesia istam irregularitatem adeò extendit, ut Henrico tertio Anglorum Regi, necessaria belli adversum Francos adjutoria postulanti, Cistercienses Abbates responderint: *Non licet nobis juvare quemquam ad bellum gerendum, per quod sanguis effunditur, præcipue Christianus, ne juvenies ad hoc, propter horrorem sanguinis irregulares efficiamur.* Ita habes apud Matthæum Parisiensem: *Responderunt ex communi tunc sensu Romanæ Ecclesiæ. Hinc illos, quibus aderat vel minima casualis etiam homicidii suspicio, eadem Ecclesia censebat irregulares. Etiam furiosos, dormientes, ac infantes. Et se fundabat in laudata Regula per tres supra memoratos Pontifices.*

Quare ipsa non est amplianda ad omnes nostras actiones. Moderanda est per laudatam magni Caroli Regulam. Noranda sunt ejus verba: *Inter pares sententias.* Hoc est, æquè probabiles, licet altera sit tutior, sanctior, aut rigidior, possumus oppositam eligere. Quia nempe & hæc est tuta, ac sancta, quia immunis à periculo la-bendi mortaliter. Res manifesta est ex supra adductis exemplis. Nec aliud censuit Augustinus. Egit juxta sua rectissima principia. Sententiam illam, quæ asserbat per adulterium solvi conjugale vinculum, falsam censuit, & modicè præbabilem. Et rectè censuit. Hinc omnibus suasit, ne quis per novas nuptias se præcipitaret in periculum. Quod ipsum in libris de laicali Institutione fecit venerabilis Jonas Episcopus Aurelianensis: *Hoc igitur tantum nefas contra Præceptum Domini, & Salvatoris nostri JESU Christi, de dimittendis uxoribus & aliis ducendis, idè inolevisse non dubium est, quoniam nefandi tantis criminis operatores severissima canonica censura, ut oportet, non percelluntur.* Sanctus Augustinus fuit longè mitior. Istiusmodi matrimonia inchoari non penitus vetuit, sed dumtaxat disuasit; per bonam fidem contracta permisit impartiri Sacramentis Ecclesiæ. Eodem modo sanctus Cyprianus suum Rebaptismum, quod securum ac firmum crederet, omnibus suasit; oppo-

fitam tamen sententiam, licet improbaret, non damnavit, nec removit à Catholica Sacramentorum Communione. Sententias, quas censebant pariter probabiles, censebant & pariter tutas: per-mittebant quemque in suo sensu abundare. Censuebant utraque in parte vigere ac operari, quæ ista ignorantia peccata cooperit, Dei ac proximi charitatem.

Aliud est probabilis sententia, aliud sententia dubia. De hac scribit idem Augustinus in litteris ad nobilem virum Publicolam: *Si quis dubitat de aliqua carne, utrum immolatio sit, & non est immolatio, si eam tenuerit cogitationem, quod immolatio non sit; & ea vescatur, non usque peccat. Quia jam nec est, nec putatur immolatio, nisi ante putabatur.* Perstante dubio nullus possit operari. Hic verum est: *Qui amat periculum peribit in illo.* Tutior istic est eligenda sententia. Et in facti dubio, & in dubio juris. Et hæc sanctus Augustinus amplè confirmat in tertio libro contra Academicos. Horum enim vitium fuit ita hæsitare, & nihil definire. Audiamus quid in Commentario ad supra adductum Clementis tertii Capitulum scribat Augustinus Barboza: *In dubio facti homicidii, quando scilicet certum est irregularitatem esse jure inductam, ac dubium est, an hic in eum casum incidit, in utroque foro censendus est quis irregularis, cum secus sit in dubio juris. Multi existimant idem sententiam esse in quolibet dubio facti, eò quod ratio Pontificis, videlicet in dubio facti tutiorem partem amplectendam esse, in omni dubio locum habere videatur. Sed alii probabilius existimant tantummodo in dubio homicidii aliquem esse judicandum irregularem. Ex quibus inferunt eum, qui dubitat, an aliquem mutilaverit, non teneri se tanquam irregularem gerere, si facta diligenti inquisitione adhibuit, an mutilaverit. Non enim versatur in dubio facti homicidii, sed in dubio mutilationis, quæ non est propriè homicidium.* Et in Commentario ad adductum Honorii tertii capitulum scribit: *Intelligi debet de dubio pratico. Et tunc non est consilium, sed verè præceptum. Affirmat tria. Primò quod ista regula locum non habeat, nisi in dubio facti homicidii. Secundò, quod extendi non possit ad omne facti dubium. Tertiò, quod dubium, ad quod ista regula possit extendi, esse debeat dubium practicum. Hoc est, dubium Academicum, quo homo fe nequeat in ullam partem inflectere, atque ita hæret in bivio, & se projicit in fortuitum eventum. Sanè tum sub gravi peccato eligenda est via tutior. Quia qui amat istiusmodi periculum, non potest non in ipso perire.*

Et hic omninò fuit sensus etiam sancti Augustini. Sanè in isto, de quo ipse, dubio quis non videat eligendam esse viam tutiorem? Quod in probabili sententia id censet non vincere, licet ex libro de Fide & operibus, ubi docet illum, qui post dimissam adulteram bona fide contraxit novas nuptias, posse admitti ad Baptismum, adeoque etiam posse manere in parte minus tuta. Quia & hæc est tuta. Sanctus Augustinus fuit largior circa disparis cultus conjugium. Quin ipsum naturalis lex veteret, nemo possit hodie dubitare. Dubitavit sanctus Augustinus. Et haud dubiè non solus. Ita non fuisse probabilis sententia.

re uti fit mortale peccatum? Esse veniale peccatum docet constanter sanctus Augustinus. Sanctus Hieronymus, & alii Patres. Et Latini & Græci. Hæc de re non est dubitandum. Quæstio est de mortali peccato. Et pars affirmativa est multum probabilis. Etenim in secundo Christiani Pædagogii libro sanctus Clemens Alexandrinus extollit hoc à Moysæ facti Philosophi dictum: *Non est in petris aut lapidibus seminandum.* Philosophus hic est Plato, sub ista allegoria affirmans etiam hominibus non esse seminandum, nisi ubi semina possint radicari & germinare. Sanctus Clemens exponit: *Semen generationis degenerat, ineptumque redditur, si matricis sulcis privetur, neque verò ullum unquam Moyses induxit veterum Hebræorum, cœntem cum sua uxore prægnante. Sola enim voluptas, si quis ca utatur etiam in conjugio, est præter leges, & injusta & aliena à ratione. Rursus autem Moyses abducit viros à prægnantibus, quousque pepererint. Reverà enim matrix sub vesica quidem collocata, super intestinum autem, quod rectum appellatur, posito extendit collum inter humeros in vesica, & os colli, in quod venit semen, implerum occluditur, rursusque in me redditur, partu purgato. Fructu autem deposito, deinde semen suscipit. Neque verò nobis turpe est, ad Auditorum utilitatem nominare partes, in quibus fit fetus conceptio: quæ quidem Deum fabricare non puduit. Matrix itaque sciens filiorum procreationem, semen suscipit, probrosamque & vituperandum negat congressum, post rationem ore clauso jam omnino excludens libidinem. Ejus autem appetitiones, quæ prius in amicis versabantur complexibus, intrò conversæ, in procreatione sobolis occupatæ, operantur unà cum Opifice. Nefas est ergo operantem jam naturam adhibere molestia officere, superflua ad petulantem prorumpendo libidinem. Hunc congressum affirmat esse probrosam, vituperandum, nefarium, petulantem, non dumtaxat à Moysæ vetitum, sed insuper à Platone. Quæ omnia sunt manifesta elogia solius mortalis peccati. Et sanè iste congressus nihil operari potest, nisi operantem vexare naturam, profunde re humanum semen, & per ipsum mutua corpora maculare. Hinc Clemens pergit: *Ei soli, qui uxorem duxit, ut qui tunc sit agricola, serere permixtum est, quando tempus sementem admittit.* Etiam in tertio Stromatum libro scribit: *Veterum neminem ex Scriptura ostenderit, qui cum prægnante habuerit commercium, sed postquam uterum gestavit, & postquam editum foetum à lacte depulit, rursus à viris cognitas fuisse uxores.* Denuò adjungit ita juberi non dumtaxat à Moysæ, sed etiam à melioribus Gentilium Philosophis, adeoque & ab ipsis legibus naturæ.*

Cap. 7.

Ejusdem sententiæ videtur esse in commentario prioris ad Corinthios epistolæ Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus: *Si causa creandorum filiorum ducitur uxor, non multum temporis concessum videtur ad ipsum usum. Quia & dies festi, & dies Processionis, & ipsa ratio conceptus & partus juxta legem cessari temporibus his debere demonstrant.* Affirmat Moisaicam legem, quæ à prægnante atque puerpera mandabat contineri, etiam à Christianis servandam. Et inter sancti Augustini de tempore sermones quidam hæc declamat. *Reverè,*

Serm. 424

Fratres, si animalia sine intellectu non se continent, nisi certo & legitimo tempore, quantum magis homines, qui ad Dei imaginem facti sunt, hoc observare deberent? Sed quod pejus est, sunt aliqui ita luxuriosi vel ebriosi, qui aliquoties nec prægnantibus uxoribus parcunt. Et idè si se non emendaverint, ipsi videant si non peiores animalibus iudicandi sint. Non est sancti Augustini sermo, sed cujusdam Galliani Episcopi. Et hi omnes docuerunt ex communi sententia suarum Ecclesiarum. Nam istud ipsum docere videtur in secundo libro de Laicali Institutione Venerabilis Jonas Episcopus Aurelianensis. Septimum caput est contra eos, qui à coitu uxorum prægnantium se minime abstinere debere censendum. Hæc omnia demonstrant hanc sententiam esse insigniter probabilem. Et est manifestè tutior. Ergò si inter probabiles hæc sit semper eligenda, ista Alexandrini Clementis sententia etiamnum omnes obligat: & quisquis mitiorem sancti Augustini sententiam fuerit secutus, peccabit mortaliter.

Laudatus Aureliæ Episcopus suæ conclusioni addit hanc moderationem: *Certe id dicunt se causa Reipublicæ & generis humani uxoris jungi, & liberos tollere, imitetur saltem pecudes. Et postquam uxorum venter intumuerit, non perdant filios: nec amatores se uxoris exhibeant, sed maritos.* Affirmat prægnanti, saltem dum fetus vivere ac maturefcere incipit, esse parcendum. Et hoc ut non perdant filios. Meminerint se non fornicarios amatores esse, sed maritos & Patres. Quæ omnia palàm important obligationem sub gravi peccato. Hinc & antiqui Hibernorum Canones habent ad titulum de temporibus, in quibus contineri se debent conjugati: *In illis diebus, quibus uxor prægnans, hoc est, à die quo filius in ejus utero motum fecerit, usque ad partus sui diem.* Et hanc moderationem existimo certissimam. Existimo à tali corpore esse omnino sub gravi peccato abstinendum. Sanctus Clemens Alexandrinus extendit ad quævis à conceptu tempora. Existimat conjugale commercium nunquam licere, nisi adit prolis bonum, seu spes fructificandi. Libidinem, quam ista spes comitatur & purgat, venialem; omnem ab ista spe destitutam censet esse damnabilem. Est sententia insigniter probabilis, ac palàm & longè tutior. Et opposita, licet sanctus Augustinus opinetur ipsam esse Apostoli, non est nisi probabilis. Proinde si tutior sit semper sequenda sub mortali peccato, Augustinianæ erit penitus renuntiandum. Porro sanctus Augustinus suam sententiam abundè exponit in tertio libro contra Julianum, ac in libro de bono conjugali.

Cap. 21.

Antiqua item quæstio est, An effectus ac alii steriles possint inire validum ac legitimum conjugium? Laudatus Alexandrinæ Ecclesiæ Doctor Clemens in laudato Christiani Pædagogii libro constanter negat: *Ceterum introducatur quidem & admittatur matrimonium. Vult enim Dominus humanum genus repleri. Sed non dicit: Estote libidinosi. Nec vos tanquam ad coitum natos voluit dedere voluptati. Pudore autem nos affecerit. Pædagogus clamans per Ezechielem. Circumcidamini fornicationem vestram. Etiam rationis experia animalia habent aliquod tempus opportunum ad seminandum.*

nandum. Coire autem non ad liberorum procreationem est facere injuriam naturæ, qua quidem oportet magistræ, quas prudenter introducit, temporis commoditates diligenter observare. Senectutem, inquam, & puerilem ætatem. His enim nondum concessit, illos autem non vult amplius uxores ducere. Quia nempe deinceps non ad fructum, sed dumtaxat ad libidinem possint feminare. Sunt similes scædo seni, de quo sanctus Augustinus in tertio libro contra Julianum. Cum hoc opus in manibus haberem, annuntiatum est nobis senex octoginta & quatuor agens annos, qui religiosè cum conjuge religiosa jam viginti quinque annis vixerat continenter, ad libidinem sibi misisse hystiam. Clementis sententiam docent & alii Patres. Et firmè sequitur ex prioribus sententia. Hinc etiam est insigniter probabilis. Nam & antiquæ Gentilium Romanorum leges non permittunt scribi matrimoniales tabulas, nisi ad causam procreandorum liberorum. Attamen & hodierna & antiqua plurimum Ecclesiarum praxis adversatur. Praxis Romanæ Ecclesiæ, ac omnis Latinæ. Etiam effectus admittit ad matrimonium: ad remedium incontinentiæ. Proinde si tutior pars sit semper eligenda, renuntiandum est huic consuetudini, & omnem Ecclesiam accedere oportet ad sententiam sancti Clementis Alexandrini. Ista igitur regula est omnino vera: at non in veraciter probabilis sententia, sed in suspensio, seu practico dubio.

Quodlib. 8. Art. 13.

Et hoc ipsum in octavo Quodlibeto tradit Doctor Angelicus. Proponit hanc quæstionem: *An ille, qui habet plures Præbendas, peccet ex hoc ipso, quod opinionem Magistrorum sint in contrarium? Et pro parte affirmativa ponit hoc argumentum: Quicumque committit se discrimini in his quæ sunt ad salutem, peccat, sed iste committit se discrimini, ut videtur, cum faciat contra multorum Peritorum sententiam. Ergò videtur quod peccet.* Affirmat peccari duobus modis: peccando contra legem Divinam, & peccando contra conscientiam. Exponit utrumque modum, atque concludit: *Dicendum est ergò, quod quando sunt duæ opiniones contrariæ de eodem, oportet esse alteram veram, alteram falsam. Aut ergò ille, qui facit contra opinionem Magistrorum, utpotè habendo plures Præbendas, facit contra veram opinionem, & sic cum faciat contra legem Dei, non excusatur à peccato, quamvis non faciat contra conscientiam. Sic enim contra legem Dei facit. Aut illa opinio non est vera, sed magis contraria, quam iste sequitur, ita quod verè licet habere plures Præbendas. Et tunc distinguendum est. Quia aut talis habet conscientiam de contrario, & sic iterum peccat, contra conscientiam faciens, quamvis non contra legem. Aut non habet conscientiam de contrario, sed certitudinem. Sed tamen in quodam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum. Et sic, si manente tali dubitatione plures Præbendas habet, periculo se committit: & sic procul dubio peccat. Utpotè magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem. Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur: & sic non committit se discrimini, nec peccat. Agit non de formidine, quæ omni opinioni intrinseca per solam conscientiam aut Divinam fidem excluditur, sed de dubio practico*

atque suspensio. Agit de dubio, ex quo quis, licet secundum legem, tamen contra conscientiam agit, uti ille qui levare festucam censet esse peccatum. Agit de dubitatione, quæ priorem evertat certitudinem, atque ita conscientiam faciat nutare. Etenim uti sanctus Augustinus ita & sanctus Thomas de pluribus, quas docuit veritatibus non habuit certitudinem, nec idè se exposuit periculo, aut graviter deliquit. Ego sanè sanctum Augustinum, dum per adulterium non solvi conjugale vinculum, & dum disparis cultus conjugia docuit verita, & quartas admisit nuptias, & tamen oppositas non improbat aut damnavit sententias, adeoque de sua veritate non fuit certus, firmus credo graviter non deliquisse. Quin dici posset nec deliquisse venialiter. Eadem est ratio Synodorum & Patrum, quorum hucusque adduxi testimonia.

Sancti Thomæ locus est elucidandus. Affirmat illos qui Scholasticorum Doctorum opinione fulti plures Præbendas tenebant sine scrupulo, si quidem illa opinio deviaverit, mortaliter peccasse. Quia licet non contra conscientiam, agebant tamen contra Divinam legem. Videtur asserere, quòd nulla ignorantia, nulla probabilis sententia ab ista lege excuset. Respondeo sanctum Thomam esse ab his alienissimum. Dominus Jacobus Cardinalis de Vitriaco in Occidentalis Ecclesiæ historia exponit sui sæculi vitia, atque ita transit etiam ad vitia scholæ Parisiensis. Exponit scandalosam studentium vitam, atque pergit ad Magistros nostros: *Theologie Doctores, supra Cathedrali Mofsi sedentes, scientia inflabatur, quos caritas non edificabat. Docentes enim, & non facientes, facti sunt velut æs sonans, & cymbalum tinniens, & velut canale lapideum, quod siccum in se remanens mittit aquas in areas aromatum. Non solum autem sibi invadebant, & aliorum Scholares blanditiis atrabebant, gloriam propriam querentes, de fructu autem animarum non curantes, sed illud Apostolicum auribus non surdis attendentes. Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, præbendas sibi multiplicabant, & venabantur dignitates. Eadem de re in compendiosa sancti Prophetæ Job expositione scribit Petrus Blesensis: *Quid videtur de clericis, qui infirmitas animas in cura suscipiunt, & de illarum salute non curant? Plerique sunt, qui non dicam animarum, de quibus respondere tenentur in die tremendi iudicii, sed vix Ecclesiarum suarum numerum cognoverunt. Adjungunt Ecclesiam Ecclesiæ, præbendam præbendæ, domum domui, agrum agro.* Similia, immò & graviora habent alii istorum temporum authenticis Scriptores. Alexander tertius ac Innocentius tertius ista damnarant in suis Lateranensibus ac numerosissimis Synodis. Et ipsorum Canones Gregorius nonus inseruerat suo Decretalium Codici. At Magistrorum quoddam non permoveant. Pergebat hi defendere beneficiorum pluralitatem, cæci cæcos ducere in infernalem foveam. Ipsorum doctrina non erat probabilis sententia, sed contumax pravæ mentis cæcitas. Hinc sanctus Thomas scripsit per istas opiniones excusari neminem, sed omnem sequacem impingere in Divinam legem. Et rectissime scripsit. Theodorus Balsamon in Canonis*

Cap. 7.

Q. 21. n. 1.

nicis ad Marcum Alexandria Patriarcham Responsis demonstrat istam pluralitatem non solum Evangelio aduersari, sed insuper naturæ legibus. Sanctus Thomas Quodlibeta scripsit juvenis. Hinc ne Magistros nostros offenderet, sub disjunctione locutus est: *Aut ergo ille, qui facit contra opinionem Magistrorum, &c.*

CAPUT XIII.

Resolvuntur aliquot quæstiones.

Lactantius Firmianus scribit omnem Gentilium Philosophiam fuisse non certam scientiam, sed incertas opiniones, atque concludit: *Sciunt igitur errare se, qui Philosophiam putant esse sapientiam. Non trahantur auctoritate cujusquam, sed veritati potius favent & accedant. Nullus hic temeritati locus est. In æternum stultitiæ pœna subeunda est, si aut persona inanis, aut opinio falsa deceperit.* Addit omnem hominem esse inanem atque mendacem, ideoque nemini credendum. Quod ipsum scribit atque exaggerat in plurimis locis. Hinc prima quæstio est, An hæc ejus doctrina exauthoret omnem probabilem sententiam, adeo ut nec inter probabiles probabilissimam, si falsa fuerit, possimus sequi citra peccatum mortale? Quidam affirmant. Respondeo quod pessimè. Etenim Lactantius invadit gentilem de Christiana Religione sententiam, de qua scribit in Apologetico libro Tertullianus: *Sed iterum incredulitas, dum de bono Sectæ hujus obducitur, quod usu jam & de commercio innotuit, non utique Divinum negotium existimat, sed magis Philosophiæ genus. Eadem, inquit, & Philosophi mentes atque profitentur: innocentiam, justitiam, patientiam, sobrietatem, pudicitiam.* Hinc factum est, quod in Tractatibus super sancti Joannis Evangelium scribit beatus Augustinus: *Dicant ergo Pagani, Bene vivimus, si per osium non intrant, quid potest eis unde gloriantur? Demonstrat Christianam fidem esse unicam salutis viam, atque prosequitur: Querunt ergo plerumque tales homines etiam persuadere hominibus, ut Christiani non sint. Per aliam partem volunt adscendere, rapere, & occidere. Fuerunt ergo quidam Philosophi de virtutibus & vitiiis subtilia multa tractantes, dividentes, definiens, ratiocinationes acutissimas concludentes, libros implentes, suam sapientiam buccis crepantibus ventilantes, qui etiam dicere audebant hominibus: nos sequimini, Sectam nostram tenete si vultis beatè vivere.* Christianam Religionem credebant esse novum humanæ Philosophiæ genus, ideoque vetustis generibus non prævalere. Hunc pessimum errorem invadit Lactantius. Affirmat Christianam Religionem esse Divinam sapientiam, non humanam opinionem: esse certissimam atque unicam veræ justitiæ ac sempiternæ vitæ viam, ideoque ab omnibus renuntiantium cunctis Philosophorum opinionibus ac Sectis, & hanc amplectendam. Adjungit omnes contumaces ab inanis persona aut falsa opinione decipi, ideoque & expectari ab æterna pœna stultitiæ. Proinde per inanes personas intelligit Gentiles variarum opinionum auctores Philosophos, non Christianas integrarum Provincia-

rum aut Dioceseon Ecclesias, non ipsarum Synodos, non omnem Occidentalem aut Orientalem Christianitatem, non sanctum Athanasium, non sanctum Basilium, non sanctum Cyprianum, aut similes Heroes atque Gigantes Catholici dogmatis. Præfata magni Athanasii de juramento sententia videtur deviasse. Si igitur hunc errorem sequi nemo possit sine reatu æternæ mortis, sanctus Athanasius non solummodo semetipsum, sed etiam sanctum Dracontium demersit ad inferos. Etiam suam Synodum, quæ adjuxit edictum Canonem. Si vera sit ista regula, quotquot olim ex variis causis solverunt conjugale vinculum, & non egerunt pœnitentiam, non possunt apud inferos jam non ardere. Ac præsertim Episcopi, qui talia sanxerunt, permiserunt, approbarunt; quinimmo tota Orientalis Ecclesia, quæ tertias, ac præsertim quartas damnavit nuptias, ac ex ista sententia justit vivere suum populum, hæret in assiduis peccatis mortalibus. Quare etiam sanctus Clemens Alexandrinus, sanctus Athenagoras, sanctus Basilus, sanctus Gregorius Nazianzenus, alique nostræ Religionis Principes, qui ad ista adeguntur populum, & de sua doctrina nequaquam pœnituerunt, sunt in numero illorum, de quibus dicitur: *Laudantur ubi non sunt, torquentur ubi sunt.* Absint, absint hæc omnia. Isti Patres, istæ Synodi, istæ Ecclesiæ sunt secutæ Apostolicam regulam: *Quicumque perfecti sumus, hoc sentiamus. Et si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus revelabit. Verumtamen ad quod pervenimus, ut idem sapiamus, in eadem permaneamus regula.* In fraterna charitate, ex qua ad suam erroneam Synodum dixit pacificus Cyprianus: *Proferamus singuli quid sentiamus, neminem judicantes, aut à juro communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes.*

Secunda quæstio est, An ille, qui veram, at non certam, ideoque dumtaxat probabilem sententiam sequitur, peccet? Quidam affirmant. Et favere videtur in libro de Anima Tertullianus: *Planè non negabimus aliquando Philosophos juxta nostram sensisse. Testimonium est veritatis etiam eventus ipsius. Nonnumquam & in procella, confusis vestigiis cæli & freti, aliquis portus ostenditur, prospere errore. Nonnumquam & in tenebris aditus quidam & exitus deprehenduntur, cæca felicitate.* Consonat in primo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus: *Jam illud quoque consideremus, an quando rectè vivunt qui nesciunt bene facere, accidit enim ut bene faciant. Nonnulli autem per intelligentiam ad veritatis verbum feruntur tanquam ad scopum. Abraham autem non ex operibus justificatus est, sed ex fide. Nihil ergo eis post vitæ finem proderit, etiam si nunc rectè operentur, nisi fidem habeant.* Recta Gentilium Dogmata ac opera uterque Doctor affirmat non esse plenè recta, eò quod non fiant ex firma scientia. Respondeo hæc non habere locum in fidelibus. Etenim de his dictum est: *Spiritus sanctus docebit vos omnia, & suggeret vobis omnia quæcumque dixi vobis.* Quare illi non prospero, ad instar fluctuabundæ navis, errore aut cæca felicitate, sed omnino à Divino Charismate deducuntur in illas etiam veritates, quas necdum firmè tenent, sed cum aliqua formidine. Etenim sanctus Augustinus,

Ad Phil. lip. 3.

Can. 23.

Fol. 288.

dum tertias & quartas probavit nuptias, non probavit firmus. Nec item veritatem de non solvendo per adulterium conjugali vinculo. Nec magnus Basilus veritatem de firmitate supra memorati juramenti. Quis dicat hæc illis fuisse cæcam felicitatem? Aut istas veritates cum formidine tradendo peccasse? Absit. Divina gratia nos pedetentim illuminat. Et quandoque mentis nostræ oculos, licet jam videant, palpitate permittit ad tempus, non statim firmat. Et hæc est nobis infirmitas, non semper culpa. Certè in tantis viris nullatenus fuit culpa lethalis.

Quæstio tertia est, An probabiles docere sententias sit grave peccatum? Quidam affirmant. Ajunt esse gravius, quàm ipsas praticare. Eò quod istiusmodi Doctor plurimas animas ducat in foveam æternæ mortis. Respondeo hinc palam sequi, quod magnus Athanasius, magnus Basilus, sanctus Gregorius Nazianzenus, sanctus Cyprianus, sanctus Firmilianus, sanctus Opratus Milevitano, alique similes Christianæ justitiæ, ac doctrinæ Coryphæi fuerint Ecclesiæ seductores, atque ita non solummodo semetipsos, sed etiam creditas sibi Ecclesiæ circumscripterint in gehennas. Etenim docuerunt sententias probabiles. Et quidem tales, quibus se opponebat Romana, immò omnis Occidentalis Ecclesia, & quas generales Synodi postmodò damnaverunt. Imitemur pacificum Cyprianum, cujus ad suam Synodum verba rursus adduco: *Proferamus de hac re singuli quid sentiamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem Collegas suos adigit, quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis & potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non possit, quàm nec ipse potest alterum judicare.* Hæc verba probat atque laudat sanctus Augustinus. Interim certum est quosdam variarum probabilitum sententiarum auctores graviter peccasse.

Quarta quæstio est, An verus Christianorum Doctor potius obligetur omne judicium suspendere, quàm prorumpere in probabilem sententiam? Quidam affirmant. Et favere videtur in libro de credendi utilitate sanctus Augustinus: *Tria sunt velut finitima sibi in animis hominum distinctione dignissima, intelligere, credere, opinari. Quæ si per seipsa considerentur, primum semper sine vitio est, secundum aliquando cum vitio, tertium nunquam sine vitio est.* At verò probabilem docere sententiam est opinari. Respondeo sanctum Augustinum istic à semetipso palam exponi: *Duæ personæ in Religione sunt laudabiles. Una eorum qui jam invenerunt: quos etiam beatissimos judicare necesse est. Alia eorum qui studiosissimè & rectissimè inquirunt. Primi sunt etiam in ipsa possessione, alteri in via, qua tamen certissimè perventur. Tria sunt alia hominum genera, profectò improbanda ac detestanda. Unum est opinantium, id est, eorum qui arbitrantur se scire quod nesciunt. Et infra: opinari ob duas res est turpissimum. Quod ediscere non potest, qui sibi jam se scire persuasit, si modò illud disci potest. Et per se ipsa temeritas non*

Cap. II.

*benè affecti animi signum est. Et iterum: eorum qui opinantur se scire quod nesciunt, est profectò vitiosa credulitas. Non quamvis, sed sine formidine præsumptivam opinionem damnat. Superbiam gentilium Philosophorum. Opinionem sancti Firmilianus, qui suam de Rebaptismo sententiam non solummodo censuit probabilem, sed solam certam & veram, atque ita præsumpsit damnare morem Romanæ Ecclesiæ. Hinc item Patriarcha Nicolaus à Sergio fuit justus eji-ci, non quòd quartas improbare nuptias, sed quòd oppositam Latinæ Ecclesiæ disciplinam damnaret. Dum utramque sententiam professus est probabilem, & utramque Ecclesiam permisit in suo abundare sensu, fuit à Joanne decimo repositus in Cathedram. Eodem modo de Rebaptismo sanctus Cyprianus ac sanctus Basilus, & alii adducti Patres de aliis quæstionibus sentierunt. Et sanè si de tertiis & quartis nuptiis Ecclesia, non nisi consecuta certitudinem, aliquid judicare potuit, omnis sub cælo, & Occidentalis & Orientalis Ecclesia egit temerariè, & graviter deliquit. Scire velim, An probabilis judicii hostes sint semper certi de suis judiciis? An istam ipsam certitudinem habeant, quam Protoplasti in Paradiso? An aliis in casibus sint semper Pyrrhones? De ipsis in adducto loco rectè scribit sanctus Augustinus: *Quamquam in illis etiam, qui se in agendo probabilia sequi dicunt, scire potius nihil posse, quàm nihil credere volunt videre. Quis enim quod probat, non credit? Aut quomodo est illud quod sequitur, si non probatur, probabile? Affirmat ab ipsis etiam antiquis Academicis non semper suspensum, sed frequenter omnino impensum fuisse judicium. Sed cum formidine. Aliter non potest vivi in hoc per peccata vitioso ac tenebrato sæculo. Nos Christiani nostris probabilibus morum judiciis addimus studiosissimam ac rectissimam veritatis inquisitionem, atque ita lethaliter non peccamus.**

Quæstio quinta est, An quis liberè sine gravi peccato sequi contra proprium judicium possit sententiam aliis probabilem? Respondeo posse, dum cogit aliqua dispensatoria necessitas. Ita sanctus Dracontius obediit judicio sancti Athanasii contra proprium. Et quisque subditus similiter imperanti Prælato aut Principi debet obedire. Ita & sanctus Augustinus bona fide contractis post dimissam adulteram nuptiis permisit dari Ecclesiæ Sacramenta: dum nempè illi, sulti probabili sententia, nolent separari. Nec dubitò quin Augustinus istud ipsum aliquando fecerit, atque ita dispensatoriè egerit contra propriam sententiam. Ecclesiarius Præpositi ob graves causas possunt, immò debeant quandoque decernere ac operari ex alieno judicio. Nam & quidam Romani Pontifices dicuntur ob similes rationes contra propriam sententiam dispensasse in rato matrimonio. Locum tunc obtinet sancti Cypriani Regula: *Arbitrii sui potestatem habet quisque Præpositus ad us sui rationem Domino reddeturus.* Et quin ipsas Divina Clementia sit admittenda, existimo, non dubitandum. At verò ex propria citra necessitatem electione nemo possit operari contra propriam sententiam. Etenim propria sententia est quali quædam conscientia species,

species, quam nemo possit prævaricari. Et qui nunc ex hac, nunc ex illa sententia citra necessitatem operantur, sunt palam verumini, & haud dubie veniantur proprium commodum, adeoque non ex sola tunc ignorantia peccant, sed insuper ex concupiscentia. Si materia fuerit capax, erunt peccata mortalia.

CAPUT XIV.

An omnes sanctorum Patrum sententiæ sint verè probabiles?

Hanc quæstionem nuperrimè quis proposuit. Et ad ipsam respondendo negativè. Etenim magnum Patrum sententiam sanctus Augustinus exponit in exordio libri de fide & operibus: *Quibusdam videtur indiscretè omnes admittendos esse ad Lavacrum Regenerationis, quæ est in Christo JESU Domino nostro, etiamsi malam turpemque vitam, facinoribus & flagitiis evidentissimè notam, mutare noluerint, atque in ea se perseveraturos aperta etiam professione declaraverint. Verbi gratia, si quis meretrici adhaeret, non ei priùs præcipiatur ut ab ea decedat, & tunc veniat ad Baptismum, sed etiam cum ea manens, mansurumque se confitens, seu etiam proficens, dimittatur & baptizetur, hæc impediatur fieri membrum Christi, etiamsi membrum meretricis esse persisterit; sed postea doceatur, quàm sit hoc malum, jamque baptizatus de mutantibus in melius moribus instruat: Perversum enim putant atque præposterum, priùs docere quemadmodum debet vivere Christianus, & deinde baptizari, sed consenti præcedere debere Baptismi Sacramentum, ut deinde sequatur vitæ morumque doctrina, quam si tenere & custodire voluerit, utiliter ferit; si autem noluerit, & retenta fide Christiana, sine qua in æternum periret, in quolibet scelere immunditiæque permanerit, saluum eum futurum tanquam per ignem, velut qui edificaverit supra fundamentum, quod est Christus, non aurum, argentum, lapides pretiosos, sed ligna, fœnum, stipulam: Id est, non iustos castosque mores, sed iniquos & impudicos. Ita sententia nequaquam hæreticorum fuit, sed omninò Catholicorum: Hinc Augustinus de istius sui scribendi libri occasione habet in secundo libro Retractationum: *Missa sunt mihi à quibusdam Fratribus, laicis quidem, sed Divinorum eloquiorum studiosis, scripta nonnulla, quæ ita distinguunt à bonis operibus Christianam fidem, ut sine hac non posse, sine illis autem posse perveniri suaderetur ad æternam vitam. Cujus vel quorum hæc scripta fuerint, ignoratur.**

Cap. 28. Eiusdem interim sententiæ sanctus Augustinus meminit in primo libro de adulterinis conjugii: *Ego non solum alios Catechuménos, verum etiam ipsos, qui viventium conjugii copulati retinent adulterina consortia, cum saltem corpore in his permanentes non admittimus ad Baptismum, tamen si desperati, & intra se poenitentes jacuerint, nec pro se respondere poterint, baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum cum cæteris Lavacro Regenerationis abluatur. Quis enim novit, utrum fortassis adulterina carnis illecebra usque ad Baptismum statuerint detineri? Si autem ab illa desperatione recreati poterint vivere, aut facient quod statuerint, aut*

edoceri obtemperabunt, aut de contemptoribus fieri quod fieri etiam de baptizatis talibus debet. Quæ autem Baptismatis, eadem Reconciliationis est causa, si fortè Poenitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit. Nec ipsos enim ex hac vita sine artha suæ Pacis exire velle debet Mater Ecclesia.

Affirmat varia. Primò, quòd Mater Ecclesia olim quosvis, licet necdum ex pectore essent contriti de suis criminibus, passim admisit ad Catechumenatum, ac inferiores classes Poenitentium. Admittebat enim apertos ac pertinaces Professores adulterinorum conjugiorum. Eos concipiebat intra maternum suum uterum, pedentim istic formandos in veram Christianitatem. Et hinc hodiè quidam rectè docent, quòd istiusmodi fructuosè admittantur, immò & invitentur ad Sacramentalem suorum criminum Confessionem. Etenim Confessio potest esse informis. Et etiam hæc incipit dissonare ad veram conversionem cordis, adeoque & ad Pacem Divinæ Reconciliationis. Secundò sanctus Augustinus dicit, quòd quædam Catholicæ Ecclesiæ admittebant tales etiam ad Baptismum. Nullam exigebant præparationem, nisi plenum Catechismum, professionem integræ Christianæ fidei. Sanctus Augustinus tertio affirmat istius opinionis fundamentum fuisse Apostolicum locum in priori epistola ad Corinthios: *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod possumus, quod est Christus JESUS. Si quis autem super ædificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulas, uniuscujusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit. Quia in igne revelabitur. Et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit, quod super ædificavit, mercedem accipiet; si cuius opus arserit, detrimentum patietur. Ipse autem salvus erit. Sic tamen quasi per ignem. Hoc quemcumque hominem salvans fundamentum quædam Ecclesiæ censuerunt esse solam fidem. Superædificata ligna, fœnum, stipulas censuerunt esse qualicumque etiam facinora ac flagitia. Hæc in Fidelibus crediderunt exurenda per futuri sæculi ignes, ita ut illi postmodò essent plenè purgati, ac fierent salvi. An ista Ecclesiæ Baptismum istiusmodi censuerent formatum, an dumtaxat informem, non possum demonstrare.*

Opinio originem sumpit ex commiseratione erga adulterina conjugia: præsertim erga illos, qui dimissis etiam citra fornicationis causam uxoris duxerant alias. Antiqui per Romanum Imperium Gentiles mutabant uxores, ut vestes. Etiam Christianis temporibus. Ita supra audivimus à sancto Asterio. Et istum morem Christianæ magni Constantini leges non plenè damnarunt, nec aboleverunt. Etenim in data ad Ablavium Prætorio Præfectum lege magnus Constantinus vetat conjugia deinceps solvi ex quavis causa, atque adjungit: *In repudio mittendo à femina placet hæc sola crimina inquiri, si homicidium, vel medicamentarium, vel sepulchrorum dissolutorem maritum suum esse probaverit, ut ita demum lacerata dotem omnem recipiat. Nam si præter hæc tria crimina repudium marito miserit, oportet eam usque ad aculeam capitis in domo mariti deponere, & pro tam magna sui confidentia in insulam deportari. In*

masculis etiam, si repudium mittunt, hæc tria crimina inquiri conveniet: si maccham, si medicamentarium, vel conciliatricem repudiare voluerit. Conciliatrix est læna, productrix, pretio conducta Saga, Lex data est Basso & Ablavio Consulibus anno trigésimo primo quarti Christiani sæculi. Constantinus ergò tunc erat plenè Christianus. Hinc legem suo Codici ad titulum de Repudiis inseruit junior Theodosius. Et ibidem extat similis lex Imperatoris Honorii, impatiens discretam facultatem novarum post repudia nuptiarum. Hujusmodi adulteros commiseratæ quædam Ecclesiæ crediderunt istas, quibus tantorum Principum leges præbebant fomenta, infirmitates posse purgari in futuro sæculo, ideoque & admittebant ad Baptismum. Præcipua commiseratio fuit erga patrata ob fornicationis causam repudia ac adulteria. His enim non solæ hominum leges, sed & ipsa favere videbantur Evangelia. Hinc longè plures ipsa non dumtaxat miserebantur, sed & plenè purgabant. Et horum opinionem, licet omninò improbarit, sanctus Augustinus non præsumpsit damnare.

Lib. 3. tit. 16.

Quænam verò fuerint istæ commiserantes Ecclesiæ, Augustinus non edixit. Haud dubie ipsarum aliquæ fuerint in Africa. Et ipsarum sententiam constanter tenuit Ruffinus, qui passim creditur Palæstinæ Presbyter. Etenim in sua, per Jacobum Sirmondum vulgata, fidei professione ponit hunc primum articulum: *Qui dicunt Diabolo & Dæmonibus, & impiis, hoc est, Gentilibus, Judæis, Samaritanis, omnibusque hæreticis (exceptis Christianis, qui rectam fidem sequuntur, & peccatores sunt) aliquando parcendum, & pœnas eorum non esse perpetuas, anatHEMA sit. Anathematizat Origenem, qui istam Dæmonum ac impiorum hominum reparationem à Platone mutatus tentavit inducere in Ecclesiam. Et excipit Christianos, qui rectam sequuntur fidem, & sunt peccatores. Utique graves. His post longos in futuro sæculo ignes promittit expurgationem ac vitam æternam. Ista ætas habuit tres Ruffinos: omnes Presbyteros, omnes eruditos, omnes de recta fide suspectos. Primus fuit famus sancti Hieronymi Adversarius, Presbyter Aquilejensis Ecclesiæ. Secundus fuit sancti Hieronymi amicus, utpote ab ipso ex Syria missus in Occidentem ad res maximas, homo Latinus, & Presbyter nescio cuius in Palæstina Ecclesiæ. Et hujus quibusdam videtur esse jam dicta professio atque opinio. Tertius fuit homo Syrus, Presbyter Mopsuestiensis in secunda Cilicia Ecclesiæ, ac scelerati Theodori ibidem Episcopi. Hunc in Commemoratorio, postquam Celestianum de originali peccato hæresim affirmavit ortam ab isto Theodoro, notat Marius Mercator: *Hanc ineptam quæstionem sub sanctæ recordationis Anastasio, Romano Ecclesiæ summo Pontifice, Ruffinus quidam natione Syrus Romam primus invenit, & ut erat argutus, se quidem ab ejus invidia munitus, & per se proferre non ausus, Pelagium Monachum decepit. Pelagus eandem impietatem impressit Celestio. Hic est Ruffinus, quem idem Celestius in Carthaginensi Synodo opposuit sancto Diacono Paulino, & laudavit esse suæ opinionis auctorem. Proinde graviter deviant, qui omne illud crimen**

hucusque imposuerunt Ruffino Aquilejensi. Porro de adducto Ruffini Palæstini anathematismo rectè scribit Joannes Garnerius: *Illorum pœnæ perpetuæ dicuntur, quod omninò Catholicum est; illorum temporales, quod est magnis olim viris placitum est, ab aliis tamen erroris damnatur.*

Inter istos magnos viros fuit sanctus Hieronymus. Etenim in primo adversum Pelagianos Dialogo dicit ad Hæresiarcham Pelagium: *Illud verò, quod in sequenti ponis Capitulo, in die iudicii iniquis & peccatoribus non parcendum, sed æternis eos ignibus exurendos, ferre quis potest, & interdicere te misericordiam Dei, & ante diem iudicii de sententia iudicis judicare, ut si voluerit iniquis & peccatoribus parcere, te præscribente non possit? Hieronymus improbat, quod iniquos Fideles, seu Catholicos peccatores Pelagus damnaret ad sempiternas gehennas. Huic Prophetæ Isajæ locum, *Comburentur peccatores & iniqui simul*, objicienti respondit: *Non addit, In æternum*. Et ad consequentia Prophetæ verba, *& qui relinquitur Deum, consummabuntur*, reposuit: *Propriè hoc de hæreticis loquitur, qui rectam fidei tramitem relinquentes consummabuntur, si noluerint ad Dominum reverti, quem dereliquerunt. Quæ sententia & tibi parata est, si neglexeris ad meliora converti. Deinde, cujus est temeritatis iniquos & peccatores impiis jungere? Impios definit esse illos, qui notriam Dei non habent, vel cognitam transgressione mutant. Affirmat ipsos à Fidelibus iniquis distare plurimum. Amplè hæc confirmat, arque concludit: *Si autem Origenes omnes rationales creaturas dicit non esse perdendas, & Diabolo tribuit poenitentiam, quid ad nos, qui & Diabolum & Satellites ejus, omnesque impios & prævaricatores dicimus perire perpetuò, & Christianos, si in peccato præventi fuerint, salvandos esse post pœnas? Palam profitetur se quoad Catholicos peccatores sentire cum Origene. Et notanda sunt verba: *Ferre quis potest?* Edicunt Hieronymum in hac sententia fuisse constantissimum. Nam & Pelagium non increpasset, nisi ex firma sua sententia. Et præfatus Ruffinus omninò ex ipso formavit suum præfatum anathematismum.***

Marianus Victorius Reatinus Episcopus censet sanctum Hieronymum agere de pœnis in futuro sæculo purgatorii. Et Franciscus à Messana, qui difficiliora sancti Hieronymi loca digessit in alphabeticum ordinem, præfati loco dedit hoc marginalis Scholion: *Impius hic Hieronymo dicitur infidelis, & hæreticus, & apostata à fide, propriè loquendo; peccator verò, qui firmus in fide peccatum aliquod commisit, cujus si eum poeniteat, post pœnas salvabitur. Habet hæc sub verbo, Purgatorium. Respondeo sanctum Hieronymum omninò agere de igne purgatorio: verum de illo, qui non sola venialia, sed qui purget insuper mortalia peccata. Et hoc citra poenitentiam. Etenim opinio, quæ mortalibus peccatis post poenitentiam promittit purgationem & veniam, non est singularis. Non est opinio, sed immobile Evangelii dogma. Plures scholæ Doctores docuerunt, & quidam etiamnum docent illos, qui in hac vita de venialibus poenitere, aut de remissis peccatis mortalibus nolunt satisfacere, nec à Sacerdote Sacramentale admittere iudicium, posse*

Cap. 9.

Cap. 1.

Cap. 3.

1. 16.

mascu.

posse ac debere absolvi, atque ad futurum dimitti scilicet, istic plenè usque ad novissimum quadrantem satisfacturos. Sententia ista docet hanc satis- passionem posse à nobis eligi, & ex fiducia in ipsam negligi satisfactioes. Istud ipsum sanctus Hieronymus docuit de mortalibus Fidelium peccatis.

Ejusdem sententiæ fuit nescio quis Paulinus Benedictus, qui varias quæstiones retulit ad Faustum Rejensem Episcopum. Semetipsum iste Paulinum, Faustus ipsum inscribit Paulinum Benedictum. Proinde Benedictus videtur non ejus nomen, sed fuisse titulus. Hic enim Antiquis fuit usitatus. Et usque tunc possit permanisse in Gallia. Præfatorum igitur quæstionum una fuit hæc: Dominus meus Marinus, Eremita, vir sanctus, & nimia diffractione metendus, ita me sub Sacramenti etiam interpositione contreruit, quod qui corporalibus vitis occumberet, nullam possit veniam promereri, sed in eisdem servatur ipsa Resurrectione supplicii. Nec possit expiare infernalibus tormentis, quod corporalibus vitis anima concreta contraxerit. Tamen ita miserum credo, quod qui semel susceptum signum Divini nominis, & infixum fronti characterem Domini nostri, nunquam mali sibi conscius vel subdolos fraudator infringerit, susceptis leviter pro expiando errore tormentis, purum aerium sensum & simplicis animæ ignem dies consumpta producat. Nam si universa hæc, quæ interminatur Dominus meus Marinus, excipimus peccatores, quid magis impii mereantur, ignoro. Affirmat distinguendum inter iniquos & impios: ipsos in futuri sæculi supplicii non posse æquari. Hinc hosce solos æternis cruciandos, istos esse purgandos temporalibus gehennas. Profiteretur se ita sentire, & oppositam Venerabilis Marini opinionem esse nimix diffractionis. Paulini sententiam Antistes Faustus exponit paucis verbis: Quæstivisti, utrum sola proficiat ad salutem unita scientia Trinitatis? Sine operibus. Præcipua quæstio erat de carnalibus flagitiis. Ista Fidelium fragilitas videbatur Divina miseratione digna, ideoque non tradenda sempiternis tormentis. Et hinc vides istam sententiam viguisse etiam in Gallicana Ecclesia. Ibidem viguit adhuc nono Christi Domini sæculo. Etenim in libris de Laicali Institutione scribit Venerabilis Jonas Episcopus Aurelianensis: Dicit solet à nonnullis Christianis, quod hi qui in Christo renati sunt, quanquam sceleratè vivant, & in malis operibus diem claudant extremum, diuturno atque purgatorio, non tamen perpetuo igne sint puniendi.

Lib. 1. cap. 19.

Cap. 22.

Eadem sententia decimo sæculo viguit in Italia. Eam quippè memorat atque impugnat in primo sermone de Quadragesima Raterius Episcopus Veronensis: De illis verò purgatoris post obitum panis nemo sibi blandiatur. Quia non sunt statuta criminibus, sed peccatis levioribus, quæ utique per ligna, fenum, stipulam designantur. Videtur fuisse etiam Marii Mercatoris sententia. Etenim hic in suo, quod Constantinopolitanæ Ecclesiæ ac Imperatori Theodosio obtulit super nomine Celestii, Commonitorio scribit: Manifestum est secundum Pelagium, quia si sub eodem, vel simili adhuc sumus, utique Moisaicæ legis vinculo etiam sub Evangelii tempore, & si quid tan-

quam homines erraverimus, aut unum de Præceptis Evangelii non impleverimus, esse non maledictos. Manifestè loquitur ex sancto Hieronymo. Et cum ipso reprehendit Pelagium, quod doceret omnem Fidelem, qui vel unum Evangelii articulum neglexisset, citra purgationis spem damnari ad sempiternas gehennas. Et hinc patet ratio, ex qua idem Hieronymus fuerit adeò anxius de intellectu Apostolici verbi: Qui delinquit in uno, factus est omnium reus. Ex qua ejusdem loci interpretationem flagitaverit à sancto Augustino. Nempe videbat suam clementem de Fidelium peccatorum purgatione sententiam isti loco non aptè coherere.

Eadem sententia placuit quibusdam Græcis. Etenim in homilia, quam in secunda Adventus Dominica dixit, & in qua Apostoli verbum, Omnes stabimus ante tribunal Christi; exposuit, sanctus Joannes Chrysostomus refert suo tempore quosdam dixisse: Gehennam quidem esse, cuius vis compertum est. At infideles tantum in eam incident. Et illi addebant causam: Quoniam Fideles Dominum suum agnoverunt. Homilia existat in sexto tomo. Ejusdem sententiæ idem Doctor meminit in trigesima homilia super Evangelium sancti Joannis, Quod hujus sententiæ patroni nequaquam hæretici, sed omnino Catholici fuerint, disertè testatur sanctus Augustinus in Eacheiridio: Creduntur à quibusdam etiam hi, qui nomen Christi non relinquunt, & ejus Lavacro in Ecclesia abluuntur, nec ab ea ulla schismate vel hæresi præciduntur, in quantislibet sceleribus vivant, quæ nec diluant pœnitendo, ac elemosinis redimant sed in his usque ad hujus vitæ ultimum finem pertinacissimè perseverent, salvi futuri per ignem, licet pro magnitudine facinorum flagitiorumque diuturna, non tamen perpetua igne puniri. Sed qui hoc credunt, & tamen Catholici sunt, humana quadam benevolentia mihi falli videntur. Notanda sunt verba: Facinorum flagitiorumque. Palàm agunt de peccatis mortalibus. Notanda sunt & hæc verba: Nec diluant pœnitendo. Palàm exponunt sententiam sancti Hieronymi. Et evincunt Mariani Victorii, & Francisci à Messana, quibus adhærent etiam Sixtus Senensis & Leonardus Cocquæus, commentarium non subsistere. Et quod istic in sancti Hieronymi, quem ex reverentia non exprimit, sententiam sanctus Augustinus agat, non est dubitandum. Eandem refert, exponit, atque impugnat in libris de Civitate Dei. Demonstrat ejus Defensores non fuisse per omnia 21. 22. consonos, & varios varia docuisse. Omnis error consuevit sibi ipsi non consonare.

Cap. 67.

Porrò hæc sententia, ac ejus defensores longissimè recedunt ac distant à Simone Mago, Valentino, cunctis Gnosticis, blaterantibus prava & bona opera differre sola hominum opinione, ideoque spirituales, qui ex aurea constant materia, per facinora aut flagitia non maculari. Distant etiam à scelerato Eunomio, de quo scribit sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus: Eunomius docet nihil molestiæ inferendum naturæ, quando immoderatis corporis cupiditatibus ad libita ferunt, neque resistendum voluptatibus. Neque etiam asperam vitæ disciplinam sectandam. Neque enim animam detrimenti quidquam capere ex voluptatibus

Lib. 21. cap. 20.

Tom. 2. Fol. 306.

Hæref. 76. cap. 4.

usu, sed ad perfectionem homini sufficere solam hæreticam fidem. De ejus Sectatoribus scribit etiam sanctus Epiphanius: Nulla apud illos cura sanctitatis est, aut jejuniorum, aut mandatorum Dei, cæterarumque rerum, quæ haminibus sunt Divino mandato præscripta. Cum occurrerit eis aliquis Divinorum Præceptorum mentionem injiciunt, subjiciunt nihil à nobis aliud flagitare Deum, quàm ut cognoscamus ipsum, quemadmodum Christus declaravit his verbis: Hæc est vita, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti JESUM Christum. Nam & nonnullos referentes audivimus, quod de Ætio palàm se audivisse testificarentur. Cum quidam ob illatum feminae stuprum accusarentur, & ab aliis damnarentur, nihil illum commotum, sed factum illud risu ac ludibrio prosequentem dixisse, nullius hoc momenti esse. Corporis hanc esse necessitatem ac functionem. Quemadmodum autem nonnunquam scalpimus, sed penula vel festuca scalpimus, atque hoc modo pruritus desinit; sic & id naturaliter nobis evenit. Neque quisquam ea re facienda peccat. Et Eunomius & Ætius, eodem ferè sensu cum Gnosticis, censuerunt peccata non esse peccata. Nec duplicere Deo, & hominem per ipsa non maculari. Et hinc sancti Gregorii Nysseni translator adducto testimonio non malè dedit hoc marginale Scholion: Eunomius est Luberanus. Lutherus enim cum Ætio effutivit non minùs renes esse purgandos, quàm alvum.

Cap. 20.

At verò sanctus Hieronymus, & alii præfata opinionis defensores ortho loxè crediderunt & docuerunt peccata esse verè peccata, veram Divinæ Majestatis offensam, veras maculas humanæ naturæ. Et cunctis debent gehennas. Omnis quæstio fuit de istorum per has expurgatione. Et præsertim de expurgatione carnalium libidinum. Sententia ista docuit has compensari ac emundari duobus modis. Per elemosynas aut alia bona opera in hac vita, vel in futura per longi temporis gehennales flammæ. Est doctrina etiam Lactantii Firmiani, qui in septimo Divinarum Institutionum libro docet impios omnes, quod in Unigeniti nomen non crediderint, esse jam judicatos, ideoque in extremo die foles Catholicos fore judicandos, atque adjungit: Judicabuntur ergo, qui Deum sciverunt, & facinora eorum, id est, mala opera cum bonis collata ponderabuntur, ut si plura & graviora fuerint bona justaque, dentur ad vitam beatam; sin autem mala superaverint, condemnentur ad pœnam.

Eandem ponderationem laudat in oratione pro defunctis sanctus Joannes Damascenus: Dominus Deus id, quod manibus suis effinxit, in vitam æternam conservabit, nisi quis perspicuè deploratè improbitatis fuerit, restantque fidem contempserit, in eoque causa sit, ut sinistra ipsius lanx deorsum prægravitate majorem in modum propendeat. Narrant enim viri quidam, divinitus illustrati, hominum actiones in extremo vitæ spiritu, non secus atque in trinitate, perspicendi. Ac si quidem dextra lanx supra alteram offeratur, non esse dubitandum, quin, quisquis ille est, inter dexteros Angelos animam exhiberet. Si autem paria utriusque lancis momenta sint, Dei clementiam procul dubio victoriam obtinere. Quin, ut à sanctissimis viris proditum est, etiam si trinitas non inibi ad lævam vergat, tum tamen Dei

miserordia etiam supplet id quod desiderat. Hæc jam res Divinæ Domini sententia. Quarum prima justa est, altera benigna atque humanitatis plena, tertia bonitatem omnem excedit. Sequitur quarta, quæ quidem tum denique locum habet, cum improba & flagitiosa actiones nimium præponderant. Eheu, Fratres. Nam etiam hæc profectò est justissima, ut quæ damnatis non nisi justa pronuntiet.

Eandem trutinacionem laudat in sua Dioptra antiquus ac eruditus apud Græcos Scriptor, Philippus Solitarius: Quis verò sermo exprimet, vel intellectus tandem capiet, quam calamitatem necessariò subitura est anima, quando instabit à corpore separatio? Dæmone malè feriat cum tumultu advenient, chyrographa & peccatorum acerros apportantes; Angeli humaniter ea per trutinam examinant, quibus Dæmone graviora tua crimina adjicient. Si jurasti, si calumniam struxisti, si fornicationes & adulteria perpetrasti, si verus impudicus fuisti, si te supra fratres extulisti, si contra amicos mentitus es: totum denique & simpliciter peccatorum tuorum catalogum, seu sciens, seu nesciens, seu sentiens seu non sentiens illa commiseris, in humeris gestabunt, & apportabunt omnia maleficia, festinantque ut hominum exitio letantes, & num peccatorum lanx deorsum vergat, observabunt. Boni verò Angeli in alteram lancem decenti specie bonas actiones imponunt. Nempe si misericos fuisti, si fratribus pepercisti, si cibo esurientem refecisti, si sitienti potum præbuisisti, si nudum tegumentis operuisti, si carceri mandatos & egrotos invisisti, si peregrinos & hospitio carentes in ædes tuas induxisti, si pauperibus & egentibus opem attulisti, si aliud humanitatis officium humaniter cuipiam præstitisti. Hæc te in hora extrema tuebuntur. Quando igitur actiones tuas in medium protulerint, profanas quidem Dæmone, Angeli autem bonas, lucidilucidas, tenebrosi tenebrosas, & jis lancis oneraverint, utrorum pars præponderaverit, illos voluptas & gaudium incesset, tanquam viçiores scilicet, & viçiti contristabuntur vehementissimè, ut testantur Gregorius magnus in Dialogis, magnusque, & omnimodis magnus, & Divinus Antonius, Magistrorum reverendissimus & Sanctorum decus.

Inigne hujus trutinacionis exemplum refert in suæ Ecclesiæ Annalibus Eutychieus Patriarcha Alexandrinus. Cujusdam sub Mauritii Imperio famosissimi latronis facinora, comprehensionem, correctionem, ac in mortis lecto pœnitentiam exponit, atque profequitur: Fuit Constantinopolis vir quidem è Principibus Medicorum, eximius atque egregius, qui quotidid egrotos solebat visitare. Hic inter dormiendum domi suæ in insomnio, eadem hora qua mortuus est latro, vidit Nigratorum turbam, qui ad latronis lectum accedentes haberent secum chartas, quibus inscripta erant ejus peccata. Deinde & duos viros, quorum vultus splendebant, candore nivis, pulchritudine soli similes, libram tenentes. Et accedentes Nigritæ chartas istas omnes in libram conjiceret, adèò ut lancium altera, altera depressa, ascenderet. Dixisse ergo alterum virorum candidorum suo socio: non est nobis hic aliquid. Respondente autem altero, quid nobis hic esset, cum nondum decem dies sint, ex quo conversus est ab exercendo latrocinio? Cum lectum perscrutari cepissent, ibi sudarium, quo oculos suos abstergerat, inve-

Lib. 2. fol. 196.

invenisse. Quod cum in lancium alteram misissent, descendisse illam quae prius minus habuerat, sublata altera in qua chartae fuerant, ipsasque omnes fuisse dispersas. Exclamantes ergo dixisse: vicit Dei misericordia. Et acceptam animam secum abstulisse, fugientibus Nigritiis, pudore & tristitia affectis.

Itiutmodi exemplum habemus item in Graecorum Menæo, ac in vita sancti Joannis Eleemosynarii, Patriarchæ Alexandrini. Sub Justiniani Imperio erat quidam telonarius, nomine Petrus, fordidissimus, ac nullius misericordiæ in pauperes. Mendicus quidam, hominis ingenium tentaturus, ejus ædes accessit, postulavit stipem opportunissimè, & pergit Menæum: Petrus telonarius arreptum panem, nam tum fortè fortuna Pistor panes adferebat, irato animo tanquam lapidem in mendicum jecit. Non dum duo dies abierant, cum Patricius, utique Petrus, in gravem morbum delapsus vidit se actionum suarum rationes dare. Videbatur quoque libra adesse, qua utriusque generis facta rutinabantur & examinabantur. Ad cuius levam lancem atros quosdam cernebat, qui multa ejus malefacta lanci imponebant; à dextra verò parte intuebatur candida veste indutus, sed ad specum terrificos, qui quod ponderarent, nihil inveniebant præter panem illum, quem iratus pest pauperem projecerat. Statim ergo exurgens omnes facultates suas egenis distribuit, & vestimentis suis mendicum vestivit, quibus postea Christum indutum in quiete conspexit. Eandem Apocalypsim laudat in Oratione de Defunctis sanctus Joannes Damascenus. Proponit hanc questionem: Possitne reperiri homo ejusmodi, qui cum opibus circumspuat, pauperum tamen calamitate minime commoveatur? Et respondet: Ita certè inveniri potest. Quemadmodum cum multis aliis temporibus, tum clarissimi quoque ac sanctissimi illius Joannis Eleemosynarii tempestate inventus est Petrus quondam Publicanus, qui ex lumina inhumantate ac morum truculentia ad summam ac numeris omnibus absolutam erga pauperes misericordiam, sanctitatemque se converterit. Cum enim aliquando extra se raptus fuisset, suaque opera ad lancem expendi videret, fligineum unum panem, quem etiam ipsam ira percitus in pauperem cuiusdam faciem saxi loco conjecerat, in dextra rutinae lance conspexisse dicitur. Atque hac visione commotus, ad ingentem pietatis magnitudinem beatus hic vir fertur evasisse.

Cap. 28.

Simile exemplum refert antiqua & authentica vita sancti Imperatoris Henrici: Sub ipsa hora exitus sancti Henrici cuidam servo Dei, in solitudine commemoranti, Diabolus sub humana specie traditur apparuisse. Quem vir Dei per spiritum protinus agnovit. Et ait: Quò vadis? Cui ille inquit: Ad exequias Principis pergo. At ille respondit: vade, & comple negotium tuum, in quantum tibi à Domino permittitur. Veruntamen, consummata officio tuo adjuratus per Deum vivum, ad me revertere, ut per te cognoscam rei exitum. Post modicum verò reversus, coram servo Dei gemebundus adstitit, & voce querula ac ingenti ululatu dixit: heu, heu, heu, delusi sumus. Invanum laboravimus. Quin etiam ab Angelis Dei confusi discessimus. Assistentibus enim tunc & inde nobis & spiritibus Angelicis, anime mentis iusti in statera appensa sunt, & fasciculis peccatorum deprimentibus jam penè pars nostra præpen-

deraverat. Tunc subito Adustus quidam superveniens cum castro aureo, partis dexterae lancem oneravit, mirumque in modum parti nostræ adeò præponderavit, ut & ipso castro ad terram collapsò ruina collisionis signum impresserit. Itaque victores Angeli animam nobis ereptam gaudentes in suam confortium abduxerunt. Hujus vitæ Scriptor etiam exponit visionem: Hæc tamen corporaliter gesta referantur, necesse tamen est, ut virtute spirituali completa intelligantur. Res enim spirituales per corporales exprimuntur imagines. Cumque aliud foris agitur aut dicitur, intus aliud geri significatur. Henricus Dei famulus calicem aureum in honore Dei & commemorationem sancti Laurentii Martyris Mersburgensi Ecclesie contulerat, cujus speciali patrocinio coram Deo adjutus, & in ipsa sui exitus hora creditur liberatus. Omni verò veneratione & admiratione dignum esse perpenditur, quod eadem hora calix, qui in certa custodia clausus habebatur, nec minus tamen prædictæ collisionis materiale signum excepit. Imperator Henricus fuit addictissimus sancto Laurentio. Hunc ergo Diabolus per iram & blasphemiam appellavit Adustum. Similia exempla authenticè scribuntur contigisse in morte sancti Dagoberti Francorum Regis, in morte magni Caroli Imperatoris, & Successoris Ludovici Pii. Ad dexteram, dum in exordio elevaretur, lancem deprimentam defensores Angeli adjecerunt totas Basilicas.

Albertus Crantzius in quarto suæ Metropoleos libro ad hæc respondet: Non habet apud me fidem Cap. 9. fabula, quam Mersburgensis Ecclesia prædicat de calice aureo, cui ansa sit detracta, cum in rutina meritorum ac demeritorum Imperatoris Henrici à Laurentio Divo Martyre injiceretur calix iste, qui merita faceret præponderari demeritis. Non solent in Sanctos referri, quorum de virtutibus tam ambiguum est iudicium. Nec tam levi momento pendebat sanctissimi Regis æterna salus, ut unius ponderis calicis rutina illa librans in unam decideret partem. Ego sanctissimi Imperatoris meritis indignam esse iudico fabulationem. Potest ex aliis causis ansa esse calici detracta. Respondeo eundem Albertum eadem Lib. 14. hac de re aliter scribere in sua Saxonia: Mersburg. cap. 35.

gi servant calicem, quem libra ferunt injecisse sanctum Laurentium, cum Imperatoris jam mortui rutinarentur bona cum malis. Ansam servat tum indignantem humani generis inimicum defregisse, quando nihil suum reperit in moriente. Existimo ipsum calicem non fuisse in visione. Illius absentis fractura firmavit hujus veritatem. Nec ejus sola donatio salvavit in extremo periculo optimum Principem, sed ejus in libram injectio sancto Monacho representavit potentem intercessionem sancti Laurentii. Intercessionem, cujus virtutem laudavit in Evangelio Dominus: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Albertus Crantzius non satis attendit ad sancti Petri Apostoli verba: Si iustus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt? Et ad verba P salmi: Qui coronat te in misericordia & miserationibus. Non intellexit præsentem sancti Hieronymi sententiam.

Hanc sententiam insigniter exponit in sancti Augustini Appendice auctor quinquagesimi noni sermo.

Psal. 102.

Cap. 23.

sermonis: Certum est, quia qui ad futurum seculum fert secum plura opera bona & plura opera mala, in ipsis panis habebit aliquid refrigerii. Qui autem bonorum operum nihil habet, malorum autem secum deferret multam copiam, quid cum maneat, non opus est dicere. Erit enim ibi sine dubio compensatio bonorum malorumque, & velut in statera posita utraque pars, quæ demerserit, illa sibi eorum, quò momentum vergitur, operarium vindicabit. Si ergo malorum multitudo supervincit, operarium suum pertrahit ad gebennam; si verò majora fuerint opera bonorum, summa vi obstitit & repugnabit malis, atque operatore suum ad Regnum vivorum ex ipso etiam gebennæ consilio revocant. Hoc ipsum videtur velle antiquæ picturæ, in Belgarum etiam Basilicis representantes extremum iudicium, ac in ipso sanctum Archangelum Michaellem, qui per bilancem examinat opera omnium Christianorum. Proinde sanctus Hieronymus nequaquam cum Gnosticis aut Eunomianis contempsit, sed cum Catholica Ecclesia constantissimè prædicavit bona opera, & creditur esse docuit necessaria ad vitam æternam. Verum insuper credit unum, aut etiam plura mortalia peccata non sufficere ad condemnationem æternam. Fideles, qui cum quibusdam criminibus habent quædam bona opera, creditur esse auri, argenti, lapidum pretiosorum, ac simul ligni, feni, ac stipularum superædificatores, ideoque fundamenti, nempe integræ fidei, merito salvandos. Attamen per ignem, qui exurat ista fragilia, per longas post extremum iudicium gehennas. Hæc insigniter elucidantur à suprâ adductis sancti Joannis Damasceni verbis: Nisi quis perspicue exploratæ improbitatis fuerit, restatque fidem contempserit. Cum improbe ac flagitiose actiones nimium præponderant. Sanctus Doctor affirmat duplex hominum genus esse æternaliter damnandum. Omnes infideles: & istos fideles, quorum criminum nimium præponderant. Hinc Ecclesie, quibus placuit ista clementia, etiam apertos flagitiorum, præsertim adulterinorum conjugiorum professores admittebant ad Baptismum. Credebant ipsos à se transmitti, licet non proximè ad Regnum, tamen ad purgationem. Eodem ferè modo, quo quidam Scholæ Magistri illos, qui hac in vita nolunt satisfactiones agere, admittunt ad Reconciliationis gratiam, & credunt ipsos à se transmitti ad Purgatorium.

Hujus Almæ Lovaniensis scholæ Doctor Theologus Joannes Molanus in secundo de Sacris Imaginibus libro hæc scribit: Michaellem Archangelum pingunt nonnulli cum libra, ponderantem in una statera animam, in altera verò ejus virtutes ad stateram, in qua est anima, appingunt Diabolum, qui eam conatur deprimere, quantum potest. In altera verò statera Michael signo suo Crucis impedit conatum Diaboli, & ex merito Passionis & Crucis Christi videtur aliquid illi stateræ superaddere. Ex hac autem pictura facile nonnulli colligerent, quòd si consequantur vitam æternam, in quibus bona opera præponderant malis; illi verò relinquuntur Diabolo, in quibus mala bonis præponderant. Quale quæ habere videtur apud Augustinum recentioris cuiusdam hominis sermo, qui est primus in vigilia Pentecostes. Hujusmodi imagines improbat Christ. Lupi Opera Tom. XI.

centsetque periculosas populo, ac scandalosas. At verò de isdem profequitur in tertio libro: Michael Archangelus cum libra pingitur, ut simplices, inquit Joannes Echius, intelligant eum potestatem habere animas hominum suscipiendi, eorumque merita ponderandi. Quod quidem non ita intelligendum est, quasi si consequantur vitam æternam, in quibus bona opera præponderant. Quale quid habere videtur incerti Scriptoris sermo in Appendice tomi decimi Augustini. Hæc enim absurdissimè dicerentur: cum nihil coinquinatum introire possit in Regnum Cælorum. Et qui offenderit in uno, factus sit omnium reus. Sed significatur hæc pictura, quòd debemus deposuisse omne pondus & circumstantias nos peccatum, ut Signifer sanctus Michael representet nos in lucem sanctam, quæ olim Abrabæ promissa est, & ejus semini. Ad adductum præfati sermonis locum etiam alii Majores nostri, dum reviderunt sancti Augustini opera, apposerunt hoc marginale Scholion: Cautè legatur. Respondeo picturam esse legitimam, ac fundari in sacris Litteris. Etenim ad Babylonis Regem Balthazar olim fuit dictum à Domino Deo: Appensus es in statera, & inventus es minus habens. Et sanctus Propheta Job dixit: Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior, in statera, quasi arena maris hæc gravior appareret. Et ad istum locum magnus Gregorius scribit, quòd Divina iustitia omnes Lib. 7. totius humani generis iniquitates posuerunt in bimoralis lance, & quòd hæc plurimum præponderent. cap. 2. In Apocalypsi item nigri equi infestor habet stateram in manu. An Majores nostri per sancti Michaelis stateram voluerint populis prædicare sancti Hieronymi sententiam, quis dicat? Existimo quasdam Ecclesias voluisse. Aliæ prædicarunt necessitatem plenæ ac adæquatæ satisfactionis. Etenim satisfactio esse debet non rarus, non scalptus, non adulter, ac insuper pleni ponderis nummus, quo à Divina iustitia emanus remissionem peccatorum. Et hic recta sententium Ecclesiarum scopus abundè lucet ex adducto testimonio Eutychie Patriarchæ Alexandrini.

Sancti Hieronymi sententia à multis usque huc non fuit perspecta. Hinc duxi elucidandam. Et adjungo ipsam non fuisse probabilem, ideoque ejus sectatores non evasisse sempiternas gehennas. Hinc ipsam acriter invaserunt sanctus Augustinus, sanctus Joannes Chrysostomus, Faustus Rejenis Episcopus, Jonas Antistes Aurelianensis, ac plures alii. Omnes demonstrarunt palàm adversari Evangelio ac aliis sacris Litteris. Adversus ipsam sanctus Augustinus scripsit librum de Fide & Operibus. Eandem invadit in Encheiridio, in libris de Civitate Dei, ac aliis in locis. Constantè affirmat sempiternam mortale peccatum sufficere ad sempiternam damnationem. Sancti Hieronymi nomen reticuit ex reverentia. Et hinc Majores nostri ad adductum in sancti Augustini Appendice sermonem rectè apposerunt: Cautè legatur. Etenim jam dudum à Domino Deo est circa hunc articulum instructa Ecclesia. Novit esse gravem ac pravum errorem. Divina sapientia tantum Doctorem, ac plures item Ecclesias permisit ita cespitare. Quod igitur

Can. 39.

Cap. 6.

Lib. 7.

cap. 2.

nos peccatores non timeamus? Proinde cuiusvis Doctoris, immo & plurium hodiè Doctorum sententia nequaquam semper est verè probabilis, nec tuta in opere. Hæc opinio est penitus devia, à fidelis populi auribus & mentibus longissimè proficibenda.

Quin istiusmodi opinionum primi auctores, aut etiam promotores quandoque graviter peccent, non est dubitandum. Etenim Dei legem solvunt, & sic docent homines, ideòque minimi sunt in Regno Cælorum. Verumtamen istiusmodi iudicium nec facilliter est nec universaliter præcipitandum. Quis enim sanctum Hieronymum dicat aut credat jam dictam opinionem docendo peccasse mortaliter, aut esse exclusum à Dei Regno? Caritas ac recta intentio cooperuerunt peccatum istud, ac reddiderunt veniale. Etiam alii quidam Patres docuerunt & præcaverunt quosdam paradoxas, ac palàm devias sententias: & tamen absit, ut ipsos damnemus. De sancto Synesio, Ptolomaidis in Pentapolitana Provincia Episcopo, ac Theophilo Alexandriæ Patriarcha scribit in Bibliotheca Photius: *Synesius produit ex Gentilium Philosophorum schola, quem ajunt ad Divinum Christianorum dogma inclinantem, alia quidem facillè recepisse, sed Resurrectionis doctrinam suscipere noluisse. Verùm ita sentiens nostris tamen Sacris est initiatus, immo etiam summo Sacerdotio dignus habitus, cum ad aliam viri vitam probitatem, pariterque actam vitam respectu habito, sum quod non posset, qui sic vitam instituisset, Resurrectionis lumine non illustrari. Nec ea spes fessellit. Facillimè enim, simul atque Episcopus creatus est, etiam admisit doctrinam Resurrectionis.* Hæc eadem ipse Synesius refert in litteris ad Patriarcham Theophilum. Quidam existimant ipsum ista ad evadendum Episcopatum simulasse. Verùm quid dicemus de taliter suscepto Baptismo? Crediderim quòd sacrosancta JESU Christi Sacramenta in ipso non suum dumtaxat effectum, sed & omnem dispositionem ad hunc fuerint operata, uti fecit & Baptismus ille, quem nescio quis Episcopus, à sancto Augustino laudatus in quarto libro Confessionum, largitus est cuidam pertinaci Manichæo. Abolevit pertinaciam, infudit charitatem, ac dedit gratiam remissionis peccatorum. Nec istum Episcopum, nec Patriarcham Theophilum crediderim istic peccasse.

Paradoxam quorundam suo tempore Episcoporum opinionem refert in sancti Isajæ Prophetæ Commentariis beatus Hieronymus: *Plerique nostrorum Cbeirotoniam, id est, ordinationem Clericorum, quæ non solum ad imprecationem vocis, sed ad impositionem impletur manus, ne scilicet, ut in quibusdam ritibus, vocis imprecatio clandestina Clericos ordinet nescientes, sic intelligunt, ut assumant testimonium Pauli scribentis ad Timotheum, Manus citò nemini imposueris.* Est opinio verè ridicula, ipsam tamen tenuerunt magni viri. Etenim sanctus Phædimus, Amalenus Episcopus, totius tunc Ponti Metropolitæ, paganis Neocæsariensibus volens imponere Episcopum, dudum & frequenter venatus fuit sanctum Gregorium Thaumaturgum. Verùm ille perficit fugere per saltus & latebras, & non potuit compre-

hendi. Hinc in ipsius Encomio scribit sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus: *Postea quam nihil non intentatum relinquens ille vir magnus Phædimus, & omni machinatione atque solertia utens non poterat virum ad Sacerdotium adducere, innumeris oculis præcauentem, ne quando Sacerdotis manu caperetur, atque utrique inter se studio certarent, illo quidem capere, hoc verò persequentis manus effugere cupiente, idcirco impetu quodam Divino Phædimus ad propositum studium proventus, nihil curans interjectum spatium, quo à Gregorio dirimabatur, quippè ille aberat itinere tridui, sed ad Deum suspiciens, precatusque ut & ipse & ille pariter in illa hora à Deo respicerentur, loco manus impositionis adhibet Gregorio sermonem, Deo ipsum consecrans, qui corpore præsens non adesset. Et illam ei civitatem destinans atque attribuens, &c.* Hanc sibi intimatam consecrationem admisit Gregorius, nec fuit denuò consecratus. Eiusdem sententiæ fuit nescio quis Agabrensis in Hispania Episcopus, qui ordinatis à se Clericis, quòd oculis laborans non posset legere, manus imposuit, consecrationis formulam iussit à Presbytero recitari. Videtur graviter deliquisse. Etenim secunda Hispalensis Synodus affirmat illum ob tantæ præsumptionis audaciam fuisse dignum degradari. Verùm quòd sanctus Phædimus peccarit mortaliter, quis audeat vel cogitare? Palàm contradicet sancto Gregorio Nysseno. Distinguenda sunt tempora: veritas pedetentim elucidatur.

Similem, sanè nullo modo probandam, sententiam docuit in sancti Matthæi commentario sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus, extrema Domini in cruce verba, *Deus Deus meus, quare me dereliquisti*, exponens: *Clamor ad Deum corporis vox est, recedentis à se verbi Dei, contestata iussitum.* Affirmat Dominum per ista verba prædixisse suum corpus mox moriturum, & tunc non à sola anima, sed etiam à Deo Verbo fore separandum. Quod ipsum in Apostolici Symboli expositione docuit sanctus Ambrosius: *Beata Domini anima in cruce ad Divinitatem clamavit dicens, Deus Deus meus, quare me dereliquisti? Clamavit homo Divinitatis separatione moriturus. Nam cum Divinitas mortis libera sit, utique mors esse non poterat, nisi vita discederet. Quia vita Divinitas est.* Et sanctus Epiphanius scribit de Resurgente Domino *Dominus suum corpus, neque dissolvendum amplius, neque passurum, neque sub mortis dominatum postea cessurum, cum sua Divinitate conjunxit.* Quod nempe ab hac istud per mortem fuisse separatum. Et in alio loco scribit Dominicam Personam ex plena Divinitate ac plena humanitate fuisse compositam, atque adjungit: *Quæ cum Divinitate cum anima in præteritum quodam esse videret, ut sanctissimum corpus relinqueret, ex humanæ naturæ persona ad conjunctam Divinitatem est edita vox, Deus Deus meus, quare me dereliquisti?* Et secundæ Narbonensis Galliarum Monachus Leporius in sua, qua suos recantavit errores, & Orthodoxam professus est fidem, epistola scripsit ad Proculum Massiliensem & Cilianum Episcopum Aquisensem: *Dominus clamavit, Deus Deus meus, quare me dereliquisti? Et in ligno Crucis pendens hanc vocem primò morti emisit, non ut humanam perfectamque in se patientiam dem-*

onstraret, quæ sine testimonio vocis, causis ipsi & rebus evidentibus probaretur, sed ut verè manifestè Filius Dei secundum carnem se ostenderet moriturum. Et velut carnis ipsius voce utens, ponens præteritum pro futuro, quia per mortem Crucis necessario terrenum corpus erat à Deo pro tempore relinquendum, non solum à Deo, verùm etiam ab anima sua, quæ erat unita cum Deo, hoc ipsum, priusquam feret, nobis moriens testaretur. Et infra: *Corpus in morte Divinitas cum unita sibi anima reliquit.* Hæc epistola est summæ auctoritatis. Ipsam quippè laudat Joannes secundus Pontifex, Joannes Cassianus, Facundus Hermianensis Episcopus, ac Gennadius Massiliensis. Cassianus eam appellat *Catholicorum omnium fidem.* Licet Leporii nomen præferat, quibusdam videtur esse composita à sancto Augustino. Et adducunt non infirma indicia. Quidquid sit, epistolam probavit Carthagenensis Synodus, & ipsi subscripserunt laudatus Augustinus, Aurelius Primas Carthagenensis, Florentius Hipponensis Diarriorum, ac Secundus Episcopus Aquisensis, seu Mogarmitanæ. Et vulgata fuit per omnes Gallias, ac probata cunctis Episcopis. Horum quispian ob rectam ejus doctrinam postmodò Leporium promovit in Presbyterum.

Cap. 5.

Can. 33.

Cap. 13.

Hæref.

20. cap. 2.

Hæref.

69. cap.

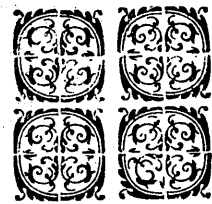
62.

cecidisse in crimen? Hæc quidem materia, licet speculativa, est tamen dogmatica, ideoque omnis circa ipsam lapsus est gravis ac momentosus. Et ex his concludo tria. Primò, quod etiam magni Patres sint quandoque lapsi in malè fundatas sententias. Secundò, quòd etiam tales, dummodò liberè ambulent per Ecclesiam, opinioniones nemo damnare possit, nec quempiam ejus sequacem à Sacramentis excludere. Tertio, quòd cuncti probabilium, licet solum probabilitatis fucum habeant, opinionum auctores aut patroni non sint universaliter arguendi de gravi peccato. Locum omninò hic habet antiqua regula: *Facta vident homines, intentio judicat omnes.* Sincera mentis simplicitas excusat multa peccata.

Grassantes hodiè libertinas sententias absit à me ut defendam. Memoria teneo verba, quæ Eminentiissimus ac Eruditissimus Ecclesiæ Princeps Franciscus Cardinalis Barberinus quibusdam per Illustrissimum Lucam Holstenium collectis antiquæ disciplinæ Decretis præfixit in Inscriptio- ne ad optimæ memoriæ Pontificem Alexandrum septimum: *Eruditorum, qui hæc viderunt, Beatissime Pater, concors opinio est, multa in hac collatione reperiri, quæ orthodoxum Dogma sanciant, quæ jura vetera Sedis Apostolicæ illustrent, quæ laxitatem obrepentem badiernis moribus cinctu quasi severioris disciplinæ veteris adstringant, quæ denique plerisque inquieti hujus & factiosi sæculi malis, maximè autem prurigini novitatum, quæ cæterarum ferè pestium fons est, aptissimum remedium esse possint.* Impeti debet & alia species, quæ omnem contra naturales præsertim leges probabilem sententiam, ac omnia ab ipso procedentia operacenser esse peccata mortalia. Confido esse abundè revictam. Et adversus ipsam adduci possint adhuc multa alia.

non peccatores non timeamus? Proinde cuiusvis Doctoris, immo & plurium hodiè Doctorum sententia nequaquam semper est verè probabilis, nec tuta in opere. Hæc opinio est penitus devia, à fidelis populi auribus & mentibus longissimè proficibenda.

Quin istiusmodi opinionum primi auctores, aut etiam promotores quandoque graviter peccent, non est dubitandum. Etenim Dei legem solvunt, & sic docent homines, ideòque minimi sunt in Regno Cælorum. Verumtamen istiusmodi iudicium nec facilliter est nec universaliter præcipitandum. Quis enim sanctum Hieronymum dicat aut credat jam dictam opinionem docendo peccasse mortaliter, aut esse exclusum à Dei Regno? Caritas ac recta intentio cooperuerunt peccatum istud, ac reddiderunt veniale. Etiam alii quidam Patres docuerunt & præcaverunt quosdam paradoxas, ac palàm devias sententias: & tamen absit, ut ipsos damnemus. De sancto Synesio, Ptolomaidis in Pentapolitana Provincia Episcopo, ac Theophilo Alexandriæ Patriarcha scribit in Bibliotheca Photius: *Synesius produit ex Gentilium Philosophorum schola, quem ajunt ad Divinum Christianorum dogma inclinantem, alia quidem facillè recepisse, sed Resurrectionis doctrinam suscipere noluisse. Verùm ita sentiens nostris tamen Sacris est initiatus, immo etiam summo Sacerdotio dignus habitus, cum ad aliam viri vitam probitatem, pariterque actam vitam respectu habito, sum quod non posset, qui sic vitam instituisset, Resurrectionis lumine non illustrari. Nec ea spes fessellit. Facillimè enim, simul atque Episcopus creatus est, etiam admisit doctrinam Resurrectionis.* Hæc eadem ipse Synesius refert in litteris ad Patriarcham Theophilum. Quidam existimant ipsum ista ad evadendum Episcopatum simulasse. Verùm quid dicemus de taliter suscepto Baptismo? Crediderim quòd sacrosancta JESU Christi Sacramenta in ipso non suum dumtaxat effectum, sed & omnem dispositionem ad hunc fuerint operata, uti fecit & Baptismus ille, quem nescio quis Episcopus, à sancto Augustino laudatus in quarto libro Confessionum, largitus est cuidam pertinaci Manichæo. Abolevit pertinaciam, infudit charitatem, ac dedit gratiam remissionis peccatorum. Nec istum Episcopum, nec Patriarcham Theophilum crediderim istic peccasse.

DISSERTATIO

DE

SIMONIA MONASTERIORUM.

SIMONIA Est horrendum crimen ex quo Divinæ Majestatis Ira horrendas quandoque plagas misit in Ecclesiam. Est prima per ipsos Apostolos damnata & castigata hæresis, scdior blasphemia Macedoniana. Eam quæ in Sacrosanctorum Sacramentorum administratione, Ecclesiasticorum Beneficiorum distributione, ac aliis ad ista spectantibus patrat, utcumque exposui in præviis Dissertationibus ad Acta sancti Leonis IX. Eam quæ à Cœnobitis admitti possit, tetigi in Scholiis ad septimam Synodum. Est famosa unâ & clamorosa hodiè quæstio. Et utraque pars excedit veteris ac recti limites. Hinc quidam postularunt hæc ad quædam Monasteria corrigenda, ac sistendos aliorum excessus elucidari. Est sanè Monasteria ab hac scabie fuerunt olim longè mundissima. Etenim Chalcedonensis Synodus, quæ prima adversus hanc impietatem edidit Canonem, in soljos Clericos sanxit, non in Monachos. Monachalis Simonia prima, si rectè memini, mentio est apud magnum Gregorium. Primus in ipsam Canon est à septimo Concilio. Etiam sancti Romualdi Abbatis, ac sancti Leonis IX. Pontificis tempore Simonia, licet omnem ferè macularet Ecclesiam, non invaserat Monasteria. Horum puritati humanum sanctus Petrus Damiani Ostiensis Antistes, Divinum testimonium perhibuit sanctus Petrus Igneus Episcopus Albanensis. Et certè ipsa singularissimo studio obligantur istam lepram devitare.

CAPUT I.

Opulenti olim fideles, suscipientes vitam Monasticam solebant suarum facultatum aliquid largiri Monasteria.

Antiqua Christianitas Monachis dedit varia nomina, varios titulos. Inter cætera appellavit *Renunciantes*. Quod nempe non soli diabolo, ejusque pompis & operibus, quod omnes in Baptismo facimus, sed etiam cunctis possessionibus ac temporalibus bonis nuncium mitterent, & ipsorum jura plenè abdicarent. A sua persona, non à Monasterio. Hinc passim ipsum, antequam profiterentur, aut sua bona omnia, aut ipsorum portionem transcribebant. Ita apud sanctum Hieronymum dicit de semetipso Malchus Monachus: *Venumdata possessiuncula partem erogavi pauperibus, partem Monasterio constitui.* Et de Monachismo amplectente sancto Epiphanius scribit in ejus vita Joannes Monachus: *Epiphanius cum omnia vendidisset, dedit indigentibus, reliquis sibi quadraginta nummis ad divinos ac utiles libros comparandos.* Et ad sanctum Paulinum

Monachum scribit sanctus Hieronymus: *nos suscipimus auro Christum pauperem sequimur, & sub prætextu Eleemosynæ pristinis opibus incubantes, quomodo possumus aliena fideliter distribuere, qui nostra timide reservamus?* Etiam scribit ad sacram Virginem Demetriadem: *solent miseri Parentes, & non plenè fidei Christiani, deformes & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inveniunt, Virginitati tradere. Tanti, ut dicitur, virum, quanti & margaritum. Certè qui Religiosos sibi videntur, parvo sumptu, & qui vix ad alimentum sufficiat virginibus dato, omnem censum in utroque sexu secularibus Liberis largiuntur.* Notat duplicem excessum. Quidam omnia bona, quidam ipsorum nihil, aut sanè non nisi modica alimenta donabant Monasterio. Ambos reprehendit Hieronymus, & censet aliqua pauperibus, aliqua Monasterio donanda largiter, nec omnia secularibus filiis aut fratribus, relinquenda. Hanc avaritiam damnat in Profitentium Parentibus, adeoque longè amplius in ipsis Profitentibus. Præsertim arguit Parentes, qui deformes proles studebant sine dote tradere in Monasteria. Omnia sua largiri pauperibus quis inficietur esse laudabile? Ita fecerunt sanctus omnium Cœnobarum Patriarcha Antonius, ejus discipulus sanctus Hilarion, sanctus Paulinus, & alii plures. Verùm Monasticæ disciplinæ Principes maluerunt Profitentis bona, partim in pauperes dividi, partim in Monasterium. Insignem hac de re inter breviores Regulam habet sanctus Basiliius: *Omninoque, qui ad Dominum accedunt necessarii quæ ad ipsos pertinent, reddere illorum propinqui debent, neque prorsus quidquam subtrahere, ne sacrilegii judicium incurrant.* Verumtamen hæc ipsi in illorum oculis, ad quos pertinere visa sunt, consumi nihil necesse est. Si quidem hoc facere plerumque illis ipsis causam præbet sese efferendi, & e contrariò pauperibus, qui ad eandem vitam se contulerunt dolendi. Ex quo illud sequitur quod virio datur Corinthiis ab Apostolo, cum ait: *Confunditis eos qui non habent. Quam ob rem cui credita est singularum Ecclesiarum procuratio, is si fidelis sit, & dispensare prudenter possit, hac in re imitetur consuetudinem illorum, de quibus est in Actis, quod scientes ponebant ante pedes Apostolorum. Quod si quæ hujusmodi sunt, dispensare non est omnium, sed eorum tantummodo, quibus adhibita diligenti circumspectione sit demandata hujusmodi administratio, etiam quod ab hujusmodi, quos diximus, hominibus datum fuerit, hic de eo ita statuet, quemadmodum ipse rectum esse judicavit.* Affirmat varia, & quidem bene notanda. Primo, quod omnia Professi Monachi bona per Professionem devolvantur, & pleno jure spectent ad Monasterium. Hinc secundò dixit Professi consanguineos, qui illa occultaverint

Ep. 13.

Ep. 8.

Cap. 187.

aut defraudaverint, esse non solummodo fures, sed insuper sacrilegos. Quod nempe detineant res Monasterii. Tertio supponit, quod horum bonorum distributio fieri non debeat per ipsum Professum Monachum. Quia videlicet hic jam excidit omni jure translato in Monasterium. Quarto suadet hanc distributionem non fieri in præsentia istius Monachi. Quia nempe hinc illi possit nasci occasio superbiæ, qua se efferat supra illos, qui ex sæculi paupertate ad istam sanctam societatem venerunt. Addit elationem hanc esse similem Corinthiorum delictis, de quo sanctus Paulus: *Confunditis eos, qui non habent.* Quinto mandat istam distributionem fieri per Præfectum Monasterii. Dummodo tamen fuerit peritus administrare temporalia. Palam supponit omnia Professi bona, non esse retinenda a Monasterio, sed aliqua distribuenda in pauperes.

Eandem formam secutus est in sua Regula sanctus Augustinus: *Frates studeant non de Parentum divitiarum dignitate, sed de pauperum fratrum societate gloriari. Nec extollantur si communi vita de suis facultatibus aliquid contulerint: Nec de suis divitiis magis superbiant quia eas Monasterio partiuntur, quam si eas in sæculo fruerentur.* Notanda sunt verba: *Aliquid contulerint. Eas Monasterio partiuntur.* Laudavit illos non qui totum, sed qui aliquid dederint Monasterio. Et in libro de Monachorum opere affirmat aliquos ex sæculi inopia, aliquos relicta vel distributa, sive ampla, sive quacunque opulenta facultate, contoveriti ad Monasteria, & addit omnes suo modo obligari ad manibus operandum, & infra subjungit: *Nec attendendum est in quibus Monasteriis, vel in quo loco indigentibus fratribus quisque id, quod habebat, impenderit. Affirmare videtur, quod Professus non dumtaxat sæculi pauperibus, sed aliis etiam Monasteriis possit elargiri. Dico, videtur. Alii enim censent ab illo asseri, quod ista largitio non debeat in proprium, sed fieri possit in quocumque Monasterium. Et certe hunc sensum videtur tradere etiam in literis ad sanctum Alipium Episcopum Tagastensem. Quidquid sit, de hac consuetudine scribit etiam in Psalmorum commentariis: Laborant manibus suis, inde se transgunt, non avare aliquid petunt. Quidquid eis infertur a piis fratribus cum sufficientia & charitate utuntur. Agit de vita communi fratrum, quæ est in Monasterio. Laudat res illatas a Profitentibus.*

Psal. 99.

Ejusdem mentis fuit sanctus Cæsarius Archiepiscopus Arelatensis. Ejus in Regula hoc est primum caput: *ad conversionem venienti vestimenta laica non mutantur, nisi antea de facultate sua charitas venditionis faciat, sicut Dominus præcepit dicens, si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, da pauperibus, & veni, sequere me. Certè si non vult vendere, donatio nisi charitas aut Parentibus aut Monasterio faciat: dummodo liber sit. Si vero Pater ejus aut Mater vivat & non habet potestatem faciendi, quando illi migraverint, cogatur facere.* Venerabilis Benedictus Anianensis in Gallia Cœnobii nono Christi sæculo Abbas hanc Regulam sancto Cæ-

sario, alii adscribunt ejus nepoti ac Presbytero Tetradio: Ambo rectè. Eam enim ille creditur huic distasse. Et sanè Cæsarius istud ipsum repetit in sanctimonialium Regula: *Quæ Cap. 4. ad Monasterium veniunt, non excipiantur, nisi ante de omni facultatibus suis, cui voluerint charitas, aut donationes, aut venditiones faciant. Et in sua Monachorum Regula sanctus Isidorus Archiepiscopus Hispalensis: qui relicto sæculo ad militiam Christi pia & salubri humilitate convertuntur, omnia sua primum, aut indigentibus dividant, aut Monasterio conferant. Et infra: qui aliquid habentes in sæculo convertuntur, non extollantur, si de suis facultatibus quocumque Monasterio contulerint, sed potius timeant, ne per hæc in superbiam labantur, & pereant, quibus melius esset, si divitiis cum humilitate in sæculo perseverarentur, quam ut pauperes effecti de earum distributione, elatione superbiæ extollantur. Hæc, uti & plura suæ Regulæ alia sanctus Isidorus est mutuatus ex Regula sancti Augustini. Etiam in sua Regula sanctus Benedictus statuit: *Professus res, si quas habet, aut erogat prius pauperibus, aut facta solemniter Donatione conferat Cap. 58. Monasterio nihil sibi reservans ex omnibus. Et Nobilibus, filios suos Monasterio tradentibus serio mandat, ne illis unquam aliquid donent, atque ita faciant Proprietarios, & adjungit: *Vel Cap. 59. certe si hoc facere noluerint, & aliquid offerre volent in eleemosynam Monasterio pro mercede sua, faciant ex rebus, quas dare volunt Monasterio Donationem, reservato sibi, si ita voluerint, usufructuario. Palam supponit, quod aliquid dent Monasterio.***

Sanctus tamen Pachomius suis Monasteriis fixit aliam formam. Ipsam in secundo Monasticarum institutionum libro exponit Joannes Cassianus. Demonstrat Proprietatis vitium esse pessimam nostræ Professionis scabiem, addit à Pachomianis nec unum obulum suis permitti, atque prosequitur: *Sciunt enim cum sub Monasterii disciplina dururnum esse non posse, sed ne humilitatis quidem aut obedientiæ apprehensurum esse virtutem, nec illa Cœnobii paupertate ac distributione contentum fore, si in conscientia ejus pecunie quantumcumque latitaverit; sed ubi primum exorta fuerit qualibet occasione commotio, fiducia stipis illius animatum, continuè de Monasterio, velunda rotante, fugiturum. Et idcirco ne usque quidem Cœnobii profuturas suscipere ab eo pecunias acquirunt. Primum ne confidentia hujus oblationis infatus nequaquam se Pauperibus fratribus coequare dignetur. Tum ne per hanc elationem nullatenus ad humilitatem Christi descendens cum sub Cœnobii disciplina non potuerit perdurare, egressus exinde ea, quæ in principio Renuntiationis suæ spiritali fervore successus intulerat, tepesfactus postea non sine injuria Monasterii, sacrilego spiritui recipere atque exigere molitur. Quod omnimodis observari debere multis sunt experimentis frequenter edocti. Nam per alia minus causa Monasteria simpliciter quidam suscepti, eorum quæ intulerant, quæque in Dei opere fuerant dispensata, cum ingenti post blasphemiam redditionem poscere tentaverunt.*

Eandem sanctitatem sectatus fuit venerabilis

An-

Andreas, ad duodecimi seculi exordium Abbas apud sanctum Petrum Casalis Benedicti, de quo ejus post mortem filii scripserunt ad omnes suos per Ecclesiam confratres: *Andreas Clericos tam pauperes quam Divites, & Laicos, predicando ut mundum cum suis delectationibus derelinquerent, & Religionis habitum susciperent, hortabantur. Quibus si rerum deesset copia, unde vestimenta sibi non possent emere ad Religionem pertinentia, libenter & gratulanter properabat administrare propria.* Erat Monasterium modicarum facultatum: hinc pergit laudata epistola: *Sæpe etiam cum fratres paupertatis onere nimium gravarentur, non habentes unde humanam naturam, ut deceret, reparare valerent, Andreas non admodum Mercenarii, sed ad similitudinem pii & boni Pastoris, semetipsum periculo mortis tradens, pro eorum utilitate non solum per loca vicina mendicando ibat, sed etiam mare transiens in Anglicam terram pergebat. Unde gratia Dei cum ornamentis pluribus, & marcis argenti redibat: quibus Ecclesiam & fratrum suorum inopiam sustentabat.* Exstat Epistola in Spicilegio Domini Lucæ Dacherii. Monastica mendicitas est adeo antiqua.

CAPUT II.

Exponuntur aliquot antiqui Ecclesiarum ac Monasteriorum abusus.

QUOD Clerici & Monachi passim avaritia laborent, est nimis exploratum. Insignem rationem dat in libro de sancta viduitate beatus Augustinus. Vitium invalescere cepit ad media Christi Domini secula, dum sanctus Rigobertus, sancti Benedicti Ordinis Remensis, sanctus Ledradus Lugdunensis, sanctus Crodogangus Metensis atque alii similes Episcopi, nec non Imperator Carolus Magnus, ejus successor ac filius Ludovicus, ac id genus optimi Principes Clerum coegerunt ad communem in Claustro sub Episcopi oculis vitam. Carolus Martellus plerasque Ecclesias ac Monasteria exilarat, ac ex ipsorum possessionibus ditarat milites. Hinc inopia, & acquirendi necessitas. Verum cupiditas nescit, ubi necessitas finiatur. Hinc avaritia. Quorundam Episcoporum avaritiam notat ac damnat secunda Cabilonenfis Synodus: *Impunitur quibusdam Fratribus, eò quòd avaritiæ causa hominibus persuadeant, ut abrenunciantes seculorum suas Ecclesiæ conferant. Quod penitus est ab omnibus mentibus eradicandum. Animarum quippe salutem inquirere Sacerdos, non lucra terrena debet. Quoniam fideles ad res suas dandas non sunt cogendi, neque circumvenendi. Oblatio namque spontanea esse debet, juxta illud quod ait Scriptura: Voluntariè sacrificabo tibi. Ecclesia verò sancta non solum fideles spoliare non debet, quin potius inopibus opem ferre, ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & ceteri necessitatem patientes, à sancta Ecclesia, usque pia matre, & omnium gubernatrice, subsidium accipiant. Quia res Ecclesiæ quibus Episcopi non ut propriis, sed ut commendatis uti debent, pretia sunt peccatorum, pairimonia pauperum, stipendia fratrum in communi viventium.* Carolus Magnus Canonem redegit in hocce com-

pendium: *Statutum est ut nullus in Canonica aut Regulari Professione constitutus aliquem tonsurari propter res adipiscendas deinceps persuadeat. Et qui hoc facere tentaverit, Synodali vel Imperiali sententia modis omnibus feriatur.* Exstat in quinto libro Capitularium. Quidam Episcopi & Canonici opulentos homines invitabant ad suum Collegium: & ipsorum omnia artificiosè emungebant ac absordebant.

Eandem artem eadem Cabilonenfis Synodus damnat in Monachis: *Constituit sacer iste Conventus, ut Episcopi, sive Abbates, qui non in fructum animarum sed in avaritiam, & turpe lucrum inhiabentes, quoslibet homines illececos circumveniendò totonderunt, & res eorum tali persuasione non solum acceperunt, sed potius subripuerunt, penitentia Canonica sive Regulari, utpote turpis lucri sectatores, subjaceant. Hi vero qui variis promissionibus illececi, vel quibuslibet machinationibus persuasi, mentis inopes effecti, rerum suarum domini esse nescientes comam deposuerunt, in eo quod cœperunt perseverare cogantur. Res namque quæ ab illececi & negligentibus datæ, ab avaris & cupidis non solum acceptæ, sed raptae noscuntur, hæreditibus reddantur, qui dementia Parentum & avaritia inceptorum exhereditati esse noscuntur. Si verò nescientibus Episcopis aut Abbatibus Ministri eorum, quilibet videlicet in Clero hoc fecisse convincantur, Episcopi & Abbates desidia, illi verò rapacitate, & avaritia judicentur, hoc verò quod quisque Deo justè & rationabiliter de suis rebus offert firmiter Ecclesia tenere debet. Canon communiter agit de Episcopis & Abbatibus, de Ecclesiis & Monasteriis. Ipsum suo Decreto inseruit sanctus Jvo Carnotensis Episcopus.*

Eadem de re habemus & alia magni Caroli Capitularia: *Ut liber homo, qui in Monasterio Regulari comam deposuerit & res suas ibidem delegaverit, promissionem factam secundum Regulam firmiter teneat. Per liberum hominem intelligit nobilem, legitime ab illo factas in Monasterium donationes probat ac firmat: At verò aliud capitulum habet: De liberis hominibus, qui ad servitium Dei se tradere volunt, ut prius hoc non faciant, quam à nobis Licentiam postulent. Hoc ideo quia audimus aliquos ex illis non tam causa devotionis hoc fecisse, quam pro exercitu, seu defensione Regali fugienda. Quosdam verò cupiditatis causa ab his qui res illorum concupiscunt circumventos audimus. Et hoc ideo prohibemus. Eandem regulam idem Carolus posuit in Legibus Longobardorum. Quod nempe vitium etiam istic grassaretur. Regulæ causam largiùs exponit aliud capitulum: De oppressione pauperum liberorum hominum, ut non fiant à Potentioribus per aliquod malum ingenium contra Justitiam oppressi, ita ut coacti res eorum vendant aut tradant. Ideo hæc & supra, & hic de liberis hominibus diximus, ne forte Parentes eorum contra Justitiam fiant exhereditati, & Regale obsequium minuatur. Et ipsi hæredes propter indigentiam mendicæ, vel latrones, vel malefactores efficiantur.*

Occurrunt aliquot quaestiones. Prima est: An hocce vitium fuerit Simonia? Fuit avaritia, turpe lucrum, fraus, rapacitas, injustitia. Quaestio omnis est, an & Simonia fuerit? Respondeo fuisse. Etenim in finali de Simonia Capitulo

titulo Gregorius Nonus declarat omnes Beneficii resignationes, quæ licet nullo pacto, tamen præcedente animi erga temporalia affectu utrimque fiunt, esse Simoniacas. Eadem est ratio Monasticæ Professionis. Et sane præfati Episcopi, Abbates, Clerici, ac Monachi non animarum salutem, sed temporales possessiones venantur, & harum causa circumscriptis à se hominibus imponunt Clericatum aut Monachatum, ideoque palam habent animum Simoniacum. Est tamen dumtaxat mentalis Simonia, ideoque licet grave peccatum sit, secundum hodiernam disciplinam nullas incurrit Canonum pœnas. Disertè ita statuit idem Gregorius. Item est solius dolosi atque avari circumscriptoris Simonia. De Romana Lucretia ac ejus Stupratore rectè scribit sanctus Augustinus: *Duo fuerunt, & unus commisit adulterium. Eodem modo frequenter sunt duo, & unus committit Simoniam. Etiam si quis dives jactet suas opes, & ex prava intentione spondeat Monasterio, hoc verò illum castè suscipi ob rationes alias, solus ille incurrit lepram.*

Secunda quaestio est, quare Cabilonenfis Synodus aliter de circumscriptorum Clericorum, aliter sanciat de bonis istiusmodi Monachorum? De his statuit: *Res quæ ab avaris & cupidis, non solum acceptæ, sed raptae noscuntur, hæreditibus reddantur. Quod non edixit de Clericorum bonis. Respondeo rationem esse obviam. Clericorum ad Ecclesiam, Monachorum hæreditas devolvitur ad Monasterium. At verò Ecclesia est mater pauperum. Ejus omnia bona sunt pari jure obstricta non solum Episcopis & Clero, sed insuper Viduis, Orphanis, cunctis pauperibus. Monasteria, licet juxta vires singulariter obligentur ad eleemosynas, non habent istud onus. Excipe tamen Decimas, & alia bona, quæ devenerunt ad ipsa ab Ecclesiis. Hinc igitur laudata Synodus circumscriptorum bona censuit Ecclesiis potius permitenda, quàm Monasteriis. Nihilominus istarum Ecclesiarum Episcopos, licet ex sola negligentia circumscriptionem non impedivissent, castigavit non minùs quàm Abbates.*

Quaestio tertia est, an Magnus Carolus, dum homines liberos seu nobiles sine sua venia tonsurari vetuit, non incidit in crimen Imperatoris Mauricii, qui similem emisit legem, rejectam & circumductam à Magno Papa Gregorio? Respondeo non incidisse. Etenim istos suos subditos non simpliciter vetuit tonsurari: dumtaxat discutere voluit, an de suis possessionibus ex judicio citra circumscriptionem tonsurandi dispoherent. Rectè disponentes permisit suo arbitrio. Antiqua & famosa Romani Imperii Lex habuit, ut nemo Curialis fieret Clericus aut Monachus, nisi prius composuisset cum Curia, & omne ejus decretum prævenisset ac supplevisset. Multos, qui hæc neglexerant, suo tempore fuisse etiam ex Presbyterii gradu retratos ad Curiam, apud Imperatorem Valentianum lamentatur S. Ambrosius, & flagitat corrigi. Eodem ex principio Magnus Carolus suæ militiæ ac alterius ministerii numerum noluit graviter decrescere, ideoque nec omnium Tonsurandorum bona devolvi ad

Monasteria. Præsertim dum istis essent conflagine pauperes. His voluit portionem relinqui, atque ita ipsos non compelli ad mendicandum, furandum, aut latrocinandum, sed potius invitari ad supplenda Imperii servitia. Sanxit ex Cabilonenfi Synodo. Censuit hoc prævium examen esse mitius quam postmodum à Monasterio faciendam bonorum redhibitionem. Ex simili consideratione Tridentinum Concilium sanxit omnium Virginum, antequam proficiantur, vocationem & libertatem examinari per Episcopum. Quin tamen ista Caroli Lex impegit in Ecclesiæ libertatem, nemo possit inficiari. Istius mali correctio spectabat ad Episcopos. Unde & lex nunquam fuit usu recepta.

Ita affirmat, & rationem dat in litteris ad Carolum Calvum, Francorum Regem, Hincmarus Metropoli Rhementis. Regem, qui quibusdam Avi sui, Magni Imperatoris Caroli, circumductis capitulis circumscriptus Ecclesiasticam libertatem offendebat, instruit atque deducit ad recta, & adjungit: *Potes fieri, ut alicui Principi autè vos hinc subreptum ad modicum fuerit, & iterum æterna lege correctum, sicut Julianus, & postea Imperator Mauritius decreverunt, ut ei qui semel in terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsus fuerit in Monasterium recipi, & Christo cum militare non liceat. Quod religiosi Imperatores, & sanctus Gregorius Apostolicæ auctoritate & generali Episcoporum consensu, Ecclesiastico rigore ac Christianæ Reipublicæ cohærente religione destruxerunt, velut in ejus epistolis ad Mauritium Imperatorem, & ad plurimos Archi-Episcopos directis ostenditur, quod & divæ memoriæ Avo vestro Carolo subripuit, sicut Majorum traditione, & verbis, & scriptis didicimus. Et in primo libro Capitularum demonstratur, de liberis hominibus ad servitium Dei sine sua licentia non convertendis. Quod Ecclesia & Respublica non consensit, quodque postea correxit, sicut in eodem libro Capitularum monstratur. Adducit Capitulum. At ipsum hodie non extat in Codice Abbatibus Ansegisi. Et Capitulum numerus non concordat. Proinde Hincmari ætas habuit codicem diversum à nostro. Interim hinc discimus plura. Primò, quòd istud Caroli Capitulum impegit in jura Ecclesiæ. Secundo, quòd & Episcopi & Proceres contra ipsum intercesserint. Tertiò, quòd ipsum Carolus circumduxerit. Quarto, quòd nunquam fuerit usu receptum. Istas Hincmari litteras in secundo Spicilegii tomo vulgavit eruditus Lucas Dacherius. Fecit Ecclesiæ non mediocre beneficium.*

CAPUT III.

Exponitur varia pœna Monasticæ Simonia.

Prima hujus Simonia pœna est divina. Ipsam in Occidentalis Ecclesiæ historia exponit Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Ad tantam corruptionem & defectum claustrales mulieres ubique ferè devenerant, quod converti volentes tutum ad eas refugium non habebant. Passim & publicè pro miserabili Monasteriorum ingressu pecuniam exigebant, allegantes suam paupertatem, & de Simonia crimine pessimo*

peffimo non tyrantes, domum orationis in forum negotiorum convertent. Sed & proprium retinere ferè omnes non timebant, cum Anania & Saphira à Domino reprobatæ. Addit eandem etiam circa castitatem non bene audivisse. Affirmat divinam istius Simonie pœnam fuisse lapsum omnis Discipulæ. Etiam substantialium vororum. Sancti Apostoli Petri in Simonem maledictio, pecunia sua sit tecum in perditionem, transit ac semper transibit in omnes hujus sectatores. Injusta, præsertim Simonica, bona invadunt justa, rodunt, lacerant, absumunt. Hinc istiusmodi Monasteria rediguntur in pauperiem, atque ita quicquid suis necessitatibus cogitur venari proprium, pestem ac exitium Regularis vitæ. Ex proprio sequitur Præpositorum contemptus, privata intemperantia, pericula ac vulnera castitatis. Et similibus Monasteriorum ingressum Jacobus Cardinalis rectè ac merito appellavit miserabilem.

Addit ista Monasteria tunc devenisse in solemnem Christiani populi contemptum, ac sanctissima Cisterciensium Monialium Cœnobia divinitus profecisse: *Multiplicata est sicut stellæ celi, & crevit in immensum Cisterciensium Ordinis Religio Sanctimonialium, benedicente Domino, & dicente eis, crescite & multiplicamini, & replete domum. Fundabantur Cœnobia, edificabantur Monasteria, replebantur claustra, confluebant Virgines, concurrebant Viduæ, & mulieres conjugatæ de consensu maritorum suorum carnale conjugium in spirituale commutabant. Ex aliis Monasteriis Moniales mutuo habitu ad fructum melioris vitæ, & arctioris viæ advolabant. Matrone nobiles & potentes in seculo, relictiis hæreditatibus terrenis, & immeritis possessionibus, prælegebant abjectæ esse in domo Domini, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Illustres Prosapia Virgines, oblata matrimonia contemnentes, relictiis ingenium parentibus, & blandientis seculi deliciis, projectis ornamentis & vestibus pretiosis, Christo sponso Virginum jungebantur in paupertate & humilitate: & vitæ durioris asperitate Domino devotissimè servientes, temporales divitias pro spiritualibus sapienter permutantes. Ut enim de aliis hujus Ordinis Monasteriis & Congregationibus Sanctimonialium, quæ in aliis locis passim edificabantur, taceamus, in una Diocesi Leodiensis regione septem hujus Ordinis & Professionis Abbatias Monialium tempore medico fundari & construi vidimus, & sanctis Monialibus, tanquam liliis & violis, exornari. Tenacia verè disciplinæ Cœnobia à Domino Deo ita benedicuntur. Falli non potest hæc Dominica Regula: *Querite primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.**

Etiam Hospitaliariorum varia vitia enumerat, atque deplorat idem Cardinalis, & prosequitur: *De regularibus Institutis, & Ordinis puritate nihil præter externum habitum retinentes, omnes ferè per Simoniam recipiunt. Qui turpiter ingressi, turpissimè ad aliorum imitationem, ibidem comorantur, in murmure & dissensione, in jurgis & seditionibus, in otio & dissolutione, in loculis & proprii retentione, in cubilibus & immunditiis, & omnimoda sordiditate, sine affectione, absque misericordia, sine federe. Simoniacorum vita non possit esse alia. A Spiritu sancto, quem pejus tractant*

quàm Macedoniani, nec inhabitantur, nec reguntur, nec benedicuntur. Nescio quis Episcopus, quem ob Simoniam degradavit Apostolicæ Sedis Legatus Hildebrandus postmodo sanctus Papa Gregorius VII. Spiritum sanctum nunquam nominare valuit. In glorificationis hymno aliud dicere non potuit, quàm priora verba: *Gloria Patri, & Filio.* Hoc ipsum agit in cordibus omnium Simoniacorum, Et Hospitalis Ordinem, olim longè sanctissimum, quod se reformare ac expugnare neglexerit, divina Justitia ferè redegit in nihilum. Quod folius etiam Abbatibus Simonica promotio evertat omnem disciplinam, ac destruat opulentissima Monasteria, A. 1071. demonstrat Lambertus Schafnaburgensis.

Hanc Simoniam sacri etiam Canones durè persequuntur. Primam ab eis inflictam pœnam exponit in litteris ad Jerosolymæ Patriarcham Innocentius III. Templariorum Ordinem, militiam, ac merita extollit, atque prosequitur: *Ipsam quoque domum militiæ Templi, ad quam occupata Lib. 4. respiciunt plurimorum, quosdam intelleximus Simoniaci introisse, simplicitate tamen potius, quam malitia, prout ex litteris tuæ fraternitatis accepimus. Simplicitate occasionem præstante delicto. Ad excludendum igitur talis simplicitatis periculum, fraternitati tuæ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus Magistro & fratribus Militiæ Templi ex parte nostra distinctè prohibeas, & ab eis facias per omnes domos sui Ordinis firmiter inhiberi, ne pro alicujus receptione aliquid exigatur. Nec etiam sub prætextu subventionis ad exactionem procedatur hujusmodi, cum superficies nominis reatum criminis non immutet. Si quis autem de cetero quenquam taliter admisserit ad Ordinem supra dictum, ut tam admittens quàm admissus puniatur, in quo deliquit, ab eo sine spe restitutionis perpetuò expellatur, ad alium districtioris regulæ Ordinem transferendus, in quo tam execrabilis culpæ reatum poenitentia condigna deploret. Cum jis autem, qui hæcenus simplicitate peccarunt, surgens necessitas aut evidens utilitas postularit, mitius agere poteris, prout discreptionis tuæ prudentia viderit expedire. Istius ergo criminis pœna est triplex. Perpetua relegatio à proprio Monasterio, Tractatio ad aliud strictius, & perpetua istic Poenitentia. Omnes obligant & admittentem & admissum. Et ipsarum nulla dispensari aut mitigari possit, nisi per Romanum Pontificem. Ac non nisi ob urgentem necessitatem, aut evidentem utilitatem.*

Innocentius hæc rescriptit ex sexagesimo quarto Canone sui Lateranensis Concilii: *Quoniam Simoniacæ labe adeò plerasque Moniales infecit, ut vix aliquas sine pretio recipiant in sorores, paupertatis prætextu volentes hujusmodi vitium palliare, ne id de cetero fiat, penitus prohibemus, statuentes ut quæcumque de cetero talem pravitatem commiserit, tam recipiens quàm recepta, sive sit subdita sive Prælata, sine spe restitutionis de suo Monasterio expellatur, in locum arctioris regulæ ad agendam perpetuam poenitentiam retrudenda. De his autem, quæ ante hoc Synodale Statutum taliter sunt receptæ, ita duximus providendum, ut remotæ de Monasteriis quæ perperam sunt ingressæ, in aliis locis ejusdem Ordinis collocentur. Quod si propter nimiam multitudinem alibi fortè nequiverint commodè collocari, ne*

fortè damnabiliter in seculo evagentur, recipiantur in eodem Monasterio dispensativè de novo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis. Hoc etiam circa Monachos, & alios Regulares discernimus observandum. Verùm ne per simplicitatem vel ignorantiam se valeant excusare, præcipimus ut Diocesani Episcopi singulis annis hoc faciant per suas Dioceses publicari. Canon prodiit adversus abusum, quem nobis supra retulit Cardinalis de Vitriaco. Etenim ipse Concilio adfuit, unus è Canonis auctoribus. Erat tunc Acconensis Episcopus, id est, Ptolomaidis in prima Phœnicia.

Aliam insuper pœnam inflixit Lateranensis Synodus Alexandri III. *Monachi pretio non recipiantur in Monasterium. Si quis autem exactus pro sua receptione aliquid dederit, ad Sacros Ordines non ascendat. Si autem qui acceperit, officii sui privatione multetur. Taliter admissum facit irregularem ad suscipiendos Sacros Ordines, adeoque in jam susceptis permittit ministrare. Eundem Canonem idem Pontifex antea ediderat in Turonensi Concilio: *Prohibemus ne ab jis, qui ad Religionem transire voluerint, aliqua pecunia exigatur. Hoc Simoniam esse, Sanctorum Patrum auctoritas manifestè declarat. Undè quisquis hoc de cetero præsumpsit attentare, partem se cum Simone non dubitet habiturum. Duriorem pœnam adiecit in sua Londoniensi Synodo Richardus Cantuariensis Archi-Episcopus, successor sancti Thomæ Martyris: *Nullus Prælatum in recipiendo Monacho, vel Sanctimoniali pretium sumere vel exigere ab his, qui ad conversionem veniunt, aliqua pacti occasione præsumat. Si quis hoc fecerit, anathema sit. Anathematizatur solum Prælatum exigentem. Synodus extat apud Rogerum Hovedensem. Obstrinxit solam Angliam. Marginalis Scholion addit: *Ex Decreto Urbani Papæ. Etenim Urbanus II. in Melphitano Concilio statuit: *Nullus Abbas pretium exigere ab eis, qui ad conversionem veniunt, aliqua Placiti occasione præsumat. Eundem Canonem postmodò innovavit in Romana sua Synodo. Verùm istic omisit vocem, Placiti. Ipsam in Melphitana Synodo firmant etiam eruditi viri, Philippus Labbæus, & Gabriel Cossartius. Est manifestum mendum. Retinenda ac firmanda est lectio Rogerii Hovedensis: *Aliqua pacti occasione.******

Eandem pœnas confirmant & alii Canones. Quidam Presbyter nescio quem Abbatem ac ejus Conventum apud Apostolicam Sedem de Simoniacæ Confratris admissione accusavit, & ad utriusque Episcopum, ac suum Legatum rescriptit Alexander III. *Quoniam factum hujusmodi pernitiosum videtur, mandamus quatenus, si ita esse inveneris, Abbatem & Monachos ad restituendam pecuniam, præfato F. tam indignè acceptam, compellas, & abbatem ac majores personas Monasterii pro tantæ pravitatis excessu ab officii executione suspendas. Præcipiat dicto F. ut in alio Monasterio in habitu Monastico, Domino studeat deservire. Imponit tres pœnas. Abbati ac ejus majoribus Officialibus suspensionem ab officio, ac simoniaci pretii plenam restitutionem. Quæ pœna obligat ante omnem Judicis sententiam. Etenim sacræ rei venditor sceleratum pretium non facit suum. Quæstio est, cui sit restituendum? Alexander videtur asserere, quod ipsi simoniacè admissi*

Monacho. Respondeo hoc planè esse devium. Textus est manifestè mendosus. Legendum est: *à præfato F. tam indignè acceptam. Proinde restitutio facienda est in pauperes, aut alias pias causas, vel etiam in simoniacè admissi hæredes: si sint incii pravitatis, ac innocentes. Est autem qua pœna inflicta etiam per secundam Synodum Cabilonensem. Desumpta est ex septima generali Synodo. Ejus namque Canon decimus-nonus habet: *Porrò que filii à parentibus donantur more dotis, vel si qua ex propriis rebus acquisita offeruntur, proficientibus his, qui ea offerunt dicanda Deo, diffinimus illa manere in Monasterio, secundum re-promissionem illorum. Legitimè donata seu oblata permittit manere Monasterio, adeoque aliud censet de pretio simoniaco. Laudatus Alexander simoniacè admissio imponit, ut transferatur ad aliud Monasterium: utique strictius, ad agendam perpetuam poenitentiam.**

Hinc Alexandri Successor Clemens III. istud crimen etiam exaggerat, & prosequitur: *Cum super hoc auctoritates multæ reperiantur expressæ, non aliter quàm statutum est, respondemus, ut locum, quem taliter adepti sunt, omnino dimittant, & solitudines seu alia Monasteria districtiora adeant, in quibus tam execrabilem excessum sine intermissione deplorent. Si autem ignorantibus ipsis pecunia data fuerit, cogas eos ad renuntiandum loco eidem: & postmodò in ipsum reducere si absque scandalo poterint remanere, vel in alio, qui sit de Ordine ipso, ad servendum Deo, poteris collocare. Simonica in Ecclesiastica beneficia intrusio, quandoque procuratur ab ipsis intrusis, quandoque ab ipsorum parentibus. Et de hac specie statuic in sua Romana Synodo Urbanus II. *Quicumque sanè cupiditate parentum, cum adhuc essent parvuli, Ecclesias vel Ecclesiarum beneficia per pecuniam adepti sunt, postquam eas omnino dimiserint, si Canonice in eis vivere voluerint, pro magna misericordia ibidem eos esse concedimus, neque pro hoc factò à sanctis Ordinibus removemus, si aliàs digni inveniantur. Illiusmodi promotio est nullius ponderis: est penitus irrita. Hinc ita promotus obligatur beneficium dimittere citra omnem judicis sententiam. Quia Ecclesiasticum beneficium nunquam possidere potuit sine Canonico titulo. Ille tamen innocens potest ad suum beneficium reassumi: habiturus tunc in Choro & alibi locum, non juxta primam, sed juxta secundam admissionem. Etenim ad similem intrusum, qui Præbendam suam spontè dimiserat, Canonicum rescriptit idem Clemens: *Sed Præpositus & Confratres ibi compatiens de novo te in Canonicum elegerunt, ita videlicet, ut per electionem istam postremum locum in Choro, & in aliis obtineres. Respondemus, ut indulgentia, quam Fratres tui misericorditer tibi fecisse noscuntur, contentus existens, ratione prioris receptionis nihil audeas in ipsa Ecclesia vindicare. Istud Collegium omnino egit, & Clemens omnino rescriptit ex laudato Urbani Canone. Et ipsum idem Pontifex hic extendit ad similes Monachos. Mandat duo. Primum, ut à suo, quod ipsum parentes simonia maculaverant, Monasterio omnino removeantur. Deindè permittit eos in ipsum reponi, si fieri possit sine scandalo fidelis populi.***

Eadem

Eadem de re insigniter ad Stephanum Cantuariensem Archi-Episcopum rescripsit Innocentius III. Nuntius tuus pro parte tua proposuit, quod cum Cantuariensem Diocesim visitans, in Monasteriis & Religiosis locis pullulasse repereris simoniacam pravitatem, ita quod in eis multi pretio sint recepti, qui potius gratis recipi debuissent, imò etiam ad Religionis observantiam invitari. Dubitas igitur, an quia multitudo reperitur in culpa, severitati sit aliquid detrahendum. Nos inquisitioni tuæ taliter respondemus: quod si adversum eos, qui labe hujusmodi fuerint maculati, accusatio coram te canonicè instituta sit, postquam crimen ordine fuerit iudicialiter comprobatum, tam in dantes quam in recipientes canonicæ severitatis exercere ultionem. Quod si de hoc tibi per solam inquisitionem constiterit, eos qui per simoniacam pravitatem in locis talibus sunt accepti, ab illis amotos ad agendam pœnitentiam in Monasteria dirigas ardentiora. Abbatibus autem & Abbatissis, Prioribus, Prælati quibuslibet, & Officialibus eorumdem injungas, pœnitentiam componem. Et donec illam peregerint, eos à Sacrorum Ordinum executione suspendas, injungens Episcopis tuis, ut hanc formam per suas Dioceses sudant observare. Admissi detractionem in archiis Monasterium, ac Admittentis à Sacris Ordinibus suspensionem affirmat esse pœnam Canonum rigore mitiorem: quis igitur est iste rigor? Respondeo esse Admittentis insuper suspensionem ab officio, & Admissi ad recipiendos Sacros Ordines irregularitatem. Forsitan & anathema inflatum à Richardo Archi-Episcopo. Pontifex enim rescripsit pro sola Anglicana Ecclesia, ideoque possit ad ejus etiam singulares Canones respexisse.

Cap. 19. Durissimas hinc crimini pœnas imposuit etiam septima Synodus: In tantum inolevit avaritiæ facinus in Rectores Ecclesiarum, ut etiam quidam eorum, qui dicuntur religiosi, viri ac mulieres, obviscentes mandatorum Domini decipiuntur, & per aurum introitus accedentium, tam ad Sacratum Ordinem, quam ad Monasticam vitam efficiant. Unde fit, ut quorum initium improbabile est, omnia sint projicienda, ut magnus ait Basilius. Neque enim Deo pro mammona servire licet. Si quis ergo inventus fuerit hoc faciens, si quidem Episcopus aut Abbas extiterit, vel quilibet de sacro Collegio, aut desinat aut depônatur, juxta secundam regulam Sancti Chalcedonensis Concilii. Abbatissa verò ejiciatur de Monasterio, & tradatur in alio Monasterio ad subjectionem. Similiter & Abbas, qui non habuerit manus impositionem Presbyteri. Affirmat ac sancit varia. Primò, quod in Sacro Ordine aut Ecclesiastico beneficio, necnon in Monasterii ingressu patratiæ Simoniæ sint ejusdem reatus ac pœnæ. Secundò, quod illi, quorum exordium est improbabile, sint juxta magnum Basilium projicienda omnia: quod eorum promotio aut professio non possit à Divina benedictione nancisci fellicem exitum: etenim à Simonis maligno corde incipiunt, ideoque ipsorum omnia vergunt in perditionem. Tertio, Canon distinguit inter Abbates Presbyteros & Abbates adhuc laicos, aut certe positos in inferiori gradu. Quarto, Episcopum aut Abbatem Presbyterum cogit ad cessandum ab officio: quod si non obedierit, jubet per Superiorem ejici. Et hoc juxta secundum

cundum Canonem Chalcedonensem. Agit hic de solis gradibus Ecclesiasticis, ac simul in solis ipsorum Collatores Episcopos: noster Canon ipsum ampliat ad Professionem monasticam, & Abbates Presbyteros. Istius verba sunt: Gradus sui periculo subiacet. Mandat deponendum. Noster Canon adjicit, quod ante omnem Judicis sententiam obligetur cessare. Quintò, mandat non dumtaxat admissum Monachum, sed etiam admittentem, qui Presbyter non sit, Abbatem, itemque Abbatissam deportari in aliud Monasterium, & subdi perpetuæ pœnitentiæ. Verùm istos Canones nunquam probavit Romana Ecclesia, ideoque hunc in Abbates rigorem nos Latini nunquam agnovimus. Laudata Innocentii III. Synodus ipsum admittit in Abbatissas.

CAPUT IV.

Ostenditur quod Religiosa professione nullum possit apponi temporale pœnam.

Est res exploratissima. Abundè lucet ex adductis testimoniis. Eandem confirmat Francofordiensis Synodus: Audimus quod quidam Abbates, cupiditate ducti, præmia pro introeuntibus in Monasterium requirant, Ideò placuit nobis & Sanctæ Synodo, ut pro suscipiendis in sancto Ordine Fratribus nequaquam pecunia requiratur, sed secundum regulam sancti Benedicti suscipiantur. Hæc vetat quidquam exigi, permittit admitti spontè oblata. Et Magni Caroli ad Monachos Capitula habent: Ut nullus Abbas pro susceptione Monachi præmium querat. Sancti Benedicti regulam insigniter exponit in litteris ad Hervæum inclusum Hoffredus Abbas Vindocinensis; Plus in hominibus diligimus honoratam paupertatem, quam superbiam eorum divitias. Quas si habuerint, respiciendæ non sunt. Habent enim & illa locum suum. Nihil tamen pro faciendis Monachis querimus: sed si quid oblatum fuerit, quia illud Regula suscipi jubet, suscipimus. Ordo siquidem noster exigit, ut tales simus, qui non lucris temporalibus, sed lucrantibus animabus operam demus. Laudata Regula non solummodo permittit, sed omninò jubet suscipi oblata. Censet Renuntiantium opes non esse contemnendas. Ad quartum - decimum decimi sæculi annum Petrus, Romanæ Ecclesiæ ad sanctum Stephanum in monte Cælio Presbyter Cardinalis, ac Innocentii III. per Galliam Legatus, in celebrata apud montem Pessulum Synodo emisit hunc Canonem: *Præcipimus ut nullus in Canonicum aut Monachum admittatur cum aliqua conditione vel pacto, per quod aliquid debeat pro ejus receptione dari.* Hanc Synodum nuper vulgavit Stephanus Baluzius. Ad ejusdem sæculi annum trigessimum octavum Otto Cardinalis, Gregorii IX. Legatus per Angliam, omnibus istic Abbatibus imposuit Lateranensem Canonem laudati Innocentii. Ita habes apud Matthæum Parisiensem. Ipse item Innocentius suis, quas supra adduxi, ad Stephanum Cantuariensem Archiepiscopum litteris addidit hanc clausulam: *Illud tamen gratanter accipi poterit, quod fuerit sine taxatione gratis oblatum.* Notanda sunt verba: *Sine taxatione.* Ad quinti - decimi sæculi finem

Cap. 16.

Cap. 15.

Lib. 4. Ep. 49.

Cap. 17.

finem etiam Trifandus de Salazar, Archi-Episcopus Senonensis, in sua Synodo edidit ingenuum Canonem: *Quia Canonice institutiones, quæ de Simonia loquuntur, distinctè prohibent pro ingressu Religionis ab ipsis ingredientibus, vel eorum nomine quidquam exigi, etiam prætextu cujuscumque consuetudinis, quæ potius dici debet corruptela, omnibus Abbatibus & Abbatissis, Prioribus, & Priorissis, & aliis quibuscumque suademur, quò jura de hac materia loquentia diligenter observent, sic scilicet quòd pro ingressu Religionis pro se vel Monasteriis suis ex pacto vel conventionem nihil recipiant; si autem post ipsum Religionis ingressum aliquid fuerit ab ipsis ingredientibus, vel ab ipsorum parentibus Monasterio ex devotione oblatum, illud recipi minimè prohibemus.*

Hæc Synodus rectè dicit: *Prætextu cujuscumque consuetudinis.* Imitatur Alexandrum III. qui de Simonia damnavit consuetudinem, ex qua nescio qui Monachi triginta, Abbas decem, Familia postulabat duodecim solidos, adserentes hoc esse de consuetudine Monasterii. De cunctis Simoniaci tam secularis quam regularis Cleri exactionibus rectè dixit idem Alexander in Turonensi Synodo: neque sub obtentu alicujus consuetudinis reatum suum aliquis tueatur. *Quia diuturnitas temporis non minuit peccata, sed auget.* Senonensis Synodus etiam rectè addit: *Pro se vel Monasteriis suis.* Nam & laudatus Alexander damnat istam Consuetudinem, ex qua & Monachi & Abbas aliquid pro se exigebant. Ista exactio illis cedebat in jocalia. Erat fedissima consuetudo. Penitus damnanda. Notanda sunt & hæc istius Synodi verba: *Si autem post ipsum Religionis ingressum, &c.* Est sanctum ac in sacris Canonibus laudatum consilium. Verùm repugnat Regulæ sancti Benedicti, ideoque non est authenticum. Etenim de adulto Novitio sanxit Regula: *Res si quas habet, aut erogat prius, aut conferat Monasterio.* Ante professionem. Et de Parentibus parvulum filium ad professionem offerentibus scribit: *Cum oblatione petitionem faciunt parentes, & manum pueri involvant in palla Altaris, & sic cum offerant.* Et hæc agendi forma apud omnes antiquos Monachos fuit solemnissima.

Can. 1.

Cap. 58.

Lib. 7. Indict. 2. Epist. 111.

dat. Nam nec venator feram, nec avem aucups deciperet, vel piscem piscator caperet, si aut illi laqueum in aperto proponeret, aut ille banum esca absconditum non haberet. ... Unde etiam illud certum est, quia etsi Monasteria vel Xenodochia aut quid aliud de pecunia, quæ pro sacris Ordinibus datur, constituentur, mercedi non proficit. Eadem omnia militant in Monastica professione. Quare nihil exigi possit etiam pro ornamentis Ecclesiæ. Ex nulla penitus causa.

De antiquis Baptismi ritibus scribit in illius encomio S. Gregorius Nazianzenus: *Turpe est dicere, ubi est munus, quod propter Baptisma offeram? Ubi splendida vestis, in qua exsplendescam? Ubi ea quæ ad initiatores meos excipiendos requiruntur? Ut in his quoque rebus nominis celebritatem consequar. Valde enim, uti vides, hæc necessaria sunt.* Est ineffectiva in eos, qui ex istiusmodi causis Baptisma differebant. Ex ipsa discimus plura. Primò, quod quisque olim baptizatus baptizanti aut ejus Ecclesiæ offerret amplum munus. Quisque juxta vires suarum facultatum. Secundò, quod quisque suis initiatoribus, nempe baptizanti, ejus ministris, suis susceptoribus, ac aliis amicis exhiberet solemne convivium. Tertio, quod hæc omnia passim censerent necessaria: utique ad popularem honestatem. Quin etiam ex his rebus quisque venabatur celebritatem sui nominis. Hinc qui ista non ha bebant ad manum, differebant Baptisma. Gregorius adjungit & consuetudinis originem: *Salutem nostram lætitia profectui convenit. Ac multò quidem magis, quam carnis amici dies illos quotannis celebrant, quibus vel nati, vel matrimonio juncti sunt, vel nonnen acceperunt, vel cerè inter juvenes conseri caperunt, vel locum aliquem primò incolerunt, vel quacumque tandem alia de causa mortales diem festum agunt.* Hi sunt antiqui mores totius Romani Imperii: Primitivi Christiani primum suæ salutis, seu divinæ suæ Regenerationis diem censerunt longè digniorem. Hinc honorant solemni convivio. Qui mos viguit etiam apud Latinas Ecclesias. Extat enim Gallicanus Canon: *Ut tanto mysterio debita omninò reverentia exhibeatur, Parochos & Ecclesiarum Ministros sedulò monemus, ut manè intra Officia divina, aut mox post ea peracta, cum multa sobrietate & accurata devotione Baptisma administrant, comestiones verò & parvum sobria convivia, quæ quibusdam in locis post Baptisma fiunt, per cunctos Magistratus inhiberi, aut saltem ad moderationem Christianis dignam reduci volumus.*

Orat. 40.

Quidam Episcopi ac Presbyteri videntur istam conviviorem consuetudinem vertisse in jus ac debitum, atque à populis exegisse: Quod enim quidam ipsa etiam à consecratis Episcopis, Abbatibus, & Clericis, item à missis in possessionem Beneficiatis exegerint, est omnibus Canonum peritis exploratum. Et istas exactiones Romana Magni Gregorii, ac aliæ plures Synodi damnarunt de Simonia, ac proscripserunt. Certè ista Baptismalia convivia admittere noluit magnus Basilius. Nec admisit à Neophytis, nec tamen extinxit: sed ipse in Baptizatis exhibuit. Etenim de Josepho Judæo, arte medico, ideoque & opulento, nec non de ejus familia, per magnum hunc Antistitem baptizatis, scribit in ejus vita sanctus Amphilochius, vel quis alter

E anti-

antiquus Scriptor: *Basilus eum adsumpsit, & reduxit ad cubiculum suum, ciboque apposito docuit quæ spectant ad vitam æternam, suo Ovili adiungens novum militem cum uxore & filiis.* Et de S. Episcopo, qui sanctum Epiphanium ac ejus fororem baptizavit, scribit in illius vita Joannes Monachus: *Cum essent participes divinorum ac immortaliæ Sacramentorum, jussit Episcopus eos prandere, similiter & septem dies manere in Episcopatu.* Et de Sabbathi Sancti apud Mediolanensem Ecclesiam consueto officio scribit Beroldus: *Sciendum præterea, quia illi duo custodes, qui porrexerunt aquam & manum Episcopo ad fontes ad lavandum pedes puerorum & ad extergendum eosdem, & tres Custodes majores, qui dederunt Cardinalibus pueros in frontibus, & Offitarius hebdomadarius, qui in Processione portat crucem auream, & Candelarius, omnes isti debent prandere cum Episcopo.* Ad quem locum advertit Josephus Vicecomes: *Verba, debent prandere, pro, prandent, à viro Latine Lingue parum perito posita sunt.* Quidquid sit, omnes per Orientem & Occidentem meliores Episcopi recusarunt hæc prandia à baptizatis accipere: ipsi illa exhibuerunt.

Religiosa Professio est secundum Baptismum. Hocce Elogio decoratur ab antiquissimis utriusque Ecclesie Patribus. Hinc variæ gentes Baptisma convivium etiam in ipsam traduxerunt. Et spontaneam consuetudinem quadam Monasteria verterunt in debitum ac necessitatem. A professoribus aut ipsorum parentibus exegerunt. Testatur hoc in supra adductis, & apud Gregorium IX. sub titulo de Simonia extantibus, litteris Alexander III. *Familia duodecim solidos pro pastu, asserens hoc esse de consuetudine Monasterii, postulavit.* Et istam consuetudinem Pontifex damnavit de Simonia. Attamen non extirpavit. Aut certe illa postmodò revixit. Hinc Urbanus IV. emisit hunc Canonem: *Sancti multorum fide dignorum relatione didicimus, quod in nonnullis Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, & aliis locis religiosis, tam virorum quam mulierum, Ordinum, Regionum, & partium diversarum, detestabilis & à Canonibus reprobata servatus abusus, quod cum persone aliquæ recipiuntur ab eis ad observantiam Regularem, ipsæ temeritate præsumptuosam pastu seu prandia Capitulis & Conventibus ipsarum Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, & locorum, aut pecuniam aut jocalia, seu res alias ipsi Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, & locis, seu Residentibus, ex statuto vel consuetudine, quæ corruptela est potius dicenda, tribuere compelluntur. Ex quibus decori Ecclesiasticæ & immaculatæ Religionis detrahatur. Quamplures etiam, tam execratione hujusmodi criminis, quam expensarum onere, à sacræ Religionis Proposito retrahuntur. Ipsæque Ecclesiæ, Monasteria, & loca famulantium Deo consuetis numeris manens destituta. Et in multorum fidelium mentibus scandalum generatur. Hunc pestiferum morbum Pontifex variè exagitat, & concludit: *Apostolica autoritate districte inhihemus, ne tam à maribus quam à mulieribus, volentibus ingredi Religionem, Ecclesias, Monasteria, Prioratus, domus, seu loca, in earundem personarum receptione, aut ante vel post illam, quoscumque pastus, prandia, seu canas, pecunias, jocalia, aut res alias, etiam ad usum Ecclesiasticum, seu quemvis piissimum alium deputata vel deputantur.**

da, directè vel indirectè petere, vel exigere quoquo modo præsumant, sed eos potius cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu & vestitu, sicut alias personas suarum domorum & locorum, sincera charitate pertractent. Illa dumtaxat, quæ persone illæ ingredienti purè & spontè, & plena liberalitate, omnique passione cessante, dare & offerre voluerint, cum gratiarum actione licitè recepturi.

Pontifex prohibet varia. Primò, quosvis pastus ac convivia. Deindè quævis jocalia, Tertiò quascumque exactiones. Etiam illas, quæ fiunt non pro Monasterio, sed in gratiam Præfecti, Etiam quæ fiunt ad ornatum Ecclesie, aut quemvis piium usum. Addit: *Quamvis sit eis à jure prohibitum.* Affirmat hanc suam Sanctionem non esse novam, sed hausitam ex antiquis Canonibus. Ad ipsos innovandos. Et adducit varias suæ Constitutionis rationes. Prima est, quod per istas exactiones detrahitur decori Ecclesiasticæ ac immaculatæ Religionis. Secunda, quòd quidam veri fideles istud crimen detestentur, quidam reperire nequeant tantas impensas, ideoque ab ingressu Religionis divertantur. Hæc posterior ratio quosdam olim terreat à baptismo. Ita jam audivimus à sancto Gregorio Nazianzeno. Tertia ratio est, quòd ex hoc fonte quadam Monasteria non habeant competentem numerum, ideoque ab ipsis non expleantur debita Officia. Addi possent & aliæ rationes. Prima est, quòd ista exactio frequenter faciat impingi in Apostolicum Canonem: *Et confunditis eos qui non habent.* Uti olim in Baptismo, ita hodie in Regulari professione quisque vult consequi celebritatem nominis: suam famam non ledere. Hinc etiam modici cives nolunt istud prætermittere, ideoque se exhauriunt. Et dum ambiunt servare, impelluntur lacerare famam Monasteriorum. Secunda ratio est, quòd neophytus Regularis diem suæ professionis, quem totum Domino Deo per ferventissimam pietatem oportet consecrari, per ista convivia quandoque prophanet, maculetque suos novos natales. Tertia ratio est, quòd ista exactio inutilis ac ineptas quandoque personas inducat in Monasteria, quæ ipsorum in matrem Ecclesiam onera non possint explere. Quæ postmodò laxent omnem disciplinam.

Intereim Urbanus etiam Pontifex istam diem non vetat exhilarari. Solummodò mandat hoc fieri secundum faciem Sanctorum regulari cum temperantia, & citrà omnem exactionem. Hanc damnat de Simonia, & variè ac durè castigat. Prima pœna est: *Si sint singulares persone, tam dantes quam accipientes, excommunicationis sententiæ subjacere decernimus.* Si sit Capitulum aut Conventus, eos supponit suspensioni. Excommunicationem accepit à septima Synodo. Secunda pœna has censuras reservat Sedi Apostolicæ, ac in solo mortis articulo permittit ab aliis relaxari. Quòd omnem hanc Simoniam sibi absolvendam semper reservaverit Romana Ecclesia, lucet ex finali Capitulo ad istum titulum. Est enim species hæresis, cujus absolutionem antiquissimi etiam Canones reservant Sedi Apostolicæ. Urbanus Pontifex adjungit aliquas gratias. Primò permittit, ut omnes ista Simonia usque tunc maculati absolvantur per Episcopum. Supponit ipsos esse excommunicatos, aut suspensos.

Securæ

Secundò permittit, ut etiam dispensari possint ad permanendum in suo Monasterio. Affirmat etiam per hanc Simoniam incurri reatum expulsionis ex proprio Monasterio. Tertiò permittit, ut omnia usquetunc exacta ac recepta permaneant Monasterio, dummodò tamen communi usui sint applicata, aut applicentur. Proindè Abbas, & quivis alius, quæ pro se acceperant, debebant traducere in communem usum. Pontifex supponit ista omnia esse obnoxia restitutioni. Uti que in pauperes, aut alias pias causas.

CAPUT V.

An nullo in casu liceat aliquid ab ingredientibus exigere?

Lib. 2.
cap. 15.

PRIMA quæstio est, an ob Monasterii inopiam non liceat quiddam exigere? Rationem dubitandi facit supra adductus Innocentii III. in Lateranensi Synodo Canon: *Paupertatis prætextu volentes hujusmodi vitium palliare.* Respondeo, Canonem exponi à Jacobo Cardinale de Vitriaco, uno ex Patribus istius Concilii. Laudat Cisterciensem Ordinem, deplorat depravatos sui sæculi mores, atque prosequitur: *Deo devotæ virgines, & sanctæ mulieres, fervore Spiritus & desiderio femineum animam exuentes, evadentes mundi naufragium, ad tranquillum Cisterciensis Ordinis portum, assumpto regulariter habitu transferunt. Aliis enim Monialium Congregationibus, propter nimiam vitæ dissolutionem, securè se committere non audebant. Ad tantam enim corruptionem & defectum claustrales mulieres ubique ferè deveniant, quòd ad eas tutum refugium non habebant. Quam enim periculosum sit & difficile, inter impudicas castitatem conservare, nemo dubitat, qui talium mulierum mille artes & maleficia non ignorat. Sed & passim & publicè pro miserabili Monasteriorum ingressu pecuniam exigebant, allegantes suam paupertatem, & de Simonis crimine pessimo non curantes. Dominationis in negotiationis forum convertebant. Itæ Moniales vivebant sine disciplina, ideoque omnia ipsarum bona cadebant in pertusum sacculum. Et talem paupertatem Simonia non levat, sed auget. Hinc laudata Lateranensis Synodus rectè dixit istius exactionibus non esse titulum, sed prætextum, ideoque ipsas esse plenè simoniacas.*

Hinc superest quæstio, an vera disciplinati Monasterii paupertas sit legitimus titulus ad aliquid exigendum? Respondit in sua Oxoniensi Synodo Stephanus, sanctæ Romanæ Ecclesie Presbyter Cardinalis, & Archi-Episcopus Cantuariensis: *Statuimus ut de cætero pro receptione alicujus in domum Religionis, pecuniam aut quiddam aliud extorquere non præsumant, adeò ut si præ paupertate domus debeat vestire seipsum, prætextu vestium ultra justum pretium earum ab eo penitus nihil recipiatur.* Et Ludovicus à Guyssa, Cardinalis item Presbyter, & Rhemenfis Archi-Episcopus statuit in sua Rhemenfi Synodo: *Qui pro Religionis seu Monasterii ingressu aliquid extorserit, Simoniacus esse censetur. Nam licet opes Monasterii sint adeò tenues, ut vix ingredientem alere queant, eumque oporteat aliquando pro alimentis & vestibus aliquid Monasterio conferre, tuta conscientia, modò id non fiat ante votorum emissionem; tamen ut deinceps omnis nequitia amputetur occasio.* Synodi Tridentinæ. *Christi Lupi Opera Tom. XI.*

dentine Decretis admoniti statuimus, ne deinceps in quibuscumque Monasteriis major Monachorum vel Monialium numerus admittatur, quam qui ex propriis redditibus Monasterii, vel elemosynis assuetis educari queat. Approbamus tamen & laudamus elemosynas, etiam copiosas, ab ingredientibus spontè oblatas.

Affirmat primò, quòd ob Monasterii paupertatem exigi possint non tantummodò prima vestimenta, sed & perpetua alimenta. Quod ipsius docuit Magnus Papa Gregorius in litteris ad Sabinianum, suum Constantinopoli Diaconum Lib. 7. Apocryfiarium: *Domino Romano etiam dicendum Ep. 1. est, quia Catellus Palatinus substantiam ejus, quantum Virigantinus dicit, malè exterminet. Cui vix potui imponere, ut expensas eidem Virigantino in Monasterio, in quo lectioni vacat, & laborare non potest, parum aliquid de substantia Matris suæ dare debuisset.* Virigantinus videtur more consueto fuisse ingressus Monasterium: videlicet ad laborandum, atque ita victum suum lucrandum. Verùm professus maluit literis vacare, ideoque manibus operari non potuit. Hinc ipsi ex materna hæreditate Magnus Gregorius jussit dari alimenta. Et quidem violenta juris via per Illustris Romanum, sub Imperatore Mauricio, Magistrum officiorum. Præfata Rhemenfis Synodus secundò affirmat istiusmodi exactionem fieri tuta conscientia. Etenim uti Episcopus, antequam ad Clerum admittat & consecret, ita & Abbas, antequam suo pauperi profitemem Cœnobio incorporaret, potest exigere patrimoniale titulum, seu alimenta. Quod etiam verum est, dum pro certo numero dotatum Monasterium admittit supernumerarios. Attamen horum alimentatio: est temporalis: quòdvisque ex supernumerariis fiant numerarii. Ita se habet rei natura. Verùm Tridentina Synodus sanxit aliud, mox exponendum. Rhemenfis Synodus affirmat tertio: *Modò id fiat ante votorum emissionem.* Ita legunt non dumtaxat Ludovicus Odesun, sed etiam Philippus Labbeus & Gabriel Costantius. Est lectio suspensa. Videtur legendum: *Modò id non fiat ante votorum emissionem.* Videtur hæc Synodus ista sumptibus ex Synodo Triflandi de Salazar, Archi-Episcopi Senonensis: *Si autem post ipsam Religionis ingressum fuerit aliquid ab ipsi ingredientibus, vel eorum parentibus, Monasterio ex devotione oblatum, illud recipi minime prohibemus.* Et quidem quod post professionem aliquid ab opulento recipi, & à paupere Cœnobio possit exigi, docet adductum exemplum ex Magno Gregorio. Et fateor istam oblationem ac receptionem esse magis liberam, minusque suspectam. Ut tamen & antè fiat, distictè permittit, imò mandat Regula sancti Benedicti. Eadem est ratio istius exactionis. Expedi ipsam fieri ante professionem. Nam & Episcopi patrimoniale titulum non à consecratis exigunt Clericis, sed à consecrandis. Quartò affirmat istiusmodi exactiones interdicti à Tridentina Synodo, ideoque deinceps non licere. Affirmat licere ex naturali ac Divino jure, verùm isto Ecclesiastico prohiberi. Et adjungit prohibitionis causam: *Ut deinceps omnis nequitia amputetur occasio.* Nempè ne quæ paupertatem prætextat in titulum, atque ita patret Simoniam. Ex simili causa Eliberinum Concilium

eilium vetuit Baptismi tempore nummos in Sacrum fontem conjici à baptizatis, susceptoribus, aut assistentibus. Eadem de causa Annatas fuisse sublatas à Basileensi Concilio ad Eugenium IV. Pontificem scripsit Julianus Cardinalis Cæsarius.

Cap. 3. Audiamus Tridentinum Decretum: *In Monasteriis & domibus, tam virorum quam mulierum, bona immobilia possidentibus, tantus numerus constituitur, ac impostum conservetur qui vel ex redditibus propriis Monasteriorum vel ex consuetis elemosinis commodè sustentari possint.* Est Decretum de sumptibus ex Bonifacii VIII. sexto Libro ad titulum de Regularibus: *Districius inbibemus, ne in Monasteriis non mendicantium, aliquæ recipiantur de cætero in sorores, nisi quot poterunt de ipsorum Monasteriorum bonis seu proventibus absque penuria sustentari. Si secus actum fuerit, irritum decernentes.* Tridentina Synodus hoc Decretum partim extendit, partim contraxit. Extendit ad omnia generatim Monasteria: etiam Virorum. Etiam Mendicantium, hinc adjunxit *ex redditibus propriis Monasteriorum, vel consuetis elemosinis.* Contraxit & circumduxit adjectam à Bonifacio professionis nullitatem. Adversas Tridentino Concilio professiones nemo jam censet nullas. Bonifaciani Decreti virtus aut nunquam recepta fuit in mores, aut jam pridem evanuit. Galliarum Regnum istas Constitutiones nunquam admisit.

Tridentinum Decretum nititur ac fulcitur antiquissimis Canonibus. Etenim noster sanctissimus Apostolus ac Martyr Bonifacius habet in suis selectis Capitulis: *Ut plures non mittantur in Monasteria Canonicorum atque Monachorum, sive Puellarum, quam sufficere possint.* Et hanc Constitutionem innovavit tertia Turonensis Synodus: *Ut in Monasteriis Canonicorum, Monachorum, seu*

Cap. 15. *Puellarum, majorum hominum numerus non admittatur, quam facultas Monasterii possit sufficere.* Ipsam etiam Magnus Imperator Carolus admisit in sua Capitularia: *De congregationibus superfluis, ut nullatenus fiant, sed tantis congreget quis, quantis consilium dare potest.* Et Gerardus Comes inter alias fundatis à se Vizeliacensis Monasterii conditiones posuit & hanc: *Sed & rerum quantitas in suscipiendis Fratribus, seu Sororibus semper attendatur, ne superfluo numero Congregationes ipsæ (quod absit) fortè gravata dilabuntur.* Et Nicolaus I. Pontifex Confirmationis Diplomati adjecit: *Sed & modus in numero Congregationis adeò conservetur ut nec pluralitas penuriam, nec paucitas inhabitantium destitutionem loci inducere valeat.* Habes hæc apud Hugonem Pictavinum in Chronico istius Monasterii. Decreti sensum insigniter aperit ac tradit Aquisgranense sub Ludovici pii Imperio Concilium: *Cavendum summopere præpositis Ecclesiarum est, ut in Ecclesiis sibi commissis non plures admittant Clericos, quam ratio finit, & facultas Ecclesie suppetit. Ne si indiscretè & extraordinariè plures aggregaverint, nec ipsos gubernare, nec cæteris Ecclesie necessitatibus, ut oportet, valeant administrare. Sunt namque nonnulli, vanam gloriam ab hominibus captantes, qui numerosam Cleri Congregationem volunt habere, cui nec animæ nec corporis curam solatia exhibere. Hi namque taliter aggregati, dum à Prælati stipendia necessaria non accipiunt, neque Canonicum servant*

Lib. I. cap. 112. *ordinem, nec Divinis Officiis insistant. Clausura, Societatemque cæterorum relinquentes efficiuntur vagi & lascivi, gula & ebrietati, & cæteris suis voluptatibus dediti. Quidquid sibi libitum est, licitum faciunt. Proinde Præpositis solertiter providendum est, ut in hoc negotio modum discretionis teneant. Scilicet, ut nec plus quam oportet, & possibilitas Ecclesie suppetit, in Congregationem admittant, nec eos, quos rationabiliter gubernare possunt, causa avaritiæ abjiciant.* Certè in Monasteriis ubi Fratribus non dantur necessaria ac sufficientia, & ista vitia, & omnium ipsorum radix proprietas non possunt non grassari. Hæc ipsum Decretum voluit evulsa. Ipsum innovavit Tridentina Synodus, ideoque habuit eundem scopum. Hunc præfata Rhemenis Synodus non plene attigit.

Hinc Augustinus Barbosa circa Tridentinum Decretum proponit hanc quæstionem: *Cum expletus est numerus personarum Religiosarum, quæ ali possunt ex annuis redditibus Monasterii, an possit aliqua sufficienter dotata cum sua dote supra illum numerum admitti?* Et responderi partem affirmativam defendi à Martino Navarro, aliique scholarum Doctoribus. Et in Collectaneis adducit tres insignes Eminentissimorum Dominorum Declarationes. Prima est: *Moniales, Velatæ, aut Conversæ, supra numerum non recipiantur, nisi obtemperata Sacra Congregationis licentia. Et quoad Velatas supernumerarias servari debent conditiones in Licentia contentæ.* Secunda est: *Moniales, quæ de licentia Sacra Congregationis recipiuntur supra numerum in quolibet Monasterio constitutum, non subrogantur in locum earundem decedentium intra numerum. Nec impediunt, quin aliæ in locum earundem demortuarum intra numerum recipi possunt. Imò eadem sic supra numerum receptæ, ad hunc effectum ne impediunt hujusmodi loca, remanent semper supernumerariæ, licet in cæteris nihil ab aliis differant, & in omnibus æquales esse debeant, juxta cujuslibet Monasterii institutum.* Tertia est: *Monialium in singulis Monasteriis, etiam curæ Regularium, seu Militarium subjectis, ordinari debent certum numerum juxta cujusque Monasterii facultates præscribere. Et si quæ supra statutum numerum recipiantur, duplicem elemosinam adferre. Duplicitatem autem elemosinæ nomine intelligi semper debet duplicata summa ejus, quæ in receptione cujusque Monialis intra numerum in quolibet Monasterio constitutum erogari pro tempore consueverit.*

Ex his discimus plura. Primò, quòd Tridentina Sanctio non veteri admitti supernumerarios. Secundò, quòd etiam numerariæ Moniales soleant conferre elemosinam. Tertio, quòd supernumerariæ debeant conferre elemosinam duplicem. Quarto, quòd ista elemosina seu alimentitia dos, quoniam supernumeraria Monialis non transit in numerariam, debeat esse census ad totam vitam. Quintò, quòd possit exigi. Etenim sine ipsa Monialis non possit admitti. Tridentina Synodus Regulares personas, uti noluit premi inopia, ita nequaquam noluit auferri. Hinc & præfata Rhemenis Synodus probavit ac laudavit copiosas etiam elemosinas conferri ab ingredientibus: utique ad Monasterii substantiam, ideoque & ad numerum augendum. Ista postulanda à sacra Congregatione facultatis necessitas non viget in Gallia aut Belgio. Nec item

rigidus

rigidus fratrum aut fororum numerus. Et hinc calamitosis hinc bellorum temporibus, dum opulentiorum etiam Cœnobiorum facultates sunt abrasæ, possint item ab his exigi dotalia alimentitia. Necessarius enim numerus non potest diminui. Ita clamant cuncti Canones. Attamen Præfati debent ex fide agere. Etenim avaritiæ iniquitas possit sibi ipsi faciliter mentiri.

Cap. 16.

A Tridentina Synodo habemus & aliud huc spectans Decretum: *Sed neque ante professionem, excepto victu & vestitu, Novitii vel Novitiæ, illius temporis, quo in probatione est, quocumque prætextu, à parentibus, vel propinquis, aut Curatoribus ejus Monasterio aliquid ex bonis ejusdem tribuatur, ne hac occasione discedere nequeat, quòd totam vel majorem partem substantiæ suæ Monasterium possideat; nec facile, si discesserit, id recuperare possit. Quin potius præcipit sancta Synodus sub anathematis pœna dantibus & recipientibus ne hoc ullo modo fiat. Et ut abeuntibus ante professionem omnia restituantur, quæ sua erant. Non dumtaxat pauperibus, sed & opulentis Monasteriis permittit, ut à Novitiis, adeoque & à profecturis exigant vestitum, & victum Novitiatum. Etenim Novitius necdum est incorporatus Monasterio, ideoque necdum habet jus istorum accipiendorum. Est antiqua disciplina. Etenim Pachomianorum, qui nec vestitum exigebant, imò nec admittentur à Novitiis, disciplinam Joannes Casianus, alique notant fuisse singulare. Horum interium omnium exactio, licet legitima sit, misceri non possit cum ipsa admissione ad Monasterium. Exactio est quid daturatum adinstar contractus antenuptialis. Persona, si apta judicetur ad divinæ Majestatis ac Monasterii officia, debet purè admitti: postmodò dispici de ejus vestimentis ac alimentis. Hinc Trinitandus de Salazar Archiepiscopus Senonensis, & Ludovicus à Guyfia Archi-Episcopus Rhemenis statuerunt hæc fieri post professionem. Notanda est superius laudata Magni Gregorii justio circa Virgantium Monachum. Ipsius quod studere quam laborare mallet, hæres sanctissimus Pontifex coegit ad alimenta. Mendicantium Ordines obligantur ad studia; obligantur, utpotè novissimum militantis Ecclesie subsidium, ardere ac lucere. Et quædam ipsorum Cœnobio juniores fratres præ inopia non possint in studiis alere. Consuevit enim esse aliquis numerus. Hinc pro studiorum tempore possint exigere alimenta. Attamen & hic videndum est, ne iniquitas sibi ipsi mentiatur.*

Discutitur Doctrina Theodori Balsamonis, Patriarchæ Antiocheni,

CAPUT VI.

Discutitur Doctrina Theodori Balsamonis, Patriarchæ Antiocheni,

Lib. I. cap. 118. *licet Schismaticus, tamen magnus hic ac eruditus Græcorum Doctor scribit ad quintum Canonem septimi Concilii; Quando quis piam suam spontè in Ecclesiam res aliquas tulerit, quas & qui accipiunt, &c. citra ullum præjudicium accipiunt, & qui dant, in pœnam non incidant. Si quis autem ab initio non ita liberali & spontè suscepta voluntate, sed ut ordinetur, vel in Clerum admittatur, vel aliquo alio modo in Ecclesia eligatur, oblationem fecerit, is qui talis est, puniatur.* Affirmat quòd Episcopi in eligendis & consecrandis Clericis, itemque Ecclesia in eligendis Episcopis non possint spem & oculos dirigere in ipsorum temporalia, nec eligendi ipsa ex ambitu promittere: hanc promissionem esse omnino Simoniam. Nempè tunc quidam omnes suas possessiones promittebant Ecclesie, atque ita evehebantur. Ex his Theodorus profectur: *Nota hæc propter eos, qui tenduntur in Monasteriis cum pecuniarum largitione, & propter eos qui Deo sua sponte oblationem faciunt. Eos autem, qui pecuniis in externis Monasteriis jus fraternitatis acquirunt, Canonibus non teneri existimo, quòd non sit vituperanda alimentorum acquisitio.* Per fraternitatis jus seu Adelphata intelligit translationem ad aliud Monasterium. Antiqui omnes ante fratrum Mendicantium ingressum Monachi profectantur stabilitatem in loco: & Græci & Latini. Quandoque autem ex causis oportebat transferri quempiam. Fiebat duobus modis. Primò, per incarnationem seu adfiliationem in Matriculam alterius Monasterii. Secundò, per solam commorationem. Nempè Prælatum suum subditum faciebat commensalem in alieno Monasterio, ac illic emebat ipsius alimenta. Aut parentes id faciebant pro filio. Hujusmodi translationem Theodorus appellat Adelphata. Et affirmat posse emi ac vendi. Rectè. Etenim hæc fraternitas non est Monachale Beneficium: est mera habitatio, & præstatio alimentorum. Est merum temporale, ideoque palam cadit in pacta.

Eadem de re idem Theodorus scribit ad decimum nonum istius Concilii Canonem: *Dixerunt quidam hæc, Monasticam Simoniam, ac ejus pœnas, locum habere in Monasteriis, ubi communiter vivitur, quæ cœnobio dicuntur, sed non in Cellulariis, eò quòd in fraternitatem recepti victum emant, non tamen jus tonsuræ vel Clericatus. Audiverunt autem id in omnibus Monachis intelligi, eò quòd Monachorum & Monasteriorum non sit differentia ex Canone.* Nos Latini habemus triplicis generis Monasteria: Abbatias, Prioratus, & Cellas. Eadem habent & Græci. Eorum Præfectos appellant Archi-mandrites, Heghumenos, Martyrarios. Habuerunt & Prioris titulum: Eundem cum titulo Archimandrite. Habuerunt & Exarchos, quos nos Latini appellamus Præfectos Generales aut Provinciales. Mediis Ecclesie sæculis inter ista Græcorum Monasteria fuerunt plures differentie. Harum una fuit, quòd Majorum, quibus Archi-mandrite aut Heghumenus præerat, Cœnobiorum fratres possent; cellularum incolæ non possent initiari sacris Ordinibus. Hinc Theodori Balsamonis tempore quidam censuerunt istorum dumtaxat, non horum admissionem esse capacem Simonie. Quod nempè soli isti per professionem acquirerent jus tonsuræ seu Clericatus. Eorum opinio fuit discussa per nescio quam Synodum, & damnata. Et optimo jure. Etenim ipsa citra quemvis ad factos gradus respectum professio est res sacra: est species Ecclesiastici Beneficii. Hinc est etiam materia Simonie. Et hic manifestè est sensus septimi Concilii. Etenim Simoniam patrarit ac omnes ejus pœnas in-

E 3

dalosam, ideoque penitus circumducendam. Lucet ex hisce verbis: *Quid mihi post digressum nostrum diu cogitanti placuerit accipiat Sanctitas Tua. Et si tibi quoque placet, jam literæ, quas ad eos communi nomine scripsi, sine dilatione mittantur.* Et rursum ex his verbis: *Proinde, obsecro te, ut epistolam, quam eis communi nomine scripsi, subscriptam non differas mittere.* Huc faciunt & hæc verba: *Nam cum quisque ad Monasterium convertitur, si veraci corde convertitur, illud non cogitat, maximè admonitus, quantum malum sit. Si autem fallax est, & sua querit, non quæ J. C. non habet utique charitatem.* Est obscura oratio. Existimo hunc esse sensum: qui Monasteria intrant, simpliciter intrant, & passim non cogitant de suis bonis. Præsertim non cogitant de sua evectioe in Clerum. Quia ipsa cupiditas est pessimum virus Monasticæ humilitatis. Longè minùs cogitant, an in Clerum evectus sua bona relicurus suo Monasterio, an secum tradurus. Qui talia cogitant, sunt carnales, & non habent charitatem. Huc tendunt etiam sequentia verba: *Huc accedit, quia illud, sicut jam collocuti sumus, deinceps vitari potest, & agi cum eo qui convertitur, si non putat admitti ad societatem Fratrum, antequam se omnibus illis impedimentis exuerit, & ex otio tendatur, cum ejus res esse desiderit.* Sensus est: sanciri poterit, ut deinceps nemo profiteatur, nisi prius de suis rebus, & quidem ex otio, seu maturo consilio disposuerit. Sic nullus restabit locus istiusmodi quæstionibus. Hinc intelliges & hæc verba: *Propter ipsum dimidium illi, quorum conversionis volumus ut hoc exemplo secum agatur, rerum suarum venditionem per moras illas excusatorias dilaturi sunt.* Alipius ex Augustini sententia dixerat sequi & fieri, ut Converteri passim ante professionem de suis rebus non disponerent. Quia nempe sciebant sibi remanere dominium. Et ita omnino erat. Augustinus reponit istud ipsum sequi ex Alipii sententia, quæ volebat solum dimidium transire in Monasterium. Sic enim ille sensit. Noranda sunt & hæc Alipii verba: *Cavendum est, ne cum rem dubiam emendari volumus, majora vulnera faciamus.* Et hoc Augustini responsum: *Mirum si de re dubia est totius plebis tam grande scandalum, &c.* Ambo profitentur utramque dubiæ seu probabilis opinionis partem posse adsumi in praxim, nisi aliud mandet scandalum pusillorum.

Lib. 5.
cap. 7.

Sanctus Augustinus rectè dixit sancti Alipii sententiam posse evadere liquidam & apertissimam. Etenim jam talis evasit. Imperator Justinianus jam pridem sanxit, & omnis sub cælo Ecclesia admisit omnia Converterum bona per professionem transire in plenam ac liberam proprietatem Monasterii. Hinc illa, etiam dum Professus transit aut transfertur ad aliud, seu ejusdem seu diversi Ordinis, Monasterium, firma maneat ad primum. Ita disertè sanxit præfatus Imperator in scripra ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum Novella Lege: *Si relinquens Monasterium, in quo conversionem habuerit, ad aliud transeat Monasterium, etiam si quidem ejus substantia maneat, & vindicetur à primo Monasterio, ubi abrenuntians banc reliquit.*

Vulgaris lectio habet: *In quo conversionem habuerit.* Est manifestum mendum. Legendum est, *Conversionem.* Eadem lex Monachorum translationes rigidissimè vetat, ac impediri jubet per quosvis Archimandritas atque Episcopos, ideoque quibusdam videtur hæc sanxisse in pœnam.

Eandem Constitutionem firmat in Novella Lege ad Petrum Officiorum Magistrum: *Si Monachus reliquerit suum Monasterium, & in aliud ingreditur, quasque res tempore, quo Monasterium dereliquerit, habere videbitur, proprio Monasterio, in quod ab initio conversus est, eas competere jubemus.* Quod ipsum valere jubet dum apostata Monachus ad pœnitentiam detruditur in aliud Monasterium. Et adjungit: *Res, quas postea, utique post apostasiam aut translationem, habuisse probatus fuerit, Monasterio, in quod mittitur, jubemus competere.* Istud ipsum in Basilicarum Legum Synopsi habet Michael Attalates: *Si Monachus reliquerit Monasterium suum, & in aliud abierit, si qua res id temporis, quo Monasterium reliquit, habere potuerit, eas ad primum illud Monasterium, quod ab initio fuit ingressus, pertinere jubemus.* Etiam Leo & Constantinus, Sapientes Augusti habent in selectarum legum compendio: *Si Monachus, relicto proprio Monasterio, ad aliud se contulerit, si qua bona illo tempore, quo Monasterium reliquerit, habuisse compertus fuerit, ea Monasterio, in quo ab initio fuit, tradi jubemus.* Septima Synodus de apostatantibus adjungit: *Nisi fuerit culpa prælati.*

Tit. 3.

Tit. 9.

Can. 19.

Est antiqua etiam Latinæ Ecclesiæ Regula, ex qua magnus Imperator Carolus formavit hoc Capitulum: *Si Monachus Monasterium suum dimiserit, omnia bona ipsius, & quæ in Monasterium introducit & quæ non introduxit, dominio Monasterii sint, & ipse officio Præsidis servare cogatur.* Si verò Monachus ad aliud Monasterium migraverit, substantiam ejus prius Monasterium possideat: & in alio Monasterio ipse non recipiatur. Prior in apostatas, posterior Capituli pars sancit in transeuntes. Et sancit in utriusque pœnam. Videtur non sancire in translatos. Quidquid sit, Regulam de translatis etiam intellexit, & ipsam in longè alia ratione fundavit Venerabilis Stephanus, sanctæ Genovefæ Abbas apud Parisienses, ac postmodò Tornacensium Episcopus, scribens ad Abbatem sancti Dionysii: *Desiderium Fratris H. Canonici nostri, cupientis ad Monasterium vestrum transire, nec commendare volumus, nec reprehendere audemus, illi omnia reservantes, qui tempore retributionis appendet merita singulorum in pondere & statera, sed ut vestræ petitioni & ardentissimæ illius satisfaciamus voluntati, liberum & absolutum vobis eum concedimus, salva nobis elemosyna domus, quam ipse & mater sua Ecclesiæ nostræ contulerunt, ut vobiscum in habitu Monastico deserviat, & ex eo fructum captat Beatus Benedictus, cui sacræ Religionis primitias sanctus contulit Augustinus.* Prioris Monasterii jus fundat in datis primæ conversioni primis institutionibus.

Ep. 151.

Aliud fundamentum adducit sanctus Anselmus, adhuc Abbas Beccensis, de nescio quo

Clerico, qui ex alterius Monasterii novitatu adductus Beccum, ac ibidem professus repetebarur à priori Monasterio, scripsit ad ejus Abbatem: *si prædictus Clericus nobiscum manserit, & res ejus, quas prius, sicut seipsum, nobis dedit, quam apud vos petitionem & votum Monachi faceret, retinere volueritis, nullam à nobismet calumniam sustinebitis.* Nempe Monasterium illud in fratris, qui dumtaxat Novitius fuerat, bona nullum jus acquisiverat: hinc Anselmus illa licet omnia remitteret dixit ad suum Cœnobium spectare. Quia huic per professionem ille, & se & sua dederat. Hæc donationes sunt distinctæ, ideoque licet per professi translationem prima solvatur, solvi non debet & secunda. Hanc leges & Canones, ut & primæ solutioni impedirent, noluerunt solvi.

Lib. 18.
cap. 6.

Idem censuerunt & sanxerunt antiqui Hybernorum Canones: *Si quis commendaverit animam suam, & corpus, & omnia quæ habet, Deo & Principi, id est, Abbati sancto, & si postea exierit ad alterum Abbatem, & commendaverit illi animam suam, & omnia quæ possidet, cujus erunt hæc omnia? Priori utique Abbatis omnia sua.* Si tamen votum ejus illo vivente non tacuit. Novissimo verò Abbati relinquatur & corpus ejus, & vestimentum, & equus, & vacca. Vel si tanti honoris fuerit, duo equi cum curru, & ornamentum sui lectuli, & vas de quo biberat. Tamen prior Abbas offerre pro animæ sui Monachi discedentis ab eo debet. Hic memorati Hybernorum mores sunt suo loco exponendi. Hæc verba, si tamen votum ejus &c. edicunt quod prior Abbas debuerit secundò suum jus ante transeuntis Monachi mortem insinuare. Spectat hoc ad solos Hybernorum mores, qui nunquam subfuerunt Romano Imperio, ideoque ejus leges ignoraverunt.

CAPUT VII.

An antiquus Ecclesiæ Canon aut mos omnia professa Monachi bona per professionem devolveret in firmam proprietatem Monasterii?

Respondeo circa hoc olim fuisse varios variarum Regionum ac Ecclesiarum mores. Etenim partem affirmativam constanter docuit Magnus Basilus. Ejus verba adduxi superius. Quare videtur non dubitandum, quin ista consuetudo obtinuerit per omnem Ponticam Diocesim. Eadem viguit apud alias Ecclesias, & Latinas & Græcas, verum cum aliqua formidine, & plurium contradictione. Ita fuisse in Africa, abundè nos docet jam exposita contentio inter sanctum Augustinum ac sanctum Alipium. Alipius constans tuebatur sancti Basilii sententiam, & ipsam Augustinus non damnabat, sed tamen censebat dubiam. Etiam multi censebant oppositum: & his ille in praxi se conformabat. Hinc permittit Privato Monacho Fratrem Æmilianum succedere: Quod ipsum volebat etiam à Fratris Honorati hæc edibus, & generatim à cunctis fieri. Quæ ejus mens lucidissimè pater etiam ex secundo termone de communi vita Clericorum. Omnes suos, licet jam professos, Regulares Clericos istic donat libera facultate, imò & co-

git ad disponendum de suis bonis: *Sunt qui de Tom. 10. sua qualicumque paupertate, quod statuerant, nec Hom. dum fecerunt. Hi sunt Valeus Diaconus, & Patri- 50. de cius nepos meus Subdiaconus. Matris vita impedie- diverf. bat, quia inde vivebat. Expectabatur in illo etiam legitima ætatis accessus, ut quod faceret, firmissime faceret. Nondum autem fecit, quia ipsos agellos habet cum suo Fratre communes, & sub indivisa eos possident.* Proinde professus tunc Clericus aut Monachus solum suarum possessionum usum transferebat in Monasterium, proprietatem pleno sibi jure retinebat. Transferebat usum: quia vitam communem ac paupertatem professus nequit administrare. Poterat tamen de proprietate disponere: & inter vivos, & per extremam voluntatem. Etiam excludere proprium Monasterium. Hinc Augustinus scribit de suo Presbytero Leporio: *Vobis dico qui fortè nescitis: Nam vestrum plurimi sciunt presbyterum Leporium, quamvis sæculi natalibus clarum, & apud suos honestissimo loco natum, tamen jam Deo servientem, cunctis quæ habebat relictis, inopem suscepti. Non quia nihil habuit, sed quia jam fecerat quod lectio ista persuadet. Hic non fecit, sed nos scimus ubi fecit. Unitas Christi & Ecclesiæ una est, ubicumque fecit bonum opus, pertinet ad nos, ut sibi congaudeamus. Hortus est unus, ubi novissis, ibi Monasterium suis constituit, quia & ipsi Deo serviunt. Ille hortus ad Ecclesiam non pertinet, nec ad ipsum. Et dixerit aliquis, Ad quem? Ad illud, quod ibi est, Monasterium.*

Hinc discimus plura. Primò, quod Leporius jam Monachus de suis possessionibus disposuerit. Eratenim tunc Deo serviens. Hic titulus erat tunc consuetus Monastico Proposito. Secundò discimus, quod ex suis bonis fundaverit novum Monasterium. Tertiò quod ipsum fundaverit in borto. Hoc est, in aliquo Suburbano. Ita tunc solebat. Quartò discimus, quod istiusmodi Monasteriorum bona ex tunc non spectarent ad Ecclesiam, adeoque nec ad administrationem Episcopi. Et hinc lucet ista Monasteria fuisse non Clericalia in domo Episcopi, sed Monachalia in agris. Illustrissimus Lucas Holstenius in proemiali ad Monasticum Venerabilis Benedicti Anianensis Abbatis codicem Dissertatione affirmat prima Cœnobiticæ vitæ exordia fuisse in Ægypto plantata per sanctum Antonium, ab aliis fuisse traducta per omnes sub cælo Ecclesias, Cap. 2. atque adjungit. *E Capraria Insula, ubi greges fuisse Monachorum indicat Rutilius Numantinus, missi ad Augustinum Monachi id Institutum in Africam intulerunt. Quod ibi receptum est, nequidquam Donatistis obstitentibus. Monasteria Carthagine, Thagasta, Hippone fuisse testatur Paulinus.* Primum est verum, postremum aperte deviat. Etenim manifestum est apud Afros fuisse Monasteria ante Gildonianæ tempora ac adventum Fratrum Caprariensium. Nempè sanctus Augustinus, juxta consuetum istius temporis morem, cum Baptismo suscepit & Monachismum, ipsum portavit ex Italia in Africam, plantavit apud Thagastam, & varii per omnes Africanas Provincias traduxerunt. Hinc Petilianus, Constantinensis Donatistarum Episcopus, & ex ista factione plures clamaverunt ipsum esse Monachismi apud

apud Afros auctorem & plantatorem. Hæc sunt alterius loci. Quinto discimus, quod Leporius Monacho fuerit factus Regularis Presbyter Hipponensis Ecclesiæ. Istud fuit tunc frequentissimum in Africa, ac omni Ecclesia. Et hinc aliqui existimant itum Leporium esse illum ipsum qui ob Nestorianam hæresim è Gallia Narbonensi eiectus fugit in Africam, atque illic à sancto Augustino fuit reductus ad Catholicam mentem, & postmodò euectus in Presbyterum. Existimant euectum ab ipso Augustino ac incardinatum Hipponensi Ecclesiæ. Verùm multa tuadent oppositum. Eit alterius loci. Interim morem, qui Monachos in Clerum euehit, Magnus Athanasius, licet non induxerit, insigniter tamen ampliavit atque firmavit. Et omnes Ecclesiæ comprobarunt. Sexto discimus, quod sanctus Augustinus, qui frater Honorati bona constanter censuit spectare ad Thyanensem Ecclesiam, Leporii bona non flagitarit pro Ecclesia Hipponensi. Neque impedit in suæ Ecclesiæ jura. Etenim Leporius ante tuam translationem jam disposuerat de suis bonis, & ipsorum proprietatem per solemnem donationem transulerat in Monasterium: quod nondum fecerat Honoratus. Ad euadendas istiusmodi quæstiones Augustinus iudicavit expedire ut quisque professurus Clericus aut Monachus ante professionem disponeret.

Hoc ipsum dubium, ac ex ipso natæ quæstiones fuerunt etiam apud Ægyptios. Lucet ex supra adductis, & hic repetendis verbis Joannis Cassiani. Demonstrat proprietatis vitium esse pestifimam Monasteriorum lepram, firmumque incertituum ad apostatiam, atque adiungit de Sanctissimis Beati Pachomii Monachis: Et idcirco hæc usibus quidem Cœnobii profecturas suscipere ab ingrediente pecunia acquisiunt. Primum, ne confidentia bujus oblationis inflatus nequaquam se pauperioribus fratribus coequare dignetur. Tum ne per hanc illationem nullatenus ad humilitatem CHRISTI descendens, cum sub disciplina Cœnobii non potuerit perduere, egressus exinde ea, quæ in principio renuntiationis suæ spirituali fervore succensus intulerat, tepescens possessa non sine injuria Monasterii, sacrilego Spiritu recipere atque exigere molitur. Quod omnimodis obseruari debere, multis sunt experimentis frequenter edocuit. Nam per alia minus cauta Monasteria simpliciter quidam suscepti eorum, quæ intulerant, quæque in Dei opere fuerant dispensata cum ingenti post blasphemiam redditionem poscere tentauerunt. Agit de istis, qui sua non per solemnem donationem, sed per solem professionem intulerant in Monasterium. Affirmat quod quidam postmodò apostatantes ista omnia repetiverint. Et adiungit: Cum ingenti blasphemiam. Nempe istam repetitionem aliqui iustitiam cenfebant, aliqui damabant de blasphemiam. Erant diversæ sententiæ. Et ad ista litigia ac ex ipsis nascencia incommoda evitanda Pachomienfes Monachi non permittebant à professuris aliquid inferri. Existimo quod inferri permisissent per præuiam ac solemnem donationem. Hæc enim non poterant repeti.

Ad has quæstiones euellendas Imperatores Theodosius II. ac Valentinianus III. ad Tau-

rum Orientis Prætorio-Præfectum scripserunt hanc legem: Si quis Presbyter aut Diaconus, aut Diaconissa, aut Subdiaconus, aut cuiuslibet alterius loci Clericus, aut Monachus, aut mulier, quæ solitaria vitæ dedita est, nullo condito testamento decesserit, nec ei parentes utriusque sexus, vel liberi, vel qui agnationis cognationisque iure junguntur, vel uxor extiterit, bona quæ ad eum vel ad eam pertinerint, Sacrosanctæ Ecclesiæ vel Monasterio, cui fortè fuerit destinatus aut destinata, omnifariam sociemur, exceptis his facultatibus, quas fortè lentibus adscripti, vel Juri patronatus subiecti, vel Curiali conditioni obnoxii Clerici vel Monachi, cuiuscumque sint sexus, relinquunt. Sanciunt varia. Primò, utriusque sexus & Clericis & Monachis permittunt libertatem testandi. Nempe omnes isti tunc usque ad mortem retinebant suorum bonorum proprietatem. Secundò volunt, ut intestatis succedant sui hæredes. Tertio addunt, ut his deficientibus succedat vel Monasterium. Quarto hoc restringunt ad bona libera, alieno juri non obnoxia. Crediderunt omnes istas lites hac via extinguendas. Et multæ fuerunt extinctæ. Lex data est sub Consulatu Ariobindi & Asparis, quinti sæculi trigésimo quarto, quarto anno post mortem sancti Augustini. Quòd tunc istæ lites incaluerint lucet ex adductis usque huc testimoniis atque exemplis. Extat lex in Codice Justiniani.

Lex sanxit de solis morientibus, non de apostatis. Et de his erat major quæstio. Hinc Imperatores Leo & Anthemius legem suppleverunt: Qui sua Monasteria relinquunt, non recipiunt quas attulerunt ad ea res mobiles, cuiuscumque quantitas sint, etiamsi non sint consecrata monientorum gesta super ipsis. In donationibus autem immobilium oportet iura seruari, quando non admittit ei, qui donauit evictio earum. Res immobiles, nisi solemni-ter donatas, permittit repeti ab apostatis. Et insuper circa solemni-ter donatas indulget legalem evictionem. Lex extat in eodem Codice. Et nec ipsa præcidit omnes lites. Hinc Magni Monasteriorum Patres alio modo prouiderunt. Probarunt, ac in executionem miserunt Sancti Augustini consilium: per suas regulas sanxerunt, ut quisque Renuntians ante professionem de omni sua substantia solemni-ter ac firmè disponeret. Sanctus Cæsarius Arelatensis Archi-Episcopus statim in ipso suæ Regulæ exordio laudat Dominicum verbum, Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me, atque subiungit: Certè si Renuntians non vult vendere, donationis cartas aut parentibus aut Monasterio faciat, dummodò sit liber. Et nihil habeat proprium. Si verò Pater eius aut Mater vivat, & non habet potestatem faciendi, quando illi migraverint, cogatur facere. Quod ipsum traductæ ad Sanctimonialia Regulæ inferuit Venerabilis Tetradius. Et sanctus Ildorus Hispanensis Archi-Episcopus posuit in sua Regula: Qui relicto sæculo ad militiam Christi pia & salubri humilitate convertuntur, omnia sua primùm aut indigentibus diuidant, aut Monasterio conferant. Tunc enim serui Christi liberum animum diuinæ militiæ offerunt, quando à se cuncta spet secularis vincula præcidunt. Et gloriofus Monachorum Patriarcha

Lib. 1. tit. 3. cap. 20.

Cap. 39.

Ep. 13.

triarcha Benedictus; Res si quas habet, aut erogat prius pauperibus, aut facta solemni-ter donatione ferat Monasterio. Quippè ex illo die nec proprii corporis potestatem se habiturum sciat. Notanda sunt verba: Facta solemni-ter donatione. Etiam sancti Cæsarii verba: Donationis cartas. Mandant fieri dispositionem, quæ omnes quæstiones præcidat atque excludat, ideoque illam volunt vestiri omnibus legum solemnitatibus. Et tales, quæ Imperatoris Justiniani leges præcesserunt, Monachalium Regularum sanctiones habemus plures. Hinc item vides, quòd magnus Patriarcha Benedictus ante istas leges scripserit suam Regulam. Ista tamen optima disciplina ubique non viguit. Hinc fuit opus istis legibus.

Egregiam, sed singularem, doctrinam ad sanctum Paulinum, novellum tunc Monachum, scribere videtur Beatus Hieronymus: Jam non sunt tua quæ possides, sed dispensatio tibi credita est. Memento Ananias & Sapphiræ. Illi sua timidè seruauerunt, tu considera ne CHRISTI substantiam impudenter effundas. Id est, ne immoderato iudicio rem pauperum tribuas non pauperibus, & secundum dictum prudentissimi viri, liberalitate liberalitas percat. Sanctus Paulinus non fuit Cœnobita, sed cum venerabili uxore sua Tharasia, & modicissima familia egit privatam in Solitudine vitam, non penitus absumilem Anachoreticæ. Solam pauperatam & castitatem videtur vovisse, nulli obedientiam. Eorum & personæ & bona in nullius transferunt potestatem. Et tamen Hieronymus affirmat duo. Primò, quod suorum bonorum nullam deinceps proprietatem habeant, sed solem administrationem. Deinde, quod illa spectet ad pauperes, ideoque suo tempore sit in ipsos diuidenda: quibusdam videtur docere, quod Anachoretica professio omnia profitentis bona transcribat in pauperes. Respondeo istam transcriptionem in nullo Canone, in nulla fundari consuetudine, neque tradi à Sancto Hieronymo. Radicem, ex qua Paulino nata fuit ista obligatio, exponit in litteris ad Sabinum Placentinum Episcopum sanctus Ambrosius. Admirabilem Illustrissimi ac Nobilissimi Paulini conuersionem exponit, & adiungit: Matriona quoque virtuti & studio eius proximè accedit, neque à Proposito viri discrepat. Denique transcriptis in aliorum iura suis prædiis virum sequitur: & exiguo illico conjugis contenta cespit, solabitur se religionis & Charitatis diuitiis. Ambo omnia sua pauperibus addixerant. Et istud suo tempore insigniter expleverunt.

Cap. 98.

Ep. 30.

Hocce Monasteriorum jus fundamentum habet in Actis, quæ nobis esse adinstar Canonum rectè scribit sanctus Joannes Chrysostronus, Beatorum Apostolorum: Omnes qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia. Possessiones & substantias vendebant, & diuidebant illa omnibus, prout cuique opus erat. Vir autem quidam nomine Ananias cum Sapphira uxore sua vendidit agrum, & fraudauit de pretio agri, conscia uxore sua. Et adferens partem quandam, ad pedes Apostolorum posuit. Dixit autem Petrus: Ananias, cur tentauit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri? Nonne manens manebat tibi, & venundatum erat in tua potestate?

Quare posuisti hanc rem in corde tuo? Sensus est: hanc sanctam societatem ingredi erat tui arbitrii, at verò ingrediens debuisti tua tecum portare omnia. Ob hanc præuicationem Apostolus ipsum horrendè percussit.

CAPUT VIII.

Exponuntur Imperatoris Justiniani de hac re Leges.

Imperator Justinianus, ut præfatis quæstionibus succideret omnem radicem, emisit insignes Leges. In primo Codicis libro extat ejus ad Joannem Prætorio-Præfectum lex, quæ varia Renuntiatoris contra priores Leges aut mores dat privilegia, inter quæ est & hoc: Ut non liceat parentibus impedire, quo minus liberi eorum volentes Monachi aut Clerici fiant, aut eam ob solem causam exheredare, sed si ipsi testamentum condant necesse habentò quadrantem illis relinquere. Sin autem hoc non fecerint, locus sit ab intestato. Quod si illi Monasteria aut Ecclesias relinquunt, omne ipsorum jus ad Monasterium aut Ecclesiam pertinet. Largiùs hæc exponit in consequenti lege: Hoc etiam cognitum nobis correctione nostra dignum esse iudicamus, ut si quis in Parentum potestate constitutus vel constituta, vel forsan ejusmodi jure absolutus vel absoluta, elegerit se Monasterio vel Clero sociare, & reliquum vitæ suæ tempus sanctimonialitèr degere voluerit, non liceat parentibus eosdem vel eandem quocumque modo abstrahere, vel propter hanc tantummodò causam, quasi ingraturam vel ingraturam, à sua hereditate vel successione repellere, sed necesse sit eis omnimodò, cum ultimam voluntatem suam, sive per Scripturam, sive alio legitimo modo perficiunt, quartam quidem portionem secundum Leges nostras eis relinquere. Sin autem & amplius voluerint eis largiri, hoc eorum voluntati concedimus. Sin verò ultimam voluntatem parentes, neque testamento, neque alio ultimo elogio declarasse monstrati fuerint, omnem parentum substantiam heredes, quibus ab intestato competit, secundum leges nostras sibi defendent: nullo eis impedimento ex sanctimoniali conuersatione generando sive soli, sive cum aliis ad successionem vocentur. Hujus autem perpetuæ legis nostræ beneficia eos volumus obtinere, qui in Monasterio vel Clericatu perseverauerint. Nam si qui eorum, de quibus præsentem legem posuimus, sanctimonialem vitam elegerint, ad secularem autem conuersationem postea remearint, jubemus omnes eorum res ad iura ejusdem Ecclesiæ vel Monasterii, a quo recesserint, pertinere. Hoc ipsum repetit in Novella Lege ad Petrum Officiorum Magistrum: Nullam licentiam damus aut Parentibus filios, aut filios Parentes, secularem vitam sectantes & reliquos, velut ingratos à sua excludere hereditate, Monasterium aut monasticam vitam subsecutos.

Tit. 3. cap. 35.

L. 12. cap. 41.

Ex his addicimus varia. Primò, quod quidam usque tunc parentes suas utriusque sexus proles ob Clericatus aut Monachismi assumptionem exheredarint. Leges, quæ hoc permittunt ob præcoces aut indignas nuptias, cenfebant obtinere etiam in his spiritualibus nuptiis. Etiam tunc non soli gentiles, sed & quidam Christiani vilipendebant statum Clericalem ac Monasticum:

cum: hæreditarias præsertim successiones Ecclesiis ac Monasteriis invidabant. Lucet ex variis scriptis sancti Hieronymi, sancti Joannis Chrysofomi, ac aliorum Patrum. Adducimus unum S. Hieronymi locum ex litteris ad sacram Virginem Demetriadem: *Solent miseri Parentes, & non plene fidei Christiani, deformes & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inveniunt, virginitati tradere. Certè qui religiofos sibi videntur, parco sumptu, & qui vix ad alimenta sufficiat, virginitatis dato, omnem censum in utroque sexu secularibus liberis largiuntur. Quod nuper in hac urbe dives quidam fecit Presbyter, ut duas filias in proposito virginali inopes relinqueret, & aliorum ad omnem copiam filiorum luxuriæ atque deliciis provideret. Fecerunt hoc multæ, pro dolor! nostri Propositi fœtina: atque utiliam rarum esset exemplum. Quod quanto crebrius est, tantò istæ feliciores, quæ ne plurimarum quidem exempla secute sunt. Fertur, & omnium Christianorum laude celebratur, quidquid fuerat nuptiis præparatum, à sancta Christi Lyncide Virgini traditum, ne sponso fieret injuria. Imò ut dotata pristinis opibus veniret ad sponsum: & quod in rebus mundi perituum erat, domesticorum Dei sustentaret inopiam. Notanda atque verissima sunt sancti Hieronymi verba: Ne sponso feret injuria: utique Christo Domino. Hinc adversus istum suo adhuc tempore grassantem abusum Imperator Justinianus sanxit varia. Primò, ut utriusque sexus proles possit etiam in vitis parentibus profiteri in Monasterio. Etiam proles adhuc posita sub patria potestate. Secundò, quòd proles ob talem professionem non possit exheredari. Tertiò, quòd parentes obligentur illis relinquere legitimam, seu quartam portionem totius hæreditatis. Quartò, quòd illi intestatis parentibus plene succedant. Et quidem si unica fuerit proles, in omnem omnino substantiam. Quintò, hoc jure exuit Apostatas. Eorum omne jus devolvit ad Monasterium. Quod ipsum repetit in præfata Novella Lege ad Petrum Magistrum officiorum.*

Cap. 43

L. 5.
cap. 5.
6. 7.L. 1.
L. 2.

Hæc omnia Justinianus innovavit ac ampliavit in Novella Lege scripta ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum: *Illud quoque decernimus, qui in Monasterium introire voluerit, antequam Monasterium ingrediatur, licentiam habere suis uti, quo voluerit modo. Ingredientem namque simul sequuntur omnes omnino res: Licet non expressim, qui introduxerit eas, dixerit. Et non erit dominus earum ulterius ullo modo. Si verò filios habuerit, si quidem contigerit jam eum res aliquas donasse eis, aut per antenuptialem donationem, aut per doris occasionem contulisse, & faciant hæc quartam ab intestato ejus substantiæ, nullum in reliquis rebus habeant participium filii, sin autem nihil eis donaverit, aut minus quarta, postquam abrenuntians consociatus fuerit inter Monachos, nihilominus quarta debeatur filiis, aut supplementum, si contigerit eos jam aliquid accepisse, aut etiam quatenus totum eis detur. Si autem uxorem habens, deinde eam relinquens, in Monasterium ingrediatur, & dos mulieri servetur, & ex morte patrum, quod in alia nostra sancimus Constitutione, omnibus quæ super Monachis de his dicta sunt, & in mulieribus in Monasterium ingredientibus valituris. Si verò relin-*

quens Monasterium ad quandam veniat militiam, aut ad aliam vitæ figuram, substantia ejus etiam sic in Monasterio, secundum quod à nobis prius dictum est, remanente, ipse inter Officialia Clarissimi Provinciae Judicis statuatur. Et tunc habeat mutationis fructum, ut qui sacrum ministerium desuperit, Tribunalis terreni observet servitium. Adjungit translati etiam Monachi bona remanere primo Monasterio.

Superioribus Sanctionibus adjicit varia. Primò, quòd Renuntians ante professionem possit liberè de suis bonis disponere. Secundò, quòd cuncta non disponentis bona pleno jure devolvantur ad proprietatem Monasterii. Per solam sine quavis donatione aut dispositione professionem. Nullum ipsi in illis manet dominium aut jus. Tertiò, quòd omnia hæc obtineant etiam in Profitentibus, qui habent filios. Quartò, quòd filiis tamen debeatur legitima: præstanda sive ante, sive etiam post professionem. Attamen post professionem non à professo postulanda erit aut præstanda, sed à Monasterio. Hoc enim acquisivit omne dominium ac proprietatem: & res transeunt cum suis oneribus. Et ista constitutio est longè justissima, dudum aut probata per Sanctum Augustinum, ac venerabilem Carthaginensis Ecclesiæ Primatem Aurelium. Etenim de suo regulari Presbytero Januario, qui condito in Ecclesiæ favorem testamentò filium Monachum ac Monialem filiam excluderat, sanctus Augustinus in primo sermone de communi Clericorum vita dixit ad suum populum: *Magnus mihi dolor est. Dico Charitati Vestre, propter hunc dolorem statui hæreditatem ipsam in Ecclesia non suscipere. Filiorum ipsius sit, qui reliquit. Ipsi in dè faciant quòd voluerint. Videtur enim mihi, quia si eam susceperò, in isto facto, quòd mihi displicet, & de quo doleo, ejus participes ero. Commendavi Ecclesiæ, ut non suscipiat ipsas portiunculas, quæ pertinent ad exheredatos, nisi cum ad legitimam etatem pervenerint. Hoc eis refervat Ecclesia.*

Non miretis Augustinum hæc declamasse ad populum. Audi populi murmura: *Ecce, quare nemo donat Ecclesiæ Hipponensi aliquid. Ecce, quare non eam faciunt, qui moriuntur, hæredem. Quia Episcopus Augustinus de bonitate sua donat totum, non suscipit. Adversum hæc optimus Antistes adjunxit: Planè suscipio. Profiteor me suscipere oblationes: oblationes sanctas. Si quis autem irascitur filio suo, & moriens exheredat eum, si viveret, non eum placarem? Non ei filium suum reconciliare deberem? Quomodo ergo cum filio suo vola ut habet pacem, cujus appeto hæreditatem? Planè quando donavi filio, quòd iratus pater moriens abstulit, benè feci. Laudent qui volunt, parcant qui laudare nolunt. Quid plura, Fratres mei? Quicumque vult exheredato filio hæredem facere Ecclesiam, quærat alterum qui suscipiat, non Augustinum. Imò, Deo propitio, neminem inveniatur. Et ad hæc firmanda adducit exemplum laudati Aurelii: *Quam laudabile factum sancti & venerandi Episcopi Aurelii Carthaginensis? Quomodo implevit omnes, qui sciunt, laudibus Dei. Quidam enim cum filios, non haberet, neque speraret, res suas omnes, retento sibi usufructu, donavit Ecclesiæ. Nati sunt isti filii. Et reddidit Episcopus nec opti-**

nanti, quæ ille donaverat. In potestate habebat Episcopus non reddere: sed jure forti, non jure poli. Hæ rationes permoverunt etiam Imperatorem Justinianum, ut Parentum in Monasterio profitentium filios non permitteret orbari legitima. Etiam sanctus Augustinus videtur istorum filiorum legitimam refutasse. Id suadent hæc verba: *Commendavi Ecclesiæ, ut non susciperet ipsas portiunculas, quæ pertinerent ad exheredatos.*

Lib. 67.

Hæ optimæ Leges non clauferunt aditum omnibus licibus. Lucet ex præfatione Novellæ Legis ad Joannem Præfectum Orientalis Prætorii: *Cognovimus quia mulier quædam, habens filium sibi ex nuptiis legitimis procreatum, voluit quidem segregare se à communi illa conversatione, & in quodam mulierum Monasterio commanere, plurima bona faciens mulieribus reverendissimis ibidem congregatis. Et quoniam nostræ Pietatis Lex vult eos, qui se Monasteriis dederint, seu viros seu mulieres, antequam ingrediuntur Monasterium, eo quo voluerint modo quæ sua sunt disponere, nec posse postquam ingrediuntur Monasterium, ulterius quidquam agere de propriis, utpote Domini rerum non existentes ulterius, eò quòd sanctoerimus nos hujusmodi viros & mulieres cum corpore & anima ipso ingressu ad Monasterium dedicare se suasque substantias. Et si quidem discesserint, manere etiam sic eorum substantias in Monasterium, eò quòd Domini harum ulterius non existant. Hinc autem metuere, ne fortè, quamvis nostra Constitutio multò posterior sit, quam quod in prædictam venerabilem domum ingressa est, aliqui prohibeant eam prospicere suo filio: & oportere propter prædictum meum hæc interpretari, & lege nostrâ fieri manifestum, quia nihil læsi sit, aut filius ejus circa ejus successionem ex memorata Constitutione. Est casus non ab similibus illi, quem sanctus Augustinus nobis jam dixit evenisse Venerabili Aurelio. Istic parentum testamento aut donationi filius, hic filiali juri supervenit adversa Constitutio.*

Hinc Imperator Justinianus est infecutus Aurelii vestigia, & ad istam Relationem rescripsit: *Propterea sancimus, si quis Monasterium habitaverit vir aut mulier ante prædictam nostram Constitutionem, aut hæcenus habitet, & maxime filius existens, nullam habere necessitatem nunc eorum substantiam in Monasterium, sed filio aut filie transmittere aut totum aut etiam partem suæ substantiæ, aut etiam quo voluerit modo res suas disponere, ut potè primam illam legem alia nostra hac Constitutione interpretante (eos enim qui semel ante memoratum dudum nostram legem Monasteria intraverint, in nullo postea posita lex contristatur est, aut ablatura eorum quæ prius eis in licet, data sunt) neque prius nostræ legi impedimentum penitus faciente, eò quòd neque possibile sit hoc fieri, ut oportuisset prius disponere, & ita ingredi in Monasterium. Si verò nulla tunc tali lege posita, in Monasterium ingressa est, quomodo fieri potuerit converti ordinem legis, & exigere eos, qui prius ingressi sunt Monasterium, illa facere, quæ prius ignorata, postea per Sacram nostram Constitutionem sunt innovata? Sed unumquemque competet secundum sua tempora expectare, & ea quidem quæ post legem sunt, ita querere fieri, sicut lex vult. Si quid autem ante legem subsecutum est, hoc non commovere, neque percurari, sed in priorum figura relinqueri. Hæc igitur lex pro interpretatione utili posita sit nostræ prioris illius Constitutionis, Christi. Lupi Opera Tom. XI.*

ut illa in posterioribus temporibus, ex quo facta est, locum habeat, & iis qui postea converterentur, viris ac mulieribus posita sit, sibi que potestatem in illis custodiat, nihil horum, quæ antea fuerunt, perscrutando, cum licentia sit prioribus viris ac mulieribus, qui habitaverint, aut etiam hæcenus habitant in Monasteriis, & maxime filiis existentibus, suas res quo volunt disponere modo.

Plura hinc discimus; primò, quòd quisque olim professus, nisi antea se solemnè & legitima via exuisset, retineret plenam proprietatem omnium suarum substantiarum, nec ipsam per professionem devolveret in Monasterium. Secundò, quòd de ista proprietate posset semper disponere: Etiam per testamentum. Tertiò, quòd testamentum posset condere non dumtaxat in filios, sed etiam in extraneos. Quartò, quòd posset vel in suos vel in extraneos legare aut donare etiam omnem substantiam, ac nihil relinquere Monasterio. Quintò, quòd Imperator Justinianus hæc omnia mutaverit. Etenim statuit, quòd professio omnem de qua professurus non disposuit, substantiam transferat in plenam Monasterii proprietatem, ac professum omni dominio exuat, ideoque & incapax reddat ad quovis modo aut via de ipsa disponendum. Sextò, quòd ista, uti & quævis alia Imperatoris Lex solis futuris figat modum, non præteritis. His nullum inferat, intulerit, aut illatura sit præjudicium. Et hinc utque ad istam legem professi poterant ista omnia. De tota substantia disponere etiam in extraneos. Etiam in proles aut cõsibes. Hoc evincunt bis repetita verba: *Et maxime filiis existentibus.* His præsertim Justinianus noluit præjudicare.

Cap. 38.

Eandem gratiam Justinianus postmodò ampliavit atque extendit in Novella lege ad Petrum Magistrum Officiorum: *Si qua mulier aut vir Monasticam elegerit vitam, & intraverit Monasterium, filii non exstantibus, Monasterio quod ingrediatur, res ejus competere jubemus. Si verò talis persona filios habeat, & non antequam introit Monasterium de suis rebus fecerit dispositionem, & legitimam partem filii deputaverit, etiam sic liceat ei postquam Monasterium ingrediatur, suam facultatem in proprios dividere filios, ita tamen ut nulli filiorum suorum minuat legitimam partem: quam verò non dederit filii partem, Monasterio competat. Si verò omnem substantiam inter filios dividere voluerit, propria persona filii connumerata, unam sibi partem omnibus modis retineat, quæ debeat juri Monasterii competere. Si verò in Monasterio degenens moriatur, antequam introit filios suos proprias distribuat res, legitimam partem filii percipiant. Reliqua verò substantiæ pars Monasterio competat. Quidam conjugati, dum converterentur, omnem substantiam suam inferbant Monasterio. Etiam exclusis filiis. Hoc Imperatori Justiniano, ac præsertim Episcopis, ex quorum adfessu & iudicio ille condidit hujusmodi leges, visum est devium. Et jure merito. Hinc adjecta sunt plura. Primò, ut tales Parentes, qui tamen antea legitime non disposuissent, etiam post professionem possent disponere in filios. Secundò, quòd disponente possent in solos filios. Tertiò, quòd illis omnibus & singulis obstringerentur præstare legitimam. Quartò, quòd ipsi possent relinquere omnem tuam substantiam. Quintò, quòd tunc non possent penitus exclu-*

excludere Monasterium, sed obligarentur ipsum adungere in numerum filiorum, atque ita & ipsi relinquere legitimam: Sextò, quod nolentibus disponere, ideoque intestatis filii succederent in solam legitimam. Reliqua manerent Monasterio. Denumerando in filiorum sortem Monasterio regulam frequenter probat S. Augustinus. Omnibus opulentis fidelibus suadet, ut in suo testamento istud semper præstent Ecclesiæ aut pauperibus.

Ex huc usque dictis nascitur quæstio, ex quo fundamento laudatus Augustinus de suo supra memorato Presbytero Januarii declamarit ad suum populum: *Ecce, quomodo vivimus. Nulli licet in societate nostra habere aliquid proprium. Sed forte aliqui habent. Nulli licet. Si qui habent, faciunt quod non licet. Bene autem sentio de fratribus meis: & bene semper credens, ab hac inquisitione dissimulari. Quia & ista quæere, quasi malè sentire videbatur. Noveram enim, & novi omnes, qui mecum viverent, nosse Propositum nostrum: nosse legem vitæ nostræ. Venit etiam ad nos Presbyter Januarius, qui videbatur sua honestè erogando quasi consumpsisse. Sed non consumpsit. Remansit illi quedam pars pecuniæ, id est, argentum, quod diceret esse filie suæ. Filia ipsius, Deo propitio, in Monasterio seminarum, & bonæ spei est. Et quia infra annos erat, & de sua pecunia nihil facere poterat, factum est ut ipsum argentum quasi puellæ servaretur ut cum ad legitimis annos veniret, faceret inde quod Virginem CHRISTI deceret, quando optimè jam facere posset. Dum hæc expectantur, cæpit ille morti propinquare, qui diu tanquam de suo vivens, quia ipse erat, non filia, testamentum fecit. Testamentum, inquam fecit Presbyter, socius noster, nobiscum manens, & de Ecclesiæ vivens, communem vitam profitens, testamentum fecit. Hæredem instituit. O dolor istius societatis! Sed Ecclesiam scripsit hæredem. Nolo mueri ista: non amo amaritudinis fructum. Ego illum Deo quærebam, societatem professus erat, hanc teneret, nihil haberet, testamentum non faceret. S. Augustinus hocce testamentum in utroque isto sermone constanter ac assidue affirmat fuisse sacrilegum ac sceleratum, atque ita palam contradicit Imperat. Justiniano.*

Respondeo hos sermones esse superiori ejus ad S. Alipium Epistola longè posteriores. Ista statim post Carthaginensem, quinti sæculi anno undecimo factam, collationem scripta est, hi dicti sunt paucis annis ante optimi Patris mortem. Lucet ex fine primi sermonis: *Ego, sicut videtis, per ætatem jam senex, sed per infirmitatem corporis olim senex fui.* Etiam in secundo sermone dicit: *Homo sum senex.* Et iterum: *Non decet hos canos. Dico, paucis annis ante mortem.* Ad minùs quinque. Etenim hoc tempore Eradius, quem S. Augustinus sibi postmodò creavit Coadjutorem & successorem, erat adhuc Diaconus. Lucet ex secundo sermone. Ast verò ad duodecimum secundò Theodosii, & secundum tertii Valentianiani Consulatum, id est, ad istius sæculi annum vigesimum sextum, quo facta est ista electio, idem Eradius erat junior Hipponensium Presbyterorum. Porrò Augustinus è vivis abiit anno istius sæculi trigésimo. Inter istam Epistolam ac hosce sermones medio tempore conceptum suum, quem ad præcedendas de Professorum substantia lites S. Alipio proposuerat,

est executus, ac redegit in mores. Sanxit ut deinceps in suis, seu Clericorum seu Monachorum, Cœnobiis nemo profiteretur, nisi antea de sua substantia disposuisset. Sanxit omnium deinceps sine dispositione Professorum bona pleno jure spectare ad Monasterium. Omnem Professum voluit esse non solo usu ac administratione, sed etiam proprietate pauperem. Hinc dicit in primo sermone: *Nemo me reprehendat, quia Januarii hæreditatem nolo suscipiat Ecclesia. Primò, quia factum illius detestor. Deindè, quia Institutum meum est. Audi Institutum: Sanè etiam hoc noverit Charitas vestra, dixisse me fratribus meis, qui mecum manent, ut quicumque habet aliquid, aut vendat & erogat, aut donet & commune illud faciat. Ecclesiam habet per quam Deus nos pascat.* Et infra scribit: *si paratus esse passus à Deo per Ecclesiam ipse, non habere debet aliquid proprium, sed aut erogare pauperibus, aut in commune mittere, maneat mecum.* Et in secundo sermone legit fecit per Lazarum Diaconum, & ipsem legit Apostolica Acta, quæ primæ Hierosolymorum Ecclesiæ affirmant omnia fuisse communia, & adjunxit omnes suos obstringit ad id, quod ista professio, & ista exigit lectio. Et professionem & unctionem prævaricatus fuerat Januarius: hinc ipse, & cujuscumque alterius sui Clerici testamentum Augustinus censuit nefarium atque sacrilegum. Hinc & de ipso Augustino scribit Beatus Possidius: *Testamentum nullum fecit, quia undè faceret, pauper CHRISTI non habuit. Quia nempe primus ipse omnium istam professionem emiserat. Proindè ista non fuit tunc omnium Ecclesiarum lex, sed singulare Institutum S. Augustini.*

Eadem singularis forma tunc viguit etiam in aliis Monasteriis. Etenim de universæ Egypti ac Thebaidos Cœnobiis in secundo Monasticarum Institutionum libro Joannes Cassianus: *Non quicumque conventiculo Fratrum, sed ne sibi quidem ipsi præesse conceditur, priusquam non solum universis facultatibus suis reddatur extraneus, sed ne sui quidem ipsius se esse dominum, vel potestatem habere cognoscat. Uti apud nobiles, quæ solemnè Castitatis votum non emittunt, Belgarum Canonicas nulla nisi emissio istiusmodi voto potest evehi in Abbatissam, ita apud istos Monachos nemo, nisi facta sui plena expropriatione poterat promoveri in Præfectum. S. Augustinus hanc legem extendit ad omnes suos & Clericos & Monachos. Hinc ipsum nullus condere testamentum poterat, aut quovis modo disponere, & ex his lucet eximia S. Augustini sanctimonia. Etenim omnia Januarii Presbyteri bona spectabant ad Ecclesiæ Monasterium, ideoque & ista ejus hæreditas. Augustinus istam iniquitatis Mammonam fuit averfatus, & projecit. Magnus Gregorius similes sordes iussit cum proprietario Monacho sepeliri.*

Attamen S. Augustinus admisit quasdam exceptiones. Hæc est prima: *Sunt qui de qualicumque sua paupertate, quod statuerant, nondum fecerunt. Hi sunt Valens Diaconus, & Nepos meus Patricius Subdiaconus. Matris ejus vita impedièbat, quia inde vivebat. Expectabatur in illo etiam legitimæ ætatis accessus ut quod faceret, firmissime faceret. Nondum autem fecit, quia ipsos agellos habet cum Fratre suo communes, & sub indiviso eos possidet.* Hic sunt tres exceptiones: *Matris usus-fructus, minor*

minor ætas, ac bonorum indivisio. Primam Augustinus exponit: *Nepos meus impedièbatur aliquid de agellis suis agere invita Usufructuaria, Matre sua, quæ hoc anno defuncta est. Et adjungit. Inter ipsum & Sororem ejus sunt quedam causæ, in CHRISTI adjutorio cito finendæ, ut & ipse faciat, quod Dei servum decet. Hæc est quarta exceptio. Augustinus adducit & quasdam alias. Ex hisce fontibus Imperator Justinianus suas habuit laudatas leges, laudatque ipsarum moderamina. Ex his item vides inter utriusque scripta nullam intercedere antilogiam.*

Omittere nolim & aliam Justiniani de hac re Legem, scriptam ad Joannem Prætorio Præfectum: *Ad hæc sancimus, si vir ad solitariam vitam venire voluerit, siue mulier viro relicto ad exercitationem Monasticam venerit, ne hoc damni causam præbeat, sed ut sua omnimodò recipiat, ita ut liceat uxori & dotem recipere suam, & propter nuptias donationem ei, qui cum ipsa cohabitaverat, & quod inde venit lucrum, non secundum eam, quæ per repudium sit, disjunctionem vindicare aut manere apud eum, qui non divertit, sed secundum, quod in casu mortis factum est pactum, qua si videatur is, qui divertit à communi alterius convictu, mortuus esse in alterius contubernio, cum cohabitanti si omnino inutilis. Quidquid autem in dotalibus instrumentis receptum fuerit ex pactis in casu mortis, id debitum intelligatur. Non audente muliere ante anni lapsum in aliud respicere Matrimonium, propter generationis aut seminis incertitudinem. In sæculo relictam non cogit more latino ad similiter ingrediendum Monasterium, sed permittit respicere ad novas nuptias. Quæ licentia dudum viguit etiam in Gallicana Ecclesia. Existat lex in primo libro Codicis. Et ex ipsa dicitur causam, ob quam Romanæ leges Viduæ ante expulsum annum non permittant novum Matrimonium.*

Titel. 3.
cap. 53.

Cap. 39.
& 40.

Eadem de re Justinianus sanxit in Novella Lege ad Petrum Officiorum Magistrum: *Sponsalibus secundum leges factis inter aliquos, siue Sponsalibus Monasterium ingrediatur, recipiat quæ pro Sponsalibus arrharum nomine sunt data; siue Monasticam vitam elegerit, illa solummodo reddat, quæ similiter arrharum nomine accepit. Pœna utrique parti concedenda. Si verò constante adhibe matrimonio, aut vir solus, aut uxor sola intraverit Monasterium, solvantur matrimonium. Et citra repudium. Postquam tamen persona peregrina ad Monasterium scema perceperit. Et si quidem vir elegerit Monasticam vitam, restituat prius mulieri dotem: & si quid aliud ab ea receperit: & super hoc ex nuptiali donatione tantam partem, quanta ex morte viri competeat mulieri secundum pactum dotalibus instrumentis insertum. Si verò mulier fuerit Monasterium ingressa, simili modo vir retineat nuptialem donationem: & casum dotis ex morte mulieris placitum. Reliquum verò dotis mulieri restituat præcipimus, & si quid aliud ex rebus mulieris apud eum inveniat. Ambobus autem Monasticam vitam eligentibus, jubemus vacantibus dotalibus Placitis, virum retinere donationem ante nuptialem, & mulierem propriam accipere dotem, & quidquid aliud viro dedisse probatur: ut unusquisque citra damnum suis fruatur rebus: nisi forte sponsus sponse, aut sponsa sponso, aut maritus uxori, aut uxor marito aliquid donare, aut*

Christi. Lupi Opera Tom. XI.

cedere voluerit. Quoniam neque ex pactis nuptialibus viro aut mulieri lucrari aliquid conceditur.

CAPUT IX.

Demonstratur quod hæc Imperatoris Justiniani Leges non sola Orientalis, sed etiam cuncta Occidentalis, Romana præsertim, Ecclesia semper probaverit atque admisit.

Adductæ leges, licet solius Justiniani nomen præferant, sunt etiam Ecclesiastici Canonum. Sunt avita Ecclesiarum disciplina, per adfidentes isti Principi Episcopos probata ac firmata, & per Augustam auctoritatem admissa etiam in legis vigorem. Juxta eam omnis semper vixit Ecclesia. Etiam Occidentalis. Variis hoc in locis testatur ac profiteretur magnus Papa Gregorius. Ad Candidum, Romani in Scauri Clivo apud S. Andream Monasterii Abbatem, hæc scribit: *Quoniam inter te Candidum, Abbatem Monasterii S. Andree Apostoli, positi in hac urbe Romana in Clivo Scauri, agentem utilitates ejusdem Monasterii, & Maurentium gloriosum Magistrum militiæ, fratris consanguinei prædicti viri, qui in superscripto Monasterio conversus est ac defunctus, cum nostro quoque consensu commodè sollicitæque transactionis pagina interveniente, decisa est; denique quia cum fidei memorati gloriosissimi Magistrum militiæ sinceritas olim nobis veraciter nota sit, & bene comperta, ut satisfactionem possit omnino sufficere, etiam dato corporaliter Sacramento firmaret nihil se in fraude versatum, aut aliquid occultasse, sed omnia integrè prodidisse, idcirco hujus Decreti, Præceptique nostri serie transactionem decisionemque inter se & præfatum Maurentium gloriosum habitam, ratam habentes per omnia confirmamus, nec in totum partemve aliqua ratione convelli, sed eam habere perpetuam decernimus firmitatem. Gloriosi Maurentii frater, in S. Andree Monasterio professus, ac defunctus, quedam bona apud fratrem reliquerat. Ea Candidus Abbas repetivit. Et Maurentius reddidit. Attamen expectationi non satisfecit. Hinc se corporali juramento purgavit. Et quia nec sic explevit omnem Monasterii spem, inita est transactio. Et ipsam Pontifex firmavit. Quæ omnia palam fundantur in adductis Justiniani Legibus, ac in superius laudata regula Magni Basilii. Etiam hæc sanxit omnia defuncti Monachi bona spectare ad Cœnobiolum, & ab hæredibus nihil posse occultari.*

Idem sanctus Gregorius primo septimi sæculi, duodecimo sui Pontificatus anno celebravit numerosam Synodum, cui Probus Abbas obtulit has preces: *Ea quæ nunc Beatitudini Vestre intinere desidero, olim Domino meo bene comperta sunt, vestramque mihi conscientiam testem esse scio quæ suggero. Quoniam dum ante hos annos ex laico ad religiosum migrassem officium, disposueram in cellula mea super me solitariam habitare, ibique ipsi paucis diebus, qui supersunt, vitam transigere. Propter quod nec aliquid de substantiola mea ante ordinari siue disposui, sciens tam ab intestato quam ex testamento filium mihi posse succedere. Quadam autem die dum inter alios ad obsequia Domini mei fuisset ingressus, subito atque ipopinatò introire in Monasterium, atque ut onera Abbatis deberem suscipere præcepisti. Statimque surgentes, non indulto ad deliberandum vel transan-*

Lib. 7.
indict. 1.

Ep. 13.

Lib. 9.
Ep. 22.

dum mihi spatio, ad Monasterium jam cum Monachis ambulare coactus sum. Unde quia nihil antea, quod de substantia mea occurrit, potui ordinare, idcirco lacrymantibus supplico, ut concessa per Constitutionem vestri Decreti licentia, fas mihi sit de omnibus rebus meis voluntatem meam disponere, quatenus nec mihi obedientia mea officiat, nec filio pauperi possit esse damnosa. Nam cunctis notum est, quia illos Legales Sanctio quidquam de substantia sua prohibet, postquam Monasterium ingressi fuerint, ordinare, quibus disponendarum rerum suarum superat ante licentia, non autem eos quos ad hoc nunquam tractaverant. Prepositorum suorum parere cogit instantia. Quia sicut Legis voluntas hoc ex liberatione facientibus contradicit, ita eis qui compelluntur, majori providentia succurrit.

Hæ preces palam fundantur in laudatis Justiniani Legibus, & nos docent varia. Primò, quod solitarium extra Cœnobium Monachatum professi retineant plenam & proprietatem & administrationem suæ substantiæ. Secundò, quod possint condere testamentum. Tertiò, quod ipsis intestatis neque Ecclesia, neque quodvis Cœnobium succedat, sed filii, aut alii sui hæredes. Quartò, quod laudatæ Leges de istis nihil disponant. Et hinc intellige laudati Gregorii Rescriptum ad Petrum Subdiaconum, Rectorem Apostolici in Sicilia Patrimonii: *Fantium Defensorum Joannes Monachus quidam moriens in sex uncias hæredem dimisit. Cui hoc quidem quod dimissum est trade, sed contestare eum, ut hoc facere ulterius non presumat. Sed pro labore suo statue quid accipiat, ut ei vacuus labor suus esse non debeat, & hoc meminerit, ut qui Ecclesiæ stipendium subsistit, ad lucra propria non anbelet.* Rescriptum agit de solitario Monacho. Et Romanæ Ecclesiæ Defensoribus præscribit, ne ab istiusmodi venentur legata aut testamenta. Proinde Justiniani Leges faciunt ac disponunt de solis Cœnobitis. Quintò discimus, quod Probus Abbas censuerit adversum istas Leges dari locum exceptionis, dispensationis aut epykejæ. Dispensationis locum esse illis, qui per Romanum Pontificem essent abrepti, & quasi detrusi in Cœnobium, & quidem in officium ac Sedem Abbatis. Præsertim si habent filios. Etiam horum substantiam Probus admittit spectare ad Cœnobium, addidit tamen esse dignos quibus aut deberetur, aut dispensatoriè impartiretur plena facultas testandi. Saltem in gratiam filiorum. Nec dubium est quin Probus hanc gratiam ab optimo Pontifice extra Synodum poposcerit. Verùm erat implicata quæstio. Etenim circa istam facti speciem Justinianus nihil sanxerat. Hinc sibi soli non fidens Pontifex, quæstionem retulit ad Synodum. Hic Probus videtur fuisse successor Candidi. Etenim fuit Abbas Urbici ad Sanctum Andream Monasterii, quod Gregorius appellat suum, utpote à se erectum & fundatum in propria domo. Ejus item precibus Pontifex plenè annuit. Et adduxit varias rationes. Quod nempe plenum vigorem haberent istæ Leges, ideoque sine firmis fundamentis non possent dispensari. Synodus est integrè legenda.

Hæc omnia Gregorius insigniter confirmat in litteris ad Januarium Calaritanum Episcopum,

Metropolitam Sardinia: *Quia in gradientibus Monasterium convertendi gratia, ulterius nulla sit standi licentia, sed res eorum ejusdem Monasterii juris sunt, aperta Legis definitione decretum est: quod cum penè omnibus notum sit, in magnam nos Gravina Abbatisse Monasterii Sanctorum Gravini & Luxorii, insinuatio admirationem perduxit. Quæ Siccam Monasterii sui Abbatisam, postquam regendi suscepit officium, condito testamento, legata quibusdam asservit reliquisse. Et cum de Sanctitatis vestrae sollicitudine quærevimus, cur res Monasterio competentes ab aliis pertulerit detineri communis filius Epiphanius, Archi Presbyter vester, presens inventus respondit præmemoratam Abbatisam usque ad diem obitus indui se Monachica veste noluisse, sed in vestibus, quibus illius locutuntur Prosytera, permansisse. Ad hæc replicabat prædicta Gravina hoc penè ex consuetudine licuisse, adeo ut Abbatisam, quæ ante supradictam Siccam fuerat, talibus usam fuisse vestibus allegaret. Cum ergo de qualitate vestium nec nos medio critere cõpissimus ambigere, necessarium visum est nobis, tam cum Consiliariis nostris, quam cum aliis hujus Civitatis doctis viris, quid esset agendum, de Lege tractare. Qui tractantes responderunt: postquam solemniter Abbatisa ab Episcopo ordinata est, & in Monasterii regimine per annos plurimos usque ad vitæ suæ transitum præfuit, vestis qualitatem ad culpam fortè Episcopi respicere, qui eam sic esse permisit, non tamen potuisse Monasterio præjudicium irrogare, sed res ipsius eidem loco, ex eo quo illuc ingressa & Abbatisa constituta est, manifesto jure competere. Et ideo quia ex dimissis illicitis rebus Xenodochium possessionem asserit indebitè retinere, his vos hortamur assatibus, ut quia & Monasterium & Xenodochium ipsum in vestra est Civitate positum, omni cura ac studio providere debeatis, quatenus si possessio ipsa ex nullo præcedenti contractu, sed ex commemoratæ Sicca legato descendit, antedicto Monasterio, postposito strepitu vel excusatione, reddatur. Si verò ex alio fortè dicitur obtinisse contractu, ut Fraternitas vestra inter partes cognita veritate, quod Legalis suaverit ordo, definat aut mutuo sibi consensu arbitros eligant, qui eorum valeant allegationes discutere. A quibus quidquid fuerit statutum ita vestra provisione servetur, ut nullum inter venerabilia loca jurgium remaneat, quæ magnoperè alterna pacis sunt fovenda concordia. Alia igitur omnia, quæ ex testamento præfatæ Sicca detinentur, quippe quod nullum esse legali sanctione permittitur, necessariè est ut juri Monasterii, Fraternitatis vestrae sollicitudine, Sacerdotali per omnia studio reparentur: quia Imperiali Constitutione aperitè sancitum est, ut ea quæ contra Leges sunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sint. Notanda sunt verba: *Aperta legis definitione decretum est. Quid esset agendum, de Lege tractare. Quid legalis suaverit ordo, definat. Legali sanctione permittitur.* Imperiali Constitutione aperitè sancitum est. Altè clamant laudatas Leges tunc fuisse solemnissimam Latinæ Ecclesiæ Regulam.*

Trajanus in Valeria Provincia, ac in fundato per suum patrem Cœnobio Monachus & Abbas, à Paganis ac Barbaris Longobardis fuit ejectus cum suis Fratribus, ac fugit ad Melitenses. Et varia Monasterii secum abstulit. Tandem assumptus fuit in istius Insulæ Episcopum, atque

Lib. 7.
indict. 2.
Ep. 7.

Lib. 8.
Ep. 1.

iza omnia ista retinuit. Licere sibi credidit ex duplici capite. Primò, quod ista servasset à rapina Barbarorum. Deindè, quod ejus Parens fundasset Monasterium. Ast istud postmodò liberatum à Barbaris, ac restitutum intercessit. Hinc Gregorius ad Romanum Sicilia Defensorem rescripsit inter cætera: *Sed & hoc quod Trajanus de Monasterio illo, in quo conversus est, quod in Provincia Valeria in possessione juris sui patrem ejus manifestum est construxisse, pellente hostilitate, decedens abstulit, secumque detulit, sine aliqua dubietate ei reddendum est. Quia alterius acquisitionis nisi effectus semel Monasterii fuerit dominio sociatum. Hæc est ipsa facti species, de qua olim disceptarunt sanctus Augustinus ac sanctus Alipius: nempe an Monachi ad Episcopatum aut Clericatum promoti bona debeant aut possint cum ipso migrare ex Monasterio ad Ecclesiam? Et magnus Gregorius sensit cum sancto Alipio. Ob Leges Justiniani. Ex istdem principiis nostri Ordinis Constitutiones emanant, ut ad Episcopatum assumptus frater nihil secum auferat, nisi unicum habitum: & ut de ejus usui concessa suppellectile disponatur per Conventus Priorem, uti consuevit disponi de suppellectile Fratrum defunctorum.*

Insigne Rescriptum Gregorius transmisit etiam ad Adeodatum Monachum: *Quia priusquam in Monasterio Sancti Adriani, ubi es conversus, intrares, rerumque tuarum illic donationem emitteres, domos & hortos intra Civitatem, seu terras sationales, vel vineas in fundo fulloniaco, vel ex aliquibus mancipiis tuis, quibus ante concessa à te libera est, verbo largitus es, ipsa quoque donatio, licet possit jure subsistere, præcipuè in hoc quod ab illis tribuitur, qui cum pompis suis seculum relinquunt, ad Dei se eligunt conferre servitium, tamen ne quid futurum tempus oblivionis nubilo hinc devogare quidquam valeat largitati, Scripturæ hoc desideras tradere monumentis. Quod ut queat robustius existere, à nobis tibi possessis dare licentiam. Idcirco hujus Præcepti nostri pagina liberam tibi hoc faciendi concedimus facultatem, quatenus dum omnia à te fuerint diligenter expressa, & designatione tua noverint esse suum, quod cunctis modò commune est, & ipsi sine contentione donata possideant, & voluntas tua, quid ad quem pertinere voluerit, esse non possit ambigua. Quidquid enim hujusmodi Scriptura interveniente feceris, firmum stabileque, & ex rei ipsius veritate, & hac nostra auctoritate, non dubites. Quippe qui non novum aliquid facere, quod Lege est vetitum, sed dudum factum videns exprimere, & salubriter, amputandi causa litigii, litterarum memoria servanda repone. Professurus Adeodatus varia donaverat variis: omnia solo verbo, citra solemnem Scripturam. Hinc post ejus mortem nasci lites potuerant: Monasterium potuisset omnia postulare ac invadere. Hinc dispositionis suæ in solemnem Scripturam redigendæ facultatem poposcit Adeodatus, & Gregorius donavit. Notanda sunt verba: *Quod lege est vetitum: edicunt duo.* Primò, quod hoc Apostolicum Rescriptum fundetur in laudatis Justiniani legibus. Secundò, quod Romanæ Ecclesia tunc istas Leges veneraretur ut rigidissimos Canones, ideo*

Christi Lupi Opera Tom. XI.

que in ipsis non dispensaret.

Huc item spectant duo Articuli in Gregorii Rescripto ad Petrum Subdiaconum, Apostolici in Sicilia Patrimonii Rectorem: *De lapsis Sacerdotibus vel Levitis, vel quolibet ex Clero, ob servare te volumus, ut in rebus eorum nulla contaminatione miscearis, sed pauperima regularia Monasteria require, quæ secundum Deum vivere sciuntur, & in istdem Monasteriis ad penitentiam lapsos trade, ut res lapsorum in eodem loco proficiant in quo agere penitentiam traduntur, quatenus ipsi ex rebus illorum subsidium habeant, qui de corruptione eorum subsidium gerunt. Si verò Parentes habent, res eorum legitimis Parentibus dentur, ita tamen ut eorum stipendium, qui in penitentiam dati fuerint, sufficienter debeat procurari. Si qui verò ex familia Ecclesiastica Sacerdotes, vel Levites, vel Monachi, vel Clerici, vel quilibet alii lapsi fuerint, dari eos in penitentiam volumus, sed res eorum Ecclesiastico juri non subtrahi. Ad usum tamen suum accipiant; unde ad penitentiam subsistant. Ne si mudentur, locis in quibus dati fuerint, onerosi sint. Si qui Parentes in possessione habent, ipsi res eorum tradende sunt, ut in ipsis Jura Ecclesiæ confervantur. Et infra: *Donationem Ancille Dei, quæ lapsa est, & in Monasterio data, omni postposita tarditate restituere, quatenus ipse locus rerum ejus stipendia habeat, qui ejus sollicitudinis labores portat. Sed & quidquid ab aliis ex ejus substantia tenetur, recollige, & Monasterio præfato trade.* Gregorius etiam hæc rescripsit ex Justiniani Legibus, quæ à Gratiani Augusti Legge sancitæ de gradatè Episcopii aut Clerici ad centum à sua Civitate miliaria relegationem mutarunt in perpetuam clausuram ac penitentiam in Monasterio. Et rescribit ac docet varia. Primò, quod quidam Romanæ Ecclesiæ Defensores similibus Episcoporum & Clericorum bona invaderent, tanquam Apostolicæ Sedis debita spolia. Secundò, quod magnus Gregorius, istam praxim improbari ac proscripturam. Tertiò, quod istiusmodi Episcopos & Clericos jufferit pauperibus & Regularis disciplina tenacibus Monasteriis tradi in penitentiam. Quartò, quod omnia istorum bona voluerit spectare ad hocce Monasterium. Quintò, quod tamen voluerit præferri parentes: utique suos hæredes. Sextò, quod hoc etiam casu istorum Episcoporum & Clericorum bona, durante ipsorum vita, cederent ad usum dicti Monasterii. Septimò, quod hoc obtinere deberit etiam in Episcopis & Clericis promotis ex Ecclesiæ familia. Octavò, quod hoc locum habuerit in promotis ex simili familia Monachis.*

At verò aliud statuit de lapsa Ancilla Dei. Omnia ipsius bona mandat tradi Monasterio, non dumtaxat ad vitalitium usum, sed in perpetuam proprietatem. Hinc quæstio: quod sit fundamentum hujus discriminis? Respondeo agi de Sacra extra Cœnobium Virgipe, quæ fuit Monasterio tradita non dumtaxat ad penitentiam sed insuper ad profitendam Monasticam vitam. Videtur quod ex propria ejus electione. Et ante professionem ipsa dederat quædam Monasterio. Hinc Pontifex mandat, ut & hæc, & quævis

alia eidem Monasterio tradantur. Ista ob factam donationem, cætera ob factam professionem. Ex quo vides Regulam, quæ lapsis Episcopis aut Clericis interdixit suæ substantiæ alienationem, non obtinuisse respectu istius, in quo penitendum erat, Monasterii. Etiam vides, de quilibet Monachis fuerit supra locutus Pontifex. Locus est de Solitariis extra Cœnobium. Hi enim soli tunc habebant propriam substantiam. Hinc discimus & alia duo. Primò, quòd tunc Ecclesiæ suis mancipiis facultatem ac libertatem darent non dumtaxat ad intranda Cœnobia, sed etiam ad ducendam vitam solitariam. Secundò, quòd hæc libertas habuerit adnexum onus, ex quo omnia per ipsos acquirenda postmodò devolverentur ad Ecclesiam. Magnus Gregorius permisit in acquisitam per huiusmodi Monachos, dum ob lapsum detrusi in Cœnobio morerentur, substantiam præferri parentes ante Ecclesiam. Et adjungit causam: ut in ipsis jura Ecclesiæ conserventur: hi parentes erant Ecclesiæ mancipia, ideoque quidquid acquirebant, acquirebant Ecclesiæ. Hæc statim largiùs elucidantur.

CAPUT X.

Demonstratur quòd omnis Ecclesia semper perrexerit laudatas Justiniani leges probare & observare.

Cap. 19.

Istas Leges Orientalis Ecclesia constanter perrexerit probare atque admittere. Etenim septima Synodus post damnatam pro Monasterii ingressu Simoniam prosequitur: *Porrò quæ filiis à parentibus dantur more dotti, vel si qua ex propriis rebus acquisita offeruntur, prostentibus his qui ea offerunt Deo dicanda defirmimus, sive perseveraverint, sive exierint, manere illa in Monasterio secundum reprobationem ipsorum, nisi fuerit culpa Prælati.* Synodus ad Justiniani Legem addidit istud moderamen. Existimo intelligendum non de apostatante ob Prælati culpam Monacho, sed de transferente se ad aliud Monasterium. Et tamen nec ita intellectum moderamen videtur unquam admissum in mores Ecclesiarum Orientalium. Eadem de re sanxit in sua Synodo Photius Patriarcha Constantinopolitanus: *Monachi nihil debent habere proprium, sed omnia ipsorum Monasterio adscribi.* Dicit enim Beatus Lucas de his qui credunt in Christum, & Monachorum institutionem describunt, quòd nemo quidquam eorum que aderant, proprium esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et ideo jii, qui Monachi esse volunt, priùs datur facultas de suis rebus testandi ac disponendi, & quibuscumque velint personis, lege scilicet non prohibitis, sua transmittendi. Postquam enim Monachi facti fuerint, omnium bonorum dominium Monasterium habeat, & nullam de rebus propriis curam gerere, vel disponere eis permittitur. Si quis autem deprehensus fuerit possessionem aliquam, que Monasterio non adscripta fuerit, sibi privatim attribuerit, & acquirendarum possessionum cupiditati servire, ea quidem ab Episcopo seu Præfeto recipiatur, & in multorum presentia vendita pauperibus & mendicis distribuatur. Scio hanc Sy-

nodum, utpotè schismaticam & latrocinalem, esse nullius momenti: ex ipsa tamen discimus antiquam disciplinam Orientalis Ecclesiæ. Quin & nosse Gratianus integrum ejus Canonem Decreto suo inseruit. Præsentem Canonem Codici suo inseruit etiam Constantinus Harmenopolus, atque ita testatur ipsum suo adhuc tempore vixisse in Græcorum moribus.

In jure Græco-Romano extat Codex cum hæc epigraphæ: *Delectus legum compendarius, factus à Leone & Constantino, Sapientibus Augustis, ex Institutionibus, & Digestis, & Codice, & Novellis Magni illius Justiniani Constitutionibus, atque etiam correctio in id quod æquius & melius est.* Et sub nono titulo habentur hæc: *Monasterium intraturus de omnibus rebus suis ante introitum disponat. Quia Monasterio dedicatus omnia sua, tametsi id verbis expressum non fuerit, secum infert. Neque amplius ulla ratione existit Dominus illorum. Monachus factus, qui liberos habet, potest etiam postquam factus est, facultates suas dividere filiis suis, reservans sibi unam partem, que & Monasterio competit. Si verò intestatus discesserit, tunc quidem liberi ejus ab intestato capient nimirum Falcidiam, & reliquum debetur Monasterio.* Obligatur sibi reservare unam partem: Monasterium computare in numerum filiorum. Etiam Constantinus Porphyrogenitus statuit: *Si homicida metu proprio, vel ipsum in viam revocantium consilio & approbatione, commisso priùs scelere depositio, Monasticam ad vitam transferit, tertiam bonorum ejus partem Monasterium accipiet, reliquo triente uxori & liberis interfecti, ad exiguum calamitatis eorum solatium, reservato. Quod si nulli sint interfecti liberi, pars hæc tertia bonorum uxori & ascendentibus ex æquo dividetur, &c.* Extrat Rescriptum in secundo libro Juris Græco-Romani. Et Michael Cerularius Patriarcha Constantinopolitanus hæc rescripsit: *Sacerdos, qui noverit uxorem suam adulterio pollutam, si ipsam expulerit, à munere suo non arceatur; sin receperit, Sacerdotium amittat. Dotis autem, quam adultera marito attulit, duo trientes pro nato utriusque filio retinebuntur; reliquus ipsi conceditur, ei tribuendus Monasterio, in quo tondebitur.* Extat Rescriptum in quarto libro præfati Juris.

Can. 89.

Fol. 111.

Fol. 263.

Eadem de re extat insignis novella Lex Imperatoris Leonis Philosophi, directæ ad ejus Fratrem Stephanum, Patriarcham Constantinopolitanum. Confirmat hæc omnia, ita tamen ut adjiciat duas moderationes. Prima est de bonis Monacho post professionem advenientibus, quæ ex Justiniani Legibus palam spectant ad Monasterium: *Statuimus ut si quis, quo tempore Monasticam vitam suscepit, Ecclesiæ quidquam consecraverit, illi circa res postmodò comparatas liberum ratiunculeque judicium sit quomodocumque de illis statuere velit; sin nihil omnino ab initio in Monasterium sit allatum, tum ut bifariam substantia dividatur, ita ut una pars in bessem, altera verò in trientem circumscribatur, ac Monachus, quomodocumque ipsi visum fuerit de besse testamento statuat, triens autem applicetur Monasterio.* Altera moderatio est circa Monachos impuberes quibus per Leges non permittitur conditio Testamenti. Magnus Basiliius contra plurimarum Ecclesiarum, quæ etiam

Lib. 5.

etiam infantes atque pueros permittebant offerri aut profiteri in Monasteria, morem sanxit neminem ista oblatione aut professione adstringi, nisi post ætatis annum sextum-decimum aut decimum-septimum. Et ejus Canonem firmavit, ac ad omnem Orientem extendit Trullana Synodus. Verùm plures Episcopi atque Archimandritæ intercesserunt. Hinc Imperator Leo permisit professionem fieri anno decimo, atque in alia ad fratrem Patriarcham directæ Lege adjunxit. *Puer decennis, ne quomodò istiusmodi vitam ineundi, sic etiam de rebus suis testandi facultatem accipiat, sed donec illud tempus, quo legitimam plenamque ad testandum ætas potestatem capit, advenierit, à disponendis rebus inhibeatur. Quod si, ut sunt res humane, ante illius temporis expirationem è vita exceperit, servi ejus omnes à servitute liberentur, reliqua verò bona bifariam dividantur in bessem & trientem, ac bessem quidem Monasterium auferat, triens autem defuncti cognatis detur. Quorum si nulli suppetunt, quò bes processit, eò triens quoque abeat.* Verùm & hæc moderationes etiam à Græcis vix fuerunt admittæ.

In Commentario ad supra adductum Photianæ Synodi Canonem Theodoros Balsamon adducit insigne ad Justiniani Leges additamentum: *Exorta est aliquando controversa in judicio circa Monachi jura incorporalia, que ab eo ante tonsuram non fuerunt dispensata. Cum enim Monachus quidam pro mutuo aliquem in jus traxisset, quæstum est, An Monachus possit agere? Et visus est non esse admittendus. Cum autem Monasterium ad Judicium venisset, & proponeret Jura ipsa tanquam ex Canone ad se pertinere, quod ante tonsuram de iis non disposuerit, dicebant qui Reos defendebant, quod neque Monasterium neque Monachi possent agere. Monachus enim, qui jam ut mortuus ne res quidem habet, ad litem movendam admitti non debet. Monasterium verò, cui jus actionis incorporale cessum non est, actionem intendit cujus non est participus. Meminerunt autem & Legis, que dicit: jus incorporale, si cessum non fuerit, non transit ad alterum. Et volebant rem in jus non esse trabendam, quod eo modo extincta fuerit actio. Hæc tamen dicentes non placuerunt. Statutum enim est, quod quoniam non ex Proposito Monachi, qui habet jus incorporale, bona ejus ad Monasterium transeunt, sed à Legis auctoritate, ritè etiam sine cessione ipsum sibi actionem attribuet. Præterea dicebant nonnulli, quod hæc quidem locum habeant in Cœnobitis, non autem in Cellulariis Monasteriis. Audiverunt autem eos non rectè dicere. Quoniam nulla est differentia Monachorum & Monasteriorum ex Legibus & Canonibus. Hoc posterius est verum de Cellulariis intra Monasterium: quales apud nos sunt Monachi Carthusienses. Simples solitarios Justinianus palam distinxit à quibusvis Cœnobitis.*

Quod Latina Ecclesia istas Justiniani Leges probare ac servare perrexerit etiam posterioribus sæculis, demonstrant multa testimonia. Attamen cum quibusdam moderationibus. Antiquæ Gothorum in Hispania Leges habent: *Clerici vel Monachi, sive Sanctimonialis, qui usque ad septimum gradum non reliquerint heredes, & sic moriantur, ut nihil de facultatibus suis ordinent, Ec-*

Lib. 4. tit. 2. cap. 12.

clesia sibi, cui deservierint, eorum substantiam vindicabit. In antiquis Longobardorum Legibus statuit Rex Luitprandus: *Si qua mulier Religionis velamen induta fuerit, & Monasterium intrare voluerit, si filios aut filias habuerit, in quorum mundo esse inveniat, cum tertia portione de propriis suis rebus intret in Monasterio. Et post obitum ejus remaneat in ipso Monasterio. Si verò filios aut filias non habuerit, cum medio de rebus suis intret. Et post ejus decessum remaneat ipsa medietas in potestate Monasterii.* In filiorum aut filiarum mundo inveniri, est ipsos habere in sua cura, arbitrio, potestate. Proinde fœmina filios emancipatos habens poterat secum deferre medietatem suæ substantiæ. Et magni Caroli ac Ludovici Pii Capitularia habent: *Si Monachus Monasterium suum dimiserit, omnia bona ipsius, & que in Monasterium introduxit, & que non introduxit, dominio Monasterii sunt. Et ipse officio Præsidis servare cogatur. Si Monachus laicus factus fuerit, honore & cingulo spoliatur, & res ejus Monasterio adjiciantur. Si quis incognitus in Monasterium ingredi voluerit, ante triennium Monachi habitus ei non præferatur. Si intra tres annos servus, aut colonus, aut libertus queratur, domino suo reddatur cum omnibus que attulit, fide tamen accepta de impunitate. Si autem intra triennium requisitus non fuerit, postea queri non poterit, sed tantum ea, que in Monasterium adduxit, dominus servi accipiat. Quia nempe ista sunt Domini, ideoque sequi non possunt servi personam. Si quis rapuerit, vel sollicitaverit vel corruperit religiosam fœminam, bona amborum Ecclesia vindicet, in qua talis mulier habitavit. Ipsi tamen capitali periculo subjiciantur. Quod si hæc mulier consenserit, cum suis rebus Monasticæ cautioni tradatur. Si verò liberos habet, pars legitima eis reservetur. Quod si intra annum post cognitum tale scelus à religiosi locis non vendicetur, Comes loci illius hæc nostro fisco addicat. Eandem regulam habes in sequenti libro. Et sic sonat: *Quod si mulier non consenserit, cum suis rebus Monasterii ditionibus tradatur. Et hæc lectio est omnino retinenda. Habetur & hæc Regula; Quicumque Monachus vel Monacha in Monasterium sunt ingressi, nihil de rebus suis habeant potestatem faciendi, quamvis liberos habeant; sed omnia eorum sint Monasterii, que eadem die justè possidebant, quando ingressi sunt Monasterium. Quæ omnia sunt manifestè desumpta atque fundata ex Justiniani Legibus. Etenim licet Franci eas abjecerint, de eisdem tamen in quarto ad Capitularia additamento scripsit Ludovicus Pius: *Lex Romana est omnium humanarum mater Legum.* Eadem suo adhuc tempore viguisse demonstrat in litteris ad Robertum Rotho magentem Archi-Episcopum Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutensis. Etenim mulieri, quæ volebat intrare Cœnobium, justè reddi dotem, quò posset in Monasterium recipi. Et ejus marito fecit facultatem transeundi ad novum conjugium. Istæ Leges, non minus quàm magni Gregorii Rescripta etiam videntur per omnem Ecclesiam. Dempnis tamen quibusdam articulis, quos idem Gregorius hinc inde correxit.**

Lib. 2. tit. 37. cap. 4.

Lib. 5. cap. 226. 228. C. 227.

C. 232.

Cap. 99.

C. 108.

C. 102.

CAPUT XI.

An Monasticam vitam possessuri substantia non solummodo possit, sed etiam debeat devolvi in Monasterium.

Respondeo hic miseri duas quaestiones. Prima est. An filius-familias, parentes vivos habens, adeoque nihil adhuc possidens substantiae, possit suo ad Legitimam juri renuntiare, atque ita excludere & Monasterium? Respondeo non posse. Etenim Justinianus suo Codici ad titulum de Transactionibus inseruit hanc Legem Imperatoris Gordiani: *De alimentis praeteritis si quaestio deferatur, transigi potest; de futuris autem sine Praetore seu Praeside interposita transactio nulla auctoritate juris censetur.* Qui transigit, aliquid accipit: Proinde si de futuris alimentis non possit transigi, longè minus ipsa possunt renuntari, aut donari. Quod ipsum locum habet in Legitima. Etenim ipsa non est aliud, quam alimenta. Et hinc in quarta Lege ad titulum de Collationibus sanxit Imperator Alexander: *Patrum dotali Instrumento comprehensum, ut contenta dote, quae in matrimonio collocabatur, nullum ad bona paterna regressum haberet, Juris auctoritate improbat, nec intestato Patri succedere filia ea ratione prohibetur. Dotem sanè, quam accepit, fratribus qui in potestate manserunt, conferre debet.* Dionysius Gothofredus apponit hunc Commentarium: *Patrum ut filia contenta sit dote, ceterisque bonis renuntiet, Jure Civili non valet, nisi forte Dos data Legitima portione satis sit ac sufficiat.* Et inscripta ad Julianum Praetorio-praeferentem Lege, extante sub titulo de Inofficioso Testamento, sanxit ipse Imperator Justinianus: *Si quis à Patre certas res vel pecunias accepisset, & pater fuisset, quatenus de inofficioso querela adversus Testamentum patrum minimè ab eo moveretur, & post Patris obitum filius, cognito paterno Testamento, non agnoverit ejus judicium, sed oppugnandum putaverit, veteri jurgio exprolo, hujusmodi pacto filium minimè gravari, secundum Papiniani Responsum, meritis magis filios ad Patrum obsequia provocandos, quam actionibus adstringendos.* Adeo scæda & per omnes Leges damnata est hæc renuntiatio, ut nullo, nequidem dotali, pacto possit firmari. Quare gratuita est longè absurdior, longè magis cassa atque damnata. Praesertim si fiat ad excludendum Monasterium, hac in parte tantopere Privilegiatum per ipsas Leges Justiniani.

Objici possit Bonifacii VIII. Constitutio ad titulum de Pactis: *Quamvis pactum Patri factum à filia, dum nupti tradebatur, ut dote contenta nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet Lex Civilis, si tamen juramento, nec vi nec dolo praestito, firmatum fuerit ab eadem, omninò servari debet, cum non vergat in salutis dispensandum, nec redundet in alterius detrimentum.* Respondeo hæc nostræ Assertioni non obesse, sed plurimum favere. Etenim Pontifex Civiles Leges non circumducit, nec istud pactum validat, sed solum ipsi adjectum liberum juramentum, juxta suam Regulam: *Non est obligatorium contra*

bonos mores praestitum Juramentum. Ex contrario sensu concludit, omne, quod bonis moribus non adversatur, obligare. Audienda est glossa: *Nota primò, quod quis non potest renuntiare futurae successioni.* Nota ultimò, quod filia non potest cum patre pacisci, ut sit contenta sola dote sibi data, ut renuntiet aliis bonis Patris. Nota insuper, quod *Juramentum praestitum super tali pacto non est illicitum, ideoque est servandum.* Et sciendum secundum Archidiaconum, quod oportet ponderari verbum, omninò, hic positum. Nam excludit dispensationem, ita quod filia non potest habere relaxationem juramenti ab Episcopo. Glossa rectè distinguit inter gratuitam Legitimam renuntiationem, ac inter renuntiationem sub dotali pacto & onere: rectè affirmat Bonifacium sancire de sola posteriori renuntiatione. Proinde prior, licet juramento confirmetur, manet vacua, vacuumque est istud juramentum. Est enim de re non licita: Quia de omnimoda abiectione alimentorum, quam nemo possit praesumere. An nullo casu istud liceat, nolim disquirere. Quidquid sit, de tali juramento nihil sanxit Bonifacius. Et ut istud, de quo sanxit, juramentum stringat, debet fieri sine metu & dolo, & citrà præjudicium tertii. Ad quæ verba rectè Glossator: *Possit ibi detrimentum reperiri filii, vel viro, vel venientibus ab intestato, vel similibus personis.* Proinde tale juramentum fieri nequit sine consensu sponso. Quæ omnia per argumentum à matrimonio carnali ad spirituale, locum obtinent etiam in Religiosa Professione. Et sequuntur plura. Primò, quod absoluta ante professionem facta legitime successione renuntiatio sit omnibus modis nulla. Secundò, quod non firmetur juramento. Tertio, quod etiam ob constitutam Monasterio dotem facta sit irrita & vacua. Quarto, quod tamen firmari possit per juramentum. Quintò, quod istud juramentum fieri ac valere non possit in præjudicium tertii. Hoc est, sine interventu & consensu Monasterii. Archidiaconi opinio, asserens istud juramentum non posse relaxari per Episcopum, est valde ambigua. Est enim implexa quaestio, An irritata per Leges pacta ratificentur atque firmentur per adjectum Sacramentum? Certè magni Doctores censent solum juramentum valere, ideoque jurantem sola religione constringi, non justitia. Et hæc sententia est longè verior. Ipsa insuper censet talia juramenta posse relaxari per Episcopos.

Secunda quaestio est, an emancipatus, adultus, ac propria bona habens possit ante professionem condere tale testamentum, aut tales facere donationes, ut penitus excludat Monasterium? Partem affirmativam videtur sanxisse Imperator Justinianus. Etenim in scripta ad Epiphanium Patriarcham Novella lege professuris permittit liberrimam disponendi potestatem. Ad aliud non adstringit, quam ut propriis filiis relinquat Legitimam, & Uxori restituant dotem. Et in scripta ad Joannem Orientalem Praetor: *Præferentem lege similem facultatem facit.* cunctis ante priorem Legem professis: Ipsos non adstringit ad quidquam relinquendum Monasterio. Ad quaestionem tamen respondeo negativè. Etenim

Lib. 5.
cap. 5.

Lib. 76.

L. 123. cap. 38. *nim in scripta ad Petrum Officiorum Magistrum Lege sancit de illis, qui nullo in filios condito Testamento fuerant professi: Si omnem substantiam inter filios dividere voluerit, propria sua persona filios connumerata, unam sibi partem omnibus modis retineat, quæ debeat juri Monasterii competere.* Hæc Lex istiusmodi professis non injicit novum vinculum, sed impartit novum privilegium: eis concedit, ut etiam post professionem possint sua bona disponere in filios. Verùm sub onere, quo cogantur Monasterium assumere in numerum & sortem filiorum. Proinde istud onus etiam ante professionem disponentibus inerat. A prioribus legibus, licet non expressum, fuit omninò suppositum. Quis enim idoneus Monasterium, in quo & vivere & mori disponat, à sua substantia penitus excludat? Hac de re certus Justinianus nihil hic sancendum duxit: sancendum solummodo duxit, quid esset relinquendum aliis. Ejus vestigia secutus est Imperator Leo Sapiens in Lege, qua professos Monachos testari permisit de bonis postmodò acquisitis. Etiam permittit, ut non condito in filios testamento professus possit id post professionem facere, mandat ut semetipsum numeret in sortem filiorum, & adjungit: *Quæ verò pars ad ipsum respicit, in ea testamenti factio deficiat. Quippe quæ integra ad Monasterium pertineat. Pergit de bonis post professionem acquisitis: Staturimus, ut si quis, quo tempore monasticam vitam suscepit, Ecclesia quidquam consecraverit, illi circa res postmodò comparatas liberum sit ratumque judicium, quomodocumque de illis statuerit velit. Sin nihil omninò ab initio in Monasterium sit illatum, tum bifariam substantia dividatur, ita ut una pars in beseem, altera verò in trientem circumscribatur, ac Monachus, quomodocumque ipsi visum fuerit, de bese testamento statuat, triens autem applicetur Monasterio.*

L. 5.

Ejusdem sententiæ fuit Imperator Constantinus Porphyro-genitus. Etenim in Lege, quæ homicidarum pœnas mitigavit, statuit hæc sequentia. Primò, homicidam privat omni substantia, adeoque & omni facultate disponendi. Deinde ejus innoxia uxori reddit dotem, donationem propter nuptias, & quævis istiusmodi alia. Tertio ejus innoxiiis filiis donat trientem. Quarto beseem donat uxori & filiis interfecti. Fiscum penitus excludit. Et adjungit: *Si homicida motu proprio, vel ipsum in viam revocantium consilio & approbatione, commisso prius scelere deposito, monasticam ad vitam transferit, tertiam bonorum ejus partem Monasterium accipiat, reliquam triente uxori & liberis interfecti, ad exiguum calamitatis eorum solatium, reservato. Uxorem istam & filios ob Monasterii jus excludit à triente. Quod nempè ipsi ex cunctorum intrantium bonis triens, aut certè legitima debeatur. Et aduleteram Presbyteri uxorem claudi in Monasterio justit Patriarcha Constantinopolitanus Michael Celerarius, atque adjunxit: *Dotis, quam marito attulit, duo trientes pro filio retinebuntur, reliquus ipsi concedatur, et tribuendus Monasterio, in quo tondebitur.* Hæc omnia desumpta sunt ex Legibus Imperatoris Justiniani. Desiniunt Monasterio debitam portionem, quam illæ leges aperte*

non expresserunt. Et sanè Monasterium, dum quem ad professionem admittit, unà admittit durum onus: ipsum perpetuò alimentandi, docendi, tolerandi. Si fiat cœcus, fatuus, scandalosus, aut etiam apostata, sit ad perpetuum onus Monasterii. Quare ipsum sine crudelitate excludi non possit à legitima.

Hæc omnia in suo ad quintam Imperatoris Justiniani Novellam Legem insigniter elucidat & confirmat Jacobus Cujacius. Cœnobiticæ vitæ statum ac professionem exponit, atque prosequitur: *Tractemus, an verum sit, quod Accursus notat, Monachismum esse capitis minutionem. Equidem puto non esse. Quia nec civitatem, nec familiam admittit. Non omnis status mutatio est capitis minutio. Manumisso non est capitis minutio; Senatu-motio non est capitis minutio; Monachismus non est capitis minutio. Nam & jus legitimarum hereditatum Monachi habent. Et ante hanc Novellam habuerunt bona propria, & testamenti factionem, quasi Civiles. Et irritum testamentum non sit Monachismo: quod tamen constat irritum fieri capitis minutione, etiam minima. Idque hæc Novella probat. Sed si ante Monachismum testamentum non fecerit, ex hac Novella non potest Monachus postea facere testamentum. Omnia enim, quæ ejus fuerant propria, tacto jure ad Monasterium transeunt, excepta Falcidia debita successione, quæ liberis servatur. In quam tamen imputare oportet dotem, & donationem propter nuptias, secundum jus commune. Excepta etiam uxoris dote, & lucro nuptiali ex casu mortis. Atque ita casus mortis ducitur ad casum Monachismi. Et Monachismo solvitur matrimonium. Hodie ex Novella 123. Monachus testamentum facere potest inter liberos, virili portione Monasterio relicta. Et ex quinta Leonis Novella de his, quæ post Monachismum acquisiverit, testamentum facere potest, vel in assem, si quid rerum suarum in ingressu Monasterio contulerit, vel si nihil contulerit, in beseem, triente Monasterio relicto. Antea pauper per Monachismum quandoque sit dives. Quod nempè eminenti ejus scientiæ, aut aliis virtutibus quidam ampla donent, aut legent, vel fiant aliæ accessiones. Ex his testari istum Monachum permittit ad fratris sui Patriarchæ Stephani ac aliorum Episcoporum consilia & preces Leo Sapiens, verùm illa conditione, ut Monasterio impartiretur trientem. Quia nempè Monasterium habebat istud jus etiam ab ingredientibus. Non ex solis Justiniani Legibus, sed ex antiquissima consuetudine multarum Ecclesiarum.*

CAPUT XII.

Exponitur nova quorundam Regnorum consuetudo, quam appellant amortisationem, seu manum mortuam.

Manus mortua est duplex, Primam exponit magnus Belgii Chronicon: *Hoc tempore, sub Episcopatu Alberonis I. maxima pax Leodiensium fuit. Unde de nocte dicitur orare solitos hic Episcopus pro grege sibi commisso ante fores diversarum Ecclesiarum, ubi semel audivisset multam sententiam morientem marito sui, & praesertim propter mortuum maritum auferri ab Episcopo suam partem.*

iram. Quapropter Episcopus iste, anno sui Pontificatus tertio, primus omnium inter prædecessores suos juri suo vel servituti, quæ dicitur mortua manus, quæ adduc in quibusdam partibus exhibetur dominis temporalibus à suis subditis, ex superaffluentia misericordie sibi innata, in tota terra Episcopatus Leodiensis renuntiavit, & hanc abusionem abstulit. Quæ quidem servitus conditioni humane, quam liberam in exordio Deus condidit, penitus adversatur. In ea verò consistebat jus, ut quandocumque aliquis pater-familias, qui hanc debebat servitutem, moreretur, in signum servitutis præterite optimum pignus vel jocale, quod in ipsius domo reperiri contingerit, à dominis exigeretur; sin autem nihil esset, ut tum defuncti dextera manus abscissa dominis exhiberetur.

Ejusdem juris ac servitutis meminerunt pii Imperatoris Ludovici Capitularia: Ubi cumque commutationes, legitime & rationabiles atque utiles Ecclesiis Dei factæ sunt, permanent; ubi cumque verò inutiles & incommode, atque irrationabiles factæ sunt, dissolvantur. Et recipiat unusquisque quod dedit. Ubi verò mortua manus interjacet, aut alia quælibet causa, quæ rationabilis esse videatur, intervenita fuerit, diligenter describatur, & ad nostram notitiam deferatur. Per interjacentem manum mortuam omnino intelligitur jam dictum Regium jus. Ita de factis ad Dei causas injustis commutationibus habet Caroli Calvi admonitio apud Pistas: Si mortua manus vel præceptum Regium super eis interjacet, discutiatur diligenter, qualiter factæ sint. Et Philippi Augusti Regis Diploma habet: Neque nos, neque alius super hominem de communia mortuam manum clamabimus. Hæc consuetudo videtur obstrinxisse solos servos; libertos, adscriptos ad glebam, aut alios Principum conditionarios. Servilis conditionis solutio semper fuit appellata manumissio, missio extra domini potestatem. Apud Francos fiebat cum onere istius Beneficii agnoscendi ac profitendi etiam post mortem. Hoc erat jus & obligatio manus mortuæ. An jam dicta manus abscissa ubique vigerit, non possum affirmare. Quidquid sit, erat crudelis barbaries.

Altera mortuæ manus species sunt Ecclesiæ, Monasteria, Xenodochia, aliaque id genus pia loca: in ordine ad acquirendas vel possidendas temporales possessiones. Quidam dant hanc nomenclaturæ rationem: Sicut semel mortuus denuò non moritur, ita quoque corpus ejusmodi, etiam si omnes personæ, ex quibus constat, rebus humanis eximantur, & mutantur, immutatum permanet. Verùm ob hanc rationem tale corpus deberet potius appellari manus viva. Hinc in Tractatu de bohorum amortificatione Petrus Peckius dat aliam vocabuli causam: Mibi sanè visum semper fuit, idè manum mortuam dici, quod quemadmodum morientis hominis manus id, quod comprehendit, firmissimè conclusum tenet, neque facile remittit, sic vitam quidquid Ecclesiæ, seu corpus istiusmodi semel accipit, & in manum, hoc est, in potestatem suam accipit, non nisi magna cum difficultate & sollemnitate in commune hominum commercium post deinde remittit, sed accumulando conservat. Alii manum mortuam & vivam discernunt ex idoneitate apprehendendi ac retinendi temporales pos-

sessiones. Ecclesias, Monasteria, aliaque id genus sacra corpora, quidam Reges ad dictam apprehensionem & retentionem fecerunt incapacia, atque ita quodammodo mortificaverunt. Hinc dici cœperunt manus mortuæ. Hæc ethymologia apparet verior. Quidquid sit, omnes rem intelligimus: parum est de nomine. Petrus Peckius consequenter nobis exponit naturam amortificationis: Quemadmodum lis mortua dicitur, quæ in disceptatione judiciali esse desit, Monachus mortuus, qui communi hominum consuetudini exemptus est, excommunicatus & deportatus mortuus, quia à cœtu & frequentia hominum excluditur, exheredatus mortuus, qui inter hæredes amplius non est, ab hostibus captus, qui inter Civis esse non potest; eodem quoque modo eam rem mortuam non absurdè dici existimo, quæ amplius de una manu in alteram manum viventium non transit, sed communi hominum commercio eximitur. Cujusmodi sunt hæc bona, quæ dicimus amortificata. Nam & in simili Accursus id mortuum dici putat, ex quo nemo sit locupletior. Ita quoque ea bona immobilia, quæ Principis auctoritate in manum mortuam transferuntur, & per hoc hominum commercio & alienationis conditione eximuntur, ducta à Gallis voce, amortificari vulgò dicimus.

Quæstio est, Quænam sit prima hujus mortificationis origo? Petrus Peckius in præfato Tractatu respondet: Ejusmodi Leges jam inde à multis seculis in Italia, locisque aliis Romano Imperio subditis viguisse, cum Divus Hieronymus in Epistola ad Nepotianum, tum Divus Ambrosius evidenter ostendunt. At certum est eruditum in Romano ac Belgico jure virum labi. Audiamus utriusque Patris verba. Sanctus Ambrosius hæc scribit ad Imperatorem Valentinianum I. Nobis etiam privata successione emolumenta recentibus legibus deneantur, & nemo conquiritur. Non enim putamus injuriam, quia dispendium non dolemus. Scribuntur testamenta templorum Ministris, nullus excipitur profanus, nullus ultimæ conditionis, nullus prodigus verecundie; soli ex omnibus Clerico commune jus clauditur, à quo solo pro omnibus votum commune suscipitur, officium commune deseritur: nulla legata vel gravium viduarum, nulla donatio. Et ubi in moribus culpa non reprehenditur, tamen officio multa præscribitur. Quòd Sacerdotibus Fani legaverit Christiana vidua, valet. Quòd ego non ut querar, sed ut sciant quod non querar, comprehendit. Malo enim nos pecunia minores esse, quam gratia. Sed referunt, ea, quæ vel donata vel relicta sunt Ecclesiæ, non esse temerata. Sanctus Hieronymus Nepotianum Clericum gravissimè dehortatur ab omni cum mulieribus, Sacris præsertim, familiaritate, atque adjungit: Pudet dicere, Sacerdotes idolorum, mimi, & aurigæ, & scorta hereditates capiunt, solis Clericis & Monachis hoc Lege prohibetur. Et prohibetur non à persecutoribus, sed à Principibus Christianis. Nec de lege conqueror, sed doleo cur meruerimus hanc Legem. Caeterum bonum est, sed quòd mibi videtur, ut indigeam cautior? Provida severaque Legis cautio, & tamèn nec sic refrænatur avaritia. Per fidei commissæ Legibus illudimus: & quasi majora sint Imperatorum Scita, quam Christi, Leges timemus, Evangelia contemnimus. Sit hæres, sed mater filiorum, id est, gregis.

gregis sui Ecclesiæ, quæ illos genuit, nutrit, & pavit.

Tit. 2.
cap. 20.

Ita Valentiniani ad sanctum Damafum Pontificem scripta, ac in omnibus Romanæ urbis lecta & scripta Basilicis, Lex extat in sexto decimo libro Codicis Theodosiani: Ecclesiastici, vel ex Ecclesiasticis, vel qui Continentium se volunt nomine nuncupari, viduarum ac pupillarum domos non adeant, sed publicis exterminentur judiciis, si posthac eos ad fines earum vel Propinqui putaverint deferendos. Censemus etiam ut memorati nihil de ejus mulieris, cui se privatim sub prætextu religionis adjunxerint liberalitate quacumque, vel extremo judicio possint adipisci. Et omne in tantum inefficax sit quòd alicui horum ab his fuerit derelictum, ut nec per subjectam personam valeant aliquid vel donatione vel testamento percipere. Quin etiam si forte post admonitionem Legis nostræ aliquid eisdem ea femina vel extremo judicio putaverint relinquendum, id Fiscus usurpet. Cæterum si earum aliqui voluntate percipiunt, ad quarum successione vel bona jure civili vel Eadè beneficio adjuvantur, capiunt ut Propinqui.

Lex sanxit varia. Primò, ut Clerici, ipsorum domesticis, aut Monachi non adeant domos viduarum aut pupillarum. Secundò, ut ab isto aditu prohibeantur & arceantur, si opus fuerit, per publicas Potestates. Tertiò, ut ad istas domos ne quidem deferri vel deduci possint per dictarum personarum Cognatos vel Affines. Quarto, ut in Clericorum aut Monachorum domos introductæ, seu Agapetæ mulieres istis Clericis aut Monachis nihil donare possint, ne quidem per ultimam voluntatem. Hæ enim sunt mulieres, quibus se Clerici, & extra Cænobium degentes istorum temporum Monachi sub religionis prætextu adjungebant. Ipsarum formam & qualitatem spero amplè demonstrare in augmentis Scholiorum ad Canones Nicenos. Quintò Lex sanxit, ut omnis istiusmodi donatio, aut etiam extrema dispositio, sit penitus inefficax & nulla. Sextò, hunc rigorem extendit ad artificiosas etiam donationes ac dispositiones, quæ fiebant per interpositam personam. Septimò, eundem rigorem extendit ad jam factas donationes, testamenta, ac Legata, quæ tamen necdum erant deducta in plenam executionem. Octavò, post hæc faciendas donationes & quasvis dispositiones addidit Fisco. Nonò, permittit ut sui hæredes in suam suarum Agapetarum portionem succedant ab intestato. Insuper ut ab istiusmodi Agapetis accipere possint singularia beneficia. Et per donationem inter vivos, & per extremum oraculum.

Legis radicem prodit Sanctus Hieronymus. Agapetarum Secta locum habuit in utroque sexu. Quandoque Clericus Agapetam, quandoque Sacra Virgo aut vidua in suam domum introducebat Clericum aut Monachum Agapetum. Hocce contubernium Sanctus Hieronymus largè exponit: affirmat germanum etiam Fratrem è germanæ Sororis domo quandoque ab istis Agapetis fuisse seclusum, atque prosequitur: Frater dolet sibi prælatum juvenem, non quidem comatum, non vestium sericarum, sed torosulum, & in sordibus delicatum, qui ipse, sacculum signet, traxerit

teneat, pensa distribuat, regat familiam, emat quicquid de publico necessarium est, dispensator & dominus, & præveniens officia servulorum, quem omnes regent famuli, & quicquid domina non dederit, illum clamantibus substraxisse. Quævalium servulorum genus est, & quantumcumque dederit, semper eis minus est. Non enim considerant de quanto, sed quantum dederit: doloremque suum solis, quod possunt, oblectationibus consolantur. Ille parafatum, iste impostorem, hic hæredipetam, alius novo quolibet appellat vocabulo. Ipsum jactant adsuere lectulo, obstetrices adhibere languenti, portare maulam, calefactionibus plicare fasciolas. Facilius mala credunt homines, & quodcumque domi fingitur, rumor in publico fit. Hæc epistola videtur esse scripta ante adductam Legem. Etenim post ipsam Agapetus non poterat hæredipetæ elogio impeti. Erat enim incapax capestendæ hereditatis. Eandem antè Legem Sanctus Ambrosius scripsit in tertio libro Officiorum: Nihil deformius, quam nullum habere amorem honestatis, & usu quodam degeneris mercaturæ, quæstu sollicitari ignobili, avaro æstuari corde, diebus & noctibus inhiare in alieni detrimenta patrimonii, non elevare animam ad honestatis nitorem, non considerare veræ laudis pulchritudinem. Hinc nascuntur avaritia quæ sit hæreditatis, continentia atque gravitatis simulatione captata, quod abhorret à Proposito Christiani viri. Omne enim quod arte elicitur, & fraude compositum est, caret merito simplicitatis. In ipsi qui nullum Ecclesiastici ordinis officium receperint, incongrua judicatur affectatæ ambitio hereditatis. In supremo sine vitæ positos suam habere judicium ut liberè testentur quod sentiunt, qui postea non sunt emendaturi: cum honestum non sit compendia aliis, vel debita vel parata avertire, cum vel Sacerdotis vel Ministri sit prodesse, si fieri potest, omnibus, obesse nemini. Eadem repetit in alio ejusdem libri capite, atque adjungit: De illo quid loquar, qui de eo testamento, quod ab aliis licet factum, falsum tamen cognoverit, hæreditatem sibi aut legatum vendicet, & lucrum querat alieno crimine, cum etiam Leges publicæ eum, qui sciens falsò utitur, tanquam reum adstringat facinoris? Eodem tempore ad populum declamavit de Episcopis & Clericis: Licet dicere possimus: nemo nos irrationis arguit, violentiæ nullus accusat; quasi non interdum Majorem prædam à viduis blandimenta eliciant, quam tormenta. Non interest apud Deum, utrum vi, an circumventionem quis res alienas occupet, dummodò quo pacto teneat alienum. Adversum talia quorundam nequissimorum Clericorum & Monachorum facinora constanter & acriter declamarunt & alii Episcopi atque Doctores: verùm ipsis non persuaserunt. Hinc tandem prodiit adducta Lex Valentiniani.

Sanxit in solos Agapetos & Agapetas. Præsertim in Agapetos. Hi se sacris mulieribus sub pietatis prætextu adjungebant: Agapetas adjungebant sibi, non se istis. Interim Lex in utroque loquitur. His donate, legare, ac testari, istis vetuit quidquam ex istarum quasvis dispositione percipere. Hinc & Clericis & Monachis interdixit omnem aditionem ad viduas aut pupillas, & quidem tanto rigore, ut ipsos arceri jusserit per publicas etiam Potestates. Res terribilis.

lis. Quia nempe aditiones istæ erant via & venatio ad conciliandam introductionem agapeticam. Eadem Legis verba videntur ipsum introductionis commercium proscribere: utpotè ad formam & limites, quos ipsi præscripsit Nicæna Synodus. Porrò Lex sancit in solos Clericos, non in ipsorum Ecclesias. Hinc supra dixit Sanctus Ambrosius: *Quod Sacerdotibus Fani legaverit Christiana vidua, valet; quod ministris Dei, non valet.* Hoc ipsum iterat: semper queritur excludi solos ministros, non Ecclesias. Ex eodem principio scripsit Sanctus Hieronymus: *Sacerdotes Idolorum, mimi, aurigæ, & scorta hereditates capiunt, solis Clericis ac Monachis hoc Lege prohibetur.* Et adjungit: *Sit heres, sed mater filiorum, id est, gregis sui Ecclesia. Quid nos inferimus inter matrem & liberos? Hoc est, quid nos Clerici aut Monachi venamur nobis legata & Testamenta Agapetarum? Si quid pietatis titulo legatum velint, legent Ecclesiæ. Quod nempe Lex ipsum non vetaret. Quare rectè ad ipsam scribit Jacobus Gothofredus: *Mulieres Ecclesiasticæ & Continentibus aliquid donare vel relinquere hac Lege prohibetur, non idèò tamen prohibetæ ipsis Ecclesiis aliquid relinquere, quod tamen perperam viri docti nonnulli putarunt.**

Notanda sunt & hæc verba Sancti Hieronymi: per fidei-commisssa Legibus illudimus. Adversum eandem fraudes Legem ampliarunt, ac variè extenderunt Imperatores Valentinianus II. Magnus Theodosius, atque Arcadius. In data ad Tatianum Prætorio-Præfectum Lege sanciant, ut vidua deinceps in Diaconissam consecranda debeat expleffe sexaginta annos, item ut neque ex immobilibus, neque ex primariis mobilibus bonis possit quidpiam alienare, atque adjungunt: *Ac si quando dicim obierit, nullam Ecclesiam, nullum Clericum, nullum pauperem scribat heredem. Careat namque necessè esse viribus, si quid contra vetitum circa personas specialiter comprehensas fuerit à mortente confectum. Imò si quid ab his morientibus fuerit extortum, nec tacito fideicommissio aliquid Clericis in fraudem venerabilis Sanctionis, callida arte, aut probrosa cupiditatem conhibentia deferatur, Extorris sint ab omnibus, quibus inhiaverint, bonis: Et si quid fortè per Epistolam, Codicillum, donationem, testamentum, quolibet denique detegitur genere, conscriptum erga eos, quos hac Sanctione submoimus, id nec in Judicium devocetur, sed vel ex intestato is, qui sibi competere intelligit, stabili hujus destinatione succedat. Hæc Lex quibusdam videtur à priori esse disparata. Etenim non de Agapetis statuit, sed de Diaconissis: quas inter est multa differentia. Diaconissa enim possit esse & non esse Agapeta: item habere & non habere Agapetum. Deinde hæc Lex non solos Clericos excludit, sed in super Ecclesiam & pauperes. Quod nempe quidam Clerici horum nomine hereditates venarentur. Et non excludit Monachos. Respondeo Leges has non esse disparatas: Priorem per hanc ampliari & extendi. In duobus Articulis. Prima extensio est ad quasvis Diaconissas. Etenim & hæc, licet agapetico commercio non obstringerentur, erant obnoxiaz dolosis Clericorum circumscriptioibus. Hac de causa Lex non loquitur de Monachis. Ete-*

nim inter Diaconissas & Monachos nullum, nisi ex agapetica introductione, poterat esse familiare commercium. Secunda extensio est ad Ecclesias ac pauperes. Extensio tertia est ad memoratas à Sancto Hieronymo fraudes per fidei-commisssa.

Hanc Legem in suo ad ipsam commentatio Jacobus Gothofredus affirmat esse priori quadante-nus similem, & dat rationes: *Nam illa vigesima Lex est de omnibus mulieribus, atque ex his de omnibus viduis; Hæc verò de Diaconissis tantum. Illa prohibentur Monachi & Clerici quidquam ex mulieris alicujus bonis aut donatione aut ultima voluntate consequi; hæc verò etiam Ecclesiæ, etiam pauperibus ex ultima Diaconisse voluntate capiendi, jus admittit. Illa relictum Clerico vel Monacho à muliere caducum fit, seu in fscum cadit; hæc verò inutiliter relictum jubetur esse pro non scripto, & sic hæredibus quibuscumque, imò his deficientibus, & legatariis & fidei-commisariis proficit, seu relinquuntur. Quod singulare admodum est: ut hac velut auctoramento fraudibus obviam iretur. Cum aliquo commune hoc sit utrique Legi, ut tacitis fidei-commisssis in fraudem Legis, quantum potest, occurrat. Misceat vera falsis. Penitus falsum est, quod Primi Valentiniani Lex sanxerit de omnibus mulieribus, ideòque & de cunctis viduis. Etenim disertè ipsa dicit se sancire in solas viduas ac pupillas. Nec in omnes, sed in solas istas, quibus se quis Clericus aut Monachus privatim sub religionis prætextu conjunxerit. Hoc est, in solas agapetas. Si de cunctis generatim mulieribus Lex sanxisset, non erat necessè ipsam extendi ad Diaconissas. Etiam quod Doctor ille de fidei-commisso docet, non est plenè verum.*

De hac posteriori Lege pius Imperator Theodosius statim erubuit, ideoque ipsam circumduxit, aut sanè plurimum castravit. Lex data est Mediolani, quarti Christiani sæculi anno nonagesimo, undecimo Kalendas Julias. At verò optimus Princeps eodem anno, decimo Kalendas Septembris, Veronæ ad eundem Prætorio-Præfectum Tatianum scripsit hanc Legem: *Legem, qua Diaconissis vel viduis nuper est promulgata, ne quis videlicet Clericus, neve sub Ecclesiæ nomine mancipia, supellestem, prædia, velut infirmi sexus despoliator, invaderet, & remotis affinibus & propinquis, ipse sub prætextu Catholicæ disciplinae se ageret viventes heredem, eatenus animadvertat esse revocatum, ut de omnium cartis, si iam nota est, auferatur, neque quisquam aut litigator ea sibi utendum, aut Judex noverit exequendam. Præfatus Gothofredus refutat vocem, Prædia, & substituit vocem, Prædam. Nempe Legem quoad immobiles possessiones vult non esse temperatam. Verum pessimè. Etenim vox, Prædam nullum reddidit sensum. Prior Lex sanxerat plura. Primò, ut nullum prædium femina istiusmodi alienare posset vel donatione inter vivos, vel extremo judicio. Secundò, ut utroque modo liberè posset disponere de prædiorum fructibus. Tertio, ut etiam nihil alienare posset de mobilibus, supellestem, auro, argento, cæterisque claræ domus insignibus. Sub quibus præfens Lex comprehendit & mancipia. Quarto ut nec ulli Clerico, nec Ecclesiæ, nec pauperibus*

ribus posset aliquid per extremam voluntatem relinquere. Præfens Lex adjungit causam: *Sub prætextu Catholicæ disciplinae. Nempe uti Clerici & Monachi Agapetas, ita Clerici Diaconissas captabant & capiebant sub Catholicæ disciplinae seu instructionis fisco, atque ita proficiebant in hæredes & viventium & morientium. Erat dura Constitutio. Dominus Cardinalis Baronius existimat ipsam graviter displicuisse Sancto Ambrosio, ideoque ipsum adversus eam potenter intercessisse. Et certè data illa fuit Mediolani; & adeò properè circumducta, ut plurimis necdum nota esset. Circumducta est statim post mensem. Quod opus omnino videretur fuisse Sancti Ambrosii. Hæc ergo Lex ipsam firmat quoad ultimas voluntates, quoad donationes inter vivos circumducit. Istas permittit à Diaconissis deinceps fieri etiam in Clericis, Ecclesiis, & pauperes. Etiam de prædis. Sic ipsam post-modò, interpretatus fuit in sua ad Palladium Prætorio-Præfectum de Clericorum testamentis Novella Lege Imperator Martianus. Et sanè tanto, qui Magnum Theodosium videre possit, Principi est potius credendum, quàm Jacobo Gothofredo. Interim hæc ambæ, & circumducta & circumducens, Leges statuunt de solis Diaconissis, quæ non erant agapetæ. Quoad has firma mansit lex primi Valentiniani.*

Emergunt aliquot quæstiones. Prima est, An Primus Valentinianus suam Legem post-modò extenderit etiam ad Episcopos & Sacras Virgines? De his enim prior ejus lex non loquitur, sed de solis Clericis ac Monachis. Jacobus Gothofredus affirmat. Et censet extensionem fuisse factam ab hac ad Paulum novæ Epiri Præsidem scripta Lege: *Forma præcedentis Consultii etiam circa Episcoporum Virginumque personas, & circa alias, quarum statuto præcedenti facta complexio est, valeat ac porrigatur.* Prior quarti sæculi septuagesimo, hæc Lex data est anno septuagesimo secundo. Est Lex extendens, & est ejusdem Principis: hinc videtur non extendere aliam, quàm istam. Respondeo tamen hanc ab illa non extendi. Etenim & Sanctus Ambrosius, & Sanctus Hieronymus de sola in Clericis & Monachos exercita duritia sunt questi, nusquam de Episcopis aut Sacris Virginitibus. Certè non tacuissent. Et Sacre Virgines de captatis agapetarum hæreditatibus nunquam fuerunt suspectæ. Nullum apud Antiquos extat istius suspitionis vestigium. Præterea hæc Lex non ad sanctum Damasum Pontificem directa, nec iusta est legi in Romanis Basilicis, sed scripta est ad Præsidem Epiri. Certè si de Episcopis & Sacris Virginitibus sanxisset, dirigi debebat ad Romanam Ecclesiam ac per omnes ubique Basilicas divulgari. Augustus de Ecclesiastica Disciplina Leges antiqua Christianitas ita honorabat: ostendi id possit variis exemplis. Porrò quam Legem ista Lex extendat ad Episcopos & Sacras Virgines, fateor me ignorare.

Secunda quæstio est, An hæc omnes Leges semper viguerint in Ecclesia, & nunquam fuerint circumductæ? Respondeo fuisse circumductas ab Imperatore Martiano. Circumductionis radicem audiamus ab ejus jam laudata Lege: *Christi Lupi Opera Tom. XI.*

Nuper cum de testamento Clarissimæ memoriæ Hypatiae, quæ inter alios virum religiosum Anatolium Presbyterum in portione manifesta bonorum suorum scripsit heredem, amplissimo senatu præsentate tractaret Pietas mea, & dubium videretur, An verè esse deberent hæc voluntates viduarum, quæ testamento suo aliquid his Clericis relinquunt, qui sub prætextu religionis hujusmodi seminarum domos adeunt. Cum Lex Divæ memoriæ Valentiniani, & Valentis, & Gratiani, Ecclesiasticos, vel eos qui Continentium se volunt nomine nuncupari, nihil quacumque liberalitate viduarum extremo judicio permittat adipisci. Contra hæc autem Divæ memoriæ Valentiniani, Theodosii, & Arcadii Constitutio legeretur, insipientibus & æstimantibus nobis latoris animum, visum est iusta & rationabili penitentia priorum Constitutionum vigorem antiquare voluisse. Nam cum in prima viduarum tantummodò mentio facta sit, in secunda autem tantummodò Diaconissarum; intelligitur eam Constitutionem, quæ viduarum & Diaconissarum meminit, de Lege utraque dixisse. Illustris Hypatia extremo suo judicio multa Ecclesiis, multa pauperibus, multa redimendis captivis, multa Monachis, multa suis libertis, quædam donarat Anatolio Presbytero. Et hanc præsertim testamenti partem aliqui per adductam primi Valentiniani Legem studebant evertere. Alii firmabant, asserentes non Secundi dumtaxat jam adductam, sed & istam primi Valentiniani Legem fuisse ab istius secunda circumductam. Et hanc sententiam Imperator Marcianus, vel potius ipsi assistentes Juris-Consulti comprobabant. Adducta ejus præfatio memorat tres superiores Leges. Prima est Valentiniani I. Valentis, & Gratiani, sanciens de solis viduis. Et est prima jam à nobis adducta, in Sexto-decimo Theodoliani Codicis libro ad secundum titulum vigesima. Secunda est Valentiniani II. Theodosii, ac Gratiani, sanciens de solis Diaconissis, ejusdem tituli vigesima-septima, inter adductas à me secunda. Tertia est eorundem Principum, sanciens de Diaconissis simul ac viduis, præfati tituli vigesima octava, etiam inter adductas à me tertia. Et Marcianus censet ab hac utramque priorem fuisse circumductam, ideoque Hypatiæ in Anatolium beneficia fuisse rata ac firma.

Est res digna examine. Certum est Martianum, aut potius Adseffores ejus in quibusdam fuisse circumscriptos & lapsos. Primus lapsus est in his verbis: *Dubium videretur, An verè esse deberent hæc voluntates viduarum, quæ testamento suo aliquid Clericis relinquunt, qui sub prætextu Religionis hujusmodi seminarum domos adeunt.* Etenim de istiusmodi voluntatibus nullum erat dubium. Erant palam verè legitime, validæ. Primi namque Valentiniani Lex, licet istas aditiones proscriperit, adeuntes tamen Monachos aut Clericos non proscripsit ab extremi judicii beneficiis, Solos Agapetos proscripsit à talibus beneficiis Agapetarum. Sola aditio, licet frequentissima, non complebat agapeticum commercium. Secundus lapsus est, quod Primi Valentiniani Lex proscribat Clericum ab extremo beneficio quiscumque viduæ. Etenim proscribit à beneficio solius Agapetæ. Tertius lapsus est, quod revocatrix Valentini ac Theodosii

dolij Lex fanciat non de folis Diaconiffis, fed de quibuscumque viduis. Labendi occasio sunt hæc ejus verba: *Diaconiffis vel viduis*. At clarum est, quod fanciat de folis Diaconiffis. Et quidem non de cunctis, fed de folis, quæ non erant Agapetæ. Agapetæ spectabant ad Primi Valentiniani Legem. Revocatrix Lex addit, *vel viduis*: Quod Diaconiffæ, de quibus agit, essent ex viduis. Quartus lapsus est, quod hæc Lex non folam priorem Secundi, fed etiam Primi Valentiniani Legem revocet aut temperet. Etenim revocat folam nuper promulgatam Legem, & quidem adeo nuper, ut plurimis vix effet nota: quod non cadit nisi in Legem Secundi Valentiniani. Quintus lapsus est dubitatio de valore memorati testamenti. Etenim illustri Hypatia non erat Apageta, nec Presbyter Anatolius ipsi jungebatur illo commercio, atque ita nullum erat fundamentum istius dubitationis.

Quidquid sit, Imperator Marcianus & Primi & secundi Valentiniani Legem penitus abrogavit, & sancit in hunc modum: *Securitati vel fiducia morientium providentes, generali perpetuoque victura hac Lege sancimus, ut sine vidua, sine Diaconissa, seu virgo Deo dicata, vel Sanctimonialis mulier, sine quocumque alio nomine religiofi honoris vel dignitatis fœmina nuncupetur, testamento vel Codicillo suo, quod tamen alia omni Juris ratione munimentis, Ecclesie, vel Martyrio, vel Clerico, vel Monacho, vel pauperibus aliquid, vel ex integro vel ex parte, in quacumque re vel specie creditit relinquendum, id modis omnibus ratum firmumque consistat; sine hoc institutione, sine substitutione, sine legato, sine fideicommissio, per universitatem vel specialiter, sine scripta sine non scripta voluntate fuerit derelictum, omni impostero de hoc negotio ambiguitate submotâ, donationibus etiam vel qualibet liberalitate tam viduarum quam Diaconissarum, sine Virginum que Deo dicatæ sunt, vel Sanctimonialium quæcumque in Ecclesiam, vel Martyrium, vel Clericum, vel Monachum, vel pauperes collata fuerint pari robore firma esse præcipio*. Est amplissima utriusque Legis cassatio. Verum cur nulla memoria de Agapetis? Existimo secundi Theodosii & Constantii Legem, quæ istud commercium rigidissimè proseripit, tunc ubique locorum viguisse. Extat legis pars in Theodosiani Codicis sexto-decimo libro: integram vulgavit Jacobus Sirmondus in Appendice ejusdem Codicis. Etenim Theodosio proximè successit Martianus. Attamen quod istud commercium post modò revixerit, aut forsan hinc indè permanferit, docent Leges Imperatoris Justiniani. Non spectat ad rem præsentem.

Quæstio tertia est, An D. Petrus Peckius rectè scribat ab adducta Primi Valentiniani Legge Ecclesias, Monasteria, Xenodochia, aliaque id genus pia loca esse facta manus mortuas, inductamque amortisationis necessitatem? Respondeo negativè. Etenim ista lex nullam Ecclesiam, nullumque Cœnobium exclusit ab extremæ voluntatis beneficio, sed folos Clericos & Monachos. Non Cœnobitas, sed folos degentes extra Cœnobia. Solos Agapetos, Nec

ipfos ab omni istiusmodi beneficio exclusit, sed à folis liberalitatibus propriarum Agapetarum. Quare ab alienis Agapetis omnino poterant capere. Et forsan huc respiciunt Sancti Hieronymi verba: *Per fidei-commissa Legibus illudimus*. Quod nempe proprius Agapetus curaret se transmitti ad fidem alieni. Ad alias successiones omnis Clericus, omnisque Monachus permanfit plenè idoneus. Etiam Secundi Valentiniani Lex Ecclesias aut pauperes non demutavit in manum mortuam. Eis clausit folas manus Diaconissarum: quavis alia via permisit acquirere. Interim hæc erant quædam mortificandæ Ecclesiasticæ manus exordia. Et hæc quadantenus ipse Valentinianus, aut certè Magnus Theodosius; plenè abstulit ac evulsit optimus Martianus.

Senior Valentinianus videtur istorum exordiorum non fuisse primus author. Ea cœpisse videtur Imperator ac Apostata Julianus. Etenim Sancto Tito Bostrensi Episcopo, Arabum Metropolitæ, ac ejus subditis offensus, hæc scripsit ad omnem istam Civitatem: *Qui ad id usque tempus tyrannidem gesserunt, non hoc ipso contenti sunt, quod præteritorum criminum pœnas nullas luant, sed prioris dominationis cupidi, quoniam neque jus dicere amplius illis permittitur, neque testamenta scribere, aut alienas hereditates intervertere, & ad sese omnia transferre, omnes, ut ita dicam, petulantia rudentes, explicant, & quod est in Proverbio, ignem in ignem derivare, ac priora mala majoribus cumulare non dubitant, dum Civitatum populos seditionibus invicem committunt*. Loquitur adversum Episcopos & Clericos. Per præterita ipforum crimina intelligit Arianas sub Constantii Imperio cum Catholicis lites, & varias hinc natas turbulencias. Affirmat quod has miseratis non vindicavit, variè tamen frœnarit. Primò quod eis omnem civilem in Christianos populos jurisdictionem abstulerit: Secundo, quod eis conscribi veterit testamenta aut legata. Lex perit aut latet. Videtur non dubitandum, quin & Monachos comprehenderit. Etenim sum-

mus Juliani Encomiastes Comes Zozyms hæc de istis scribit: *Monachi legitimis nuptiis abstinent, & tam in urbibus quam in vicis populosa Collegia complent hominibus innuptis, nec ad bellum nec alium Reipublicæ necessarium usum idonei, nisi quod via quadam progressi ad eo tempore in banc usque diem, magnam terræ partem ad se transfulerint, & sub prætextu, quasi cum pauperibus omnia communicent, omnes, propè dixerim, ad inopiam redegerint*. Eisdem haud dubiè rationibus Julianus super ædificaverit suam Legem. Ejus partem resciscitavit primus Valentinianus, hanc verò Magnus Theodosius ac optimus Martianus circumdixerunt.

CAPUT XIII.

Exponuntur vera apud Græcos exordia manus mortuæ, atque amortisationis.

Prima harum rerum exordia sunt à posterioribus Græcorum Imperatoribus. Ab Imperatore

ratore Romano I. qui ad decimi sæculi annum vigesimum - primum proseripit ac extuffavit varias, pauperibus onerosas, alienationum species, inter quas fuit & hæc: *Per occasionem aliquid, qui Monachus factus est, aut fieri vult, & prædium suum Scholæ Sacræ addixit, rectè Decreta confusionem aliquam recipere per adjudicationem præsentem minime debent*. Nimirum ut justam estimationem præteritum recipiat. Siquidem hoc ab eo reverè salutis causa, non dolo, non præstigiis, non astu factum est fraudulento. Id verò non minus ad sacrarum domuum, quam pauperum utilitatem spectare putabitur, dum rixis & contentionibus, & illiberali acquisitione liberantur, & inventiones ac detentiones vitant, & non incurrit que negotiis molestis occasiones præbent. Et iterum ad ejusdem sæculi annum vigesimum octavum: *Ut Monasteria prædiorum, que ipsis titulo renuntiationis mundo factæ dantur, estimationes & pretia, non ipsos fundos accipiant*. Eadem Novella Lex habet hunc Articulum: *Nul- lus impostero nec Illustrum Magistrorum, aut Patriciorum, nec Magistratibus, aut Prætoris, aut Civilibus vel militariibus dignitatibus honoratorum, nec eorum omnino qui Senatorum numero censentur, nec Provincialium Præsulum vel Ex-Præsulum, nec amantissimorum Dei Metropolitanorum, vel Archi-Episcoporum, vel Episcoporum, vel Abbatum sive Priorum, vel Ecclesiasticorum Præsulum, vel eorum qui religiofi Aedibus, aut augustæ alicui domui cum potestate præsent; in persona sua, vel nomine patrimonii Principis, vel Ecclesie, per se aut per subjectam personam audeat amplius in prædium vel agrum, in solidum vel ex parte succedere, vel emptionis, vel donationis, vel hereditatis, vel occasionis alterius cujuscumque titulo. Omnem qualicumque acquisitionis speciem extuffat, & acquirentem cogit, etiam non recepto pretio, ad restitutionem. Dura fames fuerat grassata, atque ita multi in pauperiem asti cogebantur sua prædia distrahere: in horum gratiam Imperator Romanus emisit istas Leges. Attamen Monasteriis quoad unam acquisitionis speciem fecit aliquid gratiæ: permisit ab illis fundorum, quos proficentes inferebant, acquiri pretia. Quod nempe ista acquisitio haberet authenticum titulum, & nullius fraudis periculo esset obnoxia. Extant hæc omnia in Jure Græco-Romano.*

Lib. 1.
Fol. 157.

Hæ Leges videntur non fuisse à populis admittæ in mores, aut certè non perseverasse. Etenim Imperatorem Nicephorum Phocam, qui ad ejusdem sæculi finem regnavit, de avaritia ac insulis Constitutionibus graviter arguit Georgius Cedrenus, atque adjungit: *Neque hoc tantum, sed & donationes Monasteriis atque Ecclesiis legatas à quibusdam piis Imperatoribus prorsus abolevit, Lege etiam lata ne Ecclesie immobilibus locupletarentur bonis, causatus Episcopus malè prodigere ea, que pauperibus darentur, militibus interim deficientibus*. Affirmat ipsum ob istiusmodi Edicta fuisse cunctis inuisum ac detestabilem. Et infra prosequitur: *Patriarcha Polyuctus jussit conscribi Libellum Edicti, quod ad confundendas res Ecclesiasticas Nicephorus ediderat. Statim post Nicephori mortem. Et ejus in Imperatore Romano I. qui ad decimi sæculi annum vigesimum - primum proseripit ac extuffavit varias, pauperibus onerosas, alienationum species, inter quas fuit & hæc: Per occasionem aliquid, qui Monachus factus est, aut fieri vult, & prædium suum Scholæ Sacræ addixit, rectè Decreta confusionem aliquam recipere per adjudicationem præsentem minime debent. Nimirum ut justam estimationem præteritum recipiat. Siquidem hoc ab eo reverè salutis causa, non dolo, non præstigiis, non astu factum est fraudulento. Id verò non minus ad sacrarum domuum, quam pauperum utilitatem spectare putabitur, dum rixis & contentionibus, & illiberali acquisitione liberantur, & inventiones ac detentiones vitant, & non incurrit que negotiis molestis occasiones præbent. Et iterum ad ejusdem sæculi annum vigesimum octavum: Ut Monasteria prædiorum, que ipsis titulo renuntiationis mundo factæ dantur, estimationes & pretia, non ipsos fundos accipiant. Eadem Novella Lex habet hunc Articulum: Nul- lus impostero nec Illustrum Magistrorum, aut Patriciorum, nec Magistratibus, aut Prætoris, aut Civilibus vel militariibus dignitatibus honoratorum, nec eorum omnino qui Senatorum numero censentur, nec Provincialium Præsulum vel Ex-Præsulum, nec amantissimorum Dei Metropolitanorum, vel Archi-Episcoporum, vel Episcoporum, vel Abbatum sive Priorum, vel Ecclesiasticorum Præsulum, vel eorum qui religiofi Aedibus, aut augustæ alicui domui cum potestate præsent; in persona sua, vel nomine patrimonii Principis, vel Ecclesie, per se aut per subjectam personam audeat amplius in prædium vel agrum, in solidum vel ex parte succedere, vel emptionis, vel donationis, vel hereditatis, vel occasionis alterius cujuscumque titulo. Omnem qualicumque acquisitionis speciem extuffat, & acquirentem cogit, etiam non recepto pretio, ad restitutionem. Dura fames fuerat grassata, atque ita multi in pauperiem asti cogebantur sua prædia distrahere: in horum gratiam Imperator Romanus emisit istas Leges. Attamen Monasteriis quoad unam acquisitionis speciem fecit aliquid gratiæ: permisit ab illis fundorum, quos proficentes inferebant, acquiri pretia. Quod nempe ista acquisitio haberet authenticum titulum, & nullius fraudis periculo esset obnoxia. Extant hæc omnia in Jure Græco-Romano.*

Fol. 658.

perium successor Joannes Tzemisces Patriarchæ factum confirmavit. Disertè hoc scribit Michael Glycas. Edictum exponit, ac adjungit: *Tzemisces etiam libellum illum dilacerat, quem Phocas ad perturbandam Ecclesiam conscribi curaverat. Has ob res à Polyucto diademate ungitur*. Nempè Polyuctus illum, nisi Ecclesie suam libertatem repararet, noluit coronare. Consonat compendiarie Joelis Chronologia: *Joannes Tzemisces à Polyucto Patriarcha Imperatoris insignibus donatur, cum prius illi obtemperasset, tumumque quem Nicephorus Phocas, ut res Ecclesiasticas transversas ageret, conscripserat, dilacerasset*. Laudatur Cedrenus de eodem novo Imperatore adjungit; *Reditus etiam decretus jis, quos Nicephorus solum vertere jufferat, Pontificibus præsent primariis, quibus ostendimus id evenisse, quod Constitutioni ab eo, spoliandæ, & contumelia officendæ Ecclesie causa factæ, nolissent subscribere*. Primates Episcopi Edictum Nicephori adeo improbabant, ut relegari maluerint, quam ipsum admittere.

Part. 4.
Fol. 308.

Integrum Nicephori Edictum nobis in Jure Græco-Romano custodiavit Joannes Leunclavius. Et istud dicit variâ. Primò, quod divitiæ sint Christianæ perfectioni magnus obex, remora, ac impedimentum. Etenim Christus Dominus nobis interdixit non solummodò baculum, manticam, & secundam tunicam; sed insuper omnem curam craftini, licet necessarij vidus. Secundo graviter queritur de Monachorum avaritia. Affirmat antiquos ab isto vitio fuisse remotissimos, hodiernos esse ipsi penitus involutos. Etenim infinita terræ jugera, Structuras ambitiosas, greges equorum, boum, camelorum, jumentorum aliorum innumerabilium singulis horis acquirere student, totamque animi curam in hæc intendunt, adeo quidem ut ista studia Monastica nihil à vita mundana, multis sollicitudinibus estuante, differant. Tertiò, hanc avaritiam mordacissimè insectatur. Quarto affirmat jam in Romano Imperio esse sufficientissima Monasteria, ideoque vetat nova instrui aut fundari. Opulentis hominibus, ipsa fundare volentibus, mandat ut superfluas opes fundant in pauperes. Quintò, omnia antiqua Monasteria mandat restaurari, & ad opulentos fideles, qui nova fundare ambiunt, scribit: *Jubemus ut curam priorum & opis indigentium Monasteriorum suscipiant, non agros eis donando, nec loca quedam & ædificia; quippe jam ante data sufficiunt, & quæ ab initio possident, sed hæc neglecta, nec elaborata, & inculta propter opum defectum jacentia, quibusvis mundanis vendendo fundos, & loca quæ possident, conveniente cura ac provisione dignentur servos eis & mancipia suppeditantes, & boves, & greges, & alia quæ jumentorum numero continentur. Nam sicut ipsos fundos, eaque loca quæ habemus, eis largiamur, quandoquidem bona Religiosorum domuum & Ecclesiarum distrabi lex prohibet, in idem cum priore incommodum incurremus, & malè adfecta ac ruinosâ relinquetur inculta, & opis expertia cum pecunie non adsint, nec ea manus quæ aliquid eorum habeat, quæ requiruntur, & præstare quidpiam possit. Itaque ab hoc tempore nemini liceat nec fundos aut agros, nec loca Monasteriis, aut Gerocomiis, aut Xenodochiis*

Lib. 2.
Fol. 113.

quocumque modo transmittere, adeoque nec alicui Metropoli, vel Episcopatu. Nec enim hec illis quidquam conducunt. Si verò quæpiam ex factis jam antea religiosis domibus aut Monasteriis tam ignaram nacti sint manum & curam, ut expertia fundorum relicta sint, ea non impediuntur, quominus de Imperatoris sententia & approbatione sibi comparent quantum satis est. Ascellis verò & lauris, quas vocant, construendis in desertis locis, ut ad possessiones & fundos alios non porrigantur, sed complexu dumtaxat suo terminentur, tantum abest ut eos arcemus, qui facere id volunt, sed potius in laude eam rem ponamus. Hæc est summa Edicti.

Sancit varia. Primò, ut deinceps nulla nova fundentur Monasteria. Secundo, ut omnia antiqua in honestam formam restaurentur. Tertio, ut ipsis nulla deinceps donari, aut quavis via accedere possint bona immobilia. Quarto, hæc Lex item adstringit Ecclesias: etiam Cathedralis. Imò & Metropolitanas. Patriarchalem videri non includere. Quintò, ut eadem Lege stringantur Xenodochia, aliaque id genus pia loca. Sextò, ut usque huc fundata, & nihil aut parùm immobilium habentia Monasteria possint aliquid acquirere: verùm ex notitia, consensu, & autoritate Principis. Septimò, quòd unicus ac palmaris hujus Legis scopus sit impedire, ne bona immobilia deinceps devolvantur ad manum mortuam. Hinc octavo permittit, imò & hortatur, ut in desertis multiplicentur nova Monasteria: quòd istuc acquiri non possint novæ possessiones aut fundi. Et tandem Nicephorus adjunxit: Hæc precipiens equidem & sanciens sat scio futurum, ut plerisque molesta & gravia dicere videar, & ab ipsorum judicio discrepantia. Sed eorum mihi non erit habenda ratio. Si quidem secundum Paulum, non hominibus, sed Deo placere velint. At mente ac intelligentia præditis, & adsuæ factis ad res non ita de superficie inspiciendas, ut quidquid semet obtulerit, simpliciter eorum animo perturbationem adferat, sed ultra penetrantibus, & rerum profunditatem intueri valentibus, non solum expedientia videbimur, sed etiam utilia tam secundum Deum viventibus, quam Reipublicæ toti, protulisse. Verùm Patriarcha Polyuctus & ejus cuncta Synodus censuit longè aliud.

Ejusdem Edicti partem suo ad primum primæ secundæ Synodi Canonem Commentario inferuit Theodorus Balsamon, & adjungit: Quam quidem Novellam Porphyrogenitus Dominus Basilii novus sua Novella sustulit, mense Aprili edita, indictione prima anno sexies millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto. Est Christi Domini annus nongentesimus octogesimus septimus, Basilii & Constantini, filiorum Romani Junioris, qui occiso Joanni Tzemisci successerunt, duodecimus. Ipsorum Edictum est hujus tenoris: Imperium nostrum, quod à Deo profectum est, cum & à Monachis, quorum pietas & virtus est restata, & à multis aliis Legem de Dei Ecclesiis & sanctis domibus, vel potius contra Dei Ecclesias & sanctas eorum domos, à Domino Nicephoro, qui Imperio excessit, conditam, presentium malorum causam fuisse & radicem, & universalis hujus sub-

versionis & confusionis, ut quæ ad injuriam & contumeliam non solum Ecclesiarum, & sanctorum domorum, sed etiam Dei ipsius facta sit, intellexisset, & maxime cum id re ipsa experium esset. (Ex quo enim hæc Lex est observata, nihil boni penitus in hodiernum usque diem vitæ nostræ occurrit; sed contra nullum penitus calamitatis genus defuit.) Per præsentem auream Bullam statuit, ut Lex prædicta ab hoc præsentem die cesset, & deinceps infirma ac irrita permaneat, & locum habeant, & in usu sint, quæ de Dei Ecclesiis, & sanctis ac religiosis domibus facta sunt Leges. Utiq; Justiniani ac Leonis Philosophi Leges, aliæque id genus.

Hæc libertas ambulavit usque ad Imperium Isaaci Comneni, primi regnantis ex ista familia, de quo in supplemento ad Georgium Cedrenum scribit Joannes Schylitzæ Curo-palates: Parcimoniam quoque Isaacio curæ fuit, necnon ut Imperio agros adderet. Et idcirco multos privatos homines possessionibus spoliavit, neglectis ipsorum aureis bullis. Quibusdam etiam Monasteriis multas possessiones ademit, & relictis Monachis idoneis sumptibus ad victum, quos computari jussisset, id quod supererat, publico vindicavit. Quod quidem jis, qui inconsideratè & temerè judicaverunt, ab impietate ac iniquitate ad sacrilegium tendere videri queat, sed tamen nihil absurdum eo molimine perficiebat, ut eis videbatur, qui rem graviter acque spiritualiter considerabant. Nempe eo pacto ad paupertatem illos qui ipsam professi essent, adducebat, & molles ac Sybariticas delicias auferbat, nec tamen eis, quæ ad usum essent necessaria, privabat: & finitimos, id est, qui propinquos agros haberent, à Monachorum molestia & avaritia liberabat. Quod utinam ad exitum ipse feliciter perduxisset, non solum in Monasteriis, sed in omnibus omnino rebus ad Ecclesiam spectantibus. Proinde Isaacius sola Monasteria, non verò Ecclesias transmutavit in manum mortuam. Et de ista transmutatione plerique Laici confueverunt sentire cum Schylitzæ. Hic interim pergit: Vita functo Imperatore, inspecta sepultura ejus humeris plena suspicionem multis dedit illam rem esse ultionem, ac indicium supplicii, quo afficeretur ob intestinum bellum ac caedem, & ea quæ post usurpatum Imperium commiserat in privando Senatu jis bonis quæ ei antiquitus concessa fuerant, & adimendis sacris templis ac delubris facultatibus, quas diximus, id curans ut nihil ipsis superesset, sed ea tantummodo haberent, quæ ad victum satis essent, mediocrem adhibens Reipublicæ consolationem. Alii autem fluentem humorem interpretabantur sanctitatis indicium, quod purè ac sine ulla controversia eum factorum poenitisset. Amorum ego sententiam laudo & approbo: quod altera prohibeat futura mala, altera à deterioribus ad meliora adhortetur ac revocet. Quod Isaacius egerit dignam pro criminibus poenitentiam, existimo non dubitandum. Etenim Imperium deposuit, Monasticum professus est in Studii Cœnobio, & adeò obedienter se gessit atque humiliter, ut quandoque egerit domus janitorem. Et fuit semper adeò castus, ut etiam valetudinis periculum subire maluerit, quam ex medicorum consilio facere pudicitiam jacturam.

Audiamus quid hæc de re scribat ex Cardinale

Cæsa-

Cæsa Baronio Dominus Henricus Spondanus Episcopus Apameensis: Isaacius à Patriarcha Michæle Cerulario solemnè ritu coronatus est Imperator. Qui quidem illud laude dignum tunc præstitit, ut Ecclesiam Constantinopolitanam, quæ tum in sacris muneribus, tum in thesauri dispensatione præfectos ab Imperatore delectos pati cogebatur, in pristinam vindicaverit libertatem, Patriarcha potestati ac curæ omnimodam ejus relinquens administrationem. Idem tamen post modò aliam impiam sanctionem edidit, qua plurimum Monasteriorum bona addidit fisco, relicta tantummodo sibi Deo servantibus Monachis. Adjungit Joannis Schylitzæ de ista Sanctione judicium fuisse penitus factum. Michael Cerularius agebat tunc non tantummodò Patriarcham, sed & Papam: utpote vir superbus ac nequam, sceleratus refuscitator Photiani Schismatis. Erat tamen constans vindex libertatis Ecclesiasticæ. Et quia ex Monacho fuerat evehctus, favebat Monasteriis. Quod ipse istam Legem exsulaverit, videtur non dubitandum. Magnæ Ecclesiæ ab Isaacio datam libertatem exponit præfatus Curo-Palates. Isaacius Magnæ Ecclesiæ permittit Sacras suas res administrare, interdicit profus administratione Imperio, ita ut neque ad obeunda sacra munera, neque ad habendam sacri thesauri rationem aliquis ab Imperatore delectus adesset; verùm à Patriarcha potestate omnia penderent, & personarum delectus, & rerum administratio.

Istæ libertas viguit usque ad Imperium Emmanuelis Comneni, de quo scribit Nicetas Choniates: Emmanuel Monasterium in Ponti faucibus, loco qui Catastope dicitur, Archiducis Michaelis nomine exstruxit, in quo celeberrimos quoque & præstantissimos Monachos collocavit, ea ratione ut solitariam & quietam vitam sine ulla sollicitudine possent degere. Cum enim Monachos possessionibus & negotiis turbatos, & tranquillitate animi, & Dei cultu excidere intelligeret, nullas eis possessiones, quas nec eorum professio admittit, assignavit, sed ex fisco tantum pendi jussit, quantum ad victum ac cultum opus esset. Nimirum videtur immodicam Monasteria struendi cupiditatem improbasse, & exemplum posteris prodece voluisse, quo pacto templa condenda, & quæ vivendi ratio Eremitis, pauperibus, & se abstrahentibus à rebus terrenis sit proponenda. Tantum autem absuit ut eorum laudaret Institutum, qui Monasticam vitam professi & opibus affluunt, & multitudine curarum magis distrabuntur, quam illi qui hujus vitæ delicias occupantur, ut Sanctiorem Nicephori Phocæ, fortissimi & cordatissimi Imperatoris, olim abolitam, de non augendis Monasteriorum latitudinis, quasi post-limino revocavit, neque patrem, avum, ceterosque cognatos suos omnes, qui Monasteriis amplissima prædia donaverant, incusare destiterit, non quod de suis opibus aliquid Deo consecrassent, sed quod rem bonam male administrassent. Nam cum Monachis habitatio in abditis & desertis locis, in antris & montium cacuminibus assignandæ essent, & Constantinopolis, tanquam Syrenum cantus, vitanda, gloriola ductos, incrustata sua sepulchra, & vario more exornata, jis qui templa ingrediuntur spectanda proposuisset, & mortuos quoque coronavisse, &

Christi Lupi Opera Tom. XI.

bilari ac splendido vultu conspici voluisse, & in foro ac trivitiis Monasteria edificasse; & ibi nullo cum delectu virtutis, velut in cavea conclusisse eos, qui Monachos non ultra tonsum capillum, & mutatum habitum, promissamque barbam exprimerent. His igitur de causis, sive ut Monasticam sanctimoniam nutantem, ac potius bumi ferè prostratam fulciret, sive metuens, ne ea ipse facere diceretur, quæ reprehenderet, rationem à suis majoribus diversam est secutus. Etenim omnis Comnena familia Monasticæ sanctitati fuit singulariter addicta. Et hinc in superius adducto Commentario profertur Theodorus Balsamon: Præterea scias, quod etiam Beatissimus Imperator, Dominus Emmanuel Comnenus, per jussionem, mense Septembri indictione septima, editam definiit, ne liceret ullis, qui immobilium donationes ab Imperatore accepissent vel acciperent, ad alios transmittere, quàm ad personas Senatorii Ordinis, vel numeri militaris. Si autem præter hæc factum fuerit, immobilia ad publicum redeant. Similiter & mense Februarii indictionis tertie, nova quoque ejusdem rei Constitutio edita est, quæ eadem fermè complectitur. Quæ quidem omnia subblata sunt per posteriorem auream Bullam filii ejus Porphyro-geniti, & Imperatoris Domini Alexii Comneni, mense Februario editam prime indictionis, anni sexties millesimi sex-centesimi nonagesimi primi. Erat Domini post millesimum centesimum octogesimum tertius, tertius & ultimus dicti Alexii annus, optimi pueri, ejecti & trucidati per sceleratum Andronicum. Qui Patris Legem haud dubie circumduxit ad Consilia & preces Patriarchæ Theodosii.

Theodorus Balsamon memorat duas Emmanuelis Constitutiones. Posteriorem integram refert jus Græco-Romanum, ac item affirmat editam mense Februario, verùm indictione undecima, anno mundi post sexies millesimum sexcentesimo quinquagesimo sexto. Et rectè dicit. Fuit enim Domini post millesimum centesimum quadragesimum octavus, regnantis Emmanuelis annus sextus. Aurea ista Bulla fuit appellata Medicatrix. Utiq; prioris, quæ fuit omnino durior. Et hinc aliqui existimant hanc ab ista fuisse circumductam. Et certè posterior est omnino edita per poenitentiam. Etenim Occidentalis Draco, qui in Sicilia exercebat tyrannidem, tunc imminere orientali Imperio, atque ita Emmanuelem compulit ad mitiora in Ecclesiam consilia. Ita ipse per contumeliam appellabat Rogerium Guiscardum, Siciliæ Principem, cujus conatus tunc parum abfuerunt ab invasa Constantinopoli. Hanc poenitentiam aliqui putarunt fuisse tantam, ut primam Sanctionem circumduxerit. At rectè scribit præfatus Theodorus: Nova Constitutio eadem fermè complectebatur. Primum ejus caput Ecclesiis ac Monasteriis confirmat omnia usque tunc acquisita bona immobilia: & ipsa ex nullo titulo vult per quempiam inquietari. Et ita judicari apud quævis Tribunalia. Et hoc caput in quarto Comnenæ historiz libro laudat Joannes Cinnamus. Emmanuel Edicto revocavit Sacris apud Byzantium locis vel Monasteriis negotium exhiberi de ulla re, quam ubi demum cumque possiderent. Eam-

que donationem confirmavit libello, quem, quia in auro sigillum Imperatoris subnexum habet, auream Bullam appellari mos est. Ex eo tempore neminem Monachum Judicum fores pulsantem videas, quia nihil habent quod licium calumnia sit obnoxium. Rectè dicit gratiam fuisse factam solis Constantinopoli vicinis Monasteriis. Lex singulas regiones exprimit. Ejus secundum caput cuncta, ubicumque locorum sita, magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ immobilia bona solvit ac liberat ab omni actione fiscali. Harum variæ vexabant istorum varia. Tertium caput easdem Ecclesias eximit ab Imperiali violentia potius, quam à jure in mortientium Episcoporum spolia. Quartum caput hæc omnia exponit largius, & tandem adjungit: *Nec enim licentiam habebunt Monasteria augendi & amplificandi ea, quæ ab ipsis bodie possidentur, sive Paroeci sint, sive loci, sive auturgia.* Pauca verba, sed grande venenum. Hujus clausulæ Cinnamus nullam fecit memoriam. Forstian quod improbare. Quidquid sit, ipsam abscedit ac abolevit Emmanuelis successor ac filius Alexius.

Alexius erat puer, & vix triennio regnavit, occisus à nefandissimo cognato Andronico Comneno. Quomodo hic Andronicus Edictum traxerit, ignoro. Certè Emmanuelis Sanctio videtur permanisse, aut sanè non fuisse penitus suppressa. Etenim ad Henricum, è Flandriæ Comitibus Imperatorem Constantinopolitanum, anno sui Pontificatus decimo tertio scripsit Innocentius Tertius: *Gravem Venerabilium Fratrum nostrorum Archi-Episcoporum & Episcoporum, & dilectorum Filiorum Prelatorum Imperii tui, recipientium questionem, quod Tu & Barones tui in eorum inhihibuisti gravissimum detrimentum, ne quis de possessionibus suis in vita sua conferat, vel in extremo articulo condat Ecclesiis testamentum. Cum igitur ex inhihibitione ejusmodi & Ecclesiarum dispendium, & inhihibitionem interitus procuretur, Excellentiam tuam monemus, attentius & hortamur, quatenus ejusmodi pravam inhihibitionem & Tu ipse relaxes, & à suis Baronibus facias potestate tibi tradita relaxari.* Istorum Baronum unus fuit Otto de Rocca, Athenarum Princeps, de quo idem Pontifex eodem anno scripsit ad Metropolitanam Thebanam, ac Davalientem Episcopum

Lib. 1. Epist. 98.

Ep. 110.

Ep. 174.

& Sitchonjensem: *Venerabilium Fratrum nostrorum Archi-Episcoporum, & Episcoporum, ac dilectorum Filiorum aliorum Prelatorum Constantinopolitani Imperii, gravem nuper accepimus questionem, quod nobilis vir Otto de Rocca, Dominus Arbenarum, & alii Barones ac milites ipsius Imperii, communiter inhihibuerunt in eorum gravissimum detrimentum, ne quis de possessionibus suis in vita sua conferat, vel in extremo articulo condat Ecclesiis testamentum. Cum igitur ex inhihibitione hujusmodi, & Ecclesiarum dispendium, & inhihibitionem interitus procuretur, Fratritati vestre per Apostolica Scripta mandamus, quatenus illos, ut eandem inhihibitionem relaxent, moneatis attentius, & efficaciter inducatis, ipsos ad id, si necesse fuerit, per censuram Ecclesiasticam, appellatione remota, sicut jussum fuerit, compellentes.* Pariformia adversum Achazæ Proceres Mandata scripsit Matonenfi Episcopo & Amiclenfi. Et quia obedientiam

spontaneam obtinere non potuit, tandem quinto decimo sui Pontificatus anno scripsit ad Cardicensem & Sitchonjensem Episcopos, & ad Archi-Diaconum Davalientem: *Ad nostram noveris Audientiam pervenisse, quod carissimus in Christo Filius noster, Henricus Constantinopolitanus Imperator illustris, constitutionem cum suis Baronibus edidit, quæ vergit in periculum animarum, & est contraria prorsus libertati Ecclesiasticæ, videlicet ut nullus possit de suis possessionibus in vita sua, vel ultimo testamento aliquid Ecclesiis etargiri. Cum igitur constitutio hujusmodi tam divinis quam humanis sit Legibus inimica, Discretionis vestre per Apostolica Scripta mandamus, quatenus ipsam auctoritate vestra, decernatis frivolam & inanem, & penitus non servandam. Ipse Pontifex iniquam Legem circumduxit. An Flandri nostri morem istum, secum è Gallia delatum, intulerint Constantinopolitano Imperio, an verò ipsum jam antea ab Emmanuele Comneno plantatum stabiliverint, non possum certus affirmare. Quidquid sit, adivimus Innocentii Tertii de ipso Apostolicum Judicium. Franciscus Bosquetus secundam epistolam ponit inscriptam Episcopo Sidoniensi. Est manifestum mendum. Etenim Sidoniensis Ecclesia est in maritima Phœnicia, ideoque nihil commercii habet cum Metropolita Thebarum. Proinde legendum est, Episcopo Sitchonjensi. Hæc enim Ecclesia est in Macedonia, ad oram maris Ægei. Et hic fuerunt istæ Leges Flandrorum.*

Lib. 3. Ep. 74.

CAPUT XIV.

Exponitur mortuæ manus & amonitionis exordium apud nos Latinos.

PRIMA hujus rei apud Francos exordia sunt à Chilperico Rege, quem Sanctus Gregorius Turonensis Episcopus appellat Herodem ac Nerone[m] sui temporis, atque prosequitur: *Chilpericus non aliunde magis, dum secretus esset, exercebat ridicula vel jocos, quam de Ecclesiarum Episcopis. Illum ferebat levem, alium superbum, illum abundantem, istum luxuriosum, illum asserbat elatum, hunc tumidum, nullam rem plus odio habens, quam Ecclesias. Ajebat enim plerumque: Ecce pauper remansit Fiscus noster, ecce divitiæ nostræ ad Ecclesias sunt translata. Nulli penitus, nisi soli Episcopi regnant. Perit bonos noster, & translatus est ad Episcopos civitatum. Hæc agens assidue, testamenta quæ Ecclesiis conscripta erant, plerumque dirupit, ipsa quoque Patris sui Præceptiones, putans quod non remaneret qui voluntatem ejus servaret, sæpè cassavit.* Consonat in Chronico Venerabilis Hugo Abbas Flaviniacensis: *Chilpericus, Nerone pejor & Herode, Episcopos excrebatur, testamenta Ecclesiarum multa dirupit. Etiam Paterno Præcepto firmata. Etenim facta Ecclesiis testamenta, licet nulla tunc Francorum Lege cassarentur, a Procerum tamen violenta avaritia sæpè sustinebant istam injuriam. Hinc providi testatores ipsa muniebant impetrato Regio Præcepto, seu Regia per solemne Scriptum auctoritate. Plurima sunt istiusmodi post eversum in Europa Romanum Imperium exem-*

Lib. 6. cap. 46.

Fol. 588.

exempla. Hinc de Rege Suntramno, qui Chilperici regnum, & Filium Clorarium, puellum quadrimestrem, in suam tutelam acceperat, pergit laudatus Gregorius: *Suntramnus Rex omnia, quæ fideles Regis Chilperici non redè diversis abstulerant, justitia intercedente restituit. Multa & ipse Ecclesiis conferens, testamenta quoque defunctorum, qui Ecclesia hæredes instituerant, & à Chilperico concessa fuerant, restauravit.*

Hæc Ecclesiarum libertas diu permansit in Gallia. Etenim neque per successores Merovingiæ, Carolinæ, aut Capetinæ familiæ Reges fuit ullatenus læsa, & sanctus Ludovicus Rex in sua Pragmatica Sanctione posuit hunc articulum: *Libertates, Franchigias, Immunitates, Prærogativas, jura, & Privilegia, per inlytæ recordationis Francorum Reges, prædecessores nostros, & successores per nos Ecclesiis, Monasteriis, atque locis piis religiosi, necnon personis Ecclesiasticis Regni nostri, concessas & concessa, laudamus, approbamus, & confirmamus per presentes.* Sanctio prodiit decimi-tertiæ Christiani sæculi anno sexagesimo-octavo. Verùm uti Romana à Domini Incarnatione, quædam à Kalendis Januarii, ita tunc Gallicanæ Ecclesiæ computabant à Dominica Resurrectione. Qui mos duravit usque ad elapsi sæculi annum sexagesimum-tertium. Rustinonensis tunc declaratio justit computari à capite anni. Sanctio prodiit adversum tunc erumpentes quarundam in Gallia Provinciarum novitates, in quas ad Philippum Augustum Regem rescriptit Innocentius III. *Ad nostram noveris Audientiam, referente venerabili Fratre nostro Rotbomagensi Archi-Episcopo, pervenisse, quod Justitarii tui per Normandiam constituti, & quidam alii Regiæ ditioni subiecti, postponentes penitus zelum Dei, præpediunt laicos agritudine laborantes, ne de terris vel suis hæreditatibus aliquid in elemosinam alicui largiantur, sive pro suarum animarum salute secundum Ecclesiasticam sanctionem, vel condant testamentum ex indè in ultima voluntate. Imponentes illis post obitum crimen usurarum, qui penitentes, judicio Ecclesiæ satisfactione præmissa, viam sunt universæ carnis ingressi, ut prætextu criminis usurarum, decedentium bona fisco Regio, in detrimentum juris Ecclesiastici, applicentur. Quod usuræ crimen tunc horrendè cœderet Galliam, est res notissima. Eo enim tempore adversus ipsum prædicavit Venerabilis Fulco, Presbyter Parisiensis. Ad ejus prædicationem plurimi fuerunt Zachæum imitati, & saltem in extremis multa donarunt Ecclesiis, Monasteriis, Pauperibus. Hinc Regii per Normandiam Ministri cunctos istiusmodi donatores censuerunt usurarios, ideoque ipsorum testamenta ac legata ruperunt ac invaserunt. Usuræ enim in Gallia, etiam in nostro Belgio, non pauperibus applicantur aut piis causis, sed Regio Fisco. Notanda sunt verba: *De terris vel suis hæreditatibus.* Donata extremo judicio mobilia videntur non fuisse invasa. Erat exordium manus mortuæ. Et profecit ulterius. Hinc inter jura & libertates, quæ Bellæ Villæ incolis dederunt Toparcha Hombertus, ejusque filius Guichardus, posuerunt hunc articulum. *Si quis pro sepultura legaverit Ecclesiæ vel Sacerdoti domum vel pedam infra villam, bene po-**

Lib. 2. Ep. 131.

Tom. 9. Fol. 181.

terit hoc facere, & intra annum & diem debet vendi laico homini, qui possit & debeat domino tanquam Burgenses alii, respondere. Edictum prodiit tertii-decimi sæculi anno trigesimo tertio. Extat in Spicilegio Domini Lucae Dacherii. Ad ejusdem sæculi annum septuagesimum tertium Ludovicus Belli Joci Dominus inter datas Tyfiancensibus libertates posuit hoc caput: *Quicumque possessionem habuerit, cuicumque voluerit possidere. Solummodò Ecclesiæ vel militi non vendatur. Hæc aliaque id genus hinc indè Edicta ac Statuta Sanctus Ludovicus circumduxit. Verùm non plenè obtinuit. Etenim hoc postremum Edictum est pragmatica Sanctio posterius. Et mos assidue proceffit. Etenim omnes per Galliam Ecclesiæ, Monasteria, ac pia loca jam pridem habent manus mortuas.*

Fol. 261.

Mortuæ manus prima apud Anglos exordia sunt à Richardo Cantuariensi Archi-Episcopo, proximo successore sancti Thomæ, gloriosi Martyris. Novellus tunc Cisterciensis, qui à summa paupertate duxit sanctitatis originem, ordo cœperat opulentiam induere. Amplos fundos admittere ex testamentis ac legatis, imò & emere: & ad ipsos Apostolicum, quod paucissimos proprii eorum manibus exultos à decimis exemerat, privilegium extendere. Hinc plurima Ecclesiarum & Abbatialium Monasteriorum querimonia. Etenim ad Guilielmum Rhemensem Archi-Episcopum scripsit etiam Stephanus Episcopus Tornacensis: *Credo quia Cistercienses de numero sunt eorum, qui violentè diripiunt calum, sed utrum violentè eis terram, hoc est, terrarum decimas, rapere liceat, nondum legi. Adversus eandem igitur violentiam iratus scripsit præfatus Archi-Antistes ad Fratres Cistercienses: Quod si pertinaces vos & inflexibiles exhibebitis, vinculo anatbematismis innodabimus universos, qui aliquid vobis dederint aut vendiderint, undè jus decimationis obveniat, atque in cælum clamabimus, & ad thronum summi Judicis appellabimus, ne quis hujus vinculum Excommunicationis absolvat. Principum etiam favorem in hoc plenissimè obtinebimus, ut gladio spirituali manus civilis assistat, & quidquid contra spirituale oraculum fuerit vobis venditum, aut donatum, confiscetur. Extat Epistola in Regesto Petri Blefensis. Res variè cucurrit usque ad Regnum Eduardi è Nortmannis primi, de quo ad decimi-tertiæ sæculi annum septuagesimum sextum scribit Thomas Wallingamensis: *Hoc anno coactum est Parliamentum Londoniis, in quo Eduardus Rex Statuta edidit contra manum mortuam, ne de cetero possessiones terrarum seu reddituum sine speciali Regis licentia ad manum mortuam devolvantur. Et in Neustiræ hypodigmate adjungit ad annum octogesimum quintum: Quia Rex prius statuerat, ne Religiosæ persone in secularibus possessionibus crescerent, nunc statuit ut prius habitas non minorarent. Suum simile Edictum Imperator Emmanuel Comneno appellavit prioris medicinale. Eadem de re ad annum septuagesimum quintum scribit Nicolaus Trivetius: Rex Londontas Parliamentum convocavit, in quo inter alia multa, quæ ad utilitatem Regni de assensu Prelatorum, Comitum & Baronum statuta sunt, inhihibitionem est ne de cetero possessiones terrarum seu**

Ep. 74.

Ep. 82.

redd.

redituum sine speciali Regis licentia ad manum mortuam devolvantur.

Anno 1293. Longius hæc describit Guilielmus Thorne apud Cantuariam Monachus sancti Augustini: Eduardus Rex, æmulorum Sanctæ Ecclesiæ instigatione circumventus, statuit & consilio Procerum suorum ordinavit, quod nullus Religiosus aliqua tenuentia emere vel vendere, vel ex dono alicujus aliquid percipere, aut alio qualicumque modo, arte, vel ingenio quidquam acquirere posset, & si secus à quoquam Religioso fuerit attentatum, liceret Domino Regi illud sic acquisitum, emptum, vel datum per Escaetorem suum ingredi, & in perpetuum tenere in feudo & hereditate. Heu, heu, pro dolor, quomodo non solum perit nunc liberalitas illa Deo grata, qua devoti Reges, Proceres, ceterique fideles pro magno desiderio habuerant Religiosos fundare, prædia & possessiones in honorem Dei liberalissimè conferre, & ipsos tueri. Verum ex tunc opere hujus Charitatis palam tabescente, & unoquoque manum suam à talibus beneficiis retrahente, non solum non possunt religiosi quidquam novum acquirere, quin etiam nec antiquis suis possessionibus, propter oppressionem laicorum, ne dicam Magnatum, prospere ut laici gaudere, sed his novissimis temporibus sapientes hujus sæculi horum prosperitati invidentes, suæque fraudi consulentes, universos Religiosos, ne sic oblata acceptarent, & quod nequius est, sibi quidquam appropriarent, per decretum & Seniorum judicium coarctarunt. Et de his veraciter posset dici, quod egressa sit iniquitas à senioribus Judicibus, qui filiam Israel, puta Ecclesiam, nequiter condemnaverunt.

Lib. 3. cap. 1. Anno 1278. Plura adducit Henricus Cnyghtonus, Canonicus Leefestrensis: Rex Eduardus cum Proceribus suis edidit Statutum contra manum mortuam, ita ut nullus detinere terras, tenuentia, redditus daret, venderet, legaret, aut permutaret, seu quovis titulo viris religiosi assignaret sine licentia Regis. Eduardus habuit dura cum Francis Bella, ideoque ab Ecclesiis ac Monasteriis plurima & rapuit & extorsit. Hæc omnia exponit memoratus Scriptor, & prosequitur: Quia immunitas Ecclesiæ, ut supra dictum est, læsa fuit & violata, petiit Clerus à Rege quosdam Articulos, Rege jubente. Justit Rex, postquam votis ipsius paruerunt, ut & ipsi ab eo peterent remedia quæ vellent. Et petierunt imprimis, ut Statutum de manu mortua, quod in præjudicium sanctæ Matris Ecclesiæ fuit editum, deleteretur. Cui quidem Articulus Rex, quod idem Statutum de consilio Magnatum suorum fuerat editum ac ordinatum, & absque eorum consilio non erat revocandum; Ceteris autem Articulis respondit de facili, ita quod frustrati ac delusi sint reversi ad propria. Attamen tunc emanasse videtur medicinale Edictum, supra laudatum à Thoma Walsinghamensi.

Lib. 5. Anno 1371. Denudò res variè cucurrit usque ad sequentis sæculi annum nonagesimum primum, & Regnum Richardi II. de quo idem Scriptor Henricus: Ricardus Rex celebravit Parliamentum apud West-Monasterium, in crastino animarum. In isto Parlamento editum est prophanum Statutum contra Ecclesiam & Ecclesiæ personas, videlicet ne quævis personæ Ecclesiastica possideant maneria, domos, glebas, possessiones, terras, redditus, quoscum-

que proventus per manus Feoffatoris absque licentia Regis & capitalium dominorum. Et istud Statutum extendit se tam ad Ecclesias Parochiales, Capellas, Cantarias, quam ad Abbatis, Prioratus, seu quæcumque alia Monasteria. Similiter ad Civitates, villanos, atque Burgenfes, Burgorum & villarum hujusmodi redditus, hujusmodi vel possessiones pro communi utilitate habentes. Nam homines in illis diebus, qui volebant conferre redditus vel possessiones alicui Ecclesiæ vel cuiquam communitati, nec expensas possent effundere, ut eos in manum mortuam reducerent sub licentia Regis & Capitalium Dominorum, solebant Feoffare certos homines, in quibus habebant fiduciam, sub quorum nomine & defensione Ecclesiastica personæ vel hujusmodi Communitas rei commodò gauderent, & utilitatem eorum possiderent. Et cautum est in eodem statuto, quod omnes & singuli, tam personæ Ecclesiastica, quam Parochiales, & Civitates Burgenfes, & villicani, seu quicumque alii, habentes hujusmodi redditus, possessiones, maneria seu quoscumque Prioratus, in manibus talium Feoffatorum sine licentia Regis & talium Capitalium Dominorum, quoad aut licentiam à Rege & Capitalibus Dominis impetrarent, in manum mortuam redigere, vel venditioni talia exponere, & suum commodum inde facere citra festum sancti Michaelis primò sequens, vel illo festo peracto Rex & Capitales Domini in sic non præordinatis & dispositis intrare, & Saegire, & ad suum placitum obtinere.

Plura hic involvuntur. Primò, quòd quædam Ecclesiæ maneria, glebas, domos, possessiones, terras, redditus, ac alios proventus possiderent per Feoffatores absque licentia Regis. Feoffator est ex Anglico barbarum vocabulum, ac ipsum in suo Glossario exponit Guilielmus Somnerus: Feoffare nostratibus est feudum dare, aut in aliquem conferre. Jus prædiorum concedere, possessionem tradere, investire, donare. Hinc Feoffator. Ille scilicet, qui alium feudo donat, seu investit. Is autem qui sic investitur, appellatur Feoffatus. Igitur ad circumscribendum Eduardi I. Edictum quædam Ecclesiæ fundos aut alia immobilia tenebant per intermedias personas, quibuscumque habebant secretam intelligentiam. Et has artes Richardus II. circumduxit. Secundò habemus, quòd Eduardi Edictum non solummodo fundos ac domos comprehenderet, sed insuper census. Quòd nempe hi apud Anglos sint bona immobilia. Tertiò habemus, quòd Edictum non dumtaxat Ecclesias, Monasteria, ac alia pia loca, sed insuper quasvis laicas Communitates fecerit esse manus mortuas. Quòd videlicet etiam hæc consueverint sua bona non alienare, ideoque ipsa subtrahant communi commercio. Porrò quid sit Cantaria, exponit præfatus Guilielmus: Cantaria est Aedes sacra, idè instituta & dotata prædiis, ut Missa ibidem cantaretur pro anima Fundatoris & propinquorum ejus. Franci appellant Capellas. Richardus Rex omnes istas fraudes abolevit: vetuit ab Ecclesiis, ac aliis piis locis, itemque a laicis Communitatibus quid possideri per subornatam personam. Attamen possessa & taliter acquisita bona non redegit in Fiscum, sed unicuique possidentia permittit, dummodò tamen facultas impetra-

retur

Tit. 41. retur à Rege ac Dominis Capitalibus. Hoc est, dummodò impetraretur privilegium amortisationis. Ast istud Privilegium Rex tanti voluit vendere, ut quidam maluerint perdere omnia. His Rex iussit, ut sua ante proximum Sancti Michaelis festum distraherent: tunc non distracta faciebat disponenda ad suum placitum. Sæstire est Regiam manum immittere, seu ponere sub arresto. Proindè Richardus Eduardi Legem non solummodo innovavit & confirmavit, sed insuper omnes antea toleratas illius circumscriptioes abolevit.

Eadem consuetudo quibusdam videtur apud Hybernos esse antiquissima. Etenim antiqua, quam Eruditus Lucas Dacherius censet esse octavi sæculi, Hybernensium Canonicum collectio ad titulum de Ecclesia & mundo, habet: Nulum oportet fraudare filios, aut fratres, aut propinquos. Ecclesia non nisi partem Dei accipiat. Cum enim heres mundi venerit, retrahet ea quæ mundi sunt: Est obscurus Canon. Sanctus Augustinus testamenta, quæ exclusis filiis aut aliis suis hæredibus ditabant Ecclesiam, constans improbat. Ipsi volebant relinquere non solum legitimum, item volebat non penitus excludi Ecclesiam: hanc volebat computari in partem filiorum. Et dumtaxat in hanc partem. Ab illo, qui sex habebat proles, Ecclesiam suadebat adsumi in septimam. Quæ pietas placuit pluribus Ecclesiæ Patribus. Porrò Sanctus Patricius, è cujus discipline manarunt isti Canones, fuit Augustiniana doctrinæ peritissimus ac observantissimus: hinc Canon per Dei partem videtur intelligere jam dictam filialem portionem. Proindè non de cunctis, sed loquitur de solis testamentis habentium filios. Et est Ecclesiasticus Canon, non Regia Constitutio. Hinc non facit ad præsentem materiam.

Ep. 50. Romana Ecclesiæ Schismata semper fuerunt omni Christianitati perniciosissima. Plures per ipsa irreperant abusus, plura scandala. Per nullum plura, quàm per illud quod aversus Urbanum VI. concitavit Robertus Gebennensis Episcopus, à sua factione appellatus Clemens VII. Christianitas nunquam vidit aliquid inclementius. Quod sub ipsius Pseudo-papatu dicta consuetudo tentaverit occupare Germaniam, diserte testatur Basileensis Synodus in litteris ad Adriensem Episcopum, Decanos Ecclesiarum m. Zoenxensis & Mosæ Trajectensis. Rei exordium exponit Mindensis Ecclesia in precibus exhibitis Imperatori Carolo IV.: *Seculares quidam in potestatibus & officiis publicis constituti, videlicet Duces, Comites, Barones, Milites, Sculteti, & alii Domini temporales, necnon Consules Civitatum, oppidorum, villarum, & locorum Rectores Mindensis Diocesis, Dei timore postposito, statuta singularia, iniquas ordinationes, motu proprio ac temeritate præsumptuosè de facto contra personas Ecclesiasticas, Ecclesiarum, & locorum religiosorum libertates & Privilegia condiderunt, & condunt, siquidem publicè & de facto insilere præsumperunt, & præsumunt ausu temerario & nefando quotidie contra legitimas Civiles & Canonicas Sanctiones, usque quòd nulla bona temporalia in potestatem Ecclesiasticam transferantur.* Ita habes in Chronico Min-

denfis Ecclesiæ. Eadem preces eidem Imperatori exhibuerunt Ecclesiæ, Moguntina, Coloniensis, ac Magdeburgensis. Ita habes in Diplomate, quo Bonifacius IX. firmavit ejusdem Principis, necnon & Frederici II. Edicta restituentia suam libertatem Ecclesiis. Earumdem precum, licet non omnia penitus verba, tamen sensa refert Constantiensis Synodus in Diplomate, quo firmavit laudata Edicta præfatorum Principum. Basileensis Synodus adjungit eadem preces & querimonias fuisse sibi oblatas à Zoenxensi sancti Livini apud Ultratrajectinos, à sancti Servatii Trajectensi, ac à sancti Petri Lovaniensis Ecclesiæ, itemque à sancti Bavonis Gandavensi, necnon à Sanctorum Cornelii & Cypriani Ninivenfi Monasterio. Ex quo lucet istud Schisma esse primam mortuæ manus originem etiam apud nos Belgas. Item ista exordia fuisse damnata ac evulsa à Bonifacio IX. Pontifice, à Constantiensi Concilio, à Conventu Basileensi, ac ab Imperatore Carolo IV. Eadem post Constantiensem Synodum damnavit, ac repullulantia averuncavit in suæ provinciæ Synodo venerabilis Eberhardus Archiepiscopus Salisburgensis. Celebrata fuit hæc Synodus anno vigesimo decimi-quinti sæculi. Et videtur istam consuetudinem radicibus evulsisse.

CAPUT XV.

An hodie in regionibus, ubi viget manus mortua, Monasteria validè ac legitime stipulentur de hereditatibus debitum professuro apud se Monacho?

Dico, in regionibus, ubi viget manus mortua. Etenim in regionibus, apud quas sacri Canones, & Imperatoris Justiniani Leges vivunt, istiusmodi stipulationes sunt omninò nullius ponderis. Etenim quòd omnis, non solum gratuita, sed etiam per dotis stipulationem onerosa, futuræ successione renuntiatio per Leges & Canones improbetur ac exsuffletur, est supra abundè demonstratum. Proindè hoc, per locum à carnali ad spirituale matrimonium, omninò locum obtinet etiam in professuro Monacho. Hinc quæstio devolvitur ad istas regiones, in quibus non dumtaxat professus Monachus, sed & ipsum ejus Monasterium est manus mortua. Quæstio est, An Monasterium, quoniam cunctis sui futuri filii successione, ac ipsi etiam legitimæ portioni debet renuntiare, non possit cum professuro parentibus, fratribus, aut tutoribus ante istius professionem stipulari de certa dote, atque ita sibi utcumque consulere? An ista stipulatio sit valida & casta? Respondeo esse. Etenim Ecclesiæ ac Monasteria per manus mortuæ Legem nequaquam exuuntur avito suo jure ad profitentium bona, sed dumtaxat facta sunt incapacia ad fundos, aliæque immobilia. Hinc professurus, qui sui juris est, possit omnes suos fundos dividere, & omne pretium transferre in Monasterium. Hoc ipsum faciendum post suam professionem potest in suo ante ipsam testamento disponere ac jubere. Plures hodie præfates sunt similes illis, de quibus scripsit sanctus

sanctus Hieronymus ad Sacram Virginem Demetriadem: *Solent miseri parentes, & non plene fidei Christiani, deformes & aliquo membro debiles filias, quæ dignos generos non inveniunt, virginitati tradere. Certè qui religiosiores sibi videntur, parvo sumptu, & qui vix ad alimenta sufficiat, virginibus dato, omnem censum in utroque sexu secularibus liberis largiuntur.* Hanc irreligiosam fortitiam nostri pientissimi Belgarum Principes abfit ut probent, aut ipsi dent ulla fomenta. Omnia, quæ Regularem vitam professuris ac ipsorum Cœnobiis dant Leges & Canones, jura volunt salva & intacta, dummodò salventur sine damno Reipublicæ, cui non expedit, ut nimia fundorum massa devolvatur ad Ecclesias aut Monasteria. Cum Imperatore Justiniano penitus nolunt, ut quis ob Monasticam sanctimoniam exheredetur. Hinc dictas stipulationes probant, stabiliunt ac defendi mandant in suis tribunalibus. Et nulla hic Simoniacæ lepræ apparet species. Nec enim de professione, aut ad Monasterium vel ejus spiritualia jura & vincula admissionem sit stipulatio, sed de folis temporalibus juribus Monasterii.

Et hujusmodi stipulationes sunt apud Ecclesiam antiquissimæ. Insigne ejus exemplum habemus à venerabili Geraldo Caturcensi Episcopo, qui sub Urbani II. Pontificatu istam rexit Ecclesiam, & suos Cathedrales Clericos reduxit ad regularem in claustra vitam. Inter ejus Ecclesiam & illustrem virum Gansbertum Deltalium de Castro Novo dura fuit quæstio de quibusdam fundis ac juribus. Est tandem inita transactio, ex cujus apud Domini Lucæ Dacherii Spicilegium extante instrumento quædam adduco: *Est taliter hujusmodi discussum negotium. Prius dimisit prædictus Gansbertus quicquid in honore Sanctuarii nostri justè vel injustè, sive aliquo ingenio vel quacumque calliditate expetere potuisset. Postea vero quasi pro obedientia commendavimus ei exteriorem honorem Secretariæ nostræ, nimis precibus Domini Pontificis obstricti, exceptis Ecclesiæ & decimis, & excepta turre, quæ in superiori parte Civitatis nostræ sita est, cum appositis domibus, & furno, hoc tenore tamen & convenientia, ut det nobis filium suum unicum è duobus, quos prius illi genuit uxor sua, ut fiat Canonicus-Regularis in nostra Ecclesia, & cum eo relinquat nobis cum omni pacè totum honorem pertinentem ad Secretariam nostram, in perpetuum possidendum cum omni pacè & dilectione nominatus Gansbertus. Fiat verò concessio & pueri & honoris usque ad expletionem decem annorum, ita tamen ut eo die, quo puer Canonicalem induerit habitum, dimittat nobis totum omnino honorem ad Sanctuarium pertinentem, & ad jus Ecclesiæ nostræ, ubicumque inventus fuerit, & infra terminum decem annorum disposuerit nobis tradere infantem. Si autem nec expletis decem annis, aliqua consensu calliditate, noluerit nobis tradere filium, ut Canonicus fiat Regularis, sicut pactum est, honorem tamen liberum sine omni inquietudine, sive cum filio, sive sine filio, consummato termino in pace nobis relinquat. Verba sunt lucidissima. Geraldus ille fuit Summus Episcopus. Nec ipse solus, sed & omnis ejus Ecclesia hæc pepigit. Quis præsumat damnare? Ex his etiam vides hanc complexam vo-*

cem, Canonicus-Regularis, non esse hesternam. Elapsi sæculi annus vigesimus secundus fuit Catholicæ Ecclesiæ infelicissimus. Turcorum Imperator Solimannus arctissimè cingebat, & tandem cœpit Rhodum, Metropolim Provinciæ Insularum. Martinus Lutherus invalescebat per omnem Germaniam, ac omnis ferè Europa flagrabat intestinis bellis. Hinc optimus Princeps Ferdinandus, Imperatoris Caroli Quinti germanus frater, ac Imperii Vicarius, omnes Germanorum Episcopos & Proceres convocavit Nurembergam, consultaturus de remediis. Optimus Pontifex Adrianus VI. ad eundem Conventum legavit eruditum virum Franciscum Cheregatum, Aprutinæ Ecclesiæ Electum, postulans varia, quorum palmare caput erat suppressio ac extinctio factionis Lutheranae. Hujus exordium fuit Ecclesiasticæ disciplinæ prævaricatio, & libertina Cleri vita. Istam hujus pœnam à divina justitia irrogandam jam olim Basileensis Synodi tempore prædixerat, & ad Quartum Eugenium scripserat magnus ille Cardinalis Julianus Cæsarius. Hinc dictus Conventus laudato Legato, ac per ipsum Summo Pontifici, vice versa proposuit centum gravamina, quæ Germania partim à Romana Ecclesia, partim ab omni statu Ecclesiastico sustinebat, & postulavit corrigi. Postremum gravamen fuit hoc: *Utriusque sexus Religiosi in suorum Monasteriorum, clausurarum, fundationum, aliorumque Conventuum commodum succedunt secularibus, cum ipsi vicissim ab illis ad hereditates, neque vocentur, neque admittantur. Neque hoc Germanicorum gravaminum postremum est, quamvis ultimum hic sortitur locum. Mos non amplius ferendus, hæntis inolevit, pauloque altius, quam par est, radices egit. Videlicet quædam Monachi, Moniales, Begine, Begarde, Noldardi, Conventus, & quicumque tandem sint, qui se Religiosos & à secularibus segregatos præsentent, parentibus, consanguineis, agnatis, & cæteris amicis, in hereditariis bonis, aliquando in partem, nonnumquam in totum succedant. At vicissim eorum cognati, seu necessarii Latini, à præfatis Religiosis ad ipsorum hereditates adeundas, non solum non vocantur, sed nec admittuntur quidem. Quod Germanis & grave, & molestum, injustum etiam, ac non diutius tolerandum onus est. Eapropter necessariò, ac summa prudentia curandum est, ut deinceps nemo se memoratorum Religiosorum votis adstringat, vel addicat, nisi prius ea de re civiles Magistratus certiores fecerit, quorum præsentia, auctoritate, & Consilio Religionem ingredi volentibus, à parentibus & amicis, juxta cujusque fortunam & facultates, mediocriter provideri debet, ut habeant undè commodè in Monasteriis vivere possint. Ea tamen lege, eo pacto, & conditione, ut omnibus hereditatibus, omnibusque parentum, fratrum, sororum, cognatorum, coheredum, & quorumcumque aliorum successionebus renuntient, in animamque nequaquam inducant suam, se in posterum hereditario jure quidem nedom sperare, tantum abest, ut consequi se posse putare queant. Idemque cum his, qui jam olim Religiosorum regulis sese subjecerunt, fieri à Sacri Romani Imperii Statibus & petitur & consuetur.*

Hinc discimus varia. Primò, quod Bonifacii noni,

noni, Caroli quarti, Constantiensis Synodi, & Basiliensis Concilii adversus mortuæ manus Legem aut consuetudinem Edicta fuerint apud Germanos admissa in plenum vigorem. Secundò, quod Justiniani Leges, sancientes Monasterium in omnia proficentis Monachi bona ac jura succedere, usque ad illud tempus istic etiam plenissime viguerint. Tertiò, quod non dumtaxat vera Cœnobia, sed etiam Beginagia, aliaque id genus pia loca fuerint gavisa isto Privilegio. Quartò, quod Germani apud se voluerint deinceps induci manum mortuam, ex qua proficentis, ac ejus Monasterium renuntiantem omni spei suarum hereditarium. Quintò, quod noluerint penitus omni fructu privari Monasteria. Etenim ipsis voluerunt per proficentium parentes & amicos constitui certas dotes ad honesta alimenta. Et hoc ea Lege, pacto & conditione, ut illa plenè renuntiant omni successionebus. Quæ verba manifestè stabiliunt stipulationem de dote. Quintò discimus, quod iste Conventus voluerit hanc stipulationem fieri coram laico Magistratu. Quod nempe esset contractus laicus & civilis, non minus quam in carnali conjugio contractus ante-nuptialis. Reduci voluit supra-memoratum magni Caroli Capitulum, sanciens liberum hominem deinceps non consurari sine venia Principis. Utique quò Princeps arbitrarèt de consurandi dote seu facultatibus. Isti Conventui prædedit laudatissimus Princeps, post-modò Imperator, Ferdinandus Austriacus: adfuerunt doctissimi ac piissimi Antistites & Proceres. Nec dubitandum quin ipse Imperator Carolus omnia antè viderit, ac per suum Consilium probaverit. Proinde quisquis istas stipulationes de Simonia damnaverit, damnabit & istum omnem Conventum.

Conventus Orthodoxa pietas lucet velex eo, quod hocce mortuæ manus remedium postulaverit à Sede Apostolica. Etenim manum mortuam, licet variè ac durè damnari jam audiverimus, non ab uno nostris novissimis Ecclesiæ temporibus esse utilem, imò forsitan & necessariam. Etenim quod Episcopi ex Ecclesiastico dum nimium increvit, patrimonio quædam possint, imò & debeant Laicis militibus dare in feudum, atque ita ad Ecclesiarum defensionem augere facultarem militiam, insigniter demonstrat in litteris ad Ludovicum Germaniæ Regem Carisiacus Episcoporum conventus, ac in litteris ad Carolum Calvum Galliarum Regem, quas integras nuper edidit Petrus de la Lande, Hincmarus metropolitani Remensis. Certè nisi figatur modus, omnis terræ orbis deveniet ad Ecclesiam, & scelerati Comitis Zozimi calumnia vertetur in veritatem, etenim videmus & Ecclesias & Monasteria non saturari, sed quotidie ab illis jungi domum ad domum, fundum ad fundum. Et optima ac validissima figendi modi via est lex de mortua manu. Præsertim illa, qualis apud nos Belgas est, quæ Ecclesiarum manus ad solos fundos, aliasque possessiones apprehendendas mortificat, non ad census, & alia istiusmodi incorporalia. In duodecimo de tribus Chalcedonenis Synodi capitibus libro Facundus Hermianensis Episcopus Imperato-

rem Justinianum, quædam Ecclesiasticæ Jurisdictionis officia quasi ex medicinali pietate invadentem, rectè comparat Ozæ titubantem Dei Arcam sustentanti, ideoque percusso per Dominum Deum, atque adjunctis: *Prædicatoribus veritatis, quasi bobus, de quibus dicitur, non infrenabis os Bovi trituranti, non nunquam contra stimulum calcitrantibus, videtur Ecclesia, cujus illi Rectores Doctoresque, velut Arca illa nutare, sed non est Ozæ officii continere. Præcedit illam suus David, qui deducit exultans. Ipse manu fortis invisibiliter eam regit, per quos eam regi constituit. Et ideo nutare quidem potest, cadere nunquam potest. Nihil igitur habes Oza, quod simulatione piæ sollicitudinis excuseris, quia Divino Judio pro temeritate percuteris.* Dum Ecclesiarum Prælati, quæ omnia sibi de suis superflua debent effundere in pauperes, ampliandis latifundiis incubant, boves calcitrant, Dei Arca nutat, debetque contra lapsum sustineri. Verum non per Oza, seu per laicos Principes id fieri possit: fieri debet per verum David, per ipsos Episcopos, ad arcæ custodiam ab illo ordinatos. Laici Principes, dum istas Leges condiderunt, licet justa stauerint, perperam egerunt. Quia Ozam imitari. Hoc noverant optimus Ferdinandus, ipsique adfidentes Episcopi & Principes: hinc manum mortuam ipsi facere non attemptarunt, sed faciendam supplicarunt à Romana Ecclesia. Et ubicumque illa viget, per hujus ratificationem aut conniventiam viget. Alia via non possit vigere.

Quæstio est, An istius manus Lex obliget Ecclesiæ conscientiam? Respondeo illam esse ab Ecclesia reverendam & observandam. Etenim Sanctus Hieronymus illos qui similem Primi Valentiniiani Legem per varias olim artes circumscribebant, omnino arguit. Etiam Sanctus Ambrosius ipsam veneratam est, & omnibus Clericis ac Monachis iussit venerandam. Attamen est purè pœnalis, ideoque conscientiam non adstringit, nisi ad pœnam. Illa omnino est mens Christianorum Principum. Hinc Anglorum Rex Richardus II. illos fundos, quos quædam Ecclesiæ & Monasteria post & contra Eduardi I. Legem emerant ac possederant per subornatas Personas, non redegit in Fiscum, sed dumtaxat iussit intra certum tempus vendi, aut quavis legitima via reduci in manum vivam, tunc in, contumaciæ pœnam donandos sisco. Qui mos etiam viget in nostro Belgio. Piissimi nostri Principes servant piissimam Legem, quam eorum proavus Rex Recesvintus publicavit in octava Toletana Synodo: Priorum Regum morem, qui in subditorum fortunam solebant plenum exercere imperium, circumduxit ac abolivit, cunctisque iussit esse securum dominium. Hanc pietatem, uti in populum, ita longè magis exercet in Ecclesiam. Hinc manus mortuæ, dum malè acquisitas possessiones mandant reduci in manum vivam, permittunt integrum pretium.

Principalis Assertio nostra lucidum fundamentum habet etiam in Instituto Societatis Jesu. Hujus Religiosi per primam professionem non fiunt manus mortua. Hinc si Justiniani Leges

Leges attendas, suis successioneibus non possunt renuciare. An juxta hodiernos Latinæ Ecclesiæ mores possint, sunt adversæ sententiæ. Et communior affirmat. Hinc & professurus, & professus, adeoque & ipsorum nomine Societas omnino possint de ipsis stipulari. Quare possint, & alii Ordines. Etenim manus mortuæ Lex nullatenus exsufflavit ipsorum avita Jura. Firmum etiam fundamentum est Innocentii IV. Epistola ad Cisterciensem ordinem: *Indulgemus ut possessiones, & alia bona, mobilia ac immobilia, exceptis feudilibus, quæ personas Fratrum, ad Monasteria vestra à seculo fugientium, & professionem facientium in jisdem, si remansissent in seculo, ratione successioneis, vel quocumque alio jure contigerint, petere ac retinere valeatis, contraria consuetudine non obstante.* Universalem Ecclesiæ Canonem ac Reipublicæ Legem dat eis in Privilegium. Et exsufflat adversam consuetudinem. Rationes adduxi in Scholio ad decimum. nonum Canonem septimi Concilii. Feudorum Exceptio fundatur in singulari ipsorum indole. Et ex hoc Indulto lucet manum mortuam isto tempore necdum fuisse in Gallia. Proinde Cistercienses de rebus quas post sui Monachi professionem petere poterant, poterant & transigere. Etiam ante devolutionem poterant de suo ad ipsas jure. Et si post professionem, cur non & antè? Cur nequeat quid modicum in præfenti accipere pro grandi futuro? Non de Monastici ingressus aut professionis pretio, sed de spectante ad ipsos futuræ hæreditatis jure erat ista transactio. Hinc casta & immaculata.

CAPUT XVI.

Præcedens Assertio stabilitur ex aliis Principiis.

Part. 5.
Cap. 343

Insignem Canonem suo Decreto inseruit sanctus Ivo Carnutensis Episcopus: *Statutum, & rationabiliter secundum sanctos Patres à Synodo est confirmatum, ut Monachus, quem Canonica electio à jugo regulari monasticæ professionis absolvit, & Sacra ordinatio de Monacho Episcopum facit, vel legitimus hæres paternam hæreditatem postea jure vendicandi potestatem habeat. Sed quidquid acquiserat, vel habere jussus fuerat, Monasterio relinquat, & Abbatis sui, qui fuerat, secundum regulam sancti Benedicti, arbitrio.* Postquam enim Episcopus ordinatur, ad altare, ad quod sanctificatur, & titulatur secundum sanctos Canones, quod acquirere poterit, restituit. Eundem Canonem suo Decreto inseruerunt Burchardus Episcopus, & Monachus Gratianus. Sanctus Ivo affirmat esse Canonem Altemensis Synodi, celebratæ coram Imperatore Conrado, utique Salico. Quidquid sit, celebrata fuit ista Synodus eo tempore, quo Clerus in Claustro adhuc servabat communem sub Episcopi oculis vitam. Constituit varia. Primò, quòd omnia profitentis Monachi bona per professionem pleno jure devolvantur in Monasterii dominium. Secundò, quòd eadem sit ratio bonorum, quæ ex aliqua post professionem successione spectant ad istum Monachum. Tertiò, quòd istud Monasterii jus cesset per Monachi promotionem ad Episcopatu-

tum. Hæc illum è Monachali Claustro transfert in Clericale & Cathedrale Monasterium, atque ita omnis ipsi deinceps adveniens successio spectabit ad istam Ecclesiam. Ex quibus Sylvester, magnus Theologus ex Prædicatore Ordine, ac Apostolici Palatii Magister, in Summa ad Verbum, *Religio*, infert hæc sequentia. Primò, quòd talis Episcopus succedere debeat non solummodò in bona parentum, aut aliorum consanguineorum adhuc viventium, sed etiam in jam aditas ac divisas hæreditates defunctorum. Deindè, quòd hoc locum habeat non dumtaxat in sancti Benedicti Monachis, aut aliis habentibus possessiones in communi, sed etiam in Fratribus Minoribus. Et quòd ita decisum fuerit in quibusdam Supremis Tribunalibus. Porrò fieri possit, ut talem Episcopum accipiens Ecclesia prævideat quæstiones & lites: præsertim circa hæreditates aditas ac divisas. Fieri item possit, ut ex causis sui Episcopi parentelam nolit offendere. Hinc transigere poterit & stipulari. Non solummodò post consecrationem, sed etiam statim post electionem. Stipulari poterit etiam de pendentibus ac futuris successioneibus. Nec ullam patrabit Simoniam. At verò Monasterium habet istud ipsum jus in bona sui professuri, quòd Ecclesia in bona sui electi Episcopi: hinc & istud poterit eodem modo castè stipulari.

Et quoniam doctissimi Sylvestri incidit mentio, placet ejus de his quæstioneibus judicium exponere. Ad verbum, *Simoniam*, hæc scribit: *Queritur, quid juris de Simonia quoad Religionis ingressum? Et dico multa. Primum. Si receptio ad habitum, quæ est quædam promotio ad gradum spirituales, esset divisa à sustentatione Recepti, sicut olim aliqui Religiosi recipiebant ad habitum Religionis in eremo, & tamen non erant obligati alimentare Receptum, sed illum tantummodò docebant, sicut Romanus recipiebat Beatum Benedictum, & Macarius duos adolescentes, & nunc etiam Canonici elevant aliquem ad dignitatem vel gradum Canonicatus, quem tamen non alunt, ista quæstio non haberet difficultatem. Quia planè esset Simonia, si quid exigeretur aut reciperetur pro receptione; & planè non esset, si quid acciperetur pro victu, sicut nunc licitè à Religiosis recipiunt hospites. Sed quia nunc ista regulariter sunt conjuncta, & jura clamant contra eos, qui verè aut presumptivè aliquid exigunt gratia receptionis, aliqui ea existimant loqui de sustentatione. Et Canonistæ, se in Juris præsumptione fundantes, implent quæternos, & materiam aliquando non benè resolvunt. Similes quorundam clamores etiam hodie perstreperunt. Similiter ex præsumptione.*

Pergit Sylvester: *Secundum. Quidam, ut etiam refert Archidiaconus, dicunt quòd ingresso Monasterium competat Jus duplex: scilicet spirituale, quo habet dignitatem Clericatus, & vocem in Capitulo, & participat bona sibi facta, & hujusmodi. Et corporale: scilicet quo debetur ei victus & vestitus à Monasterio. Quæ jura nunc regulariter conjunguntur de facto, sed per intentionem possunt dividi. Et dicit ista opinio, quòd pro secundo jure licet pacisci, non pro primo, ubi Monasterium ad victum non sufficit. Et ista opinio est Sancti Thomæ. Nam dicit in Secunda Secunda, quòd pro ingressu*

*ingressu Monasterii non licet aliquid accipere vel exigere quasi pretium: si tamen Monasterium sit tenue, non sufficiens ad tot personas nutriendas, licet exhibere ingressum quidem gratis, sed accipere aliquid pro victu persone recipiendæ, si ad hoc non sufficiant opes Monasterii. Hæc ex illo. Et intellige quòd licet accipere, id est, exigere. Undè in quartum dicit, quòd tunc potest exigi ab eo, qui in loco illo vult Deo servire, non quasi pretium Religionis, sed ut habeat Monasterium, undè possit illi providere. Si autem sine gravamine Ecclesiæ possit recipi, Simoniacum est aliquid pro receptione exigere. Hæc ille. Et sic potest secundum eum, sanste reſtitutione intentionis, pacisci pro victu. Sylvester adducit plures istius opinionis magnos defensores. Et rectè. Etenim uti Episcopus legitime neminem ordinat in majorem Clericum, nisi aduerit ad honestam ejus sustentationem sufficiens Beneficium aut patrimonium; ita inopis Cœnobii Præfectus rectè non admittit, nisi qui attulerit eidem sustentationi sufficientem dotem. Uti recta Episcopi intentio non pro Sacro Ordine, ita recta Præfecti intentio non exigit pro Monastica admissione. Prudens Præfectus olim admittebat in hæc verba: *Nos libenter & gratis recipimus te ad confortium spirituale, sed cum bona nostra non sufficiant nobis & tibi, porta tecum undè possis vivere.* Et Sylvester adjungit: *Quæ verba in effectu, & coram Deo sonant, nisi adferas tecum tantum unde vivas, te non recipiemus. Quod est pacisci.**

Sylvester pergit: *Si autem Monasterium esset opulentum, secundum omnes prædictos esset Simonia, sed intellige præsumptivè. Sicut semper fecerunt, & faciunt quædam Moniales, quæ ex divitiis superbientes, quàm sunt ditiores, volunt dotes majores. Ita de statu Religionis, quasi de statu mundani sponsi judicantes. Et talis exactio est manifestè pessima Simonia. Et omnia ab opulento Monasterio facta exactio præsumitur istiusmodi, nisi palàm addit legitime purgans titulus. Hinc pergit Sylvester: *Circa ingressum Religionis, & etiam circa promotionem ad Ecclesiasticam dignitatem multa sunt Simoniacæ secundum Doctores, quæ intelliguntur vel præsumptivè quantum ad forum contentiosum, vel in conscientia, si habeatur respectus non ad victum, sed ad ipsum ingressum, sive elevationem ad Clericatum. Purgantem titulum adducit ad verbum, Religio, hæc scribens: *Si quis Monasterium ingreditur condito testamento, in quo nihil reliquit Monasterio, sed hæredem extraneum instituit, est distinguendum. Nam si tempore ingressus, nulla facta mentione de testamento, expressè contulit Monasterio bona sua in continentem post testamentum, non revocat illud, nec illa bona erunt Monasterii, sed præsumitur illa collatio facta ad tempus vite sue. Quia non videtur quis incontinentem animum mutare. Si verò hoc fecit ex intervallo post conditum Testamentum, præsumitur mutasse animum favore Religionis: & sic rumpitur testamentum. Et illa bona erunt Monasterii. Si verò non contulit expressè, remanebit testamentum, & Monasterium solummodò petet suam portionem, aliter quàm rumpendo testamentum. Ita docet ex Antonio de Butrio. Et rectè. Quod enim homo opulentus, dum ingreditur***

Monasterium, obligetur ipsi suam legitimam relinquere, est supra demonstratum ex variis authenticis fontibus. Hanc quodvis, etiam opulentum, Monasterium potest exigere, atque ita de ipsa etiam transigere ac stipulari. Pergit Sylvester: *Religiosi succedunt in bona parentum. Et hujusmodi nec exheredari possunt propter admissum crimen ingratitudinis in seculo. Omne istiusmodi crimen censet purgari per professionem Monasticam. Et censet ita sanciri à Justiniani Legibus. Hodierna manus mortuæ Lex istud Monasteriorum jus expungit, aut potius sistit. Hinc quodvis Monasteriorum possit de ipso stipulari. Et huc lucidè tendunt omnia Sylvestri principia. Verumtamen ab istiusmodi Monasteriis servanda est Apostoli regula: *Omnia nihil licent, sed non omnia expediunt.* Hæc omnia Sylvester repetit etiam in alio loco: *Jura dicunt, quòd ingressi religionem se & sua deducunt Deo ita quòd omnia eorum bona Monasterio intelligantur esse collata. Et hoc intelligitur de ingressu professionis. Et nisi ipsi aliter deposuerint ante professionem. Et si à patre vel matre filius vel filia poterat exheredari propter vitium ingratitudinis, jam non poterunt: quia hoc vitium tollitur per religionis ingressum. Alicubi tamen est consuetudo, quòd Propinqui occupent bona immobilia ingressi: nisi si qua dedit Monasterio. Et alibi etiam mobilia. Quæ secundum Raymundum valet, si est obtenta quadraginta annis, quo tempore præscribitur contra Ecclesiam. Sed puto quòd non valeat ratione præscriptionis. Tum quia in rebus invasæ aut furtivis non currit præscriptio. Tum quia Ecclesia, quæ sic spoliatur, non est digna pæna, cum non sit in mora negligentia, sed violentia. Nec quocumque modo. Quia est contra legem naturalem, præbent hominem facultate disponendi de suis bonis. Palàm scribit in Legem manus mortuæ, quæ tunc in quibusdam regionibus nasci cœperat. Affirmat Ecclesias ac Monasteria per ipsam non privari suis juribus: hinc de ipsis, ne penitus excidant, possit transigi & stipulari.**

Eadem de re scribit in alio loco: *Queritur, utrum bona ingredientis Monasterium pertineant ad illud? Et quo jure? Et dico quòd pertinent. Quo verò jure pertineant, est magna controversia inter Doctores & Glossatores Juris Civilis. Dic verius esse, quòd jure successioneis. Tamen si lesum fuerit Monasterium, poterit restitui, ad similitudinem minoris. Quod omnino verum est etiam de transactionibus super professuri hæreditate, quas ob manus mortuæ Legem cogimur inire. Verum in Regionibus, ubi istiusmodi quæstiones dirimuntur per Regia Tribunalia, erit difficile perducere ad felicem sententiam. Notandum est, & ad hoc verbum, *Simoniam*, Sylvestri documentum: *Et reverè, si intentio sit pura, laudabile est exigere à volentibus ingredi, victum, quando Monasterium majorem numerum non potest commodè sustentare. Quia dilatur Dei cultus, & servorum ejus numerus augetur. Agit de Canonibus, mandantibus ad Monasterium non recipi supra numerum, qui possit ab ipsis honestè alimentari. Affirmat plures supernumerarios posse admitti cum exactione dotis. Et istam exactationem esse non**

dumtaxat puram, sed in super laudabilem. Et re-
de. Etenim explet solemnes Ecclesie preces: Ut
populus tibi serviens & merito & numero augeatur.

Lib. 6.
qu. 6.
art. 2.

Eadem omnia comprobant inter Prædicatorii
Ordinis Doctores, ac Tridentini Concilii Theo-
logos Magnum Lumen, Dominicus Soto, in
opere de Justitia & Jure hæc scribens: Ubi Mo-
nasterium est tenue, nec ad tantum numerum nu-
trandum sufficiens, nulla est Simonia aliquid pro
victu & vestitu recipere. Exemplum qualecumque
possimus in Matrimonio ponere. Pro illo enim, qua-
tenus est Sacramentum, nihil potest vir ab uxore
recipere, potest tamen id admittere ad suscitanda
ejus onera. Dubia exurgunt exigua. Primum;
Utrum quando Monasterium est locuples, ut possit per-
sonas, quæ recipiuntur, alere, simoniacum sit pre-
tium exigere? Extat enim à parte affirmativa ar-
gumentum, quod cum non alia ratione istiusmodi
exactio iusta sit, quam propter Monialium alimen-
tum, ubi illud aliunde suppetit, apparet pretium
pro ingressu Religionis exigi. Respondetur nihilomi-
nus, opulentiam Monasterii nihil prorsus facere,
ut quæ in paupere non erat Simonia, sit in divi-
te. Et ratio est patentiissima. Nam Simonia ex
objecto speciem sortitur: nempe quia spirituale ven-
ditur, puta Professio ipsa, & locus in religione. Si
quidem illud cavetur, & pecunia non nisi pro victu
recipitur, etiamsi Monasterium illo subsidio nulla-
tenus egeat, poterit quidem esse peccatum avaritiæ,
non tamen Simonia. Existimo, nisi adsit titu-
lus, esse Simoniam. Porro lucidissimus titulus
est, dum dos exigitur pro cessione futura-
rum hæreditatum. Hunc titulum in Consiliis
ad titulum de Regularibus agnovit Martinus
Navarrus: Bernardina, cum malè tradaretur à
matre, ingressa Monasterium, convenit cum illo,
quod loco dotis haberet hæreditatem, quæ ei con-
tingebat post mortem matris, quam tamen ante
ingressum matre petente, occultè renuntiaverat.
Circa quam facti speciem resolvit ille varia. Et
in quibusdam labitur. Præsertim quod supponat
istam renuntiationem valuisse. Etenim res videri
acta in loco, ubi non viguit Lex manus
mortuæ, ideoque manifestum est istam cessionem
fuisse nullius ponderis. Et non erat opus
ista conventionione. Etenim Monasterium per
Bernardina professionem erat successurum in
omnia ejus jura. Interim quædam etiam Laica
Tribunalia, apud quæ viget præfata lex, pro-
bant atque admittunt istiusmodi conventiones.
Admitti item olim poterant, ac etiam hodiè
possunt, ubi non fuit aut non est manus mortua.
Etenim competens mihi jus possim per pacta &
stipulationes firmare. Et nulla istic est vel dilu-
ta simonia umbra. Quare etiam probandæ sunt
conventiones, quæ pro futura hæreditate exi-
gunt aliquam dotem. Nec dubitandum est, quin
hæc sit prima Monasticarum dotium origo. Et
hanc nostri Majores censuerunt innoxiam.

Conf. 30

CAPUT XVII.

Expediuntur aliquot Questiones.

Quesitio prima est, An probandus sit quo-
rundam Monasteriorum mos, aut etiam

Statutum, quæ neminem admittunt sine certa
dote? Respondeo morem esse abominabilem.
Etenim excludit omnes pauperes, de quibus re-
dè scribit in libro de Monachorum opere sancti
Augustinus: Veniunt plerumque ad hæc professos
nem servitutis Dei & ex conditione servili, Cap. 22.
etiam liberti, vel propter hoc à Dominis liberati si-
ve liberandi, & ex vita rusticana, & ex opificum
exercitatione, & plebejo labore tantò utique feliciùs,
quantò fortius educati, qui si non admittantur,
grave peccatum est. Multi enim ex eo numero verè
magni & imitandi extiterunt. Nam propterea &
infrima mundi elegit Deus, ut confunderet fortia:
& stulta mundi elegit, ut confunderet sapientes.
Et infra: Ex illorum numero, qui vitam labore Cap. 25.
corporis transgebant, plures ad Monasteria veniunt,
quia & in ipso humano genere plures sunt. Et in
suorum Monachorum Regula scribit sanctus Iu-
dorus Archi-Episcopus Hispanensis: Hi qui de Cap. 4.
paupertate in Monasterio convertuntur, non sunt
despiciendi ab eis, qui sæculi divitias reliquerunt,
quia apud Deum unius ordinis habentur omnes, qui
convertuntur ad Christum. Neque enim differt,
utrum ex inopi vel servili conditione ad servitium
Dei quisque venerit, an ex generosa & locuplete vi-
ta. Multi enim ex plebejo censu documentis virtu-
tum eximias emittentes, prælatiores nobilibus facti
sunt, eosque virtutum excellentia prævenerunt, &
qui erant conditione infirmi, virtutis merito facti
sunt primi. Nam propterea infrima mundi elegit
Deus, ut confunderet fortes. Ex infima plebis fæ-
ce pauperum, qui in Monasterio ad eximias vir-
tutes ac supremas Ecclesie dignitates profecerunt,
sunt innumera exempla. Etenim & ip-
si sancti Apostoli fuerunt pauperculi piscatores.

Hinc antiqua magni Imperatoris Constanti-
ni Lex habet: Nullum deinceps Decurionem, vel
ex Decurione progenitum, vel etiam instructum ido-
neis Facultatibus, atque obcondis publicis muneribus
opportunitatem ad Clericorum nomen obsequiumque
confugere, sed eos de cætero in desunctorum duma-
taxat Clericorum loca subrogari, qui fortuna tenues,
neque muneribus civilibus sunt obstructi. L. 3. 13.
Hanc Legem optimus Princeps confirmat in alia
ad Bassium Prætorio. Præfectum, ac in Lege
scripta ad ejusdem dignitatis Ablavium, & ad-
jungit causam: Opulentos sæculi subire necessitates
oportet, pauperes Ecclesiarum divitiis sustentari.
Extant hæc in sexto-decimo libro Theodosiani
Codicis ad secundum titulum. Et hinc lucet
plurimos primorum sæculorum Episcopos &
Clericos fuisse ex pauperibus. Et fuerunt sanctis-
simi atque doctissimi. Attram ista Lex non diu
plenè vixit, successit alia, ex cuius imitatione
Imperator Julianus Apostata scripsit ad Genti-
lium Pontifices: Placet Sacerdotes ex omnibus con-
stitui, qui in Civitatibus optimi sunt, & imprimis
quidem Dei, deinde verò hominum amantissimos
quosque, sive pauperes sint, sive divites. Nec enim
illum, quod ad eam rem attinet, inter obscuros &
illustres debet esse discrimen. Nam qui propter animi
mansuetudinem latet, nequaquam propter obscurita-
tem & ignobilitatem arcendus est. Igitur etsi pauper
sit aliquis aut plebejus, si duobus hisce præditus sit or-
namentis, religione erga Deum, & in homines benigni-
tate,

Can. 18.

Lib. 2.
cap. 7.

Lib. 3.
Ep. 17.

An. 370.

rate, Sacerdos nihilominus eligatur. Porro religionis
quidem in Deum argumentum est, ut propinquos omnes
ad pietatem erga Deum capeffendam alliciat. Hæc
postrema verba respiciunt antiquum Ecclesie Can-
onem, quem de Gentilium conversione sancitum
tertia Carthaginensis Synodus extendit ad
conversionem hæreticorum: Episcopi, Presbyteri,
& Diaconi non ordinentur, priusquam omnes,
qui sunt in domo eorum, Christianos Catholicos fecerint.
Est Apostolicus Canon, mandans neminem
promoveri in Episcopum, Presbyterum aut Diaconum,
nisi qui habuerit filios subditos in omni castitate.
Versipellis Julianus Ecclesiasticam, cujus splendor
plurimos Gentiles cogebat ad Evangelium, disciplinam
tentavit in gentilem vitam traducere, atque ita Evan-
gelium isto adjutorio spoliare. Etiam Canonem,
qui non solos nobiles aut opulentos, sed etiam
plebejos ac pauperes jubebat admitti in Cle-
rum. Ex eodem Canone sanctus Joannes Chry-
sofomus in libris de Sacerdotio affirmat sui,
urpote viri opulenti ac nobilis, consecrationem
fuisse expositam obloquii: Tum si minus omnes,
certè qui maledicentia delictantur, potuissent plera-
que tum suspicari, tum eloqui, partim de me qui
ordinatus sum, partim de illis qui me elegerunt.
Verbi gratia, quod solas illi divitias spectent, quod
generis splendorem admirentur, quod à nobis adu-
latione victi eum nobis honorem mandassent. Nam
quod & pecunia abducti & corrupti, dice non ha-
beo, si quis & ipsum hoc suspicetur. Et prosequitur:
Præterea Christus quidem piscatores, ac ta-
bernaculorum texendorum artifices, itemque publi-
canos ad ejusmodi Magistratum advocavit; Hi au-
tem eos respuunt ac despiciunt, qui sibi quotidiano
opere victum parant. In istud vitium durè inve-
hitur. Et in litteris ad Theodosium Episcopum
sancti Ildorus Pelusios fordidam ac variam
Eusebii Pelusientis Metropolitæ avaritiam acriter
increpat, atque adjungit: Quod nunc abs te
indicatum est, ac multorum fide dignorum virorum
testimonio confirmatur, atque incredibile posteris
fortasse videbitur, ejusmodi est, ut nihil atrocius
fingi possit. Quis enim adduci facile queat, ut credat
Eusebium illos quidem, qui paupertatem colunt,
atque omni alio Philosophiæ genere fulgent, ut qui
ad quæstum faciendum baudquaquam ipsi sint
utiles, velut nullius usus homines adspernari, ac
Sacerdotio indignos judicare; divites contra, quod
eorum opes denotat, quamvis omni scelere cooperitos,
ad Sacerdotium proferre? Perinde atque non virtuti,
sed divitiis Sacerdotium deberi existimet. Ad-
jungit omnes Episcopos non esse Eusebio similes,
& gratulatur Theodosio, quod illum ac ejus
Congerones non dumtaxat non imitetur, sed etiam
oderit. Ipsum appellat Delubrum odii improborum.
Quæ omnia locum habent etiam in admissione ad
Monasteria.

Excipe tamen ista Monasteria, quorum funda-
tio non admittit nisi solos nobiles. Talis apud
nos Lovanii est illustris Abbatia Sanctæ Gertrudis.
De simili Benedictini Ordinis apud Lunenburgenses
Cænobio scribit in Zitzensis Ecclesie Chronico
Paulus Lanzius: Wenceslaus & Albertus, Duces
Lunenburgenses, Sancti Michaelis Archangeli in monte
propè Lunenburgum in-
Christi, Lupi Opera Tom. XI.

signe Monasterium crexerunt. Ejus Monachi omnes
existunt nobiles secundum carnem: nec in eo nisi in-
genii suscipiuntur. Vivunt sine proprio sub bona &
competenti Regularis vitæ disciplina: viri reverè
perhumani, & multum Hospitalia. Apud Germanos
sunt plura similis foundationis Monasteria. Res
videtur antiqua, uliata etiam apud Græcos, idque
in medio flore Romani Imperii. Etenim in litteris
ac precibus ad Ephesinum Latrocinium directis,
& in Chalcedonensi Synodo relectis, Constantinopolitani
sub Eurychete Abbate Monachi ita præstantur:
Promissa à misericorde Deo in eum creditibus dona,
ex Divinis edocti litteris, & cognationes, & pecunias,
& quibus unusquisque nostrum decorabatur dignitates,
& diversas militias, & semel omnia, quæ videntur
bona humana desipientes, quibus fruebamur, frui-
que adhuc sperabamus, in unam omnes Monachorum
conversionem & continentiam concurrimus,
trecentorum numerum jam complentes. Omne Mo-
nasterium fuit ex solis nobilibus. Et possit esse,
ut sic oportuerit. Attamen istiusmodi etiam
Monasteria non possint pauperes excludere. Quin
imò videntur fundata in solium Nobilitatis, ac
pauperum familiarum. E contrario quicumque
pauperes nec admitti debent, nec possunt. Non
minùs in hac admissione, quam in adscriptione ad
Ecclesiasticum cardinem, attendenda est personæ ad
Monasterii Officia & onera capacitas. Quod præsertim
obinet in Monasteriis mendicantium. Et singularis-
simè in Ordine Sancti Francisci. Ibi enim plenè
vivunt ex fidelium elemosynis, ideoque non ad
solum admittuntur Monasterium, sed insuper ad
onus populi. Hinc curandum, ne ad ejusdem
populi sacrum ministerium inutiles nimium
multiplicentur.

Secunda quæstio est, An Monasteria, quæ
solos opulentos, idque cum stipulata dote, admittunt,
sint Simoniacæ, ac in singulis admissionibus
patrent Simoniam? Respondeo in quibusdam
casibus patrare. Etenim quandoque contingit,
ut Monasterium sollicitans nulla habeat bona,
nec in re, nec in certæ successionis Spe: & tunc
si admitti velit, fixam dotem compellitur ab
opulentis amicis querere & obtinere. Et in
simili casu certum est committi plenam Simoniam.
Etenim hujus exactio, nullus præter Monasterii
ingressum est titulus, ideoque manifesta est
ejus lepra. Loquor de fixa dote. De primis
vestimentis, ac novitiatus impensis est alia
ratio. Interim ista Monasteria, quæ capaces,
licet pauperrimas, personas etiam primis
vestimentis donant, sunt omni laude dignissima.
Et compleri consueverunt omni Divina benedictione.
E contrario etiam non expedit, ut admittantur
solii plebei, folique pauperes. Etenim in suis
Capitularibus optimè statuit Magnus Imperator
Carolus: Monachi Propositum consecrationis obser-
vent. Obscramus ut bonam & probabilem vitam
& conversationem habeant, ut eorum bona conver-
satione multi attrahantur ad servitium Dei, &
non solum servilis conditionis infantes, sed etiam
ingenue filios aggregent, sibi que socient. Om-
nimoda, aut nimia vilium personarum copia fa-
cit non

Lib. 1.
cap. 72.

cit non dumtaxat vilescere Monasteria, sed insuper corrumpit disciplinam.

Servanda est & hæc optima Regula, quam in præfatione ad antiquiores Cluniacensis Monasterii consuetudines, scripta ad Guilielmum Abbatem Hirgaugientem, præfixit Udalricus Monachus: *Accedit admodum grata & jucunda memoria pollicitationis tuæ de cavendo ingenio quorundam hominum secularium, qui nimirum non magnoperè curantes de alio, quam de hac sola temporali vita, postquam domum habuerint, ut ita dicam, plenam filiorum & filiarum, aut siquis eorundem claudus jerit aut mancus, surdaster aut cæcus, gibbosus aut leprosus, vel aliud quid bujusmodi, quod eum aliquo modo facit sæculo minus acceptum, hunc quidem impensissimo voto, ut Monachus fiat, offerunt Deo, quanquam planè non propter Deum, sed propter hoc tantum, ut se ipsos expediant ab eis educandis & pascendis, vel aliis suis liberis possit esse magis consultum.* Addit per hanc pessimam radicem esse corrupta plurima Monasteria, atque concludit: *Ad cautelam & meram religionis soliditatem, hanc Monasterii tui Legem promulgasti, ut opus sit præfatis secularibus alium sibi nidum providere, ubi reponant pullos suos abortivos, velut exheredatos.* Eadem supra audivimus à sancto Hieronymo. Et locum habent etiam in pauperibus. Sunt maturissimè discutiendi de scopo suæ vocationis: utpote obnoxii suspitionibus, ne Monasterium petant ob sola vitæ necessaria. Et tales, ubi divites humiliantur & parcè vivunt, non rarò instantur, fiuntque enerves ac delicati.

Præsens ergo quæstio est, An solos opulentos, idque stipulata dote admittere, sit continua Simonia? Respondeo esse turpissimam avaritiam, foedissimumque quæstum. Ita jam audivimus à sancto Joanne Chryostomo, sanctoque Ildoro Pelusota. Et hic rectè adjungit, quod istiusmodi Episcopi, adeoque & Monasteriorum præfati passim virtutes negligant, admittantque etiam criminosos ac inepertos, dummodò opulentos. Etenim fundos venantur aut nummos. Hinc Petrus, sancti Stephani in monte Cælio Presbyter Cardinalis, ac Innocentii tertii per Galliam Legatus, in sua apud montem Pessulum Synodo est questus: *Adco invaluit quorundam Religiosorum cupiditas, ut usurarios recipiant ad Religionem.* Et palam est mentalis simonia. Etenim admittentis Prælati oculi diriguntur in quæstum, adeoque in scopum Simonis. Attamen existimo non esse lepram realem. Etenim locum hic habet Gregorii IX. finale sub titulo de Simonia Decretum, afferens simoniam illam, quæ solo animi patratu affectu, esse dumtaxat mentalem. Dum nempe externum opus est istiusmodi, quod perfici possit recto animo. Nihilominus tanta continuorum Actuum, præsertim per Statutum, consuetudo pessimè olet. Proferenda est atque damnanda. Hinc patet nova, Mentalium, quæ sine dote eriguntur, & ex solis Professurarum collationibus sperant subsistere. Monasteria nullatenus esse admittenda. Istiusmodi Moniales passim xolunt so-

las opulentas admittere, atque ita omnis earum cogitatio propendet in terram. Et sanè sacri canones nullum sine competenti ac plena dote fundari permittunt novum Monasterium. Excipi tamen Mendicantium Moniales, quæ partim ex elemosynis, partim ex suis laboribus possunt vivere. Et certè manuum opus est cunctis Monialibus sanctissimum ac utilissimum.

Quæstio tertia est, An omnia generatim Monasteria citra Simoniam possint hæc circa hæreditatis renuntiationem pacta inire? Respondeo quædam non posse. Etenim Sanctissima sancti Francisci familia, quoniam nullatenus in communi potest immobilia possidere, ista attentare nequit sine manifesto lapsu in lepram. Per sanctissimam sui Patris Regulam est manus mortua, ideoque ad profitentium Fratrum successiones nihil habet juris. Hinc pro ipsarum cessione nihil possit exigere, stipulari, transigere. Eadem est ratio Monasteriorum, quæ pii Principes aut alii Fideles fundarunt ac dotarunt cum isto onere, ut nihil ab ingredientibus præterant, sed cunctis eorum, quos ad fixum à fundatore numerum admiserint, successiones cedant atque reanuntiant: & tales fundationes sunt piissimæ ac fundatissimæ. Est singulare onus: hinc præsumi non possit, nisi demonstretur. Et per ipsum Monasteria non adstringuntur ad se habenda intra istum numerum. Admittere possint super-numerarios, & cum illis procedere juxta Leges & Canones. Inter antiquos quorundam Episcoporum in Monasteria excessus, Gregorius IX. Pontifex ponit & hunc: *Volunt, utique quidam Episcopi, in domibus eorum, Regularium, præsertim Mendicantium, certum numerum Fratrum, Sacerdotum, Clericorum, & Laicorum pro sua voluntate taxare.* Episcopi ne quidem in taliter fundata Monasteria habent istam potestatem. Attamen optandum foret, ut omnia Monasteria servarent supra-laudatam normam sancti Pachomii. Et certè opulenta ad illam obligantur. Nec sponte oblata deberent admittere. Interim dum præfato modo exigunt, solam avaritiam parant, non Simoniam.

CAPUT XVIII.

Quædam supplementa ad dissertationem de Simonia.

Quæ in prævia ad sancti Leonis IX. Pontificis Acta Dissertatione de Simonia doci, sunt valida & firma. Nihil retractandum est, quædam sunt addenda. Dixi in Sacramentorum aut Sacramentalium administratione nihil posse exigi: omnem exactionem esse à natura ac Ecclesia damnatam Simoniam. Quidam censent me impegisse in jura eorum, qui possunt ex Altari vivere. Quibus passim adscribuntur jura Stolarum, ex quibus, licet non pro, tamen in Sacrorum administratione possint ordinariam consuetudinem exigere. Inter articulos, quos Gallia Rex Carolus IX. Trident. Concilio proposuit, & pro reformanda Ecclesiæ disciplina

Cap. 16.

stabiliri postulavit, hic fuit decimus sextus: *Ut à Sacerdotali Ordine sordes omnes, & omnis avaritiæ labes procul expellantur, nec ullo prætextu pro rebus Divinis quidquam exigatur, curet Episcopus, aut per unionem Beneficiorum, aut Decimarum assignationem, & si hoc fieri non poterit commodè, Principes provideant, ut per Parochianorum Symbola & Collectas Plebanus, & cum eo duo aut plures Clerici habeant undè vitam congruè traducant, & Hospitalitatem præbeant.* Sacra Tridentina Synodus omnibus & singulis non potuit providere. Etenim in variis regionibus Ecclesiæ temporalia habent varium statum, ideoque multa fieri non possunt nisi per Principes & Episcopos. Hinc è Sacro-Sancto Concilio domum redit Venerabilis Dominus Carolus à Lotharingia, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Rhemenis Archiepiscopus, celebravit suæ Provinciæ Synodum, & de ipso scribunt hujus Synodalia Acta: *Retulit Illustrissimus Cardinalis Metropolitæ ad Sanctam Synodum de Paræcorum querelis, qui propter Edictum Comitiorum Aurelianensium nihil possint percipere ex rerum Sacrarum administratione.* Carolus Rex Edictum suum quoad priorem partem statim misit in plenam executionem: in Sacramentorum administratione nihil deinceps permittit exigi. At verò alteram partem, nempe Beneficiorum unionem, Decimarum assignationem, aut populi collationem, postulavit de cerni ac ordinari à Tridentino Concilio. Hinc post hoc, quoniam non providerat, Parochiales Presbyteri adversus dictam executionem intercesserunt: allegarunt secundam Regii Edicti partem, sibi favorabilem, esse Tridenti neglectam, ideoque novum à Rege injectum de non exigendo onus jam esse circumductum. Postularunt juxta præfatum morem exigere. Intercessio non carebat fundamentis. Hinc ipsam Optimus Cardinalis Metropolitæ retulit ad suam Synodum.

Et varii varia senserunt. Nicolaus Grivellus, Decanus Ambianensis, Procurator Reverendissimi Ambianensis Episcopi, dixit manendum esse in finibus, quos constituerunt nobis Patres nostris. *Per Edicta Comitiorum Aurelianensium ablatus esse Sacerdotibus id, quod debebant percipere. Huic rei adferendum esse remedium, & principiis obstendum. Quod ad vicium atinet paræcorum, esse sequendum Concilium Coloniense.* Stabilivit Parochorum intercessionem. Richardus à Prato, Theologus, Procurator Capituli Rhemenis, censuit debere Curiones omnia gratis administrare; *Eis autem esse providendum à Canonicis. Interea autem abolenda esse quæ fuerant constituta in Comitibus Aurelianensibus, & permittendum Curionibus, ut percipiant quæ antè percipiebant.* Joannes Spalarus, Procurator Capituli Sueffonenfis, censuit pro Sacramentis quidem nihil esse accipiendum, sed pro sepulturis mortuorum, & cæteris hujusmodi. *Providendum Ecclesiis Cathedralibus: & paucos esse proventus Ecclesiarum Paræcialium. Consultius esse ut fiant uniones Ecclesiarum.* Et si quid à populo Curioni spontè ex pietate offeratur, id ab eo non recusandum, nec ei hoc esse auferendum. Cagneus, Procurator Capituli Ambianensis, Cbrist. Lupi Opera Tom. XI.

censuit ita esse providendum Curionibus, ut non destruantur Canonicatus. Furnius, alter ex Procuratoribus Reverendissimi Ambianensis, censuit personales decimas esse solvendas Curionibus. Reverendus Abbas sancti Joannis Sueffonenfis dixit Curionibus esse providendum prudenti arbitrio Episcoporum. Reverendus Abbas Vallis-Clare censuit esse permittendum Curionibus, ut accipiant non pro Sacramentis, sed pro labore. Sed & si quid eis offeratur, non recusent. Reverendus Abbas Victoria censuit Curiones non esse frustrando jis, quæ dari consueverunt pro sepulturis & anniversariis. Reverendus Prior sancti Remigii censuit esse servandas laudabiles consuetudines. Nihil fuit definitum. Certè Regis Caroli prohibitio fuit fundatissima ac sanctissima. Etenim in Sacramentorum administratione nihil posse, nisi per Simoniam, exigì à Clero, una voce clamant omnes antiqui Canones. Etiam clamant quartam Decimarum partem deberi Parochialibus Clericis. Verùm Episcopi, Abbates, Capitula nolunt incorporatas sibi Decimas dimittere aut diminuerè. Existimant fore sui destructionem. Hinc ista Synodus nihil potuit definire.

Mota fuit & alia singularis difficultas de exactionibus in Sacramento Ordinis. Sacrosancta Tridentina Synodus hæc statuit: *Quoniam ab Ecclesiastico ordine omnis avaritiæ suspicio abesse debet, nihil pro collatione quorumvis Ordinum, etiam Clericalis tonsuræ, nec pro litteris dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, aut alia quacunque de causa, etiam spontè oblatum, Episcopi & alii Ordinum Collatores, aut eorum Ministri, quovis prætextu accipiant. Notarii verò in jis tantum locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis litteris dimissoriis aut testimonialibus decimam tantum unius Aurei partem accipere possint, dummodò eis nullum salarium sit constitutum pro exercendo officio. Nec Episcopi ex Notariis commodis aliquod emolumentum ex jisdem Ordinum collationibus, directè vel indirectè provenire possit.* Omnem aliam formam damnat de Simonia. Est sanctissimum Decretum, desumptum ex primitiva disciplina Ecclesiæ. Etenim quòd prima Ecclesiæ sanctitas etiam spontè oblata proscripterit à nostrorum Sacramentorum administratione, istorumque admissionem damnaverit de Simonia, abundè demonstravit præfata Dissertatio. Hanc sanctitatem Tridentini Patres reduxerunt ad Sacramentum Ordinis, & ad cuncta ipsi annexa. Etiam ad Examen. Hæc Decreta laudatus Cardinalis Metropolitæ voluit publicare, ac in executionem mittere, verùm quidam intercesserunt. Etenim Nicolaus Grivellus, Ambianensium Decanus, existimavit esse durum in eo Decreto, quò statuitur Ordines Sacros gratis esse conferendos, pro Ordinibus Sacris nihil accipi. Censuit itaque esse relinquendum judicio Episcoporum, quidnam sint accepturi pro Ordinibus Sacris. Richardus à Prato Theologus, Procurator Capituli Rhemenis, dixit Examinatores, si ab examinandis aliquid acceperint, debere quidem subici pœnæ Simoniacorum, sed non posse dici Simoniacos. Etiam circa hæc nihil fuit decisum.

Seff. 21.
cap. I.

Seff. 16.

Hinc quaeritur, An quorundam sententia, asserens à Parochialibus Presbyteris, qui aliunde plenam ac honestam non habent sustentationem, posse hic aliquid exigi, sit tolerabilis? Respondedo non esse. Est certò Simoniaci. Etenim venerabilis Alexander Canigianus, Archi-Episcopus Aquensis, ad octogelimum-quintum elapsi sæculi annum optimè sanxit in suæ Provincie Synodo: *Illud præterea Parochi diligenter caveant, ne pro Sacramentis ministrandis ab ullo, vel omnium rerum inope Sacerdote, verbis aut etiam signis quidquam prorsus vel minimum quovis modo petatur aut exigatur. Quod si quis contra fecerit, is graviter ab Episcopo pro culpa ratione puniatur, non avaritiæ tantùm labe notatus, sed etiam Simoniacæ pravitate reus. Quod si laici homines, elemosynas dare consueverint, impendereque renuant, eos Episcopus ex Canonum Jure ad piè introductam consuetudinem perpetuò retinendam cogat atque compellat. Sanctum est istud Decretum. Sanctius edidit ad eisdem sæculi annum nonagesimum Venerabilis Franciscus de Jossa, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & Archi-Episcopus Tholosanus: Nec verò quispiam aliquid, vel directè, vel indirectè, in confessionis, sed nec in aliorum Sacramentorum administratione mercedem exigat. Pro Communione aliquid accipiens, juxta Sacros Canones graviter puniatur. Si tamen post præstitum liberè Sacramentum aliquid pro elemosyna à Christi fidelibus spontè oblatum fuerit, tunc accipere liceat. Et ad præsentis sæculi annum nonum Venerabilis Ludovicus Vervinus, Archi-Episcopus Narbonensis: Ad hæc noverint Rectores animarum, cum Sacramenta sint dona Dei, liberaliter & gratis concessa, non solum sine Simoniacæ labe, verùm etiam sine Simoniacæ suspitione esse exhibenda, ac propterea maxime caveant, ne in eorum administratione quidquam prorsus verbis, aut etiam signis, vel minimum quovis modo petatur aut exigatur. Sub pœna Excommunicationis prohibemus Sacerdotibus Sacramentum Eucharistiæ ministrantibus, quoquomodo à sufficientibus Sacramentum aliquid querere. Est vitæ ac necessaria cunctæ sub cælo, Gallicanæ præsertim, Ecclesiæ Disciplina. Cui & hæc sunt addenda. Quotus Capitularium liber habet; Nemo Presbyterorum pro Baptismo pretium accipere presumat. Quod si fecerit, sciat se Canonica regula esse damnandum. Et sextus liber: Nulla pretia de baptizandis, consignandisque fidelibus exigantur. Quod qui perpetraverint, honoris sui periculum sunt subituri. Prumiensium Abbas Regino suo Capitulari inseruit hanc Episcopalis visitationis formam, & inquisitio habet hunc Articulum: Si Presbyter pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, vel mortuis sepeliendis premium, vel munus exigat. Insuper & hunc Canonem Triburiensem: *Dictum est in quibusdam locis pro perceptione Chrismatum nummos dari solere, pro Baptismo, pro Communione. Hoc Simoniacæ hæresis semen detestata est sancta Synodus, & anathematizavit, & unde cætero nec pro Chrismate, vel Baptismo, nec pro sepultura, vel Communione quidquam exigatur, sed gratis dona Christi gratuita dispensentur.* Stephanus Baluzius adjecit Episcopale ad Parochiales Presbyteros Edictum, in quo est & hic*

Cap. 105.

Cap. 108.

Articulus. *Nullus vestrum pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis sepeliendis premium vel munus exigat. Plura sunt familia antiquorum Episcoporum Edicta.*

Ad decimi-tertiæ sæculi annum nonagesimum Guilielmus Major est promotus in Episcopum Andegavensem. Vir per omnia eximius. Inter ejus prima Acta habemus hæc: *Loquendum est cum Magistro Guilielmo Baril, Rectore Ecclesiæ de Bagosis super hoc quod ejus Capellani de novo exigunt, & extorquere nituntur linteamina à Parochianis, quando recipiunt Extremam Unctionem. Necnon & cum aliis Rectoribus super simili factu est loquendum. Videlicet ad eliminandum abusum. Extant hæc apud Eruditum Lucam Dacherium in decimo tomo Spicilegii. Undecimus Tomus habet Nicolai Gellentii, qui Guilielmo in Episcopatu proximè præcessit, hæc Synodalia Decreta: *Sunt plures Rectores Ecclesiarum & Sacerdotes, qui pravitate Simoniacam non timentes, benedictiones nuptiales, defunctorum sepulturas, mulierum purificationem celebrare non volunt, nisi prius certa pecuniæ quantitas, vel aliud quòd ipsi placeat; solvatur vel firmiter promittatur. Quod etiam circa Sacramentorum exhibitionem committere non formidant. Circa quæ inquirendum, Archi-Diaconos, Archi-Presbyteros, & Decanos præcipimus diligenter vigilare: & quos in istis rebus invenerint, ab Officio & beneficio suspendant, & demerent esse suspensos, eisdem coram nobis certos dies assignantes, ut si Rectores sint vel Curati, eos beneficiis suis privemus; si verò Sacerdotes non curati, ab Andegavis perpetuò excludamus. Alia eisdem nihilominus pœna injungenda secundum Canonice Sanctionem. Nicolaus hæc sanxit in sua octava Synodo. Et adjecit in nona: *Sacris Canonibus est statutum, & à nobis diu est in sancta Synodo innovatum, ne pro Sacramentis ministrandis seu impendendis aliquid exigatur, verùm intellèximus novum genus exactiois exortum. Quia si aliquis Parochianus in aliena Parochia matrimonium contrahat in nostra Diocesi, vel etiam aliena, & à Sacerdote suo postulet, qui status ipsius habet notitiam, litteras sibi concedi, quibus persona sua sit libera ad contrahendum, nunquam Sacerdotes concedere volunt, nisi prius pro data littera concedenda, eis à postulante aliquid offeratur, vel certissimè promittatur. Insuper dum contrahentes matrimonium à suis Sacerdotibus prius petunt certum diem præfigi ad suas benedictiones nuptiales celebrandas, nunquam diem possunt certum à suis Sacerdotibus obtinere, nisi prius certum jis aliquid promittatur vel donetur. Quæ manifestè ex avaritiæ radice procedunt. Propter quod prohibemus, nec ob dictas causas aliquid ab aliquo de cætero exigatur vel petatur, sed liberè prædictæ litteræ concedantur: & dies purè & simpliciter assignentur. Si quem verò contra hæc venire noverimus, ipsum tanquam inobedientem animadversione debita puniemus. Proinde circa hæc omnia Presbyteri aut ipsorum Clerici nulla habent jura. Eis non est, nisi spontanea oblatio.***

Dissertatio laudavit Edictum Venerabilis Gualonis, sub Paschale II. Parisiensis Episcopi, & apud Romanam Ecclesiam Cardinalis: *Prohibemus sub Excommunicatione, ne Sacerdotes, vel Cleri-*

*Clerici occasione alicujus consuetudinis, pro Baptismo, Sepultura, Benedictione, aliisque Sacramentis Ecclesiasticis aliquid exigere vel extorquere presumant, sed ea liberaliter & sine difficultate studeant canonicè ministrare; moveantur tamen Laici diligenter, ne quod pro reverentia Sacramentorum devotio fidelium introduxit, ex avaritia velint aliquoties revocare. Hæc est antiqua, secundi tamen ordinis & temporis Disciplina. Ipsam quippe, uti suo tempore usitatam, laudat S. Gregorius Nazianzenus, declamans ad populum Constantinopolitanum: *Quosdam ex his, qui Altari ministrant, & pulchrè inopes sunt, pro viribus recreastis, ut animi minus distractis Altari magis adsideant, ac bonorum vestrorum participes facti sua quoque vicissim vobis conferant. Turpe sanè est hæc & nos exposcere, & vos non elargiri. Nec verò ideò hæc admonitionem habui, ut ita in me fiat; verùm eò hæc oratio spectat, ut de Christo benè mereri discatis. Cur semet-ipsam non commendaverit Gregorius adjungit: *Melius est mihi mori, quam ut gloriatio mea evacuatur, ac mihi prædicati Evangelii merces pereat, si hic laborum messem fecero. Evangelii enim prædicatio necessitas est; munificentia autem & laus in eo sita est, ut gratis hoc munus obeamus. Gregorius Constantinoполи usque ad Theodosii imperium non fuit Cardinalis, sed missionarius Episcopus: & maluit in conducto cubiculo pauperulus ad omnium Missionariorum exemplum vivere, quam semet-ipsam populo commendare. Quod pauper Parochus ad servandam in Sacramentorum perceptione consuetudinem hortetur suum populum, atque ita semet-ipsam commendat, nullatenus est reprehendendum: attamen longè magis convenit id fieri per Episcopum. Sic fiet cum majori autoritate. Et supra audivimus ita factum à venerabili Alexandro Canigiano, Archi-Episcopo Aquensi: *Quod si laici homines elemosynas dare consueverint, impendereque renuerint, eos Episcopus ex Canonum jure ad piè introductam consuetudinem perpetuò retinendam, cogat atque compellat. Loquitur ex Lateranensi Canone Innocentii III. qui cunctas hujusmodi, præsertim in funeribus & nuptiis, exactiones rigidissimè damnat, atque adjungit: *E contra quidam Laici laudabilem consuetudinem erga sanctam Ecclesiam, pia fidelium devotione introductam, ex fermenta hereticæ pravitate nituntur infringere sub prætextu Canonice pietatis. Quapropter & pravas exactiones super his prohibemus, & piæ consuetudines præcipimus observari, statuentes ut liberè conferantur Ecclesiastica Sacramenta, sed per Episcopum loci, veritate cognita, compescantur, qui malitiosè nituntur laudabilem consuetudinem immutare. Innocentii III. tempora fuerunt infelicia: sædata per Petrum Brissium, Albigenes, aliosque Calvinistarum Præcursores. Hi, quò Clerum populo inuisum redderent, atque ita everterent pro paupertatem, non solum in Sacrorum administratione exactiones, sed etiam liberæ oblationes damnarunt de Simonia. Et multis, licet non plenum errorem, ipsius tamen maculosum fermentum adfricuerunt. Et hi sub pietatis prætextu consueverunt oblationes studebant infringere: laudabilem consuetudi-*****

Orat. 28.

nem nequiter immutare. Hos compesci mandat laudatus Canon, & aviram fidelium consuetudinem declarat esse piæ, mandatque perpetuari. Faciendam oblationem permittit cuiusque arbitrio, neminem in singulari vult compelli. Quare laudatus Alexander, ne videatur excessisse limites, est hoc etiam modo intelligendus.

Dissertatio dixit etiam pro Missæ Sacrificio nihil posse exigi: omnem fordis speciem hic singularissimè vitandam. Oportere nos esse contentos spontaneæ postulantis elemosyna. Antiquam Ecclesiæ castitatem ac pietatem abundè exposui. Fœdum abusum refert ac damnat in quarta-decima sua Synodo Guilielmus Major Episcopus Andegavensis: *Usus quidam in nostrâ Diocesi inolevit, quod singuli Sacerdotes, Missam in exequiis discedentium celebrantes, quatuordecim denarios exigunt ab hæredibus vel executoribus defunctorum. Undè nonnulli Capellani, & etiam Ecclesiarum Rectores nostræ Diocesis, intelligentes istum usum, si usus dici debet nimis largè, dimissis sine custode Ecclesiis, non sine gravi periculo animarum, sicut corvi vel vultures de longè cadavera sentientes, de quinque vel sex leucis catervatim adfluunt ad funera mortuorum, & quandoque cum gravi scandalo populi, questus prædicti gratia verbis contendunt quis celebrabit, & interdum unus alteri excutit ornamenta. Nos autem præsentis auctoritate Statuti, usum ipsum declarantem tantummodò debere intelligi, quoties Presbyteri in talibus exequiis celebrantes, ad hoc ex parte hæredum-vel Executorum invitati fuerint, vel rogati. At periculis animarum, cupiditatisque effrenatæ Sacerdotum, qui se contra suæ dignitatis honorem venales exponunt, obviare volentes, prohibemus omnibus & singulis Ecclesiarum Rectoribus & Capellanis nostræ Diocesis, ne de cætero Ecclesiis, quarum Custodes existunt, dimittant sine Presbytero, talium exequiarum obtentu, nec pro Missis celebratis ab eis in hujusmodi funeribus præter voluntatem & requisitionem expressam defunctorum, aut hæredum & Executorum ipsorum, aliquid petant, exigant vel recipiant ab invitatis. Permittit admitti ac exigi solam voluntariè destinatam oblationem.*

Hujusmodi excessus ante Tridentinam Synodum, dum Presbyteri sine titulo ordinabantur, fuerunt plures. Pauperes ad illos adgebant. Hinc ad suam Synodum dixit Dominus Cardinalis Carolus à Lotharingia Archi-Episcopus Rhemenis: *Fuerunt quidem in illis Comitibus Aurelianensibus speciosæ factæ Leges, cuiusmodi est qua cavetur, ne pro celebranda re Divina dentur Sacerdoti plusquam duo solidi & dimidius. Verùm ipse circa hæc nihil sanxit, nihil definivit. Gallicani Cleri apud Melodunum Conventus elapsi sæculi anno nonagesimo septimo hæc compendio edixit: *Omnis turpis ex Missarum celebratione abarceatur questus. Et laudati Caroli in Episcopatum successit, Dominus Cardinalis Ludovicus à Guisa statuit in sua Synodo: *Sacerdotes, qui de pretio paciscuntur ut Missas celebrent, habeantur Simoniaci. Non autem si spontè oblata recipiant. Et in sua Synodo Dominus***

Ludo-

Ludovicus Vervinus Archi-Episcopus Narbonensis: *Passa & conditiones sordidas, quæ Simoniam sapient, pro Missarum celebratione vitabunt.* Utiq; Presbyteri. Et iterum: *Quod ex devotione pro Missarum celebratione per fideles Sacerdotum in elemosynam erogatur, ipse recipiat, à pluribus idem non petiturus sub pœna Excommunicationis.* Quòd Episcopus elemosynam taxare possit, demonstrat hodierna Ecclesiarum praxis, confirmata per varias declarationes Dominorum Cardinalium. Notanda est hæc apud Augustinum Barbosa: *Missarum stipendium minus congruum accipientes, quam illud quòd prescripserit Ordinarius juxta qualitatem loci, personarum, ac temporum, nihilominus tenentur eas Missas illis ab Offerente prescriptas celebrare.* Omnes studeamus in hac summa re esse immaculati. Recordemur filiorum Heli, qui Dei populum retrahebant à Sacrificio Domini, & ipsius Sacrosanctam Arcam per sua demerita præcipitarunt in Gentilem captivitatem.

Eadem est ratio exactionum funeralium. Quare Spalardus, Sueffionensis Capituli Procurator, in Rhemenfi Synodo dicens pro Sacramentis quidem nihil esse accipiendum, sed pro sepulturis mortuorum & hujusmodi posse exigi & accipi, nullo modo est probandus. Rectius censuit Rhemenfis Synodus Ludovici à Guisfia: *Paroeci, qui pro Sacramentorum administratione, vel funere, vel sepulturis aliquid exigunt præter ea, quæ de jure, lege, vel consuetudine laudabili conferuntur, habeantur Simoniaci, non autem si spontè oblata recipiant.* Idem in laudati Caroli Synodo censuerunt Reverendus Abbas Victorix, ac Reverendus Prior Sancti Remigii: *Curiones non frustrentur his, quæ dari consueverunt pro sepulturis & Anniversariis. Serventur laudabiles consuetudines.* Domini Ludovici Synodus repetit, ut sint contenti consueva & honesta mercede, atque adjungit: *Pauperes, quibus adeò tenues fuere facultates, ut propriis impensis humari nequeant, gratis, & honestè tamen, sepeliant, alioquin pœnas arbitrarias exsolvaturi.* Consonat Melodunenfi Gallicani Cleri Conventus: *Pauperibus, quibus hac pœna sua vita aut parum aut nihil est unde sepeliri possint, Ecclesie sumptibus, pro illius facultatibus, misericorditer sepultura largiatur.* Hoc Domini Cardinalis de Joiosa, Archi-Episcopi Tholosani, Decretum est longè sanctissimum: *Furnus ab hæredibus, vel à liberis, cognatisque mortui ducatur. Qui si in ea rei familiaris tenuitate decesserit, quæ exequiis satis esse non possit, ei vel amicorum liberalitate, vel denique Ecclesie sumptibus iusta funerum persolvantur. Pecuniarias super funere exequiisque defunctorum pœnationes fieri non permittant. Et si quæ factæ fuerint, irritas declarent Episcopi: & si opus fuerit, mandatoque minus parentes Presbyteros nacti fuerint, eos qua decet severitate puniant.* Quod ipsum in sua Synodo sanxit Ludovicus Vervinus Archi-Episcopus Narbonensis.

Est antiqua omnium Ecclesiarum Disciplina. Etenim Episcopalis, quam in suorum Canonum capite posuit Abbas Regino, visitatio-

nis methodus habet hunc circa Parochiales Presbyteros inquirendum articulum: *An pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis sepeliendis præmium vel munus exigat.* Non discernit inter Sepulturam & Sacramenta. Etiam duo, per Stephanum Baluzium ad Reginonis appendicem vulgata, Episcoporum ad Presbyteros antiqua Capitularia habent: *Nullus vestrum pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis sepeliendis præmium vel munus exigat.* Idem Stephanus vulgavit insignem Paschalis II. Pontificis epistolam ad Norigandum Augustodunensem Episcopum, quæ habet inter cætera: *Statuimus ut pro sepultura quidem loco, vel spatio nullum penitus ab aliquo pretium exigatur. Pro redemptione verò peccatorum, morientes in Ecclesia, in qua fidei Sacramenta acceperunt, elemosynam dare juxta Apostolica Decreta, statuimus omninò & confirmamus.* Certè quorundam mores, qui in Choro Ecclesie, navi, aut cœmeterio sepulturam diverso pretio taxant, qui pro Altaris ac Ministrorum in Sacrificio ornamentis, pro argentea vel aerea cruce, pro feretro, ac istiusmodi aliis variè exigunt, ego non possum purgare. Non alligo os bovi trituranti. Nihil me magis affligit, quàm nimia quorundam pagensium Presbyterorum inopia, ex qua etiam inviti coguntur ad sordes. Et ex his ipsorum inops quoque plebs cogitur ad murmura, aliaque non bona.

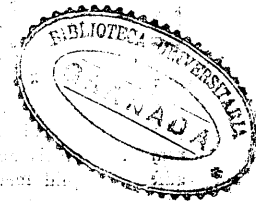
Antiqua Ecclesie Disciplina non fuit his obnoxia. Etenim Decimæ habebant rectum usum & regimen. Majores nostri adeò dilexerunt Ecclesiam, Clerum & pauperes, ut illis dederint decimam partem totius Mundi. Admiranda certè liberalitas. Dividebatur in quatuor portiones: Episcopis, Clero, fabricæ, pauperibus. Omnibus quatuor nulla exactio erat necessaria. Et ita fuit usque ad Carolum Martellum, qui decimas invadere cepit, ac distribuere in suos milites. Divinitus tacta Posterorum conscientia ipsas reddidit. Verùm non originalibus possessoribus, sed transtulit in regularia Clericorum Collegia, ac item in Monasteria. Eis donavit Altaria. Hinc Altaris Custos & Rector amisit avita alimenta, & ex ipsis nihil nancisci potuit, nisi modicum pensionis, aut Canonicæ portionis. Et quasi per gratiam. Quæ qui considerat, certè non miratur istum Carolum cum corpore & anima esse projectum ad Inferos. Dicit Presbyteri suum in Decimas jus nec potuerunt, nec possunt perdere. Episcopi, Capitula, Monasteria, quotquot Decimas possident, istos obligantur alere. Ex nullo titulo possint excutere istud vinculum. Ut Decimæ reponantur in antiquam formam, scio vix posse fieri. Interim justitia rigidissimè mandat, ut in ipsis non patretur crimen, de quo Apostolus: *Alius quidem esurit, alius autem ebrius est.* Presbyteris præstari debet plena alimonia, qua suas plebes gravare non teneantur, nec cogi ad pravas exactiones, sordesque alias. Ex istdem Decimis provideri debet proprii pagi pauperibus: nisi forsan

forfan sufficiat mensa Sancti Spiritus. Hic est unicus, & profectò necessarius, modus nos plenè castificandi. Certè fidelis Populus, qui Ecclesie decimam mundi partem dedit, sine fundamento gravatur exactioibus. Largiùs hæc deduxi in Scholiis ad Acta Sancti Gregorii VII. Et paro adhuc latiùs deducere. Divina Clementia Matri nostræ Catholicæ custodiat tres suas avitas dotes, de quibus in sexto Opusculo Venerabilis Goffredus Abbas Vindocinensis: *Ecclesia semper Catholica, libera, & casta esse debet. Catholica, quia nec vendi debet nec emi. Libera, quia seculari Potestati non de-*

bet subdi, Casta, quia nullatenus debet muneribus corrumpi. Tunc Ecclesie castitas omninò periclitatur, cum corrumpitur ipsa muneribus: & ex casta & virgine sponsa Domini, quasi mulier publica veraciter facta dignoscitur. Hoc enim est proprium meretricis, ut semper sub pretio redigatur. Hanc castitatem commendavit & Timotheo Beatus Paulus: Te ipsum castum custodi. Eisdem dotes Goffredus laudat in secundo Opusculo, ac in litteris ad Raynaldum Andegavensem Episcopum, & concludit: Hæc tria semper Ecclesia habere debet. Quorum si vel unum defuerit, velut paralytica jacet.

Lib. 3.
Ep. 11.

F I N I S.

DIS

DISSERTATIO

DE

ANTIQUA DISCIPLINA CHRISTIANÆ MILITIE.

QUIDAM Hodie censent jure belli licere omnia: gerentibus bella Principibus esse plenam potestatem in fortunas & Hostium & Subditorum. Est devia, crudelis, à Majorum nostrorum pietate, ac à Christianis Legibus penitus aliena doctrina. Hinc avitam Christianorum Principum ac Militum sensa ac Disciplinam volo paucis exponere. Lamentandis, ac nimium diuturnis nostris calamitatibus forsitan adferam aliquid medicinæ.

CAPUT I.

Exponitur prima bellorum Origo.

NEophytis Bulgaris, quasdam circa bellum quæstiones referentibus, rectè respondit Sanctissimus Pontifex Nicolaus Primus: *Bellorum ac præliorum certamina, necnon omnium juriorum initia, diabolica fraudis arte sunt profectò reperta, & dilatandi Regni cupidus, vel ira, vel invidiæ, vel alia, cuiuspiam vitii dilector tantum his intendere, seu delectari convincitur. Quàm hæc sint horrenda primi peccati pœna, in libris de Dei Civitate insigniter demonstrat Sanctus Augustinus: Eò progressi sunt peccandi immanitate Mortales, ut tutius atque pacatius inter se rationalis voluntatis expertes bestia sui generis viverent, quarum ex aquis & terris plurimum pullulavit exordium, quàm homines, quorum genus ex uno est ad commendandam concordiam propagatum. Neque enim unquam inter se Leones, aut inter se Dracones, qualia homines inter se bella gesserunt. Largius hæc exponit in præcedenti capite: Non est arduum videre multò fuisse melius quod factum est, ut ex uno homine, quem primum condidit, Deus multiplicaret genus humanum, quàm si inchoasset à pluribus. Nam cum animantes alias solitarias, & quodammodo soli vagas, alias congreges instituerit, quæ congregatæ atque in gregibus malunt vivere: utrumque tamen genus non ex singulis congregavit, sed plura simul jussit existere. Hominem verò unum ac singulum creavit, non utique solum sine humana societate deserendum, sed ut eo modo vehementius commendaretur ipsius Societatis unitas, vinculumque concordie, si non tantum inter se naturæ similitudine, verum etiam cognationis affectu homines nederentur, quando nec ipsam quidem feminam, copulandam viro, sicut ipsum creare illi placuit: sed ex ipso, ut omnes ex uno diffunderetur*

genus humanum. Eandem Divinam providentiam laudant, ac in jisdem rationibus fundant S. Joannes Chryostomus, Theodoretus, ac alii Patres. Etiam in habita apud Athenienses concione Sanctus Paulus Apostolus. Et hinc firmavit varios variarum gentium Deos adversari naturæ. Uti enim cuncti non dumtaxat ab uno Domino Deo, sed insuper ex uno Patre Adamo prodiimus; ita omnes adstringimur colere & adorare eandem divinam Majestatem. Ad istud cognationis & unitatis vinculum stabiliendum Dominus Deus extinctum diluvio genus denuò reparavit ex uno Noe. Hinc bella palam evincunt, & altissimè clamant, homines per primum peccatum esse non solummodo comparatos jumentis, sed etiam leonibus, tigrilibus, ac draconibus factos pejores. Leo in leonem, tigris in tigridem, draco in draconem duella quidem tentat; verum Exercitus aggregare, & ita invicem destruere, est scelerata iniquitas solorum hominum. Theodoretus in septima decima super Genesim quæstione adjungit de animantibus: Bruta animalia Deus bina creavit. Undè meritò beneficentiam eis largitus est, ut per multiplicationem quædam repleret maria, lacus, & fructus, quædam aerem, nonnulla verò terram. Videtur deviare. Sancti Augustini doctrina lucidè supponit in quavis specie fuisse plura paria. Nam & diluvio Dominus Deus è mundis servavit septena & septena. Sex ad generandum, septimum ad immolandum.

Quod ante diluvium fuerint patrata homicidia, omnes novimus. Bella videntur non fuisse. Certè Cain & Abel erant summi Principes. Discordiæ inter ipsos originem exponit S. Irenæus: Cain, cum accepisset consilium à Domino, ut quiesceret in eo, quod non rectè divississet eam, quæ erga Fratrem erat, communicationem, sed cum zelo & malitia suspicatus est posse dominari ei, non solum non acquievit, sed & adiecit peccatum super peccatum, manifestans sententiam suam per operationem suam. Quod enim cogitavit, hoc & operatus est: dominatus est, & interfecit eum, subiciente Deo justum injusto. Et infra: Ab initio respexit Deus ad munera Abel, quoniam cum simplicitate & justitia offerebat; super Sacrificium autem Cain non respexit, quoniam cum zelo & malitia, quæ erat adversus Fratrem, divisionem habebat in corde, quemadmodum occulta ejus arguens Deus ait, Nonne si rectè offeras, rectè autem non dividas, peccasti? quiesce, quoniam non sacrificio placatur Deus: Illi ait, Quiesce, & non assensit. Quiescere autem quid est aliud, quàm desinere à proposito impetrandum

Act. 17.

Lib. 4.
cap. 6.Lib. 18.
cap. 2.

dum Fratris sacrificia placere vidit Cain, iratus est vehementer, & concidit vultus ejus. Judicavit Primogeniti jura esse translata in juniorem. Hinc Dominus: Quare iratus es? Et cur concidit facies tua? Nonne si benè egeris, recipies? Sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit. Sed sub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius. Non peccasti, sed Fratris appetitus: permanebis illius Princeps & Dominus. Hucusque non te privavi Primatu, nec privabo nisi ob peccatum, quod jam incipit ad fores accedere. Istum Genesis locum eodem modo constanter exponit Sanctus Joannes Chryostomus. Quare Sanctus Philastrius istam expositionem sine fundamento proscribit ad hæreses. Divinæ assertioni Cain non credit, sed solus solum Fratrem seduxit in agrum, & istuc trucidavit. Omninò habebat sibi subditas turmas. Etenim à Divina justitia proscripuit abiit cum illis in regionem aliam, & ipsis atque cum ipsis ædificavit civitatem, è filii Enoch nomine appellatam Enochiam. Item adversum Fratris succubores nec collegit, nec duxit exercitum, nec movit bellum. Certè superbo ac iniquo animo occasio non deerat, & aderant vires. Apud istos primitivos generis nostri Principes nulla est memoria ullius belli. Ne quidem à Gigantibus.

Etiam diu post diluvium ignorata mansit ista iniquitas, ista calamitas. In laudatis de Dei Civitate libris rectè scribit Augustinus: Justinus, qui Græcam, vel potius peregrinam, Trogum Pompejum secutus, non Latinè tantum, sicut ille, verum etiam breviter scripsit historiam, Opus librorum suorum sic incipit. Principio rerum, Gentium Nationumque Imperium penes Reges erat, quos ad fastigium hujus majestatis non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat. Populi nullis legibus tenebantur: arbitria Principum pro Legibus erant. Fines Imperii tueri magis, quàm proferre mos erat. Intra suam cuique Patriam Regna fiebantur. Primus omnium Ninus, Rex Assyriorum, veterem & quasi avitum Gentibus morem nova imperandi cupiditate mutavit. Hic primus intulit bella finitimis, & rudes ad hæc resistendum populos ad terminos usque Libyæ perdomuit. Et paulò post, inquit: Ninus magnitudinem quæsitæ Dominationis continua possessione firmavit. Domitis igitur proximis, cum accessione virium fortior ad alios transiret, & proxima quæque victoria instrumentum sequenti esset, totius Orientis populos subegit. Qualibet autem fide vel ipse, vel Trogus scripserit (nam quædam illos fuisse mentitos alie fideiores litteræ ostendunt) constat tamen & inter alios Scriptores, Regnum Assyriorum à Nino Rege fuisse longè latèque porrectum. Et in alio ejusdem operis libro: Ninus Rex, Beli filius, universam Asiam, quæ totius Orbis ad numerum partium tertia, ad magnitudinem verò dimidia reperitur, usque ad Libyæ fines subivisse traditur: solis quippè Indis in partibus Orientis non dominabatur, quos tamen eo defuncto Semiramis uxor ejus aggressa est. Idem scribit in Chronico Sanctus Isidorus Archi-Episcopus Hispanensis: Tbare annorum septuaginta genuit Abraham. Per idem tempus Ninus Rex Assyriorum regnavit, qui primus bella instituit, & armorum

instrumenta invenit. Eadem repetit in decimo octavo libro Originum. Theodoricus Gothorum in Italia Rex in litteris ad Senatam adjungit: Inter ipsos quoque adversarios, ut scitis, non erant prius armata certamina, sed pugnis se, quamvis fervida, lacebat intentio. Undè & pugna nomen accepit. Postè Belus ferreum gladium primum produxit, à quo & bellum placuit nominari. Consilium atrox, crudele præsidium, Ferina contentio. Quod usque tunc per solos pugnos luctatum fuerit, in laudato Originum libro scribit etiam sanctus Isidorus. Proinde Belus arma invenit: utique ad finem defensionem. Quod aliqui illos jam cœpissent tentare. Successor & filius Ninus illi uti cœpit ad vicinos turbatores compescendos, & quoniam forsitan compesci nolebant, in super invadendos ac suppressendos, tandemque ad dilandandum Imperium. Ita victoria fuit incitamentum ac instrumentum novi ausus & belli.

An tamen Belus ferrea arma invenerit, non caret scrupulo. Etenim in primo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus scribit non solum Philosophiam, sed & omnes ferè artes esse inventas à Barbaris, atque adjungit: Celmis & Damnaneus, Ideis Dactylis, ferrum primi invenerunt in Cypro. Alius autem Ideus ferri & 307. inventit temperaturam, ut ait Hesiodus Scythæ. Ac Thracæ quidem primi eam, quæ Arpe vocatur, invenerunt. Est autem incurvus gladius. Et Eusebius Cæsariensis scribit in Chronico: Glaucus Chius primus ferri inter se temperaturam excogitavit & junxit. Convixit is Manassæ Regi Juda. Et Georgius Cedrenus scribit: A morte Mercurii Vulcanus regnum Ægypti per annos quatuor cum semisse tenuit. Ferunt hunc bellatorem fuisse, & cum equo corruentem fregisse pedem, undè ad mortem usque claudus permanerit. Eum Ægyptii in Deorum numerum retulerunt, quod eis, ut Plato vult, bellicorum & rusticorum instrumentorum ex ferro fabricationem demonstrasset. Ante ipsum enim lapidibus & fustibus præliabantur. Hunc mystica quadam precatione ex aere forcipem impetrasse, atque ita Ægyptiis æris fabricandi artem tradidisse. Et in prima adversus Imperatorem Julianum inveciva Sanctus Gregorius Nazianzenus: Aciet instructio, & res militaris, cuius sunt? Nonne Eubeorum? Si modò Eubeus erat ille multarum rerum inventor Palamedes. Hic vixit diu post Ninum: tempore belli Trojani. Etiam alii omnes sunt Nino longè juniores. Respondeo hæc omnia non obesse. Etenim ferri conflationem, & varia ex ipso opera esse diluvio longè antiquiora, disertè affirmat Sacra Genesis, scribens de Tubalcain, Lamech ex Sella filio: Fuit Malleator, & Faber in cuncta opera æris & ferri. Hanc artem etiam Noe ac ejus filii noverant, ideoque & traduxerunt in suos Posteros. Adducta exempla sunt partim Gentilium figmenta, partim laudant inventionem novarum specierum artificialium, quæ non desinent usque ad finem sæculi. Ista singula lucidare non est præsentis loci.

Affertionem nostram tradit etiam Paulus Orogus: Ante annos Urbis condita mille trecentos Ninus Rex Assyriorum, primus, ut ipsi volunt, pro-

pagan-

paganda Dominacionis libidine, arma foras extulit, cruentamque vitam quinquaginta annis per totam Asiam bellis egit. A meridie atque à rubro mari surgens, sub ultimo Septentrione Euxinum Pontum vastando perdomuit: Scythicamque barbariam, adhuc tunc & imbellem, & innocentem, torpentemque excitare, sævitie suæ vires nosse, & non lac jam pecudum, sed sanguinem hominum bibere, ad postremum vincere, dum vincitur, edocuit. Novissimè Zoroastrem Bractianorum Regem, eundemque magicæ artis, ut ferunt, repletorem, pugna oppressum, interfecit. Post ipse, dum deficientem à se oppugnat urbem, sagittæ idu interii. Huic mortuo Semiramis uxor successit, virum animo, & habitu filium gerens: avidosque jam usu sanguinis populos per quadraginta annos cæcidibus Gentium exercuit. Non contenta terminis mulier, quos à viro suo, tunc solo bellatore, quinquaginta annis acquisitos susceperat; Æthiopiam bello oppressam, sanguine interlitam, Imperio adiecit. Indis quoque bellum intulit, quos præter illam & Alexandrum Magnum nemo intravit. Consonat Fabius Pictor: Primus omnium Ninus, Rex Assyriorum hos prioris pacis aureos mores nova regnandi cupiditate mutavit, & primus limites transgressus, bella finitimis movit, & totius Asiæ populos perdomuit. Diodorus Siculus ex Cælia affirmat ipsi fuisse decies septies centena millia peditum, equitum ducenta millia, falcatorum curium ferè decem millia & sexcentos. Adjungit devotio per ipsum Zoroastri fuisse quadringenta militum millia.

His adversari videtur in quinto Divinarum Institutionum libro Lactantius Firmianus. Laudat aurea sub Saturni Regno sæcula, atque adjungit: Quod quidem non pro Poetica fisione, sed pro vero habendum est. Saturno enim regnante, nondum Deorum cultibus institutis, nec adhuc ulla gente ad divinitatis opinionem consecrata, Deus utique colebatur. Et idè non erant neque dissensiones, neque inimicitie, neque bella. Per Saturni filium Jovem affirmat, cœpisse idololatriam, avaritiam, dolum, invidiam, aliaque vitia, & concludit ex Virgilio: Tum belli rabies, & amor successit habendi. Et exponit: Neque immeritè. Sublata enim Dei Religione, boni quoque ac mali scientiam homines perdidierunt. Sic illis intercedit communitas vitæ, & diremptum est fœdus societatis humanæ. Tunc inter se manus conferere cœperunt, & insidiari, & gloriam sibi ex humano sanguine comparare. Quæ omnia frequenter repetit & confirmat. Et adjungit: Jupiter ante annos mille septingentos natus est. At verò in primo primi libri capite affirmat istud opus esse scriptum à se jam sene. Et in illustrium Virorum catalogo scribit Sanctus Hieronymus: Lactantius extrema senectute Magister Cæsaris Crispi in Gallia fuit, qui postea à paure interfectus est. Nempe anno vigesimo quarto quarti Christiani sæculi. Quare circa idem tempus prodiit hoc opus. Igitur Lactantius affirmat Jovem non nisi mille quadringentis annis præcessisse sacrosanctum partum Deiparæ Virginis, ideoque fuisse eorum Judicibus, electi populi. Hinc etiam scribit de ejus patre Saturno: Ex hac temporum ratione manifestum est, ante annos non amplius quam mil-

le octingentos natum esse Saturnum, qui & sator omnium Deorum fuit. Respondeo Lactantium à nobis non discordare quo ad substantiam. Etenim in posteriori loco adjungit: Nunc quoniam variarum superstitionum originem deprehendimus, superest, ut etiam tempora colligamus per quæ fuerunt illi, quorum memoria colitur. Theophilus in libro de temporibus ad Autolyum scripto, ait in historia sua Thalium dicere, quod Belus, quem Assyrii & Babilonii colunt, antiquior Trojano bello fuisse invenitur trecentis viginti duobus annis. Belum autem Saturno equalem fuisse, & utrumque eodem tempore adolevisse. Quod adè verum est, ut ratione ipsa colligi possit. Proindè uti Belus & Saturnus, ita Ninus & Jupiter fuerunt cœtanei, atque ita quoad nati belli tempus Lactantius nobiscum sentit. Dumtaxat dissentit de Auctoris persona. Verùm ejus computus non subsistit. Etenim Thalium, ac ex ipso sanctum Theophilum labi, multis demonstrat Benedictus Pererius in Commentariis Danielis Prophetæ. Gravissimi Scriptores Belum confundunt cum Saturno. Nec tamen Jovem cum Nino. Nempe plures fuere Saturni. Jovis patrem constat à Belo distingui persona, loco, tempore. Et hunc esse juniorem. Hæc sunt alterius loci. Proindè primus belli auctor videtur fuisse Ninus. Interim in libro de Pallio Tertullianus adjungit: Si tamen Ninus regnare primus cœperit, ut autumat Superiorum prophetas. Fermè apud vos ultra stylus non solet. Ab Assyriis, si fortè, ævi historie patescunt.

De Nini ætate scribit in laudatis de Dei civitate libris S. Augustinus: Ninus jam secundus Rex erat Assyriorum, qui patri suo Belo successerat, regni illius primo Regi, quando in terra Chaldaeorum natus est Abraham. Et infra: Abraham in eo Regno apud Chaldaeos Nini tempore natus est. Belum sacra Genesis appellat Memrod. Ejus filius Ninus regnare cœpit anno Mundi millesimo nongentesimo nonagesimo sexto, trecentesimo quadragesimo post diluvium. Ille populis impetare, hic ipsos cœpit subjugare armis, atque ita augere Imperium. Et hoc est Assyriorum Imperium, primum totius mundi. De ipsius auctore sacra Genesis addit: Cbus genuit Memrod, ipse cœpit esse potens in terra. Et erat robustus venator coram Domino. Fuit autem principium regni ejus Babylon, & Arach, & Achad, in terra Sennaar. Fuit robustus venator, non ferarum, sed hominum. Et per istam venationem cœpit esse potens in terra. Primus sibi Fratres suos subegit in regnum. Fuit non dolosus aut astutus venator, sed robustus. Quare videtur non sola arte, sed & armis sibi efformasse regnum. Interim à communi, quæ Ninum facit primum belli auctorem, sententia non est facilè recedendum.

Justinus adjungit: Fuere quidam temporibus antiquiores, Sesostris Rex Egypti, & Scythia Rex Tanais, quorum alter in Pontum, alter usque Ægyptum excessit. Sed longinqua, non finitima bella gerebant. Nec Imperium sibi sed populis suis gloriam quærebant, contentique victoria, Imperio absinebat. Hoc ipsum refert latius in secundo libro. Est gentilis fabula. Etenim omnis post diluvium populus erat labii unius ac fermonum eorum.

eorumdem. Etiam aurea Saturni sæcula sunt figmenta gentilis cœcitat. Etenim à primis nascentium vagitibus usque ad extremos morientium gemitus statim à primo peccato fuit grave mularum calamitatis jugum super filios Adæ. Atamen primæva post diluvium sæcula fuerunt posterioribus mitiora. Uti unum tunc omnibus labium, ita unus fuit utrumque animus, major communio, charitas, justitia. Nulla tunc fuere Regna, sed sola paterna Potestas in filios ac nepotes. Linguarum divisio putatur facta anno post Cataclysmum ducentesimo septuagesimo quinto: tunc genus nostrum est juxta suas linguas dispersum in varias mundi regiones, in varias gentes, ac pedetentim in varia regna. Nemrod seu Belus mansit in terra Sennaar apud Babylonem, & statim illic proximo anno venari cœpit, ac esse potens in terra. Per robur ac violentiam erexit se in Regem. Primus inter omnes. An Sesostris apud Egyptios, & Tanais apud Scythas regnaverint primi, est res incerta. Si regnaverint, in Sacro Textu habuerunt alia nomina. Quod ante Ninum aut Belum bella gesserint, est gentilis fabula. Similis fabula videtur, quod Ninus omnem subegerit Asiam. Etenim dum Patriarcha Abraham è Mesopotamia venit in Syriam, plures istic inventi Reges, quorum nullus dependebat ab Assyrio. Et tunc post Ninum ac Semiramim regnabat Ninias. Etiam ejus successores numquam arguerunt Judæos, quod ex Ægypto reduces invasissent ipsorum provincias. Proindè Ninus istas vicinas provincias aut nunquam invasit, aut ejus successor, quod non videtur, amisit.

CAPUT II.

Exponuntur bellorum commoda & incommoda.

Bellorum incommoda & calamitates describere quid juverit? Omnes, pro dolor! illa nimium novimus. Utinam ignoraremus. Magnus Papa Nicolaus recte scripsit neminem bellis studere posse aut delectari, nisi qui dilatandi Regni cupidus, aut iræ vel invidiæ, similitque libidinis fuerit dilector. Ita de Parthis scribit Ammianus Marcellinus: Feroces sunt illic habitatores pagorum omnium, atque pugnaces, eosque ita certamina juvant & bella, ut judicetur inter alios omnes beatus, qui in prælio fuderit animam. Excedentes enim vitæ morte fortuita, convitiis insectantur ut degeneres & ignavos. Idem scribit de Alanis: ut hominibus quietis & placidit otium est voluptabile, ita Alanos pericula juvant & bella, judicatur sibi beatus, qui in prælio profuderit animam. Senescentes enim, & fortuitis mortibus mundo digressos, ut degeneres & ignavos, convitiis insectantur. Nec quidquam est quod elatius jactant quam hominem quemlibet occisum. Proque exvitiis gloriose, interfectorum avulsis capitibus detrasctas pelles pro pbaleris jumentis accommodant bellatoris. Et de Gallis: Galli sunt omnes penè rutili, luminumque torvitate terribiles, avidi jurgiorum, & sublatius insolentes. Ad militandum omnis ætas aptissima. Et pari peccoris robore senex ad prociendum ducitur & adultus, gelu duratis

artibus & labore assiduo multa contempturus & formidanda. Nec eorum aliquando quisquam, ut in Italia, munus Martium pertimescens, pollicem sibi præcidit, quos joculariter Murcos appellant. Barbaro vocabulo nos hodie appellamus Poltronos. Hoc est pollice truncos. Quos Sacri etiam Canones ad Clericatum, spirituale militiam, fecerunt irregulares. Ammianum fortitan respexit in libro adversus Vigilantium sanctus Hieronymus, scribens Galliam semper abundasse viris fortissimis. Et in prima Decade habet Titus Livius: Galli sunt inter ferrum & arma nati, feroces suopte ingenio. Et in tertia Decade: Gallicæ Gentes sunt semper armorum avidæ. Utique ad rapiendum & invadendum. Gallicana bellandi libido etiam ipsas, quas Divina Providentia clauserat impervias, pervasit Alpes, nec solum Italianam, ipsamque Romam, sed insuper ipsam penetravit Asiam, & istic condidit Gallogræciam, seu Græco-Galliam. Alani una cum Hunnis, Francis, Wandalis, aliisque Romanum lacerarunt Impetium, & viam pararunt Nortmannis, Sarracenis, ac Turcis, pessimis totius mundi destructoribus, ac præcursoribus Anti-Christi, nec non & Gog & Magog, quos in sæculorum sine solutus diabolus ducet super latitudinem terræ, per ipsos cinget castra Sanctorum, & novissimam JESU-CHRISTI Ecclesiam studebit seducere.

Quod omnes injustorum bellorum auctores atque gestores agantur à diabolo, non est dubitandum. Spectant ad abyssum, in quam Angelus ligatum diabolum misit, & clausit, & signavit super illum. Etenim hæc abyssus sunt scelerata impiorum & iniquorum hominum corda: omni mari turbulencia ac falsiora. Dæmones, dum se cœcæ gentilitati persuaserunt Deos, non dumtaxat incitarunt ad bella, sed & ipsa à se ac inter se geri sinxerunt. Exempla habemus apud sanctum Augustinum in libris de Civitate Dei. Hinc in litteris ad Alphium Monachum scribit sanctus Ildorus Pelusiota: Bella ferè ob alienas constantur possessiones & bona. Ac ne omnes quidem bella gerentes sunt accusandi, sed qui injuriæ ac rapiendi causa, hi perniciosi velut dæmones habendi. Et de Bohemis in Francos olim belligerantibus scribit Siegbertus Gemblacensis: Franci à Bohemans gravi prælio vincuntur. Cui Bello spiritus malignus se præfuisse per os Arreptitii publicè protestatus est. Et per se & per suos socios. Spiritus scilicet superbiæ & discordiæ egisse, ut Franci terga verterent. Nempe diabolus, quoniam humanum genus non permittit per semet-ipsam turbare atque extinguere, sceleratos homines ad bella concitat, atque ita suæ invidiæ consequitur effectum. Etiam de Clotharii ac Theodorici, Francorum Regum bello scribit idem Siegbertus: Clotharius & Theodoricus prælio inter se colliduntur, in quo plusquam triginta millia caesa referuntur. Theodoricus tamen victoria potitur. Hoc in prælio Angelus Domini, evaginatum gladium super populum tenens, visus est. Ita prædicavit istud bellum fuisse divinam vindictam. Etiam Otonis IV. Imperatoris & Lotharii Francorum Regis bella exponit idem Scriptor, atque adjungit: De his quidam

1. d. 1. 1. 1.

1. d. 1. 1. 1.

Cap. 5.

1. d. 1. 1. 1.

Lib. 2. Cap. 5.

Lib. 1. Cap. 23.

Cap. 2.

Lib. 18.

Cap. 2.

Cap. 10.

Lib. 23. cap. 24.

Lib. 31. cap. 7.

Lib. 15. cap. 29.

Lib. 10. cap. 16.

Lib. 1. cap. 16.

Lib. 5. Ep. 386.

An. 850.

An. 605.

An. 978.

Reclusus prædixit, quod omnes hujus mali incentores ante septennium morerentur. Et infra: Theodoricus Mersum Episcopus obiit, & secundum Prophetiam viri Dei vix aliquis Principum, qui in Calabrico bello evasit, diu supervixit. Scelerati bellorum incentores, utpotè divinæ vindictæ carnifices, sunt virga Astur: ipsam expleto officio eadem tremenda Justitia projicit, utinam non in sempiternas gehennas. Hæc à Regum Consiliariis sunt maturè consideranda.

Omnium nefandissima sunt bella civilia, cum detestatione & lacrymis per ipsos etiam Paganos damnata. In secundo historiarum libro Cornelius Tacitus describit Imperatoris Vitellii adversus Ottonem prælia, conclusamque victoriam, & adjungit: *Mox remissa legatione patuit vallum.*

Cap. 45. *Tum visæ viresque in lacrymas effusi, sortem civitum armorum misera letitia detestantes. Eisdem tentoriis alii fratrum, alii propinquorum vulnera fovebant. Spes & præmia in ambiguo; certa funera & luctus. Nec quisquam adeo mali expertus, qui non aliquam mortem mereret.* In sequenti libro describit Galbæ adversus Vitellium bella & victoriam atque adjungit: *Eò notabilior cædes fuit, quia filius patrem interfecit. Rem nominatque, auctore Vipsanio Messalla, tradam. Julius Mansuetus, ex Hispania, Rapaci legioni additus, impuberem filium domi liquerat. Is mox adultus inter Septimanos à Galba conscriptus, oblatum fortè patrem, & vulnere fractum, dum Semianimem scrutatur, agnitus agnoscesque, & exanguem amplexus, voce flebili precabatur piatos patris manes, ne se ut parricidam averteretur. Publicum ad facinus. Et unum militem, quotam civitum armorum partem? simul atcollere corpus, aperire humum, supremo erga parentem officio fungi; advertere proximi, deinde plures. Hinc per omnem aciem miraculum, & questus & sævissimi belli execratio. Nec eò segnius propinquos, adfines, fratres trucidatos spoliant. Factum esse scelus loquuntur, faciuntque. Etiam infra scribit de civili in Galbam bello: *Celeberrimos auctores habeo, tantam victoribus adversus fas nefasque irreverentiam fuisse, ut gregarius eques, occisum à se proxima acie fratrem professus, præmium à Ducibus petierit. Nec illis aut honorare eam eadem jus hominum, aut ulcisciratio belli permittebat. Disulerunt tamquam majora meritum, quam quæ statim exolverentur. Nec quidquam ultrà traditur. Belli furor, ac ejus auctor diabolus adeo excoecant humanos animos. Quid dicam de fraternis bellis? Nihil possit esse sceleratius. Etenim inter facinora, quæ ab Eusebiana Arianorum factione seductus Imperator Constantius imposuit magno Athanasio, præcipuum fuit, quod ille inter ipsum & fratrem Constantem bella concitasset. Ita arguebatur arietasse totum Romanum Imperium. Et certè si vera fuisset, erat horrenda accusatio. Christiani per Europam Reges constituerunt eandem Rempublicam. Sunt partes Romani Imperii, significati per digitos pedum in Statua ostensa Regi Nabuchodonosor. Etiam constituerunt eandem Ecclesiam, eandem Dei civitatem. Summum profectò vinculum. Ipsorum insuper quidam per variam affinitatem sunt multifariam fratres. Quare ho-**

dierna inter ipsos bella sunt desenda sanguinis lacrymis.

dierna inter ipsos bella sunt desenda sanguinis lacrymis.

dierna inter ipsos bella sunt desenda sanguinis lacrymis.

Divina bonitas, uti nullius mali potest esse auctor, ita omnibus malis bene utitur. Maluit de malis benefacere, quam nulla mala permittere. Nullum permittit, nisi ad majus bonum. Hinc etiam ex bellis, licet sceleratissimis, trahit nobis utilitates. Primam utilitatem exponit in libro de Anima Tertullianus: *Jam nec insule horrent, nec scopuli terrent, ubique domus, ubique populus, ubique Respublica, ubique vita. Summum testimonium frequentia humanæ. Onerosus sumus mundo, vix nobis elementa sufficiunt. Et necessitates arduiores, & querele apud omnes, dum jam nos natura non sustinet. Reverè lues, & fames & bella, & voragine civitatum pro remedio deputanda, tanquam tonsura insolentis generis humani. Horrenda tonsura. Etenim pestilentia quandoque omnem terræ orbem pervagata est, & è decem hominibus abstulit novem. Et non rarè est fructus ac sequela belli. Et ipsum bellum facit non minores strages. Et tamen mundus perseverat plenus hominibus. Est admiranda & adoranda Divinæ Majestatis providentia. Huc in libris contra Faustum respicit etiam sanctus Augustinus: *Bellum, quod gerendum Deo auctore suscipitur, rectè suscipi dubitare fas non est, vel ad terendam, vel ad obviendam, vel ad subjugandam mortalium superbiam, quando nec illud quidem quod humana cupiditate geritur, non solum incorruptibili Deo, sed nec Sanctis ejus obesse aliquid potest, quibus potius ad exercendam patientiam, & ad humiliandam animam, ferendamque paternam disciplinam etiam prodesse invenitur. Verùm Divina Providentia est longè secretissima. Hinc Augustinus pergit: *Quis hominum novit, cui proficit, aut obicit in pace regnare, vel servare, vel vacare, vel mori; in bello autem vel superare, vel pugnare, vel vincere, vel occidi? Cùm hoc tamen constet, & cui prodest, non nisi per divinum prodesse beneficium, & cui obest, non nisi per divinum obesse judicium. Eodem bello divina providentia probos exercet, malos castigat. Etiam per victoriam. Hæc enim, dum improbis conceditur, est horrenda pœna divinæ justitiæ.***

Aliam ex bellis utilitatem exponit in libris de vocatione Gentium sanctus Prosper: *Ex omni gente, ex omni conditione adoptantur quotidie Militia senum, militia juvenum, militia parvulorum. Et effectibus gratiæ Christianæ etiam ipsa, quibus mundus atteritur, arma famulantur. Quam multos enim, qui in tranquillitate pacis Sacramentum Baptismatis suscipere differebant, ad aquam Regenerationis confugere instantis periculi metus impulit, & lentis tepidisque animis, quod diu cohortatio quæta non suavit, vivax subitè terror extorsit. Quidam Ecclesiæ filii ab hostibus capti Dominos suos CHRISTI Evangelio manciparunt, & quibus conditione bellica serviebant, eisdem fidei magisterio præfuerunt. At alii Barbari, dum Romanis auxiliantur, quod suis locis nosse non poterant, in nostris didicere regionibus, & ad Sedes suas cum Christianæ Religionis institutione redierunt. Ita nihil obistere divinæ gratiæ potest, quo minus id quod voluerit impleatur, dum etiam discordiæ ad unitatem trahunt, & plagæ in remedia vertuntur, ut Ecclesia, undè meruit periculum, inde sumat augmentum. Consonat Hermias Zozenus: *Cum ad hunc modum, utique per magni Constantini pietatem, per univèrsam Imperium Romanum se dilataret Ecclesia, Christiana Religio ad ipsos etiam Barbaros pervasit. Nam Gentes circa Rhenum accolentes, fidei Christianæ se dediderunt. Cæteræ item, & populi Gallicæ ultimi, qui proximè ad Oceanum habitant. Utiq; Morini & Flandri. Gothi etiam ac gentes illis finitimæ, quæ ante ad ripas Istrî habitaverant, jam pridem Fide in CHRISTUM recepta, se ad cultum & humanitatem civiliorum converterant. Causa autem, cur omnes ferè Barbari Christianam Religionem amplecti cœperint, fuerunt bella, variis temporibus, utpotè regnante Gallieno, & Imperatoribus, à quibus ei successum est, à Romanis & exteris hominibus administrata. Nam cum infinita ferè, & promiscua Gentium multitudo ex Thracia in Asiam trajecisset, eamque incursum factis occupasset, alique Barbari in aliis locis idem Romanis sibi finitimis præstitissent, multi Sacerdotes Christi pariter captivi à Barbaris abducebantur. Qui quidem cùm homines in illis locis afflictatos morbis sanarent, & demonibus occupatos solo nomine Christi Filii Dei invocato liberarent, & sincerum præterea ac piæ vite genus colere, & virtutum præstantia Obsecratorum orationibus obtinerentur, Barbari eos, tum vitæ, tum factorum admirabilem causam magnoperè admirati, & ipsos valde prudentes esse, & se, si tam præstabiles hominum mores imitarentur, nunquam divinum ad eorum exemplum colerent, Deum sibi propitium habituros. Itaque ab illis, quid sibi agendum sit, doceri constituunt: discunt fidei præcepta, Baptismum accipiunt, & Christianorum more convenit celebrant. Sunt plura hujusmodi exempla. Quin imò Iberi non à captivo Sacerdote, sed à captiva ancilla Christianam fidem didicerunt.**

Hinc oritur quæstio, An liceat fidem plantare & propagare per arma? An liceat Gentilibus, ex sola istius plantationis & propagationis causa, interre bellum? Partem affirmativam videtur trahere in Apologetico pro Imperatoris Ludovici Pii filii adversus Patrem libro, sanctus Agobardus Lugdunensis Archi-Episcopus: *Cum deberent exercitus mitti adversum exteras gentes, & ipse Imperator adversum Barbaras nationes dimicare, ut eas fidei subjugaret ad dilatandum terminum Regni fidelium (sic namque orat univèrsalis Ecclesia in solemnibus illis orationibus, diebus Dominicæ Passionis, pro Imperatoribus, ut Deus illis subditas faciat omnes Barbaras nationes) nunc è contrario omne Regnum cum extremitatibus suis conglobatur in medio sui, &c. Suos Francos hortatur, non ut Saracenos, quos omnino justissime poterant, sed ut invadant conterminos Borealium regionum Barbaros, in quos nihil habebant juris. Uti hodiè nos optamus, & Dominum Deum oramus, ut Christianos Reges dignetur à mutuis bellis in sceleratos Turcos convertere, ita Agobardus suos Francos hortatus est à fraternis bellis transferri in Septentrionis gentes Barbaros, idque ad Christianam Fidem, & Orthodoxum Imperium propaganda. Eiusdem mentis*

viderur fuisse Eugenius tertius Pontifex, de quo sacrum bellum restaurante scribit Saxo Grammaticus: *Per eadem tempora Romanus Antistes Barbaricæ tempestatis procellis rem divinam penè obrutam, everfamque conspiciens, datis per Europam epistolis univèrsos Christianæ credulitatis Hostes ab ejus cultoribus oppugnari præcepit. Singule autem Catholicorum Provinciae confinem sibi Barbariam incessere jubebantur. Edicti radicem tradit Otto Frisingensis Episcopus: *Saxones, quia quasdam gentes, spurcitiis idolorum deditas, vicinas habent, ad Orientem proficisci abnuentes, cruces itidem, easdem gentes bello attentaturi, assumpserunt, à nostris in hoc distantes, quod non simpliciter vestibus adsute, sed à rota subter posita in altum protrudebantur. Proinde & ista militia est non dumtaxat iudicata licita, sed & sacra, ideoque & Sacrosancto Crucis signaculo exornata.**

Respondeo tamen istam belli causam non esse legitimam: istud bellum non licere. Etenim in sancti Babylæ, Patriarchæ & Martyris Antiocheni, vita declamat ad Gentiles sanctus Joannes Chryostomus: *Adversum vos nullus unquam bellum gessit. Neque enim Christianis fas est necessitate ac violentia illata errorem subvertere, sed tum suadela, tum ratione, tum mansuetudine hominum salus est concilianda. Quo nomine nullus omnino Rex ex eis, qui à CHRISTO steterunt, talia contra Vos Edicta sanxit, qualia adversum nos excogitarunt, qui demonum cultum sunt secuti. Videtur non de offensivo dumtaxat, sed etiam agere de defensivo bello. Videtur loqui cum Apologetico Septimii Tertulliani libro, declamante ad Romanum Imperium ac Senatam: *Quoties enim in Christianos deservitis, partim animis propriis, partim Legibus obsequentes? Hasce persecutiones exaggerat, & prosequitur: *Quid tamen unquam denotastis de tam conspiratis de tam animatis ad mortem usque, pro injuria repensatum? Quando vel una nox pauculis faculis largitatem ultionis posset operari, si malum malo dispungi penes nos liceret. Sed absit ut aut igni humano vindicetur Divina secta, aut doleat pati in quo probatur. Si enim & hostes exertos, non tantum vindices occultos agere vellemus, deesset nobis vis Numerorum & copiarum? Plures nimirum Mauri, Marco-manni, ipsique Partibi, vel quantumque, unius tamen loci & suorum finium, gentes, quam totius orbis. Hæsterni sumus, & vestra omnia implevimus; Urbes, Insulas, Castella, Municipia, Conciliabula, Castra ipsa, Tribus, Decurias, Foratium, Senatam, forum. Sola vobis relinquimus templa. Cui bello non idonei, non prompti fuissimus, etiam impares copis, qui tam libenter trucidamur, si non apud istam Disciplinam magis occidi liceret, quam occidere? Contextus est integrè legendus. Fideles subditos, licet persecutionibus vexentur usque ad mortem, docet non posse legitimo Principi rebellare. Quod omnino verum est etiam in hæreticis. Fideles Orthodoxi qui in Oriente sub Turcis aut Saracenis, & qui in Occidente aut Septentrione degunt sub hæreticis Principibus aut Magistratibus, omnem illis debent reverentiam ac obedientiam. Juxta Jeremiæ Prophetæ ac sancti Pauli Apostoli Edicta obstringimur pro ipsis clamare ad Dominum, ut aut-***

Lib. 2. cap. 5.

Cap. 30.

Lib. 22. cap. 75.

Lib. 14.

Cap. 37.

ut aut illuminentur, aut certe nos permittant quietes vivere, ac non soli communi Domino, sed & ipsi fideliter famulari. Adversum extraneos infideles, dum nos bello laceflunt, quid ni possimus defensiva arma fumere? Sanctus Joannes Chrysostomus omnino loquitur de bello offensivo.

Istud ipsum docet in libro adversus Auxentium Mediolanensem, ac alios Arianorum Episcopos, suam heresim per Imperatoris Constantii Edicta & arma tueri ac propagare satagentes, Sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis: *Primum miserari licet nostrae aetatis laborem, & praesentium temporum stultas opiniones congemiscere, quibus patrocinari humana Deo creduntur, & ad tuendam Christi Ecclesiam ambitione seculari laboratur. Oro vos Episcopi, qui hoc vos esse creditis, quibusnam suffragiis ad praedicandum Evangelium Apostoli usi sunt? Quibus adjuti Potestatibus Christum praedicaverunt, gentesque fore omnes ex Idolis ad Deum transtulerunt? An ne aliquam sibi assumebant à Palatio Dignitatem, hymnum Deo in carcere inter catenas & post flagella cantantes? Edictisne Regis Paulus, cum in Theatro spectaculum ipse esset, Christo Ecclesiam congregabat? Nerone se, credo, aut Vespasiano, aut Decio patrocinantibus tuebatur, quorum in nos odium confessio Divinae praedicationis effloruit.* De Christo Domino Sanctus Augustinus frequenter scribit: *Domuit mundum, non ferro, sed ligno.* Et ad Oidericum Firmanum Episcopum, Ecclesiae suae possessiones per privati belli arma defendere parantem, multa dehortamenta scripsit Sanctus Petrus Damiani ac tandem conclusit: *Per Charitatem Dei Filius de Caelo descendit, per patientiam vero diabolum superavit. Huius muneri virtutibus & fundatores Apostoli Sanctam Ecclesiam condiderunt, & propugnatores ejus Sancti Martyres diversa mortium supplicia triumphaliter pertulerunt. Si ergo pro fide, qua universalis vivit Ecclesia, nusquam ferrea arma corripit conceditur, quomodo pro terrenis ac transitorii Ecclesiae facultatibus loricae acies in gladios debacchantur? Porro Sancti Viri, cum prevalent, hereticos ac Idolorum cultores nequaquam perimunt, sed potius ab eis pro fide Catholica perimi non resurgunt.* Est constans doctrina Sanctorum Patrum. Proinde talis Infidelium conversio nec inter legitimas belli causas numerari potest, nec inter utilitates. Per Infideles intelligo Gentiles. Etenim alia est ratio illorum qui subsunt Ecclesiae, ideoque per legitimam, Romani praesertim Episcopi potestatem ac iussionem possunt armata manu compelli ad reditum. Alia item est ratio Turcorum & Saracenorum, Hi enim Christianorum terras per injustam violentiam detinent, ideoque possunt expelli per arma.

Iusta tamen adversum Gentiles atque Paganos bella habent magnam utilitatem, quam laudat in libro ad Palatii Proceres de Judaicorum mancipiorum Baptismo Sanctus Agobardus: *Sed, & illud putamus esse considerandum, quia si religiosus Imperator adversum Gentes, quae à Christo nomine alienae sunt, arma movet, & victor effectus subjicit eos Christo, & sociat religioni, opus est pietatis, & laude dignum.* Alludit ad magnam Imperatorem Carolum, de quo in An-

nalibus scribit Abbas Eginhardus: *Cum Rex An. 785. in Villa Carefiaco hyemaret, consilium inivit ut Saxonum gentem bello aggrederetur, & eod usque perseveraret, dum aut victi Christianae Religioni subjicerentur, aut omnino tollerentur.* Et in praescepto, quo cunctos tibi subditos gentiles iussit ad fidem accedere, habet Ludovicus Pius: *Genitor noster gloriosae memoriae Carolus omnem Saxoniam Ecclesiasticae religioni subdidit, jugumque Christi usque ad terminos Danorum atque Sclavorum, corda ferocia ferro perdomans, docuit.* Caroli in subjugatos Saxones Edictum divulgavit Illustrissimus Lucas Holstenius: *Si quis deinceps in gente Saxonum inter eos latens non baptizatus se abscondere voluerit, & ad Baptismum venire contempserit, paganusque permanere voluerit, morte moriatur.* Magnus Imperator Constantinus Idolorum templa clausit, Magnus Theodosius evertit: ambo capitale supplicium sanxerunt in Idololatriæ acitatoribus, neuter in recusantes venire ad CHRISTUM Dominum. Magni Caroli Edictum habuit rationes: An firmas, permitto sapientioribus judicandum. Quidquid sit, è taliter subjugatis Barbaris plurimi fuerunt etiam sponte conversi. Item Barbari victores. Ita contigit Nortmannis in Gallia. Sunt & plura exempla.

CAPUT III.

An bellum in Novo Testamento sit licitum?

Loquor de bello offensivo: Quin defensivum liceat, non est locus dubitandi. Dico, in Novo Testamento. Etenim offensiva, utpotè per Divinam Majestatem probata, imò & iusta, Hebraici populi bella nemo, nisi Marcionita aut quis similis, multifariae Divinitatis fabulo possit damnare. Nostrae quaestionis partem negativam docet in Sexto Divinarum Institutionum libro Lactantius Firmianus: *Non enim cum occidere Deus vetat, latrocinari nos tantum prohibet, quod ne per publicas quidem leges licet, sed ea quoque ne fiant, monet, quae apud homines pro licitis habentur.* Ira neque militare iusto licebit, cujus militia est in ipsa iustitia: Neque verò accusare quemquam crimine capitali: quia nihil distat, utrumne ferro an verbo potius occidas: quoniam occisa ipsa prohibetur. Itaque in hoc Dei praescepto nullam prorsus exceptionem fieri oportet, quin occidere hominem sit semper nefas, quem Deus sanctum animal esse voluit. Etiam in quinto libro scribit: *Cur justus belligeret, aut se alienis furoribus misceat, in cujus animo pax cum hominibus perpetua versatur?* Notanda sunt verba: *Neque accusare quemquam crimine capitali.* Ex eodem principio censuit Capitalia iudicia Christianis non liceere: *Quero, an possint pii ac iusti homines, qui constitutos sub ictu mortis, ac misericordiam deprecantes, non tantum patiuntur occidi, sed efflagitant, feruntque ad mortem crudelia & inhumana suffragia, nec vulneribus satiati, nec cruore contenti.* Et certe ad mortem damnare est amplius, quam de capitali crimine accusare. Eiusdem circa hoc sententiae fuit Tertullianus, & quidam alii. Lactantius adjungit: *Qui hominem, quamvis ob merita damnatum,*

Cap. 20.

Cap. 18.

in conspectu suo jugulari pro voluptate computat, conscientiam suam pollutat, tam scilicet quam si homicidii, quod fit occulte, spectator & particeps fiat. Affirmat extrema supplicia à Christianis nec posse spectari. Adeo ipsos esse alienos ab omni peccatis homicidio. Quod ipsum tradunt Tertullianus, ac Sanctus Athenagoras. Hinc igitur Lactantius concludit armatam militiam Christianis penitus non licere.

Tertullianus ipsam Christianis non plenè interdicit. Etenim Gentilibus non humano generi infrustruos clamantibus respondet in libro Apologetico: *Navigamus & nos vobiscum, & vobiscum militamus, & iustitiamur, & mercamur.* Senfum suum exponit in libro de Idololatria: *Possit in isto Capitulo etiam de militia deservitum videri, quae inter dignitatem & potestatem est. At nunc de isto queritur an fidelis ad militiam converti possit, & an militia ad fidem admitti: etiam caligata, vel inferior quoque, cui non sit necessitas immolationum, vel Capitalium Judiciorum. Non convenit Sacramento Divino & humano; signo Christi & signo diaboli; Castris lucis & Castris tenebrarum: non potest una anima duobus deberi: Deo & Caesari. Et virgam portavit Moyses, fibulam & Aaron; cingitur loro & Joannes; agmen agit & Jesus Nave, bellavit & populus: si placet ludere. Quomodo autem bellabit, imò quomodo etiam in pace militabit sine gladio, quem Dominus abstulit? Nam etsi adierant milites ad Joannem, & formam observationis acceperant, si etiam Centurio crederat; omnem postea militem Dominus in Petro exarmando discinxit. Nullus habitus licitus est apud nos illicito alicui adscriptus. Praecedenti in capite Septimius docuerat nullam Romani Imperii Dignitatem, Praefecturam, aut Magistratum, adeoque nec ipsum Imperium posse à Christianis admitti aut retineri. Ob duas praesertim causas. Quod nempe ista munia haberent adnexam obligationem Praetiorum & Capitalium Judiciorum, ac insuper Idololatriarum Immolationum. Etenim & Imperator, & Consules, & Provinciarum Rectores, atque sublimes Romanorum Potestates suis temporibus & vicibus obstringebantur ad Munera, habentia adnexam scabiem variae Idololatriae. Hinc Septimius pergit ad militiam. Et duo praemittit. Primò, aliud esse bellare seu praetari, aliud in pace militare. Deinde distinguit Caligaram, ac aliam inferiorem, cui nulla sit immolationum aut Capitalium Judiciorum obligatio, à Superiori militia, seu à superioribus inter milites gradibus, quibus utraque ista aut altera addit obligatio. Quid sit caligata militia, discere possis ex Svetonio Tranquillo, exponente artes, quibus se Vitellius intrulit, aut certe firmavit in Imperio: *Veterem, utique optimam, de se persuasionem Vitellius recentibus etiam de se experimentis auverat, tota via caligatorem quosque militum obvios exoscultas, perque stabula ad diversoria mulionibus ac viatoribus praeter modum comis, ut manè singulos, jamne jentassent sciscitaretur.* Caligata militia erat mulionibus ac viatoribus proxima: infimus militum gradus. Habebat nomen à Caliga: militari calceamento, suffixo & firmato clavis. Ita calceari solent cursores &*

Cap. 42.

Cap. 9.

pauperes. Ita calceati, utpotè pauperes Galilaei, fuerunt & sancti Apostoli, ad quorum Principem dixit sanctus Angelus: *Calceate caligas tuas.* Omnem militarem praefecturam, imò omnem superiorem, cui erat vel altera jam dicta necessitas, militiam Tertullianus supponit nobis non licere, ideoque quaerit de sola caligata, aut quavis alia ad istas functiones non adstricta. Quaerit tria. Primò, An fidelis possit converti, seu nomen dare in istam militiam? Deinde, An istiusmodi milites possint admitti ad Baptismum? Tertio, An nobis, quamvis non bellare, liceat tamen in pace militare? Nempe in praedictis, in stationibus, in limitibus, in palatio. Et quidam tunc Episcopi constanter haec affirmabant. Ex vario fundamento. Primò, quod etiam Moyses ac Josue non militassent solummodo, sed insuper bellassent. Deinde, quod Christus Dominus Romani Centurionis laudasset fidem ac vitam, & ipsam miraculo honorasset. Tertio, quod sanctus Joannes Baptista militibus praescripserit vivendi formam, ideoque ipsorum professionem probasset.

Attamen Tertullianus ad omnes has quaestiones responderet negativè. Ex vario etiam fundamento. Primò, quia non convenit Sacramento divino & humano. Secundò, quia Christi signum non est compatibile cum signo diaboli. Tertio, quia nemo potest esse simul miles in Castris lucis, & in castris tenebrarum. Quarto, quia eadem anima nequit Deo deberi & Caesari. Quintò, quia Christianus gestare nequit vestem adscriptam illicito actui. Militarem vestem censet esse istiusmodi. Et ad contraria argumenta responderet: *Omnem postea militem Dominus in Petro exarmando discinxit. Nempe dum Petro dixit: Mitte gladium in vaginam: omnis qui gladio percusserit, gladio peribit.* Septimius censet militiam tunc à Christo Domino fuisse damnatam. Antiqui testamenti militiam transcripsit ad Divinas, Judaicae duritiae factas, permissiones. Haec videtur hic esse ejus sententia. Eadem largius docet, ac elucidat in libro de Corona Militis: *Conquirendum est, an in totum Christianis militia conveniat. Creditus ne humanum Sacramentum Divino superaddi liceat, & in aliam Dominum respondere post Christum? Et egerare patrem ac matrem, & omnem proximum, quos & lex honorari, & post Deum diligi praecipit, quos & Evangelium solo Christo pluris non faciens, sic quoque honoravit? Licebit in gladio conversari, Domino pronuntiante, gladio periturum, qui gladio fuerit usus? Et praelio operabitur filius pacis, cui nec litigare conveniat? & vincula, & carcerem, & tormenta, & supplicia administrabit, nec suarum ulior injuriarum? Jam stationes, aut alii magis faciet quam Christo? Aut & in Dominico die, quando nec Christo? Et excubabit pro templis, quibus renuntiavit? Et cenabit illic, ubi Apostolo non placet? Et quos interdu exorcismis fugavit, noctibus defensabit, incumbens & requiescens super pilum, quo persossum est latus Christi? Vexillum quoque portabit aemulum Christi? Et signum postulabit à Principe, qui jam à Deo accepit? Mortuus etiam*

tuba inquietabitur Eneatoris, qui excitari à tuba Angeli expectat? Et cremabitur ex disciplina Castrensis Christianus, cui cremare non licuit, cui Christiani merita ignis indulsit? Quanta alia in deliciis circumspici possunt Castrensum munium, transgressioni interpretanda? Ipsum de Castris lucis in castra generabile nomen deferre, transgressio est.

Singulæ rationes sunt compendio illustrandæ. Prima est, quod humanum Sacramentum non liceat superduci Divino, nec post Christum possit responderi in alium Dominum. Laudat Baptismale Sacramentum, quo nos Christo Domino obstrinximus, quo professi sumus nos credere in Sacrosanctam Divinæ Majestatis unitatem ac Trinitatem, quo sponsumus sobriè, justè, ac piè vivere in hoc seculo. Huic Sacramento Tertullianus censet non posse superduci aliud humanum. In libro de Idololatria dixit divino ac humano Sacramento non convenire, hic contractus dicit hoc isti non posse superduci. Nempè hic solummodò docet militiam Baptismo superduci non posse, istuc verò videtur docere, quod militia Christianæ professioni per omnia repugnet. Secundâ ratio affirmat patrem, matrem, aliosque consanguineos ejerari non posse, nisi propter Dominum Deum. Et ita est. Etenim Dominus dixit: *Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est mihi dignus*. Præferri jussit solum semet-ipsam. Ita Evangelium ipsos jubet mirificè honorari. Hinc Tertullianus iussit Christianum non posse adscribi in militiam. Quod nempè militare apud Romanos Sacramentum juberet non dumtaxat Republicam, sed & Imperatorem diligere supra patrem & matrem: etiam hos, dum Republicæ aut Principi expediret, relinquere atque invadi. Tertiâ ratio est, quod Christianus nequeat versari in gladio. Uti que ob jam adducta Domini verba ad gladium Petrum. Quarta ratio est, quod pacis filium, nec litigare conveniat, ideoque oporteat non præliari. Quinta ratio est, quod Christianus, cui nec proprias licet vindicare injurias, longè minùs possit vindicare alienas, ideoque nec administrare carcerem, vincula, tormenta, supplicia, præsertim extrema. Sextâ ratio est, quod Christianus nulli possit debere stationes, seu stata jejunia, nisi Christo Domino. Ex quo discimus Romanos milites, dum stationes agerent, debuisse esse sobrios ac jejunos. Et sanè sic expedit. Septimâ ratio est, quod Christianus ad ista jejunia obstringi non possit diebus Dominicis: quia Apostolicus Canon tunc vetat jejunari. Octava ratio est, quod Christianus Gentilium Deorum simulacra aut fana, quæ solemnissimè ejuravit in Baptismo, defendere nequeat aut custodire. Et certè dum idololatriam ejuravimus, ejuravimus etiam simulacra & fana. Nonna ratio est, quod Christianus in istis fanis non possit cœnare. Etenim in prima ad Corinthios epistola scribit Sanctus Paulus: *Si quis viderit eum, qui habet scientiam, in idolo recubentem: nonne conscientia ejus, cum sit infirma, edificabitur ad manducandum idololatria?* Et hinc denuò discimus, quod Stationarii Romanorum milites quandoque usque ad vesperam debuerint jejunare. Deinde, quod Stationarii fanorum custodes

cœnaverint aut in fano, aut ejus vestibulo, Decima ratio est, quod Christianus longè minùs possit ipsos Gentilium Deos noctu defendere aut custodire. Ita enim Romani solebant contra nocturnos fanorum fures. Audi causam: *Quos interdum exorcismis fugavit*. Ipse miles. Nempè apud primitivam Christianitatem nullus fuit Exorcistarum ordo: Quique tunc fidelis, laicus etiam ac miles, dæmones exorcizabat atque fugabat. Pluribus hoc monstravi in Scholiis ad Præscriptiones Tertulliani. Undecima ratio est, quod Christianus nequeat super pilum incumberre, atque ita diurnæ stationis fatigationem sustentare: quia pilo fuit percussus latus Domini. Exponit hæc Titus Livius: *Milites scuto pro se erecto stant galeati: Deinde ubi fessi sunt, innixi pilo, capite super marginem scuti posito, sopiti stant*. Romanorum pila erant hastæ genus, habentia latum mucronem. Hinc Virgilius scribit de Turno: *Bina manu lato crispans hastilia ferro*. Hoc ipso Domini latus rectè dicitur fuisse percussum. Erat fossura adeò larga, ut Thomas Apostolus integram manum in ipsam miserit. Duodecima ratio est, quod Christianus portare nequeat vexillum Christo æmulum. Nempè Romanorum vexilla erant insignita imaginibus idolorum. Decima-tertia ratio est, quod Christianus militare signum jam à Christo accepit, ideoque aliud nequeat à gentili Principe postulare. Per acceptum à Christo Domino signum existimo intelligi Christianam confirmationem. Hanc antiquissimi Patres passim appellant *Christi signum*. Hinc & sancta Agnes dixit de Christo Domino: *Posuit signum in faciem meam, ut nullum præter eum, amatorem admittam*. Decima, quarta ratio est, quod Christianus defunctus, ab Angeli tuba excitandus ad extremum iudicium, nequeat ad militarem tubam cremari. Etiam hodie milites ad tubam sepeliuntur. Decima-quinta ratio est, quod defunctus Christianus, qui ne quidem thus cremare potuit, utique idolis, nequeat cremari. Cadaverum crematio est Gentilium desperatio. Nos sepelimus defunctos, ob spem resurrectionis. Postrema ratio est, quod Christianus à castris lucis transire nequeat ad castra tenebrarum. Harum rationum quædam sunt firmæ, quædam parùm aut nihil habent ponderis.

Hinc Tertullianus suam assertionem mitigat & moderatur: *Planè si quos militia præventos fides posterior invenit, alia conditio est, ut illorum, quos Joannes admittebat ad Lavacrum; ut Centurionum fidelissimorum, quem Christus probat, & quem Petrus catechizat. Dum tamen suscepta fide atque signata aut deferendum statim sit, ut à multis actum, aut omnibus modis cavellandum, ne quid adversus Deum committatur, quæ nec ex militia permittuntur, aut novissimè perpetiendum pro Deo, quod æquè fides pagana condidit. Nec enim delictorum impunitatem, aut martyriorum immunitatem militia promittit. Nusquam Christianus aliud est. Unum Evangelium, & unus JESUS: negaturus omnem negatorem, & confessurus omnem Confessorem Dei, & salvam facturum animam pro nomine ejus amissam, perditurus autem de contrario adversus nomen ejus lucri habitam. Apud hunc tam miles est pa-*

- est paganus fidelis, quam paganus est miles infidelis. Quædam verba sunt elucidanda. Primò hæc: *Suscepta fide atque signata*. Est phrasis Septimio familiarissima. In libro de Pœnitentia: *Lavacrum illud, utique Baptismale, obsignatio est fidei*. Et in libro de Baptismo: *Fides obsignata in Patre, & Filio, & Spiritu sancto*. Et in libro de Idololatria: *Post fidem obsignatam*. Palàm intelligit Baptismum. Exponenda sunt hæc verba: *Fides pagana condidit. Tam miles est paganus fidelis, quam paganus est miles infidelis*. Exponit Tertullianus in libro de Pallio: *Liberrimos in equestribus, sub-verbustos in liberalibus, deducit in ingenuis, rupices in urbanis, scurras in forensibus, paganos in militaribus: vespillo, leno, lanista tecum vestiantur*. Sunt exempla hominum gestantium sibi non competentia vestimenta. Proinde paganus opponitur militari. Est homo non miles. Ita in Oratione pro sua Domo Tullius: *Nulli in hac urbe pagani*. Et de Octaviano Augusto scribit Suetonius Tranquillus: *Pintianum Equitem Romanum, cum concionante se, admissa turba paganorum, apud milites subscribere quædam animadvertisset, curiosum & speculatorem ratus, coram se confodi imperavit*. Et in Galba scribit: *Equites per publicum, dimota paganorum turba, equos adiegebant*. Et in primo Historiarum libro Cornelius Tacitus: *Inter paganos corruptior miles*. Et in secundo libro: *Cum simul à latere Saxis urgeret apta ad jaciendum etiam paganorum manus, qui sparsi inter milites, strenui ignavique id victoria audebant*. Plura sunt istiusmodi testimonia. Et secundum ipsa Tertullianus omninò loquitur.
- His obstat Jornandes in Chronico. Etenim Eucherium, Stiliconis Consul filium, & omninò militem appellat, *Paganum, & Christianis molientem infidat*. Et in libro de Monachorum opere scribit sanctus Augustinus: *Gentiles, quos paganos dicimus*. Et infra: *Græcos, quos paganos dicimus*. Cuncti istius sæculi Patres gentilem passim appellant Græcum & Paganum. Et apud sanctum Optatum Episcopum Milevitanum Donatistarum Episcopi dicunt ad nostrum fidelem populum: *Caj, Lej, aut Caja, Leja, ad huc est paganus, aut pagana?* Et laudatus Episcopus respondet: *Eum qui ad Deum esse se conversum professus est, paganus vocas?* Hoc est, gentilem. Ex quibus lucet sanctum Optatum non esse istius significationis authorem, aut primum usurpatorem. Etenim ante ipsum Donatistæ fuerunt ita locuti. Forsan ab exordio sui schismatis. Et in Theodosiano Codice extat integer titulus de paganis sacrificiis, ac templis. Attamen primus istic istius significationis assumptor est Imperator Arcadius. Ejus filius Theodosius vocem exposuit: *Qui prophano pagani ritus errore seu crimine polluuntur, hoc est, gentiles*. Respondeo vocem istam diverso tempore diversum apud Romanos significasse. Gentiles acceperunt ipsam pro homine non militari. Qua significatione usus est etiam Christianus Imperator Constantius in lege ad nescio quem Prætorio-præfectum: *Si quis de Paganis vel Decurionibus ambierit ad honores præfectorie dignitatis. Jacobus Gothofredus rectè commentatur: De paga-*

nis, id est, non militibus. Quo sensu passim in jure, pagani. Uti que in Legibus gentilium Principum. Imperator Constantinus omnia fana clausit, & omnia sacrilega sacrificia interdixit sub pœna capitis. Ejus filius Constans addidit hanc moderationem: *Quoniam omnis superstitionis eruenda sit, tamen volumus, ut ædes templorum, quæ extra muros sunt positæ, intractæ incorruptæque consistant*. Hinc pagania præsertim fana permanserunt. Hinc ipsa Idololatriæ cœperunt frequentare. Ita enim solent damnatæ superstitionis, ac etiam prohibite Religiosos cultores. Hinc fidelis populus cœpit istos appellare paganos. Haud dubiè id cœpit sub Magno Constantino. Et pedetentim crevit. Hinc sub Constantio utraque significatio viguit: & antiqua gentilis, & ista nova Christiana. Et hæc illam plenè tandem absorbit. Ita patet ex adductis testimoniis sancti Augustini, & laudata lege secundi Theodosii. Hinc probandum non est in octavo Originum libro sanctus Isidorus Episcopus Hispalensis: *Pagani ex pagis Aethiopiensium didici, ubi exorti sunt. Ibi enim in locis ægrestibus & pagis gentiles lucos idolaque statuerunt, & à tali initio vocabulum pagani sortiti sunt*. Labitur item sanctus Philastrius, affirmans Paganum fuisse Deucalionis & Pyrrhæ filium, & ab ipso in Deum consecrato dictos esse paganos. Nostram assertionem confirmat in hymno de sancto Romano Martyre Aurelius Prudentius, canens in gentiles: *Non erubescis sulte, pago deditis*. Rectè marginale Scholion: *Pagani quod in pago idolis sacrificarent*. Consonat in primo Historiarum libro Paulus Orosius: *Alieni à Civitate Dei, ex locorum ægrestium campis & pagis pagani vocantur, sive gentiles*.

Tertullianus ergo affirmat varia. Primò, quod militia admitti possit ad Baptismum. Hinc palàm proficitur ipsam non esse peccatum. Secundò docet, quod post Baptisma debeat statim dimitti. Et ita esse factum à multis. Quod posterius verum est etiam post Tertulliani tempora. Etenim sub Diocletiano ita fecisse sanctum Tharacium, testantur ejus Acta apud Dominum Cardinalem Casarem Baronium. Et de sancto Ursatio, qui sub Licinio militavit, scribit in An. 290. Martyrologio sanctus Ado Episcopus Viennensis: *Ursatius, derelicta militia, solitariam vitam in quadam turre egit*. Et de sancto Victricio Romano Martyrologium: *Victricius a huc miles sub Juliano, pro Christo abiciens cingulum, à Tribuno multis suppliciis afficitur, & capitis damnatur; sed carnifice, qui ad eum cadendum missus fuerat, cœcitate percusso, ipse vinculis solutis, liber evasit*. Postmodò factus est Episcopus Nerviorum & Moriorum, Rothomagensis. Deposuit in pace cingulum. Rem largè narrat in scriptis ad ipsum litteris sanctus Paulinus. Et in Sancti Martini vita scribit Sanctus Sulpicius Severus: *Martinus, cum esset annorum duo-de viginti, ad Baptismum convolarit. Nec tamen statim militiæ renuntiavit, Tribuni sui precibus evadens, cui contubernium familiare præstabat. Etenim transfugio Tribunatus sui tempore renuntiaturum se seculo pollicebatur. Qua Martinus expectatione suspensus, per biennium ferè, postquam est Baptismum consecutus,*

cutus, solo scilicet nomine, militavit. Quæ verba altissime clamant Martinum hæc dispensatorie egisse præter consuetum morem Christianorum. Neque impedit in tertium primæ Arelatenfis Synodi Canonem: *De his qui arma projiciunt in pace, placuit abstinere eos à Communione*. Etenim Canon in Magni Constantini, qui tunc licet non baptizatus, tamen cathecumenus, aut in proxima erat via, gratiam est editus, ideoque nulli gentili, licet non persequeretur nos, Principi favit. Præterea aliud est arma projicere, aliud deponere cingulum, & militiæ renuntiare. Discrimen suo loco exponetur. Sub gentilibus mereri est obnoxium plurimis labendi & periculi: hinc istiusmodi militia baptizatis merito suadet deferenda.

Tertullianus adjungit moderamen: *Ant omni- bus modis cavillandum, ne quid adversus Deum committatur*. Baptizatos non compellit ad valedicendum militiæ, sed dumtaxat aut ad valedicendum, aut ad isto modo cavillandum. Et duas præfertim causas. Primò, quòd adversus Deum, ac Divinam naturæ aut Evangelii legem, nec militia permittat aliquid committere. Quòd militare Sacramentum non sit licentia quilibet patrandi. Ex quo vides hodiernum quorundam sceleratissimum errorem etiam tunc fuisse grassatum inter Romanos milites. Secunda causa est, quòd apud Dominum Deum, uti inter Judæum & Græcum, ita inter militem & paganum, hoc est, inter militem & civem nulla sit distinctio, ideoque ambo jisdem legibus obstringantur. Etenim per militiæ professionem nemo desinit esse Christianus.

De casu, quo Christianus miles cavillari, seu sacrilega Principis jussa per cavillationem evadere non possit, Tertullianus prosequitur: *Aut novissimè perpetiendum pro Deo*. Tunc arma sunt omnino projicienda. Ita fecit sanctus Martyr & Centurio Gordius. Ejus in encomio Licinii junioris persecutionem describit Magnus Basilius, atque adjungit: *Hæc exempla crudelia cum Centurio generosus conspiceret, judiciorum necessitatem anteveriens, abiecit militiæ cingulum, sponte sua exitum delegit*. Projecit arma, & semet-ipsam creavit Martyrii, certè illustrissimi, candidatum. Et ad quintam Septembris diem scribit Romanum Martyrologium: *Melitine in Armenia Sancti Milites, Eudoxius, Zeno, Macarius, & Socii mille centum & quatuor, abicientes militiæ cingulum in persecutione Diocletiani, pro confessione Christi necati sunt*. Et ad decimam octavam diem Novembris: *Antiochia sanctus Helychius Martyr, cum esset miles, & præceptum audisset, ut quisquis non sacrificaret Idolis, cingulum militiæ deponeret, repente cingulum solvit. Ob quam causam legato in dextera ejus ingenti saxo, in fluvium præcipitari jussus est*. Plurima sunt istiusmodi exempla. Et certè dum cœpit persecutio, Romani milites debuerunt ad variam iniquitatem cooperari. Hinc qui non poterant cavillari, debuerunt arma projicere. Et hanc suam doctrinam Tertullianus in præfato libro de Corona Militis extendit etiam ad Palatinam militiam: *Est & alia militia Regiarum familiarum. Nam & Castrenses appellantur. Munificæ & ipsæ solemnium Cæsarianorum. Sed &*

tu proinde miles ac servus alterius es: & si duorum, Dei & Cæsaris, certè tunc non Cæsaris, cum te Deo debes, etiam in omnibus, credo, priori. Hos Castrenses Romani passim appellarunt domesticos Protectores. Etiam ipsi ad perfectionem non potuerunt non cooperari. Hinc Arelatenfis Canon agere possit etiam de gentili militia. Possit præcipere, ut Christianus miles extra persecutionem non projiciat arma, atque ita sine causa offendant Imperium, & excitet ad nos persequendos. Et hinc docemur, quomodo Catholicus possit militare hæreticis. Nequit se dare in talem militiam. Præsertim si ejus Principi non sit subditus. Etenim hic locum habet per sanctum Augustinum fixa in simili casu regula: *Quid opus est in tantum discrimen ambiguitatis capus mittere?* fide & Jam inscriptus permanere potest, usque dum oportuna deponendi cinguli caperit occasio: & interim, dum vel minima adversus Catholicam professionem agendi occurrit necessitas, debet cavillari. Quod si non possit, rigidè obstringitur projicere arma, ac etiam in infami ligno subire martyrium. Hæc est certissima doctrina.

Tertulliani sententiam firmat atque illustrat Origenes in octavo libro contra Celsum, Epicuri sectatorem. Suum opus Celsus conclusit hortando, ut opem feramus Imperatori totis viribus, & ejus auspiciis geramus iusta ac pia bella, nevé detrectemus militiam, si res ita postulet. Et Origenes respondit: *Respondemus ferre nos Imperatori auxilia suo tempore, sed Divina, ut ita loquar, nimirum armatura fretos, non humana*. Idque facimus Apostoli monitis obedientes, *cujus hæc verba sunt: „ Obsecro primùm omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus; pro Regibus, & omnibus qui in „ Sublimitate sunt. Et quòd cujusque insignior est pietas, cò majorem opem Imperatori ferat, magis quam stantes in procinctu milites, & occidentes quotquot possunt ex hostibus. Possimus etiam sic respondere alienis à nostra fide, & ad militiam pro Republica, cædesque hominum nos urgentibus. Ecce vestrorum quoque Numinum Sacerdotes, & delubrorum custodes dexteris servant puras à sanguine, causa Sacrorum, ut incruentis ac impollutis eade manibus victimas offerant solemnibus jis, quos habetis pro Diis, nec ullo bello delectus habetis à Sacrificorum ordine. Hujus moris si vobis constat ratio, quantò magis, cæteris militantibus, non contemnenda est nostrorum hominum militiam, manus quidem puras servantium, decertantium autem fuis ad Deum precibus pro legitimo Imperatore, & pium iustumque bellum gerente milite, ut destruarit quidquid est justè faciendis adversarium. Itaque precibus nostris prostigantes omnes bellorum excitatores, demonas, & perturbatores pacis ac fœderum, plus conferimus Regibus, quam qui arma gestant pro Republica. Et in quarto libro exponit varias apum industriam, & adjungit: *Fortassis etiam earum bella docent nos justè bellum gerere, si res ita postulet*. Docet varia. Primò, quòd Christiani detrectaverint militiam. Secundò, quòd gentiles ea de causa nos odissent, tanquam inimicos, aut certè inutiles Romano Imperio. Eandem calumniam supra audivimus à Tertulliano.*

CAPUT IV.

Quid de bellorum justitia senserint Patres, qui Ecclesiam docuerunt sub Christianis Imperatoribus?

Inter omnia Christiana sæcula doctissimum fuit quintum sæculum. Et Occidentalis & Orientalis Ecclesia tunc habuit summos & plurimos Doctores. Sanctus Paulinus videtur permanisse in sententia Tertulliani, Origenis, ac S. Cypriani. Etenim nescio quem militem, juvenem Christianum, multis hortatur ad deponendum cingulum, ac suscipiendam vitam Monasticam, & scribit inter cætera: *Nibil est, Benedicte fili, quod possit aut debeat præferri ei, qui est verus Dominus, & verus Pater, & Imperator æternus. Si in hoc sæculo illi militaverimus, tunc ad ipsum transire merebimur. Quod si magis dilexerimus hoc sæculum, & maluerimus Cæsari militare quam Christo, postea non ad Christum, sed ad gebennam transferremur, ubi Principum hujus sæculi vertitur causa. Idem nec affectum, nec patriam, nec honores, nec divitias Deo præferre debemus. Noli ergo diutius diligere hunc mundum, neque militiam ejus, quia secundum Scripturæ auctoritatem, inimicus Dei est, quicumque est amicus sæculi. Et qui militat gladio, mortis minister est. Qui autem suum vel alienum sanguinem fundit, hic recipiet fructum stipendiorum. Aut enim exitu mortis tenebitur reus, aut crimine. Quia necesse est, ut miles in bello, in quo tamen non tam pro se, quam pro alio dimicet, aut suam mortem victus inveniat, aut mortis causam victor acquirat. Quia victor esse non poterit, si effusor sanguinis ante non fuerit. Hæc multis exaggerat, affirmat Christum Dominum esse supremum Imperatorem, ac prosequitur. Hunc sequamur, huic militemus, qui militantibus sibi gloriam vitæ æternæ, honorem Regni cœlestis, divitias hereditatis suæ, & divinæ cognitionis consortium perenne largitur. Et infra: *Sed te forsitan ætatis tuæ fiducia, & stipes dignitatum, & divitiarum augmenta sollicitant, ut dicas, aduc juvenis sum, est nunc tempus ut parumper militem, & uxorem ducam, & filios habeam, & postea Deo serviam. Ad hæc tibi respondet, non ego, sed Dominus: ne tardes converti ad Dominum &c.* Affirmat cœleste Regnum esse violentier invadendum, & concludit: *Talis violentia Deo grata est, quæ neminem concutit, nullius damno committitur. In hanc rapinam manus tuas verte, quæ crimen non habet, & confer salutum. Et quæ tibi militarium stipendiorum curationes cum violentiæ invidia curare, cum forsitan pro tua honestate etiam debitorum moderator exactor sis? Palam censet militiam Christianis interdiciam. Et quæ tibi militarium stipendiorum curationes cum violentiæ invidia curare, cum forsitan pro tua honestate etiam debitorum moderator exactor sis? Palam censet militiam Christianis interdiciam. Ob varias rationes. Prima & palmaris est militibus incumbens fundendi humani Sanguinis necessitas; quæ nullo casu sit permessa. Altera est, quòd militia passim geratur ex cupiditate consequendi divitias aut honores. Tertia est, quòd sit obnoxia periculo patrandarum concussionum. Quarta ratio est, quòd debeat violenta, & non raro parum justa à Provincialibus extorquere stipendia. Voces, *Benedicte fili*, dirigi non possint in paginam.**

Ep. 2.

3. Januarii.

3. Januarii.

Ep. 391.

num. Evincunt hæc scribi ad juvenem Christianum. Est titulus familiaris etiam Tertuliano.

Pc. 124

Longè aliud sensit Sanctus Augustinus. Etenim in Psalmorum commentario demonstrat per Baptisma non solvi priorem sub infideli etiam Domino servitutem, atque adjungit: *Quod dixi de Domino & servo, hoc intelligite de Potestatibus & Regibus, & de omnibus Culminibus hujus seculi. Aliquando enim Potestates bonæ sunt, & timent Deum, aliquando non timent Deum. Julianus extitit infidelis Imperator. Nonne extitit Apostata, iniquus, idololatra? Milites Christiani serviunt Imperatori infideli. Ubi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant nisi illum qui in celo erat. Quando volebat ut idola colerent, ut iburificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, Producite aciem, Ite contra illam gentem, statim obtemperabant. Distinguebant Dominum æternum à Domino temporali. Tamen propter Dominum æternum erant subditi etiam Domino temporali. Palam agit non de assumenda, sed dumtaxat de retinenda istiusmodi militia. Christianos milites obligat non ad deponendum cingulum, sed dumtaxat ad cavillandum pro Christo Domino. Porro militia, quæ retineri potest, possit & assumi. Est modica differentia.*

Epist. 5.

Hoc ipsum Augustinus tradit in pluribus locis. In litteris ad sanctum Comitem & Martyrem Marcellinum scribit adversum Paganos, garrientes Christianam Religionem esse perniciosam Romano Imperio, & hoc ab ista periclitari de ruina: *Si Christiana disciplina omnia bella culparet, hoc potius militibus, consilium salutis perentibus, in Evangelio diceretur, ut abjicerent arma, seque omnino militia subtraherent. Distum est autem eis: neminem concusseritis, nemini calumniam feceritis, sufficiat vobis stipendium vestrum. Qui bus proprium stipendium sufficere debere præcepit, militare utique non prohibuit. Proinde qui doctrinam Christi adversam dicunt esse Reipublicæ, dent exercitum talem, quales doctrina Christi esse milites jussit, dent tales Provinciales, tales maritos, tales conjuges, tales parentes, tales filios, tales Dominos, tales servos, tales Reges, tales Judices, tales denique debitorum redditores, & exactores ipsius Fisci, quales esse præcepit doctrina Christiana, & audiant eam dicere adversam esse Reipublicæ, imò verò dubitent eam consistere magnam, si obtemperetur, salutem esse Reipublicæ. Etenim tunc etiam bella misericorditer gerentur. Gerentur à bonis, ut licentiosius cupiditatibus domitis hæc vitia perdantur, quæ justo imperio vel extirpari, vel deprimi debent. Christiana religio, uti omnem alium mortalis vitæ statum, ita & militarem vitam non damnat, sed regit ac corrigit. Militaris vita, si secundum Christianas leges expleatur, est adeo sancta, ut de semetipso ac Sancto Alipio ad Comitem Bonifacium scribat idem Augustinus: Omnes adus publicos, quibus occupatus eras, relinquere cupiebas, & te in otium sanctum conferre, atque in ea vita vivere, in qua servi Dei Monachi vivunt. Ut autem non faceres, quid te revocavit, nisi quia considerasti, ostendentibus nobis, quantum prodesset Christi Ecclesiis, si ea sola intentione ageres, ut desensæ ab infestationi-*

Ep. 70

bus Barbarorum quietam & tranquillam vitam agerent, sicut dicit Apostolus, in omni pietate & castitate? Tu autem ex hoc mundo nihil quaereres, nisi ea, quæ necessaria essent huic vitæ sustentandæ, tuæ ac tuorum, accinctus balteo castissime continentie, & inter arma corporalia spiritalibus armis tutius fortiusque munitus. Bonifacius erat magnus Romanorum Dux: hinc Augustinus sensit ejus militarem, dummodo promissam castitatem servaret, quàm Monachalem vitam fore & Reipublicæ & Ecclesiæ utiliolem. Ad eundem Bonifacium scribit in alia epistola: *Hoc primum cogita, quando armaris ad pugnam, quia virtus tua, etiam corporalis, donum est Dei. Sic enim cogitabis de dono Dei non facere contra Deum. Pacem habere debet voluntas, bellum necessitas, ut liberet Deus à necessitate, & conservet in pace. Non enim pax quaeritur, ut bellum excitetur; sed bellum geritur ut pax acquiratur. Esto ergo etiam bellando pacificus, ut eos quos expugnas, ad pacis utilitatem vincendo perducas. Itaque hostem pugnantem necessitas perimat, non voluntas. Sicut rebellanti & resistenti violentia reddiur, ita victo vel capto misericordia jam debetur, maxime in quo pacis perturbatio non timetur. Ornet mores tuos pudicitia conjugalis, ornet sobrietas & frugalitas. Valdè enim turpe est, ut quem non vincit homo, vincat libido; Et obruatur vino, qui non vincitur ferro.*

Ep. 205.

Ep. 262.

Hæc eadem Augustinus elegantissimè docet in libris contra Faustum Manichæum. Per Moysen, & alios antiqui Testamenti justos gesta, ac per ipsum Dominum Deum tunc imperata, bella demonstrat fuisse innoxia, ac pergit ad justitiam novi Testamenti: *Nocendi cupiditas, ulciscendi crudelitas, impacatus atque implacabilis Lib. 22. animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & cap. 74. si qua similia, hæc sunt, quæ in bellis jure culpantur, quæ plerumque ut etiam jure puniuntur, adversus violentiam resistentium, sive Deo, sive aliquo legitimo imperio jubente, gerenda ipsa bella suscipiuntur à bonis, cum in eo rerum humanarum ordine inveniuntur, ubi eos vel jubere tale aliquid, vel in talibus obedire justè ordo ipse constringit. Alioquin Joannes, cum ad eum baptizandi milites venirent, dicentes, Et nos quid faciemus, revertens ait, Arma abjicite, militiam istam deserite, neminem percutite, vulnerate, prosternite. Sed quia sciebat eos, cum hæc militando facerent, non esse homicidas, sed ministros legis, & non ultores injuriarum suarum, sed salutis publicæ defensores, respondit eis: Neminem concusseritis, nulli calumniam feceritis, sufficiat vobis stipendium vestrum. Sed quia Manichæi Joannem aperte blasphemare confueverunt, ipsum Dominum JESUM CHRISTUM audiant*

Cap. 76.

Serm. III. de diversis. cap. 14.

Ep. 70.

audiant hoc stipendium jubentem reddi Cæsari, quod Joannes dixit debere sufficere militi. Reddite, inquit, Cæsari quæ Cæsaris sunt, & Deo quæ Dei sunt. Ad hoc enim tributa præstantur, ut propter bella necessario militi stipendium præbeatur. Merito & illius Centurionis dicentis, Et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, fidem laudavit, non illius militis desertionem imperavit. Et Fausto, Domini verbum, Non resistere malo, objicenti respondit: *Intelligent hanc præparationem non esse in corpore, sed in corde. Ibi est enim sanctum cubile virtutis. Vicina istius libri capita sunt integrè legenda. Demonstrant bella, si juxta Christianas leges gerantur, esse Sancta Opera. Omittere non possum verba sancti Augustini ad suum populum lamentantem de militum insolentia: Sed tanta mihi fecit miles iste. His querimoniis Augustinus respondet: Vellem nosse, si militares, utrum similia non faceres. Nec volumus talia fieri à militibus, quibus pauperes opprimuntur. Volumus & ipsos audire Evangelium. Non enim benefacere prohibet à militia, sed à malitia. Venientes autem ad Baptismum Joannis milites dixerunt: & quid nos faciemus? At illis Joannes: neminem concusseritis, nulli calumniam feceritis. Sufficiat vobis stipendium vestrum. Et verè si tales essent milites, felix esset Respublica. Officia, quæ tales faciunt milites, conabor exponere.*

Sanctus tamen Augustinus adjungit militiam esse professionem mirè periculosam. Ejus pericula insigniter describit in priori epistola ad Bonifacium, Domesticorum & Africæ Comitem: *De quibus, ut unum aliquid dicam, quis non videat, quòd multi homines tibi cobæreant ad tuendam tuam potentiam vel salutem, qui etiam si omnes tibi fideles sint, nec ab eorum aliquo ulla timeantur insidia, nempe tamen ad ea bona, quæ ipsi quoque non secundum Deum, sed secundum seculum diligunt; per se cupiunt pervenire, ac per hoc qui refrænare & compescere debuisti cupiditates tuas, explere cogitis alienas. Quod ut fiat, necessè est ut multa, quæ Deo displicent, fiant. Nec sic tamen expleantur tales cupiditates. Nam facilius rescantur in eis, qui Deum diligunt, quàm in eis, qui mundum diligunt, aliquando satientur. Quando ergo poteris tot hominum armatorum, quorum fovenda est cupiditas, timetur auctoritas; quando, inquam, poteris eorum concupiscentiam, qui diligunt mundum, non dico satiare, quod fieri nullo modo potest, sed aliqua ex parte pacere, ne uni versa plus pereant, nisi tu facias quæ Deus prohibet, & facientibus comminatur? Omnes militum Duces, præsertim Reges, sunt obnoxii his periculis. Etenim collectitius militum grex raro consuevit non diligere mundum. Hinc Sacri Canonis penitentibus merito interdicitur militiam. Attamen & inter milites habemus ac veneramus multos sanctissimos Martyres, castissimosque ac justissimos Confessores. Ex eodem principio Augustinus docet aliis agriculturam, aliis Advocati officium, aliis placere militiam, atque prosequitur: *Alius dixit, magna res est militare. Omnes agricolæ formidant eos qui militant. Obsequuntur eis. Timent eos. Si fuero agricola, timebo militarem; si fuero militaris, timebo ab agri-**

cola. O insane, in alium te Babylonis fluvium præcipitasti, turbulentiorum & rapaciorum. Babylonis fluvius affirmat esse omnia, quæ in hoc sæculo amantur & transeunt. Et horum fluviorum nullum esse turbulentiorum, ac animarum nostrarum in sempiternas gehennas rapaciorum, quàm vitam militarem. Hanc ejus doctrinam respicit sanctus Possidius: *Augustinus servandum in vita & moribus hominis Dei referebat, quod in Institutis sanctæ memoriæ Ambrosii compererat, ut militare volentem numquam ad hoc commendaret. Nempe propter multa istius professionis pericula.*

cap. 27.

Hanc veram doctrinam insigniter elucidat sanctus Isidorus Pelusiotes. Etenim ad Aedertium militiæ Rectorem hæc scribit: *Nunquam te molestæ immittas pugnae, præsertim cum pietatis ac virtutis non agitur negotium. In his etenim ad sanguinem usque pugandum est, ne hæc aut illa prodatur. Et in litteris ad Alphiium Monachum: Bella ferè ob alienas constantur possessiones & bona. Ac ne omnes quidem bella gerentes sunt accusandi, sed qui suscipiunt vel injuriæ, vel rapiendi causa, hi perniciosi, velut demones, sunt habendi. At qui modeste vindicant, ac moderatè ulciscuntur injurias illatas, non sunt, ut injusti, reprehendendi. Ex Legum enim Præscripto rem gerunt. Neque eos veluti Philosophos admirari oportet, nec de prædicare quasi vitam celo dignam ducentes: non in rependendis injuriis, quas perpeffi sunt, sed quòd viriliter & constanter illas perferant, inertiam culpantes. Qui verò justè quidem se vindicant, modum tamen excedunt; ji ut injusti sunt accusandi. Qui enim immoderatè ulciscuntur, secundam & novam ordinantur injuriam. Pœnas enim delictis esse pares oportet, non majores: ne justum & æquum transgressi, & justitiæ fines excedendo gloriam debonestantes, inter Alastores referantur, excedere videaris. Gloriam enim debonestant justitiæ fines excedendo, utque Diris execrandi sunt habendi.*

Lib. 5.

Ep. 14.

Ep. 386.

Compendio tradit & magna & multa documenta. Primò, quod offensiva bella non liceant, nisi ad tuitionem pietatis, aut alterius virtutis. Secundò, quod ipsa passim indicantur ac suscipiantur ob temporales possessiones, aut alia istius generis bona. Tertiò, quod talium etiam bellorum auctores ac gestores non sint generatim damnandi. Quartò, quod isti, qui ex rapiendi vel vindicandæ injuriæ animo suscipiunt, sint fratres demonum, aequaliter perniciosi. Quintò, quod illi, qui ipsa ad meram & æqualem illatarum sibi injuriarum compensationem suscipiunt, non sint damnandi de injuria. Sextò, quod ipsos tamen non oporteat fovere aut laudare. Sunt dumtaxat tolerandi. Satius namque esset constanter & viriliter sufferre injurias, quam armis vindicare. Septimo docet illos, qui justæ vindictæ aut compensationis modum excedunt, esse gravissimè injustos. Excessus hic est nova injuria. Censet bella etiam Christianis Principibus, licet semper dissuadenda, ex causis tamen licere. Omnis quæstio est de bello offensivo. Et inter istas causas ponit non solum pietatem aut religionem, sed omnem virtutem. Quod ipsum in litteris ad Rusticum Narbonæ Metropolitam supponit magis Leo: *Contrarium est Ecclesiasticis regulis post-*

Cap. 12.

pant.

penitentia actionem redire ad militiam secularem, cum Apostolus dicat, Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Unde non est liber à diaboli laqueis, qui se militia mundana voluerit implicare. Agit in solos penitentes, ideoque integros Fideles permittit & accingi in milites.

An sanctus Isidorus, sanctusque Leo agant de solo Christianorum in paganos aut hæreticos bello, an insuper de bellis Catholicorum in Catholicos, non constat. Hinc quæstio est, an etiam hæc posteriora ex causis liceant? Loquor de bellis offensivis. Audiamus Georgium Pachymerem. De Imperatore Michaelē Palæologo, adversus Michaelē, Theodori Lascaris ex fratre nepotem, Occidentis Despotam belligerante, ac interim à barbaris Techaris fœdè excepto, ac infeliciter Constantinopolim reverso hæc scribit: *Ceterum priusquam hæc fierent, opportunè occasionem arripuerat Imperatoris objurgandi Patriarcha. Multus is dudum fuerat in debortando Imperatore ab Expeditionibus adversus Christianos suscipiendis, non successuras feliciter eas ipsi denuntians: neque enim civili contra ejusdem Religionis professores bello Deum adiutorem fore. Talia frustra sæpè à se monitum videns tunc, non ut Imperatore dignum fuerat; sed indecora fuga vix salutem sese recipientem Constantinopolim, ubi primum is à reditu magnum in templum se contulit, Dei adorandi & pro evitato summo discrimine gratias agendi causa, cominus accedens increpavit palam verbis haud mollibus, id tantum intermiscens delinimenti, ut gratulari se simul ipsi salutem in sperato servatam, reddendis Deo pro ea gratis, significaret. Deo gratias, inquiens, quod salvis evasisti, & non es traditus manibus Hostium, quærentium animam tuam. Ecquid autem eorum meministi, quæ sæpè apud Te egi, expeditiones istiusmodi dissuadens ut prorsus noxias? non dixi & seriò denunciavi tibi, ne bella civilia susciperes? Cur ergo Te tuasque copias Michaelis Despotæ, exercituique ejus in aciem progressus objecisti? Nonne & tu nomine Christi signatus es, & ille Christianus agnoscit Dominum? Inter tales, ajebam; prælio commisso pro quibus orabimus? utris victoriam, utris cladem impetrare conabimur à Deo, dum Sacris operamur? Neuros Hostium numero habere possumus, utriusque adstricti communi fœdere Religionis, quas pro vobis preces offerimus, eadem pro illis valent: quandoquidem ad unum eque ambo pertinetis ovile Pastoris Christi. Nunc autem benedictus Dominus qui liberavit te ab Hostibus à Lege Christi alienis, quos immisit in te ut admoneret; non justè à te illos hostiliter impeti quos Hostes tibi quaesisti: exhiberet autem & tuis objiceret oculis veros Hostes, quasi diceret: en in quos fas piumque sit, si pugnare libet, omnem belli vim effundere: quos ipsos tamen frustra debellare prælio adorsus conaberis, nisi ego volens & propitius advero. Ostendit igitur tibi Hostes, & terruisse contentus eorum à Te vim arcuit, è periculo insidiarum in tutum ac incolumem transferens. Sic agere novit Dominus judicium faciens. Hæc loquentem Patriarcham placidè audivit Imperator, reprehensionique acquievit omninè, ultrò comprobans, & meruisse consensens. Quid enim contra opponeret veris & palam justis, non habebat. Illud tantum ad quamdam excusationem subjecit: Atqui ad pa-*

cem, inquiens, cum Christianis sanctendam ista, qua sum periclitatus via, properabam. Huc enim ferebar ut fœdus jam istum cum illis, quos me habere Hostes vetas, etiam affirmatis necessitudine adstringerem, firmitate in posterum certiori. Proinde non solummodò Arsenius Patriarcha ac Georgius Pachymeres, sed ipse etiam Imperator Michael, ideoque cuncta Orientalis Ecclesia fuerint istius sententiæ.

Ejusdem sententiæ fuit Gregorius decimus Pontifex, haud dubiè ex judicio Romane Ecclesiæ. Audiamus denuò laudatum Pachymerem: *Ceterum Imperator expeditos ac instructos Lib. 5. Legatos mittit ad Papam, simul significaturos per. cap. 26. petratum jam negotium, & executioni Conventa mandata. Utique Conventa pacis definitæ à Synodo Lugdunensi. Simul clam sciscitaturus, quid rerum moliretur Carolus Andegavensis Siculorum Rex, & ecquid adhuc dimisset animum, sero illo, quo in Græcos antea incitabatur, impetu remisso. Appulsi Legati nuntiaverunt consummatam pacem. Et excepti sunt perbenevolè. Invenient autem ibi Carolum, minas spirantem, & omni precum contentione incumbentem ad exorandum Papam, ut sibi permitteret expeditionem in urbem Constantinopolim. Videbant igitur quotidie advoventem se Papæ pedibus, & eò subindè furoris inquietissimi prorumpentem, ut quod manibus, more Italicorum Principum, gestabat sceptrum, commoderet rabiosè admotis dentibus, indignans sibi negari, quam instantissimè petebat, facultatem exequendi quod constituerat, paratum scilicet exercitum adversus Imperatorem educendi, jurius ad id frustra commemoratis suis, haud persuaso ut id bellum approbaret, & surdo ad preces omnes tales Papa persistente. Qui vicissim Carolo allegabat Græcorum jura, placidè admonens possessam ab illis dudum Constantinopolim, iterum ad antiquos dominos relapsam. Eas esse rerum humanarum vices: & Urbes & opes demum ceteras esse premia belli. Eique legi acquiescendum. Præsertim cum Græci quoque sint Ecclesiæ filii, & Christiani. Ajebat: non possumus Christianos cum Christianis committere, ne Dei iram in nos provocemus. Fateor Caroli in Græcos præntionem non fuisse fundatam: nihilominus præcipua Pontificis ratio fuit, quod citra divinam offensam committi non possent Christiani in Christianos. Utique Orthodoxi in Orthodoxos.*

Eandem sententiam constanter tenuit Michael, primus Bulgarorum Christianus Rex, ita haud dubiè in Carechismo edoctus à Legatis utriusque Ecclesiæ, & Romanæ & Constantinopolitanæ. Item sic edoctus in Monasterio. Etenim optimus Princeps, ubi gentem suam firmaverat in Christiana doctrina ac vita, femetipsum abdicavit regno, & clausit intra Monasterium. Audiamus hæc à Fuldenibus Francorum Annalibus: *Pacem Græci cum Avaris, qui dicuntur Hungari, fecerunt quod eorum concives Bulgari in pravum vertentes, hostili expeditione contra eos insurgunt, & omnem regionem illorum usque ad portam Constantinopolitanam devastando insequuntur. Ad quod ulciscendum Græci astuta sua naves illorum contra Avaros mittunt, & eas in regnum Bulgarorum ultra Danubium transponunt. Illi transpositi manu cum valida gentem Bulgarorum ingressi, max-*

An. 895.

simam partem cedendo neci tradiderunt. Hoc audientes post in expeditione Bulgari, cum omni festinatione deliberare primum ab infesto hoste recurrunt, concitoque illic prælio victi sunt. Item pari tenore recuperare nitentes, secundò caruere victoria. Tandem miseri, insititi quam consolationis causam & remediū potuissent invenire, currunt omnes ad vestigia vetuli illorum Regis Michaelis, qui eos primum ad Christianam Religionis veritatem convertit, inquirentes quid eis ad ab imminenti periculo evadendum consuleret. Qui indicto triduo jejuniū penitentiam de illata Christianis injuria agere, deinde auxilium à Deo querendum esse præmouit. Graviter improbat, quod Christiani Christianis bellum intulissent. Etiam magnus ille, ac verè Christianus Epirotarum Despotæ Alexander numquam apud nos Latinos voluit miseri nostris bellis, nec Tumere arma in Christianos. Haud dubiè ita accipere in Catechismo. Et antiqua Waldensium hæreticorum discussio habuit & hos articulos: *Potest homo occidi sine peccato mortali? Peccatne Papa mittendo exercitum contra Sarracenos, & dando Crucem contra rebelles alios? Peccantne Imperatores & Reges condendo leges de occisione? Peccantne Judices & Jurati condemnando impios morte, vel condemnando maleficos morti? Nempè erronee hi cum Lactantio, & Tertulliano, & aliis quibusdam antiquissimis damnabant capitalia judiciorum & omne bellum, ideoque inquirebatur, An bella non licerent contra infideles? Quod nempè hæc sola tunc passim censebantur divinitus permessa. Et reverè Christiani Principes obligantur suas quæstiones Episcopali, Papali præsertim, judicio subijcere. Hæc est antiqua forma istorum bella sunt fraterna, ideoque nequiora civilibus.*

Eandem sententiam fortiter suadet antiqua, per magnum Belgii Chronicon adducta ac laudata, creandi militis forma; in qua iniciandus faciebat hanc solemnem professionem: *Pro Fide Catholica corpus audacter exponere. Nulla alia militandi causa exponitur. Et hodiernus Romanæ Ecclesiæ Pontificalis liber militarem gladium benedicit in hæc verba: Exaudi, quæsumus Domine, preces nostras, & hunc ensem, quo hic famulus tuus circumcingi desiderat, Majestatis tue dextera digneris benedicere, quatenus esse possit defensor Ecclesiarum, viduarum, orphanorum, omniumque Deo servientium, contra sævitiam paganorum atque hæreticorum, aliisque sibi insidiaribus sit terror & formido. Et alia ibidem Oratio habet: Domine Deus, qui ad coercendam malitiam reproborum, & tuendam justitiam, usum gladii in terris hominibus permisisti, & militarem ordinem ad populi protectionem institui voluisti, huic famulo tuo, qui noviter jugo militiæ colla supponit, pietate cælesti vires & audaciam ad fidei & justitiæ defensionem tribuas. Rogat novum militem impartiri virtute Davidis contra Goliath, & Judæ Machabæi contra feritatem Gentium: Etiam solemnem armorum benedictio habet: *Concede famulo tuo, hæc arma gestare cupienti, ut ad munitionem ac defensionem sanctæ Matris Ecclesiæ, pupillarum, ac viduarum, ipsis liberè ac victoriosè utatur. Et dum benedictum eonem militi porrigit, Episcopus dicitur: Accipe ensem, & utaris eo ad**

Christi Lupi Opera Tom. XI.

defensionem tuam, ac sanctæ Dei Ecclesiæ, & ad confusionem inimicorum Crucis Christi, ac fidei Christianæ. Et vexillum benedictio dicit ad Dominum Deum: *Hoc vexillum cælesti benedictione sanctificata, ut contra adversarias & rebelles nationes sit validum, sique inimicis Christiani populi terribile, atque in te confidentibus solidamentum, & certa fiducia victoria. Et ipsum porrigens Episcopus dicit ad militem: Sit inimicis populi Christiani terribile. Quæ omnia altè clamant sola, licet reliqua omnia forsitan non damnentur, pro Catholica fide assumpta bella probari ac benedicti à Romana Ecclesia. Desumpta hæc sunt ex antiquo istius Ecclesiæ Ordine, quo olim usa fuit omnis etiam Gallicana Ecclesia.*

Iterum repeto hæc omnia esse intelligenda de bello offensivo. Etenim Christiani adversum quoscumque, licet Catholicos, iniquos invasores possunt, imò debent arma sumere, ac patriam Regionem defendere. Ista mors est non dumtaxat gloriosa, sed & pia. Insigniter hoc in oratione, qua suos ac Regis Stephani subditos ad generosè contra invasores Scotos in Standardico bello pugnandum fuit exhortatus, demonstravit Venerabilis Turstinus Archiepiscopus Eboracensis. Audiamus rem à Venerabili Richardo, Hagustaldensis Cœnobii Priore, in libro de Gestis Stephani Regis ac bello Standardico. Affirmat Anglorum paucos fuisse armis instructos, plures de prodicione suspectos, & Regem alibi occupatum; ideoque omnem spem fuisse in Turstino Archiepiscopo magistri probitatis & constantiæ viro, atque prosequitur: *Turstinus, cum esset Pastor animarum illorum, non more mercenarii, infestante lupo de fuga sibi præsidium sperabat, sed potius super gregis sui dispersione ac pernicie, atque patriæ suæ destructione, gravissimo compassionis vulnere sauciatus, omni studio & conatu tantis malis remedium querebat. Unde & divina auctoritate, quæ ei commissa fuerat; & ex Regia potestate, quæ illi tunc in hoc negotio tradita erat, & de illorum fidelitate ac probitate illos fideliter admonuit, ne à pessima barbarie perignaviam se omnes una die prosterni siverent, sed potius cuncti pariter cum suis per veram penitentiam Deo reconciliati, & ad eum toto corde conversi, cuius iram se promeruisse tot ac tanta mala testabantur, fiducialiter ac viriliter pro tanta necessitate agerent. Quod si devotè facerent, de misericordia Dei præsumens, eos victores fore prænuntiabat. Namque illa pessima gens potius Deo & sanctæ Ecclesiæ, quàm ipsis, quantum poterat, adversabatur: & ideo injustam, imò sceleratam pugnandi causam habebat. Ipsorum verò causa erat justa ac piissima. Quippè pro sanctæ Ecclesiæ & suæ patriæ defensione se periculo abiciebant. Et si forè Deo placuisse aliquorum illorum occasu hoc discrimen non posse peragi, tali intentione pugnantibus non mors formidanda, sed potius optanda erat. Promisit etiam eis, quod suæ Diocesis Presbyteros singulos cum Crucibus & Parochianis suis pariter cum illis in bellum procedere cogitabat. Et post quædam Richardus prosequitur: *Post modicum uniusquisque cum suis munitis & bellicis armis instructus iterum Eboracum conveniunt. Itaque post acceptam**

K

privæ

privatam penitentiam, illis pariter & omni populo Archi-Præsul triquam cum elemosynis inuixit jejuniis, ac deinde absolutionem ac benedictionem Dei & suam eis solemniter tribuit: & quamvis præ nimia infirmitatis & ætatis debilitate, ubi necesse erat, in lecto gestaretur gestatorio, ipse tamen ad animos eorum accendendos, in prælium cum illis ire voluit. At ipsum remanere fecerunt, obsecrantes, ut in orationibus & elemosynis, vigiliis & jejuniis, & ceteris quæ ad Deum pertinet, pro eis intercedere satageret; ipsi vero pro Ecclesia Dei, & illo qui ejus minister erat, prout ipse eos adjuvare dignaretur, & sicut illorum oratio exigebat, libenter contra hostes pugnarent. Tunc crucem suam, & sancti Petri vexillum, & suos homines tradidit eis. Quin & Standardo, seu militari vexillo imponi iussit Sacrosanctam Eucharistiam, atque ita ipsum Christum Dominum nostrum esse ducem istius belli. Etenim illi, qui Christianos injusto bello vexant, non solis fortunæ bonis, sed etiam Ecclesiæ ac ipsi Divinæ Majestati inferunt summam injuriam. Eandem rem in singulari libro describit Venerabilis Ethelredus Abbas Ric-vallenfis, & de Anglis jam pugnaturis adjungit: Interea Radulphus Orcadesis Episcopus, quem eò miserat Archi-Episcopus Turstinus, stans in eminentiori loco, cum populo præliandi necessitatem in peccatorum remissionem indicasset, rudentes pectora, erectis manibus divinum auxilium precabantur. Factaque super eos absolutione Episcopus benedictionem solemniter voce adjecit, cunctis alta voce respondentibus: Amen. Hujusmodi armis oportet iniquos invasores repellere, ac defendere patriam.

CAPUT V.

Qua potestate, & quo modo debeat indici bellum?

Agimus non de privato, sed de generali bello. Quod nemo, nisi qui supremam in terris potestatem obtinet, possit ipsum indicare, est constans & manifesta omnium doctrina. Hac de re scribit sanctus Augustinus in quæstionibus super librum Josue: Homo justus nihil ita præcipue cogitare debet in his rebus, nisi ut justum bellum suscipiat, cui bellare fas est. Non enim omnibus fas est. Et in libris contra Faustum Manicheum: Sive Deo, sive legitima aliqua imperio jubente gerenda bella suscipiuntur à bonis. At verò legitimum ad hæc imperium non est nisi supremum. Proinde Comites, Duces, ipsique etiam Reges. Imperatorem aut Regem habentes sibi superiorem, uti nequeunt ista violentia. Debent sui Superioris stare judicio, & per ipsum suas quæstiones terminare. Hinc apud primam Titi Livii Decadem Quintius Cincinnatus Consul concionatur: Qui ante Latinos, ne pro se quidem ipsi, cum in sinibus hostem haberent, attingere arma possi sumus, nunc nisi Latini sua sponte arma sumpserint, capti & deleti eramus. Nempè Latini erant Romanorum clientes, ideoque sine ipsis nec defensivum poterant bellum incipere. Quin imò & Supremi Principes istam potestatem non habent in suo arbitrio. Etenim idem Scriptor adjungit de Tarquinii Superbi, ultimi Romanorum Regis, violentia ac tyrannide: Hic Regum primus tradit

Lib. I.
cap. 49.

sum à prioribus morem de omnibus Senatuum consulendi solvit. Domesticis consiliis Rempublicam administravit: Bellum, pacem, fœdera, societates per se ipse, cum quibus voluit, injussu populi ac Senatus fecit, diremitque. Proinde Romanorum Rex sine Senatus ac populi consensu nequibat bellum indicere. Hinc ejectione Tarquinio avitam sibi potestatem illi statim repararunt. Hinc idem Scriptor pergit in quinta Decade; Prætor novo, maloque exemplo rem ingressus erat, quod ante non consulto Senatu, non Consulibus certioribus factis, de sua unius sententia rogationem ferret, vellent jubere Rhodiis bellum indici, cum antea semper prius Senatus de bello consultus esset, deinde latum ad populum. Et Curius Manlius Consul quod contra Senatus ac populi consensum intulisset Galatis bellum, victor summus Romæ est passus difficultates, & agrè se potuit expurgare. Idem Decad. 4. Livius edisserit rei seriem. Plura sunt istiusmodi exempla. Et sanè bellum est totius populi gravissima ac periculotissima concussio, ideoque sine Primatum assensu non debeat inchoari.

Reges præsertim audire debent suos Episcopos. Hæc est antiqua Francorum Regum pietas ac disciplina, laudata per sanctum Gregorium Episcopum Turoensem: Cum contentio inter Guntramnum & Sigebertum Reges verteretur, Guntramnus Rex apud Parisios omnes Episcopos Regni sui congregat, ut inter utrosque quid veritas haberet, edicerent. Sed ut bellum civile in majori pernicitate cresceret, eos audire, peccatis facientibus, distulerunt. Nota voces: Peccatis facientibus. Edicunt istum Episcoporum neglectum fuisse pœnalem iniquarum mentium cœcitatem. Quæ forma etiam mansit apud Reges Carolini stemmatis. Quis ignoret horrenda bella, quæ tres Ludovici Pii Imperatoris successores ac filii, Lotharius, Ludovicus, & Carolus, de paterni testamenti inæqualitate litigantes, crudelissimè gesserunt? De ipsis tamen in secundo libro scribit Nithardus: Cum alteruter, quæ, quantave, & qualia passi à fratre fuerant, referre desissent, universi visum unanimiter, parique consensu, tam ex Sacrosancta Ordine Episcoporum, quam & Laicorum viros nobiles, prædixites, benevolos deligunt, per quos, quæ Pater inter illos statuerat, & quæ post obitum patris ab illo passi sint, mandant. Insuper obsecrant, ut memor sit Dei Omnipotentis, & concedat pacem fratribus suis, universæque Ecclesiæ Dei: cederet cuique, quod Patris fratrumque consensu jusse debebatur. Insuper etiam ut justis precibus acquiesceret, offerunt illi quidquid absque equis & armis in universo exercitu habere videbantur. Et si his monitis ac obsecrationibus acquiescere vellet, placere; sin aliter, aiebant se divino ex munere suffragium absque dubia sperare posse, si omne quod justum est vellent, & hoc fratri offerre humiliter studerent, quæ quoniam merito rata videbantur, protinus expleta sunt. Hæc fuerunt consilia & acta Ludovici & Caroli adversus seniores Lotharium. Qui quia sprevis hæc omnes novimus rei exitum.

Episcopalem circa hæc protestationem insigniter exponit Joannes VIII. Pontifex in litteris ad Episcopos Germaniæ. Præfatus Ludovicus Germa-

Lib. 5.
cap. 21.

Decad. 4.
lib. 8. cap. 45. 46.

Lib. 4.
cap. 42.

E. P. 3.

Germaniæ Rex præfati Caroli, fratris sui ac Imperatoris, invadebat regnum, aur certe disponebat invadere. Hinc ejus Episcopos laudatus Pontifex arguit ut canes mutos, eis in memoriam revocat Ezechielis Prophetæ verbum, Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut stareis in prælio in die Domini, atque prosequitur: Ex adverso quippè ascendere est pro defensione gregis libera voce hujusmodi Potestatibus contraire. Et in die Domini in prælio stare, est pravus decertantibus ex justitia amore resistere. Quod rursus per eundem Prophetam deterret iniquens: Si non annuntiaveris, ris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram: Quid ad hæc dicemus, Fratres? forsitan ideo Vos excusabiles creditis, quia Regem non arguendum dicitis, sed movendum. Aut persecutionem quamlibet præcavistis, aut mortem, quæ omnibus ultima pœna est, timuistis. Sed Redemptor noster in Evangelio nos hortatus est, dicens: Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Verum quia nihil horum, quia nec inferendum ab aliquo fuerat, timuistis, restat procul dubio, quia non solium secundum prohibitionem Apostolicæ Sedis compariotas vestros ab invasione Regni alterius sacerdotiliter non vetuistis, imò cupiditati eorum vestri favoris convenientiam sociantes, quasi pulvillos sub cubito eorum manuum consulistis. Quasi enim pulvillo cubitus, vel cervicalibus caput jacens excipitur, dum correctionis duritia peccanti subtrahitur, eoque mollities favoris adhibetur, ut in errore mollior jacet, quem nulla contradictionis auctoritas pulsat. Sed hæc Reclares, qui semet-ipsos diligunt, his procul dubio, juxta quod beatus Prædecessor noster Gregorius meminit, exhibent, à quibus se minus posse studio temporalis gloriæ timent. Affirmat plura. Primò, quod ad Episcopale officium omnino spectet Reges suos ab iniquis bellis, non dumtaxat monendo, sed insuper arguendo ac minando deterrere. Secundò, quod ab hoc officio per nullum prætextum excusentur. Tertiò, quod Regibus, iniqua bella parantibus aut gerentibus, adulari sit manifestum iniquitatis fomentum, atque in Episcopo horrendum crimen. Hæc omnia Pontifex pluribus confirmat.

Ex eadem regula adversus eundem Ludovicum, Pontigonensium, cui Apostolica Joannis VIII. Legatio aderat, Synodo supplicavit Remensis Ecclesiæ. Non solius Ecclesiæ, sed etiam Reipublicæ majores causas affirmat ex Innocentio I. ad sanctum Victoricum Rothomagensis Episcopum Rescripto spectare ad Romanam Ecclesiam, ideoque pergit ad ejus Legatos, ac item ad Imperatorem Carolum: Quia Imperialem Excellentiam vestram Synodo præesse, & Vicarios Sedis Apostolicæ pressò nobis adesse gaudeamus, calamitates & miseras Ecclesiæ nostræ, ac filiorum nostrorum, quas hoc anno à Ludovico Rege, itemque Ludovico filio ejus, & complicibus eorum, cades videlicet, & homicidia, adulteria, fornicationes, rapinas, sacrilegia, & cetera flagitia, quæ nullus enumerare potest, Ecclesiæ nostræ perpessa est, vestra Serenitati innotescimus; obsecrantes ut pro Dei Omnipotentis amore, & pro ingenua vobis benignitate, ac pro ministerio imposto, nobis & Ecclesiæ nostræ, & filijs nostris, secundum promissam omnibus vobis sapientiam, consulatis pariter & succurratis, ne de cætero talia ac tantamala Ecclesiæ nostræ ac Regnum patiat, qualia hæcenus passum est. Rogant Imperatorem, ut cum suis Episcopis, Apostolicis præsertim Legatis, dignetur hoc bellum terminare. Et ceterè horrenda, bellis consueta, facinora & flagitia impedire ac punire spectat omnino ad Episcopos, ideoque Reges in istiusmodi negotiis obligantur non minùs hos audire, quam suos Proceres.

Eximie hæc servavit Rex Ludovicus Transmarinus. Ab Hugone Comite, quem sibi subditum justissimè poterat armis compellere, vexatus, Engelheimensi Synodo & Apostolicis ibidem Legatis porrexit has preces: Dehinc sessionis suæ loco se subrigens inclytus Rex Ludovicus, ad præsentiam Serenissimi Regis Ottonis, primi Imperatoris, totiusque sanctissimi Concilii unanimitatem, satis lacrymosi conquesus protulit querimoniam. Videlicet quod Regia privaretur potestate à quodam Principe Hugone nominato, quondamque sibi subjecto, cujus anxietati & multimoda reclamacioni condolentes in unitate Spiritus coadunati sanctissimi Patres, ejusmodi super hæc sententiam protulere. Nullus deinceps Regiam Potestatem presumat populari, seu aliquam perfringere maclulam sibi fallaciter exhibere. Decrevimus enim, Tolosani Concilii judicium exequendo, Hugonem Regis Ludovici regni invasorem & raptorem excommunicationis gladio feriendum, nisi forte tempore statuto ad Synodale Concilium veniat, & à tam nefaria protervitate satisfaciendo resistat. Quod bellum possit esse justius, quam domare perduelles, & publicam pacem per sumpta adversum illos arma reparare? Et tam Ludovicus Rex Hugonem per Episcopos prius emolliri voluit, & spiritali gladio invadi, quam ad bellum prosilire. Etenim bellum paucissimos noxios, innumeros innocentes adigit in extremas calamitates, atque ita ad boni Principis officium spectat nonnisi post alia omnia tentata compelli ad istam terribilem medicinam. Non Populus propter Regem, sed Rex est propter Populum: hinc ille in inchoando bello potius hujus quam sua debet jura ac injurias attendere. Nec enim exercitum producere, est procedere ad venationem.

Inita sine suo judicio bella, licet justa, Gallicani Episcopi olim durè castigarunt. Quòd in initum inter tres Ludovici Pii successores ac filios bellum damnaverint, & omnia in Fontinaco prælio patrata utrimque homicidia ad solemnem penitentiam coegerint, discere potes ex litteris Rabani Mauri Archi-Episcopi Moguntini ad Heribaldum Episcopum Antiodorensis. Carolus Simplex erat manifestè legitimus Francorum Rex. Ipsum verò degradarunt Proceres, ac ejus in Thronum intruserunt Ducem Robertum. Et hunc Herivæus Remensis Archi-Episcopus solemniter coronavit. Verum divina benedictio non adfuit. Etenim Herivæus tertio post die extinctus, Robertus intra annum est occisus in prælio. Carolus sine Episcopali judicio bellum

coeperat, & paganos Nortmannos denuo vocaverat in auxilium. Hinc factum est quod refert antiquus Codex, extans in Remensi Monasterio sancti Remigii: Anno Dominicæ Incarnationis nonagesimo vigesimo tertio, Episcopatus autem Domini Sculphi secundo, convenientes sancti Patres Sculphus scilicet Remorum Archi-Episcopus, Abba Suesionis Urbis Episcopus, Adelelmus Laudunensis, Stephanus Cameracensis, item Adelelmus Sylvanectensis, Airardus tunc inibi ordinatus Noviomagenensis, cum cæterorum ejusdem Remensis Dioceseos Episcoporum Legatis decreverunt hanc pœnitentiam his, qui bello Suesione inter Robertum & Carolum acia interfuerant, injungendam. Pœnitentia exprimitur: Satis dura. Imponitur utriusque partis militibus. Et quidem Sculphus, non minus quam Herivæus, favebat Roberto. Etenim ejus fororem Emmam, quæ fratris Regnum devolvit in maritum Rudolphum, postmodò solemniter coronavit. Nec dubitandum, quin & Carolus inter Episcopos habuerit suos fautores. Verùm Episcopi tunc sine suo judicio nolebant bellis infestari Christianum populum, ideoque aliter inchoata bella durè flagelabant.

Hanc reverentiam Francorum olim Reges singulariter detulerunt Sedi Apostolicæ. Salomon Britonum Dux, Majores suos imitatus, vexabat non solummodò Turonensem Metropolitim, sed & rebellat Gallix Regibus, negans consuetos census, aliaque id genus, ex quibus hodiè consuevit prorumpi ad arma. Verum longè aliter egit Francorum Rex Carolus Calvus. Suas querimonias deposuit apud tertiam Suesionensem Synodum, hæc ad Nicolaum I. Pontificem legavit Sanctum Arcandum Namnetensem Episcopum cum litteris habentibus & hunc articulum: *Interea, ut more Prædecessorum suorum Antiquissimum fidem filio vestro, Domino & Seniori Carolo, in cunctis obtemperet, eique omni humilitate debita colla submittat, annuosque census persolvat, quia idem vester specialis filius avorsus, quæsecus Nortmannorum, aliorumve agitur incommodo, vestris suasionibus, & ut expedit redargutionibus, quæsumus, decernite. Quis contra hortamenta salubria Præcellentia vestra demum adspirare nititur, gladio sancti Apostolatus vestri se percillendum debito cognoscat libramine.* Salomonem, quod sibi esset contumax, Synodus supplicavit, prius moneri à Domino Papa, & non obedientem excommunicari, quòd tunc adversus eum procedant, uti adversus ethnicum & publicanum. Erant tunc certi de victoria. Etenim similes justitiæ & Christianæ disciplinæ contemptores divina justitia passim facit imbelles ac enerves. Hanc esse unam ex effectibus excommunicationis pluribus demonstravi in Scholiis ad Acta Sancti Gregorii VII. Et hinc Dux Salomon Apostolicis mandatis omnino obedivit. Ita habes apud Annales Francorum Bertinianos.

Defuncto Lothario Lotharingæ Rege, quòd improlis esset, orta est de successione quæstio inter fratrem ejus Ludovicum II. Imperatorem, & patrum Carolum Calvum, Francorum Regem. Ludovicus erat clarus. Ipsum A. d. 911.

Ep. 41.
nus II. Pontifex exponit in litteris ad Hincmarum Archi-Episcopum Remensem: *Quis melius Te novit, quòd filii quondam Ludovici Imperatoris, in unum convenientes, regnum inter se diviserint, jureque-jurando sibi invicem promiserunt, ut nullus eorum regnum alterius fratris sibi usurparet, aut omnino pervaderet. Laudat inita & jurata pacta post prælium apud Fontianicum Burgundix. Verùm Hincmarus ad hæc rescriptit: Reverentia vestra debita humilitate respondebo, quoniam etsi ita esse, ut scribitis, scirem, cum ipse Rex Carolus ita esse non confiteatur, nec vel legali vel regulari judicio indè convictus appareat, multis attestantibus fateatur hanc Regni partem sibi à Patre Ludovico Augusto, consensu tam Episcoporum, quàm cæterorum Procerum totius Imperii traditam, & à fratre Lothario Sacramento publicè confirmatam, &c. Accessit & alia ratio. Gentiles ac Barbari Nortmanni tunc vastabant omnem Galliam: & Imperator Ludovicus ditrahebatur bello contra Sarracenos. Hinc Lothari ingi, quò Nortmannos evaderent, maluerunt vicinum Carolum, quàm dictantem Ludovicum, atque ita illum sibi elegerunt in Regem. Certè Carolus ita affirmabat. Quidquid fuerit, ex istis rationibus invasit Lotharingiam, & armis subegit. Hinc ad ipsum scripsit Adrianus Pontifex: *Quod si cunctis Pastoribus Domini gregis Dominus pro desidia, vè, generaliter dicit, tantò magis nos illam sententiam formidare debemus, quantò præ omnibus, & pro omnibus non solum honoris, sed etiam oneris in humeris nostris pondera quoque gestamus. An non pro te, Rex, rationem coram Domino ponere compellemur, si, ut illud interim sileamus, quò Missor Apostolica Sedis more Regali recipere contempsisti, factum tuum non reprehendimus, & spiritali zelo redarguere desistimus, quando contra Divinam, sanctorumque Patrum auctoritatem, atque contra propria fidei sponsonem, qua jurejurando pollicitus es, ne aliena, & præcipuè fratrum tuorum, Regna concupisceres aut invaderes, regnum quondam Lotharii Imperatoris, quò spiritali filio nostro, Domino Ludovico Augusto, filio ejus, juxta divinas & humanas leges debetur, præsumpsisti invadere, & in reatum perjurii incidere non formidasti. Numquid a mente excidit, quòd vestra vestrorumque juramenta Sedi Apostolicæ destinata discussimus, roboravimus, & in archivo nostro hodie illa recondita retinemus? Quòd si nec ista tibi sufficiunt, nunc ad majoris reprehensionis tue cumulum tuis te specialibus sententiis convenimus, & ut ad cor redeas, ex oris tui professionibus incitamus. Quando igitur Ludovici, fratris tui filii, viribus superatus regnum perdidisti, numquid non epistolam, quam habemus præ manibus, Sedi Apostolicæ direxisti? in qua, inter cætera, confessus fuisti dicens: Cum fratribus nostris post Fontianicum bellum in unum convenimus, & inter nos, divisione Regnorum facta, pacem fecimus, & jurejurando juravimus, quòd nemo nostrum Regni alterius metas invaderet. Nunc autem regno meo, spreto juramentis, invaso atque sublato misereatur vester Apostolatus, & ne nomen Christi blasphemetur in gentibus, sine vindicant facinus non relinquatur. Ecce qualiter aliena concupiscere**

discere tibi minimè convenit. Ecce tibi offensum est, quòd juramenta publice facta contempta sint. Postremo ad fortiores tue reprehensionis indicium aliquantisper monstratum est, quòd & te impunitum dimittere non debeamus. Qui quòd alii facere precabaris, nunc in simili opere tibi facere justo Nos oportet judicio, & te de tuis actibus increpare. Præcipuè, cum apertius demonstraris, quòd labiis tantum, & non corde devotum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ te iactitatis esse filium.

Pontifex hæc amplificat, & tandem concludit: *His succinctè prolatis, quoniam sicut omnium pondera in humeris nostris gestamus, ita omnium actus prævidere debemus, ne pro humanis favoribus nos hæc dicere quis existimet, si forte acciderit, ut Principes nostri, quibus à te pervasum regnum jure debetur, sibi illatas injurias non vindicant, nos usque ad veram emendationem, quia omnes salvare volumus, perjuria illa, atque invasionum tyrannides impunita nullo modo dimitteremus, quia non ambitione regni, sed justitia commovemur, & non terrarum spacia quærimus, sed ex debito vitii ac pravitate quibuscumque resistere vigilamus. Igitur ut interim perpaucis Gloriam vestram conveniamus, monemus, & auctoritate Apostolica, quibus possumus modis spiritaliter suademus, paternoque affectu præcipimus, ut jam tertio monitus ab invasione Regni spiritualis filii nostri Christianissimi Principis te penitus subtrahas & compefcat, aliena non concupiscas, & quòd tibi non vis fieri, illi non facias. Noli justis tuis, competentibusque tibi rebus injustè captas tyrannicè sociare, ne & justè possessas amittas, & injustè pervasas justò Dei judicio te amisse pœniteat. Nos etenim, quoniam salvum te consistere cupimus, & ut anime corporisque felici successu polleas anbelamus, nisi saltem nunc nostris, aliisque salubribus parueris monitis, ut & prius inobediens nostræ spiritali censuræ confiteris, nullo pacto, nulloque prætervitemus ingenio, quo minus, Deo juvante, nosmet ipsi partes illas petamus, & quòd nostri est ministerii penitus peragamus. Quid verò Pontifex in Lotharingiam adventus facere disponeret, exponit in litteris ad Ludovicum Francorum in Germania Regem, Caroli Calvi fratrem: *Si Carolus Rex ab invasione illa cessaverit, & suæ tyrannidi cessarit, ecce bene: sin autem, scitote quia per nos illuc iter veniendi accelerabimus, & velut in contemptorem Dei & Apostolicarum monitionum, ultionem debitam inferemus, ne nobis imputetur, si ille impunitus remanserit, & si se à pravis actibus, perjuris scilicet & concupiscentiis, aliisque nefandis sceleribus non correxerit, venturus Juxta eum de manibus nostris requirat, & pro desidia merito reprehendat.**

Pontifex docet varia. Primò, quòd Apostolica Sedes habeat non solummodò universalis honoris, sed etiam oneris Primatum: ideoque obligetur bella & inchoanda impedire, & inchoata succidere. Ex variis fundamentis. Etenim ad Apostolicam Curam primo loco spectant Christiani Reges. Quòd sint non dumtaxat oves Christi, sed etiam istarum ovium Principes. Et Petrus dictum est inter cætera: *Confirmate fratres tuos.* Hinc & ejus Successor obligatur fidelem populum à facinorosis ac flagitiosis Christi Lupi Opera Tom. XI.

bellorum injuriis custodire. Et ipsorum quoque militum animas in rectas Evangelii vias cogere. Secundò, Pontifex docet, quòd injusto bello vexatus à Christiano Christianus Rex possit invocare sanctum Petrum Apostolum, ac injustum invasorem ad ejus Cathedram proclamare. Ita in præfenti casu fecit Imperator Ludovicus. Et ipse non ita pridem fecerat Carolus Calvus. Etenim olim cum fratre Ludovico contra fratrem Lotharium, & nuperrimè adversus Ludovicum nepotem invocavit non solos utriusque regni Episcopos, sed insuper sanctum Petrum. Et laudatus Imperator, licet contra Sarracenos in Italia distentus, omnino potnerat suam tueri Lotharingiam; at Patrum, antequam Christianum populum calamitatibus involveret, monendum duxit per Sedem Apostolicam, & compefendum. Et Adrianus Pontifex Carolum, nisi arma deponeret, minatus est percutere sancti Petri gladio, & infligere excommunicationem. Carolum arguit, quòd sine Papali judicio hæc injusta bella inchoasset.

Etenim quòd sine Episcopali judicio non processerit, demonstrant Papales litteræ ad Gallicanos Episcopos, præsertim ad Hincmarum Metropolitam Remensem, & intimum Caroli Consiliarium. Item hæc Hincmari pro Rege ad Pontificem apologetica verba: *Et computant, utique hujus regni Proceres, quanta iste, Rex Carolus, ab Episcopis & populo Lotharingæ in regnum, quòd Lotharius habuit, invitatus exordinata ordinaverit, & dicunt secularum Scripturam dicere, quia omne regnum sæculi hujus bellis quaeritur, victoris propagatur, non Apostolici vel Episcoporum excommunicationibus obtinetur.* Hincmarus affirmat præfatum duo. Primò, quòd Carolus Rex ad hanc expeditionem non sola Episcoporum consilia expetierit, sed insuper accepit invitationem. Secundò docet Regnum jura esse in armis ac victoriis, ideoque nullum hic esse locum Episcopalibus, aut etiam Papalibus excommunicationibus. Compendio affirmat Regum ac bellorum negotia nec ad Episcopos spectare, nec ad Papam. Est insigne principium: *minimè Christianum.* Adversus ipsum dixit sanctus Augustinus: *Tolle justitiam, quid sunt regna, nisi magna latrocinia?* Hinc Metropolitam Hincmarus istud principium non asseruit, sed scripsit adferri à Proceribus Francorum. Plura sunt exempla Christianorum Principum, qui sine Episcopali, imò & sine Papali judicio non præsumperunt in bella prorumpere. Et certè Christianus populus non minus ad Episcopos, quàm ad Reges spectat: & ad nullum strictiori jure, quàm ad summum Pontificem.

Est antiquissima Regum pietas & lex, induta per ipsum Magnum Constantinum. Etenim de ipso in Perlas moturo scribit in ejus vita Eusebius Episcopus Cæsariensis: *Constantinus, Lib. 4. cum id plenè secum statuisset, militares Ordines educavit, & de expeditione cum Episcopis, quos secum habebat, communicabat, existimans oportere ex his aliquos, ad pietatis officia maximè idoneos, perpetuò sibi adesse.* Et de Homeritarum Rege, coram quo gloriosè disputat cum Herbaso Judzo,

Judæo, scribit sanctus Gregentius Archi-Episcopus Tephrensis: *Rex consilia de pace & bello, & de quacumque re alia, primum per sanctum Gregentium Dominum interrogans capiebat, mandata sibi promptè & alacriter exequabatur, neque unquam aberrabat ab officio, ut potè qui à Deo imperata aggrediretur.* Disputatio ista est quidem facta per sanctum Gregentium, videtur tamen conscripta per alium. Plures hoc fudent rationes.

Secundam belli rectè indicendi conditionem exponit in tertia Decade Titus Livius, agens de Romanorum ac Carthagenensibus Legato, & illius ad horum Senatuum Oratione: *Romanus, sine ex toga facto, Hic, inquit, vobis bellum portamus aut pacem. Utrum placet sumite. Sub hanc vocem haud minus ferociter, daret urrum vellet, succlamatum est. Et cum iterum sine effusa bellum dare dixisset, accipere se omnes responderunt, & quibus acciperent animis, eisdem se gesturos. Ambo erant gentiles: animalia gloria. Certè & Legatus & Senatus debuerant pacem eligere. Ita omnino mandat Lex Christiana. Hinc in litteris ad Comitem Darium sanctus Augustinus post prædicatam militaris fortitudinis gloriam adjungit: *Majoris gloriæ est ipsa bella verbo occidere, quam homines ferro, & acquirere vel obtinere pacem pace, non bello. Nam & hi qui pugnant, si boni sint, procul dubio pacem, sed tamen per sanguinem quarunt.* Et in litteris ad Comitem Bonifacium: *Pacem habere debet voluntas, bellum necessitas, ut liberet Deus à necessitate, & conservet in pace.* Affirmat ante belli indicationem esse ad pacem tentanda omnia, & citrà extremam necessitatem non posse in ipsam prorumpi.*

Ep. 263.

Lib. 6. cap. 19.

Ex hac regula scribit in Francorum historia sanctus Gregorius Episcopus Turonensis: *Apud pontem Urbiensem civitatis Parisiæ Chilpericus Rex custodes posuerat, ut insidiatores de regno fratris sui, ne nocerent aliquid, arcerentur. Quo Asclepius ex Duce præcognito nocte irruens interfecit omnes, pagumque ponti proximum graviter depopulatus est. Cumque hæc Regi Chilperico nuntiata fuissent, mittit nuntios Comitibus, Ducibusque, & reliquis Agentibus, ut collecto exercitu in regnum Germani sui irruerent. Sed prohibitus est consilio bonorum, ne faceret, dicentium sibi: illi perveris egerunt. Tu verò sapienter age. Mitte fratri tuo nuntios, & si injuriam tuam emendare voluerit, nihil mali quæras; si verò noluerit, tradabis deinceps quid sequaris. Et sic ratione accepta, prohibito exercitu, legationem fratri dirigit. Sed ille cuncta emendans, fratris quæsit integre charitatem. Eandem regulam secutus est Rex Clotarius Primus. Etenim suis Ducibus in Saxones, injuriarum satisfactionem offerentes, movere volentibus reposuit: *Benè loquantur hi homines, non incedamus super eos, ne fortè peccemus in Deum.* Et iterum: *Desistite, quæso, desistite ab hac intentione. Verbum enim directum, hoc est, justum, non habemus. Nolite ad bellum ire, quo disperdamini. Tamen sed ire volueritis spontanea voluntate, ego non sequor.* Ita refert idem Gregorius; & adjungit Francos tunc fuisse miserimè cæcos, compulsosque ad postulationem pacis. Rex lætus ante omnia debet satisfactio-*

Lib. 4. cap. 14.

nem petere, & ipsa oblata esse contentus. Injuriam enim reparatio est unicus finis belli. Hinc & sanctus Nicolaus primus Pontifex ad Neophytos ac bellicosissimos Bulgaros scripsit bella esse diaboli inventum, ideoque ab illis, nisi cogat necessitas, esse penitus abstinendum.

Tertia rectè indicendi belli conditio sunt Fæciales, quos Titus Livius scribit institutos ab Anco Martio, Rege Romanorum. Exindè justitia vetuit quemquam ex improvise aggredi: Primò debuit solemniter moneri per Fæciales. Cujus conditionis Christiani Principes semper fuerunt observantissimi. Hinc de Richardo, Comite Pictaviensi, Henrici II. Anglorum Regis filio, & Ludovico VII. Francorum Rege, scribit Radolphus de Diceto, Decanus Londinensis: *Rex Francorum tulit indignè, quod Comes Pictavorum Richardus regnum suum hostiliter impugnaverat, eo non diffidato, nec certiorato. Hinc & ipse leges belli infregit. Et de Ottocaro, Bohemorum Rege, adversus Rudolphum Imperatorem insurgente, scribit Australis historia: *1278. Rex Bohemæ, collecto exercitu magno, cum marchinis & diversis instrumentis, & armis bellicis, manu valida Austriam ingreditur, quamvis quod dictu nefas est, numquam litteras diffidentie Regi Romanorum præmississet. Addit fuisse punitum Divinitus, ac à modico Rudolphi milite turpiter superatum. Quæ Lex Regem obligat etiam respectu suorum feudaliū Procurementum. Etenim post extinctum in Avenionensi oblidione Ludovicum VIII. Regem, Proceres Francorum postularunt reparari varia, inter quæ fuit & hic articulus: *Nec aliquis bello præveniat, nisi prius demutietur per annum, & præmuniatur.* Ita habes apud Matthæum Parisiensem. Nec dumtaxat ad se munendum datur istud tempus, sed etiam ad deliberandum de justitia belli, ad cogitandum de mutua satisfactione & pace.**

An. 1188.

Anno 1278.

CAPUT VI.

De intentione requisita ad justè bellandum.

Intentio nequit esse recta, nisi dirigatur per rectam rationem. Hinc ante omnia videndum est, qualis noticia requiratur de belli justitia. Ipsam exponit in libris contra Faustum Manichæum sanctus Augustinus: *Interest quibus causis, quibusque Auctoribus homines gerenda bella suscipiant: Ordo tamen ille naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, ut suscipienda belli auctoritas atque consilium penes Principem sit, exequendi autem jussa bellica ministerium milites debeant paci salutique communi. Bellum autem, quod gerendum Deo auctore suscipitur, rectè suscipi, dubitari fas non est, vel ad terrendam, vel ad obterendam, vel ad subjugandam mortalium superbiam, quando ne illud quidem, quod humana cupiditate geritur, non solum incorruptibilis Deo, sed nec Sanctis ejus obesse aliquid potest, quibus potius ad exercendam patientiam, & ad humiliandam animam, ferendamque paternam disciplinam etiam prodesse invenitur. Neque enim habet in eos quaquam ullam potestatem, nisi cui data fuerit desuper.*

Lib. 22. cap. 78.

Noa

Non est enim potestas nisi à Deo, sive jubente, sive sinente. Cum ergo vir justus, si sub Rege hominem eriam sacrilego militet, rectè possit illo jubente bellare, civica pacis ordinem servans, cui quod jubetur vel non esse contra Dei præceptum, certum est, vel utrum sit, certum non est, ita ut fortasse Regem faciat iniquitas imperandi nocentem, innocentem autem militem offendat ordo servandi; quanto magis in administratione bellorum innocentissimè diversatur, qui Deo jubente belligerat, quem malè aliquid jubere non posse, nemo, qui ei servit, ignorat.

Docemur hic multa & magna. Primò, quod ad indicendum ac gerendum bellum requiratur legitima causa, ac legitima auctoritas. Secundò, quod ista auctoritas sit solum penes solum supremum Principem. Tertio, quod prima hæc auctoritas sit penes Dominum Deum, ideoque de jussorum ab ipso bellorum justitia nullatenus sit dubitandum. Quarto, quod in istiusmodi bellis homo justus innocentissimè versetur, ideoque ipsorum gestores antiqui Patres à Manichæis sine fundamento damnentur aut arguantur. Quintò, quod Dominus Deus sceleratis gentibus mandavit inferri bellum ad earum superbiam terrendam, obterendam, aut subjugandam. Hæc est palmaris istorum bellorum utilitas. Sextò, quod etiam bella ista, quæ per injustitiam, aut certè humanam cupiditatem pravi homines gerunt, non careant suo fructu. Hominibus justis non solummodò non nocent, sed insuper prosunt. Nempè ad exercendam patientiam, humiliandam animam, & ferendam paternam disciplinam. Proindè bella istiusmodi sunt paternam Domini Dei disciplina, ideoque numquam videntur permitti nisi ob grandia multorum peccata. Omne regnum, omnis provincia, omnis civitas sunt mixta ex justis ac injustis habitatoribus: hinc idem bellum alios probat, purgat, ac perficit, alios damnat, facit sordidiores, ac evertit. In variis operatur varia, uti fornax in paleam & aurum. Et nemini nocet ultra suum meritum. Etenim sub justo Deo nemo potest esse miser, nisi mereatur. Et nemo est ultra meritum. Licet injusti bellorum gestores agant injustè omnia, in nullum tamen permittuntur attentare plura, quàm juxta illius merita. Adeò accurata est divinæ Providentiæ justitia. Nemo habet etiam malè faciendi potestatem, nisi à bono Deo. Licet non omnis voluntas, ab ipso tamen est omnis potestas. Et hanc non dat extra limites nostrorum meritum. Quam certissimam ac manifestissimam Sancti Augustini doctrinam quisquis intelligit, habet in suis calamitatibus multam consolationem.

Septimò discimus, quod homo justus militare possit non tantum sub justo Rege, sed insuper sub injusto, imò & sub sacrilego. Verum tunc hoc liceat, opus est duabus conditionibus. Prima est, ut sit certus de justitia belli, vel certè de injustitia non sit certus. Hoc est, dummodò justitia sit illi probabilis. Quia nempè rem probabilem imperanti Principi, aut cuivis Superiori, est promptè obediendum. Aurea sunt sancti Bernardi verba in libro de Præcepto

ac dispensatione: *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod tamen non sit certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quàm si præcipiat Deus. Quod ipsum sanctus Bernardus firmat, ac latius exponit in litteris ad Adam Monachum. Consonat in commentario ad octavum caput primi libri Regum magnus Gregorius: *Vera obedientia nec Præpositorum intentionem discit, nec præcepta discernit, quia qui omne vitæ suæ iudicium Majori subdidit, in hoc solo gaudet, si quod sibi præcipitur, operetur. Nescit enim judicare, quisquis perfectè didicerit obedire. Quia hoc tantum bonum putat, si præceptis obediat. Est doctrina omnium Patrum. Regum ac omnium Præpositorum consilia sunt secretissima mysteria, quæ subditi penetrare non valent, nec possint curiosè rimari: hinc quidquid jussurint, nisi manifesta sit rei justè iniquitas, est promptè admittendum ac exequendum. Sanctus Augustinus adjungit magnam regulam: *Ita ut fortasse Regem faciat iniquitas imperandi nocentem, innocentem autem militem offendat ordo servandi.* Ad bellum justè indicendum nullatenus sufficit probabilis justitia: esse debet certissima. Etenim Christianus populus sine firmissimis fundamentis non possit projici in miserandas animæ & corporis calamitates. Quare Rex, dum ex probabili dumtaxat justitia bellum indicit, peccat gravissimè, & tamen miles obligatur obedire. Duo idem opus faciunt, & unicus est nocens: Altera tali militi necessaria conditio est, ut paci & saluti communi serviat, servetque ordinem civica pacis.**

Maturè notanda sunt sancti Augustini verba: *Cum ergo vir justus, si fortè sub Rege sacrilego militet, rectè possit illo jubente bellare.* Aliud est militare, aliud bellare, seu præliari. Augustinus agit de illo, qui jam adscriptus est in militiam, & obstrictus Sacramento. Proindè alia est ratio illius, qui se vult dare in militiam. Hic cogi non potest, sed spontaneè eligit, ideoque uti Rex ex probabili dumtaxat causa non potest bellum indicere, ita neque hic Sacramentum adsumere. Erit Sacramentum manifestè herodianum. Probabilis sententiæ nullus hic est locus: Etenim bellorum in humanum genus vulnera sunt tanta, ut infligi nequeant, nisi ex manifesta justitia, imò ex manifesta necessitate. Bellum indicere aut militiam assumere, non est inchoare litem, nec procedere venatum. Incuncta est juris regula: *Actore non probante absolvitur reus.* Locum habet præsertim in capitalibus judiciis. Hinc nequaquam ex probabili, sed ex sola certa ac plenè probata scientia potest quis damnari ad mortem. At verò bellum indicere, aut militiam assumere est semetipsum ad capitales, & qui quidem plurimorum hominum ac alias terribiles executiones obstringere: quare fieri non possit, nisi ex firmis ac manifestis fundamentis. Porrò quinam sint jam obstricti, & quibus modis quis astringatur militari Sacramento, suo loco exponetur. Attamen & hi, dum ad expeditionem evocantur, evocationis causam obligantur discutere. Etenim hic locum habet Apostolicus Canon: *Omnia probate, quod bonum est tenete.* Et Evangelica Lex: *Esote pru-*

Cap. 12.

Ep. 7.

Lib. 2. cap. 39.

pru-

prudentes sicut serpentes. Et si ad iniustitiæ fundum penetraverint, obligantur projicere arma, & occidi potius quam præliari. Dum causa dubia est ac probabilis, possint deponere dubia, ac obedire.

Quo imo ut milites Principis sui causam ce-
seant justam, aut certe probabilem, deponant
omnem cespitationem, non sufficit sola
belli indictio, nec sola Principis auctoritas,
sed ipse debet armorum suorum justitiam edice-
re, prædicare, pro viribus demonstrare. Ita
Mediolanum expugnaturus Imperator Frederi-
cus I. est ad suum Exercitum hæc solemniter
concionatus: *Nemo nos pro libitu nostro bella gere-
re putaverit, quorum & eventus varius est, & quæ
comitum suorum videlicet fame, siti, vigiliis, de-
nique diversis moribus horrenda & formidolosa non
ignoramus. Non ad prælium nos accendit libido do-
minandi, sed feritas rebellandi. Mediolanum est,
quod patris vos laribus excivit, quod charis libero-
rum & conjugum vos amplexibus abstraxit, quod
omnes hos labores sua irreverentia ac temeritate ca-
pitibus vestris induxit. Justam vobis belli causam
fecerunt, qui legitimo imperio rebelles inveniuntur.
Suscipietis itaque bella ipsa non cupiditate vel crude-
litate, sed pacis studio, ut malorum audacia coer-
ceatur, & boni discipline sue debitum fructum in-
veniant. Ministri ergo justitiæ suffragium vestrum
justè posulamur, ut temeritas adversariorum careat
effectu, & Imperii status ad nostra deducens tempo-
ra nostro ministerio debitum sortiat honorem. Ita
habes apud Radevicum Presbyterum Friūgen-
sis Ecclesiæ. Causam suam ita declaranti ac ad-
seferanti Principi oportet credi à subditis, &
obediri. Aliter indicta bella sunt obnoxia justis
suspicionibus, ac sancti Augustini assertio for-
san in ipsis non habet locum. Videtur mihi
non habere.*

De Christiani militis intentione jam nobis di-
xit idem Augustinus: *Ut paci & salutem communi
serviat, servetque ordinem civicae pacis.* Et in lit-
teris ad Comitem Bonifacium scribit: *Christia-
nus miles quæ sola intentione debet agere, ut defensæ
ab infestationibus Barbarorum Ecclesiæ quietam &
tranquillam vitam agant. Et in hoc mundo nihil
querere, nisi ea quæ necessaria sunt huic vite sus-
tentandæ. Et infra: Deum diligas, non diligas
mundum, in ipsis bellis fidem teneas, pacem que-
ras, ex mundi bonis facias bona opera, & propter
mundi bona non facias opera mala. Et in alia ad
eundem Comitem epistola: *Hoc primum cogita,
quando armatis ad pugnam, quia virtus tua etiam
corporalis donum Dei est. Sic enim cogitabis de do-
no Dei non facere contra Deum. Pacem habere de-
bet voluntas, bellum necessitas: ut liberet Deus à
necessitate, & conservet in pace. Non enim pax
queritur, ut bellum excitetur, sed bellum geritur,
ut pax acquiratur. Esto ergo etiam bellando pacifi-
cus, ut eos quos expugnas, ad pacis utilitatem
vincendo perducas. Itaque hostem pugnantem neces-
sitat perimat, non voluntas. Et in litteris ad Co-
mitem Darium: *Magni quidem sunt, & habent
gloriam suam, non solum fortissimi, sed etiam,
quod veteris laudis genus est, fidelissimi bellatores,
quorum laboribus atque periculis, Dei protegentis
atque opulantis auxilio, hostis indomitus vincitur,***

*& quies Republica, pacatisque Provinciis compa-
ratur. Nam & hi qui pugnant, si boni sunt, pro-
cul dubio pacem, sed tamen per sanguinem querunt.*
Et in populari de Diversis sermone: *Volumus & Serm.
milites audire Evangelium. Venientes autem ad III. cap.
Baptismum Joannis dixerunt: & nos quid facie-
mus? Ait illis Joannes: neminem convulseritis,
nulli calumniam feceritis, sufficiat vobis stipendium
vestrum. Proinde miles, dum militare Sacra-
mentum accipit, habere debet firmam voluntate-
m, qua nihil querat quam cooperari ad impe-
trandam ac procurandam Reipublicæ pacem,
neminem concutere aut calumniari, nihil que-
rere nisi necessaria alimenta, esse contentus suis
stipendiis. Credere debet etiam bellicam forti-
tudinem esse Dei donum, ideoque se in justo
precio protegendum à Domino Deo, & robo-
randum. Omnia nostra opera, ut plenè recta
sint, ex Fide, Spe, & Charitate debent procedere:
nec enim fructus est bonus, qui de ista
radice non surgit. Proinde ista Regula locum
præsertim habet in summi momenti negotio, à
quo pendet salus animæ tuæ, tuique corporis,
item salus & quies tot tuorum proximorum.
Quæ omnia longè maximè obtinent in ipsis Re-
gibus. Hinc rebelles Mediolanenses expugna-
turus Imperator Fredericus, est concionatus ad
exercitum: *Suscipietis itaque bella ipsa non cupi-
ditate aut crudelitate, sed pacis studio, ut malo-
rum audacia coerceatur, & boni discipline sue de-
bitum fructum inveniant. Ita habes apud lauda-
tum Radevicum.**

Apud sanctum Augustinum in decimi Tomi
Appendice extat Sermo, hæc scribens: *Nonnul-
li qui militie cingulo detinentur, cum peccant gra-
viter, hæc solent à peccatis suis prima se voce excu-
sare: quod militent. Et ne benè aliquando faciant,
occupatos se malis actibus conquerunt. Perinde
quasi militie, non hominum voluntas in culpa sit,
ita quod ipsi gerunt, officii sui adscribunt. Non
enim militare delictum est, sed propter prædam mi-
litare, peccatum est. Propterea enim providentia
quædam sunt militantiibus constituta stipendia, ne
dum sumptus queritur, præda grassetur. Lucidè
docet assumptam ex prædaram amore militiam
esse grave peccatum. In litteris ad Alphium
Monachum scribit etiam sanctus Ildorus Pelu-
siotes: *Bella ferè ob alienas constantur possessiones. Et omnes
bella gerentes non sunt accusandi. At qui
vel injuria vel rapiendi causa suscipiuntur, sunt
perniciosius velut demones habendi. Et in litteris ad
Isaiam militem: Eum qui pugnis gaudet, & tu-
multibus delectatur, atque id sudet ut omnibus se
odio, quoniam ipsum nomine patriis, & commodius
quisquam appellet, quam si illum nequam ac im-
probum demonem vocet, ut qui voluntate ac animi
instituto naturam mutaverit? Quoniam igitur Chri-
stus, & hic ante tempus demones torquet, & in al-
tero ævo sempiternum ipsis ignem una cum ipsorum
patre promissit, aut tumultuariam vitam consecrari
desine, aut istud scito, te & hic flagris obnoxium
esse, & illic vindictam minimè à te vitandam.*
Lucidissimè docet omnes istos, qui non ex pro-
curandæ publicæ pacis ac reparandæ justitiæ casta
charitate, sed ex rapiendi, se de quovis vindica-
candi, aut tumultuosam seu libertinam vitam
ducen-*

ducendi cupiditate prælia aut militiam susci-
piunt, esse torquendos cum demones, imò
ipsis esse nequiores. Istiusmodi hominum con-
geries non est Christianum exercitus, sed legio
dæmoniorum. Quod ipsum notent Reges, ac ip-
sorum Consiliarii. Reges qui non ad reparandam
justitiam, sed ad captandam victoriæ & triumpho-
rum gloriam, ad dilatandum Imperium, ad dimi-
nuendas adversarii vires, aut ad similes causas in bella
profluunt, versantur in formidolosis militaris
professionis periculis. Scio castam tuendæ justitiæ
intentionem esse tantæ hominum turmæ diffi-
cilem. Ex variis principiis. Hinc supra dixi mili-
tiam esse periculosam professionem.

Quam meam assertionem amplè confirmat in
litteris ad Quintinianum sanctus Ildorus Pelu-
siotes: *Durus me rumor perturbavit, infausta
quædam ac detestanda annuntians. Ajunt nonnulli
ita te insanire, ac mentis errore adfici, ut puerum
illum, quem Deus omnis eruditionis capacem fecit,
ad arma, & vilem ac despuendam, mortisque lu-
dum existentem, militiam ducere velis. Quamo-
brem, nisi bonæ mentis jacturam prorsus feceris,
abiste ab hoc præpostero consilio. Ne lucernam, quæ
egregiè accendi sudet, extinguas, sed eum, qui
ratione utitur, litterarum suavis assiduam operam
dare permittit. Illam autem dignitatem, imò pœ-
nam & cruciatum, aliis quibusdam circulatoribus,
quibus communis vecordia & litterarum inciticia
connexa est, concilia. Affirmat plura. Primo, quod
militia sit vilis ac despuenda professio. Secun-
dò quod fit mortis ludus. Nec de caligata aut
gregaria militia loquitur, sed etiam de nobili ac
Prætoriana. Hinc tertio affirmat ipsam non esse
dignitatem, sed pœnam & cruciatum. Quar-
tò, quod illa non nobilibus, aut aliis bonæ in-
dolis ac talenti juvenibus concilianda sit, sed
circulatoribus, quibus inest vecordia, ac insci-
tia litterarum. Genset ad bellum non ducendos,
nisi tales, quales in tertia oratione describit ma-
gnus Basilius: *Alius quidem eo peccavit, quod à
puero peperam educatus sit, & ab injustis parenti-
bus in lucem editus, ac enutritus in pravis tum
verbis, tum factis. Alius verò, quamvis multa
illi suppetent, quæ ipsum ad virtutem excitarent,
nempè educatio honesta ac liberalis, exhortatio pa-
rentum, perfectio ac præstantia quædam nature,
auscultatio divinarum sermonum, victus modera-
tus, & alia quibus animus ad virtutem instituitur ac
informari solet, tamen & ipse peccato ac sceler-
e se obstrinxit. Ex his principiis sanctus Ildo-
rus nobilem virum dehortatur, ne filium suum,
bono talento ornatum ac litterarum studio dedi-
tum adolecentem, permittat inscribi militiæ.
Nec est simplex dehortatio. Affirmat delatum
sibi nuntium esse infaustum ac detestandum.
Quintinianum insanire, ac mentis errore affici.
Fecisse jacturam bonæ mentis. Quæ omnia Chri-
stiani, nobiles præsertim, benè advertant, ac
imprimant memoriæ.**

Hinc ad Comitem Bonifacium verè scripsit S.
Augustinus: *Quis non videat, quod multi homi-
nes tibi cobereant ad tuendam vel potentiam vel
salutem, qui etiam si omnes tibi fideles sint, nec ab
aliquorum ulla timeantur insidiæ, nempè tamen
ad ea bona, quæ ipsi non secundum Deum, sed se-*

*cundum seculum diligunt, per te cupiunt pervenire,
ac per hoc qui refronare & compescere debuisti cupi-
ditates tuas, explere cogis alienas. Quod ut fiat,
necesse est multa, quæ Deo displicent, fiant: nec
tamen explentur cupiditates. Nam facilius refecan-
tur in eis, qui Deum diligunt, quam in eis, qui
mundum diligunt, aliquando satientur. Quando
ergo poteris tot hominum armorum, quorum so-
venda est cupiditas, timetis atrocitas: quando,
inquam, eorum poteris concupiscentiam, qui dili-
gunt mundum, non dico satiare, quod fieri nullo
modo potest, sed aliqua ex parte pacere, ne uni-
versa plus percant, nisi tu facias quæ Deus prohibet,
& facientibus committatur? Propter quod vi-
des tam multa contrita, ut jam vile aliquid, quod
rapiatur, vix invenitur. Tot turbidorum &
animalium hominum turmas regere & continere
est magnum reverè opus. Ut rectè & Christianè
fiat, est singularissima gratia Spiritus sancti.
Hinc necesse est, ut ipsorum Magistri sint ma-
gni Christianæ justitiæ Gigantes, qualem idem
Augustinus mandat esse eundem Comitem Bo-
nifacium: *Ornet mores tuos pudicitia conjugalis,
ornet sobrietas & frugalitas. Valdè enim turpe est,
ut quem non vincit homo, vincat libido: & obrua-
tur vino, qui non vincitur ferro. Divitiæ secula-
res, si desint, per mala opera non querantur in
mundo; si autem adsint, per bona opera serventur
in cælo. Animum virilem & Christianum non de-
bent, si accedat, atollere; nec debent frangere,
si recedunt. Illud potius cogitemus quod Dominus
ait: ubi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum erit.
Militum magistri sunt non solius exercitus, sed
& totius Reipublicæ, imò & Ecclesiæ ossa, fir-
mamenta, antemuralia: hinc non solummodo
in corporali robore ac humana prudentia, sed
insuper in omni Christiana justitia debent esse
valida & firma.**

Propter hæc & similia suos olim, martyrium
dissuadentes, amicos interrogavit sanctus Gor-
dianus, militum Centurio: *Nam militans ordo des-
peratam habet salutem? Nullusque Centurio pius?*
Et respondit: *recorder primi Centurionis, qui
Cruci Salvatoris assistens, ejus Divinitatem per
prodigia facta cognoscens, non est veritus, ad huc
Judæis in cæde furentibus, nomen ejus palam fa-
teri. Quod enim animo sensit, id ore subito ma-
nifestavit: Verè Dei Filius erat iste. Alius item
Centurio Christum adhuc in carne existentem esse
Deum, & Regem virtutum agnovit, qui postet solo
verbo opem suam per Ministros spiritus egentibus ad-
ferre: Cujus & fidem Dominus Israeli universo
prætulit. Cornelius item Centurio Angelum Domini
videre, & Regem virtutum agnovit, qui postet solo
Dominus preces simul ac elemosinas respexit. Ho-
rum igitur Centurionum discipulus ac imitator esse
cupio. Habes hæc apud Magnum Basilium in en-
comio laudati Martyris. Et istiusmodi non
dumtaxat Centuriones aut Tribunos, sed &
gregarios milites Ecclesia semper habuit pluri-
mos. Quare militum professio, licet periculo-
sa, si tamen rectè expleatur, sancta est, ac Ec-
clesiæ per-necessaria.*

CAPUT VII.

Reclæ intentionis in milite qualitas ac necessitas demonstrantur ex antiqua forma creandi militis.

Solemnia ac pomposa militis creatio est antiquissima. Etenim in libro de Germanorum moribus scribit Cornelius Tacitus: *Arma sumere non ante cuiquam moris, quam civitas successum probaverit. Tum in ipso Concilio vel Principum aliquis, vel pater, vel propinquus scuto frameaque juvenem ornat. Hæc apud illos toga, hic primus juventæ bonas. Ante hoc domus pars videtur, non Republicæ. Insignis nobilitas, aut magna Patrum merita Principis dignationem etiam adolescentulis adsignant. Ut nempe non in juventute, sed in prima statim adolefcentia creentur milites. Qui mos viguit etiam apud Romanos. Etenim de Imperatoris Constantii in se actis scribit ad Senatum ac populum Atheniensem Imperator ac Apostata Julianus: *Cum adversus Sylvanum bellum fuisset, ingressus mihi in aulam permittitur, & Thessalica cum necessitate persuasio, quam vocant, inducitur. Nam cum ego aulicam illam consuetudinem constanter repudiarem, isti quasi in tonsoris officina coeuntes barbam mihi vident, & in jectio amiculo in militem me valde, ut putabant tunc, ridiculum subornant. Nullus enim istorum sceleratorum cultus mihi congruebat. Et ad nefcio quem Leontium scribit: *Te semper virum intellexi, ac in agendo pedibus & manibus ita contendere, ut te ipsum superare videaris. Quare armorum usum tibi permittimus, armaque universa mittimus, quibus adhuc pedites utuntur, & domesticorum numero adscribimus, qui ex his delecti sunt, qui arma gestant, ac bellis intersunt. Ipsum creat militem. Et quidem per codicillum. Creationis morem nec Constantius induxit, nec Magnus Constantinus. Haud dubie ipsum accepere à suis Antecessoribus.***

Eadem forma manavit ad omnia Christiana Regna, probata per Ecclesiam, ornata sanctissimis ritibus, ac erecta in Sacramentalem ceremoniam. Etenim in antiquo Romanæ Ecclesiæ Ordine extat hic titulus: *Ordo ad armandum Ecclesiæ defensionem, vel alium militem. Habes istic solemnem benedictionem vexilli, scuti, gladii, aliorumque armorum. Et in hodierno Romanæ Ecclesiæ Pontificali libro habemus hosce titulos: *De benedictione novi militis. De creatione militis regularis. De benedictione & impositione Crucis proficiscentibus in subsidium & defensionem fidei Christianæ, seu recuperationem Terræ sanctæ. De benedictione armorum. De benedictione ensis. De benedictione & traditione vexilli bellici. Hæc omnia Romanus Ordo olim conjunxit, ex ipso formatus Pontificalis liber distinxit in varia capita, & actus. Nec solum sacrum aut regularem benedixit militem, sed & laicum. Romanus Ordo sacros aut regulares, utpotè tunc necdum natos, milites penitus ignoravit. Eadem pietas viguit semper apud Græcos. Ipso- rum namque Euchologium habet hosce titulos: *Oratio ad compingendam navem. Offitium in Bar-***

*barorum adventum, ac Gentilium incursum. Canon supplex ad sanctissimam Deiparam in rumore belli. Oratio in Imperatorem, ac ejus exercitum. Oratio in celocem pro classe ad aliquam Urbem missa. Oratio in promotione Procerum, vel etiam Patri- ciorum. Oratio in eum qui ministerium, sive offi- cium aliquod est subiturus. Est antiquissima apud ipsos pietas. Etenim de Peris Mesopotamiæ Theodosiopolim obsidentibus, & quodam in- ter ipsos Rege Divinam Majestatem blasphemante, scribit in Ecclesiastica historia Theodoretus: *Rabiem hanc non ferens divinus ille vir, Euno- mius præfata civitatis Episcopus, balistam, cui nomen à Thoma Apostolo erat, in muri pinna statui jussit, lapidemque ingentem imponi, atque in ejus, quem blasphemarat, nomine emitti jussit. Qui recta in illum impium Regem est directus. Ex tunc Græci non solos milites, ac ipso- rum arma benedicebant, sed & ipsas balistas, aliaque bellica tormenta. Pietas haud dubie cœpit cum Magni Constantini Imperio.**

Latina Ecclesia non statim donavit dignitatem ac benedictionem militis, sed per gradus. Primò creavit Armigeros, deinde ex armigero militem. Armigerorum apud antiquos Scrip- tores est frequens mentio. Magnum Belgii Chronicon scribit de bellantibus inter se Hol- landis ac Frisionibus: *Per recentes armigeros crudele bellum inhorruit. Et infra de Brabantia agens distinguit: Nobiles, Milites, Scabinos, Armigeros. Et de Adriano Hollandiæ Bastardo scribit: *Cum multo satellitio Armigerorum in præ- sidio viriliter permansit. Et de Frederico I. scribit in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lube- centis: *Ex abundanti letitia, quam Dominus Imperator super tanta exercitus conceperat multitu- dine, militie ludum gaudens in propria persona ordina- vit, & sexaginta juvenes nobiles, qui Armi- geri nuncupantur, ad militarem habitum & cul- tum militie transfudit. Et de Boleslao Bohemo- rum Duce, ac sancto Henrico Imperatore scri- bit in sexto sui Chronici libro Ditmarus Episco- pus Merseburgensis: *In Pentecostes vigilia Boles- laus cum securitate obsidum apud se relictorum venit Merseburgum, & optime suscipitur. In die sancto manibus applicatis miles efficitur: & post Sacramen- ta Regi ad Ecclesiam ornato incidenti Armigeri habetur. Licet esset evedus in militem, non est dedignatus Imperatori exhibere Armigeri offi- cium. De præfato Imperatore Frederico scribit Godefridus, Coloniae apud sanctum Pantaleo- nem Monachus: *Filius Imperatoris Henricus, adhuc quingennis, unctus est in Regem à Philippo Coloniae Archiepiscopo, die Assumptionis Beatæ Mariæ. Et infra: *Imperator Curiam aded celebra- rem, & omni Romano orbi famofam in civitate Moguntinensi habuit, ut nulla comparatione Antecessorum ejus Curia huic comparari possint. Non solum enim ex Romano Imperio, verum & ex multis aliis regnis honorati illic adunati fuerant, libera- lissimè eis Imperatore per triduum copiam imparti- ente; Causa tantæ frequentie fuit, quod filius Imperatoris Rex Henricus Ense militie accingendus erat. Nempe per saltum erat promotus in Regem, priusquam in militem: hinc intermissa ante Imperialem promotionem debuerunt suppleri. Ex eodem******

Lib. 5.
cap. 36.

Fol. 252.

Fol. 360.

Fol. 363.

Lib. 3.
cap. 27.

Fol. 81.

An. 1169.

An. 1235
Ep. 94.
eodem ptineipio idem Gostidus infra scribit. Comes Provincie quinquagenarius idè tunc primùm ab Imperatore ad gradum militie idè provectus, quod Comes suæ parentolæ se credunt non diu posse vivere, postquam gradum militie sunt adepti. Et ad Joannem Archi-Diaconum scribit Petrus Bledensis: *Milites olim se juramenti vinculo obligabant, quòd starent pro Republica statu, quòd in acie non fugerent, quòd vitæ propriæ utilitatem publicam præhaberent. Sed & hodie Tyrones enses suos recipiunt de Altari, ut proficiantur se filios Ecclesiæ, atque ad honorem Sacerdotii, ad tuitionem pauperum, ad vindictam malefactorum, & ad patriæ liberationem gladium accepisse. Per Tyrones omninò intelligit Armigeros. Armiger ac miles sunt subordinati gradus: prior est dispositio ac via ad posteriorem.*

**Lib. 3.
cap. 9.**
**Lib. 3.
cap. 9.**
An. 1086
An. 1087
An. 1438
Uterque olim dari consuevit per multam solemnitate. Consuetas in militis creatione solemnitates laudant quædam jam adducta testimonia. Eadem de re scribit Ludovici Imperatoris Pii Annalista ac Astrologus: *In hoc conventu Imperator filium Carolum armis virilibus, id est, ense accinxit, corona Regali caput insignivit, partemque regni attribuit. Et præfatus Abbas Arnoldus: *Fredericus Imperator indixit Curiam famosissimam, & celeberrimam apud Moguntiam, quæ celebrata est in Pontecoste, anno Incarnati Verbi millesimo centesimo octogesimo secundo, Imperii autem sui anno trigesimo sexto, ut filium suum Henricum Regem declararet militem, & gladio militie super femur ejus potentissimum accingeret. Venit igitur illuc omnis Dignitas Potestatis & Principatus, Sublimitas Archi-Episcoporum, & Episcoporum, gloria Regum, jucunditas Principum, & multitudo Nobilium, Imperatori certatim placere volentium. Quod ipsum jam audivimus à Godefrido Monacho. Et de Guilielmo Anglicani Regni Conquestore scribit Simeon Monachus Dunelmensis: *Guilielmus in hebdomada Pentecostes filium suum Henricum apud West-Monasterium, ubi Curiam suam tenuit, armis militaribus honoravit. Et iterum: *Guilielmus Rex Ulfum, Haroldi quondam Anglorum Regis filium, & Duncaldum Regis Scotorum Macholmi filium, à custodia liberatos, & armis militaribus honoratos, abire permisit. Carceris tædia per colatam militis dignitatem est solatus in ipis, & quasi abolavit. Et de Ladislao Hungariæ Rege, Alberti II. Imperatoris filio, scribit Conradus Abbatiss Husergenensis Supplementum: *Ladislau possibum nascitur, qui mox ut in lucem prodit, apud Alban Regalem & Baptisimum Christianæ fidei signaculum, & militie cingulum, & sacram Hungariæ coronam eadem die accepit. Plura sunt istiusmodi exempla.*****

Fol. 244.
Omne creationis ritum insigniter exponit magnum Belgii Chronicon. Demonstrat Guilielmum Hollandiæ Comitem fuisse electum in Imperatorem, & prosequitur: *Electus vigesimo agens annum adhuc fuit imberbis, robore decorus, cute candidus, crine nigerrimus, statura procerus, ac in corporis dispositione collaudandus. Sed quoniam idem adulescens electionis suæ tempore fuit Armiger, cum festinatione præparata sunt omnia, quæcumque fuerunt necessaria, ut secundum ritum Christianorum Imperatorum miles ferret, an-*

*tequam Aquigrani diadema Regni susciperet. Verum quia plerique milites moderni temporis, patri- moniis intendentes, omisit sumptuosi solemnitatibus, saltem per impactum colaphum consequuntur militarem dignitatem, ideoque multi regulam ejusdem Ordinis ignorantes, debuit militare nesciunt, visum nobis fuit in præsentii Chronographia paulò fusius annotare, quem in modum hic Wilhelmus secundum Christianam institutionem, miles effectus, & regulam Militaris Ordinis cum summa festivitate professus sit, ut ex eo discant moderni milites, cujusmodi jugum in Ordine suo susceperint, aut certe quale votum in professione suæ regulæ emiservint. Itaque præparatis in Ecclesiâ Colonensi omnibus, post Evangelium Solemnem Missæ, prædictus Wilhelmus Armiger coram Cardinale Legato productus est per Regem Bohemiæ, dicentem in hunc modum: *Vestra Reverentia, Pater Altissime, presentamus hunc electum Armigerum, devotissimè supplicantes, ut Vestra Paternitas votivam ejus professionem suscipiat, quo militari nostro Collegio dignè adscribi possit. Dominus autem Cardinalis, in Pontificalibus assistens ornamentis, eidem Armigero dixit, secundum etimologiam ejusdem nominis, quod est miles, oportet nunquamque militare volentem effemagnanimum, ingenium, largissimum, egregium, & strenuum. Magnanimum quidem in adversitate, ingenium in consanguinitate, largissimum in honestate, egregium in curialitate, & strenuum in virili probitate. Sed antequam votum tuæ professionis facias, cum matura deliberatione jugum Regulæ prius audias. Ista itaque Regula est militaris Ordinis, in primis cum devota recordatione Domini Passionis Missam quotidie audire. Pro fide Catholica corpus audacter exponere. Sanctam Ecclesiam cum Ministris ejus à quibuscumque grassatoribus liberare. Viduas, pupillos, & orphanos eorum necessitate protegere. Injusta bella vitare. Iniqua stipendia renuere. Pro liberatione cujuslibet innocentis duellum intrare. Tyrocinia non nisi causa militaris exercitii frequentare. Romanorum Imperatori, seu ejus Patrio reverenter in temporalibus obedire. Rempubliam illibatam in vigore suo permitttere. Bona feudalia Regni vel Imperii nequam alienare. Ac irreprehensibiliter apud Deum ac homines in hoc mundo vivere. Hæc Statuta militaris Regulæ si devotè custodieris, & pro virili diligenter adimpleveris, scias temporalem te bonorem in terris, & post hanc vitam requiem æternam in caelis mereri. Quibus expietis, Dominus Cardinalis conjunctas manus ejusdem Tyronis clausi in Missali supra lectum Evangelium, ita dicens: *Vis ergo militarem Ordinem devotè in Domino suscipere, & regulam tibi verbotenus explicatam, quantum potes, perficere? Cui respondit Armiger: volo. Et tum Dominus Cardinalis subsequentem professionem Armigero dedit, quam idem Armiger palam omnibus in hunc modum legit: ego Wilhelmus Comes Hollandiæ, Militia Princeps, Sacrique Imperii Vassallus liber, jurando profiteor militaris regulæ observantiam, in præsentia Domini mei Petri, ad Velum Aureum Diaconi Cardinalis, & Apostolicæ Sedis Legati, per hoc sacrosanctum Evangelium, quod manu tango. Cui Cardinalis: hæc devota professio peccatorum tuorum sit vera remissio. Amen. Isti itaque dixit, Rex Bohemiæ istum impegit in colu-***

colium Tyronis, ita dicens: ad honorem Dei Omnipotentis Te in nostrum ordinem. Sed memento, quoniam Saluator mundi coram Anna Pontifice pro Te colaphizatus, & illusus coram Pilato Praefide, & flagellis caesus, ac spinis coronatus, coram Herode Rege verberatus, & derisus, & coram omni populo nudus, & vulnatus in cruce suspensus es, cujus opprobria meminisse Te suadeo, cujus crucem acceptare Te consulo, cujus etiam mortem ulcisci Te moneo. Quibus ita solemniter adimpletis, novus Tyro post dictam Missam cum stridentibus buccinis, perstreperantibus tympanis, & tinnientibus cymbalis contra filium Regis Bohemiae tribus vicibus concurrens in hastiludis. Et ex inde cum gladiis emittentibus dimicationis irrogium fecit.

Hujus Chronici Auditor fuit apud Novesium Canonicus Regularis. Ei summas debemus gratias, quod haec omnia nobis custodierit, & Scripserit ad nos transmiserit. Docet varia bene notanda. Primo, quod antiqui Christianorum Armigeri descendunt ex antiquis Romanorum Tyronibus. Sunt nostri Tyrones. Secundo docet, quod quis antequam evehatur in militem, debeat esse promptus in Armigerum. Tertio, quod militis creatio fuerit functio mixta partim ad Sacerdotium spectans, partim ad Regnum. Quarto, quod fuerit actus multa solemnitatis. Quinto, quod fuerit euechio in Dignitatem & Statum. Sexto, quod fuerit professio & votum: & quidem solemne: consuetum acceptari per Ecclesiam. Septimo, quod istius voti materia & obligatio fuerint quotidie audire Missam, pro fide Catholica corpus audeat exponere, & alia superius memorata. Octavo, quod militis creatio fuerit sumptuosa solemnitas. Nono, quod in ea ejus status fuerit impactus colaphus. Propter adductas per Regem Bohemiae rationes. Decimo, quod quidam ad evitandos sumptus impetrarint creati per solum colaphum. Undecimo, quod ista creatio fuerit obnoxia incommodis. Quocirca haec creandi militis forma est penitus diversa ab illa, quam habet Romanum Pontificale & antiquus Ordo Romanus. Etenim in hac forma nullum votum emittitur, nulla acceptatur Professio, nullum imponitur onus audiendae in dies Missae, nullus colaphus impingitur. Quare hic fuit singularis & proprius mos inclitae Nationis Germanicae: ob eximiam pietatem admodum probandus & laudandus. Ista professio successit antiquo militum Sacramento, de quo Petrus Blesensis in litteris ad Joannem Archidiaconum: *Militaris hodie disciplina prorsus evanuit, & se in quandam delinquendi libertatem & securitatis speciem deformavit. Olim se juramenti vinculo milites obligabant: quod starent pro Republica statu, quod in acie non fugerent, & quod vita propria utique a se recipiant de Altari ut profiteantur se filios Ecclesiae, atque ad honorem Saeculorum, ad tuitionem pauperum, ad patriae liberationem gladium accepisse. Loquitur ex Romano Pontificali, atque ita affirmat quod etiam per istud fieri consuevit Militis creatio non sit vacua omnis professionis.*

Epist. 95.

Romanum Pontificale Episcopo post impres-

sum Christianae Confirmationis Sacramentum haec mandat: *Deinde leviter eum in maxilla caedit, dicens, pax tecum. Hodierne Calvinistae ritum exhibent, & ipsorum quidam nuperrime scripsit: Ridiculum esset, nisi quod in se seria ludere nefas, quod de alapa, qua manu leviter in maxilla ab Episcopo caeditur Confirmatus, nugatur Catechismus Romanus: ut meminerit se tamquam fortem Athletam paratum esse oportere ad omnia adversa invicta animo pro Christi nomine ferenda. Quasi verò ludrica illa actio, si quidquam significaret, non aptior esset ad contrarium representandum, nisi velint Episcopum suum tum per Joannem induere Caiphae, & aliorum Christi persecutorum, qui propter Christi nomen injurias Christianis inferunt. Quod à veritate non esset prorsus alienum. Respondeo, Fideles per sacrosanctum Christianae Confirmationis Signaculum creati Christi milites, ideoque Latinae Ecclesiae uti istis ritibus, quibus in creandis mundi militibus usum olim fuit Romanum Imperium. Et inter hos fuit in sicca alapa. Non per tortorem aut vilem hominem, sed per ipsum Imperatorem, aut alium Regem, Creatorem novi militis. Ut igitur hic non representavit Caipham, Nerogem aut Decium, ita nec nostri Episcopi: Ricus fundamentis nititur, ideoque improbari non possit nisi per caecos Calvinistas. Et sanè impactus colaphi injuria est Christiano congruentissima. Etenim illi servanda est Apostolica Regula: *Libenter suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis accipit, si quis devovet, si quis in servitutem redigit, si quis in faciem vos caedit.* Porro militis professio spondebat etiam pro liberatione cujuslibet innocentis duellum inire. Hoc est, ex Judicis mandato, Campionem agere, & innocentem Divino iudicio defendere. Horum duellorum modus est dignus fieri à Christianis militibus. Absit tamen ut ullatenus faveat hodiernis Duellistis. Suo loco exponetur.*

Quaestio prima est, ad quem spectet creare militem? An ad Regem; An ad Episcopum? Respondeo creationem istam quandoque illi, quandoque huic adscribi. Etenim de sancto Lantfranco Cantuariensi Archi-Episcopo scribit Henricus Cnyghton: *Guilielmus Rufus coronatus est in Regem ab Archi-Episcopo Lantfranco, qui eum nutriverat, ac militem fecerat.* Consonat Mathaeus Parisiensis, affirmans Lantfrancum ad Guilielmi evectionem fuisse strenuè cooperatum, atque adjuvans causam: *Eò quod illum nutriverat, & militem fecerat, patre adhuc vivente.* Quod Adelbertus Bremensis Archi-Episcopus Imperatorem Henricum IV. inter Missarum solemnias apud Wormatiam creaverit militem & armorum licentia donavit, testatur Lambertus Schafnaburgensis. Istud ipsum alius fecit Henricum Baileientem Episcopum referunt Annales Prædicatorum Colmarinenses. Nempe hæc creatio erat actus mixti fori, debebat ab utraque Potestate fieri: ideo aliquando adscribitur, aliquando isti. Hinc Odo Romanus sic format suum ritulum: *Ordo ad armandum Ecclesiae defensorem, vel alium militem. Et Romanum Pontificale habet: De Benedictione novi Militis.* Nempe Episcopi milites non creant, sed

Lib. 2. cap. 8.

An. 1087

An. 1065 An. 1298

An. 173

Fol. 252

Cap. 76

Cap. 13

Cap. 18

sed creatos dumtaxat benedicunt, ac benedictos induunt armis. Ex his intelliges Bertholdum Constantiensis Ecclesiae Presbyterum, qui à sancti Gregorii VII. per Germaniam Legato, dum Henricus IV. degradatus, & Hermannus Imperator erat defunctus, affirmat fuisse creatos milites. Nempe vacantis Imperii Papa est Administrator & Vicarius, ideoque tunc solus, etiam per Legatum potest creare milites. Et hæc Potestas non solum Imperatori quadrat aut Regibus. Etenim de Philippo Alfatio Flandrensi Comite scribit Robertus Abbas Montensis: *Mattheus Comes Bononiae frater Philippi Comitis Flandrensis, ex vulnere mortuus est. Unde Comes Flandrensis dolens accinxit militaribus armis Petrum fratrem suum, qui electus erat ad Episcopatum Cameracensem. De Florentio V. Hollandiae Comite scribit magnum Belgii Chronicon: Fuit miles ordinatus feria tertia post festum Epiphania à Duce Brabantiae. Et in Diplomate quo Castrutium creavit Ducem Lucensium Imperator Ludovicus IV. scribit inter cetera: *Milites quoque in dicto Ducatu & extra constituendi, & militari cingulo donandi auctoritatem & potestatem plenariam indulgemus.* Et antiqua Lantgraviorum Historia scribit ad annum 1290 *Albertus Lantgravius Thuringie in festo Dedicationis Beatae Mariae in Monte sancti Petri Herfordiae, presente Rudolpho Rege creavit sedecim novos milites, ac singulis singulos gladii & cingulis deauratis procingente.* Videtur non Albertus, sed Imperator Rudolphus novos milites accinxisse, atque ita presente Principe plena autoritas non erat penes Lantgravium. Etenim quilibet Comites aut Duces non habent istam potestatem.*

Secunda quaestio est, quale hominum genus possit elevari in milites? Ottho Frisingensis Episcopus in secundo de Imperatoris Frederici gestis libro describit Mediolanensis civitatis mores, & ponit etiam hunc: *Ut ad comprimendos vicinos materia non careant, inferioris conditionis juvenes vel quoslibet contemptibilium etiam mechanicarum artium opifices, quos cetera gentes ab honestioribus studiis tanquam pestem propellunt, ad militie cingulum vel Dignitatum gradus assumere non dedignantur: ex quo factum est, ut ceteris orbis civitatibus, divitiis & potentia praemineant.* Et infra de quodam Stratore, Terdonensis Civitatis impugnationem promovente, scribit: *Quidam Strator longæ obsidionis tædio affectus, cum ceteris adlientem arcem exemplum dare vellet, gladio tantum & clypeo paroque securi, qua selle ab eis alligatae portantur, usus, aggerem aggreditur, viamque securi, qua pedem figeret, faciens, montem ascendit: non illum crebris lapidum idus detertere, nec eorum jaculorum aut saxorum ab arce, ad modum imbrum, non interpolati iactus revocare poterant. Ad turrim usque jam semi-dirutam processit, ibique viriliter dimicando, militem etiam armatum ad terram icibus dejecit, atque inter tot periculorum discrimina illæsus ad castra redire potuit. Quem Rex ad se vocatum militari cingulo ob tam præclarum factum honorandum decrevit. At ille cum se plebeum diceret, in eodemque Ordine velle remanere, sufficere sibi conditionem suam, honestè donatum ad propria redire permisit conuberna. Proinde*

Christ. Lupi Opera Tom. XI.

militaris dignitas adeo quadrat solis nobilibus, ut plebeus miles etiam ab Imperatore delatam non præsumpsitmittere. Hinc intellige magnum Belgii Chronicum dicens in Christiano, qui sub Philippo Augusto Francorum ac sub Richardo I. Anglorum Rege processit in terram Sanctam, exercitu fuisse trecenta millia hominum, & triginta millia militum. Per milites intelligit nobiles ac Principes donatos militari dignitate. Ita & Prædicatorum Colmarinensium Annales primo Milites, secundo loco ponunt honestiores Cives. Hanc dignitatem tanti olim fecit Germanicum Imperium, ut de Græcorum ac Fredericum I. Legatis scribat Radevicus Presbyter Frisingensis: *Legati indulgentiam & gratiam consecuti Fredericum Sueviae Ducem, filium Conradis Regis, adhuc adolescentulum in presentia sua gladio accingi, & militem profecti postulant & impetrant. Amita siquidem sua Iræna, Imperatrix Constantinopolitana, id Legatis in mandatis dedisse traditur.* Nempe hi milites sunt isti quos hodie vulgus appellat *Equites auratos.* Ita rectè affirmat Joannes Cuspinianus. Porro de ipsorum ætate scribit Luitprandus Diaconus Ticinensis: *Saxonum mos est laudandus atque imitandus, quatenus annum post unum atque duodecimum nemini militum bello deesse contingat.* Proinde dignitatem illi dant etiam pueris, sed ante expletum dictum ætatis annum non cogunt ad ejus usum. Aulus Gellius scribit quod Romani non nisi ante annum decimo septimo admitterent ad militie ty-

Fol. 197.

Lib. 1. cap. 6.

Lib. 2.

Lib. 10. cap. 18.

rocinium. Quaestio tertia est, An etiam Ecclesiastica Militis & Armorum benedictio possit impendi solis Nobilibus? Respondeo affirmativè. Hoc evincunt hæc verba de novo milite: *Sicut ipse de minore gradu ad novum militie promovetur honorem.* Et hinc ista benedictio dari nequit, nisi per Episcopum, cui popularium benedictiones non solent reservari. Possunt pro gregariis etiam militibus ordinari Presbyterales benedictiones. Etenim Catholica Mater Ecclesia, uti quo ad Sacramenta, ita quo ad Sacramentalia non discernit inter personas. Omnes æqualiter habet pro filiis. Et optandum est, ut omnes milites istis benedictionibus donarentur. Etenim ex ipsis suæ professionis legem ac finem addicerent: & ad ipsum explendum divinitus adjuvantur. Quem finem & qualem intentionem habere debeat Christianus miles, demonstrat benedictio ensis. *Hunc enses, Domine Deus, benedicere digneris, quatenus hic famulus tuus esse possit defensor Ecclesiarum, viduarum, orphanorum, omniumque Deo servientium contra sevitiam Paganorum atque Hæreticorum.* Et hæc Benedictio militis: *Domine Deus, qui militarem ordinem ad populi protectionem institui voluisti, huic famulo tuo, qui noviter jugo militie colla supponit, pietate celestis vires & audaciam ad fides & justitie defensionem tribuas; & presta ei Fidei, Spei & Charitatis augmentum; Et datur timorem pariter & amorem, humilitatem, perseverantiam, obedientiam, & patientiam; bona & cuncta in eo rectè disponas, ut neminem cum gladio isto vel alio injustè lædas, & omnia e justis & rectè defendas. Et sicut ipse de minori gradu*

L ad no.

ad novum militia promovetur honorem, ita veterem hominem deponens cum adibus suis, novum induat hominem, ut te timeat, & recte colat, perfidiorum consortia vitet, & suam in proximum charitatem extendat, & suum in cunctis iuste officium exequatur. Et traditio gladii habet: Accipe gladium istum & utaris eoad defensionem tuam, ac Sanctæ Dei Ecclesiæ, & ad confusionem inimicorum Crucis Christi, ac Fidei Christianæ, & cum eo neminem iniuste lædas. Quæ omnia repetuntur in benedictione aliorum armorum. Altè clamant quòd Christiani militis intentio esse debeant Fides, Spes & Charitas ad defendendam iustitiam, ac neminem iniuste lædendum.

Ista benedictio habet & alium effectum, comprehensum his verbis: Ut hic famulus tuus visibiles inimicos, conculcet, victoriaque per omnia positus semper maneat illæsus. Et his verbis: Omnipotens sempiternus Deus super hunc famulum tuum, qui hoc eminenti mucrone præcingi desiderat, gratiam tuæ benedictionis infunde, & cum dextera tuæ virtute fretum fac contra omnia adversantia caelestibus armari præsidis, quo nullis in hoc seculo tempestivibus bellorum turbetur. Et his verbis: Accipe vexillum caelesti benedictione sanctificatum, sitque inimicis Christiani populi terribile, & det tibi Dominus gratiam, ut ad ipsius nomen & honorem cum illo hostium cuneos poterit penetrare incolumis & securus.

Proindè ista benedictio militem reddebat fortem, audacem, securum, & quasi invulnerabilem. Eiusdem benedictionis causa gladius appellatur *eminens*. Quod Sancti Sergii Martyris Reliquiæ militem reddant invulnerabilem authenticis exemplis demonstrat in Francorum historia sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. Adjungit quod Gundebaldus Burgundia Rex omni modo studuerit ipsarum aliquid acquirere. Insigne de

ipsis exemplum refert Sigebertus Gemblacensis: Godefridus Lotaringia Dux Comitatum Montensem depopulatur, quem Ragnerius Comes cum patruo suo Lamberto Lovaniensi insecutus, apud Florinas pugnam consertit, ubi plusquam quadringenti viri occisi sunt, & ipse Lambertus occubuit. Ubi res mira contigit. Cum Lambertus spem victoriae jam haberet (habebat namque Phylacterium à collo usque ad pectus pendens, Sanctorum Reliquis refertum, quorum patrocinio se in periculis tutum fore credebatur) instantè ei termino vita, phylacterium illud ei à collo exiliens super tumulum campi exiit, & mox Comes antea invictus perimitur. Baldericus Tornacensis Episcopus in Cameracensis Ecclesiæ Chronico affirmat fuisse Reliquias Sancti Sergii: & exillisse per Divinam vindictam in poenam hesternæ fornicationis. Diabolica phylacteria horreant Christiani milites, & accipiant ista Divina: Reliquias alicujus sancti Martyris, aut certè suorum armorum, suæque personæ Sacerdotalem benedictionem. Et dicant cum sancto Martino adhuc milite: Ego signa Crucis non clypeo proteclius aut galea, hostium cuneos penetrabo securus. Imò & clypeo proteclius & galea: Verum per Ecclesiam sanctificatis atque munitis. Equites Aurati, id est, Nobiles, ac generosi milites, qui jam dudum creantur per solos codicillos, deberent juxta avitam formam, creari ab Episcopo & Principe: aut certè ab hujus Dele-

gato. Nam & hodie ita creantur Sacri Milites, ac etiam Regulares.

CAPUT VIII.

Quinam Principem, dum ex probabili dumtaxat causa indicit bellum, obligantur sequi?

Antiquis Gallis consuetum colligendi Militis morem edicit in libris de bello Gallico Julius Cæsar: Hoc more Gallorum est initium belli, quo lege communi, omnes puberes armati convenire coguntur. Et qui ex jis novissimus venit, in conspectu multitudinis omnibus cruciatibus affectus, necatur. Omnis pubertas etiam invita, compellitur ad bellum. Adversum morem habuerunt Germani, de quo idem Julius: Cum bellum civitas aut illatum defendit, aut infert, Magistratus qui eo bello præsent, ut vitæ necisque habeant potestatem, deliguntur: Ubi quis ex Principibus in Consilio se dixit Ducem fore: & qui sequi velint, proferteantur; consurgunt jî & caussam & hominem præbent, suumque auxilium pollicentur, atque à multitudine collaudantur. Qui ex jis secuti non sunt, in Desertorum ac Proditorum numero ducuntur, omniumque rerum jis, postea fides abrogatur. Eadem de re scribit in libello de Germanorum moribus Cornelius Tacitus: Germani pedites ex omni juventute delectos ante aciem locant. Definitus est numerus. Centeni ex singulis pagis sunt. Germani, neminem cogebant ad bellum: a quovis pago exigebant centum, eosque spontaneos & delectos. Similem ferè formam servant etiamnum hodiè Hungari, de quibus Ottho Episcopus Frisingensis: Si quando exercitum Rex ducere voluerit, cuncti sine contradictione quasi in unum corpus adunantur. Coloni quidem, qui in vicis morantur, novemdecimum vel etiam septem octavum, vel infra, si necesse fuerit, cum supellectili ad bellum necessaria instruant, cæteris pro terræ cultura domi relicti. Qui verò de militum Ordine sunt, nulla occasione, nisi gravissima, domi remanere audebunt. At in ipsa Regis acie Hospites, quorum ibi magna copia est, & qui apud ipsos Principes dicuntur, latius Principis ad munendum ambiunt. Omnes penè tetrici, tetrici in armis procedunt, nisi quod jam ab Hospitibus, quos jam Solidarios dicimus, educati, vel ab ipsidem etiam geniti, quandam non innatam, sed quasi extrinsecus affixam trahentes, virtutem, Principes tantum & Hospites nostros in pugnandi peritia, armorumque splendore imitentur. Eorum exercitus constat tribus membris: militibus, Rusticis, & Hospitibus Solidariis. Rustici mittendos suo modo eligunt.

Francorum etiam Reges licet & Gallis dominantur, tamen Germani sunt origine, ideoque neminem consueverunt cogere ad bellum: nec unquam habuerunt istam potestatem. Hinc de Rege Chilperico, qui filiam suam Gothorum in Hispania Regi desponderat, scribit in Francorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis: Gothorum magna legatio ad Regem Chilpericum, accedit. Ipse verò jam regressus Parisos, familias multas de domibus Fiscalibus aufert.

ausferri præcepit, & in plaustris componi. Multos quoque stentes & nolentes abire, in custodiam retrudi iussit, ut eos facilis cum filia transmittere posset. Nam ferunt multos sibi ob hanc amaritudinem vitam laqueo extorsisse, dum de parentibus propriis auferrî metuebant. Separabatur enim filius à patre, & mater à filia, & cum gravi gemitu & maledictionibus discedebant. Tantisque planctus in urbe Parisiaca erat, ut planctui compararetur Ægyptio, multi verò majores natu, qui vi compellebantur abire, testamenta condiderunt, resque suas Ecclesiis deputantes, atque petentes, ut cum puella in Hispanias inproisset, statim testamenta illa, tanquam si jam essent sepulti, referantur. Quod ipsum scribit Monachus Aimojnus. Propter istam & quasdam alias in populum violentias, ambo Chilpericum appellant secundum Herodem ac novum Neronem. Et hinc discimus, quod Francorum Reges non dumtaxat homines liberos, sed nec suos Fiscalinos servos possint ad honorificum & pacificum regni exitum cogere, longè minus ad arma & bellum. At verò hodiè omnis servitus, etiam apud Francos, est dudum extincta, ideoque nulla superest vel umbra istius potestatis. Etiam Imperator Henricus III. dum ad sibi ac Romanæ Ecclesiæ rebelles in Sicilia Normannos domandos egit milite, coactos à Domini armavit servos, ac expeditionem fuisse infelicissimi successus advertit Hermannus Contractus.

Proindè Rex ad arma cogere non potest, nisi suos milites Armigeros & Feudales. Militum obligatio est manifesta, lucetque ex ipsorum professione ac benedictione. De Armigeris scribit Sigebertus Gemblacensis: Rex Henricus Auiceps Agrarios Milites recensens, ut octo eorum in agris, nonus verò in urbe moraretur, ut octo in agris & sibi & nono laborarent; nonus verò in urbe tertiam partem omnium frugum illorum reservaret in ædibus à se ad hoc extructis, ut in bello nihil alicui eorum deesset, urbesque rebus & viris essent plenæ. Et de Henrico secundo Anglorum Rege scribit Robertus Abbas Montensis: Rex Henricus iturus in expeditionem, & considerans longitudinem & difficultatem viæ, nolens vexare Agrarios Milites, nec Burgensium ac Rusticorum multitudinem, sumptis sexaginta solidis Andegavensibus in Normandia de feudo uniuscujusque lorice, & de reliquis omnibus, tam in Normandia quàm in Anglia, sive etiam aliis terris suis, secundum hoc quod ei visum fuit, Capitales Barones suos cum paucis secum duxit, Solidarios verò milites innumeros. Distinguit Burgenses, Rusticos, Agrarios milites, Capitales Barones, & milites Solidarios. Hi sunt stipendiarii, qui solidos accipiunt in stipendia. Etiam antiqua Lantravivorum historia distinguit Comitatus, Barones, Milites, ac Militares. Et magnum Belgii Chronicon scribit: Dux Gueldriæ Adolphus præoccupare anticipebat cum Vasallis & Armigeris suis consuetis, & quibusdam Civibus ac Agrariis territorii sui. Distinguit Agrarios & Armigeros. Rursum distinguit Vasallos & Armigeros, ac adjungit: Quidam plebejæ originis Armigeri ob animositate & in armis strenuitatem Nobilioribus genere præferrebat. Et Bruno Merseburgensis Ecclesiæ Presbyter in libro de bello Saxonico scribit de illustri juvene Conrardo, Henrici

quarti Imperatoris Palatino: Rex jubet ut Conrardus ad se citissimè veniat, & nullum præter Armigerum suum, qui se comiteur, adsumat. Proinde vox, Armiger, apud Mediorum sæculorum Scriptores habuit varias significationes. Quandoque armatum militis famulum, quândoquè illustris militiæ seu militaris dignitatis Candidatum, quândoquè significavit militiæ obstructum plebejum. Etenim & in nostro Belgio non soli Aurati Equites, sed etiam plures è plebe sunt varietatibus obligati ad militiam. Eos appellamus turmas Ordinantiæ, aut Provincie vexillum. Et quidam Urbani sunt, quidam Agrarii.

Regiorum feudalium ad militiam & arma obligationem frequenter laudant ac stabiliunt Francorum Regum Capitularia: De Armentura in exercitu sic servetur. Omnis homo de duodecim mansis Bruniam habeat. Qui verò bruniam habens eam non secum tulerit, omne beneficium cum brunia pariter perdat. Brunia laurica, mansus seu mansum significat terram duodecim jugerum. Hinc Longobardorum lex habet: Mansus, seu mansio aut habitatio, cum duodecim bonariis de terra arabili. Capitulum est desumptum ex duodecima formula apud Marculphum: Ut omnis homo de duodecim mansis bruniam habeat. Et Caroli Crassi Imperatoris feudalis Constitutio habet: Qui decem Mansos in beneficio possident, tot brunias cum duodecim scutariis accipiant. Capitulum sanxit, ut quisquis ex Regio beneficio duodecim mansos possidet, ipse in bello loricatoris compareat. Carolus Crassus contraxit ad decem mansos, & addidit duos Primò, ut istiusmodi possessor sibi adjungat duos Scutarios: deinde, ut quisquis bis aut ter denos mansos possidet, compareat cum tot loricatoris, quorum quisque habeat duos scutarios. Aliud capitulum habet: Quicumque liber homo in hostem bannitus fuerit, & venire contempserit, plenum Heribannum, id est, solidos sexaginta persolvat. Aut si non habuerit unde illam summam persolvat, semetipsum pro Wadio in servitio Principis tradat, donec per tempora ipse bannus ab eo fiat persolurus. Et tunc iterum ad statum sue libertatis revertatur. Severa pœna eò tendit, ut quisque feudalis sit semper paratus ad expeditionem. En aliud rigidum capitulum: Placuit ut omnis qui aut in expeditionem exercitus absque gravi necessitate non progreditur, aut de exercitu fugit, testimonio Dignitatis suæ sit irrevocabiler carens, ita ut in quibusdam villulis seu territoris, sive vicis peccatis hujus infamationis habitores ipsorum locorum sint degeneres, & testificandi vel accusandi nullam habeant licentiam. Nempè quidam integri pagi constabat ex folis feudalibus. Erat tamen ex-

ceptioni locus: Ut Vassi nostri, & Vassi Episcopo, cap. 70. rum, Abbatum, Abbatissarum & Comitum, qui anno præsent in hofte non fuerunt, Heribannum revadient. Exceptis his qui propter necessarias causas domi dimissi fuerunt. Id est, qui à Comite propter pacem conservandam, & propter conjugem ac domum ejus custodiendam, & ab Episcopo, vel Abbate, vel Abbatissa similiter propter pacem conservandam & propter fruges colligendas, & familiam constringendam, & missos recipiendos dimissi fuerunt.

Hinc discimus non solos Regis, sed insuper Episcoporum, Abbatum, ac Abbatissarum feudales.

quarti Imperatoris Palatino: Rex jubet ut Conrardus ad se citissimè veniat, & nullum præter Armigerum suum, qui se comiteur, adsumat. Proinde vox, Armiger, apud Mediorum sæculorum Scriptores habuit varias significationes. Quandoque armatum militis famulum, quândoquè illustris militiæ seu militaris dignitatis Candidatum, quândoquè significavit militiæ obstructum plebejum. Etenim & in nostro Belgio non soli Aurati Equites, sed etiam plures è plebe sunt varietatibus obligati ad militiam. Eos appellamus turmas Ordinantiæ, aut Provincie vexillum. Et quidam Urbani sunt, quidam Agrarii.

Regiorum feudalium ad militiam & arma obligationem frequenter laudant ac stabiliunt Francorum Regum Capitularia: De Armentura in exercitu sic servetur. Omnis homo de duodecim mansis Bruniam habeat. Qui verò bruniam habens eam non secum tulerit, omne beneficium cum brunia pariter perdat. Brunia laurica, mansus seu mansum significat terram duodecim jugerum. Hinc Longobardorum lex habet: Mansus, seu mansio aut habitatio, cum duodecim bonariis de terra arabili. Capitulum est desumptum ex duodecima formula apud Marculphum: Ut omnis homo de duodecim mansis bruniam habeat. Et Caroli Crassi Imperatoris feudalis Constitutio habet: Qui decem Mansos in beneficio possident, tot brunias cum duodecim scutariis accipiant. Capitulum sanxit, ut quisquis ex Regio beneficio duodecim mansos possidet, ipse in bello loricatoris compareat. Carolus Crassus contraxit ad decem mansos, & addidit duos Primò, ut istiusmodi possessor sibi adjungat duos Scutarios: deinde, ut quisquis bis aut ter denos mansos possidet, compareat cum tot loricatoris, quorum quisque habeat duos scutarios. Aliud capitulum habet: Quicumque liber homo in hostem bannitus fuerit, & venire contempserit, plenum Heribannum, id est, solidos sexaginta persolvat. Aut si non habuerit unde illam summam persolvat, semetipsum pro Wadio in servitio Principis tradat, donec per tempora ipse bannus ab eo fiat persolurus. Et tunc iterum ad statum sue libertatis revertatur. Severa pœna eò tendit, ut quisque feudalis sit semper paratus ad expeditionem. En aliud rigidum capitulum: Placuit ut omnis qui aut in expeditionem exercitus absque gravi necessitate non progreditur, aut de exercitu fugit, testimonio Dignitatis suæ sit irrevocabiler carens, ita ut in quibusdam villulis seu territoris, sive vicis peccatis hujus infamationis habitores ipsorum locorum sint degeneres, & testificandi vel accusandi nullam habeant licentiam. Nempè quidam integri pagi constabat ex folis feudalibus. Erat tamen ex-

ceptioni locus: Ut Vassi nostri, & Vassi Episcopo, cap. 70. rum, Abbatum, Abbatissarum & Comitum, qui anno præsent in hofte non fuerunt, Heribannum revadient. Exceptis his qui propter necessarias causas domi dimissi fuerunt. Id est, qui à Comite propter pacem conservandam, & propter conjugem ac domum ejus custodiendam, & ab Episcopo, vel Abbate, vel Abbatissa similiter propter pacem conservandam & propter fruges colligendas, & familiam constringendam, & missos recipiendos dimissi fuerunt.

Hinc discimus non solos Regis, sed insuper Episcoporum, Abbatum, ac Abbatissarum feudales.

cap. 152.
154.
Fol. 409.
Fol. 408.
Fol. 103.

Lib. 3.
cap. 27.

Cap. 67.

Lib. 6.
cap. 326.

Lib. 4.
cap. 70.

dales obligari ad bellum. Nempe illos, quorum Episcopi, Abbates, aut Abbatissæ erant Vassalli Regii. Omnes hi erant Regii Vassalli, id est, mediati feudales. Existit antiqua apud Francos notitia de Monasteriis, quæ Regi militiam, vel dona, vel solas orationes debeat, & hoc est ejus exordium: Anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi octingentesimo decimo septimo Ludovicus Serenissimus Augustus Conuentum fecit apud Aquis-Regiam Sedem Episcoporum, Abbatum, seu totius Senatus Francorum, ubi inter ceteras Dispositiones Imperii statuit, atque Constitutum scribere fecit, quæ Monasteria in Regno vel Imperio suo dona & militiam facere possint, quæ sola dona sine militia, quæ vero nec dona nec militiam, sed solas orationes pro salute Imperatoris, vel filiorum ejus, & stabilitate Imperii. Singula enumerantur atque subtaxitur: His prædictis Monasteriis præfatus Imperator Statutum scribi fecit, & manu sua firmavit, & annulo suo Imperiali sigillare fecit. Erant Monasteria quæ vel ab ipso Rege, vel ab ejus Vassallis aut Vassallis erant fundata ex bonis feudalibus, atque ita istas res acceperant cum suis oneribus. At tamen optimus Ludovicus non omnia & singula, sed sola opulenta Cœnobia obligavit ad præstandam militiam. Nempe illa, quæ habebant feudales milites. Media ad nummariam Collationem, tenuia obstrinxit ad solas preces. Eadem fuit ratio Cathedralium Ecclesiarum. Pleraque habebant feudalem militiam, ideoque Principi obligabantur ad arma. Et quidem cum hiscæ armatis ipse debebat adesse ductor Episcopus, ac item Abbas. Hæc largè exposui in Scholiis ad Acta sancti Leonis IX. Omnes hucusque enumerati dominum Regem, licet probabilem dumtaxat haberet belli causam, debebant sequi, & in armis obedire. Etiam illi qui jam liberè nomen dederant. Verum nullus de novo possit dare nomen, nisi cui manifesta sit Regis justitia. Nemo possit animam suam in tanta pericula con-jicere. Quare illi, qui ad omnem belli partem parati sunt, & nunc hanc sequuntur aut illam, sunt palàm sceleratissimi.

Porro ad colligendam Volonum multitudinem gentiles etiam Romani fuerunt tardissimi. Non nisi ab extrema necessitate permisissent se compelli. Et in ipsa ordinanda fuerunt distinctissimi. Magnús Constantinus, dum Christianam suscepit Religionem, adjecit hanc ab Alexandro Monacho, in libro de Sacro sanctæ Crucis Inventione, laudatam legem: *Constantinus legem scripsit, ut Christianis solis militare liceret, ipsique in Genes ac milites haberent Imperium.* Eandem pietatem in scripta ad Amatium Gallie prætorio Præfectum lege innovavit ac stabilierunt magnus Theodosius ac Valentinianus II. *Judeis quoque & paganis militandi licentiam denegamus. Quibus Christianæ Legis nolumus seruire personas: ne occasione Domini sectam venerandæ Religionis imitent: etiam Arcadius & Honorius in scripta ad Theodorum Prætorio Præfectum lege edicunt de degradatis Clericis & Laicis Apostatis: Omni hominibus improbiis ab omnibus Officiis militiæ aditus obstruatur.* Ambæ Leges existant apud Jacobum Strmondum in Appendice Theodosiani Codicis. Videantur solam, qualemcumque

tamen, militiæ præfecturam interdicere. Latiores sunt leges, quas contra Eutychnianistas ad Palladium Prætorio Præfectum scripsit Imperator Martianus. Eutychnianistis infligit cunctas generatim pœnas, quas priores Augusti inflixerant Apollinariis, & subjungunt: *Eutychnianistas ad nullam patimur adspirare militiam, nisi foris ad Cohortaliatiam, vel Limitaneam. Si quis autem extra prædictam militiam inventus fuerit militare, vel quia ignorabatur ejus in religione peruersitas, vel quia post adeptum cingulum ad hunc devenit errorem, solutus militiæ, infidelitatis suæ fructum hunc habeat, ut optimorum hominum & Palatii communione privetur, nec alibi, quàm in quo natus est vico vel civitate versetur.* Extant leges in tertia parte Actorum Synodi Chalcedonenis. Ista exceptio est antiqua. Etenim de Montanistis & Manichæis, quos Romana Lex etiam proscribit à militia, Antenio Prætorio Præfecto scripserunt Augusti Honorius & Theodosius Secundus: *Si quos ex his Curialis origo, vel Ordinum nexu aut Cohortaliatiae inligat obsequiis & functionibus, his adstringi præcipimus, ne sub colore damnatæ Religionis eliciant vacationis cupitæ sibi suffragia.* Et ad Asclepiodotum Prætorio Præfectum: *Quod lex quæ super Eunomianis militare prohibitis, ceterisque execrabili Religionum & Professionum ritibus promulgata agnoscitur, nihil ad eos, qui Cohortaliati sunt, pertinet. Hi enim sunt apparitionibus obligati, in quibus emensis militiæ stipendiis, Veteram primi pili munus sustinere cogunt.* Leges existant in Theodosiano Codice ad titulum de Hæreticis.

Proinde omnes olim Hæretici fuerunt per leges Romanas proscripti à militia. Non à sola Præfectura, sed etiam ab ipso Cingulo & Sacramento. Excepta dumtaxat Cohortalina militia. Porro Cohortalini dicuntur à Cohorte, de qua in Evangelio scribit S. Joannes Apostolus: *Judas ergo cum accepisset Cohortem, & à Pontificibus & Phariseis Ministros, venit illic cum lanternis & facibus, & armis.* Eadem dere scribit S. Mattheus: *Judas venit & cum eo turba multa cum gladibus & fustibus, missi à Principibus Sacerdotum, & senioribus populi.* Simili modo loquuntur S. Marcus & S. Lucas. Utatur generali compendio. At verò S. Joannes ipsum ex Romanæ Monarchiæ forma distinguit. Affirmat Judæ ad faciendam istam terribilem executionem fuisse à Præfide Pilato Cohortem, à Judæorum Præfide datus esse Ministros: multam turbam. Et hi non solis militaribus armis, sed erant insuper instructi fustibus & aliis lignis. Nempe uti solet ad capiendum latronem. Quare Cohortales seu Cohortalini erant Cohors seu militia Præfecti Provinciae. Non ejus Apparitura, sed militia. Militia vilis & dura. Utpotè etiam apparitionibus obstricta: insuper criminoforum peruestigationibus, capturis, & capitalibus executionibus. Item pro emensi sui gradus stipendio habentes transitum ad periculosissimum gradum primi pili. Proinde istiusmodi militia erat mirum onus, infame ministerium, nullus honor. S. Paulinus Nolensis Episcopus in litteris ad Severum legit: *Curtbalini.* Nempe Romana lingua tunc corrupti cœperat. Et hinc posterior ætas istam cohortem dixit *Curtrem.* Etiamnum hodie Galli &

Cap. 12. 19.

Cap. 18.

Cap. 26.

Itali Regionum Præfectorum militiam appellant *la Corte.* Paribus periculis & laboribus obnoxia est Limitanea militia. Hinc Martianus & ipsam excepit. Similes leges habemus & ab aliis Christianis Regibus.

Eadem est ratio pravorum Christianorum. Hinc de sancto Leone Papa IX. tenentibus Siciliam Nortmannis bellum illaturo, scribit Hermannus Contractus: *Papa ab Imperatore Romanam reversurus digreditur. Secuti sunt autem eum plurimi Teutonorum, partim jussa Dominorum, partim questu adducti, multi etiam scelerati & protervi diversisque ob causas patria puls.* Quos ille omnes tum consuetæ nimis misericordie compassione, tum etiam quia eorum opera ad imminens videbatur bellum indigere, clementer & gratanter suscipiebat. Verum pugna infelicissimè successit. *Occulso Dei judicio.* Hermannus adjungit causam: *Stve quia tantum Sacerdotem spiritualis potius, quàm pro caducis rebus carnalis pugna decebat, sive quod nefarios homines quàm multos, ad se ob impunitatem scelerum vel questum avarum consuetos, contra itidem sceleratos oppugnandos secum ducebat, sive divina Justitia alias, quas ipsa novit, ob causas nostros placent.* Habemus plura istiusmodi exempla. Quare Reges dum ad bella procedant, studere debent, ut habeant probos milites, aut sanè ut ex improbis probos faciant, atque ita ipsis à divina clementia impent Angelicum comitatum & protectionem.

An. 1055

Lib. 5.

Ep. 14.

Cap. 23.

Lib. 2. cap. 68.

Lib. 22. cap. 76.

CAPUT IX.

Quenam cause sufficiant ad indicendum bellum? Certum ac manifestum est hanc, ex qua integrum Regnum aut Regio cogatur ad horrendas calamitates, causam debere esse longe gravissimam. Audiamus quid sancti Ecclesie Patres docuerint. Primam belli causam adducit in litteris ad Aedesium sanctus Ildorus Pelusios: *Nunquam te molestæ immittas pugne, præsertim cum pietatis & virtutis non agitur negotium. In hoc etenim ad sanguinem usque pugnandum est, ne hæc aut illa prodatur.* Omne pro virtutis ac pietatis, Christianæ præsertim Religionis, defensione susceptum bellum affirmat esse justum. Omne aliud videtur improbare. Istud ipsum in Canonicis ad sanctum Amphilo-chium litteris tradit Magnus Basilus: *Cædes in bellis factas Patres pro cædibus non reputaverunt, ut mihi videtur, ignoscetes jis qui pro pudicitia & pietate decertant.* Affirmat istud bellum probari ab omnibus Patribus. Et hunc ejus Canonem probat omnis Ecclesia. Eandem causam probat in libris contra Petilianum, Constantinensem Donatistarum Episcopum, sanctus Augustinus. Etenim homini impropertanti, *Bello queritis unitatem, reposuit: Si Bello querimus unitatem, non potuit laudari præclarissimum Bellum nostrum.* Agit de Bello quo Schisma eliminatur, & reparatur Catholica unitas. Et in libris contra Faustum Manichæum affirmat antiqui testamenti Reges ac Patres in suis adversum Gentiles bellis fuisse à Divina gratia armatos atque adjuutos, & adjungit: *Christiani quoque Imperatores, plenam gerentes fiduciam pietatis in Christo, de inimicis Sacrilæ, qui spem suam in Sacramento Christi Lupi Opera Tom. XI.*

Idolorum demonumque posuerant, gloriosissimam victoriam perceperunt, cum apertissimis notissimisque documentis, de quibus nonnulli jam scriptura memoria commendarunt, illo fallerent vaticinia Demoniorum, hos firmarent Prædicta Sanctorum. Laudat magni Imperatoris Theodosii contra Gentilem tyrannum Eusebium bella & victorias, quæ omnes scimus fuisse manifesta Dei beneficia. Laudat ejusdem Principis contra similem in Africa tyrannum Gildonem arma, quæ jam defunctus, & vivis apprensus direxit sanctus Ambrosius. Alia ejus bella direxit sanctus Anachoretæ Joannes. Hæc sunt Prædicta Sanctorum. Eadem bella semper adeo probavit Ecclesia, ut ad illa non Cruce-signatos dumtaxat, sed & Regulares creaverit milites, obstrictos quarto solemni voto. Nempe Templarios, Hospitalarios, Equites Teutonicos, Sancti Jacobi, & plures alios. Et sacram Crucem non solummodo contra Saracenos & Turcas publicavit, sed etiam contra Hæreticos atque Schismaticos.

Sunt tamen & aliæ justæ Bellorum causæ. Etenim Prophetæ David Ammonitis intulit bellum, quod eorum Rex suus Legatos contumeliosè tractasset. Quæ causa etiamnum hodie explet belli justitiam. Et ad Alphium Monachum scribit sanctus Ildorus Pelusios: *Bella ferè ob alienas constantur possessiones & bona. Ac ne omnes quidem bella gerentes sunt accusandi, sed qui suscipiunt vel injuriæ vel rapiendi causa, hi perniciosè velut demones habendi. At qui modestè vindicant, ac moderatè ulciscuntur illatas injurias, non sunt ut injusti reprehendendi.* Suprà adduxi integrum contextum Epistolæ. Palam affirmat etiam temporalium injuriarum reparationem esse justam belli causam, idemquè talium armorum gestores Principes, dummodo reparationis modum non excedant, nec esse laudandos ut Philosophos, nec uti injustos reprehendendos. Quod ipsum in variis locis docet sanctus Augustinus. In libris de civitate Dei: *Iniquitas eorum, cum quibus Lib. 4. justia bella gesta sunt, regnum adjuravit ut cresceret. cap. 15. Quod utique parvum esset, si quies & justitia fructuum morum contra se bellum geri nulla provocaret injuria, ac felicioribus sic rebus humanis omnia regna parva essent concordie vicinitate latentia. Et ita essent in mundo regna plurima gentium, ut sunt in urbe Domus plurimæ Civium. Proinde belligerare, & perdomitis gentibus dilatare regnum, malis videtur felicitas, bonis necessitas. Sed quia pejus esset, ut injuriosi justioribus dominarentur, ideo non incongruè dicitur etiam ista felicitas. Sed procul dubio felicitas major est, vicinum bonum habere concordem, quam vicinum malum subjugare bellantem. Mala vota sunt, optare habere quem oderis, vel quem timeas, ut possit esse quem vincas. Et in alio ejusdem operis libro: Iniquitas partis adversæ justia bella ingerit gerenda Sapienti: quæ iniquitas utique homini est dolenda, quia hominum est, est nulla ex ea bellandi necessitas nascetur. Et in litteris ad sanctum Comitem ac Martyrem Marcellinum: Misericorditer si fieri posses, etiam bella gererentur à bonis, ut licentiosius cupiditatibus domitis hæc vitia perderentur, quæ justo imperio vel extrinseci vel deprimi debuerunt. Bella quoque istiusmodi vitia extirgant aut deprimunt, affirmat non*

Lib. 5. Ep. 386.

Lib. 4. cap. 15.

Lib. 19. cap. 7.

Ep. 5.

Quæst. 10.

culpari à Christiana disciplina. Et in quæstionibus super librum Josue: *Homo justus nihil præcipue cogitare debet in his rebus, nisi ut bellum justum suscipiat, cui bellare fas est. Non enim omnibus fas est. Justa autem bella deserviri solent, quæ ulciscuntur injurias, si qua gens vel civitas, quæ bello perempta est, vel vindicare neglexerit quod à suis improbatum est, vel reddere quod per injurias ablatum est.* Hæc omnia altè clamant etiam temporales hominum injurias esse justam belli causam. Et certè non solius Sancti Augustini, sed etiam Sancti Isidori doctrina est summæ auctoritatis apud omnes Ecclesiasticos. Magnus item Basilius inter istas causas ponit non solius pietatis, sed & lege pudicitie tutelam. At quæstio est, quanta & qualis debeat esse injuria? Certum est quod debeat esse publica & magna. Etenim integram gentem aut Provinciam ob levem aut privatam injuriam conicere in bellicam calamitatem, est manifestè summum crimen. Respublica concuti non potest, nisi ob publicum crimen. Duo hujusmodi crimina edicit sanctus Augustinus. Primum in quæstionibus super librum Numerorum: *Notandum est sanè, quemadmodum ab Hebræis justa bella gerebantur. Innoxius enim transitus negabatur, qui jure humane societatis æquissimo patere debebat.* Hac de causa Hebræi Sehon Regem Amorrhæorum invaserunt, & sibi appropriarunt ejus Regnum. Et Augustinus affirmat causam fuisse sufficientem. Secundum istiusmodi crimen sanctus Augustinus edicit in libris adversus Faustum: *Nocendi cupiditas, ulciscendi crudelitas, impacatus atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & si qua similia, hæc sunt quæ in bellis jure culpantur. Quæ plerumque ut etiam jure puniantur, adversus violentiam resistendum gerenda ipsa bella suscipiuntur à bonis.* Hoc igitur crimen est, Feritas rebellandi. Augustinus addit etiam hæc bella non posse esse crudelia, nec impacata aut implacabilia, nec facta ex animo nocendi. Tertium crimen est superius adducta Legatorum violatio. Possint esse & aliæ causæ. Verùm debent esse tales, quæ non nisi per bellum possint reparari. Necesse est ut Reges habeant matura & sana consilia, & non nisi coacti prorumpant in calamitatem Christiani populi.

Quæst. 44.

Lib. 22. cap. 74.

Reges hæc debent non dumtaxat in offensivo sed etiam in defensivo bello attendere. Nam & hæc possunt esse injusta. Quare qui alienas Provincias, Civitates, aut Terras invaserunt aut detinent, obligantur ipsas restituere, prævenire bellum, & propriis finibus esse contenti. Etenim Reges non habent aliud Evangelium, quam privati fideles. Hinc Carolum Calvum Francorum Regem ad Lotharingæ Regnum, quod nepoti suo Imperatori Ludovico II. eripuerat, plenè reponendum Adrianus II. Pontifex compulsi per minas anathematis. Posterioribus Græcis familiare fuit ejicere Principem, ac invadere Imperium: quod istos invasores ad renunciantium, publicam agendam poenitentiam, aut etiam se intra Monasterium claudendo Episcopi adstrinxerint, docent plura exempla. Consequenter illis non esse aliam viam ad vitam æternam. De Michale Palæologo scribit Michael

Glycas: *Michael Imperator delictum suum per omnem vitam deplorare non desinebat, ac Deum bonis operibus, Monasteriis condendis, benignitate in agentes placabat. Ea verò profuissent illi, si quidem abjecisset Imperium, quod gratia molius ea facinora fuerat, & adultera repudiata, privatus peccatum suum deplorasset. Nunc ille nihil horum agens, sed Zoæ consuetudine utens, Imperium mordicus retinens de publicis bonis in speciem beneficia quædam præstans, eoque pacto veniam se consequitur sperans, Numen divinum & mentis expertus & injustum esse putabat, quod alienis opibus redimi poenitentiam pateretur.* Reges qui alienas Ditiones non timent invadere, & sua ac aliena etiam conjugia consueverunt temerare, hæc benè considerent. Ita Michael Augusti Romani & conjugem rapuit & Imperium. Hinc Synodus ipsum censuit à Christiana spe alienum, nisi utrumque dimittens, ageret perpetuam in Monasterio poenitentiam. Isaacum Comnenum, qui ex ista familia primus invasit Imperium, in venatu fuisse à Dæmone sub apris specie vexatum scribit idem Glycas atque adjungit: *Inde Isaacius conjectus in quandam piscatoriam naviculam salis in Regiam delatus est, atque hoc modo graviter afflictus & ante altorum poenitentiam ductus, Imperio quod injustè occuparat, sponte sua cessit, alterum sibi substituit, lacernam induit, in Studii Monasterium se contulit. Et sanctè vixit.* Latius hæc scribit Joannes Schyliiza Curopalatis. De patre suo Alexio, quod istud ipsum facere voluerit, sed Episcopi suaserint aliud, amplè scribit Anna Comnena. Nemp de-erat legitimus Imperii hæres. Interim Synodus & Alexium, & omne Palatium, & omnes istius adjuutores coegit ad publicam poenitentiam. Justior ac divinæ Legis observantior fuit Arsenius Patriarcha Constantinopolitanus. Etenim Michaelem Patæologum, qui ob invasum Joannis Lascaris Imperium postulabat similem poenitentiam, non exaudivit, sed excommunicatum communioni reddere noluit, nisi Imperium deponeret & arma. Et benè sensit. Rei seriem amplè exponit Georgius Pachymeres. Ita Sanctus Francorum Rex Ludovicus Regnum, quoniam ex ejus Avis Hugo Capetus invaserat, frequenter dixit non spectare ad se, ideoque dimittendum. Verùm præscriptionis tempora jam dudum erant expleta: & quidam asserunt Hugonem fuisse ex magni Caroli genere. Hinc Episcopi quietarunt Regis conscientiam. Guilielmi Noitmanni, qui Angliæ acquisivit Regnum, filius Guilielmi nullam unquam habuit pacem, nullam felicitatem. Adducuntur variæ causæ. Inter palmares est, quod ille fratrem primo genitum Robertum, Sacro apud Palæstinos bello distentum Regno exclusisset. Et tamen magni Episcopi favebant Guilielmo, & Robertum Divina vindicta persequebatur. Etenim laboriosum quod ipsi in Sabbatho sancto divinitus accensa candela derulerat, Jerosolymæ Regnum ex Anglicani cupiditate, refurarat, atque ita divina Justitia ipsum privavit utroque. Plurima sunt hujusmodi exempla.

Fol. 324.

Lib. 3. cap. 14.

Lib. 4. cap. 1.

An. 895.

Eadem est ratio Legitimorum Principum qui alienas Ditiones retinent. De Henrico Ly-

Cap. 4.

conienti Episcopo scribit Thomas Walsinghamensis: *Henricus cupidus & avarus apud prædium suum de Tyngursti parco fecerat, & suorum terras contiguas ipsi junctis eidem parco adjecerat, & sepius ad fossatis incluserat, nec sine duri illorum irreparationibus ademerat terras suas.* Post mortem verò suam apparuit cuidam ex Armigeris suis quondam, cum pharetra & arcu, sagittis & cornu, indutus brevi tunica, & ipsa viridi, & ait: *nostrum quod non sine Dei offensa, & injuria pauperum clausuram istam Parco. Datus igitur sum non sine poena ad custodiam hujus Parci, prout vides, quousque terra ibi incluse pristinis possessoribus restituatur. Vade ergo ad fratres meos Lyconenses Canonicos, & roga eos ex parte mea, ut hæc omnia pauperibus possessoribus reddantur, à quibus cum injuria ea tuli, Canonici verò hæc audientes, & prelibatam injuriam non ignorantes, miserunt unum de Canonicis Wilbelmum Bachelor appellatum ad restituendum sua singulis, & sepes extirpandas, fossataque complanandas. Qui rediens per Abbatem de Sancto Albano Michaelem, ei narravit hæc omnia speciatim. Quod Augusta Arcadii Imperatoris uxor Eudoxia ob invasum viduæ agrum fuerit non dumtaxat à sancto Joanne Chryostomo, sed etiam ab omnipotente Deo castigata, est omnibus notum. Ob unicam Waluthæ vineam Rex Achab regnum amisit, uxor Jezabel fuit canibus præcipitata in escam. Proinde Reges alienas, quas non nisi effuso plurimo Christiano sanguine, & per miserandas totius populi calamitates invadunt terras, omnino obstringuntur restituere: alioquin nulla illis spes vitæ æternæ. Est istud terribile onus omnino transit in ipsorum filios ac alios successores.*

Et hinc licet etiam defensivum bellum esse quandoque injustissimum. Ista Regni augmenta defendere est latrocinio addere latrocinium. In quarto de Dei civitate libro verissimè scribit Sanctus Augustinus: *Remota justitia quid sunt regna, nisi magna latrocinia? Quia & ipsa latrocinia quid sunt nisi parva Regna? Manus etenim ipsa hominum est, cum Imperio Principis regitur, pacto societatis adstringitur, placiti lege præda dividitur. Hoc malum si in tantum venditorum hominum accessibus crescit, ut & loca tenent, sedes constituat, civitates occupet, populos subjuget; evidentius Regni nomen assumit, quod ei jam in manifesto confert non adempta cupiditas, sed addita impunitas. Eleganter enim & veraciter Alexandro illi magno quidam comprehensus Pirata respondit: nam cum idem Rex hominem interrogasset, quid ei videretur, ut mare haberet infestum, ille libera contumacia inquit: qui tibi, ut orbem terrarum? Sed quia id ego exiguo navigio facio, latro vocor; Quia tu magna classe, Imperator. De Philippo Macedone ac ejus filio hoc Alexandro rectè scribit in tertio naturalium quæstionum libro Seneca: *Qui exitio gentium clari, non minores fuere pestes mortalium quam inundatio, qua planum omne perfusum est; quam conflagratio qua magna pars animantium exaruit. Qua nocte Ephesæ Dianæ templum conflagravit, natus est magnus ista Alexander. Et ubi lucere cœpisset, Ephesiorum Magi clamitarunt ista nocte natam esse totius Asiæ pestem ac perniciem. Quare Christiani**

ni Principes, qui sibi istum Alexandrum alioque Gentiles militiæ Duces figunt in imitationis exempla, attendant ad præfatum Senecæ aliorumque judicium.

Quæstio est, an bellum ex utraque parte possit esse injustum? Respondeo posse. Etenim de facto inter tres Ludovici Pii Imperatoris filios bello, & commisso apud Fontianicum crudelissimo prælio Rabanus Maurus Archi-Episcopus Moguntinus scripsit ad Heribaldum Episcopum Antisiodorensis: *Quod quidam homicidium quod nuper in seditione & prælio Principum nostrorum perpetratum est, excusent, quasi non necesse sit pro hoc cuilibet agere poenitentiam, eò quod jussu Principum nostrorum perpetratum sit, & Dei judicio ita finitum. Scimus enim quod Dei judicium semper sit justum, & nulla reprehensione dignum. Sed nemo judicium Dei penetrare potest. Undè oportet eos considerare, qui hanc necem nefariam defendere cœpiunt, utrum illos coram oculis Dei quasi innoxios excusare possint, qui propter avaritiam, quæ omnium malorum radix est, atque propter favorem Dominorum suorum temporalium æternum Dominum contempserunt. & mandata illius spernentes non casu, sed industria homicidium perfecerunt. Pluribus hoc confirmat, & concludit: *Qui ergo malorum, sine condigna poenitentia quemquam veniam à Deo percipere dixerit, penitus errat. Et cum deceptus alios decipere festinat, duplici noxa constringitur: hoc est, proprii erroris & alienæ deceptionis. Sed inter hæc sciendum est, quod magna distantia est, inter legitimum Principem & seditiosum Tyrannum; inter eum qui subvertente nititur Christianæ pacis tranquillitatem, & illum qui armis contra iniquitatem certat defendere equitatem.**

An. 847.

Hujus belli radicem exponit Sigebertus Gemblacensis: *Carolus & Ludovicus, Filii Imperatoris Pii, dolentes se à Fratre Lothario debita regni parte privari, contra eum insurgere parant. Tribus Fratribus de regni partitione discordantibus, conseritur inter eos pugna in Pago Antisiodorensi apud Villam Fontanenam, & tanta cædes utrimque facta est, ut nulla ætas meminerit tantam hominum stragem fuisse factam in gente Francorum. Et ita eorum vires ibi attenuatae sunt, ut jam nec suos terminos ab externis tueri possent. Victoria tamen Ludovico & Carolo provenit. Eadem scribunt Abbas Regino, Hermannus Contractus, Marianus Scotus, ac præsertim Nitaridus. Omnes tres Fratres de Paterno Testamento fuerunt questi, præsertim Ludovicus & Carolus quibus senior Lotharius partem invadebat: hinc omnes tres exarserunt in crudelissimum bellum. Quin omnes tres gravissimè deliquerint, nemo Episcopus aut Doctor dubitavit. Omnes enim tres inflammavit avaritia, ideoque erant de numero istorum, quos sanctus Isidorus Pelusios notavit. Fraterna ista quæstio debebat pacificè componi per Episcopos & Proceres, atque ita bellum, utpotè ex furore & odio natum, erat ex omni parte injustum. Etenim populos in bella præcipitare, non est veniam procedere. At dubium fuit de Feudalibus, aliisque Subditis, quos Regia justio adegit ad bellum, & patranda tot Fratrum homicidia. Et quidam ipsos per istam justionem studuerunt purgare. Purgare studuerunt.*

duerunt præsertim Ludovici & Caroli milites. Ipsi enim videbantur à Fratre Lothario passi injuriam, & ipsi faverat victoria, atque ita videbatur favere & Divinum judicium. Isto enim sæculo plures judicabant ex eventu, ideoque non generale dumtaxat prælium, sed etiam quodcumque victoriosum duellum accipiebant uti Divinum judicium. Ita largè habes apud Nitarium. Verùm Rabanus Maurus, cæterique doctiores Episcopi censuerunt cunctos esse homicidas, & gravissimè reos, ideoque & compulerunt ad publicam homicidarum pœnitentiam. Et Rabanus dat firmas rationes. Primò, quod istud non fuerit bellum, sed Fraternalis Seditio. Secundò, quòd Feudales palàm viderent ista omnia utrimque agi per invidiam & avaritiam, ideoque istis suorum Principum mandatis non potuerint obedire. Tertio, quòd omnes tres Reges in isto suo furore non legitimum egerint Principem, sed seditiosum Tyrannum, cujus studium est Christianæ pacis tranquillitatem subvertere. Hoc enim omnino faciunt quotquot sine plena necessitate prorumpunt in arma. Rabanus rectè addit divina judicia esse secretissima, ideoque victoriam aut alios eventus non esse viam ad ipsa penetranda.

Ejusdem sententiæ fuerunt Episcopi in Rhenensi Synodò Sculphi Archi-Episcopi, de quibus scribit antiquus Codex, apud Rhenenses repertus in Monasterio sancti Remigii: *Anno Dominicæ Incarnationis nongentesimo vigesimo tertio, Episcopatus autem Domini Sculphi secundo, convenientes sancti Patres, Sculphus scilicet Rhenorum Archi-Episcopus, Abbo Suesonice Urbis Episcopus, Adelmus Laudunensis, Stephanus Cameracensis; Item Adelmus Sylvanensensis, Aivardus tunc inibi Ordinatus Noviomagensis cum cæterorum ejusdem Rhenensis Diocesis Episcoporum Legatis, decreverunt hanc pœnitentiam his, qui bello Suesonici inter Robertum & Carolum ad se interfuerant, injungendam; videlicet ut tribus Quadragesimis per tres annos agant pœnitentiam: ita ut prima Quadragesima sint extra Ecclesiam, & in Cœna Domini reconciliantur. Omnibus verò his tribus Quadragesimis, secunda, quarta & sexta feria in pane, sale, & aqua abstineant, aut redimant. Similiter quindecim diebus ante nativitatem sancti Joannis Baptiste, & quindecim diebus ante nativitatem Domini Salvatoris. Omni quoque feria sexta per annum, nisi redemerit, aut festivitas celebris ipsa die acciderit, vel eum infirmitate sive militia detentam esse contigerit. Ad Decimi sæculi annum vigesimum secundum Francorum proceres Carolum Simplicem, suum Regem ejecerunt, & in ejus thronum levarunt Comitem Robertum, unctum & coronatum ab Herinzo Archi-Episcopo Rhenensi. Et ad pacandum Regnum inter Carolum & Robertum fuerant stabilita quedam Induciarum Pacta. At ecce sequenti anno Carolus resumpsit animos, collegit militem, ex improviso aggressus est Robertum, & occidit in prælio. Et certè invasit sibi perduellem tyrannum. Nihilominus præfata Synodus istud bellum judicavit utrimque injustum, & factas hinc inde cædes punivit ut homicidia. Et rectè. Etiam Carolus suam fidem prævaricatus fuerat.*

Robertus verò suam tyrannidem studuerat stabilire, ideoque uterque sine legitimo titulo turbatur & afflixerat Christianum populum.

Quæstio secunda est, an bellum possit etiam utraque ex parte esse justum? Quidam affirmant: etenim Lis potest utrimque esse justa: utriusque partis fundamenta possint esse probabilia. Respondeo aliud esse bellum, aliud judiciale litem. Ad istud inchoandum, aut etiam continuandum non sufficit probabilis, sed omnimodo requiritur certa & manifesta causæ justitia atque necessitas; sine his Christianus populus nequit à Regum affectibus aut cupiditatibus præcipitari in istas calamitates. Etenim non populus propter Regem, sed Rex est propter populum. Hinc ille ante omnia debet hunc tueri & custodire. Quare manifestum est, quod bellum, quoad ipsos saltem Principes, nullatenus possit utrimque esse justum. Alia possit esse ratio subditorum militum. Etenim Regi ex probabili dumtaxat, ideoque & falsa causa indidenti bellum, subditi obedire debent, ideoque justè bellant adversum illos qui justè se tuerunt. Locum tunc habet, quod in libris contra Faustum scribit S. Augustinus: *Regem reum facit iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendit ordo serviendi.* Dico. *Alia possit esse ratio subditorum militum.* Etenim Rabanus Maurus & ei consentientes plures Episcopi, ac præfata Rhenensis Synodus omnino videntur damnare etiam milites, qui Regi ob probabilem dumtaxat causam obediunt. Certè Ludovicus & Carolus Reges adversus fratrem Lotharium habuerunt causam, licet non necessariam, tamen manifestè probabilem. Etiam Carolus Simplex adversus Robertum Comitem. Nam perduellem Dominus etiam inopinatum potest invadere, nec opus est ipsum diffiduciare per Fœciales. Episcopi igitur illi ad legitimum bellum censuerunt etiam in subditis requiri, non probabilem dumtaxat, sed insuper manifestam ac necessariam justitiam. Et sanè subditi videntur ad bella, quorum justitiam non habent manifestam, non posse consentire. Etenim bella gerere non est ludere aut venari. Sancti Augustini autoritas est summa, nescio tamen, an hac in parte sit irrefragabilis.

Quidam cum sancto Augustino sensisse putant etiam sanctum Joannem Baptistam, de quo scribit in Evangelio sanctus Lucas: *Interrogabant eum & milites, dicentes: quid faciemus & nos?* Et ait illis: *neminem concutatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis vestris.* Non jussit ut militiæ valedicerent. At verò illi erant Romani Imperii milites, cui nullam erat jus in Judaicam terram, nisi libido dilatandi Imperii. Eorum istic arma nullum poterant habere titulum, nisi aliquot annorum possessionem: Titulum vix probabilem. Respondeo istos milites palàm fuisse non gentiles, sed Judæos. An Romanis militaverint, non plene constat: possint fuisse Herodiani, militantes Herodi Tetrarchæ. Interim res cadit in idem. Etenim & Herodes iste, utpote Herodis magni filius, nullam habebat jus ad Judaicum Regnum. Hinc quæstio est, quomodo sanctus Joannes istos milites non jusserit deponere iniquum Cingulum & Arma? Respondeo arma ista, licet per iniquos Principes ge-

pes gererent fuisse justissima. Etenim Dei Electus, humani generis Redemptor, jam advenerat, ideoque Judaicum Regnum tunc debebat disponi ad ruinam, & administrari per Alienigenas. Erat Divina dispensatio prædicta per Prophetas, notissima sancto Joanni. Hinc ille milites permisit sub simplici fide permanere in istis armis. In illius Evangelii commentario Theophylactus hæc scribit: *Joannes admonet & adhortatur tres ordines, Turbas, Publicanos, & Milites. Et turbas quidem admonet, ut elemosinæ vacent, præcipiens habenti duas vestes, communicare ei qui non habet. Publicanos vero, non plus quam constitutum est ipsi, extorquere. Milites autem, non rapere, sed contentos esse obsoniis, hoc est his, quæ à Rege juxta consuetam liberalitatem erogantur. Vide autem quomodo Turbis, velut innocentibus dicit, exhortans ut bonum faciant, hoc est, ut communicent: Publicanis verò ac Militibus, ut abstineant à malo. Neque enim capaces illi erant, neque bonum quippiam facere poterant, sed sufficiebat eis non facere malum. Publicanis & Militibus non omnia salutis media, sed sola edixit justitiæ exordia: cavere à gravioribus peccatis. Eos non introduxit, sed solummodo disposuit ad rectas vias. Hinc de belli justitia non meminit. Et non expediebat ut Joannes notaret Romanum Imperium, aut milites ab ipso diverteret.*

CAPUT X.

Exponitur necessitas militaris disciplinæ.

Quod non dumtaxat injusta, sed etiam citra necessitatem edicta bella non sit aliud, quàm magna latrocinia, est abundè demonstratum. Hinc inter articulos, ob quos Gallicani olim Episcopi Imperatorem Ludovicum Pium degradarunt, fuit & hic: *De diversis expeditionibus, quas in Regno sibi commissio non solum inuuliter, sed etiam noxiè sine consilio ac utilitate fecit. In quibus nimirum multa & innumeralia sunt in populo Christiano flagitia perpetrata, in homicidiis, & perjuris, in adulteriis, in rapinis, in incendiis, sive in Ecclesiis Dei, sive in aliis diversis locis factis, in direptionibus & oppressionibus pauperum, in miserabili & penè apud Christianos inauditio patratu. Quæ omnia ad aurorem vesteluntur. Hæc cuncta sunt omnino delicta Principis. Hinc sine extrema necessitate non possit procedi ad bellum. Quod ipsum etiam gentiles agnoverunt. Etenim in Augustæ Historiæ Epitome scribit de Augusto Cæsare Aurelius Victor: *Augustus adèd turbas, bella, similitates adversatus est, ut nisi justis de causis numquam Genti cuiquam bellum intulerit. Jactans esse ingentem & levissimam dicebat, ardore triumphandi & ob lauream coronam, id est, solia instructuosa, in discrimen per incertos eventus certaminum, securitatem civium præcipitare. Neque Imperatori bono quidquam minus, quàm temeritatem congruere. Satis celeriter fieri, quidquid commodè geritur. Arma, nisi majoris involumenti causa, nequaquam movenda esse: ne compendio tenui, jactura gravi perita victoria similis sit hamo auro piscantibus. Cujus abrupti amissique detrimentum nulla capturæ**

libro pensari posse. Et de Romanorum Duce Pompejo scribit Eutropius. *Tigrani Pompejus bellum intulit, ille se ei dedit, ac diademata, cum procubisset ad genua Pompei, in manus ejus collocauit, quod ei Pompejus reposuit. Regni tamen parte multavit & grandi pecunia. Quia bellum sine causa Romanis commovisset.* Lib. 6.

Etiam sine Disciplina Exercitus non est aliud quàm turba Latronum. Hinc & Gentiles summo studio curarunt disciplinam: ipsius custodes exaltarunt, neglectores Duces rigidè castigarunt. Etenim de Metello Duce scribit Crispus Salustius: *Ubi in Africam venit, exercitus ei traditur, ab Albino Proconsule, iners, imbellis, neque periculi neque laboris patiens, lingua quàm manu promptior, prædator ex sociis, & ipse præda hostium, sine imperio & modestia habitus. Ita Imperatori novo plus ex malis moribus sollicitudinis, quàm ex copia militum auxilii aut spei bonæ accedebat. Statuit Metellus non prius bellum attingere, quàm Majorum disciplina milites laborare coegisset.* Notanda sunt verba: *Prædator ex sociis, ipse præda hostium.* Etenim milites, qui in rusticos ac alios inermes socios agunt leonem, in hostili congressu consueverunt esse cervi. Salustii textus est plenè audiendus: *More militari vigilat non ducebantur. Uti cuique libebat, à signis abibat. Lixæ cum militibus permixti die nocteque vagabantur: & palantes agros vastare, villas expugnare, pecoris & mancipiorum prædas certatim agere, eaque mutare cum mercatoribus vino adulectio & aliis talibus. Præterea frumentum publicè datum vendere, panem in dies mercari, postremò quæcumque dici aut fingi queunt ignavia, luxuriæque probra, in illo exercitu juncta fuerunt. Et alia amplius.* At verò Metellus suo Edicto primùm adjumenta ignaviæ sustulisse dicitur, ne quisquam in castris, necè in agmine, panem, aut quem alium cibum, coctum venderet; ne Lixæ exercitum sequerentur; ne miles gregarius in castris, necè in agmine seruum aut jumentum haberet: cæteris arcè modum statuisse. Etiam Cæsarem Augustum laudat Suetonius, Tranquillus: *Augustus in re militari & communit vit multa, & instituit, atque etiam ad antiquum morem nonnulla revocavit. Disciplinam severissimè rexit, ne Legatorum quidem cuiquam, nisi gravatè hibernisque demùm mensibus permisit uxorem in dissequere. Et de Tiberio scribit: *Disciplinam acerrimè exegit, animadversionum & ignominiarum generibus ex antiquitate repetitis. Atque etiam Legato Legionis, quod paucos milites cum Liberto suo irans ripam venatum misisset, ignominia notato. Et de Vespasiano: *Milites, pars victoriæ fiducia, pars ignominis dolore ad omnem licentiam audaciamque processerant. Quare Vespasianus, qui nihil antiquius habuit, quàm intantem & afflictam stabilitè atque ornare Republicanam, Vitellianorum quidem exauctoravit plurimos, & coercuit, participibus autem victoriæ adèd nihil extra ordinem indulsit, ut etiam legitima præmia non nisi serò persolverit. Et ne quam occasionem corrigendi disciplinam prætermitteret, adolescentulum fragrantem unguento, cum sibi pro impetrata Prefecturâ gratias ageret, nutu adspersus, voce etiam gravissima increpuit: maluisse alium oboluisse; literasque revocavit.***

Et de Imperatore Adriano scribit Eutropius & Non

Lib. 8. Non magnam clementiae gloriam habuit, diligentissimus tamen fuit circa militum disciplinam. Plura adduci possunt istiusmodi exempla.

Decade 3. E contrario Scipionem Africanum summum militem, licet in multis laudet Titius Livius, graviter tamen notat de soluta militum disciplina.

Lib. 9. Et in Catiliniano bello scribit de Sylla Crispus Salustius: Sylla exercitum quem duxerat in Asia, quod sibi fidem faceret, contra morem Majorum luxuriosae, nimisque liberaliter habuerat, loca aemena, voluptuaria facile in otio feroces militum animos molliorant. Ita primum insuevit Exercitus populi Romani amare, potare, signa, tabulas pictas, vasea calata mirari, ea privatum ac publice rapere, delubra spoliare, Sacra profanaque omnia polluere. Igitur hi milites postquam victoriam sunt adepti, nihil reliqui victis fecere. Et de Imperatore Vitellio scribit Svetonius Tranquillus, nactus Imperium, per medias civitates ritu Triumphantium vestitus est, perque flumina delicatissimis navigiis, & varietarum coronarum genere redimitis, inter profusissimos obsoniorum apparatus, nulla familiarum aut militum disciplina, rapinas ac petulantiam omnium in jacum vertens, qui non contenti epulo ubique publice praestito, quoscumque libuisset, in libertatem adferebant, verbera & plagas, saepe vulnera, nonnumquam necem repraesentantes adversantibus. Ita solent dissoluti milites. Hinc discimus non solius militis, sed etiam familiae, & suae ante omnia personae disciplinae esse curandam a bono Principe aut Duce. Quae Vitellii omnia latius exponit ac arguit in historiarum libris Cornelius Tacitus. De Christiano Imperatoris Constantii exercitu scribit etiam homo gentilis Ammianus Marcellinus: Accessere flagitia disciplinae Castrensium, cum miles cantilenas meditare, pro júbilo molliores. Et non saxum erat, ut ante, armato cubile, sed pluma, & flexiles lectuli. Et graviora gladii pocula. Testa enim bibere jam padebat. Et querebantur aedes marmoreae, cum scriptum sit in antiquitatibus, Spartanum militem coactum acriter, quod prociñtus tempore ausus sit videri sub lecto. Adeo autem ferox erat in suos illi temporibus miles & rapax, ignavus vero in hostes & fractus, ut per ambitionem otiumque opibus partis, auri & lapillorum varietatis discerneret scientissimè, contra quam recens memoria tradidit. Notum enim est, sub Maximiano Caesare vallo Regis Persarum direpto, gregarium quemdam post sacculum Particum, in quo erant margaritae, repertum, projectis imperitia gemmis abijisse pellis nitore solo contentum.

Lib. 22. CAP. 6. Militarem disciplinam à Christianis longè magis Mater Ecclesia semper exegit, ac damnavit ejus neglectum. Etenim Christiani milites, praesertim Reges ac Duces debent ex Evangelii Regula vivere. Hinc in quadraginta Martyrum elogio scribit Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus: Est ad me pertinens vicus, in quo Beatissimum Martyrum Reliquiae requiescunt. Non procul abest parva civitas, quam Iboram vocant. In hac, cum ex recepta Romanorum consuetudine, census militum institueretur, quidam ex militibus ad praedictam vicum venit, à Tribuno ad vicum custodiam destinatus, ut commilitonum suorum invasiones & injurias propelleret, quae milites sustinere audacter

inferre solent. Adeo antiquae sunt haec Custodiae? Et iste miles fuit probus ac pius. Etenim ejus pes, quo incurabiliter claudicabat, fuit ab apparente sibi uno Martyrum miraculose sanatus. Interim Gregorius queritur Romanum tunc & Christianum militem fuisse adeo licentiosum, ut vicini vicum indigerent tali custodia. Hinc & de Belisario, Imperatoris Justiniani Duce, ereptam Wandalis Carthaginem gloriosè intranti, scribit in libris de Wandalico bello Procopius Caesariensis: Qua die Belisarius laudem consecutus est tantam, ut gloriam non eorum modo qui tunc vivebant, sed veterum etiam obscuraverit. Cum enim Romanis militibus solemne sit nunquam sine tumultu urbem sibi subditam ingredi, si vel tantum quingenti sint, praesertim quando est profectio subsanae; ille suos omnes ita continuit in officio, ut nec contumeliae, nec minae usquam jactae fuerint, non impeditum civitatis commercium, sed in urbe capta, quae regimen ac dominum mutaverat, tabernae usque paruerunt. Scribae, datis libellis hospitalibus, in domos pro more induerunt milites; hi emptis, quae quisque voluit, civitatis quieverunt. Laudanda profectò disciplina.

Adversum milites, aulos spoliare Ecclesias insignis capitulum edidit Carolus Magnus. Asfirmat eos omnes esse anathematizatos, atque prosequitur: Scimus anathematizatos homines & in praesenti saeculo infames esse ac perditos, & a consortio fidelium in omnibus absque pane & aqua fieri alienos, atque si absque Ecclesiae satisfactione de hac vita recesserint, à regno Dei fore extorres. Quam foream cavere dissimulans vel recusans, nostra se sciat per omnia carere societate. Quia non solum qui faciunt, sed & qui facientibus prava consentiunt, sunt rei. Satius enim nobis est Regnum non habere terrenum, quam aeternum perdere. Plus verò me credo Deum posse per Sanctorum suorum merita adjuvare, quam omnem militem secularem. Quapropter omnes scire cupimus, si super his; quibus fruimur bonis, universum Mundum lucrari potuissemus, nostras vestrasque animas perdere noluissemus, nec se pro praedictis cupiditatibus perdere volentibus assentiri. Est autem Regula, quam omnes Christiani Reges, Duces, ac milites deberent suis mentibus memoriter inscribere; praesertim Reges ac Duces. Etenim omnia gregariae turbae facinora ac flagitia, quae ipsi impedire non student plena cura, sunt illis propria. Hinc Magni Caroli filium & successorem Ludovicum Gallicana Synodus degradavit ob hunc etiam articulum: In expeditionibus, multa & innumera-bilia sunt in populo Christiano flagitia perpetrata, in homicidiis & perjuriis, in sacrilegiis, in adulteriis, in rapinis, in incendiis, sive in Ecclesiis sive in aliis locis, in direptionibus & oppressionibus pauperum, in miserabilis ac penè apud Christianos inaudito patrato. Quae omnia ad auctorem reflectuntur. Ex eadem regula adversum Carolum Calvum, Ludovici filium ac in Galliae regno successorem statuit Meldensis Synodus: Quia haecenus propter diversas necessitates incommoditates aliter per vos fieri incompetencia compulsi, quam salubritas poposcisset, & honestas atque utilitas postulasset, vestra studebit Magnitudo omnibus observare, ut civitates per Regis transitum non deprudentur;

Lib. 1. cap. 24.

Lib. 7. cap. 188.

27.

Ep. 94.

dentur; ut quando transitus vester juxta civitates acciderit, immunes & libera vestra Dominatio jubeat à depraedationum exactioibus fieri mansiones intra civitatem. Quia omnes qui sua ad civitates deferreant, ut & salvari quaeque haberent, & illa plus pacifice venderent, jam & hoc refugium: & pristinae immunitates & confirmationes infringuntur, cum & Civés ab Hospitiibus opprimuntur, & ab his à quibus non solum opprimuntur, verum & deprimuntur, sua solum vendere prohibentur, sed & propter direptionem post eos cum gemitu clamare cogunt.

De laesa, immò & everfa militari Disciplina in litteris ad Joannem Archi-Diaconum gravissimè queritur etiam Petrus Blefensis, Demonstrat quòd milites sint Ecclesiae filii, ideoque ab Ecclesia ad Sacerdotii honorem, tuitionem pauperum, vindictam malefactorum, & ad Patriae liberationem accipiant gladium; atque prosequitur: Porro, res in contrarium versa est. Nam ex quo hodie militari cingulo decorantur, statim insurgunt in Christos Domini, & deserviunt in patrimonium Crucifixi. Spoliant & depraedantur subiectos Christi pauperes, & miserabiliter atque immisericorditer adfingunt miseros, ut in doloribus alienis illicitos appetitus, & extra-ordinarias impleant voluptates. Refert Lucas, quòd milites accedentes ad Joannem Baptistam, interrogaverunt eum, dicentes: Magister, quid faciemus & nos? Neminem, inquit, concusseritis, neque calumniam faciatis, sed contenti estote stipendiis vestris. Qui contra inimicos crucis Christi vires suas exercere debuerant, potibus & ebrietatibus pugnant, vacant otio, marcent crapula, vitamque degenerem in immunditiis transigent, nomen & officium militiae debonestant. Nihil damnabilis in milite est quam otium, per quòd usus armorum desiccatur, nutritur pusillanimitas, vires fatiscunt, obrepat inertia, & ad immunditiae actus animus occupatur. Ample hoc demonstrat, atque pergit: Hodie in deliciis nutritur, & tota ad carnis delicias se relaxat Philologica nostra, in cute curanda plus aequo operosa juvenit. Quod si milites nostros ira in expeditionem quandoque oporteat, Summarii eorum non ferro, sed vino; non lanceis, sed castis; non ensibus, sed utribus; non hastis, sed verubus onerantur. Credas eos ire ad domum convivii, non ad bellum. Chybeos deserunt optime deauratos, praedam potiùs hostium cupientes, quam certamen ab hostibus; Et eos referunt, ut ita loquar, virgines & intactos. Bella tamen & confictus equestres depingi faciunt in sellis & clypeis, ut se quadam imaginaria visione delectent in pugnis, quas actualiter ingredi aut videre non audent. Et rursùm: Porro cum nostri milites ab expeditione sine vulnere & cicatrice, sanis etiam & integris armis, per Dei gratiam revertuntur, curritur ad bibendi consilium. Crateras igitur laeti statuunt & vina coronant, atque exhausta canunt praelia Marte gravi. Illic Aecides, illic tendebat Ulysses; Et pingunt fluido Pergama, tota tendebat Ulysses, & laxant provocas linguas in detractionem hominum innocentium, deserviunt in Christo Domini, referuntque & conferunt labores suos; & otia Sacerdotum. Has ob rationes Petrus isti Archi-Diacono diffundet ne suum Nepotem permittat adscribi inter milites, Imitatur sanquam Iidorum Pelusiotem,

Per istiusmodi milites nullam posse obtineri victoriam censuit & praedicavit magnus ille Imperatoris Justiniani Dux Belisarius. Ejus Concionem, quam ad suos milites dixit in Africa, audiamus à Procopio Caesariensi: Inferre vim, & rapio ac alieno vivere, scelus aliàs idè videtur esse, quia jus violatur. Nunc autem tantam habet offensionem, ut posthabita aequitate, nihil aliud, nisi quantum ex hac licentia periculum proficiscitur, attendere nos oporteat. Ego sanè vos in terram exposui, hoc uno fretus, quòd Afri, qui Romani ex stirpe sunt, in fide erga Wandalos claudicent, sinque illis insens. Propterea nobis nec desicere commeatum, nec hostem ullo incurfu nocturno extimabam. At nunc vestra illa intemperantia res partem in contrariam vertit. Nam Afrorum benevolentiam Wandalis, odium vobis modò conciliastis, adjuvante natura, quae injustam vim patientiam ab inferentibus alienat. Eoque cupiditatis praeposteræ devenit, ut pro argenteis pauculis, quos servastis, vestram securitatem & honorum copiam abjeceritis, cum cibaria à volentibus dominis coemendo, injustitiae notam vitare, eorumque amicitiam colligere prompium esset. Igitur Hostes simul Wandalos, simul Afros patiemur; Adde, quòd Deum ipsum; qui nemini injuriam facienti optulatur. Agite dum: in aliena involare nolite amplius, & questum periculossimum amovete, quando ex abstinentia & moderatione salus maximè pendet, effrenata autem licentia ad iteritum ducit, nam si dicta sanctè curabitur, Deum propitiis, Afros amicos, Wandalos aditu faciles experiemini. Quidam miles modica cibaria, quae pauculis argenteis comparari poterant, cuidam Afro Rustico rapuerat. Et de ista rapina tantus Dux est concinatus varia & vera. Quòd esset questus furtivus, injustus, periculossimus. Utpotè qui addictos Romanis, & à Wandalis averfos Afrorum animos alienaret: ac insuper divinam advocaret vindictam, adeoque omnem victoriam diverteret. Et concio quadrat nostro tempori.

Lib. 1. cap. 16.

CAPUT XI.

De Militari Clero, custode disciplinae.

Antiquam nostrorum principum pietatem bellicam exponit magnum Belgii Chronicon, agens de Carolo Burgundiae Duce, quem passim appellamus Carolum Audacem. Carolus Princeps in magna armorum multitudine & frequentia, Divina in Ecclesia audiebat, cui etiam ante summum Altare in loco Persistit vel Sacario. ex cortinis tendebatur tabernaculum, quod non exivit, nisi oblationis tempore, & Benedictionis, quae in medio Altaris super ipsum legebatur, principe in genibus residente, & Pontificis facies versa erat ad populum, qui etiam assidue coram ipso Principe celebrabat, quam Missam cantores Principis solemniter cum discentu psallebant. Sed & diversarum Facultatum plures in exercitu habebat Doctores, & excellentes Theologos, qui etiam coram ipso saepius sermonebantur. Opulentissimi etiam in exercitu erant Domini. Et Princeps cum ipsis, & Consiliariis suis, unusquisque cum sua Capellano quotidie horas peragebat.

Fol. 415. & 416.

vebat Canonicas secundum Ordinarium Fratrum Prædicatorum. Et omnes devotissimè Missas assiduè audiebant, & Celebrantibus largiter de presentia providebant. Propter quod non exigua Sacerdotum multitudo Exercitum sequebatur Fratrum Mendicantium. Omnes & singuli Proceres Presbyterum, Princeps secum in Exercitu habebat Episcopum: & omnes quotidie audiebant Missam, aliaque divina Officia. Quin & omnes cum suo Presbytero in dies recitabant Canonicum Officium. In his magis fidebant, quam in Armis: & ira procedebat ad prælia.

Est antiquissima omnium Christianorum Regum ac militum pietas. Etenim de magno Imperatore Constantino, Licinianum bellum inchoaturo, scribit in ejus vita Eusebius Episcopus Cæsariensis: Constantinus Servatori suo preces fundendi tempus vacuum & solutum dicit, & Crucis tabernaculo extra castra etiam longissimè fixo, ibi syncera & pia meditatione se dedens, more veteris illius Dei Prophetæ, quem extra castra Tabernaculum fixisse divina confirmant Oracula, Deum orare cepit. Nonnulli etiam, quos ipse ob fidei & pietatis studium satis spectatos habuit, in idem munus cum eo incumbere. Et hoc etiam aliis exequi erat ei in more positum, dum bello cum hoste decertare constitueret. Nam sicut propter securitatem tardior in rebus gerendi fuit, sic Dei consilio omnia administrare consultum statuit. Et cum jam vacua animo attentè Deo preces adhibebat, semper divina aliqua visione donatus fuit: ac post illud tanquam divino instinctu impulsus, exiit à tabernaculo, & de repente Exercitum incitare cepit, mandavitque ut nulla interposita mora ipsam gladium aciem experirentur. Qui ex improviso hostes adors, homines cujuscumque ætatis conciderunt, atque interdum puncto ferè temporis parta victoria, Trophæa contra hostes insignia statuerunt. In hunc modum Imperator etiam jam antea in præliis committendis, & seipsum gerere, & Exercitum regere consuevit: quin etiam Deum suæ ipsius animæ præponere, & illius consilii omnia transigere. Pergit Eusebius de eodem Principe profectu ad Perficuum bellum: Constantinus militares Ordines eduxit, & de expeditione cum Episcopis, quos secum habebat, communicabat, existimans oportere ex his aliquos ad pietatis officia maximè idoneos perpetuò sibi adesse. Illi verò libenter quidem se secururos, nec vestigium ab eo discessuros, sed unà militiam obituros, & apud Deum supplicibus votis se pugnaturos recipiebant. Hac ille voluntatum & studiorum professione vehementer delectatus, totius expeditionis quasi vestigia eis expressit. Ac ad bellum istud suscipiendum interim curavit Tabernaculum, ad Ecclesiæ similitudinem magnificentia faciendum, in quo victoriarum Datori ipse cum Episcopis supplicaret.

Lib. 2. cap. 12.

Lib. 4. cap. 56.

Lib. 1. cap. 14.

Lib. 1. cap. 8.

figuram exprimens, cum contra hostes prælio contenderet, secum circumferre consuevit ad eum finem, ut neque sibi in solitudine vitam agentem, neque Exercitui deesse Aedes Sacra, in qua quidem deberent Deum laudibus efferre, precibus sollicitare, & Sacra Myseria percipere. Nam Sacerdotes & Diaconi, qui secundum Ecclesiæ Institutum ista munera obirent, sunt Tabernaculum assidue secuti. Ex eo tempore militares Romanorum Ordines, qui jam vocantur Numeri, singuli sibi Tabernaculum separatim construxerunt, habueruntque secum Sacerdotes & Diaconos, ad rem Divinam faciendum destinatos. Quisque Numerus habebat suam Castrensem Ecclesiam, suumque non unicum Capellanum, sed plenum Clerum. Et quidem non quævis Legio, aut Cohors, sed Numerus, Legio erat perditum, & dividebatur in Cohortes & Numeros.

Eandem pietatem laudat in Additamento ad Eutropium Paulus Diaconus, agens de Comite Mafcezil, progressuro in paganos, ac Romano Imperio perduellem, fratrem suum Gildonem: Mafcezil, jam ab Imperatore Theodosio sciens, quantum viribus desperatissimis Oratio hominis per fidem Christi, Clementiam Dei imperaret, Caprariam insulam adiit, inde secum Sanctos viros, istius Cœnobii Monachos, adducens, cum quibus orationibus ac jejuniis aliquo dies continuavit & noctes. Nempè Mafcezil, licet Maurus, erat à Magno Theodosio evehctus in Romani imperii comitem, atque ita & istam pietatem didicerat. Etiam Gothorum Exercitui fuisse Castrensem Ecclesiam, eamque Aylji jure gavissimè scribit Hermias Zozomenus. Et de tempore, quo Sanctus Germanus Antiodorensis, ac Sanctus Lupus Trecentis Episcopus apud Britones prædicarunt, scribit in Anglorum Historia venerabilis Beda: Interea Saxones, Prædique bellum adversus Britones junctis viribus susceperunt, quos eadem necessitas in Castra contraxerat. Et cum trepidi partes suas penè impares judicarent, Sanctorum Antistitum auxilium petierunt. Qui promissum maturantes adventum, tantum paventibus fiducia contulerunt, ut accessisse maximus crederetur exercitus. Itaque Apostolicis Ducibus Christus militabat in castris. Aderant etiam Quadragesimæ venerabiles dies, quas religiosiores reddebat presentia Sacerdotum: in tantum ut quotidianis prædicationibus instituti, certatim populi ad gratiam Baptismatis convolarent. Nam maxima Exercitus multitudo undam Lavacri salutaris expetit, & Ecclesia ad diem Resurrectionis Dominicæ frondibus contexta componitur, atque in Expeditione campestri instar civitatis aptatur. Madidus Baptismate procedit Exercitus, fides fervet in populo, & conterrito armatorum præsidio, Divinitatis expectatur auxilium. Et adventit. Etenim non tubas aut tympana insulerunt, sed præcipientibus Episcopis, Paschale Alleluja cantarunt milites, atque ita hostile agmen terrore posternitur, & ruisse super se non solum rupes circumdatis, sed etiam ipsam Cæli machinam contremiscent, trepidationisque injectæ vix sufficere pedum pernicitas credebatur. Passim fugiunt, arma projiciunt, gaudentes vel nuda corpora eripuisse discrimini. Plures etiam timore præcipientes non possunt

Lib. 3. cap. 2.

Lib. 6. cap. 37.

Lib. 1. cap. 20.

possum lepidum, nescio cujus Anglicani Ministri, Scholion: Britanni veteres, Ecclesiæ primitivæ discipuli, Quadragesimam non superstitiosè quidem quasi dierum discrimini nimium tribuentes, sed ut Parasceven & præparationem ad Festum Paschæ sequentis celebrandum, jejuniis, lacrymis, Confessione peccatorum, ac Resipiscentiæ verè studio dicabant, ut hinc verè bilares, pleniquè lætitia ad solemnitatem Paschæ, Sacramentorum delicias caelestes percepturi, accederent. Homo hæreticus nos arguit, quod Quadragesimam servemus superstitiosè, tanquam ab Apostolo damnati dierum ac temporum observatores. Est ridicula calumnia. Etenim quod una ex servanda Quadragesimæ rationibus sit pia ad Paschalem Solemnitatem ac Eucharistiam præparatio, frequenter tradit Sanctus Joannes Chryostomus. Et ab illo nos non recedimus.

Eandem pietatem retinuit, & à priori, quo Episcopi propriis etiam manibus pugnare consueverant, abusu purgatum stabilivit lapsæ apud Francos Christianitatis reparatur Carolus Magnus: Apostolica auctoritate, & multorum Sanctorum Episcoporum instructi, Sanctorumque Canonum Regulis edocti, consilio videlicet omnium Nobilium nostrorum nosmet ipsos corrigentes, Posterisque nostris exemplum dantes, volumus ut nullus Sacerdos in hostem pergat, nisi duo aut tres tantum Episcopi electione cæterorum, propter benedictionem & prædicationem, populique reconciliationem, & cum illis electis Sacerdotes, qui benè sciant populis penitentias dare, Missas celebrare, de infirmis curam habere, Sacratique Olei cum sacris precibus unctio-nem impendere, & hoc maximè providere, ne sine Viatico quis de seculo recedat. Et aliud Capitulum habet: Nobiscum ad Bella non pergant nisi duo aut tres bene docti Episcopi, electione videlicet cæterorum, ad benedictionem dandam, & ad periclitantium Reconciliationem faciendam, ut eorum precibus fulciamur. Quam formam & de Sacerdotibus tenere optamus: id est, ut nec illi in hostem, nisi benedicti, & ipsi electione atque permissione propriorum Episcoporum. Qui tamen tales sint, de quorum scientia & vita ac conversatione omnes securi esse possimus. Desumpta hæc sunt ex Synodo, celebrari jussa per Caroli Patrem Pipinum: servos Dei in hostem pergere omninò prohibuimus, nisi illis tantum, qui propter Divinum Ministerium, Missarum scilicet solemniam celebranda, & Sanctorum Patrocina, utique Sacras Reliquias, portanda, ad hoc electi sunt: id est, unum vel duos Episcopos, cum Capellano & Presbyteris eorum, Princeps secum habeat. Et unusquisque Prælatum unum Presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus, judicare & indicare penitentiam possit. Antiquus Ecclesiæ Canon Missæ Sacrificium aliaque divina officia vetat fieri in privatis ac profanis domibus. Hinc Marcus, Alexandria Patriarcha proposuit hanc questionem: An sine periculo sacrificabit quispiam, aut divina faciet Baptismata in Navi, vel domo non-sacra? Et Theodorus Balsamon, Patriarcha Antiochenus pro certis casibus respondit affirmativè, & adjunxit: Sic enim & Clerici, qui sunt in Imperatorum comitatu in campis solitariis Sacra rite facere censentur sub solo Bombicino, quod est Ecclesiæ Christi, Lupi Opera Tom. XI.

Lib. 7. cap. 123.

Lib. 6. cap. 285.

13.

sia destinatum, tentorio. Proinde posteriores etiam Græcorum Imperatores habuerunt Castrensem Clerum & Ecclesiam: factam ex Bombicino: & variè Privilegiatam.

Hujus Cleri Officium jam aliundè audivimus ex adductis testimoniis. Addit Meldensis Synodus de domesticis Magnatum Capellanis: Provideant viri potentes, & maximè potentes fœminæ, cap. 74. ut in suis domibus adulteria, & luxuriæ concubiniticæ, & incesta adulteria non vigeant. Et suos Presbyteros, qui cum eis in Capellam vadunt, hujusmodi virtutem habere faciant, quatenus omnia vitia in domibus suis rescent: & Orationem Dominicam & Symbolum cunctos tenere frequenter compellant. Quia Parochiani Presbyteri & Episcoporum Ministri de minoribus & vilioribus Personis hoc providere studebunt. Iste Clerus habet omninò animum curam: laboriosam ac ex vario capite periculosam. Hinc de ipso rectè edixit Carolus Magnus: qui tales sint, de quorum scientia, & vita, & conversatione omnes securi esse possimus. Libertini Clerici aut Monachi sunt ab isto officio longissimè proscribendi. Licentiosos militum animos nec verbo alligare norunt, & exemplo faciunt peiores. Divinam protectionem fugant ab Exercitu. Hinc omninò expedit ut quis Episcopus, aut certè quis magnæ scientiæ & probitatis Presbyter comitetur Principem, qui ejus latere & auctoritate fultus reliquum Clerum Episcopaliter regat & contineat in officio.

CAPUT XII.

Quibus diebus præliari liceat.

Antiqua Ecclesiæ Disciplina diebus Dominicis ac festis interdixit omne prælium. Ita olim & Latini constanter servarunt & Græci. Pietas à magno Imperatore Constantino ducit originem, qui ad trecentis & octodecim Patribus de feliciter expleta Nicæna Synodo gratificandum emisit tria piissima Edicta, quorum hoc fuit tertium: Ut die Passionis Dominicæ & ipsum sequenti die ab omni opere absterentur homines, neque in eisdem prælium ullum committeretur. Ita habes in Annalibus Eutychie Patriarchæ Alexandrini. Loquitur ex quarto Cæsariensis Eusebii de magni Constantini vita libro. Cum Constantinus hunc salutarem diem Dominicum docuisset universum Exercitum omni studio colere, his qui divino instinctu fidem secuti erant, otium fecit, ut liberè possent Ecclesiam Dei frequentare, quo sine ullo impedimento preces Deo persolverent. Sed alii, qui nondum Divinam degustaverant Doctrinam, alia quadam lege mandavit ut Dominicis diebus in patentes Suburbiorum Campos exirent, atque ut ibi eadem Precationis forma, dato per unum aliquo signo, omnes simul ad Deum uterentur. Non enim oportere, agebat, hastis uti, & rerum suarum spem in armis aut corporum viribus ponere; sed Universitatis Deum, rerum omnium bonarum, & ipsius victoriæ Autorem agnoscere: Cui oportere passis in cælum manibus, & sublatis altissimè ad Cælestem Regem mentis oculis constitutas preces reddere, ut illum victoriæ Largitorem, Conseruatorem, custodem nobis, Adjutoremque precibus imploremus.

145t.

cap. 8.9.

ploremus. Formulam verò precandi ipse omnibus militibus præscripsit, mandavitque ut Romana lingua omnes ita precarentur. Etiam Pagani. Communi & unanimi voce. In Suburbano Campo. Audiamus formulam. *Te solum Deum agnosimus, te Regem profitemur, te adiutorem invocamus, per te victorias consecuti sumus, per te hostes superavimus, abs te & præsentem felicitatem consecutos fasemur, & futuram adepturos speramus. Tui omnes supplices sumus. Abs te petimus, ut Constantinum Imperatorem nostrum unâ cum piis ejus Liberis quàm diutissimè nobis salvum & victorem conserves.* Hujusmodi preces ad Christianitatem præparatorias Constantinus omni Dominica jubebat fieri à militibus Paganis. Christiani jubebantur omnem istum diem in Ecclesiasticis Conventibus, ac aliis veræ pietatis officii exigere.

Lib. 27. cap. 21.

Pietatem omnes Successores constantissimè observarunt. Scribit Ammianus Macellinus: *Sub idem ferè tempus Valentiniano ad expeditionem cautè, ut rebatur, profecto, Alemanus Recalis, Ravido nomine, diu præstruens quod cogitabat, Moguntiacum præsidium vacuum cum expeditis adlaterer irrepit. Et quoniam casu Christiani ritus invenit celebrari solemnitate, impræpeditè cuiusquæmodi fortunæ virilem & muliebrem sexum cum supellecile non parva indefensum abduxit. Quòd omnis Civitas esset Christiana, ideoque ob festi reverentiam nemo paratus ad arma. Et hinc de Stiliconis, cui filii Honorii & Occidentalis Imperii curam testamentò delegarat magnus Theodosius, excessibus, in septimo Historiarum libro scribit Paulus Orosius: *Taceo de infelicibus illis apud Polentiam Gestis, cum barbaro & pagano Duci, hoc est, Sauli summa belli commissa est, cujus improbitate reverentissimi dies, & Sanctum Pascha violatum est, cedentique hosti propter Religionem, ut pugnaret extortum est. Cum quidem, ostendente in brevi judicio Dei, & quid favor ejus possit, & quid ultio exigeret, pugnantem vicimus, victores victi sumus.* Et de Perlarum Duce, parante Philippicum Mauricii Imperatoris Ducem die Dominica invadere scribit Theophylactus Simocata: *Erat dierum hebdomadis septimus, qui Sabbathum nominatur. Quod ubi Romani resciverunt, suspicio Ducem incesit, hostes die crastina ipsi invadendis fortunam experturos Romanis nempe propter diei Dominici venerationem & Numinis excolendi reverentiam ferias acturis.* Et infra scribit de Chagano Turcorum Principe, belligerante adversus eundem Imperatorem Mauritium: *Solemnia mortis & resurrectionis Salvatoris in foribus erant. Caganus à Prisco Mauricii Duce aromata petiit. Cui ille morem gerens, piper, solum indicum, casiam, & costum mittit. Barbarus donis Romanorum acceptis, & aromatis delinitus, incredibiliter lætatur, & armis temperat, quoad publica illa & præcipua Solemnitas præterit. Quò nempe Romanis, tunc vetitis præliari, gratificaretur. Et ad quintum annum post Basilii Consulatum scribit in Chronico Victor Tonnonensis Episcopus: *Suza Tyrannus apud Africam Joannis Romanæ militiæ Ducis jaculo percussus est, parique vice & Joannes Suza. Qui confestim alterutro utriusque gladio ceciderunt.***

Lib. 2. cap. 2.

Et Dominico die, quo pugna facta est, moriuntur; Utique in pœnam violati Festi. Et Idacius Lemovicensis Episcopus scribit in suo Chronico; *Per Suevos lupo habitantes in diebus Pasche Romani cum Relectore suo, repentino, securi de reverentia dierum, occiduntur incursu.* Credebant se Christianos à Christianis tali die non invadendos, Verùm Suevi erant barbari. Isti Infidelium incursus fuerunt olim frequentissimi, præsertim in festis Paschalibus. Nam & per istum fuisse turbatum suum Pascha, ejusque læticiam obnubilatam in variis litteris queritur Theodoretus Episcopus Cyrensis. Hinc Neophytus Bulgaris querentibus, *Si quando nuntius venerit, ut ad præliandum pergatur, debent mox proficisci? An sit aliqua dies in qua non oporteat ad præliandum exire?* Omnino agebant de die Dominica aliisque Festis. Lucet ex alia quæstione: si die Dominico, vel cæteris festis diebus, quando necessitas urget liceat ad bellandum procedere? Ad has Consultationes S. Nicolaus primus Pontifex scripsit: *Non est ulla dies in quibuscumque negotiis incipientis vel exercendis penitus observanda, præter, si nimia non urgeat necessitas, supra memoratos dies celeberrimos, & omnibus venerabiles Christianis. Non quòd vel in his tale quid fieri prohibeatur, cum non sit in diebus istis nostra ponenda, nec a diebus, sed à solo Deo vivo & vero salus omnis penitus expectanda; sed quòd, si inevitabilis necessitas non est, vacandum est in his, solitò studio, & tantæ festivitatis mysteria frequentanda. Nam cum Hebræi quondam Sabbathum observantes nolissent contra hostes suos die Sabbathorum arma suscollere, & Deus omnipotens, quod in se tantum, non in observantia dierum spes esset, & fortitudo locanda, voluisset ostendere, occisi sunt ex eis mille viri, ita ut superstitès penitentia ducti invicem dicerent: si omnes fecerimus, sicut fratres nostri fecere, & non pugnaverimus adversum gentes pro animabus nostris, & justificationibus nostris, alieni disperdent à terra. Supra-memorati dies sunt Solemnitates Beatæ Mariæ Virginis, SS. duodecim Apostolorum, ac Evangelistarum, Præcursoris Domini Joannis, S. Stephani primi Martyris, propria Bulgarorum festa, ac omnes Dominicæ. Pontifex adfirmat istis diebus non licere bellum, nempe offensivum: quòd Pagani, Hæretici, ac etiam mali Catholici nos in istis diebus invaderent, atque ita trucidarent, Machabæorum exemplo, Ecclesia suam Legem est interpretata, edixitque defensivum bellum tunc omnino licere. Et hæc exceptio est S. Nicolao antiquior. Etenim ipsam secutus fuit & Imperator Ludovicus Pius. De ipso, dum filius Ludovicus turbaret Germaniam, scribit Annalista Astrologus: *Invidus Ludovici animus, dum turbati tali peste Ecclesiam Dei, populumque Christianum vexari comperit, nec labori cessit, nec dolore fractus succubuit, sed Quadragesimali jejuniò inchoato, adversus banc vim se obicem objecit. Et qui solitus erat hoc tempus Psalmorum Decantationi, orationum instantiæ, Eleemosynarum liberalitati totum dare, ita ut vivo uno aut duobus diebus propter exercitationem equitationi indulgeret, nunc propter discordiam fugandam, pacemque revocandam, nullum diem voluit habere.**

Ep. 38. 39-40-51
46.
43. Sep.
Lib. 6. cap. 34.
841.

habere servatum. Quin imò Philippicum Imperatoris Mauricii Ducem, dum Dominico die à Perlis invaditur, se armasse, & fuisse præliatum testatur S. Martyr Theophanes. Ejus verba adducam inferius. Hinc lucet exceptionem hanc esse antiquissimam.

Ex adductis Astrologi verbis discimus istam pietatem apud Majores nostros fuisse adeò largam, ut etiam per omnem Quadragesimam non bellaretur. Non erat voluntaria, sed per Ecclesiam jussa, ac præcepta pietas. Lucet ex laudati Pontificis Nicolai Rescripto ad præfatos Bulgaros: *Jam verò si Quadragesimali tempore liceat, si necessitas exigat, vel si non exigit ulla necessitas, ad bella procedere, non vobis est necessarium exponendum, cum ex priorum propositionum solutionibus, quid vos conveniat agere, etiam nobis tacentibus, jam ipsi colligatis. Bellorum quippe & præliorum certamina nec non omnium jurgiorum initia, diabolice fraudis sunt arte profectò reperta, & dilatandi regni cupidus, vel ira, vel invidia, vel alius cuiuspiam vitii dilector tantum his intendere, seu delectari convincitur. Et ideo, si nulla urgeat necessitas, non solum Quadragesimali tempore, sed omni est præliis abstinendum. Si autem inevitabilis urget oportunitas, nec Quadragesimali est tempore, pro defensione tam sua quam patriæ, seu legum paternarum, bellorum procul dubio præparati parandum: Ne videat Deum videatur homo tentare, si habet quod faciat, & sue ac aliorum salutem consulere non procurat, & sanctæ Religionis detrimenta non cavet. Adfirmat non quodvis, sed defensivum dumtaxat bellum licere in Quadragesima, & quidem non nisi ob inevitabilem necessitatem. Et adjungit tunc solummodo non esse licitum, sed etiam debitum ac obligatorium. Quod nempe tunc torpere sub Religionis specie, & necessaria auxilia negligere, sit species Divinæ tentationis. Ex eadem Regula sanctus Gerardus Chænodienensis in Hungaria Episcopus, ad Ivonem Tyrannum Regni inavorem, est publicè concionatus: *Observatio sanctæ Quadragesimæ peccatoribus pro venia, justis pro præmio est constituta, quam tu Rex cum cadibus pollueris, nullam hodie veniam mereris.* Ita habes in vita laudati Episcopi, exstante apud Laurentium Surium. Hæc reverentia est hæud dubiè à Magno Constantino. Etenim & ipse singulas ferias sextas, ob Dominicæ Passionis reverentiam justit esse ferias à bello & præliis. Pietas hæc, licet deficere inciperet, adhuc perseverabat tempore Eugèni III. Pontificis. Lucet ex generali Historia Totonis Episcopi Frisingensis: *Apud nos tam tertia videtur confusio, ut non solum reliquo anni circulo præda & incendio cuncta permisceant, sed & in ipso Quadragesimali & Penitentiali tempore, contra Divinam & humanas leges, deservire non pertimescant. Laudat antiquissimos Canones, qui penitentes personas, adeoque & penitentialia tempora mandat vacare ab armis. Sunt antiquissimi Canones, ideoque palam nati ex Lege Magni Constantini. Adfirmat esse Divinam Legem: Quod nempe Ecclesiæ Canon a Divina Lege habeat originem & fomentum. Christi. Lupi Opera Tom. XI.**

cap. 18.
1167.
1194.

Item Episcopus Otto scribit in secundo libro de Gestis Imperatoris Friderici Primi, obfidentis civitatem Terdonensem: *Appropinquabat Paschale festum, & Principis Religionis intuitu quatuor diebus, id est quinta Cænæ Domini feria usque ad proximam Paschalis hebdomadæ secundam feriam, ab arcis impugnatione cessandum statuit. Itaque proxima de hinc feria, id est, die qua Passio Domini in Parasceve à cunctis Christianis celebratur, Clerici & Monachi cum Oppidanis inclusi, vestibus Sacris induti, cum Crucibus, Thuribus, cæterisque Christiani ritus ornamentis, portis apertis, egressi ad Tentoria Principis venire cupiebant, Liberationem & pacem supplicaturi.* Ex quibus discimus tria: Primò, quod avita in Quadragesima reverentia tunc apud nos Latinos vacillaret. Etenim jam ante hos sanctissimos dies Fridericus Terdonam & obfederat, & impugnat. Secundò, quod istorum principalium dierum reverentia tunc esset in pleno adhuc vigore. Tertiò, quod Christiani Principes ob istam reverentiam cessarent non dumtaxat à præliis, sed & hostibus plenam pacem darent. Et de Reinaldo Colonienfi Archi-Episcopo, ejusdem Friderici Confessario & Consiliario, scribit Godefridus ad S. Pantaleonem Coloniam Monachus: *Romani contractis copiis sata & vineas Tusculanorum vastare cœperunt, & Rainaldum Episcopum obsidione arctare. Ipse autem ob reverentiam Sacre diei intra muros se continuit. Erat vigilia Pentecostes. Et in tanto die Reinaldus noluit vel defensivè præliari. Et de Saxonibus adversum Henricum IV. Imperatorem in Dominicæ Nativitatis vigilia præliantibus, scribit in ejus Apologia Wernerus Vercellensis Episcopus: *Ecce quid faciunt hæreses & schismata? dicit in corde suo cognatio eorum simul: Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra. Urget hunc esse diem, in quo Sancti Angeli cantaverunt; Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus; & adjungit: *Ea tam festiva solemnitate Angelorum atque hominum factus est lætus ingens, mæror, atque tristitia, & effusio humani sanguinis.* Et de Francis Vernolium in Nortmandia obsidentibus, ac in Pentecostes die impugnantibus, cum amaro stomacho scribit Radulphus Dicetensis: *Tunc temporis instabat dies ille magnus, celebris ille dies, Majestati dies altissime dedicatus, dies optabilis toti Mundo, dies Pentecostes, populo Christiano per orbem terrarum venerandus ubique. Et de Stephano Anglorum Rege habet Joannes Bromptonus Abbas Jornaensis: *Stephanus Rex ante Nativitatem Domini in Angliam rediit; & per totum Natale, incipiens ab ipsa Vigilia, Bedfordiam obsedit. Et de tanta Solemnitate non curans ab obsidione non cessabat, donec Castrum sibi adversum cepisset. Habemus longè plura istiusmodi exempla, demonstrantia Festorum dierum per offensiva prælia violationem fuisse olim summum crimen. Et sanè si tunc servilia non licent opera, quomodo liceant homicidia, aliæque Præliorum violentiæ?****

Godefridus Lotharingæ Dux, dum ad Sacrum pro Terra Sancta bellum Constantinopolim

lim advenit circa Pascha, & Schismaticos Græcos sibi denegantes transiit, fuit compulsus armis adgredi, & ad justissimis postulatis annuendum compellere. Hinc de Patre suo & Imperatore Alexio Comneno scribit in decimo Alexiados libro Anna Comnena: *Alexius primum vetuit prodire ullum in Latinos armatum, aut hostile in ipsos quidquam moliri. Duplici ex causa id constituerat. Nam & dei Religio, quæ tunc erat feria quinta maximæ sanctæque Hebdomadis, colenda ipsi tali cessatione videbatur, & à civili bello, fundendoque Christiano sanguine pio abhorrens animo, quidvis experiendum ferendo putabat prius, quam ut in istam extremam nefandæ mali necessitatem veniretur. Crebris ergo & blandis missandis ad Latinos Nuntiis rogabat illos incepto intemptivo desisterent, inquit: Sacram lucem & cæsum hodie pro nobis omnibus revereamini Dominum, neque ei tantillum concessisse dedignemini, qui Deus cum esset, nec Crucem, nec clavos, nec lanceam, supplicia maleficis debita, sustinere nostræ salutis causa recusaverit. Quod si pugna tanta cupido est, sustinere usque post instantem Dominicæ Resurrectionis diem: tunc & nos ad prælium prodibimus. His aded non flexi aut mori Latini, ut nihilominus densarent Ordines, jaclusque telorum frequentarent, &c. Existimo narrationem subsistere. Hinc oritur quæstio, ex quo fundamento piissimus Dux Godefridus censuerit Sanctissimos dies offensivo prælio maculandos? Respondeo fundamentum illi fuisse auctoritatem Sancti Gregorii VII. Pontificis, de Siculorum Duce scribentis ad Desiderium Abbatem Cassinensem: *Roberti voluntatem in his agnoscere diligenter te cupimus, scilicet si necessaria vobis expeditio fuerit post Pascha, an per se an per filium suum se decenter succursurum fiducia-liter polliceatur. Si verò hoc non potuerit, quod milites post Paschale Festum, ut in familiari militia Beati Petri sint, se destinaturum indubitanter promittat. Hoc etiam solerter procuret advertere, in illos dies, videlicet Quadragesimales, quibus Nortmanni solent pugna vacare, præfatus Dux assentiat hoc pacto offerre Deo ut una vel nobiscum, vel cum nostro Legato ad aliquas terras Beati Petri, quo invitatus fuerit, competenter instructus accedat, quatenus hoc sui obsequii studio & bonos in Apostolica fidelitate confirmet, & rebelles ac contumaces ad debitam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ reverentiam atque servitium vel terrore revocet vel vi, talique modo suæ Deo militiæ munus gratuitum offerat.* Gregorius loquitur de Henriciano ac Guibertini Schismaticis favoribus, quos parabat armis invadere. Scripsit hæc in Quadragesima, aut proximè ante ipsam. Et ex ista Epistola addiscimus plura. Primum, quod tunc Nortmanni non dumtaxat in diebus Festis ac Dominicis, sed etiam per omnem Quadragesimam adhuc abstinerent ab omni bello. Secundò, quod eadem pietas tum plene vigeret etiam in Gallia: Etenim Nortmanni non ita pridem inde venerant in Italiam ac Siciliam, adeoque istam pietatem secum detulerant. Tertiò discimus, quòd ista pietas tunc apud alios vacillaret: Etenim Gregorius adfirmat ipsam fuisse Nortmannis singularem. Quæstio disci-*

Fol. 298.

Ep. 94.

mus, quòd Gregorius censeret illam non obligare ad versus Schismaticos, adeoque ipsos quovis tempore invadendos: aut certè censuit eam in hoc casu esse dispensabilem. Et hoc est verius. Hinc enim Robertum Ducem, non violento imperio, sed gratiosa desiderii intercessione judicavit ad istius dispensationis obedientiam & executionem esse permovendum. Quidquid sit, Godefridus Dux probavit istud Gregorii placitum, & ipso fuit usus adversus Græcos.

Et ex isto Gregorii indulto avita pietas cæpit apud nos Latinos decretere, atque ita tandem plene evanuit. Latini Principes cœperunt Indultum paulatim etiam ad Catholicos hostes, & ad quælibet Festa extendere; ipsum tandem transmutare in Legem, atque ita quovis indiscriminatim die bellare & præliari. Extensionis exordia abundè patent ex jam adductis testimoniis. His adjungo aliam relationem laudati Joannis Bromptoni, scribentis de Ludovico VI. Francorum Rege, obidente civitatem Rothomagensis: *Cum per dies plurimos se certaretur, ut neque hi, neque alii in aliquo remissius agerent, Beati adfuit Laurentii festinus dies. Rex autem Franciæ, pro ejusdem Festi reverentia, que dictum Sanctum specialiter consueverat venerari, requiem ipso die Civitati indultam voce præconis iussit publicari. Quam gratiam Civis gratè amplexi, otio brevissimo jucundissimè fruebantur. Juvenes & Virgines, senes cum junioribus Deo & Sancto Laurentio pro diei lætitia, choreas ducentes, gratias exsolverunt, militibus civitatem exeuntibus, suprà ripam fluminis in conspectu hostium ad laudem hastiludii exercitibus. Comes ergò Flandrensis mox Regem Franciæ, ut dicitur, adiens, sic ait: Ecce Civitas pro qua multum sudamus, his intus choros ducentibus, illis foris securè ludentibus, spontè nobis offertur. Exercitus ergò in silentio arma sumat, scalisque repente muro adjunctis civitatem obrinebimus, antequam in civitatem regredi valeant qui pro irritatione nostra exterius vacant. Absit, inquit, Rex, absit. Mesti enim me pro reverentia Beati Laurentii indulsisse hujus diei requiem civitati. Tunc universi Procures qui aderant, familiari ausu Regis molitiam increpantes, dixerunt: Dolus an virtus, quid nunc exerceri debeat, quis enim veritatem in hoste requirat! Victus sic tandem Rex acquievit. Itaque non per vocem tubæ seu præconis, sed solis Ducum susurris Exercitus præparatur. Proinde pietas primum diminuta fuit & contracta ad solemnissimos dies, tandem penitus extincta. Utinam per Episcopos reparetur. Et est necessè.*

CAPUT XIII.

De pia Militum ad Prælium præparatione.

Optimi Majores nostri ad committenda prælia se piissimè præpararunt, tanquam morituri, & pro Justitia profecturi ad Dominum Deum. De Ottocaro Bohemorum Rege, profecturo ad bellum contra Rudolphum primum Imperatorem, scribit Australis Historia: *Rex*

1174.

An. 1278

Pragæ à suis licentiat, & ab omni Clero ac Populo universo cum multis gemitibus processionaliter de Civitate educitur. Et de Erfurtensibus contra Fredericum Marchionem Misenssem bellantibus scribit Langravianorum Historia. *Erfurtenses processionaliter ab omni Clero civitatis & Religiosis ante portam civitatis deducti cum magna civium turba exiverunt, & Marchionem cedere compulerunt. Et de Anglis cum Rege suo Stephano ad Standardicum contra Scotos bellum proficiscentibus, & venerabili Eboracensium Archi-Anstite Turfino scribit Richardus Prior Monasterii Hagustaldensis: Omnes cum suis munitis & bellicis armis instruiti Eboracum conveniunt. Itaque post acceptam privatam pœnitentiam, illis pariter & omni Populo Archi-Presul triduanum cum elemosinis indixit jejunium, ac deinde absolutionem, ac benedictionem Dei & suam eis solemniter tribuit. Ita munivit ac armavit. Et infra: Tunc Crucem suam, & S. Petri vexillum, ac suos homines tradidit eis. Sic misit in hostem. Est antiquissima pietas. Et enim de Imperatoris Justiniani Classe in Africam contra Wandalos profectura, in libris de isto bello scribit Procopius Cæsarenensis. *Justinianus majorem Prætoriam ad litus, quod Imperatoris aula præjacet, applicari iussit. Huc Epiphanius urbis Archi-Episcopus sese contulit, ac ritè Deum precatus, militem quemdam à Baptismo recentem, & modò consortem factum nominis Christiani, in navem immisit. Antiqua ergò nostrorum Majorum pietas omnes ante expeditionem milites cogit ad Sacramentalem pœnitentiam, munivit Episcopali benedictione, expurgavit jejunii ac aliis satisfactioibus, voluitque esse plenissimè mundos, familes recentissimis à Sacro Fonte infantibus. Hinc Epiphanius Patriarcha Constantinopolitanus primum, quem in benedictam à se navem immisit, militem voluit esse istiusmodi Neophytum, declarans ac mandans omnes ingressuros esse paris munditiæ. Et sanè ita oportet. Nam milites abeant quasi ad mortem. Et per hujusmodi Exercitum est à Divina Clementia sperandum auxilium, directio, atque victoria. Et Epiphanius non solos milites benedixit, sed & Classem. Ita disertè scribit Nicephorus Calixtus. Eximiam, qua se ad bellum Perficum adincxit Imperator Heraclius, pietatem de scribit Georgius Cedrenus: *Ceterum Heraclius in Persidem iturus ita compellat Patriarcham: In manibus Dei, Deiparæ, & tuis relinquo urbem hanc, & filium meum. Inde magnum templum ingressus, atratis calcæis pronus procubuit, itaque precatus est: Domine Deus, & JESU-CHRISTE, ne nos propter peccata nostra hostibus nostris irridendos præbeas; sed intueri nos, ac miserere nostri, & victoriam de hostibus tuis concede, ne gloriantur scelerati, & tunc insulerent hereditati. Hunc ita animo demisso orantem videns Georgius Pissidensis est ita allocutus: Nigrum, Imperator nunc indute calceum rubefactes, tintum cruore Persico. Et res ita evenit. Græcorum Augusti gestabant purpureos Compages. Eos exiit Heraclius, & tanquam privatus adivit supplex Divinam Majestatem.***

Quanta sit benedictionis Episcopalis virtus; expertus fuit Clodovæus, seu Ludovicus primus Francorum-Rex, de quo in Gothos moturo bello scribit in Remensis Ecclesiæ historia Flo-

cap. 84.

1139.

Lib. I. c. 12.

doardus Presbyter: *Ludovicus accipiens à Beato Remigio benedictionem, redditur de victoria percipione securus. Cui vir quoque Sanctus, ut & pridem fecerat, vas quod vulgò Flasconem vocant, vini à se benedicti plenum dedit, hoc idem, quod antea, mandans ut eò usque ad bellum procederet, donec sibi suisque, quibus ex inde dare veliet, hoc vinum de prædicto flascone non desciceret. Bibitur igitur Rex ex eo, pluresque suorum; vas tamen vitæ non patitur detrimentum. Bellum verò cum Gothis conserens, eos in fugam vertit, & ipse, Beato Remigio suffragante, victor exiit. In qua pugna dum duo Gothi contis eum in latera feriunt, hujus patroni sui se prosequentibus meritis, illum cedere nequiverunt. Multis autem Civitatibus Ditioni suæ subactis usque Tholosam perrexit, & Alarici Gothorum Regis thesauros accipiens, per Engolsimam civitatem, cujus ante conspectum ipse muri corruerunt, interfectis Gothis qui erant intus, ad propria cum gloriosa redit victoria, vino flasconis non desciciente, donec reversus est in sua. Episcopalis Militum benedictio fecit non solummodò civitates capi, sed & muros sine tormentis corruere. Benedictum vinum erat quasi sigillum istius benedictionis. Et ejus virtutem demonstrant plura authentica exempla. Per ista arma pii milites frequenter fecerunt, quod à se faciendum S. Martinus obulit Imperatori Juliano. *Craftina die ante aciem inermis adslabo, & in nomine Domini Jesu, signo Crucis, non Clypeo protectus aut galea, hostium cuneos penetrabo securus. Ita in tertio libro de S. Martini vita habet S. Salpitijs Severus. Floardoardus adfirmat ritum benedicti vini, aut alterius Eulogiæ adjungendæ morem fuisse Sancto Remigio familiarem.**

Quæ omnia insigniter confirmat in vita S. Petri Thomasi, ex Cameracitarum Ordine Patriarchæ Constantinopolitani, & ab Innocentio Sexto Pontifice ad Sacrum Bellum Legati, Philippus Mazzerius Cyprii Regni Cancellarius: *Petrus Legatus, per personam Ecclesiasticis totius exercitus associatus, in Galeam Regis ascendit pro benedictione generali Exercitus Dei ferenda. Erat hic Petrus Cypri Rex, procedens in Ægyptum & Palestinam. Et adscenso in loco eminentiori Galeæ, ut ab omni exercitu videri posset, Rege propè ipsam stante, & omnibus stantibus, ac Legatum respicientibus, omnibus signis & vexillis Galearum & aliorum Navigiorum depositis, Legatus quamdam largam, & inauditam, atque pulcherrimam benedictionem à Spiritu Sancto incepit, antiquum Testamentum & novum in benedictione allegando, modò Navigia, modo arma, modò personas, modò mare, modò totum exercitum benedicens in honorem Crucis, & destructionem Saracenorum, auxilium Dei invocando. Rex verò & omnis exercitus, Legato devotissimè ad omnes benedictiones, capitibus inclinatis, respondebant, & in magna devotione erant. Episcopalis benedictio militibus Sanctam vitam, Christiana vita illis impetravit victoriam. Etiam milites docuit utrumque esse Dei donum. Libertinus & criminosus Exercitus non est aliud quàm scelerata demonum tritura, ideoque per ipsam Divina Clementiam non consuevit pacare, sed turbare & flagellare Regna: Operari suæ vitæ*

Lib. I. c. 18.

155

dicta in nostra peccata immissiones per Angelos malos, suae iustitiae carnifices.

Aliam Gallicanae Militiae antiquam pietatem edicit in Regis Ludovici Craffi vita Sugerus Abbas S. Dionysii. In Remensi Synodo Calixtus secundus Pontifex Henricum V. Imperatorem, quod Laicas Antistitum Investituras nollet dimittere, excommunicavit. Et hic in Ludovicum Regem, qui Synodo adfuerat, & favere pergebat, offensus paravit Regnum invadere: Hinc ergo de parante se ad defensionem Ludovico scribit Sugerus: Ludovicus, quoniam Beatum Dionysium specialem Patronum & singularem post Deum Regni protectorem, & multorum relatione & crebro cogoverat experimento, ad eum festinans, tam precibus quam beneficiis praecordialiter pulsat, ut Regnum defendat, Personam conservet, hostibus more solito resistat. Et quoniam hanc ab eo habet praerogativam, ut si Regum alius Regnum Francorum invadere audeat, ipse beatus & admirabilis Defensor cum sociis suis, tamquam ad defendendum, Altari suo superponatur. Eo praesente sit tam gloriose quam devotè. Rex autem vexillum ab Altari votivè tamquam à Domino suo suscipiens, pauca manu contra hostes, ut sibi provideat, evolat, ut eum tota Francia sequatur, potenter invitat. Et pauca manu ferocissimum hostem dejecit & superavit. Et de Ludovico VII. Francorum Rege, ad Sacrum bellum profecturo, scribit ejus vita: Rex venit, ut moris est, ad Ecclesiam Beati Dionysii, à Martyribus licentiam accipitur, & ibi post celebrationem Missarum, vexillum Beati Dionysii, quod Oriflambe Gallicè dicitur, valde reverenter accipit, sicut moris est antiquorum Regum, quando debent ad bella procedere. Quem morem in Sancti Ludovici Lectionibus laudat & Romanum Breviarum: Rex vexillum ab Episcopo Parisiensi accepit. Deinde mare cum ingenti exercitu trajiciens, primo praelio Saracenos fugavit. Etiam de Ludovico X. in nos Flandros profecturo scribit Continuator Guilielmi Nangiasensis: Ludovicus Rex Franciae, accepto vexillo apud Sanctum Dionysium, quod dicitur Auri flamma, & Domino Henrico de Herqueis tradito, profectus est in Flandriam. Et de ejus fratre Philippo Comite Picaviensi, Regnique ac Infantis Regis Rege, profecturo in Robertum Comitem Arthesiæ; Comes Philippus contra ipsum arma corripit, apud Sanctum Dionysium vexillum accepit, Episcopo Sancti Machorii Missam celebrante, & ipsum benedicens. Sanctis tamen Martyribus non extractis, aut super Altare positus, nec ipso vexillo, ut alias fieri solet, eisdem contacto. Ex quo videt istam Regis, exercitus, ac vexilli benedictionem fuisse insigniter solemnem, multis vestitum Sacris ritibus. Pergit idem Scriptor de profecturo in nos Flandros Philippo VI. Rex apud Sanctum Dionysium revertitur, & extractis corporibus Beatorum Martyrum, Dionysii, Rustici, & Eleutherii, de locis propriis ubi positi requiescunt, capucio & cuculla depositis, usque ad eorum Altare propriis manibus vestavit, & ibidem ea devotione collocavit, ut per ipsum juxta posito corpore Beati Ludovici, & audita Missa, ab Abbate S. Dionysii super Altare Sanctorum Martyrum solemniter celebrata, vexillum quod Auri-flammam dicitur,

ab eodem Abbate super dictum Altare benedictum, in praesentia Praelatorum & Baronum de ejusdem Abbatis manu recepit, & Domino Milont de Nuberico, viro utique in cunctis bonis actionibus strenuo & probato, ad portandum tradidit ac servandum. Quibus strenuè peractis, Rex Sanctorum Martyrum corpora propriis manibus usque ad cryptam eorum reportavit devotissimè; Et quod nullum Praedecessorum legitime antea fecisse, ipse etiam personaliter Cryptam eorumdem intravit humiliter, non sine lacrymis, ut notabiliter videri potuit, implorans auxilium, quorum Patrocinio post Deum ad Beatam Virginem Mariam indubitanter sperabat ad Adversariis suis obtinere victoriam. Die vero sequenti post sumptionem Sacri vexilli Rex iter suum versus Flandriam aggreditur, & expectans aliquamdiu Baronum suorum exercitus, multis aliis ad ejus auxilium continuo consentibus, transiens Atrebatum, delectis paludibus, quae aliquando Praedecessorum suorum aequaliter fuerant occasio scandali & ruinae, versus Castrum Flammingorum, quod dicitur Casellum, iter arripuit, fixisque contra dictum Castrum tentoriis, terras undique depredans multipliciter devastavit. Hic Philippus & in Dominum Deum, & in Matrem Ecclesiam fuit longè piissimus. Hinc Episcopi decorantur ipsum his titulis: Rex Felix, bene fortunatus, Optimus Christicola.

Eadem pietas olim viguit apud Anglos. Te-
stem adduco Simeonem Dunelmensem in historia suae Ecclesiae: Ethelstanus Rex, dum in Scotia tenderet, cum totius Britanniae exercitu, Sancti Cuthberti Patrocinia quaerens, ejus Sepulchrum expetiit, suffragia postulavit, eique de diversis speciebus in Ecclesiae ornamentum multa, quae Regem decerent, donaria contulit. Exercitus quoque jussu Regis Sepulchrum Sancti Confessoris nonaginta sex & cō amplius libris argenti honoravit. Ita se suisque Sancti Confessoris patrocinio commendatis, disposito itinere profectus est, fratrem Eadmundum multum obrestatus, ut si quid sinistri sibi in hac expeditione obveniret, corpus suum in Ecclesiam S. Cuthberti sepeliendum referret. Ubi sanctus Cuthbertus semper fuit inter praecipuos Patronos Anglorum. Etiam de sancto Imperatore Henrico, in Barbaros Schlavos, movente, scribit in ejus vita Author antiquus & eruditus: Henricus congregato exercitu, contra praedictas Nationes aciem direxit, & faciens transitum per locum, qui Walbeek dicitur, gladium Sancti Adriani Martyris, qui pro Reliquiis multo tempore ibi servabatur, accepit. Quo accinctus ex toto corde clamavit, & dixit: judica Domine nocentes me, expugna impugnantes me. Apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi. Inde progressus, castrametatus est in Campo, ubi Mersburgensis Ecclesia sita est, & videns locum desolatam, & in nihilum redactam, ingemuit, & ait: Beate Laurenti Martyr Christi, si tuo interventu has Barbaras Nationes, ad quas pergo, Romano Imperio & Christianae Religioni subjugavero, hunc locum desolatam, tuo Nomini consecratum, Divina favente gratia, in pristina dignitate statum reformabo.

Aliam pietatis speciem refert in Francorum historia S. Gregorius Turonensis Episcopus, scri-

Lib. 2. c. scribens de Clodovæo Rege, movente in Arianos Gothos: Rex direxit nuntios ad Beatam Sancti Martini Basilicam, dicens, ite, & forsitan aliquod victoriae auspiciam ab Aede sancta suscipietis. Tunc datis muneribus, quae loco sancto exhiberent, ait: Si tu Domine adjutor mihi es, & gentem hanc incredulam, semperque amulam tibi, meis manibus tradere decreveris, in ingressu Basilicae Sancti Martini dignare propitius revelare, ut cognoscam, quia propitius dignaberis esse famulo tuo. Maturantibus autem peris, & ad locum accedentibus juxta imperium Regis, dum sanctam ingrederentur Basilicam, hanc Antiphonam ex improviso Primitivus incipit: Praecinxisti me Domine virtutum ad bellum, supplantasti insurgentes in me subitus me, & inimicorum meorum dedisti mihi dorsum, & odientes me disperdidisti. Quod Satellites audientes, & Domino gratias agentes, & vota Beato Confessori promittentes, levi nuntiaverunt Regi. Etiam de

Lib. 4. c. Chramno pessimo Francorum Rege, movente in Saxones scribit idem Gregorius: Chramnus usque Divionense Castrum pertendit: Erat tunc ibi Sanctus Petrus, Lingonensis Episcopus. Clerici positis tribus libris super Altarium, id est, Propetiae, Apostoli, & Evangeliorum, oraverunt ad Dominum, ut Chramno, quid eveniret, ostenderet, Aut si ei felicitas succederet, aut certe frregnare posset, Divina Potentia declararet. Simulque unam habentes conveniam, ut unusquisque in libro quod primo aperiebat, hoc ad Missam etiam legeret. Aperio igitur omnium primo Prophetarum libro repererunt: Auferam maceriem ejus, & erit in desolationem, pro eo quod debuit facere Uvam, fecit autem Labruscam. Et paria etiam Apostoli & Evangelii aperti textus renuntiavit. Et de Merovæo Principe, adversus Guilpericum Patrem & Regem

Lib. 5. c. rebellante, scribit idem Gregorius: Merovæus tres libros super Sepulchrum Sancti Martini posuit, id est, Psalterii, Regum, & Evangeliorum. Et vigilans tota nocte, petiit ut sibi Beatus Confessor, quid eveniret, ostenderet, & utrum posset Regem capere, an non, ut Domino indicante cognosceret. Post haec continuato triduo in jejuniis, vigiliis atque Orationibus, ad Beatum tumulum iterum accedens, revolvit librum, qui erat Regum. Versus autem primus paginam quam referavit, hic erat: Pro eo quod dereliquisti Dominum Deum vestrum, & ambulastis post Deos alienos, nec fecistis rectum ante conspectum ejus, ideò tradidit vos Dominus Deus vester in manibus inimicorum vestrorum. Similia nuntiaverunt Psalterium & Evangelium. Et nuntiata evenerunt. Istam prophetandi, ac Divini iudicii explorandi & cognoscendi formam lausius exposui in Scholiis ad octavam Synodum.

Hæc fuere antiqua Majorum nostrorum praeparamenta ad expeditionem. Qualiter se ad Praelia praepararint, edicit laudatus Author in vita S. Imperatoris Henrici: Ut Principes Poloniae, Bohemiae, ceterarumque Schlavicarum gentium Primates, Romanum Imperatorem cum exercitu ad debellandos eos advenire cognoverunt, innumerabili multitudine collecta, in bellum ei obviam processerunt. Quod Regi pio per suos speculatores citò innoverunt: Et sicut in omnibus angustiis suis solebat, ad orationis arma confugit. Invocatoque super se Nomine Domini, Beato Laurentio, Sancto Georgio, ac

Beato Adriano, Martyribus se summe exercitum protegendum cum summa devotione commisit. Et cum omnes perceptione Corporis & Sanguinis Domini confortati fuissent, ad locum certaminis venerunt. Ubi cum Rex Beatus verbis exhortatoris ad viriliter agendum singulorum animos erexisset, videns innumerabilem Adversariorum multitudinem, clamavit ad Dominum, & ait: Deus qui conteris bella ab initio, eleva brachium tuum super gentes, qui cogitant servis tuis mala: Disperge illos in virtute tua, & destrue eos Protector meus. Pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. Hæc dicens, aperti sunt oculi ejus, & vidit gloriosos Martyres, Georgium videlicet, Laurentium, Adrianum, cum Angelo percutiente, exercitum suum praecedentes, & hostium cuneos ad fugam propellentes. Et sicut exercitus Sennacherib ab Angelo percussione contritus est, & periit, ita & omnis illa Barbarorum multitudo per Dei virtutem contrita, projectis armis, sine effusione Sanguinis Christianorum, fugæ praesidium quaesivit. Quo viso Rex Sanctus, elevatis oculis ac manibus in caelum, benedixit Deo caeli, & ait: Benedico te Rex Caeli & terræ, qui superbis resistis, & humilibus das gratiam, qui custodis diligentes te, & glorificatus es in gentibus, propter datam nobis de caelo victoriam. Vidit ergo Barbaris, & quæ ad futuram pacem prodesse poterant, firmissima pacis stabilitatis, vir Beatus cum suis in sua redierunt cum pace, glorificantes & laudantes Deum, qui salvat sperantes in se. Omnem Exercitum ante pugnam coegit ad Sacramentalem poenitentiam, & perceptionem Eucharistici viatici ac roboris. Insuper ipsum piissimis ad Deum precibus communiavit.

Eandem pietatem fuisse servatam ab Imperatore Carolo Magno, testatur in ejus Actis Joannes Tilpinus Archi-Episcopus Remensis. De ejus Duce Rolando ac omni exercitu scribit: Accipit ipse Rolandus eadem die Eucharistiam, & delictorum suorum confessionem à quibusdam Sacerdotibus, antequam ad bellum properaret. Erat enim mos ut omnes pugnaturos Eucharistia & Confessione per manus Sacerdotum, Episcoporum & Monachorum, qui ibi aderant, munirentur, antequam pugnam aut bellum iniret. Etiam de Stephano Anglorum Rege ac ejus exercitu contra Scotos pugnaturo, scribit in libro de bello Standardico Richardus Prior Ecclesiae Hagustaldensis: Turstinus Eboracensis Archi-Episcopus illis post acceptam privatam Poenitentiam indicavit triduanum cum Eleemosynis jejunium, ac deinde absolutionem & benedictionem Dei ac suam solemniter tribuit. Et infra: Eodem tempore missi Archi-Episcopus eis Radulphum cognomento Novellum, Orcadensem Episcopum, cum quodam de Archi-diaconis suis ac aliis Clericis, qui Populis quotidie ad eos cateroatim confluentibus, vice sua poenitentiam injungeret & absolutionem daret. Ac insuper Eucharistiam. Etenim isti bellatores hoc Sacro-Sanctum Sacramentum sibi etiam in vexillo, seu Standardo prætulere, ac inde appellarunt bellum Standardicum. Est antiquis etiam Christianis nota ac usitata pietas, verum à nostris temporibus veneranda, neuti-quam imitanda.

Aliam ad praelia praeparatricem pietatis speciem laudat in secundo Chronicorum libro Vener-

nerabilis Regino Abbas Prumiensis, de magno Imperatore Carolo contra Avaros pugnaturus scribens: *Carolus cum Exercitu venit usque ad Anisim fluviu[m], ubi triiduanum jejunium cum Litanis fecerunt, postulantes pro salute Exercitus, & adiutorium Dei, & vindictam inimicorum.* Ex inde disposuit Exercitum. Et Abbas pergit: *Itaque avari cum ex utraque ripa parte vidissent Exercitum, & Classem per medium fluviu[m] venientem, tantus terror, Deo faciente, illos invastit, ut dimissi praesidiis munitionum, fugae latibula quaererent, & sic Christo duce, uterque Exercitus, absque lesione Paucioniam introivit.* Et de capta a se Hierosolyma Godefridus Lotharingæ Dux scribit ad Paschalem II. Pontificem, ac omnem Occidentalem Ecclesiam: *Usque Hierusalem pervenimus; cumque in obsidione Exercitus multum laboraret, maxime propter inopiam aquae, habito Consilio, Episcopi & Principes circumveundam esse civitatem nudis pedibus praedicaverunt, ut ille qui pro nobis eam humiliter ingressus est, per humilitatem nostram pro se ad iudicium de suis hostibus faciendum nobis eam aperiret. Placatus itaque Dominus hac humilitate, octavo die post humiliationem, cum suis hostibus civitatem nobis tradidit.* Exstat Epistola apud Venerabilem Dodechinum Abbatem S. Dyfiodori, in Appendice ad Marianum Scotum. Et de Arnulpho Imperatore, Nortmannos propè Lovanium superante, scribunt Annales Francorum Fuldenfes: *Eodem in loco Litanias Rex celebrare praecipit. Ipse cum omni Exercitu laudes Deo canendo praecessit, qui talem victoriam suis tribuit, ut unico homine tantum occiso ex parte Christianorum, quod compertum est, tanta hominum millia ex altera parte perierunt. Eadem pietate fiebat Supplicatio ante conflictum. Et hæc sunt exordia Dedicationis Lovanienfis. Ea enim victoria contigit Calendis Septembris.*

Eandem pietatem coluerunt & Græci. Et enim de Philippico, Imperatoris Mauritii Duce, post dispositas utrimque acies jam prompto ad præliandum in Persas, scribit Theophylactus Simocata: *Ubi hostes appropinquare pulvereæ nubes indicio fuit, Philippicus Dei-hominis JESU-CHRISTI effigiem circumfert. Jam olim fama emanavit, & usque hodie durat, eam effigiem non texentis manu comparatam, aut pictoris arte, coloribusque variatam; sed divinitus efformatam esse. Quocirca etiam apud Romanos non hominis manu confecta celebratur, & sacris divinisque honoribus colitur. Habent enim Archetypum Romani, & ut sacro sanctum quiddam venerantur. Est illa venerabilis imago, quam applicato ad suam faciem mundissimo linteo impressisse, ac Abagaro Edeffæ Principi misisse creditur ipse Dominus. Hanc effigiem sacra veste nudatam gestans, exercitum obibat, indeque audendi generosam & inexpugnabilem militibus alacritatem injiciebat. Et pietas meruit gloriosissimam victoriam. Idem Scriptor pergit de Prisco, Philippici in Ducatum Successore, patiente rebellionem totius offensis Exercitus: *Prisco sudor ire per corpus, & artus tremor occupare cepit, animo haestanti quid ageret. Ergo Illybrææ Dei-hominis effigiem, quam non mortali manu confectam Romani appellant, per media castra circumferendam committit, quò ad rei adorandæ conspectum excitata reverentia furorem comprimeret, ac in modestum &**

*quietem rerum perturbatio transfret, Eandem rem laudat in Ecclesiastica historia Anastasius, Romanæ Ecclesiæ Cardinalis & Bibliothecarius: Philippicus tribus Phalangibus occurrit ad prælium, ipseque assumpta Deivirili forma, quam Romani non manu-factam prædicant, discurrens per acies, armatis Divinam impertiebat virtutem, & stans post aciem, hæc retinens arma, lacrymis multis Deum placabat, qui caelestium Ordinum Principes bellatores adsumpsit. Sanctus Martyr Theophanes addit Romanos die Dominico fuisse invasos à Persis, & prosequitur: *Philippicus summo manè, composito exercitu, eoque in tria agmina distributo, in pugnam processit. Ipse verò Christi Dei & hominis imaginem brachiis amplexus, singulos armorum Ordines præcurrebat, & cuiusque animo Divinum robur inspirabat, ac impartiebat. Eo propugnaculo manibus gestato, extremam tenens aciem, largo lacrymarum imbre Divinum Numen demulcens, caelestium acies in auxilium dimissas excipiebat.**

Idem gloriosus Martyr adjungit de Imperatore Heraclio, pugnaturus adversus Chrofoen Persarum Regem: *Imperator mox lata manibus Dei & hominis effigie, hominis manu vel penicillo non efficta, sed quam in imagine, quod cuncta formavit & configuravit Divinum Verbum, absque colorum delineatione, ut absque semine factum, in lucem eduxit. Ejusmodi, inquam, figura divinitus exarata planè fidens, & oppignorata exercitui fide, cum eis usque ad mortem decertaturum, & ut propriis filiis semper eis devinciendum & copulandum pollicitus, ad bellicos conficius descendit. Quod & scribit Georgius Cedrenus. Nata inde victoria, uti fuit gloriosissima, ita est omnibus notissima. De eodem Heraclio, necdum Imperatore, sed Africæ dumtaxat Duce, adversus Imperatoris Phocæ Tyrannidem veniente scribit præfatus Cedrenus: *Heraclius cum magna & armata classe Constantinopolim appellit, secum ferens etiam Servatoris nostri imaginem, nullo manus ministerio factam. In Soppie portu inter Heraclium & Phocam commisso navali prælio, flagitiosus Phocas superatus in Regiam confugit. Ex quibus discimus plura. Primò, quòd Christiani in die Dominico præliari nequiverint, ideoque gentiles Persæ ipsos tunc invaderent. Secundò, quòd invasi Christiani etiam isto die solerent se tunc defendere. Tertio, quòd ista sacrosancta imago fuerit tunc totius Exercitus propugnaculum. Quarto, quòd hac de causa passim deportaretur ad exercitum. Quintò, quòd circa illam exercita pietas exercitui impartiret Divinum robur, atque fiduciam. Sextò, quòd Philippicus Dux per istam pietatem à Divina clementia obtinuerit auxilia caelestis exercitus, Sanctorum Angelorum. Laudatus Sicomata adjungit, quòd à rebellii in priscum Ducem exercitu patrata in reverendam imaginem irreverentia, fuerit ruina totius Orientis.**

Hæc felicissima Pietas est in Romanum Imperium inducta per magnum Imperatorem Constantinum, de quo in Licinium Tyrannum præliaturo scribit in ejus vita Eusebius Episcopus Cæsareensis: *Constantinus de more suo ante initum prælium, in Tabernaculo separatò tempus precibus ad Deum fundendis, liberum addidit, ab omni licentia, & vitæ ratione luxu diffuente se revocavit*

ina.

*inedia, & corporis afflictione seipsum coercuit, ut Deum sibi precationibus supplicibus placatum, & benignum adiutorem haberet, eaque perageret, quæ Deus esset illius animo inspiraturus. Porro autem, utpote natura vigilans & attentus, perennem Reipublicæ curam suscepit, nec magis pro suorum, quam hostium salute precatus est. Etenim hostis etiam in bello nequit hostem odisse, neque ex odio præliari; Præliari debet ex reparandæ justitiæ & pacis amore, ideoque justii belli gestor debet injustum invasorem, ut meliora doceatur a divina gratia, divinæ miserationi commendare. Quidam gentiles magnum Constantinum incuriæ & moræ arguunt; Eum purgat Eusebius: sicut propter securitatem tardior in rebus gerendis fuit, sic Dei consilio omnia administrare consultum statuit. Erat tardior propter suas ad Dominum Deum preces, & inde sibi infusam à Divina Clementia fiduciam. Attamen istam Sacro-Sancam Imaginem non circumtulit. Rationem dat laudatus Cedrenus. Affirmat laudatam Imaginem a rege Abagaro fuisse suæ Civitatis portæ superpositam, istic mansisse usque ad Neopis Regnum; tunc ab Edeffæ Episcopo fuisse occultatam, & in occulto mansisse usque ad Justiniani Imperium. Cedrenus exponit omnem Imaginis originem & feriem. De Duce Philippico adjungit Evagrius Epiphaniensis: *Philippicus à Gregorio, Patriarcha Antiocheno, effragitavit, ut Sanctorum Reliquias. Sancti Simeonis Stylitæ. Hiscè armis profectus est in Persas, ac ipsos superavit.**

Græcorum Imperatores habuerunt & aliam istiusmodi Sacro-Sancam Deiparæ Imaginem, de qua scribit in Alexio Duce Murzuffo Niceatas Choniates: *Cum Imperator contra Balduinum Flandriæ Comitem exiret, atque uterque alteri occurrissent, Romanis perterritis & trepidè fugientibus, solus derelictus penè periisset. Et Genitricis Dei imago, quam Græcorum Imperatores bello sociam adsciscunt, ab hostibus capta est. Sicuti à Philistæis Arca Judæis, ita ista à Flandris capta imago fuit Græcis exordium plenæ ruinæ. Etenim Balduinus Comes tandem cepit & ipsam Constantinopolim, factusque Imperator Græcorum. Eadem de re Imperator ipse Balduinus scripsit ad Adolphum Archi-Episcopum Coloniensem: *Perfidus Græcorum Imperator nos attentat. Primo congressu dissipatur, omnibus caesis, captisque non paucis, sine damno nostrorum, fuga ignominiosa sibi consulens clypeum abjicit, arma deponit, & nostris vexillum Imperiale dimittit, nobilemque, quam sibi præferri fecerat, Iconem: Quam Ordini Cisterciensi nostri dicavere victores.* Epistola exstat apud Annales Godefridi ad sanctum Pantaleonem Colonienfis Monachi, & apud Arnoldum Abbatem Lubecensem in Chronico Schlavorum. Hanc Imaginem uti divinæ protectionis Symbolum, publicæ calamitatis tempore fuisse positam in palatio testatur in tertio suæ historiæ libro Imperator Joannes Cantacuzenus. Etenim Imperatrix Anna, Andronici Palæologi junioris vidua, dum à dicto Cantacuzeno expellitur ac in ordinem*

redigi timuit, ad istam in palatio imaginem confugit uti ad asyllum. Nisi tamen tunc fuerit Paschale tempus. Quod enim imago ista à Palmarum Dominica usque ad Paschale Festum consueverat quotannis in palatio exponi, testatur in libro de Ecclesiæ & Aulae Constantinopolitanæ officiiis Georgius Codinus. Consuetus illi locus erat Hodegorum Monasterium, olim exstructum ab Imperatrice Pulcheria. Eam Græci appellaverunt *Hodegetriam, seu viæ Ducem.* Vide plura apud Jacobum Goar, & Jacobum Gretzerum in Scholiis ad Georgium Codinum.

Aliam antiquissimam Christianæ militiæ pietatem edicit in Magni Constantini vita Eusebius Cæsarensis Episcopus: *Constantinus etiam in ipsi armis, Salutaris trophæi signum insculpsit, armatoque exercitui præferri fecit, & ut solum hoc salutare Trophæum, non ullam, ut ante consueverant, inauratam statuum sequerentur. Induxit duplicem pietatem: Ut Romani exercitus Labarum, & ut singulorum militum omnia arma sacrosancto Crucis signo ornarentur ac munirentur. Quam pietatem impius Imperator Julianus profcripsit; at cuncti successores plenè repararunt. Hinc de insigni Stiliconis adversum Barbaros Gothos in Pollentinis campis victoria scribit Prudentius: *Cecinere tubæ, prima basta Draconis præcurrit, quæ Christi apicem sublimior effert: Illic ter denis Gens exitiabilis annis Pannoniæ, pœnas tandem deleta pependit.* Per Christi-feram Draconis hastam intelligit Christi Domini cruce & nomine insignitum Labarum, ipsique adscripsit admirandam illam victoriam. Ita de Imperatore Heraclio adversus Persas pugnaturus, canit Georgius Pifides, Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconus & Chartophylax: *Corroborata ipsos mysticis Hastilibus, compinge & ipsi Crucigeras imagines. Et ad Neophytos Bulgargos rescripsit Sanctus Papa Nicolaus I. Quando prælium invire soliti eratis, indicatis vos debemus in signo militari Caudam equinam portasse; & sciscitamine quid nunc vice illius portare debeatis? Quid aliud utique, nisi Signum Sanctæ Crucis? Ipsum enim est quo Moses mare divisit, & Amalech interfecit; Quo Gedeon Madianitas superavit, & Christus noster diabolum, qui habebat mortis imperium, non solum superavit, sed & prostravit. Ipsum est Signum quod portamus in frontibus nostris: ipso à cunctis defendimur hostibus, & ab omnibus inimicis incursumus: Hoc est Signum fidei, est ingens horror Diaboli, quo Christiani Principes in necessitatibus suis semper utuntur, & Reges, veram Religionem sectantes, sæpè celebres, Christo propitio, triumphos de hostibus operantur. Et hæc omnia confirmat per laudatum Institutum Magni Constantini. Et sunt plurima istiusmodi pietatis, ac variarum per ipsam victoriarum exempla. Pietas proficitur duo: Primò, quòd vera etiam in bellis fortitudo, omnique per ipsam victoria sint Domini Dei per JESUM-CHRISTUM beneficia: Deinde quòd Christiani non nisi adversum Infideles debeant belligerare. Hinc Urb. nus II. & ejus in Pontificatu successores censuerunt omnem istiusmodi, etiam adversus Hæreticos & Schismaticos, exercitum esse sacra Cruce signandum.**

199

811

Lib. 2. c.

3

821

Lib. 3. c.

2

Fol. 216

Fol. 254

Fol. 410

Fol. 416

Lib. 2. c.

12. 13.

14

Fol. 176
177-178

Lib. 1.
cap. 13

Lib. 6.
cap. 20

Fol. 705

Cap. 12

Lib. 4.

cap. 21

CAPUT XIV.

Quanam homicidia in bello sint licita.

Quæstio est, an directæ innocentium occisio sit quandoque licita? Partem affirmativam suadet Godefridi Optimi Lotaringarum Ducis, in civitatibus Assur obsidione, opus & exemplum, de quo scribit in Sacri Belli Historia Albertus Canonicus Aquensis: *Christiani applicatis tandem muro machinis fortiter cives oppugnabant. Illi verò non segniter pro vita resistebant à turrita arce & muribus. Sed frustra videntes se in defensione desudare, malum navalem proceræ altitudinis, qui in mediâ urbe jacebat, funibus & catenis adstrictum, levaverunt in altum, in quo unum de obsidibus Ducis Gebardum, ortum de genere Hamaicorum de presidio Avennis, militem egregium, affixerunt in modum Crucifixi, manus & pedes illius extendentes funibus, quem jam diu pejus consumptum à carnificibus arbitrabantur Christiani. Sed erectus & affixus in culmine Mali idem Gebardus, in hanc miserabilem vocem cum lacrymis erupit, ac Ducem alloquitur: ò Dux illusterrime, nunc remitticere quomodo tuo præcepto huc obses & exul inter barbaras Nationes, & viros impios transmissus sum. Ideoque peto ut aliqua misericordia vel humanitate super me movearis, & tam gravi & servo martyrio me perire non patiaris. Cui Dux: Nequaquam, ò Gebardus, miles acerrime, tui misereri possum, & tot homines avertere à vindictâ Civitatis hujus. Et idè si frater meus uterinus esses, ut Urbs illæsa permaneat. Mori siquidem habes; Et utilius est, ut tu solus moriaris, quàm Decretum & jusjurandum nostrorum violetur, & urbs hæc semper Peregrinis habeatur infesta. Si enim præsentis vita moriaris; vivere habes cum Christo in cælestibus. Hæc Gebardus intelligens, & nulla se lacrymarum prece videns proficere, summooperè Ducem exorat, ut equum & arma sua Sancto præsentaret Sepulchro, quæ illi Deo famulantibus pro remedio animæ suæ largiatur. Ad hæc Dux & universa multitudo Christianorum fortiter adsilunt urbem, in Confratre Gebardo totius pietatis & misericordiæ oblit, urbis defensores in sagittis, & fundibus, & manganelis circumquaque impugnantes. Et jam inter pluriimas sagittas, incautè emissas, decem sagittis ejusdem Gebardus corpus confixum & vulneratum est. Gentiles autem cernentes, quia vir strenuus, omni pietate à suorum cordibus exclusa, vulneraretur, sic Duci & omni Populo Christiano magnis blasphemis improperebant, dicentes: Gens impia & crudelis, qui minime fratri & Conchristiano vestro parcere curastis, sed acrius, illo viso, & ejus perditione, urbem & civem oppugnastis. Hoc dicta, ab iniuriis Manganelis, Balistis & Sagittis viriliter resistentes, urbem in machina expugnantes, Ducis milites nitentur repellere. Et depulerunt; Et quidem cum gravissima jactura Christianorum: Notanda sunt verba: Sagittas incautè emissas. Adfirmant Christianos milites cavisse crucifixo Gebardo, & sub hac cautela porrexisset in murorum expugnatione. Et talis expugnatio videtur licuisse.*

Respondeo non licuisse. Etenim post relatum Godefridi Ducis, qui acceptam istic Stragem referebat in suorum carnalia flagitia, ideoque omnes hortatus ad pœnitentiæ opera, concionem, pergit præfatus Albertus: *Crasina luce primum exorta, Arnulphus Cancellarius Sepulchri Dominici, Clericus illustris & Deo devotus, ipsum Ducem & universos, magno, & parvos, cepit redarguere de perfidia & duritia cordis, qua in fratres suos, Gebardum & Lambertum, malo affixos, & apud Assur obsides derelictos peccaverunt. Idcirco omnes de hac impietate, cunctorumque scelerate delictorum, ad confessionem & correctionem paternè cohortatus est. Et omnes obdixerunt. Ex his verbis discimus duo. Primò, quòd non solus Gebardus Avennis, sed etiam alius quidam Lambertus fuerit in muro à Saracenis crucifixus. Deindè, quòd Pœnitentiæ Sacramentum non à paucis post exstantiam publicam pœnitentiam factis, sed ex tunc fuerit appellatum Sacramentum Confessionis. Eadem phrasi utitur in libro de Magni Caroli Gestis Tilpinus Remensis Archi-Episcopus, aliique antiqui. Evertunt hodierna quorundam Novantium somnia, Et quidem Gebardus, licet gravissimè læsus, evasit mortem. Etenim Godefridus Dux postmodò cum Palæstinis Saracenis pacem iniit, & Albertus prosequitur: *Cum hæc pax tantum cresceret, & amicitia magis & magis jungerentur, quadam die Prefes & Admiralus Ascalonis Gebardum de Presidio Avennis, ab omni plaga curatum, honorificè vestibus indutum, & equo optimo impositum, Duci CHRISTIANISSIMO Hierusalem dono remisit, quem multis jam diebus in Assur obijisse Dux & universi Christiani existimabant, nescientes quòd à Malo depositus, ab Assur eidem Admiraldo missus fuisset. Dux itaque viso, & incolumi recepto Gebardo, dilecto milite suo, & egregio adolescente, gavisus est vehementer. Cui statim in remunerationem sui magni laboris maxima terræ beneficia centum Marcarum cum Castello, quod dicitur ad Sanctum Abraham, in præsentia omnium fidelium, qui aderant, largitus est.**

Eandem sententiam docuit Radevicus, Presbyter Ecclesiæ Frisingensis. Etenim varias Imperatoris Frederici Primi & obsessæ Gremensis civitatis barbaricas in se mutuo crudelitates refert, atque prosequitur: *Jamque ad civitatis perniciem machinæ plurimæ admovebantur; jam turres in altum exstructæ applicari cœperant. Tum illi summa vi atque pertinacia resistere, atque à muris turres arcere, suisque instrumentis, validis saxorum ictibus nostras machinas impellere. Effrenatis verò animis Princeps obstendum putans, obsides eorum machinis alligatos, ad eorum tormenta, quæ vulgò Mangas vocant, & intra civitatem novem habebantur, decrevit objiciendos. Seditio si, quòd etiam apud Barbaros incognitum, & dictum quidem horrendum, auditu verò incredibile, non minus crebris ictibus turres impellebant. Neque eos sanguinis & naturalis vinculi communitio, neque etatis movebat miseriam. Sicque aliquot ex pueris, lapidibus icti, miserabiliter interierunt. Alii miserabilis adduc vivi, superstites crudelissimam necem & dire calamitatis horrorem pendula exspe-*

23.

Lib. 1.
cap. 2.Lib. 6.
cap. 21.Lib. 2.
cap. 15.

exspectabant. O facinus! Rectè adfirmat esse barbaricum facinus. Nam ipsum etiam Saraceni in nostris militibus damnarunt & horruerunt. Nec sola Expositurum invasio atque occisio, sed & ipsa istiusmodi expositio est omnino tale facinus. Etenim de scelerato Imperatore Andronico Comneno, Nicæam civitatem oppugnante, rectè scribit Nicetas Choniates: *Andronicus cum sua consilia successu carere videret, inhumanum facinus molitur, à paucis antea usurpatum. Matrem Isaacii Angeli Euphrosynam, Byzantiis accersitam, nunc ut propugnaculum machinis opponit, nunc ex arietis imposita mœnia ferit, ut eodem tempore & spectaculi novitas, & iracundiæ immanitas à nullo scelere abhorrens miseracionem, & mulierculæ tolerantia, non ipso motu exanimata, in tanto & tam periculoso impetu admirationem haberet. Actum primum videre mortales, teneram mulierculam defensionis ergò ferro præpositam, ac mirabiliter inverso ordine, fragile corpus hominis firmissimis machinis adjunctum, ut qui ex illi pugnant, incolumes manerent. Tela verò è manibus æquè ac prius, sed tanta cautione jacebantur, ut illæsa nobili muliere, quasi illa nutibus & manibus jacula à se aversa in hostium corda defigeret, hostes & ferirent & terrent. Immane illud facinus adèd nihil Andronico profuit, ut Nicæenses facta noctu eruptione, & machinas incenderent, & muliere per funem in urbem attraherent, tanquam Phinejum ab Harpiis spoliatum, plorare sinerent, non habentem quo famem suæ iracundiæ expleveret. Nicæenses cum Duce Godefrido censuerunt, ab impugnatione, dummodò cautela adhiberetur, non esse cessandum. At malè. Interim ista Innocentis expositio est horribilius facinus, quàm dicta expugnatio. Longè horrendior fuit Germanicarum fœminatam crudelitatis, de quibus in Romanos pugnantibus scribit Paulus Orosius: *Germanorum ex eo considerari virtus & feritas potest, quòd mulieres quoque eorum, si quando præventu Romanorum inter Plaustra sua concludebantur, deficientebus telis, vel qualibet re, qua velut telo uti furor posset, parvulos filios collisos humi in hostium ora jaciebant, in singulis filiorum necibus bis parricida.**

Ex eodem principio Imperator Julianus de accepto in pacis obsidem Regio filio dixit ad ejus Patrem Germanorum Regem omnesque Barbaros: *Quod si conabimini à conventionibus initiis & federe discedere, omnium jacturam facietis. Hoc dico, non quòd sciam in obsidem, quem apud me habeo, non tanquam pignus pacis & fœderis, sed à vobis mea virtutis documentum & exemplar. Est enim impium & minime Deo gratum, eos qui nihil commeruerunt, pro his qui deliquerunt, mortu appetere & laniare, ut fera bestia, quidquid occurrit & obvium est, non eos qui hæc persequuntur. Ità habes inter Excerpta ex historia Eunapii Sardiiani. Julianus hunc juvenem non à Patre acceperat, sed bello antea captum venterat in obsidem: hinc dixit: *Quem apud me habeo, non tanquam pignus pacis & fœderis, sed à vobis mea virtutis documentum & exemplar.* Impius Julianus censuit etiam tales obsides ob suorum Principum crimina non posse occidi. Rem insignem refert in tertio Dialogorum libro Magnus Gregorius.*

Venerabilis è Nursæ Provincia Presbyter Sanctulus à gentilibus & crudelibus Longobardis, quempiam captivum, & morti ab ipsis destinatum Diaconum in custodiam acceperat sub hac conditione, ut si ille fugerit, pro eo ipse moriatur. Et Sanctus Diaconum non solummodò permisit, sed etiam compulsi fugere. Hinc ipsum Barbari damnaverunt ad mortem. Quia tamen vir bonus erat, & illis gratus, sine gravi cruciatu voluerunt occidere, capite truncare. Verùm Divina Clementia carnificis manum fecit obrigescere, & optimum Sanctulum in vita servavit. Demonstravit Innocentem nec in tali casu posse occidi. Et hanc Divinam legem observavit Imperator Mauritius, ut de patratâ in ipsum & ejus filios per Tyrannum Phocam cæde scribat Sanctus Martyr Theophanes: *Sub Imperatoris ipsius oculis liberi ejus masculi quinque necantur, qui in summis æranumis summæ virtutis specimen exhibuit. Cum enim Nutrix unum ex Imperatoris filiis suffurata, proprium ejus loco substituisset, non est passus Mauritius, sed suum requisivit. Ex jugulati pueri corpusculo lac emanasse quidam ferunt. Quod spectatoribus omnibus acerbissimas lacrymas excussit. Hoc ipsum scribit Ecclesiastica historia Anastasii Cardinalis Bibliothecarii. Mauritius censuit Innocentem pro reo non posse occidi. Verùm & ejus filius erat innocens. Hinc divina Justitia fecit ex ejus vulneribus lac effluere.*

Altera quæstio est, an in quovis bello patratâ homicidia sint licita & innoxia? Rabanus Maurus, Archi-Episcopus Moguntinus in litteris ad Heribaldum Antiodorensis Episcopus ponit & hunc titulum: *De homicidiis non spontè commissis, & de his qui quemlibet occidunt jussu Principis.* Adducit Ancyranæ Synodi Canonem, qui casualia homicidia damnat ad quinquennalem pœnitentiam, & prosequitur: *Quod autem quidam homicidium, quod nuper in seditione & prælio Principum nostrorum perpetratum est, excusant, quasi non necesse sit pro hoc culibet agere pœnitentiam, eo quod jussu Principum nostrorum peractum sit, & Dei judicio ita finitum. Scimus enim quòd Dei judicium semper justum est, & nulla reprehensione dignum. Sed nemo judicium Dei penetrare potest. Undè oportet eos considerare qui hanc necem nefariam defendere capiunt, Utrum illos coram oculis Dei quasi innoxios excusare possint, qui propter avaritiam, atque propter favorem Dominorum suorum temporalium, æternum Dominum contempserunt, & mandata illius spernentes, non casu, sed industria homicidium perfecerunt. Et infirmità: Sed inter hæc sciendum est, quòd magna distantia est inter legitimum Principem & seditiosum Tyrannum; inter cum qui subvertere nititur Christianæ pacis tranquillitatem, & illum qui armis, contra iniquitatem certat defendere æquitatem. Agit de Fontiniaco inter tres Ludovici Pii Imperatoris filios prælio, patratique illic cædibus, & adfirmat ipsas fuisse vera & criminalia utrimque homicidia; ideoque puniendi per solemnem & publicam Pœnitentiam. Sanctus Augustinus adfirmat Principi ad bellum, cuius injustitia non liquet, cogenti & procedenti esse obtemperandum, ideoque & patratas istic cædes non esse homicidia. Ex hac regula quidam tunc tentabant istos.*

istos utrimque bellatores purgare & defendere. Verum Rabanus censuit istud bellum fuisse Civile, Fratrum, Tyrannicum, Republicæ turbativum, aut certe utrimque ambiguum, ideoque patratas istic cædes nulla via posse purgari. Et Rabani Sententia tandem placuit toti Galliæ. Etenim hoc ejus Rescriptum & Abbas Regino, & Sanctus Jvo Carnutenfis Episcopus suis Capitularibus aut Decretis inseruerunt. Hoc ipsum Gallicana Ecclesia censuit de Suesionensi inter Carolum Simplicem Regem & Robertum Comitem prælio. Remensis Synodi Decretum habes in Gallicanis Synodis Jacobi Sironi. Quod ipsum frater an locum non habeat in hodierno inter Fratres Reges bello, permitto nostris Episcopis judicandum. Res non caret grandi periculo.

Quæstio tertia est, quænam cædes liceant in bello manifestè justo? Respondeo veram & omnino sequendam esse Magni Imperatoris Constantini sententiam, quam in libris de ejus vita laudabat Eusebicus Cæsariensis: *Constantinus consuevit Deum suæ ipsius animæ præponere, & illius consilium omnia transgredi, diligentemque adhibere cautionem ne inter dimicandum feret multorum cædes. Unde non magis suorum quam hostium salutem prospexit. Quapropter suos, cum fuissent in pugna victoriam adepti, hortari solebat, ut Capitorum misererentur, & cum homines essent, naturæ humanæ eos nequaquam caperet oblivio. Et si aliquando militum animos ferociores cernebat, auti munusculo eos refrænaret: præcipueque ut qui aliquem ex hostium numero vivum cepisset, aliqua certi auri summa remuneraretur. Hanc velut illecebram ad hominum conservationem Imperatoris excoGITAVIT Prudentia. Aded ut in finiti etiam ex Barbaris incolumes evaserint, Imperatore ipsorum vitam auro redimente.* Constantinus fecit, ac faciendâ censuit varia. Primò, in civitatum expugnationibus, aliisque præliis cavet ac studuit ut paucissimi exponerentur ac occiderentur. Secundò, in Prælio captos hostes vetuit occidi. Longè magis id sanxit de fortuito extra prælium obviantibus. Tertiò, ferociores militum animos mitigabat non solum verbis, sed & dato auro. Quartò, omni militi, qui hostem non occidisset, sed vivum cepisset, sanxit cerum in auro præmium. Ita plurimas amputavit cædes, etiam Barbarorum. Quam Doctrinam in litteris ad Bonifacium Comitem insigniter probat & adfirmat Sanctus Augustinus: *Hostem pugnantem necessitas perimat, non voluntas. Sicut rebellanti ac resistenti violentia redditur, ita victo vel capto misericordia jam debetur. Maximè in quo Pacis perturbatio non timetur.* Docet plura. Primò, quod in prælio liceat hostes occidere. Secundò, quod id fieri nequeat ex voluntate, sed dumtaxat ex necessitate. Quod occidere non liceat ultra victoriæ necessitatem. Tertiò, quod captum vel victum hostem occidere non liceat. Nisi tamen sit talis, in quo timeatur nova Republicæ perturbatio. Nemo ob solum futuri criminis periculum occidi possit: at tali periculo adjuncta prior rebellio aut alia inquietudo est omnino causa sufficiens.

Quæstio quarta est, an hujusmodi cædes sint

penitus justæ, ac paræ ob omni macula? Partem adfirmativam vultur Sanctus Augustinus. Etenim ad hanc nobilis viri Publicolæ quæstionem, *Si Christianus videat se à Barbaro vel Romano velle interfici debet eos ipse Christianus interficere, ne ab illis interficiatur?* Respondet: *De occidendis hominibus, ne ab eis quisque occidatur, non mihi placet consilium, nisi fortè sit miles, aut publica functione teneatur, ut non pro se hoc faciat, sed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam ipse est, accepta legitima potestate, si ejus congruit Personæ.* At verò negativam Partem docet in litteris ad Ophelum Grammaticum Sanctus Isidorus Pelusiotus: *Si cædes illæ, quæ aliter committuntur, non sunt puræ atque innocentes; Ep. 200.*

à bellis autem scelus abest, quam ob rem, inquit, Moyses eos, qui ex bello revertentur, extra Castra purgandos relegavit? Ajo igitur, quomvis legitime esse videantur hostium in bellis cædes, & Columnæ victorum erigantur, præclara ipsorum facinora prædicantes; tamen si accuratè ac supremæ cognitionis, quæ inter homines est, ratio habeatur, nò has quidem planè innocuas esse. Quam ob causam ipsi præcepit ut purgationibus & asperisionibus uterentur. Exponit in Canonicis ad Sanctum Amphilochem Iconiensem Episcopum, Lycaoniæ Metropolitam literis, Magnus Basiliius: *Cædes in bellis factas Patres pro cædibus non reputaverunt, ut mihi videtur, ignoscens eis, qui pro iustitia & æquitate decertant. Rectè autem fortè habet consulere, ut qui sunt manibus non puris, sola trium annorum communiione abstineant.* Adfirmat cædes istas non esse homicidia; adjungit tamen istiusmodi militibus suadendam, ut tribus annis se cohibeant inter Consistentes, abstinentes à perfectione, à Perceptione Sanctæ Eucharistiæ: *Quod nempe manus impuras haberent, infestas humano sanguine. Quod passim istæ cædes non carerent aliquo peccato.* Consistentia erat gradus Sacramentaliter Reconciliatorum, qui tamen necdum admittebantur ad oblationem ac Participationem Mysterii. Erat Gradus in quem perfecti ob venialia peccata retrudebantur. Basiliius adfirmat hos milites ad hanc retrusionem non cogendos, sed suadendos. Et adjungit: *fortè; Quod nempe quidam Episcopi ac Doctores hanc retrusionem improbant.* Hinc discimus omnes Sacramentaliter reconciliatos semper non esse statim admittendos ad Eucharistiam.

Docet nos plura. Primò, quod Romani milites pacis tempore nec bellica arma, nec bellicum habitum possent gestare. Secundò, quod nec belli tempore possent per quietas civitates gladiati discurrere. Tertiò, quod quidam timidi ac imbelles campum à suis Centurionibus aut Tribunis pecunia redimerent, atque interim Domi generosum virum simularent. Quæ omnia Isidorus graviter improbat. Loquitur ex Arcadii ac Honorii ad Theophilum Asiar Vicarium lege: *Si quos milites per Provincias, relictis propriis Numeris, passim vagari cognoveris, correptos facias custodiri, donec de his Clementiæ nostræ acribus intuetur, & quid ferri oporteat, decernamus. Ita ut si quis miles in Provincia sine suo Numero repertus fuerit, ac post elapsus esse nuntiabitur, facultatum suarum, periculo totius officii, condemnatione gravissimè vindicetur.* Exstat lex in Theodosiano Codice ad Titulum de re militari. Vagos istos milites omnibus exui facultatibus Lex adeò severè mandat, ut ob Vicarii conniventiam sanctorum omne ejus officium periclitari. Est optima lex. Viguit plenissimè apud Barbaros. Obligat præsertim Feudales milites. Plura adversum ipsos Capitula sanxerunt Imperatores Carolus Magnus ac Ludovicus Pius. Hoc est rigidissimum: *Quicumque absque licentia vel permissione Principis de hoste reversus fuerit, volumus ut antiqua Constitutio, id est, capitalis sententia erga illum punientur custodiatur.* Et aliud Capitulum habet: *Ut Vassi nostri & Vassi Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, & Comitum, qui anno præsentis in hoste non fuerunt, Heribannum Revadient, exceptis his qui propter necessarias causas à Domino ac Genitore nostro Carolo constitutas, domi dimissi fuerunt. Id est, qui à Comite propter pacem conservandam, & propter conjugem, ac Domum ejus custodiendam, & ab Episcopo, vel Abbate, vel Abbatissa similiter propter pacem conservandam, & propter fruges colligendas, & familiam constringendam, & Miseros recipiendos, dimissi fuerunt.*

CAPUT XV.

Exponitur varia Christianorum Militum Disciplina.

Plures & insignes militaris Disciplinæ milites describit in litteris ad Tubam militem S. Isidorus Pelusiotus: *In pace arma gestare minimè debet, nec bellicum habitum in medio foro circumferre, nec in civitate cum ense versari: verum & terrorem, ex ejusmodi experimentum in bello adversum hostes exercere. Quare, si bellico habitu delectaris, ac præconis voce celebrari, Statuasque consequi cupis, ad exercitum, qui cum Barbaris pugnat, te confer. Ac non militiæ fugam pecuniis redimens, domique desidens, bellum illic debitum, hic tamquam per ludum adumbrata.* Docet

Docet nos plura. Primò, quod Romani milites pacis tempore nec bellica arma, nec bellicum habitum possent gestare. Secundò, quod nec belli tempore possent per quietas civitates gladiati discurrere. Tertiò, quod quidam timidi ac imbelles campum à suis Centurionibus aut Tribunis pecunia redimerent, atque interim Domi generosum virum simularent. Quæ omnia Isidorus graviter improbat. Loquitur ex Arcadii ac Honorii ad Theophilum Asiar Vicarium lege: *Si quos milites per Provincias, relictis propriis Numeris, passim vagari cognoveris, correptos facias custodiri, donec de his Clementiæ nostræ acribus intuetur, & quid ferri oporteat, decernamus. Ita ut si quis miles in Provincia sine suo Numero repertus fuerit, ac post elapsus esse nuntiabitur, facultatum suarum, periculo totius officii, condemnatione gravissimè vindicetur.* Exstat lex in Theodosiano Codice ad Titulum de re militari. Vagos istos milites omnibus exui facultatibus Lex adeò severè mandat, ut ob Vicarii conniventiam sanctorum omne ejus officium periclitari. Est optima lex. Viguit plenissimè apud Barbaros. Obligat præsertim Feudales milites. Plura adversum ipsos Capitula sanxerunt Imperatores Carolus Magnus ac Ludovicus Pius. Hoc est rigidissimum: *Quicumque absque licentia vel permissione Principis de hoste reversus fuerit, volumus ut antiqua Constitutio, id est, capitalis sententia erga illum punientur custodiatur.* Et aliud Capitulum habet: *Ut Vassi nostri & Vassi Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, & Comitum, qui anno præsentis in hoste non fuerunt, Heribannum Revadient, exceptis his qui propter necessarias causas à Domino ac Genitore nostro Carolo constitutas, domi dimissi fuerunt. Id est, qui à Comite propter pacem conservandam, & propter conjugem, ac Domum ejus custodiendam, & ab Episcopo, vel Abbate, vel Abbatissa similiter propter pacem conservandam, & propter fruges colligendas, & familiam constringendam, & Miseros recipiendos, dimissi fuerunt.*

Alias militaris Disciplinæ species exponit in litteris ad Joannem Archi-Diaconum Petrus Blefensis; *Nihil damnabilius est in milite, quàm otium, per quod usus armorum desinitur, nutritur pusillanimitas, vires fatiscunt, obrepat inertia, & ad immunditiæ actus animus occupatur. Ideò P. Nascia cum exercitum in hybernis regeret, licet usu classium non egeret, ne tamen miles corrumpere desideria, seu crapula, vel per otii libertatem superbiat, naves edificari instituit. Legitur Trajanus Imperator milites suos quoties vacabant à præliis, exercuisse in cursu, in saltu, in usu natandi, in studio casim vel punctim ferendi, mittendique lapides manu vel funda, & missilia jactandi: Eos ad omnes modos crudiens, quibus bellum sustineri debeat, aut inferri. De magno Pompejo refert Salustius, quod cum alacribus saltu, cum velocibus cursu, cum validis vecte certabat. Veruntamen, ex quo ipse, & Senatus, ac Populus Romanus otio ac quieti vacare cœperunt, qui quandoque in remotissimis Nationibus hostiles insultus modico agmine propulsabant, superveniente Cæsarea paucitate reliquerunt prædia fortissimè urbis, & in sola fuga sibi fiduciam posuerunt. Sed & hoc præcipue Cæsaris excitabat audaciam, quia res et erat*

adversus odiosum militem, Ducemque emeritum, & qui longa pace dedidicerat Ducem. Refert Trogius Pompejus, quod novissimus Rex Assirorum, Sardanapalus propter otium & molliem vitam, à Regali Solio turpiter est dejectus: *Quid Romanos extulit? aut undè habuerunt super omnes populos Principatum? Eis nomen ac gloriæ acquisivisti armorum usus, & exercitatio præliorum. Vegit Renati testimonio, inutilis est omnino militiæ, nutritus tenebrè & delictis assuetus: Eum autem ceuset præliis optiorem, qui sub Divo & Sole nutritur, laboris patiens, umbra negligens; balnearum nescius, æquè ferens frigoris injurias & caloris, rudis in causis, simplex in actibus, cibo moderatiore contentus; qui non erubescit fossam ducere, reparare aggeres, ferre lapides & cæmentum, lignorum materiam comportare. Ideò, teste eodem auctore; Romana Juventus quondam abluabat in Tyberi sudorem, quem cursu vel exercitio campestri collegerat, nec minus balnea, quàm effaminatrices aquas Salmacis abborrebat. Sed etiam in temporibus Judicum, Gedeon, ut figuratum mysteria taceantur, Domino mandante prohibitus est in multitudine delicata, atque inexercitata & timida. Madianitis occurrere. Cumque clamaret Gedeon, cunctis audientibus: *Qui formidolosus est & timidus, revertatur, recesserunt ab eo viginti & duo millia, & tantum decem millia remanserunt. Sed & de illis tantumquam ad bellum expeditores dumtaxat elegit, qui in siti sua velut canes lamberent, & festinantius aquam ad os mitterent: Illis prorsus abjectis, qui se ad bibendum stexo poplite inclinabant. In erentis itaque facta est liberatio Populi, quos non crediderim inter delicatos epulas, & exquisita convivia didicisse aquam lambere. Quos ideo præolegit Dominus, quia necessitati satis fecerunt in humilitate naturæ. Hodie in deliciis nutritur, & tota ad carnis delicias se relaxat Philisymbola nostra, incute curanda plus æquo operosa Juventus. Quod si milites nostros ire in expeditionem quandoque oporteat, Summarii eorum non ferro, sed vino, non lanceis, sed caseis, non ensibus, sed utribus, non hastis, sed veribus onerantur.**

Degentibus in præsidio, in hybernis, aut etiam in campo militibus, nihil revera est perniciosius otio. Hinc de Claudio Imperatore scribit in Annalium libris Cornelius Tacitus: *Claudius Legiones operum & laboris ignaras, populationibus lætantes, veterem ad morem reduxit. Ferrunt militem, quia vultum non accinctus foderet, atque alium, quia pugione tantum accinctus foderet, morte punitos. Et certe otiosus miles non potest non gaudere populationibus. Atramem ista exempla fuerunt nimium severa. Et de Cæsare scribit in Augustorum Epitome Aurelius Victor: *Augustus ut Ægyptum, annonæ urbis copiosam efficeret, fossas injuria vetustatis limo clausas, labore militum patefecit.* Et de Primo Imperatore Flavius Vopiscus: *Probus milites otiosos esse nunquam est passus. Exstant apud Ægyptum ejus Opera, quæ per milites struxit in plurimis civitatibus. Pontes, Templâ, Porticûs, Basilicas labore militum struxit: Et infra: *Multa opera militari manu perfectit, dicens annonam gratuitam militem comedere non debere. Scio illum à quibusdam seditionibus, continuum laborem pertæsis, fuisse inva-***

adversus odiosum militem, Ducemque emeritum, & qui longa pace dedidicerat Ducem. Refert Trogius Pompejus, quod novissimus Rex Assirorum, Sardanapalus propter otium & molliem vitam, à Regali Solio turpiter est dejectus: *Quid Romanos extulit? aut undè habuerunt super omnes populos Principatum? Eis nomen ac gloriæ acquisivisti armorum usus, & exercitatio præliorum. Vegit Renati testimonio, inutilis est omnino militiæ, nutritus tenebrè & delictis assuetus: Eum autem ceuset præliis optiorem, qui sub Divo & Sole nutritur, laboris patiens, umbra negligens; balnearum nescius, æquè ferens frigoris injurias & caloris, rudis in causis, simplex in actibus, cibo moderatiore contentus; qui non erubescit fossam ducere, reparare aggeres, ferre lapides & cæmentum, lignorum materiam comportare. Ideò, teste eodem auctore; Romana Juventus quondam abluabat in Tyberi sudorem, quem cursu vel exercitio campestri collegerat, nec minus balnea, quàm effaminatrices aquas Salmacis abborrebat. Sed etiam in temporibus Judicum, Gedeon, ut figuratum mysteria taceantur, Domino mandante prohibitus est in multitudine delicata, atque inexercitata & timida. Madianitis occurrere. Cumque clamaret Gedeon, cunctis audientibus: *Qui formidolosus est & timidus, revertatur, recesserunt ab eo viginti & duo millia, & tantum decem millia remanserunt. Sed & de illis tantumquam ad bellum expeditores dumtaxat elegit, qui in siti sua velut canes lamberent, & festinantius aquam ad os mitterent: Illis prorsus abjectis, qui se ad bibendum stexo poplite inclinabant. In erentis itaque facta est liberatio Populi, quos non crediderim inter delicatos epulas, & exquisita convivia didicisse aquam lambere. Quos ideo præolegit Dominus, quia necessitati satis fecerunt in humilitate naturæ. Hodie in deliciis nutritur, & tota ad carnis delicias se relaxat Philisymbola nostra, incute curanda plus æquo operosa Juventus. Quod si milites nostros ire in expeditionem quandoque oporteat, Summarii eorum non ferro, sed vino, non lanceis, sed caseis, non ensibus, sed utribus, non hastis, sed veribus onerantur.**

Degentibus in præsidio, in hybernis, aut etiam in campo militibus, nihil revera est perniciosius otio. Hinc de Claudio Imperatore scribit in Annalium libris Cornelius Tacitus: *Claudius Legiones operum & laboris ignaras, populationibus lætantes, veterem ad morem reduxit. Ferrunt militem, quia vultum non accinctus foderet, atque alium, quia pugione tantum accinctus foderet, morte punitos. Et certe otiosus miles non potest non gaudere populationibus. Atramem ista exempla fuerunt nimium severa. Et de Cæsare scribit in Augustorum Epitome Aurelius Victor: *Augustus ut Ægyptum, annonæ urbis copiosam efficeret, fossas injuria vetustatis limo clausas, labore militum patefecit.* Et de Primo Imperatore Flavius Vopiscus: *Probus milites otiosos esse nunquam est passus. Exstant apud Ægyptum ejus Opera, quæ per milites struxit in plurimis civitatibus. Pontes, Templâ, Porticûs, Basilicas labore militum struxit: Et infra: *Multa opera militari manu perfectit, dicens annonam gratuitam militem comedere non debere. Scio illum à quibusdam seditionibus, continuum laborem pertæsis, fuisse inva-***

Tom. 3.

Ep. 4.

Lib. 2. cap. 13.

Ep. 205.

Lib. 4. Ep. 200.

Can. 13.

Lib. 7. tit. 1. cap. 16.

Lib. 4. c. 76.

Lib. 4. c. 70.

Ep. 94.

Lib. 11. cap. 18.

I.

9.

20.

21. sum ac trucidatum; At scio etiam addi ab eodem Scriptore: *Postea tamen ingens ei Sepulchrum elatis aggeribus omnes pariter Milites fecerunt.* Et marmorei inciduntur hoc Epitaphium: *Hic Probus Imperator, & verè probus sibi est. Victor omnium gentium Barbararum: Victor etiam Tyrannorum.* Et hanc Regulam omnes boni Imperatores custodierunt. Attamen primus Maximinus non nihil immutavit. Exponit Julius Capitolinus: *Nunquam fuit qui in exercitu faber, aut alterius rei, ut plerique sunt, artifex esset; solis venationibus Legiones frequenter exercebat.* Erat natura & origine Barbarus; hinc plus venationibus gaudebat, quam laboribus. Et de Avidio Cassio Imperatore scribit Vulcatius Gallicanus. *Cassius delicias omnes de castris submovit, iussitque milites hyemem sub pellibus agere, nisi corrigerent suos mores: Et egissent, nisi honestius vixissent. Exercitium septimi diei fuit omnium militum, ita ut sagittas mitterent, & armis luderent. Dicebat enim miserum esse, cum exercebantur Athletæ, venatores, & gladiatores, non exerceri milites, quibus minor esset futurus labor, si confectus esset. Militare exercitium miscbat, & alternabat laboribus. Et rectè.*

Notanda sunt verba: *Delicias omnes de castris submovit.* Nec enim sola ebrietas & intemperantia, sed quivis delicatus victus sunt pessimum Militiæ vitium. Hinc de præfato Imperatore adjungit idem Vulcatius: *Præter lardum, & buccellatum, atque acetum, Militem in expeditione quidquam portare prohibuit: Et si aliud quidquam reperit, Luxuriam non levi supplicio adfecit.* Quæ virtute viguit ante Imperium. Etenim de ipso, *eneratis per delicias Syriacas dedit, defluentes luxuria, & dissolutis moribus agentes, quas totas excaldate se reperisse. Casonius Vandalianus scripsit. Et puto me non errasse. Siquidem & tu notum habes. Cassium; hominem Cassianæ severitatis & Disciplinæ. Neque enim Milites regi possunt, nisi veterere disciplina. Tu tantum fac adfuit Legionibus abundè commatus: Quos, si bene Avidium novi, scio non perituros. Et spes non sefellit Principem: Etenim Præfectus rescriptit: Rectè consulisti, mi Domine, quod Cassium præfecisset Syriacis Legionibus. Ille sanè omnes excaldate, omnes flores de capite, collo, & sinu Militiæ excutiet.* Et ad Rogonium, Galliæ Rectorem scripsit Imperator Severus: *Milites tui vagantur, Tribuni medio die lavant, pro tricliniis popinas habent, pro cubiculis meritoria. Saltant, bibunt, cantant: Et mensuris conviviatorum vacant, cum sine mensura potent. Hæc, si ulla vena paterna Disciplinæ in nobis viveret, fierent? Emenda igitur primùm Tribunos; deinde Militem.* Exstat Epistola apud Ælium Spartianum in Pescennio Negro. Et de ipso jam Imperatore Pescennio scribit idem Ælius: *hic erga Milites fuit tanta censura, ut cum apud Ægyptum ab eo Limitanei milites vinum peterent, responderit, Nilum habetis, & vinum queritis? Siquidem tanta illius fluminis dulcedo est, ut accolere vina non querant. Idem tumultuantibus iis, qui à Saracenis victi fuerant, & dicentibus, Vinum non accepimus, pugnare non possumus: Erunt*

bescite, inquit, illi qui vos vincunt, aquam bibunt. Spartianus pergit: *hic tanta fuit severitatis, ut cum milites quosdam in cranio argenteo expeditionis tempore bibere vidisset, iussit omne argentum submoveri, addito eo, ut lignis vasti viderentur: Dicebat enim posse evenire, ut Sarcinæ Militares in potestatem hostium venirent, nè se Barbaræ Nationes Argento nostro gloriosiores facerent. Idem iussit vinum neminem in expeditione bibere, sed aceto Universos esse contentos. Idem Pistores sequi expeditionem prohibuit: Buccellato jubens milites & omnes contentos esse. Et Pescennius prævit exemplo. Etenim in concione juravit se, quamdiu in expeditionibus fuisset, esseque adhibe futurus, non alium se acturum, quam militem. Et de corrupta sub Imperatore Constantio disciplina scribit Ammianus Marcellinus: *Accessere flagitia disciplina castrensis, cum miles cantilenas meditaretur pro iubilis molliores, & non saxum erat, ut ante-hac, Armato cubile, sed pluma & flexiles leculi. Et graviora gladii pocula. Testa enim bibere jam pudebat. Et quærebantur ædes marmoreæ, cum scriptum sit in Antiquitatibus, Spartanum militem coercitum acriter, quod Procinthus tempore ausus sit videri sub lecto.**

Militem ebrietatem adeo detestatus fuit Imperator Justiniani Dux Belisarius, ut de ipso in Africam contra Wandalos tendente scribat Procopius Cæsariensis: *Messagetæ duo inter potandum cavillis à quodam sodali suo proritari, ipsum peremerunt jam ebrii, ut sunt mero-bibi super mortales Universos Messagetæ. Exemplo Belisarius in colle percussorem utrumque arbore infeliciter suspendit. Non dumtaxat propter homicidium, sed & propter ebrietatem. Hinc & ipsis Messagetis, & quibusdam criminum impunitatem diligentibus, ideoque de supplicio murmurantibus Romanis Belisarius reposuit: *Neque enim cuiquam fas est, maxime verò si Castra sequatur, ita inebriari, ut vel amicissimos jugulare non dubitet. Immo etiam ipsa per se temulentia, quamvis cædes abste, potnam meretur. Nihil negligam ex hac parte. Nec quemquam vestrum, quantumvis hosti formidabilis videatur, commilitonem agnoscam meum, nisi puras manus in hostem ferat. Neque enim fieri potest, ut vincat fortitudo, quæ in eadem non fiat acie cum iustitia. Notanda sunt & hæc ejus verba: *Quod si Barbarus aliquis, ideo quia propinquum occidit ebrius, Dicam, quæ ipsi impingitur, veniale esse contendit, eo ipso, quo crimen dilui adseverat, causam suam pejorem facit. Et quidem meritis. Ex hoc fonte optimus Princeps noster ac Imperator noster Carolus V. hausit suam optimam Legem, qua sanxit homicidium per ebrietatem non excusari, sed adgravari. Optima est & hæc Magni Caroli Lex: *Ut in hoste nemo parem suum, vel quemlibet alterum hominem bibere roget. Et quicumque in exercitu ebrius inventus fuerit, ita excommunicetur, ut in bibendo sola aqua utatur, quousque se malè fecisse cognoscat. Pro verbo, roget, forsitan ponendum est: cogat. Præsertim hoc locum habet in hoste, dum Exercitus versatur in hostili terra aut limite. Hinc lamentatur Jornandes: *Præcipuus Hunnorum Rex Attila, fortissimarum gentium Domitor, qui inaudita ante se potentia solus Sclavica & Germanica Regna possedit,*****

IQ.

Lib. 22. cap. 6.

Lib. 1. c. 12.

Lib. 3. cap. 18.

Lib. 7.

7.

Lib. 3. c. 8.

ad An. 135.

dit, nec non utraque Romanæ Urbis Imperia captis Civitatibus terruit, & ne præda reliquas subderet, placatus precibus annuum vestigal accepit. Cumque hæc omnia proventu felicitatis egerit, non vulnere hostium, non fraude suorum, sed gente incolumi inter gaudia lætus, sine sensu doloris occubuit. Exstinctus per ebrietatem.

Longè magis à Christiano exercitu sunt proferribanda omnia scorta, fornicationes, flagitia & libidines. Nam & Gentiles proscrisperunt. Noverant esse enervationem militaris disciplinæ & virtutis, ruinam militis. De Hannibale, qui Capuanam Urbem & agrum suis concessit in hyberna, scribit in tertia Decade Titus Livius: *Somnus enim & vinum, & epula, & scorta, balneaque, & otium consuetudine in dies blandiens ita enervaverunt corpora, animosque, ut magis deinde præterita eos victoriæ, quam præsentis tuta venturæ vires; majusque id peccatum Ducis apud petros artium militarium haberetur, quam quod non ex Cannensi acie proximis ad Urbem Romam duxisset. Illa enim cunctatio distulisse modò victoriam videri potuit; hic error vires admissæ ad vincendum. Itaque hercule, velut si cum alio exercitu à Capua exiret, nihil usquam pristinae Disciplinæ tenuit. Nam redierunt plerique scortis impliciti.* Et in Sextæ Decadis Epitome scribit: *Scipio Africanus Numantiam obsedit, & corruptum licentia, luxuriaque exercitum ad generosissimam militiæ disciplinam revocavit. Omnia enim deliciarum instrumenta recidit: Duo milia scortorum à castris rejecit. Et de Imperatore Aureliano scribit Flavianus Vopiscus: *Aurelianus militem, qui adulterium cum hostis uxore commiserat, ita punivit, ut duarum arborum capita infunderet, quæ ad pedes militis deligaret, eademque subito dimitteret, ut scissus ille utrimque penderet. Plura sunt istiusmodi exempla Gentilium. De Totila Gothorum Rege, qui Romanam cepit Urbem, scribit in libris de Gothico Imperatoris Justiniani bello Procopius Cæsariensis: *Romanus quidam Totilam adiit, & à quodam ex ejus Prætorianis stuprum filie suæ Virgini venienti illatum quæsitum est. Hominem flagitium non dissentem in carcerem inclusit Totilas, id sedulo agens ut is culpam lueret. Erat impiger ac bellicosus miles: Hinc omnes Gothorum Excellentissimi sunt illius precati vitam & veniam. Ad illos insignem concionem dixit Rex, demonstrans per talia paucorum crimina puniri à Domino Deo ac deleri Gentes integras, totosque exercitus; & Procopius pergit: *Quibus assensu Gothorum Procres abstiterunt ab eo deprecari Prætorianum, ac ipsius arbitrio permisissent. Nec multo post ille morte multavit hominem, atque ejus fortunas omnes compressæ Virgini adjudicavit. Elegantissima Totilæ Oratio militarem Disciplinam germanicè commendat. Est integrè legenda. De Ludovico VII. Francorum Rege, militante in Terra Sancta scribit Joannes Bromptonus Abbas Jornaletis: *Cum ex diutina continentia & coitus defectu, prout Medici dicebant, agritudinem in redeundo incurreret, per Medicos & Prælatos suum ei erat, ut ob nimiam Regine distantiam puella aliqua uteretur. Qui respondit: *Malo mori casus, quam vivere adulter. Et sic totum se Deo committens, citò convalluit. Non desunt alia similia******

sanctissimorum Militum ac Regum exempla. Et hi non possint non obtinere victorias.

Tertia militum Disciplina est rigidissima obedientia. Hinc de Avidio Cassio, Antonianus Imperatoris Duce scribit Vulcatius Gallicanus: *Cum Avidius exercitum duceret, & inscio ipso Manu auxiliaria, Centurionibus suis auctoribus, tria milia Sarmatarum negligentiis agentium in Danubii ripis occidisset, & cum præda ingenti ad eum redissent, sperantibus Centurionibus præmium, quod per parva manu tantum hostium segnius agentibus Tribunis & ignorantibus, occidissent, rapti eos iussit, & in crucem tolli, servilique supplicio adfici, quod exemplum non exstabat, dicens evenire potuisse ut essent infidæ, ac periret Romani Imperii reverentia. Quæ res tantum Disciplinæ Romanis addidit, tantum terroris Barbaris iniecit, ut pacem annorum centum ab Antonino absente peterent. Siquidem viderant damnatos, Romani Ducis iudicio etiam eos, qui contra fas viverent. Plura istiusmodi exempla habes apud Titum Livium, Florum, Salustium, Aurelium Victorem, Eutropium, ac alios Romanos Historicos. Avidius Cassius similes victores primus egit in fervilem crucem. Hoc est exemplum, quod Vulcatius adfirmat usque tunc apud Romanos non extitisse. Et adjungit de Cassio: *Idem multis desertoribus manus excidit, aliis crura incidit ac poplites, dicens majus exemplum esse viventis miserabiliter criminosis, quam occisi. Et quidem desertio est omnino gravissima bellicæ obedientiæ prævaricatio. Verum an mortem aut mutilationem mereatur, non est parva quæstio. Et quidem loqui oportet de facta citra causam desertione. Nam militem, cui non præstatur annona, quis neget posse fugere? Prævaricatoria etiam desertio passim à Doctoribus censetur non esse crimen capitale.**

Hinc & neophytis Bulgaris rescriptit Sanctus Ep. 40. Nicolaus primus Pontifex: *Consuetudinem Patriæ vestræ peribetis inesse, ut priusquam ad pugnam progrediamini, mitatur à Dominatione vestra fidelissimus & prudentissimus vir, qui cuncta arma & caballos, & quæ necessaria pugne existunt, consideret, & apud quem inutiliter preparata inveniantur, capite puniatur; nunc autem nosse cupitis, quid nos hinc fieri decernamus. Hæc nos cuncta vobis ad spiritualis apparatus armaturam convertere suademus, & tantæ severitatis vigorem ad pietatis exercitium inclinare monemus. Suadet milites potius spiritualiter per bona opera, quam corporaliter armandos. Capitale istam severitatem dissuadet, non tamen damnat. Eiusdem formæ sunt hæc Responso: *Circa hos, qui quando ad pugnam contra hostes procedunt, fugam arripunt, si non misericorditer præveniat compassio, Ep. 22. saltem Legum temperetur severitas. De his, qui iussu justum est contra hostes progredi, & iussioni parere contemnunt, eadem suademus. De fugientibus à prælio fuit varia olim apud Romanos Disciplina. Primi Romani ipsos non punierunt capite. Est antiqua Samnitum Lex, & iussioni militem cogebat jurare, quòd quisque suum fugientem focium mox occideret. Legem de iniquitate ac nimia severitate damnat Titus Livius; & adjungit in tertia Decade: *Milites tunc,***

6.

Ep. 22.

Ep. 23.

Lib. 2. c. 38.

quod nunquam antea factum erat, jure-jurando à Tribunis militum adacti, jussu Consulum conventus, neque injussu abituros. Nam & ad eam diem nihil præter Sacramentum fuerat. Et ubi ad Decuriam aut Centuriam convenissent, sua voluntate ipsi inter se Equites decuriati, & centuriati pedites conjurabant sese fugæ atque formidinis ergo non abituros, neque ex ordine recessuros, nisi teli sumendi, aut petendi, aut hostis ferendi, aut ejus servandi causa. Id ex voluntario inter ipsos fœdere à Tribunis ad legitimam juri-jurandi adactionem translatum. Ex inde è prælio fuga cœpit apud Romanos esse crimen Capitale. Decretum id fuit ex Africani belli occasione, & deinceps cum incrementum servatum. Et quandoque possit esse justum.

Porrò militum Lustratio fieri debet non dumtaxat ad poenam, sed etiam ad solatium. Hinc de Avidio Cassio scribit Vulcatius Gallicanus: Avidius arma militum septima die semper respexit. Vestimenta etiam, & calceamenta. Et de Imperatore Maximino, adhuc Tribuno, Julius Capitolinus: Maximinus jubebat gladios, loricas, galeas, scuta, tunicas, & omnia arma militum quoti die circumspicere. Calceamenta quin etiam ipse prospiciebat. Et de Mithreo Prætorii Præfecto scribit in Gordiano: Arma militum semper inspexit. Et de Imperatore Probo Flavius Vopiscus: Ille singulos Manipulos adit, vestes & calceamenta prospexit. Et de Imperatore Alexandro Ælius Lampridius: Milites juvenem Imperatorem sic amabant, ut fratrem, ut filium, ut parentem. Vestiti honestè, calceati etiam ad decorem, armati nobiliter, equis etiam instructi, & ephippiis, & frenis decentibus; Prorsus ut Romanam Rempublicam intelligeret, quicumque Alexandri vidisset exercitum. Et iterum: Egrotantes milites ipse visitavit per Tentoria, etiam ultimos, & carpentes vexit, & omnibus necessariis adjuvit. Et si forte gravius laborassent, per civitates & agros Patribus-familias hominibus, & sanctioribus Matronis eos distribuabat, reddens impendia quæ fecissent, sive convalescissent illi, sive perisissent. Ejus familiare dictum erat: Milites se magis servare, quam se-ipsam, quod salus publica in his esset. Hæc Lustratio, hoc Principis officium reddit milites promptissimos ad plenam obedientiam.

CAPUT XVI.

Exponuntur Militum Stipendia.

Orat. 9. **A**D Domini verba: Militis contenti estote vestris stipendiis, scribit sanctus Gregorius Nazianzenus: Stipendii nomine, Regiam annonam significat, eaque munera, quæ iis, qui Dignitates obtinent, Lege constituta sunt; quod autem superfluum est, cuiusnam sit, ipse quidem vereor dicere, ne quid sinistra omnis hic sermo habeat; sed ipsi certe per vos satis intelligetis, quamvis dicere superseadam. Docet tria. Primò, quod Romana Stipendia consistenter in duobus: in Annona, & nummario Donativo. Porrò Annona erant laridum, frumentum, buccella, oleum, vinum, fœnum, alique castrenses cibi, variorum varii. Secundo Gregorius docet; non folis militibus, sed & cunctis majoribus Dignitatibus fuisse sua

apud Romanos stipendia. Tertio docet illa debuisse esse sufficientia, non superflua. Locum hic habere Domini verbum: Quod amplius est, à malo est. Hinc intellige mandata, quæ germano suo fratri ac militum Duci fuisse ab Imperatore Mauritio data scribit Theophylactus Simocata: Horum unum reddenda militaris annona formam continebat, nempe ut tripartitè, in veste, in armis, & nummis aureis erogaretur. Addit contra hunc articulum milites fuisse tumultuatos. Græca vox, Epidosis, non Annonam significat, sed Donativum, seu nummarium Stipendium. Sanctus Martyr Theophanes utitur voce, Rogæ, & scribit: Imperator Petro Duci suis mandatis significavit, ut Rogæ tertiam partem, nummis aureis persolvendam, Romani milites acciperent, partem aliam sibi armis concessis, ultimam denique datam ad vestes quaslibet materia sibi repensam profiterentur. Quod ubi resciverunt, se ad rebellionem converterunt. Consonat Anastasius Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius: Quarto decimo Imperii sui anno jussit Mauritius Petro Prætori ut tertiam partem Rogæ in auro à Romanis acciperet, & tertiam in armis, & aliam tertiam in diversis vestimentis. Itaque, Romani hoc audito, ad tyrannidem vertebantur. Erat justissima Constitutio: Etenim milites consueverunt sua nummaria Stipendia in sua passim desideria expendere, atque interim indecorè vestiri, inconcinne armari. Et istud congruentissimum frænum illis displicuit.

Sanctus Gregorius rectè scribit Militum ac etiam Dignitatum stipendia non posse esse justo majora. Hinc in sua ad Imperatorem Constantium Panegyri declamavit Imperator Julianus: In ea rerum omnium copia milites habuisti, ut neque satietate insolentes essent, neque inopia quidquam peccare cogerebantur. At longè aliud de eodem Constantio scribit Ammianus Marcellinus: Evenerat iisdem diebus ut ad demandum Imperatoris capillum tonsor venire præceptus, introiret quidam ambitiosè vestitus: Nempè defuncti Constantii tonsor, vocatus ad tendendum successorem Julianum. Quo visæ, Julianus obstupuit: Ego, inquit, non Rationalem jussi, sed tonsorem acciri. Interrogatus tamen ille, quid haberet ex arte compendii, vicinas diurnas respondit annonas, totidemque pabula jumentorum, quæ vulgò dictantur capita, & annum stipendium grave, absque fructuosis petitionibus multis. Undè motus omnes hujusmodi cum coquis, similibusque altis, eadem accipere penè consuetos, & data quò vellent eundi potestate, projecti. Et de Antonino Pio Imperatore scribit Julius Capitolinus: Antoninus Salaria multis subtraxit, quos otiosos videbat accipere, dicens nihil esse sordidius, immò crudelius, quam si Rempublicam il arderent, qui nihil in eam suo labore conferrent. Undè etiam Mesomedius Lyrico salarium imminuit. Ex eodem principio suadendum est Principi, ut paucos habeat majores Officiales, paucos Tribunos, plenas Legiones. Etenim Magnus Constantinus & Magnus Theodosius, quod varias Provincias dividerant, atque ita Dignitates & Stipendia multiplicarant, à quibusdam roduntur, & carpuntur.

Sufficientia & honesta Stipendia nullatenus possint

Lib. 25.

Cap. 24.

Lib. 3. cap. 1. 2.

Fol. 24.

Lib. 8. cap. 6. 7.

Lib. 4. cap. 3.

possint militibus subtrahi. Hæc substractio est omnium rerum ruina. Hinc de Imperatoris... extrema apud Persas clade scribit Ammianus Marcellinus: Cum Civitatem, nomine Davam, adventaremus, fatigatis jumentis, vestros eorum novissimi pedibus incedentes, à Saracena multitudine circumsepti, protinus interisissent, ni expeditores turme nostrorum opem laborantibus attulissent. Hos autem Saracenos ideò patiebantur infestos, quod Salaria numeraque plurima à Juliano, ad similitudinem præteriti temporis, accipere vetiti, quæstique apud eum, solum audierant Imperatorem bellicosum & vigilantem, ferrum habere, non aurum. Eadem de causa Saraceni postmodò defecerunt ab Imperatore Heraclio, & ita tandem ad Mahometis impietatem devoluti destruxerunt omne Orientis Imperium. Et de Imperatore Justiniano scribit in Arcana Historia Procopius Cæsarensis: Olim Romani Imperatores passim in extremis oris frequentes militum manipulos constituerunt, qui Romani Imperii limites, præcipue per Orientis Provincias suerunt, indeque Persarum atque Saracenorum incursiones & vim arcerent, quos & Limitaneos appellaverunt. Hos Justinianus statim adeò despiciatui duxit, ut quadriennialia & quingennialia stipendia illis à Quæstoribus differrentur. Romanis verò ac Persis inducias agitantes, miseris illis commodo pacis fructuris certa erant ex Ærario concedenda Stipendia. Tandem eorum Cæsar per injuriam ex albo militum expungit. Ita demùm Romanorum fines præsidio destituti. Milites Limitaneos ex priorum manibus & largitate pendebat. Et infra: Ex prisca Lege Imperator quinquenniali Donativo, certaque auri summa exercitum profectui consuevit. Ergò per urbes Romanæ ditionis quinto quoque anno Quæstros mittebantur, qui singulis militibus Stateres aureos quinque penderent. Idque ratio ac involato usu receptum erat. Ex quo autem ad Rempublicam Justinianus accessit, inde duo jam & triginta excurrunt anni, ita hujus rei curam abiecit, ut ejus penè cœperit mortales oblivio. Procopius Justinianum arguit de istiusmodi pluribus in milites injuriis. Et hoc Imperatoris Mauritii Decretum, ut de Demenso sive Annona militari quarta pars detraberetur; Theophylactus Simocata scribit fuisse adeò exosum ac infelix, ut non solum ejus executorem Ducem, sed & ipsius Principis imagines impetierint lapidibus, & nullo precibus aut sponsonibus voluerint acquiescere. De eodem Principe scribit Sanctus Martyr Theophanes: Mauritius per litteras molestè jussitabat Exercitum trans Istrum duci, & ex Sclavicornum agris annonam in hyemem ei subministrari, ne ipse ex publico commeatu præbere cogereetur. Lib. 8. Ex avaritia. Consonat præfatus Simocata: Aurum adventante Mauritius Petro duci molestiam exhibet super copiis in Sclavorum Regione per hyemem retinendis: Copiæ autem magnopere ab eo adborrent, propter præcæ spem exiguam. Exponit in Francorum historia Aimoinus Monachus: Mauritius in terra hostili constitutus, cum milites furto & rapinis abstinere compelleret, nec tamen largiretur consueta stipendia, sed insuper in Desertis transire hyperna cogeret tempora, non minimum in se excitavit seditionis. Hac enim acerbitate offensi veteres viri milites, conferre secum cœperunt, & indignè ferrè Imperatorem, qui nullo Romanæ stirpis

nobilitaretur parente, tam nequiter ipsos opprimere velle. Nec se diutius perpeti posse extraneum Tyrannum, cum haberent in exercitu dignum Romani generis Governatorem. Hæc clamantes & vociferantes, sceleratum Phocam ex simplici Centurione evexerunt in Augustum Principem, & cum omni sua domo Mauritium barbaricè trucidarunt. Eundem Imperatorem Mauritium notat Magnus Papa Gregorius, Joannem Ravennæ Archi-Episcopum urget ad pacem inter ipsum & Longobardos conciliandam, atque adjungit; Miles de Romana urbe ablatus est. Theodosiani verò qui hic remanserunt, Rogam non accipientes, viæ ad murorum custodiam se accommodant. Et destituta ab omnibus civitas, si pacem non habet, quomodo subsistet? Huc respicit & Apostolus: Quis suis stipendiis militat unquam?

Egregia in hanc rem documenta scribit, agens de Imperatore Emmanuele Comneno Nicetas Choniates: Jam quia Romanis, ac Barbaris etiam est in more positum, ut stipendia militibus solvantur, & illi sæpe in medum producantur, ut exquiratur, an armis instructi sint, an equos probè curatos habeant; item ut Tyrones, priusquam in Catalogos referantur, explorentur, an corporibus valeant, an sagittare sciant, an vibranda hasta se exercuerint; Hic Imperator stipendia militaria in Fiscum, tanquam in cisternam aquas coegit, & exercituum cupiditatem Donativis, quæ incolarum dicuntur, levavit, abusus verò à veteribus Imperatoribus inventa, & rarè usurpata in eos, qui hostes sæpe cœciderant. Hinc factum est, ut & milites enervarentur, & maximum pecuniæ flumen in ignavos ventres effunderetur, & Romanæ Provincie male tractarentur. Nam & strenui milites, cum non amplius id expectarent, quo peculiariter ad virtutem bellicam excitabantur, quod tam promiscuè omnibus idem præmium propositum erat, alacritatem illam in adeundis periculis abjecerunt. Et Provinciales, qui olim Fisco pecuniam numerabant, à militari avaritia sunt pessimè tractati, erepta non tantum pecunia, sed & intima tunica; aliquando etiam à liberis & uxoribus avulsi. Proinde quilibet militiæ nomen dabit, & multi ignavissimi & sordidissimi opifices, vel equo Persico donato, vel paucis aureis datis, nullo delictu ad in militum Catalogos relati, litteris Imperilibus irrigua prata & rura fertilia, & Romanos tributarios accipiebant, ut eis aliquando servili habitu ministrarent; & vir Romanus gravi vultu, militaris rei peritus, & tantò excellentior, ut illis comparatus Achilles videretur, aut duabus manibus armatus cum eo compararetur, qui neutram incolumem haberet, tributum penderet homuncioni semi-barbaro, qui instructum aciem nunquam viderat. Enim verò Romanæ Provincie graves hujus perturbationis pœnas dederunt, quarum aliæ ante oculos nostros à Barbaris spoliata & occupatae sunt, aliæ à nostris, tanquam aliene, vastatae & everse. Sed quid usque Domine! hæreditatis tuæ oblivisceris, averisquæ à nobis facie locum tuæ dabis? Quando ex Sancta Æde tua prospèctans, nostras ærumnas & calamitates intueberis? malsquæ nos urgentibus liberabis? Eaque avertes, quæ longè graviora impendere videntur? Adeò expedit ut Princeps propria manu dispendet militum stipendia, & illud onus non transfundat in Provincias.

2. 23.

Lib. 7. cap. 4.

Theophylactus Simocata, de Persis loquens, est denuo audiendus: Nec enim Persæ, Romano-rum instituta, à Prystaneo annonam accipiunt, quoties militatum eunt, neque ex Agris & vicis conscribuntur; verum quadam frugalitatis lege apud eos Rex illam distribuere solitus est, qua ad vitam quomodocumque sustentandam utuntur. Hinc ipsi & iumenta vivere coguntur, donec aliena sorte populabundi invaserint. Hinc & in hostem sunt rapacissimi & crudelissimi; Et ad prædandum impatientissimi anhelant: Et dum frantantur aut sistuntur, sunt contumacissimi etiam in Principem. De eadem gente scribit Ammianus Marcellinus? Militari cultu ac disciplina, prælustriusque continuis Rei castrensium & armorum metuendi sunt vel exercitiibus maximis, Equitatus virtute consistit, ubi desudat Nobilitas omnis & Splendor. Pedites enim in speciem mirmillonum contecti, iussa faciunt ut calones. Sequiturque semper hæc turma, tanquam addita perenni servitio, nec stipendiis aliquando sulca nec donis. Est Barbara in miseris Pedites crudelitas. Recte tamen in arcana Imperatoris Justiniani historia scribit Procopius Cæsarensis: Usu & Lege castrensium receptum est, ut non omnibus æquè stipendia numerentur; sed Tyrionibus tenuiora, exercitatus autem Rotariis, & medio ferè jam albo receptis, majora; Postremo Veteranis, & quibus Missio indulgenda sit, longè munificentiora, ut iis privatim agentibus ad vitam necessaria suppetent, & natura cedentes aliquid solatii ex peculio Castrensi domesticis relinqueret. Et de Imperatore Alexandro, in Parthos movente habet Ælius Lampridius: Alexander fecit Phalangem triginta millium hominum, quos Phalangarios vocari iussit, & cum quibus multum fecit in Perside. Quæ quidem erat ex sex Legionibus similitum armorum: Stipendorum verò post Persicum bellum majorum. Ob magna istic in præliis merita. Et de magno Alexandro, postquam suis militibus ex causa permisit Uxores, scribit Justinus: Igitur & alimenta Pueris statuta, & instrumenta armorum equorumque Juvenibus data, & Patribus pro numero filiorum præmia statuta. Æquissima Constitutio. Nihil enim est inopæ, præsertim mendicæ, milite miserabilis.

Justinus addit & hoc insigne Alexandri in Veteranos facipus: Alexander ad Concionem Exercitus vocat, & promittit se Æs alienum omnium propria impensa soluturum, ut prædam præmiaque integra domos ferant. Etiam titulo insignis hæc munificentia muneris fuit, nec à debitoribus magis, quam à creditoribus gratius accepta. Quoniam utriusque exactio pariter & solutio difficilis erat. Viginti millia talentum in hos sumptus expensa. Etiam Imperatorem Pertinacem merito laudat Julius Capitolinus: Pertinax præmia militibus posuit, stipendia plurimè retro debita exsolvit. Variam Justiniani circa hæc iniquitatem exponit in Arcana historia Procopius: Emeritis morte vel Missione abeuntibus militia, Ordinis inferioris, qui gradatim in locum succedunt, pro temporis ratione stipendia ex publico merentur. Kerum Censitores prohibuerunt militum nomina passim, hæc in præliis occisorum, ex albo deleri, aut Album de longo tempore insaurari. Undè Respublica edo de venerat, ut exercitus numero exiguus esset; miles superstes, extinctis emeritis, præter dignitatem in

253

Lib. 22.

Cap. 24.

50.

Lib. 12.

cap. 4.

11.

9.

inferioribus detineretur Ordinibus; stipendia quam pro loco & gradu acciperet minora, reliqua castrensium pecunia Justiniani à Censitoribus toto hoc tempore rogaretur; damnis præterea perquam multis aliis militibus adficerentur, ita compenfatim periculis, quæ per sua corpora in prælio subirent, Græcumque nomen ut probrum aliis obiectaretur, quasi nullum Græcia ferret strenuum militem; Pars respueretur, ut quæ injussu Principis militaret, esus prolata Diplomata factò in suspensionem vocarentur; demum alii, ut qui frequenter à Commilitonibus & castris abessent. Post hæc quidam à Prætorianis militibus in universam Romanorum Ditionem destinantur, ex albo militiae nimirum exploraturi, quicumque bello apti essent. Non nulli exacta ætate, quasi minimè idonei, cingulo spoliati, propalam in foro stipem à Religiosis viris emendicare, & obvitiis quibusque acerbum ac lachrymabile spectaculum præbere, alii, ne eadem ipsi paterentur se à Conquistoribus grandi pecunia redimebant. Ità miles multifariam debilitatus, ac destitutus necessariis, animo sic abhorret à militia, ut Romanorum ac Italiae res omnino dilaberentur. Dum hæc à Centurionibus, Tribunis, Militum Magistris, aut Provincialium Præfectis patrantur, sunt crimen longè grandius: fuit furtum, & dolus in Dominum Regem. Posterius crimen ab illis patrantur, dum Cohortes aut Legiones sine fundamento dissolvunt, ac aliis uniant. Aliud Principis circa hæc crimen edicit Ammianus Marcellinus Imperatorem Constantium arguens, quod militanti in Galliis Juliano Cæsari stipendia militum, aliaque necessaria non miserit: Non tenacitate; sed fraude ac invidia: Quò Juliani successus impediret, ipsumque exercitui redderet odiosum.

Insignem Magni Alexandri in militum filios ac viduas liberalitatem habemus apud Justinum: Si quorum Patres occidissent, Pupilli stipendia Patrum traherent, quorum pueritia inter varias expeditiones, milita erat. Hujus pietatis adeo tenax fuit Imperator Probus, ut ipsam etiam Bonoso Duci qui post invasum Imperium superat seipsum laqueo suspenderat, fuisse impensam scribat in Bonoso Flavius Vopiscus: Bonosus duos filios reliquit, quibus amobus Probus pepercit, uxore quoque ejus in honore habita, ei usque ad mortem Salario præstito. Est res militibus gratissima. Etenim Mauritii Imperatoris exercitui, ob alterata stipendia tumultuanti, Petrus Dux mox proposuit aliud Edictum hujus tenoris: Placet Romanos fortiter dimicantes, & ex magnitudine animi ad pericula subeunda in calamitatem delapsos, de cætero vacationem habere, eosque expeditionum immunes per civitates sumptibus Imperatoris sustentari. Filios autem eorum qui militaverunt, & in pugna interierunt, pro ipsis parentibus in Album referri. Ipsos etiam emeritos milites, dum pauperes essent, promissis alimentare. Et Theophylactus Simocata adjungit: His è sublimi suggestu recitatis, Militæ Petrus in viam revocavit. & persuadendo fregit, ac merore fugato unusquisque Imperatori Mauritio animum reddidit. Consonat sanctus Martyr Theophanes: Deterritus Militum rebellionem Dux, factum, stipendorum alterativum Edictum, apud milites excusavit, nequaquam id verum esse adfereans. Quin & alias literas ostendit

Lib. 17. cap. 19.

Lib. 12. cap. 4.

15.

Fol. 231.

dit, quibus jubebat Imperator, ut milites qui in bello fortiter sese gesserunt, & è gravibus periculis incolumes evaserunt, in urbibus data vocatione, & publicis sumptibus inter cæteros senes alerentur. Amplius ut militum liberi in proprium Parentum locum adscriberentur. Quod ipsum in Ecclesiastica historia scribit Anastasius Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius. Et de M chaele Paleologo, Imperium ambiente scribit Georgius Pachymeres: Michael eximiam erga militem Ordinem charitatem promittebat, stipendiis in diem numerandis, Donativis representandis. Eorum verò qui in bello cecidissent, & in Reipublicæ obsequio vitam profuderant, liberi, si quos reliquissent, debita Patri præmia reddendo; in eoque tam diligens fuit, ut si cuius occisi militis uxor prægnans superesset, factus in ea concepti providentiam gereret, eique servari mortui Parentis honoraria curaret. His, dum veritatem fortiuntur, promissis Milites animantur.

CAPUT XVII.

Exponitur Provincialium erga Milites obligatio.

Quod Milites & in expeditionibus, & in transitu aliquid accipere possint ac debeant à Provincialibus, ac ipsum sit quasi inter ipsorum stipendia numerandum, protulerit in quadragesima quinta super Apostolicis Actus homilia sanctus Joannes Chryostomus: Si milites venerint, ut habeant nobiscum ordinata domicilia, multam facitis curam, & omnia suppeditantur eis, quoniam juvant nos in sensibili bello. Et in trigesima tertia Homilia supra tertium-decimum Caput Epistolæ primæ ad Corinthios: Milites pro nobis arma sumunt. Propter nos enim pericula adeunt. Nos pro illis laboramus: à nobis enim sunt eis alimenta. Et in undecima Homilia super Epistolam ad Philippenses: Eis qui in exercitu sunt, ac bellum gerunt, ab eis, qui domi in pace vivunt, debentur cibaria, & quicquid illis necessarium est in sumptum. Illi enim pro bis in acie stant. Ex antiqua Romani Imperii forma. Hinc in Gordiano tertio Imperatore scribit de Misitheo Prætorii Præfecto Julius Capitolinus. Hujus viri tanta in Republicam dispensatio fuit, ut nulla esset unquam Civitas Limitanea potior, quæ non posset Exercitum Populi Romani ac Principem ferre, quæ totius anni in aceto, frumento, & larido, atque bordeo, & paleis condita non haberet; minores verò urbes, aliæ triginta dierum, aliæ quadraginta, nonnullæ duorum mensum, quæ minimum, quindecim dierum. Quò nempe Sara & fruges à militibus non hæderentur. Etiam de Balista, ante arreptam tyrannidem adhuc Præfecto, scribit Trebellius Pollio: Balista fuit vir insignis, eruditus ad gerendam Republicam, in consiliis vehemens, in expeditionibus clarus, in Provisione annonaria singularis.

18.

Hujus provisionis modum exponit in literis ad Rogonium Clarium, Illyrici & Galliæ Præfectum, Balistæ Successorem, Imperator Valerianus: Si quid in te bona frugis est, quam esse scio, dispensationem Balistæ prosequere. Hac in forma Republicam videt, ut nec ille Provinciale gravet, ut illic equos contineat, ubi sunt pabula, illic annonas militum mandet, ubi sunt frumenta; non Pro-

vincialem, non possessorem cogat illic frumenta, ubi non habet, dare; illic equum, ubi non potest, pascere; nec est ulla alia provisio melior, quam ut in locis suis progentur, quæ nascuntur, ne aut vehiculis aut sumptibus Republicam gravent. Galatia frumentis abundat, referta est Thracia: plenum est Illyricum. Illic Pedites collocentur. Quamquam in Thracia etiam Equites sine noxa Provincialium hævare possent. Multum enim ex campis sæpi colliguntur. Jam ubi laridum, ubi cæteræ species, in his dandæ sunt locis, in quibus assatum redundant. Quæ omnia sunt Balistæ consilia, qui ex quaque Provincia unam tantum speciem præbere iussit, quæ ea redundaret, atque ad ea milites submoveris. Id quod publicitus est decretum. Exstat Epistola apud eundem Pollionem. Et docet plura. Primò, quod solæ abundantes Regiones cogentur ad alendum militem. Secundò, quod conferre non deberent, nisi illa, quibus abundabant, Tertio, quod sine necessitate non graventur, Quod milites ab illis singulariter amoveantur.

Hanc optimam ac justissimam Regulam insigniter elucidat Imperator Aurelianus. Sextæ Gallicanæ Legionis Tribunus apud Moguntiam agebat contra Francos, ex tunc per omnem Galliam vagantes, & scripsit ad suum Vicarium: Si vis Tribunus esse, immò si vis vivere, manus militum contine. Nemo pullum alienum rapiat, ovem nemo contingat, uvam nullus auferat, segetem nemo detrat: Oleum, sal, lignum nemo exigit: Annona sua contentus sit. De præda hostis, non de lacrymis Provincialium habeat. Stipendium in Baltheo, non in popina habeat. In hospitiiis castè se agant. Qui litem fecerit, vapulet. Exstat Epistola apud Flavium Vopiscum in Aureliano. Docet plura.

7.

Quod milites non tantummodò à levissimis etiam furtis, sed à quibuscumque etiam exactionibus deberent esse purissimi, & sua Annona contenti. Et videtur dandam non à Provincialibus, sed à Principe Annonam laudare. Quidquid sit, præter ipsam nihil penitus poterat miles exigere: ne quidem ligna, oleum, sale. In suo hospitio debebat esse modestissimus. Et fruges aut facta nec minimum lædere. Etiam de Theodosio Imperatore, adhuc Duce in bello Gildoniano cap. 23. scribit Ammianus Marcellinus: Inter residua autem multa & clara id amorem ejus auxerat in immensum, quod à Provincialibus commeatum Exercitus prohibuit dari; messes & condita hostium, virtutis nostrorum borrea esse fiducia memorans speciosa. Omnem laudem excessit Imperator Alexander, de quo Ælius Lampridius: Cum talis ac tantus Imperator domi ac foris esset, inibi Partibicam expeditionem, quam tanta disciplina, tanta reverentia sui egit, ut non milites sed Senatores transire dicerentur. Quocumque iter Legiones faciebant, Tribuni accincti, Centuriones verecundi, Milites amabiles erant. Ipsam verò ob hæc tot & tanta bona Provinciales, ut Deum, suscipiebant. Jure merito. Erat Princeps generis illius.

Lib. 29. cap. 23.

50.

Hinc ad Carolum Calvum recedens scripsit Synodus Meldensis: Quia hætenus propter diversas necessitates, incommoditates, aliter fieri vos incompetentia compulsi, quam salubritas poposcisset, & honestas atque utilitas; vestra Rudebit Magnitudo obnixius observare, ut Civitates per Regis transsum.

27.

rum non deprædentur; ut quando transitus vester iuxta civitates acciderit, immunes & liberas Vestra Dominatio jubeat a deprædationum exactionibus fieri mansiones intra civitatem. Qui omnes huc sua ad civitates deferebant, ut & salva quæque ibi haberent, & illa plus pacificè venderent, jam & hoc refugiunt. Et pristinae immunitates & confirmationes infringuntur, dum & civis ab hospitibus opprimuntur, & ab his, à quibus non solum opprimuntur, sed & deprimentur, sua non solum vendere prohibentur, sed & propter direptionem post eos cum gemitu clamare coguntur. Adversus hanc violentiam plura olim scripsit Hincmarus, Remensis Episcopus, nec non & Synodus Carisiaca. Adfirmant Regi esse sua certa & iusta stipendia, hæc deberi ab eo prudenter dispensari, ideoque ita geri etiam bellum, ut populus tunc nimis militum exactionibus non gravetur. Est crimen in quod olim scripsit Paulus Orosius: *Constantis Imperator, Magni Constantini filius, intolerandis vitis se dedit, ac pœna Provincialium favorem militum comparavit.* Adfirmat Divinam justitiam hæc de causis permisisse, ut Maxentii Tyranni dolis opprimeretur ac interficeretur.

Antiquam Francorum Regum justitiam ac modestiam exponit in ipsorum historia Sanctus Gregorius, Turonensis Episcopus, scribens de Rege Clodovæo primo, movente in Alaricum, Arianum Gothorum Regem: *Quoniam pars hostium per Territorium Turonicum transibat, Rex pro reverentia Beati Martini dedit Edictum, ut nullus de regione aliud, quam herbarum alimenta, aquamque præsumeret. Quidam autem de Exercitu, invento cujusdam pauperis feno, ait: Nonne Rex herbam tantum præsumi mandavit, & nihil aliud? Et hoc verba est. Non enim erimus transgressores præcepti ejus, si eam præsumimus. Cumque vim faciens pauperi, fenum vi abstulisset, factum pervenit ad Regem. Quo, dicto citius, gladio percussit, ait: Et ubi erit spes victoriæ, si Beatus Martinus offendatur? Satisque fuit exercitui nihil ulterius ab hac Regione præsumere.* Pergit Gregorius: *Veniens autem Rex apud Pictavos, contestatus est omnem exercitum, ut nec ibi quidem, aut in via aliquid spoliarent, aut res cujusquam diriperent.* Aliis in locis haud quaquam permisit aliquid exigi præter herbas & aquam. Uti non permisit, ita nec interdixit sub pœna capitis. Hanc pœnam adjecit in solis locis Sancti Martini & Sancti Hilarii. Et de Chilperici Regis facinoribus scribit Gregorius: *Post hæc Chilpericus Rex de Pauperibus vel Junioribus Ecclesie Bannos jussit exigi pro eo quod in exercitu non ambulassent.* Non enim erat consuetudo, ut ibi ullam exsolvent publicam functionem. Nec ad aliquid pendendum transeunt aut hibernanti militi. Dum Ludovicus VII. Francorum Rex se pararet ad Sacrum bellum Terræ Sanctæ, insignes literas ad Petrum Aurelianensem Episcopum scripsit Petrus Blesensis. Ipsum hortatur ad Episcopalem, citrà peccatoris oleum, oris libertatem, & adjungit: *Si Rex proposuit iteratò iter hujus peregrinationis arripere, non de spoliis Ecclesiarum, non de sudoribus pauperum, viaticum sibi & suis exhibeat, sed de redditibus propriis, aut de præda hostili bella Christi conficiat.* Etiam ad Joannem Rothomagensis Ecclesie Decanum scripsit:

Lib. 7. cap. 29.

Lib. 2. cap. 37.

Lib. 5. cap. 27.

Lib. 5. cap. 27.

Ep. 112.

Si Principes vestri novæ Peregrinationis obtutu velint orbem describere, & Ecclesie Christi tributariis functionibus characterem servitutis inungere, qui filius Ecclesie est, ex adverso ascendat, morti potius eligat quam servire. A Seneca arguuntur Catilina & Sylla, quia pax eorum fuit bello deterior, subjectumque sit populum plus exactionibus tyrannicis, quam hostes præliis affligerunt. Uti quisque suas lites, ita Rex suis impensis debet sua bella gerere. Quod præsertim verum est in bellis, quæ in solis Regum prætensionibus fundantur, non in peccatis populi. Etiam in his bellis contributio populi & in Regem & in militem debet esse moderata. Juxta antiquas consuetudines, antiqua pacta inter populum & Regem.

Hæc omnia firmat in literis ad Cruce-signatos Milites, in Terram Sanctam proficiscentes. Innocentius III. Pontifex: *Ne autem victualia vobis desint, charissimo in Christo filio nostro, Imperatori Constantinopolitano scribemus, ut juxta quod per literas suas nobis promissit, victualia vobis faciat exhiberi, eorumdem, si forsitan ea vobis contingeret denegari; cum tamen vos deberetis ad commune obsequium Crucifixi, cujus est terra & plenitudo ejus Orbis terrarum, & Universi qui habitant in eo, posse utique non absurdum videri, ad similitudinem Imperatoris terræ, de quo cautum est in jure civili, quod si ejus Exercitus indigerit alimentis, ea possit accipere undecumque; possitis & vos cum timore Domini, sub satisfaciendi proposito, ad necessitatem tantum ea sine personarum accipere læsione. In libro namque Judicum reperitur quod cum Gedeon, Zebec & Salmana Reges Madian persequeretur instanter, & primò à viris Soccoth, & secundò ab habitatoribus Phanael panes pro populo, qui secum venerat, & jam quasi defecerat, postulasset, quia ei, quod postulerat, denegarunt, victor reversus tulit Seniores Civitatis Soccoth, & spinas deserti ac tribulos, & contrivit cum eis, atque comminuit Soccoth. Turrim quoque Phanael subvertit, occisis habitatoribus Civitatis. Necessitas enim, maximè cum insitit operi necessario, & in multis excusat. Cum enim Dominus sabbathò per Sata transiret, & vellent Discipuli ejus spicas, ac manducarent manibus confricantes, quidam Phariseorum ad Discipulos, quid facitis, quod non licet in Sabbathis, proclamarent, Jesus eis legitur respondisse: *Nec hoc legis quid fecit David, cum esuriret ipse, & qui cum eo erant, quod venit in domum Dei, & panes Propositionis sumpsit, & manducavit, & dedit his qui cum ipso erant, quos non licebat, nisi tantum Sacerdotibus, manducare. Et consequenter adjecit, quod Filius hominis Dominus est etiam Sabbathi. Sed & hoc negotium Filii hominis est, & prælium Domini, quod intenditis præliari. Hæc autem exempla de Scripturis Sanctis induximus, non ut concedamus rapinam, sed ut toleremus quod ex gravi necessitate sine grandi dispendio vitari non possit.**

Exstat Epistola in laudati Pontificis vita, vulgata per Franciscum Bosquetum, Episcopum Montis Pessuli. Et docet varia. Primò, quod ad iusta prælia proficiscens, etiam Cruce-signatus, Exercitus in alienis, per quas transit Provinciis, habeat jus postulandi victualia. Verùm per emptionem. Secundò, quod Provinciarum istarum Princeps teneatur istud forum

Ep. 21.

80.

pro.

procurare ac dirigere. Tertiò, quòd in hujus defectu casum exercitus gaudeat jure Principis terræ. Nempè Cruce-signatus Exercitus. Rationes sunt manifestæ. Quæ quia non militant pro alio quovis exercitu, non autem ipsas ad alios extendere. Quartò docet, quòd in propria terra degens aut transiens cum exercitu Princeps habeat jus, ut victualia, si emptio denegetur, possit à quovis violenter accipere, verùm cum duabus conditionibus. Prima est, ut illa accipiantur sub proposito satisfaciendi. Ex quo lucet, quòd Princeps quilibet gratis extorquere non possit, sed debet multa emere. Nec enim Princeps habet dominium, aut liberam dispositionem in fortunas subditorum. Pontifex quintò docet hæc sanciri à jure civili. His enim de rebus sunt variæ Leges, tam in Theodosiano Codice, quam in Justiniano. Sextò Pontifex eadem confirmat ex Sacris utriusque Testamenti Literis. Et Antiqui Testamenti testimonia lucidè evincunt Provinciales, dum proprius Exercitus in offensivum hostem tendit, obligari ad ejus alimenticia adjutoria. Et Pontifex tandem concludit se hæc scribere, non ut rapiendi ansam præbeat aut fomenta, sed ut succurrat fidelis Exercitus necessitatibus.

CAPUT XVII.

Exponatur iusta militum spolia.
EX spoliorem & prædaram amore ad bella procedere, immò & bella diligere, fuit commune quibusdam gentilibus. In libro de Germanorum moribus Cornelius Tacitus affirmat ipsorum Principes fuisse magni comitatus ac familiaris dilectores, ac in familiam fuisse eximie munificos, atque adjungit: *Materia munificentie per bella & raptus. Nec arare terram, aut expectare annum tam facile persuaseris, quam vocare hostes, & vulnera mereri. Pigrum, quin immò & iners videtur sudore acquirere, quod posses sanguine parare. Et Imperator Maximinus, non solum Afrorum, sed & Romani Senatus rebellione vexatus, ac ipsius Imperii declaratus hostis, dixit ad sibi fideles milites: Ergo, si viri estis, si vires habetis, eamus contra Senatum & Afros, quorum omnium bona vos habebitis.* Ejus integram concionem refert Julius Capitolinus. Et de Agathocle, Siculorum Rege cum Afris belligerante, scribit Justinus: *Agathocles in Africam reversus seditione militum excipitur. Nam stipendiorum solutio in adventum Patris dilata fuerat à filio. Igitur ad Concionem vocatos blandis verbis permulsi, stipendia illis non à se flagitanda esse, sed ab hoste quaerenda, communem victoriam, communem prædam futuram. Quin & tales milites habemus inter Christianos. Etenim ad suos milites, belli pertasos, ac prælia detrectantes dixit olim Theodoricus I. Francorum Rex: *Me sequamini, & vos inducam in Patriam, ubi aurum & argentum accipiat, quantum vestra potest desiderare cupiditas, de qua pecora, de qua mancipia, de qua vestimenta in abundantiam adsumatis. Tantum me sequamini.* Ita refert Sanctus Gregorius Turonensis Episcopus, & adjungit: *His promissionibus hi illic, ejus voluntatem facere promittunt. Ille verò illic, in Arvernos, transire disponit, promittens iterum atque iterum Exercitum**

12. 13. 14.

8.

Lib. 22. cap. 8.

cunctam Regionis prædam cum hominibus in suas Regiones transferri permittere. Sunt plura istiusmodi similia pravorum Christianorum Exempla. Non sine fundamento scribo istiusmodi milites esse pravos Christianos. Etenim in Sancti Augustini appendice eruditus Sermo declamat: *Non militare delictum est, sed propter prædam militare peccatum est. Nec Rempublicam gerere criminiosum est; sed ideo agere Rempublicam, ut rem familiarem potius augeas, videtur esse damnabile. Propterea enim Providentia quadam militibus sunt stipendia constituta, ne dum sumptus quaeritur, præda grassetur. Illud autem quale est, quod cum ob errorem aliquem à Senioribus arguuntur, & impunitur alicui de illis, cur ebrius fuerit, cur res alienas pervaserit, eadem cur turbulentum admiserit, statim respondeat: Quid habebam facere, homo secularis aut miles? nunquid Monachum professus sum aut Clericum? Laudat Sancti Joannis Baptistæ de militum stipendiis judicium, & concludit: *Quicumque stipendia sibi publicè decreta consequitur, si amplius quaerit, tanquam calumniator & concussor Joannis sententia condemnatur.* Quæ omnis Doctrina est benè notanda. Hæc præsertim verba: *Ideo agere Rempublicam, ut rem familiarem potius augeas, videtur esse damnabile.* De quo puncto quidquid sit; de istis, qui non nisi ex prædaram amore dant nomen militiæ rectè scribit ad Esaiam Sanctus Isidorus Pelusiotus: *Eum qui pugnis gaudet, ac tumultibus delectatur, atque id fugat ut omnibus odio sit, quoniam cum nomine aprius & commodius quispiam appellat, quam si ipsum nequam atque improbum Demonem vocet, ut qui voluntate ac animi instituto naturam mutavit? Quoniam igitur Christus & hic ante tempus Demones torquet, & in altero ævo sempiternum ipsi ignem unà cum ipsorum Patre promittit, aut tumultuariam vitam consecrari desine, aut illud scito te & hic flagris obnoxium esse, & illic vindictam minimè esse vitaturum.* Et in litteris ad Alphium Monachum scripsit: *Qui bella suscipiunt rapienti causa, sunt velut perniciosi Demones habendi.* Quod ipsum scriperunt etiam meliores Pagani.*

Lib. 1. Ep. 167.

Lib. 5. Ep. 386.

Cap. 30.

Nihilominus in justo bello milites habent jus ad varia Spolia. Etenim & Patriarcha Abraham, dum in quatuor victores Reges processit, reportavit opima Spolia, & ad ipsum dicit Sodomorum Rex. *Da mihi animas, cætera tolle tibi.* Et Gen. de Propheta David, Amalecitas persequente, cap. 14. scribit primus Regum liber: *Quæcumque rapuerant Amalecites, reduxit David. Et tulit universos greges & armenta, & minavit ante faciem suam; dixeruntque: hæc est Præda David. Venit autem David ad ducentos viros, qui lassè subsisterant, nec sequi poterant David, & residere eos jufferat in torrente Besor: qui egressi sunt obviam David, & Populo qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, salutavit eos pacificè. Respondensque omnis vir pessimus & iniquus, de viris qui iterant cum David, dixit: *Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quidquam de Præda, quam erimus: sed sufficiat unicuique uxor sua & filii: quos cum acceperint, recedant.* Dixit autem David, non sic facietis Frater mei, de his quæ tradidit nobis Dominus, & custodivit nos, & dedit latrunculos, qui eruperant adversum nos, in manus nostras: nec audiet vox quisquam super sermone hoc: *Æqua enim pars erit descam.**

descendentes ad praelium, & remanentis ad sarcinas: Et similiter dividunt. Et factum est hoc ex die illa, & deinceps constitutum & prescriptum, & quasi lex in Israel usque in diem hanc. Ad quae verba scribunt apud Sanctum Hieronymum quaestiones seu traditiones Hebraicae: cum in Latinis Codicibus legatur lassos quosdam subsistisse ad sarcinas, & in Hebraeo habeatur iussus fuisse ut residerent ad Sarcinas: Locus hic monstrat Hebraicam veritatem hoc loco sequi debere, quae non lassos, sed iustos remanere ad Sarcinas dicit fuisse. Ait enim ita: *Aequa pars erit descendentes ad Praelium & remanentis ad Sarcinas. Non ait, qui Lassos remanserunt ad Sarcinas, sed absolutè, remanentis ad Sarcinas. Quia si lassos remansissent, nulla eis deberetur de praedis portio.* Et in Quaestionibus ad librum primum Regum scribit Theodoretus: *ducentos viros, qui ex itinere cursa erant infirmi, mansisse dicit Aquila, quibus quidam improbi noluerunt tribuere partem convenientem. Sed Rex iustissimus, non solum tunc dedit, sed etiam legem constituit, ut qui ferunt Sarcinas ac impedimenta, & apud ea manent, aequalem habeant partem cum eis qui sunt in acie.*

Theodoretus adfirmat duo. Primò, quòd non soli per Regiam iussionem, sed etiam ob lassitudinem aut infirmitatem remanentes ad Sarcinas debeant ex Davidis Edicto habere aequalem spoliiorum partem. Secundò, quòd idem jus David sanxerit portantibus Sarcinas aut alia impedimenta. At verò Sanctus Hieronymus, vel alius quicumque Scriptor, censet Davidem sanxisse pro solis remanentibus per Regiam iussionem. Theodoreti sententia est omninò vero-similior. Etenim Davidis Edictum ex lassis militibus sumpsit originem, & sanxit de cunctis, nisi forsitan sine iussione aut venia per ignaviam remanentibus. Quidquid sit, Spoliiorum iustitia est de omni gentium iure & consuetudine. Et ipsa etiam probavit Ecclesia. Etenim de Afcalonitanæ Civitatis per Sacros Milites expugnatione scribit Guilielmus Tyrionum Archi-Episcopus: *Magister Militiæ templi, Bernardus de Trennelat, cum fratribus suis, alios ante multò prævenientes aditum occupaverant, neminem nisi de suis intrare permittentes. Eos autem hac intentione dicebantur arcerere, quatenus primi ingredientes spolia majora, & manubias obtinerent uberiores. Nam in violenter effraçtis urbibus id bacienus apud nos pro lege obtinuit consuetudo, ut quod quisque ingrediens sibi rapit, id sibi & hæredibus suis perpetuo iure possideat.*

Notanda sunt verba: *In violenter effraçtis urbibus, &c.* Est antiqua consuetudo, etiam Gentilium Romanorum. Hinc Imperatoris Vespasiani Milites adferantem sibi Cremonam violenter de nocte irrumpere ambientes, Cornelius Tacitus in tertio historiarum libro inducit hoc modo colloquentes: *Posse Coloniam planò suam impetu capi. Idem audacia per tenebras irrumpentibus, & majorem rapiendi licentiam. Quod si lucem oppertantur, jam pacem, jam preces, & pro labore & vulneribus clementiam & gloriam inania laturus. Sed opes Cremonensium in sinu Praefectorum Legatorumque fore. Expugnatae urbis praedam ad milites, deditur ad Duces pertinere. Quia nempe expugnata datur militi in rapinam, dedita Civitas pacificatur, ac se redimit, & omne illud pretium spe-*

stat ad solos Duces. Expugnata, adeoque & miserimè expoliata fuit bellis civilibus infelix Cremona, atque ideò de exercitus Duce pergit idem Historicus: *Antonius pudore flagitii, crebrescente invidia, edixit, ne quis Cremonenses captivos detineret. Irritamque militibus praedam effecerat Italiae consensus, emptorem talium mancipiorum adspersantis. Occidi cœpere. Quod ubi enovuit, à Propinquis, Affinibusque occultè redemptabantur. Nempe ista Spoliiorum Lex obtinebat in solas Civitates barbaras, non in Romanas. Animabat sola iusta bella, non Civilia, aliaque iniusta. Quod notent Christiani Principes, quorum bella sunt civilia. Et vide Paganorum iustitiam & aequam conscientiam. Injustas praedas nemo Italus voluit emere. Et de Imperatore Severo, Caisiphontem apud Parthos expugnante, scribit Aelius Lampridius: *Severus oppidum cepit, Regem fugavit, plurimos interemit, Donativum militibus largissimum dedit, concessa omni praeda Oppidi Partibici, quod milites quaerebant. Et de Romanis Capsem in Numidia Urbem gentibus, ac tandem deditione occupantibus, scribit in Jurgurthino bello Crispus Salustius: *Oppidum incensum, Numidae puberes interfecti, alii omnes venundati, praeda militibus divisa. Id facinus contra jus belli, &c.* Nempe quod hostiles etiam Barbarorum civitates, dum se dedunt, spoliuntur. Et inter Julii Cæsaris crimina Svetonius Tranquillus hæc scribit: *Lusitanorum quaedam Oppida, quamquam nec imperata detrectarent, & adventanti portas patefacere, diripuit hostiliter. In Gallia fana templaque Deum donis referta expilavit, Urbes diremit: Sapius ob praedam, quam ob delictum. Proinde dedentes se urbes destruere, aut mutis orbare est longè gravius crimen, quam ipsas spoliare. Et de Neronis facinoribus habet idem Scriptor: *Nero Neapoli de motu Galliarum cognovit, adeoque lenè & severè tulit, ut gaudentis etiam suspicionem præberet, tanquam occasione nata spoliandarum iure belli opulentissimarum Provinciarum. Rebellantes ergò etiam Provinciae à Romanis spoliabantur; nempe dum violenter debentur reduci ad obedientiam.****

Et hinc oritur prima quaestio an tales Civitatis expoliationes liceant Christianis in Christianos? Dico Christianis in Christianos. Praesertim Catholicis in Catholicos. Etenim quod Christianis in Saracenos ac Turcos liceant, jam audivimus à Guilielmo Tyrio. Et iure merito. Etenim Barbari isti ita tractant Christianas civitates. Quin imò iporum Lex habet: *Quaecumque Civitas oppugnata, ferro capta sit, in ea Graecam Ecclesiam omninò nullam relinqui, aut exsare debere.* Hinc sub Jeremiæ Patriarchatu & Solimanni Imperio quidam omnes Constantinopolitanæ civitatis Ecclesias Christianas, ipsumque Patriarchale palatium censuerunt diruenda, quando urbem diceret à Mahomete Rege fuisse vi interceptam. Quam cladem ut Christiani evaderent, post octoginta quatuor à re facta annos debuerunt probare, quod humiliter deditio, non violenta expugnatione venissent in servitutem. Ità habes in Patriarcharum Constantinopolitanorum Ecclesiastica post expugnatam Urbem historia, vulgata per Martinum Crisium. At verò Christiani om-

Lib. 1. cap. 54.

40.

Cap. 21.

cap. 39.

nès, praesertim Catholici, sunt fratres, & ipsorum bella sunt plusquam civilia. Et in violentè etiam captis civitatibus sunt semper longè plurimi innocentes. Hinc nec illa possint explari. Agnovit hoc, licet barbarus ac Arianus, Gothorum Rex Alaricus, de quo Romanam urbem violenter irrumpente, scribit in septimo Historiæ libro Paulus Orosius: *Alaricus trepidam Romam obsidet, turbat, irrumpit. Dato tamen præcepto prius, ut si qui in Sancta Loca, praecipueque in Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli Basilicas confugissent, hos imprimis inviolatos securoque esse sineret, Tum deinde in quantum possent præde imbianes, à sanguine temperarent.* Edixit duo. Primò, ut cunctis Romanis permitteretur spatium fugiendi cum suis rebus ad Christianas Basilicas, fugientibus nulla fieret injuria aut violentia. Deinde, ut post elapsum istud spatium esset militi facultas reliquos spoliandi. Atramen citra cædem. Nemo poterat occidi. Nempe Alaricus noverat innocentes nec spoliari possent. Omnes ad Christiana templa confugituros censuit innocentes, ideoque & res ipsorum vetuit invadi. Orosius Edictum elucidat: *Personae late in excidio Urbis salutis tuba, omnesque etiam in abditis latentes, innotat & pulsatur. Concurrunt undique ad vasa Petri, vasa Christi. Plurimi etiam Paganis, Christianis professione, si non fide admiscuntur. Et per hoc tamen ad tempus quo magis confundantur, evadunt. Quantò copiosius aggregantur Romani confugientes, tantò avidius circumfunduntur Barbari defensores.* Alaricus Edictum suum iussit in jam capta Urbe per tubam publicari, & omnes Confugientes, per suos Barbaros milites, à petulantiarum violentia defendi. Edixit pro solis Christianis: Attamen & Paganos, qui se Christianos mentirentur, adjungi permisit, eademque gaudere tutela. Quod ipsum in libris de Civitate Dei adfirmat, ac inde varia deducit Sanctus Augustinus. Alaricus nullum Christianum spoliari voluit. Etenim omnem veraciter Christianum credidit ad Sacras Basilicas confugituros. Quare Christiani Principes, qui Christianas, licet violenter expugnatas, Civitates jubent, aut permitteant diripi, sunt isto Barbaro longè Barbariores.

Hæc sua verba: *Concurrunt undique ad vasa Petri, vasa Christi.* Orosius exponit: *Discurrentibus per Urbem Barbaris, sortè unus Gothorum, idem petens & Christianus, Sacram Deo Virginem jam ætate provecam in quadam Ecclesiastica domo reperit, cumque ab ea aurum argentumque honestè exposceret, illa fidelè constantia esse apud se plurimum, & max. profertendum spondit, ac protulit. Acta hæc sunt, dum Barbari in captam Urbem plena licentia grassarentur. Acta sunt non in aliqua Ecclesia, sed in aliqua Ecclesiastica domo: Ecclesiam Barbarus nec præsumpsisset ingredi. Et isti Domui detulit tantum reverentiæ, ut aurum & argentum non extorqueret, sed honestè exposceret. Dumque exposcit opibus, attonitum Barbarum magnitudine, & pondere, ac pulchritudine, ignota etiam visorum qualitate videret, Virgo Christi ad Barbarum ait: *Hæc Petri Apostoli Sacra Ministeria sunt: Præsume, si audeas, de factis in videris. Ego quia defendere nequeo, contendere non audeo. Bar-**

barus verò ad reverentiam Religionis timore Dei & fide Virginis motus, ad Alaricum hæc per nuntium revulit, qui continuo reportari ad Apostoli Basilicam universa, ut erant, vasa imperavit. Virginem etiam, simulque omnes, qui se adungerent, Christianos eadem cum defensione deduci. Ea domus à Sanctis Sedibus longo, ut ferunt, & medio interiectu Urbis aberat. Itaque magno spectaculo omnium disposita per singulos singula, & super capita elata parvam aurea atque argentea Vasa portantur, cœniti undique ad defensionem gladiis, pia pompa munitur. Hymnus Deo, Romanis Barbarisque concurrentibus publicè canitur, personat late in excidio Urbis salutis tuba. &c. Proinde hoc fuit secundum Edictum, quo Alaricus etiam illis, qui ad Sanctorum Basilicas necdum confugerant cum suis rebus, novam fecit facultatem ad Vaticanam Basilicam confugiendi. Et hoc ob reportandorum, quæ, pia Sanctimonialis obfessæ Urbis tempore in sua domo absconderat, Sacrorum Vasorum reverentiam. Quantum nos hodie Romani & Catholici ab ista pietate distamus!

Quaestio secunda est, quomodo tractanda sint Civitates se dedentes? Respondeo tractandas esse ad eam modum, quo captam Carthaginam fuisse ab Imperatoris Justiniani Duce Belisario tractatam scribit, in libris de Bello Wandalico Procopius Cæsariensis: *Hoc die Belisarius laudem consecutus est tantam, ut gloriam non eorum modo, qui tunc vivebant, sed & veterum etiam obscuraverit. Cum enim Romanis militibus solempni sit, nunquam sine tumultu urbem sibi subditam ingredi, si vel tantum quingenti sint, praesertim quando est profectio subitanea; illa suos omnes ita comitavit in officio, ut nec contumelia, nec minæ, usquam factæ fuerit, nec impedimentum civitatis commercium, sed in Urbe capta, quæ regimena dominumque mutaverat, tabernæ ubique patuerunt. Scribae datis Libellis Hospitalibus, in domos pro more induxerunt milites; hi, coemptis, quæ quisque voluit, cibariis quieverunt. Post Wandalis, qui in templis confugerant, fidem publicam Belisarius dedit, animumque ad Urbis muros instaurandos adiecit, cum ad neglecti fuissent, ut passim per totam aditum curvis scilicet præberent. Proinde dedita Civitas victori militi nihil debet nisi hospitium: Ipse sibi debet emere cibaria. Et defensor ac hostilis miles, praesertim si ad Sacra Loca confugit, debet liber dimitti sub fide publica. Hujus singularis in Carthaginenses Disciplinæ & Clementiæ causas exponit idem Procopius. Belisarius iter Carthaginem versus dirigit. Ubi proximè ventum est, multus fuit in commemorandis militi successibus prosperis, quos exhibita Afris moderatio peperisset. Plurimum hortatus est, ut Disciplinam praesertim Carthagine servarent, ac meminissent olim Afros, cum omnes essent Romani, invitos jugum Wandalorum subisse, & à Barbaris iniquissimè fuisse habitos. Propterea Imperatorem arma movisse. Nefas esse molitiam illis facere, quorum libertatis causa bellum hoc suscepissent. Hac usus coborsatione Carthaginem ingreditur, ac nihil usquam hostile nactus, Palatium ascendit, ubi sedit in Gilmertis Solio. Hic Mercatores, alique Carthaginenses, quorum aedes mare prætexebant, facta agmine vociferantes conveniunt Belisarium, & se à nautis superiori nocte ex-*

Lib. 1. cap. 21.

cap. 20.

pitatos querantur. Ille Calomynum jurejurando obstringit ut bona fide in medium proferat quidquid raptum est. Juravit Calomynus, & perjurio pecunias iam quidem abstulit; verum aliquantulum post Exanthi penas luit. Nam Apollonia correptus, & alienatus mente, ab ea dentibus lingua, animam edidit. Noteat hæc Reges, qui perditas suas Civitates & Provincias amant recuperare, ac liberare à servitute & tyrannide. Hic est unicus recuperandi legitimus modus. Ipsas expilare est flagella flagellis addere. Durissimo servitutis flagello durius flagellum expilationis à proprio Domino. Porro Calomynus erat vir Alexandrinus, Augustæ Classis Præfectus. Perjuri fures notent ejus finale supplicium.

Quæstio tertia est, an Rex victor captas alterius Regis civitates ac Provincias, dum desinit, possit destruire aut expilare? Quomodo ex ipsis debeant excedere? Respondeo, illis excedendum ad eum modum, quod ex occupata Romanorum Antiochia, aliisque Syria ac Mesopotamiz Civitatibus excessisse Saporem Perfarum Regem scribit in Gordiano tertio Julius Capitolinus: Rex sancti Persarum tantum Gordianum Principem timuit, ut cum instructus esset & suis Cohortibus & militibus, tamen Civitatem ipse præstita sponte deduceret. easque integras suis civibus redderet, ita ut nihil, quod ad eorum fortunas pertineret, attingeret. Longè minus ipsarum destruxit muros, portas, balnea, aut alia publica vel privata ædificia. Imperator Michael Paleologus cum Barbaris Æthiopsibus inivit fœdus, ipsis per Pontum Euxinum permisit transitum ad Scythas, & innumeratum istis mancipiorum emptioem. Hoc valde improbat Georgius Pachymeres, & adjuvat eandem experientia docuit avitos & abhorrentes Æthiopes esse libere concessio commensuræ Pærorum & Boriælibus Tractibus, qui deinde cælo in hosti adfluente vitæ copia in aëre bellatores adoleverunt formidabiles evasisse, consumptis exercitiibus invictis, nec jam virtutum conscientiarum sese intra cancellos olim fixos tenuisse, aut securâ possessione propriorum contentos domi acquirere visse; verum ausos erumpere, ac sepe finitimis bella inferre, sicque magno Rei Christianæ damno famam sibi pacificæ bellicæ virtutis. Italis enim Oram Syria maritimam univertam obtinentibus, Imperantibus etiam Pænicæ, & ipsi urbium olim Principi Antiochiæ dominantibus, & eductis inde validis Copiis prospere subinde certare solitis de possessione locorum Pæstinae, antiqua sanctitatis fama merito inclytorum, quod in iis versatus, passus, & mira operatus fuerit Deus factus homo; illi de quibus agimus, Æthiopes exercitibus freit ex juvenute, ut diximus; Scythica constatis, erumpentes à suis latebris, istas Regiones univertas Larœtiorum & prædarum campum habuerunt; Et tanquam de Myti, quod dici solet, impune spolia raptantes. Donec paulatim, Italis abhorrentibus à fœdere cum ipsis icendo; utpote veneranda Cruci notissimis & implacabilibus hostibus, quoad, inquam, paulatim post ejectos Christianos ex maximis urbibus, ipsa Solo equarint. Et nunc jacet quidem illustris illa Antiochia, jacet & Apamea. Destruca est Tyrus & Berytus. Sidon quoque similia patitur. Alia ex parte luget Laodicæa. Tripolis & Ptolomais, magna Valorum urbes, ac

nunquam fuissent, reputantur. Pulcherrima etiam Damascus, terminus olim Romanæ ad Orientem Ditionis, eversa funditus est. Et omnino præter vigales Armenis Regiones, nihil ibi subsistit. Post ejectos ex terra Sancta Francos & Flandros, civitates Itali aut tenuerunt, aut recuperarunt. Eos jam dicto modo ejecerunt scelerati Æthiopes. Et omnes illas aut destruxerunt aut dehonestarunt. Quod pariter scelerati Saraceni & Turci nunquam tentarunt. Quare Christiani Principes qui paria actitant hoc nostro sæculo, æmulantur Æthiopes, & sunt Saracenis & Turcis barbariores.

Quæstio quarta est, an omnia hostium bona cedant Militi in Spolia? Respondeo negativè. Etenim insignem de hac re legem habemus in magni Imperatoris Caroli Capitalaribus: Si quis Lib. 3. Messes aut Annonas in hostis super bannum Dominicum cap. 66. rapuerit, aut furaverit, vel paverit, aut cum caballis vastaverit, estimato damno secundum legem in triplum componat. Et si liber homo hoc fecerit, bannum Dominicum pro hac re componere cogatur: Servus verò secundum suam Legem tripla compositione damnum in loco restituat, & pro damno disciplina Corporali subiaceat. Annonæ & Messes nec in hostili terra possunt rapi, furto auferri, vastari per equos: Imò nec accipi in equorum pasturam. Et jure merito; Etenim Annonæ & Messes passim ad privatos, adeoque ad innocentes spectant; ac proinde rapi nequeunt ac devastari. Deinde, etiam hostes debent vivere, nec possit Mundus redigi in solitudinem, ideoque sementis aut Messis nequit impediti per milites, longè minus invadi. Tertio, Messes ac fruges sunt summum Divinæ benignitatis miraculum ac beneficium: hinc sine summo crimine non destruantur. Præsertim per Christianos. Eisdem de causis invadi nequeunt arma et pecora. Armeni ad agriculturam, pecudes sunt necessariz ad partem humani generis. Ad Milites spectare videtur & hæc laudati Caroli Lex: Si quis domum alienam cujuslibet infregerit, quidquid exinde per vim abstulerit, aut rapuerit, vel furaverit, secundum Legem & Erram illi, cuius domus fuerit infracta aut spoliata, in triplum componat, & insuper bannum Dominicum solvat. Si servus hoc fecerit, sententiam Superiorum accipiat, & insuper secundum suam Legem compositionem faciat. Si quis homo liber aliquod tale damnum culibet fecerit, pro quo plenam compositionem facere non valeat, se met ipsum in Wadio pro servo dare studeat, usque dum plenam satisfactionem adimpleat. Uti Reges Civitatum muros & publica ornamenta, ita Milites Rusticorum ac præsertim nobilium, nisi fortè apud Regem in reatu sint, Domos non possunt evertere. Bella sunt non ad everendum hunc mundum, sed ad injurias reparandas. Et reorum Nobilium Domus destrui non possunt, sine singulari Regis mandato. Omnis hæc prævaricatio obligat ad plenam restitutionem.

Quod Rusticorum arma et pecora nequeant ab inimicis militibus invadi, quidam probant ex Tito Livio, scribente de cæso & spoliato per Romanos Hannibale: Præda omnis, præterquam hominum Captivorum, Militi concessa est. Et Pecus exceptum est, quod intra dies triginta Domini cogno-

66.

65.

21.

15.

14.

Fol. 280.

eognovissent. Respondeo testimonium non facere ad propositum, sed spectare ad aliam facti speciem. Romani enim non in Africa, sed intra Italiam, propriam Regionem, militabant, & gloriosè pugnarant, ideoque proprios Rusticos non poterant spoliare. Eorum Rusticos Afri spoliarent, & hæc spolia ipsi receperant. Hinc decretum à Victoribus, ut pecudes suis Dominis, qui intra triginta dies reclamassent & cognovissent, restituerentur. Hæc est Doctrina Livii. Et est benè notanda. Eam Romani constanter servaverunt. Et Gentiles & Christiani. Etenim de Imperatore Marco Antonino Philosopho scribit Julius Capitolinus: Antoninus Marcianos in ipso transitu Danubii delevit. Et prædam Provincialibus reddidit. Et de devictis, qui Gallias incurssarant ac spoliarent, Germanis, scripsit ad Senatum Probus Imperator: Præda omnis recepta est; capta etiam alia, & quidem major quam fuerat antè direpta. Arantur Gallicana rura Barbaris bobus, & juga Germanica captiva præbent nostris colla cultoribus. Pascuntur ad nostram alimoniam gentium Pecora diversarum. Equinum pecus nostro jam sæcundatur equitatu. Frumento Barbarico plena sunt borrea. Quid plura, illis sola reliquimus sola, nos eorum omnia possidemus. Exstat Epistola apud Flavium Vopiscum. Et de devictis ab Imperatore Alexio, qui Romanos spoliarent, Comanis scribit in decimo Alexiados libro Anna Comæna: Cum omni Præda, quam Barbari corraserant, potiti essent Romani, haud est passus eam Imperator, ut moris est, inter Victores dividi, quod ex vicis ac finitimis agris raptam sciverat à Barbaris; sed illam decrevit Dominis reddendam. Dispersa est volucris celeritate tam justis Edicti fama per circumjacentem Regionem. Et collecti ad castra viginti numero, ii qui passim raptam à Comanis fuerant, sua quoque vitæ agnita recipiebant, rudentes peccora, & supplicibus in altum manibus sublatis, fausta omnia tam humano, tam benefico Imperatori precantes, adsurgente ad cælum usque, mixtis virorum ac mulierum votis ac vocibus, sono murmuris, aut potius vociferationis ingentis. Quæ iustitia est planè ab omni Christiano Rege ac milite servanda. Hinc ista militum spolia nemo possit emere, nec empta retinere. Fundantur hæc in Sacris Literis. Etenim Patriarcha Abraham omnia inimicis Regibus erepta spolia reddidit suis Dominis. Etiam Propheta David omnia quæ eripuit Amalecitis. Sunt res furtivæ & raptæ: Et neque furtum, neque rapina transferunt Dominium.

Adducta Probi Imperatoris Epistola docet nos quadam insuper alia. Primò, Quod Gentiles Romani suis Barbaris hostibus eriperent arma et pecora. Etiam equos. Secundò, quod illis etiam frumenta & collectas Messes eriperent. Tertio, quod eriperent omnia, ideoque nuda illis sola relinquerent. Quarto, quod hæc omnia censerent legitima spolia. Sata tamen & stantes Messes videntur non destruxisse. Erant Gentiles. Hinc longè aliud esse à Christianis observandum avidivimus supra à Magno Imperatore Carolo. Verum ista iustitia nequirit persuaderi omnibus. Hinc introductas existimo Exactiones & Contributiones, quibus infelices Rustici sua bona quasi redimunt ab hostibus. Has, quia jam

Christ. Lupi Opera Tom. XI.

communi Gentium jure quasi firmantur, uti probare nolum, ita nec damare. Dominus Deus suo tempore judicabit. Certè durum est quod Christiani Reges ac ipsorum militares Ministri ditescant ac luxurientur de pauperum Rusticorum sanguine, & ex ipso bibant fomenta bellorum. Quod injusti belli Gestor ista nequeat percipere, ideoque ad plenam restitutionem obstringatur, est certum & manifestum. Quæstio est de proprio Rege, vexato per bellum injustum. Huc respicere videntur verba Clotharii II. Francorum Regis in Edicto confirmatorio quintæ Parisiensis Synodi: Et que unus de fidelibus, seu Leodibus, suam fidem servando Domino legitimo, Inter Regno faciente visus est perdidisse, generaliter absque aliquo incommodo de rebus sibi justè debitis præcipimus revestiri. Mandat omnia damna, quæ Subditis ex bellis sustinent, facta pace, debere per Regem reparari. Loquitur de bellis, quæ non ob populi delictum, sed ob Regum quæstiones geruntur. Et recta loquitur. Etenim Rex sua à populo stipendia habet, ex ipsis debet explere suum officium, quasque causas agere & defendere, ac populum servare indemnem. Boni ac justii Reges consueverunt istiusmodi populos ad annos aliquot liberare à vestigialibus, aliisque exactionibus. Proinde justa militum spolia sumi debent ex ipsorum ultro citroque bellica suppellectile, non ex Civium aut Rusticorum bonis.

Quæstio quinta est, an Spolia sint indifferenter cujusque rapientis? Respondeo negativè. Etenim quod Sanctissimus Rex ac Propheta David sanxerit omnia spolia in unum conferri, & ex æquo non in solos præliantes, sed etiam in Sarcinarum ac aliorum impedimentorum Custodes justerit dividi, supra audivimus à Sacro Textu, sancto Hieronymo, ac erudito Cyrensius Episcopo Theodoro. Antiquum Romanorum Disciplinam exponit de Probo Imperatore scribens, Flavius Vopiscus: Si quid prædæ fuit, ita divist, ut sibi nihil præter tela & arma servarent. Quin etiam cum de Prædatorum reperitus esset equus non decorus, neque ingens, qui quantum captivi loquebantur, centum ad diem miliaria currere diceretur, ita ut per dies octo vel decem continuaret, & omnes crederent Probum tale animal sibi servaturum, jam primùm dixit: fugitivo militi potius quam forti Duci equus convenit. Deinde in urnam Militares just nomen suum mittere, ut aliquis eum sorte ductus acciperet. Probus tunc adhuc Dux erat, necdum Imperator. Hinc ex spoliis pro se accepit tela & arma, nempe distribuenda in milites, qui ipsis egerent. Christiani Imperatores aliquid immutaverunt. Exponit in libro de Aulæ Constantinopolitanæ officii Georgius Codinus: Ex spoliis primùm quidem quinta pars datur Imperatori. Secundò, ab universo Fossato, Magno Domestico. Tertio, particularibus Capitaneis seu Ducibus à particularibus turmis, quibus quilibet præst. Et de summa Imperatoris Andronici II. Paleologi contra Albanos victoria ac præda scribit Imperator Joannes Cantacuzenus: Consuevit antea exercitus, aliqua præda capta, quantacumque foret, quintam partem Imperatori in fortitudinis præmium seu honorarium offerre; ac secundum illam æquè tantum Magno Domestico, veluti parti summo

8.

Cap. 16.

Lib. 2.

cap. 32.

O totius

26. 7.

1. 11.

15.

Lib. 3. c.

5.

26. 26.

Cap.

totius Exercitus. Hanc consuetudinem tunc penitus omisit. Neque fuit qui de quinta parte non reddita tonqueretur, sed quasi de perennibus fluviiis cuius, quantum sibi pro peculio vellet, tollere integrum erat. Praefatus Scripitor erat tunc magnus Domesticus; Ex more praedicat seipsum.

Novella Leonis Sapientis & Constantini Leges habent diversam utcumque Sanctionem: Sextam partem spoliatorum Fisco consecrari oportet, & quidquid omnino superat, id populum universum esse aequa & in aequam portionem partiri, sive quis magnus, sive parvus sit. Sufficit enim Praefectis incrementum stipendorum suorum. Quod si reperti quidam Praefecti fuerint, qui viriliter in hostem ferantur, eis Praetor exercitus aliquid de iudicata sexta parte Fisci largiatur, & ipsos ex ratione decoris sustentet. Ceterum pro ratione portionis eorum, qui pugnae interfuerint, erit & illorum portio, qui ad Fuldorum sive impedimentorum custodiam sese conferunt. Exstat Sanctio tit. 74. 2. apud secundam juris Graeco Romani partem in compendiatio Delectu Legum edictarum a laudatis Imperatoribus. Sanxit plura. Primò, ut omnis spoliatorum massa dividatur in sex partes, quarum una Fisco cedat, reliquae omnes dividantur aequis portionibus in exercitum: in magnos, & in parvos. Secundò, ut majores militiae Praefecti sint contenti majoribus suis stipendiis, ideoque in nullum hic admittantur Participium. Tertiò, ut hisce Praefectis, qui singularem in praelio virtutem praestiterunt, ideoque & singulare sint meriti praemium, aliquid donetur ex parte Fiscali. Quartò, ut illi qui ad Sarcinas ac alia impedimenta manserunt, aequalem partem habeant cum praestantibus. Juxta Leges Regis David, fuit optima Sanctio. Proinde Graecorum mos vario tempore fuit varius.

Lib. 1. cap. 73.

Antiquum Francorum morem exponit in Remensis Ecclesiae historia Presbyter Flodoardus. Adfirmat a Rege Clodovæo, licet adhuc gentili, sanctum Remigium fuisse dilectum, ac profequitur: Clodovæo quondam secus urbem Remorum transitum faciente, à quibusdam militibus ejus agminis ablata quaedam Remensis Ecclesiae vasa referuntur; Ea inter Urceus etiam magnus Argenteus, & decora pulchritudine comptis, pro quo Beatus Remigius Legatos ad eum direxisse traditur, ut illum saltem recipere mereretur. Ast ubi ad locum divisionis praedae ventum est, rogat Rex milites suos, ut ipsum sibi dare non veniant Urceum. Pluribus igitur annuentibus, quidam Francus bipenni percussit Urceum, nihil hinc a Rege, nisi sorte, tollendum proclamavit. Obstupescens hac temeritate ceteris, Rex injuriam patienter ad tempus tolerans, apprehensum, plurimis faventibus, vasculum Ecclesiastico reddidit Misso, iram suo corde rectam referens.

Lib. 2. cap. 27.

Quod ipsum pluribus refert in Francorum historia sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. Et hinc plura discimus. Primò, quod Francis novum non sit expilare Ecclesias. Secundò, quod suas tunc praedas forte dividerent. Tertiò, quod haec in re etiam Rex nullam haberet praerentiam. Quartò, quod Clodovæus audacem militem postmodò propria manu occiderit, ideoque & videatur morem mutasse. Selecta sancti Theodori Archi-Episcopi Cantuariensis Capitula ha-

bent hunc Canonem: Qui pecuniam in praedam duxerit, tertiam partem eroget, & quadraginta dies jejundet. Eroget in pauperes. Antiqui Canones mandant ex omni praeda pendi Decimas, quadrisariam ex more distribuendas. Omnis praedatio vix fieri solet sine peccato. Praesertim pecuniaria. Hinc illi, licet iustae, Theodorus imposuit quadraginta dierum in jejuniis penitentiam. Omnis injusta est obnoxia plenae restitutioni.

70.

CAPUT XIX.

De Militum Furtis, Rapinis, aliisque Facinoribus.

AD milites rectè dixit Sanctus Joannes Baptista: Neminem concusseritis. Etenim concutere & excutere sunt apud milites antiquissima. De ipsis scripsit ad Taricem Ecclesiam gloriosus Martyr Ignatius: A Syria Romam usque cum bestis depugno. Non quòd à feris devorer, sed à feris humanam gerentibus formam, in quibus immittis illa fera cubat, quae me quotidie pungit & vulnerat. Et in Epistola ad Romanam Ecclesiam: A Syria usque ad Romam pugno ad bestias in mari & in terra, nocte dieque ligatus cum decem Leopardis, hoc est militibus, qui me custodiunt. Quibus & cum benefeceris, pejores fiunt. Talis erat apud multos ferocissima Gentilium Romanorum militia. Et de ipsa jam Christiana scribit in Psalmorum Commentariis Sanctus Augustinus: Omnes agricolae formidant eos qui militant. Obsequuntur eis, tremunt eos. Hinc isto tempore quidam apud se deliberant: Si fuero Agricola, timebo Militarem: Si fuero Militaris, timebor ab Agricola. Et ad nescio quem inordinatè agentem Militem scripsit Sanctus Isidorus Pelusiotus: Si gladiatorum cuspides, & galeam, ac thoracem praesidio tibi ad bene vivendum esse existimas, praedas agens ac vias desertas reddens, hoc scito, multos firmius se septos & armatos miserrimam mortem retulisse. Et demonstrat hoc multis Sacris & prophanis exemplis. Quod quidam milites sint nequam & improbi demones, scribit ad Etsiam militem. Et in litteris ad illustrem Virum Calliopium: Nos Urbes, ut tumultibus laborantes fugimus: atque in solitudine tumultus invenimus. Etenim Reipublicae Duces, qui pro suo munere Urbibus tranquillitatem conciliare debent, nunc solitudines in Urbes commutant, earum videlicet incolas in exules convertentes, nobisque lugubres voces infundentes. Exponit hæc in litteris ad Joannem Militem: Singulari tuae audaciae, o Joannes, finem jam impone, ingentem atque circumactum difficilem operum tuorum improbitatem mentis oculis intueri, atque vel ut Miles ad conferenda cum Barbaris praelia te instrue: aut ut modestus Plebejus Urbis te ostende, atque ut par est, te gere. Monachorum aedículas subis atque Agricolarum manipulos rapis, ut eos depræderis. Ac praeterea improbum Dogma ipsorum auribus instillas, illudque firmo animo tuertis. Joannes hic erat haereticus; atque ita non tantum Rusticorum corpora vexabat, sed & animas. Et Monachos ejiciebat è suis Cellulis. Apud quemdam in Sancti Augustini appendice Sermonem Latrones isti adserunt se non esse Monachos, sed Milites, atque ita existimant omnia sua purgari faci-

Epist. 7.

Epist. 4.

Pf. 136.

Lib. 1. Ep. 167.

Ep. 191.

Ep. 326.

Ep. 327.

3.

facinora: Vanissimè. Etenim Decalogus, & omnis Lex Divina plenè obstringunt omnem hominem. Etiam Milites & Reges.

Lib. 5. cap. 189.

Insignem ac fundamentalem contra Militum furta Legem habemus in Francorum Regum Capitalariibus: Si quis in Exercitu infra Regnum sine jussione Dominica per vim hostilem aliquid praedare voluerit, aut fœnum tollere, aut granum, sive pecora majora vel minor, domosque infringere, vel incendere; hæc nò fiant, omnino prohibemus. Quod si ab aliquo praesumptuoso factum fuerit, sexaginta solidos, si liber est, sit culpabilis, & omnia similia restituat, aut cum duodecim testibus se purget. Si vero servus hoc fecerit, Capitali crimini subjaceat: Et Dominus omnia similia restituat, quia servum suum non correxit, nec custodivit, ut talia non perpetraret. Quoniam si nos ipsos comedimus, citò deficiemus. Unusquisque tamen custodiat exercitum suum, ne aliqua deprædatio infra Regnum fiat. Istiusmodi rapinae merito dicuntur per hostilem vim fieri. Etenim ita tractare proprium Regnum, est non defensorem militem agere, sed hostem ac latronem. Et certè dum nos met-ipsos ita mordemus, non possumus non absumi ac perire. Capitulum desumptum est ex factò Primi Clodovæi, qui à suo intra Regnum militie nihil permisit accipi, nisi pro equis alimenta herbarum. Ita scribit Sanctus Gregorius, Episcopus Turonensis: Et omnis injusta ablatio ex naturali ac Divino jure obligat ad Restitutionem. Per minor pecora intelliguntur Gallinae. Et propter istiusmodi leviora etiam fuit Capitulum decernit poenam Capitaliam.

Lib. 2. cap. 37.

Nec solus furis Dominus, Dux, aut Tribunus, sed etiam ipse dum talia non impedit aut castigat, Rex obstringitur ad plenam restitutionem. Agnovit hoc Theodoricus Gothorum in Italia Rex, scribens ad nescio quem Episcopum: Quis melius ad aequitatis jura deligitur, quam qui Sacerdotio decoratur? qui amore justitiae personaliter sciat judicare, & diligens cunctos in commune, locum non relinquit invidiae. Proinde aptam considerantes vestris meritis actionem, significamus nos per Montanuarum Sanctitati vestrae mille quingentos solidos destinasse, quos Provincialibus, pro ut quemque praesenti anno, Exercitu nostro transuente, dispendium pertulisse cognoveris, habita laesioni aestimatione, distribuas. Ut nullus à nostra Munificentia redatur alienus, quem sua damna gravaverunt. Nolimus enim sub confusione largiri, quod decet sub ratione distribui. Nè quod necessariò nos transmississe constat afflictiis, superfluo tribuatur illæsti. Notanda sunt verba: Necessariò transmississe. Profiterentur rigidam obligationem. Notanda sunt & verba: Nolimus sub confusione largiri. Edicunt hanc restitutionem juxta damni mensuram esse unicuique faciendam, ideoque istam obligationem deinde profitentur. Hinc providus Rex distributionem commisit Episcopo. Exstat Epistola apud Aurelium Cassiodorum. Exstat ibidem alia ejusdem Regis Epistola ad Faustum Praepositum: Melius est praesentia damna contemnere, quam exiguo quaestu perpetua commoda non habere. Atque ita illustri Magnificentia tua Provincialibus Alipium Costiarum assem publicum per tertiam Indictionem nos relaxasse cognoscat, quos transiens noster Exer-

Lib. 2. Ep. 8.

Lib. 4. Ep. 36.

Christi Lupi Opera Tom. XI.

citus, more fluminis, dum irrigat, oppressit. Nam licet pro generali securitate frementi adundatione proruperit, praetereens tamen istorum culta vastavit. Radit enim semper fluvius abveum suum, & licet molliter egrediens vicina fœcundet, illud tamen redit sterile, quòd collectus inflexerit. Undè necesse fuit civica vastatione dejectis porrigere dexteram salutarem, ne ingrati dicant se perisse solos pro defensione cunctorum. Miscantur potiùs Letitiae, qui viam Italiae defensoribus praestiterunt. Rex Theodoricus, licet Arianus & Barbarus, omnia quae transeuntes Milites Provincialium Satis ac aliis rebus intulerant, & quae non inferri tunc vix non possent, Milites Provinciae defensores. Notanda sunt verba: Melius est praesentia damna contemnere, quam exiguo quaestu perpetua commoda non habere. Profiterentur hanc Regibus obligationem esse sub reatu sempiternae damnationis. Eiusdem sententiae fuit Imperator Alexius Comnenus. Filia ejus Anna in primo Alexiadis libro demonstrat Divinae gratiae auxilia nulli mortali magis esse necessaria quam Regibus, & profequitur de suo Patre: Harum tristi cogitationum occursum Alexius intimis merens sensibus, formidansque & æstuans animo, tanquam mox incubitura in caput ipsius vindicta Dei severissima, quippè ob tantum & tam multiplex crimen expulsa & deformata Civitatis. Nam quidquid illa colluvies mixtae multitudinis fœdum ac improbum per victoriae licentiam in capta Urbe designavit ac fecerat, imputabat ipse sibi, & tanquam propriis atque unus auctor & actor omnium talium. Sic convulserabatur & urebatur omnis praecordis ingenti vi poenitentiae, quam non Imperium, non Purpura, non Diadema gemmarum contextu afflorescens, non vestis auro collucens & unioibus, ulla ex parte consolabatur. Constantinopolitanam civitatem milites, dum Alexius invasit Imperium, spoliarent ac deformarent. Hæc peccata ille censuit sua, ideoque suam nequit pacare conscientiam, usque dum à Cosma Patriarcha publicam & sibi & omni Aula supplicavit poenitentiam, & humillimè peregit. Suppedit quòd Rex in Subditorum bona nihil habet juris, & uti quisque privatus aut subditus, ita & Rex obligatur suis impensis officium explere. Et pacis & belli officium: Hinc quidquid propter ipsum fuerint ab ejus milite, sive ab hoste passi, obligatur refarcire.

80.

3. 32.

Quod etiam in illatis per hostem damnis hoc habeat locum, est supra demonstratum. Et profiteretur Rex Theodoricus. Audi ejus litteras ad Gemellium: Arelatensis, qui nostris Partibus perdurantem gloriosè obsidionis penuriam pertulerunt, per Indictionem quartam Fiscalia tributa relaxat humanitas, ita ut futuro tempore ad solitam redeant sanctionem. Quatenus & nos bene meritis vicissitudinem reddidisse videamur, & ab illis, cum res poposcerit, solita devotio non negetur. Satientur in libertate, qui pro nobis in angustiis esurire maluerunt. Sint læti, qui tristitiam fideliter pertulerunt. Non decet statim de Tributis esse sollicitum, qui pro nostra fidelitate casum vix potuit declinare supremum: A quietis ista, non ab obsessis inquirimus. Quid enim à Domino Agri exigas, quem cum non coluisse cognoscat? Pretiosum vestrigal iam nobis dede-

40. *vires suae fidei. Injustum est, ut viles pecunias exigamus ab illis, qui gloriosas conscientias obrulerunt. Eadem de re idem Rex scripsit ad omnes Galliae Provinciales: Vobis hostili ferocitate vastatis pro qualitate levis per Indictionem quartam relaxatam agnoscite tributariam functionem. Quia non gratulamur exigere, quod tristis noscitur solutor offerre. Ita tamen ut de illis, quae constat intacta, exercitiales juvenit expensa. Quia illos in totum devotio non debet deserere, quos pro se laborare cognoscit. Invalidus si quidem est jejunus defensor. Nec animus ministrat audaciam, cum virtus corporis fuerit destituta. Notanda sunt verba. Quid à Domino agri exigas, quem cum non coluisse cognoscas. Altè clamant vacantes bellica ex violentia agros non posse compelli ad Regias exactiones. Quae omnia urinam Reges, & supremi Regum Ministri maturè considerarent. Istud restitutionis onus est admodum terribile. Quem non deterreret à gerendis, & praesertim ab inchoandis bellis? Etiam exactiones, quas ad iniqua bella inchoanda aut sustinenda Reges faciunt à suis Populis, sunt iniquae, carent fundamento, & habent rapinae speciem: hinc etiam omninò obligant ad plenam restitutionem. Esse Regem non est ludus.*

Lib. 8. *Insignem circa militum rapinas Legem habent cap. 192. Francorum Capitularia: Siquis de fure nesciens aliquid comparaverit, quærat accepto spatio venditorum. Quem si non potuerit invenire, probet se cum Sacramento & testibus innocentem: Et quod apud eum cognoscitur, restituat, & furem quærere non desistat. Quod si furem celare voluerit, & perjurus postea detectus fuerit, tanquam fur, ita iste in crimine damnetur. Emptor ille jubetur furem venditorem quærere ob tres causas. Primò, ut constet de ejus simplicitate & bona fide. Secundò, ut fur puniatur. Tertiò ut à fure queat repetere pretium. Interim quidquid evenierit, teneat emptor rem reddere Domino, nec ab ipso sperare aut repetere pretium. Hinc & alia Lex habet: Universam rem nulli juri jure liceat de incognito homine comparare nisi certe fidei jussorem adhibeat, cui credi possit, ut excusatio ignorantiae auferatur. Quod si aliter fecerit, qui comparaverit, à iudice districtus auctorem praesentet infra tempus sufficienter à iudice constitutum. Quem si non potuerit invenire, adprobet se aut Sacramento, aut testibus innocentem, quod eum furem nescierit. Et quod apud eum agnoscitur, accepta pretii medietate, restituat, atque ambo datis invicem Sacramentis promittant, quod furem fideliter quærant. Quod si omninò furem invenire nequiverint, rem tantum, quantum empti est, Domino rei emptor ex integritate reformet. Si verò Dominus rei furem noverit, & eum publicare voluerit, rem ex toto amittat, quam emptor quietè possideat. Hæc Lex moderatur priorem. Primò mandat, ut nullus ab ignoto homine aliquid emat, nisi accepto fidei jussore. Quod praesertim locum habet in Militibus, quorum mores cuncti novimus. Secundò, Lex mandat ut qui rem sine tali forma emerit, cogatur suis impensis furem quærere ac representare; Et dum invenire nequiverit, se purgare Sacramento aut testibus. Reliqua Legis sunt lucida. Et hæc omnia sunt nostris Populis benè inculcanda.*

Sub Sancti Gregorii Thaumaturgi Episcopatu Boiadi & Gothi incurrerunt Ponticam Regionem, & expulserunt; Et multos fideles præcipitarunt etiam in animæ mortem. Hinc laudatus Pater post ejectos Barbaros emisit Canonicam & Pastorem Epistolam, cujus aliquot capita docere possint & nostrum Sæculum. Hoc est primum. Quidam se ipsos seducunt, pro propriis, quæ perierunt, aliena, quæ invenerunt, detinentes. Ut quoniam Boiadi & Gothi eis hostilia fecerunt, ipsi sunt aliis Boiadi & Gothi. Propterea ergo fratrem & Consenem nostrum Euprosinum ad vos misimus, ut secundam formam, quæ hic est ei similis, det, & quorum excusationes admittere oporteat, & quos à precibus abdicare. Hic est secundus Canon: De iis, qui in agro vel in ædibus, quæ à Barbaris relicta sunt, invenerunt: Eos autem qui in campo aliquid invenerunt, vel in suis ædibus à Barbaris relicta, si accusati quidem convicti fuerint, sint similiter in eis qui subdierunt. Si autem se ipsos evocaverint, & reddiderint, etiam precibus digni habeantur. Postrema hæc verba singulariter faciunt ad nostri sæculi ingenium. Verba: Si autem se ipsos evocaverint, &c. Omninò laudant Sacramentalem Confessionem. Spontaneos suorum furorum Confessores & Restitutores statim admittunt ad Consistentiam, ad Communionem precum, ad Communionem sive oblationem. Nullam ab illis exigunt Pœnitentiam seu satisfactionem. Utrique præviam. Illos sine istiusmodi pœnitentia mox admittunt ad Sacramentalem Reconciliationem, atque ita transmittunt ad Consistentes. Ex quo licet, quod spontaneos & auriculares quorundam Mortalium peccatorum confessores statim ad Sacramentalem pacem sine prævia satisfactione admittere, sit antiquissima Ecclesiarum Lex & consuetudo.

CAPUT XX.

Quæstiones circa initiam à Regibus Pacem.

41. **Q**uæstio prima est, an Romanus Pontifex habeat jus se miscendi Regum Pacificationibus? Dominus Petrus de Marca, Archiepiscopus Parisiensis, hæc de re scribit in quarto libro de concordia Sacerdotii & Imperii: Administrandi Regni sui Communionem denegavit Philippus Augustus Romano Pontifici, cum ab Joanne Anagnino Cardinale ad Pacem cum Henrico Rege Angliæ ineundam ex auctoritate Sedis Apostolicæ invitatus, legati minas, qui interdicta lato in universum Regnum, Regis contumaciam se castigaturum minabatur, hac responsione repulit, ut referunt Rogerius Hovedensis, & Matthæus Paris. Audi verba Rogerii: Quod sententiam suam non timeret, nec teneret, cum nulla æquitate niteretur. Dicebat enim, quod non pertinet ad Ecclesiam Romanam in Regnum Franciæ per sententiam vel alio modo animadvertere, si Rex Franciæ in homines suos demeritos, & Regno Rebelles, causa injurias suas & Coram dedecus ultiscendi, insurgit. Sunt verba Philippi Regis ad Joannem Cardinalem. Pergit Petrus Archiepiscopus: Cum idem Philippus anno 1203 ad Pacem sedus amplectendum cum Joanne Rege Angliæ ab Innocentio urgeretur, Odo Dux Burgundiæ & Proceregni

Regni alienum à Dignitate Regis esse rati, ut Rex Pontificis Imperio ad paciscendum de pace aut induciis cum Anglo coereret, consilio suo Philippum monuerunt; ne se ad illa obsequia dimitteret, seque totis viribus, si quid contra tentaretur, obstituros. Vestigia Decessorum suorum premens Philippus IV. Anno 1297. prudenti responsione Dignitati suæ cavuit, cum indictis à Bonifacio VIII. ad biennium induciis inter ipsum Regem, & Romanorum, Angliæque Reges, & Excommunicationis sententiis, adversum refragantes latis, non acquievit. Administrationem Regni sui, quæ à suo solius arbitrio quoad temporalia penderet, nemini concessurum, aut submissurum professus, sed jura Regni sui fortiter culturum adversus hostes, quos sententiæ Excommunicationis potius implicent, quam Regem. In iis verò quæ spiritualia contingunt, se more Decessorum suorum, ut devotum Sedis Apostolicæ, & Ecclesiarum Filium, in quantum tenetur & debet, monitionibus & Præceptis Pontificis pariturum.

42. Dominus Archi-Episcopus subjungit: *Quia plures futuri sint, qui has induciarum indictiones audaciter adscribant, non dubito. Attamen si quis More illius sæculi investigaverit, ut Regum Cause favorebit, ita prætextu satis probabili Romanos Pontifices non omninò fuisse destitutos inveniet. Etenim Romani Pontifices privatis mediis sæculorum bellis indixerunt inducias, Treguas & Pacem. Et ad ipsarum plenam observantiam per Censuras compulerunt & alias pœnas. Eandem Potestatem exercuerunt Provinciales Synodi. Et nemo ipsas unquam arguit de attentato. Proinde & publicis Regum bellis Romanus Pontifex, immò & Provinciales Synodi se immiscere possunt, ipsosque per Sancti Petri Gladium cogere ad pacem. Proinde Dominus Archi-Episcopus cœpit; & Pontificiam iurisdictionem & Regum refragationem censet probabili fundamenti, adeoque esse æquas & justas. Quæ doctrina an plenè cohæreat, permitto aliis judicandum. Et constanter adfero istam Potestatem semper fuisse Romanis Pontificibus. Hinc Eduardus I. Anglorum Rex, dum Philippum Pulchrum Francorum Regem nulla posset via ad pacem traducere, ad ipsum legavit Richardum Londinensem Episcopum, post varias conditiones hæc propositurum: Quod si nec istud Rex Francorum acceptaverit, in summum Pontificem, cujus est inter Reges & Regna pacem fovere, transferatur de consensu mutuo negotium, ut litis & discordiæ submoti materia, pax inter eos & eorum Populos refloreat; ut solebat. Ità scribit Thomas Monachus Wallingamensis, & subjungit de eisdem Regibus ac Bonifacio VIII. Pontifice: Eduardus fuit in Flandria apud Gandavum, ad quem venerunt Magister Ordinis Prædicatorum, & Minister Generalis Fratrum Minorum, qui ex parte Domini Papæ rogaverunt supplicantes, quatenus Nuntios solemnes ad Curiam Romanam, concessa eis potestate plena tractandi, ordinandi, & perficiendi omnia, quæ pacis reformationem tangerent, destinarent, & ipse Apostolicus, non tanquam iudex, sed ut bonus pacis mediator in nullis præjudiciis satageret ad pacem & tranquillitatem Regnorum, Regum amicitiam in statum pristinum reformare. Et quia hoc absque Treguis fieri non posse judicavit Dominus Papa, Christi. Lupi Opera Tom. XI.*

43. *ideo per nos Nuntios, biennales inducias quas per Cardinales imploraverat, indixit de novo sub pœna Excommunicationis & interdicti terrarum suarum. Et post quædam: Transmittunt Reges utrique solemnes Nuntios cum plena potestate ad Curiam Romanam, ut per mediationem Apostolici nos tanquam Judicis sed admicabilis Compertoris, discussis negotiis, Pax inter Reges & concordia reformetur. Quod Pontifex non sit Regiarum quæstionum iudex, est manifestum, & ab omnibus profitendum. Quod verò non solas Inducias indicere, sed etiam ad pacem possit per Censuras compellere, item est non ambigendum. Quod Gregorius IV. Imperatoris Ludovici Pii Filios ad ineundam cum Patre pacem compulerit per censuras, est omnibus notum. Istos eisdem filios ad inter se mutuo concordandum compulerunt Gallicani Episcopi. Etiam Carolus Calvus ad concordandum cum nepote & Imperatore Ludovico II. Et certè à bellis privatis ad publica ducitur legitima consequentia. Et Episcopalis auctoritas potest per censuras compellere ad cessandum à quibuslibet injuriis.*

44. *Adducta à Domino Archi-Episcopo exempla non faciunt ad rem. Audiamus Matthæum Parisiensem: Cardinalis, Clementis III. Legatus, ad Ann. 1189. constanter adferebat, quod nisi Rex Franciæ & Comes Ricardus cum Rege Anglorum ad plenum componerent, omnes terras eorumdem sub Interdicto concluderet. Cui Rex Francorum respondit: Se ipsius sententiam nullatenus formidare, cum nulla equitate fulciretur. Adidit etiam ad Ecclesiam Romanam minime pertinere, in Regem aliquem, maxime Francorum, per sententiam animadvertere, si Rex idem in homines suos demeritos, indomitos, & Regno suo rebelles, ultiscendi causa insurgere disposuerit. Adjunxit insuper, quod Cardinalis jam desiderabiles Esterlingas Regis Angliæ olfecerat, quorum odore attractus, ipsi plus æquo, Romanorum more, existit favorabilis. Unde ipsum Judicem suspectum habebat. Proinde Ludovicus Rex non de Potestate excepit, sed de causa atque persona. Causam incompetentem, personam dixit corruptam. Et reverà Regem, dum suos rebelles insequitur puniendos, Pontifex cohibere non potest. Ea prohibentio in destructionem tendit, non in ædificationem. Eadem eisdem ferè verbis scribit Rogerius Hovedensis. Cardinalis ille erat Joannes Anagninus. Philippi Pulchri Regis Acta sunt parvi ponderis. Ejus in Romanæ Ecclesiæ Dignitates violentia est omnibus abundè nota.*

45. *Quæstio secunda est, An Reges alienas captas bello Civitates aut Regiones teneantur in pacis Tractatu restituere? Respondeo teneri. Etenim Reges tenentur communi naturæ & Evangelii Regula: Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, dum restitui potest. Insigne exemplum refert Thomas Wallingamensis: Henricus Lincolnensis Episcopus, cupidus & avarus, apud prædium suum de Tyngursi Parcum fecerat, & suorum terras contiguas ipsis iunctis eidem Parco adjecerat, & sepibus & fossatis inclusevat, non sine divitis illorum increpationibus ademerat terras suas. Post mortem suam apparuit cuidam ex armigeris suis quondam, cum pharetra & arcu, & sagittis, & cornu, indutus brevi tunica, & ipsa*

viridi, & ait: *Nosti quod non sine Dei offensa & injuria pauperum clausuram istam Parcum. Datus sum igitur non sine pœna ad custodiam hujus Parci, propter vides, quo usque terræ illic inclusa pristinis possessoribus restituantur. Vade ergo ad Fratres meos Lincolnenses Canonicos, & roga eos ex parte mea, ut hæc omnia pauperibus Possessoribus redonentur, à quibus eorum injuria tuli. Canonici vero hæc audientes, & injuriam prælibatam non ignorantes, miserunt unum de Canonici ad restituendum sua singulis, & sepes exstirpandas, fossataque complananda. Plura sunt authentica istiusmodi exempla. Eadem est ratio de acquisitis per injusta arma.*

Hinc de iniura per Imperatorem Henricum VI. & Richardum Primum Anglorum Regem pace scribit Radulphus Dicitanus Decanus Londinensis Ecclesiæ, *Passiones iniuræ sunt plures inter Imperatorem & Regem ad persolvendam non spectantes pecuniam, sed ad Statum Regis intervortendum. Inter quas quidquid insertum est ab initio vitiosum, quidquid contra Leges, contra Canones, contra bonos mores indubitanter conceptum, licet ex parte Regis & suorum fidelium ad hoc observandum fuerit iurandum adactum, emissa licet patentia Scripta, licet in mundum universitatis recepta, licet à particularibus absoluta, quia tamen contra Jus elicta robur firmitatis obtinere non debent impostum, nec ullo tractu temporis convalescere.* Richardus, è Terra Sancta per Illyricum rediens, Viennæ fuerat agnitus, & captus à Duce Austriæ. Et quo se ex hæc vinculis solveret, iniquam pacem inierat cum Henrico, injuriosam Regno suo: Pacem juratam, firmatam validissimis solemnitatibus. Ipsam, quia metu extortam, Radulphus affirmat fuisse nullius ponderis. Et redit. Etenim loquitur ex Celestino III. Pontifice, qui cassarat ista omnia, & ob ipsa Austriam supposuerat Ecclesiastico Interdicto. Ex quo discimus pacificatoria Regum pacta posse cassari per Romanum Pontificem: Imò oportere, ut per ipsum confirmentur. Hinc pax quam Eduardus III. Anglorum, & Joannes Valesius Francorum Rex inierunt, habent hanc finalem clausulam: *Et supponunt se coercitioni & correctioni Domini Papæ.* Utiq; pacis violatores. Ejus instrumentum & Acta refert Thomas Walsinghamensis, & adjungit: *His ita gestis, confestim mittuntur Nuntii Summo Pontifici pro pace, & pactis mutuis confirmandis.*

Eduardus ille prætendit sibi ex matre, Philippi Pulchri Regis Filia, competere Regnum Franciæ, atque ita ipsam vastavit multis cladibus, & plures civitates invasit. Et se scripsit Gal-

liæ & Angliæ Regem. Et assumpsit utriusque Regni insignia. Et Joannem Regem cepit prælio. Afflictißima tunc erat Gallia. Nam Regni pro captivo Rege Rectores, ipsum tractarunt non ex officio, atque ita flagella flagellis addidere. Hinc afflicti Franci impetrarunt fordidissimam pacem. Grandem Regni partem cefferunt Anglis. Et cessionem confirmarunt horrendis juramentis. Et tamen pacem statim post cefferunt nullius ponderis. Joannis Filius & Successor Carolus V. mox cepit repetere suas civitates, & Carolus VII. pleraque sibi per arma reddidit. Nempè ex graviorum malorum metu pax ista procefferat, atque ita merito cenfebatur nullius ponderis. Juramenta illa fuerunt personalia, ideoque ligare nequiverunt successores. Et maturè videndum est, an sint, aut non sint iniquitatis vinculum. Hinc interim lucet, quod Reges alienas Civitates aut Provincias, injusto bello captas, sibi retinere non possint, & istiusmodi pacificationes esse vanas & marcidas. Quin imò æquum videtur, ut etiam justo bello captas, non teneant, nisi usque ad reparatas injurias, ac refusas belli impensas. Hinc constituta Regna, aliæque supræmæ Dynastiæ non sunt sine gravissimis rationibus lanianda.

Etiam pacis articuli, per quos læditur Ecclesiastica Potestas aut Libertas, sunt nullius ponderis. Istiusmodi articulum in iniura inter Francorum Regem Philippum Augustum, ac Richardum I. Anglorum Regem, edicit in litteris ad laudatum Radulphum Dicitanum Waltherus Rothomagensis Archiepiscopus, & adjungit: *Tam enormibus contra Dei Ecclesiam perspectis & auditis, illicò in omnes inventores & fautores illius execrabilis Authentici, exceptis duabus tantum Personis Regum, sententiam excommunicationis tulimus, constantè Authentico contradicentes, & pro nobis, & Ecclesia, Provinciaque nostra Univerfa appellantes.* Etiam coram Philippo Rege constantissimè locutus est pro Dei testimoniis, & nullis illius clamoribus se permisit terreri aut inflecti. Et fugit spontaneus exul è Regno. Cameracum abiit cum unico Clerico & unico Famulo. Ejus verò Episcopalem Epistolam, legendam ab omnibus Ecclesiasticæ libertatis Defensoribus, Radulphus inseruit suæ Historiæ. Hæc bene notanda sunt nostris temporibus, quæ quosdam Catholicos, quosdam Reges ac Dynastas habent Hæreticos. Serio curandum est, ut per eorum pacificationes non lædatur Christiana Religio. Istiusmodi Articulos cassare spectat ad Episcopum, præsertim Romanum.

ANTQUA
ECCLESIAE
AC
REIPUBLICAE
IN
PELAGIANAM HÆRESIM,
DECRETA,

Breviter elucidata Scholiis
Chronologicis.

LECTORI

INter Ecclesiasticæ antiquitatis monumenta vix quidquam ita involutum est atque confusum, uti Concilia Africana; Nescio quis illa nobis labyrinthum fecit, immò & chaos. A multis tentatum exitum nemo usque huc invenit. Adversum Pelagianos istic & alibi celebrata redire in suos annos & canones conati hic sumus: Definitionis enim mentem qui aliter videas? Uti sumus Compendio, quod solis discipulis monstremus obscuri itineris exordia, & majus lumen accipere malimus, quam demonstrandum tentare.

SYNODUS

CARTHAGINENSIS,

A B

AURELIO ARCHI-EPISCOPO

HABITA ADVERSUS

C E L E S T I U M.

Anno Domini quadringentesimo decimo Roma capta est à Gothis, & Romanorum plurimi fugerunt in Africam. Eadem tempeste Pelagium & Celestium, gyrovagos, felicitis culinæ sequeces, & multi erroris seminatores Monachos inde portavit Carthaginem. Effræni magis lingua blaterantem istic de originali peccato Celestium Paulinus Ecclesiæ Carthaginensis Diaconus Aurelio Episcopo suo, totius Africanæ Dioceseos Primati, detulit, obtinuitque præsentem Provinciæ Proconfularis Synodum, cujus hæc sola fragmenta exstant apud Sancti Augustini Librum de peccato originali. Habita fuit anno quadringentesimo duodecimo. Ei Augustinus, utpotè Numidiæ Provinciæ Episcopus, non adfuit: Postmodò tamen recensuit, & comprobavit.

Fuisse istic Celestium, plurimis Episcopis iudicantibus, proditum, auditum, convictum, confessum, detestatumque ab Ecclesia ex Africa profugisse, scribit in suo adversus Pelagium apologetico libro Paulus Orosius. Et hæc adversum Pelagianos est omninò prima Synodus & Censura. Nec in Carmine de Ingratis adversatur Sanctus Prosper: *Pestem subeuntem prima recidit Sedes Romana Petri*. Laudat enim Siricii & Anastasii Pontificum Decreta nupera adversus Jovinianum ac Ruffinum, in quibus, uti in Patribus filii, Pelagius & Celestius fuere prædamnati.

FRAGMENTA SYNODALIA.

Aurelius Episcopus dixit: Sequentia recitentur. Et recitatum est: *Quod peccatum Adæ ipsi soli obfuerit, & non generi humano*. Et cum recitatum esset, Celestius dixit: *Dixi de traduce peccati me dubium esse; ita tamen ut cui donavit Deus gratiam peritiam consentiam, quia diversa ab eis au-*

divi, qui utique in Ecclesia Catholica constituti sunt Presbyteri.

Paulinus Diaconus dixit: *Dic nobis nomina ipsorum*. Celestius dixit: *Sanctus Presbyter Rufinus, Romæ qui mansit cum Sancto Pammachio. Ego audiui illum dicentem, quia traduce peccati non sit.*

Paulinus Diaconus dixit: *Est aliquis alius?* Celestius dixit: *Audiui & plures dicere*. Paulinus Diaconus dixit: *Dic nomina ipsorum*. Celestius dixit: *Non tibi sufficit unus Sacerdos? Et post aliqua alio loco Aurelius Episcopus dixit: Reliqua libelli legantur. Et recitatum est: Quod infantes, qui nascuntur, in eo statu sint, in quo fuit Adam ante transgressionem. Usque in finem libelli minoris superius inferti.*

Aurelius Episcopus dixit: *Docuisti, Celesti, aliquando, ut dixit Diaconus Paulinus, quod infantes, qui nascuntur, in eo statu sint, in quo fuit Adam ante transgressionem? Paulinus Diaconus dixit: Tu nega hoc te docuisse. Unum est ex duobus, aut neget se docuisse, aut jam damnet istud.*

Celestius dixit: *Jam dixi, exponat quomodo dixit, Ante transgressionem*. Paulinus Diaconus dixit: *Negas te illa docuisse? Aurelius Episcopus dixit: Rogo, quid collegerim ego ex hujusmodi objectione. Dico, Adam constitutus in paradiso, quod antè dicatur inexterminalis factus, postea per transgressionem præcepti factus sit corruptibilis. Hoc dicis frater Pauline? Paulinus Diaconus dixit: Hoc, Domine. Aurelius Episcopus dixit: Status certè infantium hodie baptizandorum, utrùm talis sit, qualis fuit ante transgressionem Adæ, an certè de eadem origine peccati, de qua nascitur, transgressionis culpam trahat? Hoc vult Paulinus Diaconus audire. Paulinus Diaconus dixit: *Utrùm docuit hoc, an non, neget. Celestius dixit: Jam de traduce peccati dixi: quia intra Catholicam constitutos plures audiui destrucere, neq non & alios astruere, licet**

questionis res sit ista, non heresis. Infantes semper dixi egere baptismo, ac debere baptizari. Quid querit aliud? Infantes autem debere baptizari in remissionem peccatorum secundum regulam universalis Ecclesiae, & secundum Evangelii sententiam confirmatur: quia Dominus statuit regnum caelorum non nisi baptizatis posse conferri; quod quia vires natura non habent, conferri necesse est per gratiae libertatem.

Etiā cum aliis hunc articulum, Homo potest sine peccato esse, si velit, & facile omnia Dei mandata servare, ab hac Synodo fuisse damnatum testantur Oratio Apologia, & sexta Actio Synodi Diospolitanae.

SYNODUS DIOSPOLITANA.

EX Africa pulsi, & in occidentali undique à Barbaris periclitante Imperio delicias suas nancisci mercentes, Pelagius & Celestius abiere versus Orientem. Hic in Rhodum & Siciliam, ille in Syriam: & ubique virus suum constanter vomuerunt. Heros Arelatenfis, & Lazarus Aqueus Episcopus æmula factione pulsi è Galliis, sese tunc ad sancta Hierosolymæ loca contulerant solatii gratia, atque ita noti sibi Pelagii nugae detulerunt ad Eulogium Episcopum Caesareensem, primæ Palæstinæ Metropolitam: Quod ipsum è Sicilia de Celestio apud Sanctum Augustinum per literas fecit nescio quis Hilarius. Sanctus ac eruditus fuit Eulogius, ideoque quatuordecim è tribus Palæstinis Episcoporum Synodum convocavit in Civitatem Lidensem, natalibus Jonæ Prophetæ, Apostoli Petri miraculis, Sancti Georgii martyrio, Sede Episcopali, ac Justiniani Augusti ædificiis postea claram: Ea est Palæstinæ Dióspolis.

Etiā hic se damnandum & fugandum videns Pelagius, non ad dolosas, cunctis semper hereticis familiares, mentis restrictiones, sed conversus est ad hanc Priscilliani regulam: *Jura, per jura secretum prodere noli.* Omnes & singulos errores suos subjecit anathemati, unquam à se traditos pernegavit, atque ita à circumscriptis Episcopis fuit absolutus, & judicatus orthodoxus. Nempe ejus accusatores Heros & Lazarus, quod alter lecto decumberet, adesse nequierant, & latini sermonis ignara Synodus versutum Scotum audierat per interpretem: Sic fuit circumventa. Hinc ipsam, præsens, & impostorem optime noscens Sanctus Hieronymus titulavit *Miserabilem*, & ab ejus defensoribus caninam facundiam est expertus. Et ejus sanè auctoritatem, & suam ex ipsa integritatem ubique ebuccinavit Pelagius, ac multos fefellit. Quod ipsam etiam Romanam Ecclesiam fallere, sed frustra tentavit, adfirmat in Libro de peccato originali Sanctus Augustinus. Notat illa hominem, ideoque & istam Synodum non probavit. Eam tamen quoad Fidei judicium probavit, insigni illustravit Commentario, & plurimis in locis laudavit Sanctus Augustinus, cujus judicium admiserunt omnis Africa, in Libro contra Collatorem Sanctus Prosper, Facundus Hermianensis Episcopus, in Bibliotheca Photius, & omnis tandem Ecclesia. *Ulos Palæstinos Episcopos*, inquit laudatus Facun-

das, hereticos non credit Ecclesia, quia de hereticis bene senserunt, sed potius pro merito fidei suae Catholicos judicat & honorat, quoniam non debet crimini deputari simplicium non intellecta versuta malignorum. Nam & similem à Marcello Ancyræ Episcopo dolum atque injuriam passa fuit magna Synodus Sardicensis.

Acta fuit hæc Synodus mense Decembri, anno Domini quadringentesimo decimo quarto. Ejus Acta videntur fuisse ampla: Integram Actionem producit in Libro de peccato originali Sanctus Augustinus, reliquarum compendia in variis locis, præsertim in Libro de Gestis Palæstinis. Ex hoc ipsa tibi damus.

ACTA SYNODALIA.

A. S. Augustino ducta in compendium.

ACTIO PRIMA.

Recitata sunt objecta Pelagio. Illud est primum: Quod in Libro suo quodam scribit, non posse esse sine peccato, nisi qui Legis scientiam habuerit. Quo recitato, Synodus dixit: Tu hoc edidisti, Pelagi? At ille respondit: Ego quidem dixi, sed non sicut illi intelligunt. Non dixi non posse peccare qui scientiam Legis habuerit, sed adjuvari per Legis scientiam ad non peccandum, sicut scriptum est: *Legem in adjutorium dedit illis.* Hoc audito, Synodus dixit: Non sunt aliena ab Ecclesia, quæ dicta sunt à Pelagio.

ACTIO SECUNDA.

Adjecit Episcopalis Synodus, & ait: Legatur aliud Capitulum. Et lectum est in eodem libro suo posuisse Pelagium, omnes voluntate propria regi. Quo lecto, Pelagius respondit: Et hoc dixi propter liberum arbitrium, cui Deus adiutor est eligenti bona, homo verò peccans ipse in culpa est, quasi liberi arbitrii. Quo audito, Episcopi dixerunt: Neque hoc alienum est ab Ecclesiastica doctrina.

ACTIO TERTIA.

Objectum est & illud Pelagio, tamquam in suo Libro scripserit malum nec in cogitationem venire. Respondit autem: Hoc non ita posuimus, sed diximus debere studere Christianum, ne male cogitet. Quod, sicut decuit, Episcopi approbarunt.

ACTIO QUARTA.

Recitatum est & aliud, quod in suo Libello scripsit: Regnum caelorum etiam in veteri Testamento promissum. Ad quod Pelagius: Hoc & per Scripturas probari possibile est; Heretici autem in injuriam veteris Testamenti id negant. Ego verò Scripturarum auctoritatem secutus, dixi quoniam in Propheta Daniele scriptum est: *Et accipient Sancti Regnum Altissimi.* Quæ ejus accepta responsione, Synodus dixit: Neque hoc alienum est à Fide Ecclesiastica.

ACTIO

ACTIO QUINTA.

Post hæc objectum est, quod Pelagius in eodem Libro suo posse hominem, si velit, esse sine peccato posuerit. Et quod scribens ad Viduam adulatoriè dixerit: *Inveniat apud te pietas, quæ nusquam invenit, locum; inveniat, ubique peregrinans; te sedem Justitia; Veritas, quam jam nemo cognoscit, domestica tibi & amica fiat; & Lex Dei, quæ ab omnibus prope hominibus contemnitur, à te sola honoretur.* Et iterum ad ipsam: *O te felicem & beatam, si Justitia, quæ in celo tantum esse credenda est, apud te solum invenitur in terris.* Et in alio ad ipsam Libro, post orationem Domini & Salvatoris nostri, docens quemadmodum debeant Sancti orare, ait: *Ille ad Deum dignè elevat manus, ille orationem debita conscientia effundit, qui potest dicere; Tu nosti, quam sancta & innocentes, & munda sint ab omni malitia, & iniquitate, & raptu, quas ad te extendo manus; quemadmodum justa & munda labia, & ab omni mendacio libera, quibus offero tibi deprecationem, ut mihi miserearis.* Ad hoc autem Pelagius respondens ait: Posse quidem hominem sine peccato esse, & Dei mandata custodire si velit, diximus. Hanc enim possibilitatem Deus illi dedit. Non autem diximus, quod invenitur aliquis ab infantia usque ad senectam, qui nunquam peccaverit, sed quoniam à peccatis conversus, proprio labore & Dei gratia possit esse sine peccato, nec per hoc tamen in posterum inconvertibilis. Reliqua verò, quæ subjecerunt neque in libris nostris sunt, neque talia unquam diximus. His auditis, Synodus dixit: Quoniam negas te talia scripsisse, anathematiza illos qui sic tenent. Pelagius respondit: Anathematizo quasi stultos, non quasi hereticos, siquidem non est dogma. Deinde judicaverunt Episcopi dicentes: Nunc quoniam anathematizavit Pelagius insertum stultiloquium, rectè respondens hominem cum adjutorio Dei & gratia posse esse sine peccato, respondeat & ad alia capitula.

ACTIO SEXTA.

Hic sequuntur objecta Pelagio, quæ in doctrina Celestii discipuli ejus referuntur inventa. Adam mortalem factum, qui sine peccaret, sive non peccaret, moriturus esset, quoniam peccatum Adæ ipsum solum læserit, & non genus humanum. Quoniam Lex sic mittit ad regnum, quemadmodum Evangelium. Ante adventum Christi fuerunt homines sine peccato. Quoniam infantes nuper nati in illo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem. Quoniam neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per Resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat. Hæc ita objecta sunt, ut etiam apud Carthaginem ab Aurelio & aliis Episcopis dicerentur audita atque damnata. Deinde objecta sunt & alia quædam, commemoratione beati Augustini interposita, quæ illi de Sicilia missa fuerant, cum ibi Fratres Catho-

lici hujusmodi questionibus turbarentur. Ista sunt autem: Posse hominem sine peccato, si velit, esse. Infantes, etsi non baptizentur, habere vitam æternam. Divites baptizatos, nisi omnibus abrenuntiant, si quid boni nisi fuerint facere, non reputari illis, neque regnum Dei posse illos habere.

Ad hæc sibi objecta Pelagius ita respondit: Posse quidem hominem sine peccato esse, dictum est superius. De eo autem quod fuerunt ante adventum Domini homines sine peccato, dicimus & nos, quoniam ante adventum Christi vixerunt quidam sanctè & justè, secundum Scripturarum sanctarum traditionem. Reliqua verò à me dicta non sunt, pro quibus ego satisfacere non debeo, sed tamen ad satisfactionem sanctæ Synodi, anathematizo illos, qui sic tenent, aut aliquando tenuerunt. Post hanc ejus responsionem Synodus dixit: Ad hæc dicta capitula sufficienter & rectè satisfacit præsens Pelagius, anathematizans ea, quæ non erant ejus.

Actio hæc extat integra in Libro de peccato originali.

Synodus dixit: Nunc quoniam anathematizavit Pelagius insertum stultiloquium, rectè respondens hominem cum adjutorio Dei & gratia posse esse anamatteton, id est, sine peccato, respondeat & ad alia Capitula. Aliud Capitulum in doctrina Celestii, discipuli Pelagii, ex eis quæ Carthagine à sancto Aurelio Carthaginensi Episcopo cum aliis Episcopis audita sunt, & commemorata: Adam mortalem factum, qui sine peccaret, sive non peccaret, moriturus esset.

Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læserit, & non genus humanum.

Quoniam Lex sic mittit ad regnum, quemadmodum & Evangelium.

Quoniam ante adventum Christi fuerunt homines sine peccato.

Quod infantes nuper nati in eo statu sint, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quoniam neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus humanum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus humanum resurget.

Quoniam sanctus Episcopus Augustinus adversum discipulos ejus in Sicilia respondit Hilario ad subjecta capitula scribens Librum, in quo ista continentur: Posse hominem sine peccato esse, si velit.

Infantes, etsi non baptizentur, habere vitam æternam.

Divites baptizatos, nisi omnibus abrenuntiant, si quid boni nisi fuerint facere, non reputari illis, neque regnum Dei posse illos habere.

Pelagius dixit: De posse quidem hominem sine peccato esse, dictum est superius. De eo autem, quod fuerint homines ante adventum Domini sine peccato, dicimus & nos, quoniam ante adventum Christi vixerunt quidam sanctè & justè, secundum Scripturarum sanctarum traditionem. Reliqua verò & secundum ipsorum, Herosique & Lazari, testimonium, quia ista non sunt pro quibus ego satisfacere debeam, sed tamen

tamen ad satisfactionem sanctæ Synodi anathematizo eos, qui sic tenent, aut aliquando tenuerunt.

ACTIO SEPTIMA.

Objectum est Pelagio, quod diceret Ecclesiam hic esse sine macula & ruga. Sed ad hoc objectum vigilantibus circumspicione respondit: Dictum est à nobis scilicet ita, quoniam lavacro ab omni macula & ruga purgatur Ecclesia, quam velit Dominus ita permanere. Ad quod Synodus dixit: Hoc & nobis placet.

ACTIO OCTAVA.

Deinde objecta sunt de Libro Celestii, quid in unoquoque capitulo contineat, magis secundum sensum, quam secundum verba, quæ quidem ille latius exequitur, sed tunc subjicere omnia illi, qui Libellum adversus Pelagium dederant, se non potuisse dixerunt. Ergo in primo capitulo Libri Celestii hoc scriptum esse posuerunt. Quoniam plus facimus, quam in Lege & Evangelio iustum est. Ad quod Pelagius respondit: Hoc quasi nostrum posuerunt, dictum est verò à nobis secundum Apostolum de Virginitate, de qua Paulus dicit, *Præceptum Domini non habeo*. Synodus dixit: Hoc & Ecclesia recipit.

ACTIO NONA.

Hinc jam objiciuntur Pelagio alia Celestii capitula capitalia, & sine dubitatione damnanda, quæ nisi anathematizasset, cum his sine dubio damnaretur. In tertio capitulo scripsisse Celestium, gratiam Dei & adjutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege ac doctrina. Et iterum, Dei gratiam secundum merita nostra dari, quia si peccatoribus illam det, videtur esse iniquus. Et his verbis intulisse, propterea & ipsa gratia in mea voluntate est posita, sive ut dignus fierem, sive indignus. Si enim per gratiam omnia facimus, quando vincimur à tentatione, non nos vincimur, sed Dei gratia, quæ voluit nos adjuvare omnimodò, & non potuit. Et iterum ait: Si gratia Dei est, quando vincimus peccata, ergo ipse est in culpa, quando à peccato vincimur, quia omnino nos custodire aut non potuit, aut noluit. Ad ista Pelagius respondit: Hæc utrum Celestii sint, ipsi viderint qui dicunt ea Celestii esse; ego verò nunquam sic tenui, sed anathematizo qui sic tenent. Synodus dixit: Recipit sancta Synodus, ita verba reprobata condemnantem.

De quinto Capitulo libri Celestii fuit objectum, Quod affirmet unumquemque hominem omnes virtutes posse habere & gratias, & auferat diversitatem gratiarum, quam Apostolus docet.

Pelagius respondit: Dictum est à nobis, sed malignè & imperitè reprehenderunt. Non enim auferimus gratiarum diversitatem, sed dicimus donare Deum ei, qui fuerit dignus accipere

omnes gratias, sicut Apostolo Paulo donavit: Ad hoc Synodus dixit: consequenter; & Ecclesiastico sensu & ipse sensisti de dono gratiarum, quæ in sancto Apostolo continentur.

Quibusdam autem Episcopis non fuscipientibus, & susurrantibus quod sine gratia Dei diceret hoc posse fieri, id est, quod superius dixerat, esse posse hominem sine peccato, dixit Pelagius: Et ego sic credo. Anathema sit, qui dicit absque adjutorio Dei posse hominem ad profectum omnium venire virtutum.

ACTIO DECIMA.

In sexto capitulo Celestii libri positum objectum est, filios Dei non posse vocari, nisi omnimodò absque peccato fuerint effecti. Unde secundum ipsum dictum est neque Apostolum Paulum esse filium Dei, qui dixit: *Non quod jam acceperim, aut jam perfectus sim*.

In septimo, oblivionem & ignorantiam non subjacere peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem. Cum David dicat: *Delicta juventutis mea ne memineris, & ignorantias*. Et cum in Lege sacrificia pro ignorantia, sicut pro peccato offerantur.

Et in decimo Capitulo, non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio, quoniam in propria voluntate habet unusquisque aut facere aliquid, aut non facere.

In duodecimo Capitulo. Victoriæ nostram non ex Dei esse adjutorio, sed ex libero arbitrio, quod inferre dictus est his verbis: Nostra est victoria, quoniam propria voluntate arma suscepimus; sicut è contrario nostrum est quando vincimur, quoniam armari propria voluntate contempimus.

Et de Apostolo Petro posuit testimonium, Divinæ nos esse confortes naturæ. Et syllogismum facere dicitur: Quoniam si anima non potest esse sine peccato, ergo & Deus subjacet peccato, cujus pars, hoc est, anima peccato obnoxia est.

In tertio-decimo Capitulo dicit, Quoniam penitentibus venia non datur secundum gratiam & misericordiam Dei, sed secundum merita & laborem eorum, qui per penitentiam digni fuerint misericordia.

His recitatis, Synodus dixit: Quid ad hæc, quæ lecta sunt, capitula dicit præseus Pelagius Monachus? Hoc enim reprobata sancta Synodus, sancta Dei Ecclesia.

Pelagius respondit: Iterum dico, quia hoc est secundum ipsorum testimonium. Non sunt mea, pro quibus satisfactionem non debeo. Quæ verò mea esse confessus sum, hæc recta esse affirmo; quæ autem dixi non esse mea, secundum judicium sanctæ Ecclesiæ reprobato, Anathema dicens omni contravenienti, & contradicenti sanctæ Catholicæ Ecclesiæ doctrinis. Ego enim in unius substantiæ Trinitatem credo, & omnia secundum doctrinam sanctæ Catholicæ Ecclesiæ. Si quis verò aliena ab hac sapit, Anathema sit.

Synodus dixit: Nunc quoniam satisfactum est nobis

nobis prosecutionibus præsentis Pelagii Monachi, qui quidem piis doctrinis consensit, contraria verò Ecclesiæ fidei reprobata & anathematizata, communionis Ecclesiæ eum esse Catholicæ confitemur.

Articulorum ab hac Synodo damnatorum recapitulatio.

In hoc tota hæresis ista consistit.

Exceptis ergo illis, quæ in adulatione nescio cujus viduæ in libris ejus posuisse dictus est, quæ ille neque in libris suis esse, neque talia unquam se dixisse respondit, & eos qui talia saperent, non tanquam hæreticos, sed tanquam stultos anathematizavit; hæc sunt quibus hæresim illius quotidie pullulare, imò jam sylvescere dolebamus. Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset.

Quod peccatum Adæ ipsum solum læserit, & non genus humanum.

Quod lex sic mittat ad regnum, quemadmodum & Evangelium.

Quod infantes nuper nati in illo statu sint, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quod neque per mortem, vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per Resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat.

Quod Infantes, etsi non baptizentur, habent vitam æternam.

Quod divites baptizati, nisi omnibus abrenuntient, si quid boni nisi fuerint facere, non eis reputetur, neque regnum Dei possint habere.

Quod gratia Dei & adjutorium non ad singulos actus detur, sed in libero arbitrio sit, & in lege atque doctrina.

Quod Dei gratia secundum merita nostra detur, & propterea & ipsa gratia in hominis sit posita voluntate, sive dignus fiat, sive indignus.

Quod filii Dei non possunt vocari, nisi omnino absque peccato fuerint effecti.

Quod oblivio, & ignorantia non subjacent peccato, quoniam non eveniant secundum voluntatem, sed secundum necessitatem.

Quod non sit liberum arbitrium, si indigeat auxilio Dei, quoniam propriam voluntatem habeat unusquisque aut facere aliquid, aut non facere.

Quod victoria nostra ex Dei non sit adjutorio.

Quod ex illo, quod ait Petrus, Divinæ nos esse confortes naturæ, consequens sit, ut ita possit esse anima sine peccato, quemadmodum Deus.

Hoc in undecimo capitulo Libri, non quidem habentis auctoris sui titulum, sed qui perhibetur esse Celestii, his verbis positum ipse legi.

Quomodo quisquam, inquit, illius rei confortium suscepit, à cujus statu & virtute esse extraneus definitur? Ideò Fratres, qui hæc objecerunt, sic eum intellexerunt, tanquam ejusdem naturæ animam & Deum, & partem Dei dixerit animam. Sic enim acceperunt, Quod

Christi. Lupi Opera Tom. XL

ejusdem status atque virtutis eam esse cum Deo senserit.

In extremo autem objectorum positum est, Quod penitentibus venia non detur secundum gratiam & misericordiam Dei, sed secundum meritum & laborem eorum, qui per penitentiam digni fuerint misericordia.

DIOSPOLITANÆ SYNODI COMPENDIUM,

Quod ex Cresconii Cardinalis Collectione publicavit Casar Cardinalis Baronius.

Incipiant capitula excepta ex gestis habitis contra Pelagium hæreticum, & alia de libellis ejus, quæ in Palæstina Synodo sibi objecta damnare compulsus est.

Quod ad Hierusalem volentem colligere filios suos Dominus clamavit, hoc nos clamamus adversus eos, qui volentes filios Ecclesiæ colligi nolunt; nec saltem post judicium, quod de ipso Pelagio factum est, collegerunt: De quo damnatus exiisset, nisi objecta contra Dei gratiam dicta, quæ observare non potuit, ipse damnasset. Præter illa enim, quæ quoquo modo potuit, ausus est qualicumque ratione defendere, objecta sunt quædam, quæ nisi remota omni tergiversatione anathematizaret, ipsa anathema esset factus.

Primo, objectum est, quod diceret Adam mortalem factum; qui sive peccasset, sive non, mortuus esset.

Secundo, quod peccatum ipsius ipsum solum læserit, & non genus humanum.

Tertio, & quod infantes nuper nati in illo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quarto, & quod per mortem vel prævaricationem Adæ, non omne genus humanum moriatur, & quod per resurrectionem Christi non omne genus humanum resurgat.

Quinto, infantes, etiam si non baptizentur, vitam æternam habere possunt.

Sexto, & divites baptizatos, nisi omnibus abrenuntient, si quid boni nisi fuerint facere, non reputari illis, nec eos habere posse regnum Dei.

Septimo, & gratiam Dei atque adjutorium non ad singulos actus donari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina.

Octavo, & gratiam Dei secundum merita nostra dari.

Nono, & filios Dei non posse vocari, nisi omni modo absque omni peccato fuerint effecti.

Decimo, & non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio: Quoniam in propria voluntate habet unusquisque facere aliquid, vel non facere.

Undecimo, & victoriam nostram non esse ex Dei adjutorio, sed ex libero arbitrio.

Duodecimo, & quod penitentibus venia non detur secundum gratiam & misericordiam Dei; sed secundum merita & laborem eorum, qui per penitentiam digni fuerint misericordia.

Hæc omnia Pelagius sic anathematizavit (quod satis græta ipsa testantur) ut nihil ad ea quoquo modo defendenda disputationis attulerit. Unde fit consequens, ut quisquis sequitur Episcopalis auctoritatem iudicii, & ex ipsius Pelagii confessione tenere debeat, quæ tenuit Catholica Ecclesia.

Sequitur Catholica Pelagii confessio post recensita ex libello Adversariorum capita in eum objecta, quæ omnia confutavit.

Primò, quod Adam, nisi peccasset, non fuisset moriturus.

Secundò, quod peccatum ejus non ipsum solum læserit, sed & genus humanum.

Tertiò, quod infantes nuper nati, non sint in illo statu, in quo fuit Adam ante prævaricationem.

Quartò, quod ad ipsos etiam pertineat, quod breviter ait Apostolus: *Per unum hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum, & sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.*

Quinto, quod infantes non baptizati non scilicet regnum cælorum, verum etiam vitam æternam habere non possint.

Sexto, ut confiteatur divites baptizatos, etiam si divitiis suis non careant, & sint tales, quales præcipit Timotheum describit Apostolus, dicens: *Præcipite divitibus hujus mundi non sublimè sapere, neque sperare in incerto divitiarum suarum, sed in Deo vivo, qui præstat nobis omnia abundantè ad fruendum. Divites sint in operibus bonis, facile tribuant, communicent, thesaurizent sibi fundamentam bonum in futurum, ut apprehendant vitam æternam.* Non eos regno Dei posse privati.

Septimo, ut fateatur gratiam Dei & adjutorium etiam ad singulos actus dari, eamque non dari secundum merita nostra.

Octavo, ut revera sit gratia, id est, gratis data per ejus misericordiam, qui dixit: *Miserere cuius miserus ero, & misericordiam præstabo, cui miserus fuero.*

Nono, ut fateatur filios Dei vocari posse illos, qui quotidie dicunt: *Dimitte nobis debita nostra.* Quod utriusque non veraciter dicere, si essent omnino absque peccato.

Decimo, ut fateatur esse liberum arbitrium, etiam si divino indigeat adjutorio.

Undecimo, ut fateatur, quando contra tentationes, concupiscentiaque illicitas dimicamus, non ex propria voluntate, sed ex adjutorio Dei provenire victoriam. Non enim aliter verum est, quod Apostolus ait: *Non volentis, non currentis, sed miserentis est Dei.*

Duodecimo, ut fateatur secundum gratiam & misericordiam Dei veniam pœnitentibus dari, non secundum merita eorum, quemadmodum etiam ipsam pœnitentiam donum Dei dixit Apostolus, ubi ait: *Ne forte det illis Deus pœnitentiam.* Hæc omnia sine ullis fateatur ambagibus.

Si quis contra auctoritatem Catholicam, & ipsius Pelagii expressa Ecclesiasticis gestis ver-

ba consentit, atque in illa, quæ his sunt contraria, veraciter credit, anathema esse credendus est, nisi quæ illis contraria sunt, fido corde teneantur, & aperta confessione promantur.

SECUNDA

SYNODUS

CARTHAGINENSIS.

Hujus Synodi occasionem exponit ejus ad Innocentium Pontificem Relatio: *Cum ex more ad Carthaginensem Ecclesiam solemniter veniremus, atque ex diversis causis congregata ex nobis Synodus haberetur, Presbyter noster Orosius nobis litteras sanctorum Fratrum & Consacerdotum nostrorum dedit Herotis & Lazari. His ergo lectis, Pelagium & Celestium Auctores prorsus nefarii & ab omnibus anathematizandi erroris advertimus. Paulus Orosius, Presbyter Hispanus, pro variarum circa Priscilliani & Origenis dogma questionum enodatione à suis Episcopis Legatus ad Sanctum Augustinum, ab hocce ad Sanctum Hieronymum, utpotè Origenianæ fabulæ callentissimum, fuit transmissus in Palestinam, atque ita omnes Pelagii in Diospolitana Synodo strophas viderat testis oculatus. Ei per Africam ad suos redituro Acta ista Synodalia, & suas de ipsis ad Aurelium Carthaginensem Episcopum & Sanctum Augustinum literas dedere Herotes & Lazarus, Pelagii accusatores, & adversus miserandam hanc tragediam postularunt medicinam. Norant Pelagium utriusque notum, & ejus congeronem Celestium à paucis istis annis synodaliter damnatum. Et quidem Aurelium Provincie suæ Synodo ex more præsentem reperit Orosius, atque ita temporis opportunitas ipsum insigniter adjuvit.*

Pergit synodalis Epistola: *Undè factum est, ut recensendum peteremus quid ante ferè quinquentium super Celestii nomine hic apud Ecclesiam Carthaginensem fuerit agitatum.* Ea est superius adducta Synodus, in qua Celestium Paulinus Diaconus accusavit & convicit. Papale ad hæc litteras responsum habet ad latus: *Quinto Calendas.* Et ad Milevitana, eodem tempore celebrata, Synodi litteras Responsum: *Datum sexto Calendas Februarias, Honorio & Constantio, viris clarissimis, Consulibus.* Hic est Domini annus quadringentesimus decimus-septimus, adeoque hæc Synodus facta est anni quadringentesimi decimi-sexti mense Septembri aut Octobri; Hoc enim tempus Provinciarum Synodis præfixit Synodus Nicæna. Habuit sexaginta octo Episcopos, ejusque Acta latent, aut perierunt. Inter sancti tamen Augustini Epistolas superest ejus ad Innocentium Pontificem Relatio, ex qua damus compendium Actorum.

Primò, Pelagium & Celestium tamquam novæ hæreseos Auctores, eorumque omnes Diospoli damnatos articulos Synodus anathematizat, rogatque iudicium hoc confirmari.

Deindè, stabilitur victrix & liberatrix Jesu Christi gratia, qua & ipsum nostræ voluntatis arbitrium

bitrium verè sit liberum, dum à carnalium concupiscentiarum dominatione liberatur.

Tertiò, damnatur hic articulus: *Gratia Dei in eo deputanda est, quod talem hominis creaturam, quæ & naturalem & positivam legem possit per propriam voluntatem adimplere.*

Quartò, damnatur & hic: *Humana natura ad vincenda peccata, & Dei mandata facienda potest sibi sufficere.*

Quintò, damnatur & hic: *Lex, quia illam Deus dedit hominibus in adjutorium, spectat ad Christi gratiam.*

Sextò, ad bene operandum definitur necessaria esse illa gratia, quæ dat nobis victoriam per Jesum Christum, & sine qua nihil possit vel cogitari.

Septimò, ex Pelagii adsertionibus adfirmatur sequi, quod orare non debeamus ne intremus in tentationem; Docet enim ille negari liberum arbitrium, si hoc à Deo poscitur, quod in nostra est potestate.

Octavò, damnatur hic articulus: *Virtute corroborari, si volumus, possumus ex possibilitate nature, quam nunc non accipimus, sed cum crearemur accepimus.*

Nonò, definitur quod Pelagii adsertiones contradicant solemnibus Ecclesie orationibus & Sacerdotum benedictionibus, quibus Deo Opt. Max. supplicant, ut ipsorum populi rectè & piè vivant.

Decimò, damnatur error, quo Pelagius & Celestius ajunt in parvulis nihil esse vitiatum, nihil teneri sub diaboli potestate captivum, nullum esse originale peccatum, adeoque illos licet non baptizentur, futuros in vita æterna.

Undecimò, notatur vel contradictio vel dolus Celestii, utpotè qui nuper in prima Carthaginensi Synodo confessus fuerit per Baptisma fieri redemptionem etiam parvulorum.

Duodecimò, adseruntur errores hi acriter ferpere, & à multis Pelagii & Celestii discipulis pertinaciter prædicari.

Decimo-tertiò, non solius Celestii, sed & Pelagii conversio vocatur in dubium: Utpotè qui sua cuncta & Dicta & Scripta inficiantur esse sua, ideoque de mendacio sint palàm suspecti.

Decimo-quartò, eodem ex fundamento Diospolitana etiam Synodi iudicium vocatur in dubium: De obreptione, & circumscriptio est suspectum. Rogatur Pontifex, ut ipsum discutiatur, ac Pelagii absolutionem confirmet aut exsufflet.

INNOCENTII PRIMI
PONTIFICIS.

De hac Synodo iudicium.

Omnis circa fidem quæstio semper fuit de majoribus Ecclesie causis, ejusque decisio adeò privatè spectavit ad Sedem Apostolicam, ut nec ulla Patriarchalis Synodus sine facta ad ipsam relatione poterit definire. Hinc & præfens Synodus non solum per litteras, sed & per Legatum Julium Episcopum retulit. Ejus omnibus

Acta probavit Innocentius Pontifex, ita inchoans: *Quid de his rectum mentibus existimemus, qui sibi se putant debere quod boni sunt, nec illum considerant, cujus quotidie gratiam consequuntur?* Dogma istud barbarum ac totius religionis ignarum, ac ejus adsertores ait ab omni Divina Gratia vacuos esse ac extorres. Gratiam adfirmat esse non naturam, aut ullam ejus possibilitatem seu vires, immò nec remissionem peccatorum, aut justitiam habitualementem, sed quotidianum ad singulos actus necessarium adjutorium, & concludit: *Necesse est, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.*

Pelagio & Celestio inflictam excommunicationem etiam confirmat, & de ipsis, si forsitan ex animo pœnitere contigerit, subjungit: *Veris se sanandos Conciliis tribuant atque submittant. Quod si fecerint, erit in potestate Pontificum istis aliquatenus subvenire, & talibus aliquam curam præstare vulneribus, quam solet lapsis, cum respuevint, Ecclesia non negare.* Diospolitana, quæ adeò miserè se passa esset deludi, Synodum, ideoque etiam Pelagii atque Celestii innocentiam & absolutionem pro non veris habet, ipsos tamen, si ex animo contigerit corrigi, per quamvis Synodum indulget in Laicam communionem reparari. Hæresiarum Reconciliatio semper fuit reservata Apostolicæ Sedi, atque ita istud Indultum fuit gratia magna. Etiam in suo ad quinque Episcoporum Conventum Rescripto Diospolitana Synodum, non veram, sed à Pelagio fictam atque suppositam, aut sanè miserabiliter circumscriptam existimavit.

SYNODUS MILEVITANA.

SUam Diospolitana victoriam abuccinavit ubique Pelagius. Etenim ad amicum, à quo antea de cavenda hæresi & non turbanda Ecclesia admonitus, nescio quem Presbyterum de suis capitalibus erroribus ita scripsit: *Quatuordecim Episcoporum sententia definitio nostra comprobata est. Quæ sententia contradictionis os confusione perfudit, & omnem in malum conspirantium societatem ab invicem separavit.* Etiam Synodali, & quidem insigniter viciatorum Actorum Compendium composuit, per affectas dispersit quaquaversum, atque ita multos firmavit in errore, immò & in ipsum induxit. Etiam Sancti Augustini ad se amicas litteras produxerat in ipsa Synodo, clamans vel ejus solam communionem esse firmum suæ rectæ fidei argumentum. Pelagii enim ingenium, eruditionem, ac probabiles in vita monastica mores frequenter Augustinus laudarat. Quæ omnia cum Herotis, & Lazari literis etiam Sancto Augustino exposuit Paulus Orosius, atque ita Sylvanum Summensem Episcopum, Numidie Primatem, induxit ad hanc Provincie suæ Synodum, scribentem ad Innocentium Pontificem: *Hæc ad Sanctitatem quam de Numidie Concilio Scripta direximus; imitantes Carthaginensis Provincia Coepiscopos nostros, quos ad Sedem Apostolicam de hac causa scripsisse comperimus.* Facta ergo fuit statim post Synodum Carthaginensem. Habuit Episcopos

sexaginta & unum. Acta latent, aut perierunt. Inter Sancti Augustini Epistolae superest ejus ad Pontificem Relatio, cujus ecce compendium.

Primò, queritur grassari novam hæresim, quæ nobis radat duas Dominicæ Orationis petitiones: *Dimitte nobis debita nostra; Ne nos inducas in tentationem*. Docet enim hominem per liberum sine Dei gratia arbitrium pertingere posse ad tantam justitiæ perfectionem, ut sit absque omni penitentiæ peccato. Etiam superandis tentationibus docet ipsam non esse necessariam.

Præterea, negat parvulis inesse originale peccatum, ideoque ipsos, licet sine Christi Baptismo discedant, futuros in vita æterna.

Secundò, erroris hujus Auctores Relatio dicit esse Pelagium & Celestium: Et hunc, à paucis anpis damnatum Carthagine, jam Presbyterum degere in Asia; illum hæere Hierosolymis, fallere istic quosdam, & à multis, sancto præsertim Hieronymo, impugnari.

Tertiò, nec Pelagium nec Celestium damnat, nec ullam Diospolitanae Synodi memoriam facit, sed illos per ipsum Pontificem rogat corripere & moneri, credens Apostolicæ auctoritati planè cessuros.

Quartò, rogat damnari saltem jam dictos errores, ut sic, licet non ipsi auctores, saltem ab ipsis circumscripti Fideles revocentur.

Exponitur Pontificis Responsum.

Hujus, uti & Carthaginensis, Synodi Relationem Julius Episcopus unà Romam detulit, simul obtulit Pontifici, atque ita utramque Synodum lucet eodem tempore celebratam. Et hujus, novam hæresim non damnantis, sed ad Petri Apostoli judicium referentis, modestiam Pontifex laudavit plurimùm, adfirmans hunc esse vetustum Ecclesiæ morem & canonem, ab omnibus utique Synodis servandum. Istius in Diospolitana quoque Synodum modestiæ auctor omninò fuit sanctus Augustinus. Acta omnia probavit Pontifex, primò dicens hæresi hac nihil in Deum posse fingi acerbius, utpotè quæ casset divina adjutoria, dicendæ in dies Dominicæ Orationis necessitatem auferat, dicatque: *Quid mihi opus Deo?*

Secundò, definit tantam esse divinæ ad singulos adus gratiæ necessitatem, ut ipsa privatum necesse sit Diaboli laqueis irritum occumbere. *Celestibus enim auxiliis destituta voluntas nihil potest.*

Tertiò, eam definit necessariam etiam restituta nobis pristini status libertate. Id est, etiam post acceptam remissionem peccatorum.

Quartò, stabilit originale peccatum, sancitque etiam parvulos sine Baptismo non posse habere vitam æternam, eò quòd scriptum sit: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Quintò, Pelagium & Celestium, tamquam novas Hæresiarchas, quousque respiscant, privat omni Ecclesiæ communionem.

Sextò, respicientibus, & prævaricationem

suam solemni professione damnantibus, promittit *solitam Ecclesiæ medicinam*, id est, laicam dumtaxat communionem. Hæresiarchis enim aliud eò usque non permiserat, Ecclesiæ disciplina.

Porro, per Innocentium laudata Dominici Corporis & Sanguinis sumptio fit per susceptam in Baptismo fidem.

Quod Sacramentalem Eucharistiæ sumptionem dogmatizari parvulis necessariam, iniquissimè quidam blaterant: Apostolicæ Sedis auctoritatem evertunt.

AFRICANUS QUINQUE EPISCOPORUM CONVENTUS.

Post Diospolitana Synodum permansit in Palæstina, quasi victor, Pelagius, seducens & seductus. Suæ etiam adversus sanctum Augustinum audaciæ protectorem habuit Joannem Episcopum Hierosolymitanum. Coram hoc enim contigit famosa illa concertatio de hisce propositionibus: *Homo potest esse sine peccato, & Dei mandata facillè custodire, si velit. Homo nec cum Dei adjutorio potest esse sine peccato.* Istam, Dei tamen adjutorium à se addens subintelligi, Pelagius, hanc defendit Paulus Orosius. Nec malè. Intellexit enim de consuetu hujus vitæ adjutorio, quod numquam est tantum seu adeò plenum, ut à venialibus etiam lapsibus servet hominem. Hanc interim doctrinam adeò averfatus fuit dictus Joannes, ut Orosium quasi blasphemum & divinæ gratiæ detractorem rejecerit, & secum in Sacrificio noluerit procedere. Post multa, ab utraque parte compromissum & quasi appellatum fuit ad Innocentium Papam. Latius hæc in Apologetico suo libro exponit Orosius.

An ante, an post Diospolitana Synodum hæc gesta sint, non plenè constat: In isto tamen Apologetico, & in sancti Augustini de Palæstina gestis libro sunt aliqua quasi suadeant ante Synodum, tamquam præludia & præparamenta, contigisse. Quidquid sit, Pelagii patrocinium Joannes etiam post Synodum adeò non reliquit, ut de Pelagianis in sancti Hieronymi Monasterium violentiis, aut sanè de nimia in ipsas conniventia fuerit & Romæ suspectus apud Sedem Apostolicam. Insignes item ad ipsum literas scripsit Augustinus, quibus eum de Pelagii Scriptis, moribus, dolis instruit, rogatque sic ipsum diligi, ut veritas non offendatur. Etiam queritur ad alias suas literas à Joanne non fuisse responsum. Et hæc literæ sunt Synodo lucidè posteriores.

Etiam Romæ ante Gothicam captivitatem dudum vixerat Pelagius, & acriter impugnavit hanc sancti Augustini jaculatoriam orationem: *Domine, da quod jubes, & jube quod vis.* Multos illic infecerat, & etiamnum habebat tot sequaces, ut etiam Sixtus Romana Ecclesiæ Prefbyter, postea Pontifex, erroris ac erroris fautor palam audiret. Quin & ipse Innocentius Pontifex, hinc inde erat ejusdem famæ, Diospolitanae

item

item Synodo plurimùm deferebant Romani multi, credentes Pelagium falsò diffamari.

Quæ omnia & Aurelius & Augustinus videntur non nisi post Carthaginensem ac Milevitanam Synodum intellexisse. Hinc Synodus istis non contenti cum Alipio Tagastensi, Possidio Calamensi, & Evodio Uzalensi, doctissimis Episcopis, fecere novum extra-synodalem Conventum, & ab Innocentio Pontifice postularunt frequentia.

Sanctissimum Monachum simulabat, ad monasticæ vitæ silentium cunctos adhortabatur, & sub hoc melle virus suum astutè Pelagius instillabat. Ita apud Afros Timasio ac Jacobo, ingenis adolescentibus, & hæresim persuasit & monasterium, eis pro instructione relinquens liberum suum de Natura, erroribus plenum. Gratiæ necessitatem illic penitentiæ exufflat, & omnem justitiam nostram transcribit in possibilitatem seu vires naturæ. Hisce ergo ab adolescentibus, omne Pelagii mysterium enuntiantibus, acceptum Librum laudati Episcopi miserunt Romam.

Deinde, Diospolitana Synodum non excusant solum, sed & laudant: Utpotè quæ licet de Pelagii persona, non tamen de Ecclesiæ dogmate errasset. Dei enim gratiam professus istic fuerat dolosus histrio, atque ita *Catholici Antifites nullam aliam intelligere potuerant, nisi quàm in libris Dei legere, & Dei populis prædicare, consueverant. Quapropter culpandi non erant Judices, quia Ecclesiastica consuetudine nomen gratiæ audierant, nescientes quid hujusmodi homines vel in suæ doctrinæ libris, vel in suorum solerent auribus spargere.* Mentales Pelagii restrictiones ajunt ab illis innoxie non fuisse intellectas.

Tertiò, Pelagium rogant Romam evocari, diligenter interrogandum, quàm dicat gratiam, quæ fateatur ad non peccandum, justè que vivendum homines adjuvari. *Aut hoc ipsum cum eo agendum per literas, & cum inventus fuerit banc dicere, quàm docet Ecclesiastica & Apostolica veritas, tunc sine ulla Ecclesiæ scrupulo absolvendus est, & reverè de ejus purgatione gaudendum.*

Quartò, dictum librum examinari rogant ac damnari, cogique Pelagium & ut ipse cum anathematizet, aut doceat non esse suum.

Quinto, à Paulo Orosio & Joanne Hierosolymæ Episcopo motam questionem exponunt: Joannis adsertionem fatentur & ab aliis quibusdam Catholicis sustineri; Orosii tamen sensum adfirmant verisimiliorem, & Apostolicum de his postulant judicium.

Ex quibus omnibus insigniter lucet Romanæ Ecclesiæ Primatus, Pelagius enim in Antiocheno hærens Patriarchatu; fuaderat Romam evocandus, atque ita Patriarchatus ille non potest tunc Sedi Apostolicæ non subfuisse.

Exponitur Pontificis Responsum.

Hæc per laudatum Episcopum Julium delatas literas plurimùm laudavit Innocentius Pontifex, ac respondit sequentia.

Primò, urbem esse vastam & populosam

Christ. Lupi Opera Tom. XI.

ideoque illic facile latere Errones, ejusmodi tamen blaterationes impunè non permitti.

Deinde, Clerum suum discussit. Tunc enim Xistus Presbyter Pelagianis erroribus dixit publicum anathema, per singulas ad Carthaginensem ac Milevitanam Synodos, & ad præsentem Conventum literas expurgavit se, quin & librum scripsit adversum eosdem, atque ita omnem Ecclesiam mirè lætificavit. Et exinde Pelagiana factio fuit Romæ plurimùm compressa.

Tertiò, de Diospolitana Synodo hæsit Pontifex: Eam aut fictam credidit, aut certè Pelagii æquivocationibus miserè delusam, ideoque illum, licet *Gestorum judicio* non tamen corde *converso* esse purgatum.

Quartò, hæc ait de evocando Pelagio: *Quis si confidit, novitque non nostra dignum esse damnatione, quod dicat jam se totum hoc refutare quod dixerat, non à nobis accerseri, sed ipse potius debet festinare ut possit absolvi. Nam si adhuc taliter sentit, quomodo se nostro judicio, quibusvis acceptis literis, cum sciat damnandum esse, committet?* Alludit ad ejus Magistrum Rufinum, à quo per Anastasium Pontificem evocato Romam plùs quàm barbaricam captivitatem fuisse formidatam, scribit sanctus Hieronymus.

Quintò, transmissum librum, utpotè blasphemiam plenum, sancit ab omnibus damnandum atque calcandum.

Sextò, de defensa ab Orosio adversus Joannem Episcopum Propositionem nullam facit memoriam, ideoque illa etiamnum probabilior dumtaxat manet, in fidei regulam non recepta. Ejus oppositum omninò docuit Sanctus Ambrosius.

ROMANA ZOZYMI PONTIFICIS SYNODUS.

ACTIO PRIMA.

AMara hæc, & quidem per Apostolicam Sedem confirmata, judicia Pelagium & Celestium acriter pupugerunt. Laudatam Sedem, quasi ab Afris circumscriptam appellarunt, ipsi tentantes circumscribere. Cœperunt linguæ suæ vela vertere, & non qualemcumque, sed & Jesu-Christi gratiam, ejusque ad singulos adus necessitatem buccinare tanta mentiendi arte, ut de ipsorum recta mente ipse, technarum plenè conscius, Sanctus Augustinus quasi hæsitaret. Et quidem Presbyteratu jam donatus, ideoque audacior Celestius accessit Romam, accusatorem Paulinum Diaconum, juxta appellationis leges, postulans etiam evocari. Nec hunc solum, sed & Herotem ac Lazarum, à quibus accusatus per literas, quin & ipsam Carthaginensem Synodum traducens de multis, Sancti Innocentii literis parere professus, obtulit fidei suæ libellum, cujus hæc fuit conclusio: *Si foris ut hominibus quispiam ignorantia error obreperit, vestra sententia corrigatur.* Etiam omnia, que Sedes illa damnaturum se promisit. Et à Pontifice

titice rogatus, *illa omnia damnata quae iactata sunt de nomine tuo*, respondit: *Damno, secundum sententiam beatae memoriae Praecessoris tui Innocentii*.

His promissis, & acri hominis ingenio delatus Zozyms admittit appellationem, ac in Sancti Clementis Ecclesia indixit Synodum, à qua Celestii Libellum fuisse probatum Catholicum testatur in secundo ad Bonifacium Pontificem Libro Sanctus Augustinus: *Cum originale peccatum Celestius in suo libello posuisset inter illa dumtaxat, de quibus se adduc dubitare, & instrui velle confessus est, in homine acerrimi ingenii, qui profecto, si corrigeretur, plurimis profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est. Et propterea libellus ejus Catholicus dictus est, quia & hoc Catholicae mentis est, si qua forte aliter sapit, quam veritas exigit, non ea certissime definire, sed detecta ac demonstrata respicere. Non ejus errorem, immò nec ejus dubium, sed humilem solam ejus obedientiam ait, uti Catholicam, fuisse probatam. Nempè non dubium, immò nec error, sed sola pertinacia à Catholica communiione excludit.*

Varia rogatus fuit Celestius, verùm Acta perierunt. Rogatus fuit, *Quomodo originale peccatum negans dixisset parvulos baptizandos in remissionem peccatorum, ejusque ad hæc Responsum producit in libro de peccato originali S. Augustinus: In remissionem peccatorum baptizandos infantes non idcirco dicimus, ut peccatum traduce firmare videamur, quod longè à Catholico sensu alienum est, quia peccatum non cum homine nascitur, quod postmodum exercetur ab homine, quia non naturæ delictum, sed voluntatis esse monstratur. Et illud ergo confiteri congruum, ne diversa baptismatis genera facere videamur, & hoc praenuntiare necessarium, ne per mysterii occasionem, ad Creatoris injuriam, malum, antequam fiat ab homine, tradi dicatur homini per naturam.*

Effrons & aperta fuit ista erroris professio, ideoque Pontificis de ipsa iudicium exponit ibidem Augustinus: *Multum miserorè Apostolicae Sedis Antistes, ubi Celestium vidit ferri tanta praesumptione praecipitem, tamquam furentem, donec, si posset, respiceret, maluit eum sensim suis interrogationibus, & illius responsionibus colligare, quam districta feriendo sententia in illud abruptum, quo jam propendere videbatur, impellere. Ejus praefatis responsionibus & submissionibus Zozyms confidebat.*

Pergit Augustinus: *Hanc ejus praelocationem venerabilis Papa Zozyms tenens, egit cum homine, quem falsa doctrina ventus inflaverat, ut ea, quae illi à Diacono Paulino fuerant objecta, damnaret, atque ut Sedis Apostolicae literis, quae à sanctae memoriae suae Praecessore manaverant, praebere ad sensum. At ille noluit quidem Diaconi objecta damnare, sed beatae memoriae Papae Innocentii literis non est ausus obistere, immò se omnia, quae Sedes illa damnaret, damnaturum esse promisit. Eiusmodi fucis Pontificem assidue circumduxit.*

In secundo ad Pontificem Bonifacium libro dictum Apostolicum, *Quotquot perfecti, hoc sapiamus, & si quid aliter sapitis, id quoque Deus vobis revelabit*, laudat Augustinus, & pergit

de Celestio: *Hoc in illo factum esse putabatur, quando se literis beatae memoriae Innocentii Papae, quibus de hac re dubitatio tota sublata est, consentire respondit. Et in sequenti capite: Zozyms Pontificis interrogationibus, & suis responsionibus, quibus se Papae Innocentii literis consentire professus est, qui non videat quemadmodum Celestius sit colligatus, & vinculo saluberrimo obstrictus, ne ulterius defendere audeat in Baptismate parvulorum non dimitti originale peccatum? Etenim Innocentii literis consentire, & Paulini objecta non damnare, palam repugnabant: Hinc priori professione correctum credidit benignus Pontifex, ideoque & pepercit.*

In libro de originis peccato rursus Augustinus: *Velut Phreneticus, ut requiesceret, tamquam leniter fatus, à vinculis tamen excommunicationis nondum est creditus esse absolvendus. Et jure merito. Latam enim, & quidem à quinquentennio, excommunicationem subsecuta appellatio non suspendit, sed dumtaxat devolvit, ideoque ante ejus relaxationem Paulinus accusator, Aurelius iudex, & omnis processus erant audiendi.*

Pergit Augustinus: *Interposito duorum mensum tempore, donec rescriberetur ex Africa, respicendi ei locus sub quadam medicinali sententia lenitate concessus est. Apostolicæ ad Afros literæ Celestium & ejus acta laudant, Herotem autem & Lazarum ob varia in Galliis crimina ajunt & suo ipsorum proprio & Apostolico iudicio degradatos, ideoque & ad accusandum fuisse ineptos, primam Carthaginensem Synodum arguunt praecipitantæ & obscuritatis, & concludunt: Quare intra secundum mensem aut veniant qui praesentem Celestium redarguant aliter sentire, quam libellis & confessione contexit, aut nullum post hæc tam aperta & manifesta, quae protulit, dubium Sanctitatis vestrae resedisse cognoscat. Appellatio priorum iudicem transmutat in reum aut accusatorem. Hinc Afros ad hoc officium evocat Zozyms, idque intra duos menses, eis lapsis minatus exustandum ipsorum iudicium, & Celestium integritati suæ reddendum. Ejus mendacii erat adeo circumscriptus.*

Et quidem non à sola prima aut secunda Carthaginensi, sed etiam à Milevitana Synodo appellatur Celestius, ideoque ad Aurelium & universos Africae Episcopos literæ Papales fuerunt directæ. Datae sunt undecimo Consulatu Honorii Augusti, id est, Christi Domini anno quadringentesimo decimo septimo, primo Zozyms Pontificis. Tunc ergo habitata fuit hæc Synodus. Adfuerunt diversarum regionum Episcopi. Papæ altera pro Pelagio ad Afros Epistola data est undecimo Calendas Octobris: Hoc enim est tempus Provincialium Synodorum.

ACTIO SECUNDA.

Pelagius in Palæstina mansit, dumtaxat per literas est appellationem profecutus. Et imprimis Herotem & Lazarum de horrendis traduxit criminibus, ajens hunc esse vestitum calumniae

niatorem, ob ficta in Sanctum Brixium Turo-nensem Episcopum mendacia à Proculo Massiliensi Episcopo degradatum in Synodo Taurinensi, Etiam Thimasiū & Jacobum traduxit tamquam adolescentes ex Monachis dissolutos. Ad-didit & literas, quibus & de originali peccati, & de Divinae gratiae impugnatione expurgavit se dolosissime in hunc modum: *Apud Beatitudinem Tuam Epistola ista me purget, in qua purè & simplici-ter ad peccandum & non peccandum, integrum liberum arbitrium habere non dicimus, quod in omnibus bonis operibus Divino semper adjuvatur auxilio. Per-riit Epistola, ejus quaedam fragmenta exstant in Sancti Augustini Libro de Gratia Christi. Insu-per adjuncti fidei suae professionem, adeo dolo-sam, ut ipsam viri docti olim adscripserint Sancto Hieronymo, immò & Sancto Augustino, Accessit & Praylii, proximi post Joannem Hierosolymitani Episcopi, commendatio, adfirmans ipsum germanè orthodoxum, ac Diospoli legitime absolutum.*

Hæc omnia directæ fuere ad Innocentium Pontificem, at ipsum repererunt mortuum, ideo-que Zozyms successori sunt tradita. Ea ab omni furo & pravæ interpretationis insidiis aliena hic credit, legi iussit ad præsentem Synodum, scripsitque ad Episcopos Africanos: *Utinam ullus vestrum recitationi interesse potuisset. Quod sancto-rum virorum, qui aderant, gaudium fuit, quæ admiratio singulorum? Vix stetu quidam & lacrymis temperabant. Tales etiam absolutæ fidei infamari potuisse? Et Celestii & Pelagii rectam fidem mi-re extollit, admirans & indignans tantos viros ad nescio quorum adolescentum, & Herotis & Lazari, erubescendorum nominum, delationem fuisse damnatos. Opportuissimè ait, ut Herotes & Lazarus qui recuperandi Episcopatus libidine to-tum pervagarentur orbem, non in Palæstina aut Africa per literas, sed Romæ præfentes accusa-rent. Etiam arguit de absentibus ac inauditis fuisse iudicatum, & concludit: *Misimus ad Dilectio-nem vestram exemplaria scripturarum, quas Pela-gius misit, quarum lectione non ambigimus parvam vo-bis de absoluta ejus fide fore in Domino letitiam. Ex pravorum hominum testimonio damnatos vult, ex suo ac suæ Synodi testimonio absolvi.**

TERTIA

GARTHAGINENSIS SYNODUS.

Nota est Sancti Augustini posterior ad Valentinum Aduemetini Monasterii Abbatem Epistola. Milevitana ac secundam Carthaginensem Synodum laudat, & pergit: *Item Papæ Zozyms de Africano Concilio scriptum est, ejus-que rescriptum ad universos totius orbis Episcopos missum, & quod posteriori Concilio plenario totius Africae contra ipsum errorem breviter constitutum. Unicum sub Pontifice Zozyms Africanum ad-versus Pelagianos Concilium laudant passim moderni Scriptores: verùm duo, plenarium aliud, aliud non plenarium fuisse, Augustinus hic lucide adfirmat.*

Præfens Synodus fuit non plenaria. Acta perierunt, eorum tamen compendium habemus ex

laudati Pontificis ad ipsam Rescripto: *Missæ per Marcellinum Subdiaconum vestrum Epistola omne volu-men volvimus, quo aliquanto perlecto, ita totum litterarum comprehendistis textum, quasi nos Celestio commodaverimus in omnibus fidem, verbisque ejus non discussis ad omnem syllabam præberimus ad sensum. Et ex secundo Augustini ad Pontifi-cem Bonifacium libro. Apostoli locum, Quot-quot perfecti, hoc sapiamus, & si quid aliter sapitis, id quoque Deus vobis revelabit, rursùm laudat Sanctus Augustinus, & concludit: *Hoc ut plenius & manifestius in Celestio feret, expectabatur venturis ex Africa literis, in qua Provincia ejus aliquantò calliditas evidentius innotuerat. Quæ Romam litte-ræ posteaquam venerunt, id continentes, non sufficere hominibus tardioribus & sollicitioribus, quod se generaliter Innocentii Episcopi literis consentire fatebatur, sed aperte eum debere anatematizare quæ in suo libello prava posuerat, ne si id non fecisset, multi parum intelligentes, in libello ejus illa fidei venena à Sede Apostolica crederent approbata, propterea quod ab illa dictum erat ejus libellum, esse catholicum, quam emendata propter illud quod se Papæ Innocentii literis consentire ipse responde-rat.**

Hæc, inquam, Synodus Pelagii & Celestii Scripta omnia, sua in prima & secunda Carthaginensi, atque in Milevitana Synodo adversum ipsos sancita, aliaque ipsorum hæ-reses & dolos concernentia documenta colle-git, misit Romam per Marcellinum Carthagi-nensis Ecclesiae Subdiaconum, duobus gyrova-gis Erronibus tantam adversus tantas Synodos fidem adhiberi quæta est: *Quæta est in do-losis ipsorum professionibus ac libellis non sen-sum, sed syllabas dumtaxat fuisse attentas. Celestii libellum fuisse iudicatum Catholicum, & Paulini Diaconi objecta non damnata, culti iniquissimè, damnari hæc insticit, & suum judi-cium firmari.*

Quot Episcopi interfuerint, ignoro. Et Milevitanae & secundæ Carthaginensis Synodi Episcopus plerisque non dubitem adfuisse. Papa-le Rescriptum datum est duodecimo Honorii Consulatu, anno Domini quadringentesimo decimo octavo, duodecimo Calendas Apriles, redditum autem tertio Calendas Majas, atque ita Synodus præteriti anni Autumno videtur celebrata.

ROMANÆ SUB ZOZYMO PONTIFICE

SYNODI

ACTIO TERTIA.

Laudata Afrorum Episcoporum Rescripta legi huic Actioni iussit Pontifex, & in secundo ad Pontificem Bonifacium libro pergit Sanctus Augustinus: *Tunc ergo cum Celestii præ-sentia posceretur, ut certis ac dilucidis responsionibus vel astutia hominis vel correctio diluisceret, & nulli ambigua remaneret, se subtraxit & mega-vit examini. Nec differendum jam fuerat, sicut factum est, quod aliis prodesset, si nimirum pe-*

versorum pertinacia, dementiaeque non posset. Et in capite sequenti: Si objecta Paulini, secundum sententiam Beati Papae Innocentii veraci corde atque ore damnarer, quid ei remaneret deinceps, unde contenderet nullum esse ex praeterita primi hominis transgressione in parvulis vitium, quod per novae Regenerationis purificationem sacro Baptismate purgaretur? Sed illud respondisse fallaciter, novissimo exitu ostendit, cum se subtraxit examini, ne secundum Africana Rescripta, ipsa omnino de hac questione verba commemorare & anathematizare, quae in libello suo posuit, cogeretur.

Pergit in libro de peccato originali: Attendit etiam Beatissimus Papa Zozymus, quid de Pelagio sentiret predicanda in Domino Romanorum fides, quorum adversus ejus errorem pro veritate Catholica studia consonantia flagrare cernebat, inter quos ille diu vixerat, & quos ejus dogmata latere non poterant, qui Celestium ejus esse discipulum sic noverant, ut fidelissimum & firmissimum de hac re possent testimonium perhibere. Adversus fugitivum ergo Celestium, uti convictum haereticum, omnis Roma conclamavit. Hinc in libro ad Bonifacium Pontificem pergit Augustinus: Quod à Zozymo posse Celestius & Pelagius repetita auctoritate damnati sunt, paululum intermissa, sed necessario proferenda ratio severitatis fuit. Etiam alibi frequenter dicit Innocentii de Pelagio & Celestio judicium fuisse à Zozymo confirmatum.

Excessisse se vidit in Africanos Episcopos Zozymus. Hinc insignem ad ipsos dedit Epistolam, inculcans Romanam Ecclesiam esse omnium afflictorum asylum, nullius appellationem posse repelli, etiam Celestium ac Pelagium fuisse audiendos, Carthagine & Milevi data in ipsos judicia non cassata fuisse, sed suspensa dumtaxat, aliaque id genus. Exinde in Episcopos istos, Sanctum praesertim Augustinum, istarum Synodorum auctorem, adeo propensus fuit, ut illum Apostolica ad Caesareensem Mauritaniam legatione honorarit, per ipsum Augustinum laudata in litteris ad Optatum Episcopum, & in libris de Doctrina Christiana.

Tres laudati Zozymi ad Afros Epistolas, è Vaticana Bibliotheca nuper vulgavit Cardinalis Caesar Baronius, at ipsas quidam uti supposititias averfantur. Sine fundamento. Eas enim patenter in secundo ad Bonifacium libro Sanctus Augustinus laudat, adfirmans, inter Afros Episcopos & Apostolicam Sedem, non tantum sub Innocentio, sed etiam sub Zozymo, varia Scripta & Ecclesiastica Gesta cucurrisse & recurrisse. Eisdem in septimo suo libro palam laudat Facundus Episcopus Hermianensis.

PAULINI

CARTHAGINENSIS DIACONI
EPISTOLA,

Qua Zozymo Pontifici de suae accusationis in Celestium firmato judicio agit gratias.

Apostolicas, quibus & Paulinus Diaconus, primus Celestii accusator, & Milevitanae ac secundae Carthagenensis Synodorum, quae

illum cum Pelagio damnarant, Vicarii seu Procuratores Appellatorio Romanae Synodi judicio adesse intra duos menses jubebantur, detulit ac reddidit Basiliscus Romanae Ecclesiae Subdiaconus: Quin & istud Papae mandatum Paulino exposuit viva voce. Hic Romam tunc accedere ex causis non potuit: Excusatorium tamen libellum transmisit, unaque liquidas instructiones, quibus dolosum Celestium dignaretur Pontifex suaviter ac fortiter ad mentis abyssum retegendam traducere. Quod si nec sic vulpes caperetur, promisit adesse ipse venurus. Verum capta illa fuit: jam audivimus successum. Hinc Zozymo solemnem gratias egit Paulinus per novas Epistolas, quarum solarum, quod priores non reperiantur, hic damus copiam.

PAULUS DIACONUS ZOZYMO
PONTIFICI.

Beatitudinis tuae justitiam obsecro, Domine Zozyme Papa venerabilis. Numquam fides vera turbatur, & maxime in Ecclesia Apostolica, in qua pravæ fidei Doctores, ut deprehenduntur facile, ita veraciter puniuntur, ut moriantur in illis, nisi correxit quod deterius perpetrarant; ut in illis vera sit fides, quam Apostoli docuerunt, & Romana cum omnibus Catholicæ Fidei Doctoribus tenet Ecclesia. Quod si ut ceteri auctores haereseos, qui jam dudum ab Apostolica Sede, vel à Patribus iudicati, & extra sinum matris Catholicæ Ecclesiae effecti, perpetua morte pereunt, etiam hi, qui nunc deprehensi sunt, vel deprehenduntur, in perfidia sua permanent, spirituali gladio, quo interimantur, tradantur. Ut nunc Pelagius Celestiusque, qui à beatæ memoris Praedecessore Tuae Beatitudinis Papa Innocentio (si rectam respuant fidem, & in sua perversa doctrina perdurent) damnati sunt. Cujus sententiam secuta Beatitudo Tua, Celestio, cum à Sede Apostolica audiretur, inter cetera praecepit his verbis:

Damnata ergo illa omnia, quae in libello Paulini continentur, hoc est, de quaestionibus? Et in alio loco: Cognovisti quales litteras dedit Sedes Apostolica ad Fratres & Coepiscopos Africanæ Provinciae? Et adjectum: Damnata illa omnia quae damnavimus, & tenes quæ tenemus? Et iterum: Illa omnia damnata, quae iactata sunt de nomine tuo? Et iterum: Vel ea, quae in libello suo exposuit Paulinus? Et cum me diceret posse ex his, quae illi objecta sunt, haereticum approbari; Sancto repletus Spiritu, Apostolica auctoritate respuisti insanientis & calumniantis verba, hujusmodi proferendo sententiam, qua ipse Catholicus approbarer; illum, si sanari vellet, curares. Quae hujusmodi est: Nolo nos circumducas: Damnata ea omnia, quae tibi objecta à Paulino, sive per famam iactata sunt? Cui non sufficit ista sententia? Quis hanc tam salubrem, tam amplectibilem, tam piam respueret alius, nisi qui à fide devius est? Et ille, qui superius professus fuerat se quaecumque illi objecta fuerant, si contra fidem vindicare,

cares, esse damnaturum, audit, Damna, & non solum non damnat, sed ad injuriam tantis Sedae contendit. Unde non ignorat jam Ecclesia Romana reum suum, qui tam audaci spiritu ausus est contradicere, & non damnare, quæ Beatitudo tua damnari decrevit.

Ego tamen Deo & Christo Domino gratias ago, quod Ecclesiae suae causam ita agi voluit, ut Sedae Apostolica, à qua oportuit ore duorum Pontificum haeresim condemnari, ea damnanda praeceperit, quæ à me Celestio fuerant objecta; cujusego non damnationem, sed correctionem semper optavi & opto; cui nunc jam non mecum, sed cum universa Dei Ecclesia causa est, sicut data ad Beatitudinem tuam Scripta testantur, cum contra Apostolicam sententiam venire nititur, negando originale peccatum quod in omnes homines pertransiit, & usque ad finem mundi tenet haereditatem Adæ illius, qui primus peccavit; quod in infantibus nisi per Sacramentum Baptismi dimittitur, vitam æternam & regnum caelorum habere non possunt. Contra quæ etiam Magister suus litigat Pelagius, qui illa ipsa damnavit in judicio Orientali, quæ iste in Sedis Apostolicæ coetu conatur adstruere. Habet adversum se etiam veteres Ecclesiarum Doctores Catholicos plurimos, Orientales & Occidentales, Meridianæ partis & Septentrionalis, qui in libris suis illum de originali peccato (si sanari desiderat) possunt docere.

Habet B. Cyprianum Martyrem, B. Ambrosium Confessorem, Gregorium Nazianzenum, B. Papam Innocentium. Habet etiam nunc, qui in corpore sibi colludentur, si ille tamen hos tanto certamini habiles iudicat, aut certe qui vos sequi debeat, qui vult magis recta dicere, quam prava docere. Habet (quod primum est) Beatitudinem tuam, cujus illum oportuerat obedire sententiae, cum audiret: Damna. Habet postremo ipsos lactantes, quibus misereri debeat, si sibi non vult; quibus (ut Martyris verbis utar) non propria, sed aliena dimittuntur peccata. Unde oro beatum Apostolorum tuum, ut hunc meum libellum suscipi jubeas, quo gratias referam tantæ Sedi, & sententiae iustissimis pro parte mea latis: Quem idcirco direxi, quia licet sermone Basiliscus Subdiaconus a tua Beatitudine cum gestis Sedis Apostolicæ directis, Carthagine convenit quarto Nonas Novembris die, ut adesset ad Apostolicam Sedem & Tuae iudicio sanctitatis, ad quam me fugisse suggestum est, nec desuturum fore, promittere, si adversum me, & non pro me fuisset lata sententia. Ubi tunc igitur nihil agere potui, quia is, qui ad Sedem Apostolicam provocaverat, desuit, quem oportuerat utique merita suae appellationis adstruere; maxime cum nil agente appellatore, secundum etiam humanas leges, superior est semper ille, qui vicit. Quid enim jam mea intererat, ut etiam apud Vestram Reverentiam pravæ ejus doctrinæ adspulator existerem, de quo congaudere possem, si damnatis his, quæ illi à me objecta fuerant, sic ea per Apostolicæ Sedis iudicium roborari, meruisset absolvi, nec prius se ordinari, quam purgari, pateretur? Sed vulpecula fraudibus suis semper studens in-

genium suum mutare nescit. Non se credidit posse deprehendi, quoniam confidentiam semper in foveis habuit, in quibus demersum caput conscientiae suae nititur occultare. Quod jam diutius latere non potuit, sed manifestus publicatum, spirituali per tuam Beatitudinem gladio resecatur, ne amplius ferinis dentibus grex Domini secetur in partes, quem Pastor bonus sollicita & pervigili cautela custodis. Hunc autem libellum direxi Beatitudini tuae per Marcellinum Subdiaconum Ecclesiae Carthagenensis. Datum sexto Idus Novembris.

QUARTA

CARTHAGINENSIS
SYNODUS.

Hæc est plenaria & famosissima totius Africanæ Dioceseos Synodus, de qua ad duodecimum Honorii & octavum Theodosii Consulatum, Domini annum quadringentesimum decimum nonum, Sanctus Prosper in Chronico: Concilio apud Carthaginem habito ducentorum quatuordecim Episcoporum, ad Papam Zozymum Synodalia Decreta perlata sunt, quibus probatis, per totum mundum haeresis Pelagiana damnata est. Fuisse tot Episcopos adfirmat etiam in libro contra Collatorem. Et hinc hicce in carmine de Ingratis versus. *Et trecentensis Patrum fuit edita linguis, mendosus videtur viris doctis, legendumque: Et biscentensis.* Vitiatio item codice usus fuit Hermannus Contractus, scribens fuisse Episcopos septemdecim & ducentos. Male etiam in Bibliotheca Photius vult fuisse ducentos quatuor & viginti. Habitam addit in Ecclesia Primatiali, quam Acta Synodalia vocant Basilicam Fausti: Hanc enim fuisse Cathedralam, multis Sanctorum reliquiis opulentam, adfirmat Synodalis Relatio ad Papam Agapetum.

Pergit Photius: *Damnata hæc Synodus anathemate eos, qui adsererent Adam mortalem esse conditum, non autem peccationis causa morte multatum. Similiter & eos, qui recens natos infantes Baptismo minime indigere dicerent, quod illos peccato originis ex Adam non putarent obnoxios. Eos quoque, qui adfirmarent medio quodam loco Paradisum inter & inferos non baptizatos infantes beatè vivere. Sex item alia his adfinita capita, quæ à Pelagianis, & Celestianis traduntur, anathemate Patres jugulant.* Hæc sunt omnino Capitula illa, quæ moderna Conciliorum collectio perperam adscribit Concilio Milevitano. Ea enim non Milevi, sed Carthagine edita per generalem Synodum, in litteris ad Gallicanos Episcopos disertè adfirmat S. Pontifex Celestinus.

Africani igitur Episcopi, de deducto per suas litteras ad rectum de Pelagio & Celestio sententiam Zozymo, suisque in istos iudiciis per ipsum confirmatis læti, crescentem in dies haeresim censuerunt radicibus evellendam. Non solum suæ Proconularis atque Numidiæ, sed etiam Byzacensæ & Tripolitanae Provinciae, item Caesarensis & Sitifensis Mauritaniae, nec non & Tingitanæ,

tana, ad Hispanicam Dioecesim spectantis, regionis Episcopos convocavit Aurelius, quorum omnium ipse primatem ac Praesidem, sanctum vero Augustinum fuisse ingenium scribit in laudato Carmine sanctus Prosper. Et hinc in suis ad Rufum Thessalonicensem Episcopum literis clamavit Julianus: *Augustini dicta, inimici nostri, in veritatem susceperunt.* Acta fuisse brevia testatur in posteriori ad Valentinum Adrumeti Abbatem Epistola laudatus Augustinus.

ACTA SYNODALIA.

Honorio Augusto duodecies Consule, Kalend. Maii, Carthagine in Basilica Faustini, cum Aurelius Episcopus simul cum Donatiano Teleptensi, primae Sedis Episcopo Provinciae Byzacena, & aliis ducentis tribus Coepiscopis suis, tam ex Provincia Byzacena, quam Mauritania Sitifensi, Tripolitana, Numidia, Mauritania Caesarensi, & Hispania, in Concilio consedisset, adstantibus, Diaconibus, &c.

CAPITULUM I.

Placuit omnibus in sancta Synodo Carthagenensis Ecclesiae constitutis, ut quicumque dicit Adam primum hominem mortalem factum, ita ut si peccaret siue non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturae, anathema sit.

CAPITULUM II.

Item placuit, ut quicumque parvulos recens ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur, unde fit consequens, ut in eis forma baptismatis, in remissionem peccatorum, non verè, sed falsè intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt;* Nisi quemadmodum Ecclesia Catholica, ubique diffusa, semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei etiam parvuli, qui nihil peccatorum in se ipsis adhuc committere potuerunt, ideò in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.

CAPITULUM III.

Item placuit, ut quicumque dixerit Gratiam Dei, in qua justificamur per Dominum nostrum Jesum Christum, ad solam remissionem peccatorum valere, quae jam commissae sunt, non etiam ad adiutorium, ut non committantur, anathema sit.

CAPITULUM IV.

Item, quisquis dixerit, eandem Gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis praestari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit.

Cum enim dicat Apostolus, *Scientia inflat, caritas verò aedificat,* valde impium est, ut credamus ad eam, quae inflat, nos habere gratiam Christi, ad eam, quae aedificat, non habere; Cum sit utrumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus; ut aedificante charitate, scientia non possit inflare. Sicut enim de Deo scriptum. *Qui docet hominem scientiam,* ita etiam scriptum est, *Charitas in Deo est.*

CAPITULUM V.

Item placuit, ut quicumque dixerit ideò nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tamquam etiam si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit.

De studiis enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait, *Sine me difficilius potestis facere,* sed ait: *Sine me nihil potestis facere,*

CAPITULUM VI.

Item placuit, quod ait S. Joannes Apostolus, *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est;* Quisquis sic accipiendum putaverit, ut dicat propter humilitatem oportere dici, non habere peccatum, non quia verè ita est, anathema sit.

Sequitur enim Apostolus & adjungit: *Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est & justus, qui remittat nobis peccata nostra, & mundet nos ab omni iniquitate.*

Ubi satis apparet, hoc non tantum humiliter, sed etiam veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere: Si dixerimus, quia non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitas in nobis non est. Sed cum ait, *Nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est,* satis ostendit eum, qui se dixerit non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum.

CAPITULUM VII.

Item placuit, ut quicumque dixerit, in Oratione Dominica ideò dicere Sanctos, *Dimitte nobis debita nostra,* ut non pro se ipsis hoc dicant, quia non est eis necessaria ista petitio, sed pro aliis, qui sunt in suo populo peccatores; & ideò non dicere unumquemque Sanctorum, *Dimitte mihi debita mea, sed, Dimitte nobis debita*

bita nostra, ut pro aliis potius, quam pro se justus petere intelligatur, anathema sit.

Sanctus enim & justus erat Apostolus Jacobus, cum dicebat: *In multis enim offendimus omnes.* Nam quare est, *Omnes,* nisi ut ista sententia conveniret & Psalmo, ubi legitur: *Non intres in iudicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.* Et in oratione sapientissimi Salomonis: *Non est homo qui non peccet.* Et in libro Job: *In manu omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam.* Unde etiam Daniel sanctus & justus, cum in oratione pluraliter diceret, *Peccavimus, iniquitatem fecimus, & cetera,* quae ibi veraciter & humiliter confitetur, ne putaretur, quemadmodum quidam sentiunt, hæc non de suis, sed de populi sui potius dixisse peccatis, postea dicit: *Cum orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo nostro: noluit dicere, Peccata nostra, sed & populi sui dixit, & sua, quia futuros istos, qui tam malè intelligerent, tamquam Propheta prævidit.*

CAPITULUM VIII.

Item placuit, ut quicumque verba ipsa Dominicae Orationis, ubi dicimus, *Dimitte nobis debita nostra,* ita volunt à Sanctis dici, ut humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit. Quis enim ferat orantem, & non hominibus, sed ipsi Domino mentientem, qui labiis sibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ sibi dimittantur, se debita non habere?

RELATIO SYNODI ET CONFIRMATIO.

AN & qui morum Canones sint editi ab hac Synodo, est alia quaestio. Lucet interim fidei Capitula esse truncata. Photii enim codex habuit novem, nobis sunt solum octo. Nempè tertium de Parvulorum inter Paradisum & Inferos medio loco est sublatum. Etiam Synodalis ad Pontificem Relatio nos latet. Ejus fragmentum exstat apud sanctum Prosperum in Libro contra Collatorem: *Constitimus in Pelagium atque Celestium per venerabilem Episcopum Innocentium de beatissimi Apostoli Petri Sede prolatam manere sententiam, donec apertissima confessione fateatur Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam, nos per actus singulos adjuvari, ita ut sine illa nihil verè sanctaeque pietatis habere, cogitare, & agere valeamus.* Et hæc in Pelagium & Celestium iterata sententia nobis etiam deest.

Et hanc Synodum à Zozimo fuisse confirmatam, jam & à Photio audivimus & à S. Prospero. Quod ipsum in literis ad Gallicanos Episcopos testatur dixerit S. Celestinus Pontifex, & frequenter S. Augustinus. Et quidem confirmatio fuit insigniter singularis: Ut potè facta per Encyclicam ad universos sub cælo Episcopos Epistolam, qua singulos erroris articulos expressim damnavit. Grandi Ecclesiae damno illa later, eam tamen frequenter laudat S. Augustinus, & insigne ejus fragmentum suis ad Optatum Episcopum literis inferuit: *Fidelis Dominus*

in verbis suis, eisque Baptismus re & verbis, est, opere, confessione, ac remissione vera peccatorum, in omni sexu, aetate, & conditione generis humani eandem plenitudinem tenet. Nullus enim, nisi qui peccati servus est, liber efficitur, nec redemptus dici potest, nisi qui verè per peccatum ante fuerit captivus, &c. Eisdem Sacramenti verbis & parvulos & majores baptizandos Pelagius in suo libello, per Baptisma fieri etiam parvulorum redemptionem dixerat dolose apud Carthaginem Celestinus. Has fraudes damnat Pontifex, sanciens Baptisma & in parvulis & in majoribus fieri non solum eisdem verbis, sed & eodem effectu: Nullum item posse redimi, nisi sub peccato captivum.

Articulum, quo sine animarum traduce peccati traducem stare non posse blaterabat Pelagius, fuisse hic etiam damnatum, ibidem Augustinus adfirmat. Alia ejus fragmenta habes in Celestini ad Galliae Antistites Epistola, & in Sancti Prosperi libro adversus Collatorem.

Hæc est Epistola, adversus quam Pelagianorum Goliath Julianus scripsit ad Rufum Episcopum Thessalonicensem: *Romani clerici iussionis terrore percussi, non erubuerunt prævaricationis crimen admittere, ut contra priorem sententiam suam, qua Gestis Catholico dogmati adfuerant, postea pronuntiarent malam hominum esse naturam.* Terrorem illum evenisse vult à iussione Papali, cui non tantummodo in suum Clerum, sed & in suam etiam Patriarchalem Synodum fuit semper plena atque irrefragabilis potestas, admodum exosa Pelagianis. Epistolæ Clerus subscripserat: Quod enim sine Dominis Cardinalibus Pontifex nihil faciat, est antiquissima Romanae Ecclesiae consuetudo.

Acta hæc sunt modico ante Zozymi mortem tempore. Hinc in istius prævaricationis poenam Julianus blateravit Bonifacii successoris electioni obvenisse schisma Eulalianum. Augustinus verò respondit: *Quænam tandem Epistola venerandæ memoriæ Papæ Zozymi, quæ interlocutio reperitur, ubi præciperet credi oportere sine ullo vitio peccati originalis homines nasci? Nusquam prorsus hoc dixit, nusquam omnino conscripsit.* Locis in variis istud ipsum inculcat. Adseverat & in libro contra Collatorem Sanctus Prosper. De sola dolo Celestii persona; non de Ecclesiae dogmate Pontificem fuisse circumscriptum, facundè in septimo suo libro demonstrat Facundus Episcopus Herimianensis.

Prima Honorii ac Theodosti Augustorum adversum Pelagianos Lex.

Pelagianæ perfidiae sectatores adeò fuerunt multiplicati per Ecclesiam, ut ad Innocentium Pontificem scripserit sanctus Augustinus: *Illis undequaque plena sunt omnia.* Etiam Romanae fuisse plures docuit eventus. Laudatis enim Zozymi literis hi offensi provocarunt ad Honorium Augustum, Ravennam abiere ad Comitatum, Romanam fidem esse læsam sunt questi, & Augusti brachii postulerunt medicinam: Zozymum auctoritate Augusta ad retractandum & recantandum hocce iudicium cogi flagitarunt.

Lucent hæc & Zozymi literis ad Clerum Ecclesie Ravennatis. Verum preces non successe- runt. Etenim ab Archidamo, Romanæ Ecclesie Presbytero ac Legato, instructus Princeps ad Palladium Italico Prætorio Præfectum scripsit germane orthodoxam legem, qua Zozymi de originis peccato, necnon & de Cælestio ac Pelagio firmavit iudicium, hocce cum suis sequaci- bus proscripsit ad Hæreticos, & perpetuò ab alma urbe exilio damnavit. Eam immortale hujus Lo- vaniensis scholæ decus, & Ecclesiastica antiqui- tatis Doctor peritissimus, Henricus Gravius è Vedastini apud Arebates (Monasterii Biblio- theca eruit, & dum sub Xixi V. ac XIV. Gre- gorii Pontificatu degeret Romæ, Cardinali Cæ- sari Baronio communicavit inferendam ejus Annalibus, ex quibus ipsam hic damus.

*Imperatores Honorius & Theodosius Augusti
Palladio Præfecto Prætorio.*

AD conturbandam catholicæ simplicitatis lu- cem, puro semper splendore radiantem, dolosæ artis ingenio, novam subitò emicuisse versutiam, pervulgata opinione cognovimus: Quæ fallacii scientiæ obumbrata mendaciis, & furiosò tantum debacchata luctamine, stabilem quietem cælestis conatur atrectare fidei, dum novi acuminis commendata vento, infi- gnem notam plebeie æstimat vilitatis, sentire cum cunctis, ac prudentiæ singularis palmam fo- re, communiter approbata destrueret. Cujus im- piæ commentationis auctores Pelagium Cælesti- umque precebat existisse. Hi parenti cun- ctarum rerum, Deo, præcipueque semper Ma- jestati, & ter Omnipotenti ultra omne principium transeunti tam trucem inclementiam sævæ vo- luntatis assignant, ut cum formandi Mundi opi- ficem curam fumeret, qualitatemque hominis struendi profunda spiritus conceptione libraret, fundati muneris fidei anteferet exordium, & mortem præmitteret nascituro, non hanc insi- diis vetiti fluxisse peccati, sed exegisse peni- tūs legem immutabilis constituti: Ad declinan- dum lethi exitialis incursum nihil prodesse absti- nentiam delinquendi, cujus ita vis putatur adstri- cta, ut non possit aboleri deinceps: Primitivi ho- minis errorem, in quem captus mentis inops rati- onis cœcitas irruisset, dilapsam ad posteros non fuisse, tantumque apud eum, quem malè suadæ gratiæ infelix rapuisset illecebra, transgressionem interditi extitisse & discriminis: Cum evidens Catholicæ legis omnifaria testetur autoritas, illum interitus omnium fuisse vestibulum, quem divinæ præceptionis sedulum liqueat corripuisse mandatum. Aliaque quàm plurima, quæ sermo respuit, lex refutat, quæ perpetuò cum sit recordari etiam sub dispositione plectendi: Quæ maturato remedio & celeritate festina oporteat intercipi, ne corroborato usu nequi- tiæ adolescentes vix valeant coerceri: Siqui- dem aures Mansuetudinis nostræ recens fama per- strinxerat, intra sacratissimam urbem nostram, aliaque loca hoc pestiferum virus quorundam inolevisse peccatoribus, ut interrupto directo credulitatis tramite, scissis in partes studiis dif-

ferendi monstra implacatæ disensionis induc- ta sint, novoque scandali fomite concitato, bea- tissimæ Ecclesie hætenus nutet intentata tran- quillitas, aliis iter aliud ancipiti interpretatione sectantibus.

At absoluta Sanctorum apicum claritas, ac di- lucidè quod univertitas sequi debeat, explanans pro captu versipellis ingenii profanam novorum more anferum moventibus quæstionem, Palla- di Parens Charissime atque amantissime.

Ob quam rem illustri Tua Auctoritas victura in omne ævum lege nos statuissè cognoscat, ut pulsus ex urbe primitus capitibus dogmatis exe- crandi, Cælestio atque Pelagio, si qui hujus de cætero sacrilegii sectatores quibuscumque locis potuerint reperiri, aut de pravitate damnata ali- quem rursus proferre sermonem, à quocumque correpti, ad competentem iudicem pertrahan- tur: Quos, sive Clericus, sive Laicus fuerit, deferendi habeat potestatem, & sine præscri- ptione aliqua perurgendi, quos relicta commu- nis sententiæ luce, novæ disputationis tenebras introferre deprehenderit, contra Apostolicam scilicet disciplinam, Evangelicamque claram & sine errore sententiam, vasa rudis sectæ calli- dirate pugnant, involventesque splendorem fidem veri, ambagibus differendo.

Hos ergo repositos ubicumque de hoc tam ne- fando scelere conferentes à quibuscumque ju- bemos corripere, deductosque ad audientiam pub- licam, promiscuè ab omnibus accusari, ita ut pro- bationem convicti criminis stylus publicus in- sequatur, ipsis inexorati exilii deportatione da- mnatis: Decet enim originem vitii à conven- tu publico sequestrari, nec in communi eos cele- britate consistere, qui non solum factò nefario detestandi, verum etiam exemplo venenati spi- ritus sunt cavendi. Juvat autem per omne pe- nè Imperium nostrum, quæ mundus extenditur, hujusmodi promulgata diffundi: Ne scientiæ fortassis dissimulatio passum præstet errori, at- que impunè se quisque putet audire, quod con- demnatum vigore publico, sese finxerit igno- rare. Data pridie Kalendas Maias, Ravenna, DD. NN. Honorio XII. & Theodosio VIII. AA. Consi.

CONSTANTINOPOLITANA

ATTICI EPISCOPI SYNODUS.

Hanc Synodum in prioris adversus Julia- num operis tertio libro laudat sanctus Au- gustinus: *Christi exercitus apud Carthaginem de- bellavit Cælestium, & rursus Constantinopoli, tam longè à regionibus Africanis.* Et in carmine de In- gratis S. Prosper: *Quid loquar & curam, magna quam gessit in urbe Constantinopoli docto bonus ore Sa- cerdos Atticus, antiqua Legatos Hæreticorum consu- tando fide? De qua tunc impia corda, quamvis se ob- ducta tegerent velamine forma, Judicii & tactiæ tu- lerant tormenta repulsa.* Et in literis ad Nestorum Constantinopolitanum Episcopum, jam delirare incipientem, sanctus Pontifex Cælestinus: *Ali- quantis diebus vita nostra, post nefandum & sæ- pè damnatum dogma Pelagii atque Cælestii, Catholica*

Fi.

Fides quietem habuit, quando eos cum suæ opinio- nis sequacibus, telis unitæ sententiæ Oriens Occidens- que percussit. Denique sanctæ recordationis Atticus, Catholice Magister Fidei, & verè Beati Joannis Chrysostomi etiam ad ipsa successor, ita eos persecutus est pro Rege communi, ut iis nec standi quidem illic co- pia præstaretur. Et infra: Legimus quàm benè te- neas originale peccatum, qualiter ipsam naturam ad- feras debitoricem, & ejus debitum merito reddere, qui descendit de genere debitoris. Quid tecum faciunt qui sunt hæc negando damnati. Numquam ea sine suspi- cione, quæ sibi sunt adversa, conveniunt. Ejiceren- tur, sibi quoque similiter displicerent. Cur tamen ea, quæ in hos tunc sunt acta, queruntur, cum certum sit illinc ad nos à Catholico Antistite At- tico Gesta directa?

Pelagianam Sectam tunc diligebant multi eti- am in Italia Episcopi, quos inter fuit Julianus, Memorii Capuani Episcopi filius, quem in vi- rorum illustrium catalogo Gennadius Massiliensis scribit etiam fuisse Episcopum Capuanum: Qui- dam mendum putant, ac legendum: *Episcopus Campanus.* Varii variam illi in Campania adscri- bunt sedem. Erat juvenis, ingenio acer, elo- quio germanè Romanus, Græcè ac Latine doc- tus, tantumque amator pauperum, ut de ipso pergat Gennadius: *Julianus tempore famis & an- gustiæ, indigentibus omnibus suis prorogatis, multos miserationis specie, nobilium præcipuè Religiosorum, illiciens, hæresi suæ sociavit.*

Pelagii & Cælestii causam per laudatas Zozymi Encyclicas literas ac Honorii legem videns Ro- mæ desperatam, ipsique reparandæ nec hujus, utpotè simplicis Monachi, nec istius, utpotè pauperis Presbyteri, sufficere humeros, suos supposituit: A laudatis literis ad generalem appe- lavit Synodum. Verum ad istam, utpotè totius mundi commotricem, Romanus Pontifex non nisi sacra Augusti Principis jussione compelli poterat. Hinc Constantinopolim ad Theodosi- um Augustum Julianus Legatos misit, in Ro- manam & Africanam Ecclesiam criminationibus onustos, dictam Synodum postulatuos. Lega- torum unus videtur ipse fuisse Cælestius.

Potrò in secreta, quam suis ad Anastasium Augustum Legatis dedit, instructione scribit Hormisda Pontifex: *Est consuetudo per Episco- pum Constantinopolitanum omnes Imperatori adve- nas Episcopos, adeoque & Clericos præsentari.* Advenas Episcopos & Clericos discutebat Con- stantinopolitanus Episcopus, & sacras Principis aures incongruis precibus molestari non permitte- bat. Hinc Juliani Legatos discussit Atticus, eor- um suspectas preces deduxit ad suam Synodum, damnavit dogmata, Apostolicæ Sedis firmavit iudicium, ipsos removit à Principis aures, & uti manifestos ac turbulentos hæreticos Regia civi- tate ejecit. Acta periire.

Tunc in rabiem actus Julianus omnes facundæ suæ maledicentiæ laxavit habenas, tunc famo- sas illas ad Rufum Thessalonicensem Episco- pum, Apostolicæ Sedis in Illyrico Vicarium emisit literas, quibus non Africanam tantum, sed & Romanam Ecclesiam ab Augustino, vilis in Africa oppiduli Episcopo, in horrendos erro- res & prævaricationis crimen esse circumscri- ptam vociferatus est. Vociferatus est catholicam veritatem opprimi, denegari Synodalem audi- entiam, palam prædicari Manicheismum, ideo- que omnes ubique Episcopos obtestatus est, ut à contagiosa istorum Prævaricatorum communione se fecernerent, servarentque immaculatos.

Et tunc factum est, quod in libro contra Col- latorem scribit S. Prosper: *Bonifacius Papa Zozy- mi successor, cum esset ipse doctissimus, adversus libros tamen Pelagianorum Beati Augustini Episcopi Responsa postebat.* Ex ejus jussu literas justas qua- tuor libris revicit Augustinus, ostendens post de- finitivum Romanæ Ecclesie iudicium non esse postulandam audientiam, sed solam restare pœ- nitentiam: Nec ex victoriæ fiducia, sed ex so- la nominis libidine peri illam à Juliano, ut sal- tem de commoto Romano orbe gloriari posset, & juvenilem suam animositatem isto fumo con- solari. Romanam Ecclesiam in dirimendis fidei quæstionibus esse infallibilem, lucidè & constan- ter docuit Augustinus. Hinc & unanitem San- ctorum Patrum consensum mirè in libris adversus Julianum exaltat: Ejus, adeoque & Apostoli- cæ Sedis, ex ipso definire consuetæ, auctorita- tem ostendit omni generali Synodo esse firmi- orem.

Hinc item intelliges ea, quæ in laudatis ad Ne- storium literis prosequitur Cælestius: Romanam Ecclesiam de Attici defuncti successore dicit fu- isse admodum sollicitam, gavisamque successisse Sisinium, virum quidem simplicem, ejusdem tamen fidei & zeli. Nequis fortè Constantino- politanus Episcopus Pelagianos induceret ad Principem, & ipsum ad generalem Synodum indulgentiam circumscriberet, metuebat Aposto- lica Sedes, ideoque de bono Sisinio fuit lætata. Generalem enim Synodum esse motum totius mundi, ideoque sine extrema necessitate non oportere concedi, ad Gratianum Augustum re- ctè scripsit sanctus Ambrosius.

*Honorii & Theodosii Augustorum secunda Lex
adversus Pelagianos.*

Eodem tempore factum est, de quo rursum laudatus Prosper: *Papa Bonifacius piissimo- rum Imperatorum devotione gaudebat, & contra ini- micos gratiæ non solum Apostolicis, sed etiam Regiis utebatur Edictis.* Superius laudata adversum Pelagii & Cælestii personas ac sectatores lex provide- bat soli Romani Urbe & locis suburbicariis, atque ita aliæ Provinciæ videbantur ejus beneficio non posse uti. Hinc Alipium Tagastensem in Nu- midia Episcopum Aurelius primas Carthaginen- sis legavit Romam ad sacrum Comitatum, quo lex ista etiam ad Africam, Pelagianis Laicis, Clericis, immò & Episcopis infelicem, extenderetur. Legationem suam Alipius juxta Sardicensem Ca- nonem exposuit Pontifici, atque ita ab illo adjuvus impetravit præsentem legem, qua Aure- lius Primas quovis Pelagianos Episcopos possit uti hæreticos degradare, ac in ipsorum sedes conse- crare alios. Et hæc est lex, quam in sancti Au- gustini vita laudat Possidius, ac in Bibliotheca Photius. Data est Monaxio & Plintha Con- sulibus, anno Domini quadringentesimo decimo nono,

Q

nōno, Bonifacii Pontificis primo. Eam per omnes Africæ Provincias publicavit Aurelius: Editum item hinc damus. Quæ omnia debemus etiam eximio Henrico Gravio.

*Imperatores Honorius & Theodosius Augusti
Aurelio Episcopo salutem.*

DUdum quidem fuerat constitutum, ut Pelagius & Celestius, nefandi dogmatis repperiores, ab urbe Roma, veluti quædam catholice veritatis contagia, pelierentur, ne ignorantium mentes sæva persuasione perverterent. In quo Clementia nostra secuta est iudicium Sanctitatis tuæ, quo constat eos ab universis iustæ sententiæ examinatione esse damnatos. Sed quia obstinati criminis pertinax malunt, ut constitutio geminaretur, cogit, recenti quoque sanctione decrevimus, ut si quis eos in quacumque Provinciarum parte latitare non nesciens aut propellere, aut proderè distulisset, præscriptæ poenæ vel particeps subiaceret. Præcipuè tamen ad quorundam Episcoporum pertinaciam corrigendam, qui pravas eorum disputationes tacito consensu asseverant, vel publica oppugnatione non destruunt (Pater Charissime atque Amantissime) Sanctitatis tuæ autoritate moneri convenit, quatenus in abolitione præpostere hæresis, omnium devotio Christianorum consentiat. Religio itaque tua competentibus Scriptis univertis faciat admoneri, scituros definitione testimonii tui, hanc sibi definitionem esse præscriptam, ut quicumque damnationi supra memoratorum (quo pateat mens pura) subscribere impia obstinatione neglexerint, Episcopatus amissione multati, interdici in perpetuum, expulsi civitatibus, communiōne priventur. Nam cum ipsi nos iuxta Synodum Nicænam confessione sincera Conditorum rerum omnium Deum, Imperique nostri veneremur Auctorem, non patietur Sanctitas tua seclæ detestabilis homines, in injuriam religionis, nova & inusitata meditates secretis tractatibus occultare sacrilegium, publica semet autoritate damnatum. Una enim eademque culpa est eorum, qui aut dissimulando conniventiam, aut non damnando favorem noxium præstiterint. Et alia manu. Divinitas te per multos annos servet incolumem, Pater charissime atque amantissime. Data quinto Idus Junias, Ravennæ, Monaxio, & Plinthæ Consilii.

Sequebantur hæc in codice: Eodem tenore etiam ad S. Augustinum Episcopum datum Rescriptum.

His acceptis, Aurelius Carthaginensis Episcopus ad Episcopos sibi subditos dedit Epistolam, cui huiusmodi legebatur in codice inscriptus titulus.

*Epistola S. Aurelii Carthaginensis Episcopi ad omnes
Episcopos per Byzacenam & Azuritanam Provinciam constitutos de damnatione Pelagii & Celestii hereticorum.*

Dilectissimis ac desiderabilissimis Fratribus ac Confacerdotibus, Donatiano primæ Sedis, Januario, Felici Palatino, Primiano, Gajano,

& aliis Gajano, Januario, Victorino, & cæteris per tractum Provinciarum Byzacenæ & Azuritanæ constitutis, Aurelius Episcopus.

Super Celestii & Pelagii damnatione, eorumque dogmatibus, participem sanctam Dei Dilectionem vestram in plenario Concilio fuisse communi, Dilectissimi ac desiderabilissimi Fratres. Sed quoniam pro honore Dei, in cujus manu cor Regis est constitutum, gloriosissimorum Principum Christianorum, fidem rectam & Catholicam custodientium, accessit auctoritas, quam per Humilitatem meam univertis Coepiscopis meis voluit intimari: Idcirco honorabilem Fraternitatem Vestram, missis exemplaribus, instruere festinavi, ne quid mali in aliqua parte Provinciarum ex supradictorum serpentina persuasione, ab universali Ecclesia totius orbis exclusa, fortasse subrepat. Ob hoc ergo tam necessaria concertatio Christianorum Principum Charitatem Vestram latere non debuit, & ad me ab his data literæ: Quarum simul exemplaribus lectis, quemadmodum subscribere unumquisque vestrum debeat, Dilectio vestra cognoscat, sive quorum Synodalibus gestis subscriptio jam tenetur, sive qui non potuistis eidem plenario totius Africæ interesse Concilio. Quo cum in supradictorum hæreticorum damnatione omnium vestrum fuerit integra subscriptio, nihil omnino sit, unde ullius dissimulationis, vel negligentia, vel occultæ forsitan pravitate aliqua videatur merito remansisse suspicio. Et alia manu: Opto, Fratres, bene vivatis mei memores. Data Kalend. Augusti, Carthagine, Monaxio & Plinthæ Consilii.

Constantii Augusti Lex adversus Pelagianos.

PERGIT Photius: Etiam Constantius, Placidia conjux, Valentini minoris Pater, de Celestio heretico in exilium pellendo scripsit Decretum ad Volusianum urbis Præfectum. Qui quidem Volusianus, Sanctæ Melaniæ Patruus, cum Gentilibus tunc sentiebat, at dum eum mors Legatum Constantinopoli agentem invaserat, ad Orthodoxam fidem transit, baptizatusque est à S. Proclo Constantinopolitano. Hic est nobilissimus ille Volusianus, ad quem varias de fide nostra Epistolas dedit S. Augustinus. Et hanc legem è tenebris eruit eximius Henricus Gravius. Data est Theodosii nono, tertio Constantii Consulatu, anno Domini quadringentesimo vicesimo; Tunc enim Constantius è Cæsare exaltatus fuit in Augustum.

Quidam per Aurelium Primatem degradati Episcopi & Clerici, nec non & ipse Celestius, de novo accessere Constantinopolim, à novo Principe Constantio sperantes Synodi generalis solatium: Novus enim Princeps solet in supplicantes esse pronior. Etiam Volusianus, utpotè gentilis idèque originale peccatum, ac ejus medicinale JESU-CHRISTI gratiam non penetrans, videretur negligentior, immo & indulgentior in ipsos fuisse. Hinc ab Attico Episcopo monitus, & avitæ pietatis memor Constantius, rigidissimam in ipsos edixit legem, omnem ejus prævaricationem sanciens esse capitale. Et hæc quidem in Hæreticos capitalis lex est omnium Romanorum

Antiqua Gratiani Imperatoris lex degradatum Episcopum, quo turbas cedere non valeat, mandat ad centum à sua civitate millia relegari. Hæc lex quemvis Pelagianum totidem milliaribus abesse mandat à civitate Constantinopolitana. Ita omnem illis eradicat spem ac viam generalis Synodi deinceps postulandæ.

Regiæ urbis Præfectus Divales leges solebat publicandas mittere ad Prætoriorum Præfectos, hi ad Provinciarum Rectores. Amborum programmata seu Edicta hic item habes.

Imperator Constantius Volusiano Urbis Præfecto.

CUM tùm præteritæ superstitionis, tùm recentis plena vanitatis jam dudum corrigi jufferimus, quotidianis insinuationibus major fieri denunciatur. Et quoniam discordia animas commovet populorum, ea quæ jam dudum jufferamus, præcepimus iterari. Undè his lectis, Eximietas Tua, omnes qui Dei invident pietati, diligenter inquirat, & eos faciat statim muris urbis expelli, ita tamen, ut ne intra centesimum quidem lapidem habeant licentiam consistendi. Celestium quoque magis ac magis ex urbe expelli mandamus. Constat enim, iisdem è medio sublatis, gratiam & concordiam tenere veterem firmitatem. Sanè deinceps si tale quippiam fuerit nunciatum, officium Præstantiæ Tuæ capitali sententiæ subdendum esse cognoscat. Non enim patimur impunitum esse, præcepta nostra executionis negligentia protelari. Vale Parens charissime & amantissime. Et adjecta subscriptio. Impleatur quod iustissimum, quia hoc famæ tuæ expedit.

Volusianus Præfectus Urbis dixit.

HATENUS Celestium, divinæ fidei & quietis publicæ turbatorem, iudiciis amicis secretis subduxerunt. Jam leges etiam Edicti persequuntur absentem. Cui, quod primum est, æternæ urbis negatur habitatio: ut si vel in proximis fuerit diversatus, debitum non evadat exitium. Pro merito etiam temeritatis atque ausus sui, cunctos hujus Edicti cautione præmonemus, ne quis iniquis noxio latebram putet esse præbendam, ne cum huiusmodi sit posita poena, supplicium ac stylium necesse sit proscriptio incurrere, quisquis reum divinis humanisque legibus apud se putaverit occultandum.

Junius Quartus, Palladius, Monaxius & Agricola, iterum Præfecti Prætorio dixerunt.

ADVERSUS Pelagium atque Celestium, catholici dogmatis fidem sævis tractatibus destruentes, sententia principalis invaluit, ut venerabili urbe summo honorum consortio multarentur. Hoc igitur omnes admoneri oportet Edicto, ne quis sinistra persuasione erroribus credulum præstet assensum. Et si ille sit plebeus, aut Clericus, qui in caliginis hujus obscuræ reciderit, à quocumque tractus ad Judicem, sine accusatricis discretionis personæ, facultatum publicatione nudatus, irrevocabile patietur exi-

Christi Lupi Opera Tom. XI.

lium. Nam superna Majestas ut colligit ex secreti ignoratione reverentiam, ita & ineptæ disputationi injuriam eximit per Edictum.

Duodecim Articuli, quos in hac materia esse fidei Regulas judicavit Sanctus Augustinus.

VITALIS quidam, Ecclesiæ Carthaginensis nescio an Laicus, an Clericus, Semi-pelagianæ factionis fuit primus præcursor & auctor. Ejus errore laudatus Augustinus exponit in hæc verba: Te audio dicere, ut rectè credamus in Deum, & Evangelio consentiamus, non esse donum Dei, sed hoc nobis esse à nobis, id est, & propria voluntate, quam nobis in nostro corde non operatus est ipse. Et ad hoc, cum audieris: Quid est quod ait Apostolus: Deus in nobis operatur & perficere, respondes, per legem suam, per scripturas suas Deum operari ut velimus, quas vel legimus vel audimus, sed eis consentire vel non consentire ita nostrum est, ut si velimus fiat, si autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere faciamus. Operatur quippe ille, dicit, quantum in ipso est, ut velimus, cum nobis nota sunt ejus eloquia; sed si eis acquiescere nolumus, nos ut operatio ejus nihil in nobis proficit, efficitur. De solo fidei ac bonæ voluntatis primo exordio errabat Vitalis, qui postea fuit etiam ex erroribus Massilienum. Eum lucidè revocavit Augustinus in Epistola centesima septima, & homini firmando fixit hæc duodecim materiæ hujus fundamentalis capita.

CAPITULUM I.

I. Quoniam, propitio Christo, Christiani Catholici sumus, scimus nondum natos nihil egisse in vita proprii boni seu mali, nec secundum merita prioris alicujus vitæ, quæ nulla propria singuli habere potuerunt, in hujus vitæ venire miserias; sed tamen secundum Adam carnaliter natos contagium mortis antiquæ primæ nativitate contrahere, nec liberari supplicio mortis æternæ, quod trahit ex uno in omnes transiens iusta damnatio, nisi per gratiam renascantur in Christo.

2. Scimus gratiam Dei nec parvulis nec majoribus secundum merita nostra dari.
3. Scimus majoribus ad singulos actus dari.
4. Scimus non omnibus hominibus dari, & quibus datur, non solum secundum merita operum non dari, sed non secundum merita voluntatis eorum quibus datur, quod maxime apparet in parvulis.
5. Scimus eis quibus datur, misericordia Dei gratuita dari.
6. Scimus eis quibus non datur, iusto iudicio Dei non dari.
7. Scimus quod omnes astabimus ante tribunal Christi, ut ferat unumquisque secundum ea quæ per corpus gessit, non secundum ea quæ si diutius viveret gesturus fuit, sive bonum sive malum.
8. Scimus etiam parvulos secundum ea quæ per corpus gesserunt, recepturos vel bonum vel malum. Gesserunt autem non per seipsos, sed per eos quibus pro illis respondentibus & renun-

tiare diabolo dicuntur, & credere in Deum, unde & in numero fidelium computantur, pertinentes ad sententiam Domini dicentis: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.* Propter quod & illis, qui hoc Sacramentum non accipiunt, contingit quod sequitur: *Qui autem non crediderit, condemnabitur.* Unde & ipsi, sicut dixi, si in illa parva ætate moriuntur, utique secundum ea quæ per corpus gesserunt; id est, rempore quo in corpore fuerunt, quando per corda & ora gestantium crediderunt vel non crediderunt, quando baptizati vel non baptizati sunt, quando carnem Christi manducaverunt vel non manducaverunt, quando & sanguinem biberunt vel non biberunt, secundum hæc ergo quæ per corpus gesserunt, non secundum ea quæ si diu hic viverent gesturi fuerant, judicantur.

8. Simul felices esse mortuos, qui in Domino moriuntur, nec ad eos pertinere quidquid acturi fuerant, si tempore diuturniore vixissent.

10. Scimus eos qui corde proprio credunt in Dominum, sua id facere voluntate ac libero arbitrio.

11. Scimus pro eis qui nolunt credere, nos qui jam credimus, recta fide agere cum Deum oramus ut velint.

12. Scimus pro eis qui ex illis crediderunt, tantam de beneficiis rectè atque veraciter & debere nos Deo agere gratias & solere.

Valentiniani tertii Imperatoris adversum Pelagianos Lex.

Etiam Gallicanam Ecclesiam, & quosdam ejus Episcopos invasit hæc lues, ideoque Patroclus Arelatensis Archiepiscopus, Apostolicæ Sedis per Galliam Vicarius, Domini anno quadringentesimo vigesimoquinto impetravit à Valentiniano tertio legem, cujus hæc est pars.

Imperatores Theodosius Augustus, & Valentinianus Cæsar. Armatio, viro illustri, Præfectorio Prætorio Galliarum.

Diversos Episcopos, nefarium Pelagianum & Celestiani dogmatis errorem sequentes, per Patroclum sacrosanctæ legis Antistitem præcipimus conveniri. Quos quia confidimus emendari, nisi intra viginti dies ex conventionis tempore, intra quos deliberandi tribuimus facultatem, errata correxerint, sequæ Catholicæ Fidei reddiderint, Gallicanis regionibus expelli, atque in eorum loco Sacerdotum fidelis subrogari, quatenus præsentis erroris macula de populorum animis tergatur, & futuræ bonum disciplinæ restitatur. Data VII. Idus Julias Aquilejæ. Conff. D. N. Theodosio Aug. XI. & Valentiniano Cæs. Conf.

ROMANA S. CELESTINI PONTIFICIS

SYNODUS.

Hanc Synodum laudat in libro contra Colatorem S. Prosper: *Venerabilis memoria Pontifex Celestinus, sciens damnatis non examen judicii, sed solum pœnitentia remedium esse præstandum, Celestium, quasi non discusso negotio audientiam postulantem, totius Italiæ finibus iuste extrudi. Adeo & Præcessorum suorum Statuta, & Decreta Synodalia inviolabiliter servanda censebat, ut quod semel meruerat abscindi, nequaquam admitteret retractari. Nec verò segniori cura ab hoc eodem morbo Britannias liberavit, quando quosdam inimicos gratiæ solum suæ originis occupantes, etiam ab illo secreto exclusit Oceani, & ordinato Scotis Episcopo, dum Romanam insulam studet servare Catholicam etiam barbaram fecit Christianam. Quæ cuncta eadem Synodo videntur gesta. Eam ejusdem Properi Chronicon quadringentesimo trigésimo, Hermannus Contractus adscribit anno quadringentesimo vigesimo nono.*

ACTIO PRIMA.

PER laudatam Constantii legem ad centum à Regia urbe millia extrusus Celestinus rediit in Italiam, causam sine examine decisam blaterare, & provocare ad Synodum perrexit, & cum Collegis Episcopis egit turbas. Hinc ipsum regradavit Pontifex, proscripsit ab Italia, & ubicumque proscribi mandavit.

Nec solum ipsum, sed etiam Julianum, Florum, Fabium, Orentium, Marcellinum, Persidium, & similes nescio quarum in Italia Sedium deiecit Episcopos: Nec tantum juxta Gratiani legem ad centum ab ipsorum civitate millia, sed extra omnem item Italiam abiecit.

Hinc & ipsi resumpere appellationem, intrarunt Constantinopolim, à Nestorio ejusdem commatis Episcopo fuere introducti ad Principem, ut orthodoxis temporibus passi persecutionem, quin & Celestino Pontifici commendati. Verum hic rescripsit Atticum fuisse imitandum, & effrontes hæreticos juxta Principum leges intra Regiam civitatem nec admittendos. Amborum literas habes in prima parte Concilii Ephesini.

Hac item Actione factum est, quod à Julianum, Collegæ sui Turbantii virtutes extolentem, in primo novissimi operis libro scribit sanctus Augustinus: *Utinam imiteris Turbantium, à vestro errore liberatum.* Regradari ac deportari hic metuens, hac in Synodo valedixit Pelagio, atque ita ex dispensatoria Catholicæ Matris gratia Episcopus mansit.

ACTIO SECUNDA.

Hanc actionem ad quadringentesimum trigésimum Domini annum laudat S. Properi Chronicon: *Agricola Pelagianus, Severiani Pelagiani Episcopi filius, Ecclesias Britannicæ dogmatis sui*

insinuatione corrupit. Sed actione Palladi Diaconi Papa Celestinus Germanum Antisiodorensis Episcopum vice sua mittit, ut deturbatis hæreticis, Britannos ad Catholicam fidem dirigat. Pelagium ex Cambrensi apud Britannos Monacho fuisse Banachorensis ibidem Cœnobii ac Gymnastii Præfatum, ipsique Romam digressio successisse Leporium Agricolam, adferunt vetusti Britonum Annales. Damnatis item Pelagianis iteratas toties sententias non suffecisse, sed remotas etiam Provincias & gentes fuisse ab ipsis infestatas, scribit ad Maximianum, degradati Nestorii in Constantinopolitano Episcopatu successorem, noster Pontifex Celestinus. Hinc quidam suum etiam natale solum invaserunt, corrumpere laudatum Cœnobium, & Apostolicam Sedem ad hanc Synodum coegerunt.

ACTIO TERTIA.

Utraque Scotia erat tunc adeo barbara, ut humanas adhuc carnes voraret. Ita adfirmat S. Hieronymus. Vicinæ Britannicæ adfectio eam duxit in Synodi hujus memoriam, atque ita factum est, quod in Chronico laudat S. Prosper: *Ad Scotos in Christum credentes ordinatur à Papa Celestino Palladius, & primus Episcopus mittitur. Sic barbara Insula profecit in Christianam.*

GALLICANA INCERTI LOCI

SYNODUS.

Hanc Synodum laudat in primo Anglicanæ historiæ libro venerabilis Beda: *Hæresis Pelagiana, per Agricolam illata Severiani Episcopi Pelagiani filium, fidem Britannorum fœda peste commaculaverat. Verum Britannii, cum neque suscipere perversum dogma gratiam Christi blasphemando, ulterius vellent, neque versutiam nefariæ persuasione resistere verbis certando sufficerent, inveniunt salubre consilium, ut à Gallicanis Antistitibus auxilium belli spiritualis inquirant. Quam ob causam collecta magna Synodo, querebant in commune, qui illuc ad succurrendum fidei mitti deberent, atque omnium judicio eligebantur Apostolici Sacerdotes, Germanus Antisiodorensis, & Lupus Tricassinæ Civitatis Episcopus, qui ad confirmandam fidem gratiæ celestis Britannias venirent. Quod ipsum in Sancti Germani vita Constantius Presbyter, ac in Eutropii supplemento adfirmat Paulus Diaconus.*

Postulatum à Romana Ecclesia auxilium Britannibus visum fuit moras nectere, ideoque ad vicinos Galliarum Collegas habuere refugium: & hi magna collecta Synodo, Apostolicam Sancti Germani legationem probarunt, & Sanctum Lupum adjungerunt. Annum ignoro. Quin utraque in Synodo Pelagiani errores denuò damnati fuerint, non est ambigendum.

GENERALIS EPHESINÆ SYNODI

ADVERSUS PELAGIANOS ACTA.

In apertam ac pertinacem hæreseos prædicationem lapsus Nestorio præcepit Celestinus Pontifex: *Lupi Opera Tom. XI.*

tifex, ut intra decem dies meliora saperet ac solemniter profiteretur, alioquin eo ipso Episcopatum amitteret & Christianam communionem. Amici varii, præsertim Joannes Patriarcha Antiochenus, ipsum ad obediendum, & multa Ecclesiæ mala redimenda sunt seriò adhortati; verum Julianus ac alii præfati Pelagianorum Episcopi ad generalem provocare Synodum ei persuaserunt, in turbida hac aqua sperantes & ipsi aliquid piscari.

Synodus hæc habuit tres Primates Episcopos: Sanctum Cyrillum, Alexandriæ Patriarcham, Celestini Papæ Vicarium, Joannem Patriarcham Antiochenum, ac ipsum Nestorium. Hinc & dolosi isti in tres se divisere classes, & quidam huic, quidam istis adhæserunt, turbarum anam ubique venantes. Et è Joannis Patriarchæ Episcopis aliquos omninò seduxerunt. Lucet ex Synodali in ipsos sententia: *Quidam ex ipsis Celestii sententias sequi sunt deprehensi.* Et in sua ad Rufum Thesalonicensem Episcopum relatione idem Joannes accusavit Sanctum Cyrillum, quod adhærentes haberet homines ob hæresim degradatos, Enthusias ac Pelagianos. Quin & Divalis facta, quam per Joannem sacrarum largitionum Comitem Theodosius Augustus misit ad Synodum, non solis legitimis, sed & hiis Pelagianis Episcopis fuit inscripta. Aliud enim isti non egerunt, quam ut hujus Synodi & Nestorianæ appellationis aliqua portio crederentur.

Miserandam scissuram passa fuit hæc Synodus. Multi enim Sanctum Cyrillum, multi Episcopi secuti sunt Joannem Antiochenum: Adversas fecere Synodos, ac degradationis elogio invicem fœdarunt. Pelagiani videntur tunc tertium agitate conventiculum, & conflasse illa Pseudo-Acta, quibus damnatur originale peccatum, & Catholica doctrina traducitur ut Manichea, & quæ uti legitima ad sanctum Gregorium magnum misit Joannes Nequesteta, Patriarcha Constantinopolitanus. Ejusmodi fucis hæreses passim promoventur.

Adversus illius Divalis inscriptionem omnis Synodus fuit proteflata. In eximia item illa, quam pro omni Africana Ecclesia per Bassulam Diaconum misit Capreolus Carthaginensis Episcopus. Epistola obtestatur Synodum, ne damnatis hæresibus alteras indulget disputationes, quibus lucida veritas denuò inquireretur. Palam loquitur adversus Pelagianos. Et ita omninò jubebat factæ per Apostolicam Sedem decisionis auctoritas.

Istorum tamen importunitas aliud extorsit. Lucet ex Synodali ad Celestinum Pontificem Relatione: *Porro perlectis in sancta Synodo commentariis Actorum in depositione impiorum Pelagianorum & Celestianorum, Celestii, Pelagii, Juliani, Persidii, Flori, Marcellini, Orentii, & eadem cum illis sentientium, quæ à Pietate Tua de ipsis decreta & constituta sunt, judicavimus & nos ea solida, firmæque permanere debere, & idem omnes Tecum statuimus, eos pro depositis habentes.* Ipsorum ergo causa istic retractata fuit, ac iterum damnata. Eam damnarunt Canon primus & quartus.

Et hinc in Bibliotheca rectè scribit Photius: *Pelagiana hæresis anathemate damnata est in sacra Ephesina Synodo. Et in Carmine de Ingratis S.*

Prosper: *Præterea, quando fuerit bene nota tumul- tu clara Ephebus, non passa suis consistere rebus va- satæ, & morbi status, & semina mortis.* Lauda- re videtur tumultum, quo Joannem Patriarcham Antiochenum, & ejus assecles Episcopos, à sua- rum Basilicarum ingressu prohibuit, ac lapidibus impetiit Ephesus Populus, populari in hanc etiam hæresim odio videtur zelum istum adscri- bere.

Sancti Celestini Pontificis Apologetica pro Sancto Augustino ad Gallorum Antistes Epistola.

PER Patroclum Arelatensem Episcopum ac lau- datam Valentini legem correcti in Gallia Episcopi reliquere discipulos eruditione ac piera- te illustres, verum qui Pelagianis erroribus sic valedicerent, ut tamen in Sancti Augustini ad- versum illos Scriptis quædam improbant, *Propo- situm ac prædestinationem Dei secundum initialis fi- dei ac finalis perseverantiæ præscientiam recipie- bant.* Prima fidei exordia ac finalem in ipsa per- severantiâ esse Dei dona, & Divinam electio- nem sine quovis humanæ voluntatis præviso me- rito fieri averfabantur, credentes tali gratia everti liberum arbitrium, hominem in disperationem, agi ut torpidam securitatem, frangi virtutum stu- dia, ac fatalem induci necessitatem. *Obstinatio- nem suam vetustate defendebant:* Augustini sentia adferebant hesternâ, & à nonnullo Ecclesiastico- rum ita intellecta. Ea tanquam fidei articulos tra- di ab Augustino, capiebant pessimè, censentes a Divinis Scripturis nihil hic lucidè decisum. Quin & illum arguebant inconstantiz: Utpotè qui in prioribus suis Scriptis oppositum docuisset.

Eodem nuper in luto hæserant Adrumetini in Byzacena Africa Monachi, eosque per editos de Gratia ac libero arbitrio, & de Correptione & Gratia libros Augustinus extraxerat. Prior liber necdum erat in Gallia, hinc solum posteriorem produxit Sanctus Prosper, sperans eundem fru- ctum. Quosdam ille sanavit, alios autem pejo- res fecit, adeo ut ipsorum potius Monachorum, immò & ipsius Juliani, quam Augustini de hisce quæstionibus Dicta clamarent recipienda. Quæ omnia in suis ad Rufinum ac Sanctum Augusti- num literis exponunt latius laudatus Prosper, & nescio quis Hilarius.

Ad hæc componenda librum de Sanctorum Prædestinatione, ac de Perseverantiâ dono alium Augustinus edidit: ac crevit malum. Præsertim post brevi secutam Augustini mortem. Omnem tunc modestiam quidam exuerunt, Lerinensis enim Monachus Vincentius, quidam Massilien- ses Clerici Galli adhuc alii, & Genuenses, ex ejus libris fabricarunt sædos istos articulos, ex quibus profluxit calumnia hæresis Prædestinati- næ. Non enim tunc fuit ista hæresis, sed ip- sam adficere Augustino tentarunt quidam, at- que ita ejus necessaria Ecclesiæ Scripta exuf- flare.

Ea Sanctus Prosper, ac ille nescio quis lauda- tus Hilarius generosè tutati sunt, verum canina Confratrum facundia ipsos adeo exercuit, ut Gal- lia excedere, & accedere Romam coacti sint, se-

pultæ hæresis imminentem resurrectionem nua- ciaturi, ac postulaturi medicinam.

Ad ipsorum ergo relationem & preces Celesti- nus Pontifex priores suas ad Tuentium Episco- pum firmavit, & has pro Augustini Scriptis apo- logeticas addidit litteras, edicens ipsum fuisse semper optimum Ecclesiæ magistrum insigniter orthodoxum, ac in hisce etiam materiis nihil tra- didisse quod non probaret Ecclesia Romana.

Adversarios admodum perstrinxit istud fulmen. Dogmaticam Romani Episcopi Epistolam vel in lapsus dubium devocare, nec in cogitationem venit. Quod enim de ejus in decidendis fidei quæstionibus infallibili auctoritate usque ad Joan- nis Gersonis tempora nunquam titubavit Gallica- na Ecclesia, ex firmis fundamentis docet Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis. Hinc opus fuit lucida Epistolæ verba detorquere in sensum alienum, & successorem Xistum tertium ad ejus exufflationem tentare.

Præsertim oderant librum de Gratia & libero Arbitrio, librum de Correptione & Gratia, li- brum de Prædestinatione Sanctorum, librum de Dono perseverantiæ, & libros novissimos contra Julianum. Eos dixere litteris Apostolicis non expressos, ideoque nec ipsos, nec ipsorum sentia, sed reliquam dumtaxat Augustini doctrinam esse approbatam.

Librum contra Collatorem sub laudato Xisto scripsit etiam Beatus Prosper. Hinc ejus in fine laudat præsentem Epistolam, & adversum jam dictas nugas pergit: *Contra istam clarissimæ lauda- tionis rubam, contra istam sacratissimi testimonii di- gnitatem, audeat quisquam malignæ interpretationis murmur emittere, & perspicuæ, sincerissimæque sententiæ nubem obliquæ ambiguitatis ostendere? Ut scilicet quia in Epistola Papa librorum, pro quibus actum est, non expressus est titulus, hinc eos appa- reat non probatos, & istam in Sanctum Augustinum laudationem pro anteriorum Scriptorum meritis fuisse collatam.* Et in prioribus, quos probabant, & in posterioribus, quos improbant Adversarii, adversum Pelagianos libris demonstrat eandem penitus tradi doctrinam, atque ita utrosque à Celestino firmatos, immò & ipsa Romanæ Ec- clesiæ auctoritate donatos. Ita enim de libro de Prædestinatione Sanctorum, ac de libro de Do- no Perseverantiæ testatur in litteris ad Possessorem Africanum Episcopum Pontifex Hormisdas.

Adversum istas Hypocritarum insidias Sanctus Prosper concludit: *Considimus Domini protectione præstandum, ut quod operatus est in Innocentio, Zo- zymo, Bonifacio, Celestino, operetur & in Xisto.* Astucissimarum fraudum, quibus Xixtum ad ex- sufflandam ac revocandam Celestini Epistolam circumscribere conabantur istæ vulpes, colligata orgia sperat divinitus dissipanda, & ab Anteces- sorum suorum toties iterato judicio Xixtum in nullo movendum.

Et spem non fuisse vanam, statim nos docebit eventus. Nam in Petro Apostolo, dum ejus fidem non deficere impetravit Dominus. omnino erat & Xixtus. Quin immo præsentem Epistolam non sola latina, sed & Græca in plenam auctori- tatem admisit Ecclesia: Eam quippè duplici elo- gio Photius in sua Bibliotheca exornat. Dile-

Dilectissimis Fratribus Venerio, Marino, Leontio, Auxonio, Arcadio, Sillucio, & cæteris Galliarum Episcopis Celestinus.

Apostolici verba præcepti sunt, apud Judæos atque Gentiles sine offensione nos esse de- bere. Hoc quisquis Christianus est, tota animi virtute custodit. Quod cum ita sit, non parum periculi illi manere poterit ante Deum, qui hoc detrectat etiam fidelibus exhibere. Nam qualiter nos, qui neminem perire volumus, ista contri- stent, quæ auctoribus Christianis percellunt ani- mos Christianos, Dominicus in Evangelio sermo testatur. Ait enim ipse Salvator, quod expedit scandalizanti unum de pusillis, in maris profundum demergi. Ideo quæ sit jam ejus pœna quæra- mus, cui tale supplicium legimus expedire,

CAPITULUM I.

Filii nostri præsentis Prosper & Hilarius, quorum circa Deum nostrum sollicitudo lau- danda est, tantum nescio quibus Presbyteris illic licere, qui diffensionem Ecclesiarum studeant, sunt apud nos persecuti, ut indisciplinatas quæstiones vocantes in medium, pertinaciter eos dicant prædicare adversantia veritati. Sed vestræ Dilectioni justius impertamus, quando illi supra vos habent copiam disputandi. Legimus super magistrum non esse discipulum, hoc est, non sibi debere quemquam ad injuriam Doctorum vindicare do- ctrinam. Nam & hos ipsos à Deo nostro postis novimus ad docendum, cum sit dicente Apo- stolo eis tertius locus intra Ecclesiam deputandus. Quid illic spei est, ubi magistris tacentibus hi lo- quantur, qui si ita est, eorum discipuli non fue- runt? Timeo ne connivere sit hoc tacere. Ti- meo ne magis ipsi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In talibus causis non caret suspicio- ne taciturnitas, quia occurreret veritas, si falli- tas displiceret. Merito namque causa nos respi- cit, si silentio faveamus errori. Ergo corripian- tur hujusmodi. Non sit his liberum habere pro voluntate sermonem. Desinat, si ita res sunt, incessere novitas vetustatem, desinat Ecclesiarum quietem inquietudo turbare. Conantur sæpè nau- fragio mergere, quos intra portum stantes statio facit fida securus. Fida quippè est omnium sta- tio, quorum perfectis gressibus vestigia non mo- ventur. Recurrerunt ad Apostolicam prædicti Se- dem, hæc ipsa nobis quæ tentat perturbatio con- quærentes. Habetore, Fratres charissimi, pro Catholicæ plebis pace tractatum. Sciant se, si tamen censeantur Presbyterii dignitate, vobis esse subjectos. Sciant omnes qui malè docent, quod fidi dicere magis ac magis competat, quam docere. Nam quid in Ecclesiis vos agitis, si illi summam teneant prædicandi? Nisi forte illud ob- sistat, quod non auctoritate, non adhuc ratione colligitur, ut aliqui è Fratrum numero, nuper de Laicorum consortio in Collegium nostrum fortasse admissi, nesciant quid sibi debeant vendi- care. Super his multa jam dicta sunt eo tempore, quo ad Fratres Tuentii dedimus Scripta Respon-

sum. Nunc tamen repetentes sæpius admonemus ut vitentur hujusmodi, qui laborant per terras aliud, quam ille noster justit Agricola, semina- re. Nec tamen mirari possumus, si hæc erga vi- ventis hi nunc tentare audent, qui nituntur etiam quiescentium fratrum memoriam dissipare.

CAPITULUM II.

Augustinum sanctæ recordationis virum pro vita sua atque meritis in nostra communi- one semper habuimus, nec unquam hunc sinistra- rum suspicionis falem rumor adferit, quem tanta scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter magi- stros optimos etiam ante à meis decessoribus habe- retur. Bene ergo de eo omnes in commune sen- serunt; utpotè qui ubique cunctis & amori fuerit, & honori. Unde resistatur talibus, quos malè crescere videmus. Nefas est hæc pati religiosas animas, quarum afflictio, quia membra no- stra sunt, nos quoque convenit macerari: *Quam- vis maneat hos beatitudo promissa, quicumque probantur persecutionem propter justitiam susti- nere.* Quibus quid promittat Dominus in futu- rum, sequens sermo declarat. Non est agentium causa solorum, quando universalis Ecclesia qua- cumque novitate pulsatur. Intelligamus hæc ipsa vobis, quæ nobis non placent, displicere. Quod ita demum probare poterimus, si imposito impro- bis silentio de tali re imposterum querela cessave- rit. Dominus incolumes vos custodiat, Fratres charissimi.

Sanctorum Prosperi ac Hilarii per Celestini Epi- stolam confirmata Capitula.

Quæstio est, An undecim, quæ Celestini Epistolæ adnecti passim solent, Capitula sint etiam Celestini? Petrus Diaconus, Orienta- lis Ecclesiæ ad Apostolicam Sedem Legatus in li- bello de Gratia & Incarnatione, quem sancto Fulgentio, & aliis Afrorum Episcopis obtulit, lucidè adfirmat. Adducit varia Romanorum Pon- tificum Decreta, & pergit: *His congruè Beatissi- mus Celestinus in Epistola ad Gallos data.* Adducit octavum & nonum Capitulum. Eiusdem sententiæ fuit in libro adversus Joannem Erigenam Flo- rus Ecclesiæ Lugdunensis Diaconus, ejus item Episcopus Sanctus Remigius in libro de tribus Epi- stolis, & in libro de tenenda sacræ Scripturæ ve- ritate: Hincmarus item Remensis Metropolita doctissimus, Cardinalis Cresconius, & Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Et antiquissimi codi- ces Celestini Epistolam, & hæc Capitula in unum libellum passim jungunt.

Verum verba, hæc Epistolæ, *Dominus incolu- mes vos custodiat, Fratres charissimi,* aliud omni- no edicunt. Sunt lucidus Epistolæ finis: Plura istud ipsum omnibus Eruditis jam pridem persua- dere. Et hinc rectè in Annalibus scribit Cardina- lis Batonius: *Putantur ista Capita esse Prosperi, qui, ut profiteri videtur, ea collegit ex Decretis Ro- manorum Pontificum, simulque Conciliis Africanis.* Quidam existimant ea libello, quem Sedi Apo- stolicæ obtulerunt Prosper & Hilarius, fuisse ad- nexa, ab illis impetratam istam Celestini Episto- lam,

lam, atque ita ipsa esse per eam confirmata. Et id non caret fundamento.

Quaestio est, Ex quo fonte prodierit tanta erroris antiquitas? Etenim laudatus Petrus Diaconus fuit Celestino Pontifici ferè coævus. Respondeo non esse errorem. Prosper quippè & Hilarius sua illa Capitula laudatis literis mox ad junxere, & vulgarunt non uti sua ampliùs, sed uti sancti Celestini: quoniam quod confirmat Romanus Pontifex, facit esse suum. Et hinc de eisdem ad Possessorem Episcopum scripsit Hormisdas Pontifex: *De Arbitrio libero & Gratia Dei in scriptis Ecclesiasticis expressa Capitula continentur*. Ea non dicit esse Romanae Ecclesiae, sed uti per ipsam confirmata in ejus scriptis custodiri.

CAPITULORUM PRÆFATIO.

Quia nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, id damnatis hæreticorum sensibus, seu pravitate, seu imperitia demorantes, piissimis disputatoribus obviare præsumunt; & cum Pelagium atque Celestium anathematizare non dubitent, magistris tamen nostris, tanquam necessarium modum exceperint, obloquuntur, eaque tantummodo sequi & probare profitentur, quæ sacratissima beati Apostoli Sedes Petri contra inimicos gratiæ Dei per ministerium Præsulum suorum sanxit & docuit: Necessarium igitur fuit diligenter inquirere, quid Rectores Romanae Ecclesiae de hæresi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, judicaverint, & contra nocentissimos liberi arbitrii defensores quid de gratiæ Dei sentiendum esse censuerint, ita ut etiam Africanorum Conciliorum quasdam sententias jungeremus, quas utique suas fecerunt Apostolici Antistites, cum probarunt. Ut ergo plenius qui in aliquo dubitant instruantur, constitutiones Sanctorum Patrum compendioso manifestemus indiculo. Quod si quis non nimium est contentiosus, agnoscat omnium disputationum connexionem ex hac subditarum auctoritatum brevitate pendere, nullamque sibi contradictionis superesse rationem, si cum Catholicis credat & dicat.

CAPITULUM PRIMUM.

Quod Adam omnes homines læserit, nec quemquam nisi gratia posse salvari.

In prævaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem & innocentiam perdidisse, & neminem de profundo illius ruinæ per liberum arbitrium posse confurgere, nisi eum gratia Dei miserentis erexerit, pronuntiant beatæ memoriæ Innocentio Papa, atque dicente in Epistola ad Carthaginense Concilium: *Liberum enim arbitrium olim ille perpeffus, dum suis inconsultius utitur bonis, cadens in prævaricationis profunda demersus est, & nihil quemadmodum exinde resurgere posset invenit, suaque in æternum libertate deceptus, huic ruinæ subjacisset oppressus, nisi eum postea Christi per suam gratiam revellasset adveniens, qui per novæ regenerationis pu-*

rificationem præteritum omne vitium sui baptismatis lavacro purgavit.

I I.

Quod nemo sit bonus suis viribus, nisi participatione ejus qui solus est bonus.

Neminem esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui ille donet, qui solus est bonus, Quod in eisdem Scriptis ejusdem Pontificis sententia protelatur, dicens: *Nam quid nos de eorum post hæc rectum mentibus aestimemus, qui sibi se putant debere quod boni sunt, nec illum considerant, cujus quotidie gratiam consequuntur, qui sine illo tantum se assequi posse confidunt?*

I I I.

Quod nisi gratia Dei continua juvemur, insidias Diaboli superare non possumus.

Neminem etiam baptismatis gratia renovatum, idoneum esse ad superandas Diaboli insidias, & ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis acceperit. Quod ejusdem Antistitis in eisdem paginis doctrina confirmat, dicens: *Nam quamvis hominem redemisset à præteritis ille peccatis, tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum & post ista corrigere, multa servavit, quotidiana præstans illi remedia, quibus nisi freti consilique nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores. Necessæ est enim, ut quo auxilium te vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.*

I V.

Quod per Christum libero bene utamur arbitrio.

Quod nemo nisi per Christum libero bene utatur arbitrio, idem magister in Epistola ad Milevitānum Concilium data prædicat, dicens: *Adverte tandem, à prævaricationum mentium perversa doctrina, quod primum hominem ita libertas ipsa decepit, ut dum indulgentiùs fræntis ejus utitur, in prævaricationis præsumptionem conciderit. Nec ex hac potuit erui, nisi providentia et regenerationis statum pristinae libertatis Christi Dominus reformasset adveniens.*

V.

Quod omnia Sanctorum merita dona sint Dei.

Quod omnia studia, & omnia opera ac merita Sanctorum, ad Dei gloriam laudemque referenda sunt, quia nemo aliundè ei placet, nisi ex eo quod ipse donaverit. In quam nos sententiam dirigit beatæ recordationis Papæ Zozyymi regularis auctoritas, cum scribens ad totius Orbis Episcopos ait: *Nos autem instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad Fratrum & Coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus. Hunc autem sermo-*

sermonem, sincerissimæ veritatis luce radiantem, tanto Afri Episcopi honore venerati sunt, ut ita ad eundem virum rescriberent: *Illud verò quod in literis, quas ad universas Provincias curasti esse mittendas, posuisti dicens, Nos tamen instinctu Dei, &c. Sic accipimus dictum, ut illos qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis, velut cursim transiens, amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quam quod universa in nostræ humilitatis conscientiam retulisti? Et tamen instinctu Dei factum esse fideliter sapienterque vidisti, veraciter fidenterque dixisti. Ideò utique, quia præparatur voluntas à Domino, & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium. Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt: Ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, & in bonis quibusque voluntatis humanæ singulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium.*

V I.

Quod omnis sancta cogitatio, & motus piæ voluntatis ex Deo fit.

Quod ita Deus in cordibus hominum, atque in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnique motus bonæ voluntatis ex Deo fit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus. Ad hanc enim nos professionem idem Doctor instituit, qui cum ad totius orbis Episcopos de divinæ gratiæ opitulatione loqueretur, *Quod ergo tempus, ait, intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, causis, cogitationibus, motibus, adjutor & protector orandum est. Superbum est enim, ut quicquam sibi humana natura præsumat, clamante Apostolo, Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed contra principes & potestates aeris hujus, contra spiritualia nequitiae in cœlestibus. Et sicut ipse iterum dicit: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per JESUM-CHRISTUM Dominum nostrum. Et iterum: Gratia Dei sum id quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus illis omnibus laboravi. Non ego autem, sed gratia Dei mecum.*

V I I.

Quod gratia Dei non solum peccata dimittat, sed etiam adjuvat ne committantur, & præstat ut lex impleatur, non sicut ait Pelagius, facile, quasi sine gratia Dei difficilius possit impleri.

Illud etiam, quod intra Carthaginensis Synodi Decreta constitutum est, quasi proprium Apostolicæ Sedis Decretum amplectimur, quod scilicet tertio Capitulo definitum est: *Ut quicumque dixerit gratiam Dei, qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema sit. Et iterum Capitulo quarto: Ut si quis dixerit gratiam Dei per Jesum Christum propter hoc*

tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, & quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognovimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit. Cum enim dicat Apostolus, Scientia inflat, charitas verò ædificat, Valdè impium est, ut credamus ad eam que inflat nos habere gratiam Christi, & ad eam que ædificat non habere; cum sit utrumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus, ut ædificante charitate scientia non possit inflari. Sicut autem de Deo scriptum est, Qui docet hominem scientiam, ita etiam scriptum est, Charitas ex Deo est. Item quinto Capitulo: Ut quisquis dixerit, idè nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum arbitrium jubemur, facilius possimus implere per gratiam, tanquam etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa divina implere mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait, Sine me difficilius potestis facere, sed ait, Sine me nihil potestis facere.

V I I I.

Quod præter statuta Sedis Apostolicæ, omnes orationes Ecclesie Christi gratiam resonant, qua genus humanum ab æterna damnatione reparatur.

Præter eas autem Beatissimæ & Apostolicæ Sedis inviolabiles sanctiones, quibus nos piissimi Patres, pestiferæ novitatis elatione dejecta, & bonæ voluntatis exordia, & incrementa probabilium studiorum, & in eis usque in finem perseverantiam, ad Christi gratiam referre docuerunt, obsecrationum quoque Sacerdotium Sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis tradita in toto mundo tradita, atque in omni Ecclesia Catholica uniformiter celebrantur, ut legem credendi lex statuat supplicandi. Cum enim sanctarum plebium Præsules mandata sibi inter legationem fungantur, apud divinam Clementiam humani generis agunt causam, & tota secum congemiscente Ecclesia postulant & precantur, ut Infidelibus donetur fides, ut Idololatræ ab impietatis suæ liberentur erroribus, ut Judæis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, ut Hæretici Catholicæ Fidei perceptione respiciant, ut Schismatici spiritu rediviæ charitatis accipiant, ut Lapsis pœnitentiæ remedium conferatur, ut denique Catechumenis ad regenerationis Sacramenta perductis, cœlestis aula misericordiæ referatur. Hæc autem non perfunctoriè neque inaniter à Domino peti, rerum ipsarum monstrat effectus: Quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur atrahere, quos erutos de potestate tenebrarum transferas in regnum Filii charitatis suæ, & ex vasis iræ faciat vasa misericordiæ. Quod adeò totum divini operis esse sentitur, ut hæc efficienti Deo gratiarum semper actio, laudis- que confessio pro illuminatione talium vel correctione referatur.

I X.

*Quod gratiam Dei etiam baptizandorum testetur in-
stituta purgatio, cum exorcismis & exsuff-
latione Spiritus ab eis abiguntur.*

Illud etiam, quod circa baptizandos in uni-
verso mundo sancta Ecclesia uniformiter agit,
non otioso contempleremur intuitu: Cum sive
parvuli, sive juvenes ad regenerationis veniunt
Sacramentum, non prius fontem vitæ adeunt,
quàm exorcismis & exsufflationibus Clericorum
Spiritus ab eis immundus abigatur; ut tunc ve-
rè appareat, quomodo princeps mundi hujus
mittatur foras, & quomodo prius alligetur For-
tis, & deinceps vasa ejus diripiuntur, in posses-
sionem translata victoris, qui captivam duxit cap-
tivitatem, & dat dona hominibus. His ergo
Ecclesiasticis regulis, & ex divina sumptis auctori-
tate documentis, ita adjuvante Domino con-
firmati sumus, ut omnium bonorum affectuum
atque operum, & omnium studiorum omnium-
que virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum
fateamur Auctorem, & non dubitemus ab ipsius
gratia hominis merita præveniri, per quem fit,
ut aliquid boni & velle incipiamus & facere. Quo
utique auxilio & munere Dei non aufertur libe-
rum arbitrium, sed liberatur; ut de tenebroso lu-
cidum, de pravo rectum, de languido sanum,
de imprudente sit providum. Tanta enim erga
omnes homines est bonitas Dei, ut nostra velit
esse merita, quæ sunt ipsius dona, & pro his quæ
largitus est, æterna præmia sit donaturus. Agit
quippe in nobis, ut quod vult & velimus & aga-
mus. Nec otiosa in nobis esse patitur, quæ exer-
cenda, non negligenda donavit, ut & nos coo-
peratores simus gratiæ Dei, ac si quid in nobis
ex nostra viderimus remissione languescere, ad
illum sollicitè recurramus, qui sanat omnes lan-
guores nostros, & redimit de interitu vitam no-
stram, & cui quotidie dicimus, *Ne nos inducas
in tentationem, sed libera nos à malo.*

X.

*Quod profundiores questiones nec contemnenda
sunt, nec penitus asserenda.*

Profundiores, difficilioreque partes incur-
rentium questionum quas latius pertracta-
runt qui hæreticis resistunt, sicut non audemus
contemnere, ita non necesse habemus adstruere:
Quia ad constituendum gratiam Dei, cujus operi
ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, fa-
cis sufficere credimus, quicquid secundum prædi-
ctas regulas Apostolicæ Sedis nos Scripta docue-
runt, ut prorsus non opinemur Catholicum quod
apparuerit præfixis sententiis esse contrarium.

ROMANA XIXTI TERTII PONTIFICIS

S Y N O D U S.

Omnem in Nestorianos ac Pelagianos cle-
mentiam Ephesino Concilio commendat

Celestinus Pontifex. *Habent, inquit, si respici-
scent, copiam revertendi. Quod bis solis non per-
mittitur, quos propria cum auctoribus hæreseos om-
nium Fratrum constat subscriptione damnatos. Per
Dei enim misericordiam aliquos ex eorum numero ad
nos jam rediisse gaudemus. Quæ Romana clemen-
tia animavit etiam Julianum, de quo S. Prosper
in Chronico: Hac tempestate Julianus Heclanensis
Episcopus, jactantissimus Pelagiani erroris adseror,
quem dudum amissi Episcopatus intemperans cupido
exagitabat, multimoda arte fallendi correctionis spe-
ciem præferens, molitus est in Ecclesiæ communio-
nem subrepre. Sed bis insidiis Xixtus Papa, Dia-
coni Leonis hortatu, vigilantè occurrens, nullum
aditum pestiferis conatibus patere permisit. Et ita
omnes Catholicos dejectione fallacis bestie commu-
nionem fecit, quasi tunc primum superbissimam hæresim
apostolicus gladius destrucisset. Non Laicam, sed
Episcopalem dumtaxat communionem denega-
vit: Quod nempe Julianus esset & unus ex Sectæ
auctoribus, & omnium Episcoporum subscrip-
tione apud Ephesum damnatus.*

Et tunc adimpleta fuit spes illa, quam de lau-
dato Pontifice habuit adversum Hypocritarum
insidias S. Prosper: *Quod in Innocentio, Zozy-
mo, Bonifacio, Celestino operatus fuerat, Do-
minus operatus est & in Xixto, & in custodia Do-
minici gregis, hæc fuit pars gloriæ reservata huic
Pastori, ut sicut illi lupos abegere manifestos, ita
hic depelleret occultos. Factum id fuit anno Domi-
ni quadringentesimo quadagesimo.*

In libro cui titulus, *Dimidium temporis*, lau-
datus Prosper, aut alius quis ejus auctor pergit:
*Nobis apud Campaniam constitutus, Venerabilis Pa-
pa Leo Manicheos subvertit, & contrivit Pelagia-
nos, & maxime Julianum. Repulsam à Xixto
passus Julianus abijt in natalem Campaniam, nec
à turbis cessavit. Hinc eò accessisse videtur Suc-
cessor Leo, & supra laudatam Gratiani Augusti
legem esse in ipsum executus. Quare desperatus
ille dicitur transfretasse ad Siculos, omnium re-
rum inopia fuisse istic compulsus ad pueris tra-
denda prima literarum elementa, miserabilis ibi-
dem tenuisse, & obijisse. Ibidem objerat & Pe-
lagii magister Rufinus.*

AQUILEJENSIS SYNODUS.

Per omnes vagari Provincias, & sibi ab Ephe-
sino Concilio indultæ reparationis gratiam
venari ab incautis Episcopis, non desit Pelagia-
na factio, hunc maxime expetens fructum, ut sub
velamento communionis plures domos adeat, & per
falsi nominis scientiam multorum corda corrumpat.
Et reperit Nicetam Aquilejensem Episcopum,
Veneriarum Metropolitanam, à quo non Laicos
tantum, sed & plures Presbyteros, Diaconos,
aliosque Clericos fuisse sine professione in gradum
receptos, permittisque liberè vagari, apud S.
Leonem Magnum questus est Septimius Episco-
pus Altinensis.

Nicetam Pontifex corripuit, iussitque fieri
Provincialem Synodum, decreturam sequentia.
Primò, ut nullus deinceps, seu Laicus seu Cle-
ricus, Pelagianus in communionem admittatur
aut gradum, nisi *apertis professionibus damnentur sui
superbi*

*superbi erroris auctores, & quidquid in doctrina co-
rum universalis Ecclesia exhorruit detestentur, om-
niaque Decreta Synodalia, quæ ad excisionem hujus
hæreseos Apostolicæ Sedis confirmavit auctoritas,
complecti se, & in omnibus approbare, plenis &
apertis, ac propria manu subscriptis protestationi-
bus eloquantur.*

Secundò, ut omnes huc usque sine tali pro-
fessione suscepti evocentur ad ipsam coram Syno-
do faciendam, & data ipsis reparatio sit eò usque
suspensa. Nullum enim Hæreticum aliter recipi
mandat antiquissima Patrum disciplina.

Tertiò, ut nullus, ex Pelagianis præsertim,
Clericus permittatur vagari, sed cuncti ad fixum
sui tituli ministerium cogantur. Ita enim man-
dat Apostolicus Canon, firmatus per Synodum
Nizicam.

Latius hæc habes in laudatis Pontificis literis
ad præfatos Septimium ac Nicetam. Episcopa-
tum hic inijt anno Domini quadringentesimo
quadagesimo nono, Synodi annus ignoratur.

S. GELASII PONTIFICIS DECRETA.

EVenetorum Provincia ejeti Pelagiani abie-
re ad Dalmatas, recidiva illic seminaverunt
zizania, corrumpere multos, rursus appellarunt ad
generalem Synodum, instantes causam suam re-
tractari. Superbissimi erroris primum auctorem
fuisse ipsum in cælo Luciferum; ac ex illo ipsum
rebelle in Divinam Majestatem; eique vo-
luisse esse similem, insigniter in literis ad De-
metriadem ostendit S. Prosper. Hinc ejus sequa-
ces post tot Patrum Synodos, etiam post Ephe-
sinam generalem, post tot Apostolicæ Sedis De-
creta, post tot Augustinæ Principum leges,
appellasse adhuc, & persistisse rebelles, ne ad-
mireris. Ea interim omnia per graves ad Hono-
rium Salonitanum Episcopum, Dalmatiæ Me-
tropolitanam, querelas & literas urit S. Papa Ge-
lasius, multis ostendens damnatæ toties blasphem-
iæ non posse indulgere examen novum, & ad-
jungens: *An fortasse nescitis banc hæresim & ab Apo-
stolica dudum Sede per beatæ memoriæ Innocentium,
ac deinde Zozyum, Bonifacium, Celestinum,
Xixtum, Leonem, continuis & incessabilibus senten-
tiis fuisse prostratam? Nec tantum Ecclesiæ Catholi-
cæ legibus, sed Principum quoque Romanorum eo te-
nore damnatam, ut nusquam terrarum vitendi locum
Sectatoribus ejus habere sinnerent. Data est Epistola
quinto Kalendas Augusti, Albino Consule, Do-
mini anno quadringentesimo nonagesimo tertio.*

Eo tempore Gothi, Arianæ & Barbari, vexa-
bant Italiam, atque ita languebat istic Ecclesia-
stica disciplina. Apud Picens nescio quis misere-
bilis senex, Seneca nomine, ordine Presbyter,
totius eruditionis ignarus, Pelagiano in cæno fa-
tebat totus, docuitque sequentia.

Primò, in matrum uteris opere Divino creari in-
fantes, ideoque justum non videri, quod factura
Dei sine ullis propriis actionibus cuiquam peccato gi-
gnatur obnoxia.

Secundò, Decedentes sine Baptismo infantes
non intrare quidem Dei Regnum, attamen non
mitti in damnationem, sed admitti ad vitam eter-
nam.

Tertiò, Quod homo per liberum arbitrium, bono
suffragante natura, beatus, seu justus efficiatur.
Quarto, beatæ memoriæ Hieronymum & Augusti-
num, Ecclesiasticorum lumina Magisterum, in Aa-
cerdotum præsentia lacerabat.

Hæc omnia Episcoporum fœcundæ ad crispit
Gelasio, ac eruditus literis singulos damaavit
errores. Originale peccatum ostendit esse ex pri-
mo Protoplastorum verso in naturam delicto
contagium, ideoque Divinæ justitiæ per omnia
conforme. Ecclesiæ fidem variè firmat.

Ad secundum, ait à parvulis istis manduca-
tam non fuisse Filii hominis Carnem; nec bi-
bitum Sanguinem, ideoque ipsos excludi etiam
à vita æterna, & concludit: *Tollant de medi-
nescio quem tertium, quem decipiendis parvulis fa-
ciunt, locum.*

Capitulum tertium dicit esse *toti mundi cogni-
ta atque convicta Pelagianorum deliramenta. Ait
liberum, id est operandæ justitiæ validum. arbi-
trium primo peccato esse corruptum, fœdaturum
perditum, ideoque reparari oportere, & reparari
non posse, nisi per gratiam ejus, qui dixit: Cum
vos Filii liberaverit, tunc verè liberi eritis.*

Eciam istud pecuniare, olimque detritum Pelagi-
æ virus, quo putant gratiam Dei secundum me-
rita hominum posse conferri, iterum damnat, san-
ciens etiam primum fidei exordium esse Dei do-
num.

Sanctos Hieronymum & Augustinum à mori-
tura musca lacerari dicit esse scelus summum, &
ab Episcopis non tolerandum. Data est Epistola
eodem Consule, verum Kalendis Novembris.

Anno sequenti Romanam septuaginta Episco-
porum Synodum fecit idem Pontifex, in quæ
authenticorum & prohibendorum librorum con-
didit catalogum, & in primo hæc posuit: *Opus-
cula sancti Augustini, Item Opuscula Prosperi, &
secundo hæc: Opuscula Cassiani Presbyteri. Opus-
cula Faustii Rejensis.* Ea sancit apocrypha. San-
cit adversus Gennadii Massiliensis Catalogum,
qui Faustii opuscula plurimum laudans putatur
Pontifici nostro fuisse inscriptus.

ARAUSICANA SYNODUS.

Faustus, ex Lerinensi Monacho Episcopus Re-
jensis, tres edidit Epistolas. Primam ad Lu-
cidum Presbyterum, Prædestinationis hæresis se-
ctatorem, in qua singulos hujus erroris articulos
edicit, & Erronem ad ipsorum ejurationem serio
hortatur. Altera est ipsius Lucidi ad Synodum
Arelatensem: Hac Fausto ille obedit, & Syno-
do se plenè submittit. Tertia est rursus Faustii ad
sanctum Leontium Arelatensem Archi Episco-
pum, & ipsi in Lugdunensi Synodo adfidentes
Collegas, qua Synodaliur apud Arelatum Acto-
rum digestionem sibi gloriatur delegatam, & ad-
jungit: *In quo quidem opuscula post Arelatensem Syno-
di subscriptionem, novis erroribus deprehensis, ad-
jici aliqua Synodus Lugdunensis exegit. Quæ, qua-
les, quo tempore fuerint istæ Synodi, dudum
quæsierunt Eruditi, & necdum invenerunt. Nec
mirum. Quod enim non est, quomodo reperias?
Quò Augustinianam, à Romana Ecclesia tunc
sæpius vindicatam, doctrinam Prædestinationis
fabulæ*

Sabula callumina denot maculat, Luciditate
Prestantem tenuisse creditur. Fautibus, diciturque
de ipso Synodus, hunc illis prohibitionem episcopi-
tam, & dicitur mandatum ipsi adversum novos
errores aliqua addendi. Quam impossibilitatem enu-
ciat Vir noster demonstravit lucide, ac revivit.

Ex isto incertum imaginario mandato Fautibus
editi duos libros de Gratia & Libero arbitrio,
aque ita omnem novis, Gallicanam praesentium,
Ecclesiam gravissime inquietavit. Operis etiam
illius patrocinium susceperunt Gennadius Pres-
byter Massiliensis, Sidonius Apollinaris Episco-
pus Avernensis, alique viri clari: Etiam Con-
stantinopoli ob genis hanc negotia apud Justinum
Augustinum degenis Possessor Africanus Episcopus,
addens tamen à se lecta octo solum priora Capita,
ideoque de toto corpore se non iudicare. Et re-
vera virus maxime laet in Capitulis posteriori-
bus. Ita etiam in arte fuisse graves de his libris
motus, testatur Possessor in literis ad Pontificem
Hormisdam.

Eos vero ad apocrypha proseripsit Sanctus Pa-
pa Gelasius, septem libris revivit Sanctus Ful-
gentius Ruspensis in Byzacena Africa Episcopus,
& Gelasii iudicium in suo ad Possessorem Re-
scripto firmavit laudatus Hormisdas. Verum
Joanni Maxentio, suspecto licet de occultae Eu-
tychensis perfidia, erudito tamen apud Thracum
Schyas Monacho, censura illa visa est nimium
gratiosa, ideoque & Papale Rescriptum, uti
suppositum, invalit Scythico impetu, lucide
ostendens Fauti Opus non dumtaxat apocry-
phum esse, sed plene haereticum, & Augusti-
niane de Gratia doctrina capitaliter adversum.
Ei se junxit in libello de Gratia ac Incarnatio-
ne, Africanis Episcopis oblato, alter Scythiae
Monachus Petrus Diaconus, Orientalis Ecclesiae
ad Romanam Legatus.

Adversum eisdem libros, ac ex ipsis perseve-
rantes in Gallia motus S. Casarius, è Lerinensi
item Monacho Arelatensis Archi-Episcopus,
scripsit librum illum, de quo in virorum illu-
strum Catalogo praefatus Gennadius: *Casarius
de Gratia & Libero arbitrio edidit testimonia Divi-
narum Scripturarum, & 55. Patrum iudicis muni-
ta, ubi docet hominem de proprio nihil boni agere,
nisi eum Divina Gratia praeventat.* Palmaris enim
cum Fausto & omnibus Semi-Pelagianis quaestio
erat de primo fidei & bonae voluntatis exordio,
seu de Gratia praeventante. Pergit Gennadius:
*Quod opus etiam Papa Felix per suam Epistolam ro-
boravit, & in latius promulgavit.* Fuit is Felix
quartus.

Verum neque sic motus cessarunt. Illustris
vir, Patricius ac Galliarum Praetorio Praefectus,
Liberius in Arausiana Civitate extruxerat no-
vam Basilicam, & ad ejus dedicationem non
solum S. Casarium, sed & omnes vicinos invi-
tavit Episcopos: Ita tunc erat in more. Augu-
stinianae non tantum doctrinae, sed & personae
amantissimus erat Casarius: Nam & illo, quo
Augustinus obierat, proximo die mori & ipse pe-
tilit à Deo, ac impetravit. Authentica de Gra-
tia Dei & Libero arbitrio Capitula in Romanae
Ecclesiae sermone servari didicerat ex Hormisdas
ad Possessorem Epistola; Ipsa sibi à laudato Pa-

pa Felice mandatum flagitavit, ex laudata dedi-
cationis occasione facturus Synodum, & novam
omnem componitur. Alii voluit non ad ejus
parces, sed proprio Pontificis eorum mandata.
Non consistat: Et non veniat.

Quaestio prima est, An haec Capitula sunt ea
ipsa, quae in literis ad Possessorem laudavit Hor-
misdas? Respondere esse incertum. Eruditionum
venior opinio censet laudata per Hormisdam
Capitula esse illa, quae sibi à Prospero ac Hila-
rio oblata confirmavit S. Celestinus, adeoque
ab his diverfa: Illa enim sunt solum undecim,
haec viginti quinque. Alii putant à Prospero,
cum Sancto Leoni Magno fuit à conferendis
Episcopis, collecta & Romanae Ecclesiae archi-
vis indita fuisse è S. Augustini libris longè plu-
ra Capitula: Quod etiam ad summos Semi-Pela-
gianorum motus Apostolicam Sedem armaret.
Alii volunt collecta ab ipso Papa Felice. Quid-
quid sit ex Augustini partem libris, partem ex
Prosperi sententia sunt dehortata, fere viginti
sic Casarius, ac probari.

Alter quaestio est, Quo tempore fuerit cele-
brata haec Synodus? Majores nostri celebratam
credidere circa tempora Sancti Leonis. Verum
ad postus Consul evincit aliud. Habita est Con-
sulari Decii Junioris, qui est Christi Domini
annus quingentesimus vigesimus nonus, Felicis
quarti tertius, tertius item Augusti Justiniani.
Et Sanctum Casarium à quingentesimo secundo
usque ad ejusdem seculi quadagesimum tertium
annum sedisse Episcopum, docent tabulae Eccle-
siae Arelatensis. Nec à S. Leone, aut ejus succes-
sore Hilario, sed à Felicis quarti successore Boni-
facio secundo Synodus nostra fuit confirmata.

Apostolica confirmatio non erat necessaria. E
Romanae enim Ecclesiae sermone transmissa Capitu-
la hic dumtaxat fuerant acceptata. Confirma-
tionis causam edicunt in S. Casarii vita Anna-
les Lerinenses: *Multi aemuli adversus Casarium
& hanc ejus Synodum insurrexerunt, qui ejus res-
sistent doctrinae de Gratia, & mala interpretatione
quorundam obortur in Gallicanis partibus contra
praedicationem hominis Dei sinistra suspicio.* Quod
prima etiam fidei ac bonae voluntatis exordia es-
se Dei dona definisset haec Synodus, omnino
aversabantur. Hinc ad nuper defuncti Felicis suc-
cessorem Bonifacium retulit omnia Casarius,
suaeque Synodi obtinuit novam confirmationem,
de qua Fostatensis ac Laudunensis Cœnobiorum
antiquus ad Jacobum Sirmondum Codex: *Is
hoc Codice continetur Synodus Arausiana, quam per
auctoritatem S. Bonifacii Papa confirmavit, &
ideo quicumque aliter de Gratia & Libero arbitrio
crediderit, quam vel ista auctoritas continet, vel
in ista Synodo constitutum est, contrarium se Sedi
Apostolicae, & universae per totum mundum Ecclesiae
esse cognoscat.* Confirmatricem, quae dudum lau-
tuit, Epistolam hic etiam damus.

At ecce necdum quies. Etenim quidam lau-
datae confirmationis ignari Episcopi in Valenti-
na Gallorum Civitate fecerunt Synodum, suam
de primo fidei ac bonae voluntatis exordio erro-
rem adversus nostram Synodum firmaturi. Aeger
Casarius eo accedere non potuit, ideoque vice
sua

sua legavit de sua Provincia Episcopis & Cleri-
cis viros praestantissimos, quorum os erat Cy-
prius Tolonenis Episcopus, de quo laudati
Annales Lerinenses: *Errantium Episcoporum
intentionibus Vir Dei Cyprianus dedit veram & evi-
dentem ex traditione Apostolica rationem.* Nam bo-
nae memoriae Bonifacius, Romanae Ecclesiae Papa,
eadem colluctatione cogita, calcata intentione jur-
gantium, profecutionem S. Casarii Apostolica aucto-
ritate firmavit. Ita donante Christo, paulatim Ecclē-
siae Antistes receperunt, quod optaverat Diabo-
lus repentina animositate cessare.

ACTORUM SYNODALIIUM PRAEFATIO.

CUM ad dedicationem Basilicae, quam Illu-
strissimus Praefectus & Patricius filius no-
ster Liberius in Arausiana Civitate fidelissima de-
votione construxit, Deo propitiante, & ipso in-
vitante convenissemus, & de rebus quae ad Ec-
clesiasticam regulam pertinent, inter nos spiri-
talis fuisse oborta conlatio; pervenit ad nos esse
aliquos, qui de Gratia & Libero arbitrio per
simplicitatem minus caute, & non secundum
Fidei Catholicae regulam sentire velint. Unde
id nobis, secundum admonitionem & auctorita-
tem Sedis Apostolicae, justum ac rationabile
visum est, ut pauca Capitula ab Apostolica no-
bis Sede transmissa, quae ab antiquis Patribus
de Sanctarum Scripturarum voluminibus in hac
praecipue causa collecta sunt, ad docendos eos
qui aliter quam oportet sentiunt, ab omnibus
observanda proferre, & manibus nostris subscri-
bere deberemus. Quibus lectis, qui hucusque
non sicut oportebat de Gratia & Libero arbitrio
credidit, ad ea quae fidei Catholicae conveniunt,
animum suum inclinare non differat.

CAPITULUM PRIMUM.

*Quod per peccatum Adae non solum corpus, sed
anima etiam laesa fuerat.*

SI quis per offensam praevagationis Adae, non
solum, id est, secundum corpus & animam,
in deterius dicit hominem commutatum, sed ani-
mae libertate illaesa durante, corpus tantummodo
corruptioni credit obnoxium, Pelagii errore
deceptus, adversatur Scripturae dicenti: *Anima
qua peccaverit ipsa morietur.* Et, *Nescitis, quo-
niam cui exhibitis vos servos ad obediendum, servi
estis eius cui obeditis?* Et, *A quo quis superatur,
ejus & servus addicitur.*

I I.

*Quod peccatum Adae non ipsi solum nocuit, sed
ad posteros quoque transit.*

SI quis soli Adae praevagationem suam, non
& ejus propagini, asserit nocuisse, aut certe
mortem tantum corporis, quae poena peccati est,
non autem & peccatum, quod mors est animae,
per unum hominem in omne genus humanum
transisse testatur, injustitiam Deo dabit, con-
Christi. Lupi Opera Tom. XI.

tradicens Apostolo dicenti: *Per unum hominem
peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors,
& ita in omnes homines mors pertransiit, in quo
omnes peccaverunt.*

I I I.

*Quod Gratia Dei non ad invocationem detur,
sed ipsa faciat ut invocetur.*

SI quis ad invocationem humanam Gratiam Dei
dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam
facere, ut invocetur à nobis, contradicit Isaiae
Prophetae, vel Apostolo idem dicenti: *Invoca-
tus sum, à non querentibus me; palam apparui
his, qui me non interrogabant.*

I V.

*Quod Deus, ut à peccato purgemur, voluntatem
nostram non expectet, sed praeparet.*

SI quis ut à peccato purgemur, voluntatem
nostram Deum expectare contendit, non autem
ut etiam purgari velimus, per sancti Spiritus in-
fusionem & operationem in nos fieri consuetur,
resistit ipsis Spiritui sancto per Salomonem dicen-
ti: *Præparatur voluntas à Domino.* Et Apostolo
salubriter praedicanti: *Deus est qui operatur in vo-
bis & velle & perficere pro bona voluntate sua.*

V.

Quod initium fidei non ex nobis, sed ex gratia Dei fit.

SI quis sicut augmentum, ita etiam initium
fidei, ipsumque credulitatis affectum, quo in
eum credimus, qui justificat impium, & ad re-
generationem sacri Baptismatis pervenimus, non
per gratiae donum, id est, per inspirationem
Spiritus sancti corrigentem voluntatem nostram
ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad piete-
tem, sed naturaliter nobis inesse dicit, Aposto-
licis dogmatibus adversarius approbatur, beato
Paulo dicente: *Confidimus, quia qui cepit in vo-
bis bonum opus, perficiet usque in diem Domini nostri
Jesu Christi.* Et illud: *Vobis datum est pro Christo
non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo
patiaini.* Et, *Gratia salvus factus estis per fidem, &
hoc non ex vobis: Dei enim donum est.* Qui enim fi-
dem, qua in Deum credimus, dicunt esse natu-
ralem, omnes eos qui ab Ecclesia Christi alieni
sunt, quodammodo fideles esse definiunt.

V I.

*Quod sine gratia Dei, credentibus & petentibus mi-
sericordia non conferatur, cum gratia ipsa fa-
ciat, ut credamus & petamus.*

SI quis sine gratia Dei credentibus, volentibus,
desiderantibus, conantibus, laborantibus,
vigilantibus, studentibus, petentibus, quæren-
tibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit con-
ferri divinitus, non autem ut credamus, velimus,
vel haec omnia, sicut oportet, agere valeamus.

per infusionem & inspirationem sancti Spiritus in nobis fieri confiteretur; & aut humilitati, aut obedientiae humanae subjungit gratiae adiutorium, nec ut obedientiae & humiles simus, ipsius gratiae donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti: *Quid habes quod non accepisti? Et, Gratia Dei sum id quod sum.*

VII.

Quod viribus naturae bonum aliquid, quod ad salutem pertineat, cogitare aut eligere sine gratia non possumus.

Si quis per naturae vigorem bonum aliquid, quod ad salutem pertinet vitae aeternae, cogitare ut expedit, aut eligere, sive saluari, id est Evangelicae praedicationi consentire posse confirmat absque illuminatione & inspiratione Spiritus sancti, qui dat omnibus suavitatem consentiendi & credendo veritati, haereticus fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Evange lic dicentis: *Si me me nihil potestis facere.* Et illud Apostoli: *Non quod idonei sumus cogitare aliquid à nobis, quae nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.*

VIII.

Quod per liberum arbitrium ad gratiam Baptismi nullus pervenire possit.

Si quis alios misericordia, alios verò per liberum arbitrium, quod in omnibus, qui de praeviatione primi hominis nati sunt, constat esse vitiatum, ad gratiam Baptismi posse venire contendit, à recta fide probatur alienus. Is enim non omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis asserit infirmatum; aut certè ita laesum putat, ut tamen quidam valeant sine revelatione Dei mysterium salutis aeternae per semetipsos posse conquerere. Quod quàm sit contrarium, ipse Dominus probat, qui non aliquos, sed neminem ad se posse venire testatur, nisi quem Pater attraxerit. Sicut & Petro dicit: *Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in caelis est.* Et Apostolus: *Nemo potest dicere Dominum Jesum nisi in Spiritu Sancto.*

IX.

De adiutorio Dei, per quod bona operamur.

Divini est muneris, cum & rectè cogitamus, & pedes nostros à falsitate & iniustitia contineamus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum ut operemur operatur.

X.

De adiutorio Dei omnibus semper implorando.

Adiutorium Dei etiam renatis ac Sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.

XI.

De obligatione votorum.

Nemo quicquam Domino rectè voverit, nisi ab ipso acceperit, quod voverit, sicut legitur: *Quae de manu tua accepimus, damus tibi.*

XII.

Quales nos diligit Deus.

Tales nos amat Deus, quales futuri sumus ipsius dono, non quales sumus nostro merito.

XIII.

De reparatione liberi arbitrii.

Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, nisi per gratiam Baptismi, non potest reparari: quod amissum, nisi à quo potuit dari, non potest reddi. Undè veritas ipsa dicit: *Si vos filius liberaverit, tunc verè liberi eritis.*

XIV.

Quod ut liberemur à miseria, misericordia Dei praevenerimus.

Nullus miser de quacumque miseria liberatur, nisi qui Dei misericordia praevenerit, sicut dicit Psalmista: *Cito anticipet nos misericordia tua Domine.* Et illud: *Deus meus, misericordia ejus praevenerit me.*

XV.

Quod per gratiam Dei in melius mutatur fidelis.

Ab eo quod formavit Deus mutatus est Adam, sed in pejus per iniquitatem suam, ab eo quod operata est iniquitas mutatur fidelis, sed in melius per gratiam Dei. Illa ergo mutatio fuit praevicatoris primi; haec secundum Psalmistam, *Mutatio est dexteræ Excelsi.*

XVI.

Quod ex eo quod habemus non sit gloriantium, cum ex Deo sit.

Nemo ex eo quod videtur habere, gloriatur, tanquam non acceperit, aut ideò se putet accepisse, quia litera extrinsecus, vel ut legeretur apparuit, vel ut audiretur sonuit. Nam sicut Apostolus dicit: *Si per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est.* Porro autem si non gratis mortuus est, ascendens in altum captivavit captivitatem, dedit dona hominibus. Inde habet quicumque habet. Quisquis autem se inde habere negat, aut verè non habet, aut id quod videtur habere, auferetur ab eo.

XVII.

De Fortitudine Christiana.

Fortitudinem Gentilium mundana cupiditas, fortitudinem autem Christianorum Dei charitas facit, quae diffusa est in cordibus nostris; non per voluntatis arbitrium quod est in nobis, sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis.

XVIII.

Nullis meritis gratiam praeveneri.

Nullis meritis gratiam praevenerit, debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia quae non debetur, praecedit ut fiant.

XIX.

Neminem nisi Deo miserante salvari.

Natura humana, etiam in illa integritate,

in qua est condita, permaneret, nullo modo seipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret. Undè cum sine Dei gratia salutem non possit custodire quam accepit, quomodo sine Dei gratia poterit reparare quod perdidit?

XX.

Nihil boni hominem posse sine Deo.

Multa Deus facit in homine bona, quae non facit homo; nulla verò facit homo bona, quae non Deus praestat ut faciat homo.

XXI.

De natura & gratia.

Sicut eis qui volentes in lege justificari, & à gratia exciderunt, verissimè dicit Apostolus, *Si ex lege iustitia est, ergo Christus gratis mortuus est;* sic eis qui gratiam, quam commendat & percipit fides Christi, putant esse naturam, verissimè dicitur, *Si per naturam iustitia est, ergo Christus gratis mortuus est.* Jam hic enim erat lex, & non justificabat: jam hic erat & natura, & non justificabat. Ideò Christus non gratis mortuus est, ut & lex per illum impleretur qui dixit, *Non veni legem solvere, sed adimplere:* Et natura per Adam perdita per illum repararetur, qui dixit venisse se querere & salvare quod perierat.

XXII.

De his quae hominum propria sunt.

Nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum. Si quid autem habet homo veritatis acque iustitiae; ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam irrigati non deficiamus in via.

XXIII.

De voluntate Dei & hominis.

Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt quod Deo displicet. Quando autem id faciunt quod volunt ut divina serviant voluntati, quamvis volentes agant quod agunt, illius tamen voluntas est, à quo & praeparatur & jubetur quod volunt.

XXIV.

De palmitibus vitis.

Ita sunt in vite palmitibus, ut viti nihil conferant, sed inde accipiant undè vivant. Sic quippe vitis est in palmitibus, ut vitale alimentum subministret eis, non sumat ab eis. Ac per hoc & manent in se habere Christum, & manere in Christo, discipuli prodest utrumque, non Christo. Nam praeciso palmite, potest de viva radice alius pullulare. Qui autem praecisus est, sine radice non potest vivere.

XXV.

De dilectione qua diligimus Deum.

Proximi donum Dei est diligere Deum. Ipse ut diligere dedit, qui non dilectus diligit. Displicentes amati sumus, ut fieret in nobis unde placeremus. Dissudit enim charitatem in cordibus nostris Spiritus Patris & Filii, quem cum Patre amamus & Filio.

Christ. Lupi Opera Tom. XI.

Ac sic secundum superscriptas sanctarum Scripturarum sententias, vel antiquorum Patrum definitiones, hoc Deo propitiae & praedicare debemus & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea audiret Deum, sicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum quod bonum est possit, nisi eum gratia misericordiae divinae praevenerit. Unde & Abel iusto, & Noe, & Abraham, & Isaac, & Jacob, & omni antiquorum Patrum multitudini, illam praecalam Fidem, quam in ipso laude praedicat Apostolus Paulus, non per bonum naturae, quod prius in Adam datum fuerat, sed per gratiam Dei credimus fuisse collatam. Quam gratiam, etiam post adventum Christi Domini, omnibus qui baptizari desiderant, non in libero arbitrio haberi, sed Christi novimus simul & credimus largitate conferri; secundum illud quod saepe jam dictum est, & quod praedicat Paulus Apostolus: *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini.* Et illud: *Deus qui cepit in vobis bonum opus, perficiet usque in diem Domini nostri Jesu Christi.* Et illud: *Gratia salvi facti estis per fidem, & hoc non ex vobis; Dei enim donum est.* Et quod de seipso ait Apostolus: *Misericordiam consecutus sum; ut fidelis essem.* Non dixit, *Quia eram,* sed *ut essem.* Et illud: *Quid habes quod non accepisti?* Et illud: *Omne datum bonum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre lumine.* Et illud: *Nemo habet quicquam, nisi illi datum fuerit desuper.* Innumerabilia sunt sacramenta Scripturarum testimonia, quae possunt ad probandam gratiam proferrì; sed brevitate studio praetermissa sunt, quia & revera cui pauca non sufficiunt, plura non proderunt. Hoc etiam secundum fidem catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia omnes baptizati, Christo auxiliante & cooperante, quae ad salutem animae pertinent possint, & debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere. Aliquos verò ad malum divina potestate praedestinos esse non solum non credimus, sed etiam si sunt qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus. Hoc etiam salubriter profitemur & credimus, quod in omni opere bono non nos incipimus, & postea per Dei misericordiam adjuvamus; sed ipse nobis, nullis praecedentibus bonis meritis, & fidem & amorem sui patris inspirat, ut & baptismi Sacramenta fideliter requiramus, & post baptismum cum ipsius adiutorio, ea quae sibi sunt placita implere possimus. Undè manifestissimè credendum est quod & illius latronis, quem Dominus ad paradisi patriam revocavit, & Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zacchari, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divinae largitatis donum. Et quia definitionem antiquorum Patrum, nostramque, quae superscripta est, non solum Religiosis, sed etiam Laicis medicamentum esse, & desideramus & cupimus; placuit ut eam etiam & illustres ac magnifici viri, qui nobiscum ad-

præfatam festivitatem conveniunt, propria manu subscriberent.

Dilectissimo Fratri Casario Bonifacius.

Per filium nostrum Armenium Presbyterum & Abbatem literas Tuæ Fraternitatis accepimus, quas ad nos sub ea qua in Deo tenemur charitate direxeras, quibus credideras postulandum, ut id quod à beatæ recordationis Deceffore nostro Papa Felice pro Catholicæ fidei poposceras firmitate, mea explicaretur instantia. Sed quia id voluntas superna disposuit, ut quod per nos ab illo speraveras, à nobis potius impetraretur; petitioni tuæ, quam laudabili fidei sollicitudine concepisti, Catholicum non distulimus dare responsum, Indicans enim, quod aliqui Episcopi Galliarum, cum cætera jam bona ex Dei acquieverint gratia provenire, fidem tantum quæ in Christo credimus, naturæ esse velint, non gratiæ, & hominibus ex Adam, quod dici nefas est, in libero arbitrio remansisse, non etiam nunc in singulis misericordiæ divinæ largitate conferri: Postulans, ut pro ambiguitate tollenda, confessionem vestram, qua vos è diverso fidem rectam in Christo, totiusque bonæ voluntatis initium, juxta catholicam veritatem, per prævenientem Dei gratiam singulorum definitis sensibus inspirari, auctoritate Sedis Apostolicæ firmaremus. Atque ideo, cum de hac re multi Patres, & præ cæteris beatæ recordationis Augustinus Episcopus, sed & majores nostri Apostolicæ Sedis Antecessores, ita ratione probentur differuisse sententiam, ut nulli ulterius deberet esse ambiguum, fidem quoque nobis ipsam venire de gratia, supersedendum duximus resolutione multiplici, maxime cum secundum eas, quas ex Apostolo direxisti sententias, quibus dicit, *Misericordiam consecutus sum, ut fidelis essem;* Et alibi, *Vobis datum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, verum etiam ut pro eo patiamini;* evidenter appareat fidem, qua in Christo credimus, sicut & omnia bona, singulis hominibus ex dono superæ venire gratiæ, non ex humanæ potestate naturæ. Quod etiam Fratritatem Tuam, habita conlatione cum quibusdam Sacerdotibus Galliarum, juxta fidem gaudemus sensisse Catholicam: In his scilicet, in quibus uno, sicut indicasti, consensu definierunt fidem, quæ in Christo credimus, gratia divinitatis præveniente conferri: adiacentes etiam, nihil esse prorsus secundum Deum boni, quod sine Dei quis gratia aut velle, aut incipere, aut operari, aut perficere possit, dicente ipso Salvatore nostro, *Sine me nihil potestis facere.* Certum est enim, atque Catholicum, quia in omnibus bonis, quorum caput est fides, nolentes nos misericordia divina præveniat, ut in fide duremus, sicut David Prophetia dicit: *Deus meus misericordia ejus præveniet me.* Et iterum: *Misericordia mea cum ipso est.* Et alibi: *Misericordia ejus subsequetur me.* Similiter & Beatus Paulus dicit: *Aut quia prior dedit ei, & retribuetur illi? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.* Unde nimis eos qui contra sentiunt, admiramur usque eo vetusti erroris adhuc

reliquis prægravari, ut ad Christum non credant Dei beneficio, sed naturæ perveniri; & ipsius naturæ bonum, quod Adæ peccato nocitur depravatum, auctorem nostræ fidei dicant magis esse quam Christum, nec intelligant se Dominicæ reclamare sententiæ dicenti: *Nemo venit ad me, nisi datum fuerit illi à Patre meo.* Sed & Beato Paulo simul obistere clamanti ad Hebræos: *Curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei consummatorem Jesum Christum.* Quæ cum ita sint, invenire non possumus quid ad credendum in Christo, sine Dei gratia humanæ deputent voluntati, cum Christus auctor consummatorque sit fidei. Quapropter affectu congruo salutantes, superscriptam confessionem vestram consentaneam catholicis Patrum regulis adprobamus. Illos autem, qui præcedent e fide, cætera, sicut indicas, volunt gratiæ deputare, sua professione constringimus, ut multo magis dono gratiæ etiam fidem cogantur adscribere, præter quam nihil est boni, quod secundum Deum quilibet valeat operari, sicut Beatus Apostolus dicit: *Omne quod ex fide non est, peccatum est.* Quod cum ita sit, aut nullum bonum gratiæ deputabunt, si ei fidem subtrahere moliantur; aut si quod bonum esse dicunt de gratia, ipsa necessario fides erit gratiæ deputanda. Si enim nihil boni est sine fide, fides autem ipsa venire negetur ex gratia, nullum, quod absit, bonum erit gratiæ deputandum. Ait enim Jacobus Apostolus: *Omne donum bonum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum.* Et ipsi fatentur, ut dicis, dona cætera donati per gratiam; ipsa autem bona fide subsistere non ambigunt. Univerfa ergo necessario fides erit gratiæ deputanda, à qua bonum quod gratiæ tribuunt, separare non possunt. His itaque breviter adsignatis, contra reliquas Pelagiani erroris ineptias, quas illa videtur Epistola continere, quàm à quodam tibi mandasti Sacerdote transmissam, respondendum non duximus, quia speramus de misericordia divina, quod ita per ministerium Tuæ Fratritatis atque doctrinam, in omnium quos dissentire mandasti, dignabitur cordibus operari, ut ex hoc omnem bonam voluntatem non ex se, sed ex divina credant gratia proficisci, cum se fenserint id jam velle defendere, quod nitentur pertinaciter impugnare. Scriptum est enim: *Præparatur voluntas à Domino.* Et alibi: *Scio quia non possum esse continens, nisi Deus dederit, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset donum.* Deus te incolumen custodiat, Frater charissime. Data viij. Kalend. Februariar., Lampadio & Oreste VV. CC. Consulibus.

CARISIACA SYNODUS.

Post dictam Valentianam Synodum omnes de Gratia ac libero arbitrio quæstiones per duo sæcula siluerunt usque ad tempora Severini Pontificis. Tunc enim apud Hibernos resurgere malum tentavit. Lucet ex literis, quas successor Joannes IV. scripsit ad istius Ecclesiæ Clerum: *Cognovimus quod virus Pelagianæ hæreseos apud vos denuò reviviscit.* Eam dicit à ducentis annis abolitam,

tam, & Romæ adhuc in dies damnari & concludit: *Hortamur ne quorum arma combusta sunt, apud vos eorum cineres resuscitentur.*

Succedere Hispanorum lites de duplici Prædestinatione, de quibus inter Adriani primi Pontificis Acta exstat Epigraphe litterarum, quibus Egillam in Hispania Episcopum dicitur monuisse de Prædestinatione hominis, sive ad bonum, sive ad malum. Eandem modico post tempore quæstionem acerrimè movit Godescalcus, Orbacensis apud Sveffiones Cænobii Monachus, adseverans non solum ad vitam æternam, sed ad gehennas à Deo prædestinari homines: Ad istam gratis, ad has ex prævisis meritis. Etiam alia, vera quidem, sed crudiori stylo docuit, ob quæ à Rabano Morguntino, Hincmaro Remensi, aliisque istius sæculi clarissimis Episcopis damnatus, carceratus, punitus fuit, tamquam Hæreticus Prædestinatus. Alii illum operosissimè expurgant. Videatur eruditum opus Gilberti Manguin. Quidquid sit, acerbissimè usque ad mortem tractatus, ideoque Monachus miserabilis fuit merito dictus. Anno octingentesimo quinquagesimo tertio præfatus Hincmarus in Carisiaco Regum Galliæ Palatio fecit Synodum, & adversus Godescalci doctrinam edidit quatuor Capitula, de quibus Bertiniani Francorum Annales: *Carolus Calvus Francorum Rex Carisiacum veniens, cum quibusdam Episcopis & Abbatibus monasticis, quatuor Capitula edidit, & propria subscriptione roboravit.*

CAPITULUM PRIMUM.

Quòd una tantum sit Prædestinatio Dei.

Deus omnipotens hominem sine peccato rediit cum libero arbitrio condidit, & in paradiso posuit, quem in sanctitate justitiæ permanere voluit. Homo libero arbitrio male utens peccavit & cecidit, & factus est massa perditionis totius humani generis. Deus autem bonus & justus elegit ex eadem massa perditionis secundum præscientiam suam, quos per gratiam prædestinavit ad vitam, & vitam illis prædestinavit æternam; cæteros autem, quos justitiæ judicio in massa perditionis reliquit, perituros præscivit, sed non ut perirent prædestinavit, pœnam autem illis, quia justus est, prædestinavit, æternam. Ac per hoc unam Dei prædestinationem tantummodò dicimus, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem justitiæ.

II.

Quòd liberum hominis arbitrium per gratiam sanetur.

Libertatem arbitrii in primo homine perdidimus, quam per Christum Dominum nostrum accepimus: Et habemus liberum arbitrium ad bonum, præventum & adjutum gratia; & habemus liberum arbitrium ad malum, desertum gratia. Liberum autem habemus arbitrium, quia gratia liberatum, & gratia de corrupto sanatum.

III.

Quòd Deus omnes homines velit salvos fieri.
Deus omnipotens omnes homines sine exceptione vult salvos fieri, licet non omnes salventur. *Christi Lupi Opera Tom. XI*

tur. Quòd autem quidam salvantur, salvantis est donum; quòd autem quidam pereunt, peccantium est meritum.

IV.

Quòd Christus pro omnibus hominibus mortuus sit.

CHRISTUS JESUS Dominus noster, sicut nullus homo est, fuit, vel erit, cujus natura in illo adsumpta non fuerit, ita nullus est, fuit, vel erit homo, pro quo passus non fuerit, licet non omnes passionis ejus mysterio redimantur. Quòd verò omnes passionis mysterio non redimuntur, non respicit ad magnitudinem & pretii copiositatem, sed ad infidelium, & ad non credentium eam fide, quæ per dilectionem operatur, respicit partem, quia poculum humanæ salutis, quod confectum est infirmitate nostra, & virtute divina, habet quidem in se ut omnibus proficit, sed si non bibitur, non medetur.

VALENTINA SYNODUS.

Capitula hæc graviter displicuerunt Sancto Remigio Archi-Episcopo Lugdunensi. Et ipsius & ejus Clerus varii ipsa libris impugnavit, ac tandem anno octingentesimo quinquagesimo quinto fecit hanc è suæ Lugdunensis, Viennensis, ac Arelatenfis Provinciarum Episcopis Synodum, & edidit hæc sex adversa Capitula.

CAPITULUM PRIMUM.

Quòd novitates vocum omni studio vitandæ sint.

Quia Doctorem gentium in fide & veritate fideliter commententur obedienterque audimus: *O Timothee, Depositu custodi, devotans profanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt.* Et iterum: *Profana autem & inani loquia devota, multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum non cancer serpit.* Et iterum: *Stultas autem & sine disciplina quæstiones devota, sciens quia generant lites; Servum autem Domini non oportet litigare.* Et iterum: *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam.* Paci, quantum Deus dederit, & charitati studere cupientes, attendentes pium ejusdem Apostoli consilium, *Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis, novitates vocum, & præsumptivas garrulitates, undè potius inter fratres contentio & scandalorum fomes excitari potest, quàm ædificatio ulla timoris Dei succrescere, cum studio omni devitamus.* Indubitanter autem Doctoribus piè & rectè tractantibus verbum veritatis, ipsique sacræ Scripturæ lucidissimis expositioribus, id est Cypriano, Hilario, Ambrosio, Hieronymo, Augustino, cæterisque in catholica pietate quiescentibus, reverenter auditum, & obtemperanter intellectum submittimus, & pro viribus quæ ad salutem nostram scripserunt amplectimur. Nam de præscientia Dei, & de prædestinatione, & de quæstionibus aliis, in quibus Fratrum animi non parum scandalizati probantur, illud tantum firmissimè tenendum esse credimus, quod ex matris

ternis Ecclesiae visceribus nos hausisse gaude-
mus.

I I.

De aeterna Dei praescientia bonorum & malorum.

Deum praescire & praescisse aeternaliter, & bona quae boni erant facturi, & mala quae mali sunt gesturi, quia vocem Scripturae dicentis habemus, *Deus aeternae, qui absconditorum est cognitor, qui nosti omnia antequam fiant*, fideliter tenemus, & placet tenere, bonos praescisse omnino per gratiam suam bonos futuros, & per eandem gratiam aeterna praemia accepturos; malos praescisse per propriam malitiam malos futuros, & per suam iustitiam aeterna ultione damnandos, ut secundum Psalmistam, *Quia potestas Dei est, & Domini misericordia, reddat unicuique secundum opera sua*. Et sicut Apostolica Doctrina se habet: *His quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam & honorem & incorruptionem quaerunt, vitam aeternam; his autem qui ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio, tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum*. In eodem sensu idem alibi: *In revelatione, inquit, Domini Jesu Christi de caelo cum Angelis virtutis ejus, in igne flammæ dantis vindictam his qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi, qui poenas dabunt in interitum aeternas, cum venerit glorificari in sanctis suis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt*. Nec prorsus ulli malo praescientiam Dei imposuisse necessitatem ut aliud esse non posset, sed quod ille futurus erat ex propria voluntate, ille scitit Deus, qui novit omnia antequam fiant, praescitit ex sua omnipotentia & incommutabili maiestate. Nec ex praedictio ejus aliquem, sed ex merito propriae iniquitatis credimus condemnari. Nec ipsos malos ideo perire, quia boni esse non potuerunt, sed quia boni esse noluerunt, suoque vitio in massa damnationis, vel merito originali, vel etiam actuali permanserunt.

I I I.

De Praedestinatione Dei, electorum ad vitam, & impiorum ad mortem.

Sed & de praedestinatione Dei placuit, juxta auctoritatem Apostolicam, quae dicit: *An non habet potestatem figulus lutu, ex eadem massa facere aliud vas in honorem, aliud vero in contumeliam? Ubi & statim subjungit: Quod si volens Deus offendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa irae aptata, sive preparata in interitum, ut ostenderet divitias gratiae suae in vasa misericordiae, quae preparavit in gloriam*. Fidenter fatemur praedestinationem electorum ad vitam, & praedestinationem impiorum ad mortem: In electione tamen salvandorum misericordiam Dei praecedere meritum bonum; in damnatione autem peritorum meritum malum praecedere justum Dei iudicium. Praedestinationem autem Deum ea tantum statuisse, quae ipse vel gratuita misericordia, vel iusto iudicio facturus erat, secundum Scripturam dicentem: *Qui fecit quae futura sunt*. In malis vero ipsorum malitiam praescisse, quia ex ipsis est, non

praedestinasse, quia ex illo non est. Poenam sane malum meritum eorum sequentem, uti Deum, qui omnia prospicit, praescivisse, & praedestinasse, quia iustus est, apud quem est, ut sanctus Augustinus ait, de omnibus omnino rebus tam fixa sententia, quam certa praescientia. Ad hoc siquidem facit Sapientis dictum: *Parata sunt derisoribus judicia, & mallei percutientes stultorum corporibus*. De hac immobilitate praescientiae & praedestinationis Dei, per quam apud eum futura jam facta sunt, etiam apud Ecclesiam bene intelligitur dictum: *Cognovi quod omnia opera quae fecit Deus perseverent in perpetuum*. Non possumus his addere, nec auferre, quae fecit Deus ut timeatur. Verum aliquos ad malum praedestinos esse divina potestate, videlicet ut quasi aliud esse non possint, non solum non credimus, sed etiam si sunt qui tantum mali credere velint, cum omni detestatione, sicut Arausica Synodus, illis anathema dicimus.

I V.

De redemptione Sanguinis Christi, & de quatuor & novemdecim Capitulis.

Item de redemptione Sanguinis Christi, propter nimium errorem qui de hac causa exortus est, ita ut quidam, sicut eorum scripta indicant, etiam pro illis impiis, qui à mundi exordio usque ad passionem Domini in sua impietate mortui aeterna damnatione puniti sunt, effusum eum definiant, contra illud Propheticum, *Ero mors tua ò mors, ero morsus tuus inferne*; illud nobis simpliciter & fideliter tenendum ac docendum placet, juxta Evangelicam & Apostolicam veritatem, quod pro illis hoc datum pretium teneamus, de quibus ipse Dominus noster dicit: *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipso non pereat, sed habeat vitam aeternam*. Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam aeternam. Et Apostolus: *Christus, inquit, semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata*. Porro Capitula quatuor, quae à Concilio Fratrum nostrorum minus prospecte suscepta sunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati, sed & alia XIX. syllogismis ineptissime conclusa, & licet jaectetur, nulla seculari literatura nientia, in quibus commentum Diaboli potius, quam argumentum aliquod fidei deprehenditur, à pio auditu fidelium penitus explodimus, & ut talia & similia caveantur, per omnia auctoritate Spiritus sancti interdicimus, novarum etiam rerum introductores, ne distictius feriantur, castigandos esse censemus.

V.

Quod omnes regenerati à peccatis abluti sint, non tamen omnes salvi fiant.

Item firmissimè tenendum credimus, quod omnis multitudo Fidelium ex aqua & Spiritu sancto

et regenerata, ac per hoc veraciter Ecclesiae incorporata, & juxta doctrinam Apostolicam in morte Christi baptizata, in ejus sanguine sit à peccatis suis abluta: Quia nec in eis potuit esse vera regeneratio, nisi fieret & vera redemptio, cum in Ecclesiae Sacramentis nihil sit cassum, nihil ludificatorium, sed prorsus totum verum, & ipsa sui veritate ac sinceritate subnixum. Ex ipsa tamen multitudine Fidelium & redemptorum, alios salvari aeterna salute, quia per gratiam Dei in redemptione sua fideliter permanent, ipsius Domini sui vocem in corde ferentes, *Qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit*; alios quia noluerunt permanere in salute fidei, quam initio acceperunt, redemptionisque gratiam potius irritam facere prava doctrina vel vita, quam servare elegerunt, ad plenitudinem salutis, & ad perceptionem aeternae beatitudinis nullo modo pervenire. In utroque si quidem doctrinam pii Doctoris habemus: *Quicumque baptizati sumus in CHRISTO JESU, in morte ipsius baptizati sumus*: Et: *Omnes qui in Christo baptizati estis, Christum induistis*. Et iterum: *Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei adpersi corda à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostrae confessionem indeclinabilem*. Et iterum: *Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia*. Et iterum: *Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus aut tribus testibus moritur*. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & Sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratiae contumeliam fecerit?

V I.

De Gratia & libero Arbitrio.

Item de Gratia, per quam salvantur credentes, & sine qua rationalis creatura nunquam beatè vixit, & de libero arbitrio per peccatum in primo homine infirmato, sed per gratiam Domini Jesu fidelibus ejus redintegrato & sanato, id ipsum constantissimè & fide plena fatemur, quod SS. Patres auctoritate sacrarum Scripturarum nobis tenendum reliquerunt; quod Africana, quod Arausi-

ca Synodus professæ est, quod beatissimi Pontifices Apostolicæ Sedis Catholica fide tenuerunt: Sed & de natura & gratia, in aliam partem nullo modo declinare praesumentes. Ineptas autem quaestiuiculas, & aniles penè fabulas, Scotorumque pultes, puritati fidei nauseam inferentes, quae periculosissimis & gravissimis temporibus, ad cumulum laborum nostrorum, usque ad scissionem charitatis miserabiliter & lacrymabiliter succreverunt, ne mentes Christianæ inde corumpantur, & excidant à simplicitate & castitate fidei, quae est in Christo Jesu, penitus respiciamus, & ut fraterna charitas cavendo à talibus auditum castiget, Domini Christi amore monemus. Recordetur Fraternalitas malis mundi gravissimis se urgeri, messe nimia iniquorum & paleis levium hominum se durissimè suffocari. Hæc vincere ferveat, hæc corrigere laboret, & superfluis cœtum piè dolentium & gementium non oneret; sed potius certa & vera fide, quod à Sanctis Patribus de his & similibus sufficienter profecutum est, amplectatur.

SANCTI NICOLAI PRIMI PONTIFICIS

De his questionibus Decretum.

R Emigius & Hincmarus erant grandes in Gallia Episcopi: Arietarunt sese in vicem, adeoque & omnem istic Ecclesiam & Regnum. Finem dedit Sanctus Pontifex Nicolaus, anno dicti s. culi quinquagesimo nono emittens Decretum, cujus huc usque magno Christianæ eruditionis damno latentis Compendium habes apud memoratos Annales Bertinianos: *Nicolaus Pontifex Romanus de Gratia Dei & libero arbitrio, de veritate geminæ Praedestinationis, & Sanguine Christi, ut pro credentibus omnibus suffus sit, fideliter confirmat, & catholicè decernit*. Valentinae Synodi Decreta firmavit. Quae ipsa verba suis, memoratis ab Hincmaro in litteris ad Egilonem Archiepiscopum Senonensem Annalibus inseruit etiam Sanctus Prudentius Episcopus Trecentis. Pessimæ lites sic iterum siluerunt: Quod nempe de Apostolicæ decisionis infallibilitate nemo tunc in Gallia dubitaret.

ADMO. DEL. REVERENDIS. AMPLE. SMO.

DISSERTATIO
DOGMATICA
DE GERMANO AC AVITO SENSU
SANCTORUM PATRUM,
UNIVERSÆ SEMPER ECCLESIAE,
A C
SACROSANCTÆ PRÆSERTIM
TRIDENTINÆ SYNODI
CIRCA CHRISTIANAM
CONTRITIONEM
E T
ATTRITIONEM.

PERIODICAM HARRISIM.

... quod dicitur in ...
... de ...
... in ...
... per ...
... ad ...
... sub ...
... super ...
... contra ...
... pro ...
... contra ...
... pro ...

... in ...
... de ...
... per ...
... ad ...
... sub ...
... super ...
... contra ...
... pro ...
... contra ...
... pro ...

... per ...
... ad ...
... sub ...
... super ...
... contra ...
... pro ...
... contra ...
... pro ...

DISERTATIO
 DOGMATICA
 DE GERMANO DE AVITO SENSU
 SANCTORUM PATRUM
 UNIVERSÆ SEMPER ECCLESIAE
 SACROSANCTÆ TRIDENTINÆ
 TRIDENTINÆ SYNODI
 CIRCA CHRISTIANAM
 CONTRITIONEM
 ET
 ATTRITIONEM.

ADMODUM REVERENDIS, AMPLISSIMIS,
 NOBILIBUS DOMINIS,
 DOMINIS,
 PRÆPOSITO,
 DECANO,
 CANONICIS,

Exemptæ Ecclesiæ Cathedralis sancti Bavonis Gandavenfis.

ADM. REVERENDI, AMPLISSIMI, NOBILES DOMINI,

Egenerales Ecclesiæ Synodos in devix suæ mentis pa-
 trocinium detorquere, atque ita incrustare calu-
 mniis, est antiqua Errantium machina & conatus.
 Etenim Apollinarius Laodicensis in prima Syria Epi-
 scopus, dum ex Nicænæ fidei verbis, *Consubstantia-*
lem Patri: humanæ ac Divinæ in Christo Domino
 naturarum confusionem stabilit, magnum Athana-
 sium in literis ad Epictetum Corinthiorum Episco-
 pum coegit cum stomacho exclamare: *Quis infernus ista eructavit?* Neque
 enim adsumptum hominem, sed adsumens Verbum esse Patri consubstantiale
 definierat sacrosancta Synodus Nicæna. Longè majorem injuriam passa sunt
 gloriosa Sancti Cyrilli, Patriarchæ Alexandrini, adversus Hæresiarcham Ne-
 storium Capitulo, eorumque comprobatrix & confirmatrix sacrosancta Ephe-
 sina Synodus, dum ipsa non Errones aut Hæretici, nec solus cum cætera Joan-
 nis Antiocheni Patriarchæ inquieta Factione Theodoretus Cyrensis in Eufra-
 tesia Provincia Episcopus, sed etiam cum magnis in Orthodoxo dogmate &
 pacè Collegis S. Gennadius, Patriarcha Constantinopolitanus, adsertæ in
 Christo Domino confusionis infamavit, atque ita & Arianis & Apollinariffis
 præbuit fomenta, Oecumenicam Synodum reddidit suspectam prævaricatio-
 nis, ac semetipsum statuit ejusdem inimicum & defensorum. Eumdem hodie
 impetum patitur sacrosancta Synodus Tridentina. Castam Dei dilectionem
 esse unicum novi à veteri Testamenti discrimen, unicum Christianæ vitæ re-
 gulam, unicum legis & Prophetarum finem, unicum Dominici Sanguinis &
 Passionis fructum, unicum Justitiæ & peccatorum remissionis obtinendæ ja-
 nuam, cujus servilis gehennæ aut aliarum pœnarum metus sit quidem quando-
 que utile, quandoque necessarium, semper tamen extrinsecum dumtaxat
 exordium, ex Apostolica & perpetua omnium sub cælo Ecclesiarum traditione
 docet laudata Synodus, & declarat disertissimè; & ecce à quibusdam, simpli-
 citate aut imperitia circumscriptis, in Ecclesiæ nobis pace dilectis Fratribus
 dicitur & proclamatur solum servilem gehennarum metum, adeoque solum
 judaicæ servitutis spiritum, quem Apostolus ac ipse in Evangelio Dominus
 contestantur infirmum, impetrandæ per mortuorum Sacramenta Justitiæ adse-
 rere.

re sufficientem: Adferere, quod ipsa adversum Martini Lutheri calumnias nunquam sensitse aut docuisse palam protestata est, peccatores sine bono conversæ mentis, seu castæ in Deum dilectionis motu per Pœnitentiæ Sacramentum justificari. Non est quæstio de tribus capellis, aut de lana caprina. Solo namque servili metu actos peccatores esse marsurpia vacua, ac vivificantibus Domini nostri Jesu Christi Signaculis perperam insigniri, olim ad sanctum Petrum, Ecclesiæ Alexandrinæ Patriarcham & Martyrem, istiusmodi Catechumenos ex causis baptizantem, clamavit à sancto Sophronio, Patriarcha Hiesolymitano, in Prato spiritali laudatus Angelus: *Quamdiu buc mittitis marsurpia ista, signata quidem, inania autem prorsus, vacua, & nihil intus habentia? Et quidem hunc, quandoquidem evenire oportuerit, simplicitatis lapsum, Viri Adm. Reverendi gaudeo in creditam vobis Ecclesiam irruisse. Hæc enim non super arenam, sed super solidissimam Evangelicæ Prædicationis & vestri Apostolici Pectoris petram ædificata circumferri non metuit omni vento doctrinæ; Nullus motus, nullus fluctus, nullus impetus, nulla inferorum porta speret adversus ipsam prævalere. Hæc est Ecclesia, quæ Francorum olim sub Carolo magno & ejus pio Filio Ludovico Episcopis, sacras imagines definito per septimam Synodum cultu partim spoliantibus, partim cum Claudio Taurinensi damnantibus uti idola, & frangentibus, constantissima restitit, laudatæque Synodum ac imagines multorum suorum Clericorum & Monachorum sanguine defendit. Quæ Philippi primi Burgundiæ Ducis, Principis sui, & Philippi secundi Tornacensis sui Episcopi, Pseudo-Clementis septimi Factionem & Schisma sequentium, maculosam communionem abjecit intrepida, & proprium sibi Episcopum, Urbani sexti legitimi Pontificis & Pastoris verba audientem, elegit & consecravit. Quæ inter varias sædissimarum hæreseon in Flandria procellas semper stetit illæsa, Romanæque communioni ac fidei immota adhæsit, Absit ut talis, quam spiritus unctione doctam lucet, Ecclesia egeat literis foris sonantibus. Quocirca quorundam dumtaxat circumscriptæ simplicitati instruendæ, & sacrosanctæ Tridentinæ Synodo à pravis ipsorum suspitionibus liberandæ conflavi Scriptum hoc ex antiquis Ecclesiæ Patribus, de quibus ad neotericos sui temporis Doctores comparatis insigniter scripsit ad Pharithium, Habendonensis Cœnobii Abbatem, in literis apud Lucam Dacherium exstantibus, Theobaldus Stampensis: "De nativitate sententiarum, hoc solum vobis respondeo, quia multo magis gratulor imitari non errabunda priorum Doctorum vigilantium vestigia, quam modernorum dormitantium sequi falsas opiniones & somnia. Quod enim veteres Doctores vix pertingere potuerunt vigilando, hoc quoque juniores docere præsumunt dormitando. Vigilantes autem Doctores dicuntur, qui sane referunt quod à sanctis Patribus rationabiliter audierunt. Doctores vero dormitantes appellantur, qui ex parte sua semper aliquid novitatis adferre laborant. Unde Hieronymus Pictaviensis ait in libro, quem de Trinitate composuit: Optimus quidem Lector est qui refert. Sciatis igitur me, non de afferentibus, sed de referentibus esse; & quamdiu vita comes fuerit in hoc diligenter perseverare." Studium hoc meum boni consulere, & comprobare dignemini, Viri Amplissimi & Admodum Reverendi, quos Deus opt. max. ad Ecclesiæ tutelam & lumen dudum custodiat, Dabam Lovanii, Kalendis Junii, Anno Domini 1666.*

Minimus vester in Domino famulus,

FR. CHRISTIANUS LUPUS;

DISSERTATIO DOGMATICA
DE CHRISTIANA
CONTRITIONE
ET
ATTRITIONE.
CAPUT PRIMUM.

Exponitur definitio Contritionis generatim sumptæ, tradita per sacrosanctam Synodum Tridentinam: *Contritio est dolor animi ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.*

Sess. 14.
cap. 4.

Niqui cordis Pœnitentiam & conversionem ad Deum, quam nos Latini passim Contritionem, Græci Metanojam vocant, Martinus Lutherus aliud non esse vult quam novam vitam, juxta vocem popularem: *Optima Pœnitentia est nova vita.* Sensum suum edicit in sermone de Pœnitentia: *Plus tibi discutiendum confessuro, quantum diligas Justitiam, quam quantum odias peccatum, multoque majore, immò solo hoc labore tibi cogitandum est, quomodo futuram vitam agas bonam, quam quomodo odias aut deseras præterita mala. Verissimum est enim proverbium, & omni doctrina buc usque de Contritionibus tradita præstantius: OPTIMA PœNITENTIA EST NOVA VITA.* Et in suorum à Leone X. Pontifice damnatorum articulorum Apologia scribit in suos adversarios: *Mirum, quid illis acciderit, ut contra omnium sensum & sententiam audeant damnare jam dictam cœtius mundi paræmiam.* Fluctuat tamen, & in omne se versat latus, modò adlerens veram Contritionem non esse aliud quam novam vitam, modò ipsam dumtaxat non posse esse sine nova vita, id est, sine veterem hominem innovante ac reformante charitate. Planè, inquit, *Apostolus docet omnia vana esse, nisi sitis nova creatura in Christo: At pœnitentia, quæ sine amore Justitiæ agitur, vetus adhuc est creatura, non plus valens quam circumciso aut præputium.* Errorum verò refoebet in suorum resolutionum prima conclusione: *Non ergo in usu Scripturæ Pœnitentia dolor dicitur, sed mutatio mentis & consilii.*

Error Lutheri de Contritione.

Art. 7.

Hoc ergo novæ doctrinæ monstrum everfura sacrosancta Tridentina Synodus sancit Contritionem generatim sumptam non tantum cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum ac inchoationem, sed veteris etiam odium & detestationem esse, atque ita incipit ejus definitionem: *Contritio debet Contritio est dolor animi.* Loquitur cum Tertuliano in libro de Pœnitentia: *Exomologesis prolor, sternendi & humiliandi hominis disciplina est, Christ. Lupi Opera Tom.XI.*

mandat animum meroribus dejicere, illa quæ peccavit tristi translatione mutare. Ejus opus esse dicit *ingemiscere, lacrymari, mugire dies noctesque ad Dominum Deum suum.* Quod ipsum in moralium sententiarum regulis tradit magnus Basilius ex factu Apostoli Petri, qui post negatum Dominum statim exivit foras ex atrio Pontificis, & pœnitens flevit amarè. Palmaris item, quam in incoestuofo Corinthio excitare conatus est Paulus Apostolus, Pœnitentiæ pars fuit mentis tristitiæ, & quidem tanta, ut timuerit idem Apostolus, ne ipsa ille absorberetur. Nihil frequentius ac ferventiùs quam lacrymas, & merorem Divina Scriptura peccatoribus inculcat. Apud omnes olim sub cœlo Ecclesias prima Pœnitentium ac Pœnitentiæ classis fuit Flentium ac dolorosus Fletus. Et hinc in libris de Pœnitentia scribit sanctus Ambrosius: *Qui agit Pœnitentiam, diluere lacrymis debet peccatum suum. Ergo lapsus nostros mundemus fletibus, ut audiat nos Dominus nosse ingemiscetes.* Et in literis ad Comitem Bonifacium sanctus Augustinus: *Nisi egeris Pœnitentiam, salvus esse non poteris. Quomodo enim gaudebis te esse correctum, nisi doleas fuisse perversum?* Et infra: *Habeant Donatistæ de præterito detestabili errore, sicut Petrus habuit de mendaci timore, amarum dolorem.* Et Severo Milevitano Episcopo, qui Lutherano dogmati quid in speciem simile consideratus scripserat, respondet: *Quasi non sint dolenda quæ malè gesta sunt, etiamsi quantum possunt postea corrigantur.* Paradoxum & tot verbis indignum est istud Lutheri dogma: Nam & ipsi hodiè Lutherani illud abominantur.

Cap. 9.

Reg. I.
cap. 3.

Lib. 2.
c. 5.

Ep. 50.

Ep. 240.
Et odium peccati.

Sess. 6.
cap. 6.

Cap. 4.

Pergit sancta Synodus: *Et detestatio.* Alibi dicit: *Odium & detestatio peccati.* Rursum loquitur cum Tertulliano in libro de Pœnitentia: *Pœniteat errorum reperta veritate; pœniteat amasse quæ Deus non amat, quando ne nos quidem ipsi servulis nostris ea, quibus offendimus, non odisse permittimus.* Consonat in regulis brevioribus magnus Basilius *Primum anima malè ante actam vitam suam odisse debet,*

tis professionibus, per quas omnis baptizandus solemniter profiteri debet se credere, non tantummodo Deum, aut Deo, sed etiam in Deum, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum. Professionem istam frequenter laudat & exponit Sanctus Augustinus: *Credere in Deum plus est quam credere Deo. Nam & homini cuilibet plerumque credendum est, quamvis in eum non sit credendum. Hoc est ergo credere in Deum, credendo adhaerere ad bene operandum operanti Deo, QUIA SINE ME, inquit, NIHIL POTESTIS FACERE.* Et iterum: *Omnes qui credunt in Christum, sic credunt ut diligant. Hoc est enim credere in Christum, diligere Christum, non quomodo demones credebant, sed non diligebant, & ideo, quamvis crederent, QUID NOBIS ET TIBI, FILI DEI.* Hinc etiam scribit de carnali Judaeorum populo: *Credidit Deo, sed non credit in Deum.* Et in tractatibus super Sancti Joannis Evangelium: *Dei opus est ut credatis in eum, quem Deus misit, ut credatis in eum, non ut credatis ei. Sed si creditis in eum, creditis ei, non autem continuo qui credit ei, credit in eum. Nam & demones credebant ei, & non credebant in eum. Rursus etiam de Apostolis ipsius possumus dicere, Credimus Paulo, sed non credimus in Paulum: Credimus Petro, sed non credimus in Petrum. Quid est ergo credere in eum? Credendo amare, credendo diligere, credendo in eum ire, & ejus membris incorporari. Ipsa est fides, quam de nobis exigit Deus, & non invenit quod exigit, nisi donaverit quod inveniat. Non qualiscumque fides, sed quae per dilectionem operatur. Et in Sermonibus de verbis Domini: *Multum interest, utrum quis credat ipsum esse Christum, & utrum credat in Christum. Nam ipsum esse Christum & demones crederunt, nec tamen in Christum crediderunt. Ille enim credit in Christum, qui & sperat in Christum & diligit Christum. Nam si fidem habet sine spe ac sine dilectione, Christum esse credit, non in Christum credit. Qui ergo in Christum credit, credendo in Christum venit in Christum, & quodam modo unitur in eum, & membrum in ejus corpore efficitur. Quod fieri non potest, nisi & spes accedat & charitas.* Ex quibus lucidè vides eos, qui Baptizandis sine Dei dilectione promittunt remissionem peccatorum, longissimè abire à doctrina Patrum atque Apostolorum, qui suo à cunctis Cathecumenis ante Baptismum reddendo Symbolo dedere hoc caput: *Credo in Deum Patrem omnipotentem.* Eadem est ratio Contritionis ad Reconciliationis Sacramentum requisitæ: Quod enim etiam hoc nobis supra dixit Sanctus Episcopus Crodoganus.*

Psal. 77.

Psal. 33.

Psal. 77.

Tract. 29.

Serm. 60. cap. 2.

Et ex natura Sacramenti Pœnitentiae. Serm. 8. cap. 1.

Quod ipsum lucidissimè patet ex natura istius Sacramenti, ex natura præsertim sacramentalis confessionis & absolutionis, quam præfiguravit Dominus, dum sua virtute suscitatum è mortuis Lazarum Discipulis tradidit à cadaverinis institis & ligamentis solvendum. Confessionem à se jam per Deum vivificato ac suscitato peccatore fieri posse tradit Sanctus Augustinus in Sermonibus de verbis Domini: *Quare jam confiteris in accusatione peccati tui, nisi quia ex mortuo vivus factus à Scriptura quippe ait: A MORTUO, QUASI QUI NON SIT PERIT CONFESSIO. Si perit à mortuo confessio, qui confitetur, vivit. Et si pec-*

*catum confitetur, utique a morte revixit. Si peccati confessione revixit à morte, quis eum suscitavit? Spiritu mortuum quis suscitavit, nisi qui remoto lapide clamavit, LAZARE VENI FORAS? Quid est autem foras prodire, nisi quod occultum erat foras prodire? Qui confitetur, foras prodit. Foras prodire non potest, nisi resuscitatus esset. Et in explicatione Psalmorum: Dominus Lazarum voce de sepulchro suscitavit, ipse clamando animam reddidit, ipse terrenam molem terreno sepulchro impositam vitavit, & processit ille vinculus. Fit hoc in corde Pœnitentis. Cum audis hominem pœnitere peccatorum suorum, jam revixit: Cum audis hominem confitendo proferre conscientiam, jam de sepulchro eductus est, sed nondum solutus est. Et in alio de Domini Verbis sermone: Vide genus resuscitationis. Processit Lazarus de monumento vivus, & ambulare non poterat. Et Dominus ad discipulos: SOLVITE EUM. ET SINITE ABIRE. Ille suscitavit mortuum, illi solverunt ligatum. Pergit de quibusque Pœnitentibus: Resurrexerunt jam isti. Revixerunt quibus displicet quod fuerunt. Sed reviviscentes ambulare non possunt. Hæc sunt vincula ipsius reatus. Opus est ergo ut qui revixit solvatur, ut abire permittatur. Hoc officium Discipulis dedit quibus ait, QUAE SOLVERITIS IN TERRA, SOLUTA ERUNT IN CÆLO. Quæ est frequentissima & constantissima Sancti Augustini doctrina. Eandem in litteris ad Francanem Tungrensem Episcopum sequitur Nicolaus primus Pontifex: *Postquam vivificante gratia te foras vivificationem per confessionem exeuntem adspicimus, quem introrsus labe mortuum putabamus, incomparabiliter exultamus. Et in litteris ad Lotharingæ Episcopos: Waldrada, Lotharii II. Regis pælex, meritò inter mortuos reputata est, quæ nimirum neque ut viva vocem prædicantium audit, neque in suis penetralibus occultata, immò jam fœtida jacens, per confessionem foras egreditur. Apud Beldricum Noviomensem Episcopum in Ecclesiæ Cameracensis historia exstat eruditissima Epistola, qua Gerardus Cameracensis Episcopus scribit ad Archi-Diaconos Ecclesiæ Leodiensis: *Tunc vera est absolutio Præsentis, cum interni arbitrium sequitur Judicis. Quod bene quadri- duani mortui resuscitatio illa significat, quæ videlicet monstrat, quia prius mortuum Dominus vocavit & vivificavit dicens, LAZARE VENI FORAS, & postmodum qui vivus egressus fuerat, à Discipulis est solutus. Illum porò Discipuli viventem solvunt, quem Magister resuscitavit mortuum. Si enim Discipuli Lazarum mortuum solverent, fetorem magis ostenderent quam virtutem. Ex qua consideratione intuendum est, quod illos nos debemus per pastoralem auctoritatem solvere, quos Auctorem nostrum cognoscimus per resuscitantem gratiam vivificare. Quò contra considerandum est nostro non posse arbitrio solvi, quos internus arbiter nullo spiritu satisfactionis animavit. De verbo ad verbum hæc desumpsit ex undecima Sancti Eligii Noviomensis seu Tornacensis Episcopi ad Pœnitentes humilia, quæ & ipse Eligius adfirmat se à Sancto Gregorio Magno mutuatum. Quoad substantiam extant apud Gregorium in morali expositione Prophetæ Job, de verbo autem ad verbum in Sancti Patris Collectaneis super Evangelium Sancti Joannis, Eodem exemplo & doctrina utuntur in libris***

Pf. 102.

Ser. 44. cap. 6.

Ep. 43.

Ep. 65.

Lib. 3. cap. 28.

Lib. 1. cap. 6.

Lib. 21. cap. 9.

de Lotharii Regis divortio etiam Hincmarus Metropolitana Remensis, & in litteris ad Gouherium Bonæ Spei Presbyterum Sanctus Ivo Episcopus Carnutenis. Hanc à solo Domino refuscitati, & per Apostolos soluti Lazari allegoriam esse etiam Sancti Ambrosii in libris de Pœnitentia, ab omni semper Ecclesia fuisse probatam, ideoque hæreticas Joannis Wicleffi nugæ etiam ab ipsa efficaciter expugnari, insigniter & amplè ostendit in opere de Sacramentis Thomas Waldensis. At verò vitam illam, quam non Discipuli per Ecclesiæ claves, sed secreto suæ Majestatis opere solus in Pœnitentibus operatur Deus, esse castam Divinæ justitiæ dilectionem, natamque inde peccati detestationem & odium, tradit in Psalmorum Commentariis Sanctus Augustinus: *Vita nostra dilectio est. Adidua & nimium manifesta est, hæc ejus doctrina, desumpta ex Sancto Joanne Apostolo: Qui non diligit, manet in morte. Qui ergo diligit, jam vivere cæpit. In tractatu de utilitate jejunii dicit id esse adeò lucidum, ut etiam diabolus sciat & sentiat vitam nostram esse charitatem. Hanc doctrinam non penetravit auctor aut confiator horum à Pio V. Pontifice justissimè proscriptorum, articulo: *In peccato sunt duo, actus & reatus. Transiente autem actu, nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad pœnam. Undè in Sacramento Baptismi aut Sacerdotis absolutione propriè reatus peccati dumtaxat tollitur, & Ministerium Sacerdotum solum liberat à reatu. Peccator Pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolutionis, sed à solo Deo, qui Pœnitentiam suggerens & inspirans vivificat eum & resuscitat, ministerio autem Sacerdotis solus reatus tollitur. Vera animæ nostræ vita est illi & per actualem charitatem, & per habitualement gratiam unitus Deus: Habituali gratia, quia non à solis pœnæ, sed etiam à culpæ reatibus liberat, plenamque confert remissionem peccatorum, est unio, inhabitatio, & vita principalior; atque ita peccator, quod illa per Sacramentum diffundatur in nostris cordibus, nequaquam vivificatur à solo Deo, sed etiam à ministerio Sacerdotum. Solus sine adsumpto in ministeriale adiutorium Sacramento Deus solam actualem suæ dilectionis & contriti cordis vitam peccatoribus inspirat, recipiendæ jam laudatæ habituali vitæ dispositionem penitus necessariam; Atque ita lucet sine hac ad istam nemini patere ingressum.* Eandem veritatem palàm prædicat sacrosancta Tridentina Synodus, definiens Contritionem esse dolorem, odium, & detestationem de peccato commisso. Esse debet non de incurso peccati supplicio, aut ejus reatu, sed de ipso peccato, adeoque Dei ac Justitiæ dilectio. Etenim odium infamæ ex dilectione famæ, morbi odium ex sanitatis dilectione, odium captivitatis aut servitutis ex dilectione libertatis, & generatim quodvis ejusmodi mali odium nascitur ex dilectione oppositi boni. At verò bonum commisso peccato directè adversum est Divina justitia, seu animam nostram sua inhabitatio justificans Deus, adeoque iniquitatis detestatio & odium nasci non possunt, nisi ex ipsius casto amore. Et hinc ad nescio quem Anastasium scribit beatus Augustinus: *Inimicus Justitiæ est qui pœnâ timore non pec-**

Psal. 54.

Cap. 8.

Probatum ex Tridentino Concilio

Ep. 144.

*cat, amicus autem erit, si ejus amore non peccet. Tunc enim verè timebit peccare. Nam qui gebennas metuit, non peccare metuit, sed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut gebennas odit. Est Regii Prophetæ Philosophia: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum, legem autem tuam dilexi. Pergit Augustinus: *Tantum peccatum odit, quantum Justitiam diligit.* Et in libris de Dei Civitate scribit: *Quod quis sine illicente amore non habuit, sine urente dolore non perdit. Ex ejus amissione tantum necesse est ut urat dolor, quantum hæserat amor. Et de fidelibus Romanis, qui in Gothica urbis deprædatione amiserant sua omnia, ait in alio ejusdem operis libro: *Quantum hæc amando peccaverint, perdendo senserunt. Tantum quippe doluerunt, quantum se doloribus inferuerunt. Loquitur ex Apostolo: *Omnium malorum radix est cupiditas, quam quidam appetentes inferuerunt se doloribus multis. Dolor & odium sunt proprius, parenti inseparabiliter nexus, & adæquatè semper commensuratus, dilectionis fœtus, ideoque commissæ iniquitatis dolorem, detestationem, & odium ex Justitiæ dilectione & nasci oportet, & ejusdem cum ipsa esse modi, ponderis, mensuræ. Adeò fundata est definitio Tridentina. Quod sola Dei dilectio Domini Discipulos & filios à mundi seu diaboli discipulis ac filiis discernat, quod sola ab hædorum sinistra ad ovium dextram transferat, quod sola nobis Sacramenta professe faciat, atque ita illam esse palmasem & fundamentalem Contritionis & pœnitentiæ actum, incessanter Augustinus, Patres omnes, ac res ipsa clamant; verum in re lucida nolim ego Lectorem pluribus fatigare.****

Lib. 21. cap. 16.

Lib. 1. cap. 10.

Ep. 221. 221.

Deus est supra. Justitia.

C A P U T I V.

Sacræ Synodi verba, *Deum tamquam omnis Justitiæ fontem diligere incipiunt, largiùs exponuntur.*

Omibus fidelibus immò omnibus hominibus nihil magis in voto est quàm Deum optimum maximum, licet non intueri, saltem apprehendere, & nihil nobis est magis impossibile. Hanc infirmitatem adjuturus S. Augustinus, ne scio cui fratri Consentio suadet priùs concipere Justitiam, & ad ejus tunc speciem seu similitudinem concipere Deum. At ecce hinc novus error. Mibi, respondit ille, qui subtilitatem disputationis tepido percipere corde vix possum, videbatur nihil vivum secundum substantiam inesse Justitiæ, ideoque non possum adhuc Deum, id est, viventem naturam, Justitiæ similem cogitare, quia Justitia non in se, sed in nobis vivit, nisi forte non hujus humanæ æquitatis, sed illa, quæ Deus est, sola afferatur esse Justitia. Existimavit Justitiam non esse vivam atque incommutabilem substantiam, sed inhærens nobis accidens & mobilem qualitatem, ideoque illi cum Deo nihil esse similitudinis aut paritatis. Reposuit verò S. Augustinus aliam esse participatam & cuivis homini propriam, aliam supremam & omni homini communem Justitiam, cujus æquali aut inæquali participatione æqualiter aut inæqualiter justus aut justus sint justus omnes & justa omnia: Eam esse in-

com-

commutabilem, ac mente nostra longè superiorum omnium justorum regulam, de qua nemo possit, & secundum quam omnes debeant judicare. *Est planè, inquit, ille summus Deus vera Justitia, vel ille verus Deus summa Justitia, quam profecto esurire & sitire, ea est nostra in hac peregrinatione Justitia, & qua postea saturari, ea nostra est in eternitate plena Justitia.* Este dicit & vitam quandam, quæ essentialiter vivat, & sui participatio- ne vivere faciat viva omnia, quæ sit omnis vitæ fons & vita vitarum. Dari item quandam supremam, substantialem, atque incommutabilem bonitatem, pietatem, veritatem, temperantiam, castitatem, sanctitatem, pulchritudinem, cujus participatione & dono sint bona, pia, vera, temperantia, casta, sancta, pulchra, quæcumque sunt talia, & de quibus nemo judicet, sed secundum quas judicari oporteat de istis omnibus, est sublimis & constans sancti Augustini Theologia. Eam non intellexerunt etiam Sophistæ illi, qui apud Matthæum Parisiensem docue- runt multas ab æterno fuisse veritates, quæ non sunt Deus. Propositionum, quas Dialectici vocant æternæ veritatis, multitudo dedit ansam errori. Rectè verò repoluerunt synodaliter adunati Episcopi: *Hunc errorem prohibemus, & assertores ejus ac defensores excommunicamus. Firmiter enim credimus & asserimus, quod una sola veritas fuit ab æterno, quæ Deus est, & nulla quæ non sit Deus. Ea est incommutabilis ac suprema veritas, quæ omnes laudatas propositiones sui participatione facit ab æterno veras.*

Deus est suprema vita, & omnis virtus, dam, quæ essentialiter vivat, & sui participatio- ne vivere faciat viva omnia, quæ sit omnis vitæ fons & vita vitarum. Dari item quandam supremam, substantialem, atque incommutabilem bonitatem, pietatem, veritatem, temperantiam, castitatem, sanctitatem, pulchritudinem, cujus participatione & dono sint bona, pia, vera, temperantia, casta, sancta, pulchra, quæcumque sunt talia, & de quibus nemo judicet, sed secundum quas judicari oporteat de istis omnibus, est sublimis & constans sancti Augustini Theologia. Eam non intellexerunt etiam Sophistæ illi, qui apud Matthæum Parisiensem docue- runt multas ab æterno fuisse veritates, quæ non sunt Deus. Propositionum, quas Dialectici vocant æternæ veritatis, multitudo dedit ansam errori. Rectè verò repoluerunt synodaliter adunati Episcopi: *Hunc errorem prohibemus, & assertores ejus ac defensores excommunicamus. Firmiter enim credimus & asserimus, quod una sola veritas fuit ab æterno, quæ Deus est, & nulla quæ non sit Deus. Ea est incommutabilis ac suprema veritas, quæ omnes laudatas propositiones sui participatione facit ab æterno veras.*

Et suprema veritas. An no 1243. Omittere nolim quædam sancti Augustini verba in libro de vera Religione: *Querendum est cur nos offendat, si duabus fenestris non super invicem, sed juxta invicem locatis, una earum major minorve sit, cum æquales esse potuerint, si verò super invicem fuerint, ambæque de medio quamvis impares, non ita offendat ista inæqualitas, & cur non multùm curemus, quantum sit una earum aut major aut minor, quia duæ sunt. In tribus autem sensus videtur expectare, ut aut impares non sint, aut inter maximam & minimam ita sit media, ut tantò præcedat minorem, quantum à majore præceditur.* Plures adducit ædificiorum ac fabricarum figuras & proportionem, quarum congruitate aut incongruitate ipse statim sensus delectatur aut offenditur, judicatque rectas esse aut vitiosas. Judicari id dicit ex quadam suprema supra omnem intellectualem creaturam lucente regula & arte, de qua concludit: *Ambigendum non est incommutabilem naturam, quæ supra rationalem animam sit, Deum esse, & ibi esse primam vitam, & primam essentiam, ubi est prima sapientia. Nam hæc est illa incommutabilis veritas, quæ lex omnium artium rectè dicitur, & ars omnipotentis artificis.* Hanc artem, hanc veritatem, hanc justitiam, hanc castitatem, hanc quamvis regulam ad eò nulla humana iniquitas aut machina possit evertere, ut etiam grandes in propriis oculis Theologi, dum quidquam adversum illas conantur facere probabile, revincantur à simplicibus rusticis & imperitis cerdonibus, utique per lumen istud, de quo scriptum est: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. Quocirca Deus optimum maximum tamquam omnis justitiæ fontem diligere est lumine isto adfari,*

Cap. 50. Omittere nolim quædam sancti Augustini verba in libro de vera Religione: *Querendum est cur nos offendat, si duabus fenestris non super invicem, sed juxta invicem locatis, una earum major minorve sit, cum æquales esse potuerint, si verò super invicem fuerint, ambæque de medio quamvis impares, non ita offendat ista inæqualitas, & cur non multùm curemus, quantum sit una earum aut major aut minor, quia duæ sunt. In tribus autem sensus videtur expectare, ut aut impares non sint, aut inter maximam & minimam ita sit media, ut tantò præcedat minorem, quantum à majore præceditur.* Plures adducit ædificiorum ac fabricarum figuras & proportionem, quarum congruitate aut incongruitate ipse statim sensus delectatur aut offenditur, judicatque rectas esse aut vitiosas. Judicari id dicit ex quadam suprema supra omnem intellectualem creaturam lucente regula & arte, de qua concludit: *Ambigendum non est incommutabilem naturam, quæ supra rationalem animam sit, Deum esse, & ibi esse primam vitam, & primam essentiam, ubi est prima sapientia. Nam hæc est illa incommutabilis veritas, quæ lex omnium artium rectè dicitur, & ars omnipotentis artificis.* Hanc artem, hanc veritatem, hanc justitiam, hanc castitatem, hanc quamvis regulam ad eò nulla humana iniquitas aut machina possit evertere, ut etiam grandes in propriis oculis Theologi, dum quidquam adversum illas conantur facere probabile, revincantur à simplicibus rusticis & imperitis cerdonibus, utique per lumen istud, de quo scriptum est: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. Quocirca Deus optimum maximum tamquam omnis justitiæ fontem diligere est lumine isto adfari,*

Cap. 31. Quid sit diligere Deum ut omnis justitiæ fontem. Hanc esse veram & germanam Dei dilectionem tradit frequentissimè laudatus Augustinus. In libris ad sanctum Pontificem Bonifacium: *Quid est boni cupiditas, nisi charitas! Et in libris de sanctissima Trinitate: Quid est dilectio vel charitas, quam tantoperè Scriptura commendat, nisi boni amor? utique non boni Angeli, boni hominis, bonæ animæ, aut cujusvis alterius privati, sed generalis & supremi boni, de quo pergit, Amandus est Deus, non hoc vel illud bonum, sed ipsum bonum. Querendum enim bonum animæ, non cui supervolet judicando, sed cui hæreat amando. Et quid hoc nisi Deus? Non bonus animus, non bonus Angelus, aut bonum cælum, sed bonum bonum.* Hoc est, ipsum supremum & incommutabile bonum, fontem omnis boni & bonitatis. Hunc amorem alibi vocat dilectionem & suavitatem justitiæ, bonam voluntatem, amorem honesti, dilectionem gratis amplectendæ pulchritudinis, veri concupiscentiam, amplexum castitatis. Omnia sunt ejusdem rei varia dumtaxat nomina: Sunt vera & casta Dei dilectio, at secundum aliud & aliud ejus attributum seu perfectionem. Opera nostra, ut bona sint & Dei legem impleant, ex fontium istorum quopiam debent omninò procedere.

Cap. 31. Quid sit diligere Deum ut omnis justitiæ fontem. Hanc esse veram & germanam Dei dilectionem tradit frequentissimè laudatus Augustinus. In libris ad sanctum Pontificem Bonifacium: *Quid est boni cupiditas, nisi charitas! Et in libris de sanctissima Trinitate: Quid est dilectio vel charitas, quam tantoperè Scriptura commendat, nisi boni amor? utique non boni Angeli, boni hominis, bonæ animæ, aut cujusvis alterius privati, sed generalis & supremi boni, de quo pergit, Amandus est Deus, non hoc vel illud bonum, sed ipsum bonum. Querendum enim bonum animæ, non cui supervolet judicando, sed cui hæreat amando. Et quid hoc nisi Deus? Non bonus animus, non bonus Angelus, aut bonum cælum, sed bonum bonum.* Hoc est, ipsum supremum & incommutabile bonum, fontem omnis boni & bonitatis. Hunc amorem alibi vocat dilectionem & suavitatem justitiæ, bonam voluntatem, amorem honesti, dilectionem gratis amplectendæ pulchritudinis, veri concupiscentiam, amplexum castitatis. Omnia sunt ejusdem rei varia dumtaxat nomina: Sunt vera & casta Dei dilectio, at secundum aliud & aliud ejus attributum seu perfectionem. Opera nostra, ut bona sint & Dei legem impleant, ex fontium istorum quopiam debent omninò procedere.

Cap. 31. Quid sit diligere Deum ut omnis justitiæ fontem. Hanc esse veram & germanam Dei dilectionem tradit frequentissimè laudatus Augustinus. In libris ad sanctum Pontificem Bonifacium: *Quid est boni cupiditas, nisi charitas! Et in libris de sanctissima Trinitate: Quid est dilectio vel charitas, quam tantoperè Scriptura commendat, nisi boni amor? utique non boni Angeli, boni hominis, bonæ animæ, aut cujusvis alterius privati, sed generalis & supremi boni, de quo pergit, Amandus est Deus, non hoc vel illud bonum, sed ipsum bonum. Querendum enim bonum animæ, non cui supervolet judicando, sed cui hæreat amando. Et quid hoc nisi Deus? Non bonus animus, non bonus Angelus, aut bonum cælum, sed bonum bonum.* Hoc est, ipsum supremum & incommutabile bonum, fontem omnis boni & bonitatis. Hunc amorem alibi vocat dilectionem & suavitatem justitiæ, bonam voluntatem, amorem honesti, dilectionem gratis amplectendæ pulchritudinis, veri concupiscentiam, amplexum castitatis. Omnia sunt ejusdem rei varia dumtaxat nomina: Sunt vera & casta Dei dilectio, at secundum aliud & aliud ejus attributum seu perfectionem. Opera nostra, ut bona sint & Dei legem impleant, ex fontium istorum quopiam debent omninò procedere.

suprema justitiæ & bonorum operum regula delectari, amplecti, & sequendam decernere, omniaque adversus illam facta à nobis flagitia seu facinora odisse, & detestari. Hoc, inquam, est Deum Patrem diligere, ejusque cum Spiritu Sancto Divinum Verbum, de quo ad Corinthios scribit Apostolus: *Qui factus est nobis sapientia à Deo, & Epist. i. justitia, sanctificatio, & redemptio.*

Hanc esse veram & germanam Dei dilectionem tradit frequentissimè laudatus Augustinus. In libris ad sanctum Pontificem Bonifacium: *Quid est boni cupiditas, nisi charitas! Et in libris de sanctissima Trinitate: Quid est dilectio vel charitas, quam tantoperè Scriptura commendat, nisi boni amor? utique non boni Angeli, boni hominis, bonæ animæ, aut cujusvis alterius privati, sed generalis & supremi boni, de quo pergit, Amandus est Deus, non hoc vel illud bonum, sed ipsum bonum. Querendum enim bonum animæ, non cui supervolet judicando, sed cui hæreat amando. Et quid hoc nisi Deus? Non bonus animus, non bonus Angelus, aut bonum cælum, sed bonum bonum.* Hoc est, ipsum supremum & incommutabile bonum, fontem omnis boni & bonitatis. Hunc amorem alibi vocat dilectionem & suavitatem justitiæ, bonam voluntatem, amorem honesti, dilectionem gratis amplectendæ pulchritudinis, veri concupiscentiam, amplexum castitatis. Omnia sunt ejusdem rei varia dumtaxat nomina: Sunt vera & casta Dei dilectio, at secundum aliud & aliud ejus attributum seu perfectionem. Opera nostra, ut bona sint & Dei legem impleant, ex fontium istorum quopiam debent omninò procedere.

Quæstio est, An talis dilectio sufficiat etiam ad Contritionem? Quæro, Ad Contritionem? Quod enim ad cuncta extra Contritionem bona opera, Divinarumque de ipsis legum adimplerionem sufficiat, non possum hæere vel dubitare. Et hinc eos, qui expressam Dei sub explicita Dei ratione dilectionem requirunt, existimo falli. Eorum unus fuit Joannes de Rockyzana, Hussitarum in Bohemia Princeps, ajens hominem omni temporis momento, incessanter & sine interpolatione, sub præcepto teneri ad Deum elicitò & expresso actu contemplandum ac diligendum. Eamdem Divinæ contemplationis ac dilectionis perpetuitatem in literis apud Lucam Dacherium exstantibus admodum commendat Odo, vir insigniter eruditus & sanctus, nescio cuius in Gallia cænobii Clericus Regularis, scribitque: *Hoc quod dico senserunt esse verissimum, qui dixerunt fornicationem esse momentaneum à Christi contemplatione recessum. Perfeci etenim viri interne dulcedini tanto dilectionis ardore per contemplationem adhaerent, ut cum per desideriam, vel modicum ab ea recesserint, fornicatos se judicent.* Scribit ex Divina S. Augustini Patris sui doctrina, rectèque adjungit: *Sed hujusmodi castitatem tenere fragilitati nostræ est valde difficile, & penè impossibile.* Eam hac in vita esse dicit rem optationis & voti, non nostrarum vitam, aut Divini Præcepti. Joanni item Rockyzanæ in Synodo Basileensi rectè respondit Fr. Joannes Ragusinus, Ordinis Prædicatorum tunc Procurator generalis, postea Basileensis

Epist. i. cap. i. Ea est dilectio, vera Dei dilectio, L. 2. c. 9. L. 8. ca. 10. Cap. 3. Sufficit & requiritur ad implendam Dei legem. Sufficit licet non sit expressa. Tom. 2. Epist. i.

Epist. i. cap. i.

Ea est dilectio, vera Dei dilectio, L. 2. c. 9. L. 8. ca. 10. Cap. 3.

Sufficit & requiritur ad implendam Dei legem.

Sufficit licet non sit expressa.

Tom. 2.

Epist. i.

Ieensis Episcopus, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis: *Hoc est proprium Angelorum & Comprehensorum in parva.* Sufficere adlerit supremi justii aut boni dilectionem virtualem, quæ quid sit exponi non possit uno verbo, nec est hujus loci. Expressam tamen Dei dilectionem requiri adfirmo ad Contritionem. Requiritur enim expressa professio, qua Catechumenus credere se contritetur in Deum Patrem, Deum Filium, Deum requiritur Spiritum Sanctum; qua expresse contestetur se tur ex-conjungi Christo, & legem ejus in perpetuum servare; qua tamquam filius prodigus revertata Dei dilectio ad Patrem. Et hinc disertè ait sacrosancta Tridantina Synodus: *Deum diligere incipiunt.*

Ad Contritionem. Verum quare addit, *Tamquam omnis justitiæ fontem?* Respondeo quod velit dilectionem illam esse gratuitam & castam, de qua in Psalmorum commentario sanctus Augustinus: *Deus noster laudetur voluntate, ametur charitate. Gratuitum diligere sit & quod amatur, & quod laudatur. Quid est & ipsum gratuitum? Ipse propter se, & non propter aliud. Si enim laudas Deum, ut det tibi aliquid aliud, jam gratis non gratis amas Deum. Erubesceres, si te uxor tua propter divitias amaret, & fortè, si tibi paupertas contingeret, de adulterio cogitaret. Cum ergo te à conjuge gratias amari velis, tu Deum propter aliud amabis? Quod præmium accepturus es à Deo, o avare? Non tibi terram, sed seipsum servat, qui fecit cælum & terram. Quis Judæus, quis Samaritanus, quis Platonius, quis Marcionista non amat Deum? Verum de judaico amore dicit Regius Propheta: *Velut jumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Exponit in libris de Dei civitate laudatus Augustinus: *Velut pecus, seu jumentum, dicit, utique non intelligens. Ea quippe à te desiderare debui, quæ mihi cum impiis non possunt esse communia. Tamen ego semper tecum, quia etiam in carnalium rerum desiderio Deos alienos non quaesivi.* Canis dominum adeò diligit, ut ipsi non solum adsit semper & adhæreat fidelissimè, sed & invasores pro ipso pugnet usque ad sanguinem. Nempe offam sibi diligit, & à domino sperat, ideòque illum non diligit, sed seipsum. Eodem modo idola fugit, & apud vita æter-Domini altare fidus mansit carnalis Judæus: na potest ut pecus ob terrena gaudia & semetipsum, carnalium ut homo ob bona rationalia & ipsum Deum, ter diligere. quem proinde tractabat non uti supremum suum L. 3. c. 9. Dominum, sed uti satellitem suarum cupiditatum. Eodem modo illum diligunt Platonici, Marcionitæ, immò & Calvinistæ, Lutherani, & cuncti generatim heretici, qui sanctorum Angelorum in futuro sæculo æqualitatem, & alia spiritalia bona ab ipso quidem sperant, verum ad illam formam, de qua in libris de libero arbitrio sanctus Augustinus: *Qui æqualitatem Angelorum desiderant propter inanem gloriam suam, non ideò volunt esse æquales Angelis, sed Angelos sibi. Itaque in tali voluntate perseverantes aequantur supplicio prævaricatoribus Angelis, potestatem potius suam, quam Dei omnipotentis diligentibus. Talibus enim ad sinistram constitutis, quia non quaeserunt Deum per humilitatis januam, & immisericorditer superbèque vixerunt, dicitur: ITE IN IGNEM ÆTERNUM, QUI PRÆPARATUS EST DIABOLO**

Epist. i. cap. i. Ea est dilectio, vera Dei dilectio, L. 2. c. 9. L. 8. ca. 10. Cap. 3. Sufficit & requiritur ad implendam Dei legem. Sufficit licet non sit expressa. Tom. 2. Epist. i.

ET ANGELIS EJUS. Æqualitatem istam ambiunt, non ut Deo, in quem rebelles & blasphemii sunt, per ipsam plenè subjiciantur & serviant, sed ut curiosæ ac elatæ suæ mentis libidinem expleant, ideòque semetipsos diligunt, non Dominum Deum, eumque & ipsi demutare conantur in ministrum & executorem suarum cupiditatum. Non castam benevolentiam, sed impurissimam avaritiam & concupiscentiam esse istiusmodi dilectionem ostendit eleganter in libris de vita contemplativa Julianus Pomerius: *Qui amicum propter commodum quodlibet amat, non amicum amare convin iur, sed commodum. Et ideò Deus, quo nihil est majus aut melius, propter quid diligitur? Propter seipsum perfectè diligitur. Si verò saltem propter illa, quæ præstat, amatur, non utique gratis amatur, quia jam illud, propter quod diligitur, ei, quod dictu quoque nefas est, antefertur. Quam germane Christianam doctrinam in literis ad fratres Carthusienses multum prædicat, & insigniter elucidat etiam S. Bernardus. Hinc ergo sacrosancta Tridantina Synodus illum diligendum definit, non propter nostrum temporale vel æternum commodum, sed propter illummetipsum, tamquam omnis justitiæ fontem, tamquam supremam & incommutabilem, cui nos plene subjiciamus & perpetuum servire profiteamur, disciplinæ & vitæ humanæ regulam, & ex hac dilectione concipiendum commissorum peccatorum odium & detestacionem: Hæc est penitentia, quam agi oportet ante Baptisum.*

CAPUT V. Exponuntur varii Divinæ dilectionis gradus seu species.

Varias Divinæ dilectionis classes seu gradus distinguit in libro de natura & gratia sanctus Augustinus, dicens aliam charitatem esse inchoatam, aliam provecctam, aliam magnam, aliam perfectam. In quinto & sexto super Joannis Apostoli literas tractatu distinguit charitatem natam, nutritam, adultam, robustam, & perfectam. Adultam, robustam, ac perfectam laudat in literis ad Anastasium: Nunc hanc, nunc illam laudat ubique passim. Etiam nata seu inchoata charitas est illi duplex; Nempè & prima, qua legi Dei secundum interiore hominem condelectari incipimus, charitatis scintilla, seu prima & adhuc bonæ voluntatis exordia; nec non & prima Divinæ bonitatis super omnia, non quoad vires, & effectum, sed quoad solum affectum dilectio. Grande est inter hæc charitates discrimen, utramque tamen quandoque ex aliis & aliis principiis vocat natam dumtaxat & inchoatam. Priorem subindè etiam vocat solummodo conceptam.

Dei item super omnia charitatem in eam, quæ & effectibus & effectu, & in eam quæ solo adfectu talis sit, distinguit admodum frequenter, præsertim in libro de gratia & libero arbitrio: *Quis vult facere Dei mandatum, & non potest, jam qui factum dem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam est super & invalidam; poterit autem, cum magnam habuerit*

L. 3. c.

Ep. II.

Cap. 70.

Diversi Divinæ gradus.

Ep. 144.

Alia quo ad vires etiam, alia quo ad affectum, alia quo ad effectum.

ae robustam. Quando enim Martyres magna illa man- data fecerunt, magna utique voluntate, hoc est, ma- gna charitate fecerunt, de qua charitate ipse Domi- nus ait: MAJOREM HAC CHARITATEM NEMO HABET, QUAM UT ANIMAM SUAM PONAT PRO AMICISSUIS. Ipsum charitatem Apostolus Petrus nondum habuit, quan- do temerè ter Dominum negavit. Et tamen quomodo parva & imperfecta, non deerat, quando dicebat Domino: ANIMAM MEAM PRO TE PO-

Quid sit NAM. Putabat se posse quod se velle sentiebat. Dei su- Dei super omnia quoad solum adfectum dilectio per om- est illa qua Deo servire, obedire ejus manda- nia dile- tis, & mori potius quam in eorum prævarica- ctio quon- tionem labi volumus & spondemus; qua item ad solum mandata illa, dum nulla fortioris tentationis il- adfectum lecebra aut violentia nos pulsât, omninò adim- plemus, verùm tentationum istarum vincenda- rum vires necdum habemus. Aptissimum ad hæc exponenda est sancti Petri Apostoli exemplum. Etenim in novissima cœna, dum pedes seu le- viores delictorum restantium reliquias à Domi- no ablutas spondebat cum eodem in carcerem & in mortem ire, Dominum super omnia om- ninò diligebat; verùm adfectu tantùm, necdum viribus & effectu: Quod enim quæ volebat ac spondebat necdum posset se valeret, ostiaria ju- daici Pontificis ancilla ostendit. Eandem distin- ctionem sanctus Augustinus laudat in libro de Pa- storibus: Attendite illos homines volentes benè vi- vere, jam statuentes benè vivere, & minus ido- neos malu pati, sicut parati sunt bona facere. Et de sancti Petri promissione rursum dicit in sermo- nibus de tempore: Petrus necdum vires acceperat, quibus impleret promissum. Et iterum in alio ser- mone: Fuit quidem Domini dilectio in voluntate, sed non fuit in virtute, sicut ipse Dominus dixit, SPIRITUS QUIDEM PROMPTUS EST, CARO AUTEM INFIRMA. Etiam apud sanctum Paulum Apostolum alia velle dumtaxat, alia gratia in nobis operatur & perficere; alius adhuc infirmus est in fide, alius autem adhuc robustus & firmus, ut neque mors, neque vita, neque infernus, neque Angelus, neque Po- testas, neque ullius creaturæ amor aut metus se- parare possit à charitate, quæ est in Christo Je- su. Et hinc sacrosancta Tridentina Synodus res- tristissimè in fidei Canonem recepit hæc Augustini verba: Deus impossibilia non jubet, sed jubendo mone- re & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis. Hæc charitatis distinctio est benè notanda.

Cap. 6.

Serm. 149. cap. 2. Ser. 127.

Quid sit adulta charitas, quid robusta.

Ep. 144.

Quas nutritæ charitati vires sanctus Augustinus præcisè adscribat, longa est discussio, & no- bustam charitatem patenter exponit in literis ad Anastasium Episcopum, de Apostoli verbis: Hu- manum dico propter infirmitatem carnis vestræ, si- cut enim exhibuistis membra vestra servire immundi- tati & iniquitati ad immunditiam, ita nunc exhibi- te membra vestra diservire justitiæ ad sanctificatio- nem, scribens in hunc modum: Quid est sicut il- lud, ita & hoc, nisi quemadmodum ad peccandum nullus vos coegit timor, sed ipsius libido, voluptas- que peccati, sic ad justè vivendum non vos supplicii metus urgeat, sed ducat delectatio charitatisque justi-

tie. Et hæc quidem, quantum mihi videtur, non- dum est perfecta, sed quodammodo adulta justitia. De verbis, Humanum dico, pergit: Non frustra præ- mitteret Apostolus, HUMANUM DICO PRO- PTER INFIRMITATEM CARNIS VE- STRÆ, nisi quia plus aliquid dicendum fuit, si jam illi, Romani, fideles, ferre potuissent. Plus quippe servitutis debetur justitiæ, quam peccato soleant ho- mines exhibere. Nam pœna corporis, etsi non à vo- luntate, tamen revocat ab opere peccati. Nec facilè quisquam est qui committat quo immundam percipiat voluptatem, si cruciatu vindictæ certum est continuò secuturos. Justitia verò sic amanda est, ut ab ejus operibus etiam pœnæ corporales nos cobibere non de- beant, atque inter manus crudelium inimicorum lu- ceant opera nostra coram hominibus, ut quibus placere possunt, glorificent Patrem nostrum, qui in cœlis est. Sicut ergo ille est nequissimus, quæ nec pœnæ corpora- les deterrent ab immundis operibus sordidæ voluptatis, ita ille justissimus, qui nec pœnarum corporalium terrore revocatur à sanctis operibus luminosissimæ charitatis. Eam, quæ solas mundi suaves libidi- nes, adultam; quæ in super tormentorum quo- rumvis atque ipsius ælium mortis terrores & vio- lentias superare possit, ait esse charitatem robu- stam. Densissima & lucidissima est hæc Augusti- ni doctrina, cujus testimonia omnia qui describe- re voluerit, implebit grande volumen. Et hanc charitatem habuere Martyres omnes, habereque debent Ecclesiæ Pastores, utpote quorum sit pro- fratribus animas ponere, & habere non vana mar- tyrii desideria, sed fidem Martyre dignam.

Nostro in corpore robusta ætas semper suppo- nit ac includit adultam, nemoque est plenè vali- dus, nisi plenè adultus: Non sic in charitate. Plures enim esse ac fuisse mulieres, quæ mar- tyres esse possint, & tamen nequeant Virgines permanere, advertit in libro de bono conjugali, & in libro de sancta virginitate B. Augustinus. Quosdam item in equaleo, unguis. catafise, & 47. aliis exquisitis gentilium tormentis fuisse con- stantissimos, ad Regii autem fisci minas, & inde secururam suarum prolium perpetuam paupertatem defecisse à Divini nominis confessione, au- thentica Martyrum Acta testantur. Et adversus Dioscorum, qui Orthodoxos Episcopos sub impostæ hæresis furo tamquam Orthodoxiæ Præ- ses damnarat in Ephesino latrocínio, in Syno- do Chalcedonensi exclamavit Basilius Seleucien- sis Episcopus, Haurorum Metropolita: Si apud Judices habuissim, martyrium sustinuissim. Quod ipsum ad Constantinum Augustum dixit Sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis. Maluissent à gentilibus tyrannis tamquam Christiani truci- dari, quam à simulantibus Orthodoxiam Episco- pis aut Regibus tamquam hæretici damnari: Vita quam fama iniquè spoliarum. Ejuimodi varia adultæ & robustæ charitatis permixtiones in humanis mentibus figit ex occultis suæ providentiæ rationibus Divina Majestas, scribitque de illis in libro de Sancta Virginitate Beatus Au- gustinus: Latent ista in facultatibus animorum, cap. 47. tentatione panduntur, experientia propalantur. Quid sit perfecta charitas.

Perfectam hujus vitæ charitatem exponit idem doctor in tractatibus super Epistolam sancti Joannis Apostoli: Sunt homines qui cum patien-

Subindè iater se variè cõ- miscen- tur. cap. 23. cap. 44.

Ad. 1.

cap. 47. Quid sit perfecta charitas. Tract. 9. tia

tia moriuntur, sunt autem quidam perfecti, qui cum patientia vivunt. Quid dixi? Qui adhuc desiderat istam vitam, quando illi venerit dies mortis, patienter tolerat mortem. Luatur adversum se, ut sequatur voluntatem Dei, & hoc potius agit animo quod eligit Deus, non quod eligit voluntas humana. Ex desi- derio vitæ presentis sit lucta cum morte, & adhibet patientiam & fortitudinem, ut æquo animo moriatur. Ille patienter moritur. Qui autem desiderat, sicut dicit Apostolus, dissolvi & esse cum Christo, non patienter moritur, sed patienter vivit, & delectabiliter moritur. Et in libro de Pastoribus: Numquid frumenta timent ne mittantur in horreum? Immo optant vehementer ac desiderant. Nunquid oves timent ne ponantur ad dexteram? Immo nihil eis tam tardum est, quam donec fiat. Et in commentariis Psalmorum: Si veniat tentatio martyrii duce- di. Perfecti quid dicunt ex hac opportunitate? Bonum est mihi dissolvi, & esse cum Christo. Alacres currunt, aut nihil aut modicè de terrena fragilitate contristantur. Loquitur ex Apostolo loquente ad Philip- penses: Desiderium habeo dissolvi, & esse cum Christo multò magis melius, permanere autem in carne necessarium propter vos. Et hæc charitas tam adul- tam quam robustam semper includit. Etenim qui omnia mundi delectabilia & terribilia cum delectatione & desiderio perdit ac subit, nulla eorum cupiditate aut metu possit à Dei dile- ctione superari.

cap. 6.

Psal. 80.

cap. 4.

cap. 18.

Epist. 22.

Epist. 44.

Idem in libro Apologetico tradit Tertullianus: Nos Christiani per quævis mundi hujus mala nullo modo ledimur, quia nihil nostra refert in hoc mundo, nisi de eo celeriter excedere. Et in libro de spectaculis: Mori cum voluptate debemus. Nam quid est aliud votum nostrum, quam quod & Apostoli, exire de sæculo, & recipi ad Domitium? Et hinc primitivos fideles, quod admiranda hac flamma passim arderent, à gentilibus appellatos fuisse dicit Expeditum mortis genus. Integras sanè civitates quandoque ad martyrium fe obtulisse, & quasi ad solennes epulas gaudenter prope- rasse, scribit in libro ad Scapulam, & plures alii authentici Scriptores confirmant. Christi Domini Sanguis in ipsorum præcordiis tunc bul- liebat: ideoque cum Apostolis gaudebant, quoniam digni habebantur pro nomine Jesu contumelias, carceres, mortem pati. Abstrusum istud & admirabile gaudium animalis homo non percipit: Solus expertus potest credere quid sit Jesum diligere. Quod item in terræ motibus, horrenda mortis causa, parentes nostri non time- rent, ideoque gentilibus admirationis essent, ad- ferit in secunda Apologia Martyr Iulianus. Defunctum fratrem suum Satyrum, ut sese brevi ad Dominum sequi imperet, obtestatur S. Am- brosius. Et ad Ecclesiæ Thessalonicensium Cle- rum de defuncto nuper eorum Episcopo S. Ache- lio scribit: Cupiebat Apostolico Spiritu jam dudum terras relinquere, sed tenebatur votis universorum, sicut de Apostolo legimus, quia memorari eum di- vinitus in carne erat Ecclesiæ necessarium. Et in literis ad Horontianum Episcopum: Ubi perfecta cha- ritas, ibi omnis fides, omnis spes. Hanc charita- tem habens nihil timet. Non potest timere martyri- um. Patienter vivere est ad ipsam omninò necessa-

rium: Futuræ vitæ desiderium debet ista patientia, quam patenter requirit & Apostolus, esse omninò temperatum. Et hinc ad sanctum Anto- nium, cælestis regni longè cupidissimum, apud sanctum Hieronymum dicit S. Paulus Eremita: Non debes quærere quæ tua sunt, sed quæ aliena. Expedi quidem tibi, sarcina carnis abjecta, agnum sequi, sed & cæteris expedi fratribus, ut tuo insti- tantur exemplo. Et ad Ancyranam Ecclesiam de- functo ejus Episcopo Athanasio scribit Basi- lius magnus: O quoties animum meum non nihil contra hunc virum indignationis subit, quod totus hoc desi- derio tenebatur, ut dissolveretur & esset cum Christo, nec hoc pluri faciebat, ut diutius propter nos in carne maneret. Et hinc ad lacrymosas filiorum voces. Cur nos Pater deseris, aut cui nos desolatos relin- quis? Salva sunt tibi præmia, nostri potius miserere quos deseris, respondit jam cælo vicinus sanctus Martinus: Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua. Juxta Apostolum charitas patiens est, & omnia suffert, ideoque nimium Christi Domini & futuræ vitæ sine laudata jam patientia desiderium nescio quid vitii aut imperfectionis habet. Quærit quæ sua sunt, & oritur ex proprio sui amore, qui est venenum charitatis. Esse nos oportet imitatores sancti Salvii Albigenis Episcopi, quem defunctum è cæli gaudiis ad Gallicanas, quod illis à san- ctis Angelis judicaretur necessarius, Ecclesias ac vitæ præsentis ærumnas prompte rediisse laudat in Francorum historia sanctus Gregorius Episco- pus Turonensis. Esse item imitatores Apostoli, qui pro fratribus suis judæis paratus erat separari à futura in perpetuum beatitudine, & à Christo se anathema: Ita locum istum, adseverans fuisse excessivam charitatem, sanctus Joannes Chry- sostomus assidue exponit. Perfecta charitas est perfecta sub Deo obedientia, ideoque ad om- nem ejus nutum debet esse expedita.

Patienter vivere omninò desiderium debet ista patientia, quam patenter requirit & Apostolus, esse omninò temperatum. Et hinc ad sanctum Anto- nium, cælestis regni longè cupidissimum, apud sanctum Hieronymum dicit S. Paulus Eremita: Non debes quærere quæ tua sunt, sed quæ aliena. Expedi quidem tibi, sarcina carnis abjecta, agnum sequi, sed & cæteris expedi fratribus, ut tuo insti- tantur exemplo. Et ad Ancyranam Ecclesiam de- functo ejus Episcopo Athanasio scribit Basi- lius magnus: O quoties animum meum non nihil contra hunc virum indignationis subit, quod totus hoc desi- derio tenebatur, ut dissolveretur & esset cum Christo, nec hoc pluri faciebat, ut diutius propter nos in carne maneret. Et hinc ad lacrymosas filiorum voces. Cur nos Pater deseris, aut cui nos desolatos relin- quis? Salva sunt tibi præmia, nostri potius miserere quos deseris, respondit jam cælo vicinus sanctus Martinus: Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua. Juxta Apostolum charitas patiens est, & omnia suffert, ideoque nimium Christi Domini & futuræ vitæ sine laudata jam patientia desiderium nescio quid vitii aut imperfectionis habet. Quærit quæ sua sunt, & oritur ex proprio sui amore, qui est venenum charitatis. Esse nos oportet imitatores sancti Salvii Albigenis Episcopi, quem defunctum è cæli gaudiis ad Gallicanas, quod illis à san- ctis Angelis judicaretur necessarius, Ecclesias ac vitæ præsentis ærumnas prompte rediisse laudat in Francorum historia sanctus Gregorius Episco- pus Turonensis. Esse item imitatores Apostoli, qui pro fratribus suis judæis paratus erat separari à futura in perpetuum beatitudine, & à Christo se anathema: Ita locum istum, adseverans fuisse excessivam charitatem, sanctus Joannes Chry- sostomus assidue exponit. Perfecta charitas est perfecta sub Deo obedientia, ideoque ad om- nem ejus nutum debet esse expedita.

Lib. 7. cap. 1.

Perfecta charitas excludit omnem adfixivum creaturæ amorem. Lib. 1. cap. 4. Quid sit amor adfixivus. cap. 4. Lib. 1. cap. 15.

Omnem adfixivum creaturæ amorem non fo- lummodò vincere, sed etiam excludere à nobis debet atque extinguere. Adfixivum porò amo- rem exponit sanctus Augustinus in libris de doctrina Christiana: Erui est amore alicui rei inhaerere propter seipsam. Et in trigesima septima homilia. Ad usum adsumenda sunt bona temporalia, non eis vinculo amoris quasi glutino inhaerendum. Non faciat tibi membra, que cum ceperint præcidi, dole- bis atque cruciaberis. Et in libris de libero arbitrio: Inhaeremus ac implicamur subditi eis rebus, quas nobis subditas esse oportet, quia eis conglutinamur, atque velut membra animi facimus, quod sit amando. Adfixivus ergo amor est ille, quo possessis seu speratis temporalibus rebus, contra Regii Prophetæ man- datum, cor apponimus, quo eas menti nostræ adglutinamus, & quasi membra facimus, ideoque perdere aut non adipisci non possumus sine dolore. Ejuimodi rerum amissio est quasi animæ ex abscisso membro vulnus, ideoque illa statim gemitus aut lacrymas fundit quasi suum sanguinem, atque ita indiget medicina officiosæ consolationis. Est Apostoli ad Corinthios doctrina, amo- res istos eleganter vocantis ligna, sænum, stipulas. Divino nostro fundamento superædificata seu adfixa, ideoque per pœnalem nati ex ipsorum amissione doloris ignem exurenda. Istiusmodi amo-

rùm hæc necessaria non sunt proposito præfenti.

CAPUT VI.

Quanta & qualis charitas requiratur ad Contritionem generatim sumptam.

Quidam requirunt charitatem robustam. Aliqui Fundare se possint in Sancti Joannis Chry- ad Con- sottomi ad populum Antiochenum homiliis, di- tritio- centis de prærequisita ad Baptismum Pœnitentia: nem re- Pœnitentiam agens non eadem amplius attingit nego- quirunt- tia, quorum pœnituit, ideoque jubemur dicere, AB- charita- RENCUNCIO TIBI SATHANA, ne amplius ad tem- ro- eum revertamur. Per Baptismum deleri dicit sola bustam. peccata seu culparum reatus, nequaquam vitia aut Homil- viciosas consuetudines, ideoque illas longa virtu- 21. tum ante Baptismum exercitatione delendas, pa- randasque vires, quibus petcipiendam in Baptis- mo gratiam & vestem nuptialem custodire valeamus. Eadem vires in homilia de non contemnen- da Dei Ecclesia ac Divinis Misteriis requirit ad legi- timè petcipiendam Eucharistiam, utpotè ignem Tom.7. cœlestem & arcanam flammam, de qua pergit in homilia de sancto Philogonio Patriarcha Antio- cheno. Ne igitur accesseris stipulam adferens, non ligna, non fœnum, ne augeat incendium, exurasque animam, sed accedens feras lapides pretiosos, au- rum, argentum, quo puriorem reddas materiam; multoque cum lucro discedas. Et in homiliis supra primam ad Corinthios Epistolam mandat com- municationem esse à cupiditatibus immunem. At verò à ligno, fœno, stipulis, seu adfixivis creatu- ræ amoribus immunis, soloque bonorum operum auro, argento, & pretiosis lapidibus ornata cha- ritas est patenter ad minus robusta. Et ipsa pro- fectò naturalis ratio portandum in vase fictili thesaurum nemini credat, nisi qui habuerit prudentiam & vires illius ab omni periculo con- servandi. Et hinc Regi, qui volens committere bellum adversùs alium Regem, sedens pri- us computat sumptus necessarios, si possit cum decem millibus occurrere millibus viginti, ne fœ- dam postea pacem cogatur supplicare. Baptis- zandum comparat in Evangelio Dominus, man- datque illi ad pugnandum cum diabolo & ejus Angelos expugnandos adesse non solummodo vol- untatem & adfectum; sed etiam robur & vires. Parabolam istam Sancti Ecclesiæ Patres ita passim exponunt, & nominatim in litteris ad Hilarium Syracusanum Sanctus Augustinus. Epist. 89. Hinc item Cathecumenos & Pœnitentes multis per annos probationibus exercuit olim & scruta- ta est Ecclesia, ut nempè illis validam, qua percipiendum donum custodirent, charitatem conciliaret. Hinc item proxime ante doni impar- tionem illos Sathanæ & ejus operibus renuntia- re, & cum Deo Patre ac Filio ejus JESU-CHRIS- TO solenniter coram multis testibus stipulari jus- sit, non solum de prompta ad Evangelicæ vitæ custodiam voluntate, sed & de futura ejus sub horrendis reatibus custodia. Quæ stipulatio palàm videtur supponere sufficientes vires. Quis enim stipuletur rem, cujus sibi non spe-

Perfe- sta cha- ritas expelle- re debet omnem timo- rem servi- lem. cap. 33. Tract. 9. Volat- ticos creatu- ræ amores non ex- cludit.

amores omnes perfectæ charitati repugnare, & ab ipsa, ut perfecta sit, debere absumi, non solum Augustinus docet, aut Apostolus Paulus, sed res ipsa clamant: Ea namque charitas debet delectabiliter mori, ideoque non solum aurum, argenti, uxorem, filios, possessiones, sed & propriam vitam cum gaudio & desiderio deponere, quod fieri non possit, nisi extinctus sit omnis amor adfixivus.

Et hinc in prima sua Epistola scribit etiam sanctus Joannes Apostolus: Perfecta charitas foras mittit timorem. Bonorum ac malorum temporalium timorem, de quo Augustinus in libro de Agone Christiano: Perfecta charitas nec cupiditatem habet sæculi, nec timorem, id est, nec cupiditatem ut acquirat res temporales, nec timorem ne amittat. Per quas duas januas intrat & regnat inimicus, qui prius Dei timore; deinde charitate pellendus est. Notanda sunt verba, Prius Dei timore, deinde charitate pellendus est. Per Dei quippe timorem intelligunt fervilem gehennarum metum, adfirmantque etiam illum pelli à perfecta charitate. Quod ipsum lucidiùs idem Augustinus adfecerat in tractatibus supra laudatam S. Joannis Epistolam, & adjungit causam: Perfecta charitas facit perfectam justitiam, & non habet quare timeat, immò habet quare desinet, ut transeat iniquitas, & Regnum Dei. Dat omnium peccatorum remissionem, ideoque & bonam ac securam conscientiam, cui firma sit in Deum fiducia, proindeque nullus metus servilis gehennarum. Est porro alius timor castus, quem in sæculum sæculi permanere adfirmat Regius Propheta: Est charitatis non minister, sed propria germana proles, ideoque ab illa nequaquam pellitur aut evacuatur.

Dixi solos rerum temporalium adfixivos amores pelli à perfecta hujus vitæ charitate. Volaticos enim, quorum objecta sine doloris sensu amittimus, illa non pellic. Quis enim hujus vitæ justus necessariam alimentorum mensuram quandoque non excedit? Quis amœna aura, elegantis fabrica, pisto prato, aliique elegantissimis Dei operibus, quandoque non delectatur? Nemo adeò sanctus est, qui vario venialium peccatorum pulvere in dies non maculetur, & singulis momentis ad cœlestem Patrem gemere non debeat: Dimitte nobis debita nostra. Etiam in bono non immobiliter & indeclinabiliter non figit hic perfecta dilectio, ideoque qui per ipsam stat, ad siduus vigilare debet ne cadat; cum timore & tremore operari salutem suam, ne quando irascatur Dominus, & pereamus de via justa. Et hinc ad præsentem vitam redituro sancto Salvio Dominus merito promisit & fecit mali istius securitatem: Ego sum custos tuus, donec reducam te in hunc locum. Inter nostram, licet perfectam, & vitæ futuræ charitatem est grandissima distantia: Hæc nos non solum à volaticis etiam amoribus, seu ingeneratæ nobis concupiscentiæ adfensibus levissimis, sed in super ab ejus motibus integrè liberabit, ideoque erit plenissima ex toto penitus corde. Adeò firmè nos Deo ac ejus legibus adfiget, ut ipsas infringere nec volituri simus, nec valituri. Et has & alias utriusque charitatis differentias insigniter & amplè illustrant sanctus Augustinus, sanctusque Bernardus. Ve-

speret adesse potestatem? Et hinc illos, qui postea lapsi declararunt laudatas vires sibi stipulantibus defuisse, Sanctus Cyprianus & alii Patres passim dicunt solis verbis, & non factis, adeoque dolose & mendaciter renuntiasse. Hinc item Godescalcus, monachus miserabilis, sacratissima & verissima Exorcismi, Baptismi, Chrismatis, Eucharistiæ, & manus impositionis Sacramenta illis, qui post eorum perceptionem pereunt, dixit frustratorie & perfunctorie fuisse data, ipsosque per illa nec justificatos, nec redemptos. Ita eum adferuisse scribit in litteris per Jacobum Sirmondum publicatis Sanctus Amulo Archi-Episcopus Lugdunensis. Et apud Sanctum Augustinum incognitus, vetustus tamen, de salutaribus documentis libri Auctor scribit: Charitas, quæ deseri potest, non fuit vera. Exponit in litteris ad Henricum Senonensem Archi-Episcopum Sanctus Bernardus: distinguens fidem mortuam, seu vivificantis dilectionis anima orbam; probatam, seu in bonis operibus finaliter perseverantem, & fidam de qua pergit: Fictam ego arbitror illam vocari fidem, quæ suscepta quidem ex charitate moveri vita incipit ad operandum, sed non perseverans deficit ac moritur tamquam abortiva. Eo utique sensu fictam dixerim nominatam, quo vasa fictili vocamus fictilia, non quia vitilla non sint quamdiu durant, sed quia fragilia cum sint, diu minimè durant. De hac fidei fictio- ne puto illos notari, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Ex hoc principio scribit in Præscriptionum libro Tertullianus: Nemo Christianus, nisi qui ad finem usque perseveraverit. Fragilis ergo, licet adfectu ad omnem Dei legem prompta, sine viribus & robore charitas est etiam ficta, & nunquam videtur fuisse vera, id est, sufficiens ad effectum Sacramenti. Respondeo tamen omnino sufficere. Etenim Sanctum Petrum Apostolum, dum cum Domino in carcerem & mortem ire spondebat, & pedes ablutos Eucharistiam à Domino perceperat, quis dubitet fuisse in vera charitate, & ejus virtute in Baptismo justificatum? Quod tamen fragilis, parva, infirma, & solo adfectu, non robore & viribus super omnia fuerit, supra audivimus à Sancto Augustino, adfirmatque ipse Dominus; Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Eidem infirmitati omnes usque ad acceptum in Pentecoste Spiritum Sanctum fuisse subiectos Apostolos, constantissimè laudatus Augustinus tradit, & vario documento possit lucidè ostendi. Non solis aurum, argentum, ac lapides pretiosos, sed & ligna, fœnum, stipulas superædificantibus, varisque adhuc infirmam charitatem habentibus, Christum Dominum esse fundamentum, id est, justitiæ & sempiternæ vitæ per Sacramenta sua impartitorem, scribit ad Corinthios Apostolus Paulus. Et Regius Propheta cantat: Imperfectum meum viderunt oculi tui & in libro tuo omnes scribentur. Exponit in libris de Baptismo laudatus Augustinus: Sicut in Sacramentis veteris Testamenti vivebant quidam spirituales, ad novum scilicet testamentum, quod tunc occultabatur, occulte pertinentes; sic & nunc in Sacramento novi Testamenti, quod jam revelatum est plerique vivunt animales. Qui proficere si nolunt ad percipiendam quæ

spiritus Dei, ad vetus Testamentum pertinebunt. Si autem proficiunt, & antequam capiant ipso profectu & accessu ad novum pertinent, est prius, quam spirituales fiant, ex hac vita rapiuntur, custoditi per Sacramenti sanctitatem in terra viventium computantur, ubi est spes nostra & portio Dominus. Nec invenio, quid verius intelligatur in eo, quod scriptum est, IMPERFECTUM MEUM VIDERUNT OCULI TUI, ET IN LIBRO TUO OMNES SCRIBENTUR. Solum proficiendi studium & promptum adfectum requirit, non robur aut actuale profectum. Istud verò proficiendi studium & charitatis adfectum esse Baptizandis ac Reconciliandis penitus necessarium affirmat palam & in hoc ipso loco, & in aliis infinitis. Eandem semper fuisse universalis Ecclesiæ immobilē fidem edicunt ac vincunt Baptismales Renuntiationes, quas ex casto in Deum & ejus legem adfectu oportere, ac semper oportuisse fieri, nemo Christianus ausit vel ambigere, longè minùs inficiari. Et hinc de Cathecumenis dicit sacrosancta Synodus Tridentina: Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversùs peccata, utique omnia, per odium aliquod & detestationem. Hanc dicit esse pœnitentiam, quam ante Baptismum oportet agi.

Sanctus Joannis Chrysofomi in oppositam partem adducta testimonia continent consilium, Joannes non præceptum. Loquitur ex illis principiis, Chryso- ex quibus parvulorum & Clinicorum Baptisma stomus non plenè probavit, quod ambo passim tepidè exponi- videntur postmodò, & à percepta gratia frequen- ter laberentur, utique ob non peracta Catechu- menatus exercitia, præceptumque Sacramentum ante roboratam ac valide radicatum Dei ac Divinæ legis dilectionem. Et quidem Clinicos eodem ex fundamento suspectos olim habuit omnis sub cœlo Ecclesia, ideoque irregulares censuit, & arcuit à Clero. Eveniebat enim passim ipsis, quod evenire hodie videmus illis monachis, quibuscum dispensatur in tempore aut rigore Novitiatus. Eos tamen fuisse, licet cum infirma & quoad solum adfectum super omnia charitate, fructuosè Baptizatos ac Reconciliatos, donatosque pleno utriusque Sacramenti effectù, palam agnoscit laudatus Chrysofomus, multis ostendit in litteris ad Magnum Episcopum Sanctus Cyprianus, creditique semper Ecclesia univerfa. Memoratum Chrysofomi consilium quidam hodie Pœnitentiales Presbyteri emulantes, grandes peccatores sibi confessos ad Reconciliationis, ac præsertim ad Eucharistiæ gratiam non statim admittunt, sed prius in meliori vita roborari, à semetipsis in isto robore probari, & tunc ad suas aures & manus reverti jubent. Quæ disciplina est omnino probanda: Opus tamen omnino est etiam spiritu discretionis.

Et ab hoc consilio & sensu, longè abfuit miserabilis monachus Godescalcus, redargutus defec- graviter à laudato Amulone Archi-Episcopo cus. Lugdunensi. Redargutus fuit delirare cum impuro Joviniano, adversùs quem scribit Sanctus Hieronymus: Secunda Joviniani propositio est.

cap. 7.

Ep. 42.

cap. 3.

Sufficit quævis licet solo adfectu, Dei super omnia charitas.

Lib. 1. cap. 15.

Et omni- no requi- ritur.

Sanctus stomus exponi- tur.

Et Go- ferabilis monachus Godescalcus, redargutus defec- graviter à laudato Amulone Archi-Episcopo cus.

eos, qui fuerunt baptizati, à diabolo non posse tentari: Et ne hoc stultè dicere videretur, adjecit: Quicumque autem tentati fuerint, ostendi eos aqua, & non spiritu baptizatos. Quod & in Simone mago legitur. Fundamentum ejus erat malè intellectus Sanctus Joannes Apostolus: Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet; & peccare non potest, quia ex Deo natus est. Quem errorem Joviniano adscribit in libro de hæresibus etiam Sanctus Augustinus. Eos ergo, qui post Baptisma tentantur & eadunt, non solum robusta, sed omni penitus charitate & justitia caruisse semper, homo imperitus deliravit. Et hinc Sancti Augustini de victrice Dei gratia & efficaci Prædestinatione doctrinam de eodem errore infamare nitens Semi-Pelagiana Gallorum factio, ei apud Sanctum Prosperum impiegit hunc articulum: Quod ab eis, qui non sunt prædestinati ad vitam æternam, non auferat percepta Baptismi gratia originale peccatum. Eandem infamiam quin & omnem tunc nati Prædestinationi erroris fabulam, Augustini discipulis improperare perrexit ejusdem factionis progenies, atque hinc aliqui impactam volunt etiam miserabili Godefranco. Est quæstio inter erudium Gilbertum Manguinium & Ludovicum Cellotium acriter agitata. Ex ipsa quicumque illorum vincat, nihil educi possit adversus meam adferentem.

CAPUT VII.

Exponuntur verba sacrosancti Tridentini Concilii: *Etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contigit, hominemque Deo reconciliare priusquam Penitentia Sacramentum actu suscipiatur, ipsa nihilominus Reconciliatio ipsi Contritioni sine Sacramenti voto. quod in illa includitur, non est adscribenda.*

AN sola sine actuali Sacramento contritio quandoque justificet, donecque Catechumeno aut Penitentis remissionem peccatorum, est antiqua quæstio, de qua in generali totius mundi historia scribit, de Valentiniano II. Imperatore agens, Otto Episcopus Frisingensis: *Hic est Valentinianus, qui à Sancto Ambrosio Catechumenus factus, antequam gratiam Baptismi perciperet, morte præventus est. Qua de re prædictus Episcopus Epistolam lugubrem dixit. In qua ab eodem reperitur dictum: QUIA QUEM IN CHRISTO REGENERATURUS ERAM, AMISI, IPSE VERO GRATIAM, QUAM POSCERAT, NON AMISIT.* Ex qua auctoritate quidam nostri temporis Theologi divinantur post promulgatam sententiam Evangelii qua dicitur, *NISI QUIS RENATUS FUERIT &c. aliquos sine Sacramento Baptismi, vel effusione Sanguinis testimonium Passionis Christi, vel attestatione Dominica posse salvari, sic ratiocinantes, quod non alligavit Dominus Sacramentis potentiam suam. Non bene considerantes quid secundum quid loquantur auditores, quid optando, quid asserendo, quid ex magnitudine doloris semet consolando. Quod tamen etsi verum sit, Dei potentiam regulis Ecclesiasticis vel Sacramentis non cobiberi, mihi tamen, qui Christiana regula strin-*

gor, necessarium erit credere, præter hoc neminem posse salvari. Quare quamvis Deo, tamquam omnipotenti, judæum vel gentilem, vel non baptizatum sine effusione sanguinis vel attestatione propria possibile, & ita Divina potentia in talibus, non sibi, sed mihi alligatur. Et mirum, si hoc pietate ducti dicunt, quare non eadem pietate hoc de parvulis sentiunt. Quod si objiciant, quod isti tamquam adulti credere possunt, quod non illi; audiant quod illi solo delicto originali obligati tenentur, quod non isti. Restat ergo ut nos cum illis, & illi nobiscum Divinam admiremur in talibus, non discutiamus potentiam, exclamantes cum Apostolo O ALTITUDO. Loquitur adversus Sanctum Bernardum, qui ex laudato Sancti Ambrosii sermone, & Sancti Augustini de Baptismo libris, tamquam ex duabus Christiani dogmatis immobilibus columnis, oppositam sententiam in litteris ad Hugonem de Sancto Victore constanter defendit. Verum uterque Doctor de solo mortis articulo, & obtinenda tunc per solam sine actuali Sacramento Contritionem justificatione disputat, atque ita & anterioribus & posterioribus temporibus mota fuit & alia quæstio, An detur quæpiam adeo perfecta Contritio, quæ sola sine Sacramento ex statuta Dei lege justificet, donecque remissionem peccatorum.

Apud Tertullianum in libro de Baptismo Caiirani, apud Sanctum Augustinum Manichæi, & apud Theodoretum in quarto hæreticarum fabularum libro Messaliani sacrosanctum Aquæ Sacramentum exsufflarunt uti superfluum, salvari nos & justificari volentes sola fide & charitate. Errorem resumpsit Almaricus, Theologus Parisiensis, qui tria tempora, primum veterum, secundum novorum Sacramentorum, sine Sacramentis tertium distinguens, suis diebus dixit currere tertium, ideoque Baptismum, Confessionem, Eucharistiam, aliaque externa salutis adjutoria cessare, & homines justificari per solam charitatem. Ita in Philippi Augusti, Francorum Regis, vita scribit Rigordus. Et septimus Joannis Wicleffi per Synodum Constantiensem damnatus articulus est: *Si homo debuit fuerit contritus, omnis confesso exterior est superflua & inutilis.* Errorem latius exponit Thomas Waldensis. Etiam Petrus Osma, per XIXum IV. Pontificem damnatus, sacramentalem peccatorum confessionem garciit esse humani dumtaxat juris, ideoque solam Contritionem justificare. Et ab hisce fabulis Martinus Lutherus & Joannes Calvinus admodum modicè recedunt: Baptismi enim & Penitentia Sacramenta omni in nostram justificationem causalitate spoliare conantur, eamque transcribere solam fidem.

Quidam porrò hodie in Ecclesia Theologi, licet laudata Sacramenta profiteantur media necessaria, Catechumenos tamen ac Penitentes quavis, quæ Dei dilectionem adfectu super omnia & suscipiendi suo tempore Sacramenti votum includat, Contritione existimant statim atque infalibili lege justificari, & hanc esse quam sacrosancta Tridentina Synodus dicit esse charitate perfectam. Fundant se in variis Divinæ Scripturæ testimoniis. In Regii Prophetæ penitentia- li voce, *Peccavi Domino, cui statim Propheta Nathan*

Nathan subjunxit: *Dominus transfudit peccatum tuum.* Et trigesimo primo Psalmo: *Confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, & tu revertens iniquitatem peccati mei.* Ex Esaja Propheta: *Si reversus ingrueris, tunc salvus eris.* Ex Propheta Ezechiele: *Si impius averterit se ab iniustitia sua, iniquitatem ejus non recordabor amplius.* Ex Proverbiis: *Ego diligentes me diligo.* Ex Sancto Petro Apostolo: *Universa delicta operit charitas:* Ex Sancti Joannis Apostoli litteris: *Translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* Ex Domini verbo apud Sanctum Lucam Evangelistam: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Ex alio ejus apud Sanctum Joannem verbo: *Qui diligit me, dilgetur à Patre meo.* Adducunt loca similia plura, atque ex illis sibi persuadent nullam esse veram Dei super omnia charitatem, cui statim Deus non retribuatur remissionem peccatorum.

Quædam Dei charitas sine Sacramento omnino justificat. Dari talem charitatem, omnino profiteor. Difert enim sacrosancta Tridentina Synodus docet definitam à se Contritionem aliquando esse charitate perfectam, hominemque per ipsam Deo reconciliari, priusquam Penitentia Sacramentum actu suscipiatur. Notanda est vox, *Aliquando:* Edicit perfectionem istam non semper Contritioni, seu non omni, quæ veram tamen Dei super omniam charitatem includere debet, Contritioni adesse. Dei super omnia quoad adfectum dilectio inesse debet ac semper inest etiam imperfectæ ex gehennarum aut aliarum pœnarum fervili metu conceptæ Contritioni, quam tamen sine Sacramento non justificare, eadem Synodus difertè definit. Et quod aliquando dumtaxat fit: raro fit. Quæ omnis doctrina est Sancti Augustini.

Et enim in libris de Baptismo adversum Donatistas dicit quosdam Catechumenos esse *Divina charitate flagrantes;* in libro de fide & operibus scribit plerisque diebus illis, quibus catechizantur, exorcizantur, scrutinia subeunt, & præsertim quibus sacrum Fontem competunt, esse vigilantissimos, charitatis studio fervere, omni cura pendere ab ore Sacerdotum; in Confessionum libris collegam suum Aliopium laudat tanta Divinæ dilectionis flamma caluisse, ut juvenis nobilis & Aser, frigoris per naturam impatiens, glaciatum Mediolanensis territorii solum per omnem Quadragesimam ausu insolito calcaret & ambularet nudis pedibus; etiam seipsum adfirmat fuisse amarissima cordis Contritione donatum, sagittatum Dei charitate, liberatum fœdis cupiditatibus, & antea tenaciter dilectas suavitates cum gaudio dimisisse; in sexto adversus Julianum Pelagianistam libro ait Catechumenos plures esse correctos à vitis & rectè vivere; in quarto super Sancti Joannis Evangelium tractatu adferebat quosdam abstinere ab omni concubitu, vale facere sæculo, renunciare peccationibus in pauperes distribuis, esse infirmi Ecclesiasticorum dogmatum pericia instructos, & multis fidelibus per omnia meliores: Multos etiam cum Catechumenatu etiam monachismum percepisse, & eundem cum Christianitate fuisse profectos in Baptismo, laudati Augustini, Paulini Nolensis Episcopi, & aliorum exempla demonstrent. Quin & plures certasse usque ad mortem.

Christi. Lupi Opera Tom. XI.

tem pro Christo Domino, fuissetque gloriosos, ac in Dei dilectione non solum adultos, sed & robustos Martyres quis Theologus ignoret? Et tamen de hisce cunctis in adducto super Sancti Joannis Evangelium tractatu pergit laudatus Augustinus: *Omnia peccata super illos sunt, & nisi venerint ad salutarem Baptismum, ubi peccata solvantur, cum omni sua excellentia non possent intrare in regnum cælorum.* Et in tertio decimo tractatu: *Quantumcunque Catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat, non illi dimittitur, nisi venerit ad Baptismum.* Et in laudato adversus Julianum libro pergit de Catechumeno: *Nec dum per remissionem peccatorum est liberatus.* Et in libris de Symbolo ad Catechumenos: *Catechumeni quamdiu sunt, super illos sunt omnia peccata illorum.* Etiam semetipsum, quem divina dilectione & peccatorum Contritione insigniter arisse jam audivimus, non nisi in Baptismo fuisse à peccatorum maculis seu reatibus liberatum, palam proficitur in libris Confessionum. Lucida sunt ejus verba: *Ea per superius laudatam charitatem operans fides me securum non faciebat de præteritis peccatis meis, quæ mihi per Baptismum tuum remissa nondum erant.* Et iterum: *Nonne & hoc peccatum cum cæteris horrendis & funereis in aqua sancta ignovisti, & remisisti mihi?* Et rursus: *Baptizati sumus, & fugit à nobis sollicitudo vitæ præteritæ.* Utique propter illic sollicitus perceptam remissionem peccatorum. Hic est enim magnus Baptismi effectus, quem etiam Reconciliationis Sacramento adscribit sacrosancta Tridentina Synodus: *Res & effectus hujus Sacramenti est reconciliatio cum Deo, quam interdum in viris piis, & cum devotione hoc sacramentum percipientibus, conscientia pax & securitas cum vehementi spiritu consolatione consequi solet.* Pergit Augustinus in quarto super Sancti Joannis Evangelium tractatu: *Quomodo non caruit populus Israel populo Egyptianum, nisi cum venisset ad mare rubrum, ita pressuris peccatorum nemo caret, nisi cum ad Sanctum Baptisma pervenerit.* Et in libro de fide & operibus: *Non sufficit professio recessiois à peccatis mortalibus, nisi etiam lavacro Regenerationis cuncta præterita, quæ velut persequuntur, peccata deleantur: sicut non sufficit Israelitis recedere ab Egypto, nisi ea, quæ insequerentur, hostium multitudo ejusdem maris fluctibus interiret, qui Dei populo transivito, liberandoque patuerunt.* Qua allegoria frequentissimè utitur non solus ipse, sed omnis Sanctorum Patrum chorus, constanter adseverans Catechumenorum reatus, ad Egyptianorum persequentium exemplar, non nisi in aquis mori & suffocari.

Palmare hujus veritatis fundamentum producit Sanctus Augustinus in libris de Baptismo ratio à adversum Donatistas adferens cordis conversio-nem & Baptisimatis Sacramentum esse duas invicem necessarias humanæ justificationis causas, & adjungens: *Alterum sine altero parum est, utrumque perficit æternæ possessionis hæredem.* Et in libris adversus Petilianum Constantinensem Donatistarum Episcopum: *Alterum sine altero non perducit ad regnum cælorum.* Et in libro de unitate Ecclesiæ: *Utrumque necessarium est ad Dei regnum capessendum, & Baptismus & Justitia.* Ambas concausas ait esse Evangelicam

Lib. 1. cap. 8. Lib. 9. cap. 4. Cap. 2. Seff. 14. cap. 3. Cap. 11. Datus cap. 21. Lib. 4. cap. 21. Lib. 3. cap. 56. Cap. 22.

Otto impugnat Sanctum Bernardum Ep. 78. Error veteriorum hæreticorum.

A. 1209. C. 147.

Opinio quorundam Theologorum.

Divinæ Majestatis legem, ideoque sine juncto utriusque concursu neminem regulariter justificari. Et jure merito. Etenim qui dixit. Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum & Phariseorum, non intrabit in Regnum colorum, etiam dixit, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei. Quo argumento adidue utitur sanctus Augustinus. Quod ipsum adversus Cajanos, garrientes, hominem sola fide justificari tradit in libro de Baptismo Tertullianus Ubi fides aucta est credendi in Nativitatem, Passionem, Resurrectionemque Christi Domini, addita est ampliatio Sacramento, obsequio Baptismi, vestimentum quodammodo fidei, quæ retrò in antiquo Testamento erat nuda, nec potest jam justificare sine sua additi Baptismi lege. Et in libro de Spiritu Sancto magnus Basilus: Fides ac Baptisma sunt duo mali parandæ salutis, inter se cognati & inseparabiles. Nam fides perficitur per Baptismum, Baptismus verò fundamentum fidei nititur, & utraque res per Evangelicæ trium Divinarum Personarum invocantes voces impletur. Et in tertia catechesi sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: Neque si quis aqua baptizatur atque Spiritu, perfectam habet gratiam, neque si quis etiam bene compositis probisque sit moribus, non recipiat autem signaculum per aquam, intrabit in Regnum colorum. Audax est hic sermo, sed non meus: Jesus enim est, qui hanc tulit sententiam. Vario id Divino testimonio confirmat. Et illis qui adolescentem Æthiopem, non per Baptismatis Sacramentum, sed per prævia Catechumenorum mysteria, seu cærimonias volebant fuisse justificatum, respondit Ferrandus Ecclesie Carthaginensis Diaconus: Magna sequitur absurditas, ut puer, illis tantum mysteriis sufficientibus & plenam salutem conferentibus, aqua fontis æterni non renasciturum suscipere, sed renatum. Adolescentem ille plenè catechizatus, ac insigniter contritus, antequam ad sacrum Fontem perveniret, ex morbi violentia incidit in mentis impotentiam, in ipsa fuit baptizatus, & defunctus. Hinc quidam, Baptisma in amente operari non posse rati, illum per laudatos Catechumenorum mysteriosos ritus opinati sunt justificatum. Necessariam Baptismi causalitatem crediderunt ab his suppletam. At credulitatem istam uti absurdam, utpote quæ non renasciturum, sed jam renatum suscipi à sacro fonte doceret, abjecit Ferrandus, istamque abjectionem sanctus Fulgentius omnino probavit: Ea mysteria, quæ ante Baptismum in Ecclesia geruntur, concipi spirituales hominem faciunt, non nasci. Hinc est quod pervenit ad salutem, si quem secunda natiuitas educet ad lucem. Ad quam lucem illis homo mysteriis præparatur, sed Baptismatis Sacramento perducitur. Hoc est, quod superius dixi, illis mysteriis esse salutis officium, in Baptismate salutis effectum. Actualis Sacramenti causalitatem impetrandæ justificationis docet ad eò necessarium, ut à nullo Vicario possit suppleri. Et hinc parvulorum, qui per solùm sine propria fide & charitate Baptismum, & quorundam agonizantium adultorum, qui per solam sine Baptismo aut reconciliatoria Absolutione Contritionem justificantur ob extremam necessitatem, justificationem esse quasi heteroclytam, irregularem, privilegiatam, & singula-

Cap. 13.

Cap. 12.

Cap. 9.

rem gratiam, multis in laudato adversum Donatistas libro ostendit S. Augustinus. Et hanc esse avitam & unanimen omnium sub cælo Ecclesiarum doctrinam, possit etiam ex aliis lucidis principiis demonstrari.

Quocirca charitas, quæ etiam sine actuali Sacramento hominem Catechumenum aut Pœnitentem infallibili legi donet remissionem peccatorum, eaque vires etiam Contritioni communicet, est sola charitas perfecta, qui vivit patienter, delectabiliter moritur, & omnem rerum creaturarum adfixivum amorem in nobis extinguit. Hanc enim solam patenter laudat sacrosancta Tridentina Synodus, audiens Contritionem aliquando esse charitatem non solum adultam aut robustam, sed etiam perfectam, ideoque tunc hominem Deo, etiam ante susceptum Sacramentum reconciliare. Loquitur ex Sancto Augustino in commentario sexti Psalmi: Perfecta nostra conversio paratum invenit Deum, sicut Propheta dicit, TAM-QUAM DILUGU LUM PARATUM INVENIMUS EUM. Dum enim nos convertimur, id est, mutatione veteris vitæ resculpimus spiritum nostrum, durum sentimus & laboriosum ad serenitatem & tranquillitatem Divinæ lucis à terrenarum cupiditatum caligine retroquevi, & in tali difficultate dicimus, CONVERTERE DOMINE, id est, adjuva nos, ut perficiatur in nobis conversio, quæ te paratum invenit, & fruendum te præbet diversioribus tuis. Et id eò postquam dixit Propheta, CONVERTERE DOMINE, addidit: ET ERUE ANIMAM MEAM, tamquam in hærentem perplexitatibus hujus sæculi, & spinas quasdam dilacerantium desideriorum in ipsa conversione patientem. Aliam, quæ Deum ad nobis donata peccatorum remissione & reddito suæ fructuionis jure miserandum faciat, alium cordis conversionem seu Contritionem, quæ illum ad gratias istas mox impartiendas non inveniat aut faciat paratum, palàm distinguit Augustinus, & istam dicit esse solam conversionem perfectam, quæ animam eruat ab omni adfixiva cupiditate. Quousque ad gradum istum non pertingit anima, quamvis gemebunda & contrita ad peccatorum remissionem anhelet, addit Deum, licet non donet, non esse crudelem, quod nondum anima tam perfecte oret, ut ei dicat: Adhuc loquente te, dicam, Ecce adsum. In nono super sancti Joannis Apostoli literas tractata dicit non ab inchoata, sed à sola perfecta charitate pelli omnem, etiam gehennarum & futuri Divini judicii timorem, & dat causam: Perfecta charitas perfectam facit justificationem, & non habet quare timeat, immò habet quare desideret, ut transeat iniquitas, & veniat regnum Dei. Perfecta charitas foras mittit timorem, quia timor tormentum habet. Torquet cor conscientia peccatorum? Nondum facta est justificatio. Est ibi quod trillet, quod punget. Id eò in Psalmo de ipsa perfectione justitiæ quid dicit? CONVERTISTI LUCTUM MEUM IN GAUDIUM MIHI: CONSCIDISTI SAC-CUM MEUM, ET CINXISTI ME LÆTITIA, UT CANTET TIBI GLORIA MEA, ET NON COMPUNGAR. Quid est, NON COMPUNGAR? Non sit quod stimulet conscientiam meam. Peccatorum remissionem stata atque infallibili lege semper dari Contritioni perfecte non possit lucidius pronuciare. Perfecte.

Sola perfecta charitas justificat sine Sacramento.

Cap. 70.

Perfecta Contritio, ut justificet, requirit Sacramenti votum L. 6. c. 25.

L. 4. c. 23.

Contritio imperfecta sine Sacramento quoad quoadque justificat.

fectam charitatem esse perfectam justitiam adfirmat etiam in libro de natura & gratia, item frequenter aliis in libris adversum Pelagianos. Eandem esse dicit laudatam à Sancto Petro Apostolo bonam conscientiam, & Spem in Deum, id est; conscientiam ab omni peccatorum reatu liberam, quæ cum fiducia expectet à Domino vitam æternam. Ex eodem principio Dominicam orationem, non à Catechumenis aut Competentibus, sed à solis iam per sanctam Aquam regeneratis dici permittit antiqua Ecclesia. Quod nempe articulus, Adveniat regnum tuum, summum perfecta charitatis votum, securè dici non possit, nisi à Donatis remissione peccatorum. Et hinc articulos varios, qui perfectam charitatem seu Contritionem sine peccatorum remissione, seu cum peccatorum reatu aderebant posse consistere, optimo jure Pius quintus Pontifex damnavit, abolevit, circumscriptit.

Rectè verò sacrosancta Tridentina Synodus addit: Ipsam nihilominus reconciliationem ipsi Contritioni sine Sacramento voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam. Loquitur rursùm ex sancto Augustino in libris de Baptismo adversum Donatistas: Deus sanctificat Sacramentum suum, ut homo, sive antequam baptizetur, sive cum baptizatur, sive postea quandocumque ad se veraciter converso id ipsum valeat ad salutem, quod ad penitentiam, nisi converteretur, valeret. Cordis conversionem & Baptismatis, adeoque & Reconciliationis Sacramentum dicit esse duas justificationis nostræ necessarias concausas, istamque mutam necessitatem esse tantam: ut etiam illi, qui ante aut post susceptum Sacramentum justificantur, justificentur per ipsum quod necdum est aut jam præterit: Quia nempe nulla cordis conversio quidquam prodest sine ipsius voto. Hocce adseverat esse adeò necessarium, ut etiam bono latroni non possit defuisse. An actu baptizatus ille fuerit, faretur ambiguum, definit tamen sine Sacramento sanctitate non fuisse, quia non ejus accipiendæ voluntas defuit, sed non accipiendæ forsan necessitas adfuit. Baptismi susceptio est solemnitas ac Divinitus instituta Dominicæ Passionis profitendæ formula, ideoque ejus saltem votum omnipenitit Contritioni, uti nobilis portio, debet esse inclusum. Etiam Contritioni Catechumenorum Martyrum. Hinc enim ad sanctam aquam, tamquam cervi ad fontes, semper ardentissime anhelarunt, & ipsam sibi per summa licet discrimina impendi procurarunt etiam intra carceres: Plurimis exemplis id possit ostendi. Martyrium non est nisi Baptismi Vicarium, ideoque ejus per votum adjutorio habet omnino opus. Vicarium sine Principalis iussu nequit operari.

Respondeo afirmativè. Etenim Sacramentorum Quæst. effectus quandoque sine ipsorum concursu dari 84. à solo Deo, multis tradit in quæstionibus su. L. 2. c. per Numerorum librum, in libris adversus Parmenianum, & in libris adversus Petilianum, qui L. 2. c. sola Pontificæ manus impositione dixerat Spiritum Sanctum inseri, Sanctus Augustinus. Factum id adfirmat & in veteri, & in novo Testamento. Et singulariter de peccatorum remissione dicit in libro Homiliarum: Qui dimittit ter id se per hominem potest dimittere & præter hominem. cit in antiquo Testamento. Et ita frequenter, immò semper adultis factum fuit in veteri Testamento: Retrò, inquit in libro de Baptismo Tertullianus, erat salvus per nudam fidem ante Domini Passionem. Per hanc addidit fidei, utique per dilectionem operanti, accessisse Sacramentum tanquam vestimentum: Vestimentum efficax, quod fidei ad hominem Christo Domino induendum ac ejus justitia vestiendum infirmæ atque insufficienti præberet adjutorium ex opere operato. Antiqui ergo ante Domini in carne adventum homines erant in statu illo, in quo Pœnitentes quosdam posuit in libro de Pudicitia lapsus ad Montanum Tertullianus: Et nos pœnitentiam debere agnoscimus, sed veniam Deo reservamus. Debebant de peccatis per charitatem & varia satisfactionis opera conteri, at nullus erat in terris Sacerdos, nullum Sacramentum aut Sacrificium, quod eis daret veniam, quam sibi soli Deus reservabat. Perfecta per statam legem, imperfecta Contritio eos per arbitriam, cujus consilia nemo hominum penetrat, Divinæ Bonitatis gratiam justificabat, uti factum existimo in Rege David, homicida & adultero, quem in charitate perfectum non fuisse plures existimant, nec sine fundamento. Et peccati translatio, & translationis factæ revelatio fuerunt illi Dei beneficium singulare. Et hinc novi, quod infirmæ nostræ contritioni Baptismi, & Reconciliationis Sacramenta, obinendæ justificationis efficacia & infallibilia adjutoria providit; per JESUM CHRISTUM Testamenti gratia est incomparabiliter magna.

Hom. 23. c. 10. Testamento. Cap. 13.

Cap. 19.

Quæstio secunda est, An aliqui etiam in novo Testamento fuerint per solam sine actuali Sacramento Contritionem, imperfectam justificati? etiam in Respondeo afirmativè. Quidam id probant ex muliere Samaritana, Zacchæo, Maria Magdalena, bono latrone, & aliis id genüs, quos Dominus omnino videtur sine Sacramento justificasse. Res tamen incerta est, & in utramque contradictionis partem ab antiquis Ecclesie Patribus disputatur. Quidquid sit, ad propositum nostrum non faciunt exempla ista, duas ob causas. Primò, quod Pœnitentium istorum Contritioni, licet non alicujus Sacramenti, tamen Divinæ vocis, Hodie mecum eris in Paradiso; Remittuntur tibi peccata tua, adjutorium accesserit, omnino æquivalens Sacramento. Deinde, necdum tunc, uti in libris adversus Parmenianum sanctus Augustinus advertit, erat constitutus ordo Ecclesie: Ex arbitrio, non ex regula Dominus Jesus agebat. Quocirca querendum est, an post institutum istum ordinem, fixosque no-

CAPUT VIII.

Quæstiones quædam circa justificationem per solam sine actuali Sacramento Contritionem.

Prima quæstio est, An imperfecta Contritio nunquam ante susceptum actualiter Sacramento conferat remissionem peccatorum? Christ. Lupi Opera Tom. XI.

his novorum Sacramentorum Divinos Canones aliqui unquam fuerint justificati per solam sine Sacramento actuali imperfectam Contritionem? Et respondeo affirmative. Pergit enim laudatis adversus Parmenianum libris S. Augustinus: *Constituto jam ordine Ecclesie, Centurionem Cornelium ante ipsum Baptismum, ante impositionem manus, cum eis qui secum aderant, Spiritu sancto repletum Petrus ipse miratus est.* In Cornelio hoc distinguenda sunt duo tempora; primum à prima ejus fide usque ad accertum & presentem Apostolum Petrum, secundum à presente Apostolo usque ad actuale Baptismum: Nequaquam in primo, sed ad secundum dumtaxat temporis exordium fuisse peccatorum remissione donatum, est constans doctrina sancti Augustini. Et tamen non sine fundamento donum istud Petrus Apostolus & omnis cum illo novella Ecclesia sunt admirati: Quod nempe extraordinarium, & Divini novelli Canonis dispensatorium esset, tantæque dispensationis causâ & laudata Ecclesia, & ipse etiam Apostolus ignoraret. Nullus usque tunc incurcivus fuerat donatus Baptismo, & è fidelibus Judæis plures circumcissionem esse necessariam ad Baptisma viam opinabantur, ideoque errorem sanaturus Deus optimus maximus Cornelio cuncta Christianitatis charismata impartivit ante Baptismum, atque ita ostendit circumcissionem illi non debere premiti. Hanc fuisse germanam istius dispensationis causam lucidè tradit in libris de sanctissima Trinitate, in commentario Psalmi nonagesimi sexti, & in vigesima tertia Homilia laudatus Augustinus, eique alij Patres constanter adstipulantur, atque ita adseverant ab ipso Deo factam Divini Canonis ex tanta totius Ecclesie communi causa dispensationem non posse à nobis in regulam verti. Nihilominus Dominum Deum hac dispensatione fuisse etiam ex minoribus quandoque causis usum suadent varia per varios gravissimos Scriptores laudata exempla, quibus alibi producendis ego nec velim nec ausim refragari. Domini miserationes sunt super omnia opera ejus. Sunt interim dispensationes atque exceptiones, atque ita laudatam superius Evangelii regulam stabiliant ac firmant. Et hinc in eruditissimis ad Theodosium Episcopum de Pythonissa literis rectè scribit sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus: *Postremum caput propositarum questionum, quomodo Spiritus ante Baptismum adveniat, ampliori indiget disquisitione atque consideratione.* Quod nempe non regulare, sed dispensatorium sit opus istud, ideoque non fiat passim, sed rarè ex gravibus causis.

Tertia quæstio est, An in mortis articulo pius Dominus Deus per specialem quandoque misericordiam suppleat necessariam causalitatem sine culpa nostra deficientis Sacramenti, nosque justificet & salvet ex sola imperfecta Contritione? Antiquissima est hæc quæstio, orta vel potius aucta insigniter ex errore sancti Cypriani, volentis datum in hæresi Baptisma esse irritum & exsufflandum, ac insuper fatentis quod exsufflandi ac repetendi mos ab Agrippino Antecessore suo per Tertullianum, qui Presbyter ejus fuisse existimatur, persuaso & circumscri-

pto originem duxisset. Hinc enim quæstio Jubajani Episcopi: *Quid fiet de his, qui in præteritum de hæresi ad Ecclesiam venientes sine Baptismo admissi sunt?* Damnosus esse & peritise videntur in erronea Cypriani Synodo docuisse Nemesianus Tubunensis, Sedatus Tuburbenis, & Secundianus Episcopus Tambeensis, utique ex Evangelica regula, quæ cordis conversionem & Baptismatis Sacramentum sanxit esse necessarias ac individuas humanæ justificationis causas. Ad eandem sententiam ex eodem fundamento accedit in oratione adversum morosos Baptismi in vitæ finem dilatores sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus, argumentum ipsorum, quo susceptum in viridi ætate Sacramentum à se lapsibus maculandum formidare allegabant, refutans: *In electione malorum magis eligendum, ut salutare lavacrum adsecutur, rursùm sit in peccato, quam ut gratiæ expertis vitam finiat.* Nam peccatum quidem veniam fortasse consequetur aut clementiam, cujus magna est spes apud bonos; alteri autem est omninò vetita salus ex certa & definita sententia. Nam cum audierit vocem, quæ non mentitur, dicentem, AMEN, AMEN, DICO VOBIS, NISI QUIS NATUS FUERIT DESUPER, NON POTEST VIDERE REGNUM DEI, nihil boni possum expectare eis, qui mysteriis non sunt initiati. Quamnam enim reverè veniam æquum est impartiri eis, qui Regis gratiam adfecerunt contumelia, æris alieni non admittentes rescissionem, nec amplectentes libertatem, quæ sua sponte ad eos è cælo descendit, per doni autem contemptum, eum qui donavit probro & dedecore adfecit? Animam minimè illuminatam, & Regenerationis gratia non ornatam, nescio an Angeli suscipiant, postquam fuerit separata à corpore. Quomodo enim, cum non sit obsequata, nec ullum ferat signum sui Domini, quam est verisimile per aerem ferri errantem & vagantem, & minimè quæsitam, ut quæ Domino careat quærentem quietem & locum in quo maneat, & non invenientem, frustra desentem, & inutiliter penitentem, non secus atque divitem qui induebatur purpura & bysso, quemque lautus & delicatus omnis generis cibis alebat, materiam ignis, qui non potest extingui. Agit in nobilem virum & strenuum militem Archiam, natum apud Ponticos in civitate Comanorum, qui Catechumenus ex inita adversum Scythas Nomadas pugna læthaliter læsus pro communi patriæ salute, & in extremis clamans, *Montes & sylvas baptizate, arbores & rupes date gratiam sine Baptismi gratia fuerat defunctus.* Et adjungit Gregorius: *Quas miserabiles voces cum rescisset Comana, pro cuius salute pugnavat, civitas eas magis deservit, quam usum belli.* Quod nempe crederet Archiam per solam Contritionem suam, licet ardenti Baptismatis desiderio vestitam, non potuisse in extremo mortis articulo salvari. Pergit Gregorius: *Hæc similes sunt illi quoque, qui à morbis repente opprimuntur, qui oppressi sanctam Aquam, Sacerdotem, aliaque ad Baptismum necessaria inelamantes sine ipso extinguuntur.* Hinc ut omnes illuminationis Sacramentum sani accipiant suo tempore, concludit & feridè hortatur. Favet item in libro de adolescentis Æthiopsis, qui post peccatos exorcismos, scrutinia, catechismum, post acceptum cum Dominica Oratione Symbolum adeoque

adeoque & post competitum Sacramentum subito ex infirmitate obmutuerat, amiserat sensum, atque ita baptizatus obierat; in libro, inquam, de hujus adolescentis Baptismo favet sanctus Fulgentius, Ferrando Ecclesie Carthaginensis Diacono roganti. *Ergo salvus esset, per propriam utique Contritionem & peccatos in ipso laudatos ritus Sacramentales, & sine ad ipsam corporis tinctionem pervenisset, respondens: Ne quis dicat quod ille salvus esset, si nec ad ipsam tinctionem corporis pervenisset, cum utique non dicamus illum sine Baptismi Sacramento sola confessione potuisse salvari.* QUI ENIM CREDIDERIT ET BAPTIZATUS FUERIT, SALVUS ERIT. *Illum utique adolescentem, quia credidisse & confessum fuisse novimus, ideo per Sacramentum Baptismatis salvum fuisse firmamus. Qui si non baptizaretur, non solum nesciens, sed etiam sciens, nullatenus salvaretur. Via enim salutis fuit in confessione, salus in Baptismate.* Et in libro de fide ad Petrum scribit: *Firmissimè tene, & nullatenus dubites, exceptis illis qui pro nomine Christi suo sanguine baptizantur, nullum hominem accepturum vitam æternam, qui non hic à malis fuerit per fidem penitentiamque conversus, & per Sacramentum fidei & penitentiae, id est, Baptismum, liberatus.* Eandem sententiam tutatus est ille, de quo ad Hugonem de Sancto Victore rescripsit sanctus Bernardus: *Scribis quemdam adserere, ex quo primum dictum à Domino legitur, NISI QUIS RENATUS FUERIT EX AQUA & SPIRITU SANCTO, NON INTRABIT IN REGNUM CÆLORUM, ex eo neminem absque eodem actualiter percepto Sacramento, vel ejus vice martyrio, ullatenus potuisse salvari. Sed estis forte illud quispiam cum vera fide & Contritione cordis expeteret, sed præventus mortis articulo adsequi quod cuperet, non valeret, tamen omninò damnari.* Doctor ille videtur fuisse Otto Episcopus Frisingensis, à quo notatum fuisse sanctum Bernardum, est supra dictum. Ambo fuerunt Cisterciensis Ordinis grandia luminaria, at non per omnia concordēs. Et videtur Otto Catechumenus aut Penitentibus, cum sola imperfecta Contritione sine actuali Sacramento morientibus, æternam salutem definitivè non negasse, sed uti de re incerta & intra Divinæ miserationis secretissimos thesauros occultata dumtaxat hæsitasse. Duram tamen à sancto Bernardo memoratam opinionem videntur omninò tenuisse nescio qui Doctores, quos in literis ad Cremonensem Episcopum, apud Gregorium IX. exstantibus, Innocentius III. Pontifex reprehendit. Ad nostram ergo, etiam sibi propositam à dicto Episcopo, quæstionem responderet laudatus Innocentius affirmativè: *Presbyterum, quem sine unda Baptismatis extremum diem clausisse significasti, quia in sanctæ Matris Ecclesie fide, & Christi nominis confessione perseveravit, ab originali peccato solutum, & cælestis patriæ gaudia esse adeptum adserimus incunctanter.* *Leges super octavo libro Augustinum de Civitate Dei, ubi inter cætera legitur. BAPTISMUS INVISIBILITER MINISTRATUR, QUEM NON CONTEMPTUS RELIGIONIS, SED TERMINUS NECESSITATIS EXCLUDIT.* *Librum etiam sancti Ambrosii de obitu Valentiani, idem adserentis evolue.*

Cap. 8.

Cap. 30.

Ep. 77.

Lib. 3.

tit. 43.

cap. 2.

Cap. 15.

Cap. 3.

Sopitis igitur quæstionibus Doctorum, Patrum sententias, & in Ecclesia tua iuges preces hostiasque Deo offerri jubeas pro Presbytero memorato. Circa Augustini locum, qui non in libris de Dei civitate, sed in libris de Baptismo adversum Donatistas existat, eruditissimus Pontifex fuit memoria lapsus. Eius autem definitio non solus Augustinus & Ambrosius adstipulantur, sed & sanctus Cyprianus, Jubajani Episcopi. Quid de hæreticis penitentibus, & sine Baptismo usque ad Agrippini Episcopatum in Ecclesiam admissis credendum esset, interrogationi respondens: *Potens est Dominus misericordia sua indulgentiam dare, & eos qui simpliciter admissi in Ecclesia dormierunt, ab Ecclesie suæ muneribus, non separare.* Quod Responsum magnis encomiis sanctus Augustinus in sui adversum Donatistas Scriptis frequenter exornat. Laudat & aliam sancti Cypriani doctrinam, qua ex boni latronis, cui non baptizato dictum est, *Hodie mecum eris in Paradiso*, salute conclusit Baptismi vicem aliquando suppleri à martyrio, & adjungit in laudatis de Baptismo libris: *Quod etiam atque etiam considerans, invenio non tantum passionem pro nomine Christi id, quod ex Baptismo deerat, posse supplere, sed etiam fidem conversionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium Baptismi in angustiis temporum succurri non potest.* Latronem illum nequaquam Martyrem, sed dumtaxat Confessorem fuisse ostendit insigniter, & pergit: *Sed tunc impletur invisibiliter, cum ministerium Baptismi non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit.* Eadem Evangelica lex, quæ Contritionem & Baptismum sancit esse duas humanæ salutis necessarias concussas, per solum sine propria Contritione Baptismum dignatur salvare parvulos, & hanc exceptionem statuit in aliam legem. Hinc similem etiam miserationem impendi imperfectè contritis, & Sacramenti copiam non habentibus moribundis adultis solidè Augustinus concludit. Amborum justificationem fieri dicit aliquid necessarium per singularem misericordiam complente Deo, atque ita esse privilegiatam quasi irregularem, aut certè factam ex regula speciali. Quam omnem doctrinam in laudatis ad Hugonem Victorinum literis eximie illustrat & confirmat sanctus Bernardus.

Lib. 4. cap. 22.

Epist. 77.

Cap. 79.

Cap. 2.

Cap. 15.

Cap. 3.

Confirmat & quarta Synodus Carthaginensis: *Penitentes, qui attentè leges Penitentiae exequantur, si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, ubi eis subveniri non possit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendantur.* Et prima Valens: *Pro his, qui Penitentia accepta in bonæ vitæ cursu satisfactoria compunctione viventes, sine communi inopinato nonnumquam transitu in agris aut itineribus perveniuntur, oblationem recipiendam, & eorum funera ac deinceps memoriam Ecclesiastico affectu prosequendam.* Et secunda Aurelianensis: *Oblationes defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere censuimus, si tamen non ipsi sibi mortem probentur propriis manibus intulisse.* Quales Canones adduci possunt multi. Quod istud in substantia ipsum pro Catechumenis defunctis fieri possit, & rectè fiat, circa Valentinianum II. Imperatorem docuit S. Ambrosius verbo & exemplo. Neque adversatur prima Braccarenensis Synodus: *Placuit ut Catechumenis sine Baptismi*

ptissimi redemptio defunctis neque oblationis commemoratio, neque psallendi impendatur officium. Nam & hoc per ignorantiam usurpatum est. Nequaquam pro illis sacrificia aut alia Ecclesiae suffragia vetat, sed dumtaxat ipsorum nomina, quod certum aduersari antiquo Canonis, recitari. Neque id existimo factum à sancto Ambrosio. Nec item pro Presbytero non baptizato fieri iustum ab Innocentio III. Etenim etiam hodie ipsum non facit Ecclesia Romana, Alia est Catechumenorum causa, alia Pœnitentium. Hi quandoque obtulerunt, perceperunt Eucharistiam, & plena communione fuere gavisi, ideoque tamquam in eadem per extremam in vitæ extremo Contritionem, & à Divina miseratione adjunctum deficientis Sacramenti supplementum restituti, post sint facta ad recitatum ipsorum nomen oblatione honorari; at verò Catechumeni morientes, licet eadem via iustitiam acquirant, non acquirunt characterem Baptismalem, omnium Sacramentorum januam, ideoque pro ipsis offerri non licet, seu ipsorum nomen in sacrificio recitari. Quidquid sit, adducti Canones lucidè confirmant nostram hic adsercionem.

Quarta quaestio est, An istud deficientis Sacramenti supplementum Divina miseratione per statam atque infallibilem legem faciat omni Contritioni imperfectæ, cunctisque Catechumenis ac Pœnitentibus, licet tantum imperfectè, contritis? Hæc est quaestio inter Ottonem Frisingensem Episcopum & sanctum Bernardum mota præsertim, cujus hic adfirmativam partem tenuit, ille negativam. Nec aliud sensisse existimo S. Fulgentium, aut sanctum Gregorium Nyssenum. Agit enim hic adversum morosos Baptismi ultra consuetum Catechumenatus terminum dilatores, & de ipsorum dumtaxat, licet converso ad Deum corde Sacerdotem & Sacramentum moribundi inclament, salute se multum dubitare dicit, ipsam eis diserte non abjudicat. Et quomodo sanctus Fulgentius, cujus tamen verba duriora fateor, possit à sancto Augustino discordare? Sanctus quippe Augustinus pro solis illis, quos non contemptus seu gravis neglectus, sed mera citra culpam necessitas Sacramento spoliatur, in supra adductis locis definit, adeoque de negligentibus, licet in extremis negligentiam purgent, & ex animo ad Dominum clamant, videri possit etiam ipse dubitasse. Sanè in literis ad Honoratum Thabennensem Episcopum docet hostilis incurfionis tempore, quo plurimi Contritione ad Deum conversi Regenerationem aut Reconciliationem, omnes consolationem solent exposcere, Sacerdotes ac alios Ecclesiae Ministros non posse fugere, & adjungit causam: Si Ministri desint, quantum exitium sequitur eos, qui de isto saeculo vel non regenerati exeunt, vel ligati? Quamvis etiam lucus fidelium suorum, qui eos secum in vitæ æternæ requie non habebunt? Eos à vita æterna non excludit, sed ad Divinam miserationis incertum dumtaxat suspendit. Etiam in literis ad Theodorum Forjulientem Episcopum scribit de infirmis Pœnitentiæ actionem & Reconciliationis gratiam simul poscentibus, & ante hujus perceptionem defunctis, S. Leo Magnus: Non necesse est nos eorum, qui sic obierint, merita adlusque discutere, cum De-

minus Deus noster, cujus iudicia nequeunt comprehendi, quod Sacerdotale ministerium implere non paruit, suæ Iustitiæ reservaverit, ita potestatem suam timeri volens, ut hic error omnibus prosit, & quod quibusdam tepidis aut negligentibus accidit, nemo non metuat. Multum enim utile ac necessarium est, ut peccatorum reatus ante ultimum diem Sacerdotali supplicatione solvantur. In Synodalibus item ad sanctum Corneliolum Papam literis omnes lapsos in instante nova persecutione reparandos & reconciliandos censuit sanctus Cyprianus, addiditque causam: Si quis relictis omnibus rebus suis fugerit, & in latrobris atque solitudine constitutus in latrones foris incurrerit, aut in febris aut in languore decesserit, nonne nobis imputabitur, quod tam bonus miles, qui omnia sua dereliquit, & contempta domo, & parentibus, ac liberis, sequi Dominum maluit, sine pace & sine communicatione discessit? Acriter urget ejusmodi Confessores, licet insigni charitate contritos, mori cum damnationis periculo, ideoque eorum, qui forsàn perierint, animas à durioribus, Reconciliationis Sacramentum illis opportunè denegantibus, Episcopis in Divino Iudicio requirendas. Neque refert quod in aliis ad Thabaritanam Ecclesiam literis adfirmat fugitivos istos Confessores, ac in fuga morientes, esse verè ac plenè Martyres: Loquitur enim de fugitivis integris, quibus Reconciliatione non sit opus. Quare videtur incerta esse hæc res, neque profundè nimis inquirenda. Omni cura fatigare nos oportet, ut neque sine necessario Sacramento ad Dominum abeamus ipsi, & nemo per nostram negligentiam abire cogatur.

Attamen apud Lucam Dacherium existat Imperfectæ Theobaldi Stampensis, qui sub Paschali II. Pontificis floruit, ad Lincolniensem Episcopum non inerudita Epistola, cujus hoc exordium: Si quis mortis prædicat, & prædicando temerè diffiniat aliquem articulo non posse salvari, quacumque hora manus suas Pœnitentiæ dederit fallitur, nec Catholicè sentit. De iustificatione consequenda per solam sine Sacramento in extremo vitæ spiritu Contritionem salute palam agit, suamque adsercionem vult esse certam, & adeò universalem, ut adjungat: Augustinus de Sodomitis in lacu submersis tractans dicit, quod quidam ex illis salvati sunt, per bonam compunctionem, & verum cordis gemitum, quia non solum superflue cogitationes, sed etiam pravæ actiones ante vim compunctionis fugiunt. Verùm non memini me istud in Augustino legisse. Multò interim Patrum testimonio omnia hæc confirmat Theobaldus, & concludit: Patet quod quicumque bonam voluntatem habebit in terris, pacem indubitanter & gloriam consequetur in cœlis. Amen. Si quis hanc Epistolam improbare voluerit, & hos præfatos Doctores Catholicos recipere noluerit, lapide percutiatur, percussus comminuetur, comminutus in pulverem redigatur. Eandem sententiam in opusculo de forma sacramentalis Absolutionis tradidit Joannes Gerson, & in supra laudatis ad Cremonensem Episcopum literis Innocentius III. Pontifex videtur supponere. Quidquid sit, pium hunc de Divina in nos peccatores clementia sensum passim omnes hodie tenemus.

CAPUT IX.

Discutitur doctrina Eminentiissimi Domini Cardinalis Roberti Bellarmini.

Exponitur sententia Cardinalis Bellarmini.

Domini Cardinalis Robertus Bellarminus, Ecclesiastica non solum dignitatis, sed etiam eruditionis ac omnis scientiæ eminentissimo gradu illustrissimus, nostræ, qua solam charitate perfectam contritionem sine suscepto actualiter Sacramento justificare dicimus infallibili extra Martyrii etiam aut extremæ necessitatis articulo lege, adsercionem plenè concordat, agens adversus Martinum Kemnitium, hominem Lutheranum, & nescio quem alium in Catholica Ecclesia Doctorem ante annos paucos, qui in libro, quem de charitate conscripsit, adversus communem sententiam docuit Catechumenis & Pœnitentibus, quamvis perfectè conversis, & charitate flagrantibus, non remitti peccata, sive reatum mortis æternæ, nisi cum vel baptizantur, vel reconciliantur ministerio Sacerdotum, nisi foris: in articulo mortis. Etiam nos improbamus Doctorem istum, ejusque dogma de testatur, atque ideo cum Domino Cardinali plenè convenimus. Quia tamen inter veram, flagrantem, & perfectam, seu inter natam, nutritam, adultam, robustam, & perfectam charitatem, varioque isto ejus gradu variè formatam Contritionem laudatus Antistes apertè & diserte non distinguit, sed ex quibusdam verbis videri possit confudisse, labendi quasi ansam quibusdam præbuit, ideoque omninò opus est, ut ejus argumenta, quæ ad lapsum illum purgandum pondere & fundamento non penitus carent, adducam, enodem, aut potius exponam, ostendamque Dominum Cardinalem solis verbis, non sensu mihi adfersari.

Ad productum ergo S. Augustini ex tertio decimo super sancti Joannis Evangelium tractatu locustini cum responderet Dominus Cardinalis: Dico Augustinum loqui de eis Catechumenis, qui negligunt ad Baptismum accedere. Tales enim, quantumvis proficiant, nunquam sunt verè justificati cum nec in re, nec in voto Sacramentum Baptismi habeant, nec vera charitate flagrant. Vera est in charitas, & verum votum non permittunt hominem esse negligentem, aut Baptismi contemptorem. Quare locum 12. c. 14. Augustini, QUANTUMQUE CATECHUMENUS PROFICIAT, ADHUC SARCINAM INIQUITATIS SUÆ PORTAT, NON EI DIMITTITUR, NISI CUM VENERIT AD BAPTISMUM, intellige de re aut ardenti & vero desiderio. Nam apud Deum animus pro facto reputatur. Quare idem Augustinus scribit latronem, qui cum Christo crucifixus fuit, non caruisse Baptismo, quia non ejus accipiendi voluntas defuit, sed non accipiendi necessitas adfuit.

Respondeo latronis illius: de quo nonnumquam de orig. præjudicium captatur, sive tentatur contra Baptismum. c. matris Sacramentum, Baptisma esse incertum: Variat non solus Augustinus, sed Patres passim omnes. Ut sit fit, non facit ad rem præsentem. Ejus enim, qui in Dominio Crucis maledicto adfixum, & omni ludibrio expositum credit, fidem mirè & meritò extulit semper omnis Ecclesia, credit perfectam fuisse, ideoque aptam justificationem sine Sacramento. Deindè, Domini ad illum

gratiosa vox, Hoc die mecum eris in Paradiso, Sacramenti vicem possit omninò suppluisse. Præterea, necdum tunc erat constitutus ordo Ecclesiæ, ideoque nec Baptisma obligabat. Addo de Baptismi contemptoribus aut neglectoribus Augustinum nequaquam loqui: Loquitur enim de Catechumenis Divina charitate flagrantibus, in operum iustitia insigniter proficientibus, & multos fideles præcedentibus, quorum iustitia jam superet Scribarum ac Phariseorum iustitiam, & cui ad capeffendum regnum cœlorum desit solum Sacramentum. At vero in contemptore Baptismi, inquit in libro de unitate Ecclesiæ, non potest esse iustitia. Et in quaestionibus super Exodum: Contemptor Sacramenti invisibiliter sanctificari nullo modo potest. Nequit habere charitatem, aut veram Contritionem: Quod ei Sacramenti votum sit omninò pars essentialis, Longè minùs possit charitate flagrans esse, aut in operum iustitia fideles superare. Immo Augustinus loquitur etiam de Competentibus, quos novimus tanquam cervos ad sanctum Fontem anhelare. Et boni operis votum, non nisi dum facti deest facultas, pro facto reputatur. Notanda sunt Augustini verba, Quantumcumque Catechumenus proficiat: Ajunt solam, quæ necdum perfectæ sit, tendentem adhuc & proficientem charitatem sine actuali Sacramento passim non justificare.

Pergit Dominus Cardinalis de aliis sancti Augustini locis: Ad secundum dico Catechumenum charitate flagrantem non carere remissione peccatorum. Quod autem desit illi Baptismi susceptio ad capeffendum regnum cœlorum, non ideo est quia non habeat remissionem peccatorum, sed quia tenetur Baptismum suscipere, nisi necessitate aliqua excludatur. Et si contempserit vel neglexerit accipere, reus est, & damnabitur, non quia nunquam habuerit remissionem peccatorum, sed quia Sacramentum contempserit, in cuius virtute & voto justificatus erat. Ita Augustinus ibidem inquit: VERUNTAMEN CORNELIUS, SI ETIAM SPIRITU SANCTO ACCEPTO BAPTIZARI NOLUISSET, CONTEMPTI TANTI SACRAMENTI REUS FIERET. Respondeo Catechumeno peccatorum remissionem habenti nihil deesse ad capeffendum Dei regnum. Sola enim peccata separant inter hominem & Deum, & ab ejus regno excludunt. Profiteor Baptisma esse ab ipso suscipiendum, & sine grandi crimine non posse negligi, longè minùs contemni, verùm antequam ita delinquat, & quamdiu charitate flagrat, quid ei, si peccatorum remissionem habeat, ad capeffendum Dei regnum possit deesse? Aliquid tamen Baptismo acquirendum deesse adfirmat constanter sanctus Augustinus: Utique remissionem peccatorum. Quare hæc Augustini verba: Catechumenum charitate flagrantem, rectius exposuerunt nostri olim Scholasticæ Lovanienses: Augustinus Ad I. 4. charitatem generatim accipit pro dilectione, qua de Deum tanquam omnis iustitiæ fontem, summumque bonum diligimus, cujusmodi & ante justificationem requirit Concilium Tridentinum. Eandem tamen à charitate distinguens, ut quæ sit amicitia cum Deo, qua cum puro corde in nobis jam habitantem, ut Patrem nostrum, summumque ac beatissimum bonum diligimus. Hæc iustorum tantum est & filiorum Dei.

Effectus hic videtur non dari infallibilitate.

Ep. 180.

Ep. 180.

Ep. 91.

Ep. 54.

Ep. 59.

Tom. 3.

Exponitur

Tom. 3.

Centr. 4.

l. 2. c. 14.

Aug. 1. r.

anim. c.

q.

Exponitur Augustini locus ex libris de Baptismo.

Psal. 54.

Ad I. 4.

c. 21.

Dei.

Dei, quosque jam tota Trinitas inhabitat. Non ergo ante justificationem reperiri potest vel in Pœnitente, vel in Catechumeno, cui ad capeſſendum regnum colorum deſit adhuc peccatorum remiſſio, Abſolutione vel Baptiſmo conferenda. Habitualem & actuaalem charitatem diſtinguunt, & hanc licet flagret, dummodò adulta dumtaxat aut robusta, & nondum perfecta ſit, adfirmant in Pœnitente aut Catechumeno eſſe ante & circa remiſſionem peccatorum.

Ad adducta Sancti Auguſtini è Confeſſionum libris loca Dominus Cardinalis hæc ſcribit: *Ad locum ex Confeſſionibus dico, meritò Auguſtini ante Baptiſma nunquam fuiſſe ſecurum, quia non certò ſciebat ſeveram charitatem & Contritionem habere. Nec fecerat totum quod poterat ad remiſſionem peccatorum accipiendam. Cum autem dicit PECCATA MEA NONDUM REMISSERAS, loquitur ſecundum ſuam conſcientiam: Ipſe enim ita exiſtimabat, nec poterat homo pius & humilis aliter exiſtimare. Non tamen propterea ſequitur id verum fuiſſe. Nam & plerique Sanctorum dicunt ſe maximos peccatores eſſe, & dignos geberna. Et licet mendaces non ſint, quia dicunt quod ſentiunt, falſum tamen ſine dubio dicunt.* Reſpondeo Auguſtinum de vera ſua charitate & Contritione fuiſſe omninò certum. Adfirmat id ipſe in octavo Confeſſionum libro: *Dicebam hæc, & flebam amariffima Contritione cordis mei.* Et in ſequenti libro: *Sagittaveras tu cor meum charitate tua: Et in libro de fide & operibus: An uſque adeò diſſimulamus à ſenſibus noſtris, ut vel nos ipſos non recordemur, quam fuerimus attentis atque ſolicitis, quid nobis præciperent à quibus catechizabamur, cum Fontis illius Sacramenta peteremus, atque ob id COMPETENTES etiam vocaremur? Et in ſoliloquiorum Catechumenatus tempore ſcriptis libris, illuſtrata Divinitus rationi agenti, Multum profeciſti, reponit: Quamquam tibi reſpondere non poſſim, nunquam tamen mihi perſuadebis, ut hac affectione mentis, qua nunc me eſſe ſentio, nihil me profeciſſe arbitrer.* De ſua igitur vera in Deum charitate & Contritione erit certus ac ſecurus. Quocirca dum peccata ſua ante Baptiſmi ſuſceptionem ſibi necdum fuiſſe remiſſa, ſcripſit poſtea Episcopos, nequaquam ex errante olim privata ſenſu ſcripſit, ſed ex communi totius Eccleſiæ ſenſu ſcripſit, ex quo & prædicavit: *Quantumcumque Catechumenus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat, non ei remittitur, niſi dum venerit ad Baptiſmum.* Et fanè, ſletus, cilicia, cineres, nudi pedes & cervices, ſubſtrationes, ſcrutinia, manus impoſitiones, & iſtiusmodi varia plurium annorum duriffima paratura, quam uti neceſſariam peccatorum remiſſioni accipiendæ præparationem, & juſtum tantæ mercis pretium exegit & à Catechumenis & à Pœnitentibus olim Eccleſia, lucidè evincunt, quod tantum donum ad quemvis imperfectæ charitatis ſeu Contritionis actum dari ipſa non cenſuerit, adeoque & Auguſtini conſcientia nunquam errarit. Hinc & ſuprà laudatam cum ſemetipſa pacem, quam eſſe effectum remiſſionis peccatorum deſinit Sacroſancta Tridentina Synodus, illa non ſenſit, niſi poſt egreſſum è ſalutaribus aquis.

Cap. 12.

Cap. 2.

Cap. 6.

Lib. 1.

cap. 11.

CAPUT X.

Examinantur alia Domini Cardinalis fundamenta

PAlmare Domini Cardinalis fundamentum ſunt ſuperiùs adducta, & alia plura ſimilia Divinarum literarum teſtimonia, quæ ad converſum peccatorem adfirmant ſtatim converti etiam Divinam miſericordiam, & omnem veraciter pœnitentem ac diligentem rediligi mox à Domino Deo, adeoque & donari remiſſionem peccatorum. Reſpondeo omnia ejuſmodi loca exponi à ſancto Leone Magno in literis ad Theodorum Foroſulienſem Episcopum: *His, qui in tempore neceſſitatis, & in periculi urgentis inſtantia, præſidium Pœnitentiæ & mox Reconciliationis implorant, nec ſatiſfactio interdicenda eſt, nec Reconciliatione deneganda, quia miſericordiæ Dei nec meſuras poſſumus ponere, nec tempore deſignare, apud quem nullas patitur veniæ moras, non ut ipſa per ſemetipſam ſtatim conſequatur remiſſionem peccatorum, ſed ut in ſupremæ neceſſitatis gratiam mox veſtiatur Sacramento, per quod iſta remiſſio datur.* Omnia, inquam, Divinarum Scripturarum, contritis & ad Deum diligendum converſis peccatoribus dandam mox peccatorum veniam promittentium adducta teſtimonia ſoli, ſi quidem imperfecta ſit, Evangelicis novorum Sacramentorum veſtibibus adjunctæ charitati & Contritioni promittunt: Ea quippè ſola eſt quemadmodum in novo Teſtamento oportet. Aliam expoſitionem in libro de gratia & libero arbitrio adverſum Pelagianos, hocce Divino teſtimonio, *Si volueris conſervabis mandata*, ad errorem ſuum abutentes, tradit ſanctus Auguſtinus: *Per Jeſu Chriſti gratiam ſit, ut bona voluntas, quæ jam eſſe cepit, augeatur, & tam magna ſit, ut poſſit implere Divina mandata quæ voluerit, cum plenè perfectèque voluerit. Ad hoc enim valet, quod ſcriptum eſt, SI VOLUERIS CONSERVABIS MANDATA, ut homo, qui voluerit & non potuerit, nondum ſe plenè velle cognoſcat, & oret ut habeat tantam voluntatem, quanta ſufficit ad implenda mandata. Certum eſt enim nos mandata ſervare ſi volumus, ſed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum eſt, ut tantum velimus, quantum ſufficit, & volendo faciamus. Sola robuſtiſſima ac plena voluntas eſt valida ad omnes Dei leges. Etenim montium tranſlatio, & alia fidei per Dominum Jeſum promiſſa chariſmata fieri non poſſunt, niſi ab ampla illa quam in ſæculi fine vix inveniendam idem Dominus prædixit. Ita & peccatorum remiſſio eſt fructus & effectus nudæ etiam charitatis & Contritionis; non cujuſcumque, ſed ſolius perfectæ: Imperfecta omnis etiam adulta & robusta, eget adjutorio actualis Sacramenti. Solius nobilioris ſpeciei dignitatem in totum genus tranſcribere eſt genus probatiſſimæ locutionis.*

Laudatam ſancti Leonis Epistolam, hæc præfertim ejus verba, *Nullas patitur veniæ moras vera converſo*, adducit etiam pro ſe Dominus Cardinalis. Reſpondeo antiquum, qui Pœnitentiam pro gravibus peccatis actionem ſeu ſatiſfactionem non unà cum data Abſolutione imponi poſtea

ſtea adimplendam, ſed ante ipſam plenè explori juſſit, Eccleſiæ rigorem fuiſſe quoad moribus mitigatum à tertio decimo Canone Nicæno, mandante nullum deinceps neceſſario, quod tribus ante peccatis fuerat niſque tunc negatum in quibuſdam Eccleſiis, poſtulatæ Reconciliationis viatico deinceps fruſtrari. Verùm rigidiores quidam Episcopos mandari dixerunt ut in Pœnitentibus, qui ſani maternam Eccleſiæ pietatem implorant, Pœnitentiam acceperant, & diligenter peregerant uſque ad infirmitatis adventum, ideoque ad alios, quos ſolus mortis timor ad Dominum coegerat, Lapſos gratiam iſtam non poſſe extendi: Eis Pœnitentiæ actionem & Reconciliationis donum non poſſe ſimul impendi, ſed quædam interſtitia etiam ab his eſſe ſervanda. Fundabant ſe in ſancto Cypriano, qui pacem Lapſis moribundis dum dandam ſanxit, ſanxit de ſolis qui vivi Eccleſiæ fores ad miſericordiam pulſarant ſtentes, addens in Epistoſa ad Antonianum Episcopum de cæteris: *Non eſt dignus in morte accipere ſolacium, qui dum vixit non cogitavit ſe meritum.* Hanc duritiem improbat & proſcribit ſanctus Leo, dicens verè, quæ etiam in taliter Pœnitentibus præſumi debet ut ſperari, converſioni nullas à Deo optimo maximo fieri veniæ moras, non ut ipſa per ſemetipſam ſine Sacramento accipiat veniam, ſed ut ſatiſfactionis & Reconciliationis, à quibus illam accipiat, Sacramento & adjutorio veſtiatur. Veſtimentum illud & adjutorium ait illi eſſe adeo neceſſarium, ut dum non per contemptum aut gravem negligentiam, ſed per improvitam neceſſitatem adhiberi non potuerit, laudatæ converſionis fructus & ſucceſſus ſit nobis incertus, & Divino Judiciò reſervatus. Proinde ſanctus Leo palam eſt nobiſcum.

Etiam totius Eccleſiæ conſenſum producit Dominus Cardinalis, & ſcribit: *In Eccleſia ſæpè concedunt a Pontificibus indulgentiæ habentibus Contritionem peccatorum ſuorum cum propoſitione Confeſſionis Sacramentalis ſuo tempore faciendæ. Et eadem Indulgentiæ à fidelibus toto orbe libenter & cum gratiarum actione ſuſcipiuntur. At certum eſt indulgentiæ hoc requirere, ut qui eas ſumit jam ſit in ſtatu gratiæ, & liber à reatu mortis æternæ, & ſolum pro temporalibus pœnis ſatiſfacere teneatur. Indulgentiæ enim à temporalibus pœnis homines liberant, ſi tamen prius ab æternarum reatu liberati fuerint. Quare univerſa Eccleſia credit per Contritionem cum voto confeſſionis à reatu peccato mortalis hominem liberari, atque in gratiam cum Deo redire.* Reſpondeo aliud eſſe indulgentiam, aliud ejus fructum ſeu effectum. Eam poſſe in ſtatu peccati mortalis donari atque acceptari, nemo dubitavit unquam: Eam enim ante Reconciliationem paſſim dedit Eccleſia antiqua Sacramentales ſatiſfactiones uti paſſim ante Reconciliationem impoſuit atque expleri juſſit, ita quoque indultit & relaxavit. Verùm tam expletionis quam relaxationis fructus ſeu effectus non niſi poſt remotum reatus ſeu peccati obicem in Reconciliatione, & per ipſam dato gratiæ ſtatu ſumebatur. Eodem modo ſit etiam in laudatis per Dominum Cardinalem indulgentiis.

Dominus Cardinalis adducit etiam varia ſancti Auguſtini loca, ſimilia huic in quinto ſuper ſancti Joannis Apoſtoli literas tractatu: *Si quis in corde ſuo invenierit charitatem, ſecurus ſit quia jam tranſiit a morte ad vitam, jam in dextera eſt.* Et adjungit: *At num in dextera eſſe dicitur poſſe, qui adhuc reus eſt gebenna & filius iræ ac perditionis?* Adducit & alium ex laudato tractatu locum: *Dilectio ſola diſcernit inter filios Dei & filios diaboli.* Et hæc omninò adſidua eſt ſancti Auguſtini doctrina. Reſpondeo primum cum aliis ſimilibus locum intelligendum & de perfectæ charitate, & de imperfecta. Quod enim, quævis etiam hæc, præſertim ſi adfectu ſit ſuper omnia, peccatorem reſuſcitet, vivere faciat, adeoque à morte ad vitam tranſferat, ſuper ex authenticis teſtimoniis oſtendit. Tranſfert à morte, non quidem ad habituaalem remiſſionem peccatorum, tamen ad actuaalem fidei & boni operis vitam. Eadem, licet non ſola, tamen per Sacramentum, quod Auguſtinus nequaquam excludit, adjuncta, omninò tranſfert à ſiniſtra ad dexteram. Poſſit tamen & ſolam perfectam charitatem ſanctus Auguſtinus in iſtis verbis reſpicere: Quod enim perfectæ charitatis laudes & vires toti generi frequenter adſcribat, probatiſſimum Canonice etiam locutionis genus, dixi jam ſupra, & eſt manifeſtum. Alium à Domino Cardinali adductum locum exponit frequenter ac patenter ipſe Auguſtinus, dicens Dei filios à diaboli filiis nec per Sacramenta, nec per Eccleſiaſticas dignitates, nec per gratias data chariſmata, ſed diſtingui per ſolam charitatem, quod nempe alia omnia ſine hac ſunt inutilia, & non profunt. Quocirca exinde non probes quamvis ſolam ſine Sacramento charitatem juſtificare, ſed ſine charitate neminem ab ullo juſtificari Sacramento, quod hoc in Scripto præfertim nitor perſuadere.

Pergit & urget Dominus Cardinalis: *Qui charitatem habet, legem implet, ut Auguſtinus oſtendit ex verbis Apoſtoli, PLENITUDO LEGIS EST DILECTIO. At nemo rectè vivere, & legem implere poteſt, niſi regeneratus, & juſtificatus, & filius Dei effectus, dicente Auguſtino: NON BENE VIVUNT HOMINES, NISI EFFECTI FILII DEI. Sequitur igitur, ut qui charitatem habent, liberi ſiant à peccato, quandoquidem ſancti ſunt, & legem impleant, quod nemo poteſt, niſi à peccato juſtificatus.* Reſpondeo hæc Apoſtoli verba: *Qui diligit, legem implevit, Plenitudo legis eſt dilectio*, eſſe non cujuſcumque, ſed ſolius, utpotè quæ ſola totius legis adimplendæ vires habeat, perfectæ charitatis encomium. Etenim Divina, quam in hac vita à nobis completam oportet, lex eſt, *Post concupiſcentias tuas non eas*, ſeu nulli cupiditati adſenſum, adſixivum præſertim, præbeas: Quod lucet fieri non poſſe, niſi per perfectam charitatem, quæ ſit patiens, fortis, benigna, non agat perperam, non cogitet malum, omnia ſufferrat, credat, ſperet, & quam neque mors, neque vita, nec ulla creaturæ dilectio poſſit à Chriſto Jeſu ſeparare. Quare omninò proficere legem adimpleri, ſeu integre obſervari non poſſe, niſi à regeneratis ac juſtificatis. Quisquis enim legem adimplet, jam perfectam charitatem habet, adeoque eſt juſtificatus. Verùm quod longè aliud ſit legem adimple-

CAPUT XI.

Elucidantur quaedam per Dominum Cardinalem adducta loca sacrosancti Concilii Tridentini.

Dominus Cardinalis adfersionem suam fundat etiam in tribus locis sacrosanctæ Synodi Tridentinæ. Primus est ex Sessionis sextæ capite quarto: *Concilium Tridentinum declarat post Evangelium promulgatum neminem justificari sine Baptismo aut ejus voto; quo loco admittit posse hominem per veram Pœnitentiam cum voto Baptismi Deo reconciliari antequam Baptismum corpore recipiat.* Respondeo id omnino posse fieri, & actu fieri in casu martyrii, in extremæ necessitatis casu, in casu perfectæ charitatis, & in quibusdam etiam casibus charitatis imperfectæ. Extra istos dico votum non sufficere, sed actuali Baptismatis aut Reconciliationis Sacramento esse omnino opus. Actuale Sacramentum cunctis imperfectè contritis judicatum olim semper fuit adeo necessarium, ut de laudata per sanctum Jacobum Apostolum, *Confitemini alterutrum peccata vestra, Sacramentali oris Confessione scribat ad Lincolniensem Episcopum etiam Theobaldus Stampensis: Hac auctoritate, sicut quidam putant, non leditur, quia hoc tantum sanè de valentibus & confiteri nolentibus intelligitur. Quia nimirum si aliquis pro aliqua infirmitate, sive etiam ab ipsa nativitate confiteri ore impotens efficiatur, cum bonam & discretam confitendi ore habeat voluntatem, si corde confiteatur, discretorum judicio prorsus alienus à salute non judicatur.* Notanda sunt verba, sicut quidam putant: Agunt in illos, qui laudatam confessionem homini lapsio in quovis penitus eventu & statu censebant indispensabiliter necessariam, solosque naturalis impotentia aut extremæ necessitatis casus audet Theobaldus facere exemptos. Et dat rationem ex sancto Hieronymo: *Quidquid vis, & non potes, Deus factum computat. Sicut enim deliberatio cum molimine vitiorum damnatur, sic quoque bona voluntas, cum deest copia agendi, remuneratur; quia non secundum hoc, quod quisque non potuit, vel non licuit, sed secundum hoc, quod fuit, & proposuit ex conscientia, accusatur vel defenditur, cum Deus judicabit occulta hominum.* Hoc est, nequaquam semper, sed dumtaxat ubi faciendi copia deest, votum & voluntas æquivalent facto. Et sacrosancta Tridentina Synodus dicens, *Sine Baptismo aut ejus voto, nequaquam inducit alternativam, aut locum facit electioni, sed definit adversus Cajanam & Wicleffiticam à Martino Luthero resuscitatam hæresim, hunc præsertim, jus à Joanne Cochleæ memoratum articulum: Baptismus neminem justificat, nec ulli prodest, sed fides in verbum promissionis, cui additur Baptismus.* Definit ac firmat antiquam Ecclesiæ fidem, quæ actuale Baptisma in ordinariis, ejus autem votum in extraordinariis eventibus credidit semper & docuit esse Contritioni necessarium auxilium, & concausam ad impetrandam à Domino remissionem peccatorum.

Alter à Domino Cardinali adductus locus est in quartæ decimæ Sessionis quarto capite: *Concilium disertis verbis docet Contritionem charitate per-*

A. 1521.

fectam

fectam reconciliare hominem Deo, antequam Sacramentum Pœnitentiæ actu suscipiatur. Respondeo locum hunc esse nostræ adfersionis palmare fundamentum. Istam enim sine actuali Sacramento reconciliandi virtutem nequaquam natæ, nutritæ, adultæ, aut robustæ, sed soli per charitatem perfectæ Contritioni adscribit Synodus disertis verbis, quos charitatis gradus seu species, earumque distinctionem quisquis non caller aut advertit in hac materia, non potest non cespitare, immò & labi. Et ex sola perfectæ plenam & perfectam, ex quavis autem imperfecta, licet adulta aut robusta, charitate imperfectam dumtaxat Contritionem seu Attritionem nasci, quis non videat? Ipsa vocabula id clamant. Attritio enim carnale veteris aut lapsi hominis cor, regnantemque in illo adfixivas cupiditates dumtaxat atterit, frangit, ac vincit; Contritio conterit, redigit in nihilum, & exstinguit: Quod sine perfectæ charitate fieri non posse novit omnis qui perfectæ charitatis ingenium & naturam novit. Porrò nullam imperfectam Contritionem sine actuali Sacramento justificare definit disertis verbis Tridentina Synodus, ideoque definit nostram adfersionem.

Tertius à Domino Cardinali adductus locus est in tertie decimæ Sessionis capite septimo: *Concilium declarat ad præparationem Eucharistiæ confessionem sacramentalem esse necessariam illis, qui conscientiam habent peccati lethalis, & simul excipit eos, qui fortè Missam celebrare tenentur, nec habent Sacerdotem cui peccata sua confiteantur. His enim Contritionem cum proposito confessionis ad Eucharistiæ non indignè suscipiendam sufficere judicavit.* Itaque Concilium illud credidit per veram Contritionem, etiam ante Sacerdotis absolutionem, & citra mortis articulum, peccata remitti. Neque enim suspicari fas est, in illo casu Catholicum Concilium permissurum fuisse, ut cum conscientia peccati mortalis ad Sacramentum Eucharistiæ accederetur. Respondeo etiam locum istum patenter facere pro nobis. Istam quippè sine prævia Confessione & Absolutione celebrationem in solo illius, qui curatus Sacerdos, Confessorem non habens ad manum, ex officio celebrare tenetur, necessitatis articulo permittit sacrosancta Synodus, in alio quovis eventu diserte ac severe verat: *Quantumcumque se contritum homo existimet.* Quia nempe censet à sola imperfecta Contritione passim non dari remissionem peccatorum. Eadem de causa curato Presbytero, qui ex dicta necessitate sine prævia Confessione & Absolutione celebravit, rigide mandat ut quamprimum confiteatur. Ut Confessarii occursum non expectat, sed illum quærat statim, & accedat. Optimo jure Beatissimus Pater noster Alexander septimum per hosce dies damnavit duos hosce libertinæ moralis Theologiæ articulos: *Mandatum Tridentini, factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quam primum, est consilium, non præceptum. Illa particula, QUAM PRIMUM, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.* In perpetua apud omnes sub cælo Ecclesiis benedictione erit laudatus, & nunquam satis laudandus Pater noster Beatissimus, qui Evangelicam Christianæ vitæ, Ecclesiasticam præsertim, disciplinam ab injectis per libertina & fordidis hominibus placere gestientia in-

Christi Lupi Opera Tom. XI

genia pessimis maculis ac rugis insigniter purgare jam cœpit, & adhuc pergit. Sacrosancta, inquam, Synodus curato Sacerdoti ob dictam necessitatem sine prævia confessione & Absolutione celebrare permittit, non quia illum sola sua Contritione imperfecta justificatum censet, sed quod fidelem populum ob Pastoris sui culpam & defectum credat necessario sibi sacrificio non privandum. Divinam, quæ percipiendæ Eucharistiæ præviæ peccatorum confessionem & Absolutionem requirit, legem censet & sancit isto casu per episcopiam in fidelis populi gratiam non obligare. Hinc addidit, ut ejusmodi Sacerdos statim confiteatur. Utique juxta antiquum Ecclesiæ Canonem, ex quo quæstioni huic, *Si puellus Catechumenus, utpote septem annorum, vel homo etiam perfectus, dum fieret oblatio, opportunè adfuerit, ejusque vescius particeps sit factus, quid debeat de eo fieri*, respondit Timotheus Patriarcha Alexandrinus: *Debet illuminari.* A Deo enim vocatus est. Eucharistiam enim adeo venerandam jubet Divina JESU-CHRISTI Lex, ut necessaria per acceptam in Baptismo aut Reconciliatione peccatorum remissionem præparatio, dum ex casu vel caussis præmissa non fuerit, statim subjungatur. Et hinc illorum, qui Tridentinam de statim confitendo legem solis jam dictis Sacerdotibus, non autem aliis extra istam necessitatem sine prævia confessione & Absolutione, ideoque palam indignè communicantibus imponi existimant, opinionem erroneam arbitror & minimè tutam. Hosce ad quam primum confitendum existimo longè strictius obligari. Carent enim etiam fuculo illo, ex quo Sacerdotes istos castigati per Beatissimum Patrem nostrum Alexandrum VII. Theologi voluerunt non obligari. Eos, quod legitime & sine peccato celebrassent, dixerunt à sacrosancta Eucharistia justificatos, ac peccatorum remissione donatos per accidens, ideoque in primam opportunitatem posse ab ipsis confessionem differri.

Hæc enim est omnino ratio, ex qua Sacerdo- Eucharistes istos sine prævia confessione & Absolutione in stia dat dicta necessitate celebrare sacrosancta Synodus primam permittit. Eos nequaquam per suam imperfectam gratiam Contritionem, sed per sumendam Eucharistiam per accidens speravit in tali casu justificandos. Quod enim dens. vivorum Sacramenta, Eucharistia præsertim, legitime quandoque sumantur à peccatoribus, & primam gratiam conferant per accidens, est antiquissima Theologia. Etenim Serapioni, civi Alexandrino, nuper in persecutione lapsio, Pœnitentiam & alia extrema Sacramenta rogatus media nocte Parochialis Presbyter, quod per infirmitatem lecto adfixus non posset accedere, Eucharistiam misit per puerum, mandans ut mandata Serapioni in os infunderet: *Quod & puer fecit.* Atque ita Serapion est piè in Domino defunctus. De ipso enim ad Fabium Antiochiæ Patriarcham scribit apud Eusebium Cæsareensem Episcopum in Ecclesiastica historia sanctus Dionysius Patriarcha Alexandrinus: *An non Lib. 6. igitur constat Serapionem fuisse reservatum, & cap. 36. usque eo in vita mansisse, quoad esset penitus culpa vinculis solutus, & ita labe, qua erat idolis immolando adpersus, omnino deleta, posset pro multis bonis,*

Lib. 3. Cap. 36.

bonis, quæ gessisset in vita, in numerum Confessorum referri. Palàm adseverat eum per Eucharistiam sine prævia confessione & absolutione fuisse donatum remissione peccatorum. Et de sancto Maximiano Monacho, Syracusæ postmodum Episcopo, ejusque variis sociis, Monachis & secularibus, quos inter haud dubiè quidam erant maculosi, in mari Adriatico horrendè periclitantibus, in Dialogorum libris scribit sanctus Gregorius magnus: *Tunc in eadem nave residentes sibi met pacem dederunt, Corpus & Sanguinem Redemptoris acceperunt, Deo se singuli commendantes, ut eorum animas, remissione peccatorum donatas benignè susciperet, quorum corpora in tam pavenda morte traderat.* Et ad quinquagesimum Canonem Trullanum scribit de nobis peregrinantibus Theodorus Balsamon: *Latini Azyma adsidue in sinu ferentes, etiamsi sint laici, ea non solum sibi ut Sacramenta impertiant, sed etiam aliis.* Et antiquus adversum Græcos Tractatus, repertus in Constantinopolitano Conventu Patrum Prædicatorum: *Latini sanctam Eucharistiam negligentissimè spectant. Nam qui castra sequuntur, in marsupio ponunt, portant in vestibus, in pileis.* Eam ita portabant adversus mortis periculum, ut in Sacerdotis absentia ipsi sibi tunc darent, atque ita à Deo acciperent remissionem peccatorum. Notanda sunt Theodori Balsamonis verba, *Azuma ut Sacramenta impertiant*: Homo schismaticus spernit & damnat nostram in Azymo Eucharistiam, vultque non esse verum Sacramentum. Istam igitur antiquam Patrum Theologiam sequitur sacrosancta Tridentina Synodus, jam memoratum necessitatis articulum censet esse sufficientem, ut in fidelis populi gratiam curatus tunc Sacerdos sine prævia mortalium peccatorum Confessione & Absolutione celebret, ipsumque sperat Eucharistia tunc justificandum.

Verùm unus ex hujus Decreti conditoribus Melchior Canus, ex sacro Prædicatorum Ordine Episcopus Canariensis, in eruditissimo de locis Theologicis opere rectè tradit omnia & singula generalium Synodorum Decreta non semper esse necessaria ac firma fidei dogmata, & pergit: *In Concilio Tridentino, Sessione habita undecimo Octobris, anni millesimi quingentesimi quinquagesimi primi de Eucharistia Sacramento definitum est, Confessionem Sacramentalem Eucharistia præmittendam esse, si conscientia peccati mortalis gravat. Et protinus, SI QUIS, ait Synodus, CONTRARIUM DOCERE, PRÆDICARE, VEL PERTINACITER ASSERERE, SEU ETIAM PUBLICE DISPUTANDO DEFENDERE PRÆSUMPSERIT, EO IPSO EXCOMMUNICATUS EXISTAT.* Sed hoc propter periculum cautum est. Erat enim opinio contraria perniciofa: Ideoque excommunicatio illa ad publicam doctrinam vel maximè refertur. Nam quod sententia Cajetani non fuerit pro hæretica condemnata, & nos testes sumus, qui Concilio interfuimus, & contextus ipse demonstrat. Habet enim Canon undecimus, idemque postremus in hunc modum: **SI QUIS DIXERIT OLAM FIDEM ESSE SUFFICIENTEM PRÆPARATIONEM AD SUMMUM SANCTISSIMÆ EUCHARISTIAE SACRAMENTUM, ANATHEMA SIT.**

Lib. 5. cap. 5.

E vestigio autem adduntur, mutata dicendi forma, hæc verba: **ET NE TANTUM SACRAMENTUM INDIGNE, ATQUE ADEO IN MORTEM ET CONDEMNATIONEM SUMMAM, STATUIT ATQUE DECLARAT IPSA SANCTA SYNODUS, ILLIS QUOS CONSCIENTIA PECCATI MORTALIS GRAVAT, QUANTUMCUMQUE ETIAM SE CONTRITOS EXISTIMENT, HABITA COPIA CONFESSORIS NECESSARIO PRÆMITTENDAM ESSE CONFSSIONEM SACRAMENTALEM. SI QUIS AUTEM CONTRARIUM DOCERE, PRÆDICARE, VEL PERTINACITER ASSERERE, SEU ETIAM PUBLICE DISPUTANDO DEFENDERE PRÆSUMPSERIT, EO IPSO EXCOMMUNICATUS EXISTAT.** Ubi vides Cajetani sententiam Anathe- ma non dici, sed quoniam non solum falsa, sed noxia etiam erat reprobari, & propter periculum publicam præsertim prædicationem & disputationem interdici. Thomas de Vio, Cajetanus, è sacro Prædicatorum Ordine sanctæ Romanæ Ecclesiæ ad sanctum Xixtum Presbyter Cardinalis, docuerat quavis vera Dei super omnia charitate, & nata hinc Contritione justificari hominem, ideoque taliter contritum peccatorum sine prævia Confessione & Absolutione posse & communicare & celebrare. Hanc sententiam, licet non uti hæreticam damnet, tamen uti falsam, noxiam, atque perniciosam reprobatur & proscribit sacrosancta Synodus, atque ita nostram adsertionem uti necessariam ac penitus veram manifestè confirmat. Nullum mortalis peccati reum vult deinceps sine prævia confessione & Absolutione communicare, nisi solum curatum, qui ex officio celebrare tenetur, & Confessoris copiam non habet, Sacerdotem: Non quod illum sua tunc Contritione, sed sumpta Eucharistia speret justificandum. Dico, *Speret*: Neque enim id definit, sed ex antiqua Patrum Theologia uti rem probatam, aut certè probabilissimam supponit. Quia tamen omninò certissima non sit, ejusmodi Sacerdoti rigidè mandat ut quam primum confiteatur. Palàm ergò censet nos à quavis Contritione, & quovis Sacramenti voto non semper justificari.

CAPUT XII.

Exponitur servilis gehennarum timor.

Petrus Lombardus, Petrus Pictaviensis, ac sanctus Thomas timorem dividunt in quatuor membra: In timorem mundanum, servilem, filialem, atque initialem. Sanctus Augustinus & seniores ejus discipuli proximè dividunt in duodumtaxat membra: In timorem castum seu filialem, ac in servilem. Quidam addunt & mercenarium. Rectè verò laudati Doctores Scholastici servilem pœnæ, filialem timorem dicunt esse culpæ. *Timor servilis*, inquit Petrus Pictaviensis, est quando aliquis cessat à peccato tantum propter timorem gehennæ, & non propter amorem Dei. *Filialem est* quando homo cessat à peccato tantum propter amorem Dei. Loquitur ex sancto Augustino in tractatibus super sancti Joannis Evangelium: *Est timor servilis, est & castus. Est timor ne patiaris pœnam, est alius ne amittas justitiam. Timor ille, ne patiaris pœnam,*

Quid servilis timor quid filialis.

nam, servilis est. Quid magnum est timere pœnam? Hoc nequissimus servus, hoc & crudelissimus latro. Non est magnum timere pœnam, sed magnum est amare justitiam. Qui ergo amat justitiam, nihil timet? Timet planè: Non ne incidat pœnam, sed ne amittat justitiam. Amet aliquis vestrum pecuniam; ex hoc ipso quod amat, intelligit quod dico. Timet damnum. Quare timet damnum? Quia pecuniam diligit. Quantum amat pecuniam, tantum timet ne perdat pecuniam. Ergo invenitur aliquis amator justitiæ, qui plus in corde pertimescat damnum, qui plus extimeat spoliari justitia, quam tu pecunia. Hocce timores addidit penes culpam & pœnam, uti penes objecta eorum materialia, distinguit, sed non penes ipsa sola distinguit, etiam penes servilitatem quam castus sanet & extinguat, servilis timor compestat solummodò & frænet, ideoque uti dolosum in sinu anguem permittat in cordis intimo latitare. Distinguit, inquam, penes fœdum animi, quo quis à conspicuis peccatis ob adnexi illis mali pœnalis metum abstinet, malens tamen & optans non fore justitiam, quæ peccata ista vetaret aut certè puniret. Hunc animum meritò appellamus servilitatem: Est enim servilis mentis vilitas, qua solent servi, non ex animo & bona voluntate, sed subdole servire suis dominis & coacti, optantes sui juris esse, & non servire.

Ep. 144.

Hic anguis omninò latet etiam sub timore gehennæ. Latet voluntas longe nequior, quam mallet homo non esse vetitum quod sibi sentit esse libitum, ideoque Divinæ legis ac justitiæ, quam apud hominum oculos observat, in cordis sui secreto est osor & inimicus. Eleganter hoc Augustinus docet in litteris ad Anastasium: *Inaniter putat victorem se esse peccati, qui pœnæ timore non peccat. Quia est foris non impletur negotium malæ cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis. Et quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri quod vetatur, si subtrahas quod timetur? Ac per hoc in ipsa voluntate reus est, qui vult facere quod non licet fieri, sed idèd non facit, quia impudè non potest fieri. Nam quantum in ipso est, mallet non esse justitiam peccata prohibentem atque punientem. Et utique si mallet non esse justitiam, quis dubitaverit, quod eam si posset, auferret? Ac per hoc quomodò justus est talis justitiæ inimicus, ut eam, si potestas detur, auferat, ne comminantem vel judicantem ferat? Inimicus ergo justitiæ est, qui pœnæ timore non peccat; amicus autem erit, si ejus amore non peccet. Tunc enim verè timebit peccare. Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut gehennas odit. Et in sermonibus de verbis Apostoli: *Hoc interest inter timorem tuum, & timorem latronis, quod latro timet leges hominum, & idèd facit latrocinium, quia se sperat fallere leges hominum; tu autem leges ejus times, quem fallere non potes. Nam si fallere posses, quid non fecisses? Ergo & concupiscentiam tuam malam non amor tollit, sed timor premit.* In nono super Sancti Joannis Epistolam tractatu elucidat hæc per castè & adulterè uxoris exemplum: *Non potest melius explicari, quid intersit inter duos istos timores, ut si penes duas mulieres maritatas, quarum unam ita constitutas volentem facere adulterium, delictari nequitia, sed timere ne damnetur a marito. Timet maritum, sed quia adhuc amat nequitiam, idèd timet ma-**

Serm. 18. c. 6.

ritum. Hinc non grata, sed morosa est mariti presentia. Et si forte vovit nequit, timet maritum, ne veniat. Tales sunt, qui timent, ne veniat dies judicii. Fac alteram amare maritum, debere illi castos amplecti, nulla se adulterii immunditia maculare: Optat viri presentiam. Et quomodò discernuntur isti timores? Timet illa, timet & illa: Interroga, quasi unum respondent. Ambræ enim rogatæ, An virum timeant, respondent se timere. Una vox est, sed diversus animus. Jam ergo interrogentur, Quare? Illa dicit, Timeo virum, ne veniat & damnet; illa dicit, Timeo virum, ne discedat. Casto animo altera pudicitia & viri offensam; altera lasciviam diligit, velit esse nullas pudicitia leges, viroque nullam vindicandi voluntatem aut potestatem. Licet fortè castum corpus habeat, habet mentem adulteram atque impuram. Ita & gehennarum serviliter fugax animus velit esse nullas virtutum leges, nullas peccatis pœnas, nullam ipsarum intentatricem justitiam, ideoque hujus, id est, ipsius Dei optimi maximi esse occultus inimicus & osor. Quocirca Doctores Scholastici, dum servilem ac filialem metum per pœnam & culpam definiunt ac distinguunt, intelligi debent hoc sensu: Servilis est solius pœnæ, filialis metus est etiam culpæ. Etenim & bonus filius pœnas, etiam temporales, omninò timet, sed ex alio animi fonte. Utrique ex charitate, quæ non solum Dominum Deum, sed & ab illo institutum in creatura, rationali præsertim, ordinem diligit, ideoque ipsum etiam odit ac metuit, uti per peccata, ita & per pœnas lædi aut turbari.

Quis sit vanus & non vanus, utique ex Evangelico Domini verbo: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, sed potiùs eum time, qui potest & animam & corpus perdere in gehenna. At malorum temporalium, præsertim mortis, qui rectos in Paradiso Protoplastos à peccato deterruit, metum quomodo Dominus dixit esse vanum? Quod ea peccatricis nostræ voluntatis potestati substracta jam timeo dèd evitare non possumus, ideoque vane & inutilem, casto studio & nullo fructu nos adversum illa muniamus, ac si abluamus æthiopem. At verò gehennas inviti non possumus incurere, sed eas evadere est nostræ voluntatis opus, ideoque nos ter de illis timor aut labor non est inanis. Eorumdem metus est omninò utilis temporalium verò malorum metum, quod ejus impulsu frequenter in lapsum agamur, noxium Sanctus Augustinus passim appellat. Dico, frequenter. Nam frequenter etiam ad bonum cogit: Quis enim ignoret per patibuli, Regii ensis, Regiarum pœnalium legum, infamiae, degradationis, aliorumque temporalium malorum metu frequenter homines à pessimis viis non solum coerceri, sed & emendari? Æquivocum pro vario intentantis hominis fine effectum habent ista omnia: A Decio aut Diocletiano, Ecclesiam ad lapsum, à Constantino aut Theodosio intentata Arianos, Donatistas, & alios hæreticos cogebant ad fergendum & standum. Gehenna igitur, ut potè à Deo optimo maximo dumtaxat compellunt ad bonum. Et hanc doctrinam firmat sacrosancta Tridentina Synodus,

dicens de metu gehennarum : Catechumeni Divinae Justitiae timore utiliter concutiuntur . Et iterum : Per gehennam metum ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus ? vel à peccando abstinemus .
 Can. 8. Et de utroque timore simul : *Attritio ex gehennae, & poenarum, utique temporalium, metu concipitur . Et de solo temporalium malorum metu : Hoc timore utiliter concussi Niniivitae, ad Jonæ prædicationem Pœnitentiam egerunt .* Eos solo temporalium malorum per Regem intentato metu fuisse concussos docet addidit Sanctus Augustinus . Et hic est germanus ac proprius fructus, quem per adjectos Decalogo terrores extortum carnalibus Judæis voluit olim Divina Majestas : Eos voluit concussos, atque ita ad ejus omnipotentem, sine qua legi adimplendæ se agnoscerent invalidos, misericordiam compelli & accelerare . Est magnus ille fructus, ex quo Apostolus legem ait fuisse nostrum, qui terroribus ad Christum Dominum & Justitiæ dilectionem cogeret, pædagogum .

Et hinc patet ad famosam quæstionem, An servilitas à timoris servilis substantia distinguatur ac separari possit, optimum esse Angelici Doctoris Responsum : *Si servilitas esset de ratione timoris servilis, oporteret quod timor servilis esset simpliciter malus . Sed prædicta servilitas non pertinet ad speciem timoris servilis, sicut nec infirmitas ad speciem fidei informis, & idem timor servilis secundum suam substantiam bonus est, sed servilitas ejus est mala .* Servilitas est fædus ille animi adfectus, quo quis in bono opere tenetur invitus, quo cupiditates suas velle nec prohiberi nec puniri, quo omnia sibi libita velle & licita . Est motus à timore non solum diversus, sed & adversus : Alter enim concupiscit & pugnat in alterum; alter alterum, licet non extinguitur, compescit tamen & frænat . Quapropter servilitas à servili timore & separari omnino potest, & per charitatem plenè separatur . Quare rectè Sanctus Thomas servilem timorem ait esse non dumtaxat utilem sed & substantiam bonum . Loquitur cum Sancto Augu-

stino in enarratione Psalmorum : *Bonus est ille timor .* Et in sermonibus de verbis Apostoli docet gehennas nec vanè nec malè timeri, & concludit : *Planè time, nihil melius times, nihil est quod magis timere debeas .* Et in Encheridiò adfirmat hominem primum, in quo nullus fuit non reclus motus, à Deo sic muneratum fuisse libero arbitrio, ut tamen regeatur imperio, ac tam primæ quam secundæ mortis exitio terretur . Et hinc illud non solum fide, spe & charitate fuisse per peccatum, sed & gehennarum metu spoliatum scribit disertè Sanctus Prosper in libro adversus Collatorem . Attamen hic timor non fuit servilis, idcircoque ejus bonitas non plenè juvat rem præsertem .

Audienda hic item sunt mens S. Thomæ & verba de timore initiali : *Timor initialis ex eo dicitur, quod est initium . Sed cum & timor servilis & timor filialis sint aliquo modo initium sapientiæ, uterque potest aliquo modo dici initialis . Sed sic non accipitur initialis secundum quod distinguitur à timore servili & filiali, sed accipitur secundum quod competit status incipientium, in quibus inchoatur quidam timor per inchoationem charitatis . Non tamen inest eis timor filialis perfectè, quia nondum pervenerunt ad perfectionem charitatis . Et idem timor initialis*

hoc modo se habet ad filialem, sicut charitas perfectæ ad imperfectam . Charitas autem perfectæ & imperfectæ non differunt secundum essentiam, sed solum secundum statum . Et idem dicendum est, quod etiam timor initialis, prout hic sumitur, non differt secundum essentiam à timore filiali . Compendiosius exponit Petrus Pictaviensis ; *Initialis timor est, quando homo cessat à peccato partim virtutis amore, partim formidine poenæ .* Est ergo quid ex servili ac filiali mixtum : Est servilis, qui charitatem imperfectam, unaque ab illa inseparabilem, & adæquatè semper commensuratum filialem timorem introduxit . Est timor per introductum sapientiam seu charitatem à servilitate purgatus . Hoc locutionis genus in Christianas scholas introduxit Petrus Lombardus : Ante ipsum nemo istam ex duplici timore mixturam videtur vocasse timorem initialem .

C A P U T XIII.

Exponitur varia utilitas timoris servilis .

Primam servilis timoris utilitatem jam audivimus à sacrosancta Tridentina Synodo . Per gehennam metum à peccando abstinemus . A peccatis externis Timor iste, inquit in sermonibus de Apostoli verbis sanctus Augustinus, quo gehennam times, & idem mala non facis, continet te, & sic volentem peccare animum interiore non sinit . Est enim quidam custos timor, quasi pædagogus legis, qui debet puerum non dumtaxat ad magistrum ducere, sed & ejus carnalem animum ab adimplendis cupiditatibus cohibere . Latius hæc elucidat in eodem sermone : *Et latro timet malum, & ubi non potest, non facit, & tamen latro est . Deus cor interrogat, non manum . Lupus venit ad ovile ovium, querit invadere, jugulare, devorare . Vigilant Pastores, latrant canes, nihil poterit, nihil aufert, non occidit, sed tamen lupus venit, lupus redit . Nunquid quia ovem non tulit, idem lupus venit, & ovis redit ? Lupus venit fremens, lupus redit tremens, lupus est tamen & fremens & tremens .* Eandem ad formam in quinto decimo sermone utitur exemplo leonis . Gehennarum metum dicit esse catenas, cataractas, ferreos compedes, quibus pravæ, Regum præsertim ac Magnatum humanas leges aut vindictas non metuentium, cupiditates intra cordis claustra, tanquam intra suas caveas aut fossas lupi, leones, tumultuantes aquæ coercentur . *Poenarum timor, inquit eleganter in libris de vita contemplativa Julianus Pomerius, peccare volentes deterret à malo, & invitos tenet in bono .*

Altera servilis timoris utilitas est, quod non solum externa peccata, sed & inveteratas etiam, Gehennarum sub quibus tamquam sub grandi lapide homo sepultus jacet & foetet ipsorum consuetudines auferat ac eradicet . Etenim de temporalium malorum timore scribit ad Vincentium Rogatistarum Contemnansem in Mauritania Episcopus sanctus Augustinus : *Hominis salubriter excutit, ut tamquam de somno lethargico emergat, & in salutem evigilet .* Per eum dicit plurimos Donatistas ab inveterata & quasi incorrigibili facinorosi schismatis pertinacia evigilasse, & vivos ad Matrem Ecclesiam rediisse . Gehennarum timor est longè

Sess. 6.
 Can. 8.
 Serm. 18. c. 8.
 Gehennæ timor exercet à peccatis externis.
 Cap. 8.
 9.
 L. 3. c. 41.
 Ep. 48.

longè validior . Est quasi Domini clamor ad quadriduanum Lazarum : *Veni foras .* Hoc clamore non solum mortuos, sed & sepultos excitari scribit idem Augustinus in sermonibus de verbis Domini, etiam sese à pessima ac veterosa ad singula verba jurandi consuetudine resurrexisse adfirmat in sermonibus de verbis Apostoli, & adjungit modum : *Ex quo Deo servire cepimus, & quantum malum sit in proximo vidimus, timuimus vehementer & veterosissimam consuetudinem timore frænâvimus . Frænata restringitur, restricta languescit, languescens moritur, & male consuetudini bona succedit .* Quomodo ex nimio immaturarum uvarum esu quassati, & ad manducandum panem stupefacti dentes, reparantur pedetentim & reformantur per solam à diçtis uvis abinentiam, ita & ex nimio cupiditatum usu ad justitiam, veram suam escam, diligendam enervatus animus, per solam à peccatis externis abinentiam pedetentim revigoratur . Ample hanc similitudinem in Psalmorum commentario Augustinus exponit .

Tertia servilis timoris utilitas est, quod sit necessitas cogens ad bonum, de qua adagium populare : *Oportet de necessitate facere virtutem .* Exponit eleganter in libris de vita contemplativa Julianus Pomerius : *Licet voluntate impudicus sit qui necessitate pudicus est, tamen si & ille, quem timor in bono pudicitie tenet, vivere pudicè consuecit, in virtutem plerumque de necessitate proficit, & paulatim ipsius pudicitie delectatione crescente pudicus veraciter fit, & ipsa proficit, ut jam non sermone, sed virtute sordes impudicitie detestans, non timore poenæ carnalibus incentivis obsistat, quod est incipientium proprium, sed excretionem peccati compescat inquietos carnis affectus, quod est castitatis consummatæ fastigium .* Gehennæ metum esse non minus, quam Evangelici verbi prædicationem, cui Deus non raro donet germanæ justitiæ incrementum Divinæ legis in mente nostra plantationem ac rigationem, in libris de vocatione gentium sanctus Prosper demonstrat . Est validissima illa justitiæ plantatio, quam laudat in Evangelio Dominus : *Compelle intrare .* Ejus modum in libris adversus Petilianum, pœnalium legum, quibus Donatistæ ad Ecclesiam cogebantur à Romanis Imperatoribus, pessimum osorem, insigniter exponit sanctus Augustinus, ajens per laudatas leges ac pœnas admoneri hominem . *Ut cogit quare patitur : Ut si pro justitia se pati perspexerit, idipsum bonum eligat pro justitia talia sustinere; si autem viderit iniquitatem esse, pro qua patitur, se infructuosissimè laborare atque cruciari considerans, mutet in melius voluntatem, simulque careat & molestia sterili, & ipsa iniquitate .* Quod istam voluntatis mutationem extorqueat longè potentiùs etiam gehennæ timor, docet in innumeris locis . *Facit, inquit in*

libris ad Pollentium, ut quod erat necessitate captum, fiat charitate perfectum . Et hæc utilitates & fructus, ob quos timorem esse sapientiæ seu charitatis, quam quasi fera filium introducit, initium adfirmat Regius Propheta . Porro sicuti prædicatione justitiam non solum plantat, sed & plantatam rigat, ita etiam timor introductæ se atque initiatæ sapientiæ seu charitatem .

Adjuvat imperfe-
 L. 9. c. 19.
 Serm. 18.
 c. 7. 9.

ritatis infirmitatem adversus tentationes illa fortiores roborat, à lapsu custodit, ad easdem superandas adjuvat, facitque victricem . Et hæc est quarta ejus utilitas, quam in Confessionionum L. 8. c. libris laudat sanctus Augustinus, de semetipso II. quibusdam adhuc cupiditatum reliquiis ligato dicens ad Dominum : *Tenebar, & instabas tu Domine in oculis meis severa misericordia flagella ingeminans timoris & pudoris, ne rursus cessarem, & non abrumperetur idipsum exiguum & tenue quod remanserat & revalesceret iterum, & me robustius alligaret .* Et in secunda super Psalmum sexagesimum secundum concione scribit de quibusdam infirmæ adhuc charitatis Martyribus : *Majore timore minora contemnimus . Quis non bibat tribulationis temporalis poculum, metuens ignem gehennarum ?* Ad Martyrium passim robusta, qua saltem patienter mortem acceptemus, charitas requiritur, certumque etiam est & cum adulta, immò & cum nutrita aut nata dumtaxat charitate quosdam ad gloriam istam pervenisse . Modum Augustinus exponit in commentario Psalmi vigesimi tertii . *Quomodo si videas avem jam cadere in muscipulam, facis majorem strepitum, & volat de muscipula . Sic & Martyrum jam fortè aliquid intendebant collum in dulcedinem hujus vitæ : Dominus, qui erat in illis, fecit strepitum gehennarum, & erutus est passer de muscipula venantium . Per Domini clamorem : Nolite timere eos, qui occidunt corpus, sed potius timeate eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam .* Gehennarum timor non est invalidior vanæ gloriæ cupiditate, per quam acceptari & superari posse crudelissima etiam tormenta ac mortem, & martyrii, licet non veritatem, certè futurum consummari, plura nos Hæreticorum & Schismaticorum exempla docuerunt . Quæ omnia eleganti compendio in monasticarum institutionum libris complectitur Joannes Cassianus : *Principium nostræ salutis, eisdemque custodia, timor Domini est . Per hunc enim & initium conversionis, & vitiorum purgatio, & virtutum custodia bis, qui imbuuntur ad viam perfectionis .* Hinc custos iste hominem non deserit . *Quousque perveniat ad talem animum, ut plus amet Dominum, de quaquam timeat gehennam, ut etiam dicat et Deus, quod timeat, non incidat, sed ne illum, quem amat, offendant .* Hoc est, donec in illo fiat charitas perfectæ, à qua sola timorem uti superfluum pelli sanctus Joannes Apostolus adfirmat .

C A P U T XIV.

Exponitur varia imperfectio servilis timoris .
 Servilem gehennarum metum de imperfectio-
 ne frequenter notat sanctus Augustinus . In
 sermonibus de verbis Apostoli : *Cum idem adul-
 ter non esse ceperis, quia times ardere in igne sempi-
 terno, nondum laudandus es . Non quidem ita do-
 lendus ut ante, sed tamen necdum laudandus . Quid etus
 magnum est timere poenam ? Magnum est amare justi-
 tiam ;* Et in alio sermone : *Sit timore gehennæ non
 facis malum, nondum es perfectus . Est quidem in re
 fides : Gaudio fides tuæ, sed adhuc timeo malitiam
 tuam .*

Ser. 19. c. 9. Oritur ex amore sui. Serm. 13. c. 13. Serm. 19. c. 19. Serm. 214. c. 3.

zua. Utique malitiæ fervilitatis. Habet timor iste imperfectiones varias. Primam laudatus Augustinus adignat in eisdem sermonibus: *Qui adhuc idè bene agit, quia pœnam timer, Deum non amat, necdum est inter filios.* Et in alio sermone: *Si timore gehennæ non facis malum, non amore justitiæ facis bonum.* Et in sermonibus de tempore: *Ille timor, quem charitas foras mittit, propterea pungit animam, ne amittatur aliquid quod in creatura diligitur, vel ipsa salus & requies corporalis, aut aliquid tale post mortem. Propterea enim & apud inferos timentur pœna, & dolores, & tormenta gehennarum.* Prima, inquam, hujus timoris imperfectio est imperfectio, seu vitium radicis: Oritur enim, non ex casto Dei seu justitiæ, sed ex mercenario amore sui ipsius, quo homo sibi ipsi bene vult esse, non solum in hac vita, sed etiam in futura. Porro sui ipsius amorem, quo homo non in Deo, sed in se ipsum diligit, esse fontem impurum, & omnis distorti adfectus primam radicem, est unum è fundamentis doctrinæ Catholicæ & Augustinianæ.

Cap. 69. Dei legem non facit legem.

Alteram timoris imperfectiorem producit in libro de natura & gratia sanctus Augustinus, hanc Domini, *Jugum meum suave est, & onus meum leve, & hanc Regii Prophetæ, Propter verba labiorum tuorum ego custodi vias duras, de Divinis mandatis quasi invicem adversantes voces exponens & concordans: Utrumque verum est: dura sunt Domini leges seu viæ timori, leves amori.* Amor meus, pondus meum; illo feror, quocumque feror, etiam per asperitiam atque durissimam, & quidem sine labore, immò cum voluptate. Plenæ enim, quam amor donat, vel potius quæ est amor, voluntati nihil est difficile; at verò timor, quia originalem nostram, cui soli, non autem naturæ rectæ, Divina lex est onerosa, infirmitatem non tollit, sed invitam compellit ad ejus custodiam, laborem habet & difficultatem durissimam. Nihil durius aut difficilior opere, quod facis compulsa & renitente voluntate. Et hanc timoris imperfectiorem non soli Patres inculcant frequentissimè, sed & ipse sanctus Joannes Apostolus: *Timor tormentum habet.*

Tertia imperfectio est, quod per servilem timorem Divina lex non plene adimpleatur. Lucidè id Augustinus tradit in libro de fide & operibus: *Lex non timore pœna, sed amore justitiæ Cap. 21. completur.* Et in libro de spiritu & litera: *Mandatium sit timore pœna, non amore justitiæ, serviliter sit, non liberaliter, & idè non fit. Non enim fructus est bonus, qui de radice charitatis non surgit. Et in Encheridio: Quod ita sit timore pœna, vel aliqua intentione carnali, ut non referatur ad illam charitatem, quam diffundit Spiritus Sanctus in cordibus nostris, nondum sit quemadmodum fieri oportet, quantumvis fieri videatur.* Et apud sancti Prosperi sententias: *Quantum ad opera attingit, quæ forinsecus aguntur, & qui timet pœnam, & qui amat justitiam, non facit contra mandatum, & idè pares quidem sunt manu, sed dispares corde. Similes actione, dissimiles voluntate.* Et in quæstionibus supra Deuteronomium: *Si forinsecus ea, quæ Deus jubet, manibus fiunt, corde non fiunt, nemo est tam insulsus qui præcepta arbitretur impleri.* Deus enim optimus maximus non solo corpore, sed & corde, utique casto supremi atque in-

commutabilis recti, quod ipse est, amore fieri mandat suæ legis opus; fieri mandat liberaliter, filialiter, prompta & spontanea voluntate. At verò qui ex timore facit, facit voluntate invitata & averfa, cor ejus non est rectum cum Deo, est ex illis de quibus Regius Propheta: *Non custodierunt testamentum Domini, & in lege ejus noluerunt ambulare.* Non dicit, *Non ambulaverunt, sed, Noluerunt ambulare.* Supponit ambulasse, & tamen adjungit ambulare noluisse. Rationem dat in Psalmi istius commentario sanctus Augustinus: *Poterat parari lex operum quasi sufficere ad justificationem, cum ea, quæ præcipiuntur, forinsecus sunt ab eis hominibus, qui mallent non præcipi, quæ non ex corde faciunt, & tamen faciunt, & per hoc quasi videntur ambulare in lege Dei, sed nolunt ambulare. Non enim ex corde faciunt. Ex corde enim nullo modo fieri potest, quod sit formidine pœna, non amore justitiæ.* Eos esse dicit pravam illam generationem, quæ quidem externa opera, sed cor suum non direxit; quæ dimidiatum dumtaxat legis opus fecit, ideoque ipsam non complevit. Et ex isto commentario laudatam suam sententiam, paucis mutatis verbis sanctus Prosper desumpsit.

Quarta istius timoris imperfectio est, quod adjunctam sibi fervilitatem, seu latentem in corde cupiditatem & peccandi adfectum non extinguit & sanet, sed compeccat solummodo & frænnet. Tradit hoc sanctus Augustinus in literis ad Anastasium: *Inaniter putat vitiorum se esse peccati, qui pœna timore non peccat, quia etsi foris non impletur negotium malæ cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis. Et quis coram Deo innocens invenitur, qui vult facere quod vetatur, si subtrahas quod timetur? Ac per hoc in ipsa voluntate reus est, qui vult facere quod non licet fieri, sed idè non facit quia impunè non potest fieri.* Et in libro de natura & gratia: *Sub lege est qui timore supplicii, non amore justitiæ se sensit abstinere ab opere peccati, nondum liber, nec alienus à voluntate peccandi. In ipsa enim voluntate reus, qua mallet, si fieri posset, non esse quod timeat, ut liberè faciat quod occultè delectat.* Quod gehennarum metus solam manum & alia membra compeccat, non cor à pravis cupiditatibus expurget, sed ipsas intra illius claustrum dumtaxat liget, est supra abundè ostensum, Quod desideria ista solo Dei amore extinguantur, est etiam constantissima sancti Augustini doctrina. Etenim scribit in libro contra legis & Prophetarum adversarium: *Desiderium peccandi non extinguitur, nisi contrario desiderio rectè faciendi, ubi fides per dilectionem operatur.* Et in libro de gratia Christi: *Lex prohibendo auget peccati cupiditatem, nisi diffundat Spiritus charitatem.* Et in libro de Spiritu & litera: *Ubi sanctus non adjuvat Spiritus, inspirans pro concupiscentia mala concupiscentiam bonam, hoc est, charitatem diffundens in cordibus nostris, profectò lex, quamvis bona, auget peccandi desiderium.* Et in Encheridio: *Regnat carnalis cupiditas, ubi non est Dei charitas.* Et in literis ad Horontianum Episcopum sanctus Ambrosius: *Charitas peccandi excludit adfectum.* Vocem, *Sola*, licet non exprimat, certum & clarum est à sancto Doctore omnino subaudiri. Laudatam

Pf. 77

Timor non excludit peccandi voluntatem. Et 144

Cap. 57

Eam extinguit solus Dei amor. L. 3. c. 7. Cap. 6.

Cap. 4.

C. 117. Epist. 44

Ep. 11.

tam à Regio Propheta legem, *Lex Domini immaculata convertens animas, esse charitatem adfirmat in literis ad fratres Carthusienses sanctus Bernardus, & adjungit: Quod sola videlicet sit, quæ ab amore sui & mundi avertere possit animum, & in Deum dirigere. Nec timor quippe, nec amor privatus convertit animam. Mutant interdum vulturn, seu actum externum, affectum nunquam. Veritatem istam insigniter & copiosè demonstrat.*

S. Augustini locus in speciem contrarius.

Ser. 15. cap. 6. Tract. 9.

L. 13. c. 11.

Exponitur:

Obstare videtur in sermonibus de Apostoli verbis sanctus Augustinus, de homine sub legeposito, seu per legis timorem bene agente, scribens: *Non furatur, non adulterat, non dicit falsum testimonium, non facit homicidium, non concupiscit rem proximi. Potest hoc, potest fortassis. Unde? Timore pœna.* Lucidè dicit nos per gehennæ timorem, non solum ab externo opere, sed & ab interna peccati concupiscentia liberari. Etiam in tractatibus super sancti Joannis Epistolam ait: *Homo timendo corrigit se, vigilat adversum hostes suos, id est, adversus peccata sua. Incipit reviviscere interiorius, & mortificare membra sua, quæ sunt super terram. Quid est interiorius reviviscere, nisi non concupiscere? Consonat in libris de vita contemplativa insignis beati Augustini Discipulus, Julianus Pomerius: Ad pœnam, quæ peccanti debetur, mens, antequam peccet, adspiciat, & nihil eam peccati oblectat, nec ad peccandum ulla delectatio corporalis inclinat. Si eo tempore, quo quis peccare deliberat, sana mente consideret, quæ pœna expectet in suis facinoribus ac flagitiis deprehensus, nescio an possit quibuslibet vitis accommodare consensum. Pallam adseverare videtur per gehennæ metum evacuari internam peccati delectationem & consensum.*

Respondeo in primo sancti Augustini loco producendum esse totum contextum. Sequitur enim: *Quamquam qui timore pœna concupiscit, puto quia concupiscit? Quid est, Non concupiscit, & Puto quia concupiscit? Distinguenda est duplex peccati cupiditas. Alia patens, & posita quasi in cordis superficie; alia latens, & in cordis profundo ac intimo recessu occultata. Patens cupiditas est mentis imperium seu Decretum, quo quis consentit & statuit furari, mæchari, in pravis cogitationibus aut operibus volutari. Et hæc cupiditas per servilem timorem, non solum in hominibus, sed etiam in lupis ac leonibus, omnino evacuatur. Per hujusmodi metum quodvis animal ab externo opere abstinet, ideoque & ab imperio seu Decreto in ipsum prorumpendi. At verò latens peccati cupiditas est intima & secreta mentis preparatio, qua homo servili gehennarum metu frænatus mallet esse licitum, quod dolet vetitum, qua velis non esse legem peccata prohibentem aut certè punientem, qua optet non esse gehennas, quibus à cupiditatum suarum sequela & adimplentione retardetur. Et hæc est cupiditas, quam Patres adiducè dicunt per solam charitatem evacuari. Lucet ex pluribus huc usque adductis sancti Augustini locis. Homo timore actus dividitur in duas invicem pugnantis voluntates: Alteram à metu extortam, qua decernit agere, & agit quidquid agit; alteram metu priorem, & ab ipso superveniente frænata & compressam, qua mallet aliud agere, si posset impunè. Et hinc*

ex metu factum est ex voluntario & involuntario mixtum, absolute tamen voluntarium, quia extorta per metum voluntas est validior, aliamque sibi adversam compeccit, ligat, ac in intimo cordis penetrati cogit latitare & filere. Et hinc eleganter dicit Augustinus: *Qui timore pœna non concupiscit, puto quia concupiscit. Non concupiscit patenter, latenter vero concupiscit.* Alter Augustini locus expositione non eget. Etenim homo per servilem metum incipit intus reviviscere, quomodo incipit sapere: *Quia nempe initium, extrinsecum tamen, sapientiæ est timor Domini.* Eisdem in sensus est Julianus Pomerius exponendus.

Latens ita cupiditas sit ex genere suo peccatum mortale? Ratio sub timorem dubitandi præbet in libro de spiritu & litera re cupi-sanctus Augustinus, inter venialia fidelium peccata est gata ponens etiam hoc: *Si quis in ipso corde aliquid ex sua cogitet, ut mallet licitum quod malè delectat, & genere per præceptum scitur illicitum. Etiam ista quippe peccati consensio ad peccatum est, quæ utique fieret, nisi pœna mortale. Respondeo tamen adfirmative. Dicitur in Ap. 36. Homil. Epistolæ commentario sanctus Joannes Chryso-stomus: *Tam miserè animati, adfective sumus, ut nisi gehennæ timor esset, ne propositum quidem nobis sit bono aliquo opere desungi. Quapropter si nullam aliam ob causam, certè ob hanc unam gehennam digni sumus, quod videlicet plus gehennam, quam ipsum Christum timeamus.* Gehennæ metus ex proprio sui ipsius amore nascitur, adeoque qui ob illam solam, & non Christum Dominum à gravi peccato abstinet, non solummodo plus illam timet, sed & seipsum supra Dominum diligit: Quod esse etiam cogitatu horrendum supra nobis Julianus Pomerius dixit. Gehennæ metus malè agendi cupiditatem dumtaxat compeccit & frænnet: Quod autem frænata & laxata cupiditas sine ferè ejusdem sæditatis & noxæ, tradit Augustinus frequenter, exponitque patenti exemplo leonis aut lupi: Ait lupum terrore pastorum à vorandis ovibus frænatum esse adhuc lupum, & tam tremantis quàm frementis lupi animum esse ferocia penitus eundem. In literis ad Anastasium ait à latente ista cupiditate constitui justitiæ osorem ac inimicum, & quidem tantum, ut eam, si posset, auferret. Qui fratrem suum odit, & ablatum velit, homicida est, reusque peccati mortalis: Quantò magis tantus supremæ ac incommutabilis justitiæ, id est, ipsius Divinæ Majestatis adversarius & hostis? Adductus in contrarium locus agit de venialibus justorum peccatis, de adfixivis, levioribus tamen, creaturæ amoribus, qui solo, quod imperfecta charitas ipsos non extinguit, servili timore pressi, in similes cogitationes & adfectus, ob materiæ levitatem dumtaxat veniales, non possunt aliquando non ebullire.*

Quinta tandem timoris hujus imperfectio est, quod sit quidem sapientiæ initium, sed extrinsecum. Etenim sapientiæ ista aliud non est quam justitia nostra, & supremæ incommutabilis justitiæ casta dilectio, cujus partem intrinsecam non esse gehennæ servilem metum clamat res ipsa, & lucidè tradit sanctus Augustinus in libris ad san-

Qua

atum Pontificem Bontificium : Tunc bonum concupiscit incipit, quando dulcescere incipit ; quando autem timore poenae, non amore justitiae fit bonum, nondum bene fit bonum, adeoque intrinseca justitiae exordia necdum caperunt. Divinae justitiae metus servilis, ejusdemque justitiae seu supremi & incommutabilis boni casta dilectio sunt extrema veterem finientia, & novum hominem inchoantia confinia, ideoque neutrum possit alteri esse intrinsecum, aut ad ipsum uti pars pertinere. Quae est addidua Augustini doctrina, insigniter elucida per Petrum Pictaviensem : *Servilis timor aliter dicitur initium sapientiae, aliter timor initialis. Quia timor servilis est initium sapientiae, id est, ad sapientiam ; initialis vero est initium sapientiae, id est, in sapientia, quia est quasi pars sapientiae, qui habetur cum charitate. Sed timor servilis est quasi seta, quae ducit filium per foramen, quia ipse praecedit charitatem.* Loquitur ex magistro suo Petro Lombardo, qui & ipse servilem ac initialem timorem docens aliter & aliter esse sapientiae exordium, pergit : *Servilis idem dicitur initium sapientiae, quia praeparat locum sapientiae, & ducit ad sapientiam ; initialis vero dicitur initium sapientiae, quia est inchoata sapientia : Quem cum quis habere incipit, sapientiam & charitatem habere incipit.*

CAPUT XV.

An ob istas imperfectiones servilis gehennarum metus sit peccatum?

DE timore mundano scribit Petrus Pictavienfis : *Nulli dubium est, quin sit malus. De servili autem dubitatio est, & ubi est dubitatio, constituenda est disputatio. Ideo de ista agendum est. Adferere videtur quosdam suo tempore, fallacibus argumentis nixos, pro parte affirmativa stetisse. Quidquid sit, fallacia cum nato ex ipsis errore argumenta pertinacissime in dogma adsumpsit Martinus Lutherus. Favere videtur in libris de vita contemplativa Julianus Pomerius, qui post insigniter exposita servilis ac filialis timoris discrimina, adversum Stoicos, omnem omnino timorem de vitio damnantes, adjungit : Non omnis timor haberi debet in vitio, sed ille tantum, de quo scriptum est, QUIA TIMOR TORMENTUM HABET. Hoc est, timor servilis gehennarum. Fundat se Martinus Lutherus in sancto Augustino, palam adferente servilem gehennarum metum esse proprii, lucide vitiosi, amoris factum, ideoque vult illum non posse non esse vitiosum. Neque hic stetit hominis meritis. Etenim sextus ejus per Leonem X. Pontificem damnatus articulus est hic : *Contritio, quae paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum ; quae quis recogitat annos suos in amaritudine animae suae, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, feditatem, amissionem aeternae beatitudinis, & acquisitionem aeternae damnationis. Haec Contritio facit hypocritam. immo magis peccatorem.* Non solum gehennae metum, sed & conceptam ex illo Contritionem imperfectam, seu Attritionem blaterat esse peccatum. Et in sua adversus laudati Pontificis Bullam apologia mordacissime id defendit.*

Adversus primum errorem statuit sacrosancta

Tridentina Synodus : *Si quis dixerit gehennae metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum non esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit.* est peccatum. Quidam non de pure servili, sed de initiali seu catum mixto, adeoque & ab adjuncta servilitate purgato metu existimant statui a Synodo : Et opinio non caret fundamentis. Ego credo statui etiam de pure servili. Eum quippe esse non solummodo utilem, sed etiam bonum audivimus supra a sancto Thoma & sancto Augustino, qui omnino nusquam eum dixit peccatum, malum, vanum, aut vitiosum. Et hinc Juliani Pomerii pro suis de vita contemplativa libris verba, *Sanctum Augustinum pro possibilitate secutus sum, de solo sensu, non de sententia seu loquendi formulis sunt accipienda. Eos concordat Petrus Pictavienfis : Bonum multipliciter dicimus. Bonum meritorium, bonum utile, bonum de genere bonorum. Servilis autem timor bonus est, id est, utilis, quia introductorius est ad charitatem. Sed non est bonus, id est, meritorius. Dicit etiam esse bonum de genere bonorum, id est, officio, seu ut sanctus Thomas supra locutus est, substantia bonum. Est similis charitati illi, de qua in populari sermone sanctus Augustinus : *Licita est humana charitas, quae uxor diligitur. Et qua filii & alii consanguinei diliguntur. Humana est, sed licita. Non solum ita licita est, ut concedatur, sed ita licita est, ut si defuerit reprehendatur. Sed videtis istam charitatem posse esse & impiorum, id est, Paganorum, Judaeorum, Haereticorum. Quis enim eorum non diligit uxorem, filios, fratres? Haec ergo humana est. Addit eam non reprehendi. Est tamen humana, seu humani arbitrii opus, non Divina, seu infusum Dei donum, quod nos perducat ad regnum.* Et hinc in alio sermone dicit eam esse carnalem, & necdum laudandam. *Non enim laudandus est qui amat filios, sed detestandus qui non amat.* Quod ipsum in vigesima septima super Evangelii Homilia tradit Gregorius magnus : *Sunt nonnulli qui diligunt proximos, sed per affectionem cognationis & carnis, quibus tamen in hac dilectione sacra eloquia non contradicunt. Sed aliud est quod sponte impenditur naturae, aliud quod praeceptis Dominici ex charitate debetur obedientiae. Hi nimirum & proximum diligunt, & tamen illa sublimia dilectionis premia non adsequuntur : Quia amorem suum, non spiritaliter, sed carnaliter impendunt.* Est amor licitus, bonus, irreprehensibilis, at solo officio & substantia, non sine & radice. Nec enim est propter Deum, sed propter proprium sanguinem ; neque ex casto Dei, sed ex privato sui amore procedit. Hinc humanus & carnalis est, non Divinus & spiritalis, nec meritorius regni. Radix seu origo ista est omnino aliquid vitii, sed quod nequeat inficere, aut malum reddere ipsum officium, sed substantiam actus. Et hinc Julianus Pomerius, servilem gehennae metum dicens esse in vitio, non est bene locutus.*

Hinc item laudatus timor, licet infusum ac supernaturalem fidei actum frequenter praesupponit finat, non est tamen ipse actus infusus aut supernaturalis. Quod ipsum istam frequenter supponat, disertè tradit sanctus Augustinus in sermone Ser. 19. nibus de verbis Apostoli : *Si timore gehennae non*

L. 3. c. 19.

Lib. 3. Dist. 24.

Lib. 3. c. 18.

Lib. 3. cap. 31.

Lib. 3. cap. 31.

Lib. 3. cap. 15.

Ser. 52. de temp. c. 1. 2.

Homil. 38. c. 1.

facis malum, est in te fides, quia times futurum esse Dei judicium. Gaudeo fidei tuae, sed adhuc timo malitiae, seu servilitati tuae. Et in sermonibus de verbis Domini : *Evangelium eos solos terret, qui fidem habent, eos autem non terret, qui fidem non habent.* Et in tractatibus super sancti Joannis Epistolam : *Capit aliquis credere diem judicii. Si cepit credere, cepit & timere.* Et in libro contra Collatorem sanctus Prosper lapsos in Paradiso Protoplastos dicit fuisse spoliatos non sola fide, spe, & charitate, sed nec gehennarum illis mansisse metum, *Ut ab interditiis vel metu caverent poenae, qui abstinebant amore justitiae.* Quod nempe sine aliqua fide timor iste non possit esse. Et hinc de Catechumenis dicit sacrosancta Tridentina Synodus : *Dispouuntur ad ipsam justitiam, dum excitati Divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, & dum peccatores se esse intelligentes, Divinae Justitiae timore utiliter concutuntur.* Palam dicit infusam fidem à timore praesupponi.

Non sè. Dico timorem hunc non posse esse sine aliqua fide, & fidem infusam ab ipso frequenter supponi. Hæc enim non semper supponitur. Etenim hæc dem inretici etiam, quin & quidam Pagani, à quibus remotissima est infusa fides, gehennam omnino timent & timeverunt. Sufficit ergo animalis fides, & quævis humana credulitas aut persuasio, qualem carnalibus Judæis insuisse scribit in libro de spiritu & litera sanctus Augustinus. Addo etiam illum, qui fidem infusam praesupponit, non esse infusum aut supernaturalem. Quod enim non ex speciali Dei per Jesum Christum dono, sed ex infusus proprio sui amore, adeoque ex puro libero arbitrio nascatur, est supra offensum ex sancto Augustino. Et res ipsa clamat. Nam qui æque de infligenda peccatis suis per justum & optimum Deum gehenna, ac de infligendo per hominem Regem capitali supplicio non dubitat, utrumque malum non potest non æqualiter, immò istud longè magis fugere & horrere. Licet porrò timor ille non sit infusus, est tamen à Deo incusus actus, quarum Divinarum causalitatum differentiam exponere non spectat ad questionem praesentem. Gehennae metum, uti sanctum & Dei donum, laudari vario sancti Augustini & aliorum Patrum testimonio novi. Nempe non omnis istius mali metus est servilis ; aliquis etiam castus est, qualis fuit in Adamo ante lapsum, & in multis postea Sanctis, timentibus illud, non quia ipsis durum fit, sed quia intellectualis creaturæ à naturali ejus sine separativum.

Adversus alterum Martini Lutheri errorem sacrosancta Tridentina Synodus emisit hoc Decretum : *Illam Contritionem imperfectam, quae Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennae & poenarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, non spe veniae, declarat sacrosancta Synodus non solum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, veram etiam Dei donum esse, & Spiritus sancti impulsivum, si voluntatem peccandi excludat, sed tantum morientis, quo Poenitentem adjutus sibi viam ad justitiam parat.* Et hunc Canonem : *Si quis dixerit eam Contritionem, quae paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum,*

qua quis recogitat annos suos in amaritudine animae suae, ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, feditatem, amissionem aeternae beatitudinis, & aeternae damnationis incursum, cum proposito melioris vitae, non esse verum ac utilem dolorem, nec praeparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam & magis peccatorem ; demum illum esse dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium : *Anathema sit.* Distinguit duplicem poenitentis animi motum : Gehennae ac aliarum poenarum servilem, ex quo imperfecta Poenitentium Contritio communiter concipitur, metum, & ex ipso conceptam Attritionem : Hanc definit esse motum, non dumtaxat utilem, sed & licet non perfectam, tamen veram Contritionem, Spiritus sancti donum ac impulsivum, actum non incusum, sed infusum, imperstrandæ peccatorum remissioni praeparationem cum Sacramento aptam & omnino sufficientem. Quae omnia caecæ ac impiæ Lutherus impugnavit. Laudatos inter motus est grande discrimen, statim exponendum.

CAPUT XVI.

Questio prima est, An sacrosancta Tridentina Synodus rectè dicat, quod servilis gehennarum metus non solummodo peccatum non sit, sed nec hominem faciat magis peccatorem? Respondeo affirmative. Etenim loquitur cum Augustino in sermonibus de verbis Apostoli : *Cum idem adulter non esse cõperis, quia times ardere in igne sempiterno, necdum laudandus es. Non quidem ita dolendus ut antea, sed tamen nondum laudandus.* Quare non ita ut antea dolendus? Certè non alia de causa, nisi quia minor es quam antea peccator. Et in libro de patientia idem Augustinus scribit : *Si quis non habens charitatem, in aliquo sehisimate constitutus, ne Christum neget, patitur tribulationes timore gehennarum & ignis aeterni, nullo modo ista culpanda est, immò verò & haec laudanda patientia. Non enim dicere poterimus, melius ei fuisset, ut Christum negando nihil eorum patiretur, quæ passus est confitendo, sed existimandum fortasse ei tolerabilius futurum judicium, quam si Christum negando cuncta iila vitaret ; ut illud, quod ait Apostolus, SI TRADIDERO CORPUS MEUM ITA UT ARDEAM, CHARITATEM AUTEM NON HABEAM, NIHIL MIHI PRODEST, nihil prodesse intelligatur ad regnum caelorum obtinendum, non ad extremi iudicii tolerabilius supplicium subeundum.* Quia nempe iste gehennarum timor facit minus peccatorem. Licet non interna, externa tamen peccata vitat, atque ita mediam Divinae legis partem explet : Quod quis non videt esse peccatum minus plena praeravatione?

Verùm in sua adversus Leonis X. Pontificis Lutheri Bullam apologia Martinus Lutherus objicit : argumè Apostolus dicit legem fuisse gratia praeravationis tum solis positam, & ut abundaret delictum ; at verò vitur. per legem idem Apostolus intelligit palmarem ac ferè unicum legis effectum, ab ipsa incusum gehennae ac aliarum poenarum metum ; ergo etiam hic ad delicti abundantiam nobis iucutitur, facitque nos magis peccatores. Respondeo falsam esse minorem. Etenim lex duos habet palmares

Gehennae metus non sit, sed nec hominem facit magis peccatorem.

Ser. 18. cap. 7.

Cap. 26.

Lutheri

effectus: Cognitionem peccati, & incussum pœnam metum. Hinc peccatum & minuit & auget. Per datam ignoti antea peccati notitiam, ablatamque ignorantiam, ex simplici delicto facit prævaricationem, & quasi intensivè auget; per incussum pœnam metum grassantes in veteri animo concupiscentias, licet non auferat, tamen compescit ab externis operibus & frænatur, ex media parte legem observat, peccati per multa extensionem truncat & contrahit, atque ita palàm nos facit minùs peccatores. Cognitionis effectum dolosè in metum Martinus Lutherus transfudit, atque ita pessimè erravit.

Exponitur Canon Tridentinus

Altera quæstio est, cur sacrosancta Synodus Canonis suo addiderit hæc verba. *Per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus?* Respondeo verba ista esse combinanda cum his, *Si quis dixerit gehennæ metum peccatum esse.* Et hinc quidam gravissimi Doctores existimant Synodum, non de purè servili, sed definire de metu initiali, quem præsertim infamarat Martinus Lutherus. Nec loquuntur sine fundamento. Etenim sacrosancta Synodus definitas priùs in suo fidei Decreto veritates rursum postea suis in Canonibus seu Anathematismis passim repetit & confirmat, atque ita adducta octavi Anathematismi verba omninò correspondent hisce, de initiali timore palàm agentibus, in sexto capite Decreti: *A Divina Justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes sibi Deum, propter Christum, propitiū fore, illumque tanquam omnium justitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata sua per odium aliquid & detestationem, hoc est, per eam Pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.* Purum ac plenum, cui adhuc adnexa servilitas, servilem metum peccati quidem accepsit, de ipso tamen vix expressè disputavit Martinus Lutherus, ideoque & sancta Synodus videtur de ipso nihil definiisse. Fundata & probabilis est hæc opinio. Quod tamen adductus Anathematismus etiam de plenè servili, & necdum purgato metu possit intelligi, & supra dixi, & rursum hic adfirmo.

Exponitur alia Synodi verba. Cap. 4.

Quæstio tertia est, Cur sacrosancta Tridentina Synodus Canonis adjunxit etiam hæc verba, *Vel à peccando abstinemus?* Respondeo ista verba esse combinanda cum his: *Si quis dixerit gehennæ metum peccatores pejores facere.* Eorum rationem assignat in libro de spiritu & litera sanctus Augustinus: *Ubi sanctus non adjuvat spiritus, lex, quam vis bona, auget prohibendo desiderium malum, sicut aquæ impetus, si in eam partem non cesset influere, vehementior fit obice opposito, cujus molem cum evicerit, majori cumulo præcipitatus, violentius per prona provolvitur.* Et in literis ad Anastasium: *Pœnæ corporis, etsi non à voluntate, tamen revocata ab opere peccati. Nec facile quisquam est qui committat, quo illicitam & immundam percipiat voluptatem, si cruciatus vindictæ certum est continuè securus.* Hinc ille est nequissimus, quem nec pœnæ corporales deterrent ab operibus sordidæ voluptatis. Et in sermonibus de verbis Apostoli: *Minor erat concupiscentia, quando ante legem securus peccabas, nunc autem operis obicibus legis fluvius concupiscentiæ quasi frænatus est paululum, non siccatus. Sed crescente impe-*

Ep. 144.

Ser. 4. cap. 5.

tu, qui te ducebat obicibus nullis, obruit te obicibus ruptis. Concupiscentia tum minor erat, quando tuam movebat libidinem; omnis est, quando transcendit & legem. Vis nosce quam magna sit? Vide quid ruperis: NON CONCUPISCES. Non homo dixit, Deus dixit. Servilis ergo gehennæ aut aliarum pœnarum metus, dum grassantem in veteri corde libidinem frænare & cohibere non potest, omninò facit, dumtaxat tamen occasionaliter, aut potius ostendit nos magis peccatores. Hinc addidit sacrosancta Synodus: *Vel à peccando abstinemus.* Notanda est disjunctio, vel: Definit duplicem gehennæ metum, & illum quo de peccatis dolendo ad Dei misericordiam confugimus, & illum quo à peccando abstinemus, nec peccatum esse, nec facere magis peccatores. At verò ille, quo ad Dei misericordiam de peccatis dolendo necdum confugimus, sed ab externis peccatis dumtaxat abstinemus, necdum est initialis, sed palàm adhuc plenè servilis: Ergo etiam hunc sacrosancta Synodus definit non esse peccatum.

Lib. 2. cap. 84.

Quarta quæstio est, Cur sacrosancta Synodus conceptam ex servili pœnarum metu Contritionem laudans dicat? *Si quis dixerit esse dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium Anathema sit?* Respondeo dicere adversus Martinum Lutherum, in sua memorata Apologia, ac in sermone de Pœnitentia pessimas istas Donatistarum nugas sine fronte resuscitantem. Conceptam ex servili metu Contritionem cum ipso metu ac ejus servilitate confundit homo cæcus & dolosus, ideoque & hujus & istius, quorum externa bona opera & à peccatis externis abstinentia sunt veraciter compulsa & secundum quid involuntaria, imperfectiones & vitia in illam nequiter & Donatistè transcribit. Resuscitat à sancto Augustino memoratum errorem Petilianum, Constantinensis seu Cirthenis Episcopi Donatistæ: *Dixit Dominus Christus, NEMO VENIT AD ME, NISI QUEM PATER AT-TRAXERIT. Cur vos non liberum arbitrium unicuique sequi permittitis?* Agit Petilianus adversum leges imperiales, gravibus temporalium malorum terroribus Donatistas ad matrem Ecclesiam redire cogentes: Ejusmodi reditum garrit non esse liberum ac voluntarium, sed coactum. Eandem fuisse Gaudentii Thamugadensis Episcopi, Cresconii Grammatici, ac totius Factionis opinionem, possit facile ostendi. Magistros suos Lutherus agnoscat. Petiliano autem respondit S. Augustinus: *Sicut fieri potest, ut quos in libero dimisit arbitrio, attrahat tamen ad Filium Patris, sic fieri potest, ut ea, quæ legum coercionibus admonentur, non auferant liberum arbitrium. Quidquid enim homo durum ac molestum patitur, admonetur ut cogitet quare patitur: Ut si pro Justitia se pati perspexerit, id ipsum bonum obligat pro Justitia talia sustinere; si autem viderit iniquitatem esse, pro quæ patitur, se infelicitatissimè laborare atque cruciari considerans, mutet in mellis voluntatem, simulque careat & molestia sterili, & ipsa iniquitate.* Quod ipsum aliis & aliis verbis scribit etiam in libris adversus Gaudentium, in literis ad Vincentium Rogatistarum Episcopum Cartennensem; in libris adversus Cresconium, in literis ad Donatum Presbyterum Donatistam, in literis ad Dulcitem Notariorum Tribunalum, & alibi frequenter. In homine per

Lib. 2. cap. 84.

Lib. 1. c.

Lib. 3. c.

Ep. 61.

servilem metum ad correctionem & Contritionem perducto distinguenda sunt duo tempora. Primum, dum solo timore movetur; secundum, dum timor jam concepit sapientiam ac peperit charitatem. Priori tempore fateor hominem esse invitum ac involuntarium. Quia enim timor veteres in ipso cupiditates solùm ligat & frænatur, ejus voluntas adversus semetipsam est in timorem & cupiditatem in invicem pugnantem divisa, hinc volens effugere peccati pœnam, hinc ejus suavitate sectari, ideoque quidquid agit, agit invitum, quia contra alteram istarum invicem compugnantium voluntatum. Posteriori autem tempore est plenè liber ac voluntarius. Tunc enim introducta est timorem adjuvans charitas, & expulsa timori repugnans cupiditas, omnisque prior necessitas versa est in virtutem ac liberam electionem. Neque enim uti frænans timor & frænata cupiditas, ita introducens timor ac introducta charitas in invicem pugnant, animam trahunt in partes adversas, aut eam faciunt idem objectum velle simul & nolle. Trahunt diversa vi, timor odio pœnæ, charitas seu Contritio dilectione justitiæ, trahunt tamen in eandem partem, ideoque nihil habent, quo hominem involuntarium faciunt aut invitum. Lutherus & Donatistæ confuderunt hæc duo tempora: Hinc purum Evangelicæ prædicationis vinum miscuerunt & inquinaverunt fætida aqua suarum fabularum.

Imperfecta Contritio non facit hypocritam.

Conceptam ex servili metu Contritionem sacrosancta Tridentina Synodus declarat non facere hominem hypocritam aut magis peccatorem. Et rursum dicit: *Si quis dixerit facere hominem hypocritam, aut magis peccatorem, anathema sit.* Hinc quinta quæstio hæc. Quo hæc tendant? Respondeo tendere in Martinum Lutherum, in sermone de Pœnitentia & in jam sæpius memorata Apologia errores istos, non solum de servili timore aut ejus servilitate, sed & de concepta per istum Contritionem garrantem, edicentemque sua fundamenta & causas: *Ego hypocritam aliter definire non possum, quam eum, qui id, quod facit, non ex animo & sincero corde facit. Animum autem talem & cor non dat natura, nec collectio peccatorum, sed sola charitas spiritus.* Hypocritis, inquam ego, non est aliud, quam simulatio justitiæ, seu justitiæ simulata; & hypocrita non est aliud, quam justitiæ simulator, simulatus justus, seu personatus justitiæ histrio, & sepulchrum dealbatum. Ita res ipsa clamat, plurimisque in locis tradit sanctus Augustinus. Quapropter vitium istud importat duo: Justitiæ carentiam, & ipsius mendacium seu fictionem. Est omninò, licet non oris, tamen operis genuinum mendacium, ideoque una ex ejus essentialibus partibus est voluntas fallendi. Et huic sacrosancta Synodus voci, *Hypocritam, semper addit, magis peccatorem.* Loquitur ex sancto Augustino, qui in libris de Baptismo adversum Donatistas occultum Hæreticum aut Schismaticum dicit esse tantò sceleratiorem, quanto magis hæreses aut schismatis ravnitati fallaciam simulationis adjungit. Et in secundo sermone de communione Clericorum vita occultos proprietarios Clericos aut Monachos dicit mortuos, manifestos autem apostatas esse dumtaxat cæcos aut claudos. Omnem fictum justitiæ simulatorem esse mortuum

L. 4. c. 16.

in scribit in libris adversus Cresconium Donatistam. Aperta enim iniquitas est unicum dumtaxat peccatum, at verò hypocritis internæ dicitur addit externam fictionem justitiæ, ideoque est peccatum duplex, & facit magis peccatorem. Porro ex pœnarum metu concepta Contritio neque carentiam neque simulationem includit justitiæ: Est enim, licet imperfecta, omninò tamen vera operis justitia, & germana spiritus charitas, operatur ex animo & sincero corde, proindeque ex ipsis Lutheri principiis est remotissima ab hypocritæ labe. Concipiens metum & conceptam Attritionem non distinguit cæcus & dolosus Lutherus, atque hinc adeò grossè est lapsus.

Nec i-

Sexta tandem quæstio est, Cur sacrosancta Tridentina Synodus, servilem gehennarum metum, quo à peccando cessamus, definiens non esse vitiosum peccatum, nec magis peccatorem facere, non mor-addiderit, quod de concepta per ipsum Attritionem dicit, etiam non facere hypocritam? Quidam existimant aliam concipientis timoris, aliam conceptæ Attritionis esse hac in parte rationem: Facta ex servili ante introductam charitatem timore bona opera existimant hypocritica, & hæc esse radicem diversæ istius locutionis. Hic namque timor hominem quidem formosis exteriorum operum foliis ornat, at sædum boni & recti odium, dolosam servilitatem & multam cupiditatem in corde relinquit, ideoque simulatam solummodò inducit justitiæ, & facit sepulchrum dealbatum. Et hinc eos, qui suam cum carnalibus judæis, ex servili timore bona operantibus, justitiam stantem, in libris ad S. Bonifacium Pontificem S. Augustinus vocat fallaciter justos. Respondeo tamen nos à servili, cui adjuncta servilitas, timore non constituit hypocritas. Hypocritis enim non quemvis internæ justitiæ defectum, sed importat positivum operis mendacium, & histrionicam simulationem, qua certum est omnem illum, qui ex solo timore operatur bona, non semper laborare. Rectè enim in libro de patientia scribit sanctus Augustinus: *Ecclesia tenet piam fidem, non eam, quæ per elationem aut timorem, sed eam, quæ per dilectionem operatur.* Distinguit triplicem bona operandi modum: Per Dei dilectionem, per timorem, per elationem, qua utique homo vult suam constituere justitiam, & apud homines justus apparere & gloriosus. Hæc quæstio videtur ad firmum ac immobile Ecclesiæ dogma non pe tinere, ideoque ab illa definienda sanctum Concilium abstinent.

Cap. 28.

CAPUT XVII.

Exponitur essentia Attritionis, seu Contritionis imperfectæ.

Attritionis nomen, inquit Guilielmus Erius, Scripturæ & Patribus incognitum, à Scholasticis Doctribus, distinctionis & doctrinæ gratia, fuit excogitatum, ad significandum dolorem de peccato, seu pœnitentiam quamdam imperfectam. Sicut enim in corporalibus attritum dicitur, quod aliquo modo, nempe forissecis tantum, lesus est aut comminutum, contritum verò, quod totum intus & foris fractione in minima resolutum est; ita in spiritualibus Attritio ab illis dicta est quædam imperfecta, & aliquosque

L. 4. Dist. 16. §. 9. Attritionis vocabulum est novum.

Augustini *tantum progressa Penitentia, Contritio verò Penitentia intima & perfecta.* Hæc tamen nominum distinctio videtur antiquis non plenè fuisse ignota. Etenim *cordis obtritionem*, quæ videtur esse ipsissima Attritio, laudat sanctus Augustinus in libris de sermone Domini in monte. Quidquid sit, hic non de servili gehennæ aut aliarum pœnarum metu, sed de concepta exinde Contritio. ne agimus, quæ planum est insigniter distingui. Eiusmodi porrò Contritionem laudat sanctus Augustinus frequentissimè. In literis ad Honoratum Thabennensem Episcopum scribit barbarica incurfione concusas urbes turmatim currere ad Ecclesiam: Alios Baptismum petere, alios Reconciliationem, alios actionem penitentia, omnes consolationem, Sacramentorumque confessionem ac erogationem. Et in sermone de excidio Romanæ urbis. *Omnes ad Ecclesiam confugiunt, non cepit multitudinem locus, Baptismum extorquet quisque à quo potest. Non solum in Ecclesia, sed etiam per domos, per vicos ac plateas salus Sacramenti exigitur, ut fugiat ira, non præfens utique, sed futura.* Et in libro de catechizandis rudibus ait plurimos velle fieri Christianos, *Ut non eant in ignem æternum cum diabolo, sed in regnum æternum cum Christo.* Per quendam terræ motum innumeros ad Baptisma partim, partim ad Pœnitentiam fuisse conversos scribit etiam ac laudat sanctus Joannes Chrysostomus. Et in libris de vocatione gentium sanctus Profper: *Quam multos, qui in tranquillitate pacis Sacramentum Baptismatis suscipere differebant, ad aquam Regenerationis confugere instantis periculi metus impulit, & levis tepidique animis, quod diu exhortatio quæta non fuisse, imminax subito terror extersit.* Et hinc similes Ninivitarum pœnitentiam sacrosancta Tridentina Synodus ex laudati Augustini libris adversus Gaudentium Donatistam, libris de civitate Dei, & literis ad sanctum Evodium Uzalensem Episcopum, meritò canonizat. Et hinc conceptam ex metu servili Contritionem esse legitimam, sanctam, ac veram, non est ambigendum. Ante Martini Lutheri tempora negarunt id cum Donatistis, volentibus solo amore, non timore duci homines, Pelagiani, quorum Dux & Goliath Julianus edixit: *Ab intentione propria mala non debet homo ulla necessitate revocari.* Respondit verò sanctus Augustinus: *Cur Apostolus ad huc Saul cadem spirans, & sanguinem sitiens, violenta corporis cæcitate, & terribili desuper voce à sua pessima intentione revocatur, & ex persecutore prostrato illius Evangelii, quod oppugnabat, laboriosior cæteris futurus Prædicator exigitur?* Quo argumento etiam in literis ad Bonifacium Comitem utitur adversum Donatistas, & adjungit: *Melius est quidem, quis dubitaverit, ad Deum colendum homines doctrina duci, quam pœna timore vel dolore compelli: Sed non quia isti meliores sunt, idè illi, qui tales non sunt, negligendi sunt. Multis enim profuis prius timore vel dolore cogi, ut postea possent doceri, aut quod jam verbis didicerant opere sectari.* Multis ostendit hominem per timorem cogi, ac pedetentim introduci in justitiam & charitatem. Addit quod Apostolum Paulum deduxerit etiam ad charitatem perfectam. Ex metu conceptam in mortis læcto Contritio-

nem & ipse & alii Patres frequenter habent suspectam: Hinc enim Clinicos seu Grabatarios antiqua Ecclesia censuit irregulares. Quod tamen ipsorum Contritionem, Baptisma, ac Reconciliationem rata ac formata posse esse censuerit eadem Ecclesia, lucidum est, neque spectat ad rem præsentem.

Et hæc Attritio seu imperfecta Contritio, ut vera sit, omnino esse debet germana, & quidem adfectu saltem super omnia, Dei dilectio. Lucidè id in secundæ ad Corinthios Epistolæ commentariis tradit sanctus Joannes Chrysostomus: *Cum peccaveris ingemisce. Non quod pœnas daturus sis, nihil enim hoc est; sed quod Deum tuum offenderit, tam benignum, tam te amantem, tam denique saluti tuæ appensum, ut Filium quoque suum tua causa tradiderit.* Conceptam ex pœnarum metu Contritionem nullo pacto damnat: Ait solum timorem servilem non sufficere, sed opus omnino esse, ut ex ipso concipiatur casta dilectio, quæ Deum optimum maximum, tamquam summum Bonum & Justum, omnique justitiæ & bonitatis fontem diligamus, ac idè peccata nostra oderimus, detestemur, de ipsis pœniteamus & conteramur. Etenim imperfecta ex metu concepta Contritio est germana species sumptæ generatim, & superius per sacrosanctam Synodum definitæ Contritionis, quam sine laudata charitate non posse esse, est supra abundè ostensum. Addit de ipsa sanctum Concilium: *Si voluntatem peccandi excludat.* Hoc est, si ejus, à quo introducta est, timoris excludat servilitatem. Exclusionem hanc sancit esse de Contritionis essentia. Porrò voluntatem seu servilitatem istam excludi non posse, nisi per veram, adfectu saltem super omnia, charitatem, etiam supra demonstratum est.

Pergit sacrosancta Synodus: *Quamobrem fas è quidam calumniantur Catholicos Scriptores, aliud quasi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ absque numquam Ecclesia Dei docuit, nec sensu. Agit aduersus Martinum Lutherum, qui in sua aduersus Leonis X. Pontificis Bullam apologia multis blaterat & calumniatur Contritionem, quæ solo pœnarum timore, aut solo naturali Dei amore consistit citra infusam ac supernaturalem charitatem, à nobis prædicari uti sufficientem cum Sacramento ad justitiam, & adjungit: Quasi si discernit se loqui de Contritione in charitate facta, jam articulus, à Leone Pontifice damnatus, nihil ad me. Non enim unquam sic docui, immò qui ut meum damnant, de Contritione naturali & impia extra fidem loqui eos oportet, quam esse hypocrisis, satis jam ex dictis constare puto. Maledicus & contumax Hæreticorum spiritus semper accusat Ecclesiam: ei imponit fœda & probrosa dogmata, ipsa impugnat, expugnatque aliquando, atque ita non de nobis, sed de suis calumniosis phantasmatibus stultè & nugaciter triumphat. Quod ipsum hic egit Martinus Lutherus, ideoque meritò se purgat Ecclesia, synodaliter edicens se nunquam ita credidisse aut docuisse. Semper defendit & constanter tenuit hanc sancti Joannis Apostoli sententiam: *Qui non diligit,**

Debet esse Dei super omnia dilectio. Hom. 4.

Ecclesia

manet in morte. Semper docuit sine Dei super omnia charitate neminem posse justificari, idè quæ & semper docuit conceptam ex servili metu Attritionem charitate, licet non perfectam, oportere tamen esse formatam. Quocirca quicumque aliud hodie in Ecclesia forsitan cogitant, cogitant Martini Lutheri de Ecclesia verificare calumnias, & sacrosanctam Synodum reddere mendacem.

Verùm inquires, Quare sacrosancta Synodus diserte non expressit ad imperfectam etiam Contritionem requiri Dei dilectionem super omnia, atque ita omnem hodiernis quæstionibus ingressum non præcluserit? Respondeo istud ipsum, quod olim Francorum Episcopis, de Synodo prima Constantinopolitana, cur suo Symbolo hanc vocem, *Filioque*, non addidisset, atque ita plurimas & miserandas Ecclesiarum lites non præfocasset, postulantibus respondit olim Pontifex Leo III. *Sicut non audeo dicere non benè fecisse laudatæ Synodi Patres, si fecissent, quia proculdubio scit cætera, quæ vel omiserunt, scientes utique, & non tam humana, quam Divina illuminati sapientia fecerunt; ita quoque non audeo dicere istud eos nobis minus intellexisse, aut perpendisse, cur dimiserint. Quin immò sacrosancta Tridentina Synodus non dimisit. Etenim imperfectæ Catechumenorum Contritioni diserte dixit necessariam atque essentialem esse eam charitatem, qua Deum uti omnis justitiæ fontem diligere incipiunt, ideoque peccata sua oderunt & detestantur. Hominem quævis, ut ei justificationis gratia conferatur, dixit debere credere, sperare, diligere, pœnitere, sicut oportet. Hoc est, ex vera in Deum fide, spe, & charitate pœnitere. Generatim sumptam Pœnitentium Contritionem dicit esse peccati detestationem & odium cum proposito non peccandi de cætero: Quæ omnia certum est non posse fieri sine vera dilectione. Perfectam Contritionem dicit esse charitatem perfectam, hoc est, illam quæ includat perfectam charitatem, & ex ipsa procedat: Atque ita palam supponit tot esse Contritionis, quot charitatis classes seu species, & hanc in omni illa debere semper includi.*

Et hoc sufficiens expressit.

Contritio ex metu concipi-

CAPUT XVIII.

Quæstiones aliquot de imperfecta Contritione. Quæstio prima est, Quomodo imperfecta Contritio concipiatur ex servili pœnarum metu, per imperium ac emanationem, an per voluntatis conversionem? Inter voluntatis actus & motus est varia subordinatio & causalitas. Alius ex alio quandoque concipitur & nascitur per physicum effluxum, tamquam rivus è fonte; quandoque per effluxum dumtaxat occasionalem, tamquam de termino à quo conversionis. Ut lignum in ignem, & ligni forma in formam ignis transmutatur, adeoque hæc ex illa concipitur & procedit; ita quoque voluntas in voluntatem vertitur, adeoque una ex altera concipitur, tamquam ex termino istius conversionis. Et ita dico charitatem aut Contritionem concipi & procedere ex servili metu pœnarum. Diserte id tradit in litteris ad Bonifacium Comitem sanctus Augustinus, dicens de Apostolo Paulo: *Christi Lupi Opera Tom. XI.*

Quem timor cogit ad charitatem, ejus perfecta tur, non charitas foras misit timorem. Iste introducentis emanat. ad introducti ingressum exitus & celsio est evi. Epist. dens judicium conversionis, seu conceptionis 50. per conversionem. Ad rivi namque fluxum non siccatur fons, ad frondum & florum germinationem non exarescit radix, nullus effectus emanans possit perimere aut pellere causam: Quin immò passim ab ipsa in conservari dependet. Ar verò charitate intrante incipit exire timor; illa crescens huic dimittit, perfecta omnem pellit, adeoque lucet illius hunc non genuinam causam esse, sed dumtaxat occasionem. Etiam imperfectam, quæ utique aliud non est quam imperfecta charitas. Contritionem ita nasci tradit Augustinus in sermonibus de tempore, dicens nos à timore cogi, ut transeamus ad dilectionem. Et in libris de adulterinis conjugiiis ait Deo terrente & hortante; convertente & implente, humanum in melius mutari adfectum. Et in libris adversus Petilianum adfirmat incussum à legibus imperialibus metum esse ansam, Ut bomo in melius mutet voluntatem. Et hinc Catechumenos à Divinæ justitiæ timore ad considerandam Dei misericordiam, de ipsa sperandum, & diligendam justitiam converti dicit diserte Synodus Tridentina. Gehennarum metus & justitiæ dilectio sunt duo veteris ac novi hominis extrema confinia; ab isto in hoc transire est de necessitate in virtutem proficere, quod fieri non potest nisi per voluntatis transitum & conversionem.

Laudata sacrosancta Synodus dicit de imperfecta Pœnitentium Contritione: *Ex gehenna aut rum pœnarum metu communiter concipitur.* Ar verò nitentia de Catechumenorum Pœnitentia generaliter at semper, que indefinitè dicit: *Peccatores se esse intelligentes, à Divinæ justitiæ timore, quo utiliter contum ciantur, ad considerandam Dei misericordiam se convertunt.* Et hinc nascitur quæstio secunda, Cur tio Pœnitentium Contritio dumtaxat communiter, munitur Catechumenorum autem Pœnitentia adferatur concipi semper concipi ex timore servili? Respondeo tur ex rationem dari à Sapiente: *Qui sine timore est, metu non potest justificari.* Exponit in Psalmorum commentariis sanctus Augustinus: *Nisi timore incipiat homo Deum colere, non perveniet ad amorem.* Tract. 9. Et in libro de catechizandis rudibus: *Rarissime accidit, immò verò nunquam, ut quisquam veniat volens fieri Christianus, qui non sit aliquo Dei timore percussus.* Et in tractatibus super sancti Joannis Epistolam: *Si nullus timor, non est quæ charitas intret.* Et de Pœnitentibus Ninivitis scribit in libris adversus Gaudentium: *Nec curarent, nec crederent prædicta Divina, nisi territi Regis sui potestate terrena.* Homo vetus in parente Adamo amisit, fidem, spem, charitatem. Dei dona omnia; quin ab illo apostatavit adeò longè, ut nec ipsum servilem Divinæ justitiæ metum retinuerit, neque vires ad Deo vel serviliter obediendum. Hinc uti excisa arbor, ita & excisa justitia, non subito, sed gradatim ac pedetentim debet recrefcere in suam plenitudinem, incipiendo à primis rudimentis, seu à primo sapientiæ exordio, quod est Divinæ justitiæ timor servilis. Hinc introducendæ sapientiæ & charitati præparat locum: Et hunc nostræ reparationis modum adeò constat.

Serm. 7. L. 2. c. 19.

L. 2. c. 84.

Catechu-

C. 17.

L. 2.

c. 25.

ter servat Divina providentia, ut nec Apostolum Paulum, vas singularissimæ electionis, censuerit ab illo eximendum. Idem in Apostolicæ ad Philipenses Epistolæ commentariis tradit S. Joannes Chryostomus: *Si qua ad vitam hanc pertinent, sine timore rectè acquiri non possunt, multò minus spiritualia. Cedo enim, quis literas sine timore didicit? Quis artem tenuit sine timore? Quod si ubi non imminet diabolus, sed sola negligentia impedimento est, tanto opus est labore, ut solam illam naturalem negligentiam vincamus, nec tantum impendet bellum, tanta impedimenta, qui fieri unquam poterit, ut sine timore salutem consequamur?* Et in monastica doctrina Archi-Mandrita Dorotheus: *Fieri nequit ullo pacto, ut perfectus seu filialis timor aliter, quam per Isagogicum seu servilem introducatur.* Et iterum: *Perfectus timor nullo modo haberi potest, nisi Isagogicus præcesserit.* Porro filialis timor est proprius ac individuus charitatis factus & comes, ideoque sicut ipse, ita nec ista sine quasi obtrectante servilis timoris ministerio non potest introduci. At verò fideles lapsi passim in plenam originalis nostræ iniquitatis vetustatem non recidunt, sed ipsorum multi sunt similes Apostolo Petro, de quo in negationis peccatum lapsus scribit in sermonibus de Dominica Passione sanctus Leo magnus: *Vidit in te Dominus, non fidem scilicet, non dilectionem averfam, sed constantiam fuisse turbatam.* Ejus, qua pro Christo Domino mori & carcerari spondederat, charitatem ait fuisse, non extinctam, sed à superveniente fortioris timoris cupiditate dumtaxat superatam & suppressam. Ejusmodi lapsos, quod fidem, spem, ipsamque etiam actualem charitatem retineant, in Epistola ad Antonianum Episcopum sanctus Cyprianus vocat, non plene mortuos, sed semineces ac semivivos. In libro de Ecclesiæ unitate sanctus Augustinus appellat ramos infructuosos, necdum tamen præcisos. Has magnas amissæ justificationis & Divinæ gratiæ reliquias quandoque contingit statim à miserante Deo respici, & citra timoris servilis cooperationem ac excitationem in insignem & lacrymosam pœnitentiam resurgere ac ebullire. Etenim Petrum mox à lapsu respexit Dominus, atque hinc ille foras statim egressus flevit amarè. Plurimos olim in gentilium perfectionibus per tormentorum violentiam lapsos fuisse mox à Deo respectos, ideoque sese statim ad Ecclesiarum valvas & omnium stantium fidelium pedes projecisse in solennem Pœnitentiæ fletum, docent testes irrefragabiles, præsertim sanctus Cyprianus. Et talia Pœnitentium exempla nostris etiam temporibus per Dei gratiam non desunt. Hinc igitur Catechumenorum semper, Pœnitentium autem Contritionem duntaxat communiter ex servili timore concipi, rectè dicit sacrosancta Synodus Tridentina. Hocce Catechumenorum & Pœnitentium grande discrimen non intellexit marginalis Scholiastes ad superius adducta verba Archi-Mandritæ Dorothei: *Caute lege. Nam innuit nullo pacto haberi posse timorem filialem, quin præcesserit servilis. Ordinariè quidem ita evenit in peccatoris justificatione extra Sacramenta, ut habetur capite sexto Concilii Tridentini; at contingit interdum aliter, cum quis per Sacramenta justificatur, & in subitaneis & miraculosis justificatio-*

nibus. Respondeo Tridentinæ Synodi laudatum locum nequaquam de danda extra, sed omninò intra Baptismatis Sacramentum danda justificatione palàm agere: Eam non quandoque, sed indefinitè, ideoque universaliter & semper inchoari dicit à servili timore. Conversiones subitaneas & miraculosas fateor posse esse extra regulam; addo tamen etiam S. Apostoli Pauli, quæ penitus subitanea & omnium miraculosissima fuit, conversionem omninò cœpisse à timore.

De imperfecta Pœnitentium Contritione sacrosanctum Concilium rectè dicit: *Communiter*. Etenim Abraham semen, seu Catholica Jesu Christi Ecclesia, non solum ut stellæ cœli, sed etiam ut arena maris, ex Divina promissione multiplicatum est. Spirituales, seu in justitia perfectos, qui ex casto Dei amore agant omnia, & cadant rarissimè, plurimos; animales tamen & imperfectos, qui ex adjuto per timorem servilem imperfecto amore operantur justa, & frequenter labantur, habet longè plures. Porro eisdem animi viribus, quibus stetit in justitia, quisque passim à lapsu resurgit ac pœnitet, ideoque solo castæ dilectionis impetu excitantur ad resurgendum pauci, plurimi egent impulsu & adjutorio timoris. Hinc dicit sacrosancta Synodus imperfectam Pœnitentium Contritionem communiter concipi ex servili metu. Dicit in Martinum Lutherum, in memorata sua apologia erroris sui fundamenta subvertentem, garrigentemque solis crassis, induratis, impiis, & omni conscientia exutis, aut ipsam necdum natis peccatoribus esse opus isto adjutorio ac impulsu, ideoque non communiter, sed rarissimè ita concipi Contritionem. Dico, *Erroris sunt fundamenta subvertentem*: Fateatur enim, licet rarissimè, tamen quandoque servilem metum esse utilem, & ex ipso puram Dei dilectionem, veramque pœnitentiam generari. Quod ejus priori dogmati palàm adversatur. Ex timore isto subindè, non tantum per successiva gradatim incrementa, sed & unico pleni germinis subito impetu procedit etiam perfecta charitas, perfectaque Contritio: Ita enim evenisse Apostolo Paulo omnes credimus, diserteque in literis ad Bonifacium Comitem adfirmat sanctus Augustinus. Ast rarissimum est istud, uti in libris de vocatione gentium beatus Prosper rectè advertit, Dei donum: Hinc sacrosancta Synodus solam imperfectam Contritionem adserit nasci communiter ex timore.

Quæstio tertia est, quare eadem sacrosancta Synodus imperfectam Pœnitentium Contritionem dicat communiter concipi, non solum ex servili gehennarum, sed etiam ex aliarum pœnarum metu, ex considerata item peccatorum turpitudine, numero, gravitate? Respondeo rationem dari à sancto Augustino, agente de Ninivitis, ad pœnalia Regis sui Edicta Pœnitentibus, in libris adversus Gaudentium, Donatistarum Episcopum Thamugadensem: *Quid opus erat Regis imperio, ut humiliter supplicaretur Deo, qui non intuetur ora, sed corda, nisi quia erant in eis quidam, qui nec curarent, nec crederent prædicta Divina, nisi territi potestate humana? Ista igitur justissime Regiæ potestatis multis ad salutem præstat occasso, quia etsi violentè ducuntur ad cœnam tanti Patris familias, & compelluntur intrare, intus tamen inveniunt unde se latentur*

tentur intrasse. Eorum enim Contritionem uti veram ac Divinitus infusam ipsa sacrosancta Synodus laudat. Quis nesciat etiam Apostoli Pauli conversionem & pœnitentiam, non ex gehennarum, sed ex fulminis ac inde imminenti temporaria mortis metu fuisse conceptam? Ex intentarum à legibus imperialibus pœnarum metu plurimos item Donatistas ad veram Pœnitentiam fuisse traductos, frequentissimè prædicat S. Augustinus. Eadem via è pessimis Judæis bonos fideles fecerunt quandoque Catholici Hispaniarum Reges, Reges Galliæ, Leo Hæusus imperator, nec non & sanctus Pontifex Gregorius magnus. Et hinc de omni, quæ nobis per temporalia mala à Domino Deo præsertim irrogatur, disciplina pulchre in Hieremiæ Prophetæ commentariis scribit Theodoretus: *Pœnitentiæ mater est.* Quocirca qui solum servilem gehennarum metum sine introducitur per ipsum charitate laudari uti impetrandæ peccatorum remissioni cum Sacramento sufficientem existimant à sacrosancta Tridentina Synodo profiteri coguntur etiam patibuli aut Regii gladii metum eadem dignitate & viribus pollere.

Quod vera Contritio etiam ex considerata peccatorum turpitudine, seu ex humanæ confusionis dolore aut metu quandoque concipiatur, docet Regius Propheta: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.* Et Ecclesiasticus: *Est confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gratiam & gloriam.* Exponit in literis ad Vincentium Rogatistarum Cartennensem in Mauritania Episcopum S. Augustinus: *Confusio adducit*

peccatum, cum erubescit quisque pravam mutare sententiam, ne inconstans putetur, aut diversus à seipso Judice teneatur. Confusio autem adducit gratiam & gloriam cum erubescit quisque de propria iniquitate, & pœnitendo in melius mutatur. Et in Psalmorum commentario: *In sæculum sæculi non conturbantur, qui quærent nomen Domini, sed respicientes ignominiam peccatorum suorum, ad hoc conturbantur ut quærant nomen Domini, per quod non conturbantur. Hi ad hoc confunduntur, ne confandantur in æternum. Quod ipsum tradit in prima Concione super Psalmum trigesimalum. Eleganter item per ipsa fermè Tridentinæ Synodi verba jam pridem tradidit in literis ad Lincolniensem Episcopum, exstantibus in Spicilegio Lucæ Dacherii, Theobaldus Stampensis: *Qui in se fremit, bona Dei & mala quæ ipse reddidit computando, & in corde gemit seipsum de peccatis increpando, melius sine voce loquitur, quam si voce sine istis loqueretur.* Adfirmat & ostendit istam esse veram Contritionem, Considerata peccatorum turpitudine facit hominem sibi ipsi displicere & fœtere, cæcatos aut tenebratos mentis oculos aperit, sternit viam sapientiæ, justitiæ pulchritudinem facit diligi & appeti, atque ita iniquitatem odio haberi. Etiam hic adversus Martinum Lutherum, huic item Contritionis origini nequiter & cæcè insensum, sacrosancta Synodus est locuta. Et hæc quidem de Christiana Contritione breviter dicenda duxi, quam ab omnibus hominibus plenè cognosci, & perfectam haberi donet Deus optimus maximus, præsertim à me peccatore infimo omnium Christianorum.*

Homil. 8.

Cap. 4.

Ser. 9. Cap. 4.

Cap. 25.

Cur discatur: communiter concipi.

Cap. 6.

Etiam ex pudore humano. Cap. 4.

Ep. 48.

Lib. 2. cap. 22.

Concipitur etiam ex metu malorum temporalium. Lib. 1. cap. 25.

Tom. 3.

II

F I N I S.

DISSETATIO DE CAUSA MARIANÆ

EPISTOLA FAMILIARIS
AD REVERENDUM AC EXIMIUM PATREM
HENRICUM NORIS,
VERONENSEM,

Ordinis Eremitarum Sancti AUGUSTINI, Sacrae Theologiae
Doctorem ac Professore.

QUA
F. CHRISTIANUS LUPUS,

Eodem in Ordine S. Theol. Doctor & Professor,

QUIBUSDAM AD NONNULLA NUPERÆ SUÆ
DE CHRISTIANA
CONTRITIONE
DISSERTATIONIS CAPITA HÆSITANTIBUS;

Juxta Apostoli Mandatum, humiliter conatur dare rationes.

ADMODUM REVERENDO ET EXIMIO PATRI

P. HENRICO NORIS,
VERONENSI,

ORDINIS EREMIT, S. AUGUSTINI,

S. Theologiæ Doctori ac Professori, &c.

F. CHRISTIANUS LUPUS,

Ejusdem Augustinianæ Familiae Alumnus inutilis,

Et sola Dei patientia in Alma Lovaniensi Universitate
Doctor S. Th. ac Professor, S. P. D.

ADMODUM REVERENDE AC EXIMIE CONFRATER,

Eccl. 6.

Micus fidelis, protectio fortis: Qui autem invenit illum, invenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio: Et non est digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis, medicamentum vitæ & immortalitatis: Et qui metuunt Dominum, inveniunt illum. Tali Amico, in cujus charitatem, præsertim sæculi scandalis fese fatigatum, cum cunctis suis cogitationibus & consiliis torum projiceret, securè illic quieturus, indignuisse fatetur etiam sanctus Augustinus. Ego peccatorum meorum victrici gratiæ deputo, non dumtaxat quod Dominum Deum timere ac diligere sim conatus huc usque, sed & quod te, Clarissimi Parentis tui, nec non Eruditissimi contreranei tui Onusfrii Panvini vestigiis insigniter inhærentem, ideoque non solum scholastica atque dogmatica Theologia, sed & profana ac sacra antiquitate instructum eximiè, talem invenerim thesaurum. O quoties, primates almæ Urbis Basilicas adeundo, de avitis & Republicæ & Ecclesiæ illic actis instruebas eruditissimè? Certè quod in S. Hieronymo per Gallicanam & Græcam, in me per Italicam peregrinationem Divina Clementia est operata. Reperi illic plures Gregorios Nazianzenos. Quæ omnia dum memoria revolve, mente reportor in Italiam, acerbè dolens necdum adesse illam beati corporis dotem, quam in libris de Civitate Dei laudat S. Augustinus:

Lib. 22. Ubi volat spiritus, ibi potinùs erit & corpus. Quod cap. 30. ergo lingua nequeat, res nostrates ambit hæc tibi Epistola notificare.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur dissertationis, nec non & hujus Epistolæ scribendæ ratio.

QUOD Apostolica Sedes, & Dominus noster Rex Catholicus numerosissimos adhuc & ferventissimos Fideles in Belgio habeant post nuperum Lutheranae & Calvinianæ hæreseos diluvium, est adoranda solius Dei in nos Clementia, insigniter uti dignata ministerio hujus Almæ Scholæ Lovaniensis. Hæc enim utrique turbini adeo generosè restitit, ut relatis à se ac impugnantis orthodoxis dogmatibus Lutherus passim adscriberet hunc marginalem sarcasum: *Lovanialiter*. Ita sperabat Majorum nostrorum ictus illudere. Et hinc utraque ista crudelissima factio, dum colligata omnes fermè Belgii Civitates vastavit ac profanavit Ecclesias, hoo Lovaniense, cui nullum humani munimenti robor, nunquam oppidum valuit pervadere: Quod Divina Clementia misereri adhuc vellet genti nostræ, atque ita reparandæ Fidei scholam hanc fervaret. Quæ Patrum corda adhuc vivunt in Filiis: Quidquid zizaniorum Dominico apud nos agro inimicus homo superfeminavit hæcenus, aut superfeminaturus est, feliciter eradicarunt parentes nostri, speramusque ab omnipotente Dei gratia subministrandas etiam nobis & nostris usque ad sæculi finem posteris vires, quibus eradicemus.

Duram nobis luctam nuper fecit Thomas Tamburinus, cujus *expedita*, uti inscribitur, *Decalogi explicatio* huc deportata fuit, & typis vulgata apud Insulas, oppidum Diœcesis Tornacensis. Est compedita, non expedita explicatio: Humanum genus non à multo, uti tentat, Divina

Divinarum ac humanarum legum iugo, sed in miserandum ipsarum contemptum ac libertinam pravaricationem expedit, nec uam de minimis, sed multa etiam de maximis mandatis solvit, & sic docet homines, atque ita Authorem suum cum omnibus in ejus errorem seductis facit esse minimos in regno caelorum. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, est summum ac primum, adeoque rigidum aeternae legis mandatum, ut mens nostra, quae ad instar cordis semper sine feriis est in motu, ejus virtutalem, quem mentis habitum ac animi praeparationem sanctus Augustinus passim appellat, actum nec ad unum temporis instans, siquidem antiquis Doctoribus credimus, possit interpolare. Quoties mentis supra ipsum reflexio obliget, est antiqua scholae quaestio: Quorundam singulis dumtaxat Dominicis diebus obligare opinantium sententia à multis merito judicatur nimis laxa. At vero dictus Tamburinus nec in rationis ingressu, nec in mortis exitu, nulloque vitae tempore asserit ipsum Divinae Dilectionis actum esse necessarium: At *Praeceptum Charitatis impositum fuisse ob Justificationem impii; solum igitur obligare, quando impius, quia Sacramentum Pœnitentiae non est in promptu, non habet aliam viam, qua se justificet, nisi eliciat actum Contritionis, qua semper aliquo tandem modo actum amoris Dei super omnia dilecti involvit. Consequenter igitur & indirectè, ratione suae Justificationis, ad actum Charitatis fideles obligantur.* Eam quae nec in mortis exitu nos ad Deum diligendum obliget, sententiam asseverat esse probabilem & tutissimam.

Part. 2. cap. 3. para. 2.

Lib. 3. Ep. 12.

Ad istas Siciliae merces in memoriam nobis venit S. Gregorii Magni ad sanctum Maximianum Syracusae Antislitem epistola: *Tanta nobis subinde mala, quae aguntur in ista Provincia, nuntiantur, ut peccatis facientibus, quod evertat omnipotens Deus, celeriter eam peritura credamus.* A viro, omnia ad majorem Dei gloriam agere professio, prodire tam monstruosum dogma plurimi sunt admirati. Hinc & ipsum constanter invaserunt, adjuravitque divinitus inspirata beatissimi Patris nostri, cui det Deus annos de nostris, Alexandri VII. sollicitudo pastoralis, anno 1665. damnans hunc articulum: *Homo nullo unquam vitae tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, Charitatis, ex vi Praeceptorum Divinorum ad eas virtutes spectantium.*

Cap. 9.

Ex eadem pharetra prodit apud nos & Flandricus puerorum Catechismus, affirmans purum putum gehennarum fervilem metum, eoque solo tinctum & formatum de peccatis dolorem esse cum Christianae Regenerationis, ac praesertim Reconciliationis Sacramentum dispositionem & causam sufficientem ad obtinendam Divinae misericordiae gratiam ac remissionem peccatorum. In opusculo de Regia Institutione Jonas, qui sub Ludovici Pii Imperio floruit, Aurelianensis Ecclesiae doctissimus Episcopus scribit charitatem esse decus Christianitatis, totiusque fidei nostrae summam, multorum in cordibus non regnare lamentatur, & post multa ejus encomia adjungit: *Miserabiliter planè decipiuntur plerique, qui sine charitate aut Deo placere, aut ad eum se putant pervenire.* Hinc scabiosus ille, quod pueris cepisset tra-

di, Catechismus gravia apud quosdam litigia peperit, tandemque fuit merito abolitus & circumscriptus. Nulla enim circa fidem corruptela est faciliior ac pejor, quam puerorum. Hæc tamen circumscriptio non frænavit quorundam Concionatorum linguas: Adversus Dei charitatem perrexerunt declamare, & infirmas Christianæ Plebis conscientias duro scandalo percusserunt. Quid ad hæc cum tripudio dicant vicini & permixti nobis hæretici, perpendat vestra Prudentia. Paucorum nugae derivant in cunctos: Ab omni Pæflica Ecclesia existimant inferri bellum Divinae, qua sola Magister Deus veros suos discipulos discrevit à falsis, charitati. Jam pridem mihi placet quod sancto Augustino scripsit sanctus Hieronymus: *Si tuam vis vel exercere vel ostentare doctrinam, quare juvenes & desertos, qui possint & audeant tecum congregari.* Aliud non ambio, quam latitare in monasterio, & antequam ad supremum evocet Tribunal, malè impensos adolescentiæ ac juventutis meae dies plangere, ac totius vitae peccata in silentio deplorare. Et quis hodie grassantem, etiam in Christiani dogmatis elucidatione, verborum pugnam & caninum facundiam non averteatur? Ne tamen Matræ Ecclesiae deesse, & acceptum à Domino talentum in terra aut sub modio abscondere viderer, magnorum Virorum consiliis cedeas scripsi dogmaticam Dissertationem, dictam dicti Catechismi articulum ostendere conatus profanum, & unanimi SS. Patrum confessioni, Apostolicæque traditioni penitus adversum Doctoris ministerium honorificare studui, & non recedere ab hoc monito S. Nili Abbatis: *Satius est temerè mittere lapidem, quam verbum.* Et multorum in cordibus laudatur Deus dedisse aliquid incrementum.

Verum uti palato non sano pœna est panis, ita ægro mentis oculo odiosa est veritatis lux. Hinc quidam pauca mea folia acerbè lacerarunt, spondentes brevi per Sedem Apostolicam damnanda. Et sponsonem adimplere fuerint omnino conati. Verùm nostri à Synodo Chalcedonensi factas S. Pontifici Leoni Magno acclamationes: *Petrus per Leonem locutus est, Leoni vita, Leonè multos annos.* Eundem in modum Beatissimo Patri nostro Alexandro VII. qui multos morales Pseudo-theologiae libertinos, & Christianæ disciplinae corruptivos articulos proscripsit, & adhuc pergit proscribere, acclamat nunc universa Ecclesia, ab omni ejusmodi macula & ruga confidens se brevi liberandam. Acclamat & Eminentissimo Principi ac Reverendissimo Patri Francisco Cardinali Barberino, Ecclesiae Hostiensis Episcopo, & sacri Collegii Decano, qui variis per D. Lucam Holstenium nuper collectis & vulgaris antiquarum Synodorum, Apostolicarum Litterarum, & sacrorum Canonum monumentis præfigere dignatus est hoc elogium: *Concors opinio est, multa in hac collectione reperiri, quæ orthodoxum dogma sciunt, quæ Jura vetera Sedis Apostolica illustrent, quæ laxitatem obrepentem bodiernis moribus cuncta quasi severioris disciplinae veteris adstringant, quæ denique plerisque iniquitatibus & factiosis sæculi malis, maximè autem pruriginis novitatum, quæ cæterarum ferè pestium fons est, aptissimum remedium esse possint.* Abiit ut ea, quibus

quibus Apostolicum Christianitatis dogma & avitam disciplinam ex authenticis Evangelici Depositi archivis producimus, & adversum novos inquietiorum ingeniorum pruritus defendimus, sub tanto Pontifice ac tanto sacri Collegii Primæte damnari, aut de damnatione periclitari metuamus.

Cap. 16.

Et hæc quorundam desperatio peperit nobis spectaculum, quale in Carthaginensi amphitheatro visum à se testatur in libro apologetico Septimius Tertullianus: *Nova jam Dei nostri in ista civitate editio publicata est, ex quo quidam frustrandis bestis munerarius noxius picturam proposuit cum ejusmodi inscriptione, DEUS CHRISTIANORUM ONOCHOETES. Is erat auribus asinatus, altero pede ungalatus, librum gestans, & togatus. Risimus & nomen & formam.* Quis vel qualis, quod sine statutis & imaginibus coleretur, eset Christianorum Deus, ignorabat, ideoque & vivum & verum non arbitrata, spernebat cæca Gentilitas. Hinc in tantas blasphemias prorupit. Pessima blasphemia est postmodum per hæreticos à Domino Deo in ejus Evangelicum dogma, fidosque ejus defensores traducta. Nonne enim Pelagianorum Goliath Julianus orthodoxum Ecclesiae de originis peccato dogma pessimis de damnatis nuptiis, de reducta duplicis Divinitatis fabula, de Deo auctore peccati, de everso libero arbitrio, de carnali animarum traduce, pluribusque ejusmodi calumniis circumvolvit, atque ita projecit in vulgus, clamans: *Ecce dogma Romanorum!* Nonnè ejus defensorem S. Augustinum ubique buccinavit esse Traducianum, Manichæum, Venustianum? Calumniam spiritum cunctis semper insuise hæreticis, possit lucidè ostendi. Quod superbus & contumax hæreticorum spiritus semper Ecclesiam accuset, alicubi rectè scripsit Facundus Episcopus Hermianensis. Quin pessimam scabiem affricuerunt hæretici etiam Catholicis, de quibus in Præfatione ad objectiones Vincentianas sanctus Prosper Episcopus Rejenis: *Quidam Christianæ ac fraternæ charitatis oblit, in tantum existimationem nostram quoquo modo student ledere, ut suam se evertere nocendi cupiditate non videant.* Contextunt enim, & qualibus possunt sententis comprehendunt ineptissimarum quarundam blasphemiarum prodigiosa mendacia, eaque ostendenda & ingerenda multis publice privatimque circumferunt, asserentes talia in nostro esse sensu, qualia diabolico continentur indiculo, quæ falsè in nos ad excitandam invidiam jactantari, facile & sufficienter subscriptione unius probaremus anathematizari, nisi malignitas eorum, qui se gravari putant, si de nobis benè sentiat, ipsam subscriptionis nostræ brevitate suspectam esset habitura. Impii in circuitu ambulant: Impiorum praesertim caput diabolus, miserum humanum genus conatus semper circumducere in eosdem gyros erroris aut malæ voluntatis.

Meam nescio quis de Christiana Contritione Dissertationem multis circumvestivit foedorum errorum & calumniarum pannis, atque ita projecit in vulgus, vociferans me sentire cum Cornelio Jansenio, Iprensium nuper Episcopo, immò & cum Martino Lutero: Quod dicam Christianam Attritionem, seu imperfectam Con-

tritionem, ut vera sit, formari oportere ac procedere ex Dei Charitate, quæ licet non viribus, tamen affectu sit super omnia; quod talem Contritionem affirmem esse necessarium etiam per Baptismatis aut Pœnitentiæ Sacramenta adipiscendæ Justificationis dispositionem & causam, adeoque sine illa nullam esse spem salutis. Certè etiam S. Joannes Apostolus scribit nos, utique per Christianæ Regenerationis Sacramentum, esse *translatos de morte ad vitam, quoniam diligimus Fratres.* Hæc est definitiva ejusdem sententia: *Qui non diligit manet in morte.* Er. Sess. 6. sanctus Paulus Apostolus prædicat charitatem **Can. 3.** omni charismate esse excellentiorem, sine qua nec Angelicæ linguæ donum, nec Prophetia, nec largissima elemosyna, nec ullum Sacramentum, nec ipsum etiam Martyrium possit proficere. Et ipse Magister Deus clamat: *Qui non diligit sermones meos non servat.* Et ipsa Martini Lutheri damnatrix Tridentina Synodus statuit: *Si quis dixerit sine præveniente Spiritu sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei Justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Quid ergo superest, nisi ut quisrixator etiam hos omnes dicat fuisse Jansenistas ac Lutheranos? Novi sui à veteri Testamento palmarè discrimen Dominus JESUS sanxit esse servilem timorem ac filialem amorem; Quisquis nos solo timore justificandos promittit, benedicti Sanguinis exufflat pretium, suadetque nos à Christianis fieri Judæos.

Charitas patiens est, benigna est, non emulatur, non agit perperam, non inflatur, non irritatur, non cogitat malum. Exagitantis stili libido est amari zeli foetus, cujus elogia non à me, sed à sancto Jacobo Apostolo malo audiri. *Desursum sapientia est pudica, pacifica, modesta, subsibilis, plena misericordiae, non judicans: Longè minus maledicens.* Et hinc ad Remensis Provinciae Episcopus, qui in nescio qua quaestione Sueffionensis Ecclesiae Clericos hæresis aut sacrilegii notarunt, rectè scribit S. Ivo Episcopus Carnutenis: *Habetis in Heptatico, quia in contentione duorum qui ad alterius pudenda manum miserit, lapidibus obruatur.* Quod quid est aliud dicere, nisi qui in aliqua disceptatione in aliquem convitiosa verba protulerit, ab omnibus duriter arguatur. Certè inter crimina, ob quæ sanctum Joannem Chryostomum damnavit Synodus ad Quercum, fuit & hoc: *Quod sanctum Epiphanium, utique in disputatione, delirum, & parvum demonium appellasset.* Joannem Ravanentis Ecclesiae Metropolitanam, quod vel famulos suos inconcinnis titulari elogii, gravissimè increpavit sanctus Gregorius magnus. Nos interim Theologi Doctores gaudemus illo Episcoporum privilegio, de Ep. 15. quo idem Pontifex ad Constantium Archiepiscopum Mediolanensem: *In corporali prælio fieri solet, ut is, qui in certamine vexillum portat, ipsum hostis vehementer impetat, quatenus si ipse, qui à cæteris attenditur, vulnus accipit, multitudo omnis civitatis dispersa capiatur.* Sumus signum ad sagittam, patemus multis invidiæ jaculis, & ad Emergardem Augustam de diabolo scribit **Lib. 3.** apud Flooardum Hincmarus Metropolitanus **Recap. 27.** mensis:

Cap. 3.

Ep. 83.

Lib. 4.

Ep. 14.

Lib. 3.

mensis: Si non possit in alio in hoc vult etiam piorum hominum intentionem fuscare, ut eam faciat in indebita de Sacerdotibus, quibus in ministerii ac onerum partem & subsidium Ecclesia adunxit publicos sacre Paginæ Professores, opinione ambulare. Nobis figere, & adimplere debemus germanè Christianam legem, exstantem in Codice Theodosiano, quam sibi ipsis ad Rufinum, Orientalis Prætorii Præfectum, scripserunt totius orbis Domini Augusti, Theodosius, Arcadius, & Honorius: Si quis modestiæ nescius, & pudoris ignarus, improbo petulantique maledictio nomina nostra crediderit lassenda, ac temulentia turbulentus obtredditor temporum fuerit, eum pœnæ nolumus subjugari, neque durum aliquid nec asperum sustinere. Quoniam si id ex levitate processerit, contemnendum est; si ex insania, miseratione dignissimum; si ab injuria, remittendum. Ira viri, uti non operatur Justitiam, ita nec videt veritatem. Ad sanctum Augustinum, & Pascentium Comitem Arianum, de dogmate conlaturos, rectè præfatus est clarissimus vir Laurentius: De Deo disputans animus debet serenior inveniri, quia repulsis animositate caliginibus, menti sese pura ad intelligendam naturæ suæ magnitudinem facilius sese offert. Mentis nostræ oculus ad contemplanda Divina instruitur ex contentione sit etiam turbulentus. Rectè tamen in primo adversus sanctum Hieronymum libro scripsit Presbyter Rufinus: Quamvis Christiano cætera crimina silendo depellere, exemplo Domini, sit gloriosum; sed tamen hoc in fide fiat, maximum scandalum generat. Et ad suum & Collegarum in Ephesino latrocinio lapsam excusandum dixit in Chalcedonensi Synodo Theodorus, Claudiopolitanus in Isauria Episcopus: Unusquisque verebatur, ne ut hæreticus dejectus perderet quas baptizaverat. Et non ei solum erat periculum, sed baptizati, & bis qui in Christo crediderant. Et non oportuit quidem tunc tacere. Etiam Doctor eruditionis suæ filios maculosi nominis scandalo non potest perdere, nec sustinere ut credatur fideles animas stuprasse Lutheranismum. Possim tamen ego cecidisse in culpam illam, de qua in literis ad sanctum Hieronymum accusat semetipsum mansuetissimus Pater noster, sanctus Augustinus: Potius culpanda est negligentia mea, quia hoc, quædam sensui necessaria verba: non addidi, quam oburgatio tua. Possim & ego fœsa mea non satis declarasse. Justus in misericordia arguit: juxta magnum Gregorium falsa justitia dedignationem habet, vera compassione, ideoque nec manu percutit, nec lingua. Peccata mea meruere medicinam duriorum, ex cujus regulis ad sanctum Hieronymum scripsit sanctus Augustinus: Utiliores esse plerumque inimicos jurgantes, quam amicos oburgare metuentes. Illi enim, dum rixantur, dicunt aliquando vera, quæ corrigantur; illi autem minorem, quam oportet, exhibent Justitiæ libertatem, dum amicitia timent exasperare dulcedinem. Hinc de obortis suspitionibus cogor me in mansuetudinis spiritu expurgare breviter, addens tamen cum Facundo Episcopo Hermianensi: Quoniam non est eadem questionis respensionisque conditio, nec quod breviter accusatur, etiam breviter excusari potest, sicut nec tanta maculandi & vulnerandi est difficultas, quan-

ta nos in abluendo medendoque consequitur; necesse est nobis aliquantò impensius agere, maximè scientes quàm difficile rejiciant obstinari, quod semel adsumserunt. Quare vestra in me Benignitas & boni consulere hanc verbosam Epistolam, & meam miserari dignetur infelicitatem, qui ejusmodi in causa compellor tempus expendere, cujus nemo potest recuperare jacturam, Epistola sortem prosperet Divina Clementia, tantum donans fructum, quantum ex ejus compulsa scriptitatione sentio laborem.

C A P U T I I

Lutheranus de Christiana Contritione error largius exponitur.

DE Contritione, quam à Pœnitentia distinguit & ejus alteram facit partem, in duodecimi sui per Leonem X. Pontificem damnati articuli apologia scribit Martinus Lutherus: Satis dictum est fidem sine Contritione esse non posse, cum gratia non infundatur sine magna concussionione anime. Volui enim fidei virtutem declarare, quoniam sola faciat ad remissionem peccatorum. Quod dico, ne quis me putet Contritionem, seu turbationem illam cordis in cogitatione peccatorum suscitatum negare. Notandæ sunt voces: Cum gratia non infundatur sine magna concussionione anime. Et voces: Contritionem seu turbationem illam cordis in cogitatione peccatorum suscitatum. Prima & originalis Augustiana Confessio exponit: Constat Pœnitentia propriè duabus partibus. Altera est Contritio, seu terrores incussi, agnito peccato; altera fides, quæ concipitur ex Evangelio seu Absolutione, & credit propter Christum remitti peccata, & consolatur conscientiam, & ex terroribus liberat. Et anno 1540 mutata ac meliorata Confessio: Constat Pœnitentia seu impii conversio duabus partibus. Altera est Contritio, hoc est, terrores incussi conscientie, agnito peccato, in quibus iram Dei agnoscimus, & dolemus nos peccasse, & peccata detestamur ac fugimus. Altera pars est fides, quæ concipitur ex Evangelio seu Absolutione, & credit propter Christum rectè remitti peccata, & consolatur conscientiam, & ex terroribus liberat. Damnant illos, qui non docent remissionem peccatorum per fidem gratis propter Christum contingere, sed contentundum contingere propter dignitatem Contritionis, dilectionis, aut aliorum operum, & jubent dubitare conscientias in Pœnitentia, an consequantur remissionem, & adfirmant hanc dubitationem non esse peccatum. Et Confessio Wirtembergensis: Contritionem vocamus sensum Divinæ iræ, seu dolorem aut pavorem animi ex agnitione magnitudinis peccatorum, & gravitatis iræ Dei ortum. Talem Contritionem arbitramur, quidem necessariam esse in vera Pœnitentia, quam Contritionem lex Dei in homine excitare solet. Sed docere eam mereri remissionem peccatorum coram Deo, existimamus ab Apostolica doctrina alienum esse. Impetrandæ Justificationis meritum omne adscribunt soli fidei, de qua pergunt: In agenda vera Pœnitentia nihil certius, nihil firmius judicamus, quàm quod omnino necessaria sit fides, videlicet ut quod Evangelium Christi annuntiat, credamus certè nobis remitti & condonari peccata gratis propter Christum Dominum nostrum. Non ignoramus quidem, quod si opera nostra respicimus, non tantum nobis dubitandum, verum etiam de salu-

Act. 11

Act. 11

te nostra desperandum sit: Quippè quod nostra opera, quantumvis bona videantur, non possint coram severo tribunali Dei consistere. Nec obscurum nobis est, quod carni nostræ in hac corporali vita semper adhaereat dubitatio de misericordia & clementia Dei; sed cum Deus promittit nobis gratiam suam clementiam propter Christum Filium suum, & exigit ut Evangelio Filii ejus obedenter credamus, exigit etiam eo ipso, ut dubitationem carnis nostræ mortificemus, ac certissimam de misericordia sua fiduciam concipiamus, ne nos ejus promissionem tanti mendacii accusemus, quantam de ea dubitationem habeamus. Et ut possimus certam fiduciam concipere, collocavit salutem nostram, non in meritis nostræ justitiæ, quæ est imperfecta, sed tantum in meritis Filii sui, Domini nostri, Jesu Christi, cujus Justitia, ut est perfectissima, ita & in Dei Judicio firmissima & constantissima.

Inter Pœnitentiam & Contritionem est omnino grande discrimen. Etenim Pœnitentia etiam satisfactionis comprehendit opera, quæ adimplenda promittit & suscipit Contritio: Ita passim vocamus Pœnitentiæ actionem. Hoc in discrimine omnia ferè jam dicta fundavit etiam Lutherus. Ejus dictum, Optima Pœnitentia est nova vita, non minùs in satisfactiones, quàm in Contritionem videtur processisse. Quidquid sit, & in ejus verbis, & in adductis Confessionibus varii miscentur errores. Primò, quod fidem adserat esse Pœnitentiæ partem. Esse Pœnitentiæ, & omnis Christianæ Justitiæ dumtaxat exordium, radicem, & fundamentum docuit semper omnis sub cælo Ecclesia, cum qua ad istud Augustinæ confessionis caput Dominus tunc noster Clementissimus Imperator Carolus V. & orthodoxi Germaniæ Principes, rectè responderunt: Hæc, duas tantum partes assignans Pœnitentiæ, articuli pars admitti nequaquam potest, sicut nec ea, quæ asserit fidem esse alteram partem Pœnitentiæ, cum omnibus compertum sit fidem esse præviam Pœnitentiæ. Alter error est, quod fidem, ex qua Pœnitentis purgatur & justus vivit, garrat esse vanam istam & pertinacem de Domini Jesu Christi meritis, non fiduciam, sed præsumptionem. De Jesu Christi meritis etiam nos sine hæsitacione confidimus, & ab ipsis non solum peccatorum remissionem, sed & omnes tam præsentis quàm futuræ vitæ promissiones expectamus: Ad omnem precem, ad omnem gratiarum actionem assidue supplicat & clamat Ecclesia, Per Dominum nostrum Jesum Christum. Verùm nostras, à Deo Patre per eumdem Dominum donatas, bonas voluntates, & ex ipsis profecta opera bona à dispositiva ac præparativa in Justificationem causalitate excludere, & de solis alienis benedicti Domini meritis sine hæsitacione confidere, est præsumptio omnino pertinax & vana.

Error omnium pessimus, & pessimè calumniosus est, quod adferent Lutherani Contritionem esse solos ex agnito peccato incussos conscientie terrores, aut certè solum ex ejusmodi terroribus natum & formatum de peccatis dolorem. Adversus illam statuit sacrosancta Synodus Tridentina: Sess. 14. Si quis dixerit duas tantum esse Pœnitentiæ partes, Can. 24. terrores scilicet incussos conscientie, agnito peccato, & fidem acceptam ex Evangelio vel Absolutione, quæ credit quis per Christum remissa peccata, Anathema

Sess. 14.

Can. 24.

Cap. 4.

fit. Et rursus: Quomobrem falsò quidam calumnia-tur Catholicos Scriptores, quasi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ, absque bono motu suscipientium gratiam conferre, quod nunquam Ecclesie Dei docuit, nec sensit. Pronuntiat adversus ipsum Martinum Lutherum, nec non adversus melioratæ Augustinæ Confessionis Applogum, Philippum Melancthonem, cujus hæc sunt verba: Intelligunt omnes boni viri utiliter & piè reprehensam esse doctrinam Sophistarum, & Canonistarum de Pœnitentia. Nam hæc dogmata aperte falsa sunt, & non solum aliena à Scripturis, sed etiam ab Ecclesiasticis Patribus. Quod per Attritionem mereamur gratiam. Quod susceptio Sacramenti Pœnitentiæ ex opere operato, sine bono motu utentis, hoc est, sine fide in Christum, consequatur gratiam. A Canonistis & Scholasticis Theologis traditam Attritionem errant aut impo-nunt esse solum gehennarum servilem metum, aut ex ipso solo natum de peccatis dolorem: Eam rectè addunt motum esse salutariter non bonum, ideoque istius doctrinæ probraticam Papisticam Ecclesiam garrunt deviasse à Scripturis Canonice & antiquis Patribus, utpotè quæ doceat Pœnitentem sine fide in Deum per solam operati in Sacramento operis virtutem Deo reconciliari. Et hisce principiis nititur duodecimus per Leonem X. Pontificem damnatus articulus: Si per impossibile confessus non esset contritus, si tamen credat se esse absolutum, verissimè est absolutus. Quod nempe à Luthero garritur Contritio esse solus servilis gehennarum metus, motus supernaturaliter non bonus, ideoque justificantis gratiæ infusionem comitari aut præcedere quidem possit, at nullo causalitatis modo prævenire.

Quod dogma est varia lepra maculosum. Prima est jam dicta calumnia. Dei namque Ecclesia, ac per ipsam probati, seu recentiores, seu antiqui Doctores de Attritione nihil tale umquam docuerunt. Altera lepra est, quod incussum conscientie metum velint esse ipsam Contritionem, ac sine ipso fieri non posse infusionem gratiæ: Est enim solum, & quidem extrinsecum, Contritionis exordium, ex quo ista sapientia, licet semper in Catechumenis, in Pœnitentibus tamen dumtaxat communiter concipitur ac paratur. Nullo modo est pars Pœnitentiæ. Tertia lepra est, quod per fidem in Christum, non casta ejus dilectionis formatum ac sæcundatum Christianè credendi actum intelligant, sed pertinaciam vanæ suæ præsumptionis: Quo in puncto quantùm ditcedant ab avito Patrum sensu, est in Dissertatione ostensum. Quartam lepram exponit memorata Confessio Wirtembergensis: Demus operam, ut generalis peccatorum Confessio, quantum fieri potest & licet, in Ecclesiis nostris conservetur, idque duabus de causis. Altera, ut hac occasione privatim audiat Evangelium Christi de remissione peccatorum, quod Evangelium est vera clavis regni colorum, & Absolutio à peccatis: Et ut per auditum Evangelii seu Absolutionis fides, vel concipiatur, vel confirmetur. Confessionem vel Absolutionem negant esse verum, operis operati virtute validum, novi Testamenti Sacramentum, sed pium dumtaxat Pœnitentis cum Ecclesie Ministris colloquium, iterum parturiens aut plantans peccato sopitam fidem in Christum, id est, memoratam vanæ præsumptionis

L. 9. tit. 4. cap. 1.

Ep. 178.

Ep. 174.

Act. 1.

Lib. 10. cap. 1.

nis pertinaciam, quæ sola impetratur remissio peccatorum.

Et ab ista pessima calumnia non solum Tridentinum Concilium, sed & ipso priores aut coævi Scriptores Catholici Ecclesiam constantissimè expurgarunt. Etenim ad hæc Wirtembergensis Concilii verba, *Contritionem vocamus sensum Divinæ iræ, seu dolorem & pavorem animi ex agnitione magnitudinis peccatorum, in Catholicis suis Scholæ scribit magnam Ordinis Prædicatorum & totius Ecclesiæ lumen, Caroli V. Augusti Confessorius, Petrus à Soto: Adde, ET EX VERA DEI DILECTIONE, IPSUM SUPER OMNIA BONA ÆSTIMANTE.* Sine hac verò, de qua dictum est, DIMISSA SUNT EI PECCATA MULTA, QUIA DILEXIT MULTUM, *Contritio non est vera.* Et ad hæc verba, *Contritionem lex Dei in homine excitare solet, pergit: Immo reverà sola gratia concedere, juxta illud Pauli, NEQUANDO DEUS DET ILLIS POENITENTIAM.* Sed hic ostendunt isti Doctores se non intelligere neque que loquuntur neque de quibus affirmant, Primum non intelligunt Catholicam doctrinam de Contritione, quam nos intelligimus veram illam conversionem cordis à peccato, quam petit sibi dari à Deo, qui dicit, *CONVERTE ME DOMINE, ET CONVERTERTE, Et tam frequenter in Psalmis: CONVERTE NOS DEUS SALUTARIS NOSTER.* Ipsi verò Contritionem, vel certè dolorem huic conjunctum, humanum quoddam opus humanarum virium putantes, primum indignè sentiunt de illa, que tam prædicata est, & tam necessaria. Deinde magni adsertores gratiæ non docent, gratiam quaerere tunc, cum maximè necessaria est peccatori, scilicet cupienti remissionem obtinere peccati. Et in Catholica Confessione. *Contritionem vocat Catholica Ecclesia perfectum animi dolorem de peccato, voluntati illi, qua peccare libuit, oppositum, frangentemque duritiam illam cordis, qua peccatores Divinis Præceptis & bonitati resistimus.* Dolor quidem imperfectus est, ex quantarumque & qualicumque fide procedens, & quantarumque lacrymas & sensum doloris habeat, quousque ex Dei charitate, quæ veram fidem prærequirit, sine qua impossibile est placere Deo; charitate, inquam, dilectioneque illius super omnia bona & amabilia procedat, atque ita peccata, tamquam Deo opposita, super omnia, quæ odio habet, idque verè in Divinis oculis detestetur. Hæc Contritio semper, & ante legem, & sub lege, & revelata gratiæ tempore, ad remissionem levis peccati necessaria est in adultis. Istud ipsum, quod ego in Dissertatione dixi, adferit esse Catholicam totius Ecclesiæ Confessionem. Servilis gehennarum metus, ac ex ipso foeto natus de peccatis dolor reverà per comminantem Dei legem excitatur in homine, est carnalis & Judaica legis justitia, opus humanarum virium. Ejusmodi Contritionis fucum à recentioribus Scholarum Magistris tradi aut erravit aut finxit male dicitur Lutherus; atque omnem in ipsis Ecclesiam pessima calumnia fedare tentavit.

Ejusdem nobis per Augustanam Confessionem impactæ calumniæ secundum articulum eodem modo purgat strenuus Franciscanæ fami-

liæ Theologus Joannes à Daventria; *Haud impari mendacio nugantur tradidisse Catholicos, quod susceptio Sacramenti Pœnitentiæ ex opere operato, sine bono motu utentis, hoc est sine fide in Christum, consequatur gratiam.* Sic autem tradiderunt, & quidem catholicè, quod Sacramenta dent gratiam his, qui non ponunt obicem. Qui enim non credit, qui non statuit secum vitam & mores corrigere, qui ex imo peccatore non querit gratiam, magnum planè gratiæ obicem ponit. Videant hic illustres Principes, & omnes cordati viri, istorum Cretensum Mæcenates, qui fortè bis evidentissimis mendacis inescati sunt, & à Catholico sensu alienati, quam periculosè sentiant, quam infecurè vivant, cum mendacis nituntur. Quæ saluberrima admonitio meis etiam Cretenisibus utinam inserviat. Quisquis enim Christum Dominum animæ suæ per castam dilectionem non ponit in fundamentum, super arenam ædificat, periculosè stat ac infecurè vivit.

Pergit laudatus Joannes etiam ad primum articulum: *Quod per Attritionem mereamur gratiam, si rectè intelligatur, certissimum est, multoque clarissimum.* Baptisma cum fide & dolore de peccatis, & cum proposito melioris vitæ, justificat & salvat. Sic & Sacramentum Pœnitentiæ, perpetuum in necessitate Baptisma, accipientibus Christus promittit remissionem peccatorum. Pœnitentia verò, si ratio vera Pœnitentia est, non fit sine Attritione. Attritio verò, ubi charitatem & gratiam acceperit, facit contritum. Verùm quæ & qualis charitas & gratia faciunt ex Attrito Contritum? Habituali sanctificanti gratiæ prævia actualis adfectum salutem super omnia charitas, de qua prosequitur laudatus Joannes: *Adversarii ante hæc, licet solam fidem sufficere dicerent ad remissionem peccatorum sine omni opere jam tamen in hoc aliquantulum se corrigunt. Nam aliquod opus a peccatore exigunt, videlicet dolorem, quem sive ex Dei charitate, sive ex pœnarum odio nascatur, dicunt sufficere ad justificationem, modo sibi credat peccata dimitti.* Catholici verò certissimi, quod nunquam remittantur peccata, nisi per justificantem gratiam, & per fidem charitate formatam, adferunt gratiam gratum facientem & charitatem esse necessariam ad reconciliationem. Nunquam inimicus reconciliatur, nisi prius diligat eum, quem prius odio prosequatur. Nunquam ingratus agnoscit beneficium, nisi prius malè affectum animum exuat, id est, inimicus & ingratus non justificatur, nisi charitate & gratia intervenientibus. Ideò tradunt non sufficere ad peccati remissionem, si tantum timeat, & peccatorum remissionem speret, sed quod oporteat eum ex toto corde dolere, & converti ad Deum, ita ut non tantum timeat, sed & diligat Deum. Dilectionis necessitatem nervosè exaggerat ac declarat.

Notanda sunt verba: *Adversarii antehac, &c.* Attestantur omnibus Hæreticis familiarem doctrinæ instabilitatem etiam Lutheranis inuisse. Etenim primæva Augustana Confessio cum suo Pseudo-Duce Martino Luthero affirmat Contritionem non esse aliud, quam ex agnito peccato incussos conscientiæ terrores. Et adversus istam fabulam olim à Carolo V. Imperatore rogata pronuntiavit sacra nostra Facultas: *Contritio est dolor de peccatis propter Dei offensam susceptus, cum proposito confitendi & satisfaciendi, non autem,*

ut quidam hoc seculo perniciosè dicunt, terror conscientie propter apprehensum gehennæ supplicium. Confirmavit Tridentina Synodus, definiens terrorem istum non esse partem Pœnitentiæ, hoc est, non esse Contritionem. At verò apud Augustam meliorata Lutherana Confessio fatetur Contritionem esse non nudos ejusmodi terrores, sed in quibus dolemus non peccasse, & peccata detestamur ac fugimus. Ut nobis impacta de utili citra bonum utentium motum, seu citra fidem in Christum, Pœnitentiæ Sacramento calumnia, maneat firma, adfirmat Contritionem nobis esse ex solo servili gehennarum metu natam ac formatam de peccatis dolorem, & pergit: *Admittant & istos, qui non docent remissionem peccatorum per fidem gratis propter Christum contingere, sed contendunt contingere propter dignitatem Contritionis, dilectionis, aut aliorum operum, & jubent dubitare conscientias in Pœnitentia, an consequantur remissionem, & adfirmant hanc dubitationem non esse peccatum.* Serius & adiduis parentum nostrorum, veram Attritionem non ex solo servili metu, sed ex casta Dei dilectione constare, formari, & nasci oportere clamantium instantissimè, apologiis motitandem admiserunt nostræ purgationis aliquid, persistentes interim in pessima vanæ suæ Christi Domini merito præsumptionis pertinacia, pristinaque, non nihil tamen transfigurata, in nos calumnia, & adseverantes non laudatam Contritionem, sed solam istam fidem esse adæquatè præparatoriam causam remissionis peccatorum. Audi calumniæ transfigurationem: *Adversarii dicunt peccatum ita remitti, quia contritus elicit actum Contritionis Dei, per hunc actum meretur accipere remissionem omnium peccatorum, Hoc nihil est nisi legem docere deleto Evangelio, & abolita promissione de Christo. Tantum enim requirunt legem & nostra opera: Quia lex exigit dilectionem.* Ex servili gehennarum metu conceptam imperfectam Contritionem de hypocritis & peccati augmento accusare non audent, degradare tamen & circumscribere nituntur ex alio principio: *Esse dumtaxat ex lege justitiam, ideoque non infusum Dei donum, & supernaturaliter bonum motum volunt adeo contumaciter, ut etiam idipsum garrire non erubescant de ejus formatricè & genetricè casta Dei dilectione.* Eam esse volunt, quod etiam Lutherus dixit, dumtaxat naturalem, revera legis effectum, & opus merè humanum. Audi fundamentum: *Non prius supernaturalis & casta Dei dilectio adest, quam sit fide reconciliatio facta. Lex enim non fit sine Christo, juxta illud: PER CHRISTUM HABEMUS ACCES- SUM AD DEUM.* Omnia ante justificationem opera volunt esse peccata, ideoque veram & castam, quæ non agit perperam, Dei dilectionem ante illam adferunt non posse inesse. Ita nos gratis per solam de Christi Domini merito fiduciam, circa quamvis nostram cooperationem, volunt justificari. *Contritionis præsertim dignitatem volunt nullo pacto cooperari: Ut Martinus Lutherus, qui nos super eam, uti super alteram impetrandæ justificationis causam, ædificantes blateravit edificare super arenam, mendax non reperiatur. Adversus quod dogma-*

Christi. Lupi Opera Tom. XI.

tis monstrum rectè exclamat laudatus Joannes Daventriensis: *Audisti absurda, audi nunc absurdiora. Adversarii sine charitate adferunt peccatorem justificari, quia dilectio, ut eorum verbis dicamus, non adest, nisi prius facta sit reconciliatio. Non video, an quidquam dici possit ineptius.*

Quæ omnia considerans, & inter se conferens laudatus Frater Joannes, rectè adjungit: *Facile inter Adversarios & Catholicos sic componeretur, si vellet illi sibi ipsis constare, & Scripturis credere. Fidem faciunt alteram Pœnitentiæ partem, quam non ex consensu Scripturarum esse Pœnitentiæ causam probavimus. Nota hic quod dicunt de fide in Christum, & deinde quod decernit sanctus Augustinus, aliud esse credere Deo, aliud in Deum, quodque illud multorum etiam dæmonum, illud peccatorum sit, eorum scilicet qui fide in Deum tendunt. Fide autem tendere in Deum nihil aliud est, quam benefaciendo, obsecrando reconciliationem & unionem cum Deo quaerere toto peccatore, quod tunc dæmonum contingit, cum pœnitentibus & perentibus dabitur Spiritus Sanctus, per quem & charitas diffunditur in cordibus eorum.* Circa quætionem hanc adfirmat nos & Lutheranos distare modico intervallo: *Omnem licet esse de significato harum vocum, Fides in Christum.* Illi pertinacem vanæ de solo Domini merito præsumptionis fiduciam, nos esse volumus castam Dei dilectionem, seu fidem tali dilectione formatam ac fecundam. Hanc & ipsi admittant significari istis vocibus, ac esse palmarem, & obtinendæ peccatorum remissioni quàm maximè necessariam necessariam Contritionis partem, erimusque populus labii unius & sermonum eorumdem. Erit pax etiam inter me & meos Accusatores. Ex hoc ufque dictis interim vides ab opinione illa, quæ Christianam Contritionem in solo per solum servilem metum nato & formato de peccatis dolorem sistens, adferit Pœnitentem sine casta Dei adfectu saltem super omnia dilectione posse reconciliari, impingi in Lutheranum Augustanæ Confessionis dogma, & pessimam ab ipsa nobis adfrictam calumniam manifestè verificari. Imitor sanctum Patrem nostrum Augustinum, qui à Juliano Pelagianista, ipsum accusante de Manichæismo, demonstravit Manichæum insigniter adjuvari.

CAPUT III.

Quod casta Dei adfectu saltem super omnia dilectio sit Christiana Contritionis pars essentialis & præcipua, demonstratur ex orthodoxis Doctoribus, per quorum Scripta de Martino Luthero Ecclesia usque hodie triumphat.

Sine casta Dei adfectu saltem super omnia dilectione esse non posse veram Contritionem, abundè nobis dixerunt Joannes Daventriensis, & Petrus à Soto, addens adferentem hanc esse unum ex immobilibus fidei Christianæ fundamentis. Eximias hujus Petri laudes, ejusque numquam satis prædicanda in omnem Ecclesiam merita videre possis in Nicolai Sanderi opere de schismate Anglicano. Eisdem adtipulatur per Hermannum Archi Episcopum celebrata adversus Lutherum Colonienis Synodus: *Prima Pœnitentiæ pars est Contritio, quam Ecclesia vocat*

F. 122
I 13
124

vehementem animi amaritudinem, & intimum dolorem conscientiae, quae Deum peccatis trahit sensit, & se peccasse graviter dolet, cum voto vitae in melius commutanda. Eam ex servili gehennarum metu, ex considerata peccatorum faditate ac multitudine, aut ex aliis ejusmodi principis dicit concipi, & prosequitur: Neque tamen putandum est hunc timorem servilem, qui ex metu supplicii ducit originem, & horrorem incutit peccatorum, Pœnitentiam totam absolvere. Quin potius is solus adeo non sufficit, ut & exitialis sit, quod desperationem gignat, nisi proficiat ad spem per contemplationem misericordiae Divinae, & succedat fides illa secundum tertiam credendi rationem, quae accedens demum facit, ut timorem servilem comitetur timor Filio dignus, cui commissa displicent, non jam quod pertrahant ad gehennam, sed quod Patrem optimum, & sic de nobis meritum offendant, quale videre est in filiis, qui graviter in parentis deliquerunt. Primum enim ex metu poenae seu plagarum oderunt peccatum, deinde paternae pietatis memoria subeunte, ubi fiduciam reditus in gratiam ceperint, etiam ex amore praeterita commissa detestantur, sic ut est nullus deiinceps imminet poenae metus, tamen scientes rursus admittere nolunt, quod parentes illorum offendat. Adversus Lutheri, nos sola in Christum fide justificari quasi ex Apostolo blaterantis insanias, triplicem, qua Deum, Deo, ac in Deum credimus, fidem distinguit ex sancto Augustino, & adjungit: Prima credendi ratio seu fides, si sola accipias, infirma est, & velut adhuc mortua. Altera, qua Deo tantum credimus, necdum tamen erga Deum religiosa pietate adscimur, manca est. Sed tertia, qua in Deum credimus, pioque adfectu in ipsum tendimus, ea demum vivida atque integra fides est. Primam & secundam consistere in intellectu, & spiritualis aedificii adfirmat esse exordia, pergitque de fide tertia: Secundum tertiam credendi rationem etiam in voluntate est, quod actio fidei sic accepta, quod est credere, fidere, & adhaerere Deo, non solo intellectu, quem fides illuminat, sed & voluntate, quam accedente charitate inflammat, perficiatur. Jam est fides, spes, & charitas sint tria dona Spiritus, & singula suas distinctas habeant rationes, tamen hoc constat, eam fidem, qua in Deum credimus, quae sola efficax, sincera, integra, & salutaris est, nec infundi, nec accipi sine charitate. Multis haec confirmat. Et hanc tertiae rationis fidem esse Contritioni essentialem adseverat, atque prosequitur: Haec ergo fides, cum timore filiali conjuncta, veram Pœnitentiam a falsa separat, & discrimen facit inter Contritionem impij, & veram pœnitentis. Impius enim conceptio timore servili ex metu supplicii, atque ibi consistens, in desperationem adigitur, quod videre est in Cain, Pharaone, Saul, Achab, & Juda traditore. Sed quos in hoc dolore constitutos Deum clementer respicit, hi cum ex timore per fiduciam misericordiae ad timorem filialem secerint gradum, tum demum ad veram Pœnitentiam contristantur. Vides ergo, quemadmodum consideratis justitiae & Judicii Divini, accedente fide historica, qua Deum credimus, Pœnitentiam inchoat, consideratio verò bonitatis Divinae, ex amoris adfectu procedens cum fiducia misericordiae, Pœnitentiam format. Adversum Lutheri, ex servili metu conceptam Contritionem de hypocritis & pec-

cati augmento damnantis, fabulas adjungit: Haud inficiamur sanctiorem esse Pœnitentiam, quam timor filialis, in bonitatem Dei respiciens, inchoat & format; sed quoniam haec est fragilitas & imperfectio nostra, ut non facile ad bonitatem Dei oculos nostros attollamus, nisi prius iram senserimus, idcirco sanctis Patribus rectè placuit Pœnitentiae doctrinam a timore servili non incepti ordiri. Ex servili metu castam Dei dilectionem concipi, veramque ab ipsa formatam Contritionem esse impetrandam justificationi penitus necessariam, ex Sanctis Augustino, Ambrosio, Basilio magno, magno Gregorio, Hieronymo, & Cassiodoro ostendit insigniter, & concludit: Breviter in hanc sententiam omnes pii descendunt. Eam solam fidei populo praedicari mandat: ejusmodi Contritionem aut esse infundendum a Deo donum, ideoque perseveranti precum & lacrymarum ad Divinae clementiae janquam pulsu postulandum per solo adhuc servili metu concussos peccatores. Ante ejus obtentum nemini vult Divinae Reconciliationis Sacramenta impendi. Et his omnibus non contenta Synodus resumit doctrinam suam, contrahitque in anacephalæosin: Hunc articulum, qui de Contritione est, semel absolvamus. Multa sunt quae ad veram Contritionem requiruntur. Primum, necesse est ut benigne concipiat odium peccatorum, non hujus vel illius, sed omnium quae Deum offendunt. Secundò, Contritionem amarulentam & gemebundam esse oportet, qualis fuit pœnitentia David. Tertio, non oportet leviter transmittere peccata praeterita, sed eadem agnoscere, & memoriam eorum perseveranter retinere. Quarto, ad Contritionem pertinet votum vitae in melius commutanda. Quintò, postquam de omnibus peccatis tuis graviter & ex animo dolueris, diesque tuos in amaritudine animae tuae recognoveris, ac firmiter in corde tuo statueris desinere a malo & facere bonum, tum fides accedere debet Contritioni. Tertiae rationis fides, qua fiducia Divinae misericordiae rursus erigaris, & consolationem accipias, confusus tibi sic adfectu peccata tua propter Christum remissum iri. Nam haec fides Contritionem perficit, atque discrimen facit inter Contritionem pii & impij, Petri & Judae. Ex solo servili gehennarum metu citra fidem in Deum, seu castam Dei super omnia dilectionem formata Contritio apud hanc venerandam Synodum est Judae Contritio, non Petri. Quòd ipsum in Catholico adversus Lutherum Catechismo constanter & nervose docet laudatissimus fidei orthodoxae pugil Michael, Episcopus Merseburgensis. Alios poenarum metus, alios considerata peccatorum faditate, alios pio in Deum aut ejus opera adfectu, alios aliis viis ostendit excitari ad veram ac salutarem Pœnitentiam, atque adjungit; Hic quidem foret modus optimus ex Dei amore a peccatis desistere, ac proinde foret optandum, omnes nos ea potius nomine horrere & vitare peccata, quod ex amore Deum nolimus offendere, quam poenae formidine a peccato abstinere. Utinam omnium hominum animi amore ejusmodi flagrarent, possentque ex animo dicere, quod quidam Deo devotus & integer Christianus quandoque dixit ad Deum: PRÆSTA MIHI DOMINE DEUS, UT DILIGAM TE, ATQUE SIC, ETIAMS DAMNANDUS SIM, POENAM IPSAM MINUS MOLESTE FERAM. Verum non omni-

um animi sunt ita constituti, ut ex amore Dei respicientiam & conversionem aspiciantur, magisque se peccasse doleant; eò quòd Deum peccatis suis offenderint, quam quòd supplicium pertimescant. Hoc itaque rarum & infrequens est conversiois & pœnitentiae genus, ea autem usitatissima ratio est Pœnitentiam seu Contritionem obtinendi, ut serid quis perpendat multitudinem & enormitatem suorum peccatorum, & simul in memoriam sibi redigat minas gravissimas, quas variis Scripturae locis intentat Deus impijs & peccatoribus. Considerat quoque severum illud & formidabile Dei Judicium, quas calamitates & terrores impit in suis sentient conscientijs, ubi terribilis illa & irrevocabilis Christi sententia in eos fuerit prolata: **ITE MALEDICTI IN IGNEM AETERNUM, QUI PARATUS EST DIABOLO ET ANGELIS EIUS.** Ex hujusmodi consideratione utique necessarium est timorem in animis hominum insistere: A timore autem concipitur Pœnitentia, ut Augustinus ait. Et sapiens inquit: **QUI SINE TIMORE EST, NON POTEST, JUSTIFICARI.** Ceterum hic timor, qui ex peccatorum & supplicii consideratione bauritur, necdum est vera illa Contritio, quae Deo accepta est, & qua ad misericordiam commovetur, quaeque impetrat remissionem peccatorum. Nihilominus tamen est instar ministri verae Contritionis, ut potè ad veram Pœnitentiam deserviens ac perducens. Nam hic servilis timor primum reprimat in nobis peccata, facitque cessare a vitijs, qui est gradus ad veram Pœnitentiam & Contritionem. Ex servili timore ait tandem concipi de peccatis dolorem & pergit: Nec jam solum ea de causa dolet, quod poenam peccando commoverit, sed multò magis eo nomine, quòd Deum offenderit. Immo jam de poena tantoperè sollicitus non est, cum ultrò se obulerit ad perferenda quae ipsi Deus pro peccatis imposuerit, tantum ut favore & amicitiam Dei queat recuperare. Atque hic est verus & castus timor, cum ex amore Deum timere incipimus, exoriturque hinc vera illa Contritio, quam Deus vult valere ad veniam peccatorum. Veram Contritionem sine casta Dei dilectione esse non posse, & hanc ex servili metu, & aliis ejusmodi humilibus oblationibus posse concipi & parari adfirmat adversus Lutherum, & concludit: Hunc Contritionis obtinendae modum omnes Catholici Patres tradiderunt. Fuisse à Tertulliano, Sanctis Basilio & Chryostomo, immò & sanctis Prophetis atque Apostolis traditum demonstrat, pergitque in Catechesi sequenti: Sola formidine terreri ob peccata, furum flagitiosorumque est Pœnitentia, nec meretur gratiam aut remissionem a Deo. Adstipulatur & alter doctissimus ac sanctissimus novellarum apud nos haeresion debellator, ex Ruremondensis primo secundus Gandavensis Ecclesiae Episcopus, Guilielmus Lindanus: **Accessat novum istud novae Contritionis signum, quod meros animi terrores & conscientiae carnificinas somniat, quasi verò hisce rebus perficiatur Contritio, non inchoetur tantum. Quare dum Adversarii istos horrores omnibus Scripturae locis adfingunt, & suis semper subtrudunt, quid aliud quam ad servilem eos metum adligant? Proinde Catholici rectè Augustini doctrinam secuti, aliorumque item ceterorum veterum, hoc contriti cordis sacrificium à perborrenda tremendi illius judicii severitate exorsi mores veteres in melius jubent commutare. At verò & juxta hunc, qui circa e-**

In Pa-nopl.

positam à multis Contritionem noluit copiosius scribere, magnum Episcopum, & juxta ejus Magister sanctum Augustinum, mutatio morum est mutatio amorum: Opus est mentis transire à mundi fornicario ad amorem Dei castum. Non faciunt, inquit in literis ad Comitem Macedonium sanctus Augustinus, *Bonos vel malos mores, nisi boni vel mali amores.* Similibus hujus veritatis testibus producendis nolim fatigare Lectorem: Sunt innumeri. Quibus fidem quicumque abrogat, Martinum Lutherum, quòd adversum sancti Augustini Accusatores de Pelagiana haeresi dixit etiam sanctus Prosper, adfirmat malè devictum, & falsis huc usque victoriis de ipso Ecclesiam triumphasse.

Præterire tamen nolim Pii V. Pontificis iussu pro Tridentini Concilii intellectu compositum atque vulgatum Catechismum Romanum. Ad Pœnitentiae virtutis, quae Contritioni est omnino essentialis pars, actum adfirmat concurrere motus varios: Fidem, servilem gehennae metum, veniam spem à Divina misericordia, melioris vitae Propositum, ac tandem corda nostra accendentem charitatem, de qua liberalis ille timor, probis ac ingenuis filiis dignus oritur, atque ita unum illud veritatis, ne qua in re Dei Majestatem laedamus, peccandi consuetudinem omnino deserimus. Essentialem Contritioni dolorem adfirmat illum, quo non ex incurso gehennarum reatu, sed ex amissa Dei gratia & innocentia, quod palàm est castae dilectionis, adscimur. Pergit: *Summum & maximum dolorem ex peccatis, quae commissa sunt, suscipiendum esse, ita ut nullus major excogitari possit, facile erit hunc rationibus demonstrare. Nam cum perfecta Contritio sit charitatis actus, quae ab eo amore, quae filiorum est, proficitur, patet eundem Contritionis & charitatis modum statuendum esse. At quoniam charitas, qua Deum diligimus, perfectissimus est amor, hinc fit ut Contritio vehementissimum animi dolorem conjunctum habeat. Ut enim maxime diligendus est Deus, ita quae nos à Deo alienant, maxime detestari debemus. Charitatis & Contritionis magnitudinem eodem loquendi genere significari in sacris literis, rectè observat. Ut namque Deum ex toto corde diligere, ita ex toto corde ad ipsum jubetur per Pœnitentiam converti. Uti Divinae charitati, juxta S. Bernardum, *Nullus est finis, aut modus, sed Dei diligendi modus est diligere sine modo; ita peccatorum detestationi adfirmat nullum modum definiendum.* Esse jubet non solum maximam, sed & vehementissimam, atque adeò perfectam, omnemque ab ipsa ignaviam & solitudinem excludi. Loquitur non de quavis, sed de sola Contritione perfecta, quam statim & ut mentibus nostris conceperimus, tribuitur nobis à Deo remissio peccatorum: Quam sacrosancta Tridentina Synodus definit etiam ante actuale Sacramenti susceptionem justificare. Hinc iterum Catechismus: *Si id minus consequi nobis liceat, ut perfecta sit, vera tamen & efficax Contritio esse potest.* Contritionem & Dei dilectionem rectissime adferit ambulare eisdem magnitudinis & quantitatis passibus, ideoque esse Contritionis species seu classes, quot sunt dilectionis. Quare uti haec, ita & illa alia nata, quaedam nutrita, alia adulta, robusta alia, alia perfecta. Et haec esse debet sine fine & modo, ex toto corde, vehementissima, maxima, excludere*

Ep. 32.

Part. 2. cap. 5. n. 1.

Num. 26.

Num. 30.

Num. 27.

omnem fœcordiam atque ignaviam, id est, omnem inflexivum cupiditatis adfensum.

CAPUT IV.

Servilis Attritio ostenditur esse dumtaxat besterium commentum.

ADVERSUS Praxæ, hesterni tunc hæretici, novellitatem scribit Septimius Tertullianus: *Adversum universas hereses jam hinc præjudicatum sit id esse verum, quodcumque primum; id esse adultium, quodcumque posterius.* Posteritatem mendaciam deputandam demonstrat item in libro Præscriptionum. Et in libro adversus Hermogenem: *Solemus hereses compendii gratia de posteritate præscribere.* Ex hac regula & Paulum Apostolum, ad fidei & prædicationi suæ conciliandam auctoritatem Antecessorum, apud Hierosolymam degentes Primate Apostolos accessisse, & cum illis contulisse scribit in quarto libro adversus Marcionem. Non opus est multis testimoniis: Vocum novitatem ipse laudatus Apostolus damnat & proscrit. Ad eam firma est hæc præscriptio, ut antiquitatis, æternæ nostræ veritatis ignari Gentiles adversum nos dixerint apud Arnobium: *Ante quadringentos annos Religio vestra non fuit.* At verò formatæ per solum servilem gehennarum metum Attritionis opinio est adeo nova, ut de ipsa dici fermè queat, quod de novis suo tempore doctrinis scripsit laudatus Tertullianus: *Eorum homines adhuc ambulant.* Testem adduco in suis ad Robertum Cardinalem Pullum Scholiis virum doctissimum Hugonem Matthoud. Hæc sunt verba Pulli: *Pœnitentiam plerumque parit timor in illo, qui timet ardere, non peccare. Vir certè malus: Quoniam vir bonus plus horret culpam, quam gehennam. Ille prævidens pœnam reprimit culpam: Si impunè liceret, repressam exerceret. Nec potest bonus esse, quisquis illicita vellet, si auferet. Quodam enim modo id cuiusque voluntas afficit, quidquid solum ex necessitate recusat. Nam quod coactus facit, id te facere verum est, id te velle falsum est. Qui ergo ex timore pœnitet, adhuc est servus, quoniam flagra formidat; nondum filius, qui patrem amans sperat hereditatem. Quamobrem quisquis, dum pœnitet, solum timore angitur, nondum per Pœnitentiam veniam meretur. Verum qui largitur timorem, ut ex timore pœnitendi necessitatem incutiat, is cum Pœnitentia largietur amorem, ut sit Pœnitens venia dignus. Omnem meæ Dissertationis doctrinam compendio tradit, & ad ista verba scribit laudatus Hugo: *Ex his Roberti verbis, & ex aliis supra relatis liquidd constat Attritionem ex solo gehennæ metu conceptam, ut veram Sacramenti partem, nec voce tenus nec significato, veteribus & Pullo coætaneis Authoribus invenisse, ut merito in conscientia Instruclorio scripserit Lopez illius opinionis parentes fuisse Melchiorum Canum, & Henricum quemdam Salamanticensium Academicæ Doctorem, qui putam dolore illum, quo solo mortuus hæretici peccator concutitur, etiam sic cognitum, nec alius elevatum, sufficientem esse dispositionem, ut accedente Sacramento justificantem gratiam consequatur. Sed ut nova hæc opinio, sic periculosa, & tantum Scripturæ detrahens, quantum Sacramento concedere putat.**

Ludovici Lopez, avitam Ecclesiæ de Contritione sententiam antea complexi, hæc sunt verba: *Sed jam præcedente lumine Concilii Tridentini, & quia industria Doctorum aliquæ veritates magis illustratæ sunt, audeo & hanc statuere conclusionem, Probabile est, & non parum veritati & Tridentino Concilio consona opinio adfirmativa, scilicet quod ad justitiam & remissionem peccatorum in Sacramento Pœnitentiæ satis est Attritio cognita, etiam si Pœnitens non existimet probabiliter eam esse Contritionem.* Ad quæ verba in doctissimo de Pœnitentia opere scribit vir eruditissimus Joannes Morinus: *Hanc sententiam asserere probabilem, tum illi visum est aliquid insolitum audere. Et addit causam: Hæc questio planè nova est, & omnibus Scholasticis ante hoc seculum incognita, ut rectè adnotavit Alexander Pesantius, videlicet, An Attritio ex sola formidine pœnæ concepta, & Sacramento conjuncta, dilectionem suppleat, ita ut hoc modo habitualiter justificatus dilectionem illam, salutis obtinendæ causa elicere nullo unquam temporis momento teneatur. Melchior Canus primus hæc questionem excitavit, & cum propria formula proposuit. Dominicus Soto, & Andreas Vega eam paulò antè suboscure attigerant. Nunc autem, & ab aliquot annis Scholas omnes pervasit. Et rursus: *Antiqui Scholastici omnes usque ad annum millesimum quingentesimum, ut Patres præteream, longè expressius, liberalius, & magnificentius de obligatione dilectionis Divinæ statuerunt, ut vel ex ipsis recentioribus colligitur, dum eos refutant.* Adfirmat servilem Attritionem ab istorum nullo fuisse etiam cum Sacramento judicatam obtinendæ justificationi sufficientem.*

Hæc sua verba, An Attritio dilectionem Dei suppleat, etiam exponit: *Sententia ista videtur necessariò sibi supponere, velut fundamentum, hæc doctrinam. Possit hominem solo habitu gratiæ, sine ullo dilectionis Dei motu, in hac vita non modò justificari, sed etiam recipi in caelum. Et infra: *Ex isto justificationis modo consequi probabiliter videtur homines adultos, qui per actus proprios se à Deo averterunt, justificari tantum habitualiter, more infantum, sine conversione ad Deum. Qui enim Deum actu odit, non videtur conversus, nisi actu amaverit.* Quòd servilis Attritio non sit Pœnitentia ad Deum, sed ad fœmeritum conversio, ipsi primi ejus Dogmaticæ fatentur, ideoque ipsam adferebant per Sacramentum proficere in Contritionem, vel potiùs in Contritionis effectum, remissionem peccatorum. Adferebant Pœnitentiæ Sacramentum ac ejus operatum opus esse tantæ virtutis, ut habitualem laudatæ remissionis justitiam, uti Baptisma facit in parvulis, det sine justitia operum: Etenim servilis Attritio non est per Jesum Christum justitia, sed ex lege. Sola casta justitiæ dilectio est justitia Christiana. Et adversus portentosum hoc dogma dixit Hugo Matthoud: *Nova hæc opinio tantum Scripturæ sacræ detrahbat, quantum Sacramento concedere putat.* Nihil enim lucidiùs ac frequentius inculcant Prophetiæ, Evangelicæ, ac Apostolicæ Scripturæ, quam neminem adultum sine vera cordis per castam Dei dilectionem conversione justificari. De Martino Lutero, qui anno millesimo quingentesimo decimo septimo cœpit blaterare, in plenam necdum insaniam lapsus scribit in Citzensis Ecclesiæ Chronico Paulus Langius, ejus talis qualis Symmi-*

A. 1254. Symmista: *Martinus Lutherus, Theologus consummatius, profundus, ac incomparabilis, sacram Theologiam ad fontalem dignitatem, primævamque puritatem, nec non Evangelicam, sinceram, simplicem suam innocentiam & integritatem, omni prorsus Philoſophia seculari explosa, reducere conatur.* Agebat Lutherus in vellos tunc Scholasticos, quos post annum millesimum quingentesimum cœpisse in Divinæ dilectionis obligationem esse iniquiores ac laxiores audivimus à Joanne Morino. In plenam insaniam deductus paucorum scabie adfrire cœpit cunctis, atque ita omnem Ecclesiam, quasi Pœnitentis, sine bono mentis motu, per solum Sacramenti operatum opus justificari traderet, est pessimè calumniatus. Et hanc calumniam novellum Melchioris Cani dogma manifestè confirmat. De Fortunatiano Aquilejensi Archi-Episcopo, cujus quædam opera memorat, addit in Ecclesiasticorum Scriptorum catalogo sanctus Hieronymus: *Fortunatianus in hoc habetur detestabilis, quòd Liberium, Romanæ urbis Episcopum, pro fide ad exilium pergentem, primus sollicitavit ac fregit, & ad subscriptionem hæreticos compulsi. Hoc ipsum ego ob intrusus in Ecclesiam hæc vocum novitates dicere haud verè de viro doctissimo Melchioro Cano. Lutheranam enim de Ecclesia calumniam verificare non est leve erimen.*

Cap. 29. Authenticum dogma edere debet suorum naturalium origines, Doctorum suorum ordinem usque ad ipsos Apostolos, atque ita ex decurrentibus ab initio successione demonstrare legitimam suam cum Evangelio consanguinitatem. Authenticum dogma nos à nostris Episcopis, hi à suis Majoribus, illi acceperunt ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo. Omne posterius quid est aliud, nisi filius sine Patre, tiro sine Principe, discipulus sine Magistro? De omni novo dogmate dici possit ac debeat, quod de Gnosticorum fabulis per ironiam scripsit in Præscriptionum libro Tertullianus: *Aliquos Marcionitas aut Valentinianos liberanda veritas exspectabat. Intereâ perperam evangelizabatur, perperam credebatur.* Et hinc Beatissimo Patri nostro Alexandro VII. qui à pessima Christianum hominem ne fœmel quidem in vita ad Deum expressè diligendum adstringi gariente, quorundam Theologorum fabula, tamquam fœdissima ruga, liberavit Ecclesiam, libet rursus adclamare ex animo: *Annos de nostris.* Etiam à libero servilis Attritionis per simplices animas discursu confidimus liberandam. Malum enim proficit in pejus. Sunt qui etiam putatam dumtaxat attritionem putent cum Sacramento ad justificationem sufficere, de quibus laudatus Joannes Morinus: *Videò hodie nos Doctores hæc sententiam passim refutare. Ut nunc tamen sunt homines, periculum est, ne tandem apud multos obtineat, si celebris aliquis Doctor illius defensionem semel amplectatur. Homines enim ut plurimum in causa relaxationis discipline, & severitatis morum minuendæ, ita comparati sunt, ut qua data porta, statim ruant.* Pauci anni sunt, ex quibus quispian in Iprensis Ecclesiæ Seminario Theologaster nullum penitus, ne quidem naturalem, dolorem tradidit requiri ad Pœnitentiæ Sacramenti valorem, sola peccatoris Confessione Christi. Lupi Opera Tom. XI.

& Sacerdotis Absolutione garriens compleri. Et quosdam in errorem seduxerat, multos in dubitationem. Æternæ memoria dignus est D. Judocus Bouckart, laudatæ Ecclesiæ tunc Episcopus, qui impressas istas conclusiones defendi vetuit, atque damnavit.

Pergit Joannes Morinus: *Nondum omnino certum est & exploratum, Attritionem illam cum Sacramento ad impit justificationem sufficere, cum hætenus nullo Ecclesiæ Decreto hoc declaratum fuerit.* Pœnitentiæ Administrationis Historicum, nullius fermè conclusionis adferentem agit vir prudens ac eruditus, ideoque nullam, licet in animo suo damnatissimam, opinionem verbis apertis damnat: *Adferit tamen anticipem esse sic justificat salutem.* Quod ipsum, de taliter præteritis in mortis articulo justificatis, adfirmat Franciscus Suarez, Joannes Sanchez, Paulus Comitulus, aliique plures ipsius etiam servilis Attritionis defensores. Adeo per ipsam ajunt nullum moribundum justificari, ut etiam velint novo omnem talem maculari mortali peccato. In ipsis suorum patronorum oculis tam monstrosa est hæc Attritio. Nec sine fundamento. Etenim de Catechumeno apud Ecclesiam Catholicam, an apud Donatistas baptizari hæsitante, & Baptismum in ista rectè suscipi habente certum, ambigente autem an & apud hæc rectè suscipiatur, in libris de Baptismo scribit sanctus Augustinus: *Si dubium haberet non illic rectè accipi, quod in Catholica rectè accipi certum haberet, graviter peccaret in rebus ad salutem animæ pertinentibus, vel eo solo quod certis incerta præponat.* Et infra in eodem libro: *Accipere in parte Donati si incertum est, esse peccatum, quis dubitet certum esse peccatum non ibi potiùs accipere, ubi certum est non esse peccatum? Necessitatis præsertim Sacramento incertam & dubiam, certa relicta, adhibere materiam, formam, aut Ministrum, dicit esse mortale peccatum: Cui Doctor Angelicus, Scholastici omnes, & ipsum naturæ lumen ad stipulantur. Ergo non in solo mortis, sed in quovis articulo qui quis cum sola servili Attritione cognita Baptismatis aut pœnitentiæ Sacramentum suscipit, & animam suam & ipsum Sacramentum exponit periculo, atque ita in ipso perit. Adeo monstrosa Pœnitentia est ista servilis Attritio. Ejus patrocinium Hugo Matthoud rectè dixit esse, uti novum, ita & periculosum.*

CAPUT V.

Edita nuper Dissertatio à variis Accusationis capitibus expurgatur.

ANtiquam formandæ & prosequendæ accusationis regulam exponit nobis septima Synodus Carthaginensis: *Quotiescumque Clericis ab Accusatoribus multa crimina obijciuntur, & unum ex his, de quo priùs egerint, probare non valuerint, ad cætera probanda jam non admittantur.* Ex ipsa & ego agere velim adversum meos Accusatores: Aliquot purgare articulos, reliquos Divino Judici, & benigno Lectoris animo commendare.

Prima Accusatio diluitur.

Primum accusationis caput est, quod voce, *Attritio*, abutar adversus communem intellectum, affirmans, ut vera sit, debere esse germanam Dei, & quidem affectu saltem super omnia dilectionem. A quorundam hodie laxonum cogitationibus me recedere crediderim facile; verum ab avito Sanctorum Patrum intellectu & phrasi scio me non deviasse. Etenim de perfecta Contritione scribit in secundi Psalmi commentario sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis: *Contritio illa sive confractio est, quae in nobis corporeas voluptates, & secularium vitiorum incentiva comminuit, dignosque nos dignatione Domini praestabit, & secundum dictum Prophetam, cor contritulum & humilitatum Deus non spernet.* Et in vigesimi tertii Psalmi Commentario S. Basilii Magnus: *Contritio cordis demolitio est, & suppressio humanarum cogitationum. Quicumque enim praesentia despexerit, sequere Verbo Dei addixerit, & suam ipsius mentem eis contradiiderit intelligendis, quae supra hominem & longe diviniora sunt, hic demum est qui tribulatio sive contritio est corde, quippe sacrificium obtulit quod minimè contemnitur apud Dominum;* Et in suis de rectè instituenda vita doctrinis B. Archimandrita Dorotheus: *Contritio cordis est, si id vagari non permittas in alienis & vanis cogitationibus. Etiam vestrae Venetiae sanctissimum Patriarcham Laurentium Justinianum nolum praeterire: Primum sacrificium, propter quod homo ad perfectam proficit iustitiam, est sacrificium contriti cordis pro perpetrato scelerum suorum. Nam Contritio sola est, quae facit animam abhorre purpuram, desiderare cilicium, amare lacrymas, fugeretur, & veram sectari iustitiam.* Et in centesimi quadagesimi sexti Psalmi enarratione S. Augustinus scribit Contritionem duris ac distortis cordibus esse propriam, ipsaque per eam Divinae legi, tanquam aequali pavimento distorta ligna, coaptari. Perfecta Contritio perfectam involvit charitatem, ex ipsa procedit, ac per ipsam formatur, ideoque omnes originalis libidinis, licet non mortuus, tamen affixivos assensus excludere non tantum debet, sed & superasse: Esse debet super omnia ista, non solo affectu, sed viribus insuper effectu. Hinc omnes ab illa corporeas voluptates & secularium vitiorum incentiva, omnes alienas ac vanas cogitationes, purpuram & quosvis saeculi honores comminui, suppressi, sanari, abhorre, & mentem nostram plenè, quantum fert praesens vita, Divinis complanari Regulis, laudati Patres affirmant. Eam esse scribunt primum & palmare sacrificium: Quod omne scelerum lignum, scoria, & stipulæ per ipsam exurantur, nosque in purum, juxta praesentis iustitiae modulum, argentum emundemur & aurum. Esse ajunt sacrificium quod apud Dominum minimè contemnatur: Quod per ipsam stata lege, etiam ante Baptismatis aut Poenitentiae actualem susceptionem, fiat reconciliatio peccatoris, deturque remissio delictorum. Ex istorum Patrum, Lib. de sancti praesertim Augustini, autoritate, hocce definitivè sacrosancta Synodus Tridentina. Magnus Basilii ac B. Dorotheus utuntur voce,

Doct. 2.

7

Lib. de charit. c. 6.

λογος, non quamvis cogitationem, sed accuratam considerationem seu ratiocinationem significante: Eam ad profectas ex istiusmodi alienis & vanis cogitationibus, palam affixivas, cupiditates significandas usurpant, adeoque has omnes & solas à perfecta Contritione volunt suppressi & avelli. Et solam huiusmodi Contritionem è sanctis Patribus multi laudaverunt. Quod enim gravius peccatis Sacramento Reconciliationis beneficium lapsis non nisi semel impenderet antiqua Ecclesia, multorum annorum, imò & totius quandoque vitae praemisit in cinere, sacco, & omni humilitatis genere Poenitentiam, quæ omnem affixivæ cupiditatis scoria plenè decoqueret, ac peccatorem transmutaret in virum perfectum, qui recipiendæ justificationis stolam ab omni deinceps gravius macula speraretur usque ad exitum custoditurus. Verum paterna disciplina fuit hæc rigida sanctitas, non Evangelicæ necessitatis. Et omnis germana Contritio non est tantæ virtutis. Uti non quævis charitas, ita non quævis Contritio est perfecta. Alia est dumtaxat nata, alia dumtaxat nutrita, alia dumtaxat adulta, alia dumtaxat robusta. Et hæc species seu classes, quod in distorto seu durato per peccata corde non quasvis, sed grossiores dumtaxat affixivas cupiditates frangant, posterior ætas vocavit Attritionem. Inter fractionem & comminutionem seu Contritionem, inquit Angelicæ Summæ supplementum, in rebus materialibus, unde hæc nomina ad spiritualia transferuntur, hoc interest, quod frangi dicuntur aliqua, quando in magnas partes dividuntur; sed comminui vel contri, quando ad partes minimas reducitur hoc, quod in se solidum erat. Nimia Christiani populi multitudo, & multa Romani Imperii, adeoque & Ecclesiae calamitas primævam charitatis perfectionem refrigerarunt, laxaruntque avitum disciplinæ nervum: Hinc lapsi nostri non solum citra plenam, qua in perfectionem istam parturientur aut reformentur, sed & citra omnem antè actam satisfactionem jam pridem donantur gratia sacramentalis Reconciliationis. Ista quidem ante imponitur, sed non nisi post hanc adimpletur. Ad huius moris exordia Majores nostri perfectæ ac imperfectæ charitatis divisiones & species extenderunt etiam ad Contritionem, & quamvis Contritionem imperfectam, quod pravam mentem non plenè comminuat, sed tantum frangat in partes grossiores, rectè vocarunt Attritionem. Introducendi vocabuli causas largè exponit Joannes Morinus, & adjungit de tempore: *Vocabulo ut jam in Scholis vulgare utuntur Alexander Halensis, Guilielmus Parisiensis, & Albertus magnus. Posteriorum nemo illud præterit. Nonnulli tamen eodem tempore illud aut non agnoverunt, aut neglexerunt. Sed Auditorum, qui hos antecesserunt, nullus mihi cognitus Attritionem commemoravit; licet eadem cum his quaestiones agerent. Itaque nomen illud in scholis vulgari cepit post annum 1220. centum & paucissimis annis post natam Scholasticam.* An per gehennæ aut poenarum metum, an per humanum pudorem aut quodvis id genus instrumentum introducat Attritio, parum refert: Extri neca sunt hæc: nec ad ejus spectant interiora. Essentiale utriusque Contritionis discrimen consistit

Quæst. a rt. 1.

Lib. 8. Cap. 4.

consistit in sola varia lapsi & distorti animi fractura. Hoc Patrum meorum sensu locutus sum, & video me bene locutum.

Diluitur secunda Accusatio.

Fol. 6. **I**n signem accusationem continent hæc verba: *Hæc est attritio, de qua hic disputatio instituitur, in qua reperitur jam dicta, non interveniente tamen perfecta charitatis seu Dei propter se dilecti motivo.* Eadem forma etiam infra scribit: *Pater Lupus fatetur Davidem, Magdalenam, aliosque non videri habuisse actum veræ Contritionis.* Nec dixi id unquam, & spero, Deo me custodiente, nunquam dicere. Quisquis simile quid dixerit, anathema sit. Inter veram & perfectam, uti charitatem, ita & Contritionem est grande intervallum. Ad Attritionem nunquam requisivi perfectam, sed veram dumtaxat charitatem. Quin Regius Propheta ac Maria Magdalena ex vera charitate poenituerint, solus negare possit antiquorum Sanctorum & veteris legis blasphemus Osor Marcion aut Manes. Verum an perfecta illis fuerit charitas, est antiqua inter Orthodoxos Patres & Doctores quaestio, meæ Dissertationis scopo non necessaria, ideoque non decisa. Davidem interim ac Mariam Magdalenam fuisse dumtaxat imperfectè contritos, Guilielmus Estius & Franciscus Sylvius adfirmant. Etiam S. Petro Apostolo, dum cum Domino in carcerem & mortem ire spondit in cæna, charitatem fuisse veram ac germanam, nullus ambigere possit orthodoxus, fuisse tamen parvam ac invalidam constanter in libro de gratia & libero arbitrio asseverat S. Augustinus. Die post Domini Resurrectionem quinquagesimo missus in linguis igneis Spiritus sanctus & Petrus & omnes Apostolos primum in charitate perfecit. Ita cum S. Augustino omnes passim tradunt Ecclesiae Patres. Et hinc mea verba, *Per timorem solum citra charitatem de peccatis concepta Contritio est contritionis fucus, recta sunt & vera.* Desumpta sunt ex viro summo, Theologo eximio Orthodoxo, laudato superius Fratrem Petro à Soto: *Sine Dei dilectione, de qua dictum est, Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multam, Contritio non est vera.* Et ex Richardo de Sancto Victore in libro de solvendi ac ligandi potestate: *Qui veraciter de suis criminibus poenitent, pro certo jam charitatem habent.* Et ex Doctore Angelico, scribente ad veram Poenitentiam concurrere actum fidei, servilis timoris, spei in Deum, ac tandem charitatis, *qua alicui peccatum displicet secundum seipsum, & non jam propter supplicia.* Proximum ac immediatum veræ Poenitentiae principium scribit esse timorem filiale. Quæ usque ad Melchiorum Canum fuit sententia omnium Christianorum.

Cap. 17.

Part. 2. q. 85. art. 5. 6.

Diluitur tertia Accusatio.

Fol. 7. **A**liud accusationis punctum est quod dicam latentem in corde cupiditatem servili gehennarum metu frangi dumtaxat & compesci à peccatis externis, non sanari & evacuari. Hæc opinio, inquit, *Paradoxa est.* Addit eam esse Cornelii Jansenii ac Martini Lutheri. Respondeo non quidquid Jansenius ac Lutherus dixere Jansenianum esse aut Lutheranum. Hæresis à

Christo Domino nostro lepra vocata fuit, quod Evangelicum dogma dumtaxat hinc inde maculet, non totum evortat. Nonne enim Septimii Tertulliani, Adamantii Origenis, Joannis Cassiani, Facundi Hermianensis Episcopi, aliosque plures hæreticorum aut schismaticorum devios libros, uti pretiosissimum multæ veritatis thesaurum, Mater Ecclesia custodit? Etiam hic ipse Accusator Hilari, Orthodoxi primum in Romana Ecclesia, dein in Luciferiano schismate solius sine ullo Episcopo aut Presbytero contumacissimi Diaconi, leprosa in S. Pauli Apostoli Epistolas commentaria honorat tamquam S. Ambrosii, atque ex illis firmare conatur suas cogitationes. Uti in hoc Ambrosiastro varia, ita in Martini Lutheri sterquilino possit hinc inde aliqua latitare gemma veritatis. Quidquid interim Lutherus de hoc puncto aut Jansenius senserint, ego paterenti sensu cum Hugone de S. Victore in libris Miscellaneorum: *Triformis est odor vitæ. Non delinquere: Quod agit timor servilis. Nolle delinquere: Quod operatur filialis. Non posse delinquere: Quod confert gloria perennis. Primi sunt servi, secundi filii, tertii beati.* Loquitur ex Regio Propheta, de Judæis per solum servilem timorem in divina Regula ambulantes scribente: *In lege ejus noluerunt ambulare.* Causam in Psalmi istius commentario dat S. Augustinus: *Ex corde fieri nullo modo potest, quod sit formidare panæ, non amore Justitiæ.* Largè id illic exponit.

Quod ipsum facit etiam in literis ad Anastasium: *Invaniter putat victorem se esse peccati, qui panæ timore non peccat. Quia est non impletus foris negotium male cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis. Et quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri quod veratur, si substrahas quod timetur? Ac per hoc in ipsa voluntate reus est, qui vult facere quod non licet fieri, sed ideo non facit, quia impunè non potest fieri. Nam quantum in ipso est, mallet non esse justitiam peccata prohibentem atque punientem. Et utique si mallet non esse justitiam, quis dubitaverit quod eam, si posset, auferret, ac per hoc quomodo justus est justitiæ talis inimicus, ut eam, si potestas detur, præcipientem auferat, ne comminantem vel judicantem ferat? Inimicus ergo justitiæ est qui panæ timore non peccat. Amicus autem erit, si ejus amore non peccet. Tunc enim verè timebit peccare. Nam qui gebennas metuit, non peccare metuit, sed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut gebennas odit.* Ejusmodi plura Latinorum & Græcorum Patrum testimonia Eruditio vestra novit.

Adductum sancti Augustini locum desumptamque ex ipso doctrinam insigniter in libro de humani generis captivitate ac redemptione illustrat magnus olim hujus Academiae Doctor, & adversus Lutherum acerimus pugil, Joannes Driedo: *Ad id, quod ultra in primo argumento adsumitur, eum qui solo metu gebennæ ignis aut temporalis panæ facit Præceptum, videtur adduc odio habere Præceptum aut punientem justitiam, respondeo quod is, qui solo metu gebennæ ignis coercet se ab opere malo, Præceptum quidem odit secundum amorem quemdam habitualem, seu radicem initis latentem, nondum renovatus Spiritu amoris justitiæ, sed non semper est odium in actu, non semper actu concupiscit destructam esse*

Pf. 77.

Ep. 144.

Fol. 108.

esse justitiam punientem. Nam dum quis concussus timore Divini Judicii incipit cessare à consensibus nefarii operis, & fugere supra, adulteria, ceteraque ignominie passiones, cavet interim ne extendat membra in opus, viva tamen semper manet in eo peccandi voluntas, donec fuerit renovata Spiritu amoris justitiæ. Proinde & sic subiectus servili timori quodammodo non vult peccare, & quodammodo vult peccare. Vult quidem, quia in eo vivit latens quædam peccandi voluntas, non actualis quidem semper in actu peccandi, sed habitualis, secundum quam necdum amicus justitiæ semper manet preparatus peccare, suæque libidini servire, si esset impunitus. Non vult autem peccare, quia jam concussus timore Divini Judicii, sciens Deum esse cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur, & quem nullum latet secretum, incipit exire de sæculo. Et idcirco non quemadmodum fur vel adultera expectat opportunitatem loci & temporis ad perpetrandum nefarium opus, sed intra cogitationis claustra coercere & comprimere studet, ne pravis cupiditatibus præset adfensum. Rectè propterea & Divus Bernardus sub hoc statu timentium timore Divini Judicii dicit esse exitum de sæculo, & introitum quemdam vite & legis. Per latentem intra cogitationis claustra pravam cupiditatem, & habituale punientis justitiæ odium nullo pacto relinquitur, aut reatum, sed cum sancto Augustino intelligit stabilem distortæ mentis adfectum ac præparationem, à Scholasticis Doctoribus jam pridem cæptam vocari voluntatem virtutalem, quam esse verum, sed secretum, quia ab intellectus super ipsum reflexione separatum, voluntatis motum, ideoque per ipsum, dum parvus est, hominem continuari ac permanere actu peccatorum, ex laudato Augustino possit lucidè ostendi, & res ipsa clamat. Nonne professi usurarii, meretrices, latrones, licet actu de professione non cogitent, ob paratam tamen semper in prava operam mentem sordent in continua voluntate foenerandi, scortandi, rapiendi? Captivus, exul, spoliatus, licet aliud agant & animo volvant, in adsiduo hærent desiderio recuperandæ rei, patriæ, libertatis. Ea mentis habitu non est aliud, quam voluntatis ab intellectus supra ipsum reflexione spoliatus motus: Latet & quasi dormit, ideoque à quibusdam existimatur non esse actus, sed dumtaxat quæpiam ejus præteriti vicaria virtus. Ex reflexionis spolio latere intellectum potest, & tamen esse. Quidquid sit de ista scholæ controversia, cum laudato Driedone scripsi in

Fol. 71. Dissertatione: Latens peccati cupiditas est anima & secreta mentis præparatio, qua homo servili gebennarum metu frænatus mallet esse licitum quod dolet vitium, qua velit non esse legem peccata prohibentem, aut certè punientem, qua optat non esse gebennas, quibus à cupiditatum suarum sequela & adimplentione retardetur. Et hæc est cupiditas, quam Patres adfugere dicunt per solam charitatem evacuari.

Hoc ipsum docet Guilielmus Ertius. Duas proponit quæstiones. Prima est: An qui solo timore pœnæ, seu temporalis, seu æternæ, vel opus legis facit, vel à peccatis abstinere, peccat? Altera est: Utrum quæpiam opus ex solo timore pœnæ procedens sit peccatum? Posteriorem disputat ac tuetur problematicè, & post adducta in partis adfirmativæ pro-

bationem varia sanctorum Augustini & Prosperi loca, concludit de priore: Ex his igitur hoc saltem consequens videtur, omnem eum peccare, qui solo timore abstinere à peccato. Utrumque enim se habeat opus externum, & sive illud propter debitam circumstantiam defectum debeat dici peccatum, sive possit aliquo modo à peccato excusari, de quo videre licet sanctum Bonaventuram & Durandum, certè omnino fatendum est id, quod Patres adfirmant, eum qui serviliter timet, & ex eo timore aliquid facit vel omittit, ipsa voluntate intus atque in animo reum esse, dum mallet quod jubetur omittere, vel quod prohibetur facere, si liceret impundè. Præsertim si actualem hujusmodi in ipso opere habeat voluntatem. Hocce casu adfirmat non solummodo peccare ex timore operantem, sed & ipsum tunc timorem, factumque ex ipso opus esse peccatum. Et inferius: Quæ postremo pro adfirmante secundæ quæstionis parte ex Patribus referuntur, non aliud convincunt, quam eum peccare vel actu vel habitu, qui solo timore pœnæ ab opere peccati abstinere, quia videlicet voluntatem gerit adhuc justitiæ inimicam, & legi Dei contrariam, cum quo nihilominus consistit, ut nec timor ipse, nec opus ex timore profectum sit peccatum, si nulla ipsum vitiet circumstantia. Peccare habitu etiam huic sancti Augustini discipulo est secreta mentis in peccatum præparatio: Eam dicit non sanari per metum, ideoque solo metu actum animum esse adhuc justitiæ & legis inimicum.

Addo hanc propositionem, Servilis gebennarum metus compescit & auferre sola peccata externa, esse mali commatis, nec unquam à me adfertam. Eleganter hoc tradit in superius laudato opere Joannes Driedo, servilis timoris utilitates exponens, atque adjungens: Unde timor Dei, etiam servilis, expellit peccatum, id est, actionem peccandi, dum cobibet & ipsam voluntatem ab executionis imperio, & ipsa membra ab executione. Et ita timor Domini expellit peccatum, sive quod jam admissum est, inquit Bernardus, penitendo, sive quod intrare tentat, resistendo. Proinde quamvis timor sit cum peccato in eo, qui necdum amat justitiam, is tamen qui timet gebennam ignis aut justum Dei judicium, neque peccat, neque Deum offendit in eo quod sic timet, sed magis humilitatur sub potenti manu Dei, suo spiritu vehementer concutientis desertum, & confringentis cedros Libani, hoc est, superbas & animosas peccandi audacias. Nonne executionis imperium, seu pravi operis patranda efficax Decretum, quod per servilem metum auferri audis, est peccatum internum? Sola in ima cordis abyssu, qua quis velit licitum quod novit vitium, latens cupiditas, ac servilis animi vilitas servili timore non evacuantur. Et hinc cum sancto Augustino dixi: Qui timore pœnæ non concupiscit, puto quia concupiscit. Eiusdem Augustini definitiva est apud sanctum Prosperum sententia: Eam Deus innocentiam probat, qua homo non metu pœnæ sit innocens, sed amore justitiæ. Nam qui timore non peccat, quamvis non noceat, cui nocere vult, sibi tamen plurimum nocet: Est abstinens ab opere malo, sola tamen reus est voluntate. Quod ipsum lucidè docet sanctus Thomas. Addit in Miscellaneorum libris Hugo de sancto Victore: Frænovum carnis est timor. Cum enim ad delectationem præcipitem impellit desiderium culpæ, cobibet à delectatione timentem providentia pœnæ. In hoc enim quod

Fol. 108
C. 117
2. 2. qu. 19. art. 4.
1. 1. cap. 119.

Lib. 3. Dist. 34. §. 8.

801

Fol. 71.

441

522

57

cernit quod post culpam pœna sequatur, sive in correctione, sive in damnatione, refrænatur culpa sive in opere, sive in delectatione. Timor ergo frænans: Ipse timor cobibet & stringit effluentem animum, & sfficit eum ad tolerantiam, ostendens facilius malam concupiscentiam vincere, quam malam conscientiam tolerare; Et eligit durum, ut durius evadat. Ecce non solum adimplendæ cupiditatis Decretum, sed & natam ex ipsa delectationem timor auferit. Uti effectu frustrata, ita timore frænata cupiditas infert dolorem adeo acrem, ut eum sanctus Joannes Apostolus appellet tormentum. Solam igitur illam intinam, qua serviliter timens malit licitum quod sentit veritum, cupiditatem, tormenti istius matrem & fontem, non sanat neque auferit metus. Ille est mentis ad malum præparatio, qua sancti Augustinus & Prosper adfirmant hominem relinquere & permanere justitiæ & legis oserem.

Quarta Accusatio diluitur.

UTI actualem & patentem, ita virtualem ac latentem cupiditatem, qua quis malit non esse prohibentem ac punientem peccata justitiam, qua illam si posset auferret, qua sit ejus inimicus, si quidem circa rem moraliter veritatem verteret, quis ambigat ex genere suo esse peccatum mortale? Disertè id affirmantem sanctum Joannem Chryostomum adduxi in dissertatione. Quod ipsum disertè docet antiquus Scholasticus, Petri Lombardi discipulus, Petrus Pictaviensis: Servilis timor facit hominem cessare à peccato, sed non ab omni peccato. Est enim cesset hic per timorem servilem à malo opere, non tamen à mala voluntate, quæ mortale peccatum est. Voluntatem enim habet peccandi, sed cessat tantum propter pœnam. Et Doctor Angelicus: Objectum timoris servilis est pœna, cui accidit quod bonum, cui contrariatur pœna, ametur tamquam finis ultimus, & per consequens pœna timetur tamquam principale malum, quod contingit in non habente charitatem. Per charitatem non sanata servilitas proprium commodum diligit uti finem ultimum: Quod quis dubitet esse mortale peccatum? Ex hac tamen doctrina Accusator adfirmat legitime sequi, quod is, qui ante Baptismum mortaliter deliquit, nunquam possit justificationem obtinere, nisi novum peccatum mortale committat; baptizatus verò, si peccet mortaliter, non nisi in rarissimo casu justificari possit, nisi novo mortali admissio. Et infra: Egregia profectò hæc est scelerum Penitentia, quæ non nisi tum novo scelere peragi potest. Ejusmodi Penitentiam esse monstruosam & ipse profiteor. At ejus assertionem mihi imponi est majus monstrum. Aliud est quempiam ad incussum gehennarum metum, & ex ipso solo formatum de peccato dolorem in peccati istius prioris cupiditate persistere, aliud per ejusmodi dolorem & metum committi novum peccatum. Primum dixi, fretus autoritate S. Joannis Apostoli: Qui non diligit, manet in prave suæ cupiditatis, nati que ex ipsa reatus morte. Homo cupiditates suas sequens & adimplens per divinitus incussum gehennæ metum compescitur & revocatur ab istidem adimplendis & imperandis, adeoque tantum abest novum ab illo committi peccatum, ut à multa peccati sui portione omnino liberetur. Nihilominus inquit putat victorem se esse torius peccati,

quia est non impleatur foris negotium male cupiditate, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis. Quod ab hoste hoc non nisi per diffusam à Spiritu sancto, actualem charitatem liberentur corda nostra, est unum ex immobilibus fidei Christianæ fundamentis.

Quinta Accusatio diluitur.

PERGIT Accusator: Ex eadem doctrina sequitur Fol. 12. peccatorem, dum Atritionem elicit, fieri hypocritam hoc sensu, quod exterius à peccato abstinere, latente interius peccaminosa voluntate, adeoque quod exterius facit non faciat ex animo & sincero corde. Factam ex solo metu justitiam, licet non mihi, tamen Luthero adfirmat ac ostendit esse hypocritam, & concludit: Atqui attritus ex metu gebennæ, verè sit hypocrita hoc Martini Lutheri sensu juxta P. Lupum; ergo juxta eundem rectè & catholice, quoad hoc sensu Lutherus, nec fuit censura obnoxius. Respondeo inferendum fuisse: Ergo pravè sensu, fuitque obnoxius censura. Duo hic convolvuntur. Primum est, quod facta per solum servilem metum bona opera sint non Christiana, ex Divinæ infusionis dono, sed judaica ex lege justitiæ. Alterum, quod talis justitiæ sit semper hypocritis, faciatque hypocritam. Primum omnino dixi: Est enim immobile fidei Christianæ fundamentum. Et propter ejus adfersionem nec damnatus est Lutherus, nec potuit damnari. De secundo scribit in sancti Prosperi sententiis sanctus Augustinus: Simulata innocentia non est innocentia. Simulata æquitas non est æquitas, sed dupliciter peccatum, in quo est iniquitas & simulatio. Et in opusculo de fructibus carnis & spiritus Hugo Victorinus: Hypocritis est virtutum simulatione clausum vitium ex arte palliare. Ab ea fieri de medicina languorem, & virtutem verti in vitium scribit in tertio libro Miscellaneorum. Secunda igitur à me disertè damnata propositio, quod hypocritis esse debeat justitiæ histrionatus & simulandi studium, est penitus falsa, ipsam pessimè blateravit Lutherus, ejuque causa potuit omnino damnari.

Sexta Accusatio diluitur.

DENUO Accusator: Ex istidem principiis sequitur, quod qui atteritur, constituitur magis peccator. Addit enim veteribus peccatum novum, quod est simpliciter & propriè constitutum magis peccatorem. Et in hoc sensu passim loquitur Lutherus, dum dicit fieri magis peccatorem. Ejus verba adducit, & prosequitur: Dixit Lutherus peccari, dum à timore inchoatur Penitentia, quod ipsum asserit P. Lupus. Id explicat Eckius per facere magis peccatorem, adeo apud ipsos hæc duo idem significabant. Et rursus: Etiam juxta P. Lupum qui dolet ex timore, constituitur osor Dei. Respondeat pro me Joannes Driedo: Quisquis ex recogitatione gebennæ ignis, aut recordatione Divini Judicii concussus, timore incipit odio habere peccata, suasque frænare concupiscentias, & abhorere ac fugere adulteria, stupra, & id genus alia, non peccat in eo quod sic timet, aut sese continet coercens sua membra à nefariis operibus, sic timore Divini Judicii concussus. Dixi signanter: NON PECCAT IN EO QUOD SIC SESE CONTINET.

C. 219.

Fol. 109.

2. 2. qu. 19. art. 4.

1. 1. cap. 119.

TINET. *Siquidem causa hujusmodi timoris est spiritus timoris Domini, supprimentis hoc pacto audaciam peccandi. Tamen aliunde peccabit, si simul adfit in actu vel a carne vel a spiritu nequaquam alius quisquam motus pravus voluntatis, vel desiderantis non esse ullam legem prohibentem, & non esse Deum punientem, vel tristantis de hoc quod sibi non liceat impune peccare, vel magis odio habentis poenam & justitiam, quam culpam. Quamvis igitur stantibus hujusmodi motibus simul, anima quidem a Deo se elongat, non tamen in eo quod timet gehennam: Non in eo quod ex hujusmodi timoribus continet & coerces sese, sed in eo quod odit justitiam Dei legem damnis, & transgressorem punientis. Proinde & concurrentibus motibus illis pravis, minus peccabit coercens sese a nefariis operibus, quam si cum eisdem motibus proueretur in illa. Solo igitur timore gehennae sua membra cobibens ab opere, non magis, sed minus potius se elongat a Deo, quam illa movens in opus, modò sint caetera paria. Quamquam in timore servili ipsa servilitas, seu peccandi voluntas, quae intus latet, non sit Spiritus sancti opus, utique tamen timor Divini Judicii, cum sit opus fidei, procedit ex dono Dei. Proinde verum quidem est apud eos, qui solo servili metu solius poenae obediunt Praeceptis, abstinere ab illicitis, neque esse curam pudoris, neque honestatis, virtutis, & castitatis amorem, eosque timore reprimi, non emendari; at tamen ipsi neque tantum nocent, neque tantum offendunt, quam qui, prout libido fert animi, grassantur non repressi ullius superioris legis pudore & metu. Aliud est per servilem Attritionem, aut per servilem Pœnitentiæ inchoativum metum peccati, aut hominem constitui peccatorem & osorem justitiæ, aliud sub tali aut post talem Attritionem & metum adhuc peccari, seu perseverari in priori quapiam mala voluntate, hominemque per ipsam continuari osorem justitiæ & peccatorem. Summum inter hæc duo est chaos firmatum. Primum, ex quo hominem per servilem metum fieri magis peccatorem sequitur, blateravit Lutherus, ideoque merito est damnatus Tridenti. Ego cum Joanne Driedone dixi posterius: Est enim orthodoxi dogmatis immobile fundamentum. Post acceptum, inquam, solius servilis timoris spiritum carnalis homo perseverat peccator & osor justitiæ: Non per ipsum timorem, sed per timore isto non evacuata latentem peccandi cupiditatem. Quia tamen & à peccatis externis, & ab ipsorum patrandorum efficacibus imperiis ac delectationibus liberatur per eundem timorem, nequaquam major, sed longè minor per ipsum fit & constituitur peccator. Rursus dico: Per ipsum homo à multa peccatorum parte liberatur.*

Diluitur septima Accusatio.

Servilis timoris dixi esse varias utilitates. Dixi ab illo non solum cum sui patrandi internis imperiis ac Decretis externa peccata, & in veteratas ipsorum auferri consuetudines; Dixi ipsum esse necessitatem compulsivam ad bonum; esse germanam plantationem ac rigationem, cui Deus non raro det justitiæ incrementum; esse justitiæ plantationem validissimam, à Domino laudatam in Evangelio, Compelle intrare. At ecce hinc nova Accusatio: Per timorem fit consuetudo peccandi ex

sententia P. Lupi, nempe peccato interno, unde originis peccati externi origo & radix. Et iterum; Juxta P. Lupum timor servilis auget & roborat consuetudinem malorum in corde. Rursùm cum Joanne Driedone respondeo aliud esse internorum peccatorum consuetudinem per servilem gehennarum metum fieri, augeri, aut roborari; aliud ipsam cum & sub tali timore adhuc perseverare, seu per ipsum non eradicari. Absit ut primum vel cogitarim. Ne quidem dixi secundum. Dixi patentes animæ cupiditates, seu efficacia patrandorum pravorum operum imperia per servilem metum evacuari, addens ipsum esse Divinæ gratiæ præcursorem, & sapientiæ initium: Utique Divinæ charitatis, quæ etiam latentes in corde cupiditates sanet atque evertat. Locutus sum cum S. Augustini ad Honoratum Catechumenum Epistola: Præmissus Epist. 120. *timor in cor nostrum pellit inde consuetudinem malorum operum, & servat charitati locum. Et in centesimo vigesimo septimi Psalmi Commentario: Timor quidam, sed non amant justitiam. Cum autem per timorem continent se à peccato, fit consuetudo justitiæ, & incipit quod durum erat amari, & dulcescit Deus. Et jam incipit homo justè vivere, propterea non quòd timet poenam, sed quia amat aeternitatem.* Et in tractatibus super Joannis Epistolam: *Cepit homo timere diem judicii, timendo corrigit se. Vigilat adversus hostes suos, id est, adversus peccata sua. Incipit reviviscere interior, & mortificare membra sua, quæ sunt super terram. Quantum autem mortificat membra sua super terram, utique pravas suas cupiditates, tantum surgunt & corroborantur membra celestia, opera bona. Hinc addit servilem metum, licet sanitas non sit, esse tamen medicamentum. Qui igitur ego dixisse possim aut eogitasse peccatam internam, ipsorumque consuetudinem per ipsum fieri, augeri, roborari? Servilis Attritio, si non nisi ejusmodi Accusationum artibus possit fulciri, palam est eradicanda plantatio, quæ non est à Patre.*

Accusatio octava diluitur.

Servilem gehennæ metum, licet officio & substantia bonum, dixi laborare vitio radice. Oritur enim non ex casto Dei seu justitiæ, sed ex mercenario amore sui ipsius, quo homo sibi bene vult, non solum in hac vita, sed etiam in futura. Porro sui ipsius amorem, quo homo non in Deo, sed in ipso seipsum diligit, esse fontem impurum, & omnis distorti adfectus primam radicem, est unum de fundamentis doctrinæ Catholicæ & Augustinianæ. Ad quæ Accusator: *At qui actus, de cujus bonitate hic disputamus, est is qui consistit in timore, adeoque cui ex suis extrinsecis convenit, quod pro suo motivo habeat amorem sui, & non Dei propter se dilecti; ergò juxta P. Lupum ille actus secundum se & sua intrinseca consideratus habet impurum motivum, estque adfectus distortus & malus.* Respondeo me docuisse ex sancto Thoma: *Timor servilis ex amore sui causatur, quia est timor poenæ, quæ est detrimentum proprii boni. Et iterum; Quamquam timoris servilitas mala sit, ipse tamen timor servilis secundum suam substantiam est bonus.* De Hæreticis & Schismaticis, pro Christo Domino aut aliqua ejus orthodoxa veritate mortem aut tormenta ex servili gehennarum metu sustinent.

stantibus apud alios Hæreticos aut Paganos; scribit in libro de Patientia sanctus Augustinus: *Nullo modo ista culpanda sunt, immò verò & hæc laudanda patientia est. Et infra in sequenti capite: Sicut negandum non est hoc etiam esse donum Dei, ita intelligendum, alia esse Dei dona filiorum illius Hæreticis & Schismaticis nequaquam Deum aut sese in ipso castè, sed seipsum in seipsis impurè diligunt: Et tamen ex tali per servilem gehennarum metum fonte nata patientiam, seu patjendi voluntatem audis nullo modo culpandam, immò & laudandam. Utique quoad substantiam, non quoad radicem. Idem ego ex laudato Augustino dixi de servili gehennarum timore.*

De eodem rursùm dixi: *Gehennæ metus ex proprio sui ipsius amore nascitur, adeoque qui ob illam solam, & non Christum Dominum à gravi peccato abstinere, non solummodò plus illam timet, sed & seipsum supra Dominum diligit, quod esse etiam cogitatu horrendum, nobis Julianus Pomerius dixit. Ad quæ verba iterum Accusator: Atqui nasci ex amore sui ipsius essentialis est actus, de quo disputamus, ergò hic actus juxta P. Lupum ex suis intrinsecis non tantum malus est, sed & insigniter malus, Respondeo me etiam hic cum Sancto Thoma fuisse locutum: *Obiectum servilis timoris est poena, cui accidit quod bonum, cui contrariatur poena, ametur tamquam finis ultimus & per consequens poena timeatur tamquam malum principale, quod contingit in non habente charitatem. Vel quod ordinetur in Deum sicut in finem, & per consequens poena non timeatur tamquam principale malum, quod contingit in habente charitatem.* Ab illo, qui ex solo servili citra Dei charitatem metu operatur, in sui ipsius, cui poena contrariatur, commodo proprio constitui finem ultimum, ideoque plus seipsum quam Deum diligi, lucidè adfirmat Doctor Angelicus. Seipsum, inquam, supra Deum diligit taliter timens, non per ipsum timorem, sed per timori adhuc adnexam, & à sola Dei charitate separandam servilitatem.*

Quare errorem continent hæc Accusatoris verba: *Nasci ex amore sui ipsius essentialis est actus, de quo disputamus. Utique servili gehennarum metui. Hæc item verba: Et ex suis intrinsecis convenit, quod pro motivo habeat amorem sui, & non Dei propter se dilecti.* Etenim longè aliter sensit sanctus Thomas, scribens servilitatem, essentialiter pravam, non esse de timoris servilis essentia, & adjungens jam laudata verba, lucidè adfirmantia eundem numero timoris actum modò posse in proprio timentis commodo habere & sibi, modo referri in Deum ut finem principalem. Quod natales mutare, & modò ex impuro, quo semetipsum in semetipso, modò ex casto, quo seipsum in Deo diligit homo, nasci possit successivè etiam numero eadem timoris substantia, docet in articulo subsequenti. Servilis metus officium in Apostolicæ ad Romanos Epistolæ elucidatoriis quæstionibus insigniter exponit Hugo de sancto Victore: *De qua, utique servili gehennarum metu: potest quæri, an sit donum Spiritus sancti? Quod si est, bonus est. Sed videtur malus, cum propter poenam faciat servire. Solutio: Iste bonus est, bonum habens effectum, scilicet cobibere à malo opere. Hoc autem, quod mala voluntas remanet, non est ex*

q. 2.
ru. 19.
art. 4.

Art. 6.

q. 194.

Part. 3.
c. 18.

ipso, sed ex hominis vitio. Et Petrus Pictaviensis: *Ideo dicunt quidam quod serviliter timere malum est, nec est usus servilis timoris serviliter timere, nam ille bonus est, & hoc est malum; sed potius timere poenam & retrahere à peccato, quorumque utrumque bonum est. Sive ex casto, sive ex impuro sui amore nascatur, utroque hoc officio ille omninò fungitur, ideoque passim ac merito à Doctoribus scribitur esse semper etiam substantia bona. Quòd non sola exteriora opera, sed & quædam internæ voluntates sint quoad speciem indifferentes, ac individualement bonitatem ac malitiam ex varia imperantis ac dirigentis intentionis qualitate quandoque alternent, ex sancto etiam Augustino possit admodum probabiliter suaderi.*

Dixi de servili metu: *Passim dicitur esse etiam substantia bonus.* Inter ejus quippe officium & substantiam aliqui distinguunt, istud solum bonum, hanc malam professi internos intellectus & voluntatis motus non à solis objectis, sed & à tendendi modo dividi in varias substantiæ speciem: A poenarum metu, dum ex proprio timentis, & dum ex Dei amore nascitur, existimant alio & alio modo tendi in poenas, ideoque eundem numero metum non posse nunc ex hoc, nunc ex isto procedere fonte. Est Scholastica quæstio, cujus affirmativam partem in libris de vita contemplativa omninò secutus fuit Julianus Pomerius, de quo Accusator: *Cum suo Juliano pronuntiat P. Lupus. Nempe quis sit hic Julianus, homo ignorat. Est non mei solius, sed totius Doctor Ecclesiæ, cujus insignes de vita contemplativa libros plurimi jam pridem existimarunt esse sancti Prosperii. Eos enim ut tales laudant in Canonico Regula sanctus, qui sub Pippino Francorum Rege floruit, Crodogangus Episcopus Metensis, in libris de laicali institutione Jonas Aurelianensis Episcopus, Aquigranensis sub Ludovico Pio Synodus, Fontanellensis Cœnobii Chronicon, & alii antiqui plures. Verùm in suis ad laudatum Jonam marginalibus scholici eruditi Lucas Dacherius rectè affirmat esse opus Juliani. Etenim in Ecclesiasticorum Scriptorum catalogo scribit sanctus Isidorus Archi-Episcopus Hispanensis. *Julianus cognomento Pomerius edidit tres libros de futura vitæ contemplatione, vel actuali conversatione, nec non etiam de vitiis atque virtutibus.* Fuit vir Afer ex Provinciis Mauritanis: Quòd in Gallia primùm Rhetor, deinde Presbyter & Arelianensis Abbas floruerit, licet ex vita sancti Cæsarii ibidem Episcopi, & ex Ruricii Lemovicensis Episcopi litteris ad ipsum Julianum. Andegavensis Canonum codex vocat sanctum Pomerium: Quæ omnia in suis ad memoratam Aquigranensem Synodum notis confirmat Jacobus Sirmondus. Hæc breviter adducta volui, ne quis tantum virum etiam damnet de Lutheranismò.*

Eandem sententiam manifestè probavit etiam Hugo de sancto Victore. Quatuor passim distinguit timores: Servilem, mundanum, initialem, ac filialem. Servilem passim esse vult illum, quo ob insipientiam per hominem poenas cessamus à malo opere, sed non à mala voluntate, & in Theologica de Sacramentis Eruditione adjungit: *Et quatuor timoribus duo mali sunt, id est, servilis & mundanus; duo verò boni, id est, initialis & filialis.*

L. 3.
c. 31.
Fol. 43.

Cap. 4.

L. 10.
c. 5.

L. 4.
c. 17.

hails. Et rursum in alio ejusdem operis loco: *Est preserea timor Divinus, timere Deum propter peccatum, vel presentem, vel gehennalem. Si tantum timet Deum propter peccatum sine dilectione boni, languor est, & poena tormentum habet, quod scilicet malorum est, & servilis est timor.* Hoc est, malus est ad instar alterius servilis. Quibusdam sua ætate Doctoribus, quorum adducit & solvit argumenta, eandem fuisse mentem testatur Petrus Pictaviensis.

Sess. 6.
Can. 8.

Et de hac quæstione sacrosancta Tridentina Synodus videtur nihil definivisse. Hinc ejus Canonem. *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere anathema sit.* Hunc, inquam, Canonem laudatissimi & gravissimi hoc tempore Theologi intelligunt de timore initiali. Sentiunt de Sacrosancto hoc Concilio, quod de Sacrosancto Jesu-Christi Evangelio scripsit in laudata Eru-ditione laudatus Hugo: *Servilem & mundanum timorem prohibet Christus dicens, NOLITE TIME-RE EOS, QUI OCCIDUNT CORPUS TANTUM, ANIMÆ VERO NON HABENT QUID FACIANT.* Post de initiali timore subjungit dicens: *SED EUM TIME-TE, QUI POTEST ANIMAM ET CORPUS IN GEHENNAM MITTERE.* Quem non præcipere, nisi in eo charitas, tamen nondum perfecta esset. A laudatis Doctoribus creditur etiam Tridentina Synodus pro alio timore non fuisse definitura. Et sanè voces, *Per quem ad misericordiam Dei confugimus, De peccatis dolendo, A peccando abstinemus*, omnino laudant initialem, timore gehennali introductam, charitatem. Non enim dicit, *De poena dolendo, sed de peccatis.* Oppositam sententiam ex rationibus sui amplexus in Differentatione: Et istam tamen nec damnavi, nec possim damnare. Ei Accusator sine fundamento imponit Lutheranismum. Est enim quæstio Scholastica, circa quam possit unusquisque in suo sensu abundare. De puro timore servili gehennarum metu nihil liquidò definivit Sacrosancta Synodus, nisi ipsum non esse poenitentiae seu veræ Contritionis partem: Cujus a mathematicis fulmine ictus omnino est Accusator. Attritionem enim purè servilem docet, adeoque & servilem gehennarum metum adfirmat esse ejus partem. A Scholasticarum quæstionum pugna ego naturaliter abhorreo, & orthodoxum Christianam Contritionis dogma à Lutheranæ scabiei calumnia dumtaxat venio hic expurgatum. Quare Accusator de servilis timoris fonte & origine, contractoque per ipsum vicio sentiat quod vult, dummodo nullam Contritionem sine casta Dei dilectione fateatur esse veram & Christianam, est pax atque plena oblivio omnium improperorum. Ego numquam pro servili timore, sed pro sola Christiana Contritione statui disputare.

Errorum alterum continent hæc Accusatoris verba; *Quam à S. Augustino distat P. Lupus, dum dicit, quem fateatur solo officio bonum esse, non autem sine, appellandum nihilominus senset bonum, ex ipsa Augustino discamus.* Adducit quarti adversus Julianum Pelagianismæ libri tertium caput, ubi bonorum operum officia & fines distinguit sanctus Augustinus, & concludit: *Quidquid boni sit ab bo-*

mine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debet vera sapientia præcipit, ipso non recto sine peccatum est. Respondeo attendendum esse laudati capitis finem: *Breviter accipe, ne forte, cum in rebus ipsis tantum erres, quantum errari plurimum potest, videar tecum certare de veris.* Aut ergo intellige quod ait Dominus, *SI OCLUS TUUS NEQUAM EST, TOTUM CORPUS TUUM TENEBROSUM ERIT, SI AUTEM OCLUS TUUS SIMPLEX EST, TOTUM CORPUS TUUM LUCIDUM ERIT.* Et hunc oculum agnosce intentionem, qua facit quisque, quod facit. Et per hoc discite eum, qui non facit opera bona intentione fidei bonæ, hoc est, ejus quæ per dilectionem operatur, totum quasi corpus, quod ex illis, quasi membris, operibus constat, tenebrosus esse, hoc est, plenum nigredine peccatorum. Suam, qua bona infidelium officia esse justa & sancta opera, & tamen ob legitimi finis defectum non rectè fieri, sed esse peccata dixerat doctrinam sibi ipsi quasi adversam, ideoque à Juliano non plenè perceptam elucidat hac distinctione: In laudatis infidelium operibus discernit officium, finem, & conflatum ex utroque. Ipsa officia persistit titulata bona opera, at istud compositum ob recti finis defectum esse dicit tenebrosus atque peccatum. Effectus enim atque Composita sequuntur causam suam & partem debiliorem. Hinc ergo, & servilis gehennarum metus, si cum impuro suo proprii amoris fonte componas in opus unum, tenebrosus est atque peccatum, si abstractum ipsum in seipso solum consideres, lucidum est officium, actusque, licet in auctoris sui iniquitate detentus, attamen rectus, utilis, bonus. At rursum dico spectare hæc ad scholæ quæstiones, & me pro sola ad veram Contritionem necessaria charitate semper disputasse.

Istud interim sancti Augustini caput produci adversum nos & laudari quis non admiretur, quis Deo optimo maximo non agat gratias? Accusator non poterat fortiori adversus semetipsum brachio adjuvare veritatem. Etenim in omni officio, & omni prorsus opere, quod non fit intentione bonæ fidei, hoc est, ejus quæ per dilectionem operatur, licet bonum sit & sanctum, peccari ob legitimi finis defectum, & integrum hujusmodi opus esse tenebrosus, immò peccatorum nigredine plenum, docet illic lucidissimò, & multis adversum alia Pelagianorum sarnia sanctus Augustinus confirmat. At verò similem suam Attritionem Accusator vult ex casta Dei dilectione non procedere: Ergò, juxta inconcussa sancti Augustini dogmata, peccatur in tali Attritione, & cum suo, ex quo oritur, proprio hominis in semetipso amore in unum conflata opus est omnino peccatum. Ex laudata istic & frequenter per eundem Augustinum inculcata Apostoli Regula, *Quidquid non est ex fide, qua non tantum Deo, sed & in Deum credimus, peccatum est.* Quod ad Dei charitatem necdum elevatus homo seipsum in seipso, & proprii commodum tamquam ultimum finem diligit, & gehennam timeat uti malum principale, ideoque & mortaliter peccet, supra audivimus à sancto Thoma. Hinc non verè distorti cordis conversio, sed metus dumtaxat conversionis sucus est ista Attritione

tio servilis. Quis hominem, qui in Deum non credit, credatà Deo justificari? Est illud ipsum à Tridentina Synodo proscriptum calumniæ monstrum, quod sibi imaginati sunt Lutherus & Augustinæ Confessionis Auctores, & Scholasticis istorum temporum Doctoribus sunt adfricare conati.

Accusatio obvia diluitur.

Fol. 44.

Servilem gehennarum metum à me fuisse peccati damnatum Accusator vult per fas & nefas. En alius ejus fundamentum: *Examinemus quemam in hoc puncto sit mens Patris Lupi.* Ac primo quidem dolorem ex solo metu gehennæ ab eo reprobari ratione actus necessario & inseparabiliter conjuncti, quatenus adeo voluntas malè agendi, si poena abesse, patet ex dictis. Atque adeo admittit malum esse talem metum quasi extrinsecè, ratione actus mali adjuncti, quod ut vidimus, asserit Lutherus. Respondeo Martinum Lutherum, quo justum in quovis opere bono probaret saltem venialiter peccare, eandem fidem ac reverentiam impendisse huic loco sancti Augustini: *Virtus est charitas, qua id, quod diligendum est diligitur.* Hæc in aliis major est, in aliis minor, in aliis nulla. Plenissima verò, quæ jam non possit augeri, quamdiu hic homo vivit, est in nemine. Quamdiu autem augeri potest, profectò, illud, quod minus est quam debet, ex vitio est. Ex quo vitio non est justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. Sancto Augustino defectum illum volenti esse vitium lapsi hominis, Lutherus imposuit quod dixerit esse vitium imperfectæ charitatis. Hinc omnem imperfectam charitatem garrivam esse vitiosam ac peccaminosam saltem venialiter, proindeque & omne ex ipsa profectum opus bonum esse tale. Etiam ego sub solo legis ac gehennæ citra justitiam dilectionem metu constitutum hominem dixi adhuc esse pravum & peccatorem: Et ecce hic accusator vult peccati & pravitatis ipsum à me damnari timorem. Etiam hac in re utile per inutilè adeo non viciatur, ut adversum gentiles Philosophos Apostolus scripserit ad Romanos: *Revelatur ira Dei de Cælo super omnem impietatem & injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in justitia detinent.* Ab eorum impietate ac injustitia non divinam, quæ illic tanquam in sterquilinio gemma latuit, sed ipsos dumtaxat detentores affirmat fuisse maculatos. Ex eadem igitur regula servilis pravæ cupiditatis frænans timor, licet ipsas non fanet aut eradiceret, per eas tamen non ipse, sed solus homo maculatur.

Lib. 3.
dist. 34.
§. 5.

Addo sententiam, quæ servilem, necdum à servilitate liberatum, metum istius pravæ appendicis causa adfirmat vitium & peccatum, nullo modo esse Lutheranam. Eam quippè docet vir insigniter Catholicus Guilielmus Estius: *Servilis timor est, cum quis non amore justitiæ, sed solo metu gehennæ, vel etiam temporalis poenæ, à malo opere abstinere, & quod legis est operatur.* Est autem & hic timor vitiosus, non quidem ex se, id est, quatenus timor poenæ est, sed quatenus servilis, id est, quatenus malum semper habet conjunctum: *Nempè latens in animo peccandi desiderium.* Quod quidem malum in eo significatur, quod servilis dicitur. Servile enim est solo timore poenæ abstinere à malo, & malum, quod velis, præ timore non facere. Et rursum inf: *Hoc*

Christi Lupi Opera Tom. XI

usque adeo verum est, ut etiam ipse actualis timor, & opus externum ab hujusmodi timore procedens, vitium contrahat, & verè peccatum fiat ex illa circumstantia, qua quis dolet talem poenam peccato appositam esse, & cuferet, si impunè permitteretur, peccatum perpetrare, & Durandus. Qui loquendi modus, licet mihi non probetur, fundamentum habet etiam in sancto Thoma: *Timor servilis ex parte servilitatis habet, quod sit malus.* Ecce, quantos Christianæ Doctrinæ gigantes accusator faciat Lutheranos. Dictam servilitatem esse actum servili gehennarum metui necessariò conjunctum ego ubi dixi? Ab-
sit ut recesserim à sancto Thoma: *Servilitas non pertinet ad speciem timoris servilis.*

2. 2. 9.
19. art. 4.

Diluitur nona Accusatio.

Tridentinæ Synodi, ex servili metu aut alio id genus fonte conceptam attritionem laudantis, decreto dixi laudari duos actus: Metum introducentem, & introductam charitatem seu charitate formatum dolorem, & in hoc solo sitam esse essentiam attritionis. Dixi metum esse dumtaxat extrinsecum istius sapientiæ exordium. Dixi Martinum Lutherum sensisse cum Donatistis, non dumtaxat introducentem metum, sed & introductam charitatem errantibus esse pravam, peccatum, hypocrisim, legis prævaricationem. Hanc doctrinam accusator affirmat novam, gratis excogitatum ad evadendam vim Concilii, & à nemine hucusque clarè expressam. Respondeo eam clarè exprimi à Senonensis, per Antonium à Prato, ejusdem Sedis Metropolitanam, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, Synodo damnante hunc Martini Lutheri articulum: *Non licet inducere homines ad Poenitentiam per timorem gehennæ.* Quod ipsum in sexti per Leonem Decimum Pontificem damnati articuli refutatione confirmat gloriosus Martyr Joannes Ficherus, Rossensis Episcopus, frequenter querens actus disparatissimos hic à Luthero dolose confundi. Hoc item adfideuè clamant laudata sub Hermanno Archi-Episcopo Colonienis Synodus, Michael Episcopus Merseburgensis, Petrus à Soto, Joannes Davenportiensis, & quoque olim Lutherum impugnaverunt. Hinc & ad Caroli Quinti Imperatoris facram jurisdictionem etiam sacra nostra Facultas in Lutherum edidit hunc articulum: *Contritio est dolor de peccatis propter Dei offensam susceptus, cum proposito confitendi & satisfaciendi.* Non autem, ut quidam hoc sæculo perversè docent, terror conscientie propter apprehensum gehennæ supplicium peccatis debitum. Preparat tamen hic terror & gehennæ metus ad veram animi contritionem. Hunc enim timorem dixit Propheta esse initium sapientiæ, id est, Christianæ conversionis, poenitentiae, & charitatis. Et quis vel ex solis Leonini diplomatis, vel ex sacrosancti Concilii verbis non videat imperfectam poenitentiam contritionem à servili metu, aut aliis id genus, per quas parari & communiter concipi dicitur, viis palam & plurimum distingui? Quis non videat non istas vias, sed solum per ipsas paratam & conceptam contritionem de sufficienti ad percipiendam in poenitentiae Sacramento justificationem hominis paratura laudari? Quin imò non solum ex simili fonte conceptam attritionem, sed

Anno
1528.

Z

om.

omnem imperfectam charitatem Lutherus de vitio & peccato infamavit. Hinc Joannis Cassiani, sancti Joannis Chrysoctomi, sancti Gregorii magni, aliorumque seram in vita exita, omnemque ex servili metu conceptam poenitentiam non plenis laudibus prosequentium Patrum autoritate frequenter utitur: Quam hi quandoque timent non fuisse, ille affirmat nunquam esse veram. Patrum sensum in quarto distinctionum libro insigniter exponit antiquus & laudatissimus Scholarum Doctor Bandinus: *Ille poenitentia maxime laudabilis est, quae non tantum habet timorem, sed & libertatem. Unde Augustinus: Nullus expectet quando peccare non potest. Arbitrii libertatem quaerit poenitentia, ut possit delere commissam, non necessitatem: Sed charitatem, non tantum timorem, quia non in solo timore vivit homo. Illa ergo, quae in extremis agit, non sic laudabilis est, quia ex timore magis quam ex charitate esse videtur.* Introductam charitatem, datamque ab illa libertatem, ab introduce metu & injecta per ipsum necessitate palam distinguit, per talem etiam obstrictem vult nasci, & uti necessariam, ita quoque sufficientem affirmat ad veram, licet imperfectam poenitentiam. Quibusdam Patrum verbis deceptus vel abusus Lutherus vult non sufficere. Ejus frater Joannes Calvinus nobis longè aliam in institutionum libris imponit calumniam: *Scholastici Sophistae contritionem, primam obtinendam veniam faciunt, eamque debitam exigunt, hoc est, justam & plenam. Perfectam ac divinæ offensæ æqualem Contritionem ait à nobis etiam in Sacramento exigi, ideoque Christi populum, quod laudabilis quidem & optanda sit, ista contritio, sed ipsa nunquam defungi possit peccator, ad simulationem à nobis cogi vel desperationem.* Hinc ad justificationem vult aliud non requiri quam fidem & fiduciam in sanguinem Redemptoris. Ambos errores sacrosanctae Tridentinae Synodus eodem confixit verbo, definitionem imperfectam, licet ex gehennæ aut aliarum poenarum metu, seu aliis ignobilibus ejusmodi vis paratam & conceptam contritionem, dummodò à Christianæ reconciliationis Sacramento adjuvetur, omnino sufficere ad justificationem. Hæc est constans Ecclesiae doctrinæ per Tridentinos Patres merito confirmata.

Decima Accusatio diluitur.

Risus, immo miseratione dignum est, quod me, ubi servilem gehennarum metum esse quidem à Deo incusatum motum, non tamen su pernaturale ac insutum gratiæ donum scripsi, accusator dicat esse Janensiam ac Lutheranum. Forè video, ut si cum Janensio aut Luthero Apostolicum Symbolum vel Dominicam Orationem fuero professus, proinudis de ipsorum scabie apud istum iudicem sim reus. Quod enim servilis gehennarum metus sit Judaica ex lege, non Christiana ex divinæ infusionis dono justitia, est Christiani dogmatis fundamentum adeò immobile, ut nullus orthodoxus usque huc legatur de ipso vel dubitasse. *Timor servilis*, inquit sanctus Thomas, non est numerandus inter dona Spiritus Sancti, licet sit à Spiritu Sancto. Non enim est aliud, quam per legis minas à Deo incusatus spiritus servitutis. Aliud est hic ipse timor, aliud ex ipso concepta, licet

Dist. 20.

Cap. 3. c. 4.

Fol. 52.

2. 2. 9. 19. art. 9.

imperfectæ, veræ tamen contritionis sapientia. Hanc solam, quod ille non nisi extrinsecum sit ejus initium, esse germanum divinæ per Jesum Christum gratiæ donum semper Ecclesia sentit. Nec aliud voluit, quem sibi accusator advocat in patronum, Guilielmus Estius, Apostoli dictum, *Non iterum accepti spiritum servitutis in timore, exponens; Apostolus satis significat & à Spiritu Sancto hunc timorem proficisci, & ab eo quibusdam aliquando datum fuisse, nempe populo veteris testamenti in ipsa legis acceptione.* Verùm hæc omnia parerga sunt, & quæ sita à principalis quæstionis examine diverticula. Principalis quæstio est, an peccator sine fide in Deum, seu sine casta adfectu saltem super omnia Dei dilectione possit divinæ Majestati reconciliari? Partem admittivam constanter adsevero esse immobilem fidei Romanæ articulum, de quo usque ad Melchiorum Canum nemo fidelis dubitavit. Cur accusator pro suæ servilis attritionis ad justificationem sufficientem nullum adducit Prophetam, nullum Evangelistam, nullum Apostolum, nullum Ecclesiae Patrem. Christianæ sapientiæ, quam pacificam esse atque sensibilem, mandat sanctus Jacobus Apostolus, semper ex Dei miserante gratia sperem esse obediens ac studiosus: Ubi pro ista attritione authenticos testes audiero, discam libenter, & beneficio gratias dabo. Certè Tridentina Synodus ab avita Patrum, Prophetarum, & Apostolorum doctrina non potest recessisse.

Accusatio undecima diluitur.

Perfectam charitatem scripsi esse illam, qua homo patienter vivit ac deestabiliter moritur, quæque nos à cunctis ingeneratæ libidinis ad hævis assensibus solvit ac purgat. Ejus vires abundè exposui, rectè adjungens. *Expertus potest credere, quid sit Jesum diligere.* Hæc enim vires video etiam non capi ab Accusatore, in me pergente: *Sensus hujus Autoris est, quod peccator, quomodocumque demum ex amore Dei, & quantumcumque de peccatis doleat, non possit tamen sine actuali Sacramenti consortio justificari, si erga rem quampiam creatam sic afficiatur, ut illam cum aliquo doloris sensu amitteret, vel non consequeretur.* Hinc si conjunx morti vicinus optet vitam sibi à Deo prolongari, quo res familiae suæ componat, quo uxori & liberis subveniat, quibus videt alioquin defore necessaria, nihilominus mortem juxta Dei beneplacitum paratus sit acceptare, cum aliquo tamen dolore & gemitu, non poterit talis elicere Contritionem, quæ impetranda justificationi per se sufficiens sit, ac proinde si sit in peccato mortali, ac desti copia Confessarii, actum est de æterna illius salute. Verùm imperfectam charitatem & Contritionem ubi ego dixi in mortis exitu non posse sine actuali Sacramento justificare? Non solum robustam & adultam, sed nutritam etiam atque dumtaxat natam justificare omnino asserui, & multis ostendi.

Divi Augustini auctoritas defenditur.

Etiam sanctum Augustinum impetit Accusator. Grandem hunc Ecclesiae solem esse per Apostolicas in Cornelium Janensium Constitutiones eclypsum, & utriusque de victrice Dei gratiam doctrinam istu uno damnatam à Sede A-

L. 3. Dist. 34. §. 7.

postolica, piorum in Belgio aures, cum offensione & scandalo frequenter audiverunt. Efficacem dicacitatem compefcuit beatissimus Pater noster Alexander VII. dato ad sacram nostram facultatem Brevis avitum Apostolicæ Sedis affectum innovans in sanctum Augustinum, declaransque ejus dogmata esse tutissima, inconcussa, veneranda ab omnibus, ac tenenda. Quod fulmen æmulorum oculis adeò perstrinxit, ut quis eorum veritus non fuerit scribere laudatum Breve per diabolicam machinam fuisse impetratum. Ex eadem radice non adversus solum, ex quo Tridentinam Synodum dixi multa definitivisse, S. Augustinum, sed generatim adversum omnes Ecclesiae Patres scripsit etiam Accusator: *Ego verò contradicendum autumo, nempe dum Conciliorum dictis consentientia reperitur in Augustino, præcipuum robur Augustino à Conciliis accedere, suam verò Conciliorum definitionibus veritatem ac firmitatem integram stare, sive idem dixerit Augustinus, sive oppositum. Quod obiter contra tales loquendi modos volui indicatum.*

Fol. 13.

A. 1. & 2.

Ep. 93. c. 1.

A. 4.

Sess. 19.

Cap. 2.

Verùm longè aliter sensit magna Synodus Chalcedonenfis. Etenim à Marciano Augusto admōniti Episcopi, quatenus læsam ab Eutychete fidem, non tantum juxta tres priores generales Synodos, sed & juxta Gregorii, Basilii, Athanasii, Hilarii, Ambrosii, Cyrilli, aliorumque Patrum traditionem firmarent, una voce responderunt: *Docuerunt Patres, & in scriptis custodierunt quæ ab eis sunt exposita, & citra ea dicere non possumus.* Et gloriosissimis Judicibus fidei definitionem tandem condi urgentibus, denuò responderunt: *Si jubetis nobis dari Inducias, petimus Patres simul perferuari.* Et edita tandem fidei definitio hoc habuit exordium: *Inerrabilem Patrum renovavimus fidem.* Et rursum: *Sequentes igitur sanctos Patres.* Nulla unquam dogmatica Romani Pontificis Epistola plures & acriores ab hæreticis passa fuit contradictionis impetus, quam ab Eutychianis Augustiniana illa, qua primam de Eutychete sententiam confirmavit, & Chalcedonensem postea Synodum instruxit, uti sui Apostolici suffragii prærogativa, sanctus Leo magnus. Plures pro ipsa scripsit Apologias, quarum omnium summam habes in litteris ad Episcopos Palæstinos: *In nullo à sanctorum Patrum confessione discessi.* Eadem ex regula dixit de ipsa in Chalcedonenfi Synodo, omnium Episcoporum nomine, Diogenes Cyzicenus Episcopus, Hellepontii Metropolitæ: *Omnes consensimus Epistola, consequenter habenti expositioni SS. Patrum.* Et sextæ generalis Synodi ad Constantinum Augustum sermo acclamatorius: *Paternas traditiones securi sumus, & nihil dissonum aut discrepans ab eorum informatione adinvenimus.* Et ad Marcum Ephesiorum Metropolitam dixit in Florentina Synodo Frater Joannes de Monte nigro: *Sanctus Basilii & hujusmodi Doctores sunt fundamenta nostræ fidei.* Et infra: *Ego dixi vobis illud, in quod ultimo sancti Patres generalium Conciliorum omnia resolverant, semper fuisse SS. Patrum testimonia, ita ut in unaquaque definitione fidei decretum edituri proferrent Patrum testimonia, & omnes acquirerent.* Sanctos Patres semper fuisse generalium Synodorum regulam, insigniter ostendit in dogmatica ad suos, unionis tuasoria, oratione Bessarion Metropolitæ Nicæni. Ejusmodi plurima adduci

possint authentica testimonia. Generales enim Synodi, licet à Spiritu sancto dirigantur, novas tamen revelationes non accipiunt, nec novos fidei articulos possint condere: Christianum dumtaxat dogma, Erronum litigiis obscuratum aut arriarum, dumtaxat elucidant ac exponunt ex authenticis Evangelicis atque Apostolicis Depositi Archivi, qui sunt sancti Ecclesiae Patres. Quæcunque ex ipsis non deprompsit Synodus, erratica fuit, aut etiam latrocinialis. Proinde generalia Ecclesiae Concilia & sancti Ecclesiae Patres sunt duo Seraphim, qui ultra citròque cantant honorem Deo, ac sese invicem inerrabili autoritate impartiantur. Et inter hosce Patres quis ambigat esse, in Divinæ præsertim gratiæ ac humanæ justificationis Mysterio, S. Augustinum?

CAPUT VI.

Quædam alterius Accusatoris capita exponuntur. Dissertationi meæ accessit & alter Adversarius, adeò obscurus, aut cercè subtilis, ut ego per planas sacrarum literarum & Ecclesiasticæ traditionis vias dumtaxat ambulare consuetus, in sublimes adeò cogitationes non sperem ascendere, nisi forsàn pacificam & modestam sapientiam needum complexus animus faciat & stylum cespitare. Luminosa charitas, uti non cogitationis, ita longè minùs habenas calami permittit in proximum laxari.

Exponitur ac defenditur Joannes Driedo.

An te omnia admiror à profundo hoc Scriptore Joanne Driedone m trahi in servilis Attritionis patrocinium. Aliter in Baptismi, aliter in Poenitentia Sacramento nos Deo reconciliari, ideoque majorem Poenitentibus quam Catechumenis esse necessariam Contritionem docet Driedo, & adjungit: *Hic si dixeris, Uterque tam is videlicet, qui baptizatur, quam is qui relapsus reconciliatur, justificatur, dum displicentia totius veteris vitæ major est, quam displicentia quælibet de alio temporali damno aut incommodo, prodians etiam ex tali erga Deum dilectione, quæ vincit omnem vitæ hujus amorem.* Non videtur igitur relapsus pro sui justificatione necessarium, neque vehementius intus poenitere & ingemiscere, neque foris subire graviora Poenitentia opera, cum sufficiat utrobique fides cum ea mensura dilectionis in Deum, odioque in peccatum, quæ vincat omnium temporalium rerum affectum. Respondeo. *Deus operatur gratiam & remissionem peccatorum, non propter quemlibet motum liberi arbitrii nostri, aut dilectionis, aut interioris Poenitentia, tamquam videlicet motus illi secundum tales vel tales graduum mensuras mereantur gratiam, sed propter suam misericordiam.* Nostra enim dilectio, qua diligimus Deum etiam propter ipsum, displicentiaque secundum quam odimus peccatum, non est digna justificatione, neque meritoria gratia, sed Deus pro sua misericordia, ubi voluerit, largitur illam, quam si negaret etiam sic depositis, non foret injustum. Non ergo ratione caret sententia illorum, qui dicunt ex Attritione fieri Contritionem etiam motu interioris Poenitentia non adaucto. Eorum, qui parem per omnia, sine quovis interni aut externi operis additamento, Contritionem volunt Poenitenti æquèur Catechumeno ad justificationem sufficere, sententiam Driedo adfirmat probabilem, de servili Attritione probanda ne vel somniavit. Ex Dei super omnia dilectione formata

Fol. 80.

tam Contritionem lucidissimè & constantissimè in hoc ipso etiam loco requirit. Eadem fide tractantur Joannes à Davenportia, & alii adducti Doctores.

Quorundam Articulorum à Pio quinto Pontifice facta damnatio exponitur.

Primum Accusationis caput Dissertationi imponit quosdam à Pio quinto Pontifice damnatos & circumscriptos Articulos: Cbaritas perfecta & sincera, quæ est ex corde puro & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis quam in Pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum. Cbaritas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum. Catechumenus rectè & sanctè vivit, & mandata Dei observat, & legem implet per cbaritatem, ante remissionem peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demum percipitur. Per Contritionem etiam cum cbaritate perfectam, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis & Martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram cbaritatem, & cbaritas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

Respondeo istarum propositionum Auctorem fuisse suspectum aut reum doctrinæ, quam Ecclesiæ Catholicæ per calumniam imponit in suis Institutionum libris Joannes Calvinus: De Contritione & Attritione multas apud eos, & Papistas, sermo, & plurimum molestiæ & anxietatis ingerunt. Et statim infra: Contritionem faciunt primam obtinendæ veniæ partem, eamque debitam exigunt, hoc est, justam & plenam. Sed interim non constituunt, quando securus aliquis esse possit se hac Contritione ad justum modum esse defunctum. Equidem sedulo & acriter instandum esse fateor, ut quisque amare desistendo peccata sua, se ad eorum displicentiam & odium magis acuat. Hæc enim est non poenitentia tristitia, quæ Poenitentiam gignit in salutem. Sed ubi exigitur doloris acerbitas, quæ culpæ magnitudini respondeat, & quæ in trutinâ appendatur cum spe veniæ, hic verò misera conscientia miris modis torquentur & exagitantur, dum sibi debitam peccatorum Contritionem imponi vident, nec adsequuntur debiti mensuram, ut secum decernere possint se persolvisse quod debebant. Condiçnam & commisitæ in Divinam Majestatem injuriæ adæquatam Contritionem exigere à Pœnitentibus est omnino antiquissima Ecclesiasticæ disciplinæ Regula, quam multis sanctorum Patrum & Synodorum testimoniis demonstrat in opere de Pœnitentia Joannes Morinus. Istius injuriæ portio palmaris est nostra à Deo optimo maximo, quem ex toto corde & totis animæ viribus diligere oportuit, ad creaturas apostasias, quæ plenè reparari non possunt nisi per veram ex toto corde dilectionem, ac ex ipsa formatum peccati odium, lacrymas, gemitus, depravati peccatoris tumores, & totius animæ Contritionem. Verùm solius confilii est ista res, non rigidæ necessitatis. Minoris Contritionis, ac minoris in Deum dilectionis ac fidei Pœnitentes ad Reconciliationis donum semper admittit Ecclesiæ, duriora illis ac longiora satisfactiois opera imponens, atque ita compensans omnem Contritionis à plenitudine recessum. Pro varia ostensæ Contritionis mensura & modo fuisse semper mitius aut durius tractatos atque tractandos Pœnitentes, clamant

L. 3. c. 4.

L. 1. c. 14. 15. 16.

omnes antiqui Canones & Patres. Præfatorum igitur Articulorum Auctor ad impetrandam peccatorum etiam in Sacramento veniam requisivit Contritionem plenam, atque perfectam charitatem, quæ sit ex corde à cunctis saltem adfixivis cupiditatibus puro, & bona omnem servilem gehennæ metum excludente conscientia; quæ sit plenitudo legis, & mandata Dei non solum observet & faciat, sed & impleat atque perficiat; quæ sit non solum vera, sed in super perfecta: Eam sine actuali Sacramento non justificare dixit, atque ita isti ejus articuli meritò fuerit circumscripti atque damnati.

Postremus tamen articulus est plurimum ab aliis diversus. Conjugi debet cum his: In peccato sunt duo, actus & reatus. Transiente autem actu, nihil manet nisi reatus, seu obligatio ad poenam. Undè in Sacramento Baptismi aut Sacerdotis Absolutione propriè reatus peccati dumtaxat tollitur, & Ministerium Sacerdotum solum liberat à reatu. Peccator Pœnitens non vivificatur Ministerio Sacerdotis absolutione, sed à solo Deo, qui Pœnitentiam suggerens & inspirans vivificat eum & resuscitat, Ministerio autem Sacerdotis solus reatus tollitur. Exponenda hic est primavorum Scholasticorum de Baptismalis ac Pœnitentialis Sacramentorum, & per ipsa operati operis virtute opinio, quos inter est Robertus Cardinalis Pullus: Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Is nimirum peccata dimittit, qui virtutes dimissioni superponit, qui vitam æternam retribuit. Quid ergo apud homines est peccata remittere, aut à peccato absolvere, nisi Sacramentum Remissionis & Absolutionis celebrare? Ex quo quis pœnitent, Deus remittit, peccata postmodum consentienti Minister Dei absolvendo remittit, nisi quod Sacramentum Remissionis & Absolutionis facit? Absolutio, quæ peracta Confessione super Pœnitentem à Sacerdote fit; Sacramentum est, quoniam sacræ rei signum est. Et cujus sacræ rei signum est, nisi Remissionis & Absolutionis? Nimirum Consistentibus à Sacerdote facta à peccatis Absolutio remissionem peccatorum, quam antè peperit cordis Contritio, designat. A peccatis ergo Præbiter solvit, non utique quod peccata dimittit, sed quod dimissa Sacramento pandat. Et quid est opus pandi, nisi ut consolatio fiat Pœnitenti? Contractæ ex peccato maculæ expurgationem, veram peccati remissionem, seu à peccati morte refuscitationem sola Contritione fieri, Sacerdotis Absolutione solum æternæ poenæ reatum auferri vult, aut certè in temporalem commutari. Hinc Lazari, à solo Domino refuscitati, ac tum ad sola cadaverina Judaici mortis ligamenta solvenda traditi Apostolis, exemplo passim abutitur, rectè adfirmans nostram in Pœnitentiæ Sacramento Reconciliationem fuisse istic præfiguratum. Quod ipsum docet de Sacramento Baptismi: Que- Part. 5. madmodum post compunctionem, ubi ab ipso Domino cap. 13. suscitatus Lazarus, necessaria est Confessio, ubi officio Ministrorum ligamenti mortis, id est, corpore peccati absolvitur; ita post fidem, qua mors propellitur, succedit Baptisma, ut vita vegetetur. Et quomodo qualibet tempore cbaritas operit multitudinem peccatorum, ne sint ultra ad damnationem, compunctio verò, quam cbaritas parit, atque satisfactio, quam impertit compunctio, eadem operit, nè ultra exigantur ad poenam; ita homini peccata remittit fides, ne damnetur, Baptismus, ne puniatur. Quod fides facit, Baptismus ostendit. Fides peccata delet, Baptismus

Par. 6. c. 61.

Part. 5. cap. 13.

deleta docet, undè Sacramentum dicitur.

Eandem sententiam tutati sunt Hugo & Ricardus de sancto Victore, Petrus Abaelardus, Gilbertus Porretanus, Petrus Lombardus, Petrus Pictaviensis, & alii tunc Magistri ferè omnes. Palmarum difficultatis nodum, quomodo quis & à peccati macula mundatus, & simul adhuc æternæ damnationis reus esse possit, in Tractatu de solvendi ac ligandi potestate solvere conatur laudatus Richardus: Ad ea, quæ superius dicta sunt, quidam opponunt & dicunt, qui veraciter de suis criminibus pœnitent, pro certo jam cbaritatem habent. Alioquin quod scribitur, quomodo in eis rectè intelligitur, QUACUMQUE HORA PECCATOR INGENUERIT, SALVUS ERIT? Nemo enim, qui cbaritatis capax est, sine cbaritate salvari potest. Sed, ut putant, qui cbaritatem habent, debito damnationis æternæ teneri non valent. Quomodo ergo Sacerdos eum ab ejusmodi debito absolvit, si ante Sacerdotalem Absolutionem, cbaritas interveniente, absolvi jam meruit? Sed absque ulla dubitatione Patriarchæ & Propetæ cbaritatem habuere, & tamen tenebantur vinculo damnationis æternæ: alioquin nec ad inferna discenderent, nec ullà redemptione egerent. Ex sanctorum in Limbo degentium Patrum apud inferos captivitate ostensum putat quempiam posse esse justificatum à peccatis, & tamen æternæ adhuc damnationis reum, atque ita post primum à Deo solum vinculum possere stare secundum, solvendum Ministerio Sacerdotis.

Cap. 19.

Pert. 3. c. 16.

Quæ doctrina rectè displicuit Petro Pictaviensi: Dicitur quod Deus peccatum solvit quantum ad reatum, & postea Sacerdos illud solvit quantum ad poenam in Confessione, & liberat hominem a poena æterna. Quod nos una sola ratione falsum ostendimus sic: Deus solvit istum à peccato: ergo iste est in cbaritate, ergo est dignus vita æterna, ergo non est dignus poena æterna, sed fuit ea dignus, ergo solutus est à poena illa, sed à nullo, ergo Deus illum solvit, non ergo Sacerdos. Sacerdos autem non solvit peccatum, nec quantum ad poenam, nec quantum ad reatum, sed solvit & dimittit, id est, ostendit esse solum & dimissum à Deo quantum ad reatum. Quia verò nescit ipsum esse dimissum quantum ad poenam, injungit ei temporalem poenam. Sacerdotale per claves Ministerium Petrus cum Magistro suo Petro Lombardo esse voluit merè declaratorium; Richardus autem judiciale, ideoque & pergit: Exstat quorundam sententia tam frivola, ut videnda potius quàm refellenda videatur. Putant enim Sacerdotes non habere potestatem solvendi, sed ostendendi solutos.

Cap. 19.

Dist. 1. q. 3.

Hinc item aliqui eo usque prolapsi sunt, ut factam Sacerdoti Confessionem adfererent impetrandæ justificationis non esse necessariam, & suis de Pœnitentia Distinctionibus Gratianus inseruerit hanc quæstionem. Utrum sola cordis Contritione, & secreta satisfactio, absque oris Confessione, quisque possit Deo satisfacere? Sunt enim qui dicunt quemlibet criminis veniam sine Confessione facta Ecclesiæ & Sacerdotali Judicio posse promereri. Æternæ damnationis reatum cum culpæ facta remissione videbant esse incompatibilem; ideoque legitima ac vera, quæ plenè debeat culpam, contritione etiam remitti dictum reatum existimabant, atque ita confessione non esse opus. Gratiani verbis adjungit Glossa: Alii autem negant. Dicunt enim, quod sicut tribus modis Deum offendimus, scilicet corde, ore, & opere, ita tribus modis illi satisfaciendum est. Undè dicunt, tria hæc

esse necessaria: Cordis Contritionem, oris Confessionem, & operis satisfactionem. Auctoritates autem, quæ dicunt peccatum dimitti sola cordis Contritione, adferunt intelligendas esse, cum articulus necessitatis excludit oris Confessionem, scilicet cum aliquis contritur & morte præsentitur, vel alio aliquo justo impedimento hoc facere impeditur. Alii dicunt, inter quos est Petrus Manducator, conditionalem fieri remissionem per Contritionem. Nempe sub conditione: Si suo tempore confitearis. Else putant remissionem ad reincidentiam. Et jam à Roberto Pullo audivimus: Quid est opus pandi peccata, nisi ut consolatio fiat Pœnitenti? Quod ferè ipsum hoc sæculo docent Lutherani. Diversas & in speciem quasi adversas pro utraque istius quæstionis parte auctoritates conglomeravit Gratianus, atque ita utriusque judicavit probabilem.

Ex eodem fonte manavit opinio adfirmans Confessionem esse juris dumtaxat humani. Rationes prodit Petrus Pictaviensis: Alii dicunt quod Confessio non est Sacramentum, sed Sacramentale, sicut aqua benedicta, & panis benedictus. Ex quo fortè hausit & Joannes Calvinus Confessionem esse humanum commentum. Disti Petri sententia non est multò melior: Verius videtur quod Confessio sit Sacramentum. Dicimus quod Confessio præcepta fuit ibi; ITE OSTENDITE VOS SACERDOTIBUS. Sciendum est quod Confessio est Sacramentum veteris Testamenti, nec efficit quod figurat, sicut nec conjugium. Et infra: Verius videtur, quod Confessio Sacramentum sit, & non est Sacramentum novi Testamenti. Quod etiam sic ostenditur: Quia Confessio non est opus Dei, sed hominis, nec habet aliquam vim, nisi ex cbaritate, ergo Confessio non est Sacramentum novi Testamenti. Et nullam operati operis, sed solum, ex qua fit operantis charitatis virtutem adscribit, & hinc inferit: Est certum, quod remissio peccati præcedit Confessionem. Undè David: CONFITEBOR, ET TU REMISISTI. Non dicit: REMITTES. Distinctam peccatorum Confessionem fuisse etiam Judæis in usu, & præcepto, lucidè ostendit Joannes Morinus ex vetustissimis ipsarum Ritualibus: Ex eisdem Petrus Pictaviensis vult illam esse solius antiqui Testamenti Sacramentum. Circa prima fidei Christianæ fundamenta prima illi Scholastici fuerunt adeò sædè hallucinati, ac inter se collisi.

Et hinc inter errores, anno 1226. damnatos à Stephano Parisiensi Episcopo, fuit & hic: Non est Confessio faciendis, nisi ad apparentiam. Fuit item inter errores, quorum causa Gualterus de sancto Victore librum scripsit adversum quatuor Galliarum Labyrinthos: Petrum Abaelardum, Gilbertum Porretanum, Petrum Lombardum, & Petrum Pictaviensem. Et in suis ad Robertum Pullum scholiis habet Hugo Matthoud: Sciendum eo sæculo, in quod Scholasticæ Theologiæ cunas rejecimus, plures fuisse qui neglecto solidioris, & sacratoris doctrinæ poena, soli ferè genio rationis indulgere, & ut spinarum ferax incultus ager, alienam pertesi manum, nec fructibus delectati nisi spontè nascentibus, non mirum si pleraque dederint aut agrestia, aut languida juct, nec bene proba. Eos fuisse docet lapsus primorum Scholasticorum. Cunctis suis posteris, humanæ subtilitatis libertatem amantibus, dedere hocce Monumentum: Felix quem faciunt aliena pericula cautum. Et sanè quisquis neglecta sacrarum literarum & factorum Patrum lectione, atque doctrina, ex solo suo colligit

Part. 3. c. 13.

Part. 5. c. 13.

caduēos humanę rationis floſculos, non poteſt non eſpirare. Pręſentium ergo Articulorum Auctor iſtam jam dudum proſcriptam Theologiam venit reparatam, æternę damnationis reatum cum perfectę etiam charitate, & facta peccatorum quoad maculam remiſſione dixit compatibilem, ipſumque ſolum remitti per Sacramentale Sacerdotis Miniſterium. Hinc meritò aboliti & circumſcripti ſunt ejuſ Articuli, à quibus mea adtertio eſt longiſſimè remota.

Utinam longè abſint & mei Accuſatores. Quiſquis enim, er quamlibet, licet imperfectam, adfectu ſuper omnia Dei charitatem, natamque & formatam ex ipſa Contritionem vult quaſi ſtata lege peccatorem juſtificari, licet vivificantium Sacramentorum neceſſitatem non plenè exuſſet, neq; ad ſolum conſolationis effectum, aut ſolam poenarum condonationem reſtringat, inſigniter tamen humiliat: Opinio, quę primos Scholaſticos in adeo ſædos de Pœnitentię Sacramento errores circumſcripſit, non poteſt non eſſe malę notę, & inſigniter periculofa. Si quęvis charitas, aut quęvis per ipſam formata Contritio juſtificet, modica eſt Sacramenti neceſſitas: Contraſta eſt ad ſolum dati per Contritionem doni augmentum. Longè aliud ſenſit antiqua Eccleſia, Catechumęnos, licet charitate flagrantę, jubens & cogens anhelare ad Regenerationis Sacramentum, tamquam cervos ad fontes aquarum. Utiq; ex hac per ſanctum Auguſtinum ad nos traducta Patrum regula: *Quantumcumque Catechumenus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuę portat, non ei dimittitur, niſi dum venerit ad aquas.* Uti cęcitatis ſquamę ex oculis corporis, ita & peccatorum maculę ex anima non ceciderunt Apoſtolo Paulo, niſi poſt receptum ab Anania Damafcenorum Epifcopo Baptiſmum. Et Cornelio Centurioni inſuſum ante actuale Baptiſma Spiritum ſanctum ſanctus Petrus Apoſtolorum, ipſique adſans Eccleſia ſunt plurimum admirati, quod nempe ſalutis & juſtificationis donum non illi, qui tantum crederet, ſed qui inſuper baptizaretur, ſciant à Domino promiſſum. Hujus regulę diſpenſationem ſunt admirati. Ex eadem regulę non ſolum Baptiſma, ſed & conſcientię bonę interrogationem, ſeu charitatem in Deum requirit idem Apoſtolorum: Adeo non ſine fundamento in Diſſertatione ſcripſi hanc charitatis neceſſitatem eſſe Evangelicam ac Apoſtolicam prædicationem. Hinc cordis conversionem & Sacramentum eſſe duas, quarum altera ſine altera parum ſit, humanę juſtificationis regulares concauſas clamant unanimiter antiqui Patres. Actamen quandoque ex cauſis dari regulę diſpenſatione, in libris de Baptiſmo adverſum Dicoatitas diſcretè ſcribit ſanctus Auguſtinus. *Sicut, inquit, in illo, qui crucifixus in fine poenituit, latrone quod ex Baptiſmi Sacramento deſuerat, complevit omnipotentis benignitas, quia non ſuperbia vel contemptu, ſed neceſſitate deſuerat; ſic in infantibus, qui baptizati moriuntur, eadem gratia Omnipotentis implere credenda eſt, quod non ex imple voluntate, ſed ex ætatis indigentia nec corde credere ad juſtitiam poſſunt, nec ad ſalutem conſideri. Et inſtrā in ſequenti capite: Quibus rebus omnibus eſtenditur aliud eſſe Sacramentum Baptiſmi, aliud*

Lib. 4. c. 24.

conversionem cordis, ſed ſalutem hominis ex utroque compleri. Nec ſi unum horum deſuerit, id eſt, putare debemus conſequens eſſe, ut & alterum deſit, quia & illud ſine hoc eſſe poteſt in infante, & hoc ſine illo eſſe potuit in latrone, complente Deo ſive in illo, ſive in iſto, quod non ex voluntate deſuſſet; cum verò ex voluntate alterum horum deſuerit, reatu hominem involvi. Uti infantium ſine propria Contritione, ita adultorum ob Miniſtri defectum ſine Sacramento morientium juſtificationem adhiat fieri complente Deo, ſeu per factam regulę diſpenſationem. Et hinc ad verba iſta Majores noſtri Doctores Lovanięſes poſuerunt hoc marginale Scholion: *Supplet Dei benignitas quod neceſſitas excluſerit.* Quę omnia magis conſiderans poſterior & melior Schola iſtum, quem uſque ad præpoſitivi tempora graſſatum teſtatur Hugo Marthoud, errorem peſſimum eliminavit, Pœnitentię ac Baptiſmi neceſſitatem reſtituit, conſtanterque docuit juſtificationis extrā ipſa donum obtineri regulariter non poſſe, niſi per ſolam Contritionem perfectam. Quam veritatem Tridentina Synodus omnino confirmavit. Quę autem & qualiſ Contritio juſtificaret antiqui Teſtamenti tempore, ignoro. Senſa meā expoſui in Diſſertatione. Eſt quæſtio Theologica, in qua unumquemque in ſuo abundare ſenſu libens permitto. Pro ſola verę charitatis ad Contritionem & juſtificationem neceſſitate laboro.

Diverſi charitatis & Contritionis gradus deſenduntur.

Etiam quę de diverſis charitatis gradibus ſeu claſſibus dixi ex S. Auguſtino, hic Scripſor impugnat. Summi tamen ponderis eſt iſta diſtinctio. Eam laudat & Petrus Pidavięſis, ac rectè adjungit: *Queritur utrum idem ſit edificare lignum, fœnum, ſtipulam, & peccare venialiter? Utramque contradictionis partem ornat argumentis, & concludit: Dicendum eſt quod non eſt idem edificare lignum, fœnum, ſtipulam, quod peccare venialiter. eſt enim edificare lignum, fœnum, ſtipulam, habere carnalem adfectum circa temporalia, ſed Deum præponere. Omnis ergo, qui edificat lignum, fœnum, ſtipulam, peccat venialiter, ſed non convertitur. Edificare autem aurum, argentum, lapides pretioſos, eſt Deum perfectè diligere, & omnia terręna deſpicere. Omnis ergo talis Deum diligit, ſed omnis, qui diligit Deum, non eſt talis. Illi ergo, qui edificant aurum, argentum, lapides pretioſos, peccant quandoque venialiter, non tamen edificant lignum, fœnum, ſtipulam, quia ſtatim deſertur veniale peccatum in eis. Tantum enim habent fervorem charitatis, quod ſtatim exſtinguitur in eis veniale peccatum, ſicut gutta aquę in camino. Cordibus noſtris in fundamentum poſito Chriſto, Domine ſuper edificata lignum, fœnum, ſtipulam adfirmat eſſe adſixivos, quibus tamen Deum non poſtponimus, creaturę amores: Eos excluſi dicit à ſola charitate perfectã, & meę Diſſertationis doctrinam inſigniter confirmat.*

Laudanda ſunt & hæc ejuſ verba: *Quia variis modis loquitur Scriptura de perfectione, ad tollendam aliquam ambiguitatem adhibenda eſt diſtinctio. Scriptura ergo interdum perfectionem vocat ſufficientiam. Secundum quod dicitur: Perfecta. Penitentia eſt, quę commiſſa delet. Id eſt, ſufficiens. Et eſt perfectio comparationis, de qua dicitur: Noe perfectus erat.*

Part. 3. c. 5. 28.

erat in generationibus ſuis. Scilicet comparatione aliorum. Harum perfectionum utraq; id eſt, & ſufficiens, & per comparationem, poteſt haberi exemplum charitatis imperfectę. Hoc eſt, & per ſufficientiam, & per comparationem perfectę charitatis eſſe poteſt imperfecta: Utiq; facta reſlecta ad perfectionem abſolutam. Ita omnis Dei, licet ſolo adfectu, ſuper omnia dilectio, omniſque per ipſam formata Contritio hodie à multis Scholaſticis vocantur dilectio & Contritio perfectæ. Verum per ſolam ſufficientiam, ideoque ſunt dilectio & Contritio imperfectæ. Antiquiſſima eſt iſta phraſis: Et nequaquam per Scholaſticos in Eccleſiam inducitur. Etenim ſuis de vita contemplativa libris Julianus Pomerius inſeruit hunc titulum: *De differentia carnalium & animalium amorum, & quantum ab eis differat perfectæ, id eſt, quęvis caſta Dei ſeu in Deo dilectio.* Et illos, qui idola nec adorant nec tolerant, Judæ & Beniamin Reges etiam ſacra Scriptura vocat perfectos: utiq; quoad ſalutis ſufficientiam. Ego vocem in ſenſu iſto non accipio: Solam abſolutè perfectam dilectionem & Contritionem iſto titulo honoro. Antiquos Patres ſum imitatus: Et iſtius diſtinctionis non animadverſio facit Accuſatores meos de meo ſenſu falli aut hæſitare.

Lib. 3. c. 25.

Qu. 19. art. 8. Eadem charitatis claſſes ſeu gradus ex ſancto Auguſtino laudat in ſecunda ſecundę etiam Doctor Angelicus. Perfectam ac imperfectam charitatem lucidè diſtinguit, & pergit in alia quæſtione: *Auguſtinus dicit ſuper primam Canonicam Joannis: Charitas, cum fuerit roborata, perficitur. Cum autem ad perfectionem venerit, dicit, Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* Hoc eſt, delectabiliter moritur & vivit patienter. Ad ſolvendam quæſtionem, *Utrum charitas in hac vita poſſit eſſe perfectæ, aliam ex objecti diligibilis, aliam ex ſubjecti diligentis parte diſtinguit perfectionem.* Priorem, quod infinita ac Divinę bonitatis æqualis eſſe debeat, adfirmat nobis impoſſibilem etiam in futura vita, & pergit de ſecunda; *Ex parte diligentis tunc eſt charitas perfectæ, quando diligit tantum, quantum poteſt. Quod quidem contingit tripliciter. Uno modo ſic, quod totum cor hominis actualiter ſemper ſeratur in Deum. Et hæc eſt perfectio charitatis patrię, quę non eſt poſſibilis in hac vita, in qua impoſſibile eſt propter humanę vitę inſirmitatem ſemper actu cogitare de Deo, & moveri dilectione in ipſum. Nec ſemper dumtaxat expreſſa, ſed ex toto penitus corde eſſe, ſeu omnes cupiditatis non tantum adſenſus etiam volaticos, ſed & motus debet excluſere: Quod in hac vita non dari per ordinari Divinę gratię ac providentię regulas, ipſa nos experientia docet. Alio modo, ut homo ſtudium deſeruet ad vacandum Deo & rebus Divinis, præterviſſis aliis, niſi quantum neceſſitas præſentis vitę exquirat. Et iſta eſt perfectio charitatis, quę eſt poſſibilis in via. Non tamen eſt communis omnibus habentibus charitatem. Tertio modo ita, quod habitua liter aliquis totum cor ſuum ponat in Deo: Ita ſcilicet quod nihil cogitet vel velit, quod dilectioni ſit contrarium. Et hæc perfectio eſt communis omnibus habentibus charitatem. Hęc eſt quoad ſolum adfectum ſuper omnia, & quoad ſolam ſufficientiam perfectæ; illa eſt perfectæ abſolutę, & etiam quoad vires ſuper omnia: Etenim hominem ſolis Divinis*

Qu. 24. art. 8.

rebus ſtude e facit & adigit, adeoque excluſit omnem adſixivum creaturę amorem.

Eciam ad ſequentiſ articuli quæſtionem. *Utrum convenienter diſtinguantur tres gradus charitatis, incipiens, proficiens, & perfectæ, ob ſancti Auguſtini auctoritatem reſpondet affirmativè: Auguſtinus dicit ſuper primam Canonicam Joannis, Charitas, cum fuerit nata, nutritur, quod pertinet ad incipientes; cum fuerit nutrita, roboratur, quod pertinet ad proficientes; cum fuerit roborata, perficitur, quod pertinet ad Perfectos. Ergo eſt triplex gradus charitatis. Eximiis rationibus eandem concluſionem confirmat, & concludit de charitate perfectæ: *Tertium ſtudium eſt, ut homo ad hoc principaliter intendat ut Deo inhereat, & ſe fruatur. Et hoc pertinet ad perfectos, qui cupiunt diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* Quod ſola, quę omnem ſervilem generarum merum, omnemque adſixivum creaturę amorem foras populit, bonę ac in Deum ſecurę conſcientię charitas cupiat diſſolvi & eſſe cum Chriſto, adeoque & ſola perfectæ ſit, utcumque oſtendi in Diſſertatione, innumeris ſanctorum Patrum teſtimoniis poſſit firmari, & ipſa experientia convincit, Creaturas, quibus quis per amorem adſigitur, deſerere non poteſt ſine dolore, adeoque & dumtaxat patienter queat mori. Quinque charitatis claſſes diſtinguit ſanctus Auguſtinus, ſanctus Thomas contrahit ad tres: Uti natam & nutritam, ita adultam & robuſtam conſtat in unam, ob rationes ſuo loco exponendas.*

Eadem claſſes laudat etiam in tertia parte: *Qu. 89. Charitas proficiens vel perfectæ eſt major quàm charitas incipiens. Sed quandoque aliquis cadit à charitate proficiente, reſurgit autem in charitate incipiente.*

Et iterum: *Ad tertium dicendum, quod una & eadem gratia major eſt proficiens quàm incipiens. Sed in diverſis hoc non eſt neceſſe. Unus enim incipit à majore gratia, quàm alius habeat in ſtatu profectus, ſicut Gregorius dicit in libro Dialogorum: Quatenus & præſentes & ſecuturi omnes agnoſcerent, Benedictus puer conversationis gratiam à quanta perfectione caſpiſſet. Etiam in libris de gentium vocatione ſanctus Proſper humanę juſtificationis exordia dicit in variis eſſe diverſa: Hujus præparationis non unus ſemper profectus, nec una meſura eſt. Quotiam multis modis & innumerabilibus differentiis gratiæ opera & dona variantur, inque ipſiſ ſingulis generibus munerum diſſimiles ſunt gradus & impares quantitates. Sicut enim in germineſ herbarum atque lignorum, quę terra producit, non una ſpecies; nec unum in omnibus eſt, ſed ſingula quęque in ſui ſpecifica forma, & in ſua ſterpis qualitate geruntur, plenum autem decorem non ſtatim ut eduntur accipiunt, ſed certis & inordinatis provebuntur augmentis, donec ad perfectam ſui habitus quantitatem per ſuccedentia ſibi incrementa perveniant; ita & ſemina Charitatum, plantęque virtutum, non in omni agro cordis humani eorum hoc pariter quod ſunt futuro naſcuntur: Nec facile reperitur in exordio maturitas, & in inchoatione perfectio. Exiſt quidem frequenter potens & miſericors Deus mirabiles iſtos ſuę operationis effectus, & quibuſdam mentibus, non expectata profectum mona, totum ſimul, quidquid collatus eſt, invehit. Regularem humanę juſtificationis proceſſum ſucceſſivo plantarum incremento eſſe ſimilem, ideoque per modica & quaſi inſed-*

Qu. 89. art. 2.

Lib. 2. c. 11.

Lib. 1. cap. 2.

Cap. 70.

sbilia paulatim addita adfirmat perfici : Pleroque nos non à nata, quæ saltem adfectu sit super omnia, charitate, sed à longè dilucrioribus rudimentis incipi & concipi in hominem novum ; qui à perfecta, robusta, adulta, nutrita, aut etiam nata charitate inchoentur, adseverat esse rarissimos, aut admodum paucos. Hanc doctrinam probat hic Doctor Angelicus. Ex istis paucis sanctus Gregorius adfirmat fuisse sanctum Benedictum. Episcopis, Clericis, Monachis, acquirantam vel acquirendam interioris hominis perfectionem ac plenam reformationem professis, & cunctæ Christianæ Theologiæ Magistris, accurata laudatorum graduum notitia est summè necessaria. Sine ipsa quisquis humanæ justificationis Sacramentum scitari tentarit, non poterit non cespitare periculosissimè : immo & labi. Etenim definitiva sancti Augustini in libro de natura & gratia est sententia : *Charitas inchoata, inchoata justitia est ; charitas provecta, provecta justitia est ; charitas magna, magna justitia est ; charitas perfecta, perfecta justitia est.* Quæ omnia latius exquirunt examen.

Mortalis peccati conscientiam habenti Ministro, antequam Sacramentorum Administrationi sese ingerat, qualiter sit agendum ?

Aliud Accusationis caput est ex Differtationis doctrina sequi, aut Sacramentorum in novo Testamento Ministri, si forsan mortalis peccati remorsu graventur, sine prævia Sacramentali Confessione non possint suo Ministerio fungi, atque ita ruralium præsertim Ecclesiarum Rectores coniciantur in multam & duram conscientia anxietatem. Respondeo quætionem hæc per solos Scholarum Doctores, per nullum Ecclesiæ antiquum Patrem esse lucidè motam ac decisam, ideoque dubiam & implexam. De substantiali, per ieiunos datorum aut acceptorum Sacramentorum validitate disputans adversum Donatistas sanctus Augustinus, ejusdem multos, & Clericos & laicos, fatetur esse in Ecclesia, solumque arguit, quod corde non mutato baptizarentur & baptizarent, aut alia darent aut acciperent Sacramenta. Et infra : *Baptismus Ecclesiæ baptizare possunt, quod nec ipsis prodest nec accipientibus, nisi intrinsecus vera conversione mutantur.* Et Pseudo-Apostolos, ex pessimo in Paulum Apostolum liqore prædicantes Evangelium, ideoque in peccati mortali reatu hærentes, non de statu illo, sed de solo conversi cordis defectu arguit ipse Paulus : *Quod non castè evangelizarent. Procul dubio, inquit in libris adversus Cresconium Donatistam sanctus Augustinus, id ipsum illi adnucciabant quod Paulus, non tamen eo animo, non ea voluntate, non ex charitate, sed ex invidia & ex contentione.* Et in libris adversus Parmenianum Donatistam : *Spiritus sanctus in Ecclesiæ Præposito vel Ministro sic inest, ut si fictus non est, operetur per eum Spiritus sanctus, & ad ejus mercedem in salutem sempiternam, & eorum Regenerationem vel edificationem, qui per eum sic consecrantur sive evangelizantur. Si autem fictus est, quoniam verissimè scriptum est ; SPIRITUS SANCTUS DISCIPLINÆ EFFIGIET FICTUM, deest quidem saluti ejus,*

Lib. 4. Bapt. c. 2. 3.

Cap. 1. cap. 7.

Lib. 1. Cap. 11.

ut auferat se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu, Ministerium tamen ejus non deserit, ut per eum operetur salutem aliorum. Sacramenti ac verbi Ministerium jubet dumtaxat veracem esse, & non fictum : Fictum esse addit, non eum qui in reatu sit peccati mortalis, sed qui non casta ministret voluntate. Et quis veram contriti cordis conversionem adfirmet non esse voluntatem castam ? Quis esse dicit sine intellectu cogitationes, à quibus se auferat Spiritus Sanctus ? Eandem doctrinam aliis etiam in locis sanctus Augustinus inculcat, atque ita lucet castum seu recti, seu conversi cordis finem ad legitimum Sacramenti ac verbi Ministerium omnino requiri. An sufficiat, & sanctificantis gratiæ statum non oporteat adungi, nec Augustinus, nec quis alius Ecclesiæ Pater lucidè expressit. Doctores Scholastici passim volunt statum illum necessariam, at de necessitatis causa & fundamento sunt admodum divisi, & acriter digladiantur. Alii solam Contritionem, alii actualem etiam Confessionem exigunt à peccatore Ministrato : prout aliam & aliam justificandi virtutem Contritioni adscribunt. A primis, apud quos quævis vera charitas & Contritio fixa lege justificabat sine Sacramento, Scholasticæ Theologiæ Auctoribus moveri cœpit hæc quæstio, atque ita illis certum fuit ac esse debuit gratiæ statum in Ministro requiri. Sanctissimos & Doctores & Discipulos semper habuit Scholastica Theologia, ideoque adimpleta illi est hæc Divina per Apostolum promissio : *Si quid aliter sapitis, vobis Deus revelabit.* Quod quævis Contritio non justificet sine Sacramento, jam pridem er-revelatum est, mansit tamen dubium, de quo in tertia Parte sanctus Thomas : *Ad tertium dicendum, quod ille, qui est in peccato mortali, non est perplexus simpliciter, si ex officio ei incumbat Sacramenta dispensare. Quia potest punire de peccato suo, & licitè ministrare. Non est autem inconveniens, quod sit perplexus supposito quodam, scilicet quod velit remanere in peccato. In articulo tamen necessitatis non peccaret baptizando in casu, in quo etiam laicus posset baptizare. Sic enim patet, quod non exhiberet se Ministrum Ecclesiæ, sed subveniret necessitatem patienti. Secus est autem in aliis Sacramentis, quæ non sunt tantæ necessitatis, ut Baptismus. Distinguit duplicem facti speciem, in qua ordinarius, peccati mortali conscientiam habens, Minister cogatur aliquod Sacramentum ex officio ministrare. Item inter necessitatis & solius utilitatis Sacramenta distinguit. Prima facti species est, dum necessitas non est tanta, quin patiatur Sacramentum dari solenniter, & Sacerdotem agere ut publicum Christi Domini & Ecclesiæ Ministrum. Altera est summa necessitas, cui festinatione opus sit, ideoque Sacerdos tamquam laicus cogatur sine solennibus rituum ornamentis nudum Baptismum dare. Neuro in casu actualem Confessionem, & in solo primo Contritionem exigit sanctus Doctor. Ejus solius, qui in peccato mortali permanere velit, Sacerdotis solenne Ministerium damnat peccati mortalis. Ita eum Sylvester, & alii passim Thomistæ exponunt. Agit de solo ordinario Ministro, de quo & statuit Sacrosancta Synodus Tridentina : *Nullus sibi conscientius mortali peccati, quantumcumque sibi contritus**

Quæst. 64. art. 9.

Quæst. 5. art. 1.

Qu. 64. art. 6.

videtur, absque præmissa Sacramentali Confessione ad Sacram Eucharistiam accedere debet. Quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incumbit celebrare, hæc Sancta Synodus perpetuè servandum esse decrevit, modò non desit illis copia Confessoris. Quod si necessitate urgente, Sacerdos absque prævia Confessione celebravit, quam primum confiteatur. Nullum Sacramentum, nullum Ecclesiæ Ministerium est Sacrosancta Eucharistia, ejusque confessione & celebratione sanctius, ideoque nulla humana actio majorem in suo agente requirit sanctitatem : A peccatore requirit justificationem certam, quæ fiat per Sacramentalem Reconciliationem. Unicum exceptum casum declarat laudata Synodus : *Dum Curatus Sacerdos ex officio celebrare debet, nec habet copiam Confessoris. De qua exceptione rectè ad tertiæ partis supplementum scribit Franciscus Sylvius : Non dicitur à Tridentino Concilio, quod illi, taliter sine Confessione celebrantes Curati Sacerdotes, sint per Contritionem justificati, sed declaratur quod ab incurssione novi peccati excusentur, etiamsi celebrent aut communicent. Verissimè autem est quod peccatorum remissionem accipiant in devota comunione.* Quæ eadem docui in Dissertatione. Eandem exceptionem obtinere existimo in cunctis aliis Sacramentis. Quivis, inquam, in peccato existens Sacerdos, antequam sacro Ministerio se misceat, confiteri debet ; Curatus tamen, si Confessor non sit ad manum, debet erga Dominum Deum ac ejus Sacramentum reverentiæ per solam Contritionem satisfacit : Et hic est, licet per Ecclesiam lucidè necdum definitus, communis sensus veterum Magistrorum. Et Romanum, Pauli Quinti Pontificis jussu editum, Pastorum Rituale habet : *Sacerdos, utique Curatus, si fuerit peccati mortali sibi conscientis, quod absit, ad Sacramentorum Administrationem non audeat accedere, nisi prius corde peniteat. Sed si habeat copiam Confessorii, & temporis locique ratio ferat, convenit confiteri.* Quin immò de quovis peccati mortali sibi conscio Sacerdote scribit laudatus Sylvius : *Ad evitacionem peccati, saltem mortalis, sufficit quod Minister ita peccati adfectum deposuerit, ut per veram Pœnitentiam se ad justitiam & sanctitatem disponat.* Et hæc est ejus generalis conclusio : *Quamvis, talem Sacerdotem ad Sacramentalem Confessionem obligans, sententia magnam habeat probabilitatem, & sit securior, sufficere tamen videtur, si Minister sibi de mortali peccato conscientis veram Pœnitentiam habeat, priusquam aliquod Sacramentum ministrat.* Et ipsum per Contritionem non justificari habet pro certo. Hinc rursum scribit : *Præmittendum est, eum censeri in peccato mortali ministrare, qui alicujus talis est sibi conscientis, neque tamen sincerè penitet, veram animi detestationem & dolorem concipiens.* Verùm hæc omnia requirunt longius examen.

C A P U T VII.

Exponitur Sanctorum Thomæ Aquinatis, Thomæ de Villa-Nova, Francisci Salesti, ac Bernardini Senensis de Contritione sententia.

Sanctorum Ecclesiæ Patrum de Contritione sensum in Dissertatione utcumque exposui. Post ipsos adducere nequeam testes majores,

quam quos irrefragabili & omnis exceptionis immuni auctoritate ornavit Beatissimus Pater noster Alexander VII. immò per ipsum Spiritus sanctus. Primus sit sanctus Thomas Aquinas, non solum apud Romanam ac omnem Latinam, sed & apud Orientalem Ecclesiam plenè authenticus, cujus dogmata laudatus Pater noster, juxta Antecessorum suorum Apostolica oracula, declaravit rutissima, incussa, veneranda ab omnibus atque tenenda.

In tertia Angelicæ suæ Summæ parte docet peccatum actuale mortale sine Pœnitentia non posse remitti, probatque hoc modo : *Offensa peccati mortalis procedit ex hoc, quod voluntas hominis est aversa à Deo per conversionem ad aliquod bonum commutabile. Undè requiritur ad remissionem Divinæ offensæ, quod voluntas hominis sic immutetur, ut convertatur ad Deum cum detestatione conversionis prædictæ & Proposito emendæ, quod pertinet ad rationem Pœnitentiæ prout est virtus.* At verò voluntatem nostram per solum sine casta Dei dilectione fervilem timorem, aut ipso solo formatum ac tinctum de peccatis dolorem converti ad Deum est adeò impossibile & paradoxum, ut omnis solo illo timore actus & agens homo penam uti malum principale timeat, & in proprio commodo finem ponat ultimum, ideoque perseveret in mortaliter prava voluntate. *Quod contingit, inquit S. Doctor, in non habentibus charitatem.*

Pergit in articulo sequenti : *Peccatum mortale non potest sine vera Pœnitentia remitti, ad quam pertinet deserere peccatum, in quantum est contra Deum.* Non quia nos æternis addidit gehennis, sed quia Divinam Majestatem offendit & lædit. Et infra in responsione ad quartum argumentum : *Debitum culpæ contrariatur amicitia, ideoque remitti non potest nisi reparetur nostra ad Divinam Majestatem amicitia, castusque amor, de quo pergit in articulo sexto : Ad secundum dicendum, quod in justificatione impii non solum est actus Pœnitentiæ, sed etiam actus fidei. Et ideo remissio culpæ non ponitur effectus solum Pœnitentiæ virtutis, sed principalis fidei & charitatis.*

Quod vera Pœnitentia ex fide & charitate nasci & formari debeat, disertè tradit in alia ejusdem partis quæstione : *Ad secundum dicendum, quod ex quo aliquis peccatum incurrit, charitas, fides, & misericordia non liberant hominem à peccato sine Pœnitentia. Requirit enim charitas, quod homo doleat de offensâ in amicum commissa, & quod amico studeat satisfacere.* Impetranda peccatorum remissioni adfirmat charitatem esse penitus necessariam, addens non quamvis sufficere, sed eam solum, quæ in Pœnitentiæ vultum formetur & affectum. Et iterum : *Si in actu Pœnitentiæ consideretur sola displicentia peccati præteriti, hoc immediate ad charitatem pertinet, sicut & gaudere de bonis præteritis. Sed intentio operandi ad detestationem peccati præteriti requirit speciale virtutem sub charitate.* Germanæ Pœnitentiæ actum dicit esse complexum, ac in ipso reperiri etiam proprium charitatis motum, de quo iterum scribit : *Ad quartum dicendum, quod Pœnitentia, licet sit species justitiæ, comprehendat tamen quodammodo ea, quæ pertinent ad omnes virtutes. In quantum enim est justitia quadam hominis ad Deum, oportet*

Quæst. 86. art. 2.

2. 2. qu. 19. art. 4.

Art. 6.

Qu. 84. art. 5.

Qu. 85. art. 2.

oportet quod participet ea que sunt virtutum Theologiarum, quae habent Deum pro objecto. Unde Poenitentia est cum fide Passio Christi, & cum spe veniae, & cum odio visitorum, quod pertinet ad charitatem.

Art. 3. Germanae Poenitentiae actum esse ex variis complexum adfirmat ex professo in quinto ejusdem quaestione articulo, singulosque edicit; Quorum actuum primum principium est Dei operatio convertentis cor. Secundus actus est motus fidei. Tertius est motus timoris servilis, quo quis timore suppliciorum a peccatis retrahitur. Quartus actus est motus spei, quo quis sub spe veniae consequenda adsumit Proposium emendandi. Quintus actus est merus charitatis, quo alicui peccatum displicet secundum seipsum, & non tam propter supplicia. Loquitur ex sancti Augustini ad Anastasium Epistola; Qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut gehennas odit. Et ex isto articulo sextum sextae suae fessionis caput manifeste desumpsit sacrosancta Synodus Tridentina.

Quaest. 3. Eandem veritatem docere pergit in supplemento. Secundum Augustinum, inquit argumentum sed contra, omnis dolor in amore fundatur: Sed amor charitatis, in quo fundatur dolor Contritionis est maximus: Ergo & dolor Contritionis est maximus. Quod ipsum confirmat articuli corpus, alium sensualem, alium rationalem in Contritione distinguens dolorem, & pergens de posteriori: Hic est essentialiter ipsa Contritio, qui nihil est aliud, quam displicentia praeteriti peccati, & talis dolor in Contritione excedit omnes alios dolores. Quia quantum aliquid placet, tantum contrarium ejus displicet; finis autem ultimus super omnia placet, cum omnia propter ipsum desiderantur: Et ideo peccatum, quod a fine ultimo aversit, super omnia displicere debet. Peccati displicentia seu odium adfirmat nasci oportere ex complacentia & amore finis ultimi, qui est Deus in saecula benedictus. Et rursus in alia quaestione: Ad tertium dicendum, quod dolor Contritionis, quamvis sit finitum quantum ad intentionem, habet tamen infinitam virtutem ex charitate, qua informatur, & secundum hoc potest valere ad dilectionem culpae, & poenae.

Quaest. 5. Omnino notanda est doctrina articuli sequentis, duplicem rursus in Contritione dolorem distinguens, & pergens de rationali. Hic est displicentia peccati commissi. Et potest esse adeo parvus, quod non sufficiat ad rationem Contritionis. Ut si minus displicet peccatum, quam debeat displicere separatio a fine. Sicut etiam amor potest esse ita remissus, quod non sufficit ad rationem charitatis. Loquitur ex sancto Augustino, scribente de aeterna atque incommutabili, quae Deus est, justitia: Dum justus, operum justitia, non sumus, minus eam diligimus quam ut justus esse valeamus. Dilutum istum justitiae amorem latius exponit in libris Confessionum. Post a sancto Simpliciano auditam Victorini Rethoris conversionem ait incommutabilem Christianae justitiae veritatem & pulchritudinem fuisse a se & cognitas & dilectas, verum dilectione nimium diluta, & pergit: Veritatis perceptio jam certa erat, ego autem adhuc terra obligatus militare tibi recusabam, & impedimentis omnibus sic timebam expediti, quemadmodum impediri timendum est. Ita sarcina saeculi, velut somno adsolet, dulciter premebat: Et cogitationes,

E. 8. de Trinit. c. 6.

quibus meditabor in te, similes erant sonantibus expergisci voluntium, qui tamen superati soporis altitudine remerguntur. Et sicut nemo est qui dormire semper velit, omniumque sano judicio vigilare praestat, differre tamen plerumque homo somnum excutere, cum gravis torpor in membris est, eumque displicentem carpit libentius, quamvis surgendi tempus advenierit; ita certum habebam esse melius tuae charitati me dedere, quam meae cupiditati cedere. Sed illud placebat & vincebat. Non enim erat quod tibi responderem dicenti mihi, SURGE QUI DORMIS, ET EXURGE A MORTUIS, ET ILLUMINABIT TE CHRISTUS. Et undique ostendenti vera te dicere, non erat omnino quod responderem veritati convictus, nisi tantum verba lenia & somnolenta, MODO, ECCE MODO, SINE PAULULUM. Sed modo & modo non habebant modum: Et sine paululum ibat in longum: Haec est illa charitas, qua adhuc adolescens orarat ad Dominum: Da mihi castitatem & continentiam, sed non modo. Timebat ne cito ipsum exaudiret Deus, & cito sanaret a morbo concupiscentiae, quam malebat expleri, quam exstingui. Est vera supremae justitiae dilectio, verum adeo modica & diluta, ut nequidem adfectu Deum diligit super omnia, sed ipsi quaedam praerater cupiditates. Eam Augustinus passim vocat primam charitatis scintillam, exordia, & rudimenta: Ad Contritionem & justificationem non sufficere recte adfirmat sanctus Thomas.

Quaest. 3. Eodem in supplemento ad quaestionem, an majorem de Dei offensa, quam de aeterna gehenna displicentiam debeat involvere vera Contritio, respondet: Ad quartum dicendum, quod quantitas displicentiae de aliqua re debet esse secundum quantitatem malitiae ipsius: Malitia autem in culpa mortali mensuratur ex eo qui peccat, in quantum est ei indigna; & eo qui peccat, in quantum est ei nociva. Et quia homo debet magis Deum quam seipsum diligere, plus debet odire culpam, in quantum est offensa Dei, quam in quantum est nociva sibi. Loquitur ex Theodoret, Cyrensis in Eufraatesia Provincia Episcopi, commentario in Apostolicam ad Romanos Epistolam: Non est propter bona promissa amandus Deus, sed illa propter ipsum expetenda. Neque enim qui sincerè in aliquem divitem adfectus est, eum propter opes & facultates diligit, sed propter suum in eum adfectum res etiam, quae ad ipsum pertinent, diligit. Ita etiam divinus Apostolus, nollem, inquit, habere Regnum Coelorum, & omnia quae videntur, & quae intelligibilia percipiuntur, & tot tantaque aliis & ter sine dilectione in Christum. Si quis mihi tum praesentia, tum futura molesta & aspera proposuerit, & temporalem atque aeternam mortem, & longissimum in gehenna supplicium, unà cum dilectione in ipsum libentius & alacrius hoc susciperem, quam illa magna & praecleara, & quae verbis exprimi nequeunt, Dei dilectione frustratus. Et de sancto Anselmo Cantuariensi Archi-Episcopo scribit Henricus Snychtonus: Anselmus frequenter dicere solebas se malle Lib. 2. esse sine peccato in inferno, quam in caelo cum peccato. c. 8.

Quod vera Poenitentia peccatum sicut gehennas odisse debeat, jam frequenter audivimus a S. Augustino. Eadem doctrinam hic confirmat Doctor Angelicus, & ex tali charitate adfirmat formandam veram Contritionem. Definitiva est haec ejus ibidem sententia: Dolor Contritionis a charitate causatur. Sa.

Quaest. 4. a. 1.

Sacrosancti Tridentini Concilii Patribus cur non adnumeremus sanctum Thomam de Villa-Nova, Valentinum in Hispania Archi-Episcopum? Licet Synodum ex causis non accesserit, omnino tamen de ipso dici debeat, quod de sancto Cypriano & Nicena Synodo scribit sanctus Augustinus: Spiritu interfuit. Suos enim Hispaniae Collegas, in mari ad Tridentinam urbem itinere periclitatos liberavit a naufragio, & cunctos ibidem Patres suis verè Episcopalis literis & consiliis insigniter adjuvit. Eum publicis Sanctorum tabulis inscripsit, insigni apud Gondulfi Castellum Ecclesia ornavit Beatissimus Pater Alexander VII. & nocturno ejus officio inseruit hocce Encomion: Scientiam a Domino vehementissime postulavit. Hic ergo tantus Doctor & Pastor in Dominica Passionis Dominica hanc populo suo tradidit de Contritione doctrinam: Contritio, juxta Theologorum sententiam, est dolor voluntarie adsumptus pro peccato, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Potest addi: Et iterum non peccandi. Cum Doctore Angelico dolorem illum affirmat oportere esse rationalem, & pergit: Dicitur voluntarie adsumptus, propter quod & Poenitentia in morte suscepta aliquo modo suscepta est, quia non voluntate libera, sed magis timore fit, & quasi quadam violentia instantis periculi. Quo principio abusus Martinus Lutherus omnem ex timore servili conceptam Poenitentiam, dixit esse hypocritam, juvolutariam, fictam, & coactam. Pergit gloriosus Episcopus, ac etiam definitionis vocem, Pro peccato, exponit: Non de damno, vel de poena, vel de infamia, vel de turpitudine & vilitate peccati, sed dolendum est de peccato, prout offensa Dei, sic ut etiamsi nullum incommodum de peccato proveniret, neque esset infernus, aut judicium, neque aliquis sciret, etiam displiceret peccatum, quia Deus fuit offensus. Vera Contritio ex amore Dei debet procedere, non ex timore, aut ex amore sui. Unde Augustinus: Oportet Poenitentem non solum Deum timere Judicem, sed & justum diligere. Et intra: Ex hac definitione possumus elicere quinque condiciones, quas debet habere dolor, ut sit perfecta & consummata Contritio. Ut quoad solam sufficientiam sit perfecta. Prima quod sit purus, id est, propter Deum totaliter, vel principaliter, non propter damnum. Absolutè perfecta est totaliter, quoad solam sufficientiam perfecta saltem principaliter debet esse propter Deum. Secunda conditio est, quod sit pius, id est, non furiosus: Ut faciunt quidam, qui seipso diris devorant, & conquerrunt de Deo, & peccatis addunt blasphemiam. Tertia conditio est, quod sit maximus, appetitively scilicet, non intensivo: Ut plus doleat de peccato, quam de quovis infortunio, vel morte uxoris, aut filiorum. Non intensivo: Nam sensibilia mala magis movent nos. Sed appetitively, & in estimatione: Nam si daretur optio, potius eligeres pati quodcumque infortunium, & mortem filiorum, & tuam, immò & infernum, & annihilationem tuam, quam eligere peccatum. Quarta conditio est, quod sit perpetuus: Nam Poenitentia cum vita finienda est. Quinta conditio est, quod sit particularis de quovis peccato mortali, quod est in memoria. Non quòd debeas habere tot dolores particulares, quot peccata recordaris, ut quidam volunt; sed sufficit quod habeas unum dolorem extensum, qui se extendat ad omnia peccata mortalia in particulari, quae recordaris te fecisse. Non enim sufficit, si in confuso doleas de om-

nibus & in generali quia es peccator magnus, & quia offendisti multum, sicut dolent Sancti, sed quod doleas de homicidio, de adulterio, de fornicatione, de furto, si commisisti in specialibus: Ad quod non opus est habere multos dolores, sed sufficit unus intensus de omnibus in particulari consideratis. Haec condiciones debet habere dolor, ut sit quoad sufficientiam perfecta Contritio.

Sancti Francisci Saleis, Gebennensis Episcopi, doctrinam & sanctimoniam quis ignorat? Et jam hunc in Ecclesiasticas Sanctorum tabulas retulit laudatus Pater noster, ejusque Canonico officio indidit hocce elogium: Franciscus suis Scriptis, caelesti doctrina referis, Ecclesiam illustravit, quibus iter ad Christianam perfectionem tutum & planum demonstrat. In sanctissimis de Divino amore libris hanc ponit de Contritione doctrinam: La repentance, qui ne rejette pas l'amour de Dieu, quoy qu'elle soit encore sans iceluy, est une bonne & desirable repentance, mais imparfaite, & qui ne nous peut donner le salut, jusques à ce qu'elle atteint à l'amour, & qu'elle soit meslée avec iceluy. Si que, comme le grand Apostle a dit, s'il donnoit son corps, & tous ses biens aux pauvres, sans avoir la charité, cela luy seroit inutile: Aussi pouvons nous dire en verité, que quand nostre repentance seroit si grande, que sa douleur fit fondre nos yeux en larmes, & fondre nos cœurs de regret, si nous n'avons le saint amour de Dieu, tout cela ne nous serviroit de rien pour la vie éternelle.

Ejusdem sententiae fuit in suis ad populum Quadragesimalibus concionibus magnum Ecclesiae lumen, cujus publicum Festum Romano Brevario imposuit Beatissimus Pater noster, sanctus Bernardus Senensis: Ex his aperte elicit potest, quod qui contritur principaliter propter timorem inferni, & non propter amorem Dei, non est in statu salutis, quia non dolet amore Dei, sed amore sui, ut si cessaret damnatio, ex perpetrata culpa, cessaret & Contritio illa. Sed secundum Scotum, licet ad veram Contritionem concurrat timor humilium, debet tamen concurrere amor inflammans. Unde est in peccatore initiet timor poenae, superveniens tamen amor talem timorem debet repellere.

Cap. 6. Omittere nolim laudatissimos Fratris Didaci Stellae in sancti Lucae Evangelium Commentarios: Si tantum dolorem & Poenitentiam tuorum peccatorum habueris; & illorum causa tot lacrymas fuderis, quot sunt guttae aquae in mari, si hanc poenitentiam & dolorem habueris, solum vel praecipue id caveas ne in infernum eas, certissime scias te hac sola ratione damnandum fore. Nam in peccato duo considerare debes. Alterum offensam quam adversus Dominum commisisisti; alterum verò malum, quod tibi ipsi comparasti, quia teipsum ad aeternam poenam obligasti. Si igitur te peccati tui potius poenitet propter inferni ructatum, quam quod Deum offenderis, manifestum est te potius id cavere & fugere quod contra te est quam quod adversus Deum. Unde fit ut teipsum, plusquam Deum diligas, idè què nunquam peccatum tibi remittetur, quantumvis gravissimum dolorem habeas, nisi te poeniterit Deum offendisse. Hunc dolorem vocat Scholasticus Attritionem, quae filia est amoris proprii, ut Contritio filia est amoris Divini. Innumera adducipossunt ejusmodi testimonia. Verum quibus haec non suffecerint, nec si quis ad praedicandum hanc veritatem a mortuis surrexerit, credent. CA.

C A P U T VIII.

Epistola Epilegus,

Opponi nobis possit Martini Lutheri sermo de Pœnitentia: *Contritio, sic enim coepit vocari vera Pœnitentia interior, duplici via paratur. Primò, per discussionem, collectionem, detestationem peccatorum, qua quis, ut dicunt, recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum suorum gravitatem, dampnum, fœditatem, multitudine; deinde amissionem æternæ beatitudinis ac æternæ damnationis acquisitionem: Et alia quæ possunt tristitiam ac dolorem excitare. Hæc autem tristitia facit hypocritam, immò magis peccatorem: Quia solum timore Præcepti & dolore id facit. Et tales omnes indignè absolventur & communicantur. Et si liberè deberent, remoto Præcepto & minis pœnarum, confiteri, certè dicerent sibi non displicere vitam præteritam, quam sic coguntur displicere confiteri. Immo quò magis timore Pœnæ & dolore damni sic convertuntur, eò magis peccant, & afficiuntur suis peccatis, quæ coguntur, non autem volunt odisse. Siquidem lex & cognitio peccati magis abundare facit peccatum. Et hæc est illa Contritio, quam ipsi vocant extra charitatem non meritariam. Alii vocant Attritionem disponentem ad Contritionem. Sic enim ipsi opinantur. Quam opinionem, errorem ego judico. Secundò paratur Contritio per intuitum & contemplationem speciosissimæ justitiæ, &c. Servilem sine omni charitate Attritionem manifestè damnat, ideoque ipsam prior meus Accusator vult à Sacrosancta Tridentina Synodo in fidei Canonem esse admissam. Quæro, inquit, an ullus negare possit Concilium hic primum illum Contritionis modum vueri ac retinere, quem Lutherus rejiciebat, eisdem serè verbis descriptum? Profecit si unquam ex Conciliorum verbis colligere licuit quos hæreticos, quosque horum errores damnavint, hic manifestissimè patet adstrui veritatem Catholicam eo sensu, quo impugnarat Lutherus. Hoc esse palmare servilis Attritionis fundamentum adserunt aliqui, ideoque petierunt subverti.*

Respondeo Monothelitas, Iconoclastas, ac Felicianos, non solum ob inductas vocum novitates, sed & ob vitata sanctorum Patrum testimonia fuisse à sexta, septima, & Francofordiensis Synodis meritò damnatos. Est enim grassatio facinorosa. Etiam ab hæreticorum dictis quandoque pendet recti dogmatis aut Synodalis decisionis noticia, adeoque & in ipsa grassari possit esse facinus. Et talis omninò est adductus contextus Martini Lutheri. Cur ergo Accusator hinc verbis, *Alii vocant Attritionem disponentem ad Contritionem, adjecti vocem, proximè? An enim ad veram Contritionem servilis Attritio proximè disponat, est non modica quaestio, ejusque negativa pars non caret fundamentis. Longè majus est quod verbis, Sic enim coepit vocari vera Pœnitentia interior, subtraxerit vocem, vera. Quidam Lutheri tempore Scholastici Doctores Contritionem & Attritionem non more antiquo penès perfectam ac imperfectam duri ac distorti cordis trituram, sed penès inclusam charitatem distinguebant. Omnis vera, ex Dei amore forma-*

ta, interior Pœnitentia erat illis Contritio, folam Attritionem servilem donabant toto vocabulo Attritionis. Hinc de voce Contritio, dicit Lutherus: Sic coepit vocari vera Pœnitentia interior. Utrique apud Scholasticos Doctores. Hi enim etiam veram, veraque Dei dilectione formatam Pœnitentiam ex fervili pœnarum metu, & aliis per Lutherum adductis exordiis frequenter, immò communiter concipi semper ex antiquis Ecclesiæ Patribus & Canonicis literis docuerunt. Laudatorum Patrum, dicto modo conceptam Pœnitentiam de veritate ac libertate suspectam quandoque habentium, testimoniis abusus Lutherus, lucidam veritatem obscurare & subvertere tentavit, cum Donatistis & Pelagianis blaterans nullam ita conceptam Pœnitentiam esse veram, adeoque nec esse Contritionem, sed dumtaxat fervilem sine charitate Attritionem, quæ nullo modo, etiam juxta ipsos istos Doctores, ad impetrandam peccatorum in Sacramento veniam disponderet, sed solummodo ad Contritionem. Fasset est eam uti Contritionem & veram Pœnitentiam tradi à Catholicis, & addidit tradi inconsequenter: Quod per timorem concepta & quasi extorta voluntas ipsi videretur non posse esse libera & vera. Eam garrivit esse motum non bonum, ideoque citra ejusmodi motum à nobis justificationem promitti per solum Sacramentum. Hunc ejus fuisse sensum, supra abundè ostensum est, confirmatque Ruardus Tapperus. Eundem errorem damnat Tridentina Synodus, definiens ex istis etiam ignobilibus exordiis conceptam Contritionem esse veram, Dei donum, liberam, sufficientem ad impetrandam in Sacramento justitiam, adeoque hominem per ipsam non fieri hypocritam, aut magis peccatorem. Quo circa servilis Attritio nequaquam est probata per Synodum, sed tamquam Lutherana in orthodoxos Doctores calumnia damnata & proscripta. Quod Lutherus in solam servilem Attritionem debacchatus, adeoque & ipsam probatè videretur Tridentina Synodus, Accusator expunxit vocem vera.

Per hæc, Eximie Confrater, abunde me purgatum confido, & te Judice absolvendum ab objectis erroribus. Quod varia, omni charitati & Contritioni subitam peccatorum veniam quasi promittentia, sacrarum litterarum testimonia aut de sola perfecta, aut de sola per Sacramentum adjuta imperfecta dilectione loquantur, utcumque ostendi. Errasse possim. Et ex corde amplexor quod de suis Scriptis ad Sabinum, Placentinæ Ecclesiæ Episcopum, scripsit sanctus Ambrosius: *Nescio quo modo, præter imprudentiæ caliginem quæ me circumfundit, unumquemque fallunt sua scripta, & aurem prætereunt, atque filii etiam deformes delectant; sic etiam Scriptorem sermones indecores sui palpant. Incautiùs plerumque aliud promittitur, aliquid accipitur malevolentius, aliquid exit ambiguum: Tum quia alieno examinanda judicio, non pro nostra debemus magis, quam pro aliena opinione trutinare, & discutere omnes scrupulos malevolentia. Alienus item semper esse studui à pessimo vitio, quod in Juliano Pelagianista notat, & evellendum suadet sanctus Augustinus: Quando animositatem, qua teneris, viceris,*

Ep. 63.
al. 40.

Lib. 6.

tunc

tunc veritatem poteris tenere, qua vinceris. Quam victoriam & mihi ipsi, & meis Accusatoribus ex corde exopto.

Per S. Fulgentii concludo & cum ipso apud Sardos exultantium Afrorum Episcoporum Synodalia in simili negotio verba: *Vos itaque dilectissimi Fratres, per gratiam Dei estote stabiles & immobiles, ac tenentes veram fidem, exhibete Fratribus aliter sentientibus charitatem, nec de aliquo desperetis, quia qui hodie veritatem in aliquo non agnoscit, postest cras Deo revelante cognoscere. Deo enim subest, cum volet, posse. Oremus ergo pro eis, ut Dominus operetur in eis. Exhibeamus eis bonam voluntatem, de qua nos possumus habere mercedem, scientes quoniam in conspectu Dei quisquis de numero prædestinatorum fuerit, non peribit, & in omnibus voluntas Omnipotentis implebitur, ut per gratiam salvi fiant, & agnitionem veritatis, Domino illuminante, percipiant. Quod dum fiat, memoriam nostram non deserat S. Thalassii Abbatis*

ad Paulum Presbyterum scripta parænesis: Ut in Lib. 1. cæno aromata non inveniuntur, ita neque charitas cap. 16. tis suaveolentia in anima injuriarum memori. Per Fratrum nostrorum in nos pusillanimitatem, temquam per sinistra justitiæ arma, læti ambulemus, & legendis aut evellendis aculeatis ipsorum spinis bonas, rebus seriis debitas, horas deinceps non perdamus. Hæc sunt quæ de nostratibus rebus significata volui, Deum Optim. Max. rogans, ut etiam his novissimis, in quos peccata nostra nos reservarunt, malorum temporum diebus Ecclesiam suam purgare & confervere dignetur ab omni scandalo iniquitatis. Optimam illam, quam ab Eurychio avo suo didicit, & quotidie recitare consuevit sanctus Eutychieus Patriarcha Constantinopolitanus, orationem video mihi necessariam: Domine bonam mentem mihi elargire, & libera me de meis adversariis. Hanc orationem ut pro me fundere dignetur & vestra Benignitas, ex corde precor. Vale.

272
AD HIERONYMUM
[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

EXHIBITIO
SACRORUM CANONUM
CIRCA IUS
REGULARIUM
ECCLESIARUM.
QUOAD
PRÆDICATIONEM
DIVINI VERBI.

CAPUT PRIMUM.

Examinantur fundamenta per hunc Scriptorem adducta pro jure Ecclesiarum Parochialium.

Criptor profitetur alta nomina . Audiendi divini verbi in Parochiali Ecclesia obligationem affirmat fundari in antiquissimis Ecclesiarum Canonibus , adeoque esse institutum Apostolicum . Verum partim pro authenticis Canonibus obtrudit nobis stramina & paleas , partim authenticorum Canonum stramineas interpretationes .

Primum istiusmodi Canon est S. Dionysii Pontificis Decretum in litteris ad Severum Episcopum Cordubensem : *Ecclesias singulas singulis Presbyteris dedimus , Parochias & cœmeteria eis divisimus , & unicuique jus proprium habere statuimus , ita videlicet , ut nullus alterius Parochiæ terras , terminos , aut jus invadeat , sed unusquisque suis terminis sit contentus .* Ita se nuper egisse affirmat in Romana Ecclesia , ac istud ipsum fieri suadet etiam in Provincia Cordubensi .

Respondeo epistolam esse stramineam : est enim è famosis Ildori Mercatoris nundinis , quas esse spuria octavi sæculi figmenta , est apud omnes Eruditos jam pridem exploratum . Et hanc nominatim epistolam esse fictam evincunt multa . Primò quod dicat Parochias primùm dividi cœptas à S. Dionysio . Quod ipsi Apostoli istud cœperint , posset lucidè demonstrari . Secundò quod Romano Episcopatu assignet forentes Parochias . Quod enim ille extra Urbis muros nullam unquam Parochiam habuerit , est nimis manifestum . Tertiò quod Cordubensi Ecclesiarum adscribat Provinciam . Ista enim Sedes numquam fuit Metropolitana . Et gratis demus Epistolam esse legitimam , quid inde educitur ? eò tempore necdum erant Monasteria , ideoque non Parochias adversum illa , sed dumtaxat Parochiam adversum Parochiam possit illa defendisse .

Secundum fundamentum est septimus Canon primæ Carthaginensis Synodi . *Unusquisque Clericus vel Laicus non communicet in aliena plebe sine licentia Episcopi sui .* Respondeo hunc Canonem ab isto Scriptore numquam fuisse visum , nisi forsitan in aliquo *Dormi securè* . Etenim voces , *vel Laicus* , ejus proposito maxime utiles , infelix prætermisit . Interim nec integer , nec mutilus Canon ejus scopo ullatenus congruit . Agit enim adversum vagantes sine formati sui Episcopi litteris Clericos & Laicos , eosque mandat ab alienarum , ad quas diverterint , Ecclesiarum aut Plebium Episcopis aut Presbyteris non admitti ad Communionem integram , sed donari sola peregrina . Innovat Apostolicum de ista materia Canonem , qui olim ligavit , ac etiamnum hodie ligat & Monasteria . Nam & hodie Monasteriorum Præfeti ignotos Clericos ad Ministe-

rium admittere non possunt sine Formatæ testimonio . Verum quid hæc ad Dei Verbum , seu ad audiendum sacram Concionem ? Apud Afros olim quivis Ecclesiarum Rector ad suam Concionem admittebat etiam hæreticos , Judæos , ac Paganos , adeoque & vagantes sine formati litteris Clericos , aut Laicos . Proinde non de Concione , sed de Communione agit Canon . At quid in ipso vox , *communio* , significet , video à Scriptore isto non intelligi . Et isto tempore Monasteria necdum erant apud Afros : hinc adversum illa Canon non potest sanxisse .

Tertium istius Scriptoris fundamentum est apud Burchardi decretum exstante constituto S. Eutichiani Pontificis : *In unaquaque plebe Decani sint per villas constituti , viri veraces , & Dominum timentes , qui cæteros admonent , ut ad Ecclesiam pergant , ad Matutinas , ad Missam , & ad Vesperam . Et nihil operis in diebus festis faciant . Et si horum quisquam transgressus fuerit statim Presbytero annuntiet .* Clarus Demonstrator advertit per Ecclesiam intelligi Parochialem . Respondeo hominem cespitare in tenebris . Etenim istam constitutionem S. Jvo Carnutenensis Episcopus integram inferuit sexto sui Decreti libro , & affirmat esse Novum Canonem Synodi Rotomagensis . Quod ipsum in secundo de Ecclesiasticis disciplinis libro facit & affirmat Regino Abbas Prumiensis . Quo sæculo sit celebrata ista Synodus , ignoro : & non facit ad rem præsentem . Existimo esse noni sæculi . En quales Canones clarus Demonstrator adscribat S. Eutichiano . En ex quali Canone nobis demonstret disciplinam Apostolici temporis . Et cur Eutichiani Canonem postpositum primæ Carthaginensi Synodo celebratæ per Gratum Archiepiscopum , sub S. Julii Papatu ? Autumo quod illum censuerit hac juniorem . Adeo est peritus temporum . Et Canon , licet S. Eutichiani esset , quid edicit adversum Conciones in monasteriis ?

Quartum ejus fundamentum sunt Apostolicæ Constitutiones collectæ per S. Clementem Romanum , in quibus S. Matthæus ac S. Joannes dicunt ad Episcopum : *Episcopo , jube & hortare populum , Ecclesiam frequentare mane ac vespere quotidie . Verum in die Dominico diligentius convenite . Nam quam excusationem adferre potest Deo , qui hac die non convenit ad audiendum salutare de Resurrectione sermonem ?* Respondeo clarum Demonstratorem hic variè labi . Primò , quod istas Constitutiones credat esse veraciter Apostolicas , & ipsarum Collectorem fuisse S. Papam Clementem . Est opus quarti sæculi ; & infectum manifestis erroribus . At clarus Demonstrator nescit distinguere triticum à palea : omnia illi

Ca. 310.
Ca. 390.

E X H I B I T I O
MUNICIPALIS
CIRCA
REGIMENTUM
MUSEUM
D. O. D.
P. MEDICATIONEM
DIVINI VERBI

æqualiter sapiunt. Deinde istarum Constitutionum Codicem numquam inspexit. Lucet ex marginali annotatione: *Capite sexagesimo tertio Constitutionum Apostolicarum.* Credit esse unicum librum. Et adducta verba in nullo sexagesimo tertio habentur, sed in secundi libri capite quinquagesimo nono. Præterea clarus Demonstrator loquitur in semetipsum. Ista namque Constitutio non ad Parochiales Presbyteros, sed ad solos dirigitur Episcopos: his folis credit munus docendi. Etiam in alio ejusdem libri loco habet. *Deinde hortentur populum Presbyteri, non omnes simul, sed singulatim, & postremus omnium Episcopus.* Nequaquam Parochiales, sed intelligit solos Cathedrales Presbyteros. Quod concionandi munus nequaquam ad istos, sed ad solos Episcopos olim spectaverit, statim ostenditur. Hanc disciplinam confirmat adducta Constitutio, ideoque clarum Demonstratorem non adjuvat, sed everit.

Quintum ejus fundamentum est Canon vigesimus quartus quartæ Carthaginensis Synodi, ab ipso lectus in Gratiani Decreto, *Sacerdote Verbum in Ecclesia faciente, qui egressus ab Auditorio fuerit, excommunicetur.* Hinc infert, Dominicales ac festivales Conciones non posse fieri in Monasteriis. Verum quæ est hæc consequentia? Respondeo esse similem huic: S. Archangelus Michael est Princeps ac Protector Ecclesiæ; ergo Clarus Demonstrator nugatur.

Sextum ejus argumentum est Namnetensis Canon: *Dominicis & festis diebus Presbyteri, antequam Missas celebrent, plebem interrogent, si alterius Parochianus in Ecclesia sit, qui proprio contempto Presbytero, ibi Missam velit audire. Quem si invenerint, statim ab Ecclesia abiciant, & ad suam Parochiam abire compellant.* Ex his fundamentis clarus Demonstrator concludit: *Ecclesia igitur jam tum ab exordio sui ejusmodi sollicitudinis fructu gaudebat securo. Totiusque gregis atque cura Pastoralis distributioni non minus ipsi Regulares, teste Hieronymo, quam ceteri quoque subdebantur fideles, nullisque in alienam messem falcem immittebat, donec posterioribus seculis, datis quodammodo libertati habentis, prædictorum jurium vincula disrupta videntur.* Ex Namnetensi Canone demonstrat Apostolicam, aut certe avitam Ecclesiæ disciplinam. Respondeo esse miserabilem demonstrationem. Hanc enim Synodum, licet Petrus Delalande adscribat septimo sæculo, Jacobus tamen Sirmundus censet spectare ad decimum. Quidquid sit, illa est longè junior, quam ut ex ipsa demonstraretur Apostolici temporis disciplina. Demonstrator eam non legit, nisi in Gratiani Decreto: hinc putat antiquissimam. Et quid illa habet adversum Conciones in Monasteriis? Etenim non de Concione agit, sed de Parochiali Missa. Neque pro Parochiis adversum Monasteria, sed sanxit pro Parochiis adversum Parochias. Neque omnem alienum Parochianum mandat inquiri & expelli, sed tantum proprii Sacerdotis contemptorem.

Septimum demonstratoris fundamentum est autoritas S. Hieronymi: & quidem in epistola ad Heliodorum, libro 2. folio 6. Verum secundus S. Hieronymi liber seu tomus nullam habet

epistolam ad Heliodorum. Primus tonus habet duas. In priori tunc necdum Presbyter Hieronymus hæc scribit: *Alia Monachorum est causa, alia Clericorum. Clerici pascunt Oves, ego pastor. Illi de Altario vivunt, mihi quasi infructuose arbori securis ponitur ad radicem, simulus ad Altare non defero.* Ex his verbis clarus demonstrator concludit, non solam plebem, sed & Monachos Parochialibus Presbyteris subsistere. Respondeo subsistere Episcopis. At quali subjectionis genere subsuerint, est longa quæstio non pertinens ad rem præsentem. Quod etiam Parochialibus Presbyteris subsuerint, nemo ostenderit. Sed neque hoc ad rem nostram facit. Isti namque Monachi erant Laici. Nos de consecratis in Presbyteros, & per Apostolicam sedem ad sacrum Ministerium assumptis Monachis agimus: his docendi munus olim competiisse, statim audies ab ipso etiam S. Hieronymo.

CAPUT II.

An catechizare sit primum officium Parochialium Presbyterorum?

Clarus Demonstrator affirmat. Hæc est ejus constans assertio: *Pastores sunt veri & proprii Magistrum rudimentorum Fidei.* Et per Pastores intelligit Parochiales Presbyteros. Hi enim ab aliquo tempore cœperunt apud vulgum vocari Pastores. Hinc existimant sibi jure competentem titulum: & ex ipso adversum Regulares Ecclesias multa sibi spondent ac venantur.

Exstat Capitulare Sonnatii Remensis Archiepiscopi, qui septimo sæculo rexit illam Ecclesiam: & istud post Remensem Flodoardi Historiam nuper vulgavit Georgius Colvenerius: & addidit hoc scholion: *Sunt in his quedam, quæ non videntur redolere tantam antiquitatem. Ut quod titulum Pastoris tribuant Parochiis, quo ætate Sonnatii, & multo post, Presbyteri tantum aut Sacerdotes solent appellari.* Quod est omnino verum. Ita decimus tertius Canon Neocæsariensis habet: *Presbyteri Ruris.* Gentianus Hervetus vertit: *Presbyteri Vicani.* Et octavus Canon Antiochenus: *Presbyteri qui sunt in agris.* Et de Diodoride Pægo Sanctus Epiphanius *Tripbon loci illius Presbyter.* Et in suis litteris magnus Basilius: *Illius regionis & villæ Presbyter.* Quæ appellatio apud omnes, & Latinos & Græcos Patres atque Canones est antiquissima ac frequentissima.

Eadem constans permanit apud media Evangelii sæcula. Etenim Hincmarus Remensium Metropoli illos appellavit *Presbyteros Parochiarum.* Ticinensis sub Leone IV. Synodus *Custodes titulorum.* Antiqua acta de Willeberti Catalaunensis Electi examine appellant *Presbyteros Parochianos.* Antiqua Episcoporum Capitularia numquam diriguntur ad Pastores, sed semper ad Presbyteros.

Ad noni sæculi finem Walterus Aurelianensis Episcopus edidit Capitulare, in quo inter varia suæ Diœcesos Parochianis Presbyteris mandat & hoc: *Jejunia à Pastoribus injuncta, diligenter observent.* Qui locus alitè clamat solum Episcopum tunc habuisse titulum Pastoris. Rationem habes in vulgari Canone Apostolico: *Presbyteri & Diaconi*

Hærelli

66. cap.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

Ep. 228.

coni præter Episcopum nihil agere prætentent. Nam Domini populus illi commissus est, & pro animabus eorum hic redditurus est rationem. Canon asserit omnem animarum curam esse solum penes Episcopum, ideoque ipsum solum esse Pastorem. Quod ipsum demonstrari possit plurimis aliis testimoniis. Et est omnino Constitutum Apostolicum. Etenim sanctus Paulus per Pastores & Doctores palam intellexit solos Episcopos. An Pastoratus & Doctoratus fuerint distincti in antiqua Ecclesia gradus, est multa quæstio. Quidquid sit, certum est per Pastores ab Apostolo intelligi solos Episcopos.

Et hinc Parochiales olim Presbyteri nil facerent agere sine mandato ac beneplacito Episcopi. Erant ejusdumtaxat Vicarii. Porro inter omnia Pastoralia officia primum est evangelizare: seu catechizando, feru altiora concionando. Hinc enim dicit S. Paulus: *Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare.* Unde & primitiva Ecclesia istud officium passim reservavit Episcopis. Dico Passim. Catholica enim Ecclesia est Regina circumamicta varietatibus, ideoque in variis gentibus habuit varios mores. Hinc apud quasdam ex singulari Episcoporum beneficio Presbyteri prædicantur.

Quod catechizandi officium olim spectaverit ad solos passim Episcopos, demonstrant plurimi sanctorum Patrum Sermones qui Catechumenis exponunt Symbolum. Omnes sunt Episcoporum, vix ullus Presbyteri. Presbyter quidem Rufinus Symbolum etiam exposuit, at non per Sermones, sed per librum. Hinc ad Sororem suam Marcellinam scribit S. Ambrosius: *Symbolum quibusdam competentibus in Baptisterii tradebam Basilica.* Et generatim de cunctis Episcopis scribit in Sancti Sophonia Commentario Sanctus Hieronymus: *Dant baptismum, Catechumenos erudiunt.* Et magnus Leo Campaniæ, Samnitum, ac Piceni Episcopus arguit, quod extra consuetam baptizarent tempora, ac sine *Spiritualium præparationum eruditionibus.* Quod nempè ad ipsos solos spectaret & baptizare & catechizare. Et hinc in data ad Francorum Legatos Constantinopolim proficiscentes epistola, qua Datium Mediolanensem Episcopum sibi restitui postulabat, scripsit Italiæ Clerus: *Postulate, ut Imperator Justinianus Datium ad suam Ecclesiam redire concedat, quia cum omnes penes Episcopos, quos ordinare solet, moritur sint, immensa populi multitudo sine baptismum moritur.* Quod nempè per omnem Mediolanensem Provinciam soli Episcopi & baptizarent & catechizarent: & quod etiam vacante per plures annos Sede nullus aut civitatis, aut forensis Presbyter id posset attentare. Quem morem viguisse olim per omnem Italiam, docet antiqua raritas Baptisteriorum. Quævis Diœcesis non habebat nisi unicum. Etiam nunc hodie dumtaxat unicum habent multæ civitates. Eandem formam viguisse in pluribus per omnem orbem Ecclesiis, est Eruditis notum.

Verum quoniam propter innumeram Baptizandorum multitudinem quandoque unus toti catechismo non sufficiebat homo, quidam Episcopi assuebant Vicarium & suffraganeum Catechistam. Ita ad suum Clerum scripsit exul S. Cy-

Cap. 3.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

Ep. 30.

prianus: *Optatum inter Lectores Doctorem Audientium constituimus.* Et Sancti Augustini tempore Deogratias, tempore S. Fulgentii Ferrandus, uterque Diaconus, erant Catechistæ Ecclesiæ Carthaginensis. Et Constantinopolitana Ecclesia in antiquo suarum dignitatum catalogo habet & *Catechistam.* Utrique pro tota Diœcesi. Quare tunc non ad Parochialem Presbyterum, sed ad solum Episcopum spectabat istud munus, ideoque ille ex suo arbitrio Vicarium eligebat. Et jure merito. Etenim Catechista debet Initiantis infingere firma Christianitatis fundamenta, ideoque non cuilibet imperito Clerico, sed folis Ecclesiarum Doctoribus Episcopis, aut per ipsos electis personis fuit istud opus credendum.

Eadem est ratio Concionis. Quod usque ad S. Augustini tempora nullus præsentem Episcopo Presbyter potuerit concionari, licet ex S. Possidio testante quod primus suo Presbytero Augustino istud delegaverit S. Valerius Episcopus Hipponensis. Eumdem morem viguisse, licet improbet, in aliis Ecclesiis affirmat Sanctus Hieronymus: *Pessime consuetudinis est in quibusdam Ecclesiis tacere Presbyteros, & præsentibus Episcopis non loqui.* Alexandria, quod esset numerosissima, & Christianissima civitas, ad instar almæ Urbis, fuit olim divisa in plures titulares Basilicas, & harum quælibet habebat suum Presbyterum, & Parochialis populus ab illo docebatur. Horum Presbyterorum unus fuit sceleratus Arius, ideoque scribit Hermias Zozomenus: *Apud Alexandrinis docet solus civitatis Episcopus. Ajunt hanc consuetudinem non prius inolevisse, quam ex quo Arius Presbyter de Doctrina disserens, insolentem introduceret.* Hinc magnarum civitatum Episcopi, dum gratiam aut vires concionandi non haberent, sibi subrogabant Vicarium. Ita Antiochia pro Flaviano Patriarcha S. Joannes Chrysothomus adhuc Presbyter, fuit concionatus. Plurima sunt istiusmodi exempla.

Et de hac forma scribit in Scholio ad decimum nonum Trullanum Canonem Theodorus Balsamon: *Nota ex hoc Canone, quod populum docere sit datum folis Episcopis. Et magna Ecclesiæ Doctores Patriarchæ jure docent.* Affirmant hunc morem suo adhuc tempore viguisse. Suo etiam tempore viguisse in Gallia scripsit ad Carolum Magnum Regem B. Alcuinus Flaccus: *Audito per Ecclesias Christi quandam consuetudinem non satis laudabilem, ut quod facere non voluit Presbyteri, suis injiciant Episcopis. Nam dicunt ab Episcopis interdictum esse Presbyteris & Diaconis prædicare in Ecclesiis.* Etiam in Ecclesiis pagensibus. Mos revera non fuit bonus isto sæculo. Ipsum tamen Alcuinus non extinxit. Liqueet ex privilegio, quod Besujensi Monasterio dedit Bruno Episcopus Lingonensis: *Cum Concilio totius Capituli Lingonensis statui, ut de Ecclesiis à sex leucis, vel infra à Besua, tempore Rogationum, tam viri quam mulieres, cum oblationibus ad sanctorum Apostolorum Petri & Pauli limina conveniant. Illud quoque non otiose mecum reputans, quia cum tempore eodem Lingonas venire deberept, alii longitudine viæ, alii imbecillitate corporis, seu aliquibus aliis occasionibus retardati, pabulo divini Verbi, & peccatorum remissione, quam ibi deberent accipere, frustrabantur.* Diploma fuit datum

Ep. 24.

Ep. 2.

Ep. 6.

anno

anno millesimo octavo. Extat apud Joannem Monachum in antiquo Chronico Besuensis Monasterii. Ad ista usque tempora concionandi munus adeo spectabat ad solos Episcopos, ut certis anni diebus, omnis per sex in circuitu leucas rusticana Christianitas teneretur Cathedralē Basilicam ad Episcopi verbum accedere. Nullus forensis Presbyter poterat tunc concionari. Erat durum populi onus. Adeo tamen suum jus dilexerunt Episcopi, ut illud nollent Parochiali pagorum officio annectere, sed dumtaxat alicui Monasterio per privilegium delegare. Ex eodem jure Episcopi olim debebant frequenter visitare suas Parochias, ad illic concionandum. Parochiales Presbyteri non nisi per Manuales eorum vices poterant predicare.

CAPUT III.

Monachi Presbyteri in suis etiam Monasteriis olim potuerunt catechizare & concionari.

Quod olim Monachi Presbyteri in suis Monasteriis potuerint liberè quoslibet catechizare, lucidè affirmat in litteris ad Pammachium, scriptis adversum Joannis Hierosolymitani Episcopi insolentiam, S. Hieronymus, istum Joannem hoc modo alloquens: Nos scindimus Ecclesiam, qui ante paucos menses circa Pentecostem quadraginta diverse ætatis & sexus Presbyteris tuis obtulimus baptizandos, & certè quinque Presbyteri erant in Monasterio, qui suo jure poterant baptizare, sed noluerunt quidquam contra statum tuum facere. An non tu potius scindis Ecclesiam, qui præcepisti Bethlehem Presbyteris tuis, ne Competentibus nostris in Pascha Baptismum traderent, quos nos Diopolim ad Confessorem & Episcopum Dionysium misimus baptizandos? Ecclesiam scindere dicimus, qui extra cellulas nostras Ecclesie locum non habemus? Hinc discimus plura. Primò, quod sancti Hieronymi apud Bethlehem Monasterium habuerit Competentes. Et quidem quadraginta simul, etiam in Pentecoste. De his & supra scribit in eadem Epistola: Consuetudo apud nos istiusmodi est, ut isti, qui baptizandi sunt, per quadraginta dies publicè tradamus sanctam & adorandam Trinitatem. Secundò discimus, quod Monachi Presbyteri, licet ad solum in Monasterio honorem consecrati, tunc habuerint jus non tantum catechizandi, sed & baptizandi, & jus catechizandi publicè. Tertiò, quod tamen passim catechizarent solummodò, & suos baptizatos transmitterent aut Episcopo, aut certè loci Presbytero baptizandos causa honoris & reverentiæ. Quartò, quod Episcopo aut Presbytero baptizante recusante, suos Catechumenos transmitterent ad quemvis Episcopum. Hoc est antiquissimum privilegium Monasteriorum.

Et ista potestate Syri Monachi fuerunt semper gavisi. Etenim Monachismum isthuc ex Ægypto transtulit, ac primus plantavit S. Hilarion, de quo à semetipso scribit in S. Epiphani Vita Joannes Monachus: Mansimus tres dies in Monasterio Hilarionis. Rogavitque Epiphanius magnum Hilarionem, ut mihi daret in Christo signa-

culum, utique Baptismum. Quandoquidem acciperat Hilarion gradum Presbyteratus. Cum me autem magnus accepisset Hilarion, & omnem docuisset consequentiam, baptizavit me in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Etiam de nescio quo per S. Epiphanius adhuc Monachum baptizato Philosopho scribit Rogavit Epiphanius Philosophus, ut daret ei id, quod est in Christo, signaculum, Ipsum ergo & me accepit Epiphanius, & vivimus ad magnum Hilarionem, qui eum baptizavit. Et egimus viginti dies in Monasterio magni Hilarionis. Ex more; ad plenam Neophiti instructionem. Ecce quosvis adventantes in suo Monasterio non tantum catechizabat, sed & baptizabat primus apud Syros Monachus Hilarion; nec trans mittebat ad Episcopum aut Parochialem Presbyterum. Et hunc morem traduxit ad suos posteros. Ipsum à primo omnium Cœnobitarum Auctore S. Antonio haud dubiè hauserat una cum regula monastica; adeoque ille mos etiam in Ægypto vigebat. Cœpit cum ipso Monachismo: Et sanè quod ipse S. Antonius, licet Laicus, Alexandria contra Arianos prædicaverit, scribit in ejus vita S. Athanasius.

Et ita per omnem Antiochenum Patriarchatum fuit custoditum usque ad Chalcedonensem Synodum, & Pontificatum magni Leonis. Pleuraque tunc Syriæ monasteria admiserunt Eutichianam Hæresim, atque ita non dumtaxat docuerunt prava, sed & suis Episcopis facinorosè rebellarunt. Hinc ad Maximum Antiochiæ Patriarcham scripsit præfatus Pontifex: Illud dilectionem tuam convenit præcavere, ut præter eos, qui sunt Domini Sacerdotes, nullus sibi jus docendi & prædicandi audeat vindicare, sive ille sit Monachus, sive sit Laicus, qui alicujus scientiæ nomine gloriatur. Quia est optandum est, ut omnes filii, quæ recta sunt sapiant, non tamen permittendum est, ut quisquam extra Sacerdotalem Ordinem constitutus gradum sibi Prædicatoris assumat, cum in Ecclesia Dei omnia ordinata esse conveniat, ut in uno Christi corpore, & excellentiora membra suum officium implent, & inferiora superioribus non resulent. Lucidius se exponit in litteris ad Theodoretum Cyrensem in ejusdem Patriarchatus Euphratesia Provincia Episcopum: Adjicimus, & illud quod nobis propter improbitatem

Monachorum quorundam vestrae regionis verbo mandastis per Vicarios nostros, & hoc specialiter statuimus, ut præter Domini Sacerdotes nullus audeat prædicare. Per Sacerdotes palam intelligit solos Episcopos. Et hoc suum Decretum jussit augustæ Martiani Imperatoris lege firmari. Hanc habes in tertia parte Concilii Chalcedonenfis. Et Decretum fuit adeo rigidum, ut Syrorum Monachorum ad prædicandum approbatio fuerit reservata Sedi Apostolicæ. Hinc enim Thelassium, non qualemcumque, sed Cæsariensem Episcopum, primæ Cappadociæ Metropolitanam, ac totius Ponticæ Dioceseos Primate, idem Pontifex durè increpavit, quod nescio cui Monacho Georgio fecisset facultatem prædicandi. Ita habes in ejus litteris ad Julianum Coensem Episcopum, ipsius in Regia urbe Legatum. Hinc interim lucet Presbyteros Syriæ Monachos usque

ad illa tempora liberè in suis Monasteriis prædicasse.

Verum isthæc dura novitas adstrinxit solos Syriæ Monachos. Avita forma alibi permanit, præsertim apud nos Latinos. Permansisse in Anglicana Ecclesia demonstrat in ejusdem Historia Venerabilis Beda. Scribit, quod S. Fursæus ex Scotia in Angliam venerit, prædicaverit diversis in locis, nobile Monasterium extruxerit & adjungit: Curabat autem Fursæus semper, sicut & antea consueverat, omnibus opus virtutum & exemplis ostendere, & sermonibus prædicare. Utique in suo Monasterio. Et in alio ejusdem operis loco scribit generatim de Lindisfarnensi Monasterio: Si quid pecunie à divitibus accipiebant Fratres, mox pauperibus dabant. Nam neque ad susceptionem Potentum sæculi vel pecunias colligi, vel domos providere necesse fuit, qui nunquam ad Ecclesiam, nisi Orationis tantum, & audiendi Verbi Domini causa, veniebant. At istud Monasterium fuit Cathedrale, ideòque hoc testimonium est exceptioni obnoxium. Beda verò adjungit de istius Provincie populis: Diebus Dominicis ad Ecclesiam, sive ad Monasteria certatim, non rescindendi corporis, sed audiendi Sermonis Dei gratia consuebant.

L. 3. c. 19. C. 26.

L. 4. c. 19.

Cap. 27.

L. 2. c. 19.

In alio ejusdem operis libro laudat permodicum paucorum Fratrum apud Australes Saxones Monasterium, & addit: Sed populorum nullus eorum vel vitam æmulari, vel prædicationem curabat audire. Adjungit, quod S. wilfridus Eboracensis Archiepiscopus illic extruxerit majus Monasterium. Utique ad prædicationem. Etiam de S. Cutberti, qui postmodum fuit Lindisfarnensis Episcopus, Monasterio scribit: Cutbertus non solum ipse monasterio regularis vita monita simul & exempla præbebat, sed & vulgus circumpositum longè lateque à vita sultæ consuetudinis ad celestium gaudiorum convertere curabat amorem. Utique prædicando, & in suo monasterio, & per pagos. Prædicationis fructus idem Beda exponit ibidem, ac præsertim in Vita S. Cutberti. Ex his liquet, quod apud Anglos Monasteria & Parochiales Ecclesiæ circa prædicandum Dei Verbum gauderent æquali jure; quod obligato ad ipsum audiendum populo esset libertas electionis. Pro beneplacito poterant vel Ecclesiam, vel Monasterium accedere. Quem morem haud dubiè illic plantavit S. Augustinus, adeoque & magnus Papa Gregorius.

Idem venerabilis Doctor affirmat eandem formam viguisse apud Scotos, seu Hibernos. Etenim suæ historiæ inseruit insignem Joannis IV. Pontificis Epistolam ad Scotiæ Abbates, cui est hæc superscriptio: Dilectissimis & Sanctissimis, Thomano, Columbano, Chromano, Dimano, & Bathano, Episcopis; Chromano, Hermannoque, Laurano, Steliano, & Segiano Presbyteris; Sarano cæterisque Doctoribus, seu Abbatibus Scotiæ. Scotorum Abbates, non minus quam Episcopus, vocat ipsorum Doctores. Quod nempe æquali jure illic prædicarint. Quin imò majori. Antiqui enim Scotorum Episcopi non habebant Sedes, sed debebant in Monasteriis, Abbatibus subdiciantur, & ab his ad prædicandum mittebantur & intra & extra Insulam. Istiusmodi Episcopi fuerunt S. Rumoldus, S. Livinus, alique plures prædicantes per omnem Galliam, Et simi-

lium Episcoporum fit aliquoties non satis honorifica memoria in Synodus Gallicanis. Et certè ista forma palam deviat à Christianæ Hierarchiæ regulis. Interim lucet, quod Scotorum tunc Monasteria, quoad Divini verbi prædicationem, gauderent pleno jure Parochialis Ecclesiæ.

Et hoc jus isti Scotorum Episcopi omnino plantarunt etiam in Gallia. Nam quod S. Fursæus ex Anglia in Galliam migraverit, ac illic prope Parisios fundarit Latiniacense Monasterium, affirmat idem Ven. Beda. Quis igitur ambigat ipsum in Gallia egisse eo ipso modo, quo egerat in Anglia? Prædicasse & intra & extra suum Monasterium? Erat Presbyter, non Episcopus. Quis dubitet istud ipsum non dumtaxat fecisse, sed & in fundatis per omnem Galliam Monasteriis faciendum sanxisset Scotos Episcopos? Et Scotorum olim Monasteria fuisse per Gallias admodum multa est eruditus manifestum. Et istum morem Gallicani Episcopi in suis Synodis omninò probarunt & confirmarunt. Etiam Moguntina, sub Magni Caroli Imperio celebrata Synodus rigidè mandat ab omnibus disci ac memoria teneri Apostolicum Symbolum & Dominicam Orationem, atque persequitur: Propterea dignum est, ut filios suos donent ad scholam, sive ad Monasteria, sive foras Presbyteris, ut fidem Catholicam rectè discant & Orationem Dominicam, ut domi alios docere valeant. Monasteria ponit ante forenses Presbyteros: quod fidelium filios malit in istis, quam ab his catechizari. Et hunc Canonem, ut per omnem Francorum Monarchiam fervaretur, præfatus Carolus ac ejus filius ac successor Ludovicus inseruerunt suis Capitularibus. Sanxerunt ipsum esse non dumtaxat Canonem, sed etiam Legem.

Nec tantummodo catechizare, sed insuper baptizare potuerunt tunc Monasteria. Hinc enim etiam diu postea ad Hugonem Cluniacensis Monasterii Abbatem scripsit Theobaldus Comes Blefensis: Ego Theobaldus, & uxor mea Adelaidis, sanctitatis & Religionis, quæ penes vestrum S. Collegium nostris temporibus, Divina gratia largiente, potior celebriorque habetur, fide & devotione permoti, imò Dei inspiratione commoti, Odonem filium nostrum Sacra Regenerationis Mysterii innovandum à vestra Paternitate destinamus. Non ex singulari privilegio, longè minus ex prævaricatione, sed ex consueto tunc more id fecit religiosissimus Theobaldus. Epistola extat apud Lucam Dacherium in sexto tomo Spicilegii.

Quæ omnia insigniter confirmantur ex Dingolovingana Bavarie Synodo, ubi post multas Episcoporum & Abbatum disceptationes Thasso Bavarie Dux emisit hoc edictum: Inter vos Collegia Sacerdotum; devolutis Episcoporum & Abbatum in presentia paginis, regularis Ordines vitæ, atque Canonum normas, vel Decreto Patrum, nullis comprobare quiverant testimoniis, ut Monachis Parochiæ commendari deberent, vel publica Baptismatis obsequia, nisi fortè pro periculo mortis, & nihil eorum implerent commorandi negotio, exceptio vicissitudinis villarum proprietarum singulis annis obedientialibus curis commissio ab Abbatibus facta professio, ut minime titulus populorum

Ep. 61. c. 16.

Cap. 4.

C. 11.

C. 25.

Ep. 62. c. 6.

Ep. 63. c. 6.

Ep. 82.

L. 3. c. 19.

Canone 45.

Lib. 5. c. 95.

bus se ingerere depellerentur, sed hac omnia, cui commissa sunt plebes, sub potestate Episcoporum permanent. Extat edictum ad calcem Codicis Bavarici.

Ex ipso discimus plura. Primò, quod illo tempore Monachi regerent Parochias. Secundò, quod non tantum in suis Monasteriis, sed ubicumque baptizarent. Tertiò, quod hæc displicerint Episcopis, ideoque facta sit Synodus, quæ decrevit sequentes Articulos. Primò, ut Monachi deinceps non regerent Parochias. Deinde, ut in quibuscumque Parochiis non baptizarent, nisi ob mortis periculum. Tertiò, ut etiam in propriis Parochiis ad istud officium non habitarent. Quartò, ut istud in his explere possent, dum illuc quottannis ad earum necessitates ab Abbate legarentur. De ipsis Monasteriis nulla est facta mentio: quod illic antiqua baptizandi, adeoque & catechizandi consuetudo permaneret. Et ita fuit per omnem Germaniam. Quare Romani Pontifices antiqua Regularium privilegia, dum ad Mendicantes Ordines extenderunt, non ampliarent, sed insigniter decurtarunt. Etenim Mendicantes Ordines in suis Monasteriis non possunt baptizare.

Nec tantummodò in suis Monasteriis ex ordinario Jure, sed etiam per Apostolicum privilegium Monachi olim prædicarunt. Qui ista privilegia centent in Ordinibus Mendicantibus inchoata, ideoque tamquam recentiora Romanorum Pontificum attentata audent fugillare, infeliciter hallucinantur. Etenim quod S. Equitio Monacho per omnem Valeriaz Provinciam prædicandi facultatem dederit Pelagius II. Pontifex, testatur & laudat in primo dialogorum libro Magnus Gregorius. Et privilegio, quod Fuldensi Monasterio dedit Gregorius IV. indidit hæc verba ad Rabanum Maurum Abbatem: *Concedimus etiam tibi, quem bene eruditum, & bene eloquentem virum esse novimus, prædicare verbum Dei, auctoritate S. Petri, & nostra.* Diploma hoc est primum inter varia, quæ vulgavit Jacobus Grezerus. Eandem potestatem venerabilis Geruino Centulensis Monasterii Abbati per omnem Flandriam, Galliam, atque Hungariam dedit S. Leo IX. Rem multis referit Hariulphus Monachus in quarto libro Chronici Centulensis. Et utriusque sanctissimi Monacho recalcitrantes Clericos uterque Pontifex insigniter compescuit. Sunt plura similia exempla.

CAPUT IV.

Exponuntur diversa Clericorum adversum Monachos de hac materia lites, in quibus hi semper fuerunt victores.

Clerici, licet ex officio obligentur tueri Monachos, passim fuerunt illis duriores ex nescio qua invidia. Exempla sunt plurima, quæ sepe litem malim, quam memorare. Secunda super Christiani verbi ac Sacramenti administratione inter ipsos lis fuit sæculo undecimo, ac illam exponit in litteris ad Clericos & Canonicos S. Petrus Damiani: *Contra vos multum conquerimus, quia quidam vestrorum ausus fuit temerario ore dicere, à Monachis nullo modo Communionem esse recipiendam. Insuper etiam suscipientes excommunicavit. Et inapprobium nostrum imò & condemnationem suam, & illorum, recomunicare præcepit. Hoc est, penitentes à Monachis reconciliatos iussit*

denuò confiteri, & reconciliari. Datam à Monachis absolutionem dixit irritam & nullam. Pergit: *Sed quid contra illum? Scimus quia pene Idiota est, & multiorum criminum reus; ideoque iuxta Salomonem: vitamus stulto respondere iuxta stultitiam suam, ne similes ei efficiamur. Sed ne videamur succubuisse, respondere volumus stulto, ut idem Salomon admonet, iuxta stultitiam suam, ne sapiens sibi esse videatur.* Clarus Demonstrator hæc bene notet.

Imperitum ac invidium errorem S. Petrus multis refutat, & ad plenè refutandum suis litteris subnectit Decretum Bonifacii Pontificis: *Sunt nonnulli, nullo dogmate fulti, audacissimè quidem, zelo magis amaritudinis, quam dilectionis inflammati, asserentes Monachos, quia mundo mortui sunt, & Deo vivunt, Sacerdotalis officii potentia indignos, neque penitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absolvere posse per sacerdotalis officii divinitus sibi injunctam potestatem. Sed omninò labuntur. Nam si ex hac causa veteres æmuli vera prædicarent, Apostolica compar Sedis Beatissimus Gregorius, Monachico cultu pollens, ad summum nullatenus apicem conscenderet, cui quidem hæc ligandi solvendique potestas à Deo summa conceditur. Augustinus quoque, ejusdem sanctissimi Gregorii Discipulus, Anglorum Prædicator egregius, & Pannoniensis Martini Beatissimus... alii quoque quam plurimi viri sanctissimi, pretiosissimo Monachorum habitu fulgentes, neque Annulo Pontificali subarrarentur, sed quia Monachi fuerunt prædictis uti prohibentur. Neque enim B. Benedictus Monachorum præceptor almificus, hujus rei aliquo modo fuit Interdictor, sed eos secularium negotiorum edixit expertes fore tantummodò... Nos verò tantorum Patrum instituti exemplis; quibus est periculosissimum refragari, credimus à Sacerdotibus Monachis ligandi solvendique officium, Deo operante, dignè administrari, si eos dignè contigerit hoc ministerio sublimari. Quod incunctanter affirmat, quisquis statum Monachorum, & habitum, potestatemque evidenter considerat. Affirmat Monachos ad Episcopatum, imò & ad ipsum Papatum legitime evehi, ideoque & Sacerdotio intra claustrum insignitos legitime illio fungi ministerio verbi & Sacramenti.*

Quis Pontifex sit istius Decreti, seu datæ pro Monachis adversum Clericos sententiæ Auctor, quidam dubitant. Certum est esse Bonifacium IV. Ita disertè affirmat Sigibertus Gemblacensis. Anno 618. Quod ipsum scribit Joannes Bromptonus Abbas Journalensis, dicens de S. Mellito Episcopo Lundaniensi: *Mellitus. Concilio Bonifacii Papæ interfuit, in quo de vita & quiete Monachorum tractavit.* Consonat Gratianus. Et in antiquo Populeti apud Hispanos Monasterio vetustum Decreti exemplar habet hunc titulum: *Ex Concilio Bonifacii Papæ, qui quartus à B. Gregorio: Quomodo Monachis liceat cum Sacerdotali officio ubi & ubi ministrare.* Consentit in septimo sui Decreti libro S. Ivo Episcopus Carnutenfis. Quapropter primum contra Monachos à Parochialibus Clericis bellum fuit sub quarto Bonifacio. Adeo antiqua est hæc invidia. Et certè quod suo tẽpore Clerici arietarint Monachos, in variis epistolis testatur & corriggit etiam S. Gregorius. Notanda sunt verba dicti antiqui Codicis:

is: *Ubi & ubi ministrare.* Innuunt, quod etiam isti Clerici noluerint Monachos prædicare in propriis Monasteriis. Porro hæc est quarti Bonifacii Synodalis Sententia: *Decertantes igitur Monastica Professionis Presbyteros Sacerdotalis potentie arceri officio, omni modo præcipimus, ut ab hujusmodi nefandis ausibus reprimantur imposterum, quia quanto quisque est celsior, tanto est & in his potentior.* Clarus Demonstrator attendat verba: *Ab hujusmodi nefandis ausibus.*

Porrò memoratam à S. Petro Damiani litem definivit in Nemaufensi Concilio Urbanus secundus. Definivit innovando ac plenè referendo præfatum judicium quarti Bonifacii. Sententiam expressit mutatis parumper verbis: *Decertantes contra Monachos in hac re Sacerdotalis potentie officio præcipimus arceri, ut ab hujusmodi infandis ausibus imposterum reprimantur, quod quanto quisque excelsior, tanto & illis erit potentior.* Lectionis varietas est modica. Provenit ex variis codicibus, olim per varios consuetis describi.

Et ista sententia Urbanus non fuit contentus: Adjunxit hæc, quæ aureis litteris debent inscribi cunctis Regularium Ecclesiarum valvis, verba sequentia: *Oportet eos, qui sæculum reliquerunt, majorem sollicitudinem habere pro peccatis hominum orare, & plus valere eorum peccata solvere, quam Presbyteros sæculares. Quoniam illi secundum Regulam Apostolorum vivunt, & eorum sequentes vestigia communem vitam ducunt, juxta quod in actibus eorum scriptum est... Ideoque videtur nobis, ut iis qui sua relinquunt pro Deo, dignius liceat baptizare, dare Communionem, penitentias imponere, nec non peccata solvere. Unde considerare nos oportet, quantæ virtutis apud Deum sint, qui sæculum relinquentes Domini obediunt præcepto, dicentis: RELINQUE OMNIA QUÆ HABES, ET VENI, SEQUERE ME. Unde censemus eos, qui Apostolorum figuram tenent, prædicare, baptizare, Communionem dare, suscipere penitentes, peccata solvere. Est non solum Urbani Pontificis, sed totius Synodi Decretum. Et quidem Synodi Gallicanæ. Ipsam habes apud Lucam Dacherium in 4. Tomo Spicilegii.*

Et in ipsa habes tria bene notanda. Primò, quod tunc Monachi Sacramenta administrarint in suis Monasteriis, ac etiam prædicarint pari jure, quo & Parochiales Presbyteri in suis Ecclesiis. Secundo, quod etiam baptizarent. Tertiò, quod sanctius atque utilius sit Dei Verbum audire, & Sacramenta accipere à Monachis, quam à Presbyteris sæcularibus. Ego conductus non sum ad ulli maledicendum aut detrahendum. Quid interim de sæculari Cleri statu ac Professione censet Catholica Ecclesia, videri possit apud S. Petrum Damiani, Stephanum Tornacensem Episcopum, Arnulphum Episcopum Lexoviensem, ac similes Scriptores. Divina Clementia nostris temporibus reddat sanctum Rigobertum Remensem, S. Ledradum Lugdunensem, S. Crodogangum Metensem Episcopum, ac plures istiusmodi Patres, qui Clerum denuò cogant ad communem in claustris sub Episcopi oculis vitam, atque ita reddant doctissimum ac sanctissimum.

Tertiam hujusmodi litem habemus apud Ven. Rupertum Abbatem Tuiensem. Uti nunc Cla-

rus Demonstrator de Parochiali Missa, & Paschali annua Confessione tacet, agitque de solo catechizandi ac prædicandi jure; ita tunc nescio quis similis Antimonachus de Sacramentis tacuit, & istud ipsum dumtaxat jus tentavit Monachis esse fucare. Contra illum dictus Venerabilis Abbas scripsit dialogum sub hoc titulo: *Altercatio Monachi & Clerici, quod liceat Monacho prædicare.* Et Monachus incipit: *Iniquè agis, ressiens mihi in faciem, & opprimens os meum, ut non audeam aperire os in medio Ecclesie, & Verbum Dei annuciare. Dic tandem, quare auctoritate posse putas os meum opilare?* Et Clericus respondet: *Dicam, & me non iniquè agere æquitatis ratione convincam.* Omnia Clerici argumenta Rupertus crudité ac nervosè solvit, & demonstrat consuetudinem, ex qua etiam tunc Monachi prædicabant in suis Ecclesiis, sacris Canonibus & moribus per omnia quadrare. Integer Dialogus est legendus. Rupertus eadem compendio firmat in 4. libro supra Regulam S. Benedicti. Ex isto dialogo videbis Clarum Demonstratorem contra res à sæculis judicatas imperitè & contumaciter rebellare.

CAPUT V.

Exponuntur similes lites motæ contra Ordines Mendicantes, in quibus & hi semper fuerunt Victores. Præcipua Fratrum Mendicantium professio est catechizare & prædicare. Hunc in finem Divina Providentia ipsos posuit in Ecclesia. Et anterioribus Monachis fuerunt longè diligentiores. Hinc & majores ac frequentiores passim sunt Clericalis invidiæ impetus.

Prima adversum illos lis fuit à quibusdam Parisiensis Universitatis Doctoribus, quorum Dux fuit Guilielmus à Sancto Amore Doctor, Canonicus & Theologus Belluacensis Ecclesiæ. Lis habuit varios articulos: Quos omnes exponere, quid juvet? Ipsos videre possis apud Matthæum Parisiensem. Eorum interim munus fuit potestatem evangelizandi. Litis exitum edidit in suo Chronico Nicolaus Trivetus: *Alexander IV. Papa, Magistrum Wilhelum de S. Amore, Canonicum Belluacensem, suumque Capellanum, propter persecutionem injustè commotam contra Religiosos Mendicantes, & præcipuè Prædicatores, Avagnie condemnavit, privans eum Capellania sua, & omni Ecclesiastico beneficio habito & habendo. Libellum etiam, quem de mundi periculis intitulavit, in quo contra Ordines Pauperum multipliciter invebitur, reprobandis; in Ecclesia Cathedrali comburi fecit, excommunicans omnes qui retinerent librum illum. Ceteros etiam Magistros, per dictum Wilhelum concitatos, coegit Fratres ad pacem recipere, & secundum legem charitatis tractare.* Etiam infra habet idem Nicolaus: *Alexander Papa reprobovit duos libros pestiferos, quorum unus dicebat, quod Religiosi etiam Verbum Dei prædicantes, de elemosynis viventes salvari non possint.* Consonat in suo Chronico Guilielmus Nangiacensis. *Parisis orta est turbatio inter Clericos & Religiosos ibidem studentes, propter quemdam librum, quem Magister Guilielmus de Sancto Amore, Canonicus Belluacensis, composuerat, de mundi periculis intitulatum, Sed ipso Magistro propter hoc ad Romanam Curiam acceden-*

Cap. 4.

Anno 1253. 1255. 1256. Anno 1256.

Anno 1261.

Anno 1252.

accedente, dicta est discordia per Papam Innocentium IV. confopita. Et infra prosequitur: Discordia, quae fuerat inter Fratres Praedicatorum, Minores, ac alios Religiosos Parisiis studentes, contra M. Guilielmum de S. Amore, Canonicum Belluacensem, super Librum, quem de mundi periculis intitulatum composuerat, recidivavit. Propter quam sedandam & pacificandam misit Rex Franciae Ludovicus duos ad Romanam Curiam Clericos, ut per Papam Alexandrum finem debitum fortiretur. Tandem hinc inde multis propositis, damnatus & combustus extitit liber ille apud Anagninam coram Papa in Ecclesia Cathedrali. Non propter heresim, ut dicebant aliqui, quam contineret, sed quia contra praefatos Religiosos seditionem videbatur & scandalum excitare. Scleratus liber inter alia garriebat Fratres Mendicantes esse illos, quos insectatur famosa propheta S. Hildegardis. Ita testatur in sui Senoniensis Coenobii Chronico unus & Guilielmi Amatoribus Richerius Monachus. Hinc & in vita S. Engelberti, gloriosi Martyris, & Coloniaensis Archiepiscopi, qui Praedicatorum & Minores in istam civitatem amittit, ita scribit Caesarius Heisterbacensis: Cum venissent Coloniae Fratres de novo Ordine Praedicatorum, nec non & Fratres qui dicuntur Minores, & graves quidam eis essent ex Clero, eisque coram Archiepiscopo Engelberto diversa objicerent, illos accusando, Engelbertus respondit. Quamdiu res in bono statu est, stare sinite. Cumque instarent tam Primores, quam Plebani, & dicerent, timemus ne isti sint illi, de quibus Spiritus Sanctus per os B. Hildegardis prophetavit, per quos Clerus affligetur; & Civitas periclitabitur, verbum notabile respondit: Si divinitus prophetatum est, necesse est ut impleatur. Quo verbo comperit omnes. Adeo inveteratum est in quibusdam Clericis odium erga Fratres Mendicantes. Et ad istum Caesarii locum recte scribit Aegidius Gelenius: Viderint nunc quam probe agant, quotquot Societati Jesu, aliisque Religiosis, hac aetate nostra eandem occinunt contumeliam.

Et de ista Doctoris Guilielmi lite omnis adversaria nobis factio adeo erubuit postmodum, ut Henricus Knyghtonus Leycestrensis Ecclesiae Canonicus in 5. suorum Annalium libro, velit Guilielmum non scripsisse contra Ordines Mendicantes, sed contra futuros tunc Wicleffistas prophetasse. Grandia mala, quae nova sacrarum Litterarum in Anglicanam linguam translatione creavit Joannes Wicleffus. Exponit atque adjungit: Et sic adimpletum est, quod praedixit Wilhelmus de S. Amore longo ante tempore. Et infra omnes in damnato Guilielmi libro contentas de nobis calumnias enumerat, ac pergit: Haec quidam applicant ad Fratres Mendicantes, magis tamen congruuntur istis novis populis Lolardis. Id est Wicleffistis. Sunt insignes nugae. Etenim Guilielmus de S. Amore est centum & amplius annis senior Lolardis: quomodo igitur possit in ipsos scripsisse? Neque prophetavit. Cur enim prophetiam damnasset & exussisset Romana Ecclesia? Ergo certum ac manifestum est, Guilielmum contra Mendicantes Ordines, quos tamquam ultimum militantis Ecclesiae subsidium venerata semper est omnis Christianitas, furibundo ore & calamo infansisse.

Lib. 4. cap. 16.

Lib. 1. Cap. 7.

cap. 1.

Anno 1382.

Omittere nolim insignem, quae rem praesentem tangit, ac veram historiam: Conradus Portuensis Episcopus, cum vidisset Fratres Ordinis Praedicatorum, qui de novo Parisios advenerant, vixit eos. Dubium autem quid gererent eis in corde, oravit Dominum, ut sibi, ad quod Ordo isse venisset, ostendere dignaretur. Neque quom. Oblato & aperto libro, ad quid Ordo Praedicatorum venisset, responsum est cogitationi: LAUDARE, BENEDICERE, ET PRAEDICARE. Qui statim effusus in laudem Christi coram omnibus dixit: Licet alterius professionis sim habitu, Frater tamen vester ero, quamdiu in vita subsistam. Neque unquam ulla adversitate a vobis divellar. Erat tunc Legatus Honorii III. Proinde idem Cardinalis postea tempore Gregorii IX. verbum memorabile respondisse fertur cuidam in Colonia Sacerdoti. Illi enim Synodo praesidenti, quidam Sacerdos Parochialis conquestus est dicens: Ecce Fratres Ordinis Praedicatorum, qui in nostrum damnum Coloniae intraverunt, salcem mittunt: in messem alienam, subditorum nostrorum Confessiones audiunt, & per hoc in suum favorem attrahunt. Cui mox Conradus Legatus respondit: Quis est numerus hominum in Parochia tibi subditorum? & ille inquit novem millia. Tunc conspiciens se Cruce Legatus dixit: Quis es tu, miserrime, qui tot millibus solus sufficias, debitam gubernationis curam impendere? Nescis, hominum perditissime, quia debes in illo tremendo iudicio ante tribunal Christi de his omnibus respondere? & tu tales habens Vicarios querularis, qui onus tuum gratis relevent? Quia igitur ex hac querela indignum te omnimode cura indicasti, ideo privo te omni beneficio pastoralis. Hoc dicto publicavit auctoritatem, qua a Sede Apostolica Fratribus Ordinis Praedicatorum specialibus privilegiis praedicare populis, & Confessiones audire per SS. Patres, Honorium III. & Dominum Gregorium IX. est commissum & injunctum. Non dumtaxat permissum, sed commissum atque injunctum. Et nota titulos: Miserrime, hominum perditissime.

Secunda adversum Ordines Mendicantes famosa lis fuit mota a Joanne de Poliacio, Doctore item Parisiensi. Verum illa non Conciones, sed solum administrandae Sacramentalis Penitentiae potestatem impetivit, ideoque non facit ad rem praesentem. Ejus igitur in locum pono horrendam persecutionem, de qua in suo Chronico Continuator Guilielmi Nangiaccensis: Anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo primo insurrexerunt Domini Cardinales & Praelati alii multi cum magna multitudine Curatorum contra Religiosos Mendicantes in Curia Romana, volentes & petentes a Domino Papa Clemente VI. eorum annullationem, & quod desicerent in se. Episcopi allegantes fortiter in Consistorio, quod ipsi Mendicantes non erant ab Ecclesia vocati & electi, & quod eis non incumberet fidelibus praedicare, neque Confessiones audire, sed neque Sepulturas recipere alienas. Unde requirebant dicti Praelati cum Curatis, quod ipsi Mendicantes cassarentur, vel quod saltem cessarent a praemissis, aut ad minus, quod non solum quarta portio de Sepulturis alienis daretur, sed totum emolumentum ipsis Curatis ex integro redderetur: Quia nimis erant ditati ipsi Mendicantes de talibus sepulturis, prout dicebant ipsi Praelati & Curati. Haec & similia Praelati & Curati allegabant contra Mendicantes, & multa

plura.

plura, magno de hoc Sermone contra ipsos facto per Dominum Cardinalem, & praefatis Mendicantibus ibidem praesentibus, & nihil ad objecta respondentibus, sed potius cogitantibus illud, quod scriptum est: ESTOTE IN PACE, ET DOMINUS PUGNABIT PRO VOBIS. Quod statim ibidem factum fuit. Nam finitis dictis Allegationibus, contra ipsos Dominus Papa, statim pro Mendicantibus verbum sumpsit, allegans pro parte Mendicantium, eleganter ostendens per multa jura & Scripturas, dictos Mendicantes non esse sic spernendos, ut illi dixerant, nec cassandos probans eos a Deo & Ecclesia fore vocatos ad auxilium regiminis Ecclesiae, licet tardius quam de multis, etiam eos inter alios vocatos debere merito computari, probans hoc inter caetera exemplo Beati Pauli Apostoli, qui cum non fuisset a principio de numero duodecim Apostolorum, sed potius esset magnus Ecclesiae persecutor, postea tamen fuit a Christo inspiratus, vocatus, & vas Electionis factus, & inter Apostolos excellentior commendatus. Objecit etiam Dominus Papa ipsi Praelatis & Curatis; de quo, si ipsi Mendicantes tacerent, ipsi populo praedicarent? Quia si de humilitate praedicaveritis: Vos, inquit Dominus Papa, super omnes mundi status estis magni, Superbi, & elati, & pomposi; & in equitatis, & in aliti. Si de paupertate; vos estis magis tenaces & cupidi: Unde vobis non sufficiunt omnes Praebendae, ac Beneficia mundi. Si praedictis praedicetis de castitate; de hoc, inquit, Nos tacemus, quia Deus scit qualiter quilibet agit, & qualiter quam plurimi in deliciis nutriunt corpus suum. Addidit autem Dominus Papa, quod idcirco multi Praelati & Curati odio habebant Mendicantes, & eis claudubant portas suas, pro tanto ne viderent vitas eorum; sed bene Leonibus, & Truffatoribus, & non Mendicantibus bona temporalia saepius ministrabant. Dicens iterum eis, quod dolere non debebant, si Mendicantes aliqua bona tempore mortalitatis, quae nuper fuerant, receperant in Visitationibus Mendicantium, & curam, quam dicti Mendicantes, fugientibus Curatis, multis solemniter exercuerant circa decedentes. Et si de dictis temporalibus aliqua aedificia construxerant, non erat dolendum, cum hoc totum esset, ut dicebat Dominus Papa, in suis aedificiis appositum ad decorem totius universalis sanctae Dei Ecclesiae, non in voluptatibus & actibus impudicis. Et quia non sic facitis, nec fecistis, ideo sic doletis, quia totum non habetis, ut omnia exponatis ad usum vestros tales quales. Et idcirco ipsos Mendicantes acriter accusatis, qui tamen, ut de pluribus vestrum vera loquamur, dixit Dominus Papa, non nisi ad vana & temporalia vacatis saepius, & studetis: Et modo huc contra Mendicantes venistis, sicut una Congregatio taurorum in Vaccis populorum, ut excludatis eos, qui probati sunt argento. Tandem dixit eis Dominus Papa, Quae & qualia mala, & quanta emergebant Ecclesiae si ea quae ipsi Praelati petebant, contra Mendicantes finaliter obtinerent. Dixit tamen eis: Quod si aliqua haberent contra ipsos Religiosos, ponerent in scriptis, & alii de converso, & ipse Dominus Papa daret eis optimos Auditores. Et sic vacui recesserunt dolentes & confusi, Religiosi gaudentibus, & laudantibus Deum verum.

Sub Clemente VI. grassata fuerat illa horrenda lues, quae non solummodo pagos integros vel oppida, sed & grandes absumperat civitates. Ex decem hominibus dicitur vix unus evasisse. Ista

Christ. Lupi Opera Tom. XI

crudelis bellua Parochiales Presbyteros egit infugam: Fratres autem Mendicantes pro Christi Fidelibus exposuerunt suas animas, & plurimi posuerunt. At vero grati Fideles, spiritualia in tanta necessitate per castam charitatem feminantibus, reddiderunt temporalia, atque ita Fratres Mendicantes sua repararunt ac ornarunt Monasteria, & nova a variis civitatibus & oppidis invitati extruxerunt. Haec res ferit invidios Clericorum oculos. Hinc postulatum, ut Mendicantes cassarentur, atque deinceps ita non praedicarent: vel saltem, ut non solum quarta portio funeralium oblationum, sed integra massa Cutatis redderetur: Ibi posuit vim.

Tertiam litem habes apud eundem Guilielmi Nangiaccensis continuatorem: Archiepiscopus Armachanus, Primas Hiberniae, transit ad Curiam Romanam, praedicaturus contra Religiosos Mendicantes, contra illos faciens libellos & tractatus, fortissimè allegans ipsos ab Ecclesia non debere sustineri; & dicens inter caetera & assertens: quod Christus & Apostoli, licet essent viri pauperes, non fuerint Mendicantes. Allegat autem multa jura, & Scripturas, ut ab Ecclesia deleantur, vel saltem auxilio privilegiorum pro Praedicationibus, Confessionibus, Sepulturis ac exemptionibus priventur. Et contra autem Religiosos praefatos non amplius quam sex articulos haereticos ipsi objiciunt & opponunt. Sed qui praevalebunt, in fine liquidius apparebit. Iste Continuator exitum non scripsit. Ipsum scripsit magnus noster adversarius Thomas Walingtonensis: Magna controversia coram Summo Pontifice facta est inter Magistrum Richardum Fitzrauf, Primate Hiberniae Armachanum videlicet, & Clerum Anglicanum ex una parte, & quatuor Ordines Mendicantium ex altera, super statu & regula eorumdem Fratrum. Qui videlicet Armachanus opiniones suas erga Fratres coram Summo Pontifice diu pluriesque sustinuit, & ipsos manifestè a suis regulis deviasse multis rationibus demonstravit. Sed tandem prob dolor! Clero Anglicano sibi subtrahente promissa, & exuberante in Curia Fratrum satis magna pecunia, adhuc lite pendente, Fratres sua privilegia, sicut ante, sub data nova obtinuerunt. De damnatis per Episcopales Synodos Haereticis ac quibuscumque Erronibus rectè scripsit in Synodali suae Provinciae, ac Chalcedonenfis Concilii Decreta defendit, epistola ad Leonem Augustum S. Seleucus Amasenus Episcopus, Helenoponti Metropolitae: Novimus quia omnes haeretici sanctas Synodos eorum malas sectas destruentes, accusant. Eodem spiritu iste Thomas accusat Romanam Ecclesiam, & tandem concludit: Quo quidem tempore ad praecipuum Domini Papae quievit controversia inter Clerum & Ordines Mendicantium.

Eandem litem suis Annalibus inseruit Henricus Knyghtonus, Leycestrensis Ecclesiae Canonicus: Eodem tempore orta est discordia inter Clerum & Fratres Minores de quibusdam opinionibus; & utraque pars appellavit ad Curiam Romanam. Unde Magister Richardus Episcopus Armachanus transiit cum plurimis aliis Clericis ad Curiam in defensionem Cleri. Et idem Richardus Armachanus habuit subsidium de Clero, & Abbas Sancti Albani erat Procurator ejus. Et quia Papa semper favebat Francis, & eos fovebat in quantum potuit, contra Anglos. Hiberniae Primas, Abbas S. Albani, & univversus Angliae Cle-

Anno 1357.

Anno 1358.

Anno 1360.

Lib. 4. Anno 1357.

B b rus.

rus erant formidabiles adversarii: hinc Mendican-
tium Ordini victoria fuit gloriosissima. Et
quia ad ipsam obnubilandam incum à Thoma
walsinghamensi mendacium non sufficit, Henricus
Knyghton adinvenit aliud. At est mani-
feste nugax. Etenim Angliæ Clerus non adver-
sum Francos, sed adversum Anglos Regulares
habuit litem, atque ita Innocentius VI. Ponti-
fex nequit hic Francis favere. Henricus adju-
git: Eodem anno obiit Magister Richardus Fitz-Rauf
Episcopus Armachanus, qui causam mantenuerat,
contra Fratres Mendicantes in Curia Romana apud
Avenionem, Adeo dilexit istum infelicem ma-
le causæ Advocatum.

Anno
1364.

Eandem litem memorat & alius Mendican-
tium Ordinum adversarius Henricus Rebdorf-
fensis: Eodem anno Richardus Archiepiscopus or-
dinatus est Primas totius Hiberniæ. Contra Ordi-
nem Mendicantium proponit in Consistorio publicè
coram Papa & Cardinalibus graves excessus, quos
in sua Provincia & alibi per universam Ecclesiam
contra Prælatos, & Rectores Parochialium Eccle-
siarum in prædicationibus, penitentiis injungendis,
& tumulandis paraphernalibus commiserunt. Et
quod privilegium eis indultum ex constitutione Bo-
nifacii VIII. quæ habetur in Clementina DUDUM,
DE SEPULTURIS excederent, & privilegio a-
buerentur. Cujus causæ auditionem & definitionem
Dominus Papa commisit quibusdam Cardinalibus.
Richardus primas fuit conquestus, quod Fratres
eadem cum Presbyteris Parochialibus hora præ-
dicarent, adeoque populum à Parochiali Eccle-
sia divertent. Quod populum in Pœnitentiæ
Sacramento tractarent suavius. Quod ipsorum
Ecclesiæ essent opulentæ omni genere ornamen-
torum. Est hodierna querimonia, per Innocen-
tium VI. tunc abundè refusa. At. ecce post tot
sententias nescio quis Tenebrio non vult tace-
re: & quidem post sententias datas à Romana
Ecclesia, cujus judicium ipsi Accusatores elegerant.
Certè de Donatistis bino dumtaxat judi-
cio damnatis scribit ad nobilem Virum Festum
S. Augustinus: Puto, quod ipse diabolus, si au-
toritate Judicis, quem ultro elegerat, toties vin-
ceretur, non esset tam impudens, ut in ea causa
persisteret.

Ep. 167.

CAPUT VI.

Harum Sententiarum justitia demonstratur ex
scopo, ob quem Catholica Mater Ecclesia
instituit Mendicantes Ordines.

Quod una causarum, ex quibus Ordines
Mendicantes instituit ac probavit Roma-
na Ecclesia, fuerit Albigensum hæreticorum
sperata per illos, & postmodum obtenta extin-
ctio, Eruditi noverunt. Porro istius hæresis o-
riginem aperit in Avenionensi Synodo Hugo
Rhegiensis Episcopus, Innocentii III. per Gal-
liam Legatus: Propter formidandam & panien-
dam negligentiam Prælatorum, qui existentes po-
tius mercenarii quam Pastores, se murum pro do-
mo Israel non opponunt, nec populis suæ governa-
tioni commisit evangelicam disciplinam, in his partibus diversæ & damnatissimæ hæ-
reses pullularunt. Hinc mandat, ut omnes E-

piscopi deinceps, frequentius & Catholicam Fi-
dem prædicent, & disciplinam. Exstat Synodus
apud Lucam Dacherium in 2. tomo Spicilegii.
Hoc ipsum confirmat, & istud prædicandi præ-
ceptum ad Parochiales etiam Presbyteros exten-
dit in Adbiensi Synodo Zoenus Avenionensis
Episcopus, ac Innocentii IV. Legatus. Erat
tunc in Episcopis & Parochialibus Presbyteris
tanta prædicandi negligentia, quantam undeci-
mo etiam sæculo vigiisse omnes novimus &
dolemus: Et tunc suo Socio apparuit, nescio
quis, dampnatus, & ipsi porrexit infernales li-
teras, in quibus Mattheus Paritensis affirmat
scripta fuisse hæc sequentia: Satanæ & omne in-
fernorum contubernium omni Ecclesiastico Cœtui gra-
tias emitit, quod cum in nullo suis voluptatibus
deessent, tantum numerum subditarum sibi anima-
rum, suæ prædicationis incuria, paterentur ad in-
ferna descendere, quantum sæcula nunquam retrò
acta viderunt.

Cap. 6.

Ad istam ergo desidiam excutiendam, nec
non ad lapsam ex ipsa disciplinam reparandam
Romana Ecclesia induxit Ordines Mendicantes.
Eis prædicare non dumtaxat permisit, sed & præ-
cepit. Eos in hoc ministerio æquavit Parochia-
libus Presbyteris. Amorum item Ecclesias fe-
cit æquales. Altissima voce id clamat vel solus
primarii Ordinis titulus: Ordo Prædicatorum.
Romana Ecclesia hos quatuor Ordines suffecit
in avitum manus omnium antea Monachorum,
quorum Prædicatione esse sæcularium Presby-
terorum prædicationibus sanctiores ac utiliores, su-
pra audivimus à Concilio Nemaufensi. Et hinc
illi statim fecerunt, quod de sanctis Apostolis

Cap. 16.

Dominici scribit S. Marcus: Illi autem prædica-
verunt ubique, Domino cooperante, & Sermonem
confirmante sequentibus signis. Mox omnem non
tantummodo Europam, sed & Asiam, & Afri-
cam Evangelio repleverunt. Et postmodum om-
nem Americam, utramque Indiam, Persidem,
cunctas Antipodum vastissimas regiones. Et in
libro de corrupto Ecclesiæ statu Nicolaus Cle-
mangis, Bajocensis Ecclesiæ Archidiaconus,
scribit de grassantibus suo tempore vitiis inter
Episcopos: Si quis fortasse Pastor surrexit, qui
salutari exhortationi vel prædicatione animas lucrifacere
studeat, & plus in lege Domini, quam in
legibus hominum meditetur, extemplo in morsum ip-
sius omnium dentes acuentur: Illum proorsus ineptum,
nec dignum Sacerdotio clamitabunt. Quippe qui le-
gum humanarum nescius, jura sua defendere non
est idoneus, nihilque aliud didicerit, nisi inerti otio
aut sermocinationi incumbere, quæ officia Mendicantium
palam esse astruunt, nulla temporali cura,
vel administratione, quæ utiliori occupatione suos
animos teneat, fungentium. Et infra: Jam illud
egregium, & præclarissimum prædicandi officium,
solis quondam Pastoribus attributum, eisque maxi-
mè debitum, ita apud quosdam Episcopos viluit,
ut nihil magis indignum, aut suæ dignitatimags
erubescendum existiment. Proinde Mendicantes
Ordines inunctum sibi prædicationis officium
adeo strenuè atque utiliter expleverunt, ut plu-
res Episcopi suas prædicationes censuerint de-
inceps superfluas, atque ita duxerint sibi tace-
ndum. Gravissimè errarunt isti Episcopi: attamen
ipso-

iporum error altissimè clamat prædicandi offi-
cium semper competiisse Ordinibus Mendican-
tibus, & fuisse ab ipsis fidelissimè ac diligen-
tissimè expletum.

Istud horum Ordinum officium idem pius ac
eruditus Nicolaus infra ex professo exponit: Venio
nunc ad Mendicantes, qui ex Professione ar-
tissimæ paupertatis veros se Christi Discipulos, ve-
rosque imitatores esse jactant atque gloriantur: Quip-
pe qui considerantes, ut ipsi ajunt, illud Evange-
licum: SI VIS PERFECTUS ESSE, VADE
ET VENDE OMNIA QUÆ HABES, ET
SEQUERE ME; Omnium possessionum suarum,
verumque temporalium spreta sarcina, onoreque gra-
vissimo, qui eruditi præterea in Divinis Litteris,
quibus peno soli hodie insudant, poculum verbi Dei,
quo populi reficiuntur, assidua prædicatione mini-
strant: Viam eis salutis æternæ, quam nemo alius
docet, aperiant, justorum digna præmia, impio-
rumque supplicia demonstrant. Sicque animas ab
interitu sempiterno per veram penitentiam revoca-
tas ad Deum converti faciunt. Denique soli ipsi,
ut asserunt, ceterorum omnium Ecclesia sequitur
dormientium officia peragunt, exercent, eorumque
delicta, ignorantias, & negligentias supplent. Quæ
omnia rursus altissimè exclamant, quod Divi-
ni Verbi in Parochiali Ecclesia audiendi obli-
gatio, tunc non excluderit Ecclesias Ordinum
Mendicantium: quod talis cogitatio tunc nemi-
ni vel occurreret. Porro Nicolaus non malè di-
cit: Jactant atque gloriantur. Ut ipsi ajunt. Ut
asserunt. Etenim demonstrat, ac ex animo la-
mentatur omne tunc Ecclesiæ statum fuisse in
disciplina corruptum, ideoque etiam Mendican-
tes Ordines eguisse tunc disciplina. Quod fuit
omnino verum. Eorum tunc morbos vides in
eodem libro.

L. 4. c.
31.

Quod Fidelis populus, etiam in maximis to-
tius anni Festivitatibus, potuerit in Ordinum
Mendicantium, non minùs quam in Parochia-
libus, Ecclesiis Dei Verbum audire, insigniter
patet ex responso, quod Græcorum Episcopis
Ferrariis ad vestris ad Synodum, dederunt Eu-
genius IV. Pontifex, ac Episcopus Ferrariensis.
Instabat tunc Paschalis solemnitatis, atque ita in
Florentini Concilii historia scribit Sylvester Sgu-
ropulus, Cruciger Diaconus Constantinopoli-
tanæ Ecclesiæ: Patriarcha à Papa poposcit tem-
plum ex uno Monasterio augustum & spatiosum,
quo solemnitas Paschalis jam præ foribus cum suis
perageret. Poposcit aliquam Ecclesiam Ordinum
Mendicantium. Hi enim soli Ferrariæ inter Mo-
nachos habent Ecclesias angustas & amplas. At
Papa respondit: Quod petit Patriarcha ad se mi-
nimè pertinere, sed ad Episcopum Ferrariensem,
quare quo debeat, postulatum transferat. Quod
ut præstitit Patriarcha, hoc ab Episcopo responsum
tulit: In grandiora Monachorum sacra non soli
Monachi, sed quam plurimi Magnates, & ingens
multitudo populorum ad Divina officia conflunt.
In solemnibus verò feriis multa frequentiora, addò
ut nec ipsi Monachi suis Liturgiis, hymnis, &
Cantionibus careant, aut alium habeant locum,
quo ea persiciant, ne qui extra Monasterium vi-
vant in civitate, suis solitis Concionum & Mis-
sarum solatiis destituantur. Ecce quid tunc de
Christi Lupi Opera Tom. XI.

audita, etiam in ipso Paschali Festo, apud
Ordines Mendicantes Concione fenserint Fer-
rariensis Episcopus, ac Papa Eugenius. E-
quidem ille Episcopus non fuit ex communi
numero. Fuit enim beatus Joannes de Cossi-
niano, vir longè sanctissimus, & clarissimus
miraculis. Ita docent tabulæ Ferdinandi Ughelli.

Et hanc Ordinum Mendicantium potestatem
prædicat & laudat in sui Florentini Concilii ad-
versum Marci Ephesini Archiepiscopi calumnias
Apologia Gregorius Proto-Syncellus: Utinam no-
bis tot essent Concionatores in Ecclesia diebus festis
ac Dominicis populum docentes, quod summa felicitate
visuntur in Latina Ecclesia, quotque Monachi
extremam amplexi paupertatem. Etiam hic Gre-
gorius non fuit talis qualis. Etenim ejus Apolo-
gia Paulus V. Pontifex justit præfigi hoc encomi-
um: Gregorius Hiero-Monachus, magnus Proto-Syn-
cellus, & à Confessionibus, qui postmodum creatus est
Patriarcha, & Romæ sepultus coruscavit miraculis.
Dum Græci, excutiendo factam in Florentina Syn-
odo unionem, compleverunt sua peccata, &
Divina Justitia parabat ipsos in Turcicam capti-
vitatem tradere, hic Gregorius à Constantinopoli
tamquam alter Loth à Sodomis, substractus est:
reliquit Deo ac Ecclesiæ rebellem populum & Glo-
rum, Romam abiit, istic defunctus est sanctissimè,
& post mortem miraculis coruscavit. Tantis Ec-
clesiæ Antistes & Doctor Mendicantes Regulari-
um Ordines, ipsumque in sacro-verbi minist-
rio diligentiam gratulatur Latinæ Ecclesiæ, eam-
demque felicitatem exoptat suæ Græcæ. Et ecce
hic Tenebrio garrit istas Conciones diebus Do-
minicis ac festis frequentari non posse, adeoque
& Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ judicium
non erubescit damnare.

CAPUT VII.

Præfatarum sententiarum justitia demonstratur
etiam ex Apostolicis privilegiis.

Nolim omnia Mendicantibus Ordinibus ad
Dei verbum prædicandum data per Apo-
stolicam Sedem privilegia hic exponere. Bst im-
mensum opus. Adducam dumtaxat illa, quæ sunt
clausa in Corpore Juris, adeoque adversum quæ
nullus possit grunnire. Nam & ipsa nostri Catho-
lici Reges frequenter sanxerunt inviolabiliter ob-
servari. Eis addiderunt & vim legis. Præmittere
tamen volo primævum Ordinum Mendicantium
pro Dei verbo prædicando, privilegium, ipsum-
que paucis dilucidare. Honorius ergo III. & Gre-
gorius IX. Patribus Prædicatoribus fecerunt au-
thoritatem prædicandi ubique, non solummodo
in propriis, sed etiam in Parochialibus & Catho-
dralibus Ecclesiis: etiam in vicis istarum Ecclesia-
rum Rectoribus. Eis Apostolica Sedes inhibebat,
ne prædicare volentem præsumerent impedire.
Eodem jure & modo Prædicatoribus ubique loco-
rum poterant excipere Fidelium Confessiones, &
quævis peccata absolvere. Hæc gratia quibus-
dam Episcopis, ac Parochialibus præsertim Pres-
byteris gravissimè displicuit, adeoque passa est du-
ros obices. Et hinc præfatus Gregorius ad om-
nes sub cælo Episcopos, Prælatos, ac Presbyte-
ros adjecit hanc Encyclicam epistolam: Quæ
nam abundavit iniquitas, & refriguit caritas
B b 2 plu.

plurimorum, ecce Ordinem dilectorum Filiorum Fratrum Prædicatorum Dominus suscitavit, qui non quæ sua sunt, sed quæ JESU-CHRISTI quærentes; tam contra profugandas hæreses, quam contra pestes alias mortiferas extirpandas, se dedicaverunt Evangelizationi Verbi Dei, in abiectione voluntaria paupertatis. Nos igitur eorum sanctum propositum & necessarium ministerium favore benevolo prosequentes, Universitati vestre ipsos affectuosè duximus commendandos, Charitatem vestram rogantes, & exorantes in Domino; ac per Apostolica vobis scripta mandantes, dilectos Filios, Fratres Ordinis memorati, pro reverentia divina, ad officium prædicandi, ad quod deputati sunt, recipiant benigne, & populos vobis commissos, ut ex ore ipsorum Verbi Dei semen devotè suscipiant, & consecrantur eisdem, cum ipsi auctoritate nostra liceat Confessiones audire, ac penitentias injungere, sedula admonentes pro Nostra & Apostolicæ Sedis reverentia, in suis eis necessitatibus liberaliter assistatis, quatenus ad prædicta suscipienda vestris exhortationibus populi preparati, tanquam bona & fructifera terra, pro vitiorum tribulis incipient segetem germinare virtutum. Diploma fuit datum anno primo Pontificatus. Exstat apud magnum nostrum adversarium Matthæum Parisiensem.

Anno
1246.

Et Episcopis, Parochialibus Presbyteris hæc item epistola gravissimè displicuit. Eorum sensum exponit dictus Matthæus: Eodem tempore Fratres Prædicatorum limites paupertatis, quam professi sunt nuper egressi, jam ad superos gradus ascendere, venerari & timeri à Prælati Ecclesiasticis affectabant. Et jam non tantum Prædicatores, sed etiam esse Confessores contendebant, usurpantes sibi officium Ordinariorum, & haberi eos contemptui procurantes, quasi scientia & potestate insufficientes populum Dei regere, & Ecclesiæ lora moderari. Unde multis discretis videbantur Ordinem universali Ecclesiæ, per sanctos Apostolos & Sacros Doctores nostros Antecessores, de quorum Sanctitate toti mundo constat, sanctum, nimis enormiter perturbare. Testificatum est etiam, quod Ordo S. Benedicti, vel Ordo B. Augustini, per multorum spatium sæculorum tantum non deliravit, quantum eorum, qui nondum in Anglia per triginta annorum spatium radicem propagines transplantarunt. Impetrato igitur à Papa Gregorio, qui specialiter eorum fautor erat paucis evolutis annis inaudito privilegio, hoc etiam his temporibus novum, ad primum roborandum, non sine Ordinariorum jactura & præjudicio à Domino Papa sunt adepti.

Hi pertinaces Patrum Prædicatorum adversarii fuerunt præsertim in Anglia: Hinc Innocentius IV. Episcopis Vintoniensi, Vigornensi, ac Norvicensi scripsit has litteras: Quia nonnulli sic in malitia delectantur, ut voluntatis libito, abstinentiæ ruptis habenis, ad illicita relaxato, Personas Religiosas, Dei timore postposito, multipliciter molestare presumant, consuevit pia Mater Ecclesiæ personis ipsis contra pravitate talium defensionis remedio misericorditer subvenire; per quod molestatum ipsorum compescatur temeritas, eadem personæ vitæ permaneant, & aliis aditus committendi similia præcludatur. Cum itaque dilecti filii, Prior Provincialis, & Fratres Ordinis Prædicatorum,

in Provincia Anglicana constituti (sicut ex eorum parte nobis existit intimatum, a nonnullis, qui Nomen Domini in vacuum recipere non formidant) molestias multiplices patiantur: Nos volentes eisdem contra insolentiam & conatus malignantium providere, Fraternitati vestre per Apostolica scripta mandamus; quatenus memoratis Priori & Fratribus contra perversorum audaciam efficaciter favoris præsidio assistentes, non permittatis ipsos contra indulta privilegiorum Apostolicæ Sedis ab aliquibus indebitè molestari, Molestatores hujusmodi per Censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Adeo duros & validos in ipsis nostris exordiis habuimus adversarios. Quid miramur eorum traducem etiam hodie non nobis desesse? Notent Innocentii IV. verba: Abstinentia ruptis habenis. Voluntatis libito ad illicita relaxato. Contra pravitate talium, Molestatorum temeritas. Insolentiam & conatus malignantium. Perversorum audaciam. Et quidem Episcopi, qui Patres Prædicatorum ad prædicandum in suis Ecclesiis nolebant admittere, ista elogia meruerunt.

Nihilominus his etiam litteris quidam Episcopi & Parochiales Presbyteri perrexerunt contumaciter obgannire. Fucos, quos celeberrimi ad S. Albanum in Anglia Cœnobii Archidiaconus adduxit, habes apud præfatum eisdem Cœnobii Matthæum. Verum isti solam Paschalem Patribus Prædicatoribus faciendam Confessionem impugnabant, non ab eis faciendas in ipsis etiam Cathedralibus Ecclesiis Conciones. Factas in eorum Monasteriis Conciones cuncti probabant, optabant, commendabant.

Et quidem tam noni Gregorii, quàm quarti Innocentii privilegium loquebatur de solis Patribus Prædicatoribus. Nec mirum. Etenim S. Pater Franciscus suis Filiis mandat in Regula, ut non concionentur, nisi de beneplacito Episcoporum. Hoc paternum frænum Romana Ecclesiæ noluit laxare. Postmodum tamen in Diplomate, quod varia Regulæ dubia exponit & moderat, statuit Nicolaus III. Pontifex: Verum quia expressè continetur in Regula, quod Fratres non prædicent in Episcopatu alicujus Episcopi, cum ab eo fuerit illis contraditum: Nos in hoc & deferentes Regulæ, & nihilominus auctoritatem Apostolicæ plenitudinis conservantes dicimus, quod prædictum Verbum ad litteram, sicut Regula ipsa prohibet, observetur, nisi per Sedem Apostolicam circa hoc pro utilitate populû Christiani sit concessum vel ordinatum aliud, vel posterum concedatur, seu etiam ordinetur. Et hoc Diploma Bonifacii VIII. inseruit quinto libro sui Codicis, & esse sanxit authenticum totius Ecclesiæ Canonem. Et dictum frænum Romana Ecclesiæ non solummodò laxavit, sed penitus abstulit. Et hinc rursus gravissima Episcoporum & Parochialium Presbyterorum murmura. Et ad ipsa plenè obturanda Martinus IV. liberæ prædicationis potestatem, aliaque Ordinum Mendicantium privilegia denuo innovavit, & validissimè confirmavit.

Verum inquietæ ingenia nesciunt sibi ipsis imperare silentium. Hinc de hac privilegiorum innovatione scribit à Philippo Labbeo publicatum Chronicon Ecclesiæ Rothomagensis: Fratres Minores impetrarunt à Domino Papa, ut possent audire

Tit. 12.
c. 3.Anno
1287.
Con-Anno
1287.

Confessiones & absolvere, Prælati minimè requisitis. Propter quod orta fuit magna contentio inter Prælatos Regni Franciæ & Fratres prædictos. Istud privilegium fuisse etiam de potestate prædicandi, ac iterum Prædicatoribus confirmatum, affirmat horum Chronicon Colmariense; quod ipsum affirmat, & latius in suo Chronico exponit Henricus Stero, Monachus Althanensis: Eodem anno mota est discordia inter omnes Archiepiscopos, Episcopos, Prælatos, & totum Clerum Regni Franciæ ex una parte, & Fratres Prædicatorum & Minores ex altera, super privilegio dato eis à Domino Papa Martino. Dicebant enim ipsi Prædicatorum & Minores: de dicto privilegio, quod confessi ipsis non tenerentur suis Parochialibus Presbyteris eadem numero peccata iterum confiteri. Cujus contrarium Archiepiscopi & Episcopi asserbant per idem privilegium, & per Decretalem Extravag. de penitentibus & remissionibus, OMNIS UTRIVSQUE SEXUS, cujus in eodem privilegio mentio facta fuit. Quæ quæstio per Doctores ac Magistros Theologiae & Juris Canonici fuit multipliciter disputata Parisiis, & validissimis sensum rationibus fuit, præcipuè tamen per Magistrum Henricum de Gandavo; quod eadem peccata numero quæ aliquis confessus fuerit Prædicatori vel Minori, teneretur saltem semel in anno confiteri suo proprio Sacerdoti. Quod tamen cum ipsi Fratres multis rationibus destruere niterentur, consilium datum fuit per Magistros Parisenses Sæcularibus, quod suis propriis Sacerdotibus confiterentur, quia de his nullum esset dubium, quando jurisdictionem absolvendi habent, & semel eis prædicta peccata confessa non sit necesse iterum confiteri. Super hac autem controversia dissolvenda ex parte Episcoporum & Cleri Regni Franciæ missi fuerunt ad Curiam Romanam duo Episcopi de Francia: quibus in subsidium omnes Archiepiscopi, Episcopi, Prælati & totus Clerus, CENTESIMAM PARTEM OMNIUM SUORUM ECCLESIASTICORUM REDITUM MINISTRAYERUNT. Dominus tamen Nicolaus Papa IV. qui de Ordine Fratrum Minorum existit, natione Lombardus, de Marchia Antonii Cardinalis, de Esculo croitate, fuit electus in Ecclesiâ S. Petri. Et eadem causam pro neutra parte ad huc hodie determinavit, sed permisi in dubio depedere.

Anno
1287.

Eadem de re scribit cum stomacho Thomas Walsinghamensis: Papa Honorius IV. moritur. Succedit Nicolaus IV. natione Romanus, prius dictus Frater Hieronymus, de Ordine Minorum. Hic idolum, ut dicitur, Fratrum ejusdem Ordinis, multa privatim statuit, quæ faciunt non solum superbie Minores, sed etiam insanire. Est mendacissima calumnia. Etenim longè aliter scribit præfatus Stero: Succedit Frater Hieronymus de Ordine Minorum Fratrum, & vocatus est Nicolaus. De quo non intellexi, quod Fratribus quondam sui Ordinis aliquas fecerit gratias speciales. Et tempore suo noluit discutere quæstiones, quas Fratres Prædicatorum & Minores contra Episcopos habuerunt, ut per ipsum neutra pars gravaretur. Attamen Francos garrive permittit & Fratres Mendicantes manere firmos in privilegio Martini IV. Erat terribile bellum. Habebat validos nervos: Opes totius cleri Gallicani; & tamen pauperes triûpharunt: nempe erant armati justitia. Et quidem potentissimus ille Clerus solam Paschalem Confessionem studuit sibi reddere, de Parochiali Concione penitus tacuit, quod nosset hic sibi esse nec fucum alicujus Juris.

Christi. Lupi Opera Tom. XI.

Istius belli exitum exponit præfatus Henricus Anno Stero: Bonifacius Papa VIII. Controversias & materias quæstionum inter Episcopos, Prælatos & Clerum ex una parte, & Fratres Prædicatorum ac Minores ex altera, quæ jam per plures annos, suscitatae duraverant, decidit, ut etiam patet in quadam littera incipiente, Bonifacius Episcopus, Servus Servorum Dei, SUPER CATHEDRAM EMINENTIÆ. Et ad hanc constitutionem Episcopi & Clerici mirificè exultarunt. Etenim scribit Henricus Reddorsienfis: Bonifacius Papa fecit unam Constitutionem valde utilem Clero sæculari, & maximè Recloribus Ecclesiarum Parochialium, sed restringentem auctoritatem Fratrum Prædicatorum & Minorum, à Martino IV. Papa concessam, & ipsi Ordinis Mendicantium odiosam, ut patet in quadam Constitutione, quæ incipit: SUPER CATHEDRAM. Quam Constitutionem Benedictus Papa Successor suus revocavit. Sed Clemens Papa quintus revocationem Benedicti cassavit, & prædictam Constitutionem Bonifacii, tamquam utilem, approbavit, ut videtur hodie in Constitutione Clementina de Sepulchris, Capitulo, DUDUM. Adjungit de Benedicto Papa undecimo; Hic prius de Ordine Fratrum Prædicatorum Constitutionem Antecessoris sui Bonifacii, suis Fratribus & aliis Mendicantibus non placibilem, sed utilem Clero sæculari, cassavit. Et pergit de Clemente V. Hic Constitutionem Bonifacii, nihillem Clero sæculari contra Ordines Mendicantium, revocavit, revocans constitutionem contrariam sui proximi Antecessoris.

Anno
1313.

Porrò Benedicti Constitutio in pleno vigore mansit usque ad Joannem XXII. Pontificem; qui ejus à Clemente V. factam abrogationem, licet ipsa Viennensis Concilii esse jam passim dicatur, existimant esse ab isto Concilio, ideoque & tunc statim obtinuisse insigniter hallucinantur. Rationem dat Continuator Guilielmi Nangiaccensis scribens de Decretis istius Concilii. Porro est de aliquibus statum vel reformationem universali Ecclesiæ tangentibus, quod erat tertium principali Synodi intentum, aliqua prolucata fuerint, & eorum ordinatio, seu provisio, seu decisio à Prælati & aliis, quorum interat, priusquam Concilium solveretur, & inslanter & pluries à Papa peteretur, de quibus etiam ipse Papa, ut dixerunt aliqui, Decretales quasdam præterea Constitutiones edidit & statuta: nunquam tamen in dicto Concilio fuerunt publicè promulgata, sed penitus Judicio Apostolico fuerunt liberè reservata, & ad plenum dimissa. Et hinc ipse Clemens suas istas Constitutiones non tantummodo suspendit, sed & improbat. Liqueat ex ejus edito, quod adversus quosdam habentes istarum Constitutionum copiam, ideoque & ipsas in praxim ducere conantes, edidit. Inter hos haud dubiè fuerunt Episcopi & Parochiales Presbyteri.

Anno
1312.

Audiamus rem ab eodem Continuatore: Cardinalis Nicolaus sub pena Excommunicationis latae sententiæ, auctoritate Apostolica districte inhibuit, ne quis Constitutionibus novis, quas aliqui post tempus Generalis Concilii emanasse de Curia, & earum copiam se habere dicebant, uti præsumeret in iudiciis, aut scholis; cum de conscientia Summi Pontificis minimè processissent, & alias super hoc intenderet provi-

Anno
1313.

Anno
1317.

dere. Et ista Constitutio suppressa mansit usque ad Joannem XXII. de quo idem Continuator pergit: *Constitutiones, quæ Clementina communi vocabulo nuncupantur, eò quod per Dominum Clementem Summum Pontificem in Concilio Viennensi editæ fuissent, cum propter multas latus Excommunicationis, Suspensionis, & cæteras Juris pœnas in ipsis contentas nimis rigide viderentur, ad tempus suspensas Joannes Papa XXII. fecit Parisiis, & in aliis studiis solemnibus sub Bulla publicari, & eas sub pœnis contentis præcipit observari. Quod ipsum scribit Henricus Stero: Mense Novembri fecit Papa Joannes XXII. publicari, & ad studia transmisit Constitutiones Clementinas. Concinit, cum aliqua tamen varietate, Henricus Knyghtonus: *Clemens Papa V. septimum librum Decretalium, quæ Constitutiones Clementinae vocantur, ordinavit. Sed citò post in Concilio, quod apud Viennam celebrat, eundem librum revocavit. Quem tamen Successor suus Papa Joannes innovavit, incorporavit, publicavit. Affirmat istas Constitutiones à Viennensi Synodo nec probatas, nec permissas fuisse, sed revocatas. Videatur etiam Magnum Belgii Chronicum.**

Anno
1289.

Et hinc liquet istas constitutiones non esse Generalis Concilii. Licet à Clemente nomen & structuram habeant, suam tamen auctoritatem habent à solo Papa Joanne. Notanda sunt sæpius repetita harum Constitutionum verba: *Instante & approbante Sacro Concilio.* Non de præstita per Synodum re, sed de Clementis V. spe sunt accipienda. Ipsa Joannes Pontifex judicavit non rædenda. Interim Gloffator insigniter errat: *Multiplices dixi, quod Concilia fieri privilegiatis vel exemptis non convenit. Quod collige ex hoc Viennensi Concilio.* Existimavit Bonifacianam à Clemente re-fuscitatam constitutionem fuisse à Synodo probatam ac firmatam.

L. Ex
trav ag.
comm.
Tit. I.

Ista Constitutio fuit Episcopis & Parochialibus Presbyteris adeo grata, ut de ipsa scribat Guilelmus Nangiæensis: *Privilegium datum Prædicatoribus & Minoribus de Confessionibus audiendis à Papa Bonifacio irritatur. Et decrevit idem Papa, ut confessus eisdem Fratribus confiteatur eadem peccata proprio Sacerdoti.* Manifestè errat. Nec enim id Bonifacio vel in cogitationem venit. Ejus tamen Constitutio fuit istis Ordinibus dura admodum, atque acerba. Et hinc ad ejus executionis facilitandam viam, & Bonifacius Conditor, & Joannes Promulgator fecerunt, quod hic habet in sua Decretali, de Judiciis: *Intelleximus, quod plerumque Prædicatorum & Minorum, necnon Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum Ordinum Fratres, in cujus Ordinis ditorum Eremitarum personis prædecessor Bonifacius Constitutionem, in qua tantum de ipsis Prædicatorum & Minorum cavebatur Ordinibus, per omnia voluit postmodum integraliter & inconcusè servari. Et ad quem prædictorum Carmelitarum Fratrum Ordinem nos subsequenter constitutionem eandem, quoad omnia in ea contenta duximus extendendam, ab Episcopis, Prælati, Rectoribus, Curatis, & Sacerdotibus, contra tenorem constitutionis prædictæ, graves injuria atque molestia in diversis partibus inferuntur. Primitivum atque amplissimum Honorii III. Gregorii IX. Innocentii IV. ac IV. Martini privilegium erat datum solis Prædicatoribus ac*

Minoribus. Hinc ut ejus invidiam minuerent apud Fratres, & ejus favorem fortificarent adversum Episcopos & Parochiales Presbyteros Bonifacius ad Augustinenses, Joannes extendit ad Carmelitas. Ita factum est, ut licet quidam dolerent, alii tamen fuerint gavisi, & ut residua gratia habuerit plures defensores. Quod & Bonifacius & Joannes primævum privilegium repugnanti animo mutilaverint, est ex multis argumentis manifestum. Quosdam Episcopos istius privilegio implacabiliter recalcitrantes pacificandi amor, illos compulsi. At reperitur certum hominum genus, quibuscum benefeceris, fiant peiores. Et ita hic evenit. Ex his interim lucet, eos, qui dictæ Bonifacianæ constitutionis favores hodie negant obtinere in Augustinensibus & Carmelitis, palàm hallucinari. Rationes, ex quibus Bonifacius Fratres Augustinenses dilexit, habes in Chronico Cisterciensis Monasterii, quod appellatur Aula Regia.

C A P U T VIII.

Bonifacii VIII. Constitutio exponitur.

Bonifacius scandalosus Episcoporum ac Parochialium Presbyterorum cum Patribus Prædicatoribus ac Minoribus lites exponit, affirmat versatas circa prædicationes Fidelium populis faciendas, Fraternali inter sæcularem & regularem Clerum pacis bona commendat, atque profequitur: *Statuimus & ordinamus, ut ditorum Ordinum Fratres in Ecclesiis & locis eorum, ac in plateis communibus liberè valeant clero & populo prædicare, ac proponere Verbum Dei, hora illa dumtaxat excepta, in qua locorum Prælati prædicare voluerint, coram se facere solemniter prædicari, in qua prædicare cessabunt, præterquam si aliud de Prælatorum ipsorum voluntate processerit ac licentia speciali. In studiis generalibus, ubi Sermones ad Clerum ex more fieri solent diebus illis, quibus prædicari solemniter consuevit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus sive peculiaribus eorumdem Fratrum, possint eidem Fratres, & liceat eis liberè prædicare. Nisi forte hora illa, qua solet ad Clerum in prædictis locis Dei Verbum proponi, Episcopus vel Prælati Superior Clerum ad se generaliter convocavit, aut ex aliqua ratione vel causa urgente Clerum ipsum duceret congregandum. In Ecclesiis autem Parochialibus Fratres illi nullatenus audeant vel debeant prædicare, vel proponere Verbum Dei, nisi Fratres prædicti à Parochialibus Sacerdotibus invitati fuerint vel vocati. Et de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit, & obtenta. Nisi Episcopus vel Prælati Superior per eosdem Fratres prædicari mandaret.*

Sancit varia. Primò, quod Prædicatores ac Minores in Cathedralibus aut Parochialibus Ecclesiis deinceps prædicari non possint, nisi ex beneplacito Episcoporum aut Parochialium Presbyterorum, Ita primævum privilegium gravissimè mutilavit. Et ad hunc præsertim articulum Episcopi, & Parochiales Presbyteri exultarunt atque cantarunt. Secundo sancit, quod dicti Patres liberè possint in suis Ecclesiis ad suum beneplacitum, quavis hora prædicare. Tertio, quod istud

ipsum possent etiam in publicis plateis. Quod ad istas Conciones possent convocare populum, Episcopis ac Parochialibus Presbyteris in vitis facta per Patres Mendicantes in istorum Ecclesiis prædicatio erat res dura, ac Episcopali præsertim potestati satis adversa. Hinc Bonifacius censuit circumfribendam. Attamen intra solas Monasteriorum Ecclesiis circumfribi voluit: voluit manere liberam in plateis Regulares Ecclesias hoc in puncto voluit esse Parochialibus & Cathedralibus æquales. Imo potiores. Etenim Fideles in aliena Parochia nequeunt audire Divina. Bonifacius concessit, ut quisvis cujusvis Parochiæ Fidelis posset illa audire in quavis Mendicanti Ecclesia.

Excepit unicum dumtaxat casum: *hora illa dumtaxat excepta, in qua locorum Prælati, utique Episcopus, Metropolitani, aut Primas, prædicare voluerint, vel coram se facere solemniter prædicari.* Proinde Patres Mendicantes eadem, qua Parochialis Presbyter, hora prædicare, & populum invitare possunt, & invitatus populus potest accedere, ideoque non obligatur Dei Verbum in Parochia audire. Hæc enim obligatio, si foret, non permetteret tunc in Regularium Ecclesiis prædicari. Est res manifesta. Nec cum solo Parochiali Presbytero, sed etiam cum Archidiacono, cum Capituli Cathedralis, aut Collegiati Decano atque Præposito Regulares possunt concurrere. Excipiuntur soli Episcopi, ac Prælati Superiores. Et hæc exceptio non est plena. Habet hanc exceptionem: *Præterquam si aliud de Prælatorum ipsorum voluntate processerit.* Et hanc: *In studiis generalibus, ubi sermones ad Clerum ex more fieri solent diebus illis, quibus prædicari solemniter consuevit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus, sive peculiaribus eorumdem Fratrum, possint eidem Fratres, & liceat eis liberè prædicare.* His casibus potest eorum Concio in eandem horam concurrere etiam cum solemnibus Concione Episcopi. Est tamen iterum sub exceptio: *Nisi forte illa hora qua solet ad Clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, Episcopus vel Prælati Superior Clerum ad se generaliter convocaret, aut ex aliqua ratione vel causa urgente Clerum ipsum duceret congregandum.* Cum Parochiali Concione Patrum Mendicantium Concio potest semper in eandem horam concurrere: etiam in die Paschatis, ac in Dedicatione Parochialis Ecclesiæ. Nulla hic est exceptio.

Papa Bonifacius ex pacis amore descendit ad ista Patrum Mendicantium vulnera. Etiam Papa Joannes. Verùm neuter plenam pacem est consecutus. In extravaganti de privilegiis insigniter hoc dicit Benedictus XI. *Proea, quam Bonifacius intendebat, quiete, turbatio nata est, pro concordia sunt oborta dissidia, & pullulata inquietudines pro tranquillitate noscuntur. Sicque dum ansam solviffe se credidit, nodum ligasse videtur: Et septem, uno amputato Hydræ capite, suscitasse. Nec mirum, quia plerumque pariunt novitates discordiam, præsertim dum ab eo, quod diu æquum visum est, per novam Constitutionem recedatur, nec quare recedatur, utilitas evidens vel alia causa subest.* Bonifacii Constitutionem variè culpata. Et hæc ejus Constitutio non est revocata. Etiamnum fulget in sacri Juris Corpore.

Per Bonifacii Constitutionem inflati Episcopi ac Parochiales Presbyteri cœperunt vario modo insolescere, ipsam pravè interpretari. Hinc Benedictus emisit hanc solemnem & authenticam interpretationem: *Ido cupientes, ut ipsi gregi cura nostra ac plenior impendatur, quod amplior in agro Dominica operatorum numerus operetur, super egenum intendentes & pauperem, ac novitatem removens per eandem Constitutionem induciam, statuimus de Fratrum nostrorum Concilio, ut priorum Ordinum Fratres, qui ad hoc deputati fuerint, in Ecclesiis ac locis ipsorum quæ impræsentiarum habent, & imposuerunt obtinebunt, ac in plateis communibus seu publicis liberè absque Diocesanorum ac aliorum Prælatorum petita licentia valeant Clero & populo prædicare, eique proponere verbum Dei. Caveant tamen omnino, ne hora, in qua Diocesaniani prædicti prædicarent, vel coram se facerent prædicari, prædicent eidem Fratres. Putamus etenim dignum, ut majori minor, & superiori inferior deferat in hac parte. Nisi forsitan aliud circa hoc facerent de voluntate Diocesanorum ipsorum, aut in studiis generalibus prædicarent diebus illis dumtaxat, quibus sermones ad Clerum fieri solent, & solemniter prædicari, seu mortuorum funeribus, vel eorumdem Fratrum festis specialibus seu peculiaribus. Quia in his casibus cum Diocesanii in Prædicatione concurrere poterunt. Ubi verò iidem Diocesanii vocarent generaliter ad se Clerum aliqua ratione, vel urgente causa illum ducerent congregandum, ea hora in studiis memoratis diebus sæpe dicti Fratres ab ejusmodi prædicatione cessabunt. In Ecclesiis autem Parochialibus Fratres ipsi, invitati eorum Rectoribus seu Sacerdotibus, nisi jussi à Superioribus eorumdem, non audeant prædicare. Per egenum & pauperem intelliguntur Ordines Mendicantes. Hos in reliquis à Bonifacio privilegiorum reliquiis Benedictus stabilis: & Urbanum II. imitatus commendat ipsorum Conciones.*

Verùm neque hæc Benedictina, licet universalls Ecclesiæ Codici inserta, Constitutio compescuit quorundam Episcoporum & Clericorum zelum atque invidiam. Similes motus postmodò etiam fuerunt sub Joanne XXII. Etenim sæcularis Clerus & dicti Patres post publicatas Clementinas Constitutiones sunt gravissimè questi de se invicem, quod neutra istas Constitutiones observaret, sed utraque pars in alterius injuriam variè prævaricaretur. Hinc Joannes Bonifacianam Constitutionem fuit compulsus confirmare per novas Decretales litteras, quas habes in Extravagantibus communibus sub titulo de Judiciis. Utrique parti seriò interdictio mutuas injurias. Episcopi tamen quidam & Clerici videntur tunc potius contra factam ad Augustinenses & Carmelitas extensionem, quam contra mutilata Prædicatorum ac Minorum privilegia calcitrasse. Interim quod quidam adversus omnia calcitrarint, demonstrant seditiosa Ingenia, quæ à Clemente sexto, ac à sexto Innocentio postularunt omnes Mendicantes Ordines extingui.

Similia Ingenia revixerunt sub Sixto IV. præsertim in Eslingensi oppido Diocesis Constantiensis. Garriverunt ex Mendicantibus Ordinibus hæreses processisse, adeoque ipsos Ecclesiæ non dumtaxat inutiles esse, sed & noxios. Et noluerunt

runt eos eadem cum Parochianis Presbyteris hora prædicare. Voluerunt populum obligari ad Parochialem Concionem. At vero Sixtus ante omnia rescriptis, istiusmodi quæstiones fuscitari ab illo, qui tamquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret, & tunc ad singula respondit: *Ani-madveritum quod hodiernis temporibus, hominum crescente malitia, nisi ager Dominicus Cultoribus idoneis, buccinatoribus Sancti Spiritus, & Præconibus Verbi Dei (qui præter ceteros in Ordinibus Fratrum Mendicantium, gratia assistente Divina, in copioso numero reperiantur) assidue coleretur, vepribus malorum, & sensibus vitiorum omnium celeriter obrueretur, &c.* Hanc causam Sixtus delegavit quatuor Cardinalibus, & hæc fuit ipsorum definitiva sententia: *Quod Parochiani Sacerdotes de cætero non dicant à Mendicantibus hæreses processisse, cum in veritate Fides nostra sit illuminata, & Ecclesia exaltata per eosdem, & præsertim per Ordines Prædicatorum & Minorum, ut Jura testantur.* Et post quædam circa Parochialem Missam & Paschalem Confessionem interjecta profequitur: *Quod etiam de cætero inter ipsos Fratres Mendicantes & Curatos quoad effectum prædicandi, bonas cantandi, campanas pulsandi, servetur consuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis servata fuit in oppido Eslingensi.* Et casu quo veniat aliqua occasio sive necessitas, non fiat commutatio temporis vel horæ in ipsis prædicationibus fiendis, nisi de consensu partium. Et hæc sententiam Sixtus Apostolica auctoritate confirmavit. Et ejus Decretum Romana Ecclesia inseruit suo Canonum Codici.

Res ita cucurrit usque ad sacrosanctum Tridentinum Concilium. Egenus quidem & pauper fuit per quosdam Episcopos ac Parochiales Presbyteros frequenter invasus & percussus, verum S. Petrus Apostolus constanter intellexit super illum. Romæ fuit ipsi propitius, & suos ibi Successores promovit ad Fratres Mendicantes in suo toties per Apostolicam Sedem probato & firmato, nec non Catholicæ Matri utilissimo ministerio defendendos ac stabilendos. Deonstrari id possit ex innumeris Romanorum Pontificum Diplomatum. At nolim Lectorem fatigare. Dum quis exegerit, erunt ad manum.

CAPUT IX.

Tridentini Concilii, in quo unico hodie se fundant Adversarii, Decretum exponitur.

Sacrosancta Tridentina Synodus in 5. sessione innovat & confirmat antiquos Ecclesiæ Canones, qui Episcopis & Parochialibus Presbyteris sub gravi reatu mandant, ut suo tempore concionentur, ac populum doceant. Idem Decretum innovat ac denuo firmat xxiv. Sessionis caput quartum, atque adjungit: *Moneatur Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum verbum Dei.* Quidam hodie Parochiales Presbyteri pertinaciter consent, & ad ravim usque clamant omnia Mendicantium Ordinum ad Dei verbum prædicandum jura esse paucis istis verbis excusa, vera, exfiltrata.

Respondeo esse insignem petulantiam, adver-

sus quam queritur Beatus Pius Papa V. *Aliqui Episcopi singulis Dominicis diebus in suos Parochianos ad sonum campanæ Excommunicationem promulgant, ut non possint interesse Missis, Concionibus, & divinis officiis, nisi in propria Parochia ... Alii vero sub excommunicationis lata sententiæ, & exilii per decennium à Diocesi, pœna inbibuerunt, ne Missæ in eorum Ecclesiis celebrarentur in diebus festivis, antequam Rector Parochialis Ecclesiæ celebraverit. Alii etiam nolunt, ut dum prædicatio in Ecclesia Cathedrali habetur, alibi prædicetur.* Adversum hæc sanctissimus ac doctissimus Pontifex sanxit: *Nos motu proprio, non ad alicujus instantiam, sed de mera deliberatione & ex certa scientia nostris, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine declaramus Canonem Sessionis vigesimæ quartæ capite quarto Tridentini Concilii, per quem omnibus Regularibus, etiam in suorum Ordinum Ecclesiis contradicente Episcopo, prædicationis officium interdicitur, Mendicantium Ordinum Fratres hujusmodi, quando à suis Generalibus, vel eorum Ministris Provincialibus ad id deputati fuerint, non comprehendere, neque eos officere posse. Imo volumus, quod in suis Ecclesiis quando eis placuerit, licitè & absque ullo impedimento vel contradictione, etiam Episcopi, nisi ipse prædicaverit, prædicare possint.* Et infra: *Insuper Sessionis xxxii. Decretum, quod populum sæpe ad suas Ecclesias, saltem Dominicis & majoribus festivis diebus convenire debere monet, insequendo volumus, quod Fratribus Mendicantibus hujusmodi non solum prohiberi non possit, ne Missas & alia Divina Officia faciant in eorum Ecclesiis, verum etiam in quibuscumque aliis, ubi celebrari Missas solitum est, etiam ipsis non vocatis, seu ad id requisitis, celebrare valeant. At etiam quod Conciones, & Lectiones S. Scripturæ, & Sermones pro mortuis, etiam in Ecclesiis facere, ac Eleemosynas pro hujusmodi Missis celebrandis, & aliis Divinis Officiis peragendis, si eis illas donari aut relinquere contingat, recipere, nec non Missas & Divina Officia hujusmodi, etiam in diebus Dominicis vel Festivis, etiam antequam Rector Parochialis Ecclesiæ celebraverit, celebrare & facere, & quando eis videtur, etiam si tunc in Ecclesia Cathedrali prædicetur, prædicare, ac etiam quicumque utriusque sexus Christi Fideles, totius anni tempore, illas & illa in Ecclesiis Fratrum hujusmodi audire possint. Ipsi Christi Fideles ullatenus desuper molestari, aut impediri per locorum Ordinarios, seu Rectores Parochialium Ecclesiarum, aut alios quoscumque, ullo pacto, causa, vel occasione non valeant seu debeant; sed præfati Christi Fideles audiendo Missas & alia Divina Officia in Ecclesia Fratrum hujusmodi, diebus Dominicis aut Festivis, præcepto Ecclesiæ de illis audiendis satisfecisse censeantur.*

Sancit adversum quosdam Gallicanos Episcopos, sacrosancta Tridentina Synodo palam abusos, atque ita de errore in errorem cespitando auctos similia. Et nota erroris inconstantiam ex perlecto Synodi integro contextu: *Moneatur Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque parochiæ suæ interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum verbum Dei. Nullus autem Ordinum, contradicente Episcopo prædicare præsumat.* Memorati Episcopi sua devia Decreta & Edicta

Edicta fundarunt in verbis posterioribus: in Episcopis licentia, etiam Regularibus ad prædicandum necessaria. Hinc illos censuerunt ad quodvis suum beneplacitum debere in suis etiam ipsorum Ecclesiis tacere. At verò clarus cum suis Congerronibus Demonstrator fundat se in verbis prioribus: *Existimat fidelem populum per illa mitti ad Parochialem Ecclesiam, atque ita prohiberi à Monasteriis. Nempè nostrorum Adversariorum in nos testimonia non conveniunt. Beatus Pius evertit solos istos Episcopos. Declaravit Regulares, dummodo per suos Superiores sint probati, juxta Bonifacianam constitutionem posse prædicare in suis Ecclesiis: Debere Episcopo dumtaxat præsentari, ab ipso petere Benedictionem, & nulla ejus negatione aut contradictione tunc posse impediri. Clari Demonstratoris fundamentum tunc istis Episcopis, nec in mentem venit. Adeo deviat à mente Synodi.*

Verum nostri adversarii assumunt jam aliud scutum. Affirmant omnem istam Beati Pii Constitutionem esse à proximo Successore Gregorio XIII. circumductam. Etenim Gregorius in nona sua Constitutione demonstrat Beatum Pium in suis circa Regularium privilegia Constitutionibus fuisse varium, & profequitur: *Nos hac tanta varietate cognita, quæ etiam ex multiplici litterarum & constitutionum editione procedit, præsentibus & futuris discriminibus occurrere volentes, de Nobis attributa potestatis plenitudine statuimus & ordinamus de prædictis & aliis omnibus litteris & Constitutionibus, quæ ab eodem prædecessore nostro eisdem de rebus pro quorumcumque Regularium, etiam Mendicantium, Ordinibus & Congregationibus quomodolibet emanarunt, ac omnibus & quibuscumque in eis contentis, eam deinceps dispositionem atque decisionem pro subiecta materia futuram esse, quæ sive ex jure veteri, sive ex Sacris Tridentini Concilii Decretis, sive alias legitimè ante dictarum litterarum & constitutionum editionem erat, & si ipse non emanasset, futura fuisset, ad quam dispositionem & decisionem, suumque pristinum ac integrum statum ac terminum illa omnia reducimus.*

Respondeo Constitutionem omnem beati Pii nec circumductam esse, nec potuisse circumductam. Est dumtaxat circumscripta seu limitata ad antiquos communis juris terminos. Egit enim duo. Primò, quædam Tridentinæ Synodi circa Mendicantes Ordines obscura, aut in quæstionem devocata loca est interpretata. Secundò, quædam eorumdem Ordinum per eandem Synodum mutilata aut contracta privilegia reddidit priori amplitudini, atque ita Synodo derogavit. Prior Constitutionis actus nec circumdici potuit per successorem, nec circumscribi. Etenim fuit actus Cathedræ, spectans ad disciplinam universalis Ecclesiæ, ideoque est infallibilis ac irtractabilis. Absit ut Gregorius Pontifex duxerit ac crederet beatum Pium in Synodi interpretatione errasse. Istiusmodi enim error est horrenda prævaricatio. Porro inter articulos, quos Pius est interpretatus, sunt articuli de Parochiali Missa, de Parochiali Concione, & de Fratrum Mendicantium potestate, ad prædicandum in propriis Ecclesiis. De his enim dixit: *Declaramus. Quod ipsum postmodò de Parochiali Missa*

declararunt Clemens VIII. & Alexander VII.

Et non solum hi, sed etiam B. Pius optimè declaravit. Exposuit verò Synodi sensum. Pro quo notandum est rectè dici etiam à Gregorio, quod de Ordinum Mendicantium privilegia sit deinceps juxta Jus vetus, juxta Tridentinæ Synodi Decreta, & juxta alia, utique Apostolicæ Sedis Statuta, judicandum. Verus Jus manere integrum quoad omnia, quibus sacra Synodus non derogavit. Antiquum porro à Bonifacio VIII. inductum, & per Joannem XXII. Sixtum IV. ac alios Pontifices frequenter innovatum & stabilitum, Ordinibus Mendicantibus permittit, ut omni die & hora prædicare in suis Ecclesiis, & ad istas Conciones possint invitare Fidelem populum, dempta sola hora, in qua ipse Episcopus prædicaverit. Ut ita prædicare possint Fratres per sui Ordinis Superiores approbati. Circa primum punctum S. Synodus plenè tacuit, ad secundum adjunxit: *Nullus Regularis etiam in Ecclesiis suorum Ordinum, contradicente Episcopo prædicare præsumat.* Sancit deinceps Regulari ad propria etiam in Ecclesia prædicandum non sufficere solum Regularis Prælati auctoritatem; sed insuper esse opus facultate Episcopi, aut saltem ut ab ipso non contradicatur. Et hanc antiqui juris correctionem, à quibusdam pravè intellectam, Pius V. est interpretatus.

Porro qualis requiratur Episcopi facultas, postmodo etiam declaravit in dato ad Cardinalem Baltazarem de Sandoval diplomate Urbanus VIII. *Quod dicitur Regulares non posse Verbum Dei prædicare sine Episcopi licentia, id locum sibi vindicat in his tantum Ecclesiis, quæ sui Ordinis non sunt, cum in aliis Ecclesiis sui Ordinis, sufficit Episcopi Benedictio petita, licet non obtenta, ita tamen ut si Episcopus non modo Benedictionem simpliciter non concesserit, verum etiam Regularibus prohibuerit, quo minus prædicent, tunc illo contradicente in sui quidem Ordinis Ecclesiis liceat illis prædicare, quemadmodum S. Concilii Tridentini decretis salubriter est cautum. Quare Episcopus Regulares ad concionandum sibi præsentatos non potest examinare. Istud Urbani Diplomate extat apud Afcarium Tamburinum in 2. tomo de Jure Abbarum, Disp. 6. & in Augustini Barbozæ Collectaneis, ad titulum Episcopus Prædicator.*

Pii V. Constitutionem non quoad S. Synodi interpretationes, sed quoad solas ejus derogationes fuisse limitatam à Gregorio, & ad Synodi terminos reductam clamat res ipsa, & non solum gravissimi Doctores ita sentiunt, sed & ipsa Romana Ecclesia. Etenim septimo hujus sæculi anno orta apud Mexicanos est inter Eremitas Sancti Augustini & Parochiales Presbyteros quæstio de Quarta funerali. Presbyteri exigebant majorem Eleemosynam ab iis, qui in Ecclesiis dicti Ordinis sepeliebantur, quam si in propriis Ecclesiis sepelirentur, ita ut Fideles, qui in Ecclesiis Ordinis hujusmodi sepeliri desiderabant, parè ad minus Parochialibus Ecclesiis Eleemosynam relinquere deberent, ratione eorum sepulture, quam Ecclesiis Ordinis relinquunt. Et ad Prioris apud Mexicanos Provincialis querimonias Paulus V. rescriptis. *Interdicimus & prohibemus, ne, sub Excommunicationis mæjoris*

Joris lata sententia pœna, à qua non nisi à Nobis, seu Romano Pontifice pro tempore existente, præterquam in mortis articulo, absolvi poterunt, ex nunc detineat perpetuis futuris temporibus majorem Elemosinam ab illi, qui in domorum Eremitarum S. Augustini Ecclesis sepelientur, ea quam illis præscribit Concilium Tridentinum sessione vigesima quinta, cap. decimo tertio juxta explicationem à fel. record. Pio Papa quinto prædecessore nostro emanatam.

Quovis prætextu aut & exigere valeant, seu præsumant. Eiusdem sæculi anno octavo eadem quæstio apud Indos surrexit à Parochialibus Presbyteris contra Fratres Minores: & Paulus V. iterum in eadem verba respondit. Ad eandem anno vigesimo quarto inter easdem partes resuscitatam quæstionem rescripsit per eadem verba Urbanus VIII. Quod nempe constitutio Pii V. quoad partem, quæ Concilium Trident. interpretatur, semper fuerit firma atque integra. Et ita à sacra etiam Minorum Cardinalium Congregatione fuisse declaratum, testatur Laurentius de Peyreinis.

Et in secundo Regularium quæstionum tomo, quem & suæ Sanctitatis Vicemgerens & Apostolici Palatii Magister approbavit, scribit Lezana: *Dicendum est Gregorium XIII. solum revocasse Constitutionem Pii, quatenus per ipsam conceditur aliquid contrarium Decretis, Concilii Tridentini, non tamen quatenus conceditur aliquid non contrarium ipsis. Ita enim dicitur à Sacra Congregatione approbatum. Et sanè libri, qui Romæ approbantur & vulgantur, omnino continent doctrinam probatam à Romana Ecclesia. Consonat in fundamentis Ordinis S. Francisci Petrus Marchantius: Cùm Pontifex Pius V. ut ipse testatur, potissimum sit Declarator terminorum Concilii, tamquam Ecclesie Caput ex officio, & terminorum Concilii declaratio auctoritate S. Sedis facta pro genuino intellectu Concilii sit habenda, Gregorius XIII. omnia ad terminos Juris communis & Tridentini Concilii reducens, nec voluit, nec potuit derogare Bulla Pii V. in iis, quæ Decretorum Concilii sunt declarativa, quale est Decretum sessione 24. capite 4. quod non comprehendisse Mendicantes asserit.*

CAPUT X.

Tridentini Concilii Constitutio largiùs exponitur.

ADVERSARIJ pergunt opponere hæc S. Synodi verba: *Moneat Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochie suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei.* Hunc locum nobis oclamitant usque ad ravim. Respondeo, locum non facere ad propositum. Nec enim Ecclesie Parochialis jus firmat contra Mendicantes Ordines, sed contra alias Parochiales Ecclesias, ac præsertim contra Oratoria seu Capellas. Renovat antiquum, quem & in vetusto Romanæ Ecclesie Ordine, & in Leonis IV. Pontificis ad Parochiales Presbyteros Synodali sermone habes, Canonem: *Nullus alterius Parochianum, in itinere, vel si ibi placitum fuerit, ad Missam recipiat.* Eundem & Namnetensis Synodus, & aliz plures olim confirmarunt. Et rectè. Quisque enim Parochialis Presbyter debet esse contentus suis ovibus & hæribus, illis pleno ani-

mo intendere, aliena nec rapere, nec ambire. At verò Ordinum Mendicantium Ecclesie sunt omnibus communes, sunt Vicarie atque appendices Romanæ Ecclesie, ideoque quisque Fidelis potest illic liberrime quælibet divina audire. Hoc avitum ipsorum jus truncare nec in mentem venit sacrosancto Concilio.

Hunc esse Synodi sensum, sacra Dominorum Cardinalium Congregatio aliquoties palàm declaravit. Testem adduco in prima parte de Parochi officio ac potestate Augustinum Barbofam: *Parochus admonere debet populum, ut diebus Dominicis ac Festis majoribus frequentet suas Parochias. Excommunicandus tamen non est, si monitioni non paruerit, ut à S. Congregatione decusum fuisse testatur Armendarius & alii. Nec etiam Ordinarius potest multis & pœnis cogere populum ire ad audiendam sacram Concionem & Missam in Ecclesia Parochiali, ut pariter decusum referunt Zerola, & Hieronymus Rodoricus. Declaravit hæc contra quosdam Episcopos ac Parochiales Presbyteros, Mendicantium Ordinibus adversantes, ideoque & declaravit pro solis istorum Ordinum Ecclesiis. Etenim quod Episcopus suos subditos possit non solummodo per mitiores pœnas, sed etiam per excommunicationem cogere ad abstinendum ab aliena Parochia, est nimis manifestum. Est quam maximè consentaneum antiquæ disciplinæ. Quocirca dum illam Episcoporum potestatem circumscripsit & ligavit S. Congregatio, respexit solas privilegiatas Ordinum Mendicantium Ecclesias: has censuit Parochiis æquales, ideoque ab ipsis frequentandis neminem posse per Episcopum prohiberi. Et hinc magnus Parochialis Ecclesiarum Defensor Augustinus Barbofa Tridentinum Decretum versat in omne latus, plurium commenta adducit, & tandem in præfato loco invitatus concludit: *Hodie usus observat, ut quisque extra Parochiam suam Concionem audire valeat. Verùm an iste usus se extendat etiam ad alias Parochias, & præsertim ad Oratoria & Capellas, ignoro. Si se extendat, debet retrahi, & reponi antiqua disciplina. Cur porrò Dei Verbum apud Regulares audiri semper permiserit Ecclesia, supra audivimus ab Urbano II. & Synodo Neomaufensi.**

Istum suum sensum ipsa S. Synodus palàm edicit in quinta sessione: *Regulares cujuscumque Ordinis, nisi à suis Superioribus de vita, moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum, prædicare non possunt, cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis Benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant.* Ad quæ verba denuò scribit Augustin. Barbofa: *Regulares, in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare volentes, non teneantur ab Episcopo licentiam obtinere, sed tantum à suis Superioribus de vita, moribus, & scientia examinari & approbari debent, ac ab eis habere licentiam, & cum ea se personaliter coram Episcopo præsentare, ab eoque petere Benedictionem, tamen eam minimè obtinuerint. Et adjungit: *Adverto Decretum Concilii de non prædicando, contradicente Episcopo, quoad Regulares, intelligendum esse ad limitandum de illo tempore, & hora, qua Episcopus prædicare voluerit, aut coram se**

Cap. 14.

Cap. 2.

facere

facere solemniter prædicari, non verò alias, ne contrariari videatur textus, in præfati concedenti Prædicatoribus Regularibus in Ecclesiis suorum Ordinum cum sola Episcoporum Benedictione posse prædicare, etiam non habita expressa licentia. Palàm proficitur Bonifacii VIII. constitutionem plenè adhuc vivere, ideoque Regulares posse ad suum beneplacitum quavis die & hora prædicare in suis Ecclesiis, adeoque & populum convocare. Regularium Ecclesiis in hoc esse Parochialibus æquales.

Et hunc unanimum Ecclesie sensum nuper in contradictorio judicio stabilivit Curia Archiepiscopalis Neapolitana. Etenim apud Aloysium Riccium, ejusdem Ecclesie Canonicum & Curie Missam & Concionem non alibi, quam in Parochia propria audirent. Fuit dubitatum, si de jure fieri potuisset. Dicebat unus ex Dominis affirmando per textum expressum in Capitulo, **UT DOMINICIS DE PAROCHIS, ubi habetur: Presbyteros Parochiarum Dominicis & Festivis diebus Parochianos alienos ad Missam admittere non debere. Ex quo patet posse cogi audire Missam in propria Parochia. Supradictis accedebat, quod in casu absentie licita est Missæ auditio in aliena Parochia, cap. EPISCOPI 7. q. 1. Ubi ex justa causa bene potest audire Divina in Ecclesia, ad quam venerit. Ergo Regula videtur in contrarium. Sed fuit resolutum contrarium vigore Declarationis S. Congregationis, de qua per Vicedominum. Cujus tenor est: Parochianos cogi non posse ab Episcopis ad Missam Concionemve in Parochia audire, neque ad addiscenda ibidem Christiana pietatis fundamenta. Ecce etiam hæc alia Curia asseverat Tridentinum Decretum fuisse à S. Congregatione interpretatum pro Ecclesiis Regularium contra Parochiales.**

Et licet gratis permittamus Synodum pro Parochialibus Ecclesiis sancire etiam adversum Ecclesias Ordinis Mendicantium, non ideo harum jus exsufflatur aut truncatur. Etenim sic intellecta sancio est patenter desumpta ex Decretali Extravagante Xysti IV. *Fratres Mendicantes non prædicent, populos Parochianos non teneri audire Missam in eorum Parochiis diebus Festivis & Dominicis, nisi forsan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentiarint. Etiam ipsi Mendicantes desistant prædicare, quod Parochiani non sint obligati, saltem in Paschate, proprioconfiteri Sacerdoti. Per hoc tamen ipsi Fratres Mendicantes non conseantur exclusi quo minus secundum juris communis & privilegiorum eisdem concessorum dispositionem, Confessionem audire, & penitentias injungere valeant.* Duplex ratio vetat talia prædicari per Ordines Mendicantium. Primò, quia istorum ministerium non ad destruendas, aut delendas, sed ad adjuvandas Parochiales Ecclesias est introductum, ideoque illi nequeunt Fidelem populum ab istis Ecclesiis avocare. Deinde, antiqui de parochiali Missa & Paschali Confessione Canones per eorum ministerium non sunt circumducti, sed omnino adhuc vigent, nempe in Parochia adversus Pa-

rochiam. Interim Regulares Mendicantium Ecclesie possunt cum illis concurrere: idque non dumtaxat per privilegia, sed & per jus commune. Utique per VIII. Bonifacii constitutionem, à Joanne XXII. insertam Romanæ Ecclesie Codici, & per plures Pontifices confirmatam. Fidelis populus habet electionem: aut propriam Parochiam, aut quamvis cujusvis Mendicantis Ordinis Ecclesiam adire potest æquo jure, & illic percipere Dominicalis Missæ, Paschalis Confessionis, & Dominicalis Concionis officia. De hac re nemo tunc vel dubitavit. Et privilegium & commune jus ambas Ecclesias quoad ista tria tunc æquabat. Eodem modo Tridentina Synodus statuit: *Moneat Episcopus diligenter, teneri unumquemque Parochie suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei.* Est manifestè ipsissimum Xysti Decretum.

Et meritò Synodus ita potuerit statuere. Etenim quidam Mendicantium Ordinum Fratres licet Xysti IV. mandatum prædicando non lædant, habent tamen alias artes traducendi ad suas & à Parochialibus Ecclesiis avertendi populi, quas Ecclesia non probat, & vix possit impedire. Sunt non ipsorum Ordinum vitia, sed singularium personarum inconditus zelus; Adversum illum S. Synodus edidit præfatum Decretum. Fidelis namque populus omnino tenetur Dei Verbum audire in Parochia. De jure Parochianos ad id tenetur. Hinc ipsum audire, nisi ex causa, non potest in aliena Parochia. Liberrimè tamen potest in quavis Ordinum Mendicantium Ecclesia. Quia nempe hic etiam locum habet Xysti Pontificis verbum: *Per hoc tamen ipsi Fratres Mendicantes non censentur exclusi, quò minus secundum juris communis & privilegiorum eis concessorum dispositionem possint in suis Ecclesiis prædicare, & à populo audiri.* Ex quo iterum patet, quod Synodus non sanxerit, nisi pro Parochia adversus Parochiam. Nec ideo ista Episcopalis monitio est vacua. Etenim in memoriam reducit avitum Parochialium Ecclesiarum jus, suadetque ipsum, licet Regularibus Ecclesiis communicatum, non esse universaliter negligendum.

CAPUT XI.

Exponitur nuperum Alexandri VII. Pontificis Rescriptum ad Relationem Henrici Episcopi Andegavensis.

HENRICUS Arnaud, Andegavensis Ecclesie Episcopus, non ita pridem Alexandrò VII. retulit & judicari poposcit has propositiones: *Nullus in foro conscientie Parochie suæ interesse tenetur, nec ad Missas Parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, Divinam legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, que ibi in catechesibus annuntiantur & docentur. Et Pontifex rescripsit hoc judicium: *Quoad primam & secundam partem simpliciter accepta, est erronea, & temeraria. Suppositis verò privilegiis Apostolicis, nullam meretur censuram. Et quoad tertiam partem de Auditione Verbi Dei, servetur dispositio S. Concilii Tridentini.**

Ad

Ad hæc clarus Demonstrator exultat: *Potuitne aliquid ulterius desiderari, si qua tamen fuit causa dubitandi, ad hujus quæstionis dilucidationem? Duo vero hic potissimum adverte. Primum quidem, quoad illam partem posterioris propositionis, quæ de Missa est, tanquam erroneam & temerariam damnet Pontifex: quoad verò tertiam remittat tantummodò ad observationem Concilii. Et quid sibi hac ratione voluit, nisi clarum utrimque proferre sententiam? Nimirum quia Concilium Trid. Sessio 22. Nullum obligandi verbum adhibuerat quoad Missam in Parochia audiendam, opus erat non se referre ad Verba Concilii, ne pristinum remaneret dubium, sed istiusmodi terminos adhibere, quibus hujus doctrinæ falsitas liquidò appareat. Sepositis igitur privilegiis Apostolicis, ERRONEAM dicit esse & TEMERARIAM. At verò non minùs clarum proferit sententiam, omnemque aufert ambigendi deinceps materiam, ubi terete partis inrursu, docentes, NEMINEM IN CONSCIEN-TIA TENERI AUDIRE VERBUM DEI IN PAROCHIA, ad observationem Concilii remittit, remittendoque plus satis contrarium insinuat: TENERI scilicet UNUMQUEMQUE PAROCHIAE SUÆ INTERESSE, UBI ID COMMODE FIERI POTEST, AD AUDIENDUM VERBUM DEI. Secundum est: cum sua Sanctitas mentionem facit privilegiorum circa Missæ Parochialis obligationem, nullam verò respectu Verbi Dei, quod tacite innuat nequam omnino reperiri ejusmodi, quoad audiendum Verbum Dei in Ecclesiis Regularium privilegia, saltem cum relaxatione vinculi Parochialis, seu cum satisfactione obligationis in conscientia eorum, qui ejusmodi prædicationes extra Parochiam audire, & ab ea abesse præsumperint.*

Ante omnia, respondeo fabulam sibi ipsi non coherere. Etenim clarus Demonstrator in quinto suarum nugarum capite pertinaciter affirmat, omnia Ordinum Mendicantium privilegia esse per Trid. Concilium extincta, hic vero profertur illa adhuc superesse quoad parochialem Missam & Paschalem Confessionem. Quod Sacro antea Synodus ista privilegia, licet in paucis hinc inde articulis non nihil sit moderata, nequam abstulerit aut circumduxerit, est res meridiana luce clarior, neque mihi libet aut licet bonas horas in ipsas expendere. Et quidem in præfenti articulo facta non est moderatio alia, nisi quod Fratres Mendicantes ad prædicandum in propriis Ecclesiis hodie debeant ab Episcopo benedictionem, licet non impetrare, tamen postulare. Prædicare possunt omni die, & omni hora, excepto dumtaxat illa, in qua ipsemet Episcopus prædicaverit. Et ad istas suas Conclones possunt convocare populum.

Porrò ab Andegavensi Episcopo relatæ ad septimum Alexandrum quæstiones fuerunt eadem ipsæ, quas olim ad Systum IV. retulit Clerus oppidi Elsingensis: Nempe de Parochiali Missa, de Paschali Confessione, & de Parochiali Conclione. Et Alexander suum Rescriptum palam deprompsit ex Rescripto Xysti. Duas priores quæstionis partes Sixtus respondit esse juri adversas, ideoque erroneas, atque adjunctit: *Per hoc tamen ipsi Fratres Mendicantes non censentur ex-*

*clusi. Quia nempe ipsorum Ecclesiæ sunt Parochialibus Ecclesiis accumulatae, & per omnia æquatae. Hinc & Alexander dixit: Suppositis privilegiis, nullam meretur censuram. Quoad tertiam, Xystus respondit. Quod de cætero inter ipsos Fratres Mendicantes & Curatos quoad effectum prædicandi, horas cantandi, campanas pulsandi, servetur consuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis servata fuit in ipso oppido Elsingensi. Et casu quo veniat aliqua occasio, vel necessitas, non fiat commutatio temporis vel horæ in ipsis Prædicationibus fiendis, nisi de consensu partium. Antiquum inter Clerum & Elsingenses Mendicantes de hac re concordatum confirmat, ideoque à neutra parte vult violari. Inter Clerum Andegavensem & Mendicantes non fuit istiusmodi concordatum, adeoque per Alexandrum Pontificem confirmari non potuit: hinc prudentissimo ille compendio partes remittit ad dispositionem Trid. Concilii. Hæc autem, licet per se lucida, est jam abundè exposita. Et nostræ expositionis comprobationem veritas claro Demonstratori extorsit. Saltem cum relaxatione vinculi Parochialis. Hoc & nos profiteamur. Profitemur istud vinculum non esse laxatum, aut circumduum, sed Regularibus Ecclesiis dumtaxat accumulatum. Et hinc palam deviant sequentia clari Demonstratoris verba: *Seu cum satisfactione obligationis in conscientia eorum, qui ejusmodi prædicatione extra Parochiam audire, & ab ea abesse præsumperint. Etenim ista accumulatio Fidelibus facit liberrimam potestatem audiendi Divini Verbi vel in Parochia, vel in Mendicantium Fratrum Ecclesia. Quæ omnia clarissimè lucent etiam ex quinta per dictum Episcopum facta relatione: Talem legem in hac materia nec Episcopi, nec Concilia Provinciarum, vel nationum sancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Ecclesiasticis censuris multare possunt. Utrique Legem, quæ Fidelem populum à Mendicantibus Ecclesiis cogat ad Parochiales Ecclesias: ad illic Missam & Dei Verbum audiendam. Illi enim relationi Alexander respondit: *Suppositis ibidem privilegiis Apostolicis, nullam meretur censuram. Verum ista non est prædicanda, nec publicè docenda, prout nec præcedens quarta. Palam affirmat ac definit Episcopis ac ipsorum Provincialibus aut Nationalibus Synodis non esse ejusmodi potestatem, adeoque Fidei populo esse plenissimam libertatem, frequentandæ hujus aut istius Ecclesiæ. Alexander respondit juxta supra adductas Tridentini Concilii interpretationes, factas frequenter à Dominis Cardinalibus. Hinc tertiam quartæ relationis partem remittit ad Trid. Concilium: utique satis lucidam & ex semetipso & ex dictis declarationibus. Has omnes Declarationes Alexander manifestè innovat & confirmat. Verum cur clarus Demonstrator quintum Relationis articulum prætermisit? Dolosè. Quod nempe palam edicat, Fidelem populum per Episcopos, ac ipsorum Synodos non posse compelli ad Regulares deserendas, & frequentandas Parochiales Ecclesias, ideoque ambas, quoad ista Divina ministeria esse pares. Hoc Alexandri Decretum, quia radere non potuit, voluit suo Lectori occultatum. Adjuncta clausula, *Verum ista non est prædicanda; nec publicè****

blicè docenda, etiam docenda est ex rescripto Xysti IV. Ejus jam dedi rationes. Proindè manifestum est, clarum Demonstratorem, dum istud Alexandri Decretum buccinat, latrare contra lunam.

CAPUT XII.

Examinatur Doctrina Joannis Frontonis circa potestatem Sedis Apostolicæ.

DUM hæc scribo, è Gallicana Larva prodiit aliud in nos telum: sub nomine Joannis Frontonis Regularis ad S. Genovesam Parisiis Clerici, breve quidem scriptum, sed amarulentum. Verborum furore comptum, sententia imperitum. Item insigniter temerarium. Non ex pusillo animo, sed ex ejus merito ita appello. Etenim Apostolicæ Sedis divina privilegia, adeoque omnem Ecclesiæ Hierarchiam invadit, & ponit schismaticarum discordiarum fundamenta atque fomenta. Dolosè quidem: at novimus istiusmodi vulpium versutias. Volo hæc breviter demonstrare.

Habet ille hæc verba: *Ajunt aliqui: Si ipse Episcopus errat, si veritatis ab Apostolis & à Christo tradita adulter est ipse & seplavarius, quid factò opus? Sed verò habent & ipsi Episcopi viros supra se, apud quos conveniri possunt. Habent potissimum Concilia, in quibus accusari debent. Est propositio sancto Petro Apostolo injuriosissima. Etenim S. Dionysium Alexandriæ Patriarcham, dum ex nimia in Sabellum acrimonia visus est in aliud latu cespitare, nonne Pentapolitana Ecclesia accusavit apud Romanam Cathedram? Nonne cespitantem Origenem, licet dumtaxat Presbyterum, Episcopi Aegyptii detulerunt, non apud sui Patriarchæ Synodum, sed apud S. Pontificem Fabianum? Nonne Hæresiarum Pelagium Laicum Monachum in Antiocheno Patriarchatu blaterantem, S. Augustinus suavit non ad illam Synodum, sed deferendum ad S. Papam Innocentium? Nonne in Chalcedonensi Synodo gloriosissimi Judices, quosdam circa S. Leonis Tomum tergiverfantes Episcopos, minati sunt, non à tanta Synodo judicandos, sed Romam transportandos ad Tribunal istiusmet Pontificis? Omne de hæresi ac hæreticis judicium Apostolicum Canon nulli credidit Synodo, sed constanter reservavit Sedi Apostolicæ. Synodus possit facti speciem investigare, non se immiscere judicio. Omnis causa est Romam referenda. Circa fidem lapsus Episcopus possit accusari etiam apud suam Synodum, sed non potissimè. Est res luce clarior.*

Novus hic dogmatistes sequitur Petrum de Marca, Archiepiscopum Parisensem, qui sibi persuasit Provincialium Synodorum judicia ex Apostolico Canone, & avito Ecclesiarum more, esse suprema, appellari non posse ad Sedem Apostolicam, ideoque & per ipsam retractari non posse, aut reformari. Est Eusebianæ factionis in Philippopolitano conventiculo commentum: prima non totius Orientalis Ecclesiæ, sed istius dumtaxat factionis, adversus Romanam Cathedram rebellio & schisma. Et quidem Petrus de Marca sola civilia aut criminalia Provincialium Synodorum judicia censuit inappellabilia; hic novus Doctor errorem protrudit etiam ad judicia dogmatica. Nempe qui vera Evangelii petra stare detrectant, semper proficiunt in pejus.

Christ. Lupi Opera Tom. XI.

Non ita pridem in Parisiensi Sorbona Theologica Thefes sub Illustrissimi Domini Ludovici Henrici de Goudrin Archiepiscopi Senonensis patrocinio defendit Sapientissimus Magister noster Jacobus Boileau, sacra facultatis Doctor Theologus, Socius Sorbonicus, Primatialis ac Metropolitanæ Senonensis Ecclesiæ Canonicus & Ecclesiastes. Istarum prima enuntiat mysterium: *Sacra facultas numquam probavit aut probat positiones ullas Christianissimi Regis auctoritati, aut germanis Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, & receptis in Regno Canonibus contrarias. E. G. Quod summus Pontifex possit deponere Episcopos adversum eosdem Canones. Utrique adversum Canones, de quibus in causa Rothandi Svesionensis Episcopi Hincmarus Metropolitanæ Remensis discepavit cum S. Nicolao I. Pontifice.*

An Sorbonæ facultas eos umquam probavit, parum refert. Attamen si Gallicanæ Ecclesiæ sana pars sit aut fuerit, omnino probavit & probat. Etenim ipse Hincmarus in Tricassina Joannis VIII. Pontificis Synodo cantavit solemnissimam palinodiam suæ audaciæ. Et istam Synodum, ac istam singulariter palinodiam Gallicana Ecclesia semper venerata fuit, & vera ejus membra adhuc venerantur. Temerariam Thefim, nescio quis inquietus spiritus, denuo curavit imprimi Lovanii. Verùm Rex Catholicus insigniter castigavit Typographum, atque ita compefcuit petulantiam.

Novus Dogmatistes pergit de Episcopis: *Soli audiendi sunt tota in Dicecesi. Hæc omnino dicuntur ad exclusionem Romani Pontificis. Non indulget meis suspitionibus. Loquor ex ejusdem fortis homine, nuperimo quorundam Fasciculorum Authore. Fasciculus tertius hæc habet: Sed esto, Breve Clementis VIII. loquatur de Missa aliàs non libera, quid inde exurgebunt isti? Unum nihil grandissimum; quia hujusmodi Bullis non abrogatur Concilium, nec Conciliaribus Canonibus. Idque sine speccis praxim sanctæ Sedis, sive Curie Romanæ. Utrumque ostensum imus. Adducit quædam Romanorum Pontificum, se ac suam Apostolicam Cathedram à Sacrorum Canonum prævaricatione abhorre profitentium, testimonia, atque concludit: *Ex his, & infinitis penè aliis idem valentibus, quæ possemus in medium producere, unde quaque evidens est, sanctam Sedem adèd Religiosè Concilia & Conciliares Canones olim observasse, ut piaculum arbitrata sit illis vel in atomo contravenire. Dogmatizat Romanam Ecclesiam agere non posse adversus Generalium Synodorum Canones, antiquos Pontifices numquam egisse, ideoque Honorium III. Gregorium IX. eorumque Successores, etiam Clementem VIII. qui Mendicantibus Ordinibus dederunt privilegia, esse prævaricatores, ideoque nec curandos.**

Idem egregium dogma profertur in suis per Catholicam Majestatem percussis Thefis Magister noster Jacobus Boileau: *Magnam in oves sibi à Christo traditas habent auctoritatem Parochi. Veri quippe earum sunt Pastores & Medici, à quibus Oves sine salutis suæ periculo extra causas Juris recedere non debent, & ad alienos confugere. Agnoscant ergo proprium Pastorem, eumque consulant in dubiis, ut legitimum Doctorem. Adeant*

in morbis, ut verum Medicum. Audiant in verbi Divini Interpretatione, ut Angelum Domini. Unde à Missis Parochialibus, in quibus agnoscunt eum, & ipse agnoscit suas, semper aut frequenter abesse non leve peccatum est. Si quæ sunt enim Confraternitates, quæ ita ab Ecclesia Parochialibus avertant, ab his Fideles avertere necesse est. Idemque servandus modus circa illas, quæ falsis & apocryphis nituntur. Qualia sunt ea, quæ sacra facultas expunxit.

Tot errata, quot verba. Primò, privilegia, quibus Mendicantium Ecclesias honoravit Apostolica Sedes, appellat falsa & apocrypha. Quia nempe Apostolica Sedes, Generalium Synodorum Canonibus, idè & per ipsos institutis aut stabilitis Parochialium Ecclesiarum Juribus non potest derogare. Hinc addit: Ad alienos confugere. Utique ad religiosos Mendicantes, aut ipsorum Ecclesias. Quia nempe Romana Ecclesia non possit aliarum à sua Provinciarum moves delegare istis Regularibus Presbyteris, atque ita ipsos illis facere proprios Dispensatores Evangelici Sacramenti. Qui est secundus error, manifestè Schismaticus, imò & hæreticus. Tertius error est, quod Christus Dominus oves suas tradiderit Presbyteris Parochialibus. Etenim ad solos Episcopos dictum est: Attendite Vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Emphasim habent verba: Et universo gregi. Alè clamant omnem animarum curam esse à Christo Domino datam solis Episcopis. Ipse enim posuit in Ecclesia Pastores & Doctores. Per pastores palam intelliguntur soli Episcopi. Presbyteros Christus Dominus noluit ponere in præfectura, ponendos permisit ac tradidit Episcopis. Et hinc sine Episcopo non potest esse Ecclesia. Ecclesiam Martyr Ignatius, S. Cyprianus, atque alii Ecclesie Patres affirmant esse populum Episcopo adnatum. Et hinc Parochiales Presbyteri nequam à Christo Domino auctoritatem habent in suam plebem, sed ab Episcopis.

Hinc sequitur quartus error, quod Parochiales Presbyteri sint Dominicarum ovium Pastores. Quod hic eminens titulus solis Episcopis debeatur & quadret, est supra demonstratum, & in super plurimis possit demonstrari. Etiamnum hodie Romana Ecclesia parochiales Presbyteros non appellat, nisi Parochialium Ecclesiarum Rectores. Quintus error est in his verbis ut legitimum Doctorem. Est solius Episcopi titulus. Et hinc formula, per quam Gallicanus olim populus, aut à Domino Rege, aut à Domino Metropolitano postulabat Episcopum, passim habebat hujusmodi verba: Rogamus nobis dari Doctorem. Omnino nullus Parochialem Presbyterum, plurimi Canones Episcopum appellant, ac mandant esse Doctorem. Quanti Doctores sint Gallicarum, Forensium præsertim, Parochiarum quidam Rectores Presbyteri, utinam nesciremus. Sextus error est in his verbis: ut Angelum Domini. Hic titulus est adeo eminens, ut & Christus Dominus sit dictus Magni Consilii Angelus. Eum in Apocalypsi Sanctus Joannes Apostolicus communicat etiam Episcopis. Authenticum Scriptorem, qui ipsum Parochialibus

Presbyteris communicaverit, non memini.

Non sine fundamento dixi secundum errorem esse Schismaticum, imò & hæreticum. Etenim Eusebiana Arianorum factio, in Sardicenis Synodo restitutum à S. Julio Pontifice Magnum Athanasium noluit agnoscere ut Episcopum, nec admittere ad suffragium, nec ipsi confidere. Clamavit degradatos ab Orientali Synodo Episcopos non posse reparari per Romanam Ecclesiam; hanc alienorum Patriarchatum negotiis non posse misceri. Et in Philippopolitano Conventiculo firmavit hæc solemnè Decreto. Et istud Decretum omnis Ecclesia judicavit Hæreticum. Jure merito. Etenim Ecclesiasticam Hierarchiam, quam Christus Dominus fundavit Monarchicam, factio tentavit transformare in Aristocraticam. Et habebat aliquid fuci, aliquid coloris. Quia nempe quisque Patriarcha sit caput suæ Diocesis. Iste fucus est palmare fundamentum etiam Photiani Schismatis. Quin Romanus Pontifex per omnem suum Patriarchatum habebat plenissimam exhibendi ac delegandi auctoritatem, Græcorum Schismaticorum nemo vel dubitat. Et ecce nunc, nescio qui, volunt videri Catholici, & garrunt Romanæ Ecclesie aliquas sui Patriarchatus Provincias ac Parochias esse alienas, ideoque illic per Pontificem non posse delegari animas, nec dari privilegia.

Iniquitas sibi ipsi mentitur. Etenim si Romana Ecclesia Ordinibus Mendicantibus non possit Parochialis Officii partem delegare, nec ipsos istarum Ecclesiarum Rectoribus accumulare Adjuutores; longè minus Adjuutores accumulare poterit Episcopis & Metropolitanis. Longè minus poterit hos aliqua potestatis, quam per Apostolicos Canones habent, portione truncare. Ex quo igitur cælo lapsus est Primatus Ecclesie Senonensis? Ex quo pelago emerit Primatus Lugdunensis, Viennensis, Bituricensis? Certè isti Primatus manifestè lædunt sextum Nicænum Canonem: & ipsos nemo erexit, nisi Romana Ecclesia. Cur istarum Sedium Episcopi pro ipsis pugnant, ut pro Aris & focis? Cur ipsos non censent apocryphos atque fictitios? Cur istos Nicænz Synodi prævaricatorios titulos non deponunt?

Et quidem per hos Primatus subjectis Episcopis, præsertim Metropolitanis, non solummodo accumulatur Adjuutores, sed insuper truncatur originalis auctoritas atque dignitas. Quod enim Metropolitanam sibi Prælatum habeat, quod sine ejus examine & placito consecrari non possit à Comprovincialibus, nec ipsos consecrare, quod ab ipso evocari possit, quod fratrem debeat accipere in patrem; est non modica auctoritatis ac dignitatis decurtatio.

Quid generalium Synodorum Canonibus magis adversum, quam nominationes ad Sacerdotia? Sunt enim gratiæ expectatiæ, quas nuperrime, & quidem acriter, proseripit etiam Trident. Synodus. Quid ejusdem Regulis magis adversum, quid DD. Episcopis magis durum, quam ipsos per istas Nominationes gravari, etiam in propriis mensibus? Cur isti Sanctorum Canonum Protectores ad hæc ab Apostolico Throno extorquenda omnem aerem implent, & cælos tunc altis clamoribus?

Quia

Quia placet Donatistarum Regula: Quod volumus sanctum est.

CAPUT XIII.

Apertuntur ac revincuntur quidam alii istius Scriptoris errores.

Primus error est in his verbis: Cum unum in locum convenirent omnes, Præside Episcopo, à quo uno Divinum Verbum audierunt &c. Et infra: Ibi aderant omnes, & ex urbe, & ex agris. Et si quidam vitam Monasticam profiterentur. Affirmat tria. Primò, quod in primitiva Ecclesia solus concionaretur Episcopus. Secundo, quod ad Episcopum Sermonem convenirent Fideles omnes, & Urbani, & agrestes. Quod certe non subsistit. Etenim non pagi ad Episcopum, sed Episcopus ibat ad Pagos. Et hinc sæculo nono, dum Pagenses in Gallia Presbyteri vixdum concionarentur, statuit sexta Parisiensis Synodus: Unusquisque Episcopus tempore congruo Parochiam suam circumeat. Utique causa Prædicationis. Ut Episcopi Prædicationi sudant, mandat etiam Meldensis Synodus, atque adjungit: Aut Parochias cum officii effecta circumeat; aut cum Religione in suis civitatibus degant. De pago in pagum prædicare erat Episcopis difficile. Hinc in Tholosanis Capitulis statuit Rex Carolus Calvus, ut ad Episcopum in uno pago concionantem conveniant quatuor Limitanei. Plena Diocesis ad Episcopum verbum convenire non consuevit, nisi in majoribus Festivitatibus, & tunc per solos ac paucos suos Primores. Gallicani hæc de re Canones sunt notissimi. Exponunt nobis disciplinam primitivæ Ecclesie.

Iste Scriptor in adductis verbis affirmat tertio, quod etiam Monachi olim ad Episcopi Sermonem convenirent: Ita studet Monachos in Laicalem Ordinem redigere. Et probat hæc ex Tertulliano, ac S. Clemente Alexandrino. Verum est vacua ac imperita probatio. Etenim ex Tertulliano & S. Cypriani tempore, & dudum postmodo Africana Ecclesia penitus ignoravit Cœnobitas. Est eruditissimus exploratissimus. Eos primum in Italia vidit S. Augustinus, illorum Institutum suscepit in Baptismo, ac ita primus portavit ad suos Afros. Vocem, Monasterium; esse apud Afros novam restatur in tractatibus super S. Joannis Evangelium. Etiam sibi, dum Romæ doceret Rhetoricam, fuisse ignotam istam vocem, & prius auditam à Politiano, affirmat in libris Confessionum. Et hinc L. 8. c. 6. Augustino offensissimi Donatistæ passim blaterant: Quid sibi vult nomen Monachorum? Ubi est scriptum? In Psal. 132. Quod Monachos, uti nova monstra induxisset in Africam, ipsi improperat Constantinensium Donatistarum Episcopus Petilianus. Proinde per voluntarios nostros spadones Tertullianus non intelligit Monachos, sed viros in propria domo professos perpetuam continentiam. An horum aliqui Anachoreticam tunc vitam du xerint, est alia quæstio.

Eadem est ratio ac mens Sancti Clementis Alexandrini. Quod enim Cœnobita sint S. Antonii institutum, & ipsa usque ad illum ignoraverit omnis Ecclesia, est eundem exploratum. An S. Cle-

Christ. Lupi Opera Tom. XI.

mens Anachoretas in Ægypto viderit, est multa quæstio. Si viderit, certè illi non frequentabant Concione Episcopi. Nam quod illi in nemoribus vixerint cum solo Domino Deo & ejus feris animalibus, quod per plures etiam annos nec Sacrificium viderint, quod Episcopi ad ipsorum quandoque cellas oblatus ideo accesserint, quis Ecclesiasticæ antiquitatis peritus ignorare?

Quod primi Cœnobitæ ad Episcopale Sacrificium ac Verbum accesserint, affirmant Apostolicarum Constitutionum Author, & coævus illi ac eruditus Scriptor, quem passim appellant S. Dionysium Areopagitam. Verum ille mos non fuit universalis, ne quidem apud Græcos. Nec esse potuit. Nam prima Cœnobita fuerunt in montibus, silvis, aut remotioribus agris. Et ipsa etiam primitiva habuerunt suum Presbyterum. Et quod non loci Ordinario, sed à se electo, licet remotissimo, Episcopo subsuerint, lucet ex famosa Synodo S. Bonifacii Archiepiscopi Carthagenensis. Chalcedonensis Synodus ex causis istud mutavit. Verum ejus Canones dudum non admittit Latina Ecclesia.

Antiquum Gallicanæ Ecclesie sensum manifestat Theodori Forojulienensis Episcopi adversus Faustum Lerinenis Monasterii Abbatem quoad discreticem Monachorum potestatem quæstio, quam tertia Arelatenis Synodus definiit in hunc modum: Clerici atque altaris Ministri à nullo, nisi à Theodoro Episcopo ordinentur, Monasterii verò omnis Laica multitudo ad curam Abbatis pertineat. Et addidit sui iudicii causam: Hoc enim & rationis & Religionis plenum est, ut Clerici ad Ordinationem Episcopi debita subiectione respiciant, Laica verò omnis Monasterii Congregatio ad solam ac liberam Abbatis proprii Ordinationem, dispositionemque pertineat. Voces: Solam ac liberam, manifestè excludunt Episcopum. Proinde Laica multitudo non Episcopi, sed audiebat verbum Abbatis, vel delegati ab ipso Presbyteri.

Et neque Clerici cogebantur Episcopi verbum accedere. Istud exigenti Episcopo respondere poterant, quod de se Presbytero, ac Presbytero item Vincentio ad similem Joannis Hierosolymitani Episcopi præntionem reposuit S. Hieronymus: *Oh Ep. 61. id & ego Antiochenam & ille Constantinopolim, Urbes c. 16. celeberrimas deseruimus; non ut te in populis prædicantem laudaremus, sed ut in agris & in solitudine adolescentiæ peccata desentes, Christi in nos misericordiam desereremus.* Et quod tunc in Presbyteros consecrati Monachi liberrimè possent prædicare, & omnia usque ad Baptisimum Sacramenta Fidelibus populis ministrare, est supra demonstratum.

Alter istius Scriptoris error est in his verbis de antiquis Monachis: *Qui acquisitionibus omnibus renunciaverant, imò sua vendiderant, Sacerdotum manu & cura indigentibus distribuenda.* Est nugacissima fabula. Quis enim Canon, quæ lex iussit aut suasit istiusmodi distributionem? S. Antonium primum Monasteriorum Authorem fuisse Patricio genere natum scribit Hermias Zozomenus, atque adjungit: *Omnibus relictis, agros Lib. 1. paternos, natalis pagi incolis donavit: reliquarum facultatum divenditarum pretium pauperibus distribuit.* Utique proprio arbitrio & manu. Et de ipsius Discipulo, qui Monachismum ex Ægypto

C c 2

pri-

primus in Palaestinam transtulit, scribit in ejus vita S. Hieronymus: *Parentibus jam defunctis, partem substantiae Fratribus, partem pauperibus largitus est, nil omnino sibi reservans.* Nempe imitatus Antonium. Apud eundem Hieronymum dicit de semetipso Cœnobita Malchus: *Incidit mihi desiderium, ut venundata possessiuncula, partem erogarem pauperibus, partem Monasterio constituerem. Quid erubescere confiteri infidelitatem meam? Partim in sumptuum meorum solatia reservarem?* Et S. Monachus Zeno in extremo vitæ articulo sanctum Alexandrum Antiochiæ Patriarcham advocavit, & est affatus: *Adesam Venerandum mihi Caput, et istarum quoque pecuniarum optimus Dispensator, eas juxta Dei voluntatem distribuens, tamquam ipsi Judici rationem redditurus. Alias enim mea ipse manu, quam optime visum est, dispensavi, & reliquas similiter dispensare animus erat. Sed quoniam abire ex hac vita jubeor, hanc te Dispensatorem instituo.* Et certè quid Episcopis cum patrimonio renunciandum? Ita habet Theodoretus in Monastica Historia. Ita fecerunt S. Epiphanius, S. Paulinus, S. Augustinus, omnes antiqui Monachi.

Cap. 12.

Tertius error est in his verbis: *Cujus est nobis Apostolicam tradere Doctrinam, nisi ejus qui Apostolorum Sedem obtinet? qui itaque volunt veritatem haurire puram & inviolatam, studeant illam percipere ab iis, qui pro Episcopo agunt, ex ejus mente loquuntur.* Dolosè rursum insillat iste Scriptor Romanum Pontificem non esse omnium Ecclesiasticum Episcopum, ideoque ab ipso ad prædicandum missos ac delegatos Regulares non renunciare proprii Episcopi verba, non loqui ex ejus mente. Et quis Regulares etiam ex singularis Episcopi, cujus populum docent, non loqui sensu & corde? Sanctus Irenæus inter cætera Catholicæ Matris adversum quosvis Hæreticos firmamenta ponit, quod illa sub omni cælo sit quasi unicam domum inhabitans familia, habeat unam animam, & unum cor, & quod sit unum os possidens. Quod apud cunctas diversissimorum cordium & sermonum gentes loquatur eodem ore, eadem lingua, eodem corde, eadem mente. Et ecce hic Scriptor dat illi diversas mentes: alia parochiales Presbyteros, alia mente garrir loqui Prædicatores Regulares. Quia nempe hi loquuntur ex mente & ore Romani Pontificis.

Lib. 1.
cap. 3.

Quartus error est in his verbis: *Licet Parochiæ eadem in urbe, aut in una Diocesi distinctæ sint, tamen unaquæque illarum, Ecclesiam totam Diocesis nobis representat: ita ut omnes non sint, nisi una Episcopi Ecclesia. Quia in earum singulis & omnibus una consecratur Eucharistia, unum offertur Sacrificium, unus est Sacerdos communis, unus spiritus.* Palàm garrir aliam in Parochialibus, aliam in Regularibus Ecclesiis consecrari Eucharistiam, aliud offerri Sacrificium, alium esse Sacerdotem, alium spiritum. Et meritò non addidit: *Sanctus.* Palàm ista garrir, atque ita manifestè lacerat Ecclesiam. Etenim si ista omnia sint in ambabus Ecclesiis eadem, non dumtaxat istarum, sed ambarum unaquæque, si quidem ejus deviiis principiis inhæreamus, nobis representat totam Diocesis Ecclesiam. Verùm quod quævis Parochialis Ecclesia representet totam Diocesis Ec-

clesiam, est devium principium, phrasis paradoxica.

Eundem errorem manifestè tradunt hæc verba: *Evangelistæ omnes, Parochos intelligo, unus sunt Evangelista. Quippe ab uno spiritu missi, eodem spiritu pleni, eadem auctoritate roborati.* Manifestè blaterat alium spiritum, aliamque prædicandi auctoritatem Parochialibus, alium & aliam esse Presbyteris Regularibus. Ab alio & alio spiritu illos mitti & impleri. Et utinam omnes Parochiales Presbyteri sint pleni Spiritu sancto! Dico cum Propheta Moyses: *Utinam omnes Frustra quis ad Deum se recipere vellet nisi per Christum, sic frustra quis Christianus ad Christum, nisi per Episcopum contendat.* Palàm intelligit singularium Diocesium Episcopos. Proinde garrir quosvis exemptos, Romano Pontifici sine medio subjectos, nec ad Christum posse accedere, nec ad Dominum Deum. Palàm insanit Apostolicas exemptiones adversari Evangelio. Hic enim est Antimonachalis hodie Factionis scopus.

Pergit hic Scriptor de Ecclesiis Parochialibus: *Addamus eis, illic esse quoque Apparitionem devotam, ut loquitur Tertullianus, quæ tutandæ etiam veritatis sanctitati sapienter admodum ab Ecclesia instituta est.* Egregia Tertulliani interpretatio. Horrenda in Regulares Ecclesias contumelia. In præscriptionum libro Tertullianus Ecclesiæ Regulam affirmat sanctam, ac per omnia ædificativam, Hæreticorum verò conversationem esse futilem, terrenam, humanam, sine gravitate, auctoritate, disciplina. Ex fœda vita concludit fœdum dogma. Et inter laudatos Ecclesiæ mores ponit: *Apparitio devota.* Fidelis populi in publico conventu coram Divina Majestate apparitura. Ejus devotionem affirmat deesse Gnosticis, ideoque esse Ecclesias apud Marcionitas, niti sunt Favi apud Vespas. Futilis Scriptor hæc transfert ad Regularium Ecclesias, atque ita ipsas æquiparat conventiculis Gnosticorum. Nempe eas ab Episcopo separat, atque ita profert ad Parafynagogas. At verò an in Parochialibus, an autem in Regularibus Ecclesiis sit *Devota Apparitio*, Christianus populus quam optime novit.

Laicas primitivorum Fidelium familias affirmat fuisse sanctissimas idem ille Scriptor, similes hodiernis, licet optimæ disciplinæ, Monasteriis. Et rectè. Eas quippe etiam Apostolus appellat Domesticam Ecclesiam. Et Monasteria non sunt aliud, quam familiæ erectæ ad reparandam & custodiendam primitivam Christianorum sanctimoniam. Et ille adjungit de istis familiis: *Dempto quod altare non habuerunt. Sed & hoc non nisi serò Monachis concessum fuit.* Quod primitivi Anachoretæ non habuerint domesticum Sacrificii altare, & ipse profiteor. Hic agimus de Cœnobiis, quorum primus Auctor fuit S. Antonius. Et omnibus notum est, quod illa Sacrificii altare statim habuerint. Etenim quod S. Hilarion S. Antonii Discipulus, & primus Monachismi apud Palaestinos Auctor, fuerit Presbyter, ac in suo Monasterio obtulerit, prædicarit, ac baptizavit, est supra demonstratum. Et in Lausica historia Palladius Helenopolita-

politanus Episcopus laudat Ægyptiaca in Nitriæ Monte Cœnobita, affirmat illis esse suam, & quidem maximam Ecclesiam cum suis Divinis Officiis, atque adjungit: *Sunt autem octo Presbyteri, qui præsentant huic Ecclesiæ. In qua quamdiu vivit primus Presbyter, nullus alius offert, nec judicat, nec habet Sermonem, sed tacitè solum cum eo sedent. Hic magnus Arsius, & alii multi cum eo senes, quos nos vidimus, fuerunt tempore æquales Magno Antonio.* Inter istos Monachos & in ista Ecclesia fuisse multos Sacerdotes ac Levitas testatur in Litteris ad Eustochium S. item Hieronymus. Etiam S. Epiphanius ante Episcopatum fuisse sui in Palaestina Cœnobia Presbyterum scribit in litteris ad Pammachium. Antiquissimas primorum Cœnobia Ecclesias ac Presbyteros frequenter laudat etiam Joannes Cassianus. Nempe istæ Ecclesiæ cum ipsis Cœnobiis per S. Antonium cœperunt. Quod in sancti etiam Pachomii Cœnobiis semper fuerint, lucet in ejusdem Patris Regula. Et antiquissimi Canones hæc omnia statim probarunt. Arabici, quos constat esse insigniter canos, Monasteriorum Presbyteros, appellant Monachas.

Ep. 27.
cap. 7.Ep. 61.
cap. 2.Lib. 6.
cap. 34.

Cap. 7.

Cap. 15.
Fol. 262.

Cap. 56.

Quin imo magnæ plurium Cœnobia solitudines statim à sui exordio habuerunt non dumtaxat Presbyteros ac Levitas, sed & Episcopum. Etenim de Lazaro, Ephrem, ac Eulogio, Syriæ ac Mesopotamiæ Monachis, scribit Hermias Zozomenus: *Creabantur Episcopi non urbis alicujus, sed honoris causa qui veluti vitæ antecædæ compensatio illis deservebatur in propriis monasteriis.* Creabantur Episcopi suorum monasteriorum. Eos floruisse addit sub Constantii imperio. Erant igitur ex primis S. Antonii discipulis, atque adeo iste mos est natus cum ipsis cœnobiis. Et ipsum postmodo ratum habuit, & firmavit sextus Canon Chalcedonensis: Eiusdem moris antiquitatem attestatur S. Hieronymus. Etenim S. Isidorus fuisse Cœnobiorem in Nitriæ monte Episcopum habes in præfata ejus ad Eustochium Epistola. Ejus Successorem Dioscorum prædicat in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono præfatus Palladius, Macarium Monachorum in monte Sina Episcopum laudat Imperator Martianus in litteris ad Synodum Palaestinam. Exstant illæ in tertia parte Synodi Chalcedonensis. Eundem Episcopatum memorant Martini Crufii Turcogræcia, & in Orientalis Ecclesiæ historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco. Et Monothelitarum Princeps Theodorus Pharanitanus erat Episcopus Monachorum in monte Pharam. Quod quædam illustria Constantinopolitani etiam Patriarchas Cœnobita suos habuerunt Episcopos, testatur in litteris ad Constantinopolitanam Ecclesiam Venerabilis Stylianus, in Eufrestesia Provincia Episcopus Neocæsariensis. Exstat epistola post octavum Concilium. Parisiensis olim, & alii, in quorum Parochiis Sancti Dionysii Cœnobiolum habet altaria, Gallicani Episcopi re-

calcitrabant Apostolicis ejus privilegiis: hinc illi proprium Episcopum, & in ipso Cœnobia, & in cunctis ejus altaribus peracturum Pontificalia, dedit Adrianus I. Pontifex, & appellavit Episcopum S. Dionysii. Ita fregit istorum Episcoporum animos. Et quis nesciat Lobbiensis apud nos Cœnobia primos Abbates fuisse Episcopos? Similem Episcopum habuit etiam Turonense Cœnobiolum S. Martini. Quæ, & alia plura exempla demonstrant hunc Scriptorum esse rerum Monasticarum penitus imperitum.

Idem Scriptor advertit, quod primitiva Ecclesia lapsos in crimen Fideles proscriberet à Consistentia & à publicorum Orationum Communione, seu à Missæ Sacrificio, atque adjungit: *Qui sit ergo, ut quod olim scelerosis & peccatoribus loca pœnæ fuit, nunc propria sponte Christiani usurpent, dum seipsos ab oratione communi excludunt? Quod olim supplicium fuit, quod damnatio, nunc ut privilegium, ut gratia quædam & favor habeatur? Quod erat ignominia, quod probro, quod dedecori, extra nempe consortium & societatem Fratrum suorum orare, nunc gloria & honori vertatur? Denique ut quod olim peccati ac sceleris alicujus perpetrati signum fuit evidens, nunc virtutis cuiusdam specialis (si Superis placet) nota sit? Et infra: *Oratoria illa, ad quæ nos recipimus, suffragantes nos cœnibus Ecclesiasticis & communibus, atque oculis Matris nostræ nos subducentes, &c.* Affirmat Fideles, qui Regulares frequentant Ecclesias, esse in eo statu, in quo olim erant proscripti à Consistentia. Esse à semetipsis extra Sanctorum Communionem relegatos. Quod semetipsos suffragent Ecclesiasticæ Apparituræ, atque ita frequentent Parafynagogas. Quod istæ Ecclesiæ sint Parafynagogæ. Quod sint extra Communionem Episcopi. Nempe apud istum Dogmatistam Romanus Pontifex nequit Regulares Ecclesias eximere, nec Christi Domini oves ipsis delegare, atque ita quicumque istas exemptiones atque delegationes prætentant, fecerunt se à Communione sui Orthodoxi Episcopi, & sunt Parafynagogæ. Est assertio manifestè schismatica.*

Et quidem modica istius scriptitatoris charta scætet istiusmodi ineptiis. Et quid juvet singulas adducere? Bonas horas debemus rebus melioribus. Hæc abundè sufficiunt, ut Fidelis populus noverit hominem, atque ita ejus schismaticos laqueos fugiat ac detestetur. Scriptor iste aliud non habet, quam lenocinantem Latini sermonis fucum, de quo in secundo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus: *Oportet eum, qui curam gerit veritatis, non insidiosè, captoque consilio, & cura adhibita dictionem componere, sed conari tantum id, quod vult, quomodo potest, exponere. Eos enim, qui habent dictionibus, & in eis sunt occupati, res ipse effugiunt: Qui eis prava dogmata obvelant, sunt lupi in vestimentis ovium, sepulchra dealbata, pomposæ meretrices.*

Vidit NICOLAUS DU BOIS,
S. T. Professor Regius, Librorum Censor.

E X H I B I T I O
SACRORUM CANONUM
CIRCA IUS
REGULARIUM
ECCLESIARUM,
QUOAD
PRÆDICATIONEM
DIVINI VERBI,
ADVERSUS
LARVATI CHRISTOPHORI PHILALETIS
RESPONSIONEM
STABILITA, SEU CONFIRMATA.

O T T I O
 SACRORUM CANONUM
 CIRCA
 REGULARIUM
 ECCLESiarUM
 QUOD
 BRADITIONEM
 DIVINI VERBI
 ADVERSUS
 LARVAM CHORISTHORUM ET ALIIS
 REPROBATIONEM
 STATUTA. SEU CONFIRMATA.

CAPUT PRIMUM.

*Purgantur illa, quæ Demonstrator rodit in secundo sue Respon-
sionis capite.*

Demonstrator Exhibitionem rodit, quod vulgò adscriptum S. Dionysio Pontifici Canonem dicat esse stramineum. Et adducit varios Scriptores, qui omnem Isidori Mercatoris Collectionem affirmant authenticam. Verùm omisit longè potentiores istius Codicis Patronos. Nempè S. Nicolaum primum Pontificem, Adrianum II. Joannem VIII. ac ejus Tricassinam Synodum. Etenim hæc Hincmarum Remensem Metropolitam, durum istius Codicis Adversarium, coegit ad Palinodiam, & in istos Canones profiteri. Et Hincmarum obdivisse testatur in Remensis Ecclesiæ historia Presbyter Flodoardus. Eisdem Canonibus usi sunt non solummodò S. Petrus Damiani, S. Ivo Carnutensis Episcopus, alique similes dignitatis Doctores, sed etiam S. Leo IX. S. Gregorius VII. Urbanus II. alique plures Romani Pontifices. Ecce, adjuvo *Demonstrationem*. Nihilominus constanter assevero istos Canones esse stramineos. Rogo *Demonstratorem* non offendi vocis acrimonia. Eam enim didici à Gratiano Monacho, qui istiusmodi supposita figmenta appellat paleam. Aut certè ita appellat ejus antiquus Scholiastes. Porrò istas epistolas precevit etiam Abbas Dionysius Exiguus. Suum Palium Decretorum Codicem inchoavit à Decretali Epistola Pontificis Siricii. Et ejus judicium jam constantissimè probant & firmant omnes Eruditi, & Catholici & Hæretici. Quisquis earum Natales jam credit legitimos atque authenticos, censetur nugas vendere & fabulas: Et hoc unanime omnium Eruditorum judicium figitur firmissimis anchoris.

At ecce *Demonstrator* inter istarum Epistolarum Patronos numerat etiam Dominum Antonium Augustinum, Eruditissimum Archiepiscopum Tarracónensem. Est commiseratione dignus. Etenim in opere de Sacerdotii & Imperii concordia Dominus Petrus de Marca, eruditus Parisiensium Archiepiscopus Dionysii Exigui de istis epistolis judicium probat ac laudat, atque prosequitur: *Fortius vero urget Antonii Augustini Archiepiscopi Tarracónensis observatio, qui primus adnotavit ipsa legum Imperatoriarum verba, & quæ sub Aniani nomine exstant ad Codicem Theodosianum scholia in istis epistolis usurpata fuisse, quamvis Pontificis, quibus epistola tribuuntur, duobus & tribus sæculis Codicis Theodosiani editionem præcesserint. Adeò Antonius Augustinus censuit istas epistolas non esse authenticas.*

Idem Petrus de Marca eruditissimorum Cardinalium Roberti Bellarmini & Cæsaris Baronii de istis epistolis judicium exponit, ac prosequi-

tur: *Bellarmini & Baronii auctoritate fultis liberum erit venerandos Pontificum veterum titulos epistolis illis detrabere, præsertim cum eruditissimi Viri industria ab aliquot annis eò processerit, ut sententiæ & verba ipsa, ex quibus epistola contexta sint, à quibus Authoribus petita sint, accuratissimè demonstraverit. Cui tamen in eo suffragari non possum, quod atrocioribus verbis epistolas dilacerat, quas è sententiis & verbis Legum, Canonum antiquorum, & Sanctorum Patrum, qui quarto & quinto seculo floruerunt, si pauca demas, concinnatas esse constat. Laudat Davidem Blondellum, licet Hæreticum, attamen Virum eruditissimum. Poruerat laudare & Catholicos, Jacobum Simonium, Dionysium Petavium, aliosque plures, qui istud ipsum demonstraverunt.*

Apocrypha Scripta sunt duplicia: Alia ab Hæreticis ad erroris stabilimentum, alia à Catholicis ficta ad firmandam veritatem. Etiam hæc posteriora sunt semper grassata per Ecclesias. Et ipsa omnis Christianitas semper fuit detestata. Lucet ex facto S. Joannis Apost. de quo in illius Virorum catalogo S. Hieronymus, agens de Apocryphis periculis S. Pauli & S. Theclæ, Tertullianus, vicinus eorum temporum, refert Presbyterum quemdam in Asia, spoudasten Apostoli Pauli, convictum à Joanne quod author esset libri, & confessum se hoc Pauli amore fecisse, & ob id loca excidisse. Tertullianus id refert in libro de Baptismo. Et degradatio fuit iustissima. Etenim istiusmodi in Divinæ gloriæ officium ficta mendacia esse omnium perniciosissima, rectè docet S. Augustinus. Et similius damnationum habemus plurima exempla. Porrò ista Isidori Mercatoris Collectio à Riculphi, qui post sanctum Apostolum Bonifacium fuit tertius Moguntinensis Episcopus, tempore ambulavit per Galliam ac omnem Europam, & multos juit ad firmandum Primatum Romanæ Ecclesiæ. At verò non ita pridem Centuriatores Magdeburgenses, & alii nostrorum temporum Sectarii ceperunt istas merces scrutari usque ad fundum, ostenderunt caducas, blaterarunt ipsas esse palmare Romani Primatus fundamentum, atque ita illum fundari in arena. Quod illæ epistolæ sint palmare illius Primatus fundamentum est nugacissima fabula. Habemus solidissimos istius Monarchiæ lapides, non egemus palea & luto. Hinc eruditi & orthodoxi viri etiam ceperunt istas epistolas discutere, reppererunt spurias, atque ita unanimi suffragio ad paleam proscripterunt. Quæ omnia si non capiat *Demonstrator*, dicat de istis epistolis: DIRUTA SUNT ALIJS; UNI MIHI PERGAMA RESTANT.

Et quidem S. Dionysio Pontifici adscripta epistola

Lib. 3.
cap. 5.

Cap. 17.

stola per sibi intextos errores altissime clamat se esse spuriam. Errorum quosdam *Exhibitio* adduxit. Cur ipsos *Demonstrator* non expungit? quia nemo possit. Eadem est ratio de epistola adscripta S. Eutychiano.

CAPUT II.

Refelluntur illa, quae Demonstrator adducit pro Apostolicis Constitutionibus.

D*emonstrator* ab istis epistolis pergit ad Apostolicas Constitutiones, quas multi olim adscripserunt S. Clementi Pontifici Romano. Arguit *Exhibitionem*, quod ipsas dicat spurias, natas quarto saeculo. Et pro se adducit Eminentissimum, Reverendissimum, ac Eruditissimum Virum, Dominum Joannem Bona, S. R. E. Presbyterum Cardinalem, qui censet ipsas esse antiquiores Nicæna Synodo, ideoque produsse tertio saeculo. Et *Demonstrator* de Domino Cardinale adjungit: *Nec tamen negat ipsum Clementem fuisse eorumdem Autorem.* Respondeo *Demonstratorem* hallucinari. Etenim D. Cardinalis Constitutiones, quas affirmat esse tertii saeculi, quomodo non neget esse S. Clementis? S. Clementem esse sub Trajani Imperio affectum gloriosa morte affirmat Martyrol. Rom. quomodo igitur ille possit tertio saeculo congestisse istas Constitutiones, aut composuisse?

An hæc sint tertii, an quarti saeculi, omnino nihil refert ad *Exhibitionis* propositum. Illa dumtaxat evincere voluit ipsas non esse Sancti Clementis, ideoque primitivam Ecclesiae sub Apostolis disciplinam non posse ex ipsis demonstrari. Abiit à me, ut refrager tanto Ecclesiae Principi, cui obstringor ex multis & magnis titulis. Si tamen mea Dicta stabiliam, certus sum optimo ac eruditissimo Prælato non displiciturum.

Existimo igitur istas Constitutiones esse quarti saeculi. Etenim Apostolicarum Constitutionum & vulgarium Apostolicorum Canonum Collector est unus & idem. At verò Canonum Collectorem esse quarti saeculi, manifestum est ex quadagesimo nono Canone: *Si quis Episcopus vel Presbyter non tria unius mysterii Baptismata perfecerit, sed unum Baptisma, quod datur in mortem Domini, deponatur.* Canon manifestè agit in Hæresiarum Eunomium. Hic enim primus & unicus cepit per unicum Baptisma, id est, per unicam immersionem, in mortem Domini baptizare. At verò quis ignoret Eunomium blaterasse saeculo quarto?

Mea assertio lucet ex multis etiam locis in ipso constitutionum corpore. Adduco paucula.

Cap. 14. *Secundus liber mandat: Recipe Penitentem, nihil addubitans, &c. Multis confirmat suum istud mandatum. Et agit præsertim de mortis articulo.*

Cap. 15. *Adjungit à Domino nullum suspicionis locum relinqui illis, qui dure & inclementer judicare volunt, & peccantes penitus repellere, & nolunt communicare cum ipsis. Et denuò repetit: Deum provocant ad iram, qui non recipiunt Penitentes. Antiqua disciplina quibusdam gravioribus peccatis Sacramentalis reconciliationis pacem negavit, non dumtaxat hominibus sanis, sed etiam in*

Cap. 24. *mortis exitu. Rigorem mitigavit tertius-decimus Canon Nicænus. Et plures Episcopi noluerunt clementiam admittere. Adversum illos agit ista Constitutio, ideoque palam est saeculi quarti. Hoc firmant etiam hæc verba: Ne eum, qui semel & iterum lapsus sit, averferis. Agit in illos Episcopos, qui ex laudati Canonis reverentia admittebant semel lapsum fidelem, bis lapsum averabantur.*

Quintus liber inter generalia totius Christianitatis Festa numerat Dominicam Nativitatem, affirmat ipsam celebrari die vigesimo quinto Decembris, ac distinguit à Festo Epiphaniæ. Verùm longè aliud scribit S. Joannes Chrysostomus. Etenim in illius Festi homilia disertè affirmat ipsam apud Occidentales & Thracas esse quidem Apostolicum institutum, at verò in Antiochia Ecclesia non coepisse, nisi à decem annis. Apostolicarum Constitutionum auctor est manifestè homo Græcus, & omnino scripsit apud Orientalem Ecclesiam, atque ita non scripsit nisi circa ævum laudati Chrysostomi. In suis ad Georgium Codinum scholiis Jacobus Gretzerus censet istam homiliam esse spuriam: At certum est ipsam labi. De qua re vide Franciscum Combefis in Notis ad Joannis Archiepiscopi Nicæni Orationem de Domini Nativitate.

Quintus item liber habet hæc verba: *Oportet ergo Fratres, ut qui pretioso Christi sanguine redempti estis, dies Festos Pasche accurate, & omni diligentia post æquinoctium celebretis, ut neque unius Passionis his per annum memoriam renovetis, sed potius semel quotannis memoriam mortui item semel celebretis. Neque amplius cum Judæis tempus celebrandi Pascha observetis.* Quis non videat hæc omnia esse mutuata ex Nicæno Decreto? Est res meridiana luce clarior. Et longè aliud faciunt Apostolicæ Constitutiones, quas in Parnario adducit S. Epiphanius. Videatur eruditus Vir Dionysius Petavius. Multa insuper alia parvam evincunt istas Constitutiones esse quarti saeculi.

Porro quod in sacrarum litterarum synopsis S. etiam Athanasius laudet Apostolicas Constitutiones, est omnino verum. At an ista synopsis sit legitimus magni Athanasii factus, est multa quaestio. Quidquid sit, Author ille laudat istas ipsas Constitutiones, quas laudat, & quarum verba adducit præfatus Epiphanius. Et hæc non reperiuntur in nostris hodiernis. In eisdem non reperiuntur Apostolica S. Jacobi Constitutio, quam in Oratione de Domini Nativitate adducit Joannes Archiepiscopus Nicænus. Et nostræ hodiernæ damnant atque exufflant Baptisma datum ab hæretico. Quare quisquis ipsas vult esse Apostolicas, probare debet errorem sancti Firmiliani Cæsariensis in Cappadocia Archiepiscopi, qui ad S. Cyprianum in suo errore firmandum scripsit Ecclesiam Ponticam semper post Hæreticos reprobasse, ita edoctam à sanctis Apostolis. Plura de harum Constitutionum auctore, tempore, ac qualitate discutere non est præsentis propositi.

Demonstrator etiam indignatur, quod *Exhibitio* dicat istas Constitutiones ab ipso malè citari, ideoque & numquam visas. Respondeo me vera dixisse. Etenim in octo libros distinctum opus confudit in unum, & à pluribus annis per Franciscum Turrianum, ac nuperrimè per Philippum Labbeum facta correctio & editio adductum à *Demonstratore* testimonium habent in secundi libri quinquagesimo nono capite, non in sexagesimo tertio. An vetusta Colonienfis apud Joannem Birghmannum editio aliter distribuerit capita, quoniam esse possit, nolim rimari. Interim certum est, quod octo libros non confuderit in unum.

Adducta Constitutionum verba dixi non de Pagenibus aut quibuscumque parochialibus Presbyteris agere, sed de Cathedralibus. Etiamnum dico. Est res manifestè. *Demonstrator* me arguit, quod Cathedralibus Presbyteros, ut tales, nesciam à Parochialibus distinguere. Et verum dicit. Profiteor enim istiusmodi dialecticas tricas, quas ignoravit ac improbavit omnis antiqua Christianitas, etiam à me sperni & ignorari. Interim quod in multis olim Ecclesiis nec Parochiales, nec Cathedralibus Presbyteri potuerint docere populum, & grande istud munus spectaverit ad solos Episcopos, persevero dicere. Et dico verum. Et abundè ostendi. Attamen Ecclesiae variae habuerunt varios mores.

CAPUT III.

Stabiluntur quaedam alia Exhibitionis Dicta.

D*emonstrator* profitetur Regularibus Ecclesiis esse jus concionandi, & ad suas conciones convocandi populum. Et graviter queritur se ab *Exhibitione* perperam traduci. Respondeo *Expositionem* agere de concionibus faciendis eadem hora, qua sit parochialis Presbyteri concio. Affirmat Regulares Ecclesias, nulli nisi soli Episcopo, debere concionandi horam cedere. Hinc infert ipsas, quoad istud jus, esse pares Parochialibus. Et loquitur ex Constitutione Bonifacii VIII. quam certum est à nulla Generali Synodo aut Romano Pontifice esse circumductam. *Demonstrator* hoc profiteatur, & erit pax: Uno spiritu Dei Verbum prædicabimus.

De *Expositione* est & hæc querimonia: *Pari modo falsum est, quod ex solo Concilio Nannetenfi demonstratorem Apostolicam & avitam disciplinam.* Respondeo *Expositionem* esse innoxiam. Non de solo egit Nannetenfi Concilio. Dixit Ecclesiasticam Apostolicæ temporis disciplinam, uti non ex Papalibus Isidorianæ Collectionis epistolis, ita nec ex ista Synodo posse monstrari. Et rectè dixit. Etenim ista omnia sunt octavi aut noni saeculi.

Demonstrator item queritur, quod *Exhibitio* dicat etiam S. Hieronymi epistolam ab ipso malè citari. Respondeo ipsam vera dixisse. Dixit quod in secundo suarum epistolarum libro S. Hieronymus nullam habeat epistolam ad Heliodorum. Est res certa & manifesta. Verum *Demonstrator* recurrit ad selectas S. Hieronymi epistolas, atque ita fatetur se ex pleno Hieronymiani operis corpore non citasse, adeoque nec ipsum legisse. Selectæ epistolæ legi consueverunt à Sacrae Theologiae Tyronebus. Spero fore, ut *Demonstrator* pedetentim ascendant altius, atque ita istiusmodi meis suspicionibus deinceps non præbeat ansam.

Demonstrator pergit: *Rectè colligo ex iis, S. Hieronymi litteris, Monachos Clericos subfuisse.* Et firmat ex autoritate Joannis Morini. Respondeo de Laicis Monachis me consentire. Etenim quis Laicus non subit Episcopo atque Presbytero? Est tamen opus sano intellectu. Primitiva olim Monasteria non Dicecesano, sed à se electo Episcopo suberant. Eligere poterant quemcumque Episcopum, etiam remotissimum. Hic illis dabat Presbyterum & omnia Ecclesiastica Sacramenta. Est apud omnes Ecclesiasticæ antiquitatis peritos res notissima. Et lucidè patet ex Synodo Bonifacii Archiepiscopi Carthaginensis. Ex quo vides Monachorum à loci Episcopo exemptionem esse antiquissimam, & vetustis Ecclesiæ Canonibus non adversari. Ita fuit in Oriente usque ad Chalcedonensem Synodum. In Occidente autem, qui istius Synodi Canones diu non admisit, ista forma permansit longè diutius.

Demonstrator denuò queritur se falso traduci, quod improbet Regularium Ecclesiarum Conciones, & neget ipsas posse frequentari. Affirmat ipsas à se commendari. Proclamat ad Tridentinam Synodum, ab *Expositione* adulterari thema, ac pergit: *Ego de audiendi Verbum Dei & rudimenta fidei in Parochiis obligatione pertractabam, ille septem capitibus hoc agit, ut potissimum historis, sed & quibusdam etiam privilegiis probet antiquissimam concionandi & catechizandi tantum in suis Ecclesiis libertatem. Dico, Tantum: Nam nulla istiusmodi historiarum, privilegiorumque evincit audiendo in eorum Ecclesiis Verbum Dei, Præcepti satisfactionem.*

Respondeo non tantum Privilegia & historias esse adducta, sed etiam generales & authenticos Ecclesiæ Canones. In Chalcedonenfi Synodo ad Anastasium Nicænum in Bithynia Episcopum, prætendentem jus Metropolitanum in Basilinopolitanam Ecclesiam, dixerunt gloriosissimi Iudices: *Quomodo te monstrare promittis Basilinopolis sanctissimam Ecclesiam sub Nicæna esse, utrum secundum Canones, an ex aliqua consuetudine? Suppofuerunt utrumque principium esse per se sufficiens ad victoriam. Et hinc Anastasii Adversarius Eunomius Nicomedienfis Episcopus, istius Provincie Metropolitæ, in exhibitis Imperatori Marciano, ac præfate Synodo precibus asseruit sibi favere & Canones & consuetudinem. Ego perambulavi per ejus vestigia. Per septem *Exhibitionis* capita demonstravi Regularium Conciones & Catechismos fuisse semper probata à Catholica Matre ac ejus disciplina. Nec tantum Conciones & Catechismos, sed olim etiam Baptisma. Ex magno authenticorum exemplorum numero consuetudinem, ex variis Synodorum ac Romanorum Pontificum Decretis ostendi nobis favere Canones. Istud jus non esse novellum Ordinum Mendicantium Privilegium, sed avitam regulam Monasticæ Professionis. Ostendi ex antiquis Monachis per Apostolicam Sedem esse traductam ad istos Ordines. Et quod suæ Obligationi fideles in istis Ecclesiis semper satisfecerint, ex adductis Canonibus atque exemplis est plus quam manifestum. Certè si cur apud Monachos olim baptizati non debuerunt rebapti-*

rebaptizari, ita nec ibidem catechismo aut alia doctrina instructi debuerunt iterum per Episcopum instrui, longè minùs per Presbyterum Parochialem. Demonstravi & pro antiquis Monachis, & pro Ordinibus Mendicantibus esse in contradictorio iudicio frequenter definitum ac pronunciatum. Et addidi S. Augustini contra Donatistas, nulli iudicio volentes acquiescere, elogium: *Puto quod ipse Diabolus, si auctoritate iudicis, quem ultro elegerat, seties vinceretur, non esse tam impudens ut in ea causa persisteret.* Et hæc omnia Demonstrator, utpotè historias præterit, & negligit rodere? forsitan imitatur Glossam: *Est græcum; non legitur.*

Ep. 167.

C. 4.

CAPUT IV.

*Examinatur Parochialis apud Oppidum Bethle-
bemiticum cura S. Hieronymi.*

Demonstrator ex istis historiis tentat aliquid rodere. Affirmat sanctum Hieronymum fuisse non simplicem Hiero-Monachum, sed in super parochialem Presbyterum Oppidi Bethlemitici, & ex isto titulo catechizasse, baptizasse, & prædicasse. Et probat ex primo Dialogo S. Sulpicii Severi. *Bethlehem Oppidum perveni. Ecclesiam loci illius Hieronymus Presbyter regit. Nam Parochia est Episcopi, qui Hierosolymam tenet.* Adjungit auctoritatem libri de hæresibus, qui à Jacobo Sirmondo inscribitur *Prædestinatus*: Hic S. Hieronymum appellat *Presbyterum Bethlebemitem*. Demonstrator in super advocat hæc Stephani Baluzii verba in Commentario ad S. Lupum servatum: *Hoc dicere voluit Severus, Ecclesiam Parochialem Bethlebemiticam esse in Parochia, id est, Diocesi Episcopi Hierosolymitani: Undè sequitur Hieronymum Ecclesiam Parochialem Urbis Bethlebemiticæ tenuisse ab Episcopo Hierosolymitano, contra quam visum est Ludovico Cellotio.*

Cap. 4.

Respondeo hac in re nemini esse potius credendum, quam ipsi S. Hieronymo. Hic autem de suis cum Joanne Hierosolymæ Episcopo quæstionibus scribit ad nobilem Virum Pammachium: *Porro quod dicit te petiisse, ut subjicerentur Ecclesie Dei, & non scinderent eam, neque proprium sibi facerent Principatum, de quibus dicas, non satis intelligo. Si de me & de Presbytero Vincentio, satis multò dormisti tempore, qui post tredecim annos excitatus hæc loqueris. Ob id enim & ego Antiochiam, & ille Constantinopolim, Urbes celeberrimas, deseruimus, non ut te prædicantem in populis laudaremus, sed ut in agris & in solitudine adolescentiæ peccata desentes, Christi in nos misericordiam descederemus.* Inter varias Joannis cum Hieronymo quæstiones una erat de subiectione atque obedientia. Joannes ægerrimè ferebat Hieronymum, Vincentium, alioque in isto monasterio Presbyteros habitare intra suam Parochiam, seu Diocesim, & sibi non subesse. Et Hieronymus avita ac per omnem Ecclesiam probata Monasteriorum ac Monachorum libertate seu exemptione fretus, noluit subesse. Et in isto proposito permansit inconcussus. Proindè nequit Be-

Ep. 61.

C. 16.

thlemitici Oppidi fuisse parochialis Presbyter. Hic enim ab Episcopo non possit fuisse exemptus.

Alter Joannis de S. Hieronymi Monasterio querimonia erat, quod in ipso S. Epiphanius, extraneus Salaminae in Cypro Episcopus, S. Hieronymi Fratrem Paulinianum consecrasset in Presbyterum. Et quod Paulinianus, licet Presbyter, nollet Diocæsano Episcopo subesse. Et ad posteriorem hanc querimoniam Hieronymus in eadem Epistola respondit: *Fac à te ordinatum, idem ab eo audies, quod à me miselloamine sanctæ Mem. Episcopus Paulinus audivit; Num rogavi ut ordinaret? Si sic Presbyterium tribuas, ut Monachum nobis non auferas, tu videris de tuo iudicio; sin autem sub nomine Presbyteri tollis mihi propter quod seculum dereliqui, ego habeo, quod semper habui, nullum dispensium in Ordinatione passus es.* Affirmat se à S. Paulino Antiochiæ Patriarcha ordinatum ea lege, ut Monachum non perderet, ut nulli titulo aut Ecclesie inscriberetur, ut ordinaretur absolute. Et istam libertatem Hieronymus constantissimè semper tenuit, atque ita non plus fuit Bethlemitici Oppidi Parochus, quam fuerit Cardinalis Presbyter Ecclesie Romanæ. Uti nunc è Monacho consecratus Episcopus exiit Monachalem statum, ita tunc ipsum exuebat omnis è Monacho promotus in Clerum. Hinc Hieronymus dixit se noluisse ita sacrari in Presbyterum, ut Monachum amitteret. Nohit ad certum cardinem alligari.

Hæc omnia pateatissimè confirmantur per verba sequentia: *Quis scindit Ecclesiam? Nos quorum omnis domus Bethlehem in Ecclesia communicat, an tu, qui aut bene credis, & suspectus de fide taces; aut malè & verè scindis Ecclesiam? Nos scindimus Ecclesiam, qui ante paucos menses circa diem Pentecostes, cum obscuratio sole omnis mundus jam jamque venturum iudicem formidaret, quadraginta diversæ ætatis & sexus Presbyteris tuis obrulimus baptizandos? Et certè quinque Presbyteri erant in Monasterio, qui suo jure poterant baptizare, sed noluerunt quidquam contra tuum stomachum facere, ne & hæc tibi de fide reticendi daretur occasio. An non tu potius scindis Ecclesiam, qui præcepisti Bethlehem Presbyteris tuis, ne Competentibus nostris in Pascha traderent Baptismum, quos nos Diospolim ad Confessorem & Episcopum misimus Dionysium baptizandos? Ecclesiam scindere dicimus, qui extra Cellulas nostras locum Ecclesia non habemus.*

Affirmat varia. Primò, se ac suos quatuor in Monasterio Collegas Hiero-Monachos distinguit à Joannis Episcopi Presbyteris, atque adeò asserit se & illos non fuisse de ejus Clero. Secundo, quod catechizatos & præparatos à se Competentes, ne Joannis stomachum offenderent, noluisse baptizare, sed misisse ad Joannis Presbyteros: Et Joannem his, ne istos, initiarent, vetuisse. Quæ omnia altè clamant Hieronymum istic non fuisse Parochialem Presbyterum. Etenim Parochialis istic Presbyter non poterat non esse Joannis Episcopi Presbyter, & citra ipsius offensam poterat, imò debebat baptizare.

Tertiò Hieronymus affirmat, quod omnis ejus domus communicaret Ecclesie Bethlehem. Hæc aliqui

aliqui intelligunt de Sacramenti ac Verbi perceptione. Existimant omne S. Hieronymi Cœnobium, istius perceptionis causa, accessisse ad Parochialem Ecclesiam. Et ita, licet quid aliud tentent emungere, fatentur ipsum non fuisse Rectorem Parochiæ. At penitus deviant. Etenim quid vox, *Communio* apud istius ævi fideles significaverit norunt Eruditi. Videantur Observationes Gabrielis Albaspinei, Episcopi Aurelianensis. Laudata igitur Hieronymi verba edicunt omne ejus Monasterium, licet Joanni Episcopo subesse nollet, communicasse Ecclesie Bethlemitici Oppidi: Fratritatem & alia Catholice Communionis jura contesserat, atque ita non lacerasse Ecclesiam. Quod iterum altè clamat Hieronymum non fuisse istic Parochialem Presbyterum. Bjus Monasterium degebat apud Bethlehem, uti nunc Mendicantium Cœnobium in quibusvis civitatibus.

S. Hieronymus dicit quartò, quod extra suas Cellulas nullam haberet Ecclesiam. Hoc est, quod tamquam Monachus in Monasterio degeret ac lateret, ac in ejus Oratorio sua Divina cum suis Confratribus perageret. Hic enim est avitus ac perpetuus mos Cœnobitarum. Quod iterum alte testatur ipsum non fuisse Parochum. Quintò dicit, quod in Monasterio, essent quinque Presbyteri, & omnes suo jure possent baptizare.

Sextò, quod ob Episcopale Joannis Mandatum abstinerint ab isto ministerio, noluerint sui juris usu illum offendere, ideoque suos Competentes ad ejus, utique Parochiales, Presbyteros miserint.

Septimò, quod tamen ob istud Episcopi Mandatum noluerint à Catechismo cessare. Quæ omnia insigniter firmant antiqua jura Hiero-Monachorum, ac Ecclesiarum Regularium.

Quod S. Hieronymus à stipulatis cum suo Ordinatore Paulino conditionibus numquam recesserit, adeoque semper Monachum, numquam Curatum Presbyterum vixerit, manifestum est ex toto vitæ ipsius decursu. Ex Christianæ eruditionis amore noluit intra unius Oppidi, Civitatis, aut Episcopalis Parochiæ titulum aut limites circumscribi. Voluit liber quovis Nobiliores Christianorum Doctores accedere, videre, audire. Hinc vixit Romæ, Constantinopoli, Antiochiæ, Hierosolymis, Alexandria. Omnem item Iustravit Galliam. Etiam dum Bethlemiticis Cœnobiis præfuit, sui Videntis Didymi amore accessit Alexandriam, & cuncta Syriæ sacra loca est percuratus. Et annos impendit. Quod Parochum non licuisset. Et jam apud Bethlehem fenex in præfatione ad septimum suum librum super Ezechielem Prophetam scripsit ad S. Virginem Eustochium: *Nulla hora, nullumque momentum est, in quo non Fratrum occurramus turbis, & Monasterii solitudinem hospitum frequentia commutemus.* Et in litteris ad S. Augustinum: *Me autem ætatis ultima, & penè decrepitum, ac Monasterii ac ruris Secreta sectantem, parvi pendunt.* Palàm profitetur se apud Bethlehem fuisse Monachum ac Eremitam, nullatenus Parochialem Presbyterum.

Restat quæstio, Quomodò S. Sulpitius Severus scripserit de Bethlehem Oppido: *Locitius Ecclesiam Hieronymus Presbyter regit?* Respondeo ac re-

Christ. Lupi Opera Tom. XI.

peto jam laudata senis Hieronymi verba: *Monasterii ac ruris Secreta sectantem.* Proindè Hieronymus non in ipso Bethlemitico habitavit Oppido, sed in ejus secreto rure. In suo istic Monasterio. Istiusmodi, non autem urbanum situm passim fuisse antiquis Cœnobiis, norunt Peritorum Monasticarum. S. Hieronymi Cœnobium fuit ad suburbanam ac sacrosanctam specum, in qua Deus Verbum è Sacra Virgine caro prodiit, & apud quam S. Angeli bonæ voluntatis pacem omni humano generi occinuerunt. Istic illustris ac opulenta Romanorum Matrona Paula ædificavit quatuor Cœnobium, & quatuor Xenodochia: Tria sacrarum Virginum Cœnobium, quartum Virorum. Et hæc sanctitas adeò profecit, ut incolis & advenis non sufficeret. Hinc S. Hieronymus ex vendito per fratrem suum Paulinianum patrimonio addidit quintum: Et Cœnobium & Xenodochium. Pro viris. Et hæc omnia ipse rexit. Rexit loci illius Ecclesiam. Hic est sensus Sulpicii Severi. Etenim quod antiqua, quandoque unum singulare, quandoque plura simul juncta, Cœnobium habuerint suam propriam Ecclesiam, suum Presbyterum, suum Clerum, imò & suum Episcopum, abundè monstravi adversum Joannem Frontonem. Est res notissima Peritorum Monasticarum.

Ejusmodi Monachales Ecclesias laudat etiam Ephesina Synodus. Etenim ad Pragmaticum Edictum, quo Imperator Theodosius damnavit libros Nestorii, subjuncta hanc subnotationem: *Letia sunt hæc in Ecclesia Monachorum, in Desertis degentium.* Easdem laudat in Prato spiritali S. Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus, atque affirmat plura. Primò, quod ipsas non solummodo adjuncti Cœnobia Fratres frequentarint, sed etiam vicini Anachoretæ. Secundo, quod istæ Ecclesie regerentur à Presbytero Monasterii. Tertiò, quod haberent suos Parochiales limites. Quartò, quod ipsos nemo novus aut extraneus Anachoretæ inhabitandos intrare posset, nisi à Presbytero admittus, & Cellam accipiens. Quintò, quod advenæ istam admissionem flexis genibus à Presbytero supplicarint.

Et de S. Sabba Abbate scribit in ejus vita Cyrillus Monachus: *Cum vidisset Monachos magna undique premi inopia, quod neque haberent, qui eorum curam gereret, neque eis vicinum esset Templum ad orandum, sed in Propheeticam Ædem que est Thecuis, singulis ascenderent Dominicis, participaturi Divina Sacramenta, & inde eos deinde inter se decertare, impletique tumultu & perturbatione, quod essent sine duce, & nulli parerent Rectori & Prefecto, refert omnia ad Patriarcham, & vehementer rogat, ut eos congreget & concilet, & eis omnia præbeat, quibus indigent. Ille verò datis Sabbæ septuaginta aureis, ei concedit Dominium & res Monachorum. Is autem cum rerum, que illic erant, sic factus esset Dominus, primum quidem eis providet res necessarias, ut nihil eis deficeret, sed omnia suppetere. Deinde Templum quoque eis magnificè ædificat.*

Agit de nescio quibus in Syria apud Thecum Anachoretis, & scribit varia. Primò, quod singuli essent Acephali, & non haberent communem Præfectum. Secundo, quod nec ulli Cœnobia essent uniti. Tertiò, quod laborarent inopia

D d

atque

atque discordia. Quod nec propriam haberent Ecclesiam. Quinto, quod ideo Parochialem deberent frequentare Ecclesiam. Sexto, quod Hierosolymæ Patriarcha ipsos posuerit sub potestate Sancti Sabbæ. Septimo, quod æs dederit ad eos deducendos in consuetam aliorum Anachoretarum formam. Octavo, quod S. Sabbas ipsis statim ædificaverit propriam Ecclesiam. Et quidem magnificam. Et haud dubiè isti Ecclesiæ dedit ex Monachis Presbyterum & Clerum, relictos istam Monachalem Parochiam. Et istiusmodi Parochiam rexit etiam S. Hieronymus. Proinde istum Stephanum Baluzii commentarium adnumerabis aliis ejus Scriptis, de quibus non pererrimè edixit Sanctissimus Dominus noster Clemens X. *Ex dialogis Antonii Augustini Archiepiscopi Tarraconensis de emendatione Gratiani deletur Stephanus Baluzii Tutelensis præfatio ad Lectorem. Deleantur pariter Notæ omnes & novæ emendationes ad Gratianum, adjecta ab eodem Baluzio: Quæ Notæ & additiones cum prædicta præfatione omnino prohibentur.* Clemens Pontifex hæc edixit in isto ipso judicio, quo prescripsit Salutaria Mõnita, ac famosam instructionem ad Tyronem.

Et hinc vides, quod sub Justiniani Imperio non soli Cœnobitæ, sed etiam Anachoretæ habuerint suas Ecclesias, & quidem magnificas. Et hæc erant ipsorum Parochiæ. Etenim S. Sabbas fuit Justiniano cœtaneus. Et iste ipse Imperator id disertè affirmat in sua septima Novella. Nec aliud ad quintam ejus Novellam asserit Jacobus Cujacius. Etenim affirmat istius temporis Monachis non fuisse Ecclesiam obstrictam publicæ fidelis populi Apparituræ. Hinc item vides, quod etiam Anachoretæ Parochiales Laicorum non frequentarent Ecclesias. Quod Cœnobitæ ab ipso exordio illas nunquam, aut saltem rarissimè frequentaverint, lucidè demonstravit Exhibitio. Et demus de Parochiali S. Hieronymi Officio fabulam subsistere: Num ideo cadet mea assertio? Nullo modo. Etenim S. Epiphanius, ac S. Hilarion fuerunt simplices Hiero-Monachi, nequaquam Parochiales Presbyteri, & tamen in suis Monasteriis catechizarunt, baptizarunt, prædicarunt. Et plura alia adduxi exempla. Cur ista Demonstrator non rodit? Etiam Vincentius, & alii quatuor in S. Hieronymi Monasterio Hiero-Monachi non fuerunt Parochiales Presbyteri. Et tamen de istis jam dixit laudatus Hieronymus: *Suo jure poterant baptizare.* Non privilegio, sed suo jure.

CAPUT V.

Examinatur Titulus Pastoris.

AD mea circa titulum istum dicta Demonstrator nihil etiam potest rodere. Audi animum ejus spiritum: *Nihil igitur ad rem nostram, quid Canon Nœocæsarensis, quid Antiochenus, quid Epiphanius, quid Basilus, quid Hincmarus Remensium Metropoli, quid Synodus Ticinensis, nominis aut appellationis eis dent, quod Pastores sæculum nostrum appellat. De re, non de nomine est quæstio nostra. Affirmat nostrum sæculum, non unanimes SS. Patrum, ac antiquarum Synodorum sensum & phrasim esse attendenda. Lepidum documentum.*

Nec hæc est quæstio de solo nomine, sed etiam de nominis nucleo, supremo fastigio Ecclesiasticæ Hierarchiæ. Nam & hinc sanctus Gregorius VII. suo Dictato inferuit hoc Capitulum: *Papa est unicum nomen in mundo.* Vetuit Papæ titulum dari Episcopis. Et nequaquam censuit se sancire de nomine. Proinde certum est Pastoris titulum Parochis non quadrare. Undè & ipsum hodie nunquam illis impertit Romana Ecclesia.

Demonstrator conatur reddere Talionem. Affirmat Mendicantium Ordinum Professoribus non competere *Patris* titulum, sed *Fratris*. Et ita nos passim appellari in Apostolicis Diplomati- bus. Respondeo Demonstratorem vera asserere. De *Fratris* titulo non erubescimus, sed gloriamur. Nec alium prætidimus. Est primitivus Christianorum titulus, omnibus nobis datus atque præceptus à Christo Domino, & plurimis sanctorum Apostolorum encomiis commendatus. Ejus mysteria exponunt Minutius Felix, Tertulliani liber Apologeticus, & alii antiqui Christianæ Religionis adversus Gentilium convicia Defensores. Primæ Christianitatis Sanctitas jam pridem contracta est ad sola Monasteria: Eam festari obligamus, & studemus. Hinc & *Fratris* titulum pleno animo amplectimur, ac profitemur. Quo tamen sensu possimus & Patres appellari, L. 3. c. apud Carthaginensem collationem disci possit ex Responso S. Augustini ad similem quæstionem Petilianæ ac Montani Episcoporum Donatistarum.

Demonstrator adducit hæc mea verba: *Inter omnia Pastoralia Officia primum est evangelizare, seu catechizando, seu aliorum concionando. Primitiva Ecclesia istud Officium passim reservavit Episcopis.* Hinc infert: *Non solum id nominis, utique Pastoris titulum: dænetur Pastoribus, sed rem quoque Autor nosser.* Respondeo non ita esse. Quod enim jam non dumtaxat civitatis aut oppidanarum, sed etiam pagensium Parochiarum Rectores concionari & possint & debeant, novit omnis Christianitas. Dixi in primitiva Ecclesia circa istud punctum fuisse varios variarum gentium mores. Et dixi verum. Et demonstravi: Et omnem istam varietatem adeo non improbarunt antiqui Patres, ut propter ipsam dixerint Ecclesiam esse Reginam circumamictam varietatibus.

Quæstio est, an S. Hieronymus improbaverit Divini Verbi prædicationem reservari solis Episcopis? Demonstrator affirmat & probat ex ejus per me laudatis verbis: *Pessime consuetudinis est in quibusdam Ecclesiis tacere Presbyteros, & presentibus Episcopis non loqui.* Respondeo Demonstratorem falli, & Hieronymi verba ipsi non suffragari. Eorum sensus hauriri possit ex nescio cujus incogniti Scriptoris in S. Hieronymi appendice ad nescio quem Hilarium Naraonensem Antistitem epistola: *Nulla in conficiendo Corpore Christi ac Sanguine inter Presbyteros & Episcopos credenda distantia est. Et Eucharistiam jam pridem per Presbyteros benedictam, si usus exegerit, Episcopi accipere debent, ac se Christo & plenitudini ejus communicare cognoscere. Nam si quis ad injuriam revocet, aut putet se accipere non debere Eucharistiam, quam Presbyter benedixit, is profectò perverfus est, credens Dominum duo corpora habuisse, unum majus, &*

unum minus, Majus, quod Episcopus conficit; minus, quod Presbyter. Ex eodem principio quidam olim Episcopi suos Presbyteros non absolute, sed coram se nolebant concionari. Censebant omnem auditorem esse concionatoris discipulum, ideoque istud suæ dignitati derogare. Et istam opinionem improbavit Sanctus Hieronymus. Optimo jure. An & morem, qui nullam concionem permittebat Presbyteris, improbaverit, est alia quæstio. Non facit ad præsens propositum.

CAPUT VI.

Stabiliuntur quedam alia Asserta circa Hiero-Monachorum Prædicationem in Ægypto, Syria, Anglia, Hibernia.

Demonstrator affirmat, quod Episcopalem Dignitatem injuriosè tractem, eo quod scripserim Scotorum Abbates eodem, imò & majori, quam Episcopos jure prædicasse. Et quod dixerim Scotorum Episcopos olim non habuisse sedes, sed commoratos in Monasteriis, Abbatibus subjectos, & ab his ad prædicandum fuisse missos, & intra & extra Insulam. Quod item dixerim Scotorum Monasteriis quoad Divini Verbi prædicationem fuisse jus Ecclesiarum parochialium. Audite Demonstratorem: *Respondeo Angliæ Monachos plurimum Parochiarum habuisse curam, &c.* Ego de Scotis, id est, de Hibernis locutus sum, ille respondet de Anglis. Et ego vera scripsi. Etenim de istis Episcopis statuit Vermeriensis Synodus: *Ut ab Episcopis ambulantiis per Patrias ordinatio Presbyterorum non fiat. Si autem boni sint illi Presbyteri, iterum consecrentur.* Et secunda Cabilonenis: *Sunt in quibusdam locis Scoti, qui se dicunt Episcopos esse, & multos negligentes absque licentia Dominorum suorum, sive Magistrorum, Presbyteros & Diaconos ordinant, quorum ordinationem, quia plerumque in Simoniacam incidit hæresim, & multis erroribus subjacet, modis omnibus irritam fieri debere, omnes uno consensu decrevimus.* Et in suis selectis Capitulis S. Theodorus Archiepiscopus Cantuariensis: *Qui ordinati sunt à Scotorum Episcopis, iterum ab Episcopo Catholico manus impositione confirmantur.* Quod istiusmodi Episcopi & Clerici per omnem olim Europam prædicantes & consecrantes discurrerint testantur Sigibertus Gemblacensis, Siffrius Presbyter, Theodoricus à Niem, & alii authentici Scriptores. Et quod suo adhuc tempore quivis serè Hibernorum pagus haberet suum Episcopum, in sancti Malachiæ vita testatur sanctus Bernardus. De qua re vide apud eruditum, licet Hæreticum, Joannem Seldenum in præfatione ad nuper editos Anglicarum rerum Scriptores. Ego istam Hierarchiæ formam non probavi, dumtaxat dixi fuisse: Non in Anglia, sed in Hibernia. Et dixi verissima. Quid igitur deliqui in Episcopalem dignitatem?

Ægypti ac Syria Hiero-Monachis scripti olim fuisse jus catechizandi, baptizandi, ac prædicandi in suis Monasteriis, & probavi per exempla S. Hieronymi, S. Epiphani, ac S. Christi Lupi Opera Tom. XI.

Hilarionis. Et quia S. Hilarion fuit magni Antonii discipulus, ac ejus Cœnobiticum institutum ex Ægypto portavit in Syriam, conclusi istum morem esse natum sub S. Antonio. Etiam hoc Demonstrator rodit. At istorum exemplorum auctoritatem, ac item S. Hieronymi testimonia nescit evertere. Ejus verba sunt lucida: *Certe quinque Presbyteri erant in Monasterio, qui suo jure poterant baptizare.* Non quia Parochi erant, sed quia Hiero-Monachi. Et ista Hieronymus in Syria scripsit. Et de S. Hiero-Monacho ac Ægypti Abbate Joanne scribit in vigesima prima Collatione Joannes Cassianus: *Joannes Abbas, merito sanctitatis electus, Diaconæ præsidebat. Non enim ad hunc gradum quilibet propria voluntate, aut ambitione provehitur, sed in quem cunctorum Seniorum ceteris ætatis prærogative & fidei atque virtutum testimonio excellentiore omnibus, sublimioremque censuerit. Ad hunc beatum Joannem cum pie devotionis studio juvenis Theonas advenisset, deserens religiosa munera inter ceteros possessores, quæ certatim Decimas & Primitias frugum suarum memorato Seni de suis substantiis afferrebant, videretque eos Senes cum multis ad se muneribus confluisse, & devotionis eorum vicissitudine cuperet compensari, cepit eis secundum Apostolum spiritualia seminare, quorum metebat carnalia. Addit Joanni Eliam, Eliæ istum Theonam in Diaconia munus successisse. Cur Monastica Diaconia Præfecto omnes certatim possessores deferebant suarum frugum ac aliarum substantiarum Decimas ac Primitias, atque alia amplissima munera? Quod illic in Monastica Ecclesia acciperent omnia Divina Sacramenta & Ecclesiastica Ministeria. Hoc est unicum fundamentum Decimarum & Primitiarum. Tunc enim nondum apparuerat Carolus Martellus, cujus in Ecclesias violentia postmodò aperuit portas, ex quibus ista Ecclesiastici Ministerii jura ceperunt in alienas sibi solis viventium Monachorum & Clericorum manus deviare. Et ista acta sunt in Ægypto. In Monasteriis S. Antonii. Nempè statim à primo Cœnobiorum exordio omnis Hiero-Monachus habuit cuncta Presbyteri jura. Potuit in suo Monasterio catechizare, baptizare, prædicare.*

Dixi istum morem in Syria viguisse usque ad Pontificatum magni Leonis. Etiam hoc Demonstrator rodit. Itaque falsum est, quod Autor, ut est subtilis consequentiarum Architectus, subjungit. Et addit morem, qui solis Episcopis permittit prædicationis munus, in sola Africa viguisse. Respondeo mea Dicta esse certissima. Etenim cur magnus Leo istum Monachalis prædicationis morem circumscriptis & abolevit, si usque tunc nunc vigerit? Nulla lex circumscribit aut abolet, nisi mores præfentes. Si quis alius Pontifex, aut quæ post Sanctorum Hieronymi ac Epiphani temporum Synodus istum morem invaserit, adducatur.

Æquè falsum est, quod mos, solis Episcopis permittens Divini Verbi prædicationem, vigerit in sola Africa. Etenim de Alexandrina, totius Ægyptiæ Diocesis Patriarchali Ecclesia L. 7. c. scribit Hermias Zozomenus: *Apud Alexandrinos do-*

cet solus civitatis Episcopus. Aiunt tamen hanc consuetudinem non prius invaluisse, quam ex quo Arius Presbyter de doctrina differens, insolitam introduceret. Quod idem mos fuerit in aliis Ecclesiis, Exhibitis demonstravit. Et non refert ad præsens propositum.

Nec item refert, ex qua causa Magnus Leo istum morem apud Syros aboleverit. Constat abolevisse. Imò constat abolevisse ex ipsa illa causa, ex qua abolevit & S. Alexandriæ Patriarcha Alexander, Quod apud Syros Presbyteri sint olim concionati, abijt ut negaverim. Quis enim ignoret Sancti Joannis Chrysofolomi adhuc Presbyteri Homilias ad populum Antiochenum? An Magnus Leo, uti Alexandriæ Magnus Alexander, istud munus non folis Hiero-Monachis, sed etiam Ecclesiasticæ tabulæ Presbyteris abstulerit, atque ita contraxerit ad solos Antistites, est non vana quæstio. Verùm his omnibus, quæ ad præsentem rem non sunt necessaria, elucidandis non permittit pretiosas horas expendere. Quis enim Doctor horas non habeat in summo pretio?

Pergit Demonstrator: Nec minus inepta sunt, quæ de Prædicationibus S. Furcæi, aliorumque in Anglia narrat, ut vel Dupondius facile videat illa ad rem nostram non pertinere. Respondeo istas ineptias esse hausas ex Ven. Bedæ. Ejus verbis nec addidi, nec detraxi. Et spero quod ipsa nec detorserim. Cur igitur ego solus benedictor, & honoris elogio Dupondii? Honoretur & V. Bedæ. Honoretur & vulgatus per RR. PP. Joannem Bollandum & Godefridum Henschenium Author, qui Anglicanum S. Furcæi Cœnobium laudat in libro de ejus Miraculis, & adjungit: Furcæus honorabilior cæteris effectus, cunctis prædicabat remedium penitentia, & cunctos ab erroribus salvabat. Utique intra suum Monasterium. Et quod ista forma etiam in Belgio ac omni Gallia olim viguerit, demonstravi per authentica exempla ac testimonia, quæ Demonstrator nec scit rodere.

Cap. 4. Addo nunc & Bonogelensem in Meldensi agro Synodum celebratam septimo sæculo: Ut intra Septa Monasterii non baptizetur, nec Missæ Defunctorum secularium celebrantur, nec secularium corpora ibidem sepeliantur. Forstian permissu Pontificis. Istum morem Canon non abolet, sed solummodo circumseribit, faciens deinceps ista non fieri, nisi de consensu Episcopi. Textus est mutilus. Et hoc modo supplendus: Nisi forstian permissu Pontificis. Et quod Episcopi deinceps consenserint, docent exhibitæ à me testimonia.

CAPUT VII.

Bonifacii IV. Decretum, Epistola Sancti Petri Damiani, & Nemaufensis Synodus Urbani II. Pontificis ostenduntur esse authentica.

Accipio hic nova elogia: Debebat hoc vir criticus, & antiquitatis, quem se venditat, studiosus non ignorasse. De Pythagora in primo Stromatum libro scribit S. Clemens Alexandrinus: Pythagoras seipsum primum appellavit Philoso-

phum. Eum laudat. Quod nempe suorum Antecessorum, qui se Sapientes scripserant, derelicto factu, se appellaverit Sapientia dilectorem ac studiosum. Hinc in tertio Christiani Pædagogii libro idem Clemens demonstrat Christianam vitam esse veram Philosophiam, ideoque Philosophi elogium à nullo Christiano reuendum, sed de ipso, ut de Christiano nomine, gloriandum. Igitur si me Ecclesiasticæ antiquitatis non peritum, sed studiosum venditem, quid patro criminis? Utinam omnes per Ecclesiam Magistri nostri istud studium amplectantur. Ecclesiastica Disciplina aliam brevi habebit faciem, Attamen abijt, ut me jactitem, aut venditem. Studio degere ac latere in Monasterio, uti in sepulchro. Et nisi à Supremis Ecclesiæ Principibus graviter justus, non scriberem. Loquor in insipientia.

Audi verò, quid deberim non ignorare: Quam cum injuria Cleri refert S. Petri Damiani Epistolam, cui spurium aliquod Bonifacii Decretum subnectitur, inter Eruditos convenit non esse ipsius, sed à quodam Anti-Clericali doctore affictam. Continet enim errores manifestos, discrepat stylo & sententiis ab aliis Damiani locis, uti de quibusdam adhuc aliis hujus Viri istiusmodi epistolis testatur Bellarminus. Respondeo aliud esse S. Petri Damiani epistolam, aliud Bonifacii IV. Decretum. Et hujus præsertim autoritate sui usus. Et qui sunt isti eruditi, inter quos convenit ipsum esse spurium? Ego illos ignoro. Istud esse authenticum demonstravi testimoniis Sigeberti Gemblacensis, Joannis Bromptoni Abbatis Jornaensis, Sancti Ivoonis Carnutenis Episcopi, & antiqui Codicis exstantis apud Hispanos in Monasterio Populeti.

Insuper accedit irrefragabilis autoritas Apostolicæ Bibliothecæ Vaticanæ, Eminentissimi ac Eruditissimi D. Francisci Cardinalis Barberini, ac Illustrissimi atque Eruditissimi D. Lucæ Holstenii, non ita pridem Præfecti laudatæ Bibliothecæ. Hic istud Decretum ex illo authentico thesauro protulit, paravit vulgandum, & adjunxit ejusdem quarti Bonifacii litteras, ab ejusdem Decreti Conditrice Synodo scriptas ad Athelredum Regem Anglorum. Epistola habet inter cætera: Quapropter gloriose Filii, quod ab Apostolica Sede per Coepiscopum nostrum Mellitum postulas, libenti animo concedimus. Id est, ut vestra Benignitas in Monasterio in Dorovernensi civitate constituto, quod sanctus Doctor vester Augustinus, B. Mem. Gregorii Discipulus, sancti Salvatoris nomini consecravit, cui ad præsens præesse dignoscitur dilectissimus Frater noster Laurentius, licenter per omnia Monachorum regulariter viventium habitationem statuat, Apostolica autoritate decernentes, ut ipsi vestra Salutis Prædicatores Monachi Monachorum gregem sibi associent, & eorum vitam sanctam moribus exornent. Quæ omnia Decreta si quis Successorum vestrarum Regum, sive Episcoporum, Clericorum, sive Laicorum, irrita facere tentaverit, à Principe Apostolorum Petro Anathematis vitulo subjaceat.

Sanctissimus Anglorum Apostolus Augustinus, omnesque ejus Collegæ erant Monachi ex S. Benedicti Ordine. Et ut in Episcopos consecrati Mona-

Monasticam vitam non exuerent, eis mandaverat Magnus Gregorius. Et non exuerunt. In ipsa etiam Cantuariensi, omnium Metropolitana, Ecclesia non Clericale Collegium erexerunt, sed Cathedrale Monasterium. Quæ omnia probavit ac firmavit laudatus Gregorius. Verùm post ejus mortem nata sunt hinc quæstiones. Quiddam Clerici & Laici, ac præsertim libertini Britonum Episcopi hæc improbarunt, blaterarunt Monachos non esse Episcopos aut Clericos, non posse prædicare, aut alia Divina ministrare. Hæc omnia privatim spectare ad Clerum. Non blaterarunt Episcopos aut Clericos non posse assumi à Monachis, sed perseverantes in sua professione Monachos non posse stare in istis dignitatibus aut functionibus. Neophytam Anglorum Ecclesiam graviter inquietarunt. Hinc Athelbertus Rex sanctum Mellitum, Orientalis Saxoniz Episcopum, legavit ad Sedem Apostolicam, exquirens quartum Bonifacii oraculum. Et Pontifex Synodaliter respondit duo. Primò, quod Cantuariensis, per S. Augustinum erecta, & tunc per ejus Successorem S. Laurentium directa, Ecclesia posset esse Regularis ac Monachalis. Deinde, quod ista forma posset ac deberet servari in perpetuum. Audi causam: Ipsi vestra salutis Prædicatores Monachi, &c. Et adjecit à me adductum Decretum. Contra Monachalis Episcopatus, Prædicationis, ac cujusvis alterius Ministerii obrectatores.

Illustrissimus ac Eruditissimus D. Lucas Holstenius, antequam has litteras & hoc Decretum vulgaret, evocatus est ad meliorem vitam. Hinc ipsa vulgavit, ac optimæ Mem. Pontifici Alexandro VII. inscripsit Eminentissimus ac Eruditissimus D. Franciscus Cardinalis Barberinus. Ipsa scripsit esse Ecclesiasticæ antiquitatis monumenta pretiosa, adjunxit & alia ipsorum encomia, & conclusit: Verum de utilitate ac præstantia horum Actorum non aliud requirendum testimonium est post gravissimum Tuæ Sapientia præjudicium, quo illa tanti habuisti, ut Ære tuo in editionis pretium liberaliter effuso, publicationem eorum urgendam duxeris. Et ecce nescio quis adversum tanta testimonium non veretur effatire Decretum istud esse spurium, & ita sentire omnes eruditos.

Et Decretum & epistolam laudant, & novis Ecclesiasticarum Synodorum tomis inseruerunt Viri etiam eruditissimi, Philippus Labbæus, & Gabriel Cossartius. Et prior dedit Decreto hoc Scholion: Illud enim Decretum Synodale à Bonifacio Papa IV. promulgatum in Concilio Romano, anno sexcentesimo decimo, jam pridem descripsimus ex vetere Codice S. Symphoriani Metensis, qui modò visitur in Bibliotheca Viri Clarissimi Claudii Hardii, Parisiensis Senatoris Eruditissimi. Quod cum ab Holsteniano in quibusdam plurimum differre animadverterem, ambigendum mihi non putavi, quin illud etiam tibi Lector offerrem. Differentia tamen est modica. Idem Philippus epistolæ dat hoc marginale Scholion: Ex vetere scheda membranacea, quæ nupud me est.

Etiam à me adducta S. Petri Damiani epistola est omnino authentica. Eam enim uti legitimum reliquis sancti Doctoris operibus adjunxit Vir eruditus Constantinus Cajetanus. Ex antiquis Christi Lupi Opera Tom. XI.

& authenticis archivis Ecclesiæ. Et qui sunt epistolæ errores? Quæ puncta diverſi styli? & quo in loco Dominus Robertus Cardinalis Bellarminus scribit aut Bonifacii Decretum, aut sancti Petri epistolam esse spuria? Demonstrator ignorant! Lectori vendit fumum. Dominus Cardinalis Bellarminus è cunctis sancti Petri Damiani epistolis, licet quarundam quas assertiones notet, nullam arguit de spuris natalibus. Huic nostræ nihil penitus inſiguit Censuræ.

Demonstratorem nihil æquè torquet ac Nemaufensis Synodus Urbani II. Etenim à me adductus Canon habet hanc Epigraphen: Quod Monachi Sacerdotali Ministerio rectius fungi possint quam Presbyteri seculares. Hanc ei dant eruditissimi Viri, Philippus Labbæus, ac Gabriel Cossartius. Et Canon disertè sanxit de prædicandi Ministerio. O acerbum Canonem! Est tamen non solius Urbani Pontificis, sed insuper totius Gallicanæ Ecclesiæ. Audi Demonstratorem rodentem: Quæ de Nemaufensi Synodo & Urbani sententia adferuntur, redolent Pseudo-Damiani epistolam. Neque dubium est, in Spicilegii Dacherianis multis simul tribulos esse collectos, cujus proinde Compilatoris nolo autoritate premi. Quis non videat ac misereretur hominis angustias?

Errat variè. Primò, quod Nemaufensis Synodus laudet S. Petri Damiani epistolam, aut ab ipsa pendeat. Laudat ac firmat adductum Decretum quarti Bonifacii: Secundò Demonstrator errat, quod eruditissimus Lucas Dacherius simul cum spicis collegerit tribulos. Sic non solum mihi, sed etiam tanto Viro benedicit. Certè de illo longè aliud sentit omnis Ecclesia. Illum numerat inter purissima nostri sæculi luminaria. Deo laus, quod Demonstrator non audeat Nemaufensem Synodum pertinaciter abnegare. Interim tertio errat, quod de ejus veritate non vereatur dubitare.

Etenim hanc Synodum laudat in authentico instrumento Calixtus II. Pontifex: Ego in Concilio Nemaufensi, in quo Dominus Papa Urbanus præfuit, cum multis aliis interfui. Calixtus erat tunc Guido Archiepiscopus Viennensis. Istud Instrumentum existat apud Catellum in Commentariis Septimaniz. Eamdem Synodum laudat in litteris ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primatem S. Ivo Carnutenis Episcopus: Causam Belluacensis Electi nuper apud Nemaufum coram Domino Papa familiariter ventilari vestra Paternitas audit. Eamdem laudat Malleacense Chronicon: Reversus est Urbanus Santonas, & celebravit ibi sanctum Pascha, & inde remeavit Romam, & in eundo remeavit Nemaufum civitatem, ubi item Concilium tenuit, & reconciliavit Philippum Regem Francorum, excommunicatum ob pravas nuptias. Et Bertholdi Constantiensis Presbyteri Chronicon: Philippus Galliarum Rex jam dudum pro adulterio excommunicatus, tandem Papæ, dum adhuc in Gallis moraretur, satis humiliter ad satisfactionem venit, & abjurata adultera in gratiam receptus est. Ex quo lucet errare illos, qui Philippi Regis reconciliationem censent factam in Synodo Turonensi. Eodem interim anno facta fuit utraque Synodus. Istius meminit item ipse Urbanus Pontifex in litteris ad Richerium Senonensem, & alios Fran-

Lib. 5.
Fol. 878.

Ep. 55.

Anno
1096.

corum

Ep. 20. corum Episcopos: De cetero universos vos Arelatem in Octavas Apostolorum Petri & Pauli ad Concilium omni seposita occasione invitamus. Philippus Labbaeus addit marginale Scholion: Nemaufi celebratum fuit mense Julio. Et rectè. Ex quo vides Synodi locum posse mutari per solum Pontificem. Alia hujus Synodi Acta producit Dominus Lucas Dachterius in sexto tomo Spicilegii. Eandem laudat, & Dominum Lucam fideliter vulgasse scribit in Notis ad Petrum de Marca Stephanus Baluzius.

Lib. 6. Cap. 34.

CAPUT VIII.

Elucidantur magni Gregorii testimonia, quae publicas Missas vetant celebrari in Monasteriis.

Morem, quo Anglicana Ecclesia Regulares Basilicas olim æquavit Parochialibus, dixi esse natum à Magno Papa Gregorio, ac ejus Legato S. Augustino. Demonstrator etiam hoc rodit: Exhibitor conticecet spero, si Eminentissimum Italiae saus, Cardinalem Bona, planè oppositè de Gregorio consistentem audiverit. Respondeo Demonstratorem variè iterum labi. Primò, quod per Eminentissimum Dominum laudata, & qualitercumque intellecta S. Gregorii loca adversum me faciant. Etenim ego scripsi de sola Anglicana Ecclesia; at verò Magnus Gregorius scripsit de sola Ecclesia Italica. Scripsit enim ad Episcopos Ariminensem, Pisaurensem, Lunensem, Firmamanum, ac Neapolitanum. At verò quis nesciat Ecclesiam esse Regiam circumamicam variaribus? Hinc ab antiquo unius gentis more nequit trahi argumentum ad antiquum morem gentis alterius. Porro quod Magnus Gregorius & S. Augustinus istum morem in Anglia plantaverint, evincunt perpetua illius apud Anglos continuatio, ac jam laudatum atque expositum Decretum Bonifacii IV. Hoc enim emanavit ad instantiam Laurentii ac Melliti Collegarum S. Augustini.

Deinde Sancti Gregorii testimonia non faciunt ad propositum. Hæc enim non ipsis Monasteriis interdicunt publicas Missas, sed nolunt ipsas invitit Monachis. Istic celebrari per Episcopos. Etenim primus Romanorum Pontifex, qui post Chalcedonensè Concilium cœpit Monasteria ab Episcoporum potestate eximere, & Apostolicæ Sedi sine medio supponere, fuit Magnus Gregorius. Et licet hanc gratiam non fecerit cunctis Monasteriis, multis tamen dedit varias & amplas Libertates. Harum una fuit Libertas ab Episcoporum Cathedra & publica Missa. Hujus potestatem non Monasteriis abstulit, sed Episcopis. Ante omnia audiamus singula nobis objecta testimonia.

Primum agit de Ariminensi Monasterio SS. Andreae & Thomæ. Luminosus Abbas fuerat questus de variis excessibus Castorii Episcopi. Quod regendis ac dispensandis Monasterii facultatibus se ingereret. Quod Fratrum electione spreta, ipse designaret ac intruderet Abbatem. Et quod illic publicas Missas celebraret. Omnia tria illi interdixit Pontifex, præsertim tertium:

Missas autem illic publicas per Episcopum fieri omnino prohibemus, ne in Servorum Dei secessibus popularibus occasio præbeatur ulla Conventibus. Gregorius illa appellat vexationes & gravamina, ideoque mandat removeri.

Secundum testimonium est de novo apud Pisaurenses Monasterio, erecto ac fundato per nescio quem Joannem, qui ejus Consecrationem non ab Episcopo, sed per Pontificem rogaverat. Hinc illam Pontifex delegavit Episcopo, & hic in executione excessit mandati limites.

Audiamus verba Pontificis: Dum in nostro Præcepto inter alia mandatum sit, ut locum ipsum absque Missis publicis dedicares, ut ad nos pervenit, Cathedra posita sacra illic publicè Missarum Solemnia celebrantur. Quod si verum est, his vos hortamur assatibus, ut omni excusatione cessante, Cathedram vestram exinde amoveri modis omnibus faciatis, nec denud illic Missas publicas peragatis. Sed & sicut consuetudo, & præcepti tenor eloquitur, si Missas ibidem sibi celebrari voluerint, à te Presbyter dirigatur.

Pisaurensis Episcopus novi Monasterii exemptione offensus, Cathedram suam in ipso fixerat, celebraverat, illic publicas Synaxes, atque ita tentarat sibi subjicere Monasterium. Hinc ipsi & sacrum Calicem abstulerat. Quo monstraret sibi esse plenam in omnia potestatem. Hinc ad fratrum preces intercessit Pontifex, & ipsorum libertatem noluit per Episcopum violari. Et adjunxit: Sed & sicut consuetudo, & præcepti tenor eloquitur, si Missas ibidem sibi celebrari voluerint, à te Presbyter dirigatur. Quod nempe omnes Fratres essent Laici. Etenim Monasterii Presbyter, & quivis in Cœnobio Hiero Monachus poterant suo jure celebrare. Horum defectum Gregorius noluit per ipsum suppleri Episcopum, sed per Presbyterum: Utique ne Episcopus haberet ansam rodendi libertatem Monasterii, ac pederentem extusflandi. Tertium de Sanctimonialium Monasterio, quartum & quintum testimonium agunt de privatis Sacellis, ideoque ad Eminentissimi Domini Propositum faciunt, non ad nostrum. Quod Monasteria, quorum omnes Fratres erant Laici, Missas agere aut prædicare non potuerint, libenter profiteor.

Porro quod Italiae Monasteria in suis Ecclesiis potuerint per suos Hiero Monachos celebrare Missas, sepelire mortuos, & obire alia Ministeria insigniter lucet ex magni Gregorii litteris ad Joannem Urbis veteris Episcopum: Agapetus, Abbas Monasterii S. Gregorii, insinuat nobis plurima se à vestra Sanctitate gravamina suslinere, & non solum in his, quæ necessitatis tempore aliquod Monasterio possint inferre subsidium, verum etiam quod in eodem Monasterio Missas prohibeas celebrari. Sepelire etiam ibidem mortuos interdicas. Quod si ita est, à tali vos hortamur inhumanitate suspendi, & sepeliri ibidem mortuos, vel celebrari Missas, nulla ulterius habita contradictione permittas, ne denud querelam de his, quæ dicta sunt, prædictas Vir venerabilis Agapetus deponere compellatur. Non solum parochialium Presbyterorum, sed etiam nonnullorum Episcoporum inhumanitas, qua Divina apud Monachos Ministeria tentabant violenter opprimere, est adeo antiqua.

Hoc.

Lib. 4. Ep. 43. Lib. 5. Ep. 46.

Hoc ipsum lucet ex alia Magni Gregorii ad Stephanum Chartularium Epistola: Abbas Monasterii S. Laurentii in Massa, quæ dicitur Maratbo, affert Presbyterum prædictæ Massæ novas Monasterio ipsi velle imponere consuetudines, quæ ex tempore conditi Monasterii per triennale tempus hæcenus non fuerunt. Siquidem si quid Deo illic munificentie gratia à fidelibus Viris oblatum fuerit, portionem afferit se debere percipere. Quod Magnitudo vestra studeat diligenter agnoscere. Et si hoc ita ab initio non fuit, etiam labentibus temporibus aliud noviter imponi non concedat. Quia maximè exiguae substantiæ, & Monasterium pauperum esse didicimus, & Abbatem ipsum hospitalem omnino esse, multorum attestazione didicimus. Palàm agit de Oblationibus fieri consuetis in Divinorum Administratione. Proinde hæc fiebat in Ecclesia Monasterii.

Et quid opus multis? Assertionem meam firmissimè stabilunt antiquæ Romanorum Stationes. Altissimè clamant publicas Missas potuisse fieri, & fuisse factas etiam in Monasteriis. Quis enim ignoret Romanas Stationes nec factas fuisse, nec potuisse fieri sine publico Sacrificio? Quis item ignoret istius Ecclesiæ Stationes non dumtaxat in Titulis ac Diaconiis fuisse celebratas, sed etiam in Monasteriis? Proinde publicas Missas tunc illic agebat Pontifex, aut ejus vices gerens Episcopus. Nempè omnia S. Petro Apostolo ac ejus Successoribus subsunt, ideoque hi possunt, quod aliis interdicitur Episcopis, in omni Monasterio suam erigere Cathedram, & publicam Episcopalem, quæ sine ista erectione fieri non potest, Missam celebrare. Quare adducta magni Gregorii Testimonia sunt pro nobis, non contra nos.

CAPUT IX.

Sancti Gregorii sententia largiùs exponitur.

Omittere nolim optimi Gregorii litteras ad Respectam Abbatissam Massiliensis Monasterii apud S. Cassianum: Die Natalis vel Dedicacionis Monasterii Episcopus illic Missarum Sacra conveniat Solemnia celebrare, à quo tamen ita est hoc officium exsolvendum, ut Cathedra ejus, nisi prædictis diebus, dum illic Missarum Solemnia celebrat, non ponatur. Quod decedente, similiter etiam Cathedra illius de eodem Oratorio auferatur. Cæteris verò diebus per Presbyterum, qui ab eodem Episcopo fuerit deputatus, Missarum Officia peragantur.

Hinc discimus variis Monasteriis fuisse tunc libertatem variam. Etenim in Pisaurensi, ac etiam Ariminensi Monasterio Episcopus numquam poterat erigere suam Cathedram, aut publicam Missam celebrare. Nec in ipso die Dedicacionis. At verò in Massiliensi, licet Sanctimonialium Cœnobio, Episcopus id poterat in quovis Dedicacionis Anniversario. Et tunc cogebatur suam Cathedram mox auferre. Erant alia Monasteria, in quibus Episcopus id poterat ad suum arbitrium. Dominus Papa istud poterat toto orbe terrarum. Proinde non Episcopalem ac publicam Missam, sed Episcoporum Dominatum Gregorius censuit adverterari Monasteriis, adeoque hunc, non illam voluit ab illis exclu-

Lib. 7. Indict. 1. Ep. 6. Indict. 2. Ep. 72. Lib. 8. Ep. 3.

sum. Aliter à privatis Oratoriis, aliter istam excludit à quibusdam Monasteriis: Ab illis ob defectum dignitatis in loco, ab his ob loci libertatem. Græci etiamum hodie solemnem Episcopi Missam non permittunt fieri in privatis Oratoriis.

Hæc omnia confirmantur ex variis libertatibus & privilegiis, quæ variis Monasteriis variè dederunt. Antiquissimo apud Anglos Glasconienti Monasterio dedit Imperator Henricus II. Sed nec aliquis omnino hominum in Ecclesia Glasconie aut in Insulis, vel Ecclesiis, aut Capellis suis, quacumque ex causa præsumat Cathedram Episcopalem statuere. Diploma exstat apud Nicolaum Harpsfeldium, Cantuariensem Archidiaconum, in historia Anglicanæ Ecclesiæ. Et de scandalosa inter Rudolphum Turonensem Archi-Episcopum ac Guilielmum Majoris Monasterii Abbatem lite scripsit ad Paschalem II. Pontificem S. Ivo Episcopus Carnutensis: Denique si causam hujus accusationis inspicitis, manifestè scitis non aliud exarsisse istam malevolentiam, nisi inde, quod interdicente Sedis Apostolicæ Decreto non potest Turonensis Archi-Episcopus in Majori Monasterio publicas Missas celebrare. Istud Apostolicæ Sedis Decretum exponit in istius lictis Commentario vetustus ac Anonymus istius Cœnobii Monachus: Dominus Papa autorizavit privilegium nostrum, scilicet ut nullus Episcoporum, juxta quod beatus Gregorius prohibet, in domo Majoris Monasterii publicam stationem celebrare audeat, propter servorum Dei inquietudinem. Ecce publica Missa confunditur cum publica statione. Istud opusculum Franciscus Juretus affirmat exstare in Bibliotheca Laurentii Bouchelli, Advocati Parisiensis. Eodem in cardine pependit Lis inter Pistaviensem Episcopum ac S. Hilarii Monasterium, decisa per Gregorium VII. Et Privilegio, quod Carofensi Monasterio dedit, Innocentius III. inseruit hunc articulum: Ne Dilecti Episcopi, nisi ab Abbate invitatus fuerit, in eodem Monasterio Missas publicas agat. Non vetat Missas istas fieri in Monasterio, sed non fieri invito Abbate. Et antiquus ille Majoris Cœnobii Monachus affirmat hunc fuisse sensum magni Gregorii. Vide plura apud laudatum Juretum, & apud Franciscum Bosquetum, montis Pefuli Episcopum, in scholiis ad Regestum Innocentii III.

At inquires, cur Abbates, ac ipsi favens Magnus Gregorius noluerint Episcopis esse publicæ Missæ in Monasteriis potestatem? Respondeo, ob publicæ Episcopalis Missæ naturam, quam in sui Capitularis Appendice exponit S. Theodolphus Episcopus Aurelianensis: Statutum est, ut in civitate, in qua Episcopus constitutus est, omnes Presbyteri & populi, tam civitatis quam & suburbani, revestiti in ipsa Missa usque ad Benedictionem Episcopi & communionem devota mente stare debeant, & postea, si voluerint, cum licentia ad suos Titulos, Benedictione accepta, revertantur. Nullus abesse poterat, licet antea privatam Missam audisset. Hunc numerosum, adeoque & inquietudini obnoxium fidelis Cleri & populi cœterum Abbates noluerunt sibi invitit obtrudi. Ob similem ad S. Laurentii Reliquias ac miracula concursum Leodientis ad laudatum Martyrem Abbas illi interdixit ulteriorem miraculorum patracionem. Et gloriosus Martyr,

P. I. c. 2.

P. 108.

Lib. 1. Ep. 54. Lib. 2. Ep. 18.

Martyr, fratrum quieti studens, mandato obedivit. Ita scribit in suæ Ecclesiæ historia Venerabilis Anselmus, Canonicus Leodiensis. Itaque antiqui Abbates in suis Monasteriis semper habuerunt publicas Missas, verum noluerunt istas numerosissimas. Hinc è suis Ecclesiis excluderunt Episcoporum Cathedras ac Stationes, ac publicas Missas per se aut suos Hiero-Monachos celebrarunt. Nam Presbyteros ad Monasterii titulos ordinari, permisit etiam Synodus Chalcedonensis.

CAPUT X.

Exponitur Canon Calixti II. Pontificis.

Demonstrator nobis opponit Lateranensem Canonem Calixti II. *Interdicimus Abbatibus & Monachis publicas penitentias dare, & infirmos visitare, unctioes facere, & publicas Missas cantare.* Respondeo, per Missam publicam intelligi Missam Episcopalem, seu Pontificalem. Hæc est propria istarum vocum significatio. Luceat ex adductis Magni Gregorii, Innocentii III. S. Theodulphi, S. Ivonis, Henrici II. & aliorum testimoniis. Parochialem Parochialis Presbyteri Missam antiqui Scriptores rarissime appellarunt publicam. Quod ipsum patet ex secunda Carthagenensi Synodo: *Reconciliare quemquam in publica Missa Presbytero non licet.* Per Missam publicam intelligi solemnem ac Episcopalem in Dominica Cæna Missam. Hac enim in sola olim poterunt penitentes reconciliari. Et ista est quidem prima mentio vocis, *Missæ publicæ.* Etiam de Joanne Portuensi Episcopo, ac S. Agathonis Patris ad sextam Synodum Legato, scribit in laudati Pontificis vita Anastasius Cardinalis Bibliothecarius: *Tanta gratia Divina Omnipotentis Dei concessa est Missæ Sedis Apostolicæ, ut ad lætitiarum populi, vel S. Concilii, qui in Regia Urbe erant, Joannes Episcopus Portuensis Dominico die Octavarum Paschæ, in Ecclesia S. Sophiæ, Missas publicas latine celebraret coram Principe & Patriarcha, ut omnes unanimiter in laudes & victorias piissimorum Imperatorum eo die latinis vocibus acclamarent.* Et in Tullensi Synodo Carolus Calvus Francorum Rex Wenilonem Senonensem Episcopum accusavit, quod in Attinac palatio coram Fratre suo Ludovico Germaniæ Rege, ac ejus excommunicatis Proceribus publicam Missam celebrasset. Palam intelligit Missam Pontificalem. Proinde publica Missa est Pontificalis Missa, ad quam omnis Clerus & populus invitatur & convenit.

Porro ad undecimum Christi Domini sæculum Romana Ecclesia cepit Abbatibus indulgere usum Mitræ, & aliorum Pontificalium Ornamentorum. Et plures Episcopi ardentissime intercesserunt. Etenim Bernardum Augiensis Cænobii Abbatem, quod à Joanne XIII. ista accepisset, de suæ Dignitatis perversione accusavit apud Conradum Imperatorem Warmannus Constantiensis Episcopus, & compulit ad solemnem Apostolici Diplomatis exustionem. Ita habes apud Hermannum Contractum. Habemus plurimas istiusmodi lites. Ista Abbatum Ornamenta adeo averfatus fuit Petrus Blesensis, ut ad Guilielmum Mathinensis Cænobii Abbatem scripse-

rit illa esse *Superbiam Lucifert.* Optimo Viro tan- Ep. 90.
tos injecit scrupulos, ut ipsum, qui ista ornamenta non poterat projicere, perduxerit ad deponendam Abbatiam. Et certè quidam Abbates per ista Insignia fuerunt inflati, induerunt vanos spiritus, spreverunt Episcopos, & ipsorum dignitates & functiones invaserunt. Censuerunt harum potestatem consequi ad ista ornamenta. Ita Bononiensis Parochiæ Abbates invaserunt penitentiam, Remissionem peccatorum, Reconciliationem, Decimas, Ecclesias. Et ipsos ad Victis Episcopi querimonias compescuit Paschalis II. Alios hinc inde Abbates, quod de Matrimonialibus causis cognoscerent, publicas injungerent penitentias, Indulgentiarum litteras darent, & ad plura alia Episcopalis Dignitatis jura manus extenderent, in sua Lateranensi Synodo compescuit Innocentius III. Plura sunt hujusmodi exempla. Sub secundi igitur Calixti Papatu quidam Abbates, quoniam poterant in Pontificalibus ornamentis celebrare, ceperunt etiam advocare omnem Clerum & populum, publicas Missas agere, in ipsarum fine solemniter benedicere, atque ita fe quasi Episcopos ostentare. Et quidem isto tempore, licet plures haberent Pontificalia Ornamenta, pauci tamen Abbates habebant privilegium solemnis Benedictionis. Quidam existimant istis excessibus fuisse injectum obicem à secundo Calixto.

Verum Calixtus istis Abbatibus non solam Episcopalem Benedictionem interdixit, sed omnem penitus publicam seu Episcopalem Missam. Et hinc gravis quæstio. Etenim quomodo illis, qui Pontificalia Ornamenta habebant ab ipsa Sede Apostolica, potuit istam Missam interdixisse? Istorum ornamentorum palmaris scopus est ista Missa. Calixtus debuerat circumduxisse omnia ista privilegia. Deinde, quod aliqui tunc Abbates omnem civitatis, oppidi, vel Parochiæ Clerum ac populum ad suas Missas Episcopaliter evocaverunt, nullo nititur fundamento. Quis istius sæculi Scriptor prodit vel accusat istiusmodi Attemptata? Quare certum est Calixti Lateranensem, cui multi interfuerunt Abbates, Synodum contra alium excessum sanxisse.

Calixti II. post secundi Gelasii unicum annum Antecessor fuit Paschalis II. & hujus Cardinales ac in Gallia Legati Joannes ac Benedictus in sua Pistaviensi Synodo ediderunt hunc Canonem: *Ut nullus Abbatum chirotecis utatur, & sandaliis, & annulo, nisi cui fuerit per privilegium à Romana Ecclesia concessum.* Item Guido Cardinalis, & Clementis IV. in Gallia Legatus statuit in sua Viennensi Synodo: *Prohibemus Abbatibus, ne Calices, nec patenas, seu sacras Vestes benedicere vel consecrare, aut alia Episcopalia officia exercere præsumant, nisi super hoc à Sede Apostolica privilegium habuerint speciale.* Et sub Gregorii X. Papatu Fredericus Salisburgensis Archiepiscopus in suæ Provinciæ Synodo rursùm statuit: *Sunt quidam Abbates, qui Indulgentiis & Remissionibus faciendis, in Mitris, Annulis, Sandaliis deferendis, nec non in Benedictione Sacrarum Vestium & Ecclesiasticorum Vasorum, & cæteris, quæ ordinem & officium Ecclesiæ requirunt, sibi Pontificum potestates usurpant. His districtè præ-*

Can. 60. præcipiendo mandamus, ut de cætero talia non attemptent, ac in proximo Provinciali Concilio fidem Nobis faciant privilegiorum, quibus sibi talem vindicant potestatem. Etiam supra laudatus Innocentius III. in Lateranensi Synodo Canon eadem ista interdicit Abbatibus, & subnectit: *Præsenti Decreto firmiter prohibemus, ne quis Abbatum ad talia se præsumat extendere, nisi foris quisquam eorum speciali concessione vel alia legitima causa super hujusmodi valeat se tueri.* Ad duodecimum Christi Domini sæculum ista Abbatum privilegia ceperunt invalescere: Romani Pontifices, utpote omnes ferè assumpti ex S. Benedicti Ordine, fuerunt in Abbatum honorem liberales. Hinc quidam Abbates censuerunt ista privilegia esse jam sibi commune jus, & deinceps singulari indulto non esse opus. Cunctos Abbates censuerunt esse Abbates. Et isti Attemptato primi obviarunt Cardinales Paschalis II. At ipsum non extinxerunt. Hinc opus fuit novis Decretis, non dumtaxat à Provinciali Salisburgensi, aut Diocesana Viennensi, sed etiam à Patriarchali secundi Calixti, ac etiam ab œcumenica Synodo Innocentii III. Proinde Calixtus non quibuscumque Abbatibus interdixit Missas publicas, sed solis illis, qui non haberent singularem privilegium. Privilegiatis, nisi circumducto privilegio, non potuit interdicare.

CAPUT XI.

Antiquum Hiero-Monachorum in predicando jus stabilitur aliis ad huc testimoniis.

EXcedere nolim testimonia Gallicanæ Ecclesiæ. Hæc circa septimi sæculi medium statuit Synodaliter apud Bonogelensem Meldensis agri villam: *Ut intra Septa Monasterii non baptizetur, nec Missa defunctorum secularium celebrentur, nec secularium corpora ibidem sepeliantur. Forsitan permissu Pontificis.* Textus est mutilus. Existimo supplendum: *Nisi forsitan permissu Pontificis.* Proinde Monasteria antea agebant ista suo arbitrio. Et Synodus non abolet, sed mandat deinceps non agi, nisi de consensu Episcoporum. Et rectè mandavit.

Ad nonum sæculum statuit in suo Capitulari S. Theodulphus Episcopus Aurelianensis: *Sanctum ut Missæ, quæ per dies Dominicos, peculiare à Sacerdotibus sunt, ne ita in publico fiant, ut populus eas audire queat, & propterea à publicis Missarum Solemnibus, quæ hora tertia Canonice fiunt, se abstrahant. Non pessimum usum quidam in hoc habent, quando in diebus Dominicis, sive in aliis solemnibus diebus Missas, licet pro defunctis, sive alias quascumque, qua familiariter à Sacerdotibus sunt, audire respiciunt, & à primo mane per totum diem ebrietatibus, commensationibus, atque vaniloquiis potius, quam Deo deserviunt. Propterea providendum est ut omnes ad publicam Sanctam Matrem Ecclesiam, ac Missarum Solemniam, & prædicationem audiri conveniant. Simul & hoc statutum est, ut in civitate, in qua Episcopus constitutus est, omnes Presbyteri & populi, tam civitatis, quam & suburbani, reverenti in ipsa Missa usque ad benedictionem Episcopi & Communionem*

devota mente stare debeant, & postea si voluerint, cum licentia ad suos titulos, Benedictione & Communionem percepta, reverentur. Et hoc summopere cavendum est Sacerdotibus, ut per Oratoria, neque per suburbana Monasteria, vel Ecclesias suburbanas, Missas nequaquam, nisi tam cautè antè secundam horam, foribusque referatis, celebrare præsumant, ut populus à publicis Solemnitatibus, tali occasione accepta, à Missa sive à prædicatione Episcopi se minime subtrahere possit, sed omnes, tam Sacerdotes suburbani, quam in Urbe constituti, & populus cunctus unà cum illis ad publicam Missarum celebrationem conveniant, & nulli extra parvulos & infirmos, licet Missam auditam habeant, tam in civitatibus, quam & in Parochiis edere & bibere præsumant ante publicum officium.

Prima de Parochiali, secunda Canonis pars agit de Episcopali Concione & Missa. Et prima pars solis Sacerdotibus, utique aut Oratorum, aut ipsarum etiam Parochialium Ecclesiarum Titularibus, non autem Monasteriis mandat, ut ante horam tertiam nullas aut pro defunctis, aut alia ex causa peculiare Missas dicant in publico: at verò secunda pars se extendit non dumtaxat ad suburbana Oratoria, aut suburbanas Ecclesias, sed etiam ad suburbana Monasteria. Mandat ut & ipsa ante horam tertiam non nisi clausis januis dicant Missam, atque ita populus ab Episcopi Sacrificio & Verbo non distrahatur. Permittit Monasteria concurrere cum Parochialibus Presbyteris, & vult solis Episcopis cedere. Nec mireris: Etenim Theodulphus ex Floriacensis Cænobii Monacho est factus Episcopus, & fuit unus è Moguntini Concilii Patribus, qui aut in Parochiali Ecclesia, aut in Monasteriis juserunt catechizari & prædicari. Nec istius Synodi sancita, nec proprii Monasterii jura Theodulphus potuit aut voluit violare. Et hinc videt Bonifacii VIII. Decretum, quo Fratres Mendicantes sanxit cum Parochialibus Presbyteris posse concurrere, & soli concionanti Episcopo debere cedere, nisi antiquis & firmis anchoris. Etiam Episcopum germanè egit Theodulphus. Etenim omnes suos subditos strenuè hortatus est ad frequentandam Parochiam. Et ex similibus Patrum exemplis Trid. Synodus hausit suum Decretum.

Antiquæ Monachorum per omnem Europam Ecclesiæ fuerunt celeberrimæ: Æquales Cathedralibus, imò & ampliores. Nec opus est testimoniis. Plures adhuc restant, ac semet-ipsas repræsentant. Æquè clarum est, quod Divina Officia semper in ipsis fuerint celeberrima. Longè celebriora, quam in Parochialibus Ecclesiis. Istum in finem fuerunt extructæ. Et solemnis ipsarum Missa, etiam diebus Dominicis ac Festis, omnino fiebat hora tertia, juxta Canones. Et ipsam nec omitti, nec clausis januis fieri jussit S. Theodulphus, nisi dum civitatis Episcopus publicam Missam celebraret. Aliis temporibus censuit istas Ecclesias non solis Parochialibus, sed ipsis etiam Cathedralibus esse pares. Et censuit ex communi sensu Gallicanæ Ecclesiæ.

Ejusdem mentis fuit Theodulpho cœtaneus Venerabilis Amulo Archiepiscopus Lugdunensis

sis. Eius tempore quædam Monachales Ecclesie habuerunt varias Sanctorum Reliquias coruscantes magnis miraculis. Hinc omnis fere populus deflexit à Parochiis, & frequentavit Divina Officia Monasteriorum. Et quidam Monachi videntur populum per non bonas artes attraxisse. Hinc insignem Pastoralem epistolam vulgavit Amulo, artes detexit, populum retrahere studuit ad Parochias, & scripsit inter cætera. *Unaqueque plebs in Parochiis & Ecclesiis, quibus attributa est, quæta consistat, ubi sacrum Baptisma accipit, ubi Corpus & Sanguinem Domini percipit, ubi Missarum solemniam audire consuevit, ubi à Sacerdote suo penitentiam de reatu, visitationem in infirmitate, sepulturam in morte consequitur, ubi etiam Decimas & Primitias suas offerre præcipitur, ubi filios suos Baptismatis gratia initiari gratulatur, ubi verbum Dei assidue audit, & agenda & non agenda cognoscit.* Notanda sunt verba: *Decimas & Primitias offerre præcipitur.* Verbum, præcipitur, Amulo nulli alteri adjungit. Quod omnes nempe laudatæ functiones passim, non semper in Parochiis perciperentur, & adversum Monasteria non esset stricta obligatio. Hinc & Amulo commendavit ex peccatore, non præcepit.

Et adjunxit: *Quod si votum & desiderium est populorum fidelium, diversorum Martyrum & cæterorum Sanctorum limina suppliciter frequentare, sunt dies certi & legitimi, quibus id juxta antiquam Ecclesie observantiam devotè exercere conveniat, tempore videlicet generalium Rogationum, & pro diversis tribulationibus ac necessitatibus indicatarum Litaniarum, seu Quadragesimalium jejuniorum, sive etiam in Vigiliis & Nataliis Martyrum. Quæ omnia & ex universali Ecclesie lege descendunt, & Sacerdotum prædicatione, ac demonstratione commendantur, & omnium fidelium obedientia & pietate attentius observanda sunt. Quamquam & cæteris diebus cum silentio & puritate devotionis, non in ostentatione & tumultu, sacra loca probabiliter visitentur.* Istitis omnibus diebus affirmat expedire, ut frequententur Monachorum Ecclesie. Et istam esse antiquam Christianitatis disciplinam.

Antiqua disciplina sanxit omnem cunctis Dominicis & Festis diebus populum adesse parochiali Sacrificio & verbo; cunctis majoribus Festivitatibus omnem adesse verbo & Sacrificio Episcopali. Adesse omnia oppida & pagos per suos Primates ac Legatos. Istitis diebus Domino Deo apparere omnem simul Ecclesiam, quæ non est aliud, quam suo Episcopo adunatus populus. Erat sanctissima vitæ forma, quam utinam videam reparari! Est res magis voti, quam operis. Etenim postquam fidelis populus cepit supra numerum multiplicari, adimpleta est Scriptura: *Multiplicasti gentem, non magnificasti eam.* Antiqui Monachi studuerunt adjuvare, at quidam: & ex arbitrio citra debitum. Hinc qualis sub Merovingiorum Regum desidia usque ad magni Caroli Principatum, & denuò post extinctum ipsius genus, & patrata in Formosum Pontificem scandala usque ad Mendicantium Ordinem exordia fuerit Occidentalis Ecclesia, cur velim edicere? Legantur Acta S. Leonis IX. S. Gregorii VII. & aliorum tunc Pontificum. Hinc Romana Ecclesia intromisit, & variis privilegiis

donavit istos Ordines, & sperato ab ipsis fructum non fuit fraudata. Quæ bene ordinata sunt, quæ fructum fecerunt, & adhuc faciunt, non moveamus.

CAPUT XII.

Exponuntur quædam circa extinctionem Regularium Ordinum, & circa Parochialem Præfecturam Clericorum Regularium.

Commune Cleri sub Episcopi oculis in claustrum vitam laudavi. Et meritò. Etenim istud S. Rigoberti ex S. Benedicti Ordine Rhemensis Archiepiscopi institutum omnis olim probavit & fovit Ecclesia. At etiamnum probat ac fovet. Et Clerus numquam fuit doctior aut sanctior. Dum Rhemensis Ecclesia commune Refectorium & commune Dormitorium, istius sanctimonie reliquias, abolebat, acerrimas ad ipsum literas scripsit Vener. Tornacensium Antistes Stephanus, ac exclamavit: *Quomodo obscuratum Ep. 160.*

Interim ipsam Demonstrator non probat, & reponit. *Scilicet his temporibus, quibus Romani Pontifices, Innocentius X. & Alexander VII. alique de plurium Monasteriorum extinctione solliciti, ipsa quoque varia extincta Clericali Ordini, sine claustrali vita degenti, attribuerent.* Respondeo hæc à me non planè intelligi. Demonstrator videtur non dumtaxat communem Clericorum vitam, sed ipsam etiam monasticam Professionem singularis seu secularis Clericatus professioni postponere. Loquatur aperte. At sana loquatur. Et graviter errat de optimo Pontifice Alexandro VII. Hic enim nullum extinxit Monasterium, sed plura per suum Antecessorem extincta reposuit ac reparavit. Et inter cætera celeberrimum S. Pancratii in Romano Suburbano Monasterium. Istam olim Ecclesiam negligentibus Clericis eripuit, & in Monasterium vertit magnus Gregorius. Eius factum circumduci non sustinuit optimus Alexander, ideoque istud ipsum à suo Antecessore in Clericos translatum tradidit Excalceatis Carmelitis. Et an Decimas Innocentius non fuerit passus istud ipsum, quod à servo suo Siba circa possessiones Miphiboseth fuit passus Rex & Propheta David, est quæstio meo capto altior.

Interim Monasteria non dumtaxat posse, sed etiam quandoque debere extingui, profitetur omnis Ecclesia. Etenim de magno Monachorum Institutore ac Patriarcha S. Pachomio habet in ejus vita Authenticus Scriptor apud Simeonem Metaphrasten: *Pachomius vidit multitudinem Fratrum in valle profundissima & sicca, & multos quidem ex eis volentes ascendere ex ipsa, & non posse, cum sibi invicem adversi occurrerent, neque profundissimas tenebras evadere. Alios autem lapsos præ imbecillitate versari apud inferos. Alios clamantes voce miserabili. Paucos vero ex ipsis vix cum magno labore potuisse ascendere. Quibus, postquam ascendissent, lux occurrit. Cumque ad se redisset, Domino egit gratias. Tuac cognovit Beatus ea, quæ verè erant eventura Fratribus in ultimis diebus, & quæ*

in ipsis futura erat, negligentiam, & magnam eorum cœcitatem & errorem, & honorum defectum, & quod vincunt qui sunt negligentiores, propter inopiam ejus, quæ illis minimè placeat, multitudinis, solusque erit locus in iis postea, adeò ut improbi impulerent fratribus, & qui nesciant cognitionem, in Monasteriis Dominatum obtineant, & de Principatu decerent. Et mali persequantur eos, qui sunt meliores, & boni non habeant dicendi libertatem, & Divina, ut dicitur, in humana convertantur. Et exclamans dixit Domino cum fletu: Domine omnipotens, si ita futurum est, quæ de causa permisisisti, ut ferverent omnia hæc Cœnobita? Si illi, qui imposterum sunt præfuturi, Fratribus, erunt mali, quales futuri sunt, qui ab eis pascentur? Nam si cœcus cœcum ducat, ambo in foveam cadunt. Temerè & frustra laboravi. Memento, Domine, præclarorum quos ipse peregrifsi, laborum, & servorum tuorum, qui nunc toto animo vitæ rectè agendæ dant operam. Memento Testamenti, quod te tuis servis servaturum es pollicitus usque ad consummationem.

Pachomius non frustra laboravit. Bonum & magnum opus fecit in Ecclesia. Nec frustra ejus plantatio est eradicata. Etenim Divina Justitia, sicut de gente in gentem regna transfert propter iniquitatem, ita & Judæis dixit: *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum ejus.* Et ipsum suum Evangelium etiam facit de gente ambulare in gentem. Quot sanctissima olim Ecclesie nunc degenerarunt in Apostaticas Diaboli Synagogas? O infelicem, & sanguineis lachrymis defendam lapsi humani generis inconstanciam! Hæc ipsa evenit non singularibus dumtaxat Cœnobiis, sed integris Ordinibus. Monasteria, in quibus disciplinæ studium reponi non possit, laborant incurabili cancro, & postulant extingui. Cancer iste ab ambitione incipit: Omne virtutis aurum pedetentim mutat in scoriæ, omne vinum in aquam. Oranda est Divina Misericordia, ut omnes in Monasteriis ambitiosos dignetur suppressere. Quod dicit à Divina gratia impetrare non possumus, istiusmodi Monasteria non possunt non ire in ruinam. Ita factum est Pachomianis, Templariis, Humilitatis, & pluribus aliis. Nec ideò Monasticus Ordo decrevit. Non plus quam vitis, dum aridi rami præciduntur. Mendicantes Ordines speramus esse perpetuos, & à Divina Gratia numquam deferendos. Adversum hærefes & pravos mores gloriosa usque huc gesserunt certamina: Speramus fore ut eadem gerant & conficiant etiam adversus Anti-Christum.

Demonstrator pergit: *Quibus temporibus plurima Monachorum millia per Orbem habitant extra claustra in Capellis, in Parochiis, aliisque locis, sine ea, quam Auctor intendit, communis vitæ norma aut disciplina, contra quoque quam pro ipsis tantum Monachis, non pro Clericis sancit SS. Canones.* Et firmat hæc ex quibusdam capitulis sub titulo de Capellis Monachorum. Affirmat Monachos, qui Parochias regunt, & soli in ipsis habitant, vivere ac impingere in Canones. Et hujus prævaricationis arguit plurima per Orbem millia.

Respondeo esse acerbam censuram. Et ipsam graviter deviare. Etenim laborat errore Guliel-

mi Lemovicensis Episcopi, de quo ad Gualterum, Regularium in Stirpeni Ecclesie Clericorum Præpositum, scripsit S. Ivo Episcopus Carnutensis: *Graviter fert vestra Fraternalitas, quod Ep. 96.* Lemovicensis Episcopus, in Synodo agens, interdidit omnibus Regularibus Clericis & regimen Parochiarum & Confessionem Penitentium. Qui rectius quidem fecisset, si omnes Sacerdotes ad Regularem vitam invitasset, quam regulariter viventes à Dominicarum ovium custodia penitus removisset, quibus tantò plus displicet aliena malitia, quantò longius discesserunt à sua. Affirmat istud Guilielmi Synodale Decretum fuisse indignam Canonici Ordinis injuriam. Mecum exoptat, ut omnis Clerus ad communem in claustrum vitam invitetur, & tunc ex ipso Presbyteri in Parochias destinentur. Dominicæ oves sic habebunt longè optimos Duces atque Custodes.

Rationem dat in litteris ad Lundensem in Dania Archiepiscopum Ven. Stephanus Episcopus Tornacensis, scribens de Petro, Nobili Dano, professo in Gallia vitam Canonicam: *Petrus sacra Pagina studens scholas veritatis in Auditorio, Ep. 129.* scholas virtutis frequentat in Claustris, cum neque hic sine veritate virtutem, neque ibi sine virtute combibat veritatem. Duo sugens ubera citò poterit impinguari, ut tamquam saginatus vitulus, vel fortis aries, aut filius arietum de grege Domini ad Altare ipsius & ipse immolari possit, & quando Vobis placuerit, pro aliis immolare. Hi Dominicorum Arietum filii in monasterio per plures annos virtutis mortificantur, & saginantur virtutibus: mortificati ac saginati emittuntur in Parochias, futuri Arietes gregum Duces. Et sunt longè optimi. Ita faciunt etiamnum omnes Regulares Clerici, præsertim Præmonstratenses. Omnem Clerum opto esse ipsis similem. Opto cum S. Ivone, & multis aliis Ecclesie columnis, quarum aliquas laudavit Exhibitio.

Proinde Demonstrator debet inter Monachos & Regulares Clericos discernere. Isti ad perpetuum Claustrum, hi educantur ad Ecclesie Præfecturam, & curam animarum. Utinam Ecclesie sint ipsorum plurima millia! Attamen eorum Prælati in dirigidis ad Parochias suis filiis, diriguntur sequi Regulam, in laudata epistola præscriptam à S. Ivone: *Clerici Regulares ab hoc parochialis Præfecturæ officio nec penitus sunt removendi, nec indiscretè admovendi. Nam si penitus removerentur, Canonico Ordini indigna fit injuria, cui tantò securius est credenda correctio vitæ alienæ, quantò majorem diligentiam adhibuit vitæ suæ corrigendæ. Si verò indiscretè Regularibus Clericis hoc onus imponitur, in quibusdam Ecclesiastica disciplina frangitur, & ipsi fratres, qui in Claustris, tamquam in castris, contra tentatores fortiter stabant & vincebant, cum soli ad pugnam prodeunt, in tentationibus facilè superantur. Emittere non debent, nisi virtutis mortificatos, virtutibus saginatos, atque armatos.*

CAPUT XIII.

Revincentur quidam Demonstratoris errores.

Inter alios, qui Fratribus Mendicantibus tentarunt prædicandi munus eflectuare, postui Guilielmum de S. Amore, Sorbonicæ Scholæ Doctorem Theologum, & Canonicum Ecclesiæ Beluacensis. Demonstrator etiam hic amat rodere, & scribit: *Lis cum Guilielmo à S. Amore non fuit de subjecta hic materia, seu Verbi Dei prædicatione. Adducit quædam Nicolai Trivetti verba, atque prosequitur: Guilielmus hic non tam negabat eos posse prædicare, quam de elemosynis viventes posse salvari. Volebat vel ipsum prædicationis obsequium, dummodò de elemosynis viverent, non esse salvationis remedium. Et hac de causa depositus est.*

Respondeo hæc sibi ipsis non constare. Quid enim est, *Non tam negabat?* Qui non tam hoc negat quam istud, omnino negat utrumque. Interim istam Guilielmi purgationem, at sine veritatis præjudicio, admittamus, non refragabor. Admitto, quod Guilielmus admiserit Fratribus Mendicantibus competere Prædicationis officium. Porro Fratres Prædicatores tunc non dumtaxat in suis Ecclesiis aut publicis plateis, sed etiam in Parochialibus atque Cathedralibus Basilicis poterant prædicare omni die, & omni hora. Etiam invitit Parochias atque Episcopos. Et hoc Demonstrator profertur à tanto Ordinum Mendicantium hoste non fuisse improbatum aut impugnatum. Proinde Fratrum Prædicatorum jura debuerunt esse ferrea aut adamantina, quæ iste Guilielmus suis venenatis dentibus non præsumpsit attingere. Hodierna Fratrum Mendicantium jura sunt residua istorum portio: Ergò & ipsa sunt ejusdem materiæ, adeoque nec Guilielmus auferret rodere. Ecce, dum me rodit Demonstrator, semetipsum evertit. At hæc dixi sine veritatis præjudicio. Etenim quod iste Guilielmus etiam prædicandi munus nobis inviderit, est longè certissimum. Exstant ejus opera.

Inter articulos, de quibus sacer Prædicatorum Ordo apud Sedem Apostolicam accusavit Guilielmum de S. Amore, fuerunt hi: *Qui prædicant, & non sunt Episcopi, qui sunt Successores Apostolorum; vel Sacerdotes & Curati, qui sunt Successores aliorum Discipulorum; vel nisi vocentur à Presbyteris Curatis, sunt Pseudo-Apostoli, non facientes mentionem de commissione Episcoporum, vel Papæ, vel Legatorum ejus. Signum falsorum Apostolorum est, quod vadunt prædicare, ubi Christus fuit prædicatus vel prædicatur ab aliis: Quia Apostolus dixit de se, quod ipse prædicavit, ubi Christus non fuit prædicatus. Signum falsorum Prædicatorum est, quod de injuriis sibi factis recurrunt ad Dominum Papam, & impetrant litteras. Signum falsorum Prædicatorum est, quia volunt recipi in aliqua civitate, vel castro, vel societate, contradicentibus illis de communitate vel societate.* Hi omnes articuli nonne manifestè arietant prædicandi officium? Arietant præsertim Apostolicum privilegium, quo Fratres Prædicatores poterant, etiam invitit Episcopos, ubique locorum & temporum prædicare. Hinc Guilielmus cuidam suo libro dedit

sceleratum hunc titulum: *Collectiones Catholice & Canonice Scripturæ ad defensionem Ecclesiasticæ Hierarchie, ad instructionem & præparationem simplicium fidelium Christi contra pericula imminientia Ecclesiæ generali per hypocrisis Pseudo-Prædicatores, & penetrantes domos, & Otiosos, & Curiosos, & Gyrovagos.* Impudenter blaterat contra sacrum Prædicatorum Ordinem. Blaterat per delegatum ipsi prædicationis officium lædi Ecclesiasticam Hierarchiam.

Pergit Demonstrator, & ponit hunc titulum: *Ostenditur frequentandæ Parochiæ obligationem ad audiendum verbum Dei fuisse jam tum à tempore Apostolorum, quidquid sit interim de antiquis Regularium litibus circa eorum in Ecclesiis suis concionandi tantum libertatem.* Et ad primam tituli partem firmendam conglomerat multa Decreta Romanorum Pontificum, Generalium ac Provincialium Synodorum, & plurium Episcoporum. Nostras autem de variis per Clerum attentatis litibus victorias, & gloriosas sententias nec rodit: Adeo sunt lucidæ ac firmæ. Et certè jam pridem transferunt in rem judicatam.

Et quidem quod Catholicæ Ecclesiæ in tres Patriarchales, ac tres Autocephalas Dioceses, harum Diocesium in plures Metropoles ac Provincias, Provincialium in Episcopales Parochias, & harum in plures Presbyterales aut Diaconales Districtus distributio sit Institutum Apostolicum, ego plenè profiteor, nemo Orthodoxus possit negare. Et hinc etiam lucet epistolam illam, quæ istam posteriorem distributionem adscribunt S. Dionysio Papæ, esse spurias atque stramineas. Quod item obligatio, qua Christianus populus adstringitur in sua Episcopali aut Presbyterali Parochia audire Dei verbum, atque alia divina, sit Apostolica lex, est æquè certum, & nemo possit inficiari. Quare Demonstrator chartam & tempus expendit sine necessitate, sine fructu. Omnis quæstio est de Parochialium Ecclesiarum in Regulares, præsertim Ordinum Mendicantium, Ecclesias accumulato jure. Hoc debet non dumtaxat rodi, sed everti.

Canonum Exhibitio, nescio ubi, dicit Demonstratorem esse imperitum antiquitatis Ecclesiasticæ. Est calami ex veritatis zelo impetus. Interim Demonstratoris stomachum acriter movit. Hinc doleo me non fatis meminisse regulæ, quæ non minorem exquirat providentiam in emittendo Verbo, quam in jaciendo lapide. Et nihil magis ambio, quam ut omnes prophetent, & mereantur laudem. Gravissimè doleo, me non posse laudare. Etenim suam fundamentalem assertionem firmat per caduca testimonia, atque ita infirmat. Cogor paucis ostendere.

Presbyteralium erectionem Parochiarum esse Apostolicum opus, firmare incipit ex Apostolica ad Titum epistola: *Reliqui te Crete, ut constituas per civitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi.* Et addit Commentarium Theophylacti: *Volebat Paulus unamquamque civitatem habere suum Pastorem. Sic enim labor est brevior, & cura exactior.* Respondeo & S. Paulum & Theophylactum agere non de presbyteralibus, sed de Episcopalibus Parochiis: Apostolum per Presbyteros intelligere Episcopos. Ita censent omnes Pa-

tres, & Latini & Græci. Etiam Theophylactus, quem certè (dolens scribo) Demonstrator videtur nec in seipso. Etiam hæc sunt ejus verba: *Episcopi hic, ait Apostolus, quemadmodum in Epistola ad Timotheum. Noluit enim univèrsam insulam uni esse commissam, sed quamlibet Urbem proprium habere Pastorem. Sic enim & labor levior esset, & cura exactior.* Et quis est Theophylactus, ut inter testes, qui nos de Apostolico Instituto doceant, habeat ducatum, & agmen ducat? Est vir undecimi sæculi, & Michaelis Cerularii Schismaticus Sæctor, adeoque ab Apostolico & tempore & spiritu plurimum remotus.

Secundus Demonstratoris testis est S. Clemens Pontifex in Epistola tertia ad Jacobum Fratrem Domini, Hierosolymæ Episcopum. Adducit ille hujus verba, atque prosequitur: *Verba sunt obligationem denotantia. Sed Autor mihi occurret quod supra, eas constitutiones non esse veraciter Apostolicas, nec earum Collectorem esse Clementem Papam. Gratis tamen. Nec enim probat.* Respondeo distincta à Demonstratore confundi. Etenim aliud sunt Apostolicæ Constitutiones, aliud est ista epistola. Et hæc esse, illæ possint non esse Clementis. Interim etiam affirmo hanc epistolam esse spuriam. Ita asseverant omnes hodie eruditi. Est res clara. Etenim de S. Jacobo scribit in Virorum Illustrum Catalogo S. Hieronymus: *Jacobus triginta annos Hierosolymis rexit Ecclesiam, id est, usque ad septimum Neronis annum, & juxta templum, ubi & præcipitatus fuerat, sepultus est.* Est Christi Domini annus sexagesimus tertius. Pergit Hieronymus de S. Clemente: *Clemens IV. post Petrum Romæ Episcopus. Siquidem secundus Linus fuit, tertius Cletus. Obiit tertio Trajani anno.* Est Christi Domini centesimus secundus. Proinde ut Clemens possit ad S. Jacobum scripsisse, debuisset in S. Petri Cathedra sedisse per quadraginta annos, atque ita Petri tempus insigniter excessisset. Et ad duodecimum Domitiani annum scribit in Chronico Eusebii Cæsariensis: *Tertius Romanæ Ecclesiæ Episcopus præfuit Clemens annis octo.* Est Christi Domini annus nonagesimus tertius. Proinde triginta annis Jacobus obiit ante Episcopatum S. Clementis. Hinc rectè dixi istam epistolam esse spuriam. Quod ipsum demonstrare possim ex multis aliis.

Cap. 7.

Demonstrator agit Chronologum, & Parochialium Ecclesiarum jura studet firmare per paterna omnium seculorum testimonia. Et laudo diligentem curam antiquitatis. At doleo, quod è primo sæculo nullum produxerit testem, nisi istam spuriam epistolam. Cur non protulit litteras S. Ignatii? Pro secundo sæculo adducit S. Justinii Martyris secundam Apologiam, & librum Apologeticum Septimii Tertulliani. Hunc adducit infeliciter. Etenim Tertullianum primum ad Nationes librum affirmat à se scriptum circa Domini annum ducentessimum quinquagesimum: At verò Apologeticus liber est istorum librorum compendium, adeoque & posterior. Proinde est tertii sæculi, non secundi. An ista testimonia Parochiis faveant, ego nolim decertare: Etenim opto ut faveant. At tamen quod suo adhuc tempore multi per Africam pagi nullam haberent Ecclesiam, testatur in litteris ad quosdam Donati-

Christi. Lupi Opera Tom. XI.

starum Episcopus S. Augustinus. Quod ipsum de suis pagis affirmat Joannes Chrysostomus. Ep. 136.

Demonstrator ex Gratiani Decreto adducit & S. Augustinum: *Et hoc attendendum est, ut Missæ peculiare, quæ per dies solennes à Sacerdotibus sunt, non ita in publico fiant, ut propter eas populus à publicis Missarum solemnibus, quæ bora tertia Canonice sunt, abstrahatur.* Esse genuinum Augustini locum firmat autoritate Gratiani, Cardinalis Anselmi, Burchardi, ac S. Ivoonis Carnutenfis. Et adjungit: *Quem tamen aliqui referunt ad Synodum Agathensem.* Et gloriatur se hæc scripsisse in festo S. Augustini. Respondeo locum nec Augustinè esse, nec Agathensis Concilii. Quo in libro, quæ in epistola, quo in sermone ista Augustinus scripsit? Vocem, *Missæ peculiare*, nec in Augustino reperies, nec in Synodis Africanis. Adductus locus est S. Theodulphi Aurelianensis Episcopi, cujus integer contextus est supra adductus.

CAPUT XIII.

Tridentini Decreti data per Exhibitionem expositio stabilitur ac elucidatur.

FAmolo sacrosancti Concilii Trid. Decreto de di hunc Commentarium: *Synodus Ecclesiæ Parochialis jus non firmat contra Mendicantes Ordines, sed contra alias Parochiales Ecclesias, ac præsertim contra Oratoria, seu Capellas.* Demonstrator dicit esse interpretationem insulsam. Et adæquationem, quam Parochiales inter ac Regulares demonstravi Ecclesias, addit esse imaginariam. Et prosequitur: *Septem integris capitibus Chronologum egerat Autor noster, sed istiusmodi, ut vano delectu ex omnigenis historiarum fragmentis larvam concinnarit, qua obvelare queat hanc utique frequentandæ Parochiæ obligationem, ne à Fidelis populo agnoscat.* Scribit alia id genus plura, quæ irato boni viri calamo libens ignosco.

Lectorem remitto ad septem ista capita: Videat & judicet, an insulsa, imaginaria, & larvatica docuerim. Interim sine fundamento accusor obligationem, qua fidelis populus adstringitur suæ Parochiæ, obvelare. Est non leve crimen. Etenim cunctis Regularibus, ne contra Parochiales Ecclesias prædicent, interdicit SS. Canones. Proinde ego aliud non docui, quam Regulares Mendicantium Ordinum Ecclesias esse Romanæ Sedis Appendices atque Vicarias, & quoad quasdam sacras functiones æquari Parochialibus.

Et quod S. Tridentina Synodus pro Parochiis non contra Regulares istas Ecclesias, sed contra alias Parochiales, præsertim contra Oratoria seu Capellas decreverit, volo iterum paucis demonstrare. Istam interpretationem non finxi ex meo arbitrio, sed didici à Gallicana Ecclesia. Etenim inter primates Tridentini Concilii Patres fuit Dominus Carolus Cardinalis à Lotharingia, Archiepiscopus Remensis. A Synodo redux mox ad ejus executionem celebravit suæ Provinciæ Concilium, & in ipsius duodecima sessione retulit hanc quæstionem: *Se liberet auditurum à Doctoribus, quid sit faciendum de eo, qui ad rem Divinam & Deum colendum nunquam venit in suam Ecclesiam parochialem.* Nota bene: *Qui nunquam venit.* Dominus Cardinalis quæsit, an deberet aut posset excommunicari?

E e

Et

Et decima tertia sessio respondit: *Decreto de Divino cultu esse addendum, quod Laici tertio quoque Dominico intersint Missæ sacrificio in sua Parochia. Nota bene: Tertio quoque Dominico.* Proinde ista Sessio censuit duobus Dominicis posse frequentari Regulares Ecclesias, & à Parochia non posse exigi, nisi inam tertiam. Et ad istud iudicium firmandum Robertus Furius, S. Theol. Doctor, ac Ambianensis Episcopi Procurator, in septima decima sessione adduxit epistolam Leonis Papæ, qua populus jubetur convenire ad majorem Missam. Quæ, qualis, & cujus Leonis sit ista epistola, Furius non edixit. Est verò epistola ac Edictum IV. Leonis ad parochiales Presbyteros: *Nullus alterius Parochianum, nisi in itinere, si ibi placitum fuerit, ad Missam recipiat.* Singulas ferè suas Sanctiones Dominicus Cardinalis illic firmat ex Tridentino Concilio, hic autem nihil decidere audeat, sed anxius querit, & Doctor Robertus nequit aliud adducere fundamentum, quam Canonem quarti Leonis. Quia nempe omnis ista veneranda Synodus noverat sacrosanctam Tridentinam non adversum Monasteria sanxisse, sed pro Parochiis adversum Parochias. Et hoc ipsum sanxit quartus Leo. Et ejus Edictum est Trid. Decreto lucidius. Hinc ipsum Doctor Robertus maluit adducere.

Dominus Caroli Cardinalis in Remensem Cathedralam Successor Dominus Ludovicus Cardinalis à Guyfia Tridentinorum Decretorum fuit peritissimus, & tamen in suæ Provinciæ Synodo emisit hæc Edicta: *Diebus Dominicis ac Festivis in suas Parochias populus conveniat, & Missæ, Concioni, ac Vesperis intersit. Nemini à propria Parochia liceat abesse sanctissimis diebus Paschæ, Pentecostes, & Natalis Domini, nisi quem infirmitas, vel alia legitima causa, cum Parochi licentia excuset. Fratemitatis Societates ne diebus Dominicis, hora Missæ Parochialis, quæ competenti hora celebratur, fiant. Neque in istis diebus panis aut aqua benedicatur à Sacerdote sub pœna Suspensionis.*

Primus Canon est simplex admonitio. Secundus videtur respicere Decretum Tridentinum. Etenim mandat, ut tribus istis Festivitatibus omnes adsint Parochiæ, nisi legitima causa excuset, hoc est, dum potest commodè fieri. Reponit & antiquam Gallicanæ Ecclesiæ disciplinam, quæ omnem Diocesis populum jubebat saltem per singulorum oppidorum & pagorum Primores in præfatis Festivitatibus adesse Sacrificio ac Verbo Episcopi. Ita mandat Synodus Agathensis, Epavenensis, Arvernensis, prima Matisconensis, quarta Aurelianensis. Et prima Aurelianensis sanxit. *Nulli Civium Paschæ, Natalis Domini, vel Quinquagesimæ Solemnitatem in Villa licet celebrare, nisi quem infirmitas probabitur tenuisse.* Quod ipsum sanxit & Agathensis. Dominus Cardinalis voluit Parochiis hanc saltem fieri reverentiam, Censuit istos Canones à Tridentino Decreto non fuisse infirmatos. Verum cur istos tres solos dies adstrinxit ad Parochiam? Quod nosset à laudato Decreto nihil actum contra Regulares Ecclesias.

Quod ipsum clarissimè lucet ex tertio ejus Canone. Hic enim non nostris Ecclesiis, sed solis parvarum Confraternitatum Oratoriis aut Sacellis mandat, ne Parochialis Missæ tempore celebrent

suam Missam, ne benedicant Eulogiam, ne quævis alia faciant Officia, atque ita populum divertant à parochialibus Ecclesiis. Nempè Dominus Cardinalis noverat nostras Ecclesias esse Parochialibus pares, & Tridentinos Patres non adversum illas, sed dumtaxat adversum alias Parochias, ac præsertim Sacella sanxisse. Et hanc Remensem Synodum, elapsi sæculi anno octogesimo quarto celebratam, Gregorius XIII. Trid. Concilii Zelosus Observator ac Executor confirmavit.

Nostra assertio clarè liquet item ex Provinciali Synodo Domini Cardinalis Caroli Borbonii Archiepiscopi Rothomagensis. Parochialis Missæ & Concionis obligationem illa strenuè exagerrat, Tridentinum Decretum palam exequitur, atque adjungit: *Ne populus distrabatur à Missa parochiali, & ab auditione mandatorum Dei & Ecclesiæ, optamus ne in Capellis, ab antiquo etiam Episcoporum auctoritate fundatis, aliæ Missæ celebrentur, quam illæ, quæ de fundatione existunt. Prohibemus quoque in quibusdam Ecclesiis, quæ simul Collegiæ sunt & Parochiales, eadem hora cantari Missas Canonorum & Parochianorum; sed sub pœna Excommunicationis fieri in his iudicio Episcopi.* Solas Capellas & quædam Clericorum Collegia compefcit, nequaquam Monasteria Ordinum Mendicantium. Quod nempe adversum illa sola, non adversum hæc Tridentini Patres sanxissent.

Eadem mente istos Patres intellexit in suæ Provinciæ Synodo Dominus Franciscus Cardinalis de Joyosa, Archiepiscopus Tholosanus. Laudat Trid. Decretum, atque adjungit: *Quo tempore Dominicis Festivisque diebus Divina Officia recitantur, Sacra Missarum solemnitate celebrantur, Concionesque in Cathedrali aut Parochiali Ecclesia publicè habentur, eo tempore nullæ in Confraternitatibus ceremoniæ, nulla Sacra peragantur. Nec unum iota habet de Ecclesiis Ordinum Mendicantium.*

Istæ Parochiarum contra Capellas aut Oratoria quæstiones sunt veteres, in Gallicanâ præsertim Ecclesia. Etenim similis olim his fuit inter Parochialem Caletensem Ecclesiam & Leprosorii ibidem Capellam. Et inter initæ tandem pacis articulos fuerunt hi: *Leprosorii Capellanus aliquid usurpare non poterit, quod pertinet ad jus Parochiale. Et si quis Parochianorum ibi sæpè ad Missam venerit, admonitus à Presbytero suo, si hoc non emendaverit, publicè excommunicetur.* Hujus pacificationis instrumentum nuperimè vulgavit Stephanus Baluzius in appendice ad Capitulare Reginonis Abbatis Prumientis.

Istiusmodi olim his etiam fuit inter Lambertum, primum Atrebatensis Ecclesiæ Episcopum, & S. Mauritiū istic Capellam, cuj ad Divina in Dominicis ac Festis diebus solemniter celebranda erat antiquum privilegium. Et ipsum tunc celebrata Trecentis Synodus ratum habuit. Attamen ad Lamberti intercessionem excepit Paschale festum, Pentecosten, & Dominicam Nativitatem. Antiquam Gallicanæ Ecclesiæ disciplinam voluit privilegia prævalere. Verum Capella provocavit ad Sedem Apostolicam, & Paschalis II. Pontifex Lamberto rescriptis: *Nuper fratrolam inter vos quæstionem ortam audivimus, de populo videlicet Capellæ sancti Mauriti: quod in præcipuis*

capuis Festivitatibus in Capella ipsi Domini Corporis & Sanguinis non debeant percipere Sacramenta. Quod profectò frivolum atque irrationabile omnino videtur, ut populus, qui ad Divina Officia in loco ipso per totum annum admittitur, in solemnibus diebus à Communione Domini Corporis & Sanguinis excludatur. Judicavit pro Capella. Et voluit prævalere privilegium. Extant hæc in Chronico Belgico Ferreoli Locrii.

Similes quæstiones Ecclesia frequenter vidit inter Parochiales Presbyteros. Hinc enim in suo Capitulari statuit S. Theodulphus Episcopus Aurelianensis: *Nullus Presbyter fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ de alterius Presbyteri Parochia persuadeat, ut ad suam Ecclesiam concurrant, relicta propria Ecclesia, & suas Decimas sibi dent. Sed unusquisque sua Ecclesia & populo contentus, quod sibi non vult fieri, alteri nequaquam faciat.* Et malum adeò invaluerat, ut duris Presbyteris debuerit comminari degradationem, aut certè diturnum carcerem. Etiam Venerabilis Herardus Turonensis Archiepiscopus sanxit in suo Capitulari: *Ut nullus Presbyter alterius Parochianum, nisi in itinere fuerit, vel Placitum ibi habuerit, absque licentia sui Presbyteri ad Missam recipiat, vel sollicitare præsumat.* Istiusmodi quæstiones nulli sæculo defuerunt. Et adversum illas, nequaquam adversum nostras Ecclesias decrevit Synodus Tridentina.

Sacrosanctam Synodum semper ita intellexit etiam nostra Belgica Ecclesia. Lucet ex Provinciali Synodo Domini Matthæi Hovii, Archiepiscopi Mechliniensis. *Quia unusquisque juxta Concilium Trid. Parochiæ suæ interesse tenetur ad audiendum verbum Dei: ubi commodè id fieri potest, quo tempore illud in Parochiali Ecclesia annuncietur, nemo in Capellis, quæ Parochiæ finibus continentur, concionari aut Missam celebrare præsumat sub pœna arbitraria. Et similiter nemo in eadem Ecclesia sub Concione Missam etiam privatam celebret.* Difertè affirmat istum esse sensum Trid. Concilii.

CAPUT XV.

Exponitur S. Caroli Borromæi mens circa Tridentinum Decretum.

Quidam assidue inclamant S. Carolum Borromæum. Et censent ab ipso affirmari, quod Trid. Synodus decreverit in Regulares Ecclesias. Et probant ex ejus sexta Synodo. At doleo istud Synodale Decretum à Demonstratore non produci integrum. Ipsum est meæ assertioni firmissimus murus, ideoque volo integrum exhibere. Parochialium Ecclesiarum frequentationem ex pectore commendat, & profequitur: *His igitur Trid. Synodi Decretis, & veteri salutarique exemplo adducti, cum populum urbis, Diocesis, Provinciæque Mediolanensis nostræ, rebus ad salutem necessariis instructum, per bona opera ad præmium sempiternum perducere summopere in Domino cupiamus, hac nostra monitione eos universos & singulos cohortamur, ac per viscera misericordiæ JESU-CHRISTI obsecramus atque obtestamur, ut quomodo in suis Viciniis, Oppidis, & Suburbis, Oratoria, Capellas, aliasque Ecclesiis, Lupi Opera Tom. XI.*

stas habeant, ubi sanctissimo Missæ sacrificio interesse possint, frequenter tamen Dominicis saltem, aliisque solemnibus Festis diebus ad suam quisque Parochialem Ecclesiam conveniant, ubi à Parocho, cui cura commissa est, verbo Dei pascantur, Fidei Christianæ rudimentis, aliisque animarum salutis necessariis præceptis erudiantur, ad sanctissima Sacramenta religiosius percipiendâ instruantur, ad eorundemque frequentem usum, ut illa sancta Synodus optat paternis ejus exhortationibus in dies magis inflammentur.

Notanda sunt verba: *Cohortamur, obsecramus, obtestamur.* Non mandat S. Caroli Synodus, sed dumtaxat hortatur ac monet. Notanda item verba: *Frequenter saltem Dominicis, aliisque solemnibus Festis diebus:* Hortantur ac monet non per singulas Dominicas ac festivitates, sed dumtaxat frequenter adiri Parochialem Ecclesiam. Notanda præsertim sunt hæc palmaria verba: *Oratoria, Capellas, aliasque Ecclesias.* Altè prædicant Trid. Synodi Decretum, uti à me, ita & à S. Carolo, atque ipsi assidentibus Episcopis fuisse intellectum. Istud ipsum clamant hæc verba: *Ad suam quisque Parochialem Ecclesiam.* Clamant Trid. Synodum non adversum Regulares Ecclesias, sed pro Parochiis adversum Parochias, ac præsertim adversum Oratoria & Capellas sanxisse.

S. Carolus sanxit præsertim pro Rusticis Fidelibus, & pro ipsorum Pagenibus Ecclesiis. Lucet ex his verbis: *Quomodo in suis Viciniis, Oppidis, & Suburbis.* Nullam facit mentionem de civitatibus. Item ex his verbis: *Nec quemquam aliquod, quod vel ex Parochiali Ecclesia aliqua distantia, vel ex pluvia, frigore æstu, temporis vicissitudine existit, incommodum ab hoc officio deterreat.* Mediolanensis Provinciæ Rustici ac Oppidani sequebantur hanc Gallicanæ olim Rusticis ac Oppidanis factam à secunda Matificonensi Synodo indulgentia: *Si quis vestrum proximam habet Ecclesiam, properet ad eandem, & ibi Dominico die semetipsum precibus, lacrymisque afficiat.* Nec solum viciniorum Parochialem Ecclesiam, sed etiam Agraria Oratoria frequentari à Rusticis permittit Gallicana olim Ecclesia. Lucet ex Synodo Agathensis: *Si quis etiam extra Parochias, in quibus legitimum est, ordinariusque conventus, Oratorium in agro habere voluerit, reliquis Festivitatibus, ut ibi Missas teneat propter fatigationem Familæ, justa ordinatione permittimus.* Pascha verò, Natale Domini, Epiphaniam, Ascensionem Domini, Pentecosten, & Natalem S. Joannis Baptistæ, vel si qui maximi dies in Festivitatibus habentur, non nisi in civitatibus, aut in Parochiis teneant.

Eadem igitur Indulgentia obtinebat in Provincia Mediolanensi, ideoque S. Carolus istum Agathensem Canonem resumpsit, imò & insigniter ampliavit. Sanxit ista Oratoria frequenter deferri, diebus Dominicis ac solemnibus Festis frequenter accedi Parochialem Ecclesiam, & neminem ob defatigationem aut istiusmodi causam debere detereri.

Quæ omnia lucidissimè patent ex his etiam Synodalibus S. Caroli verbis: *Fuit olim tanti apud antiquos Patres ille frequens ad Ecclesiam propriam*

Parochialem Fidelem conventus, ut ad hanc disciplinam, populi Christiani Institutioni valde accommodatam, revocandam certis Decretis cautio aliqua adhibita sit. Primum enim hoc iussum est, ut Dominicis Festisque diebus Parochi, antequam Missam celebrent plebem interrogent, an alterius Parochiæ fidelis adsit, qui contempto Presbytero ibi Missam audire velit, quem si venerint, statim inde eiciant, & in Parochialem suam Ecclesiam ad Missam audiendam redire compellant. Deinde, illud planè vetitum fuit alienæ Parochiæ fidem à Parocho ad Missam recipi, nisi in itinere fuerit, aut Placitum ibi habuerit. S. Caroli Synodus disertè affirmat à Trid. Conc. fuisse innovata & firmata Nannetensis Synodi, & quarti Leonis Decreta, quæ palam agunt non adversum Regulares Ecclesias, sed pro Parochiis adversum Parochias, ac præsertim adversum Oratoria ac Capellas.

Pergit S. Caroli Synodus: Cujus veteris discipline restituende, in usumque revocandæ desiderio flagrans olim summus Pontifex Urbanus VI. eo de genere Apostolica sanctione diligentissimè cavet. Quod sextus Urbanus de hac re cogitaverit aut sanxerit, fateor me ignorare. Et sanè horrendis schismatum, & inde natorum in omni Europa bellorum motibus ille distractus videtur ista pristino statui permisisse. Quare pro Urbano VI. fortè legendus sit Urbanus V. Etenim hic per Petrum Narbonensem & Goffredum Tholosanum Archiepiscopos indixit & celebravit Vavrensem Synodum, in qua editus est hic Canon: Ut honor debitus Parochialibus Ecclesiis observetur, & animarum periculis obvietur, salubriter duximus statuendum, quod Parochiani diebus Dominicis & festis ad suam Parochialem Ecclesiam veniant, Missas integras audire. Et si per duos Dominicos dies continuos Missas in diebus Ecclesiis, legitima causa cessante, non audiant, ex tunc habebunt Parochiales Presbyteri commonere non venientes, se revelaturos in Ecclesiis nominatos, postea excommunicandos. Hanc Synodum cum aliis Narbonensis Galliarum Concilii nuper vulgavit Stephanus Baluzius.

Respondeo istum Canonem esse ejusdem generis, ideoque nobis non obesse. Agit de Pagenibus præsertim, ac Oppidanis Parochiis. Etenim Urbanus quintus successit Innocentio sexto, & sexto Clementi, coram quibus Mendicantes Ordines de suis potentissimis Adversariis gloriosissimè triumpharunt. Absit ut Urbanus ista judicia circumduxerit. Fuit e S. Benedicti Ordine evectus ad S. Petri Cathedram, & cunctis Regularibus longè amicissimus. Et singulariter Ordinibus Mendicantibus. Etenim è sacro Prædicatorum Ordine Guilielmum Sudre Lemovicensem, ex S. Francisci familia Marcum Viterbiensem, & ex Venerando Carmelitarum Ordine Bernardum Ambasiensem promovit ad eminentissimam purpuram Romanæ Ecclesiæ. Eodem tempore Prædicatorum Ordo Hugonem de Vitonio, Gerardum Domarum, Joannem Morlandinum, & Nicolaum Rosellum, Franciscana Familia Pastorem de Albernaco, Eliam de Hannibaldis, Guilielmum Farinerium, & Fortanerium Vasselli, noster S. Augustini Ordo habebat in S. Collegio Guilielmum Cremonensem. Absit ut tanti Ecclesiæ Principes viderint suorum Ordinum jura castrari.

Quid opus multis? Praxis est optima interpretum. Belgarum plurimi vistarunt Italiam, & Mediolanensis Provinciæ tam Metropolim, quam suffraganeas civitates lustrarunt. Viderunt earum mores & Ecclesiasticam disciplinam. Viderunt Ordinum Mendicantium Ecclesias non minùs, quam Parochiales, imò & longè amplius frequentari. Noverunt nullum Episcopum aut Parochialem Presbyterum contradicere isti frequentationi, imò bono operi congaudere. Istiusmodi quæstiones istic ignorantur. Paradoxa ingenia illic norunt sibi capistrum statim non defuturum. Et ista omnia S. Carolus illic invenit, probavit, & stabilivit. Fuit quorundam Ordinum Cardinalis Protektor. Et in ipsis non minùs ipsorum jura, quam Monasticam disciplinam dilexit, fovit, protexit, auxit. Quare quicumque S. Antistitem student nobis Adversarium suadere, sunt non duntaxat in nos, sed etiam in ipsum insigniter injuriosi. Prodicatur vel unum verbum, quo S. Carolus Trid. Decretum dicat emissum in Regulares Ecclesias, cantabo solemnem palinodiam. Et mei erroris veniam ab omni Ecclesia supplex deprecabor. Firmus loquor, quia certus sum neminem, nisi errando, posse contra hæc disputare.

CAPUT XVI.

Sanctæ Romanæ Ecclesiæ circa Tridentinum Decretum sensus exponitur ac stabilitur.

Quod Romana Ecclesia censet Trid. Decretum non adversum Regulares Ordinum Mendicantium Ecclesias, sed pro Parochiis adversum Parochias, ac præsertim adversum Oratoria & Sacella sanxisse, firmavi ex authentico judicio, quo Eminentissimi DD. declarant Fideles à suis Episcopis non posse per Censuras aut alias pœnas compelli ad deferendas Regularium Ecclesias. Addidi sic posse compelli ad deferendas alienas Parochias, ideoque Synodum pro Parochiis adversum Parochias sanxisse. Et spero quod scripserim vera ac recta. Aliud tamen censeo Demonstrator: En ejus verba: Quod possit Episcopus suos subditos magis cogere per pœnas aut Excommunicationes ad abstinendum ab alienis Parochiis, quam à Regularium Ecclesiis, falsum est. Nam nec hoc dicit Declaratio, nec aliunde potest manifestum fieri.

Respondeo esse manifestum. Etenim ista sacra Declaratio non induxit novam reservationem, nec Dominos Episcopos noviter spoliavit potestate, quam semper habuerunt in Ecclesia, & qua semper fuerunt usi. At verò istiusmodi est potestas suos subditos per Censuras & pœnas, etiam per excommunicationem cogendi ad abstinendum ab alienis Parochiis, Oratoriis, & Capellis. Etenim superius laudata Vavrensis Synodus in eos, qui duabus Dominicis suam non accederent Parochiam, disertè edixit: Ex tunc habeant Parochiales Presbyteri commonere non venientes, se revelaturos in Ecclesiis nominatos, postea excommunicandos. Et superius adducta inter Calerensem Parochiam, & ejusdem Oppidi Leprosorium concordia habet: Si quis Parochianorum ibi, in Leprosorio, sæpè ad Missam venerit, admonitus à Presbytero suo, si id non emendaverit, publicè excommunicabitur. Et S. nati Remensis Archiepiscopi Synodalia Statuta habent: Curet Pastor ovem suam,

& non

& non negligat. Et injungat interesse Missæ Sacrificio diebus solemnibus & Dominicis. Agnoscat ejus faciem. Et si bis absit in anno, probeat eide Ecclesiæ ingressus, & careat Pastoralis sepultura, & consolatione. Et Franciscus Cardinalis de Pisanis, ac Narbonensis Archiepiscopus, ad quinquagesimum primum elapsi sæculi annum sanxit in suæ Provinciæ Synodo: Præcipimus Parochis omnibus, eorumque vicem gerentibus, è Suggestu seu Pronao Parochianos monere, Excommunicationis sententiam minitantes, ut unusquisque ad Missam Parochialem veniat, diebus præsertim Dominicis, & domesticos omnes secum ducat. Neque exeant (ut sit) aut Concione habita, aut elevato Corpore Christi, sed expectabunt quousque Sacerdos Auditoribus benedixit: Ne in excommunicationis sententiam incidant. Synodus excommunicat non solum Parochialis Sacrificii ac verbi neglectores, sed etiam ipsorum necdum completorum Desertores.

Hæc omnia sanciantur pro Parochiis adversum Parochias ac Oratoria. Et sunt plurima istiusmodi exempla atque Decreta. Et sanè Parochiæ frequentandæ lex est antiquus & magnus Ecclesiæ Canon, ideoque ejus prævaricatio est grave crimen, dignum compesci & puniri per Ecclesiæ Censuras. At verò Ecclesiarum Regularium frequentatores Episcopos non potest censurare, nec per ullam pœnam cogere ad frequentandum Parochiam. Nec ulla potest id Synodus Episcopalis. Dominus Carolus Cardinalis à Lotharingia, Remensis Archiepiscopus, etiam illos, qui toto anno Parochiam nec semel accedebant, non præsumpsit per Censuras invadere. Quare certum & manifestum est, quod Regulares Ecclesiæ sint æquales Parochialibus, & quod nullatenus adversum ipsas sanxerit Tridentina Synodus.

Hanc meam assertionem firmavi etiam ex quadragesima prima Constitutione Beati Pii V. Pontificis. Scripsi Sanctissimum Pontificem è Tridentinis circa Regulares Decretis fuisse quædam interpretatum seu declarasse, quædam fuisse moderatum. Scripsi ex alia ejus Constitutione, cujus hæc sunt verba: Nuper quasdam Declarationes & Moderationes circa nonnulla Concilii Tridentini Decreta, Regulares personas Ordinum Mendicantium, eorumque Instituta concernentia, edidimus & promulgavimus. Tridentino de frequentandis Parochiis Decreto dixi esse adhibitam non moderationem, sed Declarationem. Et adduxi lucida Pontificis verba. Adjunxi similes Declarationes esse Actus Apostolicæ Cathedræ, adeoque infallibiles, qui per Successorem non possint circumduci. Et quod vera ac recta dixerim, evincunt antiquæ ac famosæ quæstiones circa tria Capitula Concilii Chalcedonensis.

Interim Demonstrator hæc etiam rodit; affirmat proprias istiusmodi Declarationes fuisse ab ipso Pio circumductas, ideoque & circumduci potuisse per Gregorium XIII. Et probat ex vigesima tertie Sessionis Decreto: Decernit S. Synodus, nullum, etiam Regularem, utique Presbyterum, posse Confessiones Secularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi ab Episcopis per examen, si ipsi videbitur esse necessarium, aut aliis idoneis judicetur, & approbationem obtineat. Decretum hoc Beatus Pius fuit

Christ. Lupi Opera Tom. XI.

hoc modo interpretatus: Declaramus, quod circa Confessiones à Regularibus audiendas statuitur, hoc etiam Mendicantium Ordinum Fratres, à suis Generalibus vel Ministris Provincialibus ad audiendas Confessiones utriusque sexus Christi Fidelium approbato, minime comprehendat. Declaravit sub vocibus, Etiam Regularem, non comprehendendi Fratres Ordinum Mendicantium. Et istam fuisse mentem sacrosancti Concilii. Et bene declaravit. Ex quo lucet, quod in odiosa materia nos non comprehendamur sub generali nomine Regularium. Et hinc Apostolica Diplomata, dum nos comprehensos volunt, passim adjungunt: Etiam Mendicantes. Quod est bene notandum.

Et Beatum Pium istic non fuisse moderatum, sed declarasse Demonstrator fatetur: Verum adjungit istam Declarationem fuisse ab ipso Pio circumductam, ideoque istiusmodi Declarationes non esse infallibiles atque immobiles. Et probat ex laudata ejus posteriori Constitutione: Quia illarum, Declarationum & Moderationum, vigore Sacerdotes Regulares Mendicantium Ordinum quandoque minùs idonei & inhabiles Confessionibus Secularium audiendi ab eorum Superioribus præpositi absque aliqua Episcoporum, sed sola Magistris Ordinis Provincialium Ministrorum approbatione admittuntur; nos super his pro debito pastoralis Officii salubriter providere volentes, tenore præsentium hac nostra Constitutione perpetua sancimus, & declaramus Decretum Concilii Tridentini de Approbatione Regularium, audiendis Confessionibus Secularium præpositorum, ab Episcopis faciendâ observari debere etiam in omnibus Regularibus quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium.

Respondeo notanda esse verba: Sancimus & declaramus observari debere. Sensus est: Sancimus, & declaramus hujus sanctionis virtute debere observari. Proinde sanctissimus Pontifex suam priorem Declarationem non circumduxit sed stabilivit. Attamen Tridentinum Decretum ad personas, quas non comprehendebat, ob rationes extendit. Nec simpliciter dixit, Sancimus, sed adjungit, Hac nostra Constitutione perpetua. Alta voce prædicat Tridentinum Decretum à se non declarari noviter, sed extendi. Eadem de causa addit: Etiam Mendicantium. Utique Synodali Decreto non comprehenditorum. Quare Apostolicas, quas ex Cathedra facit Pontifex, Synodalia Decretorum Declarationes esse infallibiles atque immobiles, sit fixum atque inconcussum.

At verò quod Beatus Papa Pius Tridentinum de frequentandis Parochiis Decretum sit non moderatus, sed declarans interpretatus nec Demonstrator negat. Quare Successor Gregorius istam Declarationem non tetigit, sed reliquit intactam. Et quod alii insuper Successores idem censuerint, demonstravi pluribus testimoniis ac exemplis. Et hæc Demonstrator non scit rodere, nisi dicendo esse historias Mexicanas. At an quia Mexicanæ, ideo non Christianæ? Interim adduxi & alias. Porrò Pius quintus lucidè declaravit Tridentinum Decretum esse pro Parochiis contra Parochias, non contra Ecclesias Regulares. Et ex dictis vides, quod Romana Ecclesia, dum ita placuerit, ejusdem Pontificis

E e 3

cis de

eis de Episcopali Fratrum Mendicantium examine Constitutionem circumducere poterit sine vulnere Tridentini Decreti.

His insuper confirmandis adduxi verba Aug. Barboſæ: *Hodie usum observat, ut quisque extra Parochiam suam Concionem audire valeat.* Ad hæc Demonstrator: *Rursum hoc falsum imponit Barboſæ. Nam non est ejus hæc conclusio, sed teste ipso, Theophili Parochiani.* Et pergit: *Non imus quidem inficias, cum esse usum in multis locis, seu corruptelam potius, Canonibus & Decretis Pontificum, ut jam offendimus, contrariam.*

Respondeo me non falsò imposuisse. Inspiciatur textus Augustini Barboſæ. Quod autem etiam Parochialis Theophilus eandem conclusionem habeat, est nobis gratulandum. Etenim iste Theophilus est quis pertinax, Fratris Capuccini larvam indutus, Ordinum Mendicantium Adversarius, ideoque istud ipsi à manifesta veritate extortum pro nobis testimonium non est parvi faciendum. Et ubi Aug. Barboſam rursum falsò adduxi? Qui Canones, quæ Apostolicæ Sedis Decreta affirmant istum morem esse sibi adversam corruptelam? Aniles calumniæ & fabulæ.

Ad laudatum ab Augustino Barboſa & Parochiali Theophilo morem adjuncti: *Verum an iste usus se extendat ad alias Parochias, & præsertim ad Oratoria & Capellas, ignoro. Si se extendat, debet retrahi, & reponi antiqua disciplina.* Demonstrator etiam hæc rodit. *Promissus est iste usus tam pro Parochiis adversum Parochias, quam pro Mendicantium Ecclesiis, adversusque easdem, quæ tamen non patitur Autor, nempe eatenus possessor boni proprii, ut simul sit æmulus alieni.*

Ep. 98. Qualia stipendia magnus Papa Leo ab Hilario Arelatenſi Archiepiscopo, dum ipsum ab invadendis aliarum Provinciarum Episcopalibus Consecrationibus compescuit, retulerit, edicit ipse in litteris ad Episcopos Provinciarum Viennensis: *Non enim nobis Ordinationes vestrarum Provinciarum defendimus, quod poterit forsitan ad depravandos vestre Sanctitatis animos Hilarius pro suo more mentiri; sed vobis per nostram sollicitudinem vindicamus, ne quid ulterius liceat novitati, nec Præsumptori locus ultra jam pateat vestre cassandi.* Ego etiam Parochialium Ecclesiarum jura defendi, & dicor aliena bona æmulari. Certè si de Parochia adversum Parochiam, & præsertim adversum Oratoria & Capellas agamus, iste mos est admodum obnoxius periculo corruptelæ. Etenim Nannerenſis Canon, quarti Leonis Capitulare, & multa alia Ecclesiæ authentica Decreta alienum Parochianum mandant ejici ex aliena Parochia, & ad propriam compelli etiam per excommunicationem, Oratoria & Capellas interdiciant rigidissimè. Et hoc Canonès esse à S. Trid. Synodo innovatos affirmat in sua sexta Synodo, eosdemque ipse ibidem innovat atque exequitur S. Carolus Borromæus. Proinde non tantum Oratoria & Capellæ, sed etiam Parochiales Ecclesiæ debent observare istos Canones, aut certè ipsorum mortem demonstrare. Verùm ipsi omninò vivunt, ideoque citra gravem prævaricationem non possunt non observari. Ecce ego aliena bona non

æmulor, sed Parochialium Ecclesiarum jura defendo.

Demonstrator pergit rodere: *Enimverò quasi & Ecclesia circa disciplinam plusculum aliquid sanctius speraret à Mendicantium Ordinum, quam ab alterius cujuscumque Parochie Ministerio.* Respondeo hanc quæstionem jam dudum esse decimam ab Urbano II. Pontifice, & omni Gallicana Ecclesia in Concilio Nemaufenſi. Ista sententia à saculis transivit in rem judicatam, & ejus continua non cessat executio.

C A P U T XVII.

Alexandri VII. Pontificis in causa Andegavensium Decretum exponitur ac stabilitur.

Alexandri VII. Pontificis, qui motas quæstiones inter Andegavensem Episcopum & Ordines Mendicantes composuit, Rescriptum scriptum esse haustum ex simili Rescripto Xixti quarti, assumpti ad Pontificatum ex S. Ordine sancti Francisci. Hinc quædam ejus verba adduxi. Et quia nostri miserandi temporis faciem refert, volo nunc integrum adducere.

Nos igitur attendentes, quod sacrosancta Romana Ecclesia ab ejus fundatione primæva in Ordine Sacerdotali, quem Petrus Apostolus & ejus Successores observarunt, instituta, & per viros providos & Sacerdotes virtuosos adauca, & longissimis temporibus feliciter conservata exitit. Rursusque animadvertens quod hodiernis temporibus hominum crescente malitia, nisi ager Dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus Spiritus sancti, & præconibus Verbi Dei (qui præter ceteros in Ordinibus Fratrum Mendicantium gratia assistente Divina in copioso numero reperitur) assidue coleretur, & viciis malorum, & vitiorum omnium celeriter obrueretur: Non potuimus non nisi ab intimis cordis nostri dolere, quod inter tales viros, qui se mutua charitate diligere, & alter alterius, juxta Apostolum, onera portare deberent, discordiæ seminarium excitaretur. Undè cum vellemus super his ea, qua decet, maturitate consulere, Venerabilibus Fratribus nostris Gulielmo Hofſienſi, & Angelo Prænestino Episcopis, dilectis filiis nostris Juliano tituli sancti Petri ad Vincula, ac Petro tituli sancti Sixti Presbyteris Cardinalibus, viva voce oraculo commissimus & mandavimus, ut à singulis partibus prædictis, vel eorum Procuratoribus legitimis, auditis hinc inde propositis, inter eas concordiam tractarent. Qui quidem Episcopi & Cardinales, statutis loco & tempore, convocatis, auditis & intellectis partibus prædictis (ut præfertur) & in præmissis graviter & consultiè procedentes, partes ipsas de communi earundem consensu ad concordiam infra scriptam perduxerunt. Videlicet, quod ipsi Parochiani Sacerdotes de cetero non dicant à Mendicantibus hæreses processisse, cum in veritate fides nostra sit illuminata, & Ecclesia exaltata per eosdem, & præsertim per Ordines Prædicatorum & Minorum, ut jura testantur. Quodque Fratres Mendicantes non prædicent, populos Parochianos non teneri audire Missam in eorum Parochiis diebus Festivis & Dominicis, cum jure sit cautum illis diebus Parochianos teneri audire Missam in eorum Parochiis Eccle-

Ecclesia; nisi forsitan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent. Quodque etiam nec Fratres, nec Curati inducant aliquo modo Laicos ad eligendum sepulturam apud eos, & bene caveant propter penas, quas imponunt Canones, cum sit libera. Quod etiam ipsi Mendicantes desistant prædicare, quod Parochiani non sint obligati saltem in Paschate proprio confiteri Sacerdoti, quia de jure tenetur Parochianus saltem in Paschate proprio confiteri Sacerdoti. Per hoc tamen ipsi Fratres Mendicantes non censeantur exclusi, quò minus secundum juris communis & Privilegiorum eisdem concessorum dispositionem, Confessiones audire & penitentias injungere valeant. Quod etiam de cetero inter ipsos Fratres Mendicantes & Curatos quoad effectum prædicandi, horas cantandi, campanas pulsandi, servetur consuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis servata fuit in ipso Oppido Eslingenſi. Et casu quo veniat aliqua occasio sine necessitate, non fiat commutatio temporis vel horæ in ipsis prædicationibus fiendis, nisi de consensu partium. Quodque etiam ipsi Fratres in sermonibus eorum non detrahant Prælati & Rectores parochialium Ecclesiarum. Nec etiam populos à suarum Ecclesiarum parochialium frequentia & accessu abstrahant sive retrahant quoquo modo. Et vice versa ipsi Rectores & Prælati aliquo modo non detrahant Mendicantibus, sed illum favorem quem possunt, eis impendant, & in omnibus & per omnia præstent, ita ut vera unitas & perfecta charitas inter eos ostendatur.

Est ipsissima prorsus contentio. Nempè Impii in circuitu ambulant. Hoc est, impiorum Princeps & Dux diabolus, ut humanum genus in suos casses circumſcribat, antiquas ac sepultas, dum novas non valet obtrudere, discordias exhumat, spargit per mundum, ambulat in istis gyris, & querit ad sibi congyrandum apta ingenia. Xixtus Pontifex disertè dicit: *Cum jure cautum sit illis diebus Parochianos teneri audire Missam in eorum parochiis Ecclesia.* Non in aliqua Parochia, sed & ipsorum propria. Et adjungit: *Per hoc tamen Fratres Mendicantes non censeantur exclusi.* Disertè affirmat antiquum de frequentanda parochia Canonem esse jam circumseptum moderamine, ut pro Parochia adversum Parochiam fanciat, non adversum Ecclesiæ Ordinum Mendicantium. Et non tacet moderaminis radicem. Quò minus secundum juris communis & privilegiorum eisdem concessorum dispositionem, &c. Per jus commune omninò intelligit octavi Bonifacii Constitutionem, quæ & tunc exstabat in Clementinarum Codice, adeoque erat jus commune. Et ex isto Xixtino Diplomate dixi esse haustum non dumtaxat septimi Alexandri Rescriptum, sed etiam Decretum Tridentini Concilii. Quid deliqui? Nonnè avitus generalium etiam Synodorum mos est suos Canones ex prioribus fontibus sumere? Earum munus est paternam disciplinam stabilire.

Canonum Exhibitio laudavit hæc verba: *Per hoc tamen ipsi Fratres Mendicantes non censeantur exclusi.* Et prætermisit hæc: *Quò minus secundum juris communis & privilegiorum eisdem concessorum dispositionem Confessiones audire, & penitentias imponere valeant.* Hoc Demonstrator rodit: *Exhibitio omisit duplici de causa. Primò, ne appareat ex*

his falsitas rationis, quam subjungit: Quia nempe Mendicantium Ecclesiæ sunt parochialibus Ecclesiis per omnia aequatæ. Non enim aliter hic aequantur, si tamen aequantur, quam quoad Confessiones audiendas, & penitentias imponendas. Secundò, quia Xixtus, uti quoque Alexander, dum circa auditionem verbi Dei privilegiorum non faciunt mentionem, innuebant ejusmodi nulla reperiri. Adè fuit artificiosa hæc ab Autore Verborum omisso.

Respondeo nullam intercessisse artem. Prætermisit verba illa, quod non tangant præsentem quæstionem. Hic enim non de Paschali Confessione disceptatur, sed de Dominicali ac Festivali Concione. Noli parenga adducere. Nec ista omisso assertam à me inter parochiales ac Regulares Ecclesias æqualitatem adjuvat, sed potius minuit ac infirmat. Etenim hæc verba, *Quò minus secundum juris communis & privilegiorum eisdem concessorum dispositionem, Confessiones audire, & penitentias injungere valeant, adversariam clausulam, per hoc tamen ipsi Fratres Mendicantes non censeantur exclusi, non contrahunt, sed ampliant, hoc sensu: Quò minus valeant etiam Confessiones audire, & penitentias injungere.* Erat quæstio de tribus: De parochiali Missa, de electa Sepultura, ac de Confessione Paschali. De hac erat palmaris quæstio. Etenim isto etiam tempore quidam Sorbonæ Magistris sustinebant, istam apud Fratres Mendicantes factam Confessionem non esse validam, ideoque coram parochiali Presbytero repetendam. Hinc Xixtus Pontifex hunc articulum censuit singulariter exprimentum.

Et quomodo possit Xixtus jus commune & Fratrum Mendicantium etiam circa Dei verbum privilegia non agnoscere? Etenim è S. Francisci Familia ascendit S. Petri Apostolicam Cathedrali, & Monasticæ Professionis fuit semper amantissimus. De antiquo Romanorum Pontificum habitu scribit in libro contra Gerardum Engolefmenſem Episcopum Venerabilis Arnulphus, tunc Sagienſis Archidiaconus, postmodò Episcopus Lexovienſis: *Quibus in præsentiarum vestibus inducitur Romanus Pontifex, jam non ex ipsis pendet arbitrio, sed sanctorum Patrum antiqua Constitutione decretum est.* Eandem Constitutionem laudat Windeshemenſis Capituli Chronicum, atque adjungit: *Nisi ad Papatum de regulis Sanctorum Benedicti aut Francisci quis fuerit assumptus. Tunc enim vestem Ordini suo congruam solitus est deferre.* Hujus pietatis Xixtus fuit tenacissimus. Et in suo Ordine fuerat zelosissimus Concionator. Proinde noverat Octavi Bonifacii Constitutionem, quæ nos omni hora & omni die concionari permittit, non tantum in nostris Ecclesiis, sed etiam in publicis plateis: Et ob nullius, nisi ob solius ista hora concionantis Episcopi reverentiam vult nos silere. Hoc commune Jus, item & alia privilegia Xixtus plenissimè noverat.

Et istud ipsum altissimè clamat præfens ejus Diploma. Adduco verba: *Quod etiam de cetero inter ipsos Fratres Mendicantes & Curatos, quoad effectum prædicandi, horas cantandi, campanas pulsandi servetur consuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis servata fuit in ipso Oppido Eslingenſi.* Et

Et casu quo veniat aliqua occasio sive necessitas, non fiat commutatio temporis vel horæ in ipsis prædicationibus fiendis, nisi de consensu partium. Parochiales istius Oppidi & Mendicantium Ordinum Regulares istic Ecclesias manifestè æquat, & ambas manere jubet in sua consuetudine aut Concordato. Ex hoc possit illa duxisse originem. Pontifex mandat istarum Ecclesiarum Conciones esse paræ fructus & dignitatis, & alteram ab altera non impediri.

Porrò cur septimus Alexander in sua Andegavensium quæstionum decisione partes non ad privilegia aut antiquum Octavi Bonifacii jus remiserit, abunde dixi: Quia nempe clarum est Trid. Synodum non adversum Regulares Ecclesias, sed pro Parochiis adversum Parochias sanxisse. Licet occidat miseros crambe repetita magistros, denuò audiamus optimi Pontificis Verba. Inter damnatas ab ista Gallicana ad Andegavensium Episcopi instantiam Synodo propositiones quarta fuit hæc: *Nullus in foro conscientie Parochia sua interesse tenetur, nec ad annuam Confessionem, nec ad Missas parochiales, nec ad audiendum Verbum Dei, Divinam legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in catechesibus annunciantur & docentur.* Et septimus Alexander respondit: *Quoad primam & secundam partem simpliciter accepta est erronea & temeraria; suppositis verò Apostolicis privilegiis, nullam meretur Censuram.* Et quoad tertiam partem de auditione Verbi Dei servetur dispositio Sancti Concilii Tridentini. Inter damnatos articulos proximus est hic: *Talem legem, nempe ad frequentandam ob istos fines Parochiam, nec Episcopi, nec Concilia Provinciarum vel Nationum sancire, nec delinquentes aliquibus pœnis aut Ecclesiasticis Censuris mulctare possunt.* Et Pontifex respondit: *Suppositis inidem privilegiis Apost. nullam meretur Censuram. Verùm ista non est prædicanda, nec publicè docenda, prout nec præcedens quarta.*

Quod suos subditos ad propriam frequentandam, & ad alienas Parochias deferendas, non sola Provinciarum aut Nationum Concilia, sed

etiam quivis Episcopi possint per leges & censuras compellere, est abundè demonstratum. At verò pro Parochiis adversum Regulares Ordinum Mendicantium Ecclesias rogatus septimus Alexander respondit talem legem aut censuram non dumtaxat à quovis Episcopo, sed nec à totius Nationis Synodo posse sanciri. Quia nempe ambæ istæ Ecclesiæ sunt inter se æqualis juris, quoad tria. Parochialem Missam, Parochialem Concionem, & Paschalem Confessionem. Est antiqua Romanæ Ecclesiæ ad Trid. Decretum declaratio. Quam etiam in sua Remensis Synodo probavit Dominus Carolus Cardinalis à Lotharingia. Et est lucidus sensus laudati Decreti. Et hinc septimus Alexander adjunxit: *Prout nec præcedens quarta.* Hujus tertia pars est de auditione Divini Verbi: *Servetur dispositio S. Trid. Concilii.* Istam etiam partem Pontifex vetat à Regularibus prædicari. Quia nempe sacrosancta Synodus pro ipsis sanxit, non contra ipsos. Quare parochiales Presbyteri, dum istud Decretum urgent, evertunt semetipsos. Apostolicæ decisionis mentem ego optimè calleo: etenim seridè fui circa ipsam consultus ab Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Emanuele Vizzanio, tunc Sancti Officii Assessore.

Possent longè plura adducere, sed spero hæc sufficere ad Canonum Expositionem liberandam à Demonstratoris rationibus. Uti suum librum de Pœnitentia Septimius Tertullianus clausit, ita & ego longè potiori jure claudio hanc meam Apologiam: *Peccator omnium notarum sum, nec ulli rei nisi pœnitentiæ natus.* Et quia propriis lachrymis nequeo mea peccata ex integro mundare, Divinæ Clementiæ ago summas gratias, quod mihi dederit hunc Alexandrum, cui voluptè est me variis elogiis conspuere & consputare. Hæc enim sputa plurimum adjuvant infirmitatem mearum lachrymarum. Quin & ipsam veritatem adjuvant. Etenim hæc est quasi crocus: Quò magis tunditur, eò magis ampliat, & meliores diffundit odores.

DISSERTATIO

DE SANCTISSIMI SACRAMENTI

PUBLICA EXPOSITIONE,

ET DE

SACRIS PROCESSIONIBUS.

In quibus circumfertur cum Sacris Sanctorum Reliquiis & Imaginibus.

VENERABILE ALTARIS

SACRAMENTUM.

DISSERTATIO

DE SACRIS

PROCESSIONIBUS

In quibus circumfertur Sacro-sanctum Eucharistiæ
Sacramentum.

CAPUT PRIMUM.

Compendio exponitur origo Sacrarum Processionum.

Acra Processiones originem trahunt ex antiquo Testamento. Etenim sacra Arca ad Urbem Hierichontinam circumductio fuerat vera Processio, & nobis demonstravit sacrarum Processionum virtutem atque effectus. Etenim & nostra Processiones Cœlum clamoribus tundunt, & inimicos nostris animabus muros compellunt ad lapsum. Etiam Rex & Propheta David laudatam Arcam cum solemnissima Processione transtulit in novum tabernaculum. Antiquus Dei populus in Paschate & quibusdam aliis festivitatibus debebat Templum accedere. Erat sacrum iter. Et illis, qui longè distabant à sancta Civitate, non modicum. Et propter universalem concursum non poterant non turmatim procedere. Hinc probata Hebræorum traditio affirmat psalmum centesimum decimum octavum esse à Regio Propheta compositum, ut à procedentibus turmis per viam decantaretur. *Ista de causa toties in ipso iteratur viæ memoria: Beati immaculati in via, qui ambulat in lege Domini. Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt. Utinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas justificationes tuas.* Ista namque via præfigurabat futuram novi populi viam, sempiternam Dei Civitatem, ideoque erat sacratissima Processio. Et fieri non poterat sine Divinis laudibus.

Quapropter sacra Processiones etiam in novo Testamento sunt antiquissimæ. Instituta ab ipsis Apostolis. Eas à Synagoga mutatas Apostoli traduxerunt in Ecclesiam. Quod enim solemnes nostri Sacrificii Ritus sint tanto Mytherio data ab Apostolis ornamenta, est longè certissimum. Certè Sancti Jacobi Apostoli liturgia habet antiquissimos testes, atque authenticos. Quicquid sit, de istis Ritibus scribit in Officiorum libris sanctus Ambrosius sibi fuisse duos non bonæ notæ Clericos, quos numquam per-

misit secum ad sacra Missarum solemnia procedere. Et Magnus Leo de Possidonio Alexandrinæ Ecclesiæ Presbytero scribit ad novellum ejus Patriarcham Dioscorum: *Filius noster Possidonius Presbyter nostris Processionibus frequenter interfuit.* Etenim Possidonius, adhuc Diaconus, grassante Nestoriana lue, à Sancto Patriarcha Cyrillo Legatus, frequenter Romam venerat: Haud dubiè in istius Ministerii præmium ab eodem provectus in Presbyterum. Et in Nestorianæ ac Eurychianæ hæresis Breviario Liberatus Carthaginensis Ecclesiæ Archidiaconus, scribit quod Acacius Patriarcha Constantinopolitanus Vitalem ac Misenum, Felicis III. Pontificis Legatos Episcopos, fecerit secum procedere. Eandem Processionem frequenter laudat Magnus Gregorius. Est solemnissimæ introitus, quo gloriosè ornatus Episcopus cum multo Clero procedit ex Ecclesiæ Vestibulo ad Altare. Patriarchæ procedunt cum Episcopis, Presbyteris, Clericis omnium graduum. Repræsentant speciosum formam præ filiis hominum, qui multis Angelorum millibus comitatus è secretissimo paternæ Majestatis sinu processit in hunc Mundum, ac tandem in Crucis patibulum. Hanc igitur Processionem instituerunt Apostoli.

Præsens quæstio est præsertim de Sacris Processionibus, quæ cum populo & Clero fiunt extra Ecclesiam: per Civitates, aut agros. Quæstio est, an illæ fuerint sub Gentilibus Romanorum Principibus, antè datam à Magno Constantino pacem Ecclesiis? Affirmare videtur Magnus Basilius in literis ad Clerum Neocæsarænsis Ecclesiæ. Adversus varias Sabelianorum & Marcellianorum calumnias defendit suæ Ecclesiæ Psalmodiam, & adjungit: *Sed ista dicitis tempore Magni Gregorii non fuisse. Verùm neque Litaniæ, quas vos in usu habetis, illius tempore fuerunt. Quod non reprehendendi gratia dixerim. Optarem enim vos om-*

Epist.
II. c. 3.

Cap. 18.

nes in lachrymis & jugi Pœnitentia vivere, quandoquidem & nos nihil aliud facimus quam quod pro peccatorum nostrorum remissione supplicamus, dempto eo quod non humanis verbis, quemadmodum nos solent, sed Oraculis Spiritus Deum nostrum placamus. Per Magn. Gregorium intelligitur Thymatæum, fundatorem & primum Episcopum Neocæsariensis Ecclesiæ. Docet varia. Primum, quod Litanie tunc essent in usu non solius suæ Cæsariensis, sed etiam istius Neocæsariensis Ecclesiæ. Secundò, quod inter istarum Ecclesiarum Litanias esset aliquid differentie. Cæsariensis Divinis Oraculis, Neocæsariensis utebatur humanis verbis. Per aliquem Episcopum compositis formulis. Tertio, quod Litanie sint pœnitentiæ & lachrymarum opera ac voces, quibus à Deo supplicamus peccatorum indulgentiam. Quarto, quod eas sub Magno Gregorio Neocæsariensis Ecclesia non habuerit. Quintò, quod istud non dicat improperandi aut reprehendendi studio. Quare palam affirmat ipsas Gregorii tempore fuisse apud Cæsarienses, ac alias Ecclesiis. Respondeo hæc omnia esse verissima: Litanias esse antiquissimas. Verùm quæstio est, An intra solas Basilicas cantarentur ante Magni Constantini tempora, an etiam in publicis per Civitates Processionibus? Et crederim non fuisse. Etenim sub gentili Imperio nostra Sacra erant clandestina. Et ita tunc oportebat ex variis rationibus.

Post datam Ecclesiis à Magno Constantino pacem publicæ Processiones mox ceperunt: solemnissimæ ac frequentissimæ. Etenim in Paschalis festivitatis die S. Gregorius Nazianzenus dixit ad populum Constantinopolitanum: *Præclara quidem nobis fuit besterna factum ac luminum gestatio, quam privatim juxta ac publicè perigimus, omne genus hominum ferme, atque omnes Magistratu ac dignitate insignes, largo igne noctem illustrantes, magnamque illud lumen referens, quod vel Cælum, Universum Orbem siderum suorum pulchritudine illustrans, super nos trajicit, vel supercæleste est, cum in Angelis, tum in ipsa Trinitate, à qua lumen omne productum ab indivisibili lumine divisum atque honoratum.* Laudat Paschalis noctis Processionem, quam omnes etiam Imperii Magnates, accensam faciem gestantes, pomposè comitabantur, & quam omnes Domus accensis variis luminaribus illustrabant ac honorabant. Affirmat istam Processionem fuisse æmulum stellati Firmamenti, quandam imitationem Sanctorum Angelorum, immò quandam participationem supremi Divini luminis. Eandem Processionem laudat in oratione ad novam Dominicam: *Prima Dominica encænium erat quæ sacratissimam illam noctem, & luminum gestationem excepit.* Est Magni Constantini Institutum, de quo Eusebius Cæsariensis Episcopus in illius vita. *Constantinus Paschalis festi per vigilationem tam claram reddidit, quam diurnam lucem, accensis tota Urbe per certos homines, quibus hoc munus delegatum fuit, quam celsissimis cereis candelis, quam lampadibus igneis omnes latebras collustrantibus, ut illa mystica processio longè clarior ipsa Solis luce redderetur.*

Isto triumpho Constantinus honorabat, quæ circa mediam noctem facta est, Christi Domini resurrectionem. Ista Paschalis Supplicatio fuit paulatim admissa apud omnes Ecclesias. Et ornata multis ac magnis solemnitatibus. Gallicanæ Ecclesiæ solemnitates describit in Francorum historia S. Gregorius Episcopus Turonensis. Exponit plenam Francorum Processionem cum suo Rege Clodovæo conversionem, & profequitur: *S. Remigius, gaudio magno repletus, jussit lavacrum preparari. Velis de pictis adumbrantur plateæ, Ecclesiæ cortinis albae adornantur, Baptisterium componitur, Balsama diffunduntur, micant fragrantis odore Cerei, totumque Templum Baptisterii divino respergitur odore. Talemque ibi gratiam adstantibus Deus tribuit, ut putarent se Paradisi odoribus conlocari.* Etenim tanti ornatus pompam conspiciens Rex barbarus Remigium percunctatus est, an hoc esset cœleste Regnum, quod ipsi in Catechismo promiserat. Ita scribit in Remensis Ecclesiæ Histor. Presbyter Flodardus. Ecclesiæ hanc Processionem passim celebrabant post expletum Christianæ regenerationis Ministerium. Neophitos Christo Domino, resuscitato mortis Victori, ducebant ac offerebant in triumphum. Hujus Processionis apud Patres, & Latinos & Græcos, est frequens memoria. Nec dubitandum, quin & ipsam S. Remigius celebraverit. Ad honorandum Regem duxit iterandam, & celebrandam etiam ante Baptismum.

Neque hæc sola, sed & plurimæ Processiones aliæ sunt antiquissimæ. Etenim S. Joannes Chrysoströmus, dum Theophilus Alexandria Patriarcha in turbida ad hortos Ruffinianos Synodo tractaret ejus damnationem, declamavit ad suum Populum: *Si Deus hoc vult fieri, fiat. Nemo vos conturbet, aut illum cieat tumultum. Orationibus incubite. Hæc motioras turbellas excitavit Diabolus, ut interciperet, ac prorsus abrogaret studium, quod sedulo impendebatur Supplicationibus, sed enim nihil proficit.* Invenimus vos solito alacrioribus ac ferventioribus. *Cras unà vobiscum proficiscar ad Supplicationes.* Regis Civitatis Populus videtur quotidie cum ipso supplicasse. Etiam Antiochenæ Ecclesiæ Presbyter, dum ob everfas Imperatoris Theodosii Statuas imminebant toti Civitati supplicia, Populum permovit ad quotidie procedendum ac supplicandum. Nec tantummodo in terra, sed etiam per naviculas in Mari docuit exerceri istam pietatem.

De eodem Joanne, Constantinopolitanam regente Ecclesiam, scribit Hermias Zozomenus: *Ariani, Theodosio imperante, urbanis Ecclesiis apud Constantinopolim privati, cum ante moenia Conventus agerent, noctu primum in publicis portibus congregabantur, & Cætus distributi alternatim canebant ad Responsorium modum, & Corollaria adjiciebant in seclæ suæ gratiam. Sub aurorem verò ac publicè modulantes, in eum locum abibant, in quo convenire solebant, atque hoc quidem faciebant tum in Festis solemnibus, tum in prima & ultima die cujusque septimana.* Uti hodie Lutherani, ita tunc Ariani dulcissimè canebant. Quod ipsum in Donatistis notat S. Augustinus.

Justinus. *Joannes igitur veritas, ne qui forte ex sua Ecclesia pellicerentur, populum suum ad consimilem canendi modum exsuscitavit. Et hi brevi tempore illustriores facti, adversæ hæresis Seductores tum frequentia tum apparatus superabant. Sigillum argentea Crucis Signa accensis facibus eos præcedebant. Et Eunuchus Imperatricis in hoc præfectus erat, ut & sumptus his rebus necessarios, & hymnos procuraret.* Eunuchi nomen erat Brisón. Eadem apud Photii Bibliothecam scribit in S. Joannis vita Georgius Patriarcha Alexandrinus. His igitur sanctissimis Joannis operibus ac institutionibus invidens Diabolus Theophilum Alexandria Patriarcham permovit ad ipsum persequendum, & hostiliter degradandum. Etiam inflammavit Arianos ad Brisónem Eunuchum trucidandum, & creandum Martyrem. Eadem pietas olim viguit in plurimis Ecclesiis. Præsertim in Romana. Abundè hoc lucet vel ex solis actis & scriptis Magni Gregorii. Et certè singulas singularum principalium Ecclesiarum Processiones distinctius enucleare non esset labor sine fructu. Non spectat ad nostrum propositum.

CAPUT II.

An antiqua Ecclesia aliquando fecerit Processiones cum Sacrosancto Venerabilis Eucharistiæ Sacramento.

Respondeo publicas istiusmodi Processiones non cohesisse, cum disciplina antiquæ Ecclesiæ. Ista namque disciplina Sacrosanctam Eucharistiam rigidissimè abscondebat, non Judæis dumtaxat ac Gentilibus, sed etiam Catechumenis ac pœnitentibus. Isti infideles à nostris Apostatis, aut ab indiscretis quandoque Fidelibus audiebant à nobis manducari Carnem Filii Hominis, ac bibi ejus Sanguinem, ideoque erant curiosissimi, quid essent ista, & qualiter gererentur. Statim in Evangelii exordio facinorosi Judæi nos accusarunt de Theistis epulis, & multis Gentilibus calumniam persuaferunt. Hinc apud multos habiti fuimus tanquam pestifera humani generis monstra: Nostrorum plurimi ob istius facinoris calumniam fuerunt trucidati, & coronati Martyrio. Ex eodem principio tunc vulgò jaçtatur. *Pluvia defecit, Tiberis exundavit, venit famas, causa Christiani.* Nempe ob sparsas istas, & alias calumnias. Joannem Calvinum pudeat inficiari istam Carnem, quam tot Martyres suo sanguine sigillarunt. Attamen prudentiores Gentiles non credebant fabulæ. Etenim non solus Plinius secundus, Bithyniæ Proconsul, sed & alii plures Romanorum Provinciae Rectores in ipsam sedulo etiam per tormenta inquiserunt, & invenerunt esse imposturam sine fundamento. Erant tamen certi à nobis Carnem manducari, & bibi Sanguinem. In nostris Synaxibus. Hinc summa curiositas. Etenim de S. Tharsitio, Romanæ Ecclesiæ Acolytha, ad quintam decimam diem Augusti scribit Romanum Martyrologium: *Tharsitium Acolythum cum Pagani invenissent Corporis Christi Sacramenta portantem, ceperunt disquirere quid gereret. At ille indignum judicans porcis prodere Christ. Lupi Opera Tom. XI.*

margaritas, tamdiu ab illis mactatus est fustibus & lapidibus, donec exhalaret spiritum. Et revolutò ejus corpore sacrilegi discussores nihil Sacramentorum Christi in manibus, aut in vestibus invenerunt. Aliud nolebant, quam istud Carnis prodigium videre. Et Tharsitius trucidari maluit, quam explere curiositatem. Et Divina Clementia constantiam comprobavit miraculo: Sacrosancta Sacramenta subtraxit & occultavit.

Eadem curiositas invasit, licet Gentilem, nobis tamen amicum, Imperatorem Numerianum. Hinc apud Antiochiam voluit interesse nostro Sacrificio. Et quoniam S. Babylas Patriarcha obstitit, clausas Basilicæ portas invasit, ac violenter irrupit. Verùm Babylas se demonstravit Episcopum, Romanum Imperatorem violenter extruxit. Hinc ille offensus evasit in Tyrannum: Nihilominus Babylas trucidari maluit, & suo sanguine nostra Sacra sigillare, quam ipsa prodendo, vitam redimere. Eandem curiositatem in Gentilibus Fidelium Uxorum maritis, ac in Gentilibus Fidelium Dominorum famulis viguisse, in libris ad Nationes, ac in libro Apologetico testatur Tertullianus.

Antiqua disciplina hoc incomprehensibile Mysterium religiosissimè abscondebat non solis Infidelium, Catechumenorum, ac Pœnitentium oculis, sed etiam auribus. Hinc in suis ad populum sermonibus antiqui Patres de ipso sunt rarissimè locuti. Et numquam aperte. Dum enim circumstantia coegit ad aliquam mentionem, sunt involutè locuti, & addiderunt: *Norunt Fideles.* Græci passim addebant: *Norunt Initiati.* Quod nempe post datam Ecclesiis à Magno Constantino pacem etiam Judæi ac Gentiles ad nostras Conciones admitterentur. Easdem tamen formulas habemus in Origenis ad populum declamationibus. Nempe propter præsentès Catechumenos.

Quod etiam Pœnitentes Eucharistiam olim videre non potuerint, docent plurima Patrum testimonia. Et demonstrat Gradus consistentiæ. Erat gradus Communicantium, sed sine Oblatione. Audiebant & videbant Missæ Sacrificium, sed offerre non poterant, ideoque nec communicare de Sanctis. Dicebantur Consistentes, quod olim staretur ad Sacrificium. Et ad istum Gradum è substrationis Gradu, transmittentur Sacramentalis Reconciliatio. Nec enim soli fientes aut audientes, sed etiam substrati ejicebantur ante Offertorium, clauderentur tunc Basilicarum portæ. Atque ita soli Consistentes atque Perfecti Sacrificium audiebant. Et audire poterant. Hæc igitur Disciplina nullatenus patiebatur Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum publicè exponi in apertis Basilicis aut Oratoriis, longè minus circumferri per plateas. Plateæ enim tunc erant plenæ oculorum, & aurium, quæ hæc sacrosancta nec videre poterant, nec audire. In omni civitate erant Gentiles, Judæi, Catechumeni, Pœnitentes.

Attamen sacræ nostræ Processiones non destituntur omni Antiquitatis adjutorio. Habent in ipsa fundamentum. Etenim in prima pro Christianis Apologia Justinus Martyr affirmat Eucharistiam, dum conficiebatur, ex Ecclesia fuisse per Diaconos transmissam ad absentes, juxta exemplum Christi Domini. Etenim dum

ipse illam confecit in novissima Cœna, erat solum cum duodecim Apostolis: Virgo Mater non aderat. Quod eam ad ipsam transmissit, Græcorum Patres testantur. Et de nescio quo Alexandrinæ Ecclesiæ Presbytero, à quo infirmus Civis Serapion Viaticum postulabat, ejusdem Ecclesiæ Patriarcha Dionysius scripsit ad Fabium Antiochiæ Patriarcham: Presbyter modo vexatus accedere ad eum non poterat. Puero exiguum quandam Eucharistiæ partem dedit precipiens ut eam madefactam in os senis infunderet. Exstat epistola apud Ecclesiasticam historiam Eusebii Cæsariensis Episcopi.

Lib. 6. Dicipimus hinc plura. Primò quod Parochia-
cap. 36. lium Ecclesiarum Rectores Eucharistiæ pro Infirmis semper servaverint. Secundò, quod ipsam tunc domi suæ fervarent. Nam istud ipsum tunc faciebant integri Laici. Etiam femina. Nempe propter pericula à Gentilium persecutionibus & curiositate. Tertio, quod moribundi ipsam sub sola specie panis fumerent. Quarto, quod lapsi ipsam in domo sua habere non poterint. Serapion enim erat lapsus, hinc abstinens, ideoque Sanctum Domini nec aspicere poterat, nec in domo habere. Quintò, quod infirmis lapsis, qui tamen sani postulaverant, Presbyter deferret, aut per Clericum deferri juberet beatum illud Viaticum. Verùm erat secreta delatio. Istiusmodi enim Delator omninò fuit S. Tharsitius. Nempe propter Gentilium indignitatem: Nihilominus non erat sine omni honore. Rectè enim in secundo suo Apologetici tomo scribit Venerabilis Guilielmus Lindanus Episcopus Ruremondensis: *Quis ad eòdè momus reprehendat, quod Divi Justini ætate, quæ Apostolos vidit, absentibus è publico Sacrificio Fratris Christianis per electiorem Episcopi Diaconum Eucharistiæ fuerit destinata. An nihil honoris inde accessisse putet tremendo illi Sacramento, quod non per quemvis è plebe, ac ne de Clero quidem, sed per electiorem Episcopi Ministrum Diaconum fuerit delata Fratribus? Delator omninò videtur habuisse aliquod signum honoris. Ex illo enim curiosi Gentiles agnoverunt, aut conjecturarunt, quod Tharsitius portaret ista mysteria. Circa deferentis personam fuerunt variæ consuetudines.*

Aliam antiquæ delationis speciem docet nos S. Irenæus, Lugdunensis Episcopus, in litteris ad S. Papam Victorem: *Presbyteri ante Soterem, qui Ecclesiæ, cui tu jam præes, præficebantur, Anticum dico, Pium, Hyginum, Telesphorum, Sixtum; Episcopis ad se accedentibus Eucharistiæ miserunt.* In symbolum communionis & honoris. In isto quippè Sacramento omnes Orthodoxi sumus unum. Exstat epistola apud historiam præfati Eusebii. S. Irenæus scripsit: *Επιεμνωτο. Wolfgangus Musculus transtulit simpliciter miserunt.* Atque rectè scripsit laudatus Ruremondensium Episcopus. *Certè honorem, & quandam veluti pompam vox illa D. Irenæi apud Eusebium sonat: Episcopis Romam peregrè adveniantibus S. Eucharistiæ Romani Pontifices non solum miserunt, ut veritè Mus ille Noricus, passim arrodens quod suo malè sapit insulso palato; Sed uti Ruffinus, solemniter transmiserunt, ac sua qua-*

dam Ecclesiastica ornatam pompa honorificè destinaverunt. Siquidem Eusebii, aut potius D. Irenæi vox Latinis quamdam sonat Pompam, quæ ab illa Græca derivata est, quæ & apud Platonem in primo de Republica libro est simili significatione pro Pompaticè deducere. Quamquam hæc non fuerit, qualis nunc temporis de more exhibetur, non tam magnifica, non tam publica, non tam augusta, fuerit tamen honorifica pro illorum temporum ratione oportet, quæ magis animi devotione, quam externis ritibus præstabitur propter sæculi malitiam, Tyrannorumque impotentiam, sive Theomachorum inclementiam. Quare si tunc per Tyrannos inisset, quis obsecro damnaret, si Diaconus Romanus accensa te da aut sublustri cereo suum Dominum Christum Jesum honorasset? Quod enim in templo licebat, cur non & publicè? Si in ara, quidni precor & in platea?

Tertiam antiquæ delationis speciem habemus in Synodo Laodicensi: *Quod Sancta nullo modo, causa Eulogiarum, tempore Paschalis Festi debeat destinari.* Per sancta omninò intelligitur Sacrosancta Eucharistiæ. Eam enim Terullianus, S. Cyprianus, aliique antiqui Patres passim appellant Sanctum. Nempe ipsum supremum ac substantiale Sanctum. Proinde ipsum Episcopus cunctis olim diebus Dominicis, excepta Paschali, transmittit ad omnes suas Parochias. Apud Orientales Ecclesias. Et transmittit eam cum honore. Canon enim utitur isto ipso verbo, quo fuit usus S. Irenæus. Hunc morem in Latinam Ecclesiam traduxit S. Papa Melchisedes. Pontificalis enim liber scribit: *Hic fecit ut Oblationes consecratæ per Ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.* Hoc est, habet istud ipsum officium inter Ecclesias, quod fermentum in pane. Est vinculum unitatis. Idem liber scribit de Pontifice Sirico: *Hic constituit ut nullus Presbyter per omnem hebdomadam Missas celebraret, nisi consecratum Episcopi loci designati susciperet declaratum, quod nominatur fermentum.* De eadem transmissione Innocentius I. plura scribit in litteris ad Decentium Eugubinum Episcopum. Addit consuetam fieri per Acolythos. Quin Christianis temporibus facta fuerit cum reverenti pompa, non est dubitandum.

Quartam antiquæ delationis, ac veræ & pompaticæ Processionis speciem habemus in vetustis ritibus Græcorum. Etenim illi consecrata Elementa cum solemnè Processione circumferunt per Ecclesiæ gremium. Et omnes adorant. In Florentino namque Concilio Latini circa Græcorum ritus habuerunt plura dubia, quorum hoc fuit secundum: *Cur inclinamus capita cum de minori Altari in majus nondum consecrata deferuntur sacra munera? Agit de magno introitu, in quo benedicta Elementa cum solemnè Processione & pompa transferuntur ex Diaconico in Altare. Illa Græci inclinato capite venerantur, ideoque Latinorum quidam fuerunt suspicati, quod adorarent.* Verum Dorotheus Metropolitæ Mitylenensis canonicè & legitime dissolvit. Quare manifestum est, quod consecrata Elementa Græci omninò adorent, ac semper adoraverint. Sed ista Processio fiebat clausis januis intra Basilicam coram solis Perfectis & Consistentibus. Habemus tamen etiã solemnè extra Ecclesiam qua-

Pro-

Processionis ac delationis antiqua exempla. Etenim quarta Bracarenis Synodus ad septimi sæculi medium sanxit: *Agnovimus quosdam de Episcopis, quod in solemnitatibus Martyrum ad Ecclesiam progressuri, Reliquias collo suo imponant, & ut majoris fastus apud homines gloria intumescant, quasi sint ipsi Reliquiarum Arca, Levitæ albis induti in sellulis eos deportant. Quæ detestanda præsumptio abrogari per omnia debet, ne sub sanctitatis specie simulata vanitas sola prævaleat, si modum suum uniuscujusque Ordinis reverentia non agnoscat. Et ideo antiqua in hac parte & solemnè consuetudo servabitur, ut in Festis quibusque Arcam Dei cum Reliquiis non Episcopi, sed Levitæ gestent in humeris, quibus & in veteri lege onus id & impostum legimus, & præceptum. Quod si etiam Episcopus Reliquias per se deportare elegerit, non ipse à Diaconis in sellulis vestabitur, sed potius pedissequo eorum cum populi processione procedente, ad conventicula Sanctarum Ecclesiarum sanctæ Dei Reliquiæ per eundem Episcopum portabuntur.*

Per hæc Reliquias, quidquid aliqui in contrarium censeant, certum est intelligi Sacrosanctam Eucharistiæ. Etenim ipsam Episcopi olim ad collum gestabant in suo Encolpio. Luceat ex Philippo-Politani Conventiculi in Marcellum Ancyræ Metropolitam sententia: *Marcellus, quod cum lachrymis & luctu est dicendum, consecratum Domini Corpus, ad Sacerdotum colla suspensum, palam & publicè proferebatur.* Nempe Marcellus nescio quibus hæreticis in Galatia Episcopis, Metropolitanica potestate usus, Encolpium detraherat, & ipsi inclusam Eucharistiæ, utpotè ab hæreticis consecratam, contumeliosè abjecerat. Hinc illum Eusebiana Factio degradavit. Ex quo non vanè colligimus degradatos à Marcello Episcopos fuisse Arianos. Item addidimus degradatis Episcopis olim consuevisse auferri Encolpium. Archiepiscopali Palatio, ad S. Berinum Anglorum Apostolum transmissis, Honorius I. Pontifex inclusit Sacrosanctam Eucharistiæ: Quod Berinus ipsam semper ad collum gestavit, testatur in suis Chronicis Joannes Bromptonus Abbas Tornalensis. Etiam S. Thomas Cantuariensis, dum adversus Henricum Regem pugnaturus & judicandus processit, secum detulit Sacrosanctam Eucharistiæ. Hæc fuit ejus armatura. Ita in ejus vita testatur Heribertus Bosehamensis. Eundem igitur morem olim habuerunt Hispaniarum Episcopi. Et hæc sunt omninò Reliquiæ quas laudat Bracarenis Synodus. Hinc ipsas non appellat Sanctorum Reliquias, sed sanctas Dei Reliquias. Et ipsam Thecam appellat Arcam Dei cum Reliquiis. Et Canonis præfatio habet: *Bona quidem res est Divina Sacerdotibus contrectare Mysteria, sed cavendum valde est, ne hoc quoque ad prævitiis suæ usum intorqueant. Quis non videat hæc esse sublimiora Sanctorum Reliquiis, & pleno jure quadrare in Sacrosanctam Eucharistiæ?*

Adductus Canon nos docet plura. Primò quod apud omnes Hispaniarum Ecclesias olim viguerit antiqua & solemnè consuetudo, ut in Sanctorum Martyrum solemnitatibus Sacrosancta Eucharistiæ ex Episcopali Palatio deportaretur ad *Christi Lupi Opera Tom. XI*

Ecclesiam. Et quidem cum solemnè Processione. Fiebat enim procedente Episcopo cum populi processione. Secundò, quod Eucharistiæ deportaretur in sacra Arca. Tertio, quod hæc Arca Levitæ portarent in humeris ad majorem splendorem. Quarto, quod quidam Episcopi morem hunc immutaverint. Sacrosanctum Sacramentum appendebant suo collo, atque ita semetipsos transformabant in Dei Arcam, & se in sellulis jubebant solemnè deportari super humeros Albatrum Diaconorum. Quintò, quod istud fecerint ex gravi vanitate. Forsitan ut unà cum glorioso Mysterio adorarentur à populis. Sextò, quod Synodus hanc novitatem abstulerit, & reduxerit antiquam consuetudinem. Septimò, quod tamen permisit Eucharistiæ deportari ab Episcopis: Verùm pedantibus. Et ex his lucet istam cum Sacrosancta Eucharistiæ Processionem esse antiquissimam apud Hispanos. Et tunc fuisse frequentissimam. Utrique in omnibus Martyrum festivitibus. Attamen Eucharistiæ non videbatur, clausa intra Arcam. Attamen hoc dico ex mea suspitione. Non possum demonstrare. Consuetudo ista videtur apud Hispanos viguisse ante plenum totius Gentilitatis ingressum in Ecclesiam, ideoque Sacrosanctum Mysterium, non potuisse deferri apertum omnium oculis. Quidquid sit, istum Canonem, vel certè stabilitam ab ipso pietatem respexit beatus Pontifex, Pius V. dum fecit quod in suo Historiali Commentario refert Laurentius Surius: *Pius in Festo Sacrosanctæ Eucharistiæ, licet fractis esset viribus, & Medicorum opera uteretur, attamen verè Pius Pontifex non sella pro more gestatus, & non Corona Pontificia ornatus, sed cum maxima populi edificatione pedibus ingrediens, illud præstantissimum Corporis Christi voluit circumferre Sacramentum.*

Aliud antiquum similis Processionis exemplum nobis demonstrat Paulus III. Pontifex in Apostolico Brevis ad Achillem Carcajum, Familiarem suum & Camerarium. Laudatus Pontifex bis Roma exivit. Elapsi sæculi anno trigesimo octavo ivit Nicæam, pacem conciliaturus inter Carolum V. Imperatorem & Franciscum I. Regem Christianissimum; Anno autem quadragesimo primo adiit Lucam, de pace & aliis Ecclesiæ rebus iterum tractaturus cum laudato Imperatore. Hinc igitur ad Urbem rediurus præfati Achilli dedit hoc Breve: *Dilecte fili salutem. Cum nos, concedente Domino, versus nostram Civitatem Bononiæ profecturi simus, & inde ad Almam Urbem nostram reverti intendamus, volentes ut Sanctissimum Domini nostri Jesu Christi Corpus, quod de more præmitti consuevit, honorificè & religiosè, ut par est, ubique recondatur, & persone illud ad sociantes commodè hospitentur, Te, de cujus diligentia summè confidimus, Commissarium nostrum ad præmissa faciendâ deputamus. Datum Lucæ, decima quarta Septembris.* Est antiquissima ac piissima Romanorum Pontificum consuetudo. Admodum laudandus est Paulus III. quod ipsam continuaverit. Verùm & in ista Processione Sacrosanctum Sacramentum erat coopertum.

Est ritus antiquus. Etenim Gregorius XI. Roma profecturus Anagninam, in Lateranensi Basilica

Lib. 10.

Diar. 2.

lica Missam celebravit, & duas consecravit Hostias: alteram fumendam, alteram quæ foret Dux itineris, & protectrix. *Primo mane Junii Corpus Christi omnibus viam patefecit.* Amplè hæc describit Petrus Amelius, ex Augustinensi familia, Senogallienfis Episcopus, sub eodem Pontifice Præfectus Apostolici Sacrarum. Et de Benedicto XIII. Antipapa, per Constantiense Concilium degradato, & tamen dignitatem recusante deponere, scripsit in Francorum Historia Paulus Æmilius: *Metu ignominiaque permotus, ne à quoquam violaretur, Sacrosanctum Domini Corpus præ se ferens, in Cathaloniam ad Natales suos Tarraconenses concessit.* Et de semetipso Mantuam proficiscente scribit in Commentariis Pius II. *His arcu- la jungebatur aurea, equo albo vecta, & multis luminariis circumdata, in qua condita fuit Eucharistia, id est, Hostia Salvatoris sacrata, & sericum desuper umbraculum.* Alexander VI. ad Varonis Oppidum profectus fuit, acturus cum Alphonso II. Rege Neapolis. Quod ante ipsum Sacrosanctam Eucharistiam in albo equo deportata fuerit, testatur Brocardus in suis Diariis. Eundem ritum servatum legimus à Julio II. Leone X. Clemente VII. Clemente VIII. ac aliis Pontificibus. Quin immò de Septimo Clemente & Carolo V. Imperatore, post Augustam Coronationem solemniter equitantibus per Civitatem Bononiensem scribit Paulus Jovius: *Non multum inde succedebat Eucharistia sub aurea umbella, loculo chrysalino inclusa, & selle generosi, sed tamen pacati equi superimposita. Lucerna ingens ante, & circum dena funalia ferebantur.* De eodem Clemente, proficiscente Massiliam, scribit ex Blasii Cæsena- ris Diario Angelus Rocca, Tagastensis Episcopus, ac Apostolici Sacrarum Præfectus: *Amburno Massiliam usque Clemens navigavit, Sanctissimo Sacramento cum universa Societate in alia triremi, quam Ducissam vocitabant, ante Summum Pontificem delato. Massiliam denique solemnissimo apparatu cum Sacratissima Eucharistia ingressus est.* Est res antiquissima. Etenim omnes olim Fideles habebant istum sui itineris Sacrosanctum Comitem, Solatium, & Custodem. Et in terra & in mari. Nec est dubitandum, quin Episcopi, præsertim Romanus, ei adjunxerint singularem reverentiam atque ornatum. Olim in solemnibus etiam processione qua noviter consecratus Pontifex ex Vaticana Basilica deducitur ad Lateranensem, ante ipsum deportabatur Eucharistia. Omnem horum rituum feriem largè exponit laudatus Angelus Rocca in singulari opusculo de Sacrosancto Christi Corpore Romanis Pontificibus iter concien- tibus, præferendo.

Etiã S. Lanfrancus Cantuariensis Episcopus, totius Anglicanæ Ecclesiæ Primas, suppeditat exemplum. Et magis appositum. Magnus Gregorius omnes Cathedrales Anglorum Ecclesias voluit esse Monachales sub Regula S. Benedicti. Hinc ex variis causis lapsam Disciplinam restau- raturus Lanfrancus, qui post acquiritum à Nortmannis Regnum primus gubernavit Anglicanam Ecclesiam, edidit Decreta seu Constituta, per S. Benedicti Filios observanda tam in Ecclesiis, quam in Monasteriis. Inter cætera pulcherrimè

ordinavit processionem Dominicæ in palmis, & statuit: *Cantore incipiente Antiphonam, Occurrunt turbæ, exeant duo Sacerdotes albis induti, qui portent feretrum, quod parum ante diem ab eis Sacerdotibus illuc debet esse delatum, in quo & Corpus Christi debet esse reconditum.* Ad quod Feretrum præcedant statim, qui vexilla portant, & Cruces & cætera, quæ superius dicta sunt. Sancit ipsum gestari per omnem processionem: Et honorari piissimis ceremoniis. Quò etiam referri potest processio, quæ cum Dominico Corpore fit feria quinta, & feria sexta majoris hebdomadæ. Apud Latinas Ecclesias est antiquissima.

Aliud antiquum exemplum habemus apud Joannem, Hugustaldensis Monasterii Priorem, in supplemento ad Anglicanam Historiam Simeonis Monachi Dunelmensis. Exponit David Scotorum Regis injustum in Stephani Anglorum Regis fines insultum, enumerat fideles Anglicani Regni in confiniis Barones, & profecit: *Qui omnes procedentes secus Altetan in campo quodam de feudo S. Cuthberti, Standart, id est, malum navis exercebant, vexillum S. Petri, & S. Joannis de Beverlaco, & S. Wulfridi Ripum in eo suspendentes, & Corpus Domini superimponentes, ut esset signifer & Dux Prælii eorum.* Misi ergo cum eis Archiepiscopus Turstinus Radulphum Novellum, Episcopum suffraganeum suum, & viros disciplinatos, qui ad penitentiam suscipere- rent, & ut de spe futura vitæ per satisfactionem instruerent. Ipse Archiepiscopus in Principibus ab hac processione ad pugnam consultus revocatus, orationibus & obsecrationibus in afflictione magna & contritione cordis instabat cum suis Clericis, donec renunciatum ei fuit, quantum ereptionis gratiam Populo suo præstitit Deus. Igitur in Octavis Assumptionis S. Mariæ, undecimo Kalendas Septembris, feria secunda universus Exercitus circa Standart convenit, ne quis de fuga præsumeret, equis procul amotis. Omnes autem mori, aut vivere pro Patria unanimiter decernentes. Turstinus ille fuit Eboracensis Archiepiscopus, vir clarus scientia & vitæ sanctimonia. Anglorum Scriptores bellum istud appellat bellum Standardicum. Ipsum amplè describunt Richardus Prior Hugustaldensis, & Ailredus Abbas Rievallensis. Hic suo in opere nobis reliquit etiam veram Standardi effigiem. Sacrosanctam Eucharistia fuit aperta in istius fastigio, sine omni velamine. Et Dominus Deus isti piissimo bello dedit plenam victoriam.

CAPUT III.

Exponitur origo sacrarum Processionum cum Venerabili Sacramento.

Matthias Felisius & Gregorius de Valentia centent solemnes cum Sacrosancto Eucharistia Sacramento Processiones esse coevas Hære- tiarchæ Berengarii erroribus, utpotè institutas ad ipsorum confutationem & victoriam. Verùm antiquæ adeò institutionis nullus est testis, nulla memoria, nullum exemplum. Quapropter prima istius pietatis origo est Urbanus IV. Pontifex, qui ex magnis rationibus instituit Sacrosancti

sancti Dominici Corporis festivitatem, quotan- nis celebrandam feria quinta post Festum SS. Trinitatis. Ipsum Leodiensis Ecclesiæ Archidia- conum suis per Venerabilem Hugonem Cardi- nalem, tunc Priorem Provinciale Patrum Præ- dicatorum, ac alios eximios Magistros proba- tis revelationibus moverat Beata Juliana, ibidem in leprotorio Sanctimonialis, postea verò Roma- num Pontificem permovit Miraculum, de quo Onuphrius Panvinus: *Miraculum hoc tempore Vulsinis, in Diocesi & Ditone Urbe-Vetana, in Ecclesia S. Christiane accidit.* Nam dum Sacerdos quispian sacra Missarum solemnibus celebraret, Sa- cramento jam confecto, de panis & vini transub- stantiatione & Christi Corpore dubitavit. Unde sta- tim dictu & auditu mirum, ex sanctissima, quam in manibus tenebat, Hostia vivus Sanguis manare cepit, & totam mappam, quam Corporale vocant, tinxit. Quo Miraculo attonitus Pontifex Urbanus IV. Corporale primum ad se ab Episcopo loci cum Processione in Urbem-veterem transferri voluit, & illud solemnitate instituta, in Ecclesia Urbe-Vetana recondidit. Saraceni, à facinoroso Manfredi Si- culorum Tyranno evocati, tunc infestabant, ac devastabant superiorem Italiam, ideoque Ur- banus cum suo Clero residebat in Urbe-veteri. Hoc ipsum, cum aliqua tamen circa celebra- tionem Sacerdotem differentia, in sua Historia re- fert S. Antoninus Archiepiscopus Florentino- rum.

Distinctè rem exponit in singulari Opusculo Joannes Trithemius: *Quoniam, quemadmodum Beata Juliana dicere sæpè consueverat, hæc so- lemnitas fuerat in abscondito consilio Summae Tri- nitalis, placuit Altissimo illis diebus manifestum signum facere, quod ad sui Vicarii, hoc est, Apo- stolicæ Sedis Præsulis, & omnium adstantium no- titiam proveniret.* Igitur Sacerdos veniens Bolsen- nam, quod est Oppidum non longè distans ab Ur- be-veteri, dum celebraret Missam, dubius in Fi- de, vidit carneis oculis Hostiam in forma pieta- tis, & de ea Sanguinem fluere in Calicem. Quo terrentus, dum conaretur occultare, & cooperire de Corporali, apparuit mox forma pietatis in sin- gulis partibus Corporalis, & ita coactus est populo assistenti Miraculum patefacere. Quod ubi populus comperit, ad Urbem-veterem properans Pontifici nuntiavit mirabilia & stupenda, quæ viderat. Stupente autem curia per Summum Pontificem, qui necdum oblivioni tradiderat, quæ in Leodio approbaverat, dum adhuc apud S. Lambertum re- sideret, interveniente consilio & assensu Domini- rum Cardinalium, deliberatum est, quod Festum Corporis Christi per universam Ecclesiam semel in anno solemniter, feria quinta post Octavas Pente- costes, in toto terrarum Orbe celebraretur. Et vo- cato Beato Thoma de Aquino, qui tum præsent- aderat, præceptum fuit, ut Officium de tali festo secundum usum omnium Ecclesiarum componeret. Thomas autem, Divinarum armarium Scriptura- rum, cujus mentem obedientia & omnium virtutu- rum decor collustraverat, præceptum hoc libenter, breviter, atque insignissimè complerit. In cujus rei testimonium in foribus Ecclesiæ Bolsenæ depictum est Miraculum Sacerdotis celebrantis; depictus est

Christi Lupi Opera Tom. XI.

Beatus Thomas, sedens & scribens, tanquam Doctor in Cathedra, circumstante Curia, hujus Sacramenti Officium dictans; depictus est etiam Crucifixus, allo- quens S. Thomam, coram se super genua adorantem, & dicens: *Bene de me scripsisti Thoma.*

Quæstio est, an Urbanus IV. non solum Fe- stum instituerit, sed etiam solemnem cum ipso Sacramento Processionem? plures negant, etenim ex Donati Bossii Chronico scribit Gilbertus Genebrardus: *Centum annis post Festi insti- tutionem Papiæ cepit lustratio Sacramenti, qua Corpus Christi in circulum fertur.* Atque tunc ad reliquas Occidentis partes manavit, præsertim An- degarum, ubi Berengarius fuerat Archidiaconus, & Sacramentariam impietatem sparserat, ut Cor- poris Christi præsentia preces sint ardentiores, Fi- dei publica fiat Professio contra Sacramentarios, debitus cultus Christo exhibeatur, qui nobiscum corporaliter versari dignatur. Hæc sunt Donati Bossii verba: *Anno Domini millesimo quadringen- tesimo quarto, vigesima Maii, die Jovis, Corpus Christi solemniter, ut postea factitatum est, per Papiam Urbem circumferri cepit.* Et certè in diplomate, quo Urbanus festivitatem instituit, nulla fit processionis mentio. Etiam S. Thomas Aquinas in Canonico Officio, quod ex Urba- ni jussu composuit, omnia festivitatem ac ejus institutionem concernentia distinctè digessit, ac de processione penitus tacuit.

Respondeo rem lucidè exponi à Joanne Tri- themio: *Verùm quamquam Apostolica mandata omnibus Ecclesiis directè fuissent super celebranda nova de Venerabili Sacramento solemnitate, omnes tamen Ecclesiæ obedire dissimularunt præter Ec- clesiam Leodiensem, quæ ubi Apostolicum Nuncium cum Bullis, Decretalibus, ac Officio apportatis honorificè suscepit, tanquam devota filia mox quam celerrimè obedivit, rejecto officio, quod Virgo Julia- na confici fecerat, utens illo Officio quod B. Tho- mas Aquinas consecraverat. Itaque ad adventu præ- fatarum Bullarum tota & sola Leodiensis Diocesis præfatam solemnitatem singulis celebravit. annis us- que ad tempora Domini Papæ Joannis XXII. qui omnes constitutiones Clementis publicavit, & ad universalis Studia transmisi. Et ultra illas ordi- nationes Urbani IV. Clementinis Constitutionibus insertas, novas Indulgentias concessit, atque Pro- cessionem ordinavit. Ex tunc igitur & deinceps So- lemnitas hæc per totius Orbis Ecclesias devotissimè acceptata est ad honorem Paris, & Filii, & Spi- ritus Sancti. Amen.* Joannes igitur Pontifex in- stitutum ab Urbano Festum innovavit, & mi- sit in generalem executionem. Hinc de ipso scribit Thomas Wallinghamensis: *Hoc anno Do- minus Papa instituit festum solemnitatis Corporis Christi, quod ab Urbano Papa IV. sumpsit exordium.* Et adiecit solemnem Processionem.

Ad eundem annum scribit in Aurelianensis Ec- clesiæ historia Carolus Sausæus: *Rursus idem Episcopus, Milo de Thailly, haud ita multo post Concilium Viennense, in quo calculis omnium Pa- trum laudatum fuerat, & votis omnium conspirantibus susceptum festum Corporis Christi, ab Urbano, IV. institutum feria quinta post octavam Pente- costes, injunxit omnibus & singulis Prioribus, Ca-*

pitulis, Curatis, ceterisque Rectoribus Civitatis & Suburbii, ut virtute obedientie sibi debite, singulis annis cum suis Processionibus, ad pulsationem Tertie, convenirent ad Ecclesiam S. Crucis, ituri inde cum Processione dictae Ecclesiae ad Ecclesiam S. Petri Virorum, nec à Processione recessuri, nisi post sermonem, qui ad populum faciendus est post reditum suum, quo completo unusquisque ad Ecclesiam suam sit reversurus, ad Divinum Officium ibidem peragendum. Actum Magduni, die lunae post octavam Pentecostes, anno Domini millesimo trecentesimo vigesimo. Videntur quaedam, etiam intra Galliam, Ecclesiae Joannis item Ordinationibus non statim obediisse. Hinc aliquot post ipsas annis Milo Episcopus eas debuit tam rigidis Mandatis mittere in executionem. Ex eodem principio Papiensis Ecclesia non nisi quinti decimi saeculi quarto anno coepit hanc Processionem admittere. Haud dubie & plures Italicorum Ecclesiarum non statim admiserunt. Etenim Romanus Pontifex cum suo Clero tunc residebat in Gallia, ideoque Italia ad ejus Sanctiones erat ex causis morosior. Omnes Latinae Ecclesiae & festivitatem & Processionem jam pridem admiserunt.

Proinde Urbanus IV. solemnem hanc Processionem videtur omnino instituisse. Etenim Onuphrius Papius disertè scribit; Quo miraculo, Volsiniis factis circa Sacrosanctam Eucharistiam, attonitus Pontifex ad se ab Episcopo loci cum Processione Urbem veterem transferri voluit Sanguinolentum Corporale, & illud Solemnitate instituta in Ecclesia Urbe-Vetana recondidit. Et post quaedam prosecquitur: In cuius postea rei memoriam Civis Urbe-Vetani Nobilissimum Templum Deo & Beatae Virgini Mariae à fundamentis construere coeperunt, tanta mole, apparatu, & impensarum magnitudine celebre, ut nullum in toto terrarum Orbe tunc ei potuerit comparari. Ceterum hoc non nisi vigesimo quinto anno, post Christi verò millesimo ducentesimo nonagesimo factum fuit, Nicolao IV. Pontifice maximo, qui eodem anno, die decima tertia Novembris, primum lapidem in maximi & Augustissimi Templi fundamentis, Cardinalibus cum omni Romana Curia, multis peregrinis Praelatis, Episcopo Civitatis, Clero, Magistratibus, Nobilibus, & universo Populo Urbe-Vetanae adstantibus post celebres Supplicationes habitas, solemniter posuit, maximasque singulis annis ipso die Ecclesiam illam visitantibus Indulgentias largitus est, ab aliis postea Pontificibus confirmatas & auctas. In quo celeberrimo Templo cum perfectum penè fuisset, postea Sanctum Corporale collocatum est, quod singulis annis in die Corporis Christi in celebri illa Supplicatione devotissime circumferretur, fructibus omnibus populis eò illa die ad videndum confluentibus. Urbanus igitur quartus omnino videtur Processionem instituisse ac inchoasse, & Urbis-veteris Ecclesia videtur semper continuasse. Et certe hoc innunt Urbani, quo festivitas instituitur, diplomatis verba, tam Clerici quam Populi gaudentes in cantica laudum surgant. Tunc omnium strida & vota, ora & labia hymnos persolvant la-

ritiae salutaris. Attamen Processionem non precepit, nec imposuit toti Ecclesiae.

Hanc nostram Doctrinam insigniter illustrat in secundo sui Apologetici Tomo Venerabilis Guilielmus Lindanus. Lutherani non solummodo cum Calvinistis, sed etiam inter sese sunt Cadmaei fratres. Quidam Venerabilis Sacramenti & festivitatem & Processionem, quidam improbant solam Processionem. Hi igitur inquirunt: Certum est Festum Venerabilis Sacramenti non ad circumgestionem institutum esse, sed ad celebriorem Conventum, & ut homines se illo die ad Sanctam Communionem veneranter suscipiendam prepararent. His igitur Venerabilis ille ac eruditus Ruremondensium Episcopus responderet: sed unde, obsecro, certum est solemni Piorum Communioni ab Urbano non fuisse adjunctam solemnem, etiam Venerabilis Sacramenti circumgestionem? Certè qui occasione atque scopum illius festi ab Urbano IV. instituti prudenter iuxta illorum temporum Historias perpendunt, videbunt, opinor, non pro absurdo habendum, si quis ad illius Festi originem pertinere dicat istam solemnem circumgestionem, quae stato die tam solemniter toto Christiano Orbe celebratur. Quo enim Reliquias Sacramentariae heresios, per Berengarianos & Albigenes hereticos passim per Gallias & alibi tunc temporis grassantes, Urbanus semel aboleret, Festum illud sub annum Domini millesimum ducentimum sexagesimum sextum instituit. Quo die omni honoris pompa, & publica omnium Christianorum letitia, Venerabile istud Sacramentum voluit omnibus prosequendum, Jam quis Piorum negaverit eximios Christo Domino honores, si unquam aliàs, publica hac Processione exhiberi? Quos nullus dixerit immodicos, nisi qui suae salutis oblitus, Christo Domino reperitur invidus. Proinde Urbanus IV. Processionem, licet non præcepit, omnino tamen probavit ac inchoavit.

Etiam impositum à Joanne XXII. præceptum successoribus Pontifices confirmantur atque honorantur. Etenim ad quinti decimi saeculi exordium scribit S. Antoninus: Curia Florentia residente, Martinus Papa V. multa auxit ad celebrationem Festi. Et primò, quod statuit eo die interdictum in omnibus Ecclesiis, ubi fuisset positum, ipso jure relaxari, sicut in Resurrectione Dominica, die Natali, Pentecostes, & Assumptionis B. Mariae. Secundò, duplicavit Indulgentias concessas Interessentibus Divinis Officiis ab Urbano IV. Tertio, addidit & novas Jejunantibus Vigiliam Festi. Ac etiam Communicantibus in ipso centum dies concessit. Et similiter Adfocantibus Processionem, quae fit de mane cum Sacramento, Associantibus etiam Sacerdotem, cum defert Sacramentum infirmis, aliquot dies Indulgentiarum contulit. Sed & successor ejus Eugenius IV. Florentiae manens cum Curia, duplicavit dictas Indulgentias concessas à Martino V. Et mandavit per extravagantem, quod in Dominica præcedente ipsam festum Praelati faciant in praedicationibus hac populis intimari. Et quod debeant haec inter lectiones, quae dicuntur infra Officium Festi, scribi & legi, seu cantari, sicut & alia

lectiones. Dum Hispaniarum Reges cum Romana Ecclesia disceptarunt de Regno Siciliae, ad ipsos in obedientiam promovendos Romani Pontifices omnia ipsorum in Hispaniis Regna supposuerunt Ecclesiastico interdicto. Verum ipsi spreverunt omnia. Censebant suum Jus nisi firmè & lucidis fundamentis. Quare Catholicissimæ istæ Provinciae pluribus annis permanserunt sine publico Divinae Majestatis officio. Hinc post relaxatum vinculum plurimi Adolefcentes & Juvenes istius Officii externam paraturam, quoniam nunquam viderant, riserunt, & quasi spreverunt. Durissimum hoc fuit Bonifacio VIII. Pontifici, & toti Romanæ Ecclesiae. Hinc sanxit, ut Generale Interdictum semper adnexam haberet exceptionem quatuor Festorum, Paschatis, Pentecostes, Dominicæ Nativitatis, & Assumptæ Virginis. Ità in suis Annalibus scribit Albertus Argentinensis. Facta est ista gratia, quo Divinorum Officiorum solemnitas deinceps ex tali causa non caderet in oblivionem fidelium. Martinus V. extendit ad Festum Dominicæ Corporis, Calixtus III. postmodò extendit ad Festum Dominicæ Transfigurationis. Ita testatur Magnum Chronicum Belgarum.

Anno
1267.

Sess. 13.
c. 15.

Can. 6.

Dominici Corporis Festivitatem ac Processionem laudat & confirmat, ipsarumque in Ecclesiis introductarum rationem exponit etiam Sacrosancta Synodus Tridentina: Declarat Synodus piè & religiose admodum in Dei Ecclesiam inductum fuisse hunc morem, ut singulis annis peculiari quodam & Festo die præcelsum hoc & Venerabile Sacramentum singulari veneratione ac solemnitate celebraretur, utque in Processionibus reverenter & honorifice illud per vias & loca publica circumferretur. Aequissimum est enim sacros aliquos statutos esse dies, cum Christiani omnes singulari & rara quadam significatione gratos & memores testantur animos erga communem Dominum & Redemptorem pro tam ineffabili & planè Divino Beneficio, in quo mortis ejus victoria & Triumphus representatur. Atque sic quidem oportuit videlicet de mendacio & heresi triumphum agere, ut ejus Adversarii in conspectu tanti splendoris, & in tanta Universæ Ecclesiae letitia positi vel debilitati & fracti tangebant, vel pudore affecti & confusi aliquando respiscant. Et iterum: Si quis dixerit in Sancto Eucharistia Sacramento Christum Unigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ, etiam externo, adorandum, atque adeò nec Festiva peculiari Celebritate venerandum, neque in Processionibus, secundum laudabilem & universalem Ecclesiae ritum & consuetudinem, solemniter circumgestandum, vel non publice, ut adoretur, Populo proponendum, & ejus Adoratores esse Idololatrias, anathema sit. Ista igitur Processio est quasi solemnis Christi Domini triumphus de Berengario, wicleffo, Lutero, Calvino, & cunctis ipsorum sectatoribus. Quarti Urbani tempore Paganismus erat apud nos plenè extinctus. In Latina Ecclesia nullus Paganus supererat. Nec ullus Catechumenus. Etenim à pluribus jam saeculis omnes baptizantur in prima infantia. Proinde etiam tunc nullus erat obex, ex quo Sacrosancta Eucharistia non posset publice exponi, & circumferri.

Tridentina Synodus omnino respexit ad solemnem illam, elapsi saeculi anno trigésimo factam in Augusta Viendelicorum Civitate, & Lutheranorum injuriam affectam Processionem, de qua Laurentius Surius in historiali Commentario scribens de Imperatore Carolo V. veniente in præfatam Civitatem ipsa vigilia Venerabilis Sacramenti: Intra Urbem excepti cum Augustanus Episcopus cum Clero, & sub Umbella ad summam eadem perduxit. Eiusdem diei vespera, & mane sequenti mulum egit per suos cum Saxone & aliis Lutheranis Principibus, ut interessent Processioni publicæ, qua gestanda erat Sacrosancta Eucharistia. Sed hoc ab eis impetrare non potuit, cum ferè ad meridiem cum illis egisset. Persuasit enim illis ipsorum Concionatores Idololatriæ crimen admitti ab iis, qui Eucharistiam adorarent. Negant Christum in Eucharistia esse extra tempus sumptionis. Fuit ea horrenda blasphemiam, sed illi in sua sententia, tamquam in magna luce, permanserunt. At verò Cæsar Religiosissimus, cum Hispanis quoque & Belgicæ Proceribus, illi Processioni cum quadam eximia in Deum pietate, & haud vulgari splendore interfuit. Eucharistiam gestabat Cardinalis Moguntinus, à dextris Rege Ferdinando, à sinistris Joachimo Brandenburgico Principe cum ducentibus. Antè Eucharistiam præcedebant Principes seculares, itemque Clerici cum aliis permultis. Post eam sequebatur Carolus Imperator nudo semper capite, tametsi Sol esset ardentissimus, in manu ferens quadrifidam facem ardentem. Quod idem voluit fieri à cunctis Proceribus & Principibus. Imperatorem sequebantur omnes Archiepiscopi & Episcopi. Umbellam ipsam, sub qua portabatur Sacrosancta Eucharistia, vicissim gestabant seni Principes seculares. Porrò longissima Processione diversis generis Musici concinebant in laudem Dei. Omnibus ritè peractis, Cæsar valde acerbè tulit Lutheranorum Principum detractionem, justique ut quamprimum altera die, cum fide publica, Augusta excederet. Sed Principum Catholicorum precibus se ab ea sententia deduci passus est. Ad Christum Dominum contra similes Lutheranorum & Calvinistarum contumelias vindicandum prodierunt laudata Decreta Tridentini Concilii.

Fol. 150.

CAPUT IV,

Exponitur istius Processionis ac Pietatis extensio ad alias etiam Festivitates.

Ista per Urbanum IV. inchoata, & per Joannem XXII. præcepto confirmata, circumferendæ Eucharistiae pietas adeò placuit omnibus fidelibus, ut statim extendi coepit ad plures alias Processiones ac Festivitates, Et ista extensio intra modicum tempus admiffa fuit apud omnes Latinas Ecclesias. Etenim ad quarti decimi saeculi annum octuagesimum nonum scribit Thomas wallinghamensis. Per idem tempus Cantabrigiæ in Festo Commemorationis S. Pauli occurrebat & Festum Dedicationsis S. Mariae ibidem. Ad quod Festum amplius honoran-

Fol. 339.

norandum in Processione per Parochiam deferre-
tur Corpus Dominicum super humeros duorum Sa-
cerdotum in Feretro, non ponderoso, sed tam le-
vi, ut à septenni puero sine vexatione portari to-
ta machina potuisset. Procedebat igitur, & præ-
cedebant isti Presbyteri, supportantes Corpus Do-
mini per dictam Villam, donec venirent ad lo-
cum Fratrum Augustinensium, qui situati sunt cir-
ca Mercatum Villæ, ubi repente Feretrum, quod
equaliter utriusque humeris accline erat, se sube-
rigens nitebatur quasi quadam virtute impercepti-
bili ab eorum humeris reslire, efficiebaturque adeo
ponderosum, ut Sacerdotes vix neque possent sus-
ferre tantum pondus, neque Feretri fines humeris
iterum retrahere & applicare. Torquentur proinde,
& sudant, & anhelant præ labore nimio, Laico-
rum auxilium flagitantes. Accurrunt Laici, manus
super ponunt; sed quod mirabile fuit, nihil pon-
deris persenserunt. Cumque pertransissent omnem
loci situm duorum Fratrum, Feretrum igitur rep-
ente super illorum humeros equaliter requievit,
sed tunc quidam ineptus, & verè miser, incom-
posito motu corporis cepit saltare, sive tripudiare
coram Eucharistia, quem incontinenter apprehendit
terribilis valde vindicta. Nam inter jocandum re-
pentè corruit, & post pusillum, spiritum exhalavit.
Horum causa mirabilium à multis multipliciter
est interpretata, quam iudicare nos prætermittimus,
malentes aliis iudicium derelinquere, quam de
incognitis inconsultò aliqua definire. Hoc tantum
audemus adijcere, quod magna & formidabilis
pestilentia extemplo subsecuta est Cantabrigiæ,
qua homines subito, pro ut dicebatur, sepius
piet, correpti mentis frenes, moriebantur sine Via-
tico, sine sensu.

Quibus addiscimus varia. Primò, quod isto
tempore in sacris Anglorum Processionibus Eu-
charistia deferretur non manu unius, sed hu-
meris duorum Sacerdotum. In Feretro. Erat
mos antiquissimus Gentis. Nam & S. Lanfrancus
ita gestari iusserat in Processione Domini-
cæ Palmarum. Quare certum videtur, quod
apertam Eucharistiam circumferri iusserit sine
omni velamine. Eodem modo olim in San-
ctorum Martyrum Festivitatibus delata fuit ab
Hispanis. Sed per Diaconos. Lucet ex superius
laudato Canone Braccarenfis Concilii. An aperta,
an velata fuerit, non possum definire. Secundò
discimus, quod sacrosancta Eucharistia apud
Anglos videatur totam Processionem tunc præ-
cessisse ac duxisse. Et erat fundatum in ratio-
nibus. Tertiò, quod Anglicana tunc Ecclesia
sacrosanctum Sacramentum non in sola ejus
Festivitate, sed etiam circumferret in Civitatem
ac Oppidorum Dedicatibus. Etenim quod Cantabrigia
tunc faciebat, faciebant & aliæ Civitates ac
Oppida. Et iste annus non erat istius circum-
gestationis exordium, sed illa tunc fiebat ex more
Majorum, & antiqua Consuetudine. Oportet
morem cepisse statim post Diploma Joannis
Pontificis.

Alium deferendi morem ex Brundusina Jo-
annis Caroli Verani Historia adducit, in lau-
dato superius opusculo Angelus Rocca: Brun-

dusti in hanc usque diem mos observatus obtinuit,
ut singulo quoque anno in solemnitate Corporis
Christi Sanctissimum Sacramentum equo albo, nec
non mansueto, ac pulcherrimè phalerato, per Ci-
vitatem deferatur. Quare Archi-Episcopus hac die,
Sacerdotalibus vestibus, pluvialique interea indu-
tus, raliqùe equo insidens, Sanctissimum Sacramen-
tum à duobus Acolythis assiduè incensatum, in
Supplicatione maximè solemnè, sub Umbella à sex
Canonicis delata, gestare solet, duobus Civitatis
Primariis, Gubernatore scilicet & Regio Assessore,
equi frenum tenentibus, ipsūque ducentibus. Et
adjungit ritus caussamque originem. Eucha-
ristia, quæ Summum Pontificem præcedit,
quandoque etiam ab albo equo, quandoque de-
portatum duobus albis mulis. Et magna illis
impeditur gratia. Etenim postmodo sunt li-
beri ab omni opere. Nec mirum. Nam &
Corinthii civis equus, qui Joannem Pontificem
portarat, nullum deinceps est passus infessorem.
An iste mos etiam hodie tenetur apud Brundusium,
ignoro. Quidquid sit, est alibi abrogatus.
Etenim sacra Dominorum Cardinalium Con-
gregatio sanxit Eucharistiam deinceps in So-
lemnè Processione non de ortari nisi per manus
Sacerdotis. Ita testatur Bartholomæus Gavan-
tus.

Pietas assiduè crevit, extensa ad alias etiam
Festivitates ac Processiones. Etenim ad decimi
sexti sæculi quinquagesimum octavum annum
scribit in Aurelianensis Ecclesiæ Historia Car-
olus Sauffesius, Decanus ejusdem Ecclesiæ:
Maturinus die decima nona Octobris laudat Indul-
gentias à Reverendissimo Cardinale Trivulzio, Cap. 3.
Pauli IV. Papæ à Latere ad Serenissimum Regem
Henricum Legato, Confraternitati SS. Sacramenti,
in Eccles. S. Petri in smita læta hujus Civitatis
instituta collatas, ejusque Institutum summo studio
approbat, per quod singulis primis diebus Dominicis
cujuslibet mensis anni, post Vesperarum expletum
Officium, sit prædicatio solemnè de Eucharistia
Sacramento. Qua facta, ut acta loquuntur,
processionaliter deferretur Eucharistia Sacramen-
tum per circuitum Ecclesiæ intra illam, in qua
magna populi multitudo cum tædis, cereis &
candelis magna devotione confluit. Datum
Moreti, Diocesis Lenonensis, nono Kalendas
Aprilis. Quæ annotare libuit, ut nos qui inde
in alias Parochias similis observationis inolevit per
Urbem & Dioccesim, laudatus ab Apostolica Sede,
& à nostris Episcopis comprobatus, Adversantium
calumniis superior augeat majori in dies erga Au-
gustissimum Eucharistia Sacramentum devotione,
& ad posteros felicissimè transferatur. Hæc scri-
bit ad laudes Venerabilis Joannis Morvilliers,
qui isti Ecclesiæ fuit X. Episcopus illius nomi-
nis. Etiam de proximo ejus Antecessore Pe-
tro Castellano, quarto istius nominis scribit:

Invenimus eum laudasse Indulgentias à Summo Lib. 14.
Pontifice Confratribus Sanctissimi Sacramenti con- C. 35.
cessas in Ecclesia S. Pauli Aurelianensi. Ex quo
lucet hanc pietatem in Ecclesia Aurelianensi
ac omni Gallicana Ecclesia esse antiquam.
Carolus Decanus rectè adjungit: Adversantium ca-
lumniis superior augeat, &c. Videtur prophetasse.
Eadem

Eadem pietas jam pridem viget in omni Ita-
lia. Etenim in quarta sua Synodo ad titulum de
pertinentibus ad sacrosanctum Eucharistia Sa-
cramentum sanxit S. Carolus Borromæus: Ca-
nonici singuli, & qui Dignitates obtinent, cum
processiones publicas, illam præsertim solemnem,
quæ in celebritate sacrae Diei Corporis Domini agi-
tur, atque alias, item in portando sanctissimo Sa-
cramento singulis mensibus constitutas obeunt, in-
torquendum accensum, in manibus, capite aperto, fe-
rant. Ista mensurata processiones non insti-
tuit, sed palam supponit jam pridem institutas.
Per omnem Provinciam suæ Metropoleos. Ean-
dem pietatem observat Ecclesia ac Provincia
Bononiensis. Etenim istius Ecclesiæ Archiepi-
scopus, Dominus Gabriel Pallesotus, probavit
sanctissimi Sacramenti Confraternitates, ipsas
obstrinxit ad similem omni mense Processionem,
& istud vinculum perpetuò statuto stabili-
vit in libro Rituali laudatæ Ecclesiæ: Infra an-
num singulis mensibus Confraternitates has proces-
siones celebrabant in unaquaque Parochia aut Ec-
clesia, in qua erecta sint, prima Dominica cu-
juslibet mensis, aut aliis Dominicis diebus, dum-
modo quolibet mense ea celebrent, eo cultu & re-
verentia, ut sanctissimum Sacramentum majori
præter solitum luminum numero reverenter & devotè
deferatur. Eadem pietas observatur in Romana
Ecclesia. Etenim Vaticana Basilica habet similem
Confraternitatem, & omni mense similem
Processionem. Eadem pietas magno cum fru-
ctu jam à sæculis viget in quatuor Ordinibus
Fratrum Mendicantium. Et pietatem Aposto-
lica Sedes probat & commendat pluribus In-
dulgentiis. Eadem pietas statim post Joannis
Pontificis Decreta implevit omnem etiam Ger-
maniam. Coloniaensis Ecclesia sacrosanctum Sa-
cramentum, non in solo ejus festo circumfert,
sed etiam solemnissimè feria sexta post Pascha,
quem diem jam à multis temporibus appellat
Festum Theophoriæ. Istud ipsum facit etiam
in aliis Festivitatibus. Nunc per hujus, nunc
per istius Basilicæ Clerum ac populum. Hinc
ejus Archiepiscopus Adolphus, quadragesimo
nono anno elapsi sæculi, ex mandato Impera-
toris Caroli V. ad vetusta Ecclesiæ Dogmata
contra Lutheranas novitates stabienda celebra-
vit suæ Provinciæ Synodum, & emisit hunc
Canonem: Ecclesia de thesauro Corporis Christi
exultans, circumfert longis processibus extra sa-
cras Aedes Hostiam illam salutarem, videlicet si-
mul representans itineris Christi historiam, qui
dum quæreret salutem nostram, in medio populi
versatus est, & universam Judæam perambula-
vit comitantibus discipulis. Marginalis scholia-
tes adjungit: Patres dant & alias rationes, qua-
rum præcipua est. Fideles, quando prælata Cru-
ce procedunt extra Ecclesiam, & ad eam rever-
tuntur, admoneri imitationis Christi, qui de sum-
mo cælo egressus in mundum per Crucem regressus
in gloriam Patris. Utraque ratio est congrua.
Verum posterior in processiones fidelis populi,
prior quadrat in Processiones ipsius Christi Do-
mini. Nempe in illas, quæ sacrum ejus Cor-
pus solemniter circumferunt. Hanc pietatem

vigere per omnem Germaniam, testantur in
suis Opusculis de Sacris Processionibus Nico-
laus Serarius ac Jacobus Gretzerus.

Joannis Pontificis præceptum fuit à Germa-
nis adeo dilectum, ut processionum pietas cre-
verit in excessum, ac fisci debuerit. Etenim
in sua Metropoli, seu in Ecclesiastica Saxonis
historia scribit Albertus Crantzius, Decanus
Hamburgensis Ecclesiæ: His temporibus memo-
randus diu vir, Dominus Nicolaus de Cusa, Car-
dinalis de Latere Legatus, venit in Germaniam,
& multa in Provinciis constituit, quæ si obser-
varentur, melius se in plerisque res haberent. Lit-
teræ servantur in Archivis Ecclesiarum: Hoc sa-
tis esse putant. Cæterum in executione operis ni-
hil apparet. Fertur idem inter alia salu-
bria constituisse de Venerabili Eucharistia, cujus
erat tunc, ut nunc, quidam abusus, cum in pub-
licum deferretur in diebus Jovis per anni circulum.
Res, ut prima fronte prætenditur, devotio-
ni parata, sed ut evidenter claruit, per crebram
ejus ostentationem viscescit, quæ semper ardens
& summa esse debuit, reverentia. Constituit ergò
ut non in publicum efferretur, nisi infra octavam
festivitatis instituta ad honorem SS. Eucharistia.
Præsertim quia usus ejus à cælesti Magistro in-
stitutus est ad usum, non ad ostentationem. Sunt
enim pleraque inter homines, quorum initia salu-
taria sunt, sed progressus non ita. Reverta pro-
cessio ista non expedit omni quintæ feriæ. Hæc
tamen verba, Non ad ostentationem, non bene
olent. Sunt unum ex argumentis Lutheranorum
& Calvinistarum. Antidotum habes in se-
cundo Apologetici Tomo Venerabilis Guilielmi
Lindani, Episcopi Ruremondensis.

Hanc Germanicam pietatem debemus Sere-
nissimæ & Christianissimæ Domui Austriacæ,
de cujus nobilissimo Ramo, ac potius radice,
Rodolpho I. Imperatore, apud Nicolaum
Serarium in Moguntinæ Ecclesiæ historia scri-
bit manuscriptus Codex incogniti Fratris Mi-
noris: Rudolphus Comes in Habsburg juxta Brug
in Hergovv, vir timens Deum, die quodam, opti-
mo sedens equo, trans campum equitans cum qua-
dam servo Sacerdotem quemdam Sacramentum Eu-
charistia ad infirmum portantem, præcedente Mi-
nistro, obvium habuit. Cui Comes ait: cur bone
Domine, tam digna sarcina onerata, asperum &
lubricum iter non equitatis? Et ille inquit: Non
babeo præbendam valoris tanti, ut possim equum
comparare. Et Comes: Accipite hunc meum equum,
& eo deinceps pro Dei honore utamini. Compun-
ctus in hoc factò socius itineris, & ipse suum
caballum dedit Sacerdotis Ministro. Cumque
venissent ad quandam inclusam, cui Deus hæc re-
velaverat, inter alia audiverunt ab ea: Domine Ru-
dolphe, vos hodie honorastis Deum in equo, ecce
Deus largus Remunerator infra triginta annos vos
honorabit, & ad magnum honorem ascendetis. Fa-
ctus est enim postea Imperator, post viginti duos
annos. Hoc ipsum referunt Chronicon Do-
mus Austriacæ, & Chronicon Helveticorum.
Rodolphus Imperium accepit decimi tertii sæ-
culi anno septuagesimo tertio, novem annis post
institutum Festum Sacrosancti Mysterii. Hinc
igitur

igitur Domino Deo, qui ex parvo maximum fecerat, studens non esse ingratus, festivitatem & processionem zelosissime promovit per omnem Germaniam. Et ipse, & ejus Successores.

CAPUT V.

An in sacris Processionibus, quæ Sacrosanctum Sacramentum circumferunt, rectè circumferantur etiam sacra Sanctorum Reliquiæ aut Imagines?

Quidam hodie negant. Et edunt strepitus ac motus. Et adjungunt rationem: Nec aliquas Sanctorum venerandas Reliquias aut Imagines, etiam B. Mariæ Virginis, cum ipso sanctissimo Sacramento conferant, aut circumferri permittant, ut populi non distrabatur ad plura devotio, & ut uni soli Deo, cui debetur in solidum, suus reddatur honor & gloria. Respondeo tamen longe aliud censuisse ac sanxisse laudatam Adolphi Colonienfis Archiepiscopi Synodum. Etenim postrema sua verba, comitantibus discipulis, commentans prosequitur: Quamobrem & SS. Reliquias, & Imagines eorum, qui vestigia ejus secuti sunt, simul circumferimus, significantes illos nunc cum ipso regnare & triumphare in cælis. Quæ memoria debet piis esse jucunda & læta. Affirmat varia. Primò, quod in sacris processionibus rectè circumferatur Sacrosanctum Eucharisticum Sacramentum. Sanxit enim in Lutheranorum impietatem, quam Augustæ patratam supra audivimus. Sanxit ex mandato Imperatoris Caroli V. ista impietate gravissima offensi. Secundò affirmat, quod ista circumgestatio nobis repræsentet varia Christi Domini pro nostra salute itinera. Tertiò, quod Sacramento passim & rectè adjungantur venerandæ SS. Reliquiæ ac Imagines. Quartò, quod ista adjunctio non careat rationibus. Etenim nobis repræsentat Christi Domini discipulos, ipsam olim comitatos in præfatis itineribus, & jam comitantes, ac per omnem æternitatem comitatos in sempiterna gloria. Quæ memoria omnibus piis est veraciter jucunda ac læta; Piissima ac jucundissima per omnem processionem meditatio.

Et hinc Synodus rectissime adjunxit: Nihil propè tam sanctum est, quod secularium hominum vanitas non trahat in abusum. Et ista evenit circa istam piam ac jucundam memoriam. Hinc secularis sultorum hominum vanitas irrespicit, & adhibentur etiam ludi prophanus, & scurriles magno strepitu, & quasi ad bellum procedendum esset, tympana pulsantur, & otiosa spectacula eduntur, rebus istis non congruentia, quibus populus delectatus à rebus quæ processione aguntur, avocatur. Mandamus idcirco, ut juxta Sacra Cæsareæ Majestatis reformationem, quidquid non valet ad devotionem excitandam, à processionibus removeatur, sed sint processionibus compositæ, graves, modestæ. Absint risus, joci, confabulationes. Et orent homines, aut suaviter corde & voce modulentur. Hæreant in ista pia & jucunda memoria: Ex ipsa orent aut psallant. Ab-

sint omnia, quæ ipsam possint distrahere aut turbare.

Synodus pergit. Nec B. Virginis, aut cujuslibet alterius Sancti, plures quam imago una uniuscujusque circumferatur, ne videamur magnas & parvas, cultas & incultas statuas suscipere, & non sursum mente in cælum subducta rem significatam potius cogitare. Sancta Colonienfis Ecclesia in sua sacra Theophoria circumfert omnes, sacris thecis inclusas & ornatas, Sanctorum Reliquias. Quævis Collegialis Basilica, quævis Parochialis Ecclesia, omne Monasterium defert suas. Piissimum & jucundissimum spectaculum. Non ita tamen circumferunt omnes Sanctorum Imagines. Cujuslibet non nisi unicam. Et rectè. Plures enim ejusdem Sancti in eadem processione Imagines, licet non nostro simplici populo, tamen Lutheranis dare possint anam malignarum cogitationum. Lutheranorum enim hærent carnaliter in signis, nequeunt mentem ad significata attollere. Deinde aliquando audivimus ipsos Catholicos de similibus Imaginum prerogativa animaliter discipientes, cum Adversariorum risu & scandalo pusillorum. Plures tamen Ecclesiæ pergunt circumferre ejusdem etiam Sancti plures Imagines. Quod nempè ignorent præfata incommoda. Ecclesia Catholica est Regina circumamicta varietatibus: Et pacifica charitas permittit unumquemque in suo sensu abundare. Sacrarum Reliquiarum ac Imaginum simul cum sacrosancta Eucharistia circumlatio est antiqua pietas totius Germaniæ. Etenim de Domino Joanne Adamo, Moguntinæ Ecclesiæ Archiepiscopo, scribit in ejusdem Ecclesiæ historia Nicolaus Serarius: Die postero, Augusti decimo quarto, Urbana processio à Clero toto peracta. Intererat Reverendissimus, & prisco more Variæ SS. Reliquiæ & Protomæ, quæ diu latuerant, cum Augustissimo Eucharisticæ Sacramento circumlatæ sunt. Lucidè dicit: Prisco more. Laudat non solemnem in laudati mysterii Festivitate processionem, sed vocivam & singularem, factam ob Indulgentias datas à Clemente VIII. Pontifice. Idem Scriptor in Opusculo de Sacris Processionibus enumerat omnia, quibus Germanica Ecclesia consuevit solemnem Dominici Corporis circumlationem in ejus festo honorare. Et inter alia ponit varia Dominicæ Passionis instrumenta. Affirmat ipsa simul circumferri. Et adducit causam: Ut per sensus ipsos excitentur omnium ad salutarem illius recordationem, ipsiusque qui passus est, amorem, laudem, & cultum. Germani semetipsos ita excitant ad explendum Domini Mandatum: Hoc facite in meam commemorationem.

Eadem pietas semper viguit in Gallicana Ecclesia. Etenim ad elapsi sæculi annum trigessimum quintum scribit Continuator Eminentissimi Domini Cardinalis Cæsaris Baronii: Laudabile valde est, quod anni principio Franciscus Gallicæ Rex præstitit in Sacramentarios Hæreticos, quorum Ante-signanus & præcipuus innovator fuit Calvinus. Eorum nonnulli, cum mensè Octobri præterito infames libellos adversus Sacram Eucharisticam, & receptos antiquos Christianorum ritus.

Lute-

Lutetiæ sparsissent, & publicis locis, ipsique etiam Regio Palatio affixissent, re comperita ejusdem criminis reos diligenter perquiri, & comprehendi iussit. Ipse Rex Parisiis præfens, placandi sacri Numinis gratia, presentis anno, decimo Kalendas Februarii, die Jovis, celeberrimam peregit supplicationem ab Ecclesia S. Germani ad Beatissimæ Virginis, cum Venerandissime Eucharistiæ per Joannem Bellajum Episcopum Parisiensem, & Reliquiarum Sacrosanctæ Capelle, aliarumque præcipuarum Civitatis gestatione. Cui cum uxore & liberis, atque Regni Principibus, & externorum Legatis, multu Cardinalibus, Episcopis, & Prælati, cum ceteris Ecclesiasticis, tam Secularibus, quam Regularibus, interfuit, faciem ardentem capite detecto gestans, umbellamque supra Sacratissimam Eucharisticam ferentibus, Delphino, Ducibus Aurelianensibus & Engolismensibus, filiis Regis, & Duce Vinocinensibus, primo Regii sanguinis Principe. Gravemque inde Rex orationem habuit, qua palam testatus est suum quoque brachium se excisurum, si ex ea peste infectum foret, atque id ipsum in proprios filios præstium. Eandem processionem refert ac laudat in suis Annalibus Venerabilis Henricus Spondanus, Episcopus Apamænsis. Ex ipsa clarè docemur avitam consuetudinem Gallicanæ Ecclesiæ.

Eadem pietas semper viguit in Belgica Ecclesia. Habet tres Metropolitanas Sedes, quarum nulla est Primatialis, sed omnes tres sunt forores, ideoque consecratione senior Episcopus habet Prærogativam loci & honoris. Hæc est antiquissima forma istius Ecclesiæ. Si tamen Episcopatus originem spectes, Cameracensis est prior & dignior. Quod autem in omni ejus Diocesi Sacrosanctum Sacramentum circumferatur cum numerosa sacrarum Imaginum ac Reliquiarum pompa, est omnium oculis exploratissimum: Idem servatum pridem fuit in Diocesi ac Provincia Mechliniensi. Catholica apud Belgas fidei ac sapientiæ sedes est Alma Universitas Lovaniensis: Etiam ipsa in pluribus processionibus semper circumtulit, & constanter circumferre pergit cum sublimes isto Mysterio sacras Imagines. Eremitæ Augustinenses ibidem à tribus sæculis habent Sacram Carnem, in quam apud Zelandiæ Middelburgum conversa fuit Sacrosanctæ Historia. Et ipsam quotannis circumferunt cum solemnibus ac devota processione. Ipsam probavit & confirmavit magnus ille Cardinalis Julianus Cæsarius, à Latere Eugenii IV. Pontificis tunc Legatus per omnem Germaniam, & Præses Concilii Basiliensis, adhuc legitimi: Quod ipsum fecit Joannes, tunc Leodiensis Episcopus. Lovanium enim tunc erat istius Diocesis: Originalia Diplomata exstant in Archivo præfati Lovaniensis Monasterii. Confirmarunt ac probarunt hanc solemnem Sacramenti processionem cum expresso mandato, ut Sanctorum Reliquiæ unà circumgestarentur. Juvat adjungere majorem Diplomatum partem.

Julianus miseratione divina Sanctæ Romanæ Ecclesiæ S. Angeli Diaconus Cardinalis in Germania Apostolicæ Sedis Legatus. Dilectis nobis in Christo

inclitiam Fraternalitatem Corporis Christi Conventus Fratrum Eremitarum S. Augustini Oppidi Lovaniensium. Diocesis representantibus salutem in Domino. Ad ea quæ Christi Fidelium salutem respiciunt libenter intendimus, illaque prosequimur favoribus opportunis. Exhibita siquidem nobis parte vestra Fraternalitatis petitio continebat, quod cum in dicto Conventu Monasterii Fratrum Eremitarum Sancti Augustini Domus Lovaniensis reperiat Corpus Domini Nostri Jesu Christi transmutatum & transsubstantiatum in verum Corpus, & Sanguinem ejusdem, cui in exhibitionem debet honoris ac reverentiæ eadem Fraternalitas in qua utriusque sexus Christi Fideles, Clerici, Laici, & Presbyteri simul in devotione uniti & ascripti existant unà cum Fratribus dicti Conventus, aliisque devotis Presbyteris & personis soliti Solemne processionem cum Corpore Dominico sic transsubstantiato facere & continuare in Parochia Sancti Petri ejusdem Oppidi Lovaniensis. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, plerisque temporibus in dicto loco ex divina operatione visa sunt Miracula fieri prout sunt in dies, propter quod devotio Populi magis accrescit, corpusque Dominicum in tanta majori habeatur reverentia. Nobis fuit humiliter supplicatum, ut ea, quæ ad augmentum divini Cultus, & Dominici Corporis in honorem ac reverentiam gesta sunt, rata atque grata habere, Fraternalitatem vestram deinceps supra hujusmodi processione continuanda licentiam & auctoritatem impartiri atque concedere, & in præmissis opportundè providere de benignitate nostra dignaremur. Nos igitur qui in partem sollicitudinis deputati salutem Christi Fidelium intensius desideratis affectuamus, volentes etiam divinum Cultum, quantum in nobis est, ampliare, vestris supplicationibus in hac parte tanquam rationabilibus inclinatis, ea omnia & singula quæ per vestram Fraternalitatem in Divini Cultus augmentum ac Corporis Dominici reverentiam & honorem sicut præfatur gesta sunt, rata habentes, atque grata, prædictæ vestra Confraternitati de cætero singulis annis per totum Oppidum Lovaniense hujusmodi processionem cum Corpore Dominico ac Sanctorum Reliquiarum deportatione, aliisque ceremoniis & solemnitatibus in talibus fieri consuetis, faciendis & continuandi tenore presentium plenam & omnimodam concedimus facultatem, contradictione quacumque in contrarium non obstante. Datum Basileæ die decima mensis Julii anno Domini millesimo quadringentesimo trigentesimo tertio, indictione undecima Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri Domini Eugenii divina providentia Papæ XV. anno tertio.

Joannes Dei & Apostolicæ Sedis gratia Leodiensis Episcopus, universis Christi Fidelibus ad quos presentes Salutem in vero omnium Salutari. Inter varias sollicitudines quibus assidue ex debito Pastoralis officii immeriti præsidemus noster undique circumseptus est animus. Illa præsertim insidet cordi nostro: ut ea obsequantur operibus, & ad Divinæ ac Christi Fidelium devotionis augmentum prospiciunt nobis nostris sed & futuris aucta remporibus

bus illibata persistant. Fide digna siquidem relatione suscepimus, quod cum in Monasterio Eremitarum Sancti Augustini Oppidi Lovaniensis vivificum Corporis Domini nostri Jesu Christi Sacramentum honorifice conservetur, cujus reverentiam & honorem inducentibus ad hoc plerisque manifesti miraculis, quæ Divina Majestas ibidem per hujusmodi Sacramentum & illius virtute per suam Omnipotentiam in dies operatur, Christi-fidelium dicti loci pia devotio unâ cum Fratribus dicti Monasterii seu Conventus, ab eisdem Fratres cum ipsis certam ac devotam habentes inter se Fratritate, singulis annis Solemne cum dicto Corpore Dominico in Parochia Sancti Petri dicti Oppidi consueverunt facere processionem, exindeque quam plurimum ipsorum devotio Christi-fidelium adaugetur Divinum cultum nostris cupientes augmentari temporibus ea omnia & singula quæ ad Dominici Corporis reverentiam & honorem esse gesta noscuntur rata habentes, dictam faciendi ac continuandi processionem auctoritate nostra ordinaria favorabiliter elargimur. Dum tamen hujusmodi processio fiat etiam cum Sacratissimi Corporis Christi sub consueta panis specie Sacramenti aliarumque sacrarum Reliquiarum deportatione, cæteris ad hoc adhibitis solemnitatibus prout Christi-fidelium devotioni congruit solitis & consuetis. In quorum testimonium ad perpetuam rei memoriam has præsentis litteras Sigilli nostri ad causas appensione iussimus committi, &c.

Et hinc clarè discimus istam pietatem esse antiquam consuetudinem Romanæ Ecclesiæ. Etenim tantus Cardinalis, præsertim Legati auctoritate fungens, nihil mandaret, nisi ex disciplina Romana. Harum processionum pietas originem duxit apud Urbem Veterem, & nascenti ansam ipsi præbuit Miraculum patratum in sacro Corporali. Et ad hoc Religiosè recordandum, esse publico præfata Civitatis Ære exstructam insignem Basilicam scribit Onuphrius Panvinus, atque adjungit: In quo celeberrimo templo sanctum Corporale collocatum est, quod singulis annis in festo Corporis Christi, in celebri illa Supplicatione devotissimè circumfertur, finitimi omnibus populis eò illa die ad id visendum consuetibus. Circumfertur simul cum sacrosancto Sacramento. Eadem piissima consuetudo viget per omnem Italiam. Neapolitana Ecclesia circumfert: Caput & Sanguinem S. Episcopi & Martyris Januarii. Quod eadem pietas apud Mediolanensem Ecclesiam vigeat, & probata sit per S. Carolum Borromæum, infra demonstrabitur. Quid opus multis? omnes sub cælo Ecclesiæ in sacris processionibus, etiam Sacrosanctam Eucharistiam circumferentibus, pro Duce habent sanctam Imaginem Dominicæ Crucis. Sine ipsa non fit processio. Eadem pietas viget in Polonia, in Hispaniis, ac in omnibus Christianis Latinorum Gentibus. Græci carent istiusmodi processionibus.

Juvat adjungere testimonium ac iudicium Sacræ Theologiæ Facultatis Colonienfis: Nos Decanus, Senior, alique Sacram Facultatem Theologicam in alma ac celeberrima Universitate

Generalis Studii Colonienfis Regentes, sacrosanctæ Theologiæ Doctores & Professores Ordinarii, dum more nostro legitime & collegialiter congregati, debitu requireremus, ut in sanctæ & ingenue veritatis subsidium, quoad infra-scriptos articulos congruum perhiberemus testimonium, collatis ad invicem votis, seclusa omni amoris vel odii passione, ac quovis humano respectu, solumque Deum præ oculis habentes, unanimi suffragio decrevimus, coram omnibus & singulis quorum interest aliquam de veritate sequentium articulorum habere notitiam, testari & fidem facere de articulis sequentibus, prout harum serie testamur, & fidem facimus.

Primò, ab immemoriali tempore in hac fidei Romano Catholice addictissima Civitate Imperiali Colonia Agrippina, quæ se S. Romanæ Ecclesiæ fidelem esse filiam haud immeritò gloriatur, laudabilem hanc semper viguisse, & etiamnum vigere consuetudinem: Quod videlicet in Ecclesiis, tam Collegiatis quàm Parochialibus & Regularibus, singulis diebus Dominicis, & Festis, de præcepto in foro feriali solitis, exponatur Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. Immo in multis ejusdem Urbis Ecclesiis eandem consuetudinem vigere pro singulis feriis quintis: idque potissimum ex pia & antiqua piorum fidelium fundatione.

Secundò, quod in plerisque, quæ intra eandem hanc Civitatem insituuntur, processionibus solemnibus idem Sanctissimum Sacramentum cum debita reverentia & honore circumferri consueverit. Immo in processionibus Parochialibus, us præsertim quæ semel in anno, præcipuè in die Sanctissimi Corporis Christi, & infra Octavam illius institui solent, variæ quoque diversorum Sanctorum, præcipuè verò Beatissimæ Virginis Mariæ, debita cum devotione & reverentia, circumferuntur Imagines.

Tertiò, quod idem Sanctissimum Sacramentum in dictis Ecclesiis tum vel maximè exponatur, quando in aliqua illarum Plenariæ sunt Indulgentiæ, vel quadraginta horarum preces peraguntur.

Quartò, quod pro exstimulando Populo ad frequentiam Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ, variæ in prædictis Ecclesiis institutæ sint sub titulo diversorum Sanctorum, & notanter Beatissimæ Virginis, sub variis titulis Fratritates, in quibus varia peraguntur à Confratribus Christianæ pietatis exercitia.

Quintò, hæc omnia pro conservanda Fide Catholica & expugnandis hæresibus, quæ in hisce Partibus circa Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, invocationem Sanctorum, & cultum Imaginum præcedente sæculo grassatæ sunt, & in locis vicinis etiamnum vigent, fuerunt, & adhuc sunt utilissima. Immo ex hac tam frequenti Sanctissimi Sacramenti publica expositione, & circumlatione, non solum nihil reverentiæ aut honoris illi debiti derogatur, multò minus apud Fideles vilescit aut contemnitur, quin potius Fidelibus ad majorem devotionem & reverentiam stimulum addit, adeo efficacem, ut nullibi in Ecclesiis major sit fidelis Populi concursus, quàm ubi Sanctissimum Sacramentum publicè exponitur omnibus est manifestum.

Sextò,

Sextò, verum est, quod non solum nulla hærenus adversus laudabilem hanc Sanctissimum Sacramentum publico Cultui exponendi consuetudinem in hac Archi-Diœcesi innovaverit, sive à Summis Pontificibus, sive à sacris Dominorum Cardinalium Congregationibus emanata prohibito; verum etiam id in hisce Partibus, ubi vel cum hæreticis summis permixti, vel ab eisdem circumvicinis circumferimur, absque ingenti hæreticorum plausu & exultatione, nec non in hæresi sua majori obfirmatione, & Catholicorum verò perplexitate, confestatione, & animorum perturbatione vix fieri possit. In quorum omnium & singulorum fidem, & contestatæ veritatis confirmationem, præsentibus Sacræ Facultatis nostræ sigillum sub imprimi iussimus Colonia Agrippinæ in Aula nostra Theologica, die 24. mensis Julii, anno partæ salutis humanæ supra millesimum & sexcentisimum septuagesimo quinto. Judicium hoc confirmat non dumtaxat jam dicta, sed etiam inferribis dicenda. Duxi tamen non dividendum, ideoquè integrum posui.

CAPUT VI.

Discutiuntur Adversariorum Argumenta.

Palmare Adversariorum argumentum est: Ut Populi non distrahatur ad plura devotio, & uni soli Deo, qui debetur in solidum, suus reddatur honor & gloria. Respondeo hoc argumentum esse mali odoris. Quis enim Orthodoxus unquam audivit per impensam Sanctis reverentiam distrahi Populi devotionem, & per ipsam effici, ut soli Deo suus, cui debetur in solidum, honor & gloria non reddatur? Longè aliud in libris de Orthodoxa fide docet S. Joannes Damascenus: Honor erga gratos & benignos Conservos, benevolentia erga communem Dominum indicium est. Hi promptuarium Dei, & pura habitacula facti sunt. Quomodo igitur non honoranda sunt Tempia Dei animata, & animata Tabernacula? Lapidea Dei Tempia non sunt nisi figuræ & Imagines verorum Templorum, de quibus Apostolus: Templum Dei sanctum est, quod estis vos. At verò qui Divinam Majestatem adoraturus adit lapidea Tempia, devotionem suam non distrahit, sed colligit; debitum Dei honorem non dividit: longè igitur potiori ratione istud non patrat, qui accedit Tempia viva & vera. Idem sanctissimus Doctor in tertia oratione de sacris Imaginibus distinguit varias adorationum & rerum adorandarum species, & pergit: Primùm adorantur, in quibus requievit Deus, qui solus est Sanctus & in Sanctis conquiescit. Ut in S. Dei Genitrice & in omnibus Sanctis, qui totis vivibus operam dederunt ut Deo similes evaderent. Addit in ipsis habitare Dominum Deum, uti ignem in ferro ignito. Quare qui ignitum ferrum tangit, tangit ignem, nec ejus tactus extra ignem distrahitur; ita eventit & istis, qui Sanctos venerantur. Idem Joannes in prima Oratione hæc confirmat ex S. Leontio, Neapolitano apud Cyprios Episcopo, discipulo sancti Epiphani: Qui Martyrem colit, Deum colit cujus ille amore Martyrium pertulit. Qui Christi adorat Apostolum, adoratur eum, cujus ille Apostolus est. Et Christi. Lupi Opera Tom. XI.

qui supplex accedit ad Christi Matrem, is nimirum filio ejus honorem habet. Nullus enim Deus præter unum, qui in Trinitate agnoscitur & adoratur. Certè Sanctorum veneratio, si nos à Deo distrahit & efficiat ne ei honor reddatur in solidum, est devia & proscribenda. Est unum ex argumentis Iconoclastarum.

Secundum argumentum est, quod fidelis Populus in multis sit animalis, & ista non intelligat, ideoque in Processionibus plus veneretur Sanctorum Statuas, quàm ipsum sacrosanctum Sacramentum. Etenim quotidie videmus plures faces gestari, & majorem fieri concursum circa istas, quàm circa hoc. Respondeo hic variè excedi. Primo, simplex Christi Domini Populus gravatur temerariis suspicionibus. Etenim quod plurium luminarium gestatio non arguat majorem venerationem, demonstrat Romana Ecclesia in Basilica Vaticana Principum Apostolorum. Ibi longè plura luminaria videmus ad dictorum Apostolorum Confessionem & Reliquias, quàm ad Altare & Tabernaculum gloriosi Sacramenti. Ea pluralitas habet spirituales rationes. Et Urbis Veteris Populus pro miraculose Corporalis custodia extruxit magnificentum Templum, & magnificentissimum Tabernaculum: longè magnificentius, quàm pro Eucharistia. Et Nicolaus IV. Pontifex omnia comprobavit. In pluribus Regionibus ac Ecclesiis videmus esse magnificentiores Capas & custodias sacris Reliquiis, quàm Dominico Corpori. Omnia sunt ad supremum honorem folius Divinæ Majestatis. Si tamen quis Populus circa istam luminarium gestationem declinet à recto, Episcopi demonstrent se Pastores ac Doctores.

Secundo, periclitamur hic de erroribus Sereni Massiliensis Episcopi: ad quem scripsit Magnus Gregorius: Indico dudum ad nos pervenisse, quod Fratritas vestra quosdam Imagines Lib. 7. Adoratores adspiciens, easdem Ecclesiæ Imagines Indic. 2. confregit atque projecit. Et quidem zelum vos, ne Ep. 110. quid manufactum adorari possit, habuisse laudamus, sed frangere easdem Imagines non debuisse judicamus. Idcirco enim Pictura in Ecclesiis adhibetur, ut hi qui litteras nesciunt, saltem in parietibus videndo legant, quæ legere in Codicibus non valent. Tua ergò Fratritas & illas servare, & ab earum adoratu Populum prohibere debuit: Quatenus & litterarum inscitia haberent unde scientiam historiam colligerent, & Populus in picturæ Adoratione minimè peccaret. Serenus fuit suæ opinionis ac operis adeo tenax, ut istas litteras non sancti Gregorii, sed sibi submissum à nescio quo figmentum esse crederet, ideoque Pontifex fuit compulsus iterum scribere: Perlatum ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo successus, Sanctorum Imagines sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent, confregeris. Et quidem quia eas adorari vetuisses, omnino laudavimus: fregisse verò reprehendimus. Dic Frater, à quo factum Sacerdote aliquando auditum est, quod fecisti? si non aliud, vel illud te non debuit revocare, ne despectis aliis Fratribus, solum te Sanctum, & esse crederes sapientem? Aliud est enim picturam adorare, aliud per picturæ historiam quid sit adorandum, addiscere. Nam quod legentibus Scriptura, hoc idiotis

Lib. 9.
Ep. 9.

præstat P'ctura cernentibus: Quia in ipsa etiam ignorantibus videtur quid sequi debeant, in ipsa legunt qui literas nesciunt. Unde & præcipue Genibus pro lectionibus pictura est. Quod magnopere à te, qui inter Gentes habitas, attendi debuerat: Ne dum recto Zelo incaute succenderis, ferocibus animis scandalum generares. Frangi verò non debuit, quod non adorandum in Ecclesiis, sed ad instruendas solummodo mentes nescientium fuit collocatum. Et quia in locis Venerabilibus Sanctorum depingi bisorias non sine ratione Vetustas admisit, si zelum discretionem condisses, sine dubio & ea, quæ intendebas, salubriter obtinere, & collectum gregem non dispergere, sed potius dispersum poterat congregare: Ut Pastoris in te meritum non excelleret, non culpa dispersoris incumberet. Hec autem dum in hoc animi tui incaute nimis motu exequeris, ita tuos scandalizasse filios perhiberis, ut maxima eorum pars à tua se communiione suspenderet.

Itum ipsum fructum, quem sacrae Imagines habent in Ecclesiis, habent etiam in sacris Processionibus. Habent & alium. Insuper enim sunt Palatini Proceres & sacri Principes honorantes Solemnem Christi Domini triumphum de prostrata impietate Sacramentaria. Quarè neque hinc sunt propter Populi imperitiam auferendæ. Hujusmodi zelus non est secundum scientiam. Veri zeli est docere Populum, & ab imperitia liberatum stabilire in spiritali intelligentia. Similis Populi Episcopus pleno pectore debet exequi Mandatum S. Pauli: *Insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina.* Sacri Canones mandant, ut Episcopus quorannis circumeat omnem suam Diocesim, non solius Christianæ Confirmationis, sed præsertim gratia Doctrinæ & Instructionis. Obligatur etiam rusticana plebem per semetipsum docere. Est enim debitor sapientibus ac insipientibus. Primis etiam post datam Ecclesiæ à Magno Constantino pacem annis, aliquæ Basilicæ permanserunt sine Imaginibus. Et si quæ Ecclesia usque ad nostra tempora circa contemptum aut errorem conservasset istam Consuetudinem, damnari non posset: Sine rationibus compelli non deberet ad Imagines introducendas. Et usque hodie plures Ecclesiæ Sacras Processiones celebrant sine ipsis. Excipit tamen sacrosanctæ Crucis Imaginem. Et à nullo condemnantur. At verò jam admissas & stabilitas, vel ab Ecclesiis vel à Sacris Processionibus noviter excludere, non potest non esse peccatum. Præsertim si in aliqua gente, aut in aliqua Provincia fiat ab uno dumtaxat Episcopo. Est peccatum Sereni Massiliensis, ac in talem Episcopum omnino possit dici: *Dic Frater, à quo factum aliquando Sacerdote auditum est, quod fecisti? si non aliud, vel illud te debuit revocare, ne despectis aliis fratribus solum te sanctum & esse crederes sapientem?* Etiam fidelis populi offensio, quoniam iusta, est Episcopo metuenda. Etiam circumvicinorum hæreticorum scandalum. Per istiusmodi mutationes credunt & clamant nostros Episcopos declinare in suos errores.

Tertium argumentum est, quod Christiano-

rum animi sint avocandi à signis, & erigendi in solum Dominum Deum. Respondeo hunc esse scopum istorum, qui hodie appellantur Doctores & Sedatores Alti sensus. Est olidum fundamentum. Palmare firmamentum erroris Iconoclastici, adversus quod in prima pro sacris Imaginibus Oratione insigniter scribit S. Joannes Damascenus: *Quod si dixeris mente atque intelligentia tantum Deo conjungi nos oportere, res omnes corporeas tolle, luminum splendorem, thuris suavitatem, preces quas voce proferimus, Mytheria ipsa Divina quæ conficiuntur ex materia, panem, vinum, Unctionis Oleum, Crucis signum.* Eximiè hæc illustrat & concludit: *Quandoquidem duplex creatus sum, & videns veneror id quod videtur, non ut Deum, sed ut rei venerandæ venerabile simulacrum. Tu quidem forte sublimior es, & à materia remotior, & supra corpus incedens, & carne quodammodo carens, despicias quidquid sub aspectum cadit. Ego verò, ut qui homo sim, & corpore circumdatus, cupio cum eis, quæ sancta sunt, corpore versari, eaque oculis contueri. Tu qui sublimis es, submissius te gerens, ignosce mei sensum humilitati, ut sublimitatem tuam noscerves.* Libens fateor optandum esse, ut omnes tota & sola mente, sine signorum ductu & Ministerio, Domino Deo adhæreant. Profiteor esse rem sanctissimam. Verum addo esse, & maximam. Est cibus Grandium. Immo Maximorum. Insuper adjungo esse rem periculossimam. Ex ejus præsumptione Iconomachi ceciderunt in ipsam abyssum impietatis. Adhæreamus sacris signis, & ipsorum Ministerio reverenter utamur.

Quartum argumentum est autoritas S. Caroli Borromæi, in quarta sua Synodo ad titulum de pertinentibus ad sanctam Eucharistiam sancientis: *In solempni illa Processione, in qua sanctissimum Domini Corpus per Urbem Religioso Cultu defertur, ne Reliquiæ ullæ, sed illud solum; ut veteris instituti, Ecclesiæque Romanæ Matris Consuetudinis est, pio Religiosoque apparatu, solempniq; celebritate feratur.* Respondeo S. Carolum sanxisse de sola ista unica Processione, non de aliis. Exceptio enim firmat Regulam in contrarium. Lucet ex præcedenti ejusdem tituli Decreto: *In Ecclesia Cathedrali, quoties oratio quadraginta horarum vel inchoatur, vel peracto in alii Ecclesiis illius cursu, in eadem iteratur, aliæque ratione Sanctissima Eucharistia exponitur, indicitur, omnis ratio suadet, ne splendidiori luminum apparatu, & majori Cleri frequentia, majorique Populi concursu habeatur atque celebretur. Quarè illius orationis initio, quod in ea Ecclesia fit, rursusque in ejusdem fine, ut Episcopo videbitur, cum illius Ecclesiæ Clerus, Populusque, si quem pro Parochiæ ratione peculiarem habet, tum etiam universus Urbis Clerus, tam secularis quam Regularis, qui supplicationibus publicis interesse solet, ac Sodalitates omnes, & cunctus præterea Populus, suis Parochialibus Sanctorum insignibus distinctus, in illam Matricem Ecclesiam generatim ac universè ad Orationis celebritatem conveniat.* Quadraginta horarum Orationem, dum in Cathedrali fit Ecclesia, mandat semper inchoari ac finire per generalem cum Sanctissimo Sacra-

Sacramento Processionem, & ad ipsam convenire omnes Parochias, omnia Monasteria, omnesque Sodalitates cum insignibus suorum Sanctorum Patronorum.

Quod S. Carolus sacras etiam Reliquias nequaquam censuerit à Sacrosancta Eucharistia dimovendas, lucidissime patet ex eadem ipsius Synodo ad titulum de cultu Sanctorum: *sacris Reliquiis, si Sanctissimo Eucharistia Sacramento non ita propè quidem eæ collocata sint, ut illius lampade harum cultui satisfiat, lampas propria assidue præluceat, nisi hanc impensam nimia & Ecclesiæ & Populi egestas Episcopi Judicio non patitur.*

Permittit Reliquias Sacrosancto Sacramento esse adeò vicinas, ut eadem lampade honorentur. Porro de solempni, quæ in Dominicis Corporis festivitate fit, Processione aliud censuit ob duas rationes. Primò ob veterem morem Mediolanensis Ecclesiæ. Deinde ob similem morem Ecclesiæ Romanæ. Quidam apud Mediolanum cœperant istam Processionem honorare sacris Reliquiis. At sanctus Carolus intercessit, & retinendam voluit antiquam Consuetudinem. Secutus est consilium S. Hieronymi, suadentis ut quævis Ecclesia antiquas suas Consuetudines veneretur ac teneatur, tanquam traditiones Apostolicas. Et S. Bernardus inter Lugdunensis Ecclesiæ laudes ponit: *Lugdunensis Ecclesia non admittit novitates.* Etiam in solempni illa Processione Consuetudinem servant plures Ecclesiæ. Attamen diversam suarum fororum Consuetudinem non damnant aut improbant. Etenim merito audent, quod circa similem sacri Ritus speciem scripsit in libris de Sacramentis S. Ambrosius: *Et nos homines sensum habemus.* Omnis Ecclesia retineat suum morem. Etenim Catholica Mater nostra est Regina circumamicta varietatibus.

Lib. 3.
cap. 5.

Quintum argumentum est autoritas Domini Nicolai Godau, Vinciensis in Gallia Episcopi, qui in suis Synodalibus Instructionibus Reliquias cum Venerabili deferri non admittit. Accedit nescio quæ ordinatio Ecclesiæ Narcorum: *In Processionibus Dedicationum, ad quas Populus magis accurrit spectandi gratia, quam devotionis, non deferatur Venerabile Sacramentum. Et quando contigerit deferri, nulle aliæ Reliquiæ vel Imagines Sanctorum deferantur.* Aliqui respondent similia quorundam hinc inde Episcoporum Decreta esse devia, non minùs quàm Decretum & factum Sereni Episcopi Massiliensis. Adversantur enim Pietati ac moribus omnium sub cœlo Ecclesiarum. Item adversantur Decreto Juliani Cardinalis Cæsarini, & Consuetudini Ecclesiæ Urbi-Vetanz, isthic plantatæ per Urbanum IV. Pontificem. Adversatur etiam moribus Gallicanæ Ecclesiæ, manifestè demonstratis in Solempnissima illa Processione, quam celebravit Rex Franciscus Primus.

Abstinet tamen, ut ego taliter respondeam. Etenim versamur in materia, de qua S. Augustinus rectè scripsit ad Januarium: *Miror sane, quid ita volueris, ut de his quæ vario per diversa loca observantur, tibi aliqua conscriberem, cum & non sit necessarium, & una in his Christi. Lapi Opera Tom. XI.*

Epist.
119. c.
18.

saluberrima Regula retinenda sit, ut quæ non sunt contra fidem, neque contra bonos mores, & habent aliquid ad exhortationem vitæ melioris, ubicumque institui videmus, vel instituta cognoscimus, non solum non improbemus, sed etiam laudando & imitando sectemur, si aliorum infirmitas non ita impedit, ut amplius detrimentum sit. Si enim eo modo impediatur, ut majorum studiorum lucra speranda sint, quam calumniantium detrimenta metuenda, sine dubitatione faciendum est, maxime illud, quod etiam de scripturis defendi potest. Et insit: *Quod autem instituitur præter Consuetudinem, ut quasi observata Sacramenti sit, approbare non possum, vel Sancti multa hujusmodi propter nonnullarum, & Sanctorum, vel turbulentarum personarum scandala devitanda liberius improbare non audeo. Sed hoc nimis doleo, quia multa, quæ in Divinis libris saluberrimè præcepta sunt, minus curantur, & tam multis præsumptionibus sic plena sunt omnia, ut graviter corripitur, qui per Octavas suas terram nudando pede tetigerit, quàm qui mentem violentia sepeliverit. Omnia itaque talia, quæ neque Sanctorum Scripturarum autoritatibus continentur, nec in Conciliis Episcoporum statuta inveniuntur, nec Consuetudine universæ Ecclesiæ roborata sunt, sed diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix aut omnino nunquam inveniri possint causæ, quas in eis instituendis homines secuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione rescandanda existimo.*

At verò Processionalis sacrarum Reliquiarum aut Imaginum cum sacrosancta Eucharistia circumgestatio non est contra fidem, nec contra bonos mores, & habet aliquid ad exhortationem vitæ melioris. Ergo juxta saluberrimam regulam, ubicumque instituta cognoscitur, non solum non est improbanda, sed laudanda, retinenda atque sectanda. Etiam aliquorum infirmitas non ita impedit, ut majus detrimentum sit. Etenim nulla hic esse possit talis infirmitas, nisi impericia simplicis Populi. At verò per Episcopos est docenda & sananda, nequaquam verò vetustus ac probatus propriæ Ecclesiæ ritus propter ipsam auferendus. Præterea hæc Pietas, licet forsitan non in sacris Scripturis, tamen in Episcoporum Synodis; ac in universæ Ecclesiæ moribus habet fundamentum, ideòque nullatenus est rescandanda. Nec introducenda consuetudo contraria. Similiter diversus aliorum hinc inde, quæ Imagines aut Reliquias circumferre non solent, Ecclesiarum mos est damnandus. Servanda est Apostoli Regula: *Is qui manducat, non manducantem non spernat; & qui manducat, manducantem non judicat.* Adversus spernentem aut judicantem dici poterit cum laudato superius Ambrosio: *In omnibus cupia sequi Romanam Ecclesiam, sed tamen & nos homines sensum habemus.* Ideò quod alibi rectè servatur, & nos rectè custodimus. Longè potiori Jure dici hoc possit Namurcensi aut Vincienti Ecclesiæ. Namurcensis sanctionis rationes ignoro. Ejus Metropolis Cameracensis per omnem Diocesim servat contrarium.

Eadem de re S. Augustinus rectissime scribit

in alia Epistola ad eundem Ianuarium: *De illo tertio Ecclesiasticarum Consuetudinum genere, quod per loca Regionisque variatur, faciat quisque quod in ea Ecclesia, in quam venit, invenit. Non enim quidquam eorum contra fidem fit, aut contra mores hinc vel inde meliores. His enim causis, id est, aut propter fidem, aut propter mores, vel emendari oportet quod perperam fiebat, vel institui quod non fiebat. Ipsa quoque mutatio Consuetudinis, etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat. Quapropter quæ utilis non est, perturbatione infructuosa consequenter noxia est. Hæc saluberrima Regula omnino obtinet circa usum Sacrarum Imaginum: præsertim in Regionibus, quæ Lutheranos & Calvinistas habent admixtos aut vicinos. Ipsarum à sacris Processionibus contra priorem Consuetudinem proscriptio simplici isthic Populo scandalum, istis autem Erroribus præbet materiam & ansam alumnarium. Et certè plura Divina Præcepta hodie minus curantur à Christiano Populo; In ejus moribus grassantur plura graviora vitia. Permovendi sunt Episcopi, ut hisce eradicanis omnem impendant operam, ac desinant cedere quæstiones de rebus Adiaphoris.*

CAP. 25.

CAPUT VII.

Expediuntur aliquot quæstiones circa præfatas Processiones.

Quæstio prima est, An sacra cum Sanctissimo Sacramento Processiones expediat esse raras, an frequentes? Respondeo hanc etiam pietatem per loca terrarum & Regiones variari, ideoque in ipsam congruere Regulam, quam ad præfatum Ianuarium circa raram & frequentem Eucharistiæ Oblationem & perceptionem scripsit laudatus Augustinus: *Alii quotidie communicant Corpori & Sanguini Dominico, alii certis diebus accipiunt. Alii nullus dies intermittitur, quo non offeratur, alibi sabbatho tantum & dominico, alibi tantum Dominico. Totum hoc genus rerum liberas habet observationes. Nec disciplina ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam ad quam fortè devenit. Quod enim neque contra fidem neque contra bonos mores injungitur, indifferenter est habendum, & pro eorum inter quos vivitur, societate servandum. Præcipua & gravior quæstio erat de quotidiana communione. Et utraque pars sulciebatur rationibus. Hinc Augustinus rescripsit; *Rectius fortasse inter eos quispiam divinitus litem, qui monet ut præcipue in Christi pace permaneant. Faciat autem unusquisque quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. Neuter enim eorum in honore Corporis & Sanguinem Domini, si saluberrimum Sacramentum certatim honorare contendunt. Neque enim litigaverunt inter se, aut quisquam eorum se alteri præposuit, Zachæus & ille Centurio, cum alter eorum gaudens in domum suam, suscepit Dominum, alter dixerit: Non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Ambo Salvatore honorificantes, diverso & quasi contrario modo. Idem ergo per omnia dixerim de fre-**

quentibus & raris sacrosancti Sacramenti circumgestationibus.

Et quidem si omnes Christiani essent in tali statu, ut nullus ad flentes, audientes, aut substratos mereretur proscribi, sed omnes digni essent perfectionis, aut saltem Consistentiæ gradu, suaderem sublime istud Mysterium quotidie exponi, & circumferri. Ei namque debetur omnis honor & gloria. Et tunc quotidianam à nobis acciperet reverentiam. Verum nos sumus in statu alio. Ecclesia militans numquam fuit sine macula aut ruga: Et nos devoluti sumus in periculosa novissimorum dierum tempora, in quibus abundat iniquitas, & refrigerat charitas multorum. Hinc penitus probò synodale Decretum Domini Antonii Granvellani, Presbyteri Cardinalis ad S. Bartholomæum in Insula, & primi Mechliniensium Archiepiscopi; *Sacrosanctia Eucharistia pie & utiliter ad populi devotionem interdum in publicis Supplicationibus deferretur, potissimum verò in festo sacro Christi Corpori consecrato, ejusque Octava. Sed ne nimia frequentia minuat reverentiam, rariùs extra prædicta tempora id fiat, & non nisi in arduis causis pacis, & publicæ necessitatis, vel utilitatis. In illis autem Processionibus, ad quas populus consuevit non tam orandi, quam spectandi gratia confluere, abstinere. In communibus autem supplicationibus circumgestari poterunt Sanctorum Reliquiæ. Decretum synodaliter confirmavit ac innovavit laudati Archiepiscopi successor, Venerabilis Matthias Hovius. Etiam probò Decretum Domini Nicolai Cardinalis Cusani, qui istiusmodi Processiones judicavit non faciendas in omni quinta feria.*

Perplacet sententia S. Caroli Borromæi, Eminentissimi Cardinalis Gabrielis Paleotti, Joannis Aureliani Episcopi, & similium Patrum, qui censuerunt istiusmodi processiones celebrandas semel in omni mense. Quod ipsum censet & in Vaticana Basilica observat Romana Ecclesia. Eandem pietatem jam pridem probavit in quatuor Ordinibus Fratrum Mendicantium, confirmans Constitutiones, quæ menstruam istiusmodi processionem præcipiunt. Et ipsa observatur per omnem sub cælo Ecclesiam cum summo fructu. Ab hac probatissima ac universalissima Regula & praxi nullatenus est recedendum. Et ipsis non obstat Antonii Cardinalis Granvellani Decretum. Sancit enim de Generalibus totius Cleri & Populi processionibus. Et omnino verum est quod has fieri non expediat, nisi ex causa publica. Decretum præsertim agit adversus Belgarum Dedicationum processiones, quas ex variis rationibus non expedit comitari à Sanctissimo Sacramento. Hinc sanctus Carolus Borromæus etiam generales cum SS. comitatu Processiones fieri sanxit semel in mense. Præsertim in publicis quadraginta horarum intra Cathedralam Basilicam Orationibus. Quam pietatem exercent etiam quædam Cathedrales Belgarum, Quod nempe publica Belgii necessitas à multo tempore sit continua, ideoque continuis ad Divinam Clementiam Supplicationibus mitiganda, ac tandem aliquando divertenda. Hæc est antiquissima Ecclesiæ forma.

Ità

Ità audivimus supra à S. Joanne Chrysofomo. Eandem in suis Capitularibus confirmarunt Carolus Magnus, Ludovicus Pius, aliique similibus disciplinæ Principes. Porrò nulla apud Deum Supplicatio est potentior, quam ista, cui substantialiter adest ille, de quo in omni oratione clamamus: *Per Dominum nostrum Jes. Christ. Filium tuum.*

Dominus Cardinalis Granvellanus suo decreto recte addidit: *Vel utilitatis.* Uti quæ quoniam ita semper observavit Ecclesia. Etenim Anglia ita fecit in Civitatum Dedicationibus. Christianissimus Galliarum Rex Franciscus Primus idem solemnissimè fecit, dum Regni sui constantissimam contra Calvinianarum blasphemiarum novitates fidem voluit toti mundo demonstrare, ac prædicare. Moguntina Ecclesia istud ipsum servat in Jubilæis, ac in aliis plenariis apud Cathedralam Basilicam Indulgentiis. Istud ipsum omni mense servat ex Sancti Caroli instituto Mediolanensis Ecclesia. Eadem omnia observantur apud Belgas, numquam impetita, aut improbata per laudatum Cardinalem Granvellanum, aut ullum ipsius in Mechliniensi Throno Successorem. Insuper Cathedrales Basilicæ, Parochiales Ecclesiæ, ac pleaque Monasteria passim habent suorum Patronorum solemnia Festa cum numero & pio concursu populi: & pietatem non parum auget processionaliter gestata Eucharistia. Istiusmodi processiones, licet non semper ob publicam necessitatem fiant, semper tamen sunt cum insigni utilitate. Ad ipsas igitur stabilendas Cardinalis Archiepiscopus præfatas voces addidit. Joannes Aureliæ Episcopus menstruam istam processionem voluit non per plateas, sed fieri intrà Ecclesiarum gremium. Quod ipsum agit Vaticana Ecclesia. Etiam Regulares Mendicantes passim tunc non procedunt, nisi intra sua Claustra, aut certè intra limites Monasterii.

Secunda quæstio est, An expediat istiusmodi processiones fieri diebus ferialibus? Respondeo passim non expedire. Hinc enim Dominus Nicolaus Cardinalis Cusanus ipsas fieri noluit in omnibus quintis feriis. Uti ad Eucharistiæ consecrationem aut sumptionem, ità etiam ad ejusdem processionalis circumgestationem certa & varia præparamenta sunt necessaria: Etiam hic locum habet Mandatum Apostoli: *Probet autem se ipsum homo.* Ad tanti Principis transitum adhibenda sunt plura ornamenta. Quanta reverentia nostri olim Majores Domesticam Eucharistiam in secretis etiam cubiculis tradaverunt, demonstrant authentica Acta S. Lucæ Anachoretæ & Taumaturgi. Etenim Corinthiorum Archiepiscopo circa ejus fumendæ modum proposuit hanc quæstionem: *Amabo, ò Domine, qua ratione nos, qui propter multa peccata nostra colimus montes & solitudines, horrenda Mytheria possimus percipere? Vides enim, ut ne dum Collecta, sed neque Sacerdos superpetat.* Et Archiepiscopus respondit: *Bene Pater, ac de bona re & maxima interrogasti. Nam bonum quoque, ut ajunt, non bonum est, si non bene fieri contingat. Primò igitur ac principaliter Sacerdotem adesse decet. Quod si ille necessaria omnino ratione absit, impendendum sacrae Mensæ Præsanctificatorum vasculum, si quidem est Oratorium, sin autem cella, scanno mundissimo. Tum explicans velum minus, Christ. Lupi Opera Tom. XI.*

*propones in eo sacras Particulas, accensoque Thimiamate, Typicorum Psalmos, aut Hymnum, Ter Sanctus, cantabis cum symbolo fidei, trinaque genuflexione adorans, manus quidem contrahas, ore autem sacrum pretiosum Christi ac Dei nostri Corpus sumes. Et de Eucharistiæ ad infirmos delatione sanxit in sua Octava apud Pisco-Bambam celebrata Synodo Venerabilis Thoribius Alphonsus Mogroveius Archiepiscopus Limensis: Cum corda contrita & humiliata Deo sint placita, & creaturarum erga Creatorem devota gratitudo, omnes Clerici Parochialium Ecclesiarum hujus nostri Archiepiscopatus, cum SS. Sacramentum ad infirmorum Viaticum deferretur, quisque in sua Parochia, vel per etiam in aliena præfates fuerint, ipsum superpelliculis induiti reverenter comitabuntur, vel sustentabunt Conopeum quo tegitur. Proinde solemnitas ac processionalis delatio fieri debet cum longè majori humilitate contritione ac reverentia: Interna atque externa. Externam describit Ceremonialis liber Episcoporum: *Omnia decenter & diligenter præparentur & prævideantur. Nempe ut visæ, per quas processio transire debeat, mundentur & ornentur auleis, pannis, pilleis, floribus, frondibusque viridibus secundum posse & qualitatem loci. At verò diebus ferialibus populus & in suis Officiis, & plateis distrahitur ad alia. Etiam plateæ tunc habere non possunt præfata ornamenta. Nihil est dispositum ad transitum supremi Principis.**

Cap. 13.

Excipe tamen ferias octavas Sacrosancti Sacramenti. Tunc enim ex antiqua pietate populus & semet-ipsam, & suas domos, & plateas componit, aut certè debet componere. Spectat ad providentiam Episcopi. Hinc eandem ferias Dominus Nicolaus Cardinalis Cusanus excepit. Si quis Episcopus aliis etiam feriis has processiones fieri permittat aut velit, etiam debet debita hominum ac platearum præparamenta providere. Ecclesia Iprensis 29. hujus sæculi anno edidit salutarem decretum: *Consuetudinem quorundam locorum, deferendi passim in omnibus processionibus Venerabile Sacramentum, abrogari cupimus. Nec id fieri, nisi diebus solemnioribus vel publicæ necessitatis causa. Sancit tria. Primò tales processiones fieri permittit non in solo Dominici Corporis festo, sed in omnibus diebus solemnioribus. Secundò ipsas fieri prohibet diebus ferialibus: Excipit tamen illas quæ fiunt ex causa publicæ necessitatis. Rectissimè. Etenim publica necessitas etiam diebus feriatis cogit ad devotam mentis collectionem, ideoque aptam istis processionibus. Hæc exceptio est tertia sanctio laudati Decreti.*

Quæstio tertia est, An hæ processiones congruè fiant etiam post meridiem? Præsertim diebus Dominicis aut Festis. Quidam negant. Respondeo tamen affirmativè. Etenim supra laudatus Joannes Aureliani Episcopus mandat ipsas fieri post meridiem. Nec sine rationibus. Etenim Christianus populus multis in locis consuevit post meridianas Dominicorum aut Festorum dierum horas ludicris ac vanis impendere: quandoque etiam noxiis. Præsertim versùs Septemtrionem, ubi solet grassari ebrietas. At verò sacra cum Sanctissimo Sacramento processiones hæc impediunt ac divertunt. Plurimos permovent ad ornandas plateas, ad erigenda Altaria, ac comparandum

G g 3

cum

cum face, aliaque id genus. Plurimorum mentes à terrenis erigunt ad Dominum Deum. Quare videntur isti etiam temporis insigniter convenire. Et plurimæ per omnem Europam Ecclesiæ etiam infra Sacramenti Octavas procedunt post meridiem. Ita procedit Vaticana Romanæ Ecclesiæ Basilica, honorata comitatu plurium Eminentissimorum Dominorum Cardinalium. Et ita suadet Ceremoniale Episcoporum: *Solita est etiam octava die hujus Festi post Vesperas fieri processio ad reponendum Sanctissimum Sacramentum, quæ non tam solemnis, & longa via, ut prima, sed vel per Ecclesiam, vel parùm circa extra eam fieri debet.*

Plurimorum item mos est processionem, quam matutini imbres impediunt, celebrare post meridiem.

Questio quarta est, quænam singulariter conducant ad reverentiam ac pietatem harum processionum? Respondeo esse varia. Primum edicit in prima sua Synodo sub titulo de pertinentibus ad Sacramentum S. Eucharistiæ S. Carolus Borromæus: *Die Festo Corporis Christi Domini, cum sacrosancta Eucharistia in solemnibus supplicationibus gestatur, si adfuerit Episcopus, is eo ferenda Eucharistia officio fungatur. Si non adfuerit, id munus exequatur solus is Presbyter, qui secundum Episcopum, pro loci ejus consuetudine, honore ceteris præstat. Nisi ex privilegio aut consuetudine ad alium Presbyterum ea cura pertineat.* Quibusdam enim in locis pia fundatio istud munus adfluxit certo beneficio. Etiam expedit, ut populi per sacrosanctum Sacramentum Benedictio semper detur ab Episcopo, aut certè à digniori Presbytero. Et ita omnino observatur in rectæ disciplinæ Monasteriis.

Alterum congruæ devotionis articulum e legit idem S. Carolus in eadem Synodo ad titulum de Processionibus ac Supplicationibus: *Videant Episcopi, ut in Supplicationibus ac Processionibus quibuscumque præsertim cum sanctissima Eucharistia circumferuntur, & cum frequenter Populus ad Ecclesias, Indulgentiæ, Festi diei, sacre Concionis gratia, vel alia de causa convenire solet, ea modestia & reverentia adhibeatur, quæ Pii & Religiosi hujusmodi Actionibus maxime debetur. Ne inter viam inaniter spectandi gratia subsistatur. Ne quæ minus deceant, spectacula adhibeantur. Ne actiones pro foribus ædium, aut in via represententur. Ubi vides quod S. Carolus in Ecclesiis, apud quas est Indulgentia aut singulare Festum, permittat exponi sanctissimum Sacramentum, & processionaliter circumferri.*

Istam pietatem elucidat & adjuvat in prima sua Limensis Synodo laudatus ejusdem Civitatis Archi-Episcopus: *Quo tempore ab Ecclesia solennes sanctissimi Christi Corporis Processiones aguntur, nulla feminarum discooperito vultu per vias publicas inambulet, vel de fenestris prospiciat. Sed quæ omnes observent, ne levitate potius à Cultu Dei populum avocent, sed Religioso potius modestoque habitu & gestu internam fidem, pietatemque seculentur. Magistratus quoque ac Reipublicæ Ministros monemus atque hortamur in Domino, ut eadem sanctus Supplicationes agantur, dent sedulo operam, ne viri femineque mixtim confusæque incendant, sed præeant viri omnes. Mulieres, juxta Prophetam, seorsim sequantur Dei Ministros. Litaniarum seu Processionum modus &*

ordo, quem Romanæ Ecclesiæ dedit Magnus Gregorius, fuit devotissimus ac elegantissimus. Et facilis induci in mores. Certè hæc inductio spectat ad officium Episcoporum.

De indecentibus spectaculis ac inanibus spectatoribus supra audivimus salutare Decretum Domini Adolphi Archi-Episcopi Colonienfis: *Secularis stultorum hominum vanitas erepsit, & adhibentur etiam ludi profani & scurriles magno strepitu, & quasi ad bellum procedendum esset, timpana pulsantur, & otiosa spectacula eduntur, rebus istis non congruentia, quibus populus delectatus, à rebus quæ Processione aguntur, avocatur. Mandamus idcirco, ut juxta Sacre Cæsareæ Majestatis reformationem, quidquid non valet ad devotionem excitandam, à Processionibus removeatur, sed sint Processiones compostæ, graves, modeste. Absint risus, joci, confabulationes. Et orent homines, aut suaviter corde & ore modulentur. Adversus eundem abulum sanxit in sua Synodo Venerabilis Ludovicus à Guisla, Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, ac Remensium Archi-Episcopus: *In solemnibus Festis, Supplicationibus Corporis Christi observetur exactè Canon de ludicris prohibendis diebus Festis superius expressus. Nequæ larvæ & personati homines adeste permittantur, qui Populum à Religiosa contemplatione & adoratione tanti Mysterii avocent. Laudatus Canon est hic. Ludi theatralis, etiam prætextu consuetudinis, exhiberi solitos, & puerilia cetera ludicia, quibus Ecclesiæ imquinatur honestas & sanctitas, in Christi & Sanctorum Festivitatibus omnino prohibemus. Contra nitentes pœnis coerceri volumus à Superioribus. Coercendos censuerunt etiam Adolphus Archi-Episcopus, & S. Carolus Borromæus.**

Ex eodem principio Dominus Antonius Cardinalis Granvellanus, ac Venerabilis Matthias Hovius, Ecclesiæ Mechliniensis Archi-Episcopi, in suis Synodis sanxerunt: *In illis autem Processionibus ad quas Populus non tam orandi, quam spectandi gratia confuere solet, abstinetur. Utique à circumferenda Eucharistia. Exponit in sua Synodo Dominus Joannes Malderus, Episcopus Antverpiensis: Quomodo in Processionibus, quæ vocantur Dedicacionum, multas contigit insolentias pleurumque committi, & quedam inepta & lasciva immisceri, quæ tamen non esse toleranda decernimus, omnino prohibemus in illis Venerabile Sacramentum circumferri. Quod ipsum rectissime statuerunt & aliæ Belgarum Ecclesiæ. Etenim varias, in Dedicacionum Processionibus fieri consuetas, sæculares vanitates & petulantias auferre non poterant. Hinc penitus expedit eis subtrahi Sanctissimum Sacramentum. Eidem principio innititur laudatum Decretum Ecclesiæ Iprensis, mandantis tales Processiones non fieri, nisi diebus solemnioribus, vel ex causa publicæ necessitatis. Reverà enim istiusmodi Processiones, dum ex sola devotione fiunt, non quadrant, nisi diebus aut in toto Populo, aut in aliqua Ecclesia solemnioribus.*

Ad harum Processionum pietatem ac reverentiam conducit etiam hoc S. Caroli Borromæi in quarta Synodo Decretum: *Canonici singuli, & qui Dignitates habent, cum Processiones publicas, illam præsertim solemnem quæ in celebritate sacre diei Corporis Domini agitur, atque alias item in portando Sanctissimo Sacramento singulis Mensibus constituitur.*

tas obeunt, intortitum accensum in manibus, capite aperto, ferant. Capitulum autem decenti magnitudine & crassitudine habeat, quot Canonicoorum numero satis sint. Reliqui Chori Ministri cereos item accensos habeant, eosque in forma convenienti. Ad istud ipsum inducantur omnes idonei Laici. Sanctissimus Antistes in ista Synodo præscribit plura pietatis officia, per quæ sacra cum Venerabili Sacramento processionibus evadant devotissimæ ac fructuosissimæ.

Secunda ejusdem Synodus habet & aliud salutare Decretum: *cum Christianæ pietatis rationi illud alienum sit ad ornatum templorum adhiberi ea, quæ non modo Religionem non excitant, sed per quæ intuentium mentes facile cadunt in sædas turpesque cogitationes, propterea ne quis ad ea ornanda peristromatis Auleisque utatur, quæ obscænis figuris intexta sunt, neque item pictas Imagines & signa adhibeant, quæ vel Ethnicorum hominum, vel aliarum rerum loci sanctitati repugnantium, formam & speciem præ se ferant. In omni præterea publicarum Supplicationum aut processionum apparatu, quæ obsecrationum rerum speciem ostendant, ea non adhibeantur. Et in Ecclesiis & in processionibus subinde videmus exponi textas aut pictas Gentilium Deorum ac Sacrificiorum, item prophanorum militum ac bellorum Imagines: Etiam circa Altare, in quo est ipsum Sanctissimum. Hæc amoveri debent, non sacra Reliquiæ, aut Imagines: ista, non hæc amotio spectat ad officium Episcopi.*

Apostolicus Canon de non enuntiandis nostris Mysteriis etiamnum omnino obligat. Quare Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum producere nequaquam possumus ad oculos & aures prophanorum hominum. Præsertim Judæorum, qui istud Sanctum blasphemare non cessant, & sceleratissime tractare. Quare Ecclesiæ, quæ in sua Civitate, Oppidis, vel Pagis Judæos habent, obligantur ipsos ab istis Processionibus, itemque à nostrarum Basilicarum ingressu omnino prohibere. Disciplinæ Ecclesiæ illos, dum tales Supplicationes fiunt, solent in suis Domibus concludere. Quod ipsum fieri deberet de Calvinistis. Horum enim in Sacrosanctum Sacramentum perfidia atque blasphemia transcendit omnem cœcitatem ac impietatem Judaicam. In fronte Christiani, in corde sunt plusquam Pagani. Et hinc in istis Civitatibus, quarum ipsi Præfecturam ac Dominatum habent, forsitan expedit abstineri à similibus Processionibus. Certè Clerici illi, qui illiusmodi Præfectos aut alios Nobiles invitant ad suas Processiones aut sacrificia, indigne prævaricantur.

CAPUT VIII.

An sacre Reliquiæ aut Imagines simul cum sacrosancto Sacramento rectè exponantur in eodem Altari?

Aliqui negant. At certum est deviare. Etenim cum sacrosancto Sacramento adeste in Altari semper debet Imago S. Crucis: sine ipsius præsentia nequit offerri Sacrificium. Insuper Altaria, quæ pictam aut sculptam Sanctorum tabulam non habebant, nulla sunt per omnem Europam, aut certe rarissima. Etiam sine Sanctorum Reliquiis, nullum possit esse Altare, nec offerri

Sacrificium. Sine istis nequeunt Altaria consecrari. Quæ illis carent, non sunt Altaria, sed mensæ communes. Et ut in tali mensa offeratur, nos Latini Altare portatile, Græci habere debent Antimentium. Et dum offerimus, præter istas sacro Altaris sepulchro inclusas Reliquias, passim adjungimus publicè alias. Etiam Sanctorum Imagines. Proximè elapso Pentecostes Festo Beatissimus Pater noster Innocentius XI. publicas preces Romano Clero ac Populo indixit in Vaticana Basilica. Et in summa Ara supra Principum Apostolorum Corpora celebravit Missam publicam. Et sacrosanctum Sacramentum erat expositum. At vero stabat inter duodecim argenteas statuas Sanctorum Apostolorum. Antiqua disciplina Sanctorum Imagines adeo dilexit adjungi Sacratissimo Mysterio, ut plures & Græcorum & Latinorum Ecclesiæ ipsum supra Altaria suspenderint in aurea vel argentea columba, symboli ab Imagine Spiritus S. Et secunda Turonensis Synodus sanxit: *Ut Corpus Domini in Altari, non in Imaginario ordine, sed sub Crucis titulo componatur.* Mandat ipsum non in communi sacrarum Imaginum ordine, sed collocari in singulari ac dignissimo loco: In ipso Altaris medio, sub titulo Sanctæ Crucis. Palam supponit simul cum ipso fuisse in eodem Altari sacras Imagines. Supponit apud quasdam Ecclesias fuisse in Imaginario ordine, seu inter sacras Imagines. Et hunc abusum merito improbat ac abolet. Ista sacrarum Imaginum, ac præsertim sacrarum Reliquiarum apud Sanctissimum collocatio est antiquissima consuetudo omnium Ecclesiarum. Eandem hodie probant Rubricæ Romani Missalis.

Audiamus Adversariorum argumenta. Primum est: *Superioribus sæculis solebat esse in omnibus Ecclesiis tam innixa, profundaque reverentia, ut in eo Altari, ubi de Ordinarii consensu illud videbatur expositum Fidelium venerationi, non liceret celebrare Sacrum Missæ Sacrificium.* Et maxime decens est, ait Ceremoniale Episcoporum, ut in Altari, ubi Sanctissimum Sacramentum est, Missæ non celebrentur. Quod antiquitus observatum esse credimus. Et hujus quidem antiquæ observantia ea quibusdam Religiosis Eucharistiæ Cultoribus videtur subsistere ratio, quod alius sit Christi status in Missæ Sacrificio, alius vero dum in Altari cum Solemnitate publicè exponitur adorandus. Iste quasi humilior status ac mortis, hic vero exaltationis ac gloriæ. Cujus diversitatis meditatio, cum nata sit mentem in diversa distrabere, consuerunt Majores nostri Missam in eo Altari non esse celebrandam, in quo Christi Fidelium adorationi expositum erat Venerabile Sacramentum, cum quadam quasi Cælestis gloriæ adumbratione, in quam eodem totaliter absorberi quàm maxime est conveniens.

Respondeo hoc Argumentum esse mixturam varii erroris. Antequam id demonstrarem, advertito Authorem palàm recedere à Sancto, quem jure merito venerat, Carolo Borromæo. Etenim hujus prima Synodus sub titulo de pertinentibus ad Sacramentum Eucharistiæ habet hoc Decretum: *ut oratio, quam vocant quadraginta horarum, coram Sanctissimo Sacramento, quo frequentissimus populus convenire solet, quæ pietate*

pietate & Religione instituta est, eadem retineatur & propagetur, decernimus ut Sacramentum in Altari decem ornatu collocetur, vel si temporis ratio patiat, Missa celebretur. S. Carolus sanxit ex vetusta consuetudine totius, etiam Romanae Ecclesiae, quae jam pridem solet in ipso, in quo expositum est Sanctissimum, Altari Missas celebrare. Et privatas & publicas. Hinc in prima sui Theauri parte Bartholomaeus Gavantus docet etiam illis Altaribus, quae habent Sanctissimi Tabernaculum, debere adesse S. Crucis effigiem & adjungit causam: Sacerdos, Solemne Missam celebrans, remota Cruce, quid incessabit in medio? Non Crucem, quae non esset ex suppositione. Neque Sacramentum, quod latet. Cui quidem genuflectimus, ut illud adoremus, sed illud incensare, more Romano, non solemus, nisi aperte pateat. Quid opus autoritate Commentariorum? Romani Missalis Rubricae palam ac disertè admittunt offerri Sacrificium super Altare, in quo est Tabernaculum Sanctissimi.

Porro istius Scriptoris primus error est, quod superiora saecula in eo Altari, in quo Fidelium venerationi erat expositum Venerabile, non permiserint celebrari Sacrosanctum Missae Sacrificium. Errat in supposito. Etenim superiora Christianae Religionis saecula Sacrosanctum Sacramentum numquam exponebant publicae Venerationi, nisi Paschali nocte in gratiam Neophytorum. Quod ipsum fiebat in nocte Pentecostes. Neophyti statim à Baptismo ducebantur ad Altare, ad specturi sublimissimum ac secretissimum Christianae Religionis Mysterium, ad quod pia ipsorum curiositas dudum anhelaverat. Tunc igitur exponebatur Mysterium in Altari. Quare aut expleta ista curiositate auferebatur, aut in isto ipso Altari offerebatur Sacrificium. Etenim omnes tunc Ecclesiae non habebant, nisi unicum Altare. Quem bonis anchoris nixum morem Graeci etiamnum hodiè constanter observant. Et apud nos Latinos ante Vigili Pontificis tempora non reperies plura Altaria intra eandem Basilicam. At verò quod antiqua disciplina Eucharistiam, ubi à Neophytis fuerat visa & adorata, mox abstulerit ex Altari, quo probabis testimonio? Penitus nullo. Proinde penitus apparet est Eucharistiam Sacrificii tempore isthuc permanisse.

Secundus error est finister intellectus Ceremonialis Episcoporum. Etenim & verba mutilantur, & sensus detorqueatur. Haec sunt verba integra. *Et idem non incongruum, sed maxime decens est, ut in Altari, ubi Sanctissimum Sacramentum est, Missae non celebrentur. Quod antiquitus observatum esse videmus.* Pro intellectu notanda sunt plura. Primò, quod Ceremoniale isto loco non agat de publicè ad adorationem exposito, sed de quovis modo super Altare existenti Sacramento, etiam de clauso intra turrim aut Tabernaculum. Secundò, quod agat non de qualibet Missa, sed de sola solemni, celebranda per ipsum Episcopum, aut saltem coram ipso Pontificaliter praesente & assistente. Tertiò, quod etiam talem Missam non prohibeat fieri in Altari, ubi Sanctissimum est publicè expositum. Etenim id permittit in Festo Dominici Corporis. Quartò, quod aliis etiam diebus ista non prohibeat. So-

lummodò ait non esse incongruum, sed maxime decens, ut Sanctissimum propter talem Missam extrahatur ex suo Tabernaculo, & transferatur in aliud Altare. Et credit antiquitus sic fuisse factum. Et adjungit rationes: *Quod si Sanctissimum in Altari majori, vel alio, in quo celebrandum erit, collocatum reperitur, ab eo Altari in aliud omnino transferendum est, ne propterea ritus & ordo Ceremoniarum, qui in hujusmodi Missis servandus est, turbetur. Quod utique absque dubio eveniret, si illud ibi remaneret. Si quidem nec Altaris Thurificatio, nec Celebrantis actio, nec Ministrorum operatio rectè fieri aut servari possent: Cum necessè sit, quoties ante illud transimus, genua ad terram flectere, nec debeat celebrantem ante illud stare vel sedere cum Mitra.* Et infra: *Episcopus nunquam sedere, sed semper stare debet sine Mitra.* Nempe in Missis, quas cantat coram exposito Venerabili. Quocirca Ceremoniale ista omnia suadet, non quia inter expositum Sacramentum & celebrandum Sacrificium sit aliquid incompatibilitatis aut incongruentiae, sed quia tale aliquid est inter publicè aut occultè praesens Sacramentum & solemnes laudati Sacrificii ceremonias. Hinc ceremoniale Sanctissimi translationem suadet etiam in solemnibus Episcoporum Vesperis. Proinde haec omnia nihil penitus faciunt ad Propositum.

Haec omnia manifestè lucent etiam ex Rubricis Romani Missalis, circa Altaris à celebrante Presbytero faciendam incensationem sicut inter cetera: *Si in Altari fuerit Tabernaculum SS. Sacramenti; accepto Thuribulo, antequam incipiat incensationem, genuflectit, quod idem facit quotiescumque transit ante medium Altaris.* Rubrica palam admittit ac probat solemne etiam Missam celebrari in Altari, in quo est Sanctissimum. Nec contrariatur ceremoniali. Abfit. Etenim Missale de Presbyterali, ceremoniale sancit de Episcopali Sacrificio, cujus Ritualia ornamenta commode & plenè excerceri non possint in Sanctissimi Sacramenti praesentia. Hinc licet non mandet, tamen suadet istud non adesse tali Sacrificio.

Et adjungit: *Quod antiquitus observatum esse videmus.* Affirmat duo. Primò, quod Episcopale Sacrificium olim non fieret in praesentia Sanctissimi. Nempe mediis Christianae Fidei saeculis. Etenim superioribus saeculis omnes etiam Latinae Ecclesiae non habebant nisi unicum Altare: Et in isto servabatur Sacrosancta Eucharistia, ideoque nec Episcopus, nec Presbyteri offerre poterant, nisi in istius praesentia. Memoratum à ceremoniali morem, ejusque originem disquirere, non spectat ad nostrum propositum. Et Ceremoniale morem istum non constanter affirmat. Etenim prior ejus sub Clemente VIII. Pontifice editio habebat: *Quod antiquitus observatum esse videmus.* Hodiernus textus habet: *Quod antiquitus observatum esse credimus.* Quidquid sit Ceremoniale affirmat istum morem jam abisse in disuetudinem. Addit tamen, non esse vetitum, aut incongruum, si resumatur ac servetur. Et ita lucent nihil fundamenti hinc subministrari Adversario.

Tertius ejus error est, quod alius sit Christi Domini status in Missae Sacrificio, alius verò dum in Altari cum solemnitate publicè exponitur adorandas.

iste

Iste quasi humiliationis ac mortis, hic verò exaltationis & gloriae. Etenim sacrosancta Eucharistia, sive consecratur, sive circumferatur, sive publicè exponatur, sive intra Tabernaculum custodiatur, Dominicam semper Passionem ac mortem nobis repraesentat, numquam ejus resurrectionem aut exaltationem. Semper ei adest Apostoli elogium: *Mortem Domini annuntiabitis donec veniat.* Hinc Collecta, quam pro ejus solempni expositione, & circumgestaltunge S. Thomas Aquinas composuit, est hujusmodi: *Deus qui nobis sub Sacramento mirabili Passionis tuae memoriam reliquisti, tribue quae sumus, ita nos Corporis & Sanguinis tui sacra Myseria venerari, ut Redemptionis tuae, hoc est tuae Passionis & Mortis, fructum sentiamus.* Sacramentalis species, ubicumque fuerint, semper nobis repraesentant Corpus divinum à Sanguine, ideoque Domini mortem, non resurrectionem. Dum Sacrosanctum Sacramentum exponimus aut circumferimus adorandum, explemus Domini in Evangelio verbum: *Sicut Moyses exaltavit Serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium Homini, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.* Eucharistiam exponimus & circumferimus, ut omnes in Domini nostri mortem adspiciant, atque ita per ipsum liberentur à moribus spiritalium serpentum.

Quartus error est, quod diversi istius in Christo status meditatio sit nata mentem nostram in diversa distrahere. Nempe meditatio Dominicae Passionis ac mortis, ac meditatio Dominicae Resurrectionis. Est paradoxus error. Etenim quae pia aures sine gravi offensione sustineant nos mente distrahi in varia, dum attentè ac devotè dicimus in Sacrosancto Sacrificio: *Unde & memores Domine nos servi tui, sed & Plebs tua sancta, ejusdem Christi, Filii tui, tam Beatae Passionis, nec non ab Inferis resurrectionis, sed & in Caelis gloriosae Ascensionis, offerimus, &c.* Etiam alibi Ecclesia orat: *Gratiam, quae sumus, Domine mentibus nostris infunde, ut qui, Angelo nunciante, Christi Filii tui Incarnationem cognovimus, per Passionem ejus & Crucem ad resurrectionis gloriam perducamur.* Oratio omnes istos Christi Domini status in unum colligit, ideoque dicitur Collecta. Plures Ecclesiae orationes sunt istiusmodi. An ergò mentem nostram ad diversa distrahit? Abfit. Sola nostri amoris in Deum & Creaturam diviso est nostrae mentis distractio, ideoque variorum ad adorandam Dominicam Incarnationis aeternam spectantium Mysteriorum meditatio ipsam nullo pacto distrahit, sed quam maxime colligit in istud supremum Unum, de quo ad Martham Dominus: *Martha, Martha, sollicita es & turbaris erga plurima, porro unum est necessarium.*

Quintus error est, quod Majores nostri ad istam distractionem evitandam noluerint in isto Altari, in quo esset expositum Sanctissimum, celebrari Missae Sacrificium. Etenim ista variorum Mysteriorum meditatio neque est distractio nostrae mentis, nec possit improbari ab Ecclesia, ideoque ad ipsam evitandam non possit emanasse istiusmodi Decretum. Quin immò istam nostri Mediatoris multifariam meditationem Mater Ecclesia instantissimè commendat. Hinc ex ejus

justu cantamus: *O Sacrum Convotivum, in quo Christus sumitur, recolitur memoria Passionis ejus, & futurae gloriae nobis pignus datur.* Mater Ecclesia mandat in isto modico verborum compendio medicemur sacrosanctam Eucharistiam esse praesentis Christi Domini, ac datae per ipsum gratiae repraesentativum Dominicae Passionis ac Mortis commemorativum, & gloriosae nostrae resurrectionis signum ac pignus promissivum. Ecclesia ista ordinavit ex mandato ipsius Domini, qui mentem nostram non distraxit in diversa. Deinde oblata, & exposita Eucharistia, non sunt disparata signa. Est semper & ubique idem ac uniforme Sacramentum, ideoque mentem nostram non ducit in varias meditationes. Porro qua de causa quaedam Missas coram sacrosancto Sacramento celebrari dissuadeatur, est supra declaratum.

Adversarius Scriptor pergit: *Sed nec in hoc solium, quod in Altari, in quo Venerabile erat expositum, nulla omnino solet antiquitus Missa celebrari, stetit Majorum nostrorum Religio, & exactior cultus erga idem Venerabile: Sed & hoc quod eos observari quoque consueverat, quod in eo Altari aut processione, in quo vel qua, permittente Ordinario, visebatur Sanctum Sanctorum, nulla adhiberentur sacrae Reliquiae aut Imagines. Quia sole splendente minora caeli luminaria non apparent. Et Uni soli Deo tunc debetur Cultus laetiae, honor & gloria.*

Addit errores erroribus. Primus est, quod Majorum nostrorum Religio, & exactior erga Venerabile Cultus in illo, in quo erat expositum Venerabile, Altari non permiserit Missas celebrari. Est acerba in Majores injuria. Secundus, quod eidem nostri Majores in eodem Altari non permiserint simul cum sacrosancto Sacramento esse Sanctorum Imagines aut Reliquias. Est injuria aequè acerba. Nullum existit simile Decretum. Nec ullius Orthodoxi Episcopi exemplum. Nisi forsitan Sereni Episcopi Massiliensis. Tertius error est, quod Majores nec in processioneibus, in quibus visebatur Sanctum Sanctorum, praefatum Comitatum admiserint. Etenim inter istos Majores oportet omnino numerare Urbanum IV. Pontificem, qui in prima istiusmodi, omnium aliarum origine ac matre, apud Urbem veterem processione circumferri iussit miraculosum Corporale. Eisdem inter Majores numerare oportet Venerabilem Julianum Cardinalem Caesarianum, Joannem Leodiensem Episcopum, Cardinales & Episcopos cum Francisco I. Galliarum Rege praecedentes, & alios plurimos, qui sacras Reliquias atque Imagines jusserunt simul circumferri. Istiusmodi circumlationem paucissimi quidam Episcopi abstulerunt à sola processione, quae fit in festo sanctissimi Sacramenti. Abundarunt in suo sensu. Quin immò non abstulerunt, sed solummodò priorem, quae sacrum istum Comitatum usque tunc non adjunxerat, consuetudinem censuerunt non immutandam. Et aliud facientes Ecclesias nullatenus judicaverunt. Abfit. Devius iste Scriptor pauculorum judicium transcribit in omnem Ecclesiam. Et unius processionalis singularem ritum facit omnibus universalem. Quartus error est, quod Sanctum Sanctorum

nec

nec exponi, nec circumferri unquam possit, nisi ex permisso Ordinarii. Etenim istiusmodi Canonem usque huc ignoramus.

Quintus error est in his verbis: *Et uni soli Deo omnis tunc præcipue debetur Cultus latræ, honor & gloria.* Quid sibi volunt verba, tunc præcipue debetur? Etenim latræ Cultus temper & ubique debetur soli Domino Deo. Quid item sibi volunt verba, *Honor & Gloria?* Videntur affirmare, quod in tremendo nostro Sacrificio nullus præter Dominum Deum possit honorari ac glorificari. Est error paradoxus. Etenim damnat ac evertit Missas, quas omnis sub Cælo Ecclesia à sancto Apostolorum tempore celebravit cum commemoratione & invocatione Sanctorum. Et totus Missæ Canon, illustrior portio, vix est aliud, quam Sanctorum commemoratio ac invocatio. Et certè si sanctorum Reliquiæ ac Imagines non possint Sacrificio adesse, quomodo possint commemorari ac invocari ipsorum nomina?

Quidquid Scriptor in istis verbis sentiat, adductus ejus contextus affirmat per impensam sacrarum Imaginibus aut Reliquiis reverentiam detrahi exposito sanctissimo Sacramento, aut certè ab eo distrahi, ideoque istas esse ab ejus præsentia removendas. Ista assertio certè nimium accedit ad profanum Imperatoris Constantini Caballini Palatio agitatum conventiculum, de quo ad septimam Synodum dixit Reverendissimus Joannes, Presbyter & Monachus, Legatus Orientalium Patriarcharum: *Pseudo-syllogus illud susuravit, quia qui adorat Imaginem, dividit Christum in duo, & qui videt Imagines, & dicit vel superscribit, quia hic est Christus, dividit Christum. Quod est stultissimum.* Hoc est, reverentiam suam dividit ac distrahit partim in Proto-Typum, partim in Imaginem. Est unum ex argumentis, per quæ Iconoclastæ circumscripti ceciderunt in istud barathrum. Errorem ex Magno Basilio insigniter revincit laudatus Joannes, & tandem concludit: *Undè & hic Pater ostendit non duas adorationes, sed unam esse & Imaginis & principalis, cujus Imago est.* Eodem penitus modo & sacrosancti Sacramenti, & circumstantium Imaginum ac Reliquiarum una est adoratio, una gloria, unus honor. Quomodo Dei ac proximi unica est dilectio. Hinc Romani Missalis Rubricæ etiam in isto Altari, in quo est sacrosancti Sacramenti Tabernaculum, admittunt sanctorum Reliquias ac Imagines, & mandant ipsas singulariter incensari. Et Bartholomæus Gavantus reverentiæ istius ritum rectè fundat in laudato per Venerabilem Hiero-Monachum Joannem testimonio Magni Basilii.

Adversarius Scriptor prosequitur: *Fluxit quæ ex eodem veteri Ecclesiæ instituto & ex sacrarum Ceremoniarum observantia, quod sanctorum Reliquiæ, ab Altaribus remota vel absconse, honoris accipiunt nihil tunc, quando in iis adsunt Divina Myseria. Et si fortè contingat ex incuria, vel ad ornatum, vel ex alia simili causa conspicias adesse aliquas Reliquias, licitum non est, incensato supremo Domino, ipsis aliquam incensationem adhiberi. Immo nequidem Imagini ipsius, si adsit, Crucifixi, licet de eo canat Ecclesia: Tuam Crucem adora-*

mus Domine. Persistit in errore, quo vult à veteris Ecclesiæ Disciplina sacrarum Imagines ac Reliquias non fuisse in eodem Altari toleratas cum Divinis Mysteriis publicè expositis ad adorationem. Rursùm errat in supposito. Etenim usque ad Urbani IV. Decreta Sanctissimum publicè non exponebatur, nisi in nocte Paschatis ac Pentecostes.

Porro quod intra suum Tabernaculum super Altare existenti sanctissimo passim adferunt sacrarum Imagines, aut Reliquiæ, est longè certissimum. Etenim in libro contra Vigilantium S. Hieronymus laudat Rom. Pontifices, quod supra Principum Apostolorum Corpora offerrent Missæ Sacrificium, & ipsorum tumulos haberent pro Christi Altaribus. Quædam olim Gallicanæ Ecclesiæ sacro-sanctam Eucharistiam super Altaribus ponebant in Imaginario ordine, seu inter Sacras Imagines: Secunda autem Turonensis Synodus istud corrigit mandans ipsam poni in Altaris medio, sub titulo S. Crucis. Non mandat auferri Imagines: Nullo modo. Solummodò mandat Christum Dominum constitui in loco dignissimo. Absit ut Christum Dominum spoliare, aut separare voluerit à suo Sanctorum exercitu. Hanc rationem S. Joannes Damascenus laudat in prima ac secunda oratione pro sacrarum Imaginibus. Et in Constantinopolitana Mennæ Patriarchæ Synodo Antiochenæ Civitatis Archi-Mandritæ suum Pseudo-Patriarcham Severum accusarunt etiam de hoc Articulo: *Eas, quæ in Typum S. Spiritus sunt, aureæ, & argenteæ columbæ, suspensa supra sacros fontes, & Altaria cum aliis de fraudabat.* Pendentes super Altaria columbæ in quibusdam Ecclesiis custodiebant Eucharistiam, & Sacrificii tempore non deponebantur. Et istas Archi-Mandritarum preces comprobavit septima Synodus. Ad eandem Synodum de Ezido Saracenorum Principe dixit laudatus Hiero-Monachus Joannes: *Omnem imaginalem picturam, sive in tabulis, sive per muros in parietibus, sive in vasis Sacris, & vestibus Altarium, & quotquot hujusmodi reperiuntur in cunctis Christianorum Ecclesiis, exterminare jussit.* Utique in omnibus Ecclesiis sui Regni. Et in responso ad præfatum Constantinum Caballini Conventiculum scripsit S. Stephanus Abbas in monte S. Auxentii: *Sed & in sacrarum vestibus & Cimeliis Imagines à S. Patribus dipingebantur, & in ipsis incruentia Sacrificia celebrabant.* Sacris nostris Calicibus insculptæ Imagines sunt adeò antiquæ, ut ipsas in libro de pudicitia laudet Tertullianus. Ad confundendos Iconoclastas Græcorum Episcopis suis etiam Epimanichis, sacræ Eucharistiæ intra Sacrificium vicinissimis attexere cœperunt sacrarum Imagines, utique post septimam Synodum. Adduci possunt alia plurima, ex quibus luceat, quod antiqua Ecclesiæ disciplina nullo pacto voluerit sacrosanctam Eucharistiam esse in Altari solam sine sacrarum Reliquiis, aut Imaginibus. Et hodiernæ, quæ certè non sunt novæ, Romani Missalis Rubricæ ipsas disertè admittunt.

Antiqua Patrum disciplina idipsum omninò censuit de publice ad adorationem exposito Sanctissimo. Etiam Gallicanæ Ecclesiæ, quæ ipsam aut imaginario ordine, aut in altario medio custodie-

stodiebant, in sacra Paschatis ac Pentecostes nocte omninò referabant Tabernaculum, & ejus mysteria Neophytis videnda ac adoranda exponebant. At verò numquam credidero, quod sacrarum Imagines, aut Reliquias abstulerint, præsertim Imaginem S. Crucis. Nulla tunc Ecclesia auferebat aureas vel argenteas columbas, nec sacrarum Imaginibus insculptos Calices, nec ipsis intertextas Casulas, aut alia Ministrorum aut Altarium ornamenta. Liber Pontificalis laudat Magnum Constantinum Imperatorem, quod in Constantiniana Basilica supra Altare fecerit fastigium argenteum, ac in ipso argenteas statuas Domini Salvatoris, duodecim Apostolorum ac Sanctorum Angelorum. Statuas grandes. Et tamen in isto Altari erat sanctissimum Tabernaculum. Et dum ipsum præfatis noctibus referabatur, non auferebantur istæ statuæ. Definamus tempus expendere, & nostris Iconoclastis præbere materiam, ac fomenta risus & gaudii.

Secundus error est, quod sacræ Reliquiæ, aut Imagines non fuerint Christo Domino in eodem Altari olim adjunctæ, uti modò adjunguntur, nisi per incuriam. Etenim Turonensis Synodus, dum Dominum nostrum non inter Imagines, sed in ipsarum medio locandum voluit, egit Synodaliter, hoc est, ex maturo examine. Etiam aureæ & argenteæ columbæ, quæ super Altaria pendebant, & ipsum Sanctissimum passim conservabant, nec factæ nec appensæ fuerunt per incuriam. Omnes Ecclesiæ, dum Sanctissimum exponeretur, passim adjungebant Imagines Sanctorum Angelorum candelabra gestantium, incensantium, aut alio modo adorantium. Quis est antiquissimus, absit, ut ex incuria ducat originem.

Tertius error est, quod si exponi possint, possint non ad reverentiam, sed ad solum ornatum. Etenim tunc, incensato supremo Domino, nulli eis potest adhiberi incensatio. Respondeo à Rubricis Missalis Romani fanciri directè contrarium: *Si verò in Altari fuerint Reliquiæ, seu Imagines Sanctorum, incensata Cruce, & facta ei reverentia, antequam discedat à medio Altaris, primum incensat eas, quæ à dextris sunt, id est, à parte Evangelii prope Crucem, bis duces ibi-ribulum, & iterum facta Cruce reverentia, similiter incensat bis alias, quæ sunt à sinistris, hoc est, à parte Epistolæ. Si in Altari fuerit Tabernaculum Sanctissimi Sacramenti, accepto thuribulo, antequam incipiat incensationem genuflectit.* Ob reverentiam, licet intra Tabernaculum clausi Sacrosancti Sacramenti. Quare tunc simul incensat & Crucem, & Sacramentum. Nec prætermittit incensare Reliquias, seu Imagines. Quod ipsum omninò facit dum Sanctissimum patet, publicè adorationi expositum. Quam imò non solum tunc conspicuas, sed etiam occultas veneramus, ac venerari obstringimur Reliquias. Etenim propter ipsas Altari sepulchro clausas osculamur Altare, & humiliter precamur: *Oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum, quorum Reliquiæ hic sunt, ut indulgere digneris omnia peccata mea.* Certè osculari non est minus quàm incensari. Est vera adoratio, adorare enim est quod admovere. Fateor tamen S.

Crucis signum, dum Sanctissimum est patenter expositum, non incensari. Quia nempe est extra celebrantis oculos, aut certè non suo loco. Quædam Ecclesiæ non inter candelabra ponunt in loco Reliquiarum aut Imaginum à dextris sacram Crucem, à sinistris Deiparam Virginem, & tunc omninò incensatur, ac debet incensari.

Audiamus istius Scriptoris conclusionem. *Expositio Venerabilis Sacramenti, gloria & Regni Cælestis Majestatem adumbrat in terris, in quibus, quæ apud nos est Ecclesia, alma Sionis Æmula, etiam Regnum Cælorum nuncupatur. In isto autem regno Cælorum, seu in ista Cælesti Jerusalem, quæ sursum est, Sancti Deum solum & unicum intuentur, ipsum solum adorant, deprædicant, nec cessant clamare quotidie una voce dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus. Unde & Joannes in Apocalypsi sua inquit: Omnes Angeli stabant in circuitu Throni, & Seniorum, & quatuor Animalium. Et ceciderunt in conspectu, non Seniorum, non quatuor Animalium, sed Throni, id est, sedentis in Throno, & adoraverunt Deum, dicentes, Amen. Benedictio & claritas, &c. De illis autem, qui erant amici solis albis, & venerunt ex magna tribulatione & laverunt stolas suas in sanguine Agni, subditur: Idè sunt ante Thronum Dei & serviunt ei die ac nocte in Templo ejus, & qui sedet in Throno habitabit super illos: Non autem cum illis in eodem Throno, in quo sedet Agnus, qui occisus est.*

Est eximia conclusio, infigne argumentum. Audi ejus compendium & scopum: Ecclesia militans in omnibus æmulari debet Ecclesiam triumphantem: At verò triumphans nullam colit Imaginem, nullas Reliquias; nullum S. Angelum, aut hominem, sed solum Dominum Deum. Hæ sunt præmissæ, conclusionem erubescio proferre. Primus itaque istorum verborum error est, quod publica sacrosancti Sacramenti expositio adumbrat Majestatem Cælestis Regni & gloriæ. Est abundè refutatus in superioribus. Secundus est, quod Sancti in cælesti Regno intueantur solum Dominum Deum. Etenim intuentur etiam sese mutuo, ac Sanctos Angelos. Intuitivè. Non solum matutina cognitione, sed etiam vespertina. Et etiam hæc intuitio spectat ad nostram, accidentalem tamen, beatitudinem. Est eximium nostræ beatitudinis accidens.

Tertius error est quod solum Deum adorent. Etenim æterna vita est plena Justitia, ideoque plena expletio supremi Mandati: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & Proximum tuum, sicut teipsum. Proindè sese mutuo diligunt, ideoque etiam venerantur & adorant. Etenim in prima ac tertia oratione pro sacrarum Imaginibus Sanctus Joannes Damascenus distinguit septem adorationis species, quarum non solum prima & suprema in Dominum Deum, sed etiam quædam aliæ à Sanctis Angelis & hominibus omninò observantur in sese invicem. Etenim Sanctorum vita est plena perfectio rationalis creaturæ. Sancti Angeli & homines, licet non sint, aut sedeant in Dei Throno; sunt tamen Dei Thronus: & singuli per semetipsos, & omnis simul ipsorum sanctissima soci-

societas & congregatio. Hic est supremus Thronus, in quo sedet cum suo Agno Dominus Deus. In hujus circuitu sic stant S. Angeli, ut fiat illius pars & portio. Et in ipso sedentem ita adorant, ut & ipsum Thronum colant & venerentur: sese mutuo propter inhabitantem Dominum Deum. Proinde licet Sanctorum invocatio sit cum nostris, ob quas fit, miseris facienda; ipsorum tamen veneratio, & ipsis congrua adoratio erit omnino sempiterna. Sacra Apocalypsis plura habet, quæ omnino demonstrant sacras Imagines ac reliquias in eodem Altari rectissime exponi cum Sanctissimo Sacramento.

CAPUT IX.

Quando inceperit publica Sacro-sancti Sacramenti expositio.

Quod expositio hæc primis Ecclesiæ sæculis non fuerit, est manifestum. Rationem adduxi in superioribus, quod nempe tunc essent plures Gentiles, Judæi, Pœnitentes, & Catechumeni, & quod istis omnibus paterent nostræ Basilicæ; ideoque Sacro-sanctæ Eucharistia, quæ ab illis videri non poterat, non posset publicè exponi. Prima Ephesiæ Synodi actio ad Sanctum Cælestinum Pontificem retulit: Sanctum Evangelium, quod ipsum Christum nobis præsentem monstrabat, in Throno, qui medium locum obtinebat, propositum fuit. Evangeliorum liber erat supremus Concilii præses utpotè ipsius Jesu-Christi D. Nostri Vicarius ac Legatus. Et ita observatum semper fuit in Generalibus Conciliis. Hinc aliqui quærent, cur ista suprema Præsentia non fuerit data Sanctissimo Sacramento? Respondeo ob varias rationes. Primò, quod Synodi Præses debeat loqui & veritatem docere: Hoc autem Sanctissimo Sacramento non quadrat, sed Sacro Evangeliorum Codici. Deinde in Synodis agitantur etiam criminalia judicicia: Et quandoque sunt disputationes turbidæ: Etiam cum clamoribus. Ista autem non quadrant debet in Sanctissimum Sacramentum reverentiæ.

Nihilominus ipsum olim fuit aliquandò publicè expositum. Etenim in Paschali Festo dixit ad Neophytos S. Augustinus: *Memor sum promissionis meæ. Promiseram enim vobis, qui baptizati estis sermonem, quo exponerem Dominicæ Mensæ Sacramentum, quod modò etiam videtis; & cujus nocte præterita participes jam facti estis. Debetis scire, quid accepistis, quid accepturi estis, quid quotidie accipere debeatis. Panis ille, quem videtis in Altari, sanctificatus per Verbum Dei, Corpus est Christi. Calix ille, immò quod habet Calix, sanctificatus per Verbum Dei, Sanguis est Christi. Et infra: Non tibi videatur vile, quia vides. Quod vides, transiit; sed quod significatur invisibile, non transiit, sed permanet. Ecce accipitur, comeditur, consumitur.* Episcopalis sermo apud Afros fiebat intra Missam, statim post cantatum Evangelium: Et adesse poterant non solummodò Pœnitentes & Catechumeni, sed in super Gentiles & Judæi. Verum hic sermo fuit ad solos Neophytos. Ex hesternâ promissione. Nempe Sabbatho in plura & longa Ecclesiasti-

cæ Apparituræ Officia distractus Augustinus Eucharistiæ Mysteria exponere ex integro non poterat; ideoque se obstrinxit explere debitum in ipso die Paschatis. Proinde hic est secundus istius Festi sermo ad solos Neophytos.

Paschales S. Augustini Sermones sunt passim perbreves. Quod nempe plerumque duos tum haberet: Primum ad omnes Domesticos & Extraneos, post hoc dimissos secundum ad solos Neophytos, & ad solos Fideles in gratiam Neophytorum.

Hic igitur S. Augustini Sermo est habitus non solummodò ante Consecrationem, sed etiam ante Præfationem & Offertorium. Et tamen dicit: *Quod modo etiam videtis. Panis ille, quem videtis in Altari.* Proinde non tunc consecrata ipsius Sacrificii Eucharistia videbatur, sed præsanctificata, exposita ad videndum & adorandum. Exposita in Altari. Et notanda sunt verba: *Calix iste, immò quod habet Calix.* Palàm edicunt Sacro-sanctam panis speciem non in Ciborio fuisse vase clausam, sed nudam in vase Monstratorio. Hinc Augustinus adjecit: *Non tibi videatur vile, quia vides.* Quale autem Monstratorium in istis temporibus fuerit, fateor me ignorare. Diligens inquisitio possit ad scientiam perducere. Porrò solemnis Baptismus palàm etiam dabatur in Pentecoste. Apud quasdam Ecclesias etiam in Festo Dominicæ Epiphaniæ. Quare etiam tunc Sanctissimum Sacramentum Neophytis exponebatur. Non solummodò in sanctis istis noctibus, sed etiam die, aut diebus sequentibus. Forsitan per totam Octavam. Etenim præfens S. Augustini Sermo est dictus in die Paschali. Et addit: *Debetis scire quid accepistis in præterita nocte, quid etiam nunc hodie accepturi estis, quid quotidie accipere debetis.* Nempe per omnem hanc Octavam. Etenim nullus Africanus Canon obstrinxit ad quotidianam Eucharistiæ Communionem.

Similem sancti Augustini sermonem habemus apud sanctum Fulgentium in fine libri de Baptismo Æthiopsis: *Hoc quod videtis in Altari Dei, etiam transacta nocte vidistis. Sed quid esset, quid sibi vellet, quam magnæ rei Sacramentum contineret, nondum audivistis. Quod ergo videtis Panis est & Calix: Quod vobis etiam oculi vestri renuntiant. Quid autem fides vestra postulat instruenda, Panis est Corpus Christi, Calix est Sanguis Christi.* Sacro sancti Sacramenti veritatem, & omnia Mysteria insigniter exponit. Sanctus Fulgentius sermone dat hunc titulum: *Sermo sancti Augustini Episcopi ante Altare ad Infantes de Sacramento.* Ex quo discimus quod hunc sermonem non ex Ambone, sed ante Altare dixerit. Nempe ante ejectos infideles, Pœnitentes & Catechumenos Episcopus descendebat ex Ambone, & istis impendebat congrua monita. Exinde non redibat ad Ambonem, sed Neophytos ad Altare ducebat, & exposita istic Sacro-sanctæ Sacramenta ipsis monstrabat & exponebat. Publicè expositam utramque Sacramenti speciem.

Primam, quæ in ipsa sacra nocte fiebat, Sacro-sancti Mysterii expositionem & ostensionem lau-

Cap. 2. laudat etiam S. Ambrosius. In tercio de Sacramentis libro exponit, Christianæ quæ statim à sacri Fontis egressu dabatur, Confirmationis Sacramentum, atque profectur: *Post hæc quid sequitur? Venire habes ad Altare. Quoniam venisti, videri habes, quæ ante non videbas, hoc est, Mysterium quod legisti in Evangelio. Sit tamen non legisti, cerè audisti.* Exponit varia circa tremendum Mysterium, ac præterea Domini Acta & dicta circa illuminatum à nativitate cæcum, præsertim hæc verba: *Vade ad Natatoria Siloe, & lava.* Et pergit: *Isti, lavasti, venisti ad Altare, videre cœpisti quæ ante non videras. Per Fontem Domini & Prædicationem Dominicæ Passionis sunt aperti oculi tui, qui ante corde videbaris esse cæcatus. Cœpisti lumen Sacramentorum videre.* Etiam in libro de Initiandis scribit baptizatis statim à sacri Fontis egressu imprimi Sacro-sanctum signaculum Christianæ Confirmationis, & adjungit. *His abluta plebs divè insignibus, ad Christi contendit Altaria, dicens, Introibo ad Altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam. Venit igitur, videns Sacro-sanctum Altare compositum, exclamans ait: Parasti in conspectu meo Mensam. Nunc illud consideremus, ne quis visibilia videns dicat forè: Judæis Deus Manna pluit, pluit coturnices; Ecclesiæ autem illi dilectæ hæc sunt quæ præparavit, de quibus dictum est, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus eum: Ergo ne quis hoc dicat, summo studio volumus comprobare quod & antiquiora sint Sacramenta Ecclesiæ quàm Synagoga, & præstantiora quàm est Manna.* Hac de causa Episcopus exposita & demonstrata Mysteria Neophytis plenissime explicabat. Expositio durabat per omnem Octavam. Erat similis expositionis hodiernæ, nisi quod fieret clausis Basilicæ januis. Quo nullus prophanus posset obrepere ac adesse. S. Ambrosius scribit Altare fuisse compositum, seu splendide ornatum. Utique cum luminibus, & haud dubie etiam cum SS. Reliquiis ac Imaginibus.

Cap. 8. Antiqua Ecclesia Sacro-sanctam Eucharistiam exposuit etiam feria quinta & sexta majoris hebdomadæ. In Dominico sepulchro. Omnes isti sanctissimi Ritus sunt antiquissimi. Quod enim feria ista sexta non offeratur Sacrificium, sed ex Præsanctificatis celebretur, affirmat in litteris ad Decentium Eugubinum Episcopum Sanctus Pontifex Innocentius I. adjungens esse traditionem Ecclesiæ, id est, vetustam consuetudinem. Etiam publicæ, quas tunc pro omni hominum genere solemniter facimus, preces sunt antiquissimæ. Has sanctus Augustinus palàm laudat in litteris ad Vitalem Carthaginensem. *Numquid ubi audieris Sacerdotem Dei ad ejus Altare populum hortantem ad Deum orandum, vel ipsum clara voce orantem, ut incredulas gentes ad fidem suam venire compellat, non respondebis, Amen? Laudat istarum precum verba: Oremus etiam pro Pagani, Oremus etiam pro perfidis Judæis.* Et ad istas orationes omnis tunc populus respondebat, Amen. Easdem orationes palàm laudat in primo libro de vocatione gentium

Cap. 12. Magnus Leo: *Supplicat ubique Ecclesia Deo non solum pro Sanctis ac in Christo regeneratis, sed etiam pro omnibus Infidelibus, & inimicis Crucis Christi, pro omnibus idololorum cultoribus, pro omnibus qui Christum in suis membris persequuntur, pro Judæis, Christi. Lupi Opera Tom. XI.*

pro Hæreticis & Schismaticis, qui ab unitate fidei & charitatis alieni sunt. Palàm affirmat hunc esse morem omnis sub celo Ecclesiæ, & adjungit ipsum processisse ex Apostoli ad Timotheum, adeoque & ad omnes Episcopos mandato: *Obsecro fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, ac pro his qui in sublimitate sunt.* Isto tempore Infidelibus ac Paganis.

Quod ipsum scribit Author Capitulorum de Divina gratia, quæ passim subnectuntur sancti Cælestini Pontificis Apologeticæ epistolæ pro persona ac doctrina S. Augustini. Ex quibus lucet etiam efformandi istis diebus Dominici sepulchri, ac in ipso Sacro-sanctæ Eucharistiæ exponendæ ritum esse antiquissimum, inductum ab Apostolis. Hæc enim omnia sunt connexa. Quare Patres, licet expositionem diserte non laudent, omnino tamen sub connexis ritibus intelligunt. Attamen & hæc expositio intra clausam Ecclesiam fiebat pro solis perfectis & consistentibus. Et Eucharistia erat velata. Exponebatur tamen ad orationem. Extra Consecrationem & sumptionem. Quod notent Lutherani & Calvinistæ. Antiqui Fideles habebant Eucharistiam Domesticam. Hinc celebrabant & domesticam ejus expositionem. Insigne exemplum habemus à sancta Gorgonia, de qua Germanus ejus frater sanctus Gregorius Nazianzenus: *Gorgonia adversa corporis valetudine tenebatur, & quidem incurabili. Quid igitur magna illa anima facit? Hic enim arcanum sium omnium Medicum confugit, atque intempesta nocte captata cum morbus non nihil remisisset, ad Altare cum fide procumbit, cumque, qui super illud honoratur, cum ingenti clamore invocans, omnibusque nominibus appellans, atque omnia ea, quæ unquam mirifice gesserat, velut in memoriam convocans, tandem pia & præclara quadam impudentia effertur. Eam quæ Christi fimbria sanguinis profusivum compresserat, imitatur. Quidque fecerit, audite. Cum caput suum pari cum clamore lacrymisque, quibus abundabat, multercula illius instat quæ olim Christi pedes rigavit, Altari admovisset, nec se prius illud dimissuram esse denuntiasset, quàm sanitatem obtinisset, ac deinde hoc suo Pharmaco Corpus totum perfudisset, & si quid usquam Antityporum pretiosi Corporis aut Sanguinis manus reconsiderat, id lacrymis admiscisset, O rem admirandam! statim se liberatam morbo sentit. Domesticam Eucharistiam in Domestico suo Altari exposuit, & Christum Dominum istic adoravit. Ei in memoriam reduxit omnia variis pro ipsum præstita sanitatum Miracula, eamque gratiam exposulavit ac impetravit. Et mulierem, quæ sanguinis fluxum patiebatur imitata, non solum Dominici vestimenti fimbriam, nec solum Domini Altare; sed ipsum ejus Sacro-sanctum Corpus, & Sanguinem tetigit, suo languido Corpori admovit, & suis lacrymis miscuit, atque ita consecrata esse plenam sanitarum.*

Orat. in laudem foror. Gorgoniae.

Dicimus hinc varia. Primò, quod sancta Gorgonia domi suæ habuerit Sacro-sanctam Eucharistiam sub utraque specie: Erat singularis. Ignoro secundum exemplum. Præsertim in femina. Omnes enim Laici pro domestica Eucharistia passim habebant solam Panis speciem. Existimo dispensa-

tatoris indultum & personæ & generi. Erat enim Sanctissima: Sanctissimi Episcopi Soror, ac Sanctissimi Episcopi Filia. Secundò addiscimus, quod antiqui olim fideles pro domestica Eucharistia habuerint domestica Altare. Quod ipsum lucet ex Actis S. Lucae Anachoretæ, & Taumaturgi. Ex Corinthi Metropolitæ Responsis ad ejus quæstiones. Ex eidem lucet, quod quidam ipso carerent, & ornato scamno uterentur. Tertiò addiscimus, quod iidem fideles in suis necessitatibus ad istud Altare confugerint, præsentem istuc Christum Dominum nostrum cum plena fiducia alloquerentur, & postulata per fidem impetrarent. Addiscimus fufas ante Sacrosanctum Sacramentum orationes semper fuisse, etiamnum esse, ac semper fore efficacissimas. Hinc enim etiam de S. Clara Virgine scribit Romanus Breviarium: Clara, Saracenis Assisum obsidentibus, & Monasterium, cui illa præerat, invadere conantibus, egra se ad portam adferri voluit, unaque vas, in quo Sanctissimum Eucharistia Sacramentum erat inclusum. Ibi que oravit in hunc modum: Ne tradas Domine Bestiis animas confientes tibi, & custodi famulas tuas, quas pretioso Sanguine redemisti. In cuius oratione ea vox audita est: Ego vos semper custodiam. Saraceni autem partim se fugæ mandarunt; partim qui in murum ascenderant, capti oculis, præcipites ceciderunt.

Eandem efficaciam novit atque expertus est S. Thomas, Archiepiscopus & Martyr Cantuariensis. Etenim in litteris, quibus Henricum Angliæ Regem graviter, paternè, ac Episcopaliter hortatur ad seriam de suis in Ecclesiæ libertatem violentiis penitentiam, adjungit: Quod si me non audieritis, qui solitus fui ante Majestatem Corporis Christi in abundantia lacrymarum & gemitibus non minimis orare pro vobis, certè ibidem clamabo contra vos, & dicam: Exurge Deus, judica causam tuam, Memor esto improperiorum tuorum & injuriarum, quæ à Rege Anglorum & suis tibi & tuis fiunt tota die. Noranda sunt verba: Qui solitus fui. Laudant, & omnibus imitandam commendant similis orationis consuetudinem. Noranda sunt & hæc verba: Ibidem clamabo. Affirmat orationem istam esse potentissimam, & à Divina Clementia passim exaudiri. Etenim & S. Thomas fuit omninò exauditus. Lucet ex amara & vera penitentia, quam Henricus Rex egit post ejus mortem. Hæc enim ita adscribenda est ejus pretioso Sanguini, ut tamen istis orationibus non sit abjudicanda.

Hujus efficaciz radicem sanctus Augustinus aperit in Rescripto ad quæstiones sancti Paulini Nolensis Episcopi. Quinta quæstio erat circa intellectum Apostolicorum verborum in priori ad Timotheum Epistola. Obsecro primò omnium fieri Obsecrationes, Orationes, Postulationes, gratiarum Actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt. Quæstio erat, quid per ista quatuor Apostolus intelligeret, & quomodo ipsa inter se intelligerentur? Et sanctus Augustinus post varia respondit: Multa hinc dici possunt, quæ improbanda non sunt, sed eligo in his verbis hoc intelligere, quod omnis, vel penè omnis frequenter Ecclesia, ut Precationes accipiamus dictas, quas factus in Celebratione Sacramentorum, antequam illud, quod est in Domini Mensa, incipiat be-

nedici. Orationes, cum benedicitur, & sanctificatur, & ad distribuendum communitur: Quam totam petitionem ferè omnis Ecclesia Dominica Oratione concludit. Addit non quamvis orationem intelligi ab Apostolo, sed illam, quam facimus ad votum, & concludit: Vovetur autem omnia, quæ offeruntur Deo, maxime S. Altaris Oblatio, quo Sacramento prædicatur nostrum aliud votum maximum, quò nos vovimus in Christo esse mansuros. Uti que in Compage Corporis Christi. Docet orationem, quam vel in consecratione, vel in sumptione, vel in adoratione hujus Sacrosancti Sacramenti facimus, oportere esse talem, qua factam à nobis in Baptismate Professionem repetamus, ac Domino Deo ex pectore voveamus semper in ipso manere, ac esse in Catholica ejus Compage viva membra; Abnegare omnem impietatem ac sæcularia desideria, & sobriè, castè, justè ac piè vivere in hoc sæculo, & esse acceptabilem Deo Populum, sectatorem bonorum operum. Hæc oratio, uti sanctissima, ita est & efficacissima. Ipsam docendus est Populus, non Sacrosancti Sacramenti pio aspectu privandus. Etiam hujus Sacramenti causa dixit nobis Dominus: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Ad nostras orationes exaudiendas.

Et hunc in finem Latina Ecclesia omnino censuit Sanctissimum Sacramentum publicè exponendum: Quæ forma quando inceperit, fateor me ignorare. Attamen planè existimo esse multo antiquiorem Decretis Urbani IV. Etenim S. Clara, ipsum nequaquam jussisset deportari ad Monasterii portam, nisi consuevisset exponi in Ecclesia. Et forsitan extra ipsam etiam deportari. Certum est, quod Sanctissima Fœmina nihil novi circa superpreum hoc Mysterium attentavit. Etiam Venerabilis Eboracensis Ecclesiæ Antistes Turstinus, dum ipsum in Standardo seu navis Malo jussit ac permisit circumferri per Anglicana Castra, secutus est priores mores Ecclesiæ. Priorem exponendæ & circumferendæ Eucharistia Riturum extendit ad Castra. Quidquid sit, post Urbani IV. Decretum pietas cœpit esse frequentior. Et brevi tempore fuit admisa apud omnes Ecclesias. Præsertim tamen apud Ditiones Augustæ Domus Austriacæ, ac apud Leodiensem Ecclesiam. Eodem tempore quidam cœpisse putant Monstratoria Sacramenti vasa. In variis formis. Sunt dignæ quæstiones, extra nostrum propositum.

CAPUT X.

An frequens Sacrosancti Sacramenti expositio expedit?

Respondeo hic etiam locum habere Regulam, quam supra à sancto Augustino in litteris ad Januarium audivimus circa frequentem ejusdem Sacramenti oblationem & sumptionem. Dum istiusmodi expositio rectè fit, certum est frequentem expedit & esse suadendam. Porrò ut rectè fiat, requiruntur varia. Primò, ut fidelis Populus noverit ipsi exhibere debitam reverentiam mentis & corporis. Mentis reverentia est humillima adoratio, & congrua oratio. Ipsam laudavit & Populus docuit Venerabilis Guido, ex Cisterciensium Abbate Prænesteinus Episcopus Sanctæ

Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, ac Innocentii III. Pontificis in Germaniam Legatus, de quo Cæsarius Hefterbacensis: Guido Cardinalis cum missus fuisset Coloniam, bonam illic consuetudinem instituit: Præcepit enim ut ad elevationem Hostiæ omnis Populus in Ecclesiæ ad sonitum nolè veniam peteret, sicque ad Calicis Benedictionem prostratus jaceret. Petens veniam de præteritis, & de futuris spondens rectè vivere. Idque per Dominum nostrum Jesum, cujus istic commemoratur Passio, qui istic est præfens, & qui dixit: Sine me nihil potestis facere.

Ab illo igitur optimo Guidone venit, quod fidelis populus etiam hodiè ad Dominicæ Corporis & Sanguinis in Missæ elevatione profundè incubat ac inclinet, pectus percutiens, adeoque & petens veniam. Percussio ista est antiquissima: Ex Synagoga migravit in Ecclesiam. Nam & humillille, ac pœnitens, quem nobis in exemplum Dominus fixit, Publicanus percutiebat pectus suam, caput usque ad terram deprimens, ac humillimè dicens: Deus propitius esto mihi peccatori.

Exponit in primo apud Photii bibliothecam contra Novatianenses libro S. Eulogius Patriarcha Alexandrinus: Publicanus idè percussit, quia, id est receptaculum peccatorum. Ex corde enim veniunt cogitationes male, &c. Unde percutit fontem malorum, conscientia vitiosus, ut fluentia peccatorum exsiccet. Istud ipsum omnes pii faciunt, dum Sacerdos cum exposita Eucharistia dat benedictionem.

Corporis reverentiam exponit idem Cæsarius, addens de eodem Venerabili Guidone: Præcepit etiam idem Cardinalis, ut quoties Sacramentum deferendum esset ad infirmum, Scholarius sive Campanarius Sacerdotem præcedens, per nolum illud proderet, sicque omnis populus, tam in stratis, quàm in domibus Christum adoraret. Retulit eis eodem tempore casum fati miraculosum: Miles quidam in Francumfurt tantæ devotionis, ut quotiescumque Christi Corpus elevari, ac deferri videret, prostratus illud adoraret. Contigit ut die quadam, vestibus suis pretiosis indutus, intraret Civitatem; cumque platea in qua equitabat, nimis esset lutosa, ex improvviso obrivum habuit Corpus Domini. Quo viso, modicum intra se dubitans, ait: Quid facies modo? Si in tanta profunditate te prostraveris, perdita sunt vestimenta tua hæc delicata; si verò non descenderis, saluberrimæ consuetudinis transgressorem te semper accusabit conscientia. Quid plura? Prævalente devotione de equo proliens in lutum semisit, in quo flexis genibus, elevatis manibus Corpus Domini adoravit. Et quia dulcissimus Dominus honorantes se, non solum in futuro remunerat, immò etiam in præsentem nonnunquam rehonorat, hoc egit sua potentia ut totius luti nec una quidem guttula vestimentis ejus adhæreret. Tunc equum multa cum admiratione reascendit, & amplius in fide confortatus Dominum glorificavit. Simile contigit cuidam Religiosæ fœminæ in Provincia nostra. Hæc sunt verba Cæsarii. Agunt de Germania.

Secunda ad publicam expositionem requisita conditio est debitus ornatus Altaris, ac totius Ecclesiæ. Lupi Opera Tom. XI.

clesiæ. Etenim de sancto Ludovico Francorum Rege, ad sacrum Bellum profecto, scribit Gaudfredus à Belloloco: Rex novem adscensurus ex devotione sua fecit poni in navi Corpus Domini nostrum Jesu Christi pro communicandis infirmis, & pro se ipso, & pro suis, quando sibi expediens videretur. Et quia alii Peregrini, quantumcumque magni, hoc facere non solebant, obtinuit super hoc à Domino Legato Odone Tusculano Episcopo licentiam specialem. Hunc autem Sacrum Theaurum in loco navis dignissimo, & convenientissimo fecit poni, & pretiosum Tabernaculum ibi erigi, pannisque sericis & aureis operiri. Fecit insuper ibidem Altare collocari, & decenter ornari, ubi quotidie Divinum Officium solemniter audiebat. Videlicet omnes horas Canonicas, & præter Canonem, quæ pertinebant ad Missam, Sacerdote, Ministris Sacris Vestibus indutis, secundum quod congruebat, dici.

Discimus hinc varia. Primò quod vialis Eucharistia, seu ipsius per iter conferendæ à Laicis mos tunc plenè desisset. Hinc enim S. Ludovicus id fecit præter aliorum Principum morem: Et non nisi do singulari venia Apostolici Legati. Secundò, quod ante ipsam S. Ludovicus non solas Canonicas horas quotidie decantari jussit, sed insuper Missam Siccam celebrari. Quod nempè integra Missa nequeat celebrari in navibus. Alioquin jussisset celebrari integram. Quia nempè tunc ita fiebat per Gallicanam, immò per omnem Ecclesiam. Porrò Missas Siccas jam pridem abolevit Ecclesia. Tertiò addiscimus Altare, immò & omnem, in quibus exponendum erat Sacrosanctum Mysterium, Ecclesiam consuevisse olim ornari, & etiamnum hodiè esse ornanda. Hinc enim S. Ludovicus istud ipsum in navi jussit fieri. Et sanè S. Remigius, dum Clodoveum baptizari oportuit, Baptisterium & omnem Basilicam adeo ornavit, ut admirans Rex barbarus quæreret: An istud esset cœlestè Regnum, quod ipsi Episcopus in Catechismo promiserat. Et istum ornatum omnes laudamus. Et meritò. Quid igitur non faciendum est pro Rege Regum Domino nostro Jesu Christo?

Tertiam legitimæ expositionis conditionem præscribit in sua prima Provinciali Synodo Venerabilis Thoribius Alfonsus Mongrovejus Archiepiscopus Limentis: Gloriosissimum Eucharistia Sacramentum, tum in die Cœnæ Domini, tum in Feste & Octava Corporis Christi, ac quoties populo adorandum exponitur, à Ministris Ecclesiasticis, cum omni devotione assistentibus adsocietur. Cui officio Prælati ex Capitularibus & reliqua Clero deputet per vices suas, quos ipsi placuerit. Eandem conditionem supponit ac laudat in prima sua Synodo sanctus Carolus Borromæus, sub titulo de spectantibus ad Sacramentum Eucharistia, sanciens de Oratione quadraginta horarum, ut Sacramentum in Altari decenter ornato collocetur; quo tempore vel Litanis cantentur, vel si temporis ratio patiat, Missæ celebrentur. Nemini autem eò, præter orantes custodes, orationis causa, noctu convenire liceat. Sanxit Altare debere esse decenter ornatum. Et Sanctissimum nunquam esse solum, sed semper ei adesse, cantantes, celebrantes, aut saltem orantes etiam de nocte. Hinc sub eodem titulo adjungit quarta eisdem

Pastoris Synodus. Quod si noctu orantes deerunt, Sanctissimum Sacramentum in Tabernaculo reponatur. Et supra lucidius exponit: Dum Sanctissimum Sacramentum in Altari propositum est, interdum Clerici duo, superpelliceo induti, capite aperto ad Altare semper assistant, quorum alter Diaconus saltem sit. Noctu verò saltem unus: Isque in sacro Ordine constitutus. Quartam conditionem adducit ibidem laudatus Carolus: Cerei præterea in Altari accensi ad summum decem, nimirum verò sex decenti crassitudine & longitudine colliceant. Lampades item ne plures, quam duodecim, aut tredecim, nec verò pauciores quam tres. Licebit tamen Episcopo ob causam permittere, ut major luminum numerus uliquando adhibeatur. Addit & quintam, sanè perlaudabilem, conditionem: Processio in exponendo Sanctissimo Sacramento per Ecclesiam agatur cum Litaniis, statisque Antiphonis, precibus & orationibus, cum Cereis accensis. Idemque in eo reponendo agatur. Attamen hæc conditiones non sunt immobiles, nec consistunt in indivisibili. Habenda est ratio Festivitatum, Basilicarum, Confuetudinum. Cathedralis, Collegiata, Parochialis, Regularis, Dives, Pauper, alio & alio modo obligantur ista exequi.

Hæc omnia insigniter confirmat divinæ gratiæ donum, quod in libro de Miraculis à Sacro-sancto Bruxellis editis refert Theodoricus Loer Anno 1529. Elisabeth à Gerven, Buscoduci uxor Henrici à Beveren, è puerperio tali claudicatione contracta à nonnisi scipionibus aut baculi adminiculo vix aliquid proreperet, Bruxellas profecta est. Postquam in publica Processione, quomodocumque poterat, secuta esset Venerabile Sacramentum, perpetravit tandem & in Templum ad Venerabile Sacramentum à Supplicatione in medio Ecclesiæ in Altari repositum, coram quo magno desiderio, devotione, fiduciaque in genua procumbens ex animo Dominum comprecata est. Inter precandum sensit suas preces à Domino exauditas esse. Erat illi in loculis nummus offertorius ut appellant: Exurgens igitur alacris & letabunda, scipiones suos exhibuit Domino Sebastiano Michaëli apud Divam Gudulam Sacellano, ibidem hærenti ad recipiendas oblatiunculas. Heu tu, inquit, Domine mi, hos tibi accipe scipiones, ago Deo gratias, plenè convalesci. Sacerdos arbitratus Mulierculam motæ mentis esse, prorsus insanire, inquit: Mulier, dic queso quid tandem novi tibi accidit? Domine, inquit, ab hinc perpetuum sexennium non licuit absque scipionibus ambulare, at immò, ut ipse coram vides, probè incedo, ambuloque. Elisabetha coram Sacro-sancto Sacramento imitata est sanctam Gorgoniam, ideoque à Divina Clementia consecuta est eamdem gratiam. Tunc demonstravit, & hodie nobis demonstrat fufas ante Sacro-sanctum Sacramentum preces esse efficacissimas, ideoque & istius expositionem esse utilissimam.

CAPUT XI.

Expenduntur adversa cuiusdam alterius Scriptoris argumenta.

Palmare argumentum desumitur ex antiqua primorum seculorum Disciplina, quæ à

Sacro-sancti Sacramenti conspectu arcebat non solos Judæos ac Gentiles, nec solos Catechumenos, sed insuper Pœnitentes: Etiam substratos. Hi omnes ante donorum illationem ac oblationem expellebantur, & ad Sacrificium consistere non poterant, ideoque nec Sacro-sanctum Mysterium videre. Hæc visio non permittebatur, nisi perfectis & consistentibus Sacramentaliter post expletam substrationem reconciliatis. Rationem dat S. Dionysius, vel quiscumque alius Author Librorum de Ecclesiastica Hierarchia. Quod supremum istud Christianæ Religionis Arcanum videri nequeat ab impuris oculis. Quod ipsum frequenter scribunt S. Joannes Chrysostomus, & alii Patres. At verò hodierna Ecclesia, licet neque Gentiles, neque Catechumenos, nisi paucissimos ex Judæis habeat admixtos, habet tamen plurimos pravos & impuros Christianos, qui licet non redigantur, tamen omninò deberent redigi in publicam pœnitentiam: Non solummodo ad substrationem, aut audientiam, sed etiam in longum & durum fletum. Hi omnes sunt veraciter profani & pœnitenti indigni videre Mysterium. Propter hos igitur omninò expedit, immò oportet, ut Sacro-sancta Eucharistia numquam, aut certe rarissimè exponatur. Aut sanè dum exponitur, ut illi expellantur.

Respondeo hæc variè impingere. Etenim Canon, qui Pœnitentes à Sacrificii Consistentia, adeoque & ab Eucharistiæ conspectu arcebat, habuit semper varias & magnas exceptiones. Primam adducit in Canonicis ad S. Amphilocheum litteris Magnus Basilus: Adulterio pollutas Mulieres, & consientes ob pietatem, & quomodocumque convictas, publicare quidem Patres nostri prohibuerunt, ne convictis mortis causam præbeamus. Eas autem stare sine communione jufferunt, donec impleverit tempus pœnitentiæ. Adulterium erat unum ex tribus peculiaribus peccatis, quibus antiqua Disciplina Sacramentalis reconciliationis pacem, ac Viaticum negavit, etiam in exitu. Ei etiam post S. Zephyrini Pontificis, qui ei pacem post expletam pœnitentiam dari jussit, tempora, infligebatur non sola substratio, sed etiam audientia ac fletus. Canones hæc imperabant rigidissimè. Attamen excipiebant feminas: Eas omnes, non solas confessas, sed etiam in Ecclesiæ judicio convictas, admittebant ad Consistentiam. Scare sine Communionem jufferunt. Et quidem donec impleverit tempus Pœnitentiæ. Istic igitur explebant omnium trium Pœnitentialium stationum tempora. Per multos annos impuris oculis aspicebant Eucharistiam. Basilus adjecit causam: Ne convictis mortis causam præbeamus. Adulterium enim in feminis per Romanas Leges est capitale peccatum, ideoque illis, ne aut publico Justitiæ gladio, aut furiosis iratorum Conjugum manibus trucidarentur, Majores nostri ipsi fecerunt istam gratiam. Eas statim à confessione, aut etiam convictione admittebant ad consistentiam. Erat levissimæ Pœnitentiæ classis, ad quam quis à perfectione relegabatur etiam ob peccata venialia.

Dico, Etiam ob peccata venialia. Quia relegatio ista etiam fiebat ob mortalia peccata. Amplum

Num. 8.

plum exemplum habemus in litteris Siricii Papæ ad Himerium Metropolitanam Tarraconensem: De his Dilectio tua non incongruè Sedem Apostolicam credidit consulendam, qui acta pœnitentia, tamquam canes & sues ad vomitus pristinos & volubra redeuntes, & militia cingulum, & ludicras voluptates, & nova conjugia, & inhibitos denud appetere concubitus. Quorum professam incontinentiam generati post absolutionem filii prodiderunt. De quibus, quia jam suffigium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, ut sola intra Ecclesiam Fidelibus oratione jungantur, sacra Mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint, à Dominica autem Mensæ convivio segregentur, ut hac saltem distinctione correpti & ipsi in se sua errata castigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obscenis cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, Viatico munere, cum ad Dominum cœperint professi, per Communionis gratiam volumus subveniri. Quam formam & circa Mulieres, quæ se post Pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, servandam esse censuimus.

Publica olim Pœnitentia, & impensa ipsi Sacramentalis Absolutio, non poterant iterari. Et habebant varios effectus. Arcebat à militiæ cingulo, Ludicris voluptatibus, ac novo conjugio. Et à pluribus aliis. Nihilominus plurium infirmitas redibat non solummodo ad ista, sed etiam ad pejora, per plures annos solemniter deplorata, carnalia præsertim flagitia: Et divinitus tacti redire volebant etiam ad pœnitentiam ac ad Dominum Deum. Quare Metropolita Himerius difficilem ac dubiam questionem retulit ad Apostolicam Sedem. Et Siricius Papa rescripsit varia. Primò, ipsos iteratò non posse admitti ad Pœnitentiam. Secundò, ipsos non esse deferendos. Utique ne deserti desperarent ac inciperent gentiliter vivere. Tertiò, ipsos esse admittendos, ad solam intra Ecclesiam cum Fidelibus orationem. Hoc est, ad solam Consistentiam. Et hoc, licet non mererentur. Erant enim circumvoluti multo luto turpium peccatorum. Quartò, responderet Pontifex ipsos esse arcendos à Dominica Mensæ Convivio. Quatenus hac saltem distinctione correpti, sua errata ipsi in se castigarent. Agent voluntariam pœnitentiam: Eò duriorum, quod ipsam Ecclesiæ Claves non adjuvarent. Per Claves injuncta pœnitentia habet operis operati virtutem & adiutorium: Nec solam Sacramentalem reconciliationem, sed etiam istud relapsis denegabat antiqua Disciplina. Eos tandem Pontifex in extremis admittit ad Viaticum. Ex quibus patet, quod antiqua Ecclesia etiam fordidissimos, ac ipsa etiam publica pœnitentia indignos peccatores ad audiendum Sacro-sanctum Sacrificium, & conspiciendam Sacro-sanctam Eucharistiam.

Hoc ipsum lucet ex quinto Canone Neo-Cæsariensis Synodi: Si quis mulierem concupiscens propositum cum ea procumbere, & cogitatio ejus non perveniat ad effectum, apparet, quod Dei gratia liberatus sit. Non obligatur ad publicam pœnitentiam, ideoque licet Eucharistiam percipere non possit, potest tamen, quoniam inter Consistentes permanet, aspicere. Eadem est ratio de quibusdam Lupi Opera Tom. XI.

buscumque internis peccatis, quæ certum est esse mortalia.

Et non quibuscumque, sed solis gravioribus flagitiis ac facinoribus avita Disciplina imposuit publicam pœnitentiam: nempè Idololatriæ, Homicidio ac Adulterio, & aliis similibus. Et non nisi per Confessionem aut convictionem publicis. Media sæcula eam non imposuerunt Juvenibus, nec Conjugatis, nec ullis invictis. Quare manifestum est quod Mater Ecclesia variarum specierum peccatores, etiam manifestos, semper admiserit ad Consistentiam, adeoque ad audiendum Sacro-sanctum Sacrificium, & videndam Eucharistiam. Non ita pridem vidi Epistolam cuiusdam sublimis Ecclesiasticæ Potestatis apud alium alium Prælatum, graviter lamentantis grassari Novatores, qui dicunt, Fidelem mortalis culpæ sibi conscium sine novo mortali excessu, non posse adesse Sacrificio: Nempè propter adductum supra argumentum. Se fundant in antiquis Christianæ Disciplina Canonibus. At sunt ex numero istorum, de quibus Apostolus: *Conversi sunt*

in vaniloquium, volentes esse legis Doctores, non intelligentes, quæ loquantur, neque de quibus affirmant. Ecclesiam, dum reformare ambiunt, turbant ac deformant. Eiusdem formæ sunt S. Athanasii, S. Joannis Chrysostomi; S. Ambrosii, aliorumque Patrum testimonia, ex quibus adducti argumenti Author suadet Sanctissimi Mysterii aspectum improbari ac prohiberi. Etenim omnia agunt de Paganis, Judæis, Catechumenis & publicè pœnitentibus, quibus Ecclesia semper istam interdixit gratiam, & etiamnum hodie debet interdiceri. Priores enim non credunt in Jesum, posteriores sunt illi, qui licet in Jesum credant, Jesus tamen non se credit illis. Non sunt quibus Fideles. Et nostri Fideles sunt, non qui nobis fidunt, sed quibus nos fidimus. Præsertim nostra interiora.

Avitam Gallicanæ Ecclesiæ Disciplinam docet nos secunda Vasensis Synodus: *Placuit præterea accusandi licentiam, etiam in vestris Ordinibus, si qua existit, lenitate comprimere, quod etsi Episcopus aliquem judicat abstinentem pro humilatione & correctione Fratris, & assurgitur exorari à cæteris, acquiescat, Fratris, de quo agitur, correctione & communicatione adhibita. Sin autem de crimine aliquem putet esse damnandum, accusatoris vice discutendum sciat: Fas est enim, ut quæ uni probantur, probentur omnibus. Quod si tantum Episcopus alieni sceleris se conscium novit, quamdiu probare non potest, nihil proferat, sed cum ipso ad compunctionem ejus, secretis correptionibus elaboret. Quod si correptus pertinacior fuerit, & se Communioni publicæ regefferit, etiam Episcopus in redarguendo illo, quem reum judicat, probatione deficiat, indemnatus liceat, ab his qui nihil sciunt, secedere ad tempus pro persona majoris autoritatis jubeatur, illo, quam diu probare nihil potest, in Communionem omnium, præterquam ejus, qui eum reum judicat, permanente.*

Synodus sanxit varia. Primò quod nolit quempiam esse facilem ad accusandum. Nec tantum in ordine ad publicam vindictam, sed etiam ad Ecclesiasticam pœnam, ad publicam Christianitatis pœnitentiam, ad meram peccantium spiri-

tualem emendationem. Etiam respectu gravium criminum, quæ Canones damnant ad solemnem poenitentiam. Obtinere id vult in ipso etiam Episcopo.

Secundò sanxit, ut Episcopus subditum suum, quem talis criminis reum novit, aggrediatur secretis correptionibus & comminationibus, atque ita conetur permovere ad suscipiendam publicam poenitentiam. Tertio, ut Episcopus, qui quempiam velit invitum eò cogere, sciat se obligari ad Leges Accusantium, ideoque & ad plenam probationem. Etenim fas, seu necessarium est, ut quæ uni probantur, probentur & omnibus. Quarto, quod reus non teneatur semetipsum prodere, sed possit in Communione permanere: Utique in Consistentia. Quintò, quod Episcopo, licet perperam & temerarie accusanti, debeat aliquid reverentiæ: Quod reus ille, licet indemnatus debeat ad tempus secedere. Non à Consistentia, sed à sola Perfessione: Hoc est, à sola oblatione ad Episcopi manus, & ad publicam sumptionem Sacrosancti Mysterii.

bs 1
i mol

Canonem ita exponit Magnus Gallicanæ Ecclesiæ Doctor, Gabriel Alba-Spinæus, Episcopus Aurelianensis: Major in Gallia Episcopis fuit reverentia, quàm in Africa. Nam hic secedere, in Africa remanere jubetur. Quid autem sit, & quomodo intelligendum; quod eodem tempore secedit; & in Communione permanet? A Sacris & Eucharistia aliquo tempore removebatur, & Episcopi conspectum vitabat: Hoc est secedere. Cæteris tamen Fidelibus, præterquam Episcopo, communicabatur, & Christiana Communionem & Societate fruebatur. Respicit hunc Carthaginensem Canonem: Si quando Episcopus dicit aliquem sibi: solum proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget, non putet ad injuriam suam Episcopus pertinere; quod illi soli non creditur, etsi scrupulo propria conscientia se dicit, neganti nolle communicare. CA proprio accusatus, & ad publicam poenitentiam postulatus. Afer, licet reus esset, nec sateri debebat, nec ad momentum à quavis Communione secedere. Per istam agendi contumaciam quandoque peccare poterat, peccare item poterat sine debitis forsitan præparamentis suscipiendo Eucharistiam. Attamen citrà crimen poterat consistere, & solus apud Dominum Deum pro suo facinore aut flagitio satisfacere. Proinde antiqua & Gallorum & Astorum Disciplina occultos peccatores non excludebat ab audiendo Sacrificio & suscipiendo Sacrosancto Mysterio. Nequidem suspectos, immò nec ab Episcopo accusatos excludebat, sed solos convictos aut spontaneè confessos.

3. 94

Aliud ejusdem Scriptoris Argumentum desumitur ex Sacris Sanctorum Reliquiis, quas antiqua Disciplina nec videri patiebatur, nec tangi. Etenim Constantiæ Imperatrici ad dedicandam novam in Regia Civitate Basilicam postulanti Reliquias, rescripsit Magnus Gregorius: Sanctæ Memoræ Deceptor meus, ad Corpus S. Laurentii Martyris quædam meliorare desiderans, dum nescitur, ubi Venerabile ipsius Corpus esset collocatum, & effodiunt exquirendo, subidò sepulchrum ipsius ignoranter apertum est. Et ii, qui presentes erant atque laborabant, Monachi & Mansionarii, quia

Lib. 3.
Ep. 30.

Corpus ejusdem Martyris viderunt, quod minime tangere præsumperunt, omnes intra decem dies defuncti sunt, ita ut nullus vitæ superesse potuisset qui sanctum illius Justus Corpus viderat. Affirmat Sanctorum Corpora non solum non tangi, sed nec videri posse. Demonstrat hanc Ecclesiæ disciplinam esse à Divina Majestate olim confirmatam, ac etiamnum confirmari multis Miraculis. Et certè plura sunt istiusmodi exempla, & plures Canones sanciant Sanctorum Corpora aut ossa non exponi nuda in Ecclesiis, sed recta thecis aut aliis velaminibus. At verò Sacrosancta Eucharistia est omnibus istis longè sanctior: Ergo longè minùs possit tangi aut videri.

Respondeo nos ab isto argumento cogi ad devia, ideoque ipsi non posse non inesse vitium. Etenim Gregorius pergit: In Romanis vel totius Occidentis Partibus omninò intolerabile est atque sacrilegum, si Sanctorum Corpora tangere quisquam fortasse voluerit. Quod si præsumperit, certum est quia hæc temeritas impunita nullo modo manebit. Et ad Carolum Magnum Francorum Regem, aliquod sanctum Corpus ad se transmitti postulanti rescripsit Adrianus Primus Pontifex: Sed nos, sicut jam dudum vobis diximus per revelationem territi, nullo modo audemus ex ipsis Sanctorum Corporibus amplius quid exigitare. Nempè antiquam Latinæ Christianitatis pietatem spernentes prophani Longobarbi ceperant extrahere, visuque ac tactu invadere Reliquias, & è Romano Clero quidam assumpserant eandem fiduciam. Et ipsam sciens Magnus Carolus præfatas preces Romam misit. Verùm Divina Providentia intercessit, & Miraculis honoribus reparavit avitam in Sacras Reliquias reverentiam. Et per ipsos Adrianus Pontifex optimo Regi satisfecit. Proinde Sanctorum Cadavera olim nunquam videri aut tangi poterant. Ex nulla causa. Nec per ipsos Sacrorum Custodes aut Curatores Clericos. Immo nec per Episcopos aut ipsum Papam. Quare si eadem sit Eucharistiæ ratio, vides quò ducamur. At longè alia ipsius, longè alia est ratio sacrarum Reliquiarum. Hæc namque sunt humana cadavera & ossa, ideoque terram aut certè tegumen diligunt, averfatæ omnem visum & tactum.

Antiqui Ægyptii cadavera non intrà terram, sed super scamna locabant, exposita oculis: At verò morem istum, ut cadaverum reverentiæ adversum improbavit S. Antonius, ac Magnus Athanasius abolèvit. Videri possint S. Athanasius in vita S. Antonii, quinta decima Collatio Joannis Cassiani, S. Sophronii Patriarchæ Hierosolymitani Pratum spirituale, & S. Joannis Damasceni prima Oratio pro sacris Imaginibus. Etiam Capitalium Reorum Cadavera meliores Leges humari mandant. Eorum in patibulis aut rotis derelictio est maxima pœna atque infamia. Aliqui, nec sine fundamentis, censent Barbarum. Ist hæc reverentia præsertim debetur Sanctorum Corporibus & Ossibus. Hinc avita Latinorum pietas nec videri ipsa permittebat, nec tangi. Quare nimium inconcinne hinc ratiocinatis ad Sacrosanctam Eucharistiam. Dico, Avita Latinorum Pietas. Etenim Græci semper habuerunt alium morem. Hinc in laudari ad Constantiam Imperatricem litteris Magni

gnus Gregorius adjungit: Pro qua re Græcorum consuetudinem, qui ossa Sanctorum levare se asservunt, vehementer miramur, & vix credimus. Censet id à Sanctis non permitti, ideoque esse Græcorum instituta. Hinc profequitur: Nam quidam Monachi Græci hæc ante biennium venientes, nocturno silentio juxta Ecclesiam S. Pauli Corpora Mortuorum, in campo jacentia, effodiebant, atque eorum ossa recondabant, servantes sibi dum recederent. Qui cum deprebens, & cur id facerent, diligenter fuissent discussi, confessi sunt quod illa ossa in Græciam essent tamquam Sanctorum Reliquias portaturi. Ex quorum exemplo major nobis dubietas nata est, utrum verum sit, quod levare veraciter Ossa Sanctorum dicantur. Attamen Gregorii dubitatio non fuit firma. Etenim Imperator Justiniano, ad ædificandam à se Basilicam postulante Reliquias S. Laurentii Martyris, ad Hormisdam Pontificem scripserunt ejus apud Orientalem Ecclesiam Legati: Habuit quidem petitio prædicti Viri secundum morem Græcorum, & nos contra consuetudinem Sedis Apostolicæ exposuimus. Accipit rationem. Quare Pontifex ei non Reliquias misit, sed sola Sanctuaria, sive Brandea. Græci igitur, SS. Corpora omninò exhumabant, tangebant, aspiciabant, transmittabant. An publico conspectui exponerent, non possum affirmare. Existimo quod non. Etenim S. Joannes Chrysoströmus & alii ipsorum Patres sacrarum Reliquiarum Thecas frequenter laudant, ideoque extrà ipsas videntur non fuisse Reliquias. Idem Chrysoströmus morem istum, quò Antiqui cum pretiosis ornamentis humabant Cadavera, atque ita sceleratæ effossioni præbebant ansas, graviter arguit, ita & vetat Cadavera nuda sepeliri. Affirmat esse indecorum. Nempè tegumentum est naturalis Cadaverum reverentia.

Hom.
85. in
Evang.
Joan.

C A P U T XII.

An quarundam Ecclesiarum, Sacrosanctum Sacramentum frequentius exponendum consuetudo sit pia, rationalis, & retinenda?

Plures, & scientia, & disciplina eminentes, per Latinum Orbem Ecclesiæ, Sacrosanctum Sacramentum publicæ Fidelium adorationi exponunt singulis diebus Dominicis & Festis, singulis quintis Feriis, & quibusdam aliis singulari pietatis diebus, & cum ipso benedicunt populum. Hæc pietas præsertim viget in Augustæ Austriacæ Domus Provinciis. Et est antiquissima. Eam enim uti antiquam laudat in sua Metropoli Albertus Crantzius. Nec expositionem, sed nimis frequentem extrà Ecclesiam elationem affirmat fuisse improbatam à Venerabili Cardinali Nicolao Cusano, Legato Sedis Apostolicæ.

Respondeo istam consuetudinem esse non duntaxat rationabilem, sed insuper piissimam ob varios fructus. Primus est, quod fidelem Populum abstrahat à vanis & ludicris, & numerosè deducat ad Ecclesias. Hæc enim Expositio præsertim fit hora quarta aut quinta post meridiem, quo præsertim tempore festivalis otii occasio solet fidelem

Populum circumscribere. Apostolica Disciplina, quæ omnem populum & manè & vesperè cogit ad Ecclesiam, apud plurimos dormit, ac propemodum extincta est. Etiam Dominicis & Festis diebus. Hanc verò resuscitat laudata Expositio. Facit omnem populum ad Ecclesias concurrere. Ecclesias enim, quibus ista deest Expositio, licet in ipsis contentur Divinæ Laudes, passim videmus vacuas. Secundus fructus est ablatio profanarum in Ecclesiis confabulationum. De hocce vitio gravissimè lamentantur, ac acerbè in ipsum invehuntur plures Ecclesiæ Patres, præsertim S. Joannes Chrysoströmus: Et auferre non potuerunt. Istud verò auferit laudata Expositio. Etenim laudatus Joannes illos, qui tremendam, id est Eucharistiæ Consecrationis horam non erubescunt garrulitatibus inquietare, censet facinorosos ac impios: Et jure meritò. At verò nostra Sacrosancta Expositio habetur, & haberi debet in non minori reverentia; atque ita facit omnem, ut in Præscriptionum libro habet Tertullianus, Ecclesiam Collectam. Collecta & unanimitate & prece elevatur ad Dominum Deum. Nemo Orthodoxus est adeo oblitus sui Baptismatis, & in ipso factæ Professionis, ut tunc præsumat semetipsum, aut suos vicinos per fabulas distrahere. Tertius fructus est, quod omnes tunc Fideles permoveantur ad explicitos Theologicarum Virtutum actus, Christum Dominum credunt præsentem, & ipsi exponunt privatas & publicas necessitates, & ejus implorant Benedictionem atque solatium. Suppliciter exposcunt peccatorum remissionem, & bonorum operum vires; quibus sobriè, castè, justè ac piè vivant in hoc sæculo, fiant ipsi circumstantialis populus, atque ita tandem Serenum videant. Judicem, quem jam læti Redemptorem vident in Altari. Expleat Divinum Mandatum: Sicut Moyse exaltavit Serpentem, ita exaltari oportet Filium Hominis, ut omnis, qui credit in ipsum, non peccet, sed habeat vitam æternam. Plures sunt fructus Sacrosanctæ hujus Expositionis.

Et dum Sacrosanctum Sacramentum exponitur, præsens populus cum ipso passim benedicitur. Græci in suis Sacris Fidelem suum populum frequenter benedicunt, cum Tricero aut Bicerio. Hic duas Christi Domini naturas in eadem persona, ille in eadem natura representat tres Divinæ Majestatis Personas. Sunt signa supremi & sacrosancti Fontis, ex quo omnis in nos dimanat Benedictio. Sunt Ritus laudabiles & optimi: Verùm quis ambigat, Benedictionem, quæ cum S. Eucharistia datur, esse longè sanctiorem, digniorem, efficaciorè? Ex Sacerdotibus super populum Benedictionibus sanctus Augustinus frequentissimè firmat necessitatem & virtutem divinæ gratiæ: Hanc istæ Benedictiones nobis impetrant, ideoque sunt utilissimæ, frequenter postulandæ à populo, & à Sacerdotibus nunquam denegandæ. Quò sanctiores ac validiores essent, Græci ipsas vestiebant laudatis Symbolis. Nos eas ipso Sacramento vestimus & ornamus, ideoque credimus efficacissimas apud Dominum Deum. Et omninò rectè credimus.

Constanter asserimus has omnes consuetudines esse per omnia sanctissimas ac insuper fundatissimas.

tissimas. Etenim Fidelis populus olim Eucharistiam deportabat domum, & quotidie aspiciebat. Etiam portabat per viam & itineris pericula atque fastidia, per ejus aspectum solabatur, levabat, ac evadebat. Etenim palam suum Satyrum, è Sardinia reducem, ac in Mari Mediterraneo periclitantem, S. Ambrosius laudat, quod Viaticam Eucharistiam à Comitibus postularit, ipsam Oratio involutam ad collum contra Maris impetus alligarit, & quod Catechumenus esset, non præsumperit aspiciere. Nempè Fideles ipsam aspiciabant, atque ita suas calamitates consolabantur. Domi in privato Altari exponebant, adorabant, & pro suis postulationibus exorabant. Hæc Fidelium solatia jam pridem ex causis cessant: Quisquis jam Eucharistiam adorare, & à Christo Domino aliquid istic postulare desiderat, debet accedere Ecclesiam. Cur igitur frequenter exponi, quam Fideles olim videbant quotidie in propria domo, cur inquam hodie bis aut tertio per hebdomadam videri, adorari non possit in Ecclesia?

Quin immò, Romana Ecclesia quotidie exponit. Licet non in omnibus simul Ecclesiis, tamen in aliqua aut aliquibus. Omnes enim illic, & Sæculares & Regulares Ecclesiæ per omnes totius anni dies continuant orationem quadraginta horarum, ideoque quotidie in quibusdam Ecclesiis Sanctissimum exponitur. Quin immò in Ecclesia S. Mariæ Germanorum exponitur singulis quintis Feriis, ad diei Vesperam cantantur ejus Laudes, & populo per ipsum Venerabile Sacramentum solemniter benedicitur. Est pia, per Apostolicam Sedem firmata, Fundatio: Et plurimum fructuosa. Etiam tunc & populi & pietatis plena semper est ista Ecclesia. Piissimus mos ab omnibus laudatur. Et frequentioris Expositionis improbatio est quasi hesternæ. Ejus causa possit esse recens illud in exemptos Regulares, immò in ipsam exemptionem odium. Nuperrimè prodit Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi Liber Pœnitentialis, cujus Scholiastes effutire & scribere non erubescit, quod omnes Apostolicam Exemptionem prætententes Clerici aut Monachi, sint rebelles suis Episcopis, atque

Schismatici. Est omnino schismatica Assertio. Est Assertio tendens ad Eusebianam Factionem, quæ dum vidit se stare non posse sine uno Capite, coacta fuit Imperatorem Constantium celebrare & venerari ut Episcopum Episcoporum. Ita testatur in lib. de Filio Dei Lucifer Calaritanus Episcopus, & in secunda Apologia Magnus Athanasius.

Quidquid sit, antiqua nostræ Expositionis consuetudo nullatenus est turbanda, longè minus abolenda aut circumscribenda. Est pia & laudabilis consuetudo, ideoque ab omnibus veneranda. Etenim de istiusmodi consuetudinibus frequenter dixit Nicæna Synodus: *Servetur antiqua consuetudo.* Et iterum: *Sunt Privilegia servantur Ecclesiis.* Utique fundata in consuetudine. De Nicænis Canonibus Magnus Leo, aliique Romani Pontifices & Synodi scripserunt: *Sunt Spiritu Dei conditi, & totius Mundi reverentia consecrati,* ideoque nec per Majorem Synodum abrogabiles aut derogabiles. Et tamen eis derogarunt rationabiles consuetudines. Etenim laudati Canones sanxerunt Cypriam Ecclesiam subesse Antiochenæ Cathedræ, & istius Metropolitanam ad hujus Patriarcham accedere, & per ipsum confirmari & consecrari. Et tamen hoc abjudicavit Ephesina Synodus, eò quod Evargrius Solensis Episcopus, aliique testarentur in sua Cypro jam pridem invalescere aliam consuetudinem. Hæc Cyprii post repertum ab ipsis S. Barnabæ Corpus dedit plenam Autocephalam. Quid magis non solummodò Nicænis, sed insuper Apostolicis Canonibus adversatur, quam plures in eadem persona Episcopatus? Istam tamen pluralitatem propter consuetudinis reverentiam eadem Ephesina Synodus probavit & confirmavit in Europæ apud Thracas Provincia. Etiam Africana Ecclesia plures habuit Canonibus adversas consuetudines: Et tamen omnes Romana Ecclesia frequenter comprobavit. At verò Sacrosancti Sacramenti exponendi consuetudinem nullus Canon improbat. Est consuetudo rationabilis, laudabilis, piè & variè fructuosa. Proindè nullus Episcopus ipsam possit auferre.

O R A T I O
P A N E G Y R I C A
I N L A U D E M
S A C R O S A N C T Æ H O S T I Æ
M I R A C U L O S E I N C A R N E M C O N V E R S Æ
M I D D E L B U R G I Z E L A N D O R U M
A N N O M. CCC. LXXIV.

ORATIO

PANEGYRICA

IN LAUDEM

SACROSANCTÆ HOSTIÆ

MIRACULOSE IN CARNEM CONVERSÆ

MIDDELBURGI ZELANDORUM

ANNO M. CCC. LXXIV.

Quæ Lovanii in Ecclesia FF. Eremit. S. P. AUGUSTINI religiose
asservatur & colitur.

*Dicta in Solemni Tri-seculari Jubileo, Anno M. D. CC. LXXIV. die 16.
Septemb. quæ erat ejusdem Solemnitatis Octava.*

Acrosanctum Eucharistiæ Sacramentum antiqui Ecclesiæ Patres honorant sublimissimis titulis. Ipsum appellant vitam, gratiam, perfectionem, panem cælestem, mysticam ac vivificam benedictionem, cibum Sanctissimum ac Divinissimum, Sacramentum Sacramentorum, Sanctum; hoc est, ipsum supremum & substantiale sanctum, de quo ad sacratissimam Virginem dixit Archangelus Gabriel: *Quod ex te nascetur Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Ejus veritas in Evangelio est adeo lucida, ut ipsam ex prima statim, licet obscuriori, Domini prædicatione etiam Judaica & carnalia Discipulorum ingenia intellexerint. Etenim abierunt offensi, & scandalizati dixerunt: *Durus est hic sermo, quis possit illum audire?* Existimabant Schyticam barbariem juberi à Domino. Item tremenda transelementationis sanctitas est æquæ lucida. Ipsam sceleratus & mente cæcus Judas etiam intellexit. Quod consecratam à Domino bucellam foras extulerit, perfidus Judæus enuntiaverit omne Mysterium, atque ita Christum Dominum nostrum accusaverit de Pardo Dogmate, in Magno Basilio ac sancti Joannis Chrysostomi Liturgia profitetur omnis Ecclesia Orientalis. Istam esse nobis escam, licet primitiva Christianitas omni studio occultaret, etiam antiqua & persecutrix Gentilitas non ignoravit. Quia per suos Curiosos & Frumentarios audiebat à nobis edicarnem Filii Hominis, & bibi ejus sanguinem, firmissimè credebatur Thyesteas epulas & quotidiana infanticidia à nobis facinorosè patrari. Hinc nos ut Romani Imperii & totius humani generis abominandas pestes averfati

sunt, & in amphitheatris à Provinciæ aut Prætorii Præfecto, aut ipso etiam Augusto Principe ad Leonem unanimes & frequentissima voce postularunt. Joannem Calvinum pudeat inficiari istam carnem, pro qua tot Christianorum millia Romano olim gladio occubuerunt.

Cæcam calumniam sanctus Justinus, sanctus Quadratus, sanctus Aristides, sanctus Athenagoras, Tertullianus, Origenes, alique antiqui nostræ Legis Doctores per eruditas apologias tandem purgarunt & plene abraferunt. Gentilibus persuaserunt à nobis manducari Filium hominis, sed sine infanticidio; potari sanguinem, sed sine cruensa effusione. Et isti audierunt quidem, sed ænigma non intellexerunt. Hinc illius fuerunt curiosissimi. Nobis amicus Imperator Numerianus à sancto Babylas, Antiochiæ Patriarcha, gratiose admitti voluit ad Ecclesiæ Conventum, & istud nostrum Paradoxum intueri. Verùm Babylas rejecit Principem, atque ita ille ex amico demutatus in hostem, occidit Episcopum, & Martyrem effecit. Ex eadem curiositate nescio qui tunc Romani in sanctum Tharsitium Romanæ Ecclesiæ Acolythum patrarunt, quod habet ejusdem Ecclesiæ Martyrologium: *Cum Paganus Tharsitium invenissent Corporis Christi Sacramenta portantem, cœperunt disquirere quid gereret. At ille indignum judicans porcis prodere margaritas, tandem ab illis martiratus est fustibus, donec exhalaret spiritum. Et revolutis ejus corpore sacrilegi discussores nihil Sacramentorum Christi in ejus manibus aut vestibus invenerunt. Quod sola sacra lintea, in quibus Christiani solent deferre Eucharistiam, invenerint, testatur in tertio contra Berengarium libro S. Guicmundus. Horrendum exemplum habemus in*

Aug. 15

Adis

Actis sanctæ Eudociæ Samaritanæ, passæ martyrium sub Imperio Trajani. Viatica ejus Eucharistia, dum ipsam curiosus Provincie Præfeses & igneæ & tangere, parat, transmutata in amplissimas flammæ invasit audacem Tyrannum, & extinxit cum omni sua Apparitura. Quæ omnia evincunt primis Evangelii sæculis nec ipsos nostros Gentiles persecutores de nostro circa Eucharistiam sensu dubitasse. Fœdissimos hæreticos habuerunt ista tempora: Et tamen istorum nullus Sacramenti hujus veritatem præsumpsit vel tangere. Primus nono Christi Domini sæculo ipsam invasit Joannes Erigena, homo Scoticus. At sine successu. Gallicana Ecclesia frædavit audaciam, & extinxit. Eam sæculo undecimo resumpsit Sophista Berengarius Archi-Diaconus Andegavensis Ecclesiæ: Sed & ipsum sanctus Lanfrancus Cantuariensis, sanctus Guitmundus Aversanus, Theodinus Ledodiensis, alique isto ævo doctissimi Episcopi convicerunt, & in mortis lecto fecerunt ferio pœnitere, Interim ex ejus pessimo semine zizaniam devenerunt in Petrum Bruffium, Albigenes, wicleffitas, atque Hussitas, ac tandem ad Lutheranos & Calvinistas.

Antiquus ac eruditus, quem passim dicunt Dionysium Areopagitam, Scriptor rectè affirmat Eucharistiam esse Sacramentum Sacramentorum. Hinc ante ejus distributionem Christus Dominus noster Discipulis suis lavit pedes, id est, expurgavit ipsorum omnia peccata, etiam venialia. Demonstravit in fructuosa sumptione exquisitam animam. Et talem tunc legem fixit. Et in primum prævaticatorem Judam excusatus est horrendum vindictæ exemplum, de quo sanctus Joannes Apostolus: *Et post buccellam tunc intravit in eum Sathanas.* Exponit sanctus Augustinus: *Non quia malum accepit. Hinc & suspensus crepuit mediis, & diffusa sunt omnia viscera ejus.* Utrique ad vindicantem Eucharistiam: Et quod Judas non tam ob Domini traditionem, quam potius ob indignam Eucharistiam Communionem desperaverit, ac semetipsum suspenderit, diseretè scribit in litteris ad Cheremonem sanctus Isidorus Pelusiotes. Et ipsum reperit ac multis demonstrat in Epistola ad Nilamnonem Diaconum. Et adjungit traditionis crimen, si ex prævã conscientie metu se ab Eucharistia temperasset, fuisse remittendum. Ex eadem lege ad istius præparationis neglectores Corinthios scripsit sanctus Paulus Apostolus: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini. Quicumquè manducaverit vel biberit indignè, reus erit Corpori & Sanguini Domini.* Laudatus Isidorus urget hæc posteriora verba, & ex ipsis affirmat indignam Eucharistiam perceptionem esse istud ipsum facinus, quod in Christum Dominum Crucifixores Judei, & Romanorum milites patrarunt. Esse dignum sexcentis supplicis. Quod ipsum constanter tradunt & alii Patres, præsertim sanctus Augustinus ac sanctus Joannes Chrysoctomus. Quin immo sanctus Optatus Milevitanus Episcopus affirmat esse

Lib. 1. Epist. 170.

Lib. 3. Epist. 364. Cap. 11.

21. 31

crimen longè gravius. Etenim Crucifixores mortale & infirmum, indignè communicantes invadunt Christi Domini Corpus gloriosum, exaltatum ad Patris dexteram. Quod ipsum affirmat gloriosus Martyr Cyprianus in sermone de Lapsis: Et hinc Apostolus subjungit: *Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi.* Nempe tunc indignè communicantes Demoniis incurfu, gravi morbo, aut subita etiam morte percutiebantur. Ita testantur sanctus Pacianus Barchinonensis Episcopus, sanctus Anastasius Sinaita, ac præsertim sanctus Joannes Chrysoctomus. Divina Clementia, quæ peccata nostra parienter sustinet, & castiganda reservat in futurum sæculum, istud horrendum facinus numquam desit, & numquam desinet etiam in hac vita ad aliorum terrorem durissimè castigare. Et volo paucis ostendere.

Prima ad dignam communionem requisita præparationis pars est recta in Deum & hoc mysterium fides. Hujus præsertim defectum solet Divina vindicta invadere. Quod semine Macedonianæ, aufæ de sancti Joannis Chrysoctomi manu accipere, Eucharistia fuerit in durissimum ignoti coloris lapidem transmutata, testatur Hermias Zozomenus. Addit lapidem suo adhuc tempore inter Majoris Ecclesiæ cimelia fuisse servatum apud Constantinopolim. Similem Romanam Matronam vidit etiam Gregorius Magnus. Per fusas ad Dominum Deum preces impetravit datam ipsi Eucharistiam mutari in carnem, hanc coram omni populo monstravit mulieri, atque ita ipsam reduxit ad rectam fidem. Et carnem coram omni populo impetravit denudè reduci in Eucharistiam. Ita in ejus vita testatur Joannes Romanorum Diaconus. Et ipsum hæc ex authenticis Romanæ Archivi scriptis, testatur in tertio contra Berengarium libro sanctus Guitmundus. Et de quodam Judæo, qui Christianorum Eucharistiam exploraturus, se Christianum simulavit, ac in Magni Basilii Sacrificium irrepit, scribit in istius vita Sanctus Amphilochius Metropolita Iconiensis: *Judæus videt in Basilii manibus puerulum vel membratim incidi. Et cum sumerent omnes, etiam ipse accessit, datumque quod veritate caro esset accepit. Tunc venit ad Calicem, & ipsum plenum sanguine, coque etiam participavit.* Amphilochius adjungit, quod Judæus reliquias domum detulerit, ostenderit uxori, & omnia Basilio confessus, sit cum tota familia factus Christianus. Et de sancto

Lib. 8. Cap. 5.

Lib. 8. Cap. 41.

F. 201.

erus, Amalphanus Archi-Episcopus, & sancti Leonis IX. ad Constantinum Monomachum Imperatorem & Constantinopolitanam Ecclesiam pro componendo Michaelis Cerularii Schismate Legatus. Et isto dubio perseverante præsumpsit peragere Sacrificium. Quod tunc sacrosancta Hostia fuerit ipsi in cruentam Eucharistiam transverfa, testatur in litteris ad Desiderium Cassinensis Monasterii Abbatem sanctus Petrus Damiani, & adjungit: *Ubi notandum est, quam sit immane periculum, indignis manibus atreclare tam terribile Sacramentum.* Eodem tempore scelerata mulier ad patranda in proprium maritum maleficia accepit Eucharistiam. Et de hac etiam ad eundem Desiderium scribit idem Petrus Damiani: *Dominici Corporis particula inventa est usque ad medietatem in carnem conversa, altera medietas panis speciem non mutavit. Cur medietas dumtaxat conversa fuerit, Petrus dat insignem rationem. Ad sequentis æculi medium Colonie Agrippinæ evenit quod habet magnum Belgii Chronicon: *Quidam ex Patre Judæo converso communicans in Pascha Corpus Christi in ore deportavit domum festinans. Sed Ecclesiam egressus terretur, & illud in fossa sepelit. Cum sacerdos superveniens fossam aperit, infantis formam inveniens, ad Ecclesiam deferre vult. Sed luce cælitus emissa, & manibus elabens infans celos petit.* Quod quidam in Claromontana Diocesi rusticus, dum prava fide accipit & tractat, Eucharistiam suam, viderit transformari in visibilem puerum, & à suarum apum examine adorari, refert in primo de Miraculis libro Petrus Venerabilis, Abbas Cluniacensis. Cuidam nobili in Alstata Viro, Albigenis Hæresis sectatori, Eucharistiam fuisse veram in flammantem carbonem, atque ita ipsi infelicem mortem intulisse, Richerius Monachus scribit in Chronico sui Cœnobii Senoniensis. Item nobilis apud Londini in miles, & durus wicleffita, dum Londini in P. trum Prædicatorum Ecclesia Missam audit, in celebrantis manibus vidit hostiam converti in veram ac sanguinolentam carnem, atque ita ipse ad veram fidem est conversus. Ita in Angliæ Eventibus scribit Henricus Conychnon, Canonicus Ecclesiæ Leicesterensis.*

Lib. 2. Epist. 18.

F. 162.

Cap. 1.

Lib. 4. Cap. 24.

Lib. 5. a. 1372.

Doctissimus ac gravissimus Scriptor Robertus Abbas Montensis in sua ad Sigeberti Gemblacensis Chronicon appendice adducit plurima istiusmodi exempla, & volo ejus verba recitare: *In Solemnitate Paschæ apud Castrum, quod dicitur Mons aureus, quædam mulier infans, cum acciperet Corpus Domini Salvatoris in ore, non glutiviti illud, immò tulit, & posuit in arca sua involutum panno lineo. Cum autem quidam juvenis amafus ejus aperiret eandem arcam, invenit Hostiam Dominici Corporis transmutatam in effigie carnis & sanguinis. Hoc etiam accidit in quadam Villa Abbatis S. Petri Carnutensis cuidam Sacerdoti, dum teneret Corpus Domini in manibus suis ad Missam. Simile miraculum iterum accidit in Carnutensi Episcopo, tempore Roberti Episcopi Britannii, quod quidam Rusticus posuit Corpus Domini in ora cappæ suæ, & ibi servavit illud usque ad mortem suam, & tunc ibi inventum est in specie carnis. Idem miraculum accidit cuidam mulier-Christi. Lupi Opera Tom. XI.*

cule in Flandria, quod cum posuisset in cista sua, postea invenit in effigie carnis. Similiter evenit in civitate Andegavensi, cum quidam Sacerdos cantaret Missam, puer parvulus intererat Missæ, & vidit idem puer puerum parvum pulcherrimum in manu Sacerdotis sacrantis Corpus Domini, qui protinus exivit foras Ecclesiam, clamans omnibus quos invenit, & dicens: *Venite & videte mirabilia Dei.* Et intrantes in Ecclesiam nihil viderunt præter speciem panis. Hoc idem accidit cuidam sanctissimo Presbytero juxta Fiscannum, dum cantaret Missam in die dedicationis Ecclesiæ sanctæ Trinitatis Fiscanni, qui mittens Diaconum suum, vocavit Episcopos, qui ad dedicationem convenerant, & venerunt, & Presbyter tulit in manibus suis in calice ita ut erat revesitus, & posuerunt illud in altari. Hæc fecit pietas Domini ad confirmandam fidem Sacramentorum suorum in nobis, in quos fines sæculorum devenerunt. Robertus scribit hæc omnia contigisse ad duodecimum sæculi annum octogesimo secundum. Istud de impudica muliere exemplum refert ad eundem annum Nicolaus Trivetus.

Nec dumtaxat in infidè fumentes, sed etiam quovis infidè tractantes Divina Majestas consuevit exercere istiusmodi judicia. Etenim de facinorosis hæreticis Donatistis, nostram Eucharistiam ad suos canes projicientibus, scribit S. Optatus Episcopus Milevitanus: *Canes accensi rabie ipsos Dominos suos, quasi latrones sancti Corporis reos, dente vindicè tamquam ignotos & alienos laniaverunt.* Affirmat fuisse Divinum judicium. Nescio quis Isidorus Melitensis in secunda Armenia civis, Severianæ hæresis sectator, Catholicam uxorem verberibus violentavit ad acceptam in Ecclesia Eucharistiam evomendam, & evomitam tractavit pessimè. Quod sacrosanctæ speciei Divino lumine circumcinctæ in celos evolarint, testatur in spiritali Prato S. Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus. Et adjungit sceleratum militem, qui Christum Dominum Alapa percussit, Isidoro apparuisse in hæc verba: *Ego & tu sumus condemnati in unum simul supplicium.* Verùm Isidorus erat ex Dei Electis. Hinc pœnitens se clausit in monasterio, & omnem vitam in continuo fletu exegit. Nec ad momentum quievit flere. Apud Seleuciam Syriæ Urbem quidam ejusdem hæresis sectator parabat nostram Eucharistiam exurere. Verùm referato armario vidit omnes sanctas particulas in culmos & spicas germinasse. Quare ipsas ejusdem civitatis Episcopus Dionysius cum totius Cleri & populi comitatu ad Ecclesiam detulit, & laudatus Sophronius: *Plurimi ex hoc miraculo credentes, adjecti sunt sanctæ & Catholicæ Ecclesiæ.* Nescio cujus Parochialis Ecclesiæ apud wormatiam Rector Eucharistiam ultra præscriptum per sacros Canones tempus neglexerat mutare, atque ita illius speciei incurrerant corruptionis periculum. Ipsas in veram carnem fuisse conversas scribit ad Damianum, sumum ex forore nepotem, sanctus Petrus Damiani. Adjungit se id habere ab oculata teste, Domina Agnete Imperatrice, vidua Henrici IV. Alius apud Comum Presbyter residuas Dominici Sanguinis Reliquias irreverenter projecit in mare, moreum labrum aquæ benedictæ. Laudatus Petrus affirmat omnes labri partes, in quas facta-

Lib. 2. Fol. 55.

Cap. 30.

Cap. 97.

Lib. 6. Epist. 21.

sanctæ guttæ incidant, mox accepisse sanguineas maculas, & has nunquam potuisse dele-ri. Affirmat se scribere ex testimonio Venerabilis Reynaldi Episcopi Comensis. Sacram Eucharistiæ pixidem, dum a Presbytero projicitur sine reverentia, evolasse in altum aerem, & istic diu pendisse, testatur Glaber Rudolphus. Et adjungit ab illis Monasteriis, quæ tanto Sacramento non impendunt plenam observantiam, aufugere omnem Divinam benedictionem. Quidam Erfurtensis oppidi Parochialis Presbyter, dum infirmam mulierem extremo Viatico donat, Eucharistiæ particulam permisit cadere in pelvimaqua plenam, & istic neglexit. Fuisse ver- sam in cruentam carnem ad terrorem omnium circumstantium, asserit in Sclavorum Chronico venerabilis Arnoldus Abbas Lubecensis. Quem- dam in Frisia nobilem, dum Eucharistiæ blas- phemam, statim horribiliter periisse refert in Ca- meracensis Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis. Apud Parisios nequam Ju- dæus emptam a Christiana muliere Eucharistiæ pennario suo cultello pupugit, clavis confixit, & crucifixus. Et cum ex ipsa copiosissi- mus sanguis efflueret, projecit in bullientem cacabum. Istic se sacrosancta Hostia transfor- mavit in hominem Crucifixum, & territum Ju- dæum verit in fugam atque amentiam. Res est omnibus nota. Facta ad postremum annum sæculi decimi tertii. Ea enim de causa Philip- pus Pulcher Francorum Rex omnes Judæos pro- scripsit à Gallia. Eiusdem sæculi anno nona- gesimo octavo simile facinus Judæi parrarunt in Francia, Et tantus emanavit sanguis, ut ce- larii non potuerit, Hinc Herbipoli, Nurember- gæ, Rotemburgi, ac per vicina oppida, colle- cti fideles invaserunt Judæos, & crudeliter occiderunt. Ita in suis Annalibus refert Henri- cus Stero Monachus Althanensis. Simile Hal- lensis in Saxonia Judæi facinus refert in Citi- zensis Ecclesiæ Chronico Paulus Langius. Et Bruzelensis Judæi facinus est nobis omnibus notum. Authenticum est Constantinopolita- num similis Judæi facinus, Filiolum, quod cum Christianis pueris Eucharistiæ reliquias sump- sisset, misit in ardentem fornacem: Et puerum mansisse ac exivisse illæsum testantur Evagrius Epiphaniensis, Georgius Cedrenus, & alii Græcorum Scriptores. Factum fuit sub Impe- rio Justinii II.

Altera necessaria ad fructuosam Eucharistiæ sumptionem præparationis pars est pura & inte- gra, aut certe purgata ac redintegrata mens. Primitiva Ecclesia non nisi perfectos ad istud per- fectionis Sacramentum admisit, Quorumdam graviorum criminum reos, licet multorum an- norum dura poenitentia perfunctos, nunquam dimisit: Nec in articulo mortis. Et in hujus præparationis prævaricatores Divina Majestas exercuit dura semper judicia. Etenim de duo- bus suis subditis, qui sine purgata mente præ- sumperant Eucharistiæ accipere, scribit in Sermone de Lapis sanctus Cyprianus: *Cum quædam arcam suam, in qua Sanctum Domini fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne in- de surgente deterrita est, ne aunderet attingere. Alius*

*qui, Sacrificio a Sacerdote celebrato, partem cum cæteris ausus est latenter accipere, Sanctum Domini edere & contrectare non potuit, Cinerem se ferre apertis manibus invenit. Documento unius ostensum est, immerentibus ad salutem non prodesse quod sumitur, quando gratia salutaris in cinerem, sancti- tate fugiente, mutetur. Addit & aliam sumptio Dominico Sanguine fuisse mox angina percuf- sam, palpitantem ac trementem ad suos pedes cecidisse. Quin & innoxium infantem, quem lapsa nutrix pagano sacrificio admovebat, scri- bit Divinitus fuisse à sacrosancto calice rejectum. Hujus divini operis justitiam exponit sanctus Au- gustinus in litteris ad Episcopum Bonifacium. Quod quibusdam indigne communicantibus Eucharistiæ fuerit in nigrum carbonem conversa, habemus in vitis Patrum. Et de quodam usura- rio Salernitanæ Ecclesiæ Presbytero scribit ad quemdam sui temporis Episcopum sanctus Petrus Damiani: *Hic aliquando cum Missarum celebraret officium, inter ipsam Domini Corporis contra- ctionem tres repente faville ignis ex ipso caelesti Sacramento prodeuntes emicuerunt, & in sacrificantis pe- ctus terribiliter impegerunt. Ad undecimum Chris- ti Domini sæculum Albertus Viromandensium Comes scelerate vixerat, & moribundus accepit Eucharistiæ. Verum ista in ejus stomacho est transversa in ferrum, ideoque ille exclamavit: Ferrum quod mihi dederunt Clerici, me occidit. Et fuit mox infelicissimè extinctus. Ita scribit in Cameracensis Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis. Stephanus Bononiæ Comes Henrici I. Anglorum Regis Regnum, quod hu- jus filia Mathildi debebatur, contra juramenti fidem invasit, & permisit se coronari. Quod ip- si à coronante Episcopo solemniter data Euchar- istia subito in cælum disparuerit, atque ita per- jurus Rex communicare non fuerit à divina vir- dicta permissus, testantur Joannes Bromptonius Abbas Jornaletensis, & Henricus Cnychtonus. Et sub isto Rege Anglia fuit plena calamita- tibus.**

Tertia laudatæ præparationis pars est immacu- latum corpus. Etenim licet conjugalis thorus sit sanctus & immaculatus, de conjugatis tamen fidelibus scribit ad Corinthios sanctus Paulus: *Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.* Per orationem intelli- git Christianum sacrificium atque Eucharistiæ. Primitiva Christianitas fuit adeo sancta, ut qui vel solus semetipsum per unicum etiam immun- ditiam scdasset, omni vita, etiam in mortis ar- ticulo, ab Eucharistiæ arceretur. Ad septimi sæculi exordium Joannes cognomento Jejunator, istius nominis quartus Constantinopolitanus Episcopus emisit canonem mandantem, ut nul- lus à tali lapsu, nisi post quadraginta dierum abstinentiam ac poenitentiam, ad Domini San- ctum admitteretur. Et ex isto Canone etiamnum vivit orientalis Ecclesia. Nec desunt qui affirmant ipsum esse nimis clementem & laxum. Et sane nullum crimen magis adversatur Domino nostro virgini, filio virginis. Prima Ecclesiæ sæcula quovis immundos nec ingredi permiserunt Ec- clesias. Ita habes in litteris S. Hieronymi ad Ep. 50. Pammachium. Et istam sanctitatem suo adhuc

Ep. 23.

Lib. 4. c. 17.

Lib. 3. c. 23.

Anno 1135.

Ep. 50.

tempore viguiffe testatur sanctus Petrus Damia- ni. Ad plura sæcula omnis in sacro Ordine la- psum fuit perpetuo irregularis, extra omnem gra- tiam spem proscriptus à sacro Altari, ejectus ab omni ministerio. Et hujus Canonis prævaricato- rem Presbyterum fuisse subito ac incurabili can- cro percussum, & ab ipso penitus exesum, scri- bit in Lausiaca historia Palladius Episcopus He- lenopolitanus. Posterioribus sæculis Ecclesiæ di- sci- plina est clementior, & ista clementia abuten- tes Clericos Divina justitia frequenter inavit. Etenim post carnis lapsum celebranti Sacerdoti consecrata elementa fuisse in picem transmutata scribit in suæ Ecclesiæ historia Simeon Dunel- mensis. Simili Sacerdoti Eucharistiæ, dum su- mere parat, tribus continuis diebus evolasse è ma- nibus, scribit in primo de miraculis libro Petrus Venerabilis. Addit eidem post legitimam poenit- entiam celebranti omnes ipsas tres hostias ex al- to rediisse. De alio item apud Hispanos simili Presbytero ad decimi tertii sæculi annum unde- cimum scribit Guilielmus Nangianensis: *Peracto consecrationis Sacramento, Columba cum impetu ad- volans, vestro misso in calicem, totum absorbit, & hostiam de Sacerdotis manu abripiens avolvit. Ad- didit etiam huic postmodum poenitenti rediisse columbam, & omnia reddidisse. Magnus Basilius quotiescumque consecravit Sacrificium, ex- terno symbolo videbat Spiritus sancti in elementa adventum. Quod ipsi ministrans impudici oculi Diaconus eum isto Chrismate privaverit, scribit in ejus vita sanctus Amphiloehus.*

Uti in indignos tremenda justitia exercet, ita Divina Majestas in dignos Eucharistiæ sumptores & tractatores frequenter effundit amplissima gra- tiæ beneficia. Magnus Basilius ad sacrosanctam & tremendam Consecrationis horam quandoque videbat auream, quæ supra altare fixa servabat Eucharistiæ, columbam moveri à Spiritu san- cto, quandoque à caelesti igne circumcingi to- tum altare. De sancto Epiphanio scribit in ejus vita Joannes Monachus: *Epiphanius nunquam perficiebat oblationem, nisi visionem vidisset. Quod Joannes Abbas, postmodo Cæsariensis in Palæ- stina Archiepiscopus, nunquam consecraverit, nisi Spiritus sancti adventum vidisset, testatur in spirituali Prato sanctus Hierosolymæ Patriar- cha Sophronius. Quod ipsum scribit de vene- rabili Mardardo, Ciliciæ Presbytero, ac de Ita- liæ Episcopo Rumellensi. Et de sancto Marti- no Turonensi Episcopo, solemne sacrificium offerente, scribit in secundo Dialogo sanctus Sulpitius Severus: *Globum ignis de capite illius vidimus emicare, ita ut in sublime contendens, longius collum & crinem flamma produceret. Et istud Martini Charisma Romana Ecclesia laudat in suo Breviario. Pergit in tertio Dialogo Sul- pitius de Illustri Præfectorii ordinis viro Arbo- rio: Testatur Arborius vidisse se Martini manum Sacrificium offerentis, vestitam quodammodo nobilissimis gemmis, luce micare purpurea, & ad mo- tum dexterae collisum inter se fragorem audisse gemmarum. Quod etiam supra celebrantis sancti Gregorii VII. Pontificis caput nobilis vir Joan- nes candidam & auratam columbam viderit, te- statur in Cassinenis Cœnobii Chronico Leo Car- Christi. Lupi Opera Tom. XI.**

dinalis Episcopus Gosiensis. Per sanctum Igna- L. lib. 3. tium Patriarcham Constantinopolitanum conse- cap. 54. crata hostia erat quasi caelestis carbo, caelestes emittebat radios, & ad ejus elevationem posita in altari Crux concutiebatur. Ita in ipsius vita scri- bit Nicetas Paphlago. De sancto Lupo Senonen- Septem- si Archiepiscopo habet Romanum Martyrolo- bris I. gium: *Quadam die, dum præsentem Clero sacris Altaribus adhaeret, lapsa est caelestis gemma in ejus calicem. Sanctum Carpum, beati Pauli Apostoli discipulum, ac apud Cretenes Episcopum, ante consecrationem semper fuisse simili Chrismate donatum, affirmat in epistola ad Demophilum vulgaris Dionysius Areopagita. De domestico Beneventani Principis Presbytero, devore in dies celebrante, ad Alexandrum II. Pontificem scri- bit sanctus Petrus Damiani: *Angelus Domini ex Lib. I. consuetudine veniebat, & vidente Principe Sacra- mentum Domini Corporis ex offerentis manibus as- Ep. 10. sumebat. Et certe quod cuilibet Sacrificio plures assent sancti Angeli, semper creditio Catholica Ecclesia. At postmodò carne lapsus iste Pres- byter amisit istam gratiam, & dum celebrare præsumit, fuit ab eodem Angelo longe aliter tractatus. Etiam sequentis sæculi venerabilis Parisiensium Antistes Mauritius in extremo morbo nihil sumere poterat, ideoque Eucha- ristia Viaticum postulanti Clerus, vomitatio- nis periculum timens, dedit hostiam non con- secratam. At consuetum Charisma non ami- serat optimus Episcopus, ideoque respondit: *Non est hoc Salvator meus, quem summo des- derio postulaveram. Ita refert in Occidentalis Ecclesiæ historia Jacobus Cardinalis de Vitria- co, & adjungit: Illi vehementer admirantes, Christi Corpus attulerunt. Episcopus verò Chris- ti præsentiam percipiens, cum lacrymis & de- votione, ore tantum osculando tetigit, & sic Do- mino spiritum in pace reddidit. Joannes Brom- ptonus Abbas Jornaletensis, licet istud in vene- rabilem Hugonem de Sancto Victore perperam transcribat, addit adoratam Eucharistiæ in cælos ascendisse. Dominus Cardinalis affir- mat idem Charisma fuisse Beatæ Mariæ Ognia- centis. Et simile Charisma veneramur in S. Phi- lippo Nerio. Suo tempore fuisse & cuidam An- glicanæ puellæ scribit in opere de Sacramentis magnus Doctor Thomas Waldensis. Et addit ipsam per quindecim annos ex sola Eucha- ristia vixisse. Habemus plura hujusmodi authen- tica exempla. Quod sanctus Malachias, Du- nensis in Hibernia Episcopus, indigne præ- fertim ob luxuriam communicantes ex odore cognosceret, testatur in ejus vita sanctus Ber- nardus. Quod ipsum Charisma in sancto Mo- nacho ac Presbytero Eulogio laudat Lausia- ca Palladii Historia. Et de Imperatore Otho- ne IV. scribit in Neustriæ Hypodigmatate Tho- mas wallinghamensis: *Cum instante morte Via- ticum recipere, quia nihil retinere poterat, non aunderet, tamen Corpus Christi ad instantiam ejus, ut illud videret, allatum humiliter ado- ravit. Et cum quasi amplexturus brachiis expan- sis, nudato corpore appropinquaret, hostia illo in loco, ubi cor latuit, facta aperitur intravit, profliens de manibus Sacerdotis, & absque omni cicatrice ve-****

Lib. I. Ep. 10.

Cap. 38.

Anno 1135.

Cap. 42.

Anno 1215.

Cap. 78.

stigio reclusus est locus. Et sic recumbens spiritum reddit. Affirmat se scribere ex oculato testimonio Anglicani Nobilis, qui Othoni militaverat. Quod ipsum eisdem verbis refert Nicolaus Trivetus. Divina Clementia pios sui Sacramenti dilectores solet ita honorare & consolari.

Adduci possint & plurima miracula, quorum radix & scopus later in Divina Providentiæ Arcanis, & à nobis ignoratur. Ad duodecimum sæculi annum decimum sextum scribit Chronicon Abbatix Vezeliacensis: *In Dolensi cœnobio cuidam Monacho Missas agenti puer super Altare loco hostiæ apparuit antè calicem.* Quod ipsum scribit in suo Chronico Guilielmus Nangiaccensis. Et adjungit ad ejusdem sæculi annum nonagesimum octavum: *Apud Rosetum in Calabria in Sacrificio Altaris vinum visibiliter mutatum est in sanguinem, panis in carnem.* Quod ipsum testatur magnum Belgii Chronicon, in vita Philippi Augusti Francorum Regis Rigordus, & Guilielmus Armo-ricensis. Suo etiam tempore puerum loco hostiæ apparuisse apud Suesionenses, testatur in primo de Sanctorum pignoribus libro venerabilis Guibertus, Abbas sanctæ Mariæ apud Novigentum. Et in Saxonici Belli historia scribit Bruno Presbyter Merseburgensis Ecclesiæ: *Quidam Presbyter in Episcopatu Magdeburgensi, in villa Weddingbe, in neutra parte conversationis egregius, qui nec vitiorum labe, nec virtutum laude claretur eximius, dum in Sacramentorum confessione venisset ad communionem, calice levato, vidit vinum non solum spiritualiter, sed visibiliter conversum in sanguinem, cujus rubore pariter ac densitate perterritus, nihil inde sumere presumpsit, sed in Magdeburgi civitatem, ubi adhuc venerabiliter servatur, cum magno timore portavit.* Magnam Belgii Chronicon ad duodecimum sæculi annum sexagesimum nonum affirmat similia contigisse apud Aureliam, apud Castrum Caroli, apud Brennesse Præmonstratensis Ordinis Cœnobium, ac in civitate Atrebatensi. Addit facta à Domino Deo ad confundendos, qui tunc nascebantur, hæreticos Albigenes. Ad ejusdem sæculi annum nonagesimum septimum affirmat contigisse etiam in territorio Caroutensi. Ad postremum istius sæculi annum habet Chronicon Augustensis Ecclesiæ: *Corpus Domini versum est in cruentam carnem in civitate Augusta.* In secundo contra Berengarium libro scribit Sanctus Guitmundus Episcopus Aversanus: *Cum in Italia Presbyter quidam Missam celebrans, inventam super Altare veram carnem, & verum in calice sanguinem, secundum propriam carnis & sanguinis speciem, sumere trepidaret, rem protinus suo Episcopo, consilium questurus, aperuit. Episcopus autem cum multis Co-Episcopis ad hoc convocatis calicem illum cum eadem carne & sanguine Domini diligenter operatum in medio Altaris incluserit, pro summis reliquiis perpetuo reservandum.* Et in sacri Canonis expositorio opusculo scribit venerabilis Hugo de sancto Victore: *Cum in Vivariensi Ecclesia Ordinis Præmonstratensis Missa celebraretur, quidam frater de choro respiciens ad Altare, vidit super illud circum claritatis immensæ, & columbam nivei candoris supra calicem in eadem claritate. Et lumen fuit tantum, ut curiosum*

inspectorem excœcaverit. In Sclavorum Chronico scribit Presbyter Hemboldus: *Sacerdos quidam in terra Danorum assistens sacro Altari, cum sublevasset calicem, sumpturus hostiam, ecce visa est in calice species Carnis & Sanguinis. Ille de timore tandem resumpto spiritu, non audent sumere insolite visionis speciem, transit ad Pontificem, ibi in conventu Cleri calicem videndum obtulit. Cum multi dicerent id factum Divinitus ad confirmandam plebis fidem, Pontifex altiori sensu protestatus est gravem Ecclesiæ imminere tribulationem, & multum Christiani populi sanguinem fundendum. Quoties enim sanguis Martyrum effunditur, Christus demum in suis membris crucifigitur.* Hemboldus adjungit Episcopi prophetiam fuisse veram, impletam per calamitates proximè illatas à barbaris Sclavis. Etiam Bruno Merseburgensis censuit per supra laudatum Magdeburgense miraculum fuisse prænuñciatas horrendas calamitates, quas à scelerato Imperatore Henrico IV. tunc Saxonia sustinuit.

At verò in præfato opere Jacobus Cardinalis de Vitriaco Catholicæ Ecclesiæ de sacrosanctæ Eucharistiæ fidem insigniter exponit, atque prosequitur: *Quoniam hujus Sacramenti profunditas incomprehensibilis & admirabilis omnem excedit intentionem, credere precipimur, discutere prohibemur. Propter quod Dominus, ut infirmorum fidem circa hoc Sacramentum hæsitantium roboraret, variis miraculorum argumentis ipse ostendit veritatem. Etenim similitudo carnis cruentæ in Altari Sacramento frequenter offensa est à Domino. Cujusmodi propriis oculis in Monasterio Præmonstratensis Ordinis apud villam, quæ Brenna nominatur in Regno Franciæ, inspeximus. Adjungit se simile miraculum vidisse in regione Pictaviensi, & pergit: *Longum esset enarrare, quot & quibus modis Dominus hujus Sacramenti veritatem exterius ostendendo manifestaverit, vel interius efficiendo suavius & secretius presentie suæ certitudinem animabus sanctis revelaverit. Ipse enim novus homo venit in mundum, ut nova faceret opera, quæ nullus alius fecit. Quæ si omnia essent ratione comprehensibilia, quomodo essent profunda & inscrutabilia? Neque fides haberet meritum, cui humana ratio præberet experimentum. Quam doctrinam existimo esse verissimam. Nam & istud Brennesse, & alia illius sæculi miracula fuisse facta ad confundendam Albigenensium hæresim, & infirmam quorundam fidem roborandam, jam audivimus à Magno Belgii Chronico. Et hinc Divina Clementia Occidentali potius, quàm Orientali Ecclesiæ dedit istiusmodi portenta. Huc usque retuli non pauca, & pleraque sunt apud Occidentem, rarissima apud Orientem. Quia nempe Sacramentariæ hæreses solam Latinam vexarunt Ecclesiam, ideoque hæc sola indiguit istis infirmæ fidei adjumentis. Etiam paucissima, quæ apud Orientem, evenerunt ad istud adjutorium. Eadem de causa pleraque Latina evenire cœperunt ad Christi Domini undecimum sæculum. Quod nempe vanus Berengarius Sacramentariis erroribus tunc portam referaverit.**

Porro nostrum, cujus hodiè memoriam læti celebramus, miraculum evenit ad prima exordia hæresis Wicleffianæ. Et ad sacrosanctæ Eucharistiæ

charitatis fidem firmandam Divina Clementia tunc edidit plura. Insigne in Cantuariensi Ecclesia sub Domino Archiepiscopo Thoma de Arondell factum narrat Thomas Waldensis. Nec dubitandum, quin per hoc nostrum Divina Pietas voluerit non dumtaxat castigare indignum sumptorem, sed & Belgicæ plebis fidem stabilire. Præsertim civitatis Colonienfis, ac hujus almi oppidi Lovanienfis. Non sine causa hujus portenti gratia Middelburgum deseruit, & elegit Colonia atque Lovanium. Quod tutelares Sancti sint suarum urbium firmissimi conservatores, rectè scribit ad suæ civitatis Senatam sanctus Isidorus Pelusiotus. Et de sancto Jacobo Nisibeni ad Persicos Romani Imperii fines Episcopo habet in suo Martyrologio sanctus Ado Antistes Viennensis: *Sanctus Jacobus Episcopus, magnæ virtutis Vir, ita ut ad ejus preces sæpè urbs discrimine fuerit liberata. Intrà urbis suæ muros ex præcepto Imperatoris Constantini ad tutelam & munimentum sepultus, postea zelo Juliani Apostatæ est extrà urbem elatus & conditus. Sed mox eadem civitas, tanti Patroni orbata reliquit, Persarum ditioni succubuit. Rei feriem pluribus exponit in Virorum Illustrum Catalogo Gennadius Massiliensis. Habemus plurima istiusmodi exempla. Et hinc de Imperatore Anastasio, quod Mesopotamiæ Daras exaltans in Anastasiopolim, ac inde sancti Bartholomæi corpus auferens, ipsam plenè exarmaverit, rectè scribit in Colleaneis Theodorus Lector. Etenim tunc ipsam, antea insuperabilem, Persæ mox subjugarunt.*

Etiã varios & horrendos à Deo & Regi rebelibus Calvinistis, Swecis, Francis, aliisque hostibus insultus sustinuerunt Colonia & Lovanium: Et omnes vicinæ civitates succubuerunt. Solum cum Colonia Lovanium permansit orthodoxum, nec suum legitimum Principem unquam amisit. Divinæ Majestatis judicia sunt alta & secreta: Quis sapiens, & intelliget hæc? Et adversum hostilia arma quid est Lovanium? Quare Divinam ejus tutelam si huic sacrosancto Thesaurò adscripserim, non ero temerarius. Dura hodiè patimur. Redacti sumus in Attiliana tempora, de quibus ad sanctum Exuperium Tholozæ Episcopum scripsit sanctus Hieronymus: *Dives est qui habet panem.* Non imitemur antiquos Romanos, ad quos à barbaris Gothis captos & spoliatos declamat in libris de Dei civitate sanctus Augustinus: *Perdidistis utilitatem calamitatis. Miserrimi facti estis, pessimi permansistis.* Ex corde redeamus ad Divinam Clementiam, & confidamus in Sapientis verba: *Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos ejus convertet ad pacem.* Humani cordis conversionem esse cœli ac terræ creatione majus miraculum affirmant atque demonstrent sanctus Augustinus ac sanctus Joannes Chrysostomus. Et quod illam per sacrosanctum Eucharistiæ Sacrificium ac Sacramentum operari consueverit Divina miseratio, Christiani omnes novimus. Hæc veneremus, his piè & sanctè utamur & in opportuno tempore reperiemus Divinum auxilium.

F I N I S.

Ad majorem Dei & omnium Sanctorum gloriam.

INDEX TRACTATUUM ET CAPITUM.

TRACTATUS PRIMUS.

DISSERTATIO de antiquitate, auctoritate, ac legitimo usu
Sententiæ Probabilis.

CAPUT I.	Ostenditur quòd juris naturalis ignorantia sit pars originalis peccati, ideoque durum nostræ animæ vulnus.	Fol. 1
CAP. II.	Quenam sententia sit censenda verè probabilis.	2. 2
CAP. III.	Ostenditur quòd Ecclesia Catholica circa humanas Leges semper permiserit uti sententia probabilis.	5. 2
CAP. IV.	Ostenditur quòd Catholica Ecclesia etiam circa Divini juris materiam semper nos permiserit uti sententia probabilis.	7. 1
CAP. V.	Præcedens assertio demonstratur per alia insuper exempla.	8. 2
CAP. VI.	Ostenditur quòd Romani etiam Pontifices sua quandoque Rescripta formant ex istiusmodi probabilibus sententiis.	11. 2
CAP. VII.	Ostenditur quòd Catholica Ecclesia semper admiserit probabiles sententias etiam circa jus naturale.	13. 1
CAP. VIII.	Hæc firmantur aliis exemplis.	16. 1
CAP. IX.	An omnia per naturalis juris ignorantiam patrata iniqua opera sint peccata?	19. 2
CAP. X.	An per naturalis juris ignorantiam patrata opera sint semper peccata mortalia?	23. 2
CAP. XI.	An semper & ubique sit observanda hæc Regula: In dubiis pars tutior est eligenda?	26. 1
CAP. XII.	Demonstratur quòd inter probabiles sententias vera, quandoque videatur immò & sit minus tuta.	28. 2
CAP. XIII.	Resolvuntur aliquot questiones.	32. 1
CAP. XIV.	An omnes sanctorum Patrum sententiæ sint verè probabiles?	34. 1

TRACTATUS SECUNDUS.

DISSERTATIO de Simonia Monasteriorum.

CAP. I.	O Pulenti olim fideles, suscipientes vitam Monasticam solebant suarum facultatum aliquid largiri Monasterio.	42. 1
CAP. II.	Exponuntur aliquot antiqui Ecclesiarum ac Monasteriorum abusus.	44. 1
CAP. III.	Exponitur varia pœna Monasticæ Simonie.	45. 2
CAP. IV.	Ostenditur quòd Religiosæ professioni nullum possit apponi temporale pactum.	48. 2
CAP. V.	An nullo in casu liceat aliquid ab ingredientibus exigere?	51. 1
CAP. VI.	Discutitur Doctrina Theodori Balsamonis, Patriarchæ Antiocheni.	53. 1
CAP. VII.	An	

CAP. VII. An antiquus Ecclesie Canon aut mos omnia professi Monachi bona per professionem devot veret in firmam proprietatem Monasterii?	57. 1
CAP. VIII. Exponuntur Imperatoris Justiniani de hac re Leges.	59. 2
CAP. IX. Demonstratur quòd hæc Imperatoris Justiniani Leges non sola Orientalis, sed etiam cun- ta Occidentalis, Romana præsertim, Ecclesia semper probaverit atque admiserit.	63. 2
CAP. X. Demonstratur quòd omnis Ecclesia semper perrexit laudatas Justiniani leges probare & ob- servare.	64. 1
CAP. XI. An Monasticam vitam professuri substantia non solummodò possit, sed etiam debeat devot in Monasterium.	68. 1
CAP. XII. Exponitur nova quorundam Regnorum consuetudo, quam appellant amortizationem, seu manum mortuam.	69. 2
CAP. XIII. Exponuntur vera apud Græcos exordia manus mortuæ, atque amortizationis.	74. 2
CAP. XIV. Exponitur mortuæ manus & amortizationis exordium apud nos Latinos.	78. 2
CAP. XV. An hodie in regionibus, ubi viget manus mortua, Monasteria validè ac legitime stipu- lentur de hæreditatis debitis professuro apud se Monacho?	81. 2
CAP. XVI. Præcedens Assertio stabilitur ex aliis Principiis.	84. 1
CAP. XVII. Expediuntur aliquot Quæstiones.	86. 1
CAP. XVIII. Quædam supplementa ad Dissertationem de Simonia.	88. 2

TRACTATUS TERTIUS.

DISSERTATIO de Antiqua Disciplina Christianæ Militiæ.

CAP. I. E xponitur prima bellorum Origo.	94. 1
CAP. II. Exponitur bellorum commoda & incommoda.	91. 1
CAP. III. An bellum in Novo Testamento sit licitum?	100. 2
CAP. IV. Quid de bellorum justitia senserint Patres, qui Ecclesiam docuerunt sub Christianis Im- peratoribus?	105. 2
CAP. V. Qua potestate, & quomodo debeat indici bellum.	110. 1
CAP. VI. De intentione requisita ad justè bellandum.	114. 2
CAP. VII. Recte intentionis in milite qualitas ac necessitas demonstrantur ex antiqua forma creandi militis.	118. 1
CAP. VIII. Quinam Principem, dum ex probabili dumtaxat causa indicit bellum, obligantur sequi? 122. 2.	122. 2
CAP. IX. Quenam causæ sufficiant ad indicendum bellum?	125. 1
CAP. X. Exponitur necessitas militaris disciplinæ.	129. 1
CAP. XI. De Militari Clero, custode disciplinæ.	131. 2
CAP. XII. Quibus diebus præliari liceat.	133. 2
CAP. XIII. De pia Militum ad Prælium præparatione.	136. 2
CAP. XIV. Quenam homicidia in bello sint licita.	142. 1
CAP. XV. Exponitur varia Christianorum Militum Disciplina.	144. 2
CAP. XVI. Exponuntur Militum Stipendia.	148. 1
CAP. XVII. Exponuntur Provincialium erga Milites obligatio.	151. 1
CAP. XVIII. Exponuntur jussa militum spolia.	153. 2
CAP. XIX. De Militum Furtis, Raptis, aliisque Facinoribus.	158. 2
CAP. XX. Quæstiones circa initam à Regibus Pacem.	160. 2

TRACTATUS QUARTUS.

Antiqua Ecclesiæ ac Reipublicæ in Pelagianam Hæresim Decreta,
brevisiter elucidata Scholiis Chronologicis.

S ynodus Carthagenensis, ab Aurelio Archi-Episcopo habita adversus Celestium.	165. 1
Fragmenta Synodalia.	ibid.
Synodus Diospolitana.	166. 1
Acta Synodalia, à S. Augustino ducta in compendium.	ibid. 2
Actio prima.	ibid.
Actio secunda.	ibid.
Actio tertia.	ibid.
Actio	ibid.

Actio quarta.	166.
Actio quinta.	167. 1
Actio sexta.	ibid.
Actio hæc exstat integra in Libro de peccato originali.	ibid. 2
Actio septima.	168. 1
Actio octava.	ibid.
Actio nona.	ibid. 2
Actio decima.	169. 1
Articulorum ab hac Synodo damnatorum recapitulatio.	ibid.
Diospolitana Synodi Compendium, quod ex Cresconii Cardinalis Collectione publicavit Cæsar Cardina- lis Barontus.	ibid. 2
Sequitur Catholica Pelagii confessio post recensita ex libello adversariorum capita in eum objecta, quæ omnia confutavit.	170. 1
Secunda Synodus Carthagenensis.	ibid. 2
Innocentii primi Pontificis de hac Synodo judicium.	171. 1
Synodus Milevitana.	ibid. 2
Exponitur Pontificis Responsum.	172. 1
Africanus quinque Episcoporum Conventus.	ibid. 2
Exponitur Pontificis Responsum.	173. 1
Romana Zozymi Pontificis Synodus. Actio prima.	ibid. 2
Actio secunda.	174. 2
Tertia Carthagenensis Synodus.	175. 1
Romana sub Zozymo Pontifice Synodi. Actio tertia.	ibid. 2
Paulini Carthagenensis Diaconi epistola, quæ Zozymo Pontifici de suæ accusationis in Celestium firma- to judicio agit gratias.	176. 1
Paulus Diaconus Zozymo Pontifici.	ibid. 2
Quarta Carthagenensis Synodus.	177. 2
Acta Synodalia.	178. 1
Capitulum I. 178. 1. Capitulum II. ibid. Capitulum III. ibid. Capitulum IV. Capitulum V. ibid. Capitulum VI. ibid. Capitulum VII. ibid. Capitulum VIII.	ibid. 2
Relatio Synodi, & confirmatio.	179. 1
Imperatores Honorius ac Theodosii Augustorum adversum Pelagianos Lex.	ibid.
Imperatores Honorius & Theodosius Augusti Palladio Præfecto Prætorio.	180. 1
Constantinopolitana Attici Episcopi Synodus.	ibid. 2
Honorii & Theodosii Augustorum secunda Lex adversum Pelagianos.	181. 2
Imperatores Honorius & Theodosius Augusti Aurelio Episcopo salutem.	182. 1
Epistolæ S. Aurelii Carthagenensis Episcopi ad omnes Episcopos per Byzacenam & Azuritanam Provin- ciam constitutos de damnatione Pelagii & Celestii hæreticorum.	ibid.
Constantii Augusti Lex adversum Pelagianos.	ibid. 2
Imperator Constantius Volusiano Urbis Præfecti.	183. 1
Junius Quartus, Palladius, Monachus, & Agricola, iterum Præfecti Prætorio dixerunt.	ibid.
Duodecim Articuli, quos in hac materia esse fidei regulas judicavit Sanctus Augustinus.	ibid. 2
Capitulum primum.	ibid.
Valentiniani tertii Imperatoris adversum Pelagianos Lex.	184. 1
Imperatores Theodosius Augustus, & Valentinianus Cæsar Armatio, viro illustri, Præfecto Prætorio Galliarum.	ibid.
Romana S. Celestini Pontificis Synodus.	ibid. 2
Actio prima.	ibid.
Actio secunda.	ibid.
Actio tertia.	185. 1
Gallicana incerti loci Synodus.	ibid.
Generalis Ephesina Synodi adversum Pelagianos acta.	ibid. 2
S. Celestini Pontificis Apologetica pro S. Augustino ad Gallorum Antifites Epistola.	186. 1
Dilectissimis Fratribus Venerio, Marino, Leontio, Auxonio, Arcadio, Sillucio, & cæteris Galliarum Episcopis Celestinus.	187. 1
Capitulum I. ibid. Capitulum II.	ibid. 2
Sanctorum Prosperi ac Hilarii per Celestini Epistolam confirmata Capitula.	ibid.
Capitulorum præfatio.	188. 1
Capitulum I. Quòd Adam omnes homines læserit, nec quemquam nisi gratia posse salvari.	ibid.
II. Quòd nemo sit bonus suis viribus, nisi participatione ejus qui solus est bonus.	ibid. 2
III. Quòd nisi gratia Dei continua juvemur, insidias Diaboli superare non possumus.	ibid.
IV. Quòd per Christum libero benè utamur arbitrio.	ibid.
V. Quòd omnia Sanctorum merita dona sint Dei.	ibid.
VI. Quòd omnis sancta cogitatio, & motus piæ voluntatis ex Deo sit.	189. 1
VII. Quòd gratia Dei non solum peccata dimittat, sed etiam adjuvat ne committantur, & præstat ut lex impleatur, non sicut ait Pelagius, facile, quasi sine gratia Dei difficilius possit impleri. ibid.	ibid.
VIII. Quòd	ibid.

VIII. Quòd præter statuta Sedis Apostolicæ, omnes orationes Ecclesiæ Christi gratiam resonant, qua genus humanum ab æterna damnatione reparatur.	189. 2
IX. Quòd gratiam Dei etiam baptizandorum testetur instituta purgatio, cum exorcismis & exsufflatione Spiritus ab eis abiguntur.	190. 1
X. Quòd profundiores questiones nec contemnendæ sint, nec penitus asserendæ.	ibid.
Romani Xixti Tertii Pontificis Synodus.	ibid.
Aquilejensis Synodus.	ibid. 2
S. Gelasii Pontificis Decreta.	191. 1
Arausiana Synodus.	ibid. 2
Afforum Synodaliæ Prefatio.	193. 1
Capitulum I. Quòd per peccatum Adæ non solum corpus, sed anima etiam læsa fuerit.	ibid.
II. Quòd peccatum Adæ non ipsi solum nocuit, sed ad posterum quoque transit.	ibid.
III. Quòd gratia Dei non ad invocationem detur, sed ipsa faciat ut invocetur.	ibid. 2
IV. Quòd Deus, ut à peccato purgemur, voluntatem nostram non expectet, sed præparet.	ibid.
V. Quòd initium fidei non ex nobis, sed ex gratia Dei sit.	ibid.
VI. Quòd sine gratia Dei, credentibus & perentibus misericordia non conferatur, cum gratia ipsa faciat, ut credamus & petamus.	ibid.
VII. Quòd viribus naturæ bonum aliquid, quod ad salutem pertineat, cogitare aut eligere sine gratia non possumus.	194. 1
VIII. Quòd per liberum arbitrium ad gratiam Baptismi nullus pervenire possit.	ibid.
IX. De adjutorio Dei, per quod bona operamur.	ibid.
X. De adjutorio Dei omnibus semper implorando.	ibid.
XI. De obligatione votorum.	ibid.
XII. Quales nos diligit Deus.	ibid. 2
XIII. De reparatione liberi arbitrii.	ibid.
XIV. Quòd ut liberemur à miseria, misericordia Dei prevenimur.	ibid.
XV. Quòd per gratiam Dei in melius mutatur fidelis.	ibid.
XVI. Quòd ex eo quod habemus non sit gloriandum, cum ex Deo sit.	ibid.
XVII. De Fortitudine Christiana.	ibid.
XVIII. Nullis meritis gratiam preveniri.	ibid.
XIX. Neminem nisi Deo miserante salvari.	ibid.
XX. Nihil boni hominem posse sine Deo.	195. 1
XXI. De natura & gratia.	ibid.
XXII. De his quæ hominum propria sunt.	ibid.
XXIII. De voluntate Dei & hominis.	ibid.
XXIV. De palmitibus vitæ.	ibid.
XXV. De dilectione qua diligimus Deum.	ibid.
Dilectissimo Fratri Cæsario Bonifacius.	196. 1
Carissimæ Synodus.	ibid. 2
Capitulum I. Quòd una tantum sit Prædestinatio Dei.	197. 1
II. Quòd liberum hominis arbitrium per gratiam sanetur.	ibid.
III. Quòd Deus omnes homines velit salvos fieri.	ibid.
IV. Quòd Christus pro omnibus hominibus mortuus sit.	ibid. 2
Valentina Synodus.	ibid.
Capitulum I. Quòd novitates vocum omni studio vitandæ sint.	ibid.
II. De æterna Dei præsentia bonorum & malorum.	198. 1
III. De Prædestinatione Dei, electorum ad vitam, & impiorum ad mortem.	ibid.
IV. De redemptione Sanguinis Christi, & de quatuor, & novemdecim Capitulis.	ibid. 2
V. Quòd omnes regenerati à peccatis abluti sint, non tamen omnes salvi fiant.	ibid.
VI. De Gratia & libero arbitrio.	199. 1
Sancti Nicolai primi Pontificis de his questionibus Decretum.	ibid. 2

TRACTATUS QUINTUS.

DISSERTATIO DOGMATICA de germano ac avito sensu sanctorum Patrum, universæ semper Ecclesiæ, ac sacrosanctæ præsertim Tridentinæ Synodi circa Christianam Contritionem & Attritionem.

CAP. I. Exponitur definitio Contritionis generatim sumptæ, tradita per sacrosanctam Synodum Tridentinam: Contritio est dolor animi, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.

205. I

CAP. II. Ex-

CAP. II. Exponitur Contritionis necessitas, & virtutes adnexæ.	207. 2
CAP. III. Exponitur Contritionis actus fundamentalis, de quo sacrosancta Tridentina Synodus: Deum tamquam omnis Justitiæ fontem diligere incipiunt, &c.	209. 1
CAP. IV. Sacra Synodi verba, Deum tamquam omnis Justitiæ fontem diligere incipiunt, largiùs exponuntur.	211. 2
CAP. V. Exponuntur varii Divinæ dilectionis gradus seu species.	213. 2
CAP. VI. Quanta & qualis charitas requiratur ad Contritionem generatim sumptam.	216. 2
CAP. VII. Exponuntur verba sacrosancti Tridentini Concilii: Etiam Contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare priusquam Pœnitentiæ Sacramentum actu suscipiatur, ipsa nihilominus Reconciliatio ipsi Contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non est adscribenda.	218. 1.
CAP. VIII. Questiones quedam circa justificationem per solam sine actuali Sacramento Contritionem.	221. 1.
CAP. IX. Discutitur doctrina Eminentissimi Domini Cardinalis Roberti Bellarmini.	225. 1
CAP. X. Examinantur alia Domini Cardinalis fundamenta.	226. 2
CAP. XI. Elucidantur quedam per Dominum Cardinalem adducta loca sacrosancti Concilii Tridentini.	228. 2.
CAP. XII. Exponitur servilis gebennarum timor.	230. 2
CAP. XIII. Exponitur varia utilitas timoris servilis.	232. 2
CAP. XIV. Exponitur varia imperfecta servilis timoris.	233. 2
CAP. XV. An ob istas imperfectiones servilis gebennarum metus sit peccatum?	236. 1
CAP. XVI. Questiones aliquot circa servilem gebennæ metum.	237. 2
CAP. XVII. Exponitur essentia Attritionis, seu Contritionis imperfectæ.	239. 2
CAP. XVIII. Questiones aliquot de imperfecta Contritione.	241. 1

TRACTATUS SEXTUS.

Epistola familiaris ad Reverendum ac Eximium Patrem Henricum Noris, Veronensem, Ordinis Eremitarum S. Augustini, S. Theologiæ Doctorem ac Professore. Qua F. Christianus Lupus, eodem in Ordine S. Th. Doctor & Professor, quibusdam ad nonnulla nuperæ suæ de Christiana Contritione Dissertationis capita hæsitantibus, juxta Apostoli Mandatum, humiliter conatur dare rationes.

CAP. I. Exponitur Dissertationis, necnon & bujus Epistolæ scribendæ ratio.	247. 1
CAP. II. Lutheranus de christiana Contritione error largiùs exponitur.	250. 2
CAP. III. Quòd casta Dei adfectu saltem super omnia dilectio sit Christianæ Contritionis pars essentialis & præcipua, demonstratur ex orthodoxis Doctores, per quorum Scripta de Martino Lutherò Ecclesia usque hodie triumphat.	253. 2
CAP. IV. Servilis Attritio ostenditur esse dumtaxat besternum commentum.	256. 1
CAP. V. Edita nuper Dissertatio à variis Accusationis capitibus expurgatur.	257. 2
Prima Accusatio diluitur.	258. 1.
Diluitur tertia Accusatio.	ibid.
Quinta Accusatio diluitur.	ibid. 2.
Diluitur septima Accusatio.	262. 1.
Accusatio octava diluitur.	265.
Decima Accusatio diluitur.	266. 1.
Divi Augustini auctoritas defenditur.	266. 2
CAP. VI. Quædam alterius Accusatoris capita exponuntur.	267. 2
Exponitur ac defenditur Joannes Driedo.	ibid.
Quorundam Articulorum à Pio quinto Pontifice facta damnatio exponitur.	268. 1
Diversi charitatis & contritionis gradus defenduntur.	270. 2
Mortalis peccati conscientiam habenti Ministro, antequam Sacramentorum Administrationem sese ingerat, qualiter sit agendum?	272. 1
CAP. VII. Exponitur sanctorum Thomæ Aquinatis, Thomæ de Villa-nova, Francisci Salesii, ac Bernardini Senensis de Contritione sententia.	273. 1
CAP. VIII. Epistolæ Epilogus.	276. 1

TRACTATUS SEPTIMUS.

Exhibitio Sacrorum Canonum, circa jus Regularium Ecclesiarum, quoad prædicationem Divini Verbi.

- CAP. I. **E**xaminantur fundamenta per hunc Scriptorem adducta pro jure Ecclesiarum Parochialium. 281. 1
- CAP. II. An catechizare sit proprium officium Parochialium Presbyterorum? 282. 2
- CAP. III. Monachi Presbyteri in suis etiam Monasteriis olim potuerunt catechizare & concionari. 284. 1.
- CAP. IV. Exponuntur diversæ Clericorum adversum Monachos de hac materia lites, in quibus hi semper fuere Victores. 286. 1
- CAP. V. Exponuntur similes lites motæ contra Ordines Mendicantes, in quibus & hi semper fuere Victores. 287. 2
- CAP. VI. Harum Sententiarum justitia demonstratur ex scopo, ob quem Catholica Mater Ecclesia insituit Mendicantes Ordines. 290. 1
- CAP. VII. Præfatarum sententiarum justitia demonstratur etiam ex Apostolicis privilegiis. 291. 2
- CAP. VIII. Bonifacii VIII. Constitutio exponitur. 294. 2
- CAP. IX. Tridentini Concilii, in quo unico bodie se fundant Adversarii. Decretum exponitur. 296. 1.
- CAP. X. Tridentini Concilii Constitutio largiùs exponitur. 208. 1
- CAP. XI. Exponitur nuperum Alexandri VII. Pontificis Rescriptum ad Relationem Henrici Episcopi Andegavensis. 299. 2
- CAP. XII. Examinatur Doctrina Joanni Frontonis circa potestatem Sedis Apostolicæ. 301. 1
- CAP. XIII. Aperiuntur ac revincuntur quidam alii istius Scriptoris errores. 303. 1

TRACTATUS OCTAVUS.

Exhibitio Sacrorum Canonum circa Jus Regularium Ecclesiarum, quod prædicationem Divini Verbi, adversus Larvati Christophori Pilalethis responsonem stabilita, seu confirmata.

- CAP. I. **P**urgantur illa, quæ Demonstrator rodit in secundo suæ Responsionis capite. 309. 1
- CAP. II. Refelluntur illa, quæ Demonstrator adducit pro Apostolicis Constitutionibus. 310. 1
- CAP. III. Stabliuntur quædam alia Exhibitionis Dicta. 311. 1
- CAP. IV. Examinatur Parochialis apud oppidum Beiblebemicum cura S. Hieronymi. 312. 1
- CAP. V. Examinatur titulus Pastoris. 314. 1
- CAP. VI. Stabliuntur quædam alia Asserta circa Hiero Monachorum prædicationem in Ægypto, Syria, Anglia, Hibernia. 315. 1
- CAP. VII. Bonifacii IV. Decretum, Epistola sancti Petri Damiani, & Neumaufensis Synodus Urbani II Pontificis ostenduntur esse authentica. 316. 1
- CAP. VIII. Elucidantur magni Gregorii testimonia, quæ publicas Missas vetant celebrari in Monasteriis. 318. 1
- CAP. IX. Sancti Gregorii sententia largiùs exponitur. 319. 1
- CAP. X. Exponitur Canon Calixti II. Pontificis. 320. 1
- CAP. XI. Antiquum Hiero Monachorum in prædicando jus stabilitur aliis adhuc testimoniis. 321. 1
- CAP. XII. Exponuntur quædam circa extinctionionem Regularium Ordinum, & circa Parochialem Præfaturam Clericorum Regularium. 322. 2
- CAP. XIII. Revincuntur quidam Demonstratoris errores. 324. 1
- CAP. XIV. Tridentini Decreti data per Exhibitionem expositio stabilitur ac elucidatur. 325. 2
- CAP. XV. Exponitur sancti Caroli Borromæi mens circa Tridentinum Decretum. 327. 1
- CAP. XVI. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ circa Tridentinum Decretum sensus exponitur ac stabilitur. 328. 2
- CAP. XVII. Alexandri VII. Pontificis in causa Andegavensi Decretum exponitur ac stabilitur. 330. 2.

TRACTATUS NONUS.

DISSERTATIO de sanctissimi Sacramenti publica Expositione, & de sacris Processionibus, in quibus circumfertur cum sacris Sanctorum Reliquiis & Imaginibus Venerabile Altaris Sacramentum.

- CAP. I. **C**ompendio exponitur origo sacrarum Processionum. 335. 1
- CAP. II. An antiqua Ecclesia aliquando fecerit Processiones cum sacrosancto Venerabilis Eucharistiæ Sacramento? 337. 1
- CAP. III. Exponitur origo sacrarum Processionum cum Venerabili Sacramento. 340. 2
- CAP. IV. Exponitur istius Processionis ac pietatis extensio ad alias etiam Festivitates. 343. 2
- CAP. V. An in sacris Processionibus, quæ sacrosanctum Sacramentum circumferunt, rectè circumferantur etiam sacra Sanctorum Reliquiæ aut Imagines? 346. 1
- CAP. VI. Discutiuntur adversariorum Argumenta. 349. 1
- CAP. VII. Expediuntur aliquot quæstiones circa præfatas Processiones. 352. 1
- CAP. VIII. An sacra Reliquiæ & Imagines simul cum sacrosancto Sacramento rectè exponantur in eodem Altari. 355. 1
- CAP. IX. Quando inceperit publica sacrosancti Sacramenti expositio. 360. 1
- CAP. X. An frequens sacrosancti Sacramenti expositio expediat? 362. 2
- CAP. XI. Expenduntur adversa cujusdam alterius Scriptoris argumenta. 364. 1
- CAP. XII. An quarundam Ecclesiarum, sacrosanctum Sacramentum frequentius exponendum consuetudo sit pia, rationalis, retinenda. 367. 1
- Oratio Pauegirtica. 371

INDEX

RERUM ET VERBORUM.

Prior Numerus Paginam, Secundus columnam indicat.

A

ABSENTEM Gregorium Thaumaturgum ordinavit Phœdimus ex sententia probabili, qui tamen non peccavit mortaliter. 40. 1. Gregorius reordinatus non fuit. *Ibid.*

Adulterina conjugia olim eo usque toleravit multiplex Ecclesia, ut ad Baptismum admitteret sine proposito emendationis. 34. 2. S. Augustinus improbavit hunc morem, non damnavit. *Ibid.* Causa verò hujus tolerantiae fuit, quòd Leges Civiles permitterent repudiandis conjugia, quæ secundum Legem Evangelicam erant adulteria. *Ibid.* Immò ipse Constantinus viro & mulieri hoc indulgit in tribus tamen casibus tantum. Nimirum vir uxorem repudiabat si mœcha, vel medicamentaria vel conciliatrix fuisset; uxor virum si homicida vel medicamentarius vel sepulchrorum dissolutor extitisset. 35. 1

Adulterio solvi matrimonium olim erat probabile. 27. 1. 2. Contrarium Augustinus tenuit. *Ibid.* Si tamen repudiata comparte pars alias nuptias contraxerat non damnavit. *Ibid.* idque ob veram probabilitatem sententiae oppositæ. 28. 1

Adulterio matrimonium dirimi. *Vide*, Matrimonium adulterio dirimi.

Agapeta & Agapetus, erat vir, vel mulier, castitatis voto adstrictus, in domum alicujus ad communia officia assumptus. 71. 1. Legibus postea cautum est, ne eorum bona hæreditarentur illi qui eos introduxerant. *Ibid.* 2

Has leges credidit Peckius generales pro omnibus Monachis fuisse datas; & hinc autumat legem de non amortizandis bonis esse tam antiquam. 70. 2. Sed malè. 74. 1

Alexander Magnus natus ea nocte, qua Ephesinae Dianæ templum conflagravit. 127. 1. Ejus bella iniqua fuerunt. *Ibid.* Bene hoc ei reposuit pirata. *Ibid.*

Amortizatio. *Vide*. Manus mortua.

Apocrypha scripta varia. 309. 2. & *segg.*

Apparitiones variae de Lance qua in fine vitæ hominis mala opera per Angelos malos, bona verò per bonos appendi visa sunt. 38. 1.

Inde facta mirabilis conversio. *Ibid.* & *segg.*

Ariani dulcissimè canebant, sicut hodie Lutherani. 336. 2.

S. Athanasius cum S. Cypriano sensit non valere Baptisma hæreticorum. 3. 1.

Attritio novum vocabulum. 239. 2.

Attritio servilis hecsternum commentum. 256. 1.

Attritio. *Vide*, Contritio.

S. Augustini Authoritas in materia de Contritione. 266. 2.

B

Baptismus collatus à non baptizato an valeat olim variè disputatum. 29. 2. 30. 1

Baptizatus ille Manichæus Augustini amicus, vero similiter per gratiam & dispositionem obtinuit & Sacramenti effectum. 40. 1

Bellica fortitudo est Dei donum. 116. 2

Bellantés homines, omnibus animantibus peiores sunt, quippe qui soli, congregatis exercitiis in propriam speciem insurgunt. 94. 2

Bellantibus jus non competit in omnes hostium fortunas; sed Bella si justa sint, certis legibus circumscribuntur. 94. 1

Bellare ad minuendas vires alterius, vel ad Dominandum aut hujusmodi, est illicitum. 117. 1.

Bellare non licet ex causa probabili tantum; sed requiritur certissima. 116. 1. Et Princeps ut suos affecret, hanc causam publicare tenetur. *Ibid.*

Bella iniusta à Diabolo diriguntur: Authores eorum dire castigantur. 98. 1. Justa bella, à Deo. *Ibid.*

Bella ante Diluvium mota non sunt. 95. 1

Bellorum prima origo, ex ira & ambitione. 94. 1.

Bellorum author primus fuit Belus Rex Assyriorum. 95. 2. In Scripturis Sacris dicitur Nembrod. 96. 2. Malè confunditur cum Saturno Jovis patre. *Ibid.* Ante Belum omnia Regna erant tranquilla, sine legibus ad arbitrium Principis. 95. 1. Tamquam Patris. 97. 1. Tunc fingitur aurea fuisse secula. 92. 2. Erant equidem mitiora. *Ibid.*

Bellum offensivum inter Catholicos Christianos

nos an liceat? 108. 1. Negabant Græci. *Ibid.*

Et Greg. X. *Ibid.* & *segg.* Et alii. 109. 1

Bella censuit militibus illicita esse Tertullianus: ratus Christum exarmasse totam Ecclesiam, dum dixit Petro qui gladio percussit, &c. 101. 2. & *segg.* Rationes ejus non sunt firmæ. 103. 1

Bellum propter fidem Catholicam offensivum non licet. 98. 2. *segg.* Defensivum licet. 100. 1

Bellum contra Turcas licet, quia rerum Christianarum raptores sunt. *Ibid.*

Bella civilia omnium sunt nefandissima. 97. 2

Bella Christianorum Principum deflenda sanguineis lachrymis. 98. 1

Bellorum commoda & incommoda. 97. 1

Bella qua potestate & modo indici debeant? 110. 1. Primò authoritas legitima requiritur, quæ est alicujus supremi. *Ibid.* Romanus Senatus prius consulebatur, & dein referebatur ad populum. *Ibid.* & *segg.* Regibus Romanis indicere bellum absquæ Senatu non licuit. *Ibid.* Secùs tentans Tarquinius pulsus est. *Ibid.* Reges Catholici Episcopos consulunt. 110. 2. *segg.* Eorum preces & sententiam exquirunt. 111. 2. Ita censuerunt Galli. *Ibid.* & *segg.* Ita Constantinus Magnus. 113. 2. Requiritur secundo, ut læsus petat reparationem injuriæ; & illa contentus pacem offerat, non bellaturus nisi id recusetur. 114. 1. & *segg.* Terriò ut faciales mittantur. *Ibid.* *segg.* Deniquè recta intentio desideratur. 115. 2

Bella suscipientem Principem quònam comitari debeant? 122. 2. Apud Gallos olim omnes puberes armati; quorum ultimus necabatur. *Ibid.* Germani non cogebant invitos; eos verò qui sponte non procedebant, aspernabantur. *Ibid.* Similiter Hungari. *Ibid.* Item Franci. *Ibid.* & *segg.* Aliique. *Ibid.* Præsertim feudales apud omnes. 123. 2. *segg.*

Belli causa justa quænam & quòtuplex. 125. 1. & *segg.* Virtutis & pietatis protectio sola. *Ibid.* Destructio hæresis & schismatis. *Ibid.* 2. Etiam reparatio temporalis injuriæ. *Ibid.* Ut si malè excepti sint Legati. *Ibid.* Debet esse injuria publica. 126. 1. Ut si negetur innoxius transitus. *Ibid.*

Bella ob avaritiam indicta injustis cædibus plena sunt & homicidiis. 19. 2

Bellum utrimquè justum esse potest respectu militum; non respectu Principum. 128. 2

Bellum utraque ex parte potest esse injustum. 127. 2. Puta si ex avaritia prælientur, quemadmodum tres filii Imperatoris Ludovici Pii, qui sibi ob testamentum Patris crudele bellum indixerunt. *Ibid.* & *segg.*

Bello directè occidere innocentem non licet. 142. 1. Varia exempla. *Ibid.* & *segg.* Nec quævis homicidia licent. 143. 2. Ne quidem in Bello justo. 144. 1.

Bella quævis Deo providente utilitatem habent. 98. 1. *segg.*

Bella sunt sæpè occasio propagandi fidem. 98. 2. *segg.*

Bellicarius amans disciplinæ militaris. 131. 2. ejus concio ad milites, ob modica cibaria per Christ. Lupi Opera Tom. XI.

militem à Rustico Astro ablata. *Ibid.* & *segg.*

Beneficiorum pluralitas an sit licita? 31. 1. & *segg.*

Bigamiam quæ impedit susceptionem Ordinum, variè olim accipiebant. 6. 1

Bigamiæ impedimentum respectu Ordinis quidam Patres intellexerunt de successiva tantum. Et erat sententia tunc probabilis, ab Ecclesia Catholica permessa. 5. 2

Brunia Laurica apud Francos; seu Mansus est terra arabilis duodecim jugerum, quam debebat juxta leges habere quilibet feudalis miles. 123. 2

C

Cadaverum crematio est Gentilium desperatio. 102. 2. Christiani sepeliunt ob spem resurrectionis. *Ibid.*

Cælestius *Vide* Pelagiana Hæresis.

Cain opinabatur jura Primogeniti translata esse in juniorem Abel. 95. 1. Ita Genesim exponit S. Irenæus, & S. Chrysostomus. *Ibid.* Malè hanc expositionem in hæresim transcribit S. Philastrius. *Ibid.*

Calvini errores circa contritionem, *Vide* contritio.

Carnalia peccata, *Vide* peccata carnalia.

Carolus Audax, quàm Religiosè procedebat ad bellum. 131. 2. In dies cum Mendicantibus præter Missam celebrabat Officium. *Ibid.* & *segg.*

Castitatis exempla varia. 147. 1. Sub Totila Virginem compresserat miles generosissimus; Pater Virginis conqueritur: omnes deprecantur; Sed Totila supratorem addidit morti, ejusque bona Virgini. *Ibid.*

Catechumeni non semper ex metu incipiunt. 241. 2.

Charitatis Dei varii gradus. 213. 2. Alia quoad affectum super omnia. *Ibid.* Alia quoad affectum. *Ibid.* Nata. *Ibid.* Robusta. 214. 1. Perfecta. *Ibid.* 2. Patienter vivit hæc, & delectabiliter moritur. 215. 2. Excludit timorem. *Ibid.* Non omnes amores volaticos. 216. 1.

Charitas quædam sine Sacramento justificat. 219. 1. Non omnis; quod ostenditur ex Augustino. *Ibid.* 2. *segg.* Datur ratio. *Ibid.* Sola nempe perfecta charitas statim lege justificat. 220. 2. Et hac non nisi cum voto Sacramenti. 221. 1. Attamen contritio imperfecta sine Sacramento quandoque justificat. *Ibid.* In testamento antiquo. 221. 2. Etiam in novo. *Ibid.* Præsertim in articulo mortis. 223. 1. Hoc non est infallibile extra articulum mortis. 224. 1. In articulo mortis tenendum est. *Ibid.* 2. Exponitur Bellarminus fusè. 225. 1.

Christo moriente divinitatem recessisse ab humanitate, ex Evangelii verbis: Deus meus quare me dereliquisti, docuerunt S. Hilarius Pictaviensis, S. Ambrosius, aliique. 40. 2. Errant, sed sine mortali peccato. 41. 1

Christianorum multitudo tempore Tertulliani. 99. 1. Si voluissent, tyrannos armis superassent.

sent. *ibid.* 2. Sed abstinebant manus, sentientes quod secundum disciplinam Christianam magis occidi liceret quam occidere. *ibid.*
 Cisterciensium Sanctimonialium, præsertim in Diocesi Leodiensi præclarum encomium. 46. 1.
 Clerus militaris. *Vide* militaris disciplinæ necessitas.
 Confessio potest esse informis. 34. 2.
 Contritio. De Contritione Dissertatio dogmatica. 201. *seqq.*
 De contritione Dissertatio diluitur ab objectionibus suis. 257. 1.
 Circa contritionem turbæ & motus Lovanienfes. 247. 1. *seqq.* Comparantur quæstionibus antiqui temporis. *ibid.*
 Contritionis definitio Tridentina exponitur. 205. 1. Dicitur *dolor animi*, contra Lutherum, qui Pœnitentiam dixit non esse nisi novam vitam. *ibid.* 2. Necessarium autem hunc dolorem, probatur ex Patribus. *ibid.* Necessarium quoque esse detestationem. *ibid.* *seqq.*
 Propositum non peccandi de cætero, itidem ex Patribus probatur. 206. 2. Hæc non subsistunt nisi excludatur peccandi affectus. 207. 1
 Non excluditur autem nisi per charitatis actum. 209. 1. Charitatis ergo actus in contritione involvitur. *ibid.* Idque essentialiter. *ibid.* Ex Aug. 210. 2. Et Trid. 211. 1
 Contritionem Lutherus negavit necessariam, absolutionis vim reponens in *verbum Christi* per Sacerdotem enuntiatum. 207. 2
 Calvini autem, contritionem requisivit quidem, sed non ut absolutionis causam. 208. 1
 Utrumque revincit Trid. *ibid.* Et Patres. *ibid.* *seqq.*
 Contritiones comites, ex mente Tridentini sunt, fides, spes, charitas. 208. 2. Deinde desiderium suscipiendi Sacramentum. *ibid.*
 Contriti Deum tamquam omnium *justitiæ fontem* diligere incipiunt, inquit Trid. 211. 2. Quid hoc sit, ex August. ostenditur. 212. 1. *ibid.* Charitas ad contritionem requisita quænam sit? 212. 2. Sufficit quævis, licet affectu solo, sed super omnia. 217. 1. Et hæc requiritur. *ibid.* *seqq.* Exponitur desuper S. Joannes Chrysostomus. 217. 2. Et Godeschalchus. *ibid.*
 Contritio ex metu quidem concipitur, sed ex metu non emanat. 241. 1. Requirit charitatem super omnia. 240. 1. 2. Et Ecclesia numquam aliud docuit. *ibid.*
 De Contritione sententia SS. Thomæ Aquinatis, Thomæ de Villanova, Francisci Saleisii, ac Bernardini Senensis. 273. 1. *seqq.*
 Constitutiones Apostolicæ non sunt S. Clementis. 310. 1
 Convivia celebrabant Christiani in die sui Baptismatis, ex more Romanorum, qui conviviis celebrabant suum nomen. Consuetudinem quidam malè traxerunt in legem; ita ut quidam inopes tardarent Christiani fieri. Consuetudo abrogata est. 49. 2. Immo meliores Episcopi Convivia exhibuerunt Baptizatis. 50. 1

S. Crucis signum variis encomiis celebrat Nicolaus I. 141. 2. Instruit Bulgaros ut pro signo militari, quod habebant caudam equinam, assumerent hoc signum. *ibid.*
 Cupiditas latens sub timore servili, est peccatum mortale. 235. 1. Non quod ipse timor malus sit, vel hoc peccatum, seu hanc malitiam involvat; sed quod cupiditatem quæ in peccatore supponitur præexistit (de peccatore enim agitur) per se non auferat. *ibid.* 2. *seqq.* Hinc ille timor peccatum non est. 236. 1. *Vide* timor servilis.
 S. Cyprianus rebaptizandum credidit quia erat tutius, non quia oppositam doctrinam condemnandam duxit. 29. 1. Ita Patres reordinarunt Chorepiscopos, ordinatosque à Simoniacis. *ibid.* Quod & Romanis Pontificibus accidit. *ibid.*
 Cyprianus quibus rationibus ab Augustino excusetur. 7. 2
 S. Cyprianus ex causa conversus est quia gentiles bellis scatebant; quæ Christiani sibi illicita dicebant. 105. 1

D

Decimæ fidelissimè solvebantur Ecclesiis, & hinc de Simoniacis exactionibus non erat periculum. 92. 2. Usque ad Carolum Martellum, qui decimas invasit, & militibus distribuit; ob hoc, damnatus corpore & anima apud inferos. *ibid.*
 Dispensare an possit Pontifex in matrimonio rato. *Vide* Matrimonio rato.
 Divortium ob adulterium; *Vide* Matrimonium adulterio dirimi.
 Doctoris cujuslibet, immò Doctorum plurimum sententia non est statim probabilis. 40. 1
 Doctor Catholicus præcat sicut sentit; sed oppositam praxim si vesè probabilis sit, non condemnabit. 27. 1. 2
 Doctores Catholici dum dissident, confidant alios ex amore veritatis procedere, disputent non litigent, quæstiones tractent ut Doctores, non præsumant dirimere quod ad solam Sedem pertinet Apostolicam. 8. 1
 Doctores acriter inter se disceptantes excusare potest charitas, licet error interludat juris naturæ ex ignorantia 22. 2. tamen non excusante à toto. 23. 1. Distingueda sunt charitatem nasci ex errore, & eandem nasci ad errorem, primum implicat, secundum familiare est. *ibid.*
 Donatistarum error à probabilitate incepit, exordium sumens ab Agrippino Carthaginensi Archiepiscopo, vel forte Tertulliano. 3. 1
 Donatistæ negabant valere Baptisma collatum abs Catholicis quos reputabant Hæreticos; Augustinus verò cum Catholicis affirmabat Baptisma suum valere & Donatistarum. Hinc aliqui à Donatistis Baptisma recipere maluerunt utpote ex utraque sententia validum. Respondet Aug. sed Donatistarum Baptisma certò esse illicitum; & ideo non suscipiendum. 26. 2

Dos Religiosa. *Vide* Simoniacæ passionis.
 Dubium.

Dubium. In dubiis clementior sententia præferatur severiori, si forum externum spectes, non vero si internum. 26. 2
 Dubium præticum seu Academicum est quod relinquit operantem in divio. Tunc eligenda est pars tutior. 27. 2

E

Episcopi qui Regibus utuntur, ut horum armis fides propagetur Catholica, graviter perstringendi. 100. 1
 Error aliud est, aliud ignorantia; omnis error est nobis vitium, varia ignorantia est simplex imperfectio. 2. 1
 Eucharistiæ antiquitus varia nomina & encomia. 371. 1. Gentilitas varia de illa suspicata est, quia Religionis erat illam occultare. *ibid.* 2. Erant Gentiles curiosi ut cognoscerent. Sed frustra. Nam etiam mortem optebat Christianus, ne proderet; & Eucharistia miraculosè ablata fuerat. *ibid.* Sic mutata in flammam est aqua. Extinctus est Præsul dum curiosus inquisivit. 372. 1
 Eucharistia in primitiva Ecclesia Gentilibus & Judæis absconsa. 337. 1. Ideò in Processionibus non circumferebatur. *ibid.* *seqq.* Etiam penitentibus abscondebatur. *ibid.* 2
 Ex ea sanguis exivit, dum pungebatur. 374. 1
 Ad eam necessariæ præparaciones, & quales. *ibid.* & *seqq.*
 Eucharistia per accidens confert gratiam primam. 229. 2.
 Eucharistia primis seculis publicè non exponebatur, propter Gentiles & Judæos. 360. 2. Exponebatur tamen aliquandò Christianis. 361. 1. Neophitis. *ibid.* Omnibus in hebdomada sancta. 360. 2. & *seqq.*
 Eucharistiæ expositio quàm frequens esse debeat. 362. 2. Quomodo. 363. 1. Quis ornatus Altaris, &c. *ibid.* *seqq.*
 Eucharistiæ publica expositio, in Sacris Processionibus, etiam cum Sanctorum Reliquiis & Imaginibus. 337. 1. & *seqq.*
 Eucharistiam vexillo militari imponi jussit Turstinus Archi-Episcopus Eboracensis, in signum quòd Christus sit verus Dux justis belli. 110. 1.
 Eucharistia Laicis domi concedebatur sub specie panis tantum. 362. 2. S. Gorgonia ex dispensatione habuit etiam sub specie vini. *ibid.* Variæ visiones circa eam dum Sancti Patres consecrabant. 375. 1. Lapsa gemma in Calicem de cælo. *ibid.*
 Eucharistia avolat lumine circumcincta. 373. 2
 Iterum. 374. 1.
 Ante consecrationem apparet puer ante Calicem. 376. 1
 Eucharistiæ magnum lumen circumfulget. 367. 2
 Eucharistiam malè sumentes facinus perpetrant crucifixorum Domini, & Judæ. 372. 2
 Eucharistiam multi distinxerunt à pane non consecrato, ex Charismate. 375. 2
 Eucharistia mutata in lapidem. 372. In puerulum. 372. 2. & *seqq.* Et in sanguinem. *Christ. Lupi Opera Tom. XI.*

373. 1. Rursus in carnem & sanguinem. *ibid.*
 Iterum. *ibid.* Tertio. *ibid.* In infantem. *ibid.*
 In carbonem flammantem. *ibid.* Iterum in carnem. *ibid.* Denuò in carnem. *ibid.* Iterum. *ibid.*
 Eucharistiam Catholicorum dum Donatistæ canibus objiciunt, à canibus lacerantur. 373. 2
 Eucharistia in ferrum mutatur in stomacho indigni. 374. 2
 Item in carnem. 374. 1
 Item in carnem & sanguinem. 376. 1
 Iterum in sanguinem. *ibid.* Iterum. *ibid.* Iterumque. *ibid.* Rursus. *ibid.*
 Eucharistia in carnem & sanguinem. 376. 2
 Iterum. *ibid.* Hæc omnia fermè in Occidente; quia in Oriente errores circa veritatem Eucharistiæ non ita vigerunt. 377. 1
 Exorcistæ olim in primitiva Ecclesia erant etiam Laici cujuscumque conditionis. 102. 1
 Exhibitio Canonum circa jus Regularium quoad prædicationem Verbi Dei. 279

F

Feffare Anglis idem quòd feudum dare. 80. 2.
 Fidei articulus pedetentim potest degenerare in sententiam probabilem. 3. 1. 2. Probatè exemplis. *ibid.* S. Cyprianum inter & Stephanum causa, à Patribus multis censebatur disciplinaria, & ideo pro varietate Episcopatum variè practicabilis. 3. 2. Et ideo Cyprianus non culpavit Stephanum quia Romæ non rebaptizabat, sed quia rebaptizantes alibi minaretur proscribere. *ibid.*
 Causa est duplex, nimia ignorantia Episcoporum, & nimia subtilizandi audacia Doctorum. 4. 2
 Fidem Catholicam liceatne armis plantare apud Barbaros? 99. 1. Ostenditur id illicitum ex S. Chrysostomo, & Tertulliano. *ibid.* 2. Scilicet *tum suadela, tum ratione, tum mansuetudine hominum salus est concilianda.* *ibid.*

G

Galba expediente adversus Vitellium quidam filius à Galba conscriptus patrem incognitum obruncat: quem ut agnovit, exclamavit, totaque inde commota acies bellum detestata fuit. 98. 1
 Galli bellorum amantes. 91. 2
 Gallo-græciam condiderunt Galli. *ibid.*
 Gentilium ignorantia circa jus naturæ non excusant à mortali. 23. 2. *Vide* ignorantia juris naturæ.
 Græci faciles erant ut suos Principes ob peccata deponerent & Monasteriis includerent. 126. 1.
 Gratia duodecim articuli quos S. Aug. censuit de fide. 183. 2
 Gratiam habitalem infundi parvulis fuit Augustino certissima Ecclesiæ doctrina. Hæc tempore Innocentii III. habita est ut probabilis; Tempore Viennensis Concilii ut probabilior;

Tridentino autem Concilio visa est de fide.

4. I.

H

Hæreticorum in carnalia vitia sceleratus appetitus, necessitatis quæsito colore, studuit libidinem à peccato distinguere. Hoc Simon Magus incepit; secutus est Valentinus cum Gnosticis; Eunomius & Erius successit, usque ad Lutherum. 37. 1

Hæreticorum filii ac nepotes qui in errore permanent seducti, nulla pertinacia sulti, excusantur. 20. 2

Hæretici arcebantur à nobili militia. 124. 1. similiter Constantinus Judæos & infideles arcebat. *ibid.* Arcebantur etiam parvi Christiani. *ibid.* & *segg.*

Henricus Imperator salvatus merito calicis in honorem S. Laurentii oblato. 38. 1

S. Hieronymus non fuit Parochus, sed Monachus Presbyter, jure Monachus gaudens Privilegio Catechizandi & Prædicandi. 302. 1. Etiam invito ordinario Hierosolymitano. *ibid.* 2.

Homicidia quævis, seu per bella seu per sententiam, censuit Tertullianus illicita. *ibid.* 2. & *segg.*

Homicidium quodvis an induceret irregularitatem olim disputatum. 27. 1. Ecclesia Romana prius ut irregulares habuit, postea verò amentes, infantes, dormientes, & se cum moderata tutela defendentes exemptos voluit. *ibid.*

Hospitaliorum varia vitia. 46. 1. *segg.* hinc ferè redacti in nihilum. *ibid.* 2

Hyberni nunquam subfuerunt Romano Imperio, hinc ejus leges ignoraverunt. 57. 1

I

Iberi fidem susceperunt per captivam ancillam.

99. 1. Jejunium quadragesimale imperitè ab hæretico redarguitur. 133. 1

Ignorantiam facti quandoquè excusare ab omni culpa, inficiatur nemo. 39. 2

Ignorantia juris humani excusat ab omni culpa, si fuerit innocua. 20. 1. Etiam juris divini. *ibid.* Ratio est quia antequam obliget, promulgatio necessaria est, quæ sine culpa potest ad aliquos non pervenisse. *ibid.* Excipiuntur Sacerdotes respectu Canonum, quos ignorare nefas. *ibid.*

Ignorantia legum positivarum imperfectio dici potest, non vitium; negatio est, non privatio; abesse naturæ potest, non debet. 2. 1

Ignorantia juris Evangelici, si innocua sit, excusat ab omni culpa. 20. 1

Ignorantiam juris naturæ inter & concupiscentiam hoc interest, quòd per hanc simus bestiis assimilati, per illam verò bestiis inferiores. 2. 1. Rursus: quòd ignorantia in hac vita consumi concupiscentia non possit. 16. 2.

Ignorantia juris naturalis est essentia peccati originalis. 1. 1

Ignorantia juris naturæ per Baptisma tollitur quoad reatum præteritum. 1. 2

Ignorantia juris naturæ laborarunt sancti Patres, etiam Augustinus, quoad aliquas quæstiones. 2. 2.

Ignorantia juris naturæ nunquam excusat à culpa, quemadmodum nunquam excusat concupiscentia. 21. 2. 22. 1. Nulla excusat sententia probabilis, nullus Canon, nullius Patris autoritas, nullius Præpositi mandatum. 14. 1. Occurrit argumentis. *ibid.* & *segg.*

Ignorantia juris naturæ quandoquè à mortali excusat, non semper. 23. 2. Non excusat gentiles, non hæreticos, non schismaticos, non omnes fideles. *ibid.* & *segg.*

Ignorantia juris naturæ excusat quandoquè à mortali. 24. 2. Nimirum si interveniat probabilitas fundata in Rescriptis Pontificum, Constitutionibus Synodalibus, magorumque Patrum placitis. 25. 1

Ignorantiam juris naturæ excusare ab omni peccato docuerunt Pelagiani. 21. 2. Errorum resumpsit Roscelinus Compendiensis. 21. 1. Magistrum hunc secutus est suus discipulus Petrus Abaelardus. *ibid.* Pelagianos revinxit S. Hieronymus, & S. Augustinus. 21. 2. & *segg.* Roscelinum Ivo Carnutensis, 21. 1. Petrum Abaelardum S. Bernardus. *ibid.*

Infidelitatem purè negativam esse peccatum, merito damnavit Pius V. 20. 2. Innocua enim juris positivi etiam Evangelici ignorantia excusat a culpa. 20. 1

Innocentem directè occidere in bello non licet.

142. 1. *segg.* Gehardus Catholicum infideles ad Malum exposuerant gentiles, ut tererent Godefridum Loth Ducem obsidentem civitatem Assur. *ibid.* Sed neque hic precibus Gehardi licet obsidis sui motus, perrexit, telis vulneratus Gehardus fuit: res non cessit bene: nam civitatem deserere compulsus est. 142. 2. Et hæc immiser cordia vituperata est. *ibid.* supervixit tamen Gehardus, & pro afflictione præmium retulit. 143. 1. Varia similia exempla. *ibid.* *segg.*

Imago Christi ad Edgarum missa, juxta Cedrenum in porta Edeste posita est ab Edgardo usque ad Regnum Nepotis. 141. 1. Dein ab Edeffeno Episcopo occultatam usque ad Justiniani Imperium. *ibid.* Tunc Græci ita coluerunt, ut illam in exercitiis præferrent victoriam expectantes. 140. 1. 2

Inferni pœnas aliquando extinguendas, ex Platone Origenes in Ecclesiam inducere studuit. 35. 1. Rufinus Palæstinus restrinxit ad peccatores Christianos; sed malè. *ibid.* Hieronymus tamen Rufino huic, sententiæ hujus author extitit. 35. 2. Plures secuti sunt in Gallia & Italia. *ibid.* Quæ sententia multis Græcis placuit. 36. 2. Augustinus verò rejecit. *ibid.* Et cum aliis constanter impugnavit. 39. 2. probabilis. *ibid.*

Joannis Frontonis amarulentum Scriptum de potestate Pontificis contra Mendicantes, discutitur.

titur, refelliturque. 301. 1. Alii ejusdem errores. 303. 1. *segg.*

Irenæus Metropolita Tyrius fuerat successivè bigamus. 5. 2. Et plures hujusmodi fuerunt ordinati. *ibid.*

Judas cum nuru peccans fornicatus est, non incestuosus ob ignorantiam facti. 19. 2

Judas perit, vindicante SS. Eucharistia quam malè sumpserat. 372. 1

Judex si errat in facto, innocentem damnat sine peccato. 19. 2

Judicium in fine vitæ, ad stateram bonorum & malorum operum, librantibus Angelis bonis & malis. 38. 1. & *segg.*

Julianus Episcopus Memorii Campani Episcopi filius; per elemosynas, multos in Pelagianam hæresim trahit. 181. 1. Appellat ad generalem Synodum. *ibid.* Repellitur. *ibid.* Hinc furit in Augustinum vilis civitatis Episcopum, ceu Manicheismum inducentem. *ibid.* Aug. verò ex Præscripto Bonifacii, quibus scripsit quatuor libros ad Bonifacium, quibus concludit, post Pontificis judicium non esse ultra appellandum. *ibid.* 2. *segg.* Vide *Pelagiana hæresis.*

Juramentum de non suscipiendo Episcopatu an validum, variæ olim erant sententiæ utrimque probabiles. 16. 2. & *segg.*

Juramentum exigere ab eo quem certò prævides perjuraturum, est grave peccatum. 24. 1

L

Lex Caroli Magni de non Clericando vel Monachando sine Principis Licentia. 44. 1. Justa fuit. 45. 1. Sed contra libertatem Ecclesiæ: quia res hæc ad Episcopos spectabat. *ibid.* Lex verò Mauritiij injusta fuit: quia impediabat ne Clerici vel Monachi fierent omnino. *ibid.* Sed neque lex Caroli usu recepta fuit. *ibid.* *segg.* Lex Evangelica non est aliud quàm naturalis Lex vestita paucissimis novi testamenti Sacramentis. 2. 2

Lex de manu mortua, est quasi mortificans manus Ecclesiasticas ad apprehendendas possessiones immobiles. 83. 1. Est justa. *ibid.* *vid.* Manus mortua.

Lovaniensis urbis protectio, piè confiditur esse Miraculosa Eucharistia apud Patres Augustinianos custodita. 377. 2

Lucretia Augustino visa est non consensisse stupro: Duo fuerunt, & unus commisit adulterium, inquit. 45. 1

Lutheri errores circa contritionem. *vide* Contritio.

M

Manus mortua est duplex. Prima quæ olim viguit erat, cum Principibus supremis debatur post mortem Patris-familias optimum ejus pignus; aut in ejus defectum abscindebatur manus dextera defuncti, & Dominis tradebatur in signum præteritæ servitutis. 69. 2. 70. 1. Hoc jus extinxit Leo dicens Episcopus *Christi Lupi Opera Tom. XI.*

Alberon, motus planctu cujusdam mulieris, quæ noctu lamentabatur amotam sibi culcitram. 70. 1

Manus mortua secundo modo pro amortizatione accipitur, varia interpretatione. 69. 2. 70. 2

In re nihil est aliud quàm exemptio rerum Monachalium & Ecclesiasticarum immobilium à foro civili. 70. 2. Circa hoc lex lata de non amortizandis bonis, id est, ne Monachi & Ecclesiastici hæreditates adeant; vel donationes. *ibid.*

Quandonam apud Græcos id cæperit fieri? 75. 1. Primò incæpit anno 920. A Romano Primo. *ibid.* Secundò à Nicephoro Phoca. *ibid.* Sed

has leges damnavit Patriarcha Constantinopolitanus Polyechus. 15. 2. Cum sua Synodo. 76. 1. Post mortem Phocæ, Polyechus noluit coronare successorem Joannem Tremiscem, nisi & hic priores leges damnet & laceraret. 75. 1. Quod fecit. *ibid.* & leges contrarias promulgavit. 75. 2. Sed postea Isaacus Comnenus cæpit leges Nicephori reducere respectu Monasteriorum. 76. 2. Egit autem pœnitentiam, deposuit Imperium, & Monasterium ingressus est. 77. 1. Post mortem, sepultura ejus plena humoris fuit; quod alii in ultionis signum, alii in sanctitatis interpretati sunt. 76. 2. Sed

resumpsit rursus Emmanuel Comnenus. 77. 1. & *segg.* Iterum verò eas sustulit hujus filius Alexius. 78. 1. Rursus leges resumpsit Henricus Imperator; sed Innocentius tertius damnavit. *ibid.* Quandonam cæperint in Gallis?

78. 2. A Chilperico Rege, qui dicitur est Herodes & Nero sui temporis. 78. 2. Suntramnus Rex, Chilperici constitutionem cassavit. 79. 1. Ludovicus Sanctus donationes in favorem Ecclesiæ confirmavit. *ibid.* Sed

Philippus Augustus iterum assumpsit. Innocentius verò tertius fortiter se opposuit. *ibid.* In Anglia verò incepit per Richardum Archiepiscopum Cantuariensem S. Thomæ Martyrii proximum successorem, contra Cistercienses. 79. 2. Res hæc variè cucurrit usque ad Eduardum de Nortmannis primum, qui in

Richardi sententiam abiit per legem. 80. 1. Idem præstitit Richardus. 80. 2. Vetans ne etiam per interpositas Personas, res immobiles apprehenderentur ab Ecclesiasticis. *ibid.*

In Germaniam introductæ sunt istæ leges tempore schismatis quod contra Urbanum VI. suscitavit Robertus Gebennensis Episcopus dicitur Clemens VII. 81. 1. Contra quas egit Bonifacius IX. Constantiensis, Basiliensis, & Carolus IV. 81. 2. Sed tandem querelæ factæ sunt in Conventu Nurenbergenfi.

Anno 1522. Præside Fernando Caroli V. Fratris, & Imperii Vicario. Ita scilicet, ut Professis non amplius sequerentur bona hæreditaria; ea tamen lege ut eis, à Parentibus & amicis juxta cujusque fortunam & facultates, mediocriter provideri debeat, ut habeant unde commodè in Monasteriis vivere possint. 82. 2. Tantum abest ut per Germaniam lex amortizationis, excludat jus ad dotem; quin e contra illud supposuerit & involverit. *ibid.* Et hanc legem cum ista Modificatio.

ficatione confirmari postularunt ab Adriano VI. 83. 1. Servanda est sub pœna. 83. 2. Ab Ecclesiasticis veneranda. *ibid.*

Matrimonium cum prima secundum legem est, cum secunda secundum veniam, cum tertia iniquitas est, cum quarta planè porcinum, ex sententia S. Gregorii Nazianzeni. 13. 2. & aliorum. 14. 1

Matrimonium cum tertia & quarta an esset validum longa inter Orientalem & Occidentalem Ecclesiam Controversia. 14. 2. & *seqq.*

Augustinus cum Occidentali stetit a valore. 15. 2. Pax tandem utrique Ecclesiæ reliquit morem suum. *ibid.* & *seqq.*

Matrimonium cum quarta, Basilius & alii censebant peccatum grandius fornicatione. 14. 1.

Quartas nuptias appellabant Patres Belluinas. *ibid.*

Matrimonium cum quarta irritavit Imperator Basilius Macedo. *ibid.* 2

Matrimonium inter fidelem & infidelem ab initio & nunc habitum est juri divino & naturali adversum; tamen tempore Augustini pars opposita fuit tam probabilis, ut non fuerit ausus dampnare. 4. 2. Idem de Matrimonio contractio post repudium ob causam adulterii à parte innocenti. *ibid.*

Matrimonium censebant olim plures mutuo consensu solvi. 10. 2

Matrimonium etiam consummatum solvi ingressu Religionis censebat S. Fulbertus Carnotensis Episcopus, secutus Canones. 11. 4.

Et sententia erat probabilis excusans à mortali. *ibid.*

Matrimonium adulterio dirimi plures olim censebant. 9. 2. Variæ de hoc sententiæ. *ibid.*

Utraque contradictio pars erat tunc verè probabilis. *ibid.* Eamque sequentes excusabantur à mortali. 10. 1. Idem de lepra, *ibid.* 2.

Matrimonio rato, an possit dispensare Pontifex, quæstio utrimque probabilis, in qua pars utraque excusari possit à peccato lethali. 12. 2. De ea quæstiones sub Paulo IV. 12. 1. Variæ Pontificum sententiæ. *ibid.* & *seqq.*

Mendicitas Monastica, vide Monastica mendicitas.

Mendicantium Ordinum Scopus & Institutum quod ab Ecclesia obtinent, evincunt ipsorum esse in suis templis Catechizari & Prædicari; 290. 1. *seqq.* Quod confirmatur ex Privilegiis Apostolicis. 291. 2. *seqq.* Bonifacii VIII. Constitutio exponitur. 294. 2. uti & Tridentinum Decretum. 291. 1. *seqq.* usque ad 301

Meretrices publicæ primùm prostituebant se extra urbes, sed personatæ ob verecundiam. Postea pudoreposito etiam personas deposuere; tandem verò omni disciplina depravata aulse sunt subire urbes. 20. 1

Militia Christiana. 93. 1

Milites facti Christiani, ex sententia Patrum militia resignare iussi. 103. 2. *seqq.* Aut saltem parvulari, ubi quid injustè præcipiebatur

à Gentili Principe; aut tandem mortem opterere. 104. 1

Miles nil magis fugere debet quàm otium. 145. 1

Deliciæ omnes arcendæ à Castris. 146. 1.

Præsertim libidinosæ. *ibid.* 2

Militia si cum castitate bene geratur est sancta, & Ecclesiæ ac Reipublicæ est utilior quàm Monachatus. 106. 1. est autem valde periculosa. 107. 1

Militis creandi forma antiqua. 118. 1. Apud Gentiles incepta. *ibid.* Tum ad Christianos transit. *ibid.* Ritus, leges, & Privilegia. *ibid.* & *seqq.* De genere Militum agitur, quos Equites auratos vulgò dicunt. 121. 1.

Miles ad omnia bella paratus & nunc hanc nunc illam partem sequens, est palam celestissimus, 124. 1

Militibus in expeditionibus & transitu aliqua à Provincialibus debentur. 151. 1. Nam pro Provincia depugnant. *ibid.* Non ferendum tamen ut Milites aliquid furentur. *ibid.* 2.

Ne Gallinam quidem, inquebat Imperator Aurelianus. *ibid.* Alique *seqq.* Variæ pœnæ secus facientium Militum. *ibid.*

Militum furta aliaque facinora. 158. 2. Per leges castigata. 159. 1. *seq.* Et per Canones. 160. 2.

Militum lustratio perquam necessaria. 148. 1

Militum Spolia. 153. Gentiles horum solo intuitu sæpè præliabantur, *ibid.* Etiam Christiani. *ibid.* 2. Sed malè. *ibid.* Spolia tamen sunt licita; si nimirum primariò intentà iustitia, ab hoste victo spolia referantur. *ibid.* Idque ex Gentium jure & consuetudine. 154. 1.

Variæ exempla. *ibid.* & *seqq.* Tempa verò spoliare non licet, etiam iis rebus quæ tamquam ad asyllum depositæ sunt. 155. 1. Hoc etiam servarunt Barbari. *ibid.* 2. Captas urbes Catholicas non spoliare licet, sed exemplo Belisarii cum mansuetudine ingredi. *ibid.* *seqq.* Multò minus cum deseruntur expoliare, vel incendere. 156. 1. Hoc Turcarum & Barbarorum est, non Christianorum. *ibid.* 2. Bella siquidem non geruntur ad everendum hunc mundum; sed ad reparandas injurias. *ibid.* Spolia non ex privatis bonis, sed publicis sumenda sunt. *ibid.* *seqq.* Privati enim sæpè sunt innocentes. *ibid.* Nec Rusticorum pecudes aut bona cedunt in spolia, sed si rapta hoc prætextu fuerint, sunt restituenda. 157. 1. In direptiones pecudum aliorumque ad forensam vitam agentes spectantium bonorum, videntur successisse exactiones, quas *Contributions* vocant; nec laudandas nec improbandas. 156. 2. Spolia verò non sunt capientis, sed colligenda in unum sunt, & ex æquo distribuenda. 157. 2

Militum stipendia. 148. 2. Partim in pecunia, partim in annona consistunt, *ibid.* Pro annonâ Romani dabant laridum, frumentum, buccellam, oleum, vinum, fœnum. *ibidem*

Non debent esse superflua. *ibid.* Sed sufficientia. *ibid.* Variæ distributiones olim. *ibid.* *seqq.*

Militaris disciplinae necessitas. 129. 1. Commoda ejus

Justinianæ comprobantur. *ibid.* Non tantùm hæc Leges Civiles, sed & Canones Ecclesiastici. 63. 1. Et omnis Ecclesia. 66. 1

Monasticam vitam profitens Filius familias, non valet renuntiare successioni futurorum bonorum; sed ex Legibus Justinianæ hæc devolvitur ad Monasterium. 68. 1

Monasticam vitam professi bona omnia ad Monasterium pertinent. 43. 1. Debent autem dispensari hæc bona partim in usus pauperum, ex regula S. Basilii. 42. 2. Et S. P. Augustini. 43. 1. Regula verò S. Cæsarii, S. Isidori, & S. Benedicti requirit ut professurus disponat vel in favorem pauperum vel in favorem Monasterii, ut voluerit qui bona habent, aut id faciant cum eis de jure bona per successionem advenerint. 43. 2. Regula autem Pachomii non patiebatur ut Monasterio conferretur quidpiam; idque ne professi inde superbirent postea. *ibid.*

Monachi translati bona pertinent ad Monasterium non à quo, sed ad quod transfertur, ex sententia S. Augustini, contra S. Alipium. 54. 1. 2. Scilicet ea bona de quibus nondum, de consensu Superioris disposuerat. 55. 1.

Ex causis tamen S. Augustinus voluit bona Honorati, taliter translata, inter utrumque Monasterium dividi. *ibid.* Postea verò ad Monasterium à quo, pertinere iusta sunt. 56. 1. Bona acquisita scilicet, non acquirenda. *ibid.* 2

Monacho morienti, sæpè non Monasterium, sed hæredes succedebant. 54. 2

Monachi hiberni equo utebantur, immò & curru, &c. 57. 1

Monachi plures admittendi non sunt, quàm ex redditibus Monasteriorum, & consuetis elemosynis ali possint. 52. 1. *seqq.* Idem de Clericis viventibus in communi. *ibid.* Acquisitæ expositæ rationes. *ibid.* Qui ultra has facultates admittuntur, sunt supernumerarii; & ab illis exigi potest unde alantur. 52. 2. Nec hoc vetuit Tridentinum. *ibid.* Item dum reditus per iniqua tempora minuti sunt; possunt exactiones novæ fieri ab ingredientibus, ne necessariùs numerus minuat. 53. 1. Exactiones illæ sunt velut contractus antenuptiales. Personæ admittuntur puræ; & dein de necessariis agitur ad spirituale Matrimonium. *ibid.* Exponitur sententia Theodori Balsamonis. *ibid.*

Monachorum jura Catechizandi & Prædicandi in Palæstina. 312. 1. In Ægypto. 315. 2. In Syria. *ibid.* in Anglia & Hibernia. *ibid.* & *seqq.* Ea generatim demonstrantur variis testimoniis. 321. 1. Mens S. Caroli Borromæi. 327. 1. Alexandri VII. Decretum in causa Andegavensi exponitur. 330. 2.

Monachi Presbyteri in suis Monasteriis Catechizabant & Prædicabant. 284. 1. Clerici sæpè moverunt eis desuper lites. 286. 1. Sed Monachi semper triumpharunt. *ibid.* 2. *seqq.* Similiter & Mendicantes. 287. 2

Monasteriorum abusus variè circa receptionem candidatorum. 44. 1. Præsertim Avaritia. *ibid.* Sed

da ejus & incommoda, virtutes & vitia, cum exemplis. *ibid.* & *seqq.* Illius custos est Clerus militaris. 131. 2. Cum eo preces & sacrificia celebrabant antiqui Principes Catholici. 132. 1. Carolus Audax. 131. 2. Constantinus Magnus. 132. 2. Alique. *ibid.* 2. *seqq.* Carolus Magnus requisivit Episcopos. 133. 1. *seqq.*

Miracula circa SS. Eucharistiam. Vide Eucharistia.

Monachi olim dicti *Renunciantes*, quòd non Dæmoni tantùm & pompis ejus renunciant in Baptismo, sed etiam possessionibus temporalibus. 42. 1

Monachorum varia genera. Præcipui erant quibus jus natum suscipiendi Ordines Sacros. 53. 2.

Monasterium aliqui incolebant, ob culpam destrusi. Horum bona debebantur filiis, si habebant; sin minus, ad Monasterium devolvebantur secundum leges. 65. 2

Monachi aliqui erant solitarii, extra omne Monasterium degentes. Et hi habebant proprium; testabantur; vel ab intestato succedebant eis, non Ecclesia vel Monasterium aliquod, sed propinqui. 64. 1. Tales non vocabantur, nec erant Cœnobitæ, neque Justinianæ de Monachis legibus erant constituti. *ibid.* & *seqq.*

Monachi, à pueritia ad Professionem destinati manum parentes involvebant palla altis, & sic eum offerebant. 49. 1

Monachi omnes olim vivebant stabilitatem loci. 153. 2. non transferebantur nisi vel per novam in aliud Monasterium incarnationem seu affiliationem de se perpetuam; vel per temporalem habitationem; & tunc Abbas à quo solvebat expensas. *ibid.* Jus hoc ad temporale alimentum poterat vendi. 154. 1. Non verò jus affiliationis perpetuæ. *ibid.*

Monachismus non est capitis minutio; sed Monacho etiam post professionem succedit hæreditas in Monasterium transferenda. 69. 2

Monasticam vitam profertens partem bonorum suorum dabant Monasteriis. 42. 1. & *seqq.* partem erogabant pauperibus. *ibid.* 2. Epiphanius insuper servavit sibi. 400. Nummos comparandis libris. 42. 2

Monasticam vitam profitens Pater familias, de bonis suis disponere jubebatur, ita ut filiis legitimam, uxori verò dotem relinqueret. Monasterium autem penitus non excludere, sed ad minimum ut unum ex filiis considerare. 69. 1

Monachi incapaces Dominiorum retinendorum & acquirendorum. 56. 2. Proprietas tamen in aliquibus partibus hoc ipso censebatur transire ad Monasterium; non in omnibus partibus. 61. 1. disponebant de bonis ut volebant. *ibid.* Excepta legitima, si filios habebant. 61. 2. Et dote, si conjuges. 63. 1. De cæteris etiam per testamentum disponebant. 62. 1. Sed Augustinus hoc cavet suo speciali Instituto. 62. 2. Quod postea leges

Sed

Sed quæ à Clericis incepti. *ibid.* Et dein ad Monachos transit. *ibid.* 2. Erat & Simonia, sed mentalis. 45. 1
 Monasteriis admitti non debent soli divites, neque determinari debet certa Dos omnibus. 86. 2. Non debet tamen recipi copia omnimodò vilium personarum. 88. 1
 Monasteria debite fundata, nihil licite exigunt à professoribus nisi à supernumerariis. *ibid.* 2. Similiter nec Franciscana, propter altissimam, quam laudabiliter profitentur paupertatem, *ibidem.*
 Monasteria quæ juxta foundationem solos nobiles admittunt, qualis est Illustris Abbatia S. Gertrudis Lovanii, sunt laudanda, & conservanda. 87. 1
 Monasteria Africana suscipiebant regulam S. Augustini. 54. 2
 Monastica mendicitas viguit à principio Seculi duodecimi. 44. 1

N

Nuptiæ, *Vide* Matrimonium.

O

Oblatus in honorem S. Laurentii Calix Henricum Imperatorem salvat. 38. 1
 Orationibus S. Cypriani adjuvari Augustinus desideravit. 7. 2
 Ordinem collatum ab hæretico & simoniaco esse validum; fuit olim de fide; postea tamen in Ecclesiis dubitatum, tandem verò res antiquæ certitudini restituta est. 4. 1
 Originale peccatum, *Vide* peccatum Originale.
 Oscula ex carnali delectatione fixa, esto absit animus ulterioris fœditatis, est peccatum mortale. 24. 1

P

Pactiones de dote Religiosi, *Vide* simoniacæ pactiones.
 Paganus apud antiquos Gentiles idem erat quod non miles. 103. 1. Postquam verò sub pœna capitis, idolorum templa claudi Constantinus iussit; & filius ejus Constantius Mandatum restrinxit ad sola templa intra muros posita, tunc Gentiles coacti ad Pagos recurrere Pagani dicti à Christianis. *ibid.* 2
 Parisiensis Universitatis infirmitates pristinae. 31. 2
 Parthi non reputant gloriosè defunctos nisi in bello mortuos. 97. 2
 Pastorum, ut hodiè vocant, sive Parochorum, varia olim nomina. 282. 2. Ipsorum munus proprium non fuit catechizare; sed Episcoporum id fuit. 283. 1. Sed multitudo Baptizandorum causa extitit, ut assumerentur tamquam Vicarii. *ibid.* 2. Nequidem concionabantur usque ad tempora Augustini, nisi jubente & præsentè Episcopo. *ibid.*

Pastoris titulus fufius examinatur. 314. 1
 SS. Patres inducentes sententias erroneas præter intentionem, lapsi sunt venialiter. 40. 1.
 Patres errantes circa jus etiam naturæ, non mortalis sed venialis delicti reos facimus. 25. 1 & seqq. Delicta illa cooperuit charitas. *ibid.* Hoc inter errores illorum & hæreticorum interest quod illi ex charitate processerint, hi ex pertinacia. *ibid.* 2. Illi humano more tentati, fuerunt hi spiritualiter fornicati. *ibid.* Habuerunt ergò Patres quantumvis iusti, peccata venialia, etiam ignorantia, propter quæ rogarunt: *ab oculis meis munda me.* 26. 1.
 Patrum ex phrasibus malè intellectis nasci solent hæreses. 203. 1. Sic ex Nicæno *confubstantialem*, Apollinarius sectam instituit; quæ etiam humanitatem Christi Patri *confubstantialem* statuit. *ibid.*
 Pax inter Reges inita cum fuerit, quid faciendum? 160. 2.
 Pacificandis Principibus Christianis semper se immiscuit Romanus Pontifex. *ibid.* & seqq. Idque de jure. 161. 1. Quidquid dicat Petrus de Marca. *ibid.* Etiam per censuras compellebant irrationabiliter invitos. *ibid.* Quod & fecere Synodi particulares. *ibid.* Non facit autem hoc Pontifex tamquam regiarum causarum judex. *ibid.* Sed tamquam mediator. 161. 2.
 Pacis æqua conditio est, ut iniquè ablata restituantur. *ibid.*
 Peccatum committitur vel ex ignorantia, vel ex concupiscentia vel ex utraque simul. 2. 1.
 Peccata carnalia numquam per ignorantiam excusant à mortali; præsertim quia non sola ignorantia, sed colludit etiam in illis certa concupiscentia. 24. 1. 2
 Peccata multa excusat sincera mentis simplicitas. 41. 1
 Peccare possumus etiam in bono opere. 22. 2.
 Contrarium non definivit Synodus Tridentina. 23. 1
 Peccati originalis essentia, concupiscentia & juris naturalis ignorantia. 1. Illa in voluntate consistit, hæc in intellectu. 1. 2
 Originale enim peccatum totam debuit animam coinquinare. 1. 2. Non quoad pœnam tantum, sed & reatum. *ibid.*
 Pelagii ingenium ac mores frequenter Augustinus laudaverat. 171. 2. Etiam per litteras. *ibid.* Has produxit Pelagius in Synodo Diospolitana, clamans communionem cum Augustino sufficere ad se justificandum. *ibidem.* Sed frustra. 172. 1. Is enim diu antè etiam cum Romæ degeret acriter impugnaverat jaculatoriam Augustini orationem, *da quod jubet & jube quod vis.* 172. 2
 Pelagiana hæresis, & antiqua Ecclesiæ in eam Decreta. 165. 1. Cælestius, accusante Paulino Diacono, damnatur in Concilio Carthaginiensi anno Christi quadringentesimo duodecimo. *ibid.* seqq. Dogmata ejus. *ibid.* Pelagius

lagius approbatur à miserabili Synodo Diospolitana. 166. 1, Pelagius & Cælestius instante Paulo Orosio damnantur in Concilio Carthaginiensi, quod acta sua probanda mittit ad Pontificem Innocentium. 170. 1. Pontifex approbat acta, excommunicans Pelagium Cælestiumque, donec resipiscant. 171. 1. Idem quod Synodus Carthaginiensis, fecit & Milevitana. *ibid.* 2. Innocentius Papa simile dat responsum. 172. 1. Contra Diospolitana Synodum, Afri, inter quos S. Aug. celebrant Synodum quinque Episcoporum; concludentes ut Pontifex vel evocet Pelagium, vel per litteras agendum. 172. 1. seqq. Pontifex rescribit sufficere quod ipsi & dogmata condemnentur. 173. 2
 Cælestius appellationis ergò, Romam venerat, oretenus submittere se judicio sanctæ Sedis. 174. 1. Hinc ejus appellationem admittens Zozymus, Innocentii successor, Carthaginienses evocat. *ibid.* Non tamen cum clausulis suspensivis. *ibid.* Similiter per litteras appellaverat Pelagius. *ibid.* 2. Pontifex pariter admittit appellationem & accusatores evocat. 175. 1
 Afri acceptis Pontificis citatorialibus mittunt Marcellinum Subdiaconum cum documentis, *ibid.* 2.
 Cælestius à Zozymo ritè interrogatus respicit. Fugit. 176. 1
 Paulinus Diaconus hoc intellecto Pontifici agit gratias. *ibid.* seqq. Tunc plenarium Carthagine celebratur Concilium, quo hæresis universa damnatur. 177. 2. seqq. Præcipuum fuit quod promulgent Innocentii Papæ sententiam. 179. 1. Hanc plenariam Synodum confirmavit Zozymus. *ibid.* 2.
 Prima lex Honorii & Theodosii Imp. adversus Pelagianos. *ibid.*
 Cælestium condemnaverat Atticus Constantinopolitanus Archi-Episcopus in sua Synodo. 181. 1
 Secunda lex Imperatorum adversus Pelagianos. *ibid.* 2
 Aurelius Carthaginiensis Archi-Episcopus, omnium notitias mittit ad Episcopos per Byzacenam & Azuritanam Provinciam. 182. 2.
 Etiam Constantius Imperator legem fert adversus Pelagianos. *ibid.*
 Legem promulgat Volusianus Carthaginiensis Præfectus. 183. 1.
 Etiam Valentinianus Tertius adversus Pelagianos legem fert. 184. 1.
 Cælestius Papa in Romana Synodo Cælestium pellit ex Italia. *ibid.* seqq.
 Palladium Diaconum mittit in Britanniam, ut pullulantem illic Pelagianismum extingueret. *ibid.* 2
 Synodus Gallicana incerti loci adversus Pelagianos. 185. 1
 Generale Ephesinum damnat Pelagianos. *ibid.* 2. seqq.
 Tum adversus Augustini autoritatem in Gallis actum. Sed Cælestius Papa pro Augustino rescribit. 187. 1
 Huic Epistolæ adjecta Capitula sunt Prospe-

ri, sed simul cum Epistola Cælestini missa sunt, & probata. *ibid.* 2
 Xixtus III. damnat Julianum in sua Synodo. 190. 2.
 Aquilejensis Synodus in Pelagianos. 191. 1
 S. Gelasii Pontificis Decreta in Semipelagianos. *ibid.* Item Arausiana Synodus. *ibid.* 2
 Ejus Capitula. 193. 1.
 Item Carisiaca Synodus. 197. 1
 Denique Valentina Synodus. 196. 1
 Quam confirmavit Nicolaus I. 199. 2
 Peregrinatio perpetua fuit olim pœna æqualis Capitali supplicio. 11. 2
 Philosophia Gentilium opinio falsa fuit non certa scientia. 32. 1. In quantum scilicet negaverunt fidei necessitatem. *ibid.*
 Picturæ, quibus S. Michael depingitur cum statera in manu in die judicii, non sunt reprobandæ. 39. 2
 Poltronus, id est pollicè truncus, appellatur ignavus, ab eo qui bellare metuens se pollicè truncavit. 97. 2
 Pontifices reordinantes, non definiverunt, sed fecerunt id quod suis temporibus erat tutius. 29. 1. Tutius autem non est semper verius. *ibid.* & seqq.
 Pontificis Romani Rescriptum aliud est quàm Sedis Apostolicæ Decretum. *ibid.* 2
 Prægnantem cognoscere proculdubio peccatum est. 29. 2. Quod & Plato censuit. 30. 1. S. Clemens Alexandrinus grave delictum esse probat à ratione Physica, à Scripturis antiquis, & lege naturæ. *ibid.* Idem docent alii Patres. *ibid.* & seqq. Augustinus tamen asserit non esse nisi veniale. 29. 2. 30. 2
 Præliandum non est omni die. 133. 2. Diem Paschatis interdixit Constantinus M. *ibidem.* Postea nec Festivis nec Dominicis diebus licuit. *ibid.* Rationem ad Bulgaros exponit Nicolaus I. 134. 2. Plures castigati, qui in Paschate præliati sunt. *ibid.* Prælium verò defensivum tunc licet. 135. 1. In Quadragesima non præliandum sine necessitate. *ibid.* & seqq. Avita pietas flaccescere cœpit ex uno Indulto quod Gregorius VII. concessit adversus Schismaticos. 136. 1. 2. Tandem evanuit. 137. 1. Est omnino restauranda. *ibid.*
 Prælium meditantibus præparabant se Catholici, jejuniis, pœnitentiis, & Episcopi benedictionibus, totiusque Cleri. Et sic immittebantur in hostes. *ibid.* Varia exempla. *ibid.* & seqq. Vexillum benedicebatur, & Principes illud ab Altari accipiebant tamquam à Deo, & sic procedebant. *ibid.* S. Remigius solebat dare benedictionis suæ signum, lagenam vini benedicti. *ibid.* 2. Dedit unam Ludovico Primo, ex qua bibit hic cum suis toto belli tempore, quod gessit contra Gothos, nec illa imminuta fuit. 137. 1. Varia alia pietatis exempla, præsertim invocationes Sanctorum. *ibid.* 2. Etiam ex Libris Sacris ominabantur, ut quid primò occurreret in libro aperto, sibi usurparet. 139. 1. Ita Clodovæus. *ibid.* Ita Chramnus pessimus Francorum Rex. *ibid.* Ita Merovæus. *ibid.* seqq. Passim

Paffim verò aperiebatur liber Pfalmorum, liber alicujus Prophetæ, & liber Evangeliorum, ex quibus quid primò occurrebat successi adaptabant. *ibid.* Inter præparationes verò existimabant omninò sumendam SS. Eucharistiam. *ibid.* Ita S. Imperator Henricus. *ibid.* Ita Carolus Magnus. 139. 2. Ita Stephanus Anglorum Rex. *ibid.* Ita Godefridus Bulloniensis expugnatur Hierosolymam. 140. 1. Ita Arnulphus Imperator sternens Normannos propè Lovanium; ex quo annuè Dominica prima Septembris celebratur Dedicatio Lovanienfis. *ibid.* Græci quoque summa cum pietate se præparabant. *ibid.* Maximi faciebant imaginem Christi ad Edgarum Missam. *ibid.* Et D. Virginis Deiparæ. 141. 1. Constantinus verò spem ponebat in Signo Crucis. *ibid.* 2.

Principi, etiam si infideli, Schismatico aut Hæretico parendum est, non rebellandum. 99. 2

Probabilitas ex ignorantia nascitur. 2. 2. Ab uno frequenter per Scholas, Provincias, & gentes propagatur. *ibid.* Est similis famæ, in certitudinis infirmitate consistens. *ibid.*

Probabilitatis antiquitas, autoritas, ac legitimus usus. 1. 1. Variæ de illa Sententiæ. *ibidem.*

Probabilis Sententiæ ea est necessitas, ut sine illa vivere non possimus. Si tamen veritatem non assequimur, venialiter saltem delinquimus. Utrumque est pœna peccatorum, ignorare & errare. 25. 1

Probabilitas verà facit ut sequentes Sententias oppositas, ambo excusentur à mortifero peccato. 8. 2. Varia exempla. *ibid.* seq.

Quid de probabilitate sentiat Doctor Angelicus. 31. 2

Probabilis sententia apud S. Augustinum idem est quod sententia probata. 5. 1. Probata scilicet per Concilium ut minimùm Regionale. *ibid.* Quod Concilium Regionale procedere debuit ex sacris Litteris, Canonibus, Sanctis Patribus; aliisque locis Theologicis. *ibid.* Errant proinde qui sententiam probabilem definiunt; quæ certitudinem non habens vel gravi auctoritate, vel non modica ratione nititur. Auctoritas gravis censeri debet quæ est saltem unius viri docti & probi. *ibid.*

Priori sensu acceptam probabilitatem tractat Author Dissertationis de opinione probabili. *ibid.*

Probabiles sententias contrarias ambas credebatur S. Aug. posse in praxim duci. 55. 2. Nisi scandalum obstaret. 56. 1

Probabili aliorum sententiæ sæpe se conformare licet, relicta propria. 33. 2. Probatur exemplis. *ibid.* Non licet autem hoc quando quis quid facturus sit, eligit extra necessitatem. *ibid.* Neque ut vertumnus nunc hac uti licet nunc ista. *ibid.*

Probabilitas in Legibus humanis, ab Ecclesia Catholica semper fuit permiffa. 5. 2. & seq.

Probabiles sententias etiam circa jus Naturale, Catholica semper admittit Ecclesia. 13. 2

Probabilitas vera in Legibus etiam Divinis excusat à mortali. 7. 1

Probabiles sententias qui sunt securi, non fugere damnati. 32. 2. Nec auctores istarum sententiarum. 33. 1

Probabilitatem excusare à mortali patet ex ipsa voce *probabilis*. 28. 2. Sed quæ bene intelligenda est: Nam probabiles Auctores sunt, qui sunt omni exceptione majores. *ibid.*

Probabilem non facit sententiam autoritas Doctoris unius aut plurium. 40. 1.

Probabilem sententiam incipere unus Doctor potest, sed probabilem facere non potest. 2. 2. Contrarium sensit Cælestius, ratus sententiam unius Ruffini Sacerdotis sufficere, ad tuendam quam contra peccatum originale malè tenebat sententiam. 3. 1. Fieri tamen possit ut sententia unius magni Doctoris sit probabilis, sed id est rarissimum. *ibid.*

Probabilis non est omnis sanctorum Patrum sententia. 34. 1

Probabilem non fecit Hieronymi autoritas sententiam, qua tenuit quosdam graves peccatores post pœnas in purgatorio tolleratas, quamquam sine pœnitentia decesserint, ex misericordia Dei tandem salvandos esse. 38. 1. & seqq.

Probabilistarum & antiprobabilistarum errore est, quòd illi probabilitate censeant deleri omnem culpam, illi quòd nullam. 41. 1. Alius error quòd non rectè sentiant quondam sententia verè probabilis sit. *Vide* Probabilis sententia.

Processiones Sacræ originem ducunt ex antiquo Testamento. 335. 1. Assumptæ postea ab Apostolis. *ibid.* Celebratæ in primitiva Ecclesia. *ibid.* Publicæ autem cœperunt post datam pacem à Constantino Magno. 336. 1. Variæ Processionum Solemnitates olim. *ibid.* 2

Tam magnæ ut eas aspiciens Rex Glodovæus, interrogaret, an hoc esset promissum à Christianis Regnum Cœlorum. *ibid.*

Non deserebant tamen in primitiva Ecclesia Eucharistiam. Nam hanc occultare solebant. 337. 1. Variæ tamen fuerunt Processiones cum Eucharistia, sed non publicæ per plateas. 338. 1. seqq. Postea verò mos solemnus fuit in Hispania. 338. 2. seq. Et in aliis Regionibus. 339. 2

Primus Author fuit Urbanus IV. qui instituit Festum Corporis Christi. 341. 2. seqq. Pietas assiduè crevit. 344. 2. Exponitur allusio ejus ad alias Festivitates. 344. 1

Cum Eucharistia delatæ Imagines. 346. 1. Et licitè. *ibid.* seq. Refelluntur Argumenta in contrarium. 364. 2

Proprietas Monastica ita est ab Epiphania servata, ut 400. nummos sibi relinqueret comparandis libris divinis ac utilibus. 42. 2

Professi vel profitescentes vitam Monasticam. *Vide* Monasticam vitam profitescentes.

Pugna dicta est à pugnis, quibus se homines tuebantur. 95. 1. Donec Nembrod sive Belus instituit usum gladii. *ibid.* 2. & seqq.

Religiosa professio secundus Baptismus. Hinc nata consuetudo celebrandi convivia sicut in Baptismo olim. 50. 1. *Vide*, convivia. Quam consuetudinem exigere Urbanus IV. damnavit de Simonia. *ibid.* seqq. Varii abusus.

Romanorum Pontificum Rescripta, quandoque probabilitatibus nituntur. 11. 2. seqq. Erroribus subjecta sunt. 12. 2. Hinc tamen malè concluditur contra infallibilitatem Pontificis procedentis ex Cathedra. Non enim tum nisi ut particularis procedit. Habetque Rescriptum ejus ad summum vim sententiæ interlocutoriam. 13. 1

Reges qui aliena invadunt quàm graviter peccent, & castigati sint. 126. 2. & seqq.

Rigoristæ hypocritæ nitidè descripti. 7. 1

Ruffini fuere tres, omnes Presbyteri, eruditi, sed de fide suspecti; primus Aquilejensis, secundus Palæstinus, tertius Syrus. 35. 1

Russos seu Moscovitas non excusamus à schismate, quia nulla potest eos ignorantia tutos reddere, cum non sit innocua. 20. 2

Sacerdotibus non licet ignorare Canones. 20. 1.

Sacramenta recusare non possumus illis qui sequuntur sententiam verè probabilem, licet nostræ contrariam. 9. 1

Sanctorum Imagines & Reliquiæ legitimè ponuntur in Altari. 355. 1. Et pariter circumferuntur in Processionibus, etiam cum Sanctissima Eucharistia. *Vide* Processiones.

Seculum quintum fuit omnium seculorum doctissimum. 105. 2

Scoti tempore S. Hieronymi erant adhuc tam barbari, ut carnes humanas vorarent. 185. 1

S. Sergii Reliquiæ milites invulnerabiles faciunt. 122. 1.

Simonia horrendum vitium, multas sæpe in Ecclesiam plagas fuscitavit. 42. 1

Simonia est pro administratione Sacramentorum, vel sepultura exigere quidpiam. 89. 1. & seqq. Præter ea quæ de jure vel consuetudine laudabili conferuntur. 92. 1. Spontè oblata recipere licet. *ibid.*

Simoniacæ pactiones non sunt, si in istis locis ubi vigent Leges de non amortizandis bonis, Monasterium pacificatur, vel cum parentibus filiifamilias, vel cum hæredibus ejus. 81. 2. Leges enim istæ, tantùm vetant realem apprehensionem rerum immobilium; non extinguunt radicale jus, Monasteriis à natura, & Justinianæ legis tributum. *ibid.* & seqq. Quare simile stipulationes ab omnibus tribunalibus probantur. 82. 1. Similes pactiones sunt antiquæ in Anglia. *ibid.*

Confirmatur ex S. Ivone. 84. 1. Ex Sylvestro. *ibid.* 2. Ex D. Thoma. *ibid.* Ex Dominico Soto. 86. 1. Ex Navarro. *ibid.*

Simonia Monasteriorum. 42. 1. & seqq.

Simonia Monastica committitur, si præter sponte oblata, committatur pactio. 48. 2. seqq.

Non obstante consuetudine. 49. 1. juxta quam abusivè Abbas pro se exigebat aliquid, vel pro Monasterio. *ibid.* Illicitè, quamvis ad piam aliquam causam. *ibid.*

Simoniæ Monasticæ pœnæ variæ. 45. 2. Lapsus omnis disciplinæ. 46. 1. Paupertas perpetua. *ibid.* seqq.

Simoniæ pœnæ variæ, divinitus & humanitus inflictæ. *ibid.* seqq.

Simoniæ pœnæ. *ibid.* seq. Detrusio in Monasterium strictius, cum perpetua ibidem pœnitentia. Degradatio Abbatum & Abbatissarum. Irregularitas. *ibid.* Sed respectu Abbatum, Latina Ecclesia non admittit tantum rigorem. 48. 2.

Simoniacè promotus spoliandus est licet innocens, defectu tituli. 47. 2. Si tamen innocens, restituitur; obtenturus locum juxta tempus restitutionis. *ibid.*

Simoniacè accepta per Monasterium restituenda sunt hæredibus, si innocentes sint, si minus pauperibus. 47. 1

Societatis Jesu Clerici per professionem primam non sicut manus mortua. 84. 1. Bonis suis renuntiare non possent per Leges Justinianæ. *ibid.* Per hodiernos autem Ecclesiæ Latinæ mores communis est quòd possint. *ibid.*

Steriles & effæti an licitè contrahant matrimonium olim disputatum. 31. 1. Permittitur nunc ad remedium incontinentiæ. *ibid.*

Synesis gentilis fidem perfectam suscipiens, præter resurrectionis articulum, baptizatus dicitur; quem agnovit creatus Episcopus. Sed verosimiliter etiam antea credebatur. 40. 1

T

Templa idolorum Constantinus clausit; Theodosius evertit. 100. 2

S. Thomæ sententiæ de occidendo invasore vitæ, servato moderamine inculpatae tutelæ, item de Famoso judice repugnant S. Aug. qui tamen bona fide illas sequuntur non sunt rei mortalis peccati. 28. 2

Timor servilis alius, alius filialis. 230. 2. Quid sint & in quo differant. *ibid.* Quis vanus. quis non vanus. 231. 2. Timor initialis. 232. 1.

Timor servilis non est peccatum, contra Lutherum. 236. 1. seqq. Non est actus infusus, sed incusus. 237. 2. Non facit magis peccatorem, ut malè Lutherus. *ibid.* 2. Exponitur Trid. 238. 1. Non facit hypocritam. 239. 1.

Timor gehennæ cohibet peccata externa. 232. 2. Etiam consuetudines. *ibid.* Immo cogit ad bonam voluntatem. 233. 1. Juvat enim charitatem. *ibid.* Est tamen imperfectus. *ibid.* 2. Cum oriatur ex amore sui. *ibid.* Legem Dei nec levem facit. 234. 1. Nec adimpler. *ibid.* Non excludit voluntatem peccandi. *ibid.* 2. Hoc scilicet amoris officium est. *ibid.* Est locus

locus aliquis Augustini in speciem contrarius, 235. 1. Sed is exponitur. *ibid.*
 Tutus Lymani mortaliter peccavit ex ignorantia juris naturæ. 24. 1
 Tutum & verum non sunt idem. Quandoque sententia vera est minus tuta. 29. 1. *seqq.*
 Semper tamen est tuta. *ibid.* 2
 Tutior sententia est eligenda à duabus probabilibus. 9. 2.
 Tutior pars in dubiis eligenda. 26. 1. & *seqq.*
 Ita rescribunt Pontifices. *ibid.* Ita August. *ibid.* 2.
 Tutior sententia in dubiis est eligenda; aut aliàs qui amat periculum peribit in eo: Si verò sententiæ æquæ sint probabiles, potest charitas operantem excusare à tanto, quamquam in iis quæ juris naturæ sunt, non à toto. 27. 2. & *seqq.* Inter duas verè probabiles non sequendum quod tutius, sed quod verius.
 28. 1. Hic tamen etiam quandoque venialiter delinquitur. *ibidem.*

V

Veritas pedetentim elucidatur. 40. 2
 Veritates æternas fuisse aliquas quæ non sint Deus, error quorundam Sophistarum, meritò à Parisiis damnatus. 212. 1

Vitæ invasorem posse interimi olim utrimque probabiliter disputatum. 17. 2. Augustinus negavit. *ibid.* Item Athenagoras, nec non S. Cyprianus. Quorum regula erat à fortiore: *Innocentibus nec licet nocentem occidere.* Imò & alia est, quod tantum abest ut Christiano liceat Thyestæis epulis satiari, quin *ne justus quidem occidendi hominis supplicium intueri velle aut posse cognoverit.* Si non licebat intueri, multò minus licuit occidere. *ibid.*
 Succenturiantur Minutius Felix, & Lactantius Firmianus. *ibid.* Et alii antiqui. *ibid.*
 Remque Deus comprobavit miraculis. *ibid.*
 Objiciuntur duo loca Augustini. *ibidem.* Respondetur. *ibid.* 2. Fundamenta tamen contraria faciunt Authores suos probabiles. *ibid.*
 Sententiam verò Augustini tenuit Gallicana Ecclesia. 18. 1. Hildebertus Turonensis, *ibid.* 2. & Ambrosius. *ibid.* Sub Merovingiis Regibus Lex erat; ut occisores purgarent se juramento. Sed purgatione in foro externo? *ibidem.*

Uxor crudeliter tractata poterat maritum deserere, & illo invito Monasterium petere. 11. 1

Uxores olim qui mutabant ut vestes, sulti. Lege civili quæ comprobabat repudia, ingeniosè carpit Asterius Amasenus Episcopus. 9. 1

F I N I S.